Les Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

Extrait de la convention établie avec les établisseıents partenaires :

- ces établisseıents autorisent la nuıérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de ıanipulation des docuıents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les iınages résultant de la nuıérisation seront dûıent référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré coııne une « oeuvre » (nuıérisation, traiteıent des iınages, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et adıinistrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est souınise à autorisation.
- toute utilisation coıınerciale restera souınise à autorisation particulière deıandée par l'éditeur aux établisseıents détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques coıpétents.

Copyright - © Bibliothèques Virtuelles Huıanistes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

BIBLIOTHECA ERASMIANA

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ERASMI ROTERODAMI ADAGIORVM CHILIADES TRES, AC CENTVRIAE FERE TOTIDEM.

ALD. STVDIOSIS S.

Quia nihil aliud cupio q̃ prodesse uobis Studiosi. Cũ uenisset in manus meas Erasmi Roterodami, hominis undecunq; doctiss. hoc adagiorũ opus eruditum, uarium, plenũ bonæ frugis, & quod possit uel cum ipsa antiquitate certare, intermissis antiquis autorib. quos paraueram excudendos, illud curauimus imprimendum, rati profuturum uobis & multitudine ipsa adagiorũ, quæ ex plurimis autorib. tam latinis, quàm græcis studiose collegit summis certe laborib. summis uigiliis, & multis locis apud utriusq; linguæ autores obiter uel correctis acute, uel expositis erudite. Docet præterea quot modis ex hisce adagiis capere utilitatem liceat, puta quéadmodum ad uarios usus accõmodari possint. Adde q̃ circiter decẽ millia uersuum ex Homero, Euripide, & cæteris græcis eodẽ metro in hoc opere fideliter & docte tralata habẽtur, præter plurima ex Platone, Demosthene, & id genus aliis. An autem uerus sim ἰδοὺ ῥόδος ἰδοὺ καὶ ἐπίθημα. Nam quod dicitur αὐτὸς αὐτὸν αὐλεῖ.

Ex libris

Matthaei Folmeri Scholast. et Canonici. Martini nec non Parochi S. Aegidij in Heyligenstatt.

Præponitur hisce adagiis duplex index. Alter secundum literas alphabeti nostri, nam quæ græca sunt latina quoq; habentur. Alter per capita rerum.

Anno Dni 1544

T. Gen. cm. 14

colophon

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

A ante B
Abiit & taurus in syluam 13
ab asino lanam 52
ab ipso lare 73
ab equis ad asinos 77
ab asinis ad boues transcendere 78
ab asino delapsus eodem
ab incunabulis 80
ab impiis egressa est iniquitas 96
abiicit hastam Rhipsaspis 133
abdera pulchra, Teiorũ colonia 147
ab ouo usq; ad mala 149
abydena illatio 151
abronis uita 152
a bis septem undis 202
ab etheobutadis 206
absq; baculo ne ingreditor 209
absit clamor in colloquio aut lusu 230
abhorrentis ac detestantis 234
abstinenda uis a regibus 235

A ante C
A capite usq; ad calcem 25
actum est 36
acanthia cicada 49
actum agere 51
Accessæi luna 61
a carceribus 70
achantida uincit cornix 92
accissare 133
accipit & glebam erro 135
acetum habet in pectore 139
a carcere 156
a cœlo ad terram eodem
accesias medicatus est 162
accersitum malum 243
Ακγειόγελος 244
acarnici equi 246

A D
Adonidis horti 8
aderit Temesseus genius 18
ad umbilicum ducere 24
ad fœlicem inflectere parietem 33
ad restim res rediit 50
addere manum 57
ad græcas calendas 61
ad amussim 62
ad unguem eodem
ad fractam canis 68
adamantinus 79
ad pristina præsepia 93
Ad pileum uocare 116
ad coruos 124
ad ambas usq; aures 135
ad uiuum resecare 143
ad phasim usq; nauigauit 147
ad scolon ne proficisceris ipse nec alterum comitaberis eodẽ
ad amussim applica lapidem, nõ ad lapidem amussim 152
ad suum quenq; quæstum æquũ est esse callidum 221
ad mensuram aquam bibunt citra mensuram offam comedentes 152
adorio ad phrygium 156
Admeti nænia 158
adrastia nemesis 160
ad deorum aures peruenit 161
admirabiles in nectendis machinis ægyptii eodem
ad digituli crepitum 171
ad pedem 177
ad cynosarges 195
ad id quod erat opus 201
adactum iusiurandum eodem
adulterinus 206
ad restim funiculum 212
ad Herculis columnas eodem
ad calcem 213
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 219
adiurantis se facturum aliquid 225
adamantis tenere 226
ad utrumuis paratus eodem
adhortantis ad gloriam 228
adhuc aliquis deus respicit nos 231
adminicula uitæ 235
ad aras 236
ad cribrum dicta 246

A E
Aethiopem lauas, æthiopem dealbas 50
ædibus in nostris quæ prima aut recta geruntur 73
ægroto dum anima est spes est 143
æsopicus sanguis 162
ætnæus cantarus eodem
ædilitatem gerit sine populi suffragio 190
ægæum nauigat 193
αἰγυπτιάζειν 213
æthiopem ex uultu eognosco 97
Aestate penulam deteris 112
ægyptius laterifer 214
æquales calculi 220
æsopicus graculus 221
æqua concertatio 226
æqualitas haud parit bellũ 247
ægre quidem sed facimus tamen 228
ætate prudentiores reddimur 231
ægre sed tamen contingit 234
æthiops non albescit 237
æqualem tibi uxorem quære 87
æqualis æqualem delectat 23

A F
Afra auis 94
aphya in ignem 125
a fronte atq; a tergo 193
a fronte præcipitium, a tergo lupi 211
a fronte simul & occipitio oculatus 228
a furiis oriundus 244

A G
Agathonia cantio 148
Agamemnonis hostia 154
agamemnonii putei 162
ægypti nuptiæ 190
Αἰεομέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω 205
Αἴγουσι καὶ φέρουσιν 222
agas asellum 236
Aiacis risus uici 79

A L
Aliquid mali propter uicinum malum 12
albæ gallinæ filius 17
alienam metis messem 47
alii sementem faciunt, alii metent 55
aliena iacis eodem
aliam quercum excute eodem
album calculum addere, & similes figuræ 57
alio relinquente fluctus, alius excepit 67
a lasso rixa quæritur 69
a linea incipere 70
albus, an ater sis nescio 74
alter Hercules 79
altera manu fert lapidem, altera panem ostentat 86
aliter catuli longe olent, aliter sues 91
alia uita alia diæta 93
a limine salutare 100
alterum pedem in cymba

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Charontis habere 119
ale luporum catulos 123
alabanda fortunatiſſima 124
alia lacon alia aſin⁹ portat 132
alpha penulatorum 144
aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates. 152
alia uoce pſittacus, alia coturnix loquitur. 154
alcedonia ſunt apud forum 161
aliud genus remi 165
alia Menecles, alia porcellus loquitur. 191
alienum arare fundum 193
aliis lingua, aliis dentes 201
aliud noctua ſonat, aliud cornix eodem
album panem pinſo tibi eodem
a lupi uenatu 202
aliud ſtans, aliud ſedens 204
altera nauigatio 210
albo rete aliena captant bona 221
alieno ferox præſidio 226
alieno auxilio potentes eodem
aliter cum aliis agendum 227
aliis proſpiciēs non ſibi 228
alia dantur alia negantur 229
alius aliis in rebus pſtātior 229
aliam ætatem alia decent 230
aliud cura 233
alia committenda, alia cælanda 234
alybantii hoſpitis munera 240
αλιτηκεως 242
alter ianus 247

A M

Amicorum communia omnia 5
amicitia æqualitas. amicus alter ipſe eodem
amico amicus 34
amuſſis alba 61
a mortuo tributum exigere 94
ambabus manibus haurire 95
amazonum cantilena 118
ama tanq̄ oſurus, oderis tanq̄ amaturus 121
amicus magis neceſſarius, q̄ ignis & aqua 130
amyris inſanit 135
amicitia ſtabilium, felicitas temperantium 141
αμουσοι 158
Amea azeſiam reperit 169
ameles angulus 174
amantium iræ 196
amens longus 209
amphictyonum conſeſſus 213
amicorum eſt admonere mutuum. 227
αμφιθαλης ἐρως 244
amphidromiam agis 245

A N

Annus producit non ager 14
anagyrum commoues 16
ancora domus 37
anſam quærere, & conſimiles metaphoræ. 43
annoſā arborē trāſplātare 49
anthericum metere 52
antiquiora diphthera loqueris. 53
anſer inter olores 77
annulus aureus in naribus eodē
ante uictoriam 80
animus in pedes decidit 91
anus bacchatur 93
anus hirciſſans eodem
annoſa uulpes haud capitur laqueis. 102
ανζωπλαρχεῖν eodem
animam debet 103
anus clibanum 108
ante myſteria diſcedere 118
ante q̄ incipias conſulto 140
anima & uita 141
andabatæ 145
annus eſt 150
antronius aſinus 154
anus eriphus 171
anus ſaltat eodem
anus ſubſultans multum excitat pulueris. eodem
antiquior q̄ chaos & Saturnia tempora 173
ante tubam trepidas 174
animo ægrotanti medicus eſt oratio. 197
ανεβίνασος ē 201
ante barbam doces ſenes 203
ante hac putabam te habere cornua eodem
anthiopæ luctus 209
anus cothoniſſat eodem
αυρθην καταβαλλε 211
anguillam captare 220
anicularum deliramenta 121
Ante pedes 221
animus eſt in coriis 222
anno ſenior fio 223
ancipitis conſilii 227
ancipitis animi 228
anceps euentus rei 230
animus præſens 233
antiquis debeſ ueneratio 234
annas clibanum 237
animus heptabœus 239
ananaco 241
antiquior Codro 247
anus ſimia ſero quidem 246

A P

Apage hoſpitem in tempeſtate. 159
aperte ſimpliciterq̄ loqui 232
apio mollior, aut mitior 78
apertæ muſarum ianuæ 167
aphiarum honos 171
apio opus eſt 186
apud ſimum odorum uaporem ſpargis. 51
a puro pura defluit aqua 202
aperto pectore 213
apta prouincia 229
apros immittere fontibus 244
απ' ἀκροφυσίων 244
apertis tibiis 62

A Q

Aquam è pumice poſtulas 52
aquilam uolare doces 54
aquilam teſtudo uincit 81
aquilam noctuæ comparās 95
aquilam in nubibus eodem
aquilæ ſenecta 98
aquilæ ſenecta, Corydi iuuenta. 98
aquila thripas aſpiciens 99
aquam in mortario tundere. 120
aquam bibens nihil boni parias. 157
a quinq̄ ſcopulis deſilire in fluctus. 201
aqua præterfluit eodem
aquila non captat muſcas eodē
aquilam cornix prouocat 203

A R

Aranearum telas texere 50
Arare littus eodem
argentanginam patitur 76

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Arabicus tibicen 78
artem quæuis alit terra eodem
Ariſtophanis & Cleantis lu cerna 82
areopagita 97
archilochia edicta 128
Archilochi patria eodem
arietem emittit 134
argenti fontes loquuntur eodē
aries nutricationis mercedem perſoluit 156
argenteis haſtis pugnare 167
archytæ crepitaculum eodem
aratro iacularis eodem
argi collis eodem
ardens ueſtis 187
arbore deiecta quiuis ligna colligit 196
arcadiam me poſtulas 200
arcades imitans eodem
arcadicum germen 203
archidamicum bellum eodem
argiua calumnia 207
a remo ad tribunal 210
ariolari 212
aries cornibus laſciuiens 221
arripe negocii curam 226
arripienda quæ offerunt. 232
arrogantia non ferenda. 234
archilochum teris. 237
argiuos uides. 238
argiui fures. 238

A S

Aſinus ad lyram 46
aſinum ſub freno currere doces 47
aſinum tondes 52
aſinus inter ſimias 56
aſinus inter apes eodem
aſinus in ungento eodem
aſinus apud cumanos 75
aſinus portans myſteria 125
aſinus in paleas 154
aſinus eſuriens fuſtem negligit. 167
aſini mortes 200
aſinus compluitur eodem
a ſubeunte portum naui 202
aſſidua ſtilla ſaxū excauat eodē
aſini caput ne laues nitro 204
aſini mandibula eodem
aſperſiſti aquam 200
ἀσινὴς πόλεμος 205
aſinus auis 222

A ſacris abſtinendæ manus 231
aſſeuerantius dicere 232
aſpera uita ſed ſalubris 234
aſtutior coccyce 247
aſſueuit malis 235
aſinus ad tibiam 241
aſinum in rupes protrudere 242
aſini cauda 246

A T

Atlas cœlum
a teneris unguiculis eodem
atticus teſtis eodem
attica fides eodem
athenienſium inconſulta temeritas 187
attollere ſupercilium pone re ſupercilium 196
attica muſa eodem
atticus aſpectus 203
atticus in portum eodem
atticus aduena 207
attici eleuſinia 210
atticus moriens porrigit manum. 212
athos cælat latera, lemniæ bouis 221
atquí non eſt apud aram conſultandum 234
attagen 237

A V

Auribus lupum teneo 53
auricula infima mollior aurem uellere eodem
aureos montes polliceri 95
auſtrum perculi 100
aurum habet tholoſanum 111
audi quæ ex animo dicunt 105
aut bibat aut abeat eodem
aut mortuus eſt, aut docet literas 106
aureo piſcari hamo 128
aut quinq; bibe. aut tres, aut ne quatuor. 134
aulœdus fit qui citharœ dus eſſe non poſſit 136
aut ter ſex, aut tres teſſaræ 140
augiæ ſtabulum repurgare 144
aureæ compedes eodem
aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam 200
aut Plato philoniſſat, 205
aut Philo platoniſſat 222
Aut oportet tragœdias age re omneis aut inſanire. 200
aufer motonem a remo eodē
auribus arrectis eodem
aurum colophonium eodem
auro loquente nihil pol let quæuis oratio 203
aues quæris 204
aurificem te futurum crederas 208
aut manenti uincendum aut moriendum 211
auſculta & perpende 227
autor omnium & fons 230
aut ipſe fuiſti aut tui ſimili mus eodem
audiens non audit eodem
autoritas diuinitus 234
aurum igni probatum 241
audi chelidonem 245
aurum ſubæratum 248
a uicinis exemplum habent 246
aut minus animi, aut plus potentiæ 247

A Z

Azanea mala 157
Ἀξύλος πλοῦτος 203

B A

Barbæ tenus ſapientes 31
baceli ſimilis 64
batalus eodem
balneator 69
bacchæ more eodem
balbus balbum rectius intelligit 100
barbarus ex triuio 116
battologia, laconiſmus 123
batti ſilphium eodem
barbam uellere 148
baynis chorus 221
Βατταρίζειν 224
Βατταλάρας 246

B E

Bene plauſtrū perculit 64
bœotica ſus 102
bellum haud quaquam lachrymoſum 158
bellerophontes literas 163
beneuolus trucidator 197
bellū Cononi curæ fuerit 203
becceſelenus 209
bellum omnim pater 213
bellicum canere, receptui canere 216

Benignior

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Benignior pellace uulpe z44
bene sit zz1
bæta tum hyeme tum æstate bona eodem
benefactorum memoria z35

B I

Bis & ter quod pulchrum est z6
bis pueri senes 55
bipedum nequissimus 79
bibe elleborum 89
bis dat qui cito dat 9z
Bithus contra Bacchium 156
bis septem plagis Polypus contusus 156
bis interimitur quisquis suis armis perit z43

B L

Blandius alloqui zz6

B O

Bocchyris 168
bœotica auris z06
bœoticum ingenium 133
bœotica cantilena eodem
bœotica ænigmata eodem
bœotiis uaticinare eodem
boni ad bonorum conuiuia ultro accedunt 104
bonæ leges ex malis moribus procreantur 106
bos alienus subinde foras prospectat 107
bos ad præsepe 118
boliti pœnam 125
bouem in faucibus portat 133
bona est etiam offa post panem 148
bonorum glomis 150
bona cillicon eodem
bonus cantor bonus cupediarius 152
bos aduersus seipsum pulue rem mouet 155
bos sub iugum 162
boni uiri lachrymabiles 168
bonus è pharetra dies 171
bolus ereptus è faucibus zz1
bos porrecto ultra taygetum capite z46
bos lassus fortius figit pedē 14
bonis auibus, malis auibus 17
bonorum mare 35
bonorum aceruus eodem
Bonorum myrmecia 35
bona fortunæ 70
bos in lingua 76
bona Porsenæ 84
boni pastoris est tondere pecus, non deglubere 94
bos cyprius 111
bona terræ 19z
botrus oppositus botro maturescit z00
boues messis tempus expectantes eodem
bos homolottorum eodem
bos apud aceruum eodem
bos in ciuitate z07
βωμολοχὸς βωμολοχεύεσθι zz4
bonus dux bonum reddit comitem z48
bona spes ostensa z34

B R

Brasidas quidem uir bonus z07

B V

Buthus obambulat 162
bunas iudex est eodem
budoro more z00
bulbos quærit z08
bullatæ nugæ zz1

B Y

Βυσσοδομένην z43
byzeni libertas z44

C A

Caliga maximini 10
calidum prandiū comedisti 15
catastrophæ fabulæ z5
calcar addere currenti z6
cascus cascam ducit z8
cauda tenes anguillam 53
calculum reducere 58
cantherius in porta 60
cantherium in fossa 65
callippides 69
canis uindictam 79
carica musa 91
cancros lepori comparas 9z
caudæ pilos equinæ paulatim uellere 93
cauda de uulpe testatur 97
camelus uel scabiosa compluriū asinorum gestat onera 98
canis in præsepi 10z
caprarius in æstu 164
Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis 157
capra scyria 103
capra gladium 15
capra contra sese cornua 16
capere prouinciam, tradere prouinciam 146
captantes capti sumus 10z
caninum prandium 105
caput sine lingua 108
cauam Arabiam serere 119
caput 120
carpathius leporem 122
canis festinans cæcos parit catulos 126
carpet citius aliquis q̄ imitabitur 13z
canem excoriatā excoriare 139
canis circum intestina 144
canina facundia 145
caue thoracem 147
cancer leporem capit 149
cassioticus nodus 15z
caluus comatus 154
cantilenam eandem canis 155
caligare in sole eodem
canis digna sede 157
catulæ dominas imitantes 158
canere ad myrtum eodem
Charetis pollicitationes 163
calidam ueruti partem eodem
camelus saltat 168
canis in uincula eodem
capram portare non possum & bouem imponitis 170
Charontis ianua 17z
Cadmea uictoria eodem
caluum uellis 173
callum ducere 19z
Carcini poemata 199
Carica uictima eodem
callyciriis plures eodem
calcidissare eodem
cantharo astutior eodem
canis tanquam delum naiuigans eodem
Caunius amor z00
candidum linum lucri causa ducis z01
catella melitea z05
canis peccatum sus dependit z06
canere de Thelamone z07
chamæleonte mutabilior z08
caput uacuum cerebro eodem
camelus desyderans cornua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

etiam auris perdidit z11
cani das paleas,asino ossa eodem
caute loquaciot z19
calabri hospitis xenia z21
caput scabere & cõsimilia eodẽ
caricus hircus eodem
calculo mordere zzz
charybdis barathri eodem
canentis clanculatias insidias zz5
cauendum a potentiore zz6
cauendum ab eo qui semel imposuit zz7
cancrum ingredi doces z37
capram cœlestem orientem conspexerunt eodem
capra ad festum eodem
canis panes somnians eodem
canis eodem
canis uiuens è magdalia z40
Calliphanes eodem
cauda blandiri eodem
cautus enim metuit &c. z73
canis sæuiens in lapidem z44
canens uitæ palmum z45
caricum sepulchrum z47
canis mendico auxilians eodem

C E

Cæcior Leberide 38
cestreus ieiunat 34
cœlum digito attingere 63
cæca dies & oculata dies 87
cæcus cæco dux 88
cæca speculatio eodem
celerius elephanti pariunt 93
cerite cæra dignus 108
cercyræa scutica 126
cepphus parturit eodem
cescon habitas 163
celerius q̃ butes eodem
cercopum cœtus 166
ceruinus uir eodem
cercopissare eodem
centaurice 198
cæra tractabilior 199
celmis in ferro eodem
cestum habet Veneris eodem
cepas edere aut olfacere eodem
certamen non accipit excusationes z05
cedimus inq̃ uicem præbemus crura sagittis z17
cedendum multitudini z31
certum prospicio eodem
Cereri sacrificant eodem
Cænei hasta z48
cæcus auribus eodem
cæcum insomnium z47
cæram auribus obdis

C H

Chius dominum emit 141
chius z45
chius ad coum 168
chironium uulnus 172

C I

Cicada cicadæ cara & formica z4
formicæ 32
citra uinum temulentia 45
citis quadrigis,Iouis quadrigis 57
circumtondere comam 60
citra puluerem 61
citra arationem,citra sementem 91
cicadæ apem comparas 93
citius q̃ asparagi coquũtur 96
cicadam ala corripuisti 131
cinclus 134
citius in naui cadens a ligno exciderit 154
citius elephantum sub ala cæles 159
cimmeriæ tenebræ 160
cicernus Bacchus 163
citius usura currit q̃ hera clitus 195
cinyræ opes 198
cilicii imperatores eodem
ciuitates ludimus 199
Cissamis cous z12
ciceris emptor z36
cilix haud facile uerum dicit z48
cicada uocalior eodem

C Y

Cygnea cantio 198
cyclopis donum 199
cyprio boui merendam eodem
cyclopica uita eodem
cyrbes malorum eodem
cydi pœnam debet cyclobori uox z05
cymia iactura z17
cythnicæ calamitates z31
Cythonymi probrum eodem
cyzyceni stateres eodem
cyrnia terra z42
Cypariſſi fructus z47

C L

Clematis ægyptia 11
clauum clauo pellere z1
claue findere ligna & securi fores aperire 163
clamosior laro ardente 165
claudus optime uirum agit 179
κλειβελάζειν 198
claudiana tonitrua eodem
claudi more tenere pilã eodem
Clisthenem uideo eodem
Cleocritus eodem
clauem extorquere Herculi z43

C N

Cnips in loco 198

C O

Cornix scorpium 15
coturnix Herculem 17
cornutam bestiam petis 18
coturno uersatilior 19
commune naufragium z47
corui luscinijs honoratiores eodem
contribulis factus,serua ordinem z46
colubrum in sinu fouere z45
coruus serpentem z42
conos Artoxya eodem
Corinthiis non indignatur ilium z41
cocleare crescit 126
connæ calculus eodem
corpore effugere 132
Colophonem addidit 136
cœlum territat armis 143
contingit & malis uenatio 150
contra retiarium ferula 155
cœno puram aquam turbans nunq̃ inuenies potum 163
complura masculi canis cubilia 182
coruus aquat 197
conuenerunt Attabas & Nucerius eodem
Colossi magnitudine eodem
Corytheo deformior eodem
contra torrentem niti eodem
Codali chœnix eodem
concha dignus eodem
conto nauigare eodem
coturniſſare 198
cõpẽdiaria res improbitas z02

Chordæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Chordæ uice z05
cœnare me doce z14
contrahere ſupercilium,infla re buccas z15
κορυβαντιᾶν zzz
cõſulẽdũ & cõſiliis parendũ zz5
contemnentes dicterium zz6
contemnentis inimicum zz7
corrigentis quod dictum eſt ab alio eodem
concordia fulciuntur opes,eti am exiguæ eodem
correctio dicti zz8
conſilium in melius commu tandum zz9
corrupta iudicia eodem
concordia z31
conuiua non conuiua z32
cõſiliis ſimul & facto ualens z34
corycæus auſcultauit z6
columen familiæ 37
contra ſtimulum calces eodem
cornicum oculos configere 40
cominus atq; eminus 46
coſta numerabimus exta 49
cotem alis 51
contorquet piger funiculũ 52
copiæ cornu 63
cornicibus uiuacior 71
coruum deluſit hiantem 76
cornicari eodem
cornea fibra 79
conniuere 89
cõgregate cũ leonib⁹ uulpes 95
complurium Thriorum ego ſtrepitum audiui 109
conſcientia mille teſtes 111
confringere teſſeram 106
corrumpunt mores bonos colloquia praua 107
corpus ſine pectore 108
colophonia ferocitas 115
compreſſis manibus 116
conciliant homines mala 121
communis Mercurius 122
concupiuit aſſam farinam 123
coronam quidem geſtans cæterum ſiti perditus 125
corinthus & collibus turgit & uallibus deprimitur 146
colophonium ſuffragium z37

C R

Craſſa Minerua,pingui Mi nerua 13
Craſſiore muſa eodem
crambe bis poſita mors 56
crater litium z40
Cretenſis Cretenſem z4
Cretenſis cum æginita eodem
Cretiza cum Cretenſi eodem
Cretenſis mare eodem
creta notare,carbone no tare 57
Cræſo,Craſſo ditior 72
cribro diuinare 102
cribro aquam hautire 51
χρησόλογος 106
Crotone ſalubrius 146
crotoniatarum poſtremus eodẽ
crocodili lachrymæ 148
Cretenſes ſacrum 195
crudelis Bacchus z08
crepitu probabis z45

C V

Cui multum eſt piperis etiam oleribus immiſcet z04
cum nibas cocciſſauerit eodem
cum paruula eſt bona uide tur ſpina z05
cucurrit quiſpiam,ne pluma madeſceret,& in fouea præ focatus eſt. z06
cũ licet fugere,nec q̃re litẽ z11
cum muſis zz1
cum reliquis tragœdis de certat eodem
cui iſta arrident,meis ne gau deat 122
cum uterq; concedit alteri zz6
cum diis non pugnandum z30
cum amico non certandum æmulatione z34
culicem colant z37
cucumerem rodens z41
cura eſſe quod audis z43
cũ adſit uia ſemitã quæris eodẽ
cum cane ſimul & lorum z48
cum ſis nanus cede eodem
cum care cariſſas z4
curſu lampada trado z5
currentem incitare z6
cum laruis luctari z7
cupidinum crumena porri ſo lio uincta eſt 31
cumani ſero ſapiunt 58
cum mula pepererit 61
Cum Minerua manum quoq; moue 64
currus bouem trahit 77
cumini ſector 114
cum adſit urſus ueſtigia quæris 104
cum aqua fauces ſtrangulet 115
cum plurimum laborauerimus eodem in ſtatu ſumus 120
cucurbitas lippis 121
cubito emungere 143
curare cuticulam 149
cum diis pugnare 153
cur non ſuſpendis te 171
cum haſta,cum ſcuto 174
cum puluiſculo 175
cuiuſmodi portento me inuol uit fortuna 178
cum delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit 184
culicem elephanti conferre 192
cucurbita ſanior 195
cum deo quiſq; gaudet & flet eodem
cum coryco luctari eodem

D A

Dathus bonorum 35
Dauus ſum non œdipus 36
dare uerba 57
daſypus carnes deſyderat 63
da mihi mutuum teſtimo nium 84
dare manus 110
Dædali opera 139
Datyli dies 150
date mihi peluim 194
Dares Entellum prouocas eodẽ
dat ueniam coruis,uexat cen ſura columbas z15
daulia cornix zz1
danda uenia lapſo z35
danace z37

D E

Deus ex improuiſo apparens 16
dextro Hercule,aut amico Hercule 17
deuotionis templum 30
deorum manus 32
de aſini umbra 38
de lana caprina eodem
de fumo diſceptare eodem
de aſini proſpectu 39
de gradu deiicere 43
delphinum cauda ligas 53

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Delphinum natare doces 54
deserta causa 60
deum esse, deum facere 62
Delius natator 66
de plaustro loqui 82
deorum cibus 92
de gustu cognosco 97
de fructu arborē cognosco 97
de pilo pēdet, de filo pendet 99
de facie nosse 100
de fece haurire 102
de pulchro ligno uel stran gulare 125
dente Theonino rodi 128
dedi malum, & accepi 131
de alieno ludis corio 132
de curru delapsus 134
delphicus gladius 140
de calcaria in carbonariā 150
dentem dente rodere 159
de fera comedisti 162
demulcere caput 192
dextrum pedem in calceo sinistrum in pelui 194
dea impudentia eodem
de possessione dehiscere eodem
Dædali alæ eodem
deinde expergiscebar eodem
de lapide emptus eodem
decempes umbra 210
decipula murem cœpit eodē
de pulmone reuellere 214
de grege illo est 221
dentata charta eodem
dedecus publicum 228
deo fortunæq; committo 229
deus undecunq; iuuat, si modo propicius 231
de lauticiis eodem
deus ulciscetur eodem
demittere sese ad aliorum mediocritatem 233
de alieno liberalis 235
decernetur equa thessalica 239
de tuo capite aguntur comitia 242
decora teipsum 244
desertum obtueri 247

D I

Diis hominibusq; plaudentibus 17
Dionysius Corinthi 18
Diomedis & Glauci permutatio 20
Δὶς δ' ἀπασῶν 28
dii facientes adiuuant 64
dicendo dicere discunt 66
dignus pilo 86
dignus obelisco eodem
dignum propter quod uadimonium deseratur eodem
dignus argiuo clypeo eodem
dignus qui cum in tenebris mices eodem
Dionis gry 88
Diomedea necessitas 93
diues aut iniquus est, aut iniqui hæres 97
dimidium plus toto 109
dignū patella operculum 107
dii laneos habent pedes 108
dimidio uitæ nihil differunt fœlices ab infœlicibus 115
difficilia quæ pulchra eodem
dies adimit ægritudinem 150
digna canis pabulo 157
diolygium malum 163
diues factus iam desiit gaudere lente 173
difficilis uir 194
dicas tria ex curia 203
Diagoras melius 210
dictum ac factum 221
diu dissimulatū aperientis 225
diuersarum partium 226
diuitiæ non semper optimis contingunt 233
digna cedro 241
dii tibi dent tuam mentem 243
diues 248
diu delibera 246

D O

Dodonæum æs 9
domi milesia 4[illegible]
dormientis rete trahit 61
domum cum facis ne relinquas impolitam 66
domesticum thesaurum calumniari 69
domestice notus 100
domi coniecturam facere 105
domi habet, domi nascitur 106
domesticus testis 133
dorica musa 153
domi manere oportet bellefortunatum 191
domus amica, domus optima 204
Docui te lusum tesserarum 210
donum quodcunq; dat aliquis proba 239
domi manendum 231
domesticum malum 232
domus optima 234
domesticum dissidium 235
δουρειος ἵππος 243

D R

Drachmæ grando 191

D V

Duabus ancoris fultus 10
duobus pedibus fugere 67
duabus sedere sellis 75
duos parietes de eadem dealbare fidelia eodem
dulcis cubitus 117
dubia cœna 144
dulce inexperto bellum 150
duodecim artium 191
duplices uiros eodem
dum clauum rectum teneā 192
duobus pariter euntibus 193
duos insequens lepores, neutrum capit 204
durus alloquiis 208
duplex cappa 220
ductus per phratores canis 221
duobus malis resistere difficilimum 228

E A

Eadem mensura 13
eadem oberrare chorda 49
eadem pensari trutina eodem
eadem per eadem 62
eandem tundere incudem 101
ea tela texitur 116
eadē tibi et pythia & delia 163

E B

Ebur atramento cādefacere 40

E C

Echino asperior 149
echinus partum differt eodem
Εκπορδικίσαι 212
Εκλινίσαι eodem
e culmo spicam coniicere 243
e canis podice 244
e cantu dignoscitur auis eodem

E D

Ede nasturcium 90

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

E dolio hauris 123
edax currus 148
e duobus tria uides 190
edentulus uescentium dentibus inuidet. 191

E F

Efficimus pro opibus nostris mœnia 80
e fimbria de texto iudico 97
effœminatorum etiam oratio effœminata 176
effugi malum inueni bonum 190
effœta senecta 234

E G

Ego tibi de alliis loquor, tu respondes de cepis 208
ego ac tu idem trahimus iugum 209
ego ex bono in bonum traductus sum 220
ego faciam omnia more Nicostrati eodem
Εγκεῶτις ἡμέρα 239

E I

Eiusdem musæ æmulus 116
eidē inhiantes testamento 229

E L

Elephantum ex musca facis 99
elephantus non capit murem eodem
elucet egregia uirtus 227

E M

E multis paleis paulum fructus collegi 30
emere malo quā rogare 34
Empedoclis simultas 161
emunctæ naris. mucosis naribus 174
embarus sum 237
e massilia uenisti 238

E N

Endymionis somnū dormis 99

E O

Eodem bibere poculo 92
eodem cubito 105
eodem in ludo docti 173

E P

Επὸν θεῷ 127
episcythissare 134
epeo timidior 173
ephesiæ literæ eodem
epimelidium corium eodem
e poculo perforato bibere 206
e patrocli domo 220
Επαύλια δῶρα 247
epiphyllides 244
epimenideum corium 246
Ephemeri uita 247

E Q

Equis albis præcedere 45
equus me portat, alit rex 76
equum habet seianum 111
equi senecta 117

E R

Erethriensium rho 174
ergini cani 206
erinnys ex tragœdia 247

E S

E sublimi me derides 30
e squilla non nascitur rosa 142
esernius cum Pacidiano 156
est pylus ante pylum 173
Εσκιμαλίχθαι 206
esto pronus 247

E T

Et meum telum cuspidem habet acuminatum 31
etiam corchorus inter olera 76
et puero perspicuum est 118
et nos manum ferulæ subduximus 162
etiam si lupi meminisses 171
e tardigradis asinis equus prodiit. 173
Et fama fuit & eras 180
et nati natorum 196
etiam dormiens somniat 205
etiam capillus unus 213
e tribus malis unum 215
etiam in deorum cœtu 240
etiam bœtilum deuorares 247
etiam quercus bacchatur eodē
e Tantali horto fructus colligit. 248

E V

Eurybatizare 30
eum ausculta, cui quattuor sunt aures 32
euitata charybdi in scyllam incidisti 48
euripus homo 99
euenit malo male 227
euentus p̄ter expectationē 229
eurymnus 243
euricles 240

E X

Ex ipso boue lora sumere 30
ex uno omnia specta eodem
ex aspectu nascitur amor eodē
extra lutum pedes habes eodē
ex umbra in solem eodem
excubias agere in naupacto eo.
expertes inuidentiæ musarum fores eodem
extra telorum iactum 42
ex harena funiculū nectis 52
excubiarum causa canens 83
ex tripode 84
ex Iouis tabulis testis 86
ex eodem ore calidum & frigidum afflare 87
ex quercubus ac saxis nati 92
extremis digitis attingere 101
ex stipula cognoscere 105
ex uno multa facere 118
exigua res est ipsa iusticia 120
extra oleas 125
extra cantionem 127
exercitatio potest omnia 128
ex fronte perspicere 143
extra quærere sese 152
exiguum malum, ingens bonum 154
ex harena funiculū nectis 161
ex tua officina 162
extra chorum saltare eodem
exordiri telam eodem
ex ore lupi 168
ex inanibus paleis 170
extritum ingenium 179
excubias agere aut ditari 185
extra organum 192
exigit & a statuis farinas 202
extrema extremorū mala 206
ex academia uenis 207
exacta uia uiaticum quærere. 209
expecta bos aliqñ herbam 210
expecta anus eodem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Exiguum oboli precium z14
expedit habere plura cogno mina zz3
ex minimis initiis maxia zz6
extra periculum zz7
ex habitu bonum uirum præ se fert z30
ex eo prope tantum z39
eximere è manu manubriũ z40
ex amphitheto bibisti z44
ex æquo partire z46
ex ouo prodiit z49

F A

Factum stultus cognoscit 12
faber compedes quas fecit ipse gestat 18
fastuosus maximus 30
faciunt & sphaceli immuni tatem. 30
facile cum ualemus recta con silia ægrotis damus. 71
faciem perfricare frontis perfrictæ. 89
fames melia 99
famis campus 99
falces postulabam 128
fallacia alia aliam trudit 129
farcire centones 148
facies tua computat annos 164
fames & mora bilem in nasum conciunt. 174
facta iuuenum,consilia medio crium,uota senum. z11
fatis imputandum zz5
fatale uitæ tempus exactũ z31
fatum immutabile z31
faustus exitus eodem

F E

Festo die si quid prodegeris z9
feles tarteſſia eodem
ferre iugum eodem
feli crocoton eodem
feras non culpes,quod uitari non potest. 33
fenestram aperire & similes metaphoræ. 43
ferrum natare doces 51
fertilior seges est alieno in aruo. 72
fecem bibat qui uinũ bibit 72
festucam ex alterius oculo eiicere. 73
Fœlicibus sunt & trimestres liberi. 78
ferreus aheneus 79
festina lente 112
fœlix Corinthus,at ego sim Teneates. 154
fœlix qui nihil debet 170
fœlicium multi cognati 196
felicitas multos hét amicos z11
festiuus sermo z32
festum multas habens z37
felicitas a deo z47

F I

Figulus figulo inuidet,faber fabro z4
finem uitæ specta 36
φιλαυτοι 42
ficulnus 83
ficos diuidere 114
figuli opes 106
ficus ficus,scapham scaphã 133
ficulnus gladius 171
ficum mercurio eodem
fixis oculis intüeri 178
fictilis homo 186
fiducia pecunias amisi z04
filum contentionis tũc erat z05
fidus amicus z34
filius degenerans z29
ficus post piscem z40
ficus auibus gratæ eodem

F L

Flamma fumo est proxima 50
flocci non facio aut flocci facio. 85
flere ad nouercæ tumulum 93
fluuius cum mari certus 100
flet uictor uictus interiit 159
fluuius quæ procul absunt irrigat. 193
flagiciorum turpis exitus z34
fluuius non semper fert securim. z49

F O

Fœnum habet in cornu 18
fœnum esse,Ambrosia alendus. 196
fœdum est & mansisse diu uacuumq; redisse. 175
fortes fortuna adiuuat 26
foras cures,non amplius an thisterii. 29
Fortunatior strobilis carcini z9
folio siculno tenes anguillã 53
formica camelus 57
fontes ipsi sitiunt 80
folium Sibyllæ 84
fores habet tritas,ut pastorum casæ 186
fortuna æstuaria zz0
fores aperire eodem
fontibus apros,floribus au strum eodem
fortuna prorsus aduersa zz6
fortuna reddit insolentes z33
fœmina nihil pestilentius z34
focus loculentus in ædibus z35
fortis in alium fortiorem incidit. z38

F R

Frons occipitio prior z3
fratrum inter se iræ sunt acer bissimæ z6
frusto panis 41
frustra canis 53
frater uiro adsit 84
fricantem refrica 85
frontem exporrigere, frontẽ contrahere 89
frigidã aquam suffundere 106
frustra Herculi 159
frustra currit 195
frustratus conatus zz6
frustra habet qui non uti tur. z30

F V

Fures clamorem z9
funiculũ fugiunt miniarũ z9
fumos uendere 36
fumũ fugiens in ignẽ incidi 48
fucum facere 57
funem abrumpere nimium tendendo. 59
fuit & mandroni siculna nauis. 85
fuere quondam strenui Mi lesii. 97
fuimus troes 98
furemq; fur cognoscit,& lu pus lupum. 140
fumi umbra. 142
fulgor ex pelui. 170
fuge procul a uiro maiore. z09
fumantem nasum urs ne tẽ taueris. z15

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Fuga tutior z34
fungus z40
furari litoris arenas z45

G A

Gallorum incusare uentres 187
gallos quid excæcas? 193
gallus insilit z03
gaudium dolori iunctum z35

G E

Genius malus 17
generosioris arboris statim planta cum fructu est 40
genu sura propius 42
genuino mordere 128
generosus ex balneo 172
generosior Codro eodem
generosior sparta 174

G I

Gigantum arrogantia z38

C Y

Gygis annulus z0
γύγαθον φύσσ z44

G L

Gladiatorio animo 41
gladiator in arena consilium capit 69
gladium dedisti quo se occideret 193
glorioſum & apud posteros z30
gloria futuri z38
gleba aruum 172
glauci ars eodem
glaucus poto melle resurrexit eodem
glaucus comesa herba habitat in mari z38
glaucus alter z46

G N

Gnomon & regula 120

G O

Gorgonem Perseus aggreditur z46

G R

Grauiora sambuco patitur 18
graculus inter musas 77
græca fide 86
γρύζειν 122
grues lapidem deiicientes z20

G V

Gutta uini z46

H A

Hanc technam in te ipsum struxisti 15
harenam metiris 50
harenæ mandas semina 51
hastam abiicere 100
harena cedere eodem
haud quaquam difficile Athenienſem athenis laudare 120
haud unquam arcet hostium 125
haud impune uindemiam facies eodem
Harmodii cantilena 187
haud canit paternas cantiones eodem
hasta caduceum eodem
haud annuncias bellum 191
hamaxiæa z01
habet & musca splenem z11
haud perficiet z31
habet z40

H E

Hæc Helena 40
hæret in uado 54
hæc potior 66
heroum filii noxæ 67
herculanus nodus 97
herbam dare 100
herculana balnea 140
herculana scabies 144
herculanus morbus eodem
heri & nudius tertius 153
Hermionis uice 154
hermonium officium 161
Hesiodi senecta 168
hæsitantia cantoris tussis 178
heteromolia causa 187
heterognathus es z06
Herculei labores 187
hedera post anthisteria z07
hæc iusticia eodem
Hercules & simia z11
Herculis cothurnos aptari infanti z20
Hercules hospitatur z40
hernioſus usq; ad gulam z44

H I

Hinulus leonem 38
hipsea cæcior 39
hinc illæ lachrymæ 40
hylam inclamas 51
hic funis nihil attraxit 97
hydram secas 102
hirundinum musca 124
hipponacteum preconium 128
hiberæ Neniæ 143
hyperi uertigo 171
hyperberetæa 185
his Medus non insidiabitur 185
hipparchorum tabula 187
hic Rhodus hic saltus z03
hinc belli initium z12
hippolytum imitabor z19
hic bonorum uirorum est morbus z24
Hipparchi murus z43
hirundo totos schenos antebit z47

H O

Homo homini deus 16
homo homini lupus 17
hostium munera, non munera 35
homo trioboli 85
homo tressus eodem
homines frugi omnia recte faciunt 129
homo bulla 137
hostimentum est opera pro pecunia 145
homo bombylius 162
holerum appositiones 186
hoc calciamentū consuit Histiæus, Aristagoras induit z08
hostis, non hostis z09
hospes indigenam z11
homo Thales z22
hospitis habenda cura z35
horna messis z41
hodie nullus cras maximus z43

H V

huius non facio 85
humi hauris 186

H Y

hydrus in dolio z38
hystricis seta z47

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

I A

Ialeſſo frigidior
iactantiæ comes inuidia
iactare iugum

I B

Ibyci grues

I D

Idem Accii, quod Titii

I E

Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor

I G

Ignem igni ne addas
ignaui uertitur color
ignem diſſecare
ignis, mare, mulier, tria mala
ignauis ſemper feriæ ſunt
ignem palma
ignis nō extinguitur igni
ignis ad torrem

I L

Ilias malorum
illotis manibus
iliēſis Tragœdos cōduxit
illo reſpiciēs, ſed hic remitte bona

I M

Impetis peritum artis
immolare boues
improbi cōſilium in extremum incidit malum
imperitus ſubligaculo indutus oībus id oſtētat
i modo uenare leporem nunc Itym tenes
improbitas muſcæ
imi ſubſellii
imitabor nepam

I N

In aqua ſcribis
in arena ædificas
inaniter aquam conſumis
in aere piſcari, Venari in mari
In cœlum iacularis
in eodem hæſitas luto
186 in aqua hæret
235 inter os & offam
236 in matellam immeiere
in limine deficere ſiue offendere
95 incudi reddere
indignus qui illi matellam porrigat
in cœlo eſſe
108 in care periculum
in dolio figularem artem diſcere
inelegantior libethriis
173 in ſe deſcendere
intra tuam pelliculam te contine
in tuum ipſius ſinum inſpue
21 in uino ueritas
31 in lente ungentum
51 in eburna uagina, plumbeus gladius
127 in tuo regno
157 in tuo luco & fano eſt ſitū
186 intra ſuas præſepes
204 in ære meo eſt
219 inuitis canibus uenari
inuitos boues plauſtros ducere
34 intempeſtiua beneuolentia nihil
98 a ſimultate differt
145 in antro Trophonii uatici natus eſt
217 in utrāuis dormire aurem
in dextram aurem
in diem uiuere
in alieno choro pedem
166 ponere
200 in foribus adeſſe
in herba eſt
201 in alieno foro litigare
in planiciem equum
209 in tenebris ſaltare
in mari aquam quæris
218 in harenam deſcendere
229 intus & in cute
236 in quadrum redigere
243 in laqueum inducere
impoſſibilia captas
in uenatu periit
51 in laqueos lupus
inexplebile dolium
52 in puteo cum canibus pugnare
in ſenem ne quid collocaueris
53 beneficium
54 indus elephantus haud curat culicem
54 in eadem es naui
55 intus canere
in lapicidinas
60 in puteo conſtrictus
62 in eaſdem anſas ueniſti
in foribus urceum
in beatam
63 in tranquillo eſt
64 in canis podice inſpicere
in nocte conſilium
inter indoctos etiam Corydus ſonat
73 indulgere genio
in toga ſaltantis perſonam inducere
74 inexploratus homo
76 ineſcare homines
77 in neruum ire
indoctior philonide
in caducum parietem inclinare
in magnis & uoluiſſe ſat eſt
80 in holmo cubabo
81 in quinq; iudicum genibus ſitum eſt
inertium chorus
innocuus alium aſpiciam meum habentem malum
inueni non quod pueri in faba
82 in ſinu manum habere
86 in orci culum incidas
90 inuitus Iupiter nouit
interſecta muſica
128 intra ſeptimam
132 in apes induxiſti
initium belli
eodem in fermento iacere
92 in eo ipſo ſtas lapide in quo
97 præco prædicat
100 inus dolores
eodem in omni fabula & Dædali
eodem execratio
102 in parte uel ignem aliquis diri
eodem piat
eodem in nihil ſapiendo iucundiſſima uita
eodem inimicus & inuidus uicinorum
104 oculus
incus maxima non metuit
ſtrepitus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

In tuum ipsius malum lunam deduces 197
incapras sylueſtres 201
in aphannis eodem
in caput præcipitari 205
in pulicis morſu deum inuocat 206
initio confidens, in facto timidus 207
incipiente noto & deſinente borea eodem
inuulnerabilis ut Cæneus eodē
interuallo perit fames & optime perditur 209
inſeparabilē uitā uiuis 209
in re mala animo ſi bono utare adiuuat eodem
in antrum haud legitimum ſtimulum infigis 210
inter cæcos regnat ſtrabus 211
in area latitas eodem
in tergo bouis deſedit eodem
inanium inania conſilia 212
in tua ipſius harena 219
in ſaltu uno duos apros capere. eodem
in hoſtio formoſus 221
in abſurde locutum 225
in ſpem fruſtratam eodem
in ſenem libidinoſum eodem
inanis conatus eodem
ingens rerum multitudo eodē
incitare currentem 226
in formidoloſum eodem
inexorabilis 227
in uoti compotem eodem
ingens diſcrimen 228
in diſcrimine apparet qui uir eodem
in clamoſos 229
in periculoſo negocio non eſt dormitandum eodem
in fugitiuum 230
induſtriam adiuuat deus 231
in tempore cauenda pœna mali 232
ingens diſcrimen eodem
ingratitudo uulgi eodem
ineuitabile fatum 233
inutilior blace 242
in pedes retrocedit 247
inarmis acciſſat eodem
in lipſydrio pugnas eodem
inexorabilis 236
inſania non oībus eadem 238
ingredi Iunonium 240
In utrumuis dormire oculum 241
in pythii templo cacare 246
in terra pauperem eodem
inter pueros ſenex eodem
inani ſpe flagrat 247
infixo aculeo fugere 8
inter ſacrum & ſaxum 10
inter malleum & incudem eodē
in acie nouaculæ eodem
inuita Minerua 13
in uado 14
in portu nauigare eodem
incidit in foueam quā fecit 15
in me hæc cudetur faba 18
in triuio ſum 26
inter lapides pugnabant, & lapidem capere non poterant 31
in alio mundo eodem
in ſinu gaudere 33
in aurem dicere 37
inter cæſa & porrecta 39
induitis me leonis exu uiū eodē
in aqua ſementem facis 51
in ſaxis ſeminas eodem
in ſimpulo 130
iniquum petendum ut æquum feras 135
influit quod exhauritur eodē
in orbem circumiens 136
ingens telum neceſſitas eodem
inſana laurus abeſt 145
ineſt & formicæ & ſerphobilis 152
in cœlum expuis 210

I O

Iouis cerebrum 71
ioca ſeriaq; 116
Iouis Corinthus 119
Io pæan 145
Iouis ſuffragium 155
Iouem lapidem iurare 159
Iouis ſandalium 169
Iouis uellus 246

I P

Ipſe ſibi mali fontem reperit 15
ipſi teſtudines edite qui cœpiſtis 18
Η ψελλὴ ὃ πιπτεύει 70
ipſa olera olla legit 80
ipſa dies quandoq; parens quandoq; nouerca 90
ipſis placet 150
ipſe ſemet canit 156
Ipſe dixit 156
ipſa ſenectus morbus eſt 160
ipſi curandum 185
Ιπτομανεῖν 196
ipſum oſtii limen tetigiſti 203
ipſo horreo 219
ipſe ſibi perniciē accerſiuit 228

I R

Irritare crabrones 15
Iro, Codro pauperior 72
ire per extentum funem 150
irriſibilis lapis 154

I S

Ισθμιάζειν 184
iiſdem ueſcentes cepis 191
iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur 211
iſſa 219

I T

Ita fugias ne præter caſam 48
iterum eundem ad lapidem offendere eodem
ira omnium tardiſſime ſeneſcit 75
iterum tanquillitatē uideo 125
iterum atq; iterum ad pythum uia 184
ithorus 239

I V

Iugulare mortuos 27
iucundiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare 31
iungere uulpes 38
iucunda uiciſſitudo rerum 81
Iupiter orbus 100
iucundi acti labores 136
iuſticia in ſe uirtutem complectitur omnem 140
Iupiter aquilam delegit 247
iuxta fluuium puteū fodit 205
iuxta melam 216
iubentis aperte loqui 225
iuuenta uiribus pollet 227
iuſticiæ oculus 239
iuſticia iuſtior eodem
iuxta nauem 242
iuxta cubitum profecit eodem
iuuenari eodem

L A

Laureum baculum geſto 17
Latum unguem ac ſimiles hy-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

perbole prouerbiales 48
laterem lauas 50
laterem elixas eodem
lapidi loqueris 53
lac gallinaceum 63
larus parturit 94
lari sacrificant 97
lacerat lacertum largi mor dax memmius 101
largitio non habet fundũ 104
larus 126
laconicas lunas 152
larus hians 184
laconismus eodem
late uiuens eodem
labyrinthus eodem
labore laborioſus eodem
laciadæ eodem
laborem ferere eodem
labrax mileſius eodem
lauares peliam eodem
laqueus laqueum capit 203
larus in miſericordiis 219
laterna punica eodem
lampon iurat per anſerem 240
laqueus auxiliari uidetur 245

L E

Lepos atticus, Eloquentia attica 27
lerna malorum 35
leonem ſtimulas 15
Lesbia regula 62
leonem larua terres 68
leonina ſocietas 84
lentiſcum mandere 87
letale mulſum 90
lemnium malum 96
leonẽ ex unguibus æſtimare 97
lepus dormiens 106
leporem non edit 115
lepus pro carnibus 122
leonis catulum ne alas 141
Lerii mali 147
leonem radere 150
Lesbiis digna 184
Lemnia manu eodem
lepus apparens eodem
leuiſſima resoratio 191
lenticulam angulo tenes 214
leonis exuuium ſuper croco ton 216
lepori eſurienti etiam placentæ fici 219
lex & regio eodem
leonem uidere hoſtium prelia portendit 48
Lesbiari 50
Lesbius Prylis eodem
leonis ueſtigia quæris 53
λεοντοπάτια 63

L I

Litori loqueris 101
linum lino nectis 104
litem mouebit ſi uel aſinus canem momorderit 126
litem parit lis, noxa item noxam parit 184
libyca fera eodem
lingua quo uadis? eodem
lydius currus eodem
lindii ſacrum eodem
lingua iurauit eodem
liberorum amantior q̃ Cello eodem
litore loquacior 203
lingua amicus 219
liberæ capræ ab aratro eodem
lis litem ſerit 240
lignum tortum haud unquam rectum 245
limen ſenectæ eodem
lingua bellare eodem
liberi poetæ & pictores 193
lityerſam cantionem canis 35
λιμοδωρίης 15
litem incipere 62
libera corcyra caca ubi libet 68
lynceo perſpicacior 84
lydius lapis, ſiue Heraclius lapis 87
lydus hoſtium clauſit 90
lydus in meridie 96
lydus cauponatur 97
lydorum caricæ 106
lydio more 115
lydi mali 122
lydũ in planicie prouocas 141
Lyſicrates alter 147
Lyſiſtrati diu itias habes 150

L O

Longæ regum manus 191
longe lateq; lolio uictitant 214
longum ualere iuſſit Locrenſe pactum 216
lotum guſtauit 219
Locrenſis bos eodem
loripedem rectus derideat eodem
Lingua ſeorſum inciditur 224
locupletum reditus 236
longe uicit 241 243

L V

Lupi alas quæris 52
lumen ſoli mutuas 80
lupi illũ priores uiderunt 83
lucri bonus eſt odor ex re qualibet 90
lucrum pudori præſtat 93
lutum luto purgare eodem
luſciniæ nugis inſidentes 94
lupus circum puteum chorea magit 127
lupus hiat 131
lucernã adhibes in meridie 151
lucerna pinguior & lecytho pinguior 153
lupinum potum 172
lupi decas 178
lux affulſit 204
lupus aquilam fugit 183
lupus ante clamorẽ feſtinat 184
lupo agnũ eripere feſtinãt 184
lutũ ſanguine maceratum 184
lupus pilum mutat, non mentem eodem
lutum niſi tundatur non fit urceus 193
luſciniæ deeſt cantio 210
lupus in fabula 223
lunam detrahere 226

M A

Malo accepto ſtultus ſapit 61
manus manum fricat 164
Malum bene conditum ne moueris eodem
magis uarius q̃ hydra eodem
malo nodo malus quæren dus cuneus 183
malum malo medicari eodem
malum conſilium conſultori peſſimum eodem
Mandrabuli more res ſuccedit 210
mature fias ſenex ſi diu uis eſſe ſenex 211
manum de tabula 216
manum non uerterim 233
mare malorum 252
malorum theſaurus 163
magnorum fluminum naues 174
uigabiles fontes 198

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Mare cœlo miſcere 41
manibus pedibuſq; 45
magis mutus q̃ piſces 55
mala attrahens ad ſeſe uti Cæcias nubes 59
male parta male dilabuntur 83
mali corui malum ouum 95
matura ſatio ſæpe decipit 99
ſera ſemper mala eſt 99
magiſtratus uirum indicat 108
manliana imperia eodem
manum admouenti 131
margites 140
malus cum malo collique ſcit uoluptate 141
maleam legens quæ ſunt domi obliuiſcere 146
magna ciuitas magna ſolitudo 147
mandere laqueum 148
malis ferire eodem
mare prius uitem tulerit eodem
manu fingere 152
mactata hoſtia lenior 154
magnum os anni 165
Martis campus 167
magiſtratum gerens, audi & iuſte & iniuſte 170
maſchalam tollere 172
magis ipſe phryx eodem
magis ſibi placet q̃ Peleus in machæra eodem
mazam pinſuit a me piſtã 182
matris ut capra dicitur eodem
magis ridicule q̃ militides 182
magnetum mala eodem
malorum panegyris 183
magis impius Hippomene eodẽ
maniuoro uinculo eodem
malum Hercules eodem
manum habere ſub pallio eodẽ
mala proditio eodem
mali thripes mali ipes eodem
mali bibunt improbitatis fecem eodem
macerata uita 191
machinas poſt bellũ adferre 191
manu ſerendũ non thilaco 193
mali commatis 197
mari e foſſa aquam 201
malum lucrum, æquale diſpendio 204
malis ter mala 206
mare alluit omnia mortalium mala 207
Mars haud concutit ſua ipſi- us arma 107
Martis pullus 208
magnus uerſator in re puſilla 210
matitimus cum ſis ne uelis fieri terreſtris 211
magis gaudet eo qui ſenectam exuit 224
malorum obliuio 226
magna de re diſceptatur 230
male coniugatus 232
malorum aſſuetudo 233
malis mala ſuccedunt eodem
malo bono penſatum eodem
mala ſenium accelerant eodẽ
manticulari 236
mare exhauris 237
Mars rex 238
maras 241
malus ianitor 245
mala ultro adſunt 246
malum uas non frangitur 247
malum eſt bonum eodem
malum munus eodem
matiolœchus eodem
manum admouere 248

M E

Memorem mones doctum doces & ſimilia 22
me mortuo terra miſceatur incendio 41
menſe maio nubunt malæ 44
medius teneris 53
meſſe tenus propria uiue 73
melle litus gladius 90
merx ultronea putet 98
Megarenſes neq; tertii neq; quarti 121
mentam belli tempore, neq; ſerito neq; edito 124
mens eſt in tergoribus 125
mentiuntur multa cantores 133
megaricum machinamen tum 139
mendacem memorem eſſe oportet 140
metum inanem metuiſti 141
mediũ oſtendere digitum mea eſt pila 148
megarenſium lachrymæ 149
mendici pera non impletur 151
megaricæ ſphinges 152
mellis medulla 165
meliores nanciſci aues eodem
Mens non ineſt centauris 182
melle temet ipſum perunge 182
Mercurius infans eodem
mendicorum loculi ſemper inanes eodem
meliacum nauigium eodem
melanione caſtior eodem
melius nobis eſt q̃ heri 195
meos corymbos necto 202
mens peregrina 219
mens leua 229
metus infamiæ 230
mercator eſt 239
mendico ne parentes quidem amici 245
mendax atraphaxis 249

M I

Minutula pluuia imbrem facit 31
midas auriculas aſini 40
miſcebis ſacra profanis 41
Midæ diuitiæ 65
myſorum poſtremus 72
myſorum ultimus nauigat 72
mihi iſtic non ſeritur nec metitur 73
myſorum præda 111
myconius caluus 114
Mineruæ ſelem 103
mihi ipſi balneũ miniſtrabo 104
mitte in aquam 124
minus habet mentis q̃ Dithyramborum poetæ 126
myſorum ac phrygum ter mini diſcreti ſunt 147
mylus omnia audiens 167
minxit in patrios cineres 172
Midas in teſſeris conſultor optimus 181
myſia cantharis 182
milium torno ſculpere eodem
militauit cum Eraſinade 183
minus de iſtis laboro q̃ de ranis paluſtribus 195
Mineruæ ſuffragium 209
Myconius uicinus 218
mitte ad extremã ſcientiã eodẽ
minimo prouocare 219
minore finire pomerio eodem
mitior columba eodem
miſerrimum fame mori 218
miſeram meſſem metere 223
mihi curæ erit hoc negociũ 233

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Mihi iſta curæ futura ſunt z37
my ſortitus es z46
myrteam coronam ambis z47

M O

Mœnia Semiramidis z48
mœnia ferrea non terrea z07
mouebo telum a ſacra linea 11
mouere camarinam 15
morbum morbo addere z1
mordere frenum 45
mordicus tenere eodem
molli brachio,leui brachio 46
mortuum flagellas 51
mortuo uerba facit 53
momo ſatiſſacere & ſimilia 60
monſtrari digito 105
mores amici noueris,non oderis 156
mopſo niſa datur 157
moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui 182
modio remetiar eodem
morſus aſpidis 195
mortuũ ungento perungis z04
mortuus iacet pedens eodem
mons cum monte non miſce tur eodem
moſcus canens bœoticum z05
mortuus uidens z18
mortui non mordent eodem
mordere labrum zz4
modis omnibus incitat zz9
mors omnibus communis eodẽ
mors optima rapit,deterrima relinquit z31
moleſtus interpellator uen ter z33
mortuis non conuiciandũ z35
mox ſciemus melius uate z37
mortuus per ſomnum uaca bis curis z39
mores hominum regioni reſpondent 148

M V

Multæ regũ aures atq; oculi z1
muti magiſtri z3
muſtelam habes 30
muſicam docet amor,etiam ſi quis fuerit ante indoctus 31
muneribus uel dii capiunt 34
mulgere hircum eodem
muſtelæ ſeuum 44
multa nouit uulpes,uerum echinus unum magnum 49
Multa cadunt inter calicem ſupremaq; labra 54 67
multi bonicq; multi Thyrſigeri,pauci Bacchi 75
multi qui boues ſtimulent pauci aratores eodem
mutuum muli ſcabunt 84
multa Syrorum olera 90
multis ictibus deiicitur quercus 93
muta perſona 108
multas amicitias ſilentium diremit 116
mus picem guſtans 140
multis paraſangis præcurre re 141
multæ manus onus leuius reddunt 142
mulier imperator & mulier miles 155
munerum animus optimus 164
multitudo imperatorum Cariam perdidit 164
mus albus eodem
mutus hyparchion 170
mutus magis q̃ ſcapha 173
multa in bellis inania 183
mulieri ne credas ne mortuæ quidem eodem
mulierum exitia eodem
multa noris oportet quibus deum fallas eodem
multi mannii Ariciæ eodem
murus aheneus eodem
multi te oderint ſi teipſum amas eodem
murem oſtendit pro leone 191
muris interitus 196
muſcum demetere z01
mutabilior Metra Eriſichthonis z05
mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat z05
mulieris oculus z10
munus lenidenſe z12
multi diſcipuli præſtantiores magiſtris eodem
muris in morem z15
mulieris podex z19
mulieris animus eodem
multam ſyluam geſtas eodem
muſcas depellere zz3
muneribus res agitur zz6
mutua defenſatio zz7
mutua defenſio tutiſſima zz8
Mulier pudica ne ſola ſit uſquam z31
munerum corruptela z32
munus exiguum ſed oppor tunum z33
mulierem ornat ſilentium z43
multa docet fames z45
multorum Iouis feſtorum glandes comedit eodem

N A

Nauibus atq; quadrigis 45
nauci non facio 85
naſo ſuſpendere 86
nauigat anticyras 89
naues onuſtæ conuiciis 91
naribus trahere 116
nauiges in Maſiliam 142
nauiges Trœzenem eodem
naturam expellas furca,tamen uſq; recurrit 165
nauis annoſa haud quaquam nauigabit per mare eodem
nam illi iam non ſunt,atqui ſunt mali 178
nauphracton tueri 182
nauis aut galerus eodem
nauſon naucrati eodem
naæra & Carmione z18

N E

Nemo bene imperat niſi qui paruerit imperio 8
Neoptolemi uindicta 19
Neſtorea eloquentia 27
nec obolum habet unde reſtim emat 38
ne per ſomnium quidem 39
neq; natare neq; literas 45
neceſſarium malum 53
ne Hercules quidem aduerſus duos 56
neq; cœlum neq; terram attingit 57
ne ſutor ultra crepidam 64
ne quicquam ſapit qui ſibi non ſapit 65
ne a Chytropode cibum nondũ ſacrificatum rapias 66
neq; mel neq; apes 71
Neſtorea ſenecta eodem
ne quid nimis 74
neſcis quid ſerus ueſper uehat 75
ne temere Abydum 84
ne my quidẽ facere audet 85
ne uia quidem eadem cum illo uule

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

illo uult ingredi 127
Ne magna loquaris 128
ne gry quidem 85
ne terunciũ quidẽ inſumpſit 85
nec uno dignus 86
ne umbrã quidẽ eius nouit 100
ne moueto lineam 101
ne ramenta quidem,ne feſtuca quidem 102
ne inter apia quidem ſunt 109
ne ignifer quidem reliquus eſt factus 104
ne altero quidem pede 105
nemini fidas niſi cũ quo prius modiũ ſalis abſumpſeris 115
ne genu quidem flexo 118
ne in melampigũ incidas eodẽ
nec epicureos talia fabulantes audiuit 120
ne muſca quidem 122
ne malorum memineris 124
ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt 134
nemo benemerito bouẽ immolauit præter pyrrhiam 143
nec omnia nec paſſim nec ab omnibus 144
nemo mortalium omnibus horis ſapit 145
nebulæ in pariete 146
ne ſis patruus mihi,ſapere patruos eodem
ne decima quidem ſyracuſanorum pars eodem
ne mihi Suffenus eſſem 151
ne puero gladium eodem
ne ſupra pedem calceus 153
ne nimium callidum hoc ſit modo eodem
ne gladiũ tollas mulier eodem
nec ſibi nec aliis utilis eodem
neq; compluitur neq; ſole aduritur eodem
ne uerba pro farina 158
ne Aeſopũ quidẽ triuiſti 159
ne in neruum erumpat eodem
ne quære mollia ne tibi contingant dura 161
ne Execeſtides quidem uiam inuenerit eodem
nec propius ferire 162
neſcit capitis & inguinis diſcrimen 164
ne Iupiter quidem omnibus placet 168
ne unquam uiri ſenis 169
neq; quantum luſciniæ dormiunt 178
Ne contra bouem opta 180
ne intra ueſtibulum quidem 181
neq; cum malis neq; ſine malis eodem
ne in pelle quidem eodem
ne tria quidem Steſichori noſti eodem
nephalia ligna eodem
nephalium ſacrum eodem
neglectis urenda filix innaſcitur agris eodem
negocium ex ocio 182
ne patris quidem nomen dicere poſſit 193
ne ſi bos quidẽ uocẽ edat eodem
ne de lite pronuncies eodem
ne quid ſuo ſuat capiti 194
ne terra quidem iuuit 204
ne ciuerem uitans in prunas incidas 205
ne moue feſtucam eodem
neq; cæcum ducem,neq; amentem conſultorem eodem
nemo malus hoc ſciet 206
nemo nos inſequitur 207
nefaſti dies 209
nemo quenquam prohibet ire publica uia 212
ne bolus quidem relictus 213
nec aures habeo nec tango 216
ne quis unq; megarenſibus 218
ne ſpina quidem uulnera bit bonos eodem
neq; nulli ſis amicus neq; multis eodem
nebulas diuerberare eodem
ne nummus quidem plumbeus 223
ne allii quidem caput 224
ne guttam quidem eodem
nemo cogendus amicus 227
nec dignus qui me intuetur eodem
ne depugnes in alieno negocio 228
ne quid moueare uerborum ſtrepitu 230
ne dii quidẽ a morte liberãt 231
negocium non aptum 232
nemo cogendus officii cauſa 233
neq; enim ignari ſumus 235
neq; allia quidem comedas & fabas 239
Ne ligula quidem dignus 242
ne maior thylaco acceſſio 246
ne uities muſicam 247
ne mihi uacuã abſtergas 248

N I

Nihil ad Parmenonis ſuem 9
nihil graculo cum fidibus 46
nihil cum amaracino ſui 47
nihil ad uerſum 57
nihil ad fides eodem
nihil ſacri es 87
nihil ſanum 88
nil intra eſt oleam,nil extra eſt in nuce duri 100
nihil minus expedit q̃ agrum optime colere 109
niſi ſi qua uidit auis 126
nihil ad Bacchum 147
ni pater eſſes 165
ni purges & molas non comedes 181
nihil eſſent alia ſine auro eodem
nihil differs a Chærephonte 181
nihil ab elephante differs 181
nihil eſt ab omni parte beatum 196
Niobe mala 204
nihil ex agro dicis 218
nihil graue paſſus es,niſi eodem
nihil agere 219
nihil ad rem 234
nihil recuſandum quod donatur 235
nihil aliæ ciuitates ad Cratonem 237
nil homini amico eſt opportuno amicius 242
nihil profuerit bulbus 245
nihili cocio eſt 247
nihil de uitello 248

N O

Nodum ſoluere 8
nouacula in cotem 10
noctua uolat 17
non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere 31
nolens,uolens 37
non eſt cuiuſlibet Corinthum appellere 43
nocteſq; dieſq; 45
non tam ouum ouo ſimile 49
non tam lac lacti ſimile eodem
non tã aqua ſimilis aquæ eodẽ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Non abq; Thesco notari ungui & similia 54
non omnibus dormio 58
noſtro Marte 63
non omnino temere eſt quod uulgo dictitant eodem
noſtris ipſorum alis capimur 65
non mouenda moues 70
notum lippis,ac tonſoribus 71
non uidemus manticæ quod in tergo eſt 71
noſce teipſum 73
nouit quid album,quid nigrum 74
non nouit natos 74
non omnes,qui habent citharam ſunt citharœdi 75
non eras in hoc albo 75
noſce tempus 78
nomine tantum notus 81
non eſt curæ Hippoclidi 100
noctuinum ouum 102
non chius ſed cius 118
non magis parcemus q̃ lupis 125
non impetam lingua 126
non ſunt amici,amici qui degunt procul 139
non omnia poſſumus oẽs 141
nodum in ſcirpo quæris 142
non miſſura cutem,niſi plena cruoris hirudo 149
non curat numerũ lupus eodem
non ẽ quouis ligno Mercurius fiat 150
non ſum ex iſtis heroibus eodẽ
noui Simonẽ & Simonem eodẽ
non ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum 153
non es laudandus ne in cœna quidem 159
non perſuadebis,ne ſi perſueris quidem 165
nouit hæc Pylæa & Tygias 168
non decet principem totam dormire noctem eodem
non enim ſpinæ 170
non ſtatuar leæna in machæra 180
non noſtrum onus,uos cli tellas eodem
nota res mala optima 181
non eſt meum negocium multum ualeat eodem
non certatur de oleaſtro 182
non omnia eueniunt quæ in animo ſtatueris 187
non licet bis in bello peccare 191
non potes Thetidem ſimul & Galateam amare 192
nouos parans amicos,ne obliuiſcere ueterum 204
noſtræ farinæ non idem ſunt ſcriptura & leucæus 205
nox humida non capit ſomnum niſi hoc aut illud fecerit 214
non eſt oleum in lecytho non probantis 216
non interpellandus fameli cus eodem
non ſtatim decernendum 218
non ſuſcipiendum negocium temere eodem
nocuit & nocebit 223
non credendum malis non luctu ſed remedio eodem
opus in malis 224
non abiecit animum 225
non poſſum non dicere 227
non omnibus contingit eodem
nouit mala & bona 228
non quiduis contingit quod optaris eodem
non ineſt illi dentale 231
non una uehit nauis 233
non ut prior lædam,ſed ut iniuriam retaliem 234
non nauigamus ad hyperbolas eodem
non admodum miſces 235
non noctu nauigas 238
nocte lucidus interdiu inutilis eodem
non eſt dithyrambus ſi bibat aquam 241
nouit hæc Pylæa & Tygias eodem
non decet principem totam dormire noctem 244
non enim ſpinæ 246
non ſtatuar leæna in machæra eodem
non noſtrum onus,uos cli tellas 248
nota res mala optima eodem
non eſt meum negocium multum ualeat eodem
nouis ipſorum alis capimur eodem
non mouenda moues eodem
notum lippis,ac tonſoribus eodem
non uidemus manticæ quod in tergo eſt eodem
noſce teipſum eodem
nouit quid album,quid nigrum eodem
non nouit natos eodem
non omnes,qui habent citharam ſunt citharœdi eodem
non eras in hoc albo eodem
noſce tempus eodem
nomine tantum notus eodem
non eſt curæ Hippoclidi eodem
noctuinum ouum eodem
non chius ſed cius eodem
non magis parcemus q̃ lupis eodem
non impetam lingua eodem
non ſunt amici,amici qui degunt procul eodem
non omnia poſſumus oẽs eodem
nodum in ſcirpo quæris eodem
non miſſura cutem,niſi plena cruoris hirudo eodem
non curat numerũ lupus eodem
non ẽ quouis ligno Mercurius fiat eodem
non ſum ex iſtis heroibus eodem
noui Simonẽ & Simonem eodem
non ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum eodem
non es laudandus ne in cœna quidem eodem
non perſuadebis,ne ſi perſueris quidem eodem
nouit hæc Pylæa & Tygias eodem
non decet principem totam dormire noctem eodem
non enim ſpinæ eodem
non ſtatuar leæna in machæra eodem
non noſtrum onus,uos cli tellas eodem

Obtestatio ueterum meritorum 232
ob textoris erratum 249

O C

Octipedem excitas 15
occasionem arripere 43
occultæ musices nullus respectus 83
oculatæ manus 87
octopedes 96
occasione duntaxat opus improbitati 120
oculus dexter mihi salit 146
occisionis ala 199
ocyor accipitre 228
ocioſus esto 231
oculis magis habenda fides q̃ auribus 249

O D

Odorari ac similes aliquot metaphoræ 72
odi memorem compotorem 77
odium agreste 121
odium Vatinianum 132
odium nouercale eodem
oderint dum metuant 179
odit cane peius & angue eodē
odi puerulos præcoci sapientia 243

O E

Oedipi imprecatio 80
œnoe charadram 147
œstro percitus 174
œtæus genius 190

O F

Officium ne collocaris in in inuitum 234
officium humilius 235

O G

Ogygia mala 179

O L

Oleum camino addere 21
oleo incendium restringuere 21
ollæ amicitia 50
oleum & operam perdidi 51
ollam exornas eodem
Oleum in auricula ferre 59
oleo tranquilior 78
olet lucernam 82
ollas lipire 127
ollas ostentare 127
ollam alere 218
oleum & salem oportet emere eodem
ollaris deus 249

O M

Omnium horarum homo 41
omnes sibi melius esse malunt q̃ alteri 42
omnibus neruis 45
omni telorum genere oppugnare 46
omnem mouere lapidem eodē
omnem rudentem mouere 46
omnem iacere aleam eodem
omne tulit punctum, omnium calculis 58
omnia octo 77
omnia idem puluis eodem
omnes attrahens ut magnes lapis 80
omnium rerum uicissitudo est 80
omnia sub unam mycorū 146
omnia chnaumata 179
omnia esculenta eodem
omnia bonos uiros decent eodē
omitte uatem eodem
omni pede standum 192
omnia secunda saltat senex eodē
omne æs alienum cepe, & multa allium 205
omni deuorata boue in cauda defecit eodem
omnis herus seruo mono syllabus 206
omissa hypera 209
omnem facultatem indutus est eodem
omni conatu inuadere 226
omnibus anteuertenda uitæ cura 227
omnia ex sententia cedunt 229
omnibus armis præsidiisq̃ destitutus 230
omissis nugis rem experiamur eodem
omnibus neruis 232
omni certaminis genere 233
omnibus uestigiis inquirere 244
ominabatur aliquis te conspecto 246

O N

onus nauis 283

O P

Oportet remum impellere qui didicit 30
optat ephippia bos piger optat arare caballus 72
oppedere, & oppedere contra tonitrua 82
opera Sylosontis ampla regio 108
optimū aliena insania frui 136
optimum non nasci 138
oportet testudinis carnes aut edere aut non edere 106
optimum condimentum fames 168
optimum obsonium labor senectuti 205
oportet omnibus coridalis eodē
opta uicino ut habeat, magis autem ollæ 211

O R

ornatus ex tuis uirtutibus 44
ordinem deserere 166
orci galea 185
oresti pallium texere 241

O S

os sublinere 57
os infrene 209
oscitante uno deinde oscitat & alter 211
ostium obdite prophani 212
os inest orationi 249

O V

ouem lupo commisisti 44
ouum agglutinas 51
ouo prognatus eodem 134
ouium nullus usus 166
ouium mores 196

P A

Par pari referre 12
patriæ fumus igni alieno luculentior 23
palmam ferre 32
paupertas sapientiam sortita est 50
parieti loqueris 53
pari iugo 63
Pactoli opes 72
parturiunt montes nascetur ridiculus mus 94
palinodiam canere 98
panicus casus 106

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Pannus lacer 141
pardalis mortẽ adſimulat 148
parni ſcaphula 151
parit puella etiam ſi male adſit uiro 166
paſeris ſemiobolus eodem
paruus ſemper tuus pullus eodẽ
panagæa Diana 179
paſtillos Rufillus olet Gorgonius hircum eodem
palpo percutere z40
palumbem pro columba 19z
panidis ſuffragium eodem
patatione calumnioſior eodem
papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam z00
Patroclo ſordidior z06
papæ *Myxus* z14
Patrocli occaſio eodem
partitio non præfocatio z17
paries dealbatus eodem
pauſone mendicior z49
palpari in tenebris zz3
pauciloquus ſed eruditus z28
patria ſua cuiq; iucundiſſima z34
pauper ſed ingenioſus z35
pandeletias ſententias z41
Pamphili uindicatio z45
patris eſt filius z48
paruo emptas carnes eodem

P E

Penſum perſoluere 39
per nebulam, per caliginem per ſomnum eodem
pecuniæ obediunt omnia 4z
pedem ubi ponat non habet 48
Penelopes telam retexere 49
Pelopis talenta 65
pennas nido maiores extendere 74
per medium annulum traharis oportet 93
pedetentim 114
perpendiculo oppoſita 105
pedibus trahere 116
per tenebras quæ apud quercum 123
pedibus ingredior, natare enim non didici 126
perdicis crura eodem
perdidiſti uinum infuſa aqua 132
perq; enſes perq; ignem oportet irrumpere 139
Perſæpe ſacra haud ſacrificata 141
periculoſum eſt canem intestina guſtaſſe 144
pellem caninam rodere 149
pedibus in ſententiam diſcedere 165
periculum proræ ſelis 166
peius Babys tibia canit eodem
pecuniarum cupiditas ſpartam capiet, præterea nihil 170
pecuniæ uir 17z
per haſtæ cuſpidẽ currere 191
per tranſennam inſpicere 193
pellenæa tunica 203
peniciſſare 206
per parietem loqui 209
pedum uiſa eſt uia 214
perierunt bona eodem
perdere naulum 215
perendinum uentum præciſcere 219
pedere tus 2zz
pertinax contentio 2z6
perplexus animiq; conſter nati eodem
periculũ ne temere ſubeas 23z
perplexus 234
per ignem incedis 238
pergræcari 24z
pepones eodem
periit ſus 244
pegaſo uelocior 245

P H

Phocenſium amolitio 70
phocenſium execratio eodem
*phryx plagis emendatur 87
phœnice uiuacior 120
Phalaridis imperium 108
phœnice rarior 165
Philippi gallus 166
phaſelitarum ſacrificium eodẽ
phani oſtium 168
Phoci conuiuium 173
Phormionis thori 180
phicidiſſare 199
phallus deo 205
phaniæ ianua 213
phœnicum pacta 214
phrynichi lucta 217
phrynondas alter zzz

P I

Piſcator ictus ſapiet 1z
piſcis repoſitus 31
pili non facio 85
Pica cum luſcinia certat, Epopa cum cygnis 91
pilos pro lana eodem
pyrauſtæ interitus 98
pinus in morem 169
pithon formoſus 216
pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem 217
piſcem natare doces eodem
pitana ſum eodem
piſtillo retuſius eodem
piſcis nequam eſt niſi recens 24z
piſcis primum a capite 247
piſtillo nudior 248
piſtillo caluior eodem

P L

Plures thriobolos paucos eſt cernere uates 75
plauſtra conuiciis onuſta 8z
plus aloes q̃ mellis habet 91
placide bos 114
plena manu 116
plus apud campanos unguenti q̃ apud cæteros olei fit 127
plumbeo iugulare gladio 150
pluris eſt oculatus teſtis unus q̃ auriti decem 161
plures adorant ſolem orientem q̃ occidentem 203
placiadæ 239
plurium calculus uincit 248

P O

Polypi mentem obtine 19
poſterioribus melioribus 36
poſt principia 4z
poſt Iesbium cantorem 68
porrectis dormire pedibus 86
porcum immola 90
poſt feſtum ueniſti 98
podex lotionem uincit 109
Polypi caput 11z
porcellus acrananius 139
polypi 14z
poſt hac non pluet ea nocte qua ſus agreſtis peperit 153
poſt folia cadunt arbores 174
pomarius Hercules 166
Polycrates matrem paſcit 168
pontificalis cœna 199
poſt bellum auxilium 217
pollicentis promiſſa re præſtiturum 225
poſtica ſanna 24z
poſt Marathonem pugna 247
poſt acerba prudentior 249

P R

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

P R

Prora & puppis 9
principium dimidium totitius 25
procul a pedibus equinis 42
procul a Ioue atq; fulmine eodē
principatus cyrius 68
propria uineta cædere 73
premere pollicem, conuertere pollicem 88
prius testudo leporem præuerterit 92
proteruiam fecit 97
prima facie, prima fronte 100
primoribus labiis degustare 101
prius locusta bouem pariet 123
Proteo mutabilior 130
proprii nominis obliuisci 142
promus magis q̄ condus 149
prius duo echini amicitiam ineant eodem
primum ægina pueros optimos alit 154
pro perca scorpium 157
pro beneficētia Agamemnonē ulti sunt Achiui eodem
præsens abest 169
promeri canes eodem
procridis telum eodem
præsentem fortunam boni consule 178
præmansum in os inserere 183
primum recte ualere proxima forma tertio loco diuitiæ 196
procul ab auribus nuncius ueniat 202
præsentem mulge quid fugientē insequeris eodem
prius q̄ mactaris excorias 203
prius q̄ assaris farinam eodem
profectus ad Apaturia 208
pro eleganti medico, malus poeta 210
præmouere uenatum 211
pro bonis glomi 216
prouoluitur ad miluos 217
prienensis iusticia eodem
primum mars in filiis laudatus est eodem
prius q̄ sortiaris communia deuoras eodem
pro malo cane suem reposcis eodem
prudens in flammam mittere manum eodem
Proba est materia si probum adhibeas artificem eodem
pro cæco exoculatus 222
prius lupus ouem ducat uxorem eodem
prius q̄ gallus iterum cecinerit 224
prædiues 228
prudentia coniuncta cum uiribus eodem
pro mea uirili 229
pro dignitate cuiusq; eodem
præmatura mors eodem
præbere uiros eodem
prorsus ignotus 230
prior occupat 231
premenda occasio 232
principū fauor necessarius eodē
principes inter se noti eodem
princeps indiligens 235
pro bonis glomi 238
protinus apparet quæ plantæ frugiferæ futuræ 244
Pronomi barba eodem
profundum sulcum eodem
præstat uni malo obnoxium esse q̄ duobus 245
præter sibyllam leget nemo eodem
prodico doctior eodem
præuertit ancoræ iactum 247
pro delo calauriam eodem

P S

Psaphonis aues 31
Psyrice facta 111
psecas aut ros 278
ψευδόπυρα 208
psyra bacchum eodem

P T

πτερυγίζειν 203
Ptolemaicalis 217

P V

Pulchrorum etiam autumnus pulcher est 40
pun ica fides 86
pulchre dixti, belle narras 106
pudor in oculis 121
purpura iuxta purpuram diiudicanda eodem
puer glaciem 127
putre salsamentum amat origanum 141
Purgatis auribus 150
Purior clauo 250
Puluerem oculis offundere 178
Pugnis & calcibus 191
Pudebat recusare & non audebant suscipere 196
Pusillus quantus Mollon 214
Pudor & metus 229

P Y

Pythagoræ simbola 5
Pyrrhandri commentum 203
Pyraustæ gaudes gaudium 203
Pyrrhichen præferens 224
Pygmæorum acrothinia colossa adaptare 243

Q V A

Quarta luna nati 17
quam apes apum similes 49
qualis uir talis oratio 69
quauis re dignus 86
quam quisq; norit artem in hac &c. 131
quanta mus ad pisam 140
quam curat testudo muscā 176
quatuor obolis nō æstimo 176
quanto asinis præstantiores muli 193
quanquam non dixeris tamen apparet è pelle 210
quam facile uulpes pyrum comest 215
quando id fieri non potest 216
quantum non miluus oberret eodem

Q V E

Quem mater amictum dedit obseruare 41
quæ apud inferos 52
quæ supra nos nihil ad nos 71
quæcunq; in somnis uideantur 84
quæ sub alis fiunt 131
quæuis terra patria eodem
quærens obsomnium, uestem perdidi 154
quærendæ facultates, deinde uirtus 178
quæ nō posuisti ne tollas 208
quæ sero contingunt, sed magnifica 225
quæ diuinitus contingunt eodē
quæ ex antiqua 236
quæ dolent ea molestum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

est continere z41
Quæ dantur z45
queruli in amicitia z48
quem fortuna pinxerit z49

QVI

Qui circa salem & fabam 9
qui quæ uult dicit, quæ non non uult audiet 11
qui mori nolit ante tempus 31
quid distent æra lupinis 41
quid cani & balneo 47
quid si cœlum ruat 59
quicquid in buccam ue nerit 60
qui semel scurra nunquam pater familias 143
quid nisi uictis dolor 157
quid tibi Apollo cecinit 171
quid non fies profectus Ar bellas 171
qui modus equitum 172
qui in re omni, & in omni tempore 178
qui e nuce nucleum esse uult, frãgit nucem 178
quis parentem laudauit nisi infœlices filii 178
qui apud inferos sunt ter niones eodem
quid ad Mercurium 202
quid achiuos a turre iudica tis eodem
quis usus cepis putridi eodem
qui canem alit externum 204
qui uitat molam uitat fa rinam 205
quid de pusillis magna proœmia 206
qui nimium properat serius absoluit 214
quid ad farinas 218
quid tandem non efficiant manus 222
quibus nec ara nec fides eodem
quid cæco cum speculo 223
quisquis is fuerit 227
qui cum contemptu uitæ inuadunt 228
qui paratus ad resistendũ eodẽ
qui obticescit 229
qui nocere potest & idem prodesse 232
qui conturbat omnia 233
qui eget in turba uersetur 235
qui per se sufficit eodem
Qui continet arcanum eodem
Qui iure perierunt eodem
qui probus Athenienses 241
qui non litigat cœlebs est 245
quid opus sapragoræ dote 246
qui domi compluitur 248
quisquis habitauit Corin thi 249
quicquid in linguam uenerit 60
quid opus erat longis ca nere tibiis 62
quis aberret a ianua 67
qui sese non habet famum habere postulat 83
qui arat oliuetum 115
quid primum aut ultimum 128
qui multa rapuerit 130
qui bene coniiciet hunc ua tem 141
qui amant ipsi sibi somnia fingunt 142

QVO

Quot homines tot sententiæ 32
quocunq; pedes ferent 107
qui possim ab hoc epulo abesse 117
quo properas nam ad Ephœbum? 118
quod in animo sobrii id est in lingua ebrii 119
quot seruos habemus totidem habemus hostes 135
quod factum est infectum fieri non potest 140
quo semel est imbuta quod index auro id aurum homini 144
quod dedi datum nollem 147
quos non tollerent centrum ægyptii 148
quod scis nescis 214
quodcunq; in solum uenit 216
quod alibi diminutum, exæqua tur alibi eodem
quoad uixero 227
quod aliis uitio uertas ipse ne feceris 228
quod adest boni consule eodem
quod alius condiuit coquus aliter condiam 234

RA

Rana seriphia 235
rara auis eodem
rana gyrina sapientior eodem
Ranis uinum præministras 134
rhadamanteum iudicium 141
rhadamanti iusiurandum 177
radit usq; ad cutem 178
rhamnusius 204
ranæ aquam 214
rapina coticiis 217

RE

Res est in cardine 236
res ad triarios rediit 10
relinque quippiam & Medis 11
rem factam habere 32
remis uelisq; 36
reti uentos uenaris 45
refricare cicatricem 51
res sacra consultor 72
rem acu tetigisti 118
reperit deus nocentem 150
res cannacæ 157
regia uaccula 171
rheginis timidior eodem
repariazare 177
reperire rimam 201
res indicabit eodem
rectam ingredi uiam 209
rex aut asinus 211
res in foro nostro uertitur 213
refutantis laudem immodi cam 216
reiicientis autorem formidi nis 225
reprehensio cogitationis 226
reopitulandum non uerbis 229
rerum omniũ uicissitudo eodẽ
reiicientis culpam 232
rem nouam aggredior 234
recipe animum 235
reddidit harpocratem 236

RI

Risus ionicus 241
risus megaricus 60
risus chius eodem
risus sardonius eodem
risus syncrusius 110
Ρυσοκόνδυλος 160

RO

Romanus sedendo uincit 243
rosam quæ præterierit ne quæras iterum 104
rhodii sacrificium 55
rhodiorum oraculum 116

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

R V

Rudius ac planius 13
rudem accipere,rude donare 95
rusticanum oratorem ne contemperis 160
rus ciuitas eodem
ruris fons 162
rudentes & remos cum armis commutauit 204
ruminare negocium 224
rupta ancora 240

S A

Sacram ancoram soluere 11
satius est initiis mederi quam fini 25
satis quercus 43
sardi uenales 63
salem & mensam ne præteras 64
salsuginosa uicinia 68
sale emptum mancipium 83
salis onus unde uenerit illuc abiit eodem
salem uehens dormis eodem
sapientum octauus 92
satius est recurrere q̃ currere male 96
saguntina fames 99
sacrum sine fumo 102
Saturniæ lemæ 121
sapientia uino obumbrat 129
salsugo non inest illi 138
saliuam imbibere 144
saxum uoluere 146
sanguine flere 148
sacra hæc non aliter constăt 149
sarpedonium litus 177
samiorum flores eodem
sarone magis nauticus 202
salaminia nauis 203
Saturni podex 205
sale perunctus hic adiuuabit 207
saxum uolutum non obducitur musco 210
salem & fabam 212
sambucam citius 214
sacra nihil sunt 216
sapientes tyranni,sapientum congressu 216
sardanapalus 222
salem lingere eodem
facietas ferocitatem parit 223
saburratus eodem
sacra celerius absoluenda 231
Samiorum laura 236
samium comatum eodem
samiorum mala metuis 243

S C Y

Scytha acciſſans asinum 133
scytharum oratio 135
Scipioni arundineo inniti 162

S E

Serpens ni edat serpentem dra co non fiet 205
senem erigere 207
senescit bos eodem
seiuncta sunt Merrhæ & siloam fluenta 208
sedecim pedibus superauit 210
sedens columba 215
semel rubidus ac decies pallidus 216
semper seni iuuenculam subiice eodem
semper superioris anni meliora eodem
senum prudentia eodem
seruum haud ueho eodem
seruabis bouem 237
semper Ilio mala 239
serpentis oculus 249
sero sapiunt phryges 11
seruire scenæ 19
semper similem ducit deus ad similem 24
semper graculus assidet graculo 24
serere ne dubites 25
senis doctor 27
senis mutare linguam eodem
semper fœliciter cadunt Iouis taxilli 33
semper leontini iuxta pocula 34
septem conuiuium nouem conuicium 42
sexagenarios de ponte deiicere 56
sæpe etiam est olitor ual de opportuna locutus 65
senes mutuum fricant 85
senesco semper multa addiscens 90
semper affert libya mali quippiam 94
semper africa noui aliquid apportat eodem
semper tibi pendeat hamus 97
seruatori tertium 101
Sero Iupiter diphtheram inspexit 106
septimus bos 107
septennis cum sit,nondum edidit dentes 125
semper aliquis in Cydonis domo eodem
sera in fundo parsimonia 129
seruilis capillus 135
seruus seruo dominus domino præstat 139
sequitur uer hyemem 149
secundo æstu 151
secundis uentis eodem
semper Tellenis cantilenas 157
semper me tales hostes insequantur 171
semper agricola in nouum annum diues 177
semper uirginis furiæ eodem
senex bos non lugetur eodem
sero uenisti,sed in colonum ito eodem
seruilior messena eodem
seruus cum sis comã geris eodẽ
seruorum ciuitas eodem
senecta leonis,præstantior hinulorum iuuenta 192
senum prudentia 232

S I

Sine capite fabula 10
si crebro iacies,aliud alias ieceris 22
simile gaudet simili 23
simulare cupressum 50
simia in purpura 75
simia simia est,etiam si aurea gestet insignia eodem
si uultur es cadauer expecta 76
sine cortice nabis 88
simia non capitur laqueo 104
si meus ille stylus fuisset 107
similes habent labra lactucas eodem
si iuxta claudum habites subclaudicare discès 107
sine riuali diligere 116
si tibi amicum,non mihi inimicum 117
simul sorbere & flare difficile 131
sycophanta 141
sine Cerere & Baccho friget Venus 142
si non sunt carnes taricho

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

contentos esse oportet 148
Simiarum pulcherrima defor mis est 154
siculus omphacizat 151
si uinum postulet, pugnos illi dato 157
si bouem agere non possis asinum agas 171
siren amicum nunciat, apis hospitem eodem
sileni Alcibiadis eodem
similior ficu eodem
simul & da & accipe eodem
Simonidis cantilenæ 177
si tibi machæra est, & nobis urbina est domi 177
sic est ad pugnæ partes &c. 179
simul & dictum & factum 180
simul & misertum est & interiit gratia 195
si quid mali in Pyrrham 197
sinopissas 202
signum bonũ aut malum 204
si caseum haberem non desyderarem obsonium 210
silentii tutum premium 211
siculissare 215
simia barbata seu caudata 215
si leonina pellis non satis est uulpina addenda eodem
siculus miles 216
sine pennis uolare eodem
Sisyphi artes 222
simia fucata 223
sine ope diuina nihil ualemus 231
si deus uoluerit 233
sibi malum reperit 235
si quis iuxta ciuitatem 240
Sibylla uiuacior 241
Sisyphi commentum 242
si coruus possit tacitus pasci 243
similes uidentur captiuis ex pylo 244

S C A

Scarabeus aquilam quærit 103
scarabeo nigrior 199
scarabei umbræ 200
scabrosior Liberide 201

S O

Solus currens uicit 97
somnium 120
solus capit 139
Sophoclis laudiceni 135
soli lumen inferre 150
somnus absit ab oculis 173
solidos è clibano boues 191
solæ lacenæ uiros pariunt 247

S C O

Scopæ dissolutæ, scopas dissoluere 62
scopum attingere 104

S P

Spongia mollior 131

S V

Sus Mineruam 13
sus cum Minerua certamen suscepit eodem
suo iumento sibi malum accersere 15
suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo eodem
suo ipsius laqueo captus est eodem
suum cuiq; pulchrum 22
summum fastigium imponere 24
summam manum addere eodẽ
supremum fabulæ actum addere eodem
sursum uersus sacrorum fulminum ferunt fontes 33
suo ipsius indicio periit sorex 39
susq; deq; 41
sursum ac deorsum eodem
sus tubam audiuit 46
surdo oppedere 50
surdo canis, surdo fabulam narras 53
sub aquam malus 70
summo digito caput scalpere 87
summis labiis 101
summis ingredi pedibus eodem
suspendio deligenda arbor 103
summum ius summa iniuria eodem
summaria indicatura 177
superatus es a gallo quopiam 246
subiugus homo 248
subdititius es eodem
summis naribus olfacere 107
Succisiua opera 116
summis unguibus 125
summis uti uelis 134
summum cape & medium habebis eodem
sui cuiq; mores fingunt fortunam 145
sustine & abstine 165
suem irritat 171
sus sub fustem eodem
surdior Toronæi portu 176
surdior turdo eodem
sub cultro liquit 186
suus cuiq; crepitus bene olet 206
sus acina dependes 207
sublata lucerna nihil interest inter mulieres 210
surdaster cum surdastro litigabat eodem
sus saltauit 215
sutorium atramentum eodem
subuentanea parit 222
sus per rosas eodem
summa ui defendere 226
sub itum remediũ periculi eodẽ
suadeo quod ipse facturus essem 233
suo quisq; studio gaudet eodem
sui dissimilis 234
suam quisq; homo rem meminit 241
super te hæc omnia leparge 245

S Y

Syncretismus 9
syncerum uas incrustare 40
Sylosontis chlamys 108
sybaritica mensa 129
sybaritica calamitas eodem
sybaritæ per plateas eodem
syracusana mensa eodem
sybernæ chorus 168
syrus cũ non sis ne syrissa 205
sydera addere cœlo 245

S M

smaragdus in luce obscurus 207

S T A

Stateram ne transgrediaris 5
Statuam faucibus colas 209

S T E

Stellis signare, aut notare obolo signare 58
stentore clamosior 136
stellis signare 214

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

STI

Stylum uertere 58
Strychnum bibit 89

STV

Stultus ſtulta loquitur z1
ſtultus qui patre cæſo liberis pepercit 106
ſtupidior praxillæ Adonide 176
ſtultior morycho 177
ſtultior Coræbo 180
ſtupa ſeniculus eodem
ſtulticia eſt Iouem putare eſſe eodem
ſtulto ne permittas digitum z11

SCI

Scindere penulam z1
σκύτη Cλέπει 126
ſcindere glaciem z16

SPH

Sphæra per præcipitium 54
Sphæram inter ſe reddere 196

SPI

Spithama uitæ 130

S P

Spondæ noxa præſto eſt 74
ſpartam nactus es hanc orna 117
ſpem precio emere 143
ſponſi uita 180
ſpes alunt exules 196
ſphondyla fugiens peſſime pedit zzz

S Q

Squillas a ſepulchro uellis 136

T A

Talaria induere 25
taurum tollet qui uitulum ſuſtulerit z6
talpa cæcior 38
Tantali talenta 65
tangere hulcus 72
Tacito pede 114
Tantali horti 118
tanquam in ſpeculo, tanquam in tabula 138
tarichus aſſus eſt, ſimulatq; uiderit ignem 141
tanquam meum nomen tanquam digitos 149
Tantali pœnæ 158
tanquam heros in clypeo excipere 169
tanquam argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur 173
tanquam conchylium diſcerpere eodem
tantali lapis 176
tanquam Chalcidica nobis peperit uxor 185
tanquam ſuber z18
tam in procliui z19
taurinum tueri zz3
tacite ſtomachari z33

T E

Termeria mala 18
terra uolat 4
terra mariq; 45
tecum habita 73
telluris onus 78
teſtudinem pegaſo comparas 91
terræ filius 92
tertius Cato eodem
tenedia bipennis 96
teſtulæ tranſmutatio 119
tentantes ad troiam peruenerunt græci 127
terra mihi prius dehiſcat 194
teneri calidis balneis eodem
terra defoſſum habes z07
temulentus dormiens zz0
teſta colliſa teſtæ zzz
tenuis ſpes zz3
tenuiter deducis eodem
tenarium malum z36
tertium caput eodem
tenedius homo z38
tenedius patronus z39
Telemachi olla z41
teipſum inſpice z48
Telenico pauperior eodem
telenica echo eodem
terebintho ſtultior eodem
temporis punctum 130
Terram pro terra 134
terra amat imbrem 140
tempus omnia reuelat 144
teipſum non alens, canes alis 156
terræ inteſtina eodem
tenui filo 162
terreſtria balnea 176
ter eodem

T H

Theſſalorum commentum 33
theſſalorum alæ eodem
theſſala mulier eodem
thaſſus bonorum 35
theſaurus carbones erant 96
thracium commentum 104
thraces fœdera neſciunt 163
thunniſare eodem
Theagenis pecuniæ 176
thaſium infundis 198
Thericlei amicus z04
Theagenis Hecateum eodem
thunni more z11

T I

Tireſia cæcior 39
θ præfigere 58
Tithoni ſenecta 71
tibiam tubæ comparas 91
timidior es proſpiciente 95
timidior Piſandro eodem
timidus Plutus 104
tibicinis uitam uiuis 135
titanas imploras 137
timidi nunquam ſtatuerunt trophæum 159
titanicus aſpectus 163
teipſam laudas 168
tineas paſcere 176
titio ad ignem eodem
tithymallus laconicus eodem
tinctura ſardonica eodem
tinctura cizenica z37

T O

Tota erras uia 14
toto cœlo errare 15
toto corpore, omnibus unguiculis 45

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Toto pectore
tollat te qui non nouit
tollere cornua
tollere cristas
tolle calcar
totus Echinus asper
tolle tolle mazam q̃ ocyssi me scarabeo
tollenda mali occasio
totum subuertere
toto organo
tolle digitum

T R

Tricæ apinæ
tranquillum æthera remigas
tradunt operas mutuas
trepidat in morem galli cuiuspiam
tristis scytale
tribus minis in sumptis duodecim imputat
tragice loqui
tragicum tueri
tragicus rex
trutina iustius
tragulam iniicere
trium literarum homo
tragœdias in nugis agere
transuersum agere
tributis potiora
tria cappa pessima
tribus bolis
triceps Mercurius
tragicus Theocrines
tragicum malum

T V

Turdus ipse sibi malum cacat
tute hoc intristi,omne tibi exedendum est
tunica pallio propior est
tuis te pingam coloribus
turture loquacior
tute lepus es & pulpamentum quæris
tussis pro crepitu
tuo te pede metire
turpe silere
tuum tibi narro somnium

46 Tunc canent cygni cum
82 tacebunt graculi
91 tua res agitur cum proxi
eodem mus ardet paries
126 turpis iactantia
179

V A

182
234 Vallus uitem decepit
192 uale charum lumen
eodem ualere pancratice
207 uanæ coniecturæ

V B

25 Vbi timor ibi pudor
ubi amici ibi opes
51 ubi per harma fulgurit
85 rit
ubi non sis,qui fueris,non est
126 cur uelis uiuere
130 ubi quis dolet ibidem & manum habet
145 ubi cerui abiiciunt cornua
152 ubi cognitum est quod erat
eodem occultum
155
eodem
176
eodem Veritatis simplex oratio
uelis equisq̃
eodem uela uentis permittere
eodem uentos colis
eodem uento loqueris
220 uel muscas metuit præter
223 uolantes
236 uelocem tardus assequitur
248 uespa cicadæ obstrepens
eodem uel cæco appareat
uel capra mordeat nocentem
ueriora his quæ apud Sagram acciderunt
15 uertere uela funem reducere
18 uenia primum experienti
42 uel a mortuo tributum
44 auferre
55 uenereum iusiurandum
uentus neq̃ manere finit
63 uentorum stationes
71 uenti campus
73 uerberare lapidem
164 uerba importat Hermodorus
180 uerecundia inutilis uiro egenti
eodem
206 Ventrem mihi obiicis
eodem
ueniat hospes quisquis prouenerit
220 futurus est
231 uentres
uenter auribus caret
eodem
ueneri suem immolauit
192
uestis uirum facit
194
126 uentis tradere
209
166 uel hosti miserandus
220
175 uel acum inueniisses
223
231 uentre pleno melior consultatio
223
uelut umbra sequi
eodem
uenimus ad summam lineam
29
eodem
34 uehementer cupientis
227
uerbis pugnas non re
229
61 uerbo tenus amicus
235
uerisimiliter mentiens
eodem
88 uersatilis Artemon
239
uestę circumfers ignem
247
127
154

V I

234 Virgula diuina
20
uiuorum oportet meminisse
27
uitiosa nuce non emam
85
42 uita doliaris
90
45 uita macerata
eodem
46 uirum improbum uel mus mordeat
93
53 uir fugiens haud moratur lyræ strepitum
105
59 uir fugiens & denuo pugnabit
eodem
81
91 uirgultea scaphula ægeum transmittere
120
92
uinum caret clauo
134
93 uinum senem etiam uel nolentem saltare compellit
134
95 uiuum cadauer,uiuum sepulchrum
143
99 uirtutem & sapientiam uincunt testudines
149
uiro seni maxillæ baculus
158
120 uino uendibili suspensa hedera nihil opus
158
149
151 uiro lydo negocium non erat
169
154
eodem uiam quam nescit ad mare &c.
eodem
uiri senis astaphis caluaria
174
164 uidere mihi lambda
242
uincula Pyrrhena
26

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Victitant ſucco ſuo 175
uiri infortunati procul amici eodem
uias quibus effugit Eucrates eodem
uiuit incende ignem eodem
uitiat lapidem longum tempus 202
uiri iureiurando pueri talis fallendi 204
uideberis me uidens plane Martem uidere 204
uirgo primum 215
uir uidebatur nauis ſuppli cans ſcopulo eodem
uiro eſurienti neceſſe eſt furari eodem
uixit dum uixit bene eodem
uiuus fueris uel cepe ſolum accipiens 216
victoria non incruenta 229
uindicta tarda ſed grauis 230
uitandæ potentum offenſæ. 235
uita mortalium breuis eodem
uitil tigator 158

V L

Vlulas Aethenas 21
ultroq; citroq; 41
ultra penſum uiuit 71
ultra Epimenidem dormis 99
ultra ſceptra tranſilire 111
ultra res Callicratis 175
ultro deus ſuppeditat bona eodem
Vlyſſeum commentum eodé
Vlyſſis remigium 185
ultra linum 192
ultra catalogum 215
ultra peram eodem
ultra uires nihil aggrediundum 228
ultra hyperbolum 249

V M

Vmbræ 9
umbram ſuam metuere 59
umbram metiri 131
umbra pro corpore 202

V N

Vndas numeras 50
unus uir, nullus uir 51
uno faſce complecti 64
unica filia duos parare generos 75
Vna hirundo non facit uer 84
unico digitulo ſcalpit caput 87
uno ore 95
uno tenore 102
una cum ipſo 123
unicum arbuſtum haud alit duos erithacos 126
una domus non alit duos canes eodem
unum ad unum 127
una cum ipſis manipulis 159
una lauabor 169
una ſcutica omnes impellit 185
unum augurium optimum tueri patriam 194
unus deus & plures amici 210
unus multorum inſtar 227
undecunq; lucrum captant 232
unde excoquat ſeuum 236

V O

Vox uiua 23
uolantia ſectari 95
uorſuram ſoluere 103
uocatus atq; non uocatus deus aderit 135
uoracior purpura 141
uorare hamum 155
uolens nolente animo 169
uotum munificum 175
uoluptas fœda 234
uolentem bouem ducito 140
uolaticum iuſiurandum 246
uoluitur dolium 247

V R

Vrbanus nihil æqui cogitat 206

V S

Vſq; ad aras amicus 197
uſq; ad rauim 242

V T

Vti foro 19
utrem cedis 51
utrem uellis eodem
utinam mihi contingant ea quæ ſunt inter Corinthum & Sicyonem 62
utre territas 68
ut poſſumus, quando ut uolumus non licet 88
Vt ſementem feceris, ita & metes 91
ut canis è nilo 100
utranq; paginam facit 143
ut fici oculis incumbunt 174
utinam domi ſim 175
utrem mergis uento plenum 208
utroq; uerſatilis ſententia 221
ut nunc ſunt homines 227
ut in uelabro olearii 236
ut Corinthia uideris eodem
ut bagas conſtitiſti 237
utrunq; 245
uterq; ambo 249

V V

Vulpinari cum uulpe 24
uulpes haud corrumpitur muneribus 102
uulpes non iterum capitur laqueo 151
Vulcanus tibi uaticinatus eſt 155
uulpes bouem agit 159
uulpi eſurienti ſomnus obrepit 161
uulturis umbra 169
Vulcanium uinculum 175
uulgus ſuſpicax 233

X E

Xenocratis caſeolus 213

Y

υπολυμαίνη 248

Z A

Zaleuci lex 185

Z E

Zenone moderatior 108

Z O

Zonam perdidit 49
Zoili 150
Zopyri talenta 185
ζοφοροδόρπιδδι & ſimilia 223

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

GERMANI BRIXII ANTISSIODORANENSIS AD DESYderium Erasmum Roterodamum.

Dum tam cultus & eloquens Erasme es
Et tam suauiloquo uales lepore
Vt tu Nestora, cuius effluebat
Melle dulcior ore sermo uincas
Dum graium simul & simul latinum
Spiras eloquium & uales utroq;
Et nomen tibi uendicas utroq;
Sentit Mercurius celérq; uirgam
Et talaria sumit, éq; olympo
Præpes deuolat inferos ad orbes
Et sedes nemoris petit beati
In quo uiuere per uireta amœna
Antiquorum animas pias putamus.
Qui Demosthena, Tulliúmq; cernens
Quos ambos deus, alterum Pelasgis
Quondam tradidit, alterum latinis
Linguæ præcipuos ducesq; summos
Hos ut eloquii deum decebat
Facunda ac nitida elocutione
Compellat, proceres quibus loquendi
Ius est omne datum, & quibus potestas
Externæ dare uel negare genti
Omni barbarie procul repulsa
Vestra posse loqui eloquente lingua
Scitis, ut latio atticó ue cœlo
Olim qui genitus procul fuisset
Phœbo, méq; sororibus nouémq;
Musis iudicibus tacente Momo
Dictus barbarus est & inuenustus.
Tam non culta & inelegante lingua
Erat, cui latio atticó ue cœlo
Longe nascier educariérq;
Fato nescio quo datum maligno
Nec quisquam fuit hactenus repertus
Vel post secula mille barbarorum
Ex cœtu numeróq; uendicare.
Suum qui genus ac suos mereret
Tali nomine & elegantiore
Vestro cum grege copulare posset
Illos usq; adeo latere in umbris
Et torpere uegraui iuuat ueterno
Et contemnere se suumq; nomen
At Rheni licet hostium ad bicornis
Sitq; inter Bathauos Erasmus ortus
Germanos prope gallicosq; fines
Non sic desidia ocio ue inerti
Non sic languidulo sopore torpet
Sed quærens reuocare se, suosq;
A situ & tenebris, & inter astra
Aeternum patriæ parare nomen
Inter continuus nouem sorores
Inter pierios sacrósq; uates
Versatur, studióq; pertinaci
Vestram amplectitur eruditionem
Vestram amplectitur elocutionem
Sic utranq; colit fouétq; linguam
Sic utraq; ualens, sciensq; lingua est
Vt quicunq; hominem audiunt loquentem
Dum græca loquitur canitq; uoce
Doctas huic patriam putent Athenas.
Romano at genitum solo latinam
Dum culto modulatur ore linguam
Quid quod Delius & Minerua, & omnis
Admirata cohors nouem sororum
Erasmi probat eruditionem
Erasmi probat elocutionem.
Nam quis doctior eruditiórq;
Quis uel cultior eloquentiórq;
Cui dum mellifluus uenustulusq;
Sermo stillat ab ore tam rotundo
Vt quondam Pericli medulla suadæ
Summis sessitat insidétq; labris
Et circum ueneres cupidinesq;
Et quicquid charites habent leporis
Et quicquid uiget elegantiarum
Applaudens tenero renidet ore.
Id quod si mage iudicare uultis
Et testantibus approbare ocellis
En quæ scripsit Erasmus ediditq;
Quæ plenam faciant fidem latina
Quam præstet simul atticáq; lingua.
Quare si lubet & meretur, idq;
Vel causa duplici negare Erasmo
Nolite in numerum uenire uestrum.
Et uos huncq; suosq; patriamq;
(Tandem nomine barbaro abrogato)
In gentis numerum approbate uestræ.
Et partim latio atticoq; partim
Natum sanguine non negatum Erasmum.
Nam uestigia qui probe suorum
Nihil degeneres patrum sequuntur
Hos expellere & abnegare turpe.
Vix hæc dixerat annuisse cunctos
Cum uidit deus & probasse dicta
Tum grates agit omnibus reditq;
Læto sidereos uolatu in orbes.
Et narrat superis Iouiq; summo
Causam læticiæ nouæ petenti
Quæcunq; egerat, At supremus illum
Multis laudibus efferebat ordo
Et gaudens similisq; gratulanti
Tanta læticia polum repleuit
Vt uel nunc quoq; gaudium supremum
Summi gaudeat aula summa regis.

Γερμανοῦ βρηξίου τοῦ κέλτου.

Ταῦτα προιμιέων ἅμα συλλεχθέντα γε πασῶν
Ανθεα ἐν μούσαις φοῖβος ἰδὼν ἔλεγεν
Εἴ ποτέτις πασῶν, αὕτη δὴ βίβλος Ἐράσμου
Μῶ μέ κεν ἐκ φεύγοι τὴν σεῦ ἐπεσβολίην
Τοῦ αὐτοῦ.

Χερσὶν ἐν ἀονίδων ταύτην ποτε βίβλον ἰδοῦσα
Παλλὰς ἔφη μερόπων οἷα πόνος δύναται

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ERASMI ROTERODAMI ADAGIORVM CHILIADES TRES ET CENTVRIAE FERE TOTIDEM

Index ſecũdum materias in quo quæcunq; adagia aliquo modo cõueniunt in unum locum reducunt, Puta quæ ad liberalitatem faciunt, ſimul habentur, quæ ad auaritiam ſub titulo auaritiæ, & ſic in ſingulis generis eiuſdem. Multorum autem adagiorũ principia tantum poſita ſunt propter anguſtiam uerſiculorum.

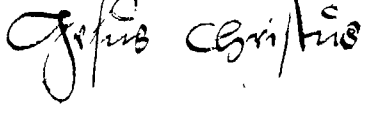

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Diuitiæ
Paupertas
Munerum corruptela
Forma deformitas
Tædium ex iteratione
Iteratio citra tædium
Molesti intolerabiles
Ingrata ob uetustatem
Nupera
Iteratus error
Error initio
Garrulitas
Breuiloquentia
Clamosus
Rixosus
Taciturnitas illaudata
Laudata
Infacundia
Facundia
Munus non munus
Exitium honestum
Malum immedicabile
Industria
Ignauia,insciti a
Ingratitudo
Gratitudo
Simulatio,dissimulatio
Libertas ueritas
Vanitas
Curiositas
Crudelitas & contra
Timiditas ignauia
Inanis metus
Audacia
Fortitudo
Cedendum multitudini
Liberalitas
Hospitalitas & contra.
Profusio
Rapacitas,auaritia
Sordes & parsimonia
Perficiendi,absoluendi
Ab initio ad finem
similitudinis & cõgruẽtiæ
Dissimilitudinis & incongruentiæ
Munus aptum ut ineptũ
Infortunii exitii
Fœlicitatis copiæ augurii
Malum accersitum aut retortum
Sera pœnitentia
Serum remedium
Damnandi
Approbandi
Iudicandi recte,secus ue.
Alia aliis placent
Aberrandi
Cæcutientia
Perspicacitas
Perspicuitas
Obscuritas
Surditas
Attentio & contra
Obsecundantis
Correctio dicti
Cõmodum interuersum
Impossibilia
Absurda indecora præpostera
Inanis opera
Difficultatis
Procliuitatis
Contra
Nunquam
Semper
Nusquam
Pensatio officii
Malum conduplicatum aut nouatum
Malum male uitatum
Malum assuetum
Mali retaliatio
Inæqualis pensatio
Alibi diminutum,alibi redditum
Frustrata spes
Desperatio
Insperatũ bonũ ut malũ
Malum uertent bene
Subitus interuentus
Magnifica promissa uotũ
Spes pertinax
Excellentia, inæqualitas
Differentiæ
Aequalitas
Vincere & uinci
Victoria utrisq; tristis
Non solus ille
Securitatis & tutæ rei
Contemptus & uilitas
Dignitatis
Proximis utendum
Inconstantiæ,perfidiæ, uersutiæ
Mutandæ sententiæ
Mutati instituti
Fortunæ commutatio
Temperantia
Intẽperantia,libido
Modestia,modus
Arrogantia,iactantia
Philautia
Contrarium
Mansuetudo
Asperitas,morositas
Occasio
Sumptuosa
Frugalitas
Luxus & mollicies
Lautitiæ
Fames
Festinatio
Festinatio præpropera
Tarditas,contentio
Salubritas
Insalubritas
Diuturnum
Hæredipetæ
Senium aut mors præmatura
Iuuenta
Longæuitas
Vita hominis misera & breuis
Prudentia senilis
Prudentia
Aliis sapere
Prudentia iuncta uiribus
Instans
Anceps & dubius
Perplexus
Decretum
Deprehensio
Metus ex conscientia
Vinculum insolubile
Vltio malefactori
Metus pœnæ
Aliena a re
Aliena curantis
Ad rem pertinentia
Lacessentis
Insidiæ
Coniecturæ
Calumnia
Obtrectatio, maledicẽtia.
Causa indefensa
Carpentis seipsum
Necessitas
Tristicia
Lætitia
Sollicitudo
Nuntius bonus
Minantis
Vehementia
Languor
Amor
Amicitia
Adulatio
In delitiis
Odium
Ira,
Inuidia,æmulatio
Diffidentia
Fraus ab amico
Diligentiæ
Assiduitas
Indiligentia
Somnolentia
Occupatio
Iustitia
Iniustitia
Vis iniusta
Inculpatu
Temeritas
Pudor
Impudentia
Pudicitia
Originis
Nobilitas,obscuritas
Degenerantium in peius
Initium laudatum
Proficientium in melius
Proprii cõmodi studium
Lucrũ ex scelere
Internicio
Subitum exitium
Totũ ut nihil reliqui
Obliuio
Memoria
Elabendi
Ex sese habet
Domi uiuere
Fœmina
Aequanimitas
Solitudo
Ignoratio
Nouitas
Notus
Occulta
Vices officii
Fides & grauitas
Consilium
Cum auxilio
Citra auxilium
Intẽpestiua inepta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Tempestiua
Seruire tempori
Deprecantis abominãtis
Execrandi
Ominandi
Beneficium corruptum
Stupidi
Prælongi
Improbi
Ingenii malum
Malus uicinus
Aperte & crasse
Raritas
Risus
Derisio
Impostura
Fortunata stulticia
Citra laborem
Incitare
Discriminis
Alieno periculo
Experiẽtiæ periclitationis
Secundæ experientiæ
Imperitia
Conatus
Pertinacia
Incertus euentus
Ex euentu iudicium
Multi
Concordia
Discordia
Fuerunt non sunt
Exilium
Accessio inepta
Vsura
Probri gloria
Munus boni consultorũ
Mira noua
Illecebra mali
Contagio morum

INDEX PROVERBIORVM SECVNDVM MATERIAS

DIVITIAE

Crœso ditior 72
Midæ diuitiæ 65
Lysistrati diuitias habes 210
Pactoli opes 72
Cinyræ opes 195
Pelopis talenta 65
ad ambas usq; aures 135
ne decimam quidẽ 146
ultra res Callicratis 175
zopyri talenta 185
diues aut iniquus 97
facietas ferocitatem parit 223
octopedes 96
quantum non miluus oberret 216
Tantali talenta 65
dextro Hercule 17
prædiues 228
pecuniæ uir 172
unde excoquat seuũ 236
adminicula uitæ 235
diuitiæ non semper optimis 233
uestis uirum facit 194
Lysicrates alter 210
magnum os anni 165
nullius indigẽs deus 180
quid opus sapragoræ 246

PAVPERTAS

Nec obolum habet 38
nudior Lebetide 11
Iro Codro paupe rior 72
nudior paxillo 180
Telenico paupe rior 248
nudus tanquam ex matre 173
ne in pelle quidem 181
pedem ubi ponat 48
cinclus 131
pistillo nudior 248
paupertas sapientiã 50
pauper sed ingenio sus 235
multa docet fames 245
zonam perdidit 49
animam debet 103
saguntina fames 99
fames Melia eodem
famis campus eodem
limodorienses 223
aquam bibens 157
non est dithyrãbus 249
quærendæ facul. pausone mendicior 249
qui eget in turba uersetur 235
mendico ne paren tes quidem 245
omnem facultatem 209
Theagenis pecuniæ 176
Gleomenes supe rat cubile 248

MVNERVM corruptela

Argentãginã patiẽ 76
bos in lingua eodem
bouem in faucibus portat 133
lupi illum ptiores uiderunt 83
malis ferire 148
muneribus uel dii cap. 34
uirtutem & sapiẽtiam uincunt testudines 149
dorica musa 153
pecuniæ obediunt omnia 42
nihil essent alia sine auro 181
munerũ corruptela 232
muneribus res agitẽ 226
argenteis hastis 167
qui multa rapuerit 130
uulpes haud corrumpitur 102
corrupta iudicia 229

FORMA DEFORmitas

Ominabitur aliquis 246
a furtiis oriundus 244
leporem non edit 115
Myconius caluus 114
pistillo caluior 248
multam syluam gestas 219
pronomi barba 244
nauiges troezenem 142
perdicis crura 126
ex ouo prodiit 249
pulchrorum etiam autumnus 40
simia est simia 75
simiarũ pulcherrima 154

TAEDIVM EX iteratione

Iterum atq; iterum 184
iterum trãquillitatẽ 125
Iouis corinthus 119
crambe bis mors 56
eandem tundere incudem 101
cantilenam eandem 155
eadem per eadem 62
Hyperi uertigo 171
date mihi peluim 194
parni scaphula 151
fardi uenales 63
callicyriis plures 199
nõ missura cutẽ nisi 149
linum lino nectis 96
ad restim funiculum 212
thodiog oraculũ 160

ITERATIO CItra tædium

Bis terq; quod pulchrum 26

MOLESTI intolerabiles.

Onus nauis 203
quos non tollerent 214
qui conturbat oĩa 233
anno senior 223
uti fici oculis 174
ἄχθυσι καὶ φέρουσι 222
athos cælat latera 202
maniuoro uinculo 185

INGRATA ob uetusta tẽ

piscis nequam 242
piscis repositus 31
ex eo prope tantum 239
antiquiora Diphtera 55
a Nannaco 241
res cannacæ 171
antiquiora q̃ chaos 173
pellenæa tunica 205

NVPERA

Heri & nudius tertius 153

ITERATVS

Eadem oberrare chorda 49
iterum ad eundem 48
nõ licet bis in bello 192
uulpes nõ iterũ capiẽ 151
cauendum ab eo 227

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uenia primũ expiẽti 99
fus in uolutabrum z49
canis reuerfus ad uomitum z11

ERROR in initio

In limine offendere 60
in portu impingere eodẽ
cantherius in porta eodẽ

GARRVLITAS

Architæ crepitac. 167
arabius tibicen 78
turture loquacior 55
daulia cornix zz1
hirundinũ muſea 124
luſciniæ nugis inſi. eodẽ
dodonæum æs 9
caute loquacior z19
littore loquacior 178
cicada uocalior z48
non eſt eiuſdem 31
os infrene z09
tanquam ſuber z18
telenica echo z48
balneator 69
battalogia 123
moſcus canens Bœoticum z05
ſi coruus poſſet taci tus paſci z43
quicquid in buccã 60
quicquid in linguã eodẽ
citra uinũ temulentia 32
meliacum nauigium 182
interfecta muſica z06
lingua quo uadis 127
leuiſſima res oratio 191
ſaburratus zz3
ſemper tellenis 157
farcire centones 148
ſine capite 10

BREVILO quentia

Laconiſmus 184
tribus bolis zz3
pauciloquus ſed eru ditus zz8
minore finire pomerio z19
numero dicis zz3
uno faſce complecti 64

CLAMSVS

Septum conuiuium 42
clamoſior lauro 165
uſq; ad rauim z42
claudiana tonitrua 198
apertis tibiis 62
Cyclobori uox 198
ſarpedonium litus 177
ſtentore clamoſior 136
in clamoſos z29
abydena illatio 151
abſit clamor z30

RIXOSVS

rhodii ſacrificium 160
inſana laurus ad eſt 145
lindii ſacrum 151
litem mouebit 93
Erethrienſiũ Rho 174
canina facundia 145
litem incipere z26
ne allia comedas z39
ptolemaica lis z17
ſybernæ chorus 168
ultra hyperbolum z49

TACITVRNITAS illaudata

Bacchæ more 69
magis mut⁹ q̃ piſcis 55
rana ſeriphia eodem
caput ſine lingua 108
muta perſona eodem
muti magiſtri z3
ne gri quidem 85
mutus magis q̃ ſcapha 173
mutus hiparchion 170
acanthia cicada 49
reddidit Harpo. z41

LAVDATA

Silentii premium z11
mulierem ornat ſilentium z43
alia cõmittẽda. alia z34
quod ſcis neſcis z16
qui obticeſcit z29
in ſinu gaudere 33
qui continet arcanũ z35

INFACVNDIA

Βαρβαρίζειν z24
baynis chorus zz1
canere ad Myrtum 158
ialemo frigidior 186
peius babys canit 166

FACVNDIA

Attica muſa 92
ſepos atticus z7
cygnea cantio eodem
tunc canent cygni z06
neſtorea eloquentia z7
nihil ex agro dicis z18
nunc ipſa uiuit ſapientia 03
nunc ipſa floret eodem

MVNVS NON munus

Cyclopis donum 43
hoſtiũ munera non 35
malum munus z47

EXITIVM honeſtum

de pulchro ligno 125

MALVM IMMEcabile

Chironiũ uulnus 172
podex lotionẽ uicit 109
aceſias medicatus 162

INDVSTRIA

dii facientes adiuuãt 64
cũ Minerua manũ eodẽ
ni purges & molas 181
neq; mel neq; apes 71
qui uitat molã uitat z05
induſtriam adiuuat deus z31
manum admouenti 131
optimum obſoniũ z05
lutum niſi tundaſ z04
manu fingere 152
ſerere ne dubites z5
qui arat oliuetum 115

SIMVLO, DISSIMulatio

Salem & fabam z17
plures thrioboli 78
multi Thyrſigeri eodem
multi qui boues ſtimulant eodem
non omnes qui habent citharam eodem
aſin⁹ apud cumanos eodẽ
flere ad nouercæ tu. megarenſium 93

ſole aduri 153
neq; natare, neq; literas 45
ne tria quidem Stesichori 181
inelegantior libethriis 69
nec ſibi nec aliis uti 153
amuſi 158
claudi more 198
equi ſenecta 117
liberæ capræ 183
ne Aeſopum quidem triuiſti 159
nullam hodie 44
neglectis urenda filix 181
ameles angulus 174
ignauis ſemper feriæ 157
mulieris podex z19
qui domi compluit z48

INGRATITVDO

ale luporum catulos 123
aries nutricationis mercedem 156
qui canem alit externum z04
pro beneficentia Agamemnonem 157
pro perca ſcorpium eodẽ
ingratitudo uulgi z32
nemo bene merito 143
ſimul & miſertum 195
in ſenẽ ne quid bene 106
hoſtis non hoſtis z09

GRATITVDO

ἀνταπολαρχεῖν 102
pro bonis glomi z38
ſyloſontis chlamys 108
benefactorum memoria z35
lingua ſeorſum incidi tur zzz
obteſtatio ueterum meritorum z32

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Megarenſium lachry-
mæ 151
acciſſare 133
hæſitantia cantoris 178
tuſſis pro crepitu 71
cretenſis mare 24
conniuere 89
ſimia fucata 223
ſimia barbata 215
ſileni Alcibiadis 171
uulpi eſurienti 161
audiens non audit 230
illo reſpicient. 217
Patrocli occaſio 214
melle litus gladius 90
altera manu fert la. 86
alia lacon alia aſinus 132
paries dealbatus 217
non oĩbus dormio 63
lepus dormiens 106
mortuus iacet pe-
dens 204
crocodyli lachry. 118
bũuolus trucidator 197
extra quærere 152
æſopicus graculus 221
aurum ſubæratum 248
diu diſſimulatum ape-
rire 225.

LIBERTAS VE
ritas
De plauſtro loqui. 82
iubentis aperta lo-
qui 225
obſequium amicos 179
byzeni libertas 244
aſſeuerantius dicere 232
nõ poſſum nõ dicere 234
& fama fuit & eras 180
aperto pectore 213
aperte ſimpliciterq; 232
ueritatis ſimplex 42
ad cribrum 246
quod in aĩo ſobrii 119
in uino ueritas 76
ficus ficus 133
audi quæ ex aĩo 105
profundum ſulcum 244
os ineſt orationi 249
libera corcyra 239
liberi poetæ 193
ter 176
ſubiugus homo 248

VANITAS
Quæ apud inferos 52
deinde expergiſcebar 194
cilix haud facile 192
cretiſſare 24
mendacem memorem
eſſe oportet 140
mentiuntur multa
cantores 133
fumos uendere 36
ſomnium 120
ne ſi bos quidem uo-
cem 193
nec epicureos talla 102
hiberæ neniæ 143
Epiphyllides 244
tantali horti 118
anicularum deliramen
ta 221
aſini mortes 200
ſubuentanea parit 222
cypariſſi fructus 247
cæcum inſomnium 248

CVRIOSITAS
Mylus oĩa audiens 167
corycæus 26
multæ regum aures 21
nodum in ſcyrpo 149

CRVDELITAS
Manliana imperia 108
opera ſyloſontes ampla
regio eodem
Phalaridis impe. eodem
omnis herus ſeruo 206
budoro more 200
lemnia manu 184
crudelis Bacchus 208
non magis parcemus q̃
lupis 128
lutum ſanguine mace-
ratum 183
non eſt oleum in le-
cytho 224
boni uiri lachryma
biles 168

TIMIDITAS
Vmbrã ſuam metuere 59
timidior proſpiciente 93
timidior piſandro eodẽ
epeo timidior 133
timidus plutus 104
timidi nunq̃ ſtatuerunt
trophæum 159
abiecit haſtam 133
uel muſcas metuit præ-
teruolantes 29
Rheginis timidior 177
ante tubam trepidas 174
ignaui uertitur color 31
in pulicis morſu
deum 206
mulier imperator & mu
lier miles 155
ceruinus uir 166
gallus inſilit 103
uir fugiens 105
leonis ueſtigia q̃ris 241
initio confidens 206
lingua bellare 184
cum adſit urſus ueſtigia
quæris 104
cum adſit uia 243
in formidulum 226
in fugitiuum 230
ne my quidem face
re audet 85
γεύζειν 122
corinthiis non indi-
gnatur 241
uerbis pugnas 229
λδυκηπατίας 243
in pedes retrocedit 247
myſorum præda 111
animus in pedes 91
trepidat in morem gal
li 126
quẽ mater amictum 41
nulla candidorum 218

INANIS METVS
Panicus metus 106
metum inanem me-
tuiſti 141
multa in bellis inania 183
Theagenis Hecateũ 204
aſperſiſti aquam 200

AVDACIA
Fortes fortuna adiu-
uat 26
animus præſens 233
animus heptabœus 239
aqua præterfluit 201
martis pullus 208
alter Hercules 79
non abiicit animum 233
ne quid moueare 230
in diſcrimine apparet 228
non cedendũ malis eodẽ
qui cum uitæ contem-
ptu. eodem
improbitas muſcæ 229

FORTITVDO
Adamantinus 79
aut manenti uincen
dum 211
mœnia ferrea 207
præbere uiros 229
reiicientis autorem 226
unum auguriũ opti. 194
in lyſidrio pugnat 247
ſolæ lacænæ eodem

CEDENDVM
multitudini
Ne Hercules quidem 56
cedendũ multitudini 231
plurium calculus uin
cit 248
unus uir nullus uir 56

LIBERALITAS
Bis dat qui cito dat 92
ambabus manibus 95
ipſo horreo 219
promus magis q̃ con
dus 149
larus in miſericordiis 219
uirgo primum 225
codali chœnix 197
bona Porſenæ 84
de alieno liberalis 235
cõmunis Mercurius 142

HOSPITALITAS
Haud unquam arcet
hoſtium 125
ſemper aliquis in cy-
donis eodem
hoſpitis hĩda cura 233
ſcindere penulam 121
fores habet tritas ut 186

PROFVSIO
Gallorũ incuſare uen. 187
proteruiam fecit 97
relinq̃ quippiã & me. 32
e dolio hauris 148
una cũ ipſo caniſtro 123
ipſo horreo 219
plena manu 116
cupidinum crumena 31
feſto die ſi quid 29
glaucus alter 246
immolare boues 200
caricum ſepulchrum 247
cui multum eſt pi-
peris 204

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

non nauigamus 244
drachmæ grando 191

RAPACITAS auaricia

A mortuo tributum exigere 94
exigit & a ſtatuis farinas 202
nec oĩa nec paſſim 144
lucri bonus eſt odor exre qualibet 94
mendici pera 152
mendicorum loculi 182
larus 126
una cum ipſis manibus 159
cum puluiſculo 175
lucrum pudori pſtat 94
manticulari 236
charybdis barathrũ 222
megaricæ ſphinges 165
boni paſtoris eſt tondere pecus 94
canis circũ inteſtina 144
rapina cocytiis 236
ne a chytropode cibũ 66
perſæpe ſacra haud 141
uulturis umbra 169
uoracior purpura 141
nouit hæc pylæa 168
edax currus 148
atticus moriens porrigit manum 167
pamphili uindicatio 245
non curat numerum lupus 150
argiui fures 238
uorare hamum 155
polypi 142
candidum linum 201
nutricum more 212
pecuniarũ cupiditas 170
inexplebile dolium 104
larus hians 184
labrax mileſius 184
buthus obambulat 162
ſerpens ni edat 205

SORDES ET parſimonia.

Tribus minis 145
cumini ſector 114
ficos diuidere eodem
nullus emptor difficilis
uictitant ſucco ſuo

Patroclo ſordidior 206
nephalium ſacrum 181
caninum prandium 105
cereri ſacrificant 242
cyprio boui meredã 111
bos cyprius eodem
tolle tolle 182
pſyrice facta 111
paruo emptas carnes 248
pyra bacchum 208
tenuiter diducis 223
ſacrum ſine fumo 102
nephalia ligna 181
carica uictima 199
phaſelitarum ſacrificium 166
in ſinu manũ habere 183
lari ſacrificant 97
e Patrocli domo 220
ῥυπακόνδυλος 242
canens uitæ palmũ 245
tantali pœnæ 157
conuiua non cõuiua 232
ſacra nihil ſunt 216

PERFICIENDI ſiue abſoluendi

Nodum ſoluere 8
tenedia bipennis 96
colophonẽ addidit 136
colophoniũ ſuffra. 237
ſummum faſtigium imponere 24
ſummã manũ addere 24
ſupremus fabulæ actus eodem
ad umbilicũ ducere eodẽ
ſeruatori tertium 101
domum cum feceris 66
omnia octo 77
ſi meus ille ſtilus 107
ad Herculis colũnas 212
ad phaſim uſq; nauigauit 147
omni deuorato boue 205
canere receptui 216
rudem accipere 95
finem uitæ ſpecta 36
haud perficiet 231
capere prouinciam 146
curſu lampada trado 25

AB INITIO AD finem

Ab ipſo lare 204
a capite ad calcem 175
Prora & puppis 9
uenimus ad ſummam lineam 223
a carcere 156
ad calcem 213
a carceribus 70
ab ouo uſq; ad mala 149
a linea incipere 70
ab incunabulis 80
a teneris unguiculis eodẽ
principium dimidium totius 25
caput 120
quodcunq; in ſolum uenit 216
exordiri telam 162
ſcindere glaciem 216
ea tela texitur 116
toto organo 192
a fronte atq; a tergo 193
a cœlo ad terram 156
ne inter apia quidem ſunt 109
fores aperire 120

SIMILITVDINIS & congruentiæ

De grege illo eſt 221
noſtræ farinæ 214
non eras in hoc albo 78
non ſum ex iſtis heroibus 153
patris eſt filius 248
aphyarum honos 172
terra amat imbrem 140
ſcopæ diſſolutæ 62
uno tenore 102
boni ad bonorum conuiuia 143
ſimile gaudet ſimili 23
malus cum malo colliqueſcit 141
æqualis æqualem delectat 23
æqualem tibi uxorem quære 87
ego ac tu idem trahi 95
mus iugum 36
cicada cicadæ cara. 209
non tam ouum ouo ſimile 231
quam apum apes ſimiles 24
non tam aqua ſitiq; eodẽ
non tã lacte lacti ſi. eodẽ
furemq; fur cognoſcit 25
ſemper ſimilem ducit deus ad ſimilem 49
ſemper graculus aſſidet graculo 24
ſimilior ficu 171
aut ipſe fuiſti 230
ouo prognatus eodem 134
ſimiles habent labra lactucas 107
catulæ dñas imitan. 138
dignum patella cooperculum 107
in matellã immeiere 59
conto nauigare 197
ipſa olera olla legit 61
ſurdaſter cum ſurda ſtro 210
caſcus caſcam ducit 29
omnia idem puluis 77
omnia ſub unam Myconum 146
idẽ Accii quod Titii 108
conuenerunt Attabas & Numenius 197
Nauſon Naucrati. 182
noui Simonem & Simonme 153
Cretenſis cum ægnita 24
Cretenſis cũ cretenſi eodẽ
ſequit̃ uer hyemem 149
Cretenſis cretenſem 24
Chius ad Coum 168
uulpinari cum uulpe 24
clauum clauo pellere 21
cum care cariſſas 24
mali thripes mali ipes 183
balbus balbum rectius intelligit 100
Eſernius cum pacidiano 156
Bithus contra Bachium eodem
Eodẽ in ludo docti. 173
eiuſdem muſæ æmulus 116
iiſdẽ ueſcentes cepis 191
bonus cantor bonus cupediarius 152
Mars haud concutit ſua ipſius arma 207
ſtultus ſtulta loquit̃ 21
inaniũ inania cõſilia 212
malo nodo malus quærendus 140

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quærendus cuneus 21
mons cum monte non miſcetur 204
mores hominum regi/oni 248

DISSIMILITVDINIS & incongruentiæ

Nihil graculo cum fidibus 46
nihil cum amaracino ſui 47
nihil aduerſum/ 57
nihil ad fides eodem
nihil ad Bacchum 147
quid cani & Bálineo 47
aſinus ad liram 46
quid cæco cũ ſpeculo 223
aſinus ad tibiam 241
aliud noctua ſonat 201
aliter catuli longe olent &c, 91
alia uoce pſitacus, alia coturnix loquitur 154
graculus inter muſas 77
nunquid & Saul inter prophetas 120
Syrus cum non ſis 205
aſinus in ungento 56
aſinus portans myſteria 125
feli crocoton 29
caluus comatus 154
ſimia in purpura 75
induitis me leonis exuuium 39
ne puero gladium 151
in eburna uagina plumbeus gladius 77
in lente ungentum eodẽ
congregare cum leonibus uulpes 95
aufer Mothonem a remo 200
canis in præſepi. 102
ſeruus cum ſis 177
extra oleas 125
extra cantionem 127
extra organum 192

MVNVS APTVM aut ineptum

Ranæ uinum 134
non noſ...n onus 181
negocium non aptũ 232
non e quouis ligno 153
officium humilius 235
apta prouincia 229
putre ſalſamentum 141
ad pedem 177
iuxta nauem 242
pygmæorum Acroti/nia 243
Veneri ſuem 192

INFORTVNII ſiue exitii

Aſinus inter ſimias 56
nouacula in coten. 10
aſinus inter apes 56
in apes induxiſti 185
dicas tria ex curia 203
ſub aquam malus 70
bos ſub iugum 162
canis in uincula 168
mitte in aquam 124
ad cynoſarges 195
ad coruos 124
in lapidicinas 117
in puteo cum canibus pugnare 104
in beatam 124
in orci culum 183
charontis ianua 172
terreſtria balnea 176
aurum habet toloſa/num 111
equum habet ſeia/num eodem
tragicum malum 248
muſtelam habes 172
cadmea uictoria eodem
iſſa 219
mens leua 229
genius malus 17
uel hoſti miſeran/dus 220
mala ultro adſunt 246
per medium annulum tra haris oportet 93
ex tribus malis unũ 215
extrema extremorũ 206
ogygia mala 179
diolygium malum 163
labore laborioſus 184
lemnium malum 96
magnetum mala 183
malis mala ſucce/dunt 233
tænarium malum 236
ilias malorum 34
lerna malorum 35
ſemper illo mala 239
ſybaritica calamitas 129
mare malorum 35
alio relinquente 67
malorum theſaurus 35
cyrbes malorum 156
malorum panagyris 183
per tenebras quæ apud quercum 123
grauiora ſambico 18
quæ ex antiqua 236
cuiuſmodi portento 178
my ſortitus es 246
nefaſti dies 209
ſeruabis bouem 237
inus dolores 186
niobæ mala 204
antiopæ luctus 209
cythnicæ calami 195
cyrnea iactura 236
argi collis 167
archidamicum bel lum 203
ardens ueſtis 187
ægypti nuptiæ 190
militauit cum Eraſi. 183
excubias agit in naupacto 30
lepus apparens 184
minxit in patrios cine res 172
fortuna prorſus aduerſa 226
rupta ancora 240
commune naufragiũ 247

BONAE FORTVNÆ copiæ fœlicitatis aut ominis

Aſinus in paleas 154
in uoti compotem 227
nunc illa aduenit Dati dis 180
Procridis telum 169
albæ gallinæ filius 17
uirgula diuina 20
gygis annulus eodem
orci galea 185
ſecundo æſtu 151
bonis auibus 17
omnia ex ſententia 229
ſecundis uentis 151
datili dies 150
diis hominibuſq; 17
ſemper fœliciter cadunt 34
Iouis taxilli 33
Iecit Achilles 173
effugi malum, inueni bonum 190
inueni non quod 181
ſardi uenales 63
locupletum reditus 233
bonorum mare 35
thaſſus bonorum eodem
bonorum aceruus eodem
horna meſſis 241
bonorum myrmecia 35
dathus bonorum eodem
bona terræ 192
ingens rerum multitudo 225
bonorum glomus 150
copiæ cornu 63
lac gallinaceum eodem
capram cœleſtem 237
bona fortunæ 70
oculus dexter mihi ſalit 146
bona ſpes oſtenſa 234
deus undecunq; 231
lux affulſit 169
noctua uolat 17
laureum baculum porto eodem
midas in teſſeris 181
boues meſſem expectantes 206
bos apud acer/uum eodem
bos ad præſepe 118
fauſtus exitus 231
quæ diuinitus contingunt 225
autoritas diuinitus 234
fœlicitas a deo 247
primũ bene ualere 196
deum eſſe 62
in cœlo eſſe 63
quæuis terra patria 132

MALVM ACCERſitum aut retortum

Ilienſis tragœdos con/duxit 145
ſuo iumento ſibi ma/lum accerſit 15
ſuo ſibi hunc iugulo gladio eodem
ſuo ipſius laqueo captus eſt eodem
ſuo ipſius indicio periit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

forex 39
incidit in foneam quam fecit 15
captãtes capti ſumus 102
in uenatu periit eodem
hanc technam in te ſtruxiſti 15
ex ipſo boue lora ſumere 30
chius dñm emit 141
uiro Lydo negocium non erat 169
mala attrahens ut cæcias 59
omnes attrahens ut magnes 80
ne quid ſuo ſuat capiti 194
arcadiã me poſtu. 200
in cœlum expuis 210
in tuum ipſius malum
lunam deduces 197
lunam derrahere 241
Euricles 240
Dares Entellum 194
ipſe ſibi perniciem 228
accerſitum malum 243
atlas cœlum 16
coruus ſerpentem 242
bis interimit qui ſuis 243
colubrum in ſinu fouere 245
pyrauſtæ gaudium gaudes 203
capra gladium 15
prudens in flammã 217
calidum prandium comediſti 15
malum conſilium conſultori peſſimum 22
bœotiis uaticinare 133
camelus deſyderans cornua 211
ſibi malum reperit 235
cœno puram aquam 163
bellerophontes lras 167
ale luporum catulos 123
phoci conuiuium 173
puer gladium 127
turdus ipſe ſibi malum cacat 15
tute hoc in triſti tibi exedundum 18
faber compedes quas fecit ipſe geſtat eodem
ipſe ſibi mali fontem reperit 15
ipſi teſtudines edite qui cepiſtis 18
bos aduerſus ſeipſum puluerem 155
echinus partũ differt 149
noſtris ipſorum alis capimur 70
œnoe charadram 147
capra contra ſe cornua 16
carpathius leporem 122
calidã ueruti partem 163
cornix ſcorpium 15
cornutã beſtiã petis 18
cicadã ala corripuit 96
irritare crabrones 15
octopedẽ excitas eodem
anagyrim commoues 16
ſuem irritas 171
leonem ſtimulare 15
fontibus apros immittere 220
leonem radere 150
malum bene conditum ne moueris 15
mouere camarinam 15
pyrauſtæ mors 98
ipſa olera olla legit 61
ipſi crateri 246
docui te luſum teſ. 210
fecem bibat qui uinũ 72

SERA POENI tentia.

Sero ſapiunt phryges 11
cumani ſero ſapiunt 58
malo accepto ſtultus ſapit 12
piſcator ictus ſapiet eodẽ
factum ſtultus agnoſcit eodem
mus picem guſtans 140
poſt acerba pruden. 249
ſera in fundo parſimo. 129
quod dedi datum nollem 14
ſatius eſt recurrere 96
optimũ aliena inſa. 136
hedera poſt antiſte. 207
poſt bellum auxiliũ 217
atqui nõ eſt apud arã 207

SERVM REMEdiũ aut tẽpeſtiuũ

Satius eſt initiis poſt bellum auxiliũ 217
ſenem erigere 207

DAMNANDI

Notari ungui 58
carbone notare 57
contra retiariũ fer. 155
ni pater eſſes 164
calculo mordere 222
æquales calculi 220
non probantis 225
præfigere 58
in abſurde locutũ 225

APPROBANDI

Premere pollicem 88
album calculũ addere 5
Creta notare 57
pedibus in ſententiam dif. 165
momo ſatisfacere 60
omne tulit punctum 58
uno ore omnium calculis 95
ne Iupiter quidem omnibus 168
ſeruum haud ueho 236
ſi tibi amicum 117

IVDICANDI

In quinq; iudicũ genidis ſuffragium 192
ſus tubam 46
auris bataua 249
quod index auro 147
lydius lapis 61
gnomon & regula 120
emunctæ naris 174
tenedius homo 238
tenedius patronus 239
& nos ergo manum 162
nouit quid album 74
nouit bona & mala 235
purpurã iuxta purpuramuſſis alba 61
nullus delectus 226
lesbia regula 62

ALIA ALIIS placent.

Fœlix Corinthus 157
quot homines tot 32
ſuum cuiq; pulchrum 22

ABERRANDI

Quis aberret 67
Toto cœlo errauit 14
tota erras uia 15

CAECVTIENTIA

Lolio uictitant 116
ſaturniæ lemæ 121
cucurbitas lippis eodem
ollas lippire eodem
hypſea cæcior 39
talpa cæcior 38
cæcior leberide eodem
tireſia cæcior 39
in canis podice 127
cimeriæ tenebræ 159
cæca ſpeculatio 88
cæcus cæco dux eodem
neq; enim ducem 205
palpari in tenebris 223
e duobus tria 190
puluerem ob oculos offundere 178
nox humida 218

PERSPICACITAS

Lynceo perſpicacior 119
ſerpentis oculus 249
odorari & ſimiles metaphoræ 72

PERSPICVITATIS

Vel cæco appareat 92
& puero perſpicuum 118
notum lippis ac tonſoribus 71
tanquam in ſpeculo 138
rudius ac planius 13

OBSCVRITAS

Per nebulam 39
delius natator 66
numeris plautinis obſcurius 218
dauus ſum non œdipus 36
bœotica ænigmata 133
in canis podice 127

SVRDITAS

Surdior toronæi portã 176
ſurdior tur. eodem

ATTENTIO ET contra.

Purgatis auribus 150

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mens peregrina 219
præsens abest 169
auribus arrectis 200
ausculta & perpende 227
consulendum & consiliis 225
cerã auribus obdis 247

OB SECVN dantis
ad digituli crepitũ 171
cũ uterq; concedit 226
lex & regio 219
non statuar leæna 180

CORRECTIO dicti
Corrigentis quod dictum 227
correctio dicti 228

COMMODVM interuersum.
alii sementem faciũt 55
mazam pinsit a me pistam 182

IMPOSSIBILIA
prius lupus ouẽ ducat 222
prius duo echini ami citiam ineant 149
prius locusta bouem pariet 123
mare prius uitem 148
prius testudo leporem præuerterit 92
sursum uersum fluuiũ 33
fontes ipsi sitiunt 80
citius in naui cadens a ligno excidere 134
aquilã testudo uincit 81
terra uolat 34
citius elephantũ sub 154
capram portare 170
ab asino lanam 52
simul flare & sorbere 131
sine pennis uolare 216
impossibilia captas 102
statuã faucibus colas 209
nunq̃ efficies ut recta 222
sambucam citius caloni 214
lẽticulã angulo tenes 214
ex harena funiculum nectis 161
asini cauda nõ facit 246
augeæ stabulum 144
ueste circũ fers ignẽ 247
lupo agnũ eripere 169
insaniæ deest cantio 220
quid si cœlum ruat 59
bos porrecto ultro 246

ABSVRDA INDECORA seu præpostera
Fluuius quæ procul 193
frustra habet 230
asinus auis 222
Herculis cothurnos 220
lumen soli mutuas 80
ranæ aquam 217
soli lumen 150
sus Mineruam 13
Mercurius infans 182
sus cum Minerua 13
pica cũ luscinia certat 91
uespa cicadæ obstrepens eodem
currus bouẽ trahit 77
cancer leporẽ capit 149
uelocem tardus assecutus est 81
uirgultea scapula trã. 120
sus saltauit 215
mulgere hircum 38
iungere uulpes eodem
nocte lucidus 248
congregare cum leonibus uulpes 95
cum aqua fauces exsiccet 115
tuũ tibi narro sõniũ 180
nil intra est oleam 100
Iupiter orbus eodem
ἡ ψελλὴ οὐ πιπτεύει 70
iugulare mortuos 27
mortuum ungento perungis 204
iuxta fluuium puteum fodit 205
per parietẽ loqui 209
prius q̃ assaris farinã 203
prius q̃ mactaris excorias eodem
capra nondũ peperit 157
annulus aureus 77
in mari aquã q̃ris 100
umbram metiri 131
furari litoris arenas 245
canem excoriatum excoriare 139
nudo uestimenta 52
nudo mandas 180
elephantum ex musca 99
ebur atramẽto cãde. 40
exacta uia uiaticum 209
qui sese non habet 83
leonis exuuiũ super. 216
canterium in fossa 65
caligare in sole 155
ebur atramento 40
teipsum non alens 156
mari aquã e fossa 201
mus non ingredi. 25
ad mensuram aquam 152
aliorum medicus eodem
anus eriphus 171
anus saltat eodem
anus cothonissat 209
in toga saltantis personæ 152
camelus saltat 168
lucerna in meridie 150
claue findere ligna 163
cani das paleas 211
uulpes bouem agit 159
ante barbã doces 203
dasypus carnes 63
tute lepus es eodem
sydera cœlo addere 245
culicem colant 237
smaragdus in luce 207

INANIS OPERA
asinum tondes 52
aquam e pumice po. 52
ab asino lanam eodem
utrem uellis 51
caluum uellis 173
æthiopem lauas 50
mortuum flagellas 51
mortuo uerba facit 53
litori loqueris 53
bulbos quærit 208
aquilã uolare doces 54
delphinũ natare do. eodẽ
delphinũ cauda ligas 53
nebulas diuerberare 218
asini caput ne la. 204
de asini prospectu 39
de fumo disceptare 38
de asini umbra eodem
harenam metiris 50
harenæ mãdas semina 51
de lana caprina 38
in qua scribis 51
reti uentos uenaris eodẽ
ignem dissecare eodem
in harena ædificas 51
parieti loqueris 53
cribro aquam hauris 51
in aqua semẽtẽ facis eodẽ
in saxis seminas 51
utrem mergis 208
inter lapides pugnabãt 31
cauam arabiã serere 119
aranearũ telas texere 50
arare litus eodem
ex multis paleis paulum fructus 30
ouum agglutinas 51
penelopes telam retexere 49
oleum & operam perdidi 51
periit sus 244
ollam exornas 51
ollas ostentare 127
quid opus erat longis tibiis canere 62
nihil agere 219
cum diis non pugnandum 230
asinum sub freno 47
ferrum natare doces 51
cauda tenes anguillam 53
austrum perculi 100
lapidi loquẽris 53
linum lino nectis 90
surdo oppedere 5
laterem lauas eodem
antheri cum metere 52
laterem elixas 50
surdo canis 53
utrem cedis 51
uerberare lapidem 155
impetis peritũ artis 166
laborem serere 184
a lupi uenatu 202
alienũ arare fundũ 193
hylam inclamans 51
hic funis nihil atra. 97
hydram secas 102
cotem alis 51
cum coryco luctari 195
cum diis pugnare 153
cum plurimũ labora. 120
cum laruis luctari 27
canis 237
utre territas 68
inaniter aquã cõsumis 52
undas numeras 50
in cœlum iacularis 53
in eodẽ hæsitas luto 54

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uoluitur dolium z47
ululas athenas z1
in ſyluam ligna ferre 80
contorquet piger funi 52
nebulas diuerberare z18
trãquillũ æthera remi 51
uentos colis eodem
uento loqueris 53
nugas agis eodem
actum agis 51
aquã in mortario tũ. 120
uolantia ſectari 95
uorſurã ſoluere 103
ſaxum uoluere 146
ex inanibus paleis 170
fruſtra canis 53
fruſtra currit 195
milium torno ſculpe. 182
in orbẽ circumiens 136
obturbas fruſtra 205
memorem mones 22
cancrũ ingredi doces z37
apud fimũ odorum 51
inuitis canibus uena 81
inuitos boues plau. 81
cõtra torrentẽ niti 197
cõtra ſtimulũ calces 37
leonẽ larua territas 68
utre territas eodem
inanis conatus z25
ſenis mutare linguã z7
ſenis doctor eodem
Herculei labores 187
mare exhauris z37
phrinichi lucta z17
muſcas depellere z23
aueis quæris z04
humi hauris 186
excubiarũ cã canẽs 83
influit quod exhauriẽ 135
e tantali horto z48
dentẽ dente rodere 159
oreſti palliũ texere z41
γύραδον φυσᾶς z44

DIFFICVLTATIS

nõ ẽ cuiuſlibet corin. 43
difficilia q̃ pulchra 115
clauã extorq̃re Her. z43
nẽo malꝰ hoc ſciet z06
non oĩbus cõtingit z34
ægre ſed tũ cõtingit z34
ægre quidẽ ſed tñ z28
p̃ter ſibyllã leget ne. z45
azanea mala 157

PROCLIVITAS

currentem incitare z6
bene plauſtrũ p̃culit 64
a uicinis exẽplũ hẽt z46
in plani ciẽ equum 92
muſtelæ ſeuum 44
calcar addere curréti z6
una ſcutica omnes 185
lydum in planiciem z10
ſphæra per p̃cipitiũ 54
tarychus aſſus eſt 141
titio ad ignem 176
ignis ad torrem z19
incitare currentem z26
q̃ facile uulpes pyrũ z15
tã in p̃cliui q̃ imber z19

CONTRA

canterium in foſſa 65
in puteo conſtrictus 117
nunc meæ in arctũ co. 10
inuita Minerua 13

NVNQVAM

cum nibas coccyſſa z04
ad græcas calendas 61
cum mula pepererit 61
poſt hac nõ pluet ea. 153

SEMPER

quoad uixeris z30

NVSQVAM

ubi cerui cornua abiiciunt 154
in aphannis z01

PENSATIO BENEficii uel officii

manus manum fricat 12
botrus oppoſitus z0
da mihi mutuum teſtimonium 84
ſenes mutuum fricant 85
mutuũ muli ſcabunt 84
pro delo calauriã z47
fricantẽ refrica 85
eodem cubito 105
eadem menſura 13
par pari referre 12
hoſtimentum eſt opera pro pecunia 143
pro bonis glomi z16
ut ſementem feceris 91

MALVM CONDVplicatum aut renotum,

ignem igni z1
ignis non extinguitur igni z04
oleum camino adderez1
oleo incendium reſtingue eodem
morbum morbo addere eodem
pro cæco exoculatus zzz
lutum luto purgare 107
præſtat uni malo z45
poſt Marathonem pugna z47
Iis litem ſerit 18
noxa noxam parit 93
eſt pilus ante pilum 173
fallacia alia aliam trudit 129
refricare cicatricẽ 72

MALVM MALE uitatum

fumum fugiẽs in ignẽ 48
euitata charybdi in 48
ne cinerem uitans z05
cucurrit quiſpiam z06

MALVM ASSVEtum

Callum ducere 192
aſſueuit malis z35
dies adimit ægritud. 150
malorum aſſuetudo z33
neq; enim ignari ſumus z35
nota res mala 181

MALI RETAliatio

Neoptolemi uindicta 19
termeria mala 18
cedimus inq; uicem z17
dedi malũ & accepi 131
qui quæ uult dicit 11
eodẽ bibere poculo 92

INEQVALIS penſatio

Ne uerba pro farina 158
pro perca ſcorpium 157
umbrã pro corpore z02
palumbem pro columba 192
pilos pro lana 91

pro mala cane ſuem z17
malum bono penſatum z33
Diomedis & Cla. 20
ſi uinum poſtulet pu. 157
in parte uel ignem 186

ALIBI DIMINVtum alibi ualens.

Claudus optime 179
non oĩa poſſumus 142
facta iuuenum z01
quod alibi diminutũ z28
ſemper ſeni puellam z16

FRVSTRATA ſpes

Coruũ deluſit hiantẽ 76
theſaurus carbões erãt 96
bolus ereptus e faucibus z21
murem oſtendit pro leone 191
cõcupiuit aſſã farin. 123
ne per ſomniũ quidẽ 39
aliena iacis 55
non omnia eueniunt 191
larus parturit 94
cepphus parturit 126
parturiunt montes 94
lupus circũ puteum 131
lupus hiat 139
aurificẽ te futurũ cre. 108
quærens obſonium uestem perdidi 154
ne quære mollia 161
duos inſequens lepo. z04
hic funis nihil atra 97
in ſpem fruſtratam z25
inani ſpe calet z45
fluuius non ſemper fert z49
ſpem precio emere 143
ſemper agricola in nouũ annum dies 177
nucleũ amiſi. reliquit 180
p̃uertit ancoræ iactũ z47
in caducũ ĩclinare pa. 162
ſcipiõe arũdineo ĩniti 162

DESPERATIO

Actum eſt 36
nullus ſum 37
pinus in morem 169
perierunt bona z14
ad reſtim res rediit 80
ſuſpendio deligenda arbor 165

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ad porcellum z19
a quinq; ſcopulis z01
oĩb9 armis,p̃ſidiisq; z30
tenuis ſpes zz3

PRAETER SPEM
bonum aut malum

Coturnix herculẽ 17
oĩa ſecunda 192
homo homini deus 16
deus ex improuiſo eodẽ
deorum manus 32
Negocium exocio 182
faciũt ſphaceli ĩmuni 30
euẽtus p̃ter expecta zz9
Mopſo Niſa datur 157
glauc9 poto melle 172
inſpabilẽ uitã uiuis z09
ſubitum remedium zz6

MALVMVER
tens bono

Nunc bñ nauigaui 180
laque9 auxiliari ui z45
bellum haud quaq; 158

SVBITI INTER-
uentus

Lupus in fabula zz7
etiam ſi lupi me. 171

MAGNIFICA
promiſſa

Aureus in olympia 86
aureos mõtes polli 95
ſolidos e clibano 191
charetis pollicitatio 163
albũ panẽ pinſo tibi z01
ariolari z12
ὁ μὴ λόγος z48
ἐ παιδιὰ λῶρα z47
modio remetiar 182
uerba importat her 164
alibãtii hoſpitis mu. z40
heſperidum mala z47
ad pileum uocare 116
bona Cillicon 150
ego oĩa faciã more zz0
ſponde noxa p̃ſto 74

VOTVM
Vtinã mihi cõtigãt 62
oé æs alienũ cepe z05
uotũ munificũ 175
alea dantur aliis zz9
canis panes ſõnias z37
etiã dormiẽs ſom z05
nõ quiduis cõtingit z35
q̃cũq; in ſõnio uidẽ 84
qui amãt,ipſi 142
quid non fies 171
ſemp ſupioris z16

SPES PERTINAX

Aegroto dũ aĩa eſt 143
ſpes alũt exules 196
ad huc de9 aliqs nos z31

EXCELLENTIA
inæqualitas

Aquilã noctuæ cõpas 95
cicadæ apẽ cõparas 91
acanthida uicit cor 92
cãcros lepori cõpa eodẽ
teſtudinẽ pegaſo cõ 91
ſenecta leonis præſtã
tior hinulorũ iuuẽ 192
camelus uel ſcabioſa
multorũ aſinorũ. 98
Crotoniatarũ poſt 146
plus apud campa 127
culicem elephanti 192
aquilæ ſenecta 98
equis albis p̃cedere 45
multis paraſangis
præcurrere 141
ſedecim pedibus ſu
perauit z10
λὶς ἀφ' πασῶν 28
tibiã tubæ cõparas 91
quãto aſinis p̃ſtan 193
fluui9 cũ mari certas 100
hirũdo totos ſchœnos z47
Hinnulus leonem 38
dares entellum 194
Mineruæ felem 103
nihil ad pmenõis ſuẽ 9
poſt lesbiũ cantorem 68
longe uincit z33
nil aliæ ciuitates z37
indignus q illi por-
rigat matellam 62
Nec dignus qui me
intueatur zz7
celmis in ferro 199
aquila in nubibus 95
multi diſcipuli z12
pedibus trahere 116
ſolus ſapit 139
formica camelus 57
Hercules & ſimia z11
elucet egregia uirt9 zz7
cum ſis nanus cedẽ z48
hæc potior 66
corui luſciniis z47
ſeruus præ ſeruo 139
antiquis debetur 146
acarnici equi 146
inter cæcos regnas z11
qui p̃b9 Atheniẽſis z41
un9 multorũ inſtar zz7
Alabãda fortunatiſ 124
apha penulatorũ 144
prodico doctior 245
quo properas 118
alius aliis in reb9 zz9
non oĩa poſſum9 oẽs 142

DIFFERENTIAE

longe,lateq; 107
quiſq; is fuerit zz7
λὶς ἀφ' πασῶν 28
ἐκ Ναμέζου 105
myſorũ ac phrygum 147
ſeiũcta ſunt merrhæ z08
quid diſtẽt æra lupinis 41
paſtillos rufillus 179

AEQVALITAS
æqua concertatio zz6
pari iugo 63
pertinax contentio zz6

VINCERE
& uinci

palmam ferre 32
ſolus currens 97
αὐτόθεν καταβαλλε z11
dare manus 100
herbam dare eodem
harena cedere eodem
haſtam abiicere eodem
mea eſt pila 149
quid niſi dolor uictis 157
tolle digitum z07

VICTORIA
utriſq; triſtis

Flet victor 159
teſta colliſa teſtæ zzz
uictoria nõ incruẽta zz9

NON SOLVS ILLE
Braſidas quidem z07
multi Mãnii Ariciæ 183
multiq; boniq; 67

SECVRITATIS
& tutæ rei

In tranquillo eſt 125
in uado 14
duabus ancoris 10
in portu nauigare 14
his medus non inſi 185
ocioſus eſto z31
rem factam habere 36
Hermionis uice 154
in terra pauperem, z46
mœnia Semyra z48
in tuo regno 79
in tuo luco & fano 79
intra tuas præſepes 79
aliud cura z35
in diem uiuere 90
canis tanq; delum na 199
porrectis dormire pe 86
in utrãuis dormire eodẽ
in utrũuis oculum z41
in dextram aurem 86
Alcedonia 161
macerata uita eodem
Equus me portat 76
extra lutũ pedes ha 30
extra periculum zz7
p̃cul a pedibus equi 42
extra telorum iactũ. eodẽ
procul a Ioue eodem
poſt principia eodem
quid Achiuos z02

CONTEMPTVS
& uilitatis

Tineas paſcere 176
homo treſſis 85
concha dignus 197
ne ligula quidem z42
tithymallus laco 176
ſemp me tales ho 171
incus maxima 192
aqla nõ captat mu z01
elephãtus non capit 99
aquila thripas aſpi eodẽ
aquilã cornix p̃uo z03
aſinus compluitur z00
ſuſq; deq; 41
manum nõ uerterim 34

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

asinus esuriés negli 167
pili non facio 85
q̃ curat testudo mu 176
nauci non facio 85
flocci non facio 85
ne terunciũ quidé 85
ne gry quidem 85
frusto panis 41
nec uno dignus 86
ne nũmus qdé plũ. 223
ne umbrã quidem 100
ne allii quidé caput 224
ne terra quidé iuuit 204
ne gutta quidé 224
ne ramẽta quidé di 102
nihil sacri es 87
nihil sanum 88
homo trioboli 85
exiguũ oboli p̃tiũ. 214
olerũ additamẽta 186
multa syrorũ olera 90
huius non facio 85
quatuor obolis 176
tricæ Apinæ 25
nebulæ in pariete 146
trium lr̃arum hõ 176
uitiosa nuce nõ emã. 85
etiam corcorus 76
inter indoctos 132
mãdare laqueum 148
mediũ ostẽdere digi. 148
minimo ꝓuocare 219
Antehac putabam 203
plumbeo gladio 150
locrensis bos 174
scarabei umbræ 200
bos homolottorũ 200
septimus bos 107
generosus ex bal. 172
attagen 238
sale emptũ man 83
de lapide emptus 194
siculus miles 216
imi subsellii 236
seruorum ciuitas 177
de fece haurire 102
carica musa 91
asinos non curo 248
pomarius Hercules 166
malum Hercules 183
munus lenidensæ 212
Cicernus Bacchus 160
ollaris deus 249
Ficulnus 83
Ficulnus gladius 174
lutum e triuio 116
in foribus urceum 120
ficum Mercurio 174
merũ ultronea putet 98
numerus 134
telluris onus 78
Mysia cantharis 182
min⁹de istis laboro 195
indus elephãtus non 107
cocleare crescit 126
Cõnæ calculus 126
inertium chorus 177
Megarenses neq; ter 121
rusticanũ oratoré. 160
caricus hircus 221
indoctior philo 159
calabri hospitis xe 221
principatus Syrius 68
ciceris emptor 212
cubito emungere 143
canis uiuens 240
non est curæ hippo 102
non admodũ mis 246
cõtẽnentis inimicũ. 227
cõtẽnentis dicteriũ. 226
tanquã cõchilium 173
tragicus rex 155
uterq; ambo 249
βατακάρας 246
pannus lacer 141
quis usus putridi cepis 202
inutilior Blace 242
extritum ingenium 179
barbam uellere 184
nihili cotio est 247
fumi umbra 142
fulgur ex uitro 170
oppedere contra to. 82
Dionis gry 88

DIGNITATIS

canis digna sede 157
digna canis pabulo 157
dignus obelisco 86
digna cedro 241
dignus argiuo cly. 86
dignum propter quod 86
dignus qui cum eodem
quauis re dignus eodem
ambrosia alendus 198
regia uaccula 177
Batti silphium 123
decernetur equa 239
bos in ciuitate 207
sapientum octauus 92
columen familiæ 37
utrãq; paginã facit 143
esto pronus 247
Iupiter aquilam 247
glauc⁹ comesa her. 238
antiquior Codro 247
ꝓ dignitate cuiusq; 229
myrteã coronã am 247
oĩbus anteuertẽda 227

PROXIMIS utendum

uiã q̃ nescit ad mare 169
ut possum⁹qñ ut uo 88
qñ id fieri non põt 216
bona ẽ ẽt offa post 148
si non adsint carnes 148
aulœdus q̃ citharœ. dus esse non põt 136
si bouẽ non potes, asi 171
altera nauigatio 210
pñtẽ fortunã boni 178
præsentem mulge 202
quæ dantur 245
qd̃ adest, boni cõ 234

INCONSTANTIAE ꝑfidiæ uersutiæ.

Ventorum statio 154
panagæa Diana 179
uenti campus 154
mutabilior mitta 205
chamæleonte muta. 208
proteo mutabilior 130
polypi similitudo 19
mulieris animus 219
euripus homo 99
cnips in regione 198
cothurno uersatilior 19
aliud stans aliud sedens 204
duabus sedere sellis 75
diuersarum partium 226
duos parietes de una 75
duplices uiros 191
duodecim artium eodem
thessalorum commentum 33
phœnicum pacta 214
locrense pactum 152
thracium commentum 104
hoc calciamentum 208
thraces fœdera nesci. 163
quibus nec ara nec fi. 222
repariassare 201
lingua iurauit 153
punica fide 86
græca fide 86
non sunt idẽ scriptu 216
dædali opera 139
admirabiles in nectẽ 161
multa nouit uulpes 49
magnus uersator 210
simia non capitur 104
ταχυβάμμονες ὅρκοι 246
semper adfert libya 94
semper africa noui ali. 94
sisyphi commentum 242
magis uarius q̃ hydra 19
sisyphi artes 222
pyrrhandri commentum 203
megaricum machi. 139
Vlysseum cõmentũ 175
uias nouit quib⁹ effu. 175
libyca fera 94
ægyptia in. 213
e poculo perforato 206
expedit hẽre plura 223
si leonina pellis non 215
non chius sed cius 125
dextrum pedem in calceo 194
multa noris oportet 183
altera manu fert lapi. 86
ex eodẽ ore frigidũ 87
obliquus cursus 167
cantaro astutior 199
cassioticus nodus 152
pardalis mortẽ ad sic. 148
sphondyla fugiens 222

MVTANDAE sententiæ

Palinodiam canere 98
calculum reducere 58
uertere uela funem 99
consilium in melius 229
imitabor nepam 243
reprehensio cogitati 229

MVTATI INSTITUTI.

nuces relinquere 55
longum ualere iussit 133
rudentes & remos 204
pro eleganti medico 210
de calcaria in carbo. 150
a dorio ad phrygiũ 156
maritimus cum sis 211

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

sui dissimilis 234

FORTVNAE commutatio

Testulæ transmuta. 119
alia uita alia diæta 93
nunc pluit & claro 91
cum deo quisq; & 195
ipsa dies qñq; parens 90
omnium rerum uicissitudo 80
rerũ oĩm uicissitudo 232
res in foro nostro uertitur 216
catastrophæ fabulæ 25
ubi nõ sis qui fueris 88
ad pristina præsepia 93
a remo ad tribunal 210
dionysius corynthi 18
nemo mortalium 145
pitana sum 217
quod alius condiuit coquus 243

TEMPERANTIA

Zenone moderatior 108

INTEMPERANtia, libido

Myconius uicinus 218
unico digitulo scalpit caput 87
baceli similis 64
herniosus usq; ad 244
batalus 64
tibicinis uitam 135
samiorum flores 177
uoluptas fœda 234
sponsi uita 180
melle teipsum perun. 182
samiorum laura 236
samium comatnm eodẽ
sardanapalus 222
uale carum lumen 166
lesbiis digna 184
lesbiari 224
lydus in meridie 164
lydus cauponatur eodem
pepones 242
lydio more 183
uidere mihi labda 242
adonidis horti 8
ut corinthia 236
agathonia cantio 148
summo digito caput 87
chalcidissare 199
phicidissare eodem
κλειρειάζειν 198
clisthenem uideo eodem
cleocritus eodem
sinopissare 202
sus per rosas 222
aries cornibus lasci 221
ἱππομανεῖν 196
caprarius in æstu 164
quæ sub alis fiunt 131
e massilia uenisti 238
lentiscum mandere 87
penicissare 206

MODESTIA modusq;

nosce teipsum 74
in se descendere 73
intra tuam pelliculam te. eodem
in tuũ ipsius sinũ in. 74
tecum habita 73
efficimus pro nostris opibus mœnia 80
manu serendũ non 193
ita fugias ne p̃ter ca 48
demittere sese 233
arabicus tibicen 78
ne uities musicam 247
nihil minus expedit 109
nequid nimis 74
dimidium plus toto 109
funem abrumpere 59
non supra pedem calceus 153
messe tenus ꝓpria ui 73
iucundissima nauiga 31
iucunda rerum uicissi. 81
iniquum petendum 135
summum cape & medium habebis 134
pastillos Rufillus 179

ARROGANTIA iactantiaq;

Tollere cristas 91
attollere supercilium 89
nauphracton tueri 182
tollere cornua 91
arrogãtia nõ ferẽda 234
tuo te pede metire 73
ultra peram 215
uideris me plane Martem uidere 207
amaxiæa 201
Sophocles laudiceni 135
phaniæ ianua 213
sybaritæ per plateas 129
ingredi iunonium 140
summis unguibus 125
cœlũ territat armis 143
ex uno multa facere 118
cœlum digito attingere 63
Iouis sandalium 169
imperitus subliga 209
fastuosus maximus 30
tanq̃ argiuũ clypeũ 137
homo bombylius 162
de pulmone reuelle 214
ipse dixit 156
auro loquente 203
ne mihi suffenus essem 151
pennas nido maiores extendere 74
ne sutor ultra crepi. 64
cenei hasta 242
gigãtum arrogantia 238
magis sibi placet q̃ 172
hic rhodus hic saltus 203
atticus in portum 103
calliphanes 240
bullatæ nugæ 221
uino uendibili suspensa hedera 158

PHILAVTIA

Non uidemus mantice quod in tergo est 73
papæ myxus 214
cum reliquis tragœdis 221
tragice loqui 152
turpis iactantia 231
ne magna loquaris 128
argenti fontes loquũ. 134
fœnum habet in cornu 18
colophonia ferocitas 115
oleum in auricula 59
fortuna redit inso. 233
ab etheobutadis 206
ne intra uestibulum 181
aut minus animi aut 247
mendax atraphaxis 249
suum cuiq; pulchrum 22
suo quisq; studio 233
festucã ex alieno ocu 73
suus cuiq; crepitus 206
ipsis placet 150
pedere tus 222
in armis accissat 247
φιλαυτοὶ 42
te ipsam laudas 168
teipsum inspice 248
patriæ fumus 23
multi te oderint 183
sine riuali diligere 116

CONTRARIVM philautiæ

Αζηλος πλοῦτος 203

MANSVETVDO

Mactata hostia leui 154
auricula infima molli 78
spongia mollior 131
apio mollior 78
mitior columba 219
cæra tractabilior 199

ASPERITAS morositas

Inexorabilis 236
inexorabilis 227
ferreus aheneus 79
cornea fibra eodem
scytharum oratio 135
scabrosior leberide 201
totus echinus asper 178
durus alloquiis 208
echino asperior 149
corinthus & uallibus 146
etiam quercus 247
Agamẽnonis host. 154
matiolœchus 247
ne moue festucam 205
a lasso rixa quæritur 69
difficilis uir 194

OCCASIO

Ansam quærere 43
eximere e manu 240
fenestram aperire 43
gladium dedisti 193
tollenda mali occa. 234
premenda occasio 232

SVMPTVOSA

Hipparchi murus 243

FRVGALITAS

Phormionis thori 180
cilicii imperatores 198
uita doliaris 90

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſalem lingere zzz
ſi caſeum haberem z10
Xenocratis caſeolus z13
aſpera uita ſed ſalu. z34
indulgere genio 149
uita macerata 90
curare cuticulam 149
pontificalis cœna 199

LVXVS ET mollicies.

Pergræcari z42
ſemper leontini iuxta 34
thericlei amicus z04
ſale perunctus hic z07
theſſalorum alæ 33
ſapientia uino obumbra-
tur 129
ſine cerere & bac. 142
heterognathus z06
ſiculiſſare z15
aſini mandibula z04
decempes umbra z10
uentres 175
uenter auribus caret 175
uentrē mihi obiicis 164
abronis uita 152
epiſchytiſſare 134
ſybaritica menſa 129
ſyracuſana menſa eodē
uixit dum uixit z15
nauiges maſſyliam 142
teneri calidis balne 194
amazonū cantilena 118
amphidromiā agis z45
ex amphitheto bibi z44
maſchalam tollere 172
uinum ſenem etiam 134
uinum caret clauo eodē
coronam quidem 125

LAVTICIAE

Iouis cerebrum 71
deorum cibus 92
de lauticiis z31
mellis medulla 165
optimum condimen-
tum fames 168
afra auis 94
anima & uita 141
coturniſſare 198
dubia cœna 144
lydorum caricæ 164
qui poſſim ab hoc ep. 117
thaſium infundis 198

FAMES

Fames & mora 174
fame mori miſerri z18
moleſtus interpella-
tor z33
non interpellandus fa-
me z25
uentre pleno melior z23
eriā bætylū deuor. z47

FESTINATIONIS

Nauibus atq; quad. 45
citis quadrigis eodem
equis albis p̄cedere eodē
talaria induere z5
citius q̄ aſparagi 93
celerius q̄ butes 163
ſimul dictū ac factū 180
duobus pedibus fug. 67
in foribus adeſſe 132
uelis equiſq; 45
uir fugiens & denuo 105
ocyor accipitre z28
pegaſo uelocior z45
ſalamina nauis z03
parit puella 166
ignem palma 186
aphya in ignem 125
ne nimium calidum 153
intra ſeptimam 185
prius q̄ gallus iterū z24
uiuit, incende ignem 175
a ſubeunte portū na z02
matura ſatio 99
prior occupat z31
ſacra celerius abſol. eodē
lupinum potum 164
ut canis è nilo 109

FESTINATIO præpropera

Qui nimiū properat z14
canis feſtinans 126
ante uictoriam 80
æſtate penulā dete 112
muſcum demetere z01
ſiculus omphaciſſat 151
præmouere uenatū z11
odi puerulos z43

TARDITATIS & cunctationis

Nemo nos inſequit z07
Romanus ſedendo 104
feſtina lente 112
pedetentim manu ſerendum 193
placide bos 114
caudæ pilos equinæ
tacito pede 114
nō ſtatim decernen
celerius elephanti pa
bunas iudex eſt 162
Acceſſei luna 61
laconicæ lunæ 152
machinas poſt bel
lum 191
ſero uenisti 177
coruus aquat 197
profectus ad apatu z08
poſt feſtum uenisti 98
callipides 69
diu delibera z46
annus eſt 150
Sic eſt ad pugnæ par. 179
ad aras z36
amæa azeſiam 169
zophorodorpides zz3
Hercules hoſpitatur z40
expecta bos z10
expecta anus eodem
hyperberetæa 185
inter cæſa & porre 39
qui ſera contingunt zz5
miſorum ultimus 72
interuallo perit fa
mes z09
ſummis ingredi pedi 101

SALVBRITAS

Cratone ſalubrius 146
cucurbita ſanior 195
ualere pancratice 175

INSALVBRITAS

ἰσθμιάζειν 184
qui mori nolit 31
Herculanus morbus 144
Herculana ſcabies eodē
ipſa ſenectꝰ morbꝰ eſt 160

DIVTVRNVM

Et nati natorum 196

HAEREDIPETAE

ſi uultur es cadauer 76
eidē inhiantes teſta z29

SENIVM PRAE maturū aut mors

Erigini cani z06
præmatura mors z29

LONGAEVITAS

Neſtorea ſenecta 71
ultra penſum uiuit eodē
ultra linum 192
cornicibus uiuacior 71
Heſiodi ſenecta 168
Tithoni ſenecta 71
phœnice uiuacior 120
Sibylla uiuacior z41
facies tua computat 164
alterum pedem 119
uiri ſenis aſtaphis 174
mature fias ſenex 27
male ſenium accel z35
ſexagenarios de pon-
te 56
uitiat lapidem z02
mors optima rapit z31
in ſola ſparta z46
fatale uitæ tempus z31
ſenex bos non luge-
tur 177
uiuum cadauer 143
danace z37
epimelidium coriū 173
uiro ſeni 158
effœta ſenecta z34
limen ſenectæ 184
ſeneſcit bos z07

IVVENTA

Iuuenta uiribus pol zz7
iuuenari z42

VITA HOMINIS & miſera & breuis

Homo bulla 137
ſpithama uitæ 130
temporis punctum eodē
optimum non naſci 138
dimidio uitæ 115
fictilis homo 186
ſtupa ſeniculus 180
uita morta breuis z35
ephemeri uita z47

PRVDENTIA ſenilis

Multorum Iouis feſt. z45
annoſa uulpes haud 102
eum auſculta 32
anus ſubſultans 171
ætate prudentiores z31
ſenum prudentia z36

ſeneſco.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

senesco semper aliquid 70

PRVDENTIA

Επουθεῷ 127
a fronte simul & 228
Ianus alter 247
homo Thales 222
acetum habet in pe. 139
in holmo cubabo 174
perendinum uentum præ. 219
Amyris insanit 135
Lesbius prylis 236

ALIIS SAPERE

aliis prospiciens 228
facile cum ualemus 71
quarta luna nati 17

PRVDENTIA coniuncta uiribus

Consiliis simul &c. 234
drudentia cum uiribus 228

INSTANS

ante pedes 221

ANCEPS ET dubius

Necessarium malum 53
neq; cum malis 181
Polypi caput 112
gaudiũ dolori iũctũ 235
plus aloes q̃ mellis 91
quid primum aut ul. 128
etiam capillus unus 213
ad utrũuis paratus 226
utroq; uersatilis sen. 221
uolens nolente aĩo 169
nolens uolens 37
unica filia 75
inter pueros senex 246
aut cucurbitæ florem 167
aut Plato philon. 168
aut oportet trag. 200
oportet testudinis 106
aut mortuus est eodem
aut quinq; bibe 134
excubias ageret 185
quocunq; pedes fer. 107
in triuio sum 26
ancipitis consilii 227
ancipitis animi 228
hasta caduceum 187
utrunq; 245
delphicus gladius 140
iisdem e literis come 211
qui nocere potest 232
nauis aut galerus 182
tertium caput 236
triceps Mercurius eodẽ
psecas aut ros 178

PERPLEXVS

Ventus neq; manere 151
auribus lupum 53
hæret in uado 54
in aqua hæret eodem
nunc meæ in arctum 10
in puteo constrictus 117
perplexus 234
perplex⁹ animiq; cõst. 226
ne execestides quidẽ 161
labyrinthus 184
de gradu deiicere 43
de possess. deiicere 194

DECRETVM

Murus aheneus 183

IN DEPREHENsos.

Folio ficulno 53
medius teneris eodem
decipula murem 210
in laqueos lupus 102
in area latitas 211
in easdem ansas 117
laqueus laqueũ cœp. 203
laciade 184
hinc illæ lachrymæ 40
ubi cognitum est 234
hæc Helena 40
hydrus in dolio 238
tempus oĩa reuelat 144

METVS EX CONscientia

Fures clamorem 29
lupus aquilam fugit 169
lupus ante clamorẽ eodẽ
conscientia mille testes 111

VINCVLVM insolubile

Vulcanium uinculũ 175
Herculanus nodus 97

VLTIO MALE facti

Canis uindictam 79
ornatus ex tuis uirt. 44
reperit deus nocentẽ 157
Sero Iupiter diph. 166
semper uirgines fu. 177
mali bibunt impro. 183
sus acina dependes 207
placiadæ 239
hipparchorũ tabula 187
habet 240
longæ regum manus 21
scarabeus aquilam 103
promeri canes 169
ibyci grues 95
dii laneos hñt pe. 108
œtæus genius 190
aderit Temes. Ge. 18
adrastea Nemesis 160
ad deorũ aures perue. 161
bos lassus fortius 14
euenit malo male 227
salis onus unde 85
hẽt & musca sple. 211
ductus per phratores 221
inuitus Iupiter 185
in tergo bouis 211
inest & formicæ 152
stult⁹ qui patre cæso. 10
nunc dii beati 166
super te hæc omnia 245
anus simia sero 246
boliti pœnam 125
uel capra mordeat 93
in me hæc cudetur 18
ob textoris erratum 249
æsopicus sanguis 162
deus ulciscetur 231
flagiciorum turpis 234
uirum improbum 93
male parta male dil. 83
mala proditio 183
malis ter mala 206
miseram messem 227
canis sæuiens in lap. 244
canis peccatum 206
fortis in alium for. 238
ne spina quidẽ uul. 218
sui cuiq; mores 145
fumantem nasum 233
uindicta tarda 229
uitandæ potentũ of. 235
aratro iacularis 167

METVS POEnæ.

Funiculum fugiunt 29
metus infamiæ 230
manum de tabula 24
absq; baculo ne. 209
cautus enim 243
in tempore cauenda 232
samiorum mala 243

ALIENA A PROposito

Nihil aduersum 57
nihil ad fides eodem
nihil ad bacchum 147
quid ad farinas 218
alia menecles 191
neq; cœlũ neq; ter. 57
quid ad Mercurium 202
ego tibi de alliis 208
falces postulabam 128
extra chorum saltare 162
ultra septa transilire 111
extra oleas fertur 125
nihil ad rem 234
meos corymbos 202
omissa hypera 209
de curru delapsus 134
me mortuo 41
mihi istis nec seritur 37
non luctu sed reme. 231

ALIENA CVrantis

Bellum Cononi curæ 203
in alieno choro 128
ne depugnes in ali. 228
quæ supra nos 71
ædibus in nostris 73
stultior Morycho 176

AD REM PERTInentia

Dic de tribus capel.
nunc in regionem 180
ipsum hostii limen 207
rem acu tetigisti 150
ipsi curandum 185
ædibus in nostris 73
omissis nugis rem 230

LACESSENTIS

Arietem emittit 134
cominus atq; eminus 46
non ut prior lædam 234
nunq̃ em̃ meos bo. 170
oĩ conatu inuadere 226
pugnis & calcibus 191
tangere ulcus 72

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

temulentus dor. 220
thunnissare 163

INSIDIAE

βυσσοδομεύειν 243
canentis clancular. 225
δούρειος ἵππος 243
inescare homines 155
oporret oibus cory. 205
tragulam iniicere 176

CONIECTVRAE

leonem ex unguibus 97
è fimbria textum eodem
de gustu cognosco eodē
de fructu arborem eodē
de facie nosse 100
æthiopē ex uultu co. 97
cauda de uulpe test. eodē
ex fronte perspicere 143
ex habitu bonum uirum 230
ex stipula cognoscere 105
e culmo spicam 243
e cantu dignoscitur 244
effœminatorum etiam oratio 176
ex uno omnes 30
domi coniecturā fa. 105
prima facie 100
cribro diuinare 102
signū bonū aut ma. 204
stellis signare 58
una hirundo nō facit 84
omnibus uestigiis 244
qui bene coniiciet 141
certum prospicio 231
rem acu tetigisti 150
scopum attingere 104
crepitu probabis 245
qualis uir talis oratio 69
quanq̄ non dixeris 210
uanæ coniecturæ 231
protinus apparet 244
leonem uidere 219
mortuos uidens 218
mortuus per somnium 239

CALVMNIA

Sycophanta 141
tragicus Theocrines 248
albo rete aliena cap. 221
non inest remedium 159
argiua calumnia 207
boliti pœnam 125
cydi pœnam debet 198
chius cacans 245
patacione calumnio 192
crater litium 240
frustra Herculi 159

OBTRECTATIO & maledicentia

Mortui nō mordent 218
mortuis non conui. 235
cum laruis luctari 27
iugulare mortuos eodē
non impetam lingua 139
tuis te pingam color 44
sphærā inter se mitte 196
infixo aculeo 8
uulgus suspicax 233
pellem caninā rode 149
uitilitigator 159
zoili 150
archilochum teris 237
dente Theonino ro. 128
carpet citius 132
genuino mordere 128
dentata charta 221
hipponacteū p̄con. 128
archilochi patria 128
etiam in deorum 240
archilochia edicta 128
plaustra conuiciis onu 82
naues onustæ conui 91
morsus aspidis 195
hystricis seta 247
eurymnus 243

CAVSA INDEfensa

Heteromolia causa 187
deserta causa 60
ne de lite pronuncies 193
haud impune uindemia 125

CARPENTIS seipsum

Domesticū thesaurū 69
propria uineta cædere 73

NECESSITAS

Ineuitabile fatum 233
fatum ineuitabile 232
fatum immutabile 231
fatis adactus 232
fatis imputandum 225
Diomedea necessitas 93
ingens telū necessitas 136
feras non culpes 33
quod factum est 140
transuersum agere 176
uocatus atq; non uocatus 136
ne dii quidē a morte 231
mors omnibus 229
omnia esculenta 179
lepori esurienti 219
uiro esurienti necesse est furari 215
adactum iusiurandū 201
uolentem bouem ducito 240
ne cogendus officii causa 232
nemo cogendus ami. 227
officiū ne collocaris 234

TRISTICIA læticia

Irrisibilis lapis 15
in antro trophonii 82
argiuos uides 218
admeti nænia 158
canere de telamone 207
lytiersam cantionē 210
tragicum tueri 152
taurinum tueri 223
titanicus aspectus 163
cepas edere 199
superatus es a gallo 246
tristis scytale 130
areopagita 97
erinnys ex tragœ. 247
ne sis patruus mihi 146
frontem exporri. 89
festiuus sermo 232
cōtrahere superciliū 215
sanguine flere 148
Sarone magis nau. 202

SOLICITVDO

Tantali lapis 176
σκύτη βλέπει 146
mēs est in tergoribus 125
animus est in coriis 222
similes uidentur 243

NVNCIVS LAEtus

haud annuncias bellū 19
prouoluitur ad mil. 217
quid tibi Apollo ceci. 171
Vulcanus tibi uatici. 154
siren amicum 171

MINANTIS

& meum telum 31
si tibi machæra est 177
ψευδόπυρα 208
complurium thrioꝝ 109
ollam alere 218
tolle calcar 126
qui paratus ad resistē 228
ne mihi uacuam abstergas 248

VEHEMENTIA languor

œstro percitus 174
pyrrhichen p̄ se fe 224
uehementer capien 227
manū hēre sub pal 183

AMOR

cauni amor 200
liberorū amātior q̄ 172
cestum hēt Veneris 199
musicā docet amor 31
ex aspectu nascit̄ am. 30
adamantis tenere 226
paruus semper tuus 166
aureæ compedes 144

AMICITIA

Amicitia stabilium 141
ama tanq̄ osurus 121
amantium iræ 196
mores amici noueris non oderis 156
nouos parās ami 205
nō potes thetidē si 204
unus deus & plures amici 210
neq; nulli sis amicus 218
amicorum cōia omnia 5
amicitia æqualitas eodē
amicus amico 34
amicus magis neces. 130
neæra & charmione
qui circa salem & fabā 9
salē & mensam ne p̄te 64
intempestiua beneuo 81
nō sunt amici amici. 141
multas amicitias si 116
abiit & taurus 13
ubi amici ibi & opes 54
usq; ad aras amicus 197
amicorum est admo 227

Animo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

animo ægrotanti medicus 196
ἀμαθαλὴς ἔρως 244
fidus animus 234
in ære uno eſt 80
ſyncretiſmus 9
conciliant homines magia 121
cum amico non cerandum 234
queruli in amicitia 248
lingua amicus 204
fœlicitas multos habet amicos 211
fœlicium multi cognati 196
ollæ amicitia 50
uiri infortunati procul amici 175
plures adorãt ſolẽ. 203
ad fœlicem parietem infle. 33
nudæ gratiæ 167
ſapientes tyranni 216

ADVLATIO

in oſtio formoſus 221
Pithon formoſus 216
refutantes laudẽ imo 225
haud quaq̃ difficile 122
cura eſſe quod audis 243
de fera comediſti 162
demulcere caput 192
blandius alloqui 226
cauda blandiri 240
benignior pellace uulpe 244
letale mulſum 90
χρηστόλογος 106
io pæan 145
Polycrates matrem paſcit 168
ipſe ſemet canit 156
magis ipſe phryx pulchre dixit 106

IN DELITIIS

porcellus acarnanicus 139
mus albus 164
catella Melitæa 205

ODIVM

odium agreſte 121
odium uatinianum 132
odium nouercale eodẽ
oderint dum metuant 170
odit cane peius & angue eodem
empedoclis ſimultas 161
Ἀστυάδης πόλεμος 205
archidamicũ bellũ 203
cui iſta arrident 224
ne uia quidẽ eadem 127
fratrum iræ acerbiſſimæ 26
ira omnium tardiſſime ſeneſcit 75
principum fauor 232

IRA

In fermento iacere 186
mordere frenum 45
mordere labrum 224
tacito ſtomachari 233

INVIDIA AEMVlatio

Figulus figulo 24
inimicus & inuidus uicinorum 192
uñicũ arbuſtum non. 126
una domus nõ alit eodẽ
zoile 150
edentulus ueſcentium dentibus 191
expertes inuidentiæ 30
iactãtiæ comes inui. 235
turpe ſilere 164
optat ephippia bos 72
fertilior ſeges in alieno aruo eodem

DIFFIDENTIA

ſimul & da & accipe 177
nemini fidas 115
fiducia pecunias ami. 204
confringere teſſeram 10
cæca dies, oculata dies 87
oculatæ manus eodem
pluris eſt oculatus te. 161
non perſuadebis 168
quot ſeruos habem⁹ 135
hoſtiũ munera nõ mu. 35
homo homini lupus 17
lydus oſtium claudat ſit 164

FRAVS AB amico

uallus uitem 126
canis mendico 247

DILIGENTIAE

adamuſſim 62
thunni more 211
iuxta melam 216
ad unguem 62
in quadrum redigere 102
in nocte conſilium 127
ultro citroq̃ 41
ruminare negocium 224
fixis oculis intuen 178
unum ad unum 127
incudi reddere 62
ruris fons 168
ithonis 239
caput ſcabere 221
Ariſtophanis & Cleantis lucerna 82
olet lucerna eodem
non nauiges noctu 248
ſomnus abſit ab oculis 173
neq̃ quantũ luſciniæ 178
ſucciſiua opera 116
uel acũ inueniſſes 222
grues lapidẽ deiicien 120
frons occipitio prior 23
arripe negocii curã 226
mihi curæ 233
mihi iſta curæ 237

ASSIDVITAS

minutula gutta 31
aſſidua ſtilla ſaxum 202
bis ſeptem plagis 156
dicẽdo dicere diſcunt 88
latum unguem 48
uelut umbra ſequi 223
ne altero quidẽ pede 105
ſaxum uolutum non obducitur muſco 210
multis ictibus deiicit̃ 93
exercitatio põt oĩa 128
ne genu quidẽ flexo 118

INDILIGENTIAE

Princeps indiligens 235
ſi quis iuxta ciuitatẽ 248
malus ianitor 245
fani oſtium 168
a limine ſalutare 100
ut canis e nilo eodem
per tranſennã aſpic. 193
per nebulam per caligi nem 39
ſummis labiis degu 109
ſummis narib⁹ olfa 107
extremis attingere di 101
primoribus labiis deg. 109
molli brachio 46
compreſſis manibus 118

SOMNOLENTIA

Endymionis ſomniũ 99
ultra epimenidẽ dor. eodẽ
ſalem uehens dormis 83
non decet principẽ 170

OCCVPATIOocium

ne ad aureis quidẽ 134
nullũ ocium ſeruis 137
feſtũ multas habens 137
uincula tyrrhena 246
cum licet fugere 211

IVSTICIA

partitio non præfocatio 217
iuſticia in ſe uirtutẽ 140
homine frugi 129
exigua res ipſa iuſti 120
trutina iuſtius 155
iuſticiæ oculus 239
iuſticia iuſtior eodem
maras 241
rhamnuſius 214
prienenſis iuſticia 217
rectam ingredi uiã 211
dum clauum rectum 192
adamuſſim lapidẽ 152
ne mouere lineam 101
ex quo partire 246
æqualitas haud parit 247
q̃ nõ poſuiſti ne tol 208
a ſacris abſtinẽdæ m. 231
nouo quẽq̃ prohibet 212
zeleuci lex 185
hæc iuſticia 207
dat ueniam coruis 215
quod aliis uitio uertas 230
urbanus nihil equi 206

INIVSTICIA

malum lucrum 204

RIGOR

ſũmũ ius ſũma iniu. 103
ad unum reſecare 143
radere ad cutem 204

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

VIS INIVSTA

Leonis catulum ne alas 141
leonina ſocietas 84
atticus aduena 121
centaurice 198
mare rex z38
rus ciuitas 160
hoſpes indigenam z11
Αγεωμέτρητος z05
prius q̃ ſortiaris commu nia z17
nõ mouenda moues 71
in antrum haud legit z10
abſtinenda uis a regi- bus z35
ceſcon habitas 163
cyclopica uita 107
cyrnia terra 185
Martis campus 167
in caput p̃cipitati z05

INCVLPATVS

Purior clauo 150
a puro pura defluit z02
aurũ igni probatum z41
aurum colophonium z00

TEMERITAS

oportet remum impel lere zo
quam quiſq; norit ar tem 131
cœnare me doce z14
nõ ſuſcipiendũ neg. zz7
illotis manibus 98
andabatæ 145
ædilitatem gerit 190

PVDOR

Pudor in oculis 121
pudebat recuſare 196
pudor & metus zz9
uerecundia inutilis 164
tinctura ſardonica 176
tinctura cizenica z37
ubi timor ibi pudor 191

IMPVDENTIA

faciem perfricare 89
dea impudentia 194
nudo capite z09
atticus aſpectus 97

PVDICITIA

Hippolytũ imitabor z19
me lanione cõtinent 18z

ORIGINIS

Ex tardigradis aſinis equus 173
e quercubus nati 9z
nunquam ex malo patre bonus filius 67
e ſquilla nõ naſcit ro. 14z
ex mi nimis initiis ma- xima zz6
exiguum malum 154
bonæ leges ex malis 116
hinc belli initium primũ piſcis a capi z47
ab ĩpiis egreſſa eſt ini 95
mali corui malũ ouũ 95
autor oĩm & fons z30
ex tua officina 162
generoſioris arboris 40
magnorũ fluminũ eodẽ

NOBILITAS

obſcuritas.

Generoſior Codro 17z
generoſior ſparta. 174
ſubditicius es z48
ne patris quidẽ nomẽ 193
terræ filius 9z
matris ut capra 18z

DEGENERAN tium impius

Ab equis ad aſinos 77
mandrabuli more z7
heroum filii noxæ 67
haud canit p̃nas can. 187
filius degenerans zz9
quis parentem lauda. 178
aceſias medicatus eſt 162
taurum tollit qui z6
ut nunc ſunt hoies zz7

INITIVM LAV datum

cum paruula eſt bona z05
primum ægina pue ros 154
primum Mars in fi- liis z17

PROFICIENTIVM in melius

ab aſinis ad boues 78
dies factus deſiit 173
ſatis quercus 34
non enim ſpinæ 180
effugi malum inueni bonum eodem
iuxta cubitũ profert z4z
meliores nanciſci au 165
melius eſt nobis q̃ he ri 19z
ego ex bono in bonũ zz0
fuit & mandroni ficulna 85
hodie nullus cras z43
i modo uenare lepo rem zz8

PROPRII COM modi ſtudium

Tunica pallio propior 4z
intus canere 117
nequicquam ſapit 65
oẽs ſibi melius eſſe 4z
ad ſuũ quẽq; q̃ſtũ zz1
decora teipſum z44
anguillam captare zz0
una lauabor 169
manum admouere z48
uñcunq; lucrũ captãt z3z
genu ſura propius 4z
ſimonidis cantilenæ 177
intus canere eodem
mihiipſi balneum 104
ſibi canere z15
aſtutior coccyce z47
opta uicino magis au- tem zz1
ueniat hoſpes 166
ſuam quiſq; homo rem z41
mercator eſt z39
ciuitates ludimus 198

LVCRVM EX ſcelere

tributis potiora 176

INTERNICIO

ne ignifer quidem re liquus 114
ne obolus quidem re lictus z13
pinus in morem 169
totum ſubuertere 19z
perdere naulum z15
cum cane ſimul & z48
fuimus troes 98
qui iure perierunt z35
omitte uatem 179

SVBITVM EXI tium.

occiſionis ala 199
muris interitus 196
muris in morem z13
eadem tibi & pythia & Delia 163

TOTVM VT NI hil reliqui

omnia chnaumata 179
uel cum puluiſculo 175
una cum ipſis 159

OBLIVIO

obliuionis campus 179
proprii nominis obli tus 14z
malorum obliuio zz6
ne malorum memi neris 124
odi memorem compo torem 77
uitiorum oportet me miniſſe z7
uentis tradere z09

MEMORIA

iucundi acti labores 136
quæ dolent ea mole ſtum z41
ubi quis dolet ibi 127
aurem uellere 78
tanquam meum no men 149

ELABENDI

ἐκπορδήκισσαι z1z
ἐκλινίσσαι eodem

EX SESE

Domi habet 106
domeſticũ malum z3z
emere malo quam ro- gare 34

domi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

DOMI VIVERE
domi manendum 191
domus amica domus 204
domi manendum 231
domus optima 234

FOEMINAE
fœmina nihil pestilentius 234
ignis mare mulier 127
sublata lucerna 210
male coniugatus 232
mulieri ne credes 183
mulierum exitia eodem
mulieris oculus 210
mulier pudica ne sola 231
quæ non litigat 245
tanquam chalcidica nobis 185
thessala mulier 33
ὑπεφινισμένη 248

AEQVANIMITAS
in re mala 209
magistratum gerens audi 170
imperat hic bili 249
iactare iugum 236

SOLITVDO
ne musca quidem 122
nullum animal 122

IGNORATIO
in alio mundo 31
in alieno foro 132
in tua ipsius harena 219
albus aut ater sis 75
non nouit natos eodem
prorsus ignotus 230
nomine tantum notus 100
late uiuens 184

NOVITAS
aliud genus remi 165
grata nouitas 230
qui modus equitum 172

NOTVS
domestice notus 100
intus & in cute eodem
principes inter se noti 232

OCCVLTA
terra defossum 203
occultæ musices 83
qui apud inferos sint terniones 178
nisi si qua uidit auis 126
attici eleusinia 154
in tenebris saltare 97
in aurem dicere 37
ostium obditote 212
in simpulo 130

VICES OFFICII
ἐγκεῶτις ἡμέρα 239
ordinem deserere 166
pensum persoluere 39
contribulis factus 246

FIDES ET GRAuitas
Folium Sibyllæ 84
ex tripode eodem
ex Iouis tabulis test. 86
atticus testis eodem
attica fides eodem
rhadamantheum iudicium 177
Ioué lapidem iurare 159
rhadamanthi iusiurandum 178
uiri iureiurando 204
Iouis suffragium 155
amphyctionum consessus 213
pollicentis promissa re præstiturum 224
dictum ac factum 221
Mineruæ suffragium 209
ueriora his quæ apud sagram 95
oculis magis habenda fides 249
domesticus testis 133
uenereum iusiurandum 149

CONSILIVM
Res sacra consultor 118
suadeo quod ipse 233

CVM AVXILIO citra auxilium
Frater adesto uiro 84
sine ope diuina 231
ne gladium tollas 153
non absq; Theseo 54
duobus parit 193
nihil profuerit bulbus 245
tradunt operas mutuas 85
alieno ferox præsi 226
alieno auxilio poté eodé
titanas imploras 137
ancora domus 37
columen familiæ eodem
nostro Marte 65
sine cortice 88
unus uir nullus 56
qui per se sufficit 235
ἀνεφίνασος εἶ 201
multorum manus onus 142
re opitulandum 229
chordæ uice 205
unius fueris 216
papyri fructus 200
si deus uoluerit 233
summa ui defendere 226
tanquam hæres in clypeo 169

INTEMPESTIVA & inepta
Simulare cupressum 50
intempestiua beneuolentia 81
in lente ungentum 77
æstate penulam deteris 112
mense maio nubunt 44
mentã belli tẽpore 124
rosam quæ præterierit 160
foras cares non amp. 29
anus hircissans 93
anus bacchatur eodem
feli Crocoton 29
apage hospitem 159
quid de pusillis magna 206
tragœdias in nugis 176
annosam arborem 49
ne unquam uiri senis 169
in senẽ libidinosum 225
molestum sapientẽ 182
malum est bonum 247

TEMPESTIVA
Nunc leguminum messis 165
beta tum hyeme tũ 221
incipiente noto 207
nosce tempus 81
aliam ætatem alia decent 230
capra ad festum 237
munus exiguum sed 233
occasionem arripere 43
audi Chelidonem 245
oleum & salem 218
iouis uellus 246
nil homine amico est opportuno. 242
domi milesia 44
phallus deo 205
sacra hæc non aliter 149

SERVIRE tempori
seruire scenæ 19
uti foro eodem
aut bibat aut abeat 105
gladiator in harena consi. 69
Polypi mentum habe. 19
spartam nactus 117
omnium horarum 41

DEPRECANTIS abominantis
in capras syluestres 201
si quid mali in pyrrham 197
procul ab auribus 202
abhorrentis ac detestantis 234
dulcis cubitus 117
reiicientis culpam 234
terra mihi prius dehiscat 194

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

EXECRANDI

Deuotionis templum 30
œdipi imprecatio 6
phocensiũ execratio 71
phocensiũ amolitio eodẽ
adiurantis se factu-
rum zz5
in omni fabula Dædali
execratio 186

OMINANDI

Bene sit zz1
cum musis eodem

BENEFICIVM
corruptum

Perdidisti uinum 132
capra scyria 103

RISVS

Risus ionicus 60
risus megaricus eodem
risus chius eodem
risus sardonius 110
Aiacis risus 79
Ἀχειόγελος z44
risus syncrusius 160
magis ridicule q̃
Melitides 182
emori risu z43

DERISIO

E sublimi me derides 30
ἐσκιμαλίζειν z06
naso suspendere 86
postica sanna z42
in eo ipso stas lapide 186
loripedem rectus
derideat 198

IMPOSTV
ræ

Dare uerba 57
addere manum eodem
os sublinere eodem
obtrudere palpum z18
fucum facere 57
circũtondere comã eodẽ
noua hirundo 70
in laqueum induce-
re 102
obolum reperit Par
netes 167
ephesiæ literæ 173

FORTVNATA
stulticia

Athenienſium incon-
sulta 88
dormientis rete 61
in nihil sapiendo 186
malum uas non z47

CITRA LABO
rem

Citra puluerem 60
citra arationem 61
ultro deus suppe-
ditat 175

INCITARE

Frigidam aquam
suffundere 105
modis omnibus in-
citat zz9

DISCRIMINIS

Apio est opus 186
sub cultro liquit 18
sus sub fustem 171
in Pythii templo z46
utinam domi sim 175
fuge procul a uiro z10
fuga tutior z34
post folia cadent 174
nunc contingat ser-
uari 180
de tuo capite z42
e canis podice z44
mitte ad extremum z18
in eadem es naui 115
de pilo pendet 99
periculum proræ 166
inter saxum & sacrum 10
flamma fumo est
proxima 50
tunc tua res agitur zz0
per ignem incedis z38
in neruum ire 116
nocuit & nocebit zz8
inter malleum & incu-
dem 10
in acie nouaculæ eodem
res est in cardine eodem
filum contentio-
nis 205
obiicere canibus
agnos 180
ouem lupo commisi
sti 44
ne in melampygum
incidas 118
ne temere abydum 84
ad Scolon ne proficisce
re 147
cane thoracem eodem
ægæum nauigat 193
ne in neruum erum-
pat 159
a bis septem undis zoz
neq; puero gladium
perq; enses perq;
ignem op. 139
non certatur de olea-
stro 187
maleam legens quæ sunt
domi obliuis. 146
per hastæ cuspidem 191
lepus pro carnibus 122
ex ore lupi 168
certamen non accipit zo5
corpore effugere 132
in periculoso nego-
cio zz9
ingens discrimen zz8
item z32

ALIENO PERI
culo

De alieno ludis co
rio 132
non est meum ne-
gocium, multum
ualeat 118
alienam metis mes-
sem 47
iunocuus alium aspi-
ciam 182

EXPERIENTIAE
seu periclitationis

In care periculum 64
in dolio figulariam eodẽ
in harenam descen-
dere 100
quanta mus apud pi
lam 140
omnem mouere la-
pidem 46
omnem rudentem
mouere eodem
omnem iacere
aleam eodem
aut ter sex aut tres
tesseræ 140
rex aut asinus z13
uela uentis permit
tere 46
deo fortunæq; com
mitto zz9
res ad triarios rediit 11
sacram ancoram sol-
uere eodem
mouebat talum a sacra
linea eodem
semper tibi pendeat
hamus 97
tentantes ad Troiam 127

SECVNDAE
experientiæ

posterioribus meli-
oribus 36
danda uenia lapso z35

IMPERITIA

Dulce inexperto bel
lum 150
pedum uisa est uia z14

CONATVS

omnibus neruis 45
omnibus neruis z32
omni telorum ge
nere oppugnare 46
manibus pedibusq; 45
pro mea uirili zz9
remis uelisq; 45
omni pede standum 192
toto pectore 46
cum hasta, cum scu-
to 174
omni certaminis ge
nere z32
sursum ac deorsum 41
rem nouam aggre
dior z35
summis uti uelis 134
in magnis & uol. 174
miscebis sacra pro-
fanis 41
mare cœlo miscere eodẽ
terra mariq; 45
frustratus conatus zz6

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

PERTINA
tia
Mordicus tenere 45
toto corpore, omnibus unguiculis eodem
gladiatorio animo 41

INCERTVS
euentus
inter os & offam 55
multa cadunt inter calicem 54
in herba esse 132
nescis quid serus uesper 75
nullo scopo iacul 214
anceps euentus 130
si crebro iacies 22

EX EVENTV
indicium
Mox sciemus melius uate 237
cocta numerabimus 49
res indicabit 209
magistratus uirum arguit 108

MVLTI
Non una uehit nauis 241

IN STVPIDOS
Ede nasturcium 90
nihil ab elephante differs 181
nihil differs a chærephonte eodem
mens non inest centauris 182
Becceselenus 209
Saturni podex 205
caput uacuum cereb 208
margites 140
rana gyrina sapientior 117
ouium nullus usus 166
ouium mores 196
ne quisquam megarensibus 218
Midas auriculas asi 40
fungus 240
nescit capitis & igui 154
uir uidebatur nauis 215
terræ intestina 156
larus hians 184
κορυβαντιᾶν 222
lucerna pinguior & lecytho pinguior 152
bœotica sus 102
bœoticum ingeniũ 133
bœotica cantilena eodẽ
bœotica auris 200
salsugo non inest illi 138
bibe elleborum 89
strychnum bibit eodem
porcum immola 90
squillas a sepulchro 136
minus est mentis q̃ 126
pistillo retusius 227
embarus sum 237
phryx plagis 87
seruilior Messena 177
stultior Corœbo 180
stultior Morycho 170
stupidior paxille 176
corpus sine pectore 208
antronius asinus 154
naribus trahere 116
arcadicum germen 203
arcades imitans 200
asinus in rupes 240
feles Tartessia 29
stulto ne permittas digitum 211
non inest illi dentale 238
septennis cum sit 125
stulticia est Iouem 180
ut bagas 237
desertum intueri 247
Terebintho stultior 248
cæcus auribus eodem
bis pueri senes 55
Saturniæ lemniæ 121

PRAELONGI
Colossi magnitudine 197
caliga maximini 10
clematis ægyptia 11
amens longis 209
nullus malus 142
pinguis uenter 217
pusillus quantus Molon 214

IMPROBI
Lydi mali 183
Lerii mali 147
mali commatis 197
adulterinus 206
bipedum nequissimus 79
phyrnundas alter 222
euribatissare 30
tria cappa pessima 220
duplex cappa eodem
βωμολοχὸς 224
inexploratus homo 152
Diagoras melius 210
non capit somnium nisi & 223
lacerat lacertum 101
lupi decus 164
cercopum cœtus 166
cercopissare eodem
Αλιτήριος 242
ferre iugum 29
magis impius Hippo. 183
mare alluit omnia 207
qui in omni re 178
seruilis capillus 135
Vlyssis remigium 185
dii tibi dent tuam mentem 243
non est laudandus 165
compendiaria res impro. 202
insania nõ omnibus 238

INGENII MALI
cia & institutio
lupus pilum mutat 203
naturã expellas fur. 165
lignum tortum 184
æthiops non albescit 237
qui semel scurra 114
podex lotionem uincit 109
occasione duntaxat 110
saliuam imbibere 144
quo semel est imbuta eodem

MALVS VICI
nus
Salsuginosa uicinia 68
aliquid mali propter uicinum 12
si iuxta claudum habites 107

APERTE ET
crasse
præmansum in os inserere 183
crassa Minerua 13
crassiore musa eodem

RARITAS
Phœnice rarior 165
ubi per harma fulgura 61
lac gallinaceum 63
rara auis 116
noctuinum ouum 118

CONCORDIA
Concordia fulciunt 227
concordia 231
mutua defensio 227
mutua defensio 228
tradunt operas mutuas 85
ut in uelabro 236

DISCORDIA
Bellum omnium pater 213
domesticum dissidium 235

FVERVNT NON
sunt
Nam illi iam non sunt atqui 178
fuere quondam stre. 97
fuimus troes eodem
omnia bonos uiros 179
sæpe etiam est olitor 65
summaria indicatura 177

EXILIVM
seruabis bouem 237
terram præ terra 134

ACCESSIO PV
silla aut nimia
Gleba aruum 172
gutta uini 246
ne maior thylaco eodem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

FOCVS

Focus luculentus 35 z

VSVRA

Citius usura currit 163
est pylus ante pylum 173
fœlix qui nihil debet 170
animam debet 103
semel rubidas z16

PROBRVM gloria

Glorioſum & apud poſt z30
gloria futuri z38
non omnino temere 65
ſutorium atramentum z15
ſcarabeo nigrior 199
dedecus publicum z28
cythonymi probrũ 195
cerite cæra dignus 108
hic bonorum uirorum eſt z24
quem fortuna pinxerit z49
adhortantis ad gloriam z28

Cur non ſuſpendiste 171

MVNVS BONI conſulendum

Munerum animus 164
nihil recuſandum z35
donum quodcunq; dat z39
arripienda quæ offeruntur z3z

LIBENTER

Obuiis ulnis 179

REFVGIVM

abdera pulchra 147

DOCILITAS

Aperte muſarum iacnuæ 167
bos alienus ſubinde 107
utinam domi ſim 175

DIVITVM PRAEROGATIVA

Fœlicibus ſunt & triſtes 78
multitudo imperatorum πολυαρχία 164
nemo bene imperat 8
bonus dux bonum reddit z48
umbræ 9
recipe animum z36
arbore deiecta 196
uox uiua z3
annus producit 14
aliis lingua aliis z01

REPELLENTIS

alium quercum excute 55
tollat te qui non nouit 8z

MIRA NOVA

Agamemnonii putei 16z
anus clibanum 108
annas clibanum z37
cyziceni ſtareres 195
Carcini poemata 199
cornicum oculos 40
ἀπ' ἀκροφυσίων z44
glauci ars 17z
cercyrea ſcutica 126

Tenui filo 16z
agas aſellum z36
ad id quo erat opus z0
magna ciuitas magna ſolitudo 145

OMNIA

loca feriaq; 116

ILLECEBRA mali

Lotum guſtauit 168
periculoſum eſt canem 144

CONTAGIO morum

Oſcitante uno z11
corrumpunt mores 107
ſi iuxta claudum habeo eodẽ

FINIS

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ERASMVS ROTERODAMVS GVILIELMO MONIOIO CLARISSIMO OPTIMATI S. P. D.

LimLutetiæ prouerbiorum ceu ſyluulam quandam pauculis ſane diebus nec id quidem admodum accurate,deniq; in ſumma græcorum inopia uoluminum congeſſeram ornatiſſime Guilielme Monioie,uidelicet ut tibi priuatim commentarioli uice foret, ꝙ animaduertiſſem te hoc genere peculiarius delectari. Eam quidam ſedulo quidem illo,ſed ſiniſtro nimioq; ſtudio mei publicandam etiam ac formulis excudẽdam curarunt,ſed adeo deprauate ut alioqui dedita factum opera uideri poſſet.Attamen ſic conge ſtam ſic editam,maior opinione fauor excepit.Siue is tuus ſiue operis fuit genius.Tantum autem adiumenti uidebatur attuliſſe politioris literaturæ candidatis,ut plurimũ amplitudini tuæ,nonnihil etiam induſtriæ noſtræ debere ſeſe faterentur.Proinde quo ſimul & ſuperioris editionis alienam culpam ſarcirem,& cumulatiore munere ſtudioſos omneis noſtrũ utriq; demererer,peculiariter autem Angliæ tuæ indies magis ac magis gliſcẽtia ſtudia hac parte iuuarem,nactus iuſtam propemodum græcanicorum librorum ſupellectilem,idem illud operis ſub incudem reuocaui,ſupraq; chiliadas adagiorum treis,& centurias duas (cur enim hæc nõ ceu theſauros numeremus etiam?)è plurimis autoribus in commẽtarium redegi, Erat animus ueluti de eodem oleo quod aiunt adiungere metaphoras inſignes,ſcite dicta,ſententias eximias alluſiones uenuſtiores,allegorias poeticas, quod omnis ea ſupellex adagiorum generi confinis eſſe uidebatur,ac pariter ad locupletandam uenuſtandamq; orationem conducere, accuratius autem arcanarũ literarum allegorias ex ueteribus illis theologis ſtatueram annectere,ꝙ ibi tãq; in mea harena,proprióq; meæ profeſſionis munere mihi uidebar uerſaturus, quodq; ea pars nõ ſolum ad ingenii cultum,uerũetiam ad uitæ pietatem pertineret.Sed cum uiderem hanc operis partem in tantam molem aſſurgere,deterritus infinita prope magnitudine laboris,reduxi calculum,& hoc curſu contentus, alii quicunq; uolet operis uices capeſſere lampada trado. Me quidem huius laboris non admodum adhuc pœnitet,ut qui mihi puerilium ſtudiorum iam obſoleſcentem memoriam aliqua ex parte renouauit, Sed hactenus peregrinatum eſſe licere uidebatur.Cæterum in alieno negocio conſeneſcere magnamq; uitæ partem inſumere,id neq; decorũ mihi,neq; calumnia cariturũ exiſtimabam.Itaq; theologicas allegorias quando noſtri ſunt muneris cum erit græcorum in hoc genere uoluminum copia tractabimus,& hoc tractabimus libẽtius,quod uideam multis iam ſeculis theologos hac uel præcipua parte neglecta,omnem operam in quæſtionum argutiis conterere,re non perinde reprehendenda,niſi ſolum hoc ageretur, Reliquas autem partes hoc libentius prætermittam, ꝙ intellexerim iandudum ſuapte ſponte ad eas accinctum Ricardum Paceum iuuenem, ea utriuſq; literaturæ ſcientia præditum, ut unus omnem Britanniam ingenio ſuo poſſit illuſtrare,ea morum puritate modeſtiáq; ut tuo tuiq; ſimilium fauore ſit digniſſimus.Hoc itaq; tam idoneo ſucceſſore pariter fiet,ut & nos non ſolum nulla ſtudioſorum iactura,uerumetiam lucro aliquo reliquum illum laborem fugerimꝰ, & totum hoc quicquid eſt operis ueſtræ Britanniæ debeatur,Habes quibus adductus rebus hoc operis & hoc tantum ſuſceperim. Nunc quid ſecutus ſim paucis accipe,Ordinis uice (ſi modo ullus in his ordo) ſubſtituimus indicem,in quo prouerbia quæ uelut conſimilis monetæ,confiniaq; uidebantur,in ſuam quæq; tribum digeſſimus,In colligendo nec uſq; adeo ſuperſtitioſi fuimus,ut uereremur adſcribere, niſi quod τὸ φασὶν, aut eiuſmodi manifeſtarium aliquod ſymbolum præ ſe ferret,neq; rurſum ita temerarii ut quicquid quocunq; pacto ad aliquam adagii ſpeciem accederet, illico conuerreremus, ne plane quemadmodum Midæ in aurum,itidem nobis quicquid forte contigiſſemus, protinus in adagium uerti iure quis calumniari poſſet. Græca quæ citamus omnia ferme latine reddidimus, haud neſcii cum præter ueterum conſuetudinem id eſſe, tum ad orationis nitorem inutile. Sed noſtri temporis habuimus rationem, Atq; utinam græcanicæ literaturæ peritia ſic ubiq; propagetur,ut is labor meus tanquam ſuperuacaneus merito contemnatur,Sed neſcio quo pacto ſumus ad rem tam frugiferam cunctatiores,& quamuis eruditionis umbram citius amplectimur,q̃ id ſine quo nulla conſtat eruditio, & a quo uno diſciplinarum omnium ſynceritas pendet,Carminum quorum hic infinita uis incidit,ſuo quodq; metri genere reddidimus, pauculis admodũ exceptis, nempe Pindaricis aliquot Choriciſq;,quod ridiculæ cuiuſdam anxietatis uidebam fore,ſi totidem ſyllabis ea reddidiſſem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rurſus ineptum,ſi diuerſum è proxima ſerie genus uoluiſſem aſſuere.In reliquis autem quod ad metri legem attinet rarius quidem,ſed tamen aliquoties nobis idem permiſimus quod ſibi permiſerunt autores,a quibus ea mutuamur,uelut in Ariſtophanicis trimetris.Anapæſtum in paris numeri locis,in Homericis hexametris μείουρον ac ſyllabæ finalis ectaſin in prima cuiuſlibet pedis arſi,& ſi qua ſunt huiuſmodi,Quod ideo duximus admonendum,ne quis temere tanquam inſcitia factum calumniaretur,Nos ſane quoad licuit in tam infinita rerum turba,præſertim antiquarũ, deinde in tanta codicũ cum inopia,tũ uero deprauatione,deniq; tam angusto tẽporis ſpacio,quod ocio nr̃o magis q̃ operis ratione metiri fuit neceſſe,ſedulo dedimus operã,ne quid ab æquo lectore deſyderaretur.Reſtant tamen nonnulla quæ nec mihi faciunt ſatis. De quibus ſi quid poſthac compertius, uel poſterior cogitatio quæ iuxta prouerbium melior eſſe conſueuit,uel uberior librorum copia ſuppeditabit,haud quaquam pudebit παλινῳδεῖν, idq; ueterum exemplo.In quo ſi quis alius anteuerterit noſtráq; caſtigarit,huic multam etiam gratiam habituri ſumus,tam aberit ut nobis iniuriam eſſe factam arbitremur. Equidem ut probo diligentiã eorum qui id conantur ita fœlicitatẽ admiror,qui præſtare quoq; poſſint inſcriptis ſuis,ne quid Momo reliqui fiat quod queat carpere.Noſtra certe mediocritas non iſtud auſit polliceri, præſertim in hoc argumenti genere,Verum ſi quid incognitum uulgo potuimus eruere, cuiuſmodi nõ parum multa (ni fallor) in hoc uolumine reperies,libenter citraq; iactantiam impertimus, contra ſi quid fefellit non minus libenter admoneri nos patiemur,iuxta parati,uel candide docere quod ſcimus,uel ingenue diſcere quod ignoramus.Neq; enim unquam mihi placuit iſtorũ exemplum,qui pro uocula ſi quam inuenerint,perinde quaſi Babylonas cœperint ita geſtiunt, exultant,triumphant,officiumq; ſuum ſtudioſis uelut exprobrant,Rurſum ſi quis uerbo diſſentiat ibi non aliter atq; pro focis ariſq; digladiantur.Spes eſt autem ita uel maxime candido lectori probatum iri uigilias noſtras.Siquidẽ tu ea fronte qua ſoles acceperis unice ſtudiorum meorũ Mecœnas.Nam quo alio uerbo breuius plenius ue complectar,uel tuum iſtum tam ſingularem in nos animum uel laudum tuarum ſummam? Qui quidem es unus pulcherrimo illo Apulei dignus elogio inter doctos nobiliſſimus,inter nobiles doctiſſimus,inter utroſq; optimus,illud adiiciendum,inter omneis modeſtiſſimus,Vt enim antiquã generis claritatem eruditione,eruditionem miro uitæ candore decoraſti,ſic his omnibus omnium pulcherrimum apicem & colophonem(ut aiunt)addidiſti,admirabilem animi modeſtiam. Quin illud tibi abſolutæ laudis & uel longiſſimi Encomii inſtar fuerit placuiſſe regi,non modo quos noſtra uidit ætas, ſed quos ueterum etiam annales referunt,cordatiſſimo, quæq; præcipua regum uirtus, in deligendis quos diligat diligentiſſimo, Quanquam autem is mos eſt ſcriptoribus,ut eorum laudibus quibus ſuas nuncupant lucubrationes bonam præfationis partem occupent,& hoc uetæ uirtuti præmium deberi uidetur,ut eius memoria poſteritati conſecretur, id quod non aliis monimentis rectius fit q̃ libris,mihi uero tantus uere,citraq; fucum laudandi campus patebat, quantus aliorum nemini, tamen quoniam & mea ſimplicitas tibi non ignota,non ab adulatione tantum, uerum ab omni blandiloquentiæ ſpecie uehementer abhorret,& tua ſingularis modeſtia,nihil minus pati ſolet,q̃ laudes etiam modeſtiſſimas,prætermiſſis his ad adagiorum tractationem accedemus,quam quidem uiſum eſt à finitione iuxta philoſophorum præceptum auſpicari.Tu lege ac uale uel interim potius quammaxime mecum eſto.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Quid ſit Paroemia.

P Aroemia (definitore Donato) eſt accommodatum rebus, temporibuſq; prouerbium. Diomedes aũt finit hũc ad modum. Paroemia eſt prouerbii uulgaris uſurpatio, rebus, temporibúſq; accommodata, cum aliud ſigni ficatur q̃ dicitur. Apud græcos ſcriptores uariæ feruntur finitiones. A nõ nullis deſcribitur hoc pacto, Παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ ἐπικρύπτει μεθ' ἡδονῆς πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id eſt, Prouerbium eſt ſermo ad uitæ rationem conducibilis, moderata quadam obſcuritate, multam in ſeſe continens utilitatem. Ab aliis hoc finitur modo, Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων ἐν ἀφεῖ ἀσαφείαν. Prouerbium eſt ſermo rem manifeſtam obſcuritate tegens, Neq; me clàm eſt, complureis alias, & apud latinos, & apud Græcos paroemiæ finitiones extare. Verum eas omneis hic referre, non arbitratus ſum operæprecium fore, cum quod in hoc opere præcipue propoſitum ſit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, ubiq; quoad licebit ſequi, tum quod eandem ferè cantilenam canunt, eodémq; recidũt maxime q̃ inter tam multas nulla reperiatur, quæ uim, naturámq; prouerbii ſic complectatur, ut non aliquid uel redundet, uel diminutum ſit. Siquidem Donatus ac Diomedes (ut interim alia nõ excutiã) in omni paroemia requirere uidentur inuolucrum aliquod, ut qui eam allegoriæ ſpeciem fecerint. Deinde γνωμικὸν. i. ſententiale quiddam expectant, cũ addunt rebus temporibúſq; accommodatum, Græcorum item quotquot ſunt finitiones, aut ſententiam ad uitam inſtituendam conducibilem, aut metaphoræ tectorium admiſcent. Quædam utrunq; cum altero cõiungunt. Atqui permulta reperias, apud ἀκινήτους, id eſt neutiq̃ uiolandæ autoritatis ſcriptores, prouerbii nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rurſum non pauca, quæ nihil omnino pertineant ad inſtitutionem uitæ, & à ſententiæ ratione, prorſus ἐκ παραξόου, (quod aiunt) diſſideãt. Exempla pro multis duo ſuffecerint, μηδὲν ἄγαν, id eſt ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia. Nihil tamen habet integumenti. Et τίς ἀπὸ θύρας ἁμαρτάνει, hoc eſt, Quis aberret à foribus, ab Ariſtotele paroemiæ titulo refertur. At id non uideo quid conferat ad uitæ rationem. Iam uero nõ omne prouerbium allegoria quapiam tegi, uel ex Fabio liquet, cuius hæc uerba ſunt, libro inſtitutionum quinto, Cui confine eſt paroemias genꝰ illud, quod eſt, uelut fabella breuior, uidelicet palàm indicat, & alia paroemiarum eſſe genera, quæ non ſint allegoriæ confines. Quãquam haud inficias iuerim maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ ſpecie fucatã eſſe, Tum optimas fateor eas, quæ pariter & tranſlationis pigmento delectent, & ſententiæ proſint utilitati Verum multo aliud eſt commendare paroemiam, & quæ nã ſit optima demonſtrare, aliud quid ea ſit in genere definire. Mihi (quod grammaticorum pace fiat) abſoluta, & ad noſtrum hoc inſtitutum accommodata paroemiæ finitio tradi poſſe uidetur ad hunc modum. Paroemia eſt celebre dictum, ſcita quapiam nouitate inſigne ut dictum generis, celebre differentiæ, ſcita quapiam nouitate inſigne proprii uicem obtineat. Quandoquidem his tribus partibus perfectam conſtare definitionem dialecticorum conſenſus eſt.

Quid Paroemiæ proprium, & quatenus.

Itaq; peculiariter ad paroemiæ rationem pertinent duo, τὸ θρυλλούμενον καὶ καινότης, hoc eſt uti celebratum ſit, uulgóq; iactatum, Nam huic etiam paroemiæ græcis uocabulũ, uidelicet ἀπὸ τοῦ ὄιμου τὸ ὁδὸς ὥσπερ τέλμα ἢ παροδικὸν, quod paſſim per ora hominum obambulet, & adagii latinis, quaſi dicas circumagium, autore Varrone, deinde ſcitum, & aliqua ceu nota diſcernatur à ſermone communi. Neq; enim protinus, quod populari ſermone tritum ſit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegimus. Sed quod antiquitate pariter & eruditione cõmendetur, id enim ſcitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis mox oſtendemus. Nunc quot modis celebritas contingat paucis indicabimus. Veniunt igitur in uulgi ſermonem, uel ex oraculis numinum, quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt neq; tertii neq; quarti, uel à ſapientum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum inſtar celebrauit. Quale eſt illud δύσκολα τὰ καλά, hoc eſt ardua quæ pulchra, uel è poeta quopiam, maxime uetuſto, ut Homericũ illud Ρεχθὲν δ' οὔτε νήϊος ἔπνω, Rem factam etiam ſtultus intelligit. Item illud Pindaricũ ποτὶ κέντρον λακτιζέμεν, Contra ſtimulum calcitrare, & illud Sapphus μήτε μοὶ μέλι, μήτε μέλιῤῥα, Neq; mel mihi, neq; apis. Siquidem dum linguæ adhuc incorruptæ manerent, Poetarum uerſus in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

conuiuiis etiam canebantur. Vel è ſcena, hoc eſt tragicorum & comicorum actis fabulis, quod genus illud ex Euripide, ἄνω ποταμῶν, Rurſum illud ex Ariſtophane, βάλλ' ἐς κόρακας, Præcipue uero comœdia, mutuo quodam commercio, & uſurpat plæraq; iactata uulgo, & gignit, tradituq; uulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, ut ἄπληστος πίθος ex Danaidum fabula, ἄδου κυνῆ, Orci galea, ex fabula Perſei. Quædã trahuntur ex apologis, è quibus illud Atnon uidemus manticæ quod in tergo eſt. Aliquot ex euentu naſcuntur, ſicut hoc, ἀλλὰ μᾶν λύκων, ἀλλὰ νὴ λύκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat, Ex hiſtoriis aliquot mutuo ſumpta ſunt, quorum eſt illud. Romanus ſedendo uincit, Quædam manarunt ex apophthegmatis, hoc eſt ſcite, breuiterq; reſponſis, Sicut illud ὅσ' αὐτὸσ αὑτῷ οὐκ ἔχει, σάμον θέλει, Qui ſemet ipſe nó habet Samũ petit. Sũt quæ ex uerbo temere dicto ſint arrepta, uelut οὐ φοντὶσ ἱπποκλείδη, Non eſt curæ Hippoclidi. Deniq; mores, ingenium ſeu gentis, ſiue hominis alicuius ſiue etiam animantis, poſtremo rei quoq; uis quæpiam inſignis, ac uulgo nota, locum fecerunt adagio. Cuiuſmodi ſunt, σύροι πρὸσ φοίνικας, Syri contra phœnices, ἀκκίζεσθαι, pro eo quod eſt fiſte recuſare, quod accipere cupias, & ἀλώπηξ οὐσιροδοκῆται, id eſt uulpes non capitur muneribus & δὶς κράμβη θάνατος, Bis Crambe mors, & κληματὶς ἀιγυπτία, Clematis ægyptia.

Quibus ex rebus accedit nouitas Parœmiæ.

Iam quod de nouitate diximus, id neutiquam ſimplex eſt. Nam hanc nonnunquam ipſa res ſecum adfert, ut κροκοδείλου δάκρυα, Crocodili lachrymæ, Nõnunq; eam figura conciliat, cũ per omneis ferme ſchematum ſpecies adagiũ uarietur, quas ſingillatim perſequi non eſt neceſſe. Eas duntaxat attingam, quas frequentiſſime recipit. Metaphora penè ſemper adeſt. Multas autem parteis ea complectitur. Allegoria non minus crebra, quanquam & hæc quibuſdam metaphoræ ſpecies exemplum prioris, Res omnis in uado eſt, poſterioris, λύκος ἔχεναν Lupus hiat. Nec infrequens hyperpole, uelut γυμνότερος λεβηίδος. id eſt nudior exuuio ſerpentis. Nonnunq; uſq; ad ænigma peruenit, quod (autore Quintiliano) nihil aliud eſt q; obſcurior allegoria, quod genus πλέον ἥμισυ παντός. Dimidium plus toto, Nonnunquam alluſio uenerem adiungit parœmiæ ueluti βάλλ' οὕτως, Sic ferito, & σὺν δυσὶ χοιρίοις, id eſt duobus ſimul eũtibus, & ὅτι σοὶ ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται, id eſt, ædibus in propriis, quæ recta ue, prauaue fiant, Aliquoties ἀντὶ πλούτου, id eſt uerbi proprietas prouerbii ſimulacrum addit, ut ὠγύγιον κακόν, id eſt ingens malum, Fit interdum ut ipſum ἀμφίβολον, hoc eſt, ambiguitas decus apponat prouerbio, Cuius generis eſt βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, Bos in lingua, & ὃς μῦς ἐν πίσῃ. Quæcunq; mus in piſa, Siquidem bos & animal ſignificat & nomiſma. Mus item animantis eſt nomen, & idem Athletæ cuiuſdam uocabulum. Et Piſa nomen urbis, acceſſione literulæ auctum picem ſignificat πίσσα. Nonnunq; ipſa eloquendi nouitas parœmiam efficit, ut ἐν οἴνῳ ἀλήθεια. In uino ueritas. Nam ſi dicas ebrios uera loqui, non uidebitur adagium. Item ſi dicas, Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagii faciem. Contra, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoſcit adagii ſpeciem, Quanquam hæc ipſa nouitas, ut omnis alia proficiſcitur à figura. Decorat interim & antiquitas, ut ἐγγυᾶ πάρα δ' ἀάτη. Spondæ præſto eſt iactura, Deniq; in parœmiis omneis τοῦ γελοίου, id eſt ridiculi formas inuenies. Sed hæc minutim perſequi, moleſte cuiuſdam diligentiæ fore uideatur, Tametſi de figuris prouerbialibus paulo poſt aliquanto copioſius dicturi ſumus.

Quomodo parœmia differt ab iis, quæ uidentur illi confinia.

Sunt autem quædam affinia parœmiis, puta γνῶμαι, quas noſtri ſententias appellant, ad hæc αἶνοι, qui a noſtris apologi uocãtur, tum ἀποφθέγματα, quæ latine breuiter ac ſcite dicta uertere licebit. Præterea σκώμματα, id eſt falſe dicta. Deniq; quicquid allegoriam, aut aliã quãpiam figuram prouerbialem, ceu perſonam præ ſe gerit, Ea tametſi difficile non ſit, ab adagiorum genere ſecernere, ſi quis ad finitionem tanq; ad gnomonem & regulam unũ quodq; norit applicare, tamen quo faciam ſatis etiam imperitioribus, haud grauabor, rudius & pinguiore (quod aiũt) Minerua rem explicare, ut planè conſtet, quid in hoc opere ſim ſequutus. Primum inter ſententiam & parœmiã eiuſmodi ratio eſt, ut utraq; cum altera coniũgi, utraq; rurſus ab altera queat ſeiungi, nõ aliter q; albũ ab homine. Vt enim nõ ſtatim albũ, quod homo, neq; protinus homo, quod album, nihil tamen uetat id album eſſe, quod ſit homo, ita non raro fit, ut ſententia parœmiam complectatur, at non ſtatim quod parœmia fuerit idem erit & ſententia, neq; contra, uelut. Aurora tam deeſt quod habet, quam quod non habet, & Paſcitur in uiuis liuor, poſt fata quieſcit, non ut ſententiæ ſunt, ita ſunt & adagia, è diuerſo. Ego in portu nauigo, ut eſt prouerbium, ita ſententia non eſt, Rurſum μὴ παιδὶ τῷ μάχαιραν, id eſt ne puero gladium, pariter & parœmiæ ſententiæq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſententiæq; rationem complectitur,deniq; & allegoriæ. Neq; defuere tamen potiſſimum apud Græcos,qui grauati non ſunt,operam in hoc genere ſumere,γνωμολογίαν id eſt ſententiarum collectionem conſcribentes,inter quos præcipuus Ioannes Stobæus. Quorum ego certe laborem probarim libentius,q̃ æmulari uelim.Sed ad reliqua.αἶνον Aphthonius in progymnaſmatis ſimpliciter μῦθον, id eſt fabulam uocat.Huic ſunt(ut ait)uaria ex inuentoribus cognomina, συβαρίτης, κίλιξ, κύπριος, ἀισώπειος. Quintilianus αἶνον ait à græcis appellatũ λόγον μυθικὸν, & αἰσωπιὸν, à Latinorum nonnullis apologationem,non ſatis in uſum recepto nomine.Neq; negat αἶνον parœmiæ confinem eſſe,uerum ita diſtingui,ut αἶνος totus ſit apologus,parœmia ueluti fabella breuior,Exempli loco poſuit.Non noſtrum onus,uos clitellas.Ad hunc quidem modum uſurpauit Heſiodus,νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω,νοέουσι γ' αὐτῶς,ὧ δ' Ἴρηξ προσέφατεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον Aenon principibus referam,norint licet ipſi. Vocalem accipiter ſic affatus philomenam eſt.Vtitur eundem ad modum & Archilochus & Callimachus. Etiamſi Theocritus ὦ κωμάσκαις, αἶνον pro parœmia uidet uſurpaſſe, αἶνος θὼ λέγεταί ὡς ἔβα ἁ ταῦρος ἀν' ὕλαν.Iã uero apophthegmata, non alio diſcrimine diſſident à parœmiis,q̃ ſententiæ.Quemadmodum enim illud ὃς αὐτὸς αὐτὸν οὐκ ἔχει, σαῦμον θέλει, ſimul & adagium eſt & apophthegma.Ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentem,εἰ μὲν κλίθιος ἦ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς,εἰ δὲ σοφὸς. κλίθιον. Item illud, Decet cæſaris uxorem,non ſolum crimine,uerum etiam criminis ſuſpicione uacare, Apophthegma quidem eſt.at non item parœmia. Item, Soles duabus ſedere ſellis,ſimul & prouerbium & λοιδόρημα eſt. Contra.Mater nunquam,pater perſæpe,Item illud.Turonii ad molas ſunt σκῶμμα quidem eſt,at non item adagium.Quanquam ſunt in hoc genere quædam adeo commode dicta, ut facile poſſint in adagiorum ordinem aſciſci,uelut illud, μέχρι βωμῶν φίλος ἐμί. Vſq; ad aras ſum amicus. Adeſt enim ſimul & breuitas,& ſententia,& figura. Hæc paulo uerboſius inculcauimus,ne quid à nobis in hoc expectetur opere,niſi quod ſub parœmiæ cadit appellationem, néue per negligentiam præteritum exiſtimet,quod prudentes conſultóq; tanquam ab argumento alienum prætermiſimus.

Commendatio prouerbiorum à dignitate.

Porro autem ne quis hanc doctrinæ partem, tanquam nimium humilem & impendio facilem, penéq; puerilem faſtidiat,atq; aſpernetur,paucis exponam,quantum hæc (ſicuti uidentur) minutula apud antiquos illos obtinuerint dignitatis.Deinde quantum adferant commoditatis ſi quis in tempore,ſciteq; utatur.Poſtremo non uſq; adeo cuiuſlibet eſſe,recte prouerbiis uti.Principio cognitionem adagiorum non in poſtremis habitam apud ſummos uiros,uel illud ſat argumenti puto,quod primi nominis autores,non indigna duxerint,de quibus diligenter uolumi bus aliquot conſcriberent.Quorum primus eſt Ariſtoteles,nimirum tantus philoſophus,ut unus hic pro multis ſuffecerit.Reliquit is(teſte Laertio)de parœmiis uolumẽ unum. Chryſippus item ad Zenodotum,duos de prouerbiis libros conſcripſit.Scripſit eadem de re Cleanthes. Quorum uirorum labores ſi extarent,nobis non fuiſſet neceſſe,tanto ſudore,quædam ex minutis iſtis ſcriptoribus,& iiſdem ut indiligentibus,ita deprauatiſſimis etiam expiſcari. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea,Plutarchi nomine,ſed paucula,eáq; ferme nuda. Inter parœmiographos ſubinde citatur,tum ab aliis,tum ab Athenæo in dipnologia.Clearchus ſolenſis.Deinde Zenodotus,qui Didymi, Tarrhæiq; parœmias in compendium redegit. Vnde liquet & illos his de rebus commentarios reliquiſſe. Neq; me fugit id operis Zenobii nomine circunferri. Verum quoniam inuenio quædam apud Ariſtophanis interpretem. Zenodoti eius, qui Didymum ac Tarrhæum in compendium redegerit nomine relata,quæ ad uerbum in huius commentariis leguntur, uelim mihi citra fraudem eſſe, quod is quocunq; fuerit nomine, (Quid enim refert?) in in hoc opere Zenodoti titulo adducetur.Hic præter alios Mylonem quẽdam parœmiographũ allegat.Citatur & Dæmon quiſpiam.Extant & Diogeniani collectanea.Suidas,qui & ipſe in hoc numero ponendus eſt,Thæetæum quendam adducit,qui de prouerbiis conſcripſerit. Sed quid ego hos? cum ſapientes illi Hebræi non dubitarint hoc titulo libros aliquot edere, & arcani numinis adorãda myſteria parœmiis includere.In quibus eruendis tot tantorum theologorum ingenia deſudarunt, hodieq; deſudant,Nec illud argumentum leue, quod inter bonos autores ut quiſq; fuit eruditiſſimus,eloquentiſſimuſq;,ita quamplurimum adagiorum ſuis libris aſperſit. Et ut à græcis exordiar,quid magno illo Platone, ne dicam diuino, παροιμιωδέστερον,ut ſic dixerim? Ariſtoteles, ſerius alioqui philoſophus, haud quaquam grauatur, ſuis illis diſputationibus parœmias crebras ceu gemmulas intertexere. Quem quidem ſicut in cæteris, ita hac quoq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

in parte Theophraſtus eſt æmulatus. Plutarchus grauis, ſanctúſq́, ac penè tetricus autor q̃ multis undiq́ ſcatet adagiis? Quem nec hoc piguit, inter problemata, quaſdam parœmias, & propone re, & excutere, idq́ Ariſtotelis exemplo. Iam ut ad latinos ueniam, omiſſis utroq́ in genere grammaticis, ac poetis, niſi ſi quis in his M. Varronem exiſtimat annumerandum, qui Menippeis illis ſuis prouerbiales indidit titulos, ut planè conſentaneum ſit illum argumenta fabularum, non aliunde, q̃ a prouerbiis ſumpſiſſe mutuo. Romani principes non exiſtimarunt inferius eſſe maieſtate imperiali, ut magnis de rebus conſulti, prouerbio reſponderent, quod etiam nunc extat in digeſtis. οὔτε πάντα, οὔτε πάντη, οὔτε παρὰ πάντων. id eſt nec omnia nec paſſim, nec ab oīnibus. Deniq́ quis auſit hoc genus faſtidire, cum uideat ſacrorum uatum oracula quædam prouerbiis conſtare? Quorum de numero eſt illud. Patres noſtri comederunt uuam acerbam, & dentes noſtri obſtupuerunt, Quis non etiam ueneretur ut rem quãpiam ſacram, & myſteriis accommodatam, cum ubiq́ nobis imitandus Chriſtus ipſe, peculiariter hoc ſermonis genere delectatus fuiſſe uideatur? Apud græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, E fructu arborem iudico. Apud Lucam item legitur οὐ γὰρ ἔστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. Non enim eſt arbor bona quæ fructum faciat uitioſum, neq́ arbor uitioſa quæ fructum faciat bonum. Apud græcos Pittacus philoſophus cõſultorem ſuum ad puteros turbine ludentes mittit, à quibus de ducenda uxore prouerbio doceatur, audiatq́ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾶ. Chriſtus puerorum citat parœmiam ſic in foro ludentium, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. id eſt cecinimus uobiis tibiis & non ſaltaſtis, cecinimus lugubre & non ploraſtis, Cui ſimillimum eſt illud Theognidis (ſi ſacra licet conferre profanis) οὐδὲ γὰρ ὁ ζεὺς, οὐδ' ὕων πάντας ὀνήσει, οὔτ' ἀπέχων. Quod ſi quem mouet antiquitatis auctoritas, nullum doctrinæ genus antiquius fuiſſe uidetur q̃ parœmiarum, In his ceu ſymbolis tota ferme priſcorum philoſophia continebatur. Quid aliud ueterum illorum ſapientum oracula q̃ prouerbia? Quibus tantum honoris habitum eſt olim, ut nõ ab homine profecta, ſed cœlitus delapſa uiderentur, Hoc uerbum (inquit Satyricus) è cœlo deſcendit, γνῶθι σεαυτόν. Proinde templorũ foribus templorũ ueluti digna diis inſcribebant, paſſimq́ colũnis ac marmoribus inſculpta uiſebantur, tanquam immortali digna memoria. Quod ſi minutula quæpiam res uidetur adagium meminerimus iſta non mole, ſed precio æſtimari oportere, Quis enim ſanus non pluris faciat gemmulas quaſdam perpuſillas, q̃ ſaxa quædam ingentia? Et ut (autore Plinio) in minutiſſimis animãtibus, ueluti araneolo, maius eſt naturæ miraculum, q̃ in elephanto, ſi quis modo propius contempletur, itidem in re literaria nonnunq̃ plurimum habent ingenii, quæ minima ſunt

Ad quot res utilis parœmiarum cognitio

Reliquum eſt, ut paucis oſtendamus, non minus utilitatis ineſſe prouerbiis, q̃ olim adfuerit dignitatis. Conducit autem parœmiarum cognitio, cum ad alia permulta, tum potiſſimum ad quattuor, ad philoſophiam, ad perſuadendum, ad decus & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quoſq́ autores. Principio ne cui mirum uideatur, quod prouerbia dixerim ad philoſophiæ ſcientiam pertinere. Ariſtoteles apud Syneſium exiſtimat nihil aliud eſſe parœmias, q̃ reliquias priſcæ illius philoſophiæ, maximis rerum humanarũ cladibus extinctæ. Eaſq́ ſeruatas eſſe partim ob compendium, breuitatemq́, partim ob feſtiuitatem ac leporem, Ideoq́ non ſegniter nec oſcitanter, ſed preſſius, ac penitus inſpiciendas, ſubeſſe enim uelut igniculos quoſdam uetuſtæ ſapientiæ, quæ in perueſtiganda ueritate multo fuerit perſpicacior, q̃ poſteriores philoſophi fuerint. Plutarchus item in commentario cui titulum fecit quo pacto ſint audiendi poetæ, ueterum adagia ſimilima putat ſacrorum myſteriis, in quibus maxime quæpiam res, ac diuinæ, minutulis, & in ſpeciem pene ridiculis cerimoniis ſignificari ſolent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddam eadem innui, quæ philoſophiæ principes tot uoluminibus tradiderunt, Neq́ enim aliud ſibi uelle parœmiam illam Heſiodiam, πλέον ἥμισυ παντὸς, quam quod Plato tum in Gorgia, tum in libris politicis tam multis argumentis conatur oſtendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν, id eſt ſatius eſſe iniuriam admittere quã iniuriam inferre. Quod autem unquam dogma proditum eſt à philoſophis, uel ad recte inſtituendam uitam ſalubrius, uel chriſtianæ religioni uicinius? At rem tantam uidelicet tantillum prouerbiolum complecti tur, πλέον ἥμισυ παντος, Dimidium plus toto. Nam qui totum aufert, is alterum fraudat, ut cui nihil reliqui faciat. Contra, qui dimidium dũtaxat accipit, is aliqua parte fraudatus uidetur, Præſtat aũt fraudari q̃ fraudare. Præterea ſi quis pythagoricum illud, κοινὰ τὰ τῶν φίλων diligẽtius penitiuſq́ diſcutiat, nimirũ inueniet in tam breui dicto, fœlicitatis humanæ ſummã eſſe cõpreheſam

hẽſam. Quid enim aliud agit Plato tot uoluminibus,q̃ ut communitatem perſuadeat,& huius autorem amicitiam? Quæ ſi mortalibus perſuaderi queat,ilico faceſſant è medio bellum,inuidia,fraus. Breuiter uniuerſum malorũ agmen ſimul è uita demigret. Quid aliud egit princeps noſtræ religionis Chriſtus? Nimirum unicum duntaxat præceptum mũdo tradidit,charitatis, admonens ab ea una,ſummam & legum & prophetarum pẽdere, Aut,quid aliud hortatur charitas,q̃ ut omniũ,omnia ſint communia? Videlicet,ut amicitia coagmentati cũ Chriſto,glutino nimirum eodem,quo ille cum patre cohæret,abſolutiſſimam illam communionem,quoad licet imitantes,per quam ille & pater idem ſunt,nos item idem cum illo ſimus,& (ut ait Paulus) unus ſpiritus,& una caro cum Deo efficiamur. Iamq; amicitiæ iure,omnia illi nobiſcũ,omnia nobis cum illo ſint communia? Deinde paribus amicitiæ uinculis alii cũ aliis inter nos copulati,uelut eiuſdem capitis membra,tanquam idem & unum corpus,eodẽ animemur ſpiritu, iiſdem doleamus,iiſdem gaudeamus. Id quod etiã myſticus ille panis è plurimis granis in eandem coactus farinam;& uini potus è multis racemis in eundem liquorem confuſus, admonet. Poſtremo,ut cum ſumma rerum creatarum ſit in deo,deus uiciſſim in oĩbus,omnium uniuerſitas uelut in unum redigatur. Vides quãtum Philoſophiæ,uel Theologiæ magis Oceanum,nobis parœmia tantilla aperuit? Ad perſuadendum conducere prouerbia.

Quod ſi cui ſatis non ſit ipſum ſapere,uerum etiam aliis perſuadere cupiat,q̃ non inutilis ſit hæc prouerbiorum ſupellex,uel Ariſtoteles ipſe ſatis declarat,qui non ſemel in rhetorices præceptis parœmias inter teſtimonia connumerat.. Quemadmodum, inquiens,ſi quis ſuadere uelit,ne cum homine ſene copulet aliquis neceſſitudinem,utetur huius prouerbii teſtimonio, μὴ πότ' ἔρσειμ γέροντα, Rurſum ſi quis perſuadere ſtudeat,ut liberos item interficiat,qui parentẽ occiderit,huic uſui futurum eſt hoc prouerbium, νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. Quantum autem adferant ad perſuadendi facultatem momenti teſtimonia,cui non cognitũ eſt? Neq; mediocriter conducunt ſententiæ. At inter has quoq; idem prouerbia collocat. Quintilianus item in inſtitutionum libris,compluribus locis prouerbiorum mentionẽ facit,tanquã non una ratione,ad bene dicẽdum conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis adiungit,ut parem cum illis uim obtinentes,quorũ eſt uel præcipua. Rurſum eaſdem eodem in libro,in argumẽtorum genere collocat,quas græci κελεύσεις appellant. Quorum & frequentiſſimus uſus,& ad perſuadẽdum mouendúmq; nõ mediocris utilitas,Quin ipſa Fabii uerba libet adſcribere. Ne hæc quidem(inquit)uulgo dicta & recepta perſuaſione populari,ſine uſu fuerint teſtimonia. Sunt enim quodãmodo uel potentiora etiam,quod non cauſis accommodata,ſed libero odio & gratia mentibus,ideo tantum dicta,factáq;,quia aut honeſtiſſima,aut ueriſſima uidebantur. Paulóq; inferius. Ea quoq;, quæ uulgo recepta ſunt,hoc ipſo, q̃ incertum autorem habent,uelut omnium fiunt. Quale eſt,Vbi amici,ibi opes. Et conſcientia mille teſtes. Et apud Ciceronem,Pares cum paribus(ut eſt in uetere prouerbio)facilime congregantur. Neq; enim durarent hæc in æternum,niſi uera omnibus uiderentur. Hactenus Fabii uerba retulimus. Idem autem paulo poſt,deorũ oracula parœmiis ſubnectit,uelut his affinia,cognatáq;. Iam quid. M. Tullius,nónne in actione pro L. Flacco,prouerbio fidem teſtibus abrogat? Id eſt huiuſmodi ἐν καιρὸν κίνδυνον, in Care periculum. An non in eadem totius gentis græcorum,in ferendis teſtimoniis fidem eleuauit. Da mihi teſtimonium mutuum. Quid,quod ipſi etiam philoſophi paſſim ſuas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum,ſi frequenter hiſtoriographi,narrationis fidem ex adagio quopiã petunt. Adeo quod in literis intercidit,quod titulis, quod coloſſis,quod marmoribus ſeruari non potuit,prouerbio ſeruatur incolume. Vt & hãc obiter adagiorum laudem indicem. Deniq; non grauatur diuus Hieronymus euangelicã ſententiam adagii uulgati teſtimonio confirmare,Diues,aut iniquus,aut iniqui hæres. Ne Paulus quidem ipſe dedignatur locis aliquot prouerbiorum uti teſtimoniis,neq; iniuria,Etenim ſi τὸ πιθανὸν, id eſt probabilitas,ad pſuadẽdũ,uel primas obtinet partes. Quid(quæſo)probabilius,q̃ quod nemo non dicit? Quid ueriſimilius,q̃ id,quod tot ætatum,tot nationum conſenſus,& uelut idem ſuffragium comprobauit? ineſt nimirum,ineſt in his parœmiis natiua quædam & genuina uis ueritatis. Alioquin qui fieri potuit,ut eandem plærũq; ſententiam in centũ manaſſe populos,in centum uideamus tranſfuſam linguas,quæ ne tot ſeculis quidem, quibus nec pyramides obſtiterunt,uel interierit,uel conſenuerit? Vt merito dictũ illud uideatur,Veritate nihil eſſe robuſtius. Deinde fit,neſcio quo pacto,ut ſententia prouerbio,quaſi uibrata,feriat acrius auditoris animũ & aculeos quoſdam cogitationum relinquat infixos. Nam longe minus tanget animum,ſi di-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

xeris, caduca & breuis eſt hominis uita, q̃ ſi prouerbium cites, homo bulla. Poſtremo quod de riſu ſcribit Fabius, maximas difficultates cauſarum, quæ nullis argumentis diſſolui queant, ioco eludi, id uel maxime præſtat parœmia.

Ad ornatum conducere parœmiam.

Porro quantum uel dignitatis, uel ueneris adiungat orationi tempeſtiuus prouerbiorum uſus, non arbitror pluribus explicandum. Primum enim quis non uidet quantum maieſtatis, uel ex ipſa antiquitate concilient orationi? Tum ſi quod ſchema, quod amplitudinem ac ſublimitatem apponat ſermoni, rurſum ſi quod ad gratiam dictionis facit, deniq; ſi qua ratio feſtiuitatis, cum parœmia plærunq; per omneis figurarũ ſpecies, per omneis facetiarum formas uarietur, nimirum quicquid illa ſolent adferre, conferet, ac genuinam quandã peculiarémq; gratiã de ſuo inſuper adiunget. Proinde ſi ſcite & in loco intertexãtur adagia, futurum eſt, ut ſermo tortus, & antiquitatis ceu ſtellulis quibuſdam luceat, & figurarum arrideat coloribus, & ſententiarum niteat gẽmulis, & feſtiuitatis cupediis blãdiatur, deniq; nouitate excitet, breuitate delectet.

Ad intelligendos autores conducere parœmiam.

Iam ut non ſit alius parœmiarum uſus, certe ad intelligendos optimos quoſq;, hoc eſt uetuſtiſſimos autores, non utiles modo ſunt, uerum etiam neceſſariæ. In quibus cũ pleraq; ſunt deprauata, tum hæ uel deprauatiſſimæ ſunt. Propterea q̃ ferè ænigmaticum quiddam habent, ut etiam à mediocriter eruditis non intelligantur, tum q̃ plærunq; uelut ex abrupto interſerũtur, nonnunq̃ etiam mutilatim, ut ἄνω ποταμοῖς. Aliquoties unico uerbo notantur, ut apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticum, ſubueni quæſo, dum eſt ἀρχή. Indicat autem illud prouerbiũ ἀρχὴ ἴσθι πολὺ λῴονος μετελθοντος. Hæc itaq; multũ offundunt tenebrarum, ſi ignorentur. At rurſum lucis plurimum adferunt, ſi fuerint intellecta. Hinc illæ tũ Græcorum tum Latinorũ codicum prodigioſæ deprauationes, hinc fœdi interpretũ lapſus, græca latine uertentiũ, hinc quorundam etiam eruditorum, in enarrandis autoribus ridicula ſomnia meráq; deliraméta. Quorum equidem hoc loco nonnulla referrem, niſi placabilius iudicarem, meóq; accommodatius inſtituto, ut noſtris perlectis commentariis, ſua cuiq; cogitatio ſuggerat, quantopere magni nominis ſcriptores quibuſdam in locis delirarint. Deniq; fit nonnũquam ut ſcriptor tacite ad prouerbium alludat, quod ſi nos fugerit, etiam ſi uidebitur intellecta ſententia, tamen magna uoluptatis pars aberit, ignorata parœmia. Quod genus eſt Horatianũ illud, Equus ut me portet, alat rex. Et apud Virgilium, Fatis non iuſſa moueri, apparet Camerina procul.

Commendatio a difficultate

Quod ſi iuxta prouerbium, δυσκολὰ τὰ καλὰ, eáq; uulgo ceu uilia faſtidiuntur, quæcũq; facilia uidentur, ut de me interim nihil dicam, quantis ſudoribus opus hoc mihi conſtiterit, ne quiſquam arbitretur uſq; adeo procliue, uel intelligere uel ſermoni parœmiam intexere. Siquidem ut nõ mediocris eſt artificii gemmulam ſcite includere annulo, & aurũ purpuræ intertexere, ita nõ eſt (mihi crede) cuiuſuis parœmiã apte, decẽterq; orationi inſerere. Quodq; Fabius ſcribit de riſu, nihil affectari periculoſius, Idẽ de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiuſmodi, quẽadmodum & in muſica, niſi ſummum præſtes artificem, ridiculus ſis, & aut laudem eximiã aut riſum auferas, oportet.

Quatenus utendum adagiis.

Proinde quatenus quibuſq; modis uti conueniat adagiis indicabimus, ac primo loco meminiſſe oportebit, ut quod eleganter Ariſtoteles in commentariis rhetorices admonuit, de adhibendis epithetis, id nos in uſurpandis adagiis obſeruemus, nempe, ut illis utamur nõ tanquam cibis, ſed ueluti condimentis, id eſt nõ ad ſatietatem, ſed ad gratiam. Præterea, ne quouis inſeramus loco, quemadmodum enim ridiculum ſit, ſi quibuſdam locis gemmam alligaris, itidem abſurdum, ſi non ſuo loco adhibueris adagium. Quod uero Fabius libro inſtitutionum octauo de ſententiis uſurpandis præcepit, id totidem fermè uerbis de parœmiis præcipi queat. Primum ne quemadmodũ dictum eſt, nimis crebriter utamur. Denſitas enim earum obſtat inuicem, quo minus eluceant. Quemadmodum nec pictura, in qua nihil circũlitum eſt, æminet. Ideoq; artifices etiam cum plura in unam tabulã opera conferunt, ſpaciis diſtinguũt, ne umbræ in corpora cadãt. Subſiſtit enim omnis parœmia, ideoq; poſt eam utiq; aliud eſt initium. Vnde ſoluta ferè oratio eſt, & è ſingulis non membris, ſed fruſtis collata, ſtructura caret. Porro ut adfert lumẽ clauus purpuræ loco inſertus, ita certe neminẽ deceat intertexta pluribus notis ueſtis. Accedit hoc quoq; incommodi, quod crebras captanti parœmias, nonnullas neceſſe eſt admiſcere uel frigidas uel coactas. Non enim poteſt eſſe delectus, ubi de numero laboratur. Poſtremo gratiã amittit, quicquid aut immodicum, aut intempeſtiuum. In epiſtolis tamen familiaribus licebit paulo liberiãs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lo liberius hoc genere ludere in oratione ſeria, ſicuti parcius, ita etiam accuratius adhibe[illegible]

Varius prouerbiorum uſus.

Hoc in loco nõ ab re futurũ arbitror, ſi paucis uelut indicaro, quibus rationibus uariari queat parœmiarum uſus, ut poſſis idem adagium alia atq; alia forma producere. Principio nihil uetat interdum, quo minus idem dictum ad complureis ſenſus accommodes, ut illud τετεμμένος πίθος, id eſt pertuſum dolium, uel ad obliuioſum, uel profuſum, uel ad auarum uel ad futilem, traduci poteſt. Effluit enim quicquid infuderis in animum immemoris. Apud prodigum nihil durat, auari cupiditas nunquam expletur, futilis & garrulus nihil continet. Nonnunquam per ironiam ad contrarias etiam ſententias deflectitur, quod genus, ſi de mendaciſſimo quopiam loquẽs dicas ἄκουε τὰ ἐξ ἐτείας πηδός. Fit interim ut unius uocũlæ commutatione diuerſis conueniat, ut ἐχθρῶν ἀσῶρα σῶρα, & πυκτῶν ἀσῶρα σῶρα, κολάκων ἀσῶρα σῶρα, ποιητῶν ἀσῶρα σῶρα. Breuiter ad omnia in quæ quocunq; modo hæc ſimilitudo competit, accommodes, licebit. Illa ratio fermè communis omnibus, quoties à perſona ad rem, aut cõtra fit deflexio. Ad perſonam hoc pacto. Prouerbium eſt μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Ego uero Therſites magis q̃ Hercules, qui poſſum utriq; reſpondere? Ad rem torquebitur hoc modo. Prouerbio dictum eſt μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Ego qui poſſum pariter & morbo & inopiæ tolerandæ par eſſe? Variatur & inuerſione prouerbium, ut dictũ eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Et tu unus contra duos Hercules audes congredi? Itẽ hoc pacto. Contra tritum græcis prouerbium, Expectatis carbonibus theſaurum reperi. Et commutauimus, non χρυσία χαλκείων, ſed planè χάλκεα χρυσείων. Præterea nonnũquam explicatur adagium, & confertur, nonnunquam ſimplex allegoria refertur. Aliquoties etiam mutilũ proponitur, ut ſi quo reſpondente quod nihil ad rem pertineat, dicas, ἅμαξ ἀπίτου. Et apud Ciceronem τὰ μὴ δεδόμενα. Interim ſatis eſt unico uerbo alluſiſſe. Vt apud Ariſtotelem, omnes eiuſmodi inter ipſos κεραμεῖς. Sunt & aliæ uariandi rationes. Verum eas ſi quis exactius perſequi cupiet, è noſtris commentariis, quos de duplici copia conſcripſimus petat, licebit.

De figuris prouerbialibus

Reliquum eſt ut ad parœmiarum catalogum accingamur. Sed ſi prius figuras aliquot prouerbiales oſtenderimus. Quædam enim dicta ſunt, ſpecie non magnopere prouerbiali. Quædam autem παροιμιώδη, id eſt prouerbiali figura, ut facile poſſint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum, prouerbiorum generi confinis eſt omnis ſententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria. Et in his præcipue quæ ſumuntur à rebus inſignibus, & uulgo celebratis, ut à nauigatione, à bello. Quod genus ſunt illa, ſecundis nauigare uentis, naufragiũ facere, uertere uela, tenere clauum, & exhaurire ſentinam, & tradere uentis uela, contrahere uela. Item illa, Bellicũ canere. Et uorſis gladiis pugnare. Receptui canere, cominus atq; eminus pugnare, conferre pedem, conſerere manus, atq; id genus alia ſexcenta. Quæ ſi paulo longius traducantur, abeunt in parœmiæ formam. Item quæ ducuntur à rebus notis, ac uehementer quotidiano ſenſui familiaribus, ut quoties corporis geſtus ad animi rem tranſferuntur, cuiuſmodi ſunt, p̃mere pollicem, pro fauere, corrugare frontẽ, pro moleſte ferre. Ringi pro indignari, exporrigere frontem pro hilareſcere. Præterea quæ trahuntur à ſenſibus corporis, uelut olfacere, pro reſciſcere. deguſtare, pro experiri. Prouerbii ferè faciem habent, quoties quæ ſunt artibus peculiaria uocabula alio detorquentur, ut ἁλὸς ἅπτεσθαι à muſicis, ἐλλιμένιος à mathematicis. Itẽ ſeſquipedalia uerba. Incudi reddere, à fabris æratiis, ad amuſſim à fabris lapidariis, nullã lineã duxi à pictoribus. Extremum actum adiungere à ſcœnis. Interdum citra figuram tacita alluſio prouerbiale quddam adfert. Ea tũ erit optima, quoties ad autorẽ aut rem ſpectat magnopere celebrẽ, nulliq; incognitam, qualis eſt apud græcos Homerus, apud latinos Virgilius. Quod genus eſt illud apud Plutarchũ ἐπεὶ μάρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοὶ τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. Alluſum eſt enim ad morem ſacrorum, in quibus ſacerdos dicere conſueuit. τίς τήδε. deinde qui aderant, reſpõdebãt. πολλοὶ τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. Item illud apud Ciceronẽ ad Atticũ σὺ τε δὴ ἔρχομαι. Et apud Lucianũ ἰατρῶν πῶλος, pro medicis ipſis. Accedunt ad prouerbii ſpeciem & illa, bucolico carmini familiaria ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ὅμοια, σύμφωνα, i. impoſſibilia, neceſſaria, abſurda, cõtraria ſimilia. Ἀδύνατα ſunt huiuſmodi. Ἀλλ' ἴσος ὁ μόχθος ἐπ' ἄκρον κύματα μέζειν. Et apud Virgiliũ Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui. Et freta deſtituent nudos in littore piſces. Ἀναγκαῖα ſunt huiuſmodi, Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit. Et apud Senecam, Lucida dum currẽt annoſi ſydera mundi. ἅπαξ exẽplum hoc erit, Atq; idem iũgat uulpes & mulgeat hircos. Cõtrariorum hoc, Nunc uirides etiam occultant ſpineta lacertos, Me tamen urit amor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Item apud Theocritum, ἀνὶ δὲ σιγᾶ μὴν πόμπος, σιγῶντι δ' ἀΐκτας. Α δ' ἐμὰ δὺ σιγᾶ τέρνων ἐνθάδε μύα. Similiũ. Torua leæna lupũ ſequitur, lupus ipſe capellã. Et apud Theocritũ. Ἀ ἄιξ τὸν κίτταν, ὁλύκῳ τὴν αἶγα δώκει. Sunt & aliæ duæ figuræ maxime confines parœmiarũ generi, quæ conſtant, uel eiuſdem, aut ſimilis iteratione uocis, uel cõtrariarum contextu. Quod genus ſunt ἀπολολῶ κακὸν κακῶς, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν. Et θρέμμα σοφοῦ σοφὸν id quod eſt apud græcos comicos pariter ac tragicos penè ſolenne. Et eueniũt digna dignis, amico amicus, malis malus bonis bonus, uterq; utriq; cordi. Suus rex reginæ placet. Et manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus ſic habet. καὶ δίκαια κἀδίκια, οὓς Ϙ μιαρῶς apud Ariſtophanem ἕλκουσί τε ϴ ἄλλοσι apud Platonẽ. Item ὁ δὲν ἔπος ὁδὲ ἔργον. Apud noſtros item. Verum ubi fas uer ſũ atq; nefas. Facta, atq; infecta canebat. Quo iure, quaq; iniuria, quiduis & facere & pati, Digna atq; indigna. Quid dixit aut qd tacuit? Domi, belliq;, publice, priuatim, Quod ſcis, neſcis, clãq; palámq;, iocáq;, & ſeria. Manibus, pedibúſq;, noctéſq; diéſq;. Quæ prima, aut ultima ponas, neq; magnum, neq; paruum, iuuenéſq;, ſenéſq;. Diis hominibuſq; plaudentibus. Ad hãc formam pertinent etiam hæc paſſim apud poetas obuia. Πένθος ἀκήρετος, ἄνυμφος νύμφη, ἄγαμος γάμος ἄπολις πόλις, ἀνάκλειες κλεισί, δυσλύμων δύλυμονία, ἄδωρα δῶρα, ἄλεθρ' ὅλος, ἀπόλεμος πόλεμος. Hæc ἁμαρτίωσις nõnunq; accidit & in dictione cõpoſita, ut μωρόσοφος. Huc pertinet & illa ἐναντίωσις ἀνιγματώδης. ut φέρων οὐ φέρων, ἔχων οὐκ ἔχω. & ἀνὴρ, καὶ οὐκ ἀνὴρ, ὄρνιθα καὶ ὄκ ὄρνιθα, ἰλὼν τε καὶ ὀκ ἰλὼν, ὦδε ξύλου Ϙ ὃ ξύλο. καθήμενον καὶ ὃ καθήμενον, λίθος ϴ οὐ λίθος. βάλλει τε Ϙ οὐ βάλλ. Quod ænigma refertur & apud Athenæum, & apud Tryphonẽ, cuius meminit Plato quoq;. Nec reſpuit adagiorum ratio ænigmaticam obſcuritatem, quanq; alias improbatam, immo ueluti familiarẽ libenter amplectitur. Quod genus fuerit, ſi quis parum ſanè locutum, iubeat Anticyram nauigare, aut porcum cedere, aut ſquillam è ſepulchris uellere, quorum primum eſt apud Horatium, alterum apud Plautum, tertiũ apud Theocritum. Proinde & oracula plæraq; in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ ſymbola ad parœmiarũ naturam uidẽtur pertinere. Præcipue peculiaris eſt adagiorum generi hyperbole, ut cœlũ territat armis, & ſaxa clamore rumpit. Et riſu diffluo. Maxime ſi qua metaphoræ ſpecies admiſceatur. Effertur autem uariis modis, uel per denominationẽ, uel per comparationẽ, uel ſimilitudinem, uel per epitheton, Exempla ſunt. Alter Ariſtarchus, & noſter hic Phalaris. Et Stentore clamoſior. Velut leæna in Machæra, Stentorea uox. Neſtorea facundia. Neq; uero pigebit ceu fontes aliquot indicare, à quibus genus hoc figurarum duci poſſit

Ab ipſa re.

Sumitur enim interdum ab ipſa re, quoties hominem ſceleſtum, ſcelus appellamus, dedecoroſum, dedecus, peſtilentem, peſtem, lurconem barathrum, Tenebrionem, tenebras, contaminatum, labem, ſpurcum, cœnum, contemptum, quiſquilias, impurum, ſterquilinium, portentoſum portentum. Moleſtum ulcus, carcere dignum, carcerem. Quorum unumquodq; fere poteſt & per comparationem efferri. Vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, id auro magis aurea, & ipſa nequitia nequior. Cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipſa ſiti ſiticuloſior, pauptate pauperior, infortunio infortunatior. ipſa infantior infantia. Ad hanc claſſem pertinent & illa Pater eſuritionum, & omnis eloquentiæ fons. Et plus quã infantiſſimus. Et plus quam perditus.

A rebus ſimilibus

Huic proxima ſunt, quæ à rebus ſimilibus trahuntur. Vt melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo ſtupidior. Stipite tardior. Litore ſurdior. Iracundior adria, æquore ſurdior. Spongia bibacior. Harenis ſitientior. Pumice ſiccior, ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila uolubilior. Cothurno inſtabilior. Clemate ægyptia gracilior, alno procerior. Cote durior. Sole clarius. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga uilior. Ætna æſtuantior. Beta inſulſior. Trutina iuſtior. Spina diſtortior. Ampulla uanior. Pluma leuior. Vento inſtabilior. Morte odioſior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corcoro uilior. Subere leuior. Dolio pertuſo incontinentior. Laterna punica pellucẽtior. Clepſydra perſtillantior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crambe recocta moleſtior. Clauo purior. Floralibus licentioſior.

Ab animantibus.

Vt, muliere loquacior, Paſſere ſalacior. Hirco libidinoſior. Ceruo uiuacior. Cornice annoſior. Graculo magis obſtreperus. Luſcinia uocalior. Dipſade nocentior. Vipera uirulentior. Vulpe fraudulentior. Echino aſperior. porcello acarnano leuior. anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior, piſce ſanior, piſce magis mutus. Delphino laſciuior, phœnice ra-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rior.Scropha fœcundior alba,Nigro cygno rarior,Hydra magis uerſipellis,Albo corno rarior, Vulture edacior.Scorpiis improbior.Teſtudine tardior.Glire ſomniculoſior.Sue indoctior,Aſello ſtolidior.Hydris immitior,Dama pauidior.Hirundine bibacior. Cane rixoſior. Vrſo hiſpidior,Tippula leuior,cuiuſmodi quædam congerit Lucianus. ὀρνιλώτεροι τῶν μὲν κωνώπων ὄντως λεπτότεροι δὲ τῶν λαγῶων, κολακευτικώτεροι τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶ ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλομικώτεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. Cũ ſint iracundiores catellis,timidiores leporibus,adulantiores ſimiis, libidinoſiores aſinis.rapaciores felibus,contentioſiores gallis, Itẽ Plutarchus aduerſus uſurã, ἀπιθανώτερος ὢν κολοιοῦ, ἀφωνότερος τέττιγος, καὶ κωφὸς ἀπεννέστερος, Cum minus fidei tibi habeatur q̃ graculo,magis mutus ſis q̃ perdix,abiectior ſeruilióre cane.

A perſonis deorum

Diana intactior.Ipſis charitibus humanior.Priapo ſalacior.Venere formoſior.Mercurio facundior.Momo mordacior.Vertumno incõſtantior.Proteo mutabilior,Empuſa magis uarius

A perſonis fabuloſis

Tantalo ſitientior.Atreo crudelior.Cyclope immanior.Horeſte infanior.. Vlyſſe doloſior, Neſtore facundior.Glauco ſtupidior.Iro pauperior, Penelope caſtior. Nireo formoſior, Tithono uiuacior.Eriſichthone eſurientior. Niobe fœcũdior,Stentore clamoſior.Tireſia cæcior. Buſiride illaudatior.Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior.Dædalo ingenioſior. Icaro audacior.Gigantibus elatior,Gryllo ſtultior.Lynceo perſpicacior,Excetra pertinacior.

A perſonis comœdiarum

Thraſone terentiano glorioſior.Demea iurgioſior.Gnatone adulantior. Phormione confidentior.Dauo uerſutior.Thaide blandior. A perſonis hiſtoriarum.

Zoilo inuidẽtior.Catone ſeuerior.Timone inhumanior.Phalaride crudelior.Timotheo fœlicior.Sardanapalo nequior.Numa religioſior.Phocyone iuſtior.Ariſtide incorruptior, Croeſo ditior.Craſſo nũmatior.Codro pauperior.Æſopo luxurioſior.Heroſtrato ambitioſior,Fabio cũctatior,Socrate patientior.Milone robuſtior.Chryſippo acutior,Thrachalo uocalior. Curione obliuioſior.Noſtri temporis Ariſtarchus.Chriſtianorum Epicurus.Item præpoſterus Cato.

A gentibus

Pœno perfidior.Scytha aſperior.Scythotauris inhoſpitalior.Cretenſi mendacior.Parthis uanior.Thracibus bibacior. Theſſalo perfidior.Care uilior.Sybarita faſtoſior.Mileſiis effœminatior.Arabis ditior.Pygmæo breuior.Arcade ſtolidior. Ab officiis

Lenone magis periurus.Cinædo mollior.Milite glorioſior.Areopagita triſtior.Tyranno uiolentior. Carnifice immanior. De præmollienda paroemia.

Iam illud tametſi minutulum,humiliuſq; uideatur,tamen poſteaq̃ docendi munus ſuſcepimus, nõ grauabimur propter imperitiores admonere.Videlicet,ut in uſurpandis adagiis memi nerimus,quod in uerbis nouatis,aut durius tranſlatis fieri Fabius iubet,id quod ait à græcis elegãtiſſime præceptum eſſe,uidelicet προεπαλαίτεον τῇ παροιμίᾳ, ita nos oportebit, προεπαλαίτεον τῇ παροιμίᾳ,hoc præcaſtigare,& uelut occurrere paroemiæ,ſi quãdo uel obſcurior,uel aliquì durior uidebitur. Recipit enim hoc genus,ſicuti paulo ſuperius oſtenſum eſt & metaphoras quantumlibet duras & nouationes uocum licentioſas,& hyperbolas parum pudentes,& allegorias ad ænigma uſq; obſcuras, Græci προεπαλαίτουσιν his ferme modis, κατὰ τὴν παροιμίαν ὥσφασι,φασὶ τὸ λεγόμενον ὅπερ ὁ λόγος,τὸν λόγον,ὡς παλαιός φησιλόγος,ὡς περ λέγουσιν, ὡς λέγεται ὡς λέγεσθαι προοιμιαζόμενοι, ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντος καλῶς εἰρῆται, Iiſdem ferme rationibus utuntur latini,Aiunt,ut aiunt,ut eſt in ueteri prouerbio,iuxta uulgo tritum ſermonem. Quemadmodum uulgo dici conſueuit,ut uetus uerbũ uſurpem,ut adagio dictum eſt.Vere hoc dicunt.

Amicorum communia omnia. Prouerbium primum.

Τ Ἀ τῶν φίλων κοινά. Amicorũ cõmunia ſunt oĩa.Quoniam nõ aliud hoc prouerbio neq; ſalubrius,neq; celebratius,libuit hinc adagiorũ recenſionem uelut omine felici auſpicari.Quod quidẽ ſi tam eſſet in hominum animis,q̃ nulli nõ eſt in ore,profecto maxima malorũ parte uita noſtra leuaret.Ex hoc prouerbio Socrates colligebat oĩa bonorũ eſſe uirorũ nõ ſecus q̃ deorũ.Deorum inquit ſunt omnia.Boni uiri deorũ ſunt amici, & amicorum inter ſe cõmunia ſunt omnia.Bonorum igitur uirorum ſunt oĩa,Refertur apud Euripidem in Oreſte,κοινὰ γὼ τὰ τῶν φίλων. Inter enim amicos cuncta ſunt communia. Idem in phœniſſis.κοινὰ φίλων ἄχη. Communis omnis eſt amicorum dolor. Idem in Andromacha, φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον,οἵ τινῶν φίλοι ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα.Nã uere amicis ꝓpriũ

prorſus nihil. Sed inter ipſos cuncta ſunt communia. Terentius in Adelphis. Nam uetus quidem hoc uerbum. Amicorum inter ſe communia eſſe omnia. Teſtantur & apud Menandrum fuiſſe in eadem fabula. M. Tullius libro officiorum primo, ut in græcorum inquit prouerbio eſt, Amicorum omnia communia. Citatur & ab Ariſtotele libro moralium octauo, & a Platone de legibus quinto. Quo loco conatur demonſtrare fœliciſſimum reipublicæ ſtatum, rerum omnium cõmunitate conſtare, πρώτη μὲν οὖν πόλις τε ἔσται καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι ὅσου τὸ τοιοῦτον λεγόμενον ἂν γίγνηται, κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα λέγεται δὲ, ὡς ὄντως ἔσται κοινὰ τὰ φίλων. Prima quidem igitur ciuitas eſt & reipublicæ ſtatus, ac leges optimæ, ubi quod iam olim dicitur per omnem ciuitatem, quammaxime fieri poteſt, obſeruabitur. Dictum eſt autem, uere, res amicorum communeis eſſe. Martialis libro ſecundo iocatur in quendam Candidum, cui ſemper in ore fuerit hoc adagiũ, cũ alioqui nihil impertiret amicis. Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua Candide πάντα. Quæ tu magniloquus, nocte, die q; ſonas. Atq; ita concludit epigramma. Das nihil, & dicis, Candide κοινὰ φίλων. Eleganter Theophraſtus apud Plutarchum in commẽtariolo, cui titulus περὶ φιλαδελφίας, εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους, Si res amicorum communes, maxime conuenit, ut amicorum item amici ſint cõmunes, M. Tullius libro de legibus primo, uidetur hoc adagium Pythagoræ tribuere, cum ait, Vnde enim illa Pythagorica uox, τὰ φίλων κοινὰ, τὰ φιλίαν ἰσότητα. Præterea Timæus apud Diogenem Laertium tradit, hoc dictum primum à Pythagora profectum fuiſſe.

.Amicitia æqualitas. Amicus alter ipſe. II

Hæc quoq; ad Pythagoram autorem referunt, q̃ eandem complectuntur ſententiam τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι ψυχὴν μίαν, καὶ τὸν φίλον ἕτερον αὐτόν, id eſt amicitiam æqualitatem eſſe, & eandem animam, & amicum alterum ipſum. Neq; enim quicquam non commune, ubi fortunarum æqualitas, neq; diſſenſio, ubi idem animus, neq; diuortium, ubi coagmentatio duorum in unum, Plato libro de legibus ſexto, citat tãquam uetus dictum, & ceu prouerbio iactatum, παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς ὢν, ὡς ἰσότητα φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἰρηται τῷ μεμελῆσθαι. Nam uetus illud uerbum, & uere & eleganter dictum eſt, æqualitatem amicitiæ autorem eſſe. Neq; tamen id ſentit Plato, iuuenibus, ac ſenibus, doctis, atq; indoctis, ſtultis ac ſapiẽtibus, robuſtis, ac debilibus, omnia æqualia exhibenda eſſe, ſed cuiq; pro ſua dignitate diſtribui oportere, alioquin, quemadmodum ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιντ' ἄν, id eſt inæqualibus, æqualia erũt inæqualia. Et ut ſummum ius in ſummam iniuriam uertitur, ita ſumma æqualitas, ſumma fit inæqualitas. Quemadmodum feſtiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferendis ſententiis nihil inueniri poſſe inæqualius. Quanq̃ hoc quoq; quidam ex Homero ſumptum exiſtimant, apud quem eſt illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. Aeque atq; meum ipſius caput. Nec ab hoc diſſidet Hebræorum lex, iubens ut proximum, perinde ut nos metipſos diligamus.

Pythagoræ ſymbola

Sed quandoquidem in Pythagoræ mentionem incidimus, non grauabor & reliqua illius ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata adſcribere, quæ quidẽ in præſentia licuit apud græcos inuenire ſcriptores. Nam ea tamet ſi prima (quod aiunt) frõte ſuperſticioſa quæpiam ac deridicula uideantur, tamen ſi quis allegoriam eruat, uidebit nihil aliud eſſe, q̃ quædam recte uiuendi præcepta. Nihil enim opus eſt Tyrrhenorum imitari ſuperſtitionem, qui hæc etiam citra ullam allegoriam obſeruant, ut teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus.

Ne guſtabis quibus nigra eſt cauda.

μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. Ne guſtes ex iis quibus eſt nigra cauda, Interpretatur Plutarchus in commentariis de liberis inſtituendis, ne commercium habeas cũ improbis, & iis qui ſunt nigris atq; infamibus moribus. Tryphon grammaticus, inter ænigmatis exempla, hoc quoq; commemorans, interpretatur hoc modo, τὸν ψεῦδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. ὁ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται, id eſt ne mendacem ſermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigreſcit & obſcuratur. Quidam ad ſepiam piſcẽ referũt, qui atramento quod in cauda geſtat, ſemet occulit. Stateram ne tranſgrediaris,

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν. Stateram ne tranſileas, hoc eſt, ne quid facias præter ius & æquum. Nam ſtateram olim æquitatis ſymbolum habuiſſe uulgo, uel doricum illud prouerbium indicat σταθμὸς δικαιότερος, ideſt trutina iuſtior. Chœnici ne inſideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικάθισον, Chœnici ne inſideas, interpretatur diuus Hieronymus, de uictu ne fueris ſollicitus in diem craſtinũ. Eſt enim Chœnix dimenſum, & cibus diurnus, ut apud Homerum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Odyſſeas. Τί οὐ γὰρ ἀόργητον ἀνέξομαι, ὅσκυ ἐμῆς γε χοίνικος ἅπτηται. Nãq; opere immunẽ laud patiar, quicunq; meam unquam Chœnica contingerit. Eodẽ pacto Laertius & Suidas exponunt Plutarchus autem longe diuerſius, puta, non indulgendum ocio, ſed induſtria proſpiciẽdum uictum, ne deſit in poſterum. Idem in ſympoſiacis huius ſymboli meminit, his quidẽ uerbis, μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἣν ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τοῦ παρόντος εἰς τὸ μέλλον ἀπολιπεῖν, ὥς τῆς ἄνευον ἐν τῷ σήμερον μνημονεύμ. hoc eſt, una cum Pythagorica Chœnice, in qua uetuit deſidere, doceens nos, ut ex eo quod præſens eſt, ſemper aliquid in futurũ relinquamus, & craſtini diei, in hodierno meminerimus. Exiſtimat aũt idẽ maiores ſignificare uoluiſſe, quibus religioſum habitum eſt, menſas inanes tollere. Ego certe (quandoquidem in huiuſmodi ſymbolis diuinare non ſolum licet, uerum etiam neceſſe eſt) opinor pythagoricum hoc ænigma, ſumptum ex Homeri loco, quẽ modo citauimus. Significariq; non oportere, per inertiam ocium & cibum alienum ſectari, ſed ſua quenq; induſtria ſibi parare facultates, quibus mundiciem uitæ ſuſtineat. Paraſiticum enim ac fœdum, aliena uiuere quadra. Nec ullam artem callere, qua poſſis οἰκόσιτος uiuere. Notat id Homerus etiam in Iro, cum ait Odyſſeæ decimo octauo, μετὰ δ' ἔπειτα πεῖραθ' ὑπεκστὰς μαργὸς Ἄρνηος φαγέμεν καὶ πιέμεν, οὐδὲ οἱ ἦν ἰς οὐδὲ βίη. Sed uentre inſignis inerti Aſſidue bibere atq; edere, aſt induſtria nulla. Nullaq; uis aderat. Nec abhorret hinc illud Pauli apoſtoli, ne ipſum quidem incelebre uulgo. Qui non laborat non manducet.

Ne cuiuis dextram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc eſt. Ne temere quenlibet in familiaritatem admittas, ſed deligas quem diligas. Idem citatur à Plutarcho, οὐ δεῖ περὶ τῶν πολυφιλίας. Cõuenit cũ illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχύ κτῶ οὓς δ' ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiice.

Arctum annulum ne geſtato

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον. Arctum annulũ ne geſtato, id eſt (interprete diuo Hieronymo) ne uixeris anxie. Et ne temet in ſeruitutem coniicias, aut in eiuſmodi uitæ inſtitutum, unde non queas extricare. Siquidem quiſquis annulum anguſtum geſtat, is ſibi quodammodo uincula iniicit.

Ignem gladio ne fodito

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignem gladio ne fodito, id eſt ira percitum ne' laceſſas, quin magis concedere conuenit, & blandis uerbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus, Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non eſſe conuiciis exagitandam, Propterea quod flãma, quo magis exagitatur, hoc magis atq; magis inualeſcit. Neq; diſſentit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro de legibus ſexto ſic uſurpauit, ut de iis dici ſolitum uideatur qui fruſtra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, oſtendens id luſus genus quoddam fuiſſe, ut ignem gladio diſſecarent. Ad eundem ferme ſenſum retulit diuus Baſilius in epiſtola ad nepotes, ut idem ſibi uelint ignem gladio diſſecare, & cribro haurire aquam. Huc nimirum alluſit Lucianus in ſecũdo uerarum narrationum libro, cum ex inſulis fortunatis dimitteretur, fingens ſe à Rhadamantho admonitum, ut ſi quando rediret in hunc noſtrum orbẽ, tria quædam obſeruaret, Μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμος ἐσθίειν, μήτε πάλιν ἰὼν τὰ ὠκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειμ, id eſt, ne gladio ignem diuerberaret. Ne lupinis ueſceretur, ne ſe puero, decimum octauum annum egreſſo adiungeret. Siquidem horum meminiſſet, futurum, ut aliquando ad eam inſulam reuerteretur.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, Cor ne edito, id eſt ne curis tuum ipſius animum excrucies, aut ne ſolicitudinib⁹ uitam reddas breuiorem. Ariſtoteles enim libro de partibus animaliũ tertio, narrat cor eſſe fontem omnium ſenſuum, uitæ, ſanguinis. Ariſtophanes in nebulis, ὅμως δὲ σὺν θυμὸν ἀκὼν ἔφλω. Animum tamen mordens mecum, ſic inquam. Item Theognis. καὶ πάνομαι τυχὼν οὐ λίχε θυμὸν ἔχω. Et rodor mẽtem, ſumq; animi ambiguus, Videtur ex Homero ſumptum apud quem eſt Iliados. ζ. ἦτοι ὀκαπτελίου γε ἁλήιον ἶσον ἀλᾶται, ὃν θυμὸν κατέδων, πάντων ἀνθρώπων ἀλεείνων, Solus at ille quidem uacuis errabat in agris. Cor adedens curis, hominum ueſtigia uitans. Et. ὦ. σὺν ἔδραμε κραδίη, Idẽ Odyſſeæ. Ι. ἔμβαν δύο νύκτας, δύο τ' ἤματα σωνεχὲς αἰεί. Κείμεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε, καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐδόντες. Hic biduum nocteiſq; duas conſedimus, uſq; Rodentes animum, curis ſimul atq; labore, Idem Iliados. Α. σὺ δ' ἔμβαθι θυμὸν ἀμύξεις, Tu intus præcordia rodes.

A fabis abſtineto

Κυάμων ἀπέχεσθαι. A fabis abſtineto. Huius ænigmatis uaria reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario de liberis educandis, ad hunc enarrat modum, Abſtinendum a tractandis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

reipublicæ muneribus,propterea quod antiquitus in creandis magiſtratibus,ſuffragia per fabas uice calculorum ferebantur.Quanquam idem in problematis diuerſam adfert cauſam.Nempe ꝙ omnia legumina uentum & humorem impurum adferant corporibus,atq; hanc ob cauſam ad uenerem incitent.In eadem ſententia M.Tullius item fuiſſe uidetur,qui in libro de diuinatio ne primo,ſcribit ad hunc modum.Iubet igitur Plato ſic ad ſummum proficiſci corporibus affe ctis,ut nihil ſit quod erroré animis,perturbationémq; adferat. Ex quo etiã Pythagoreis interdi ctum putatur,ne faba ueſcerentur,quæ res habet inflationem magnam.Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus conſtat eſſe cõtrarius.Ariſtoxenus tamen apud Aulum Gellium libro quar to,capite undecimo,refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine ſæpius uſum q̃ fabis,ꝙ is cibus & aluum ſenſim ſubduceret & leuigarer.Porro Gellius de Cyamo nõ eſi tato,cauſam erroris fuiſſe putat,quod in Empedoclis carmine,qui diſciplinas Pythagoricas ſe ctatus eſt,uerſus hic inuenitur. Δειλοίπως δ᾽ειλοὶ κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἐλέσθαι. Ah miſeri à cyamo miſeri ſubducite dextras.Opinati enim ſunt plærique κύαμον legumentum uulgo dici.Sed qui di ligentius,ſcitiuſq; carmina Empedoclis arbitrati ſunt.(Vtar enim uerbis Gellianis) κυάμους hoc in loco teſticulos ſignificare dicunt, eóſq; more Pythagoræ operte,atq; ſymbolice κυάμους appel latos, quia ſint εἰς τὴν κύησιν ληνοὶ καὶ ἀῤῥοι τοῦ κύσθου. id eſt ad ferendũ uterum efficaces, cauſæq; fe rendi uteri,& genituræ humanæ uim præbeant.Ideirco Empedoclé uerſu iſto non à fabulo eden do,ſed à rei uenereæ proluuio uoluiſſe homines deducere. De cauſis interdictæ fabæ hæc ex Ari ſtotele refert Laertius,φησὶ δὲ Αριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων παραγγέλλειν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἢ ὅτι ἀιδίοις ἐσὶν ὁμοιοι, ἢ ὅτι ἀῤῥου φύλακες, ἀγόνατον γὰρ μόνον, ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικὸν κληροῦνται γὰρ ἀνῤῥῖς,Ait autem Ariſtoteles in libro de fabis,illum iuſſiſſe à fabis abſtineri, uel ꝙ pudendis eſſent ſimiles, uel quod inferorum portis.Vnum enim hoc legumẽ expers genituræ,uel quod corrumpat,uel quod uniuerſi naturæ ſimile,uel quod ad oligarchiam pertineat.Nam fabis ſortiuntur.Plutarchus apud eundem Gelli um teſtatur Ariſtotelem ſcriptum reliquiſſe,quod Pythagoras, μήτρας καὶ κῆλίας, καὶ ἀκαλυφῆ καὶ ῥιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχειν, id eſt uulua,corde, & marina urtica,atq; id genus quibuſdam aliis abſtinuerit.Theon grãmaticus apud Plutarchum in ſympoſiacis narrat apud ægyptios tan tam eſſe fabarum religionem,ut eas neq; ſerant,neq; comedant,immo nec aſpicere fas ſit,Hero doto teſte.

Cibum in matellam ne immittas

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. Cibum in matellam ne immittas.Interpretatur Plutarchus, ne ſermonem urbanum immittas in animum hominis improbi.Nã oratio cibus animi. Is corrum pitur & putreſcit,ſi in animum inſyncerum inciderit.Hoc eſt quod apud Gellium admonet Epi ctetus,etiam atq; etiam uidendum,in cuiuſmodi mittamus ſermonem.Etenim ſi in uas inſynce rum immiſerimus,in acetum aut lotium uerti.Huc alluſit Horatius.Syncerum eſt niſi uas quod cunq; infundis acescit. Ad finem ubi perueneris,ne uelis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ὅπου τοὺς ὅρους ἐλθόντας, Ne reflectas ubi ad terminos peruenerís,id eſt (inter prete Plutarcho) Cum aderit fatalis dies,uideriſq; uitæ finem adeſſe,æquo animo feras,neq; tur pi uitæ cupiditate exanimeris,Hieronymus aliter.Poſt mortem hãc ne deſyderes uitam.Quem admodum uulgo quoſdam dicentes audimus Virgilianum illud. O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos. Per publicam uiam ne ambules

Λεωφόρου μὴ βαδίζειν. id eſt per publicam uiam ne ambules, Diuus Hieronymus exponit. Ne uulgi ſequaris errores.Nunq̃ enim tam bene cum rebus humanis actum eſt,ut optima plurimis placuerint.Vnde quidam hoc ſic efferunt.Viam regiam declinato,per ſemitas ingredior.Quod quidem præceptum non abhorret ab euangelica doctrina,quæ monet ut declinata uia ſpacioſa per quam ambulant plærique,per anguſtam ingrediamur uiam, à paucis quidem tritam, ſed du centem ad immortalitatem. Tollenti onus auxiliare,deponenti nequaq̃.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert. Oneratis ſuper imponendum onus,deponentibus non connitendum,Putatq; hunc eſſe ſenſum. Ad uirtutem in cedentibus augenda præcepta,tradentes ſe ocio relinquendos.Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Tollenti onus auxiliandum,haud adiuuandus tamen qui deponat.Hoc admonẽdum putaui,quod in quibuſdam impreſſis codicibus deprauatum eſt hoc ſymbolum. Ollæ ueſtigium in cinere turbato.

Κύθρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, Ollæ ueſtigiũ in cinere turbato,Plutarchus in Sympoſiacis

interpretatur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

interpretatur nullum euidens iracundiæ ueſtigium oportere relinqui. Sed ſimul atq; deferbuerit atq; reſederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollendã eſſe.

Vnguium, criniumq; præſegmina ne commingito.

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουρᾶς μὴ ἐπουρεῖν μὴ δὲ ἐφίστασθαι, id eſt unguiũ, criniũq; præſegmina ne cõmingito neq; inſiſtito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperi. Verum cõiicio ſenſum hũc eſſe, ſi quos habeamus affines, aut cognatos humiles, & inutiles, eos tamẽ nõ eſſe uſquequaq; ſpernendos & contumeliis inſectandos.

Extra publicam uiam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, Extra uiam publicam ne ingrediaris. Hoc quoq; refertur inter Pythagorica ſymbola à Diogene Laertio. Tametſi ſuperiori diuerſum. Neq; eſt quod hanc miremur pugnantiam, quando quidem ut recte præceptum eſt, loquendum ut plures, ſapiendum ut pauci. Et ſunt quædam in quibus cum uulgo conuenire dexteritatis eſt. Sunt rurſum in quibus à uulgo q̃maxime diſſidere uirum bonum oportet.

Quæ uncis ſunt unguibus ne nutrias.

γαμψώνυχας μὴ τρέφειν. Quæ ſunt unguibus uncis ne nutrias. Rapacitatẽ fugito, Interprete Tryphone. Equidem arbitror conuenire cum illo Æſchyli dicto, quod ſuo reddemus loco, Catulum leonis non eſſe alendũ in rep. hoc eſt nõ admittendos, δημοβόρους, ut ait Homerus) βασιλέας.

Aduerſus ſolem ne loquitor

πρὸς τὸν ἥλιον τεταμένον μὴ λαλεῖν, Aduerſus ſolem ne loquitor, id eſt manifeſtis ne repugnes, Nam quod maxime conſtat, maximeq; in confeſſo eſt, id ſole clarius dicimus, Ergo contra ſolem loquitur qui dicit. Nil intra eſt oleam, nihil extra eſt in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, Enſem acutum auertas. Opinor innui a periculoſis negociis abſtinendum. Nam fertur & aliud prouerbium, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium. Subaudi endum committas.

Aduerſus ſolem ne meiito.

πρὸς τὸν ἥλιον τεταμένον μὴ ὀμιχεῖν, Aduerſus ſolem ne meiito. Opinor cõmendari uerecundiã. Tametſi Plinius ſuperſtitioſam huius rei cauſam reddit libro uigeſimo octauo, capite ſexto. uerba ipſius ſubſcribam, Auguria ualetudinis ex urina traduntur. Si mane candida, dein rufa ſit, illo modo concoquere, hoc concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubræ, peſſima nigræ. Mala bullantis & craſſæ, in qua quod ſubſidit, ſi album eſt, ſignificat circa articulos, aut uiſcera dolorẽ imminere. Eadem uiridis morbum uiſcerum. Pallida bilis, rubens, ſanguinis. Mala & in qua ueluti furfures atq; nubeculæ apparẽt. Diluta quoq; alba, uitioſa eſt. Mortifera uero craſſa graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius rei cauſa contra ſolem lunamq; nudari, aut umbrã cuiuſq; ab ipſa aſpergi. Heſiodus iuxta obſtantia reddi ſuadet, ne deum nudatio aliqua offendat. Locus hic quem Plinius citat, & ex quo ſymbolum Pythagoræ ſumptũ apparet, eſt in opere cui titulus. ἔργα καὶ ἡμέραι Μὴ δ' ἀν' τ' ἠελίοιο τεταμένος ὁρθὸς ὀμιχεῖν Αὐτὰρ ἐπεὶκε δύῃ μεμνημένος ἐς' ἀνιόντα, Μήτ' ἐν ὁδῷ μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ πεβάδην ἐρύκοις, Μηδ' ἀπογυμνωθεὶς, μακάρων θεοὶ νήκτοδι εἵασιν, Ἐξόμβροσ δ' ὄγε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς. Ἡ ὅτε πρὸς ῥῖχον πλάζας ὀρκέσῃ αὐλῆς, Aduerſus ſolem rectus ne meiito, uerum ut occiderit donec redeat, facere iſta memẽto Sed neq; progrediens, lotium diſperſeris unquam. In ue uiis, extrá ue uias, neq; membra renudes, Micturus, ſi quidem diuis nox ſacra beatis. At qui uir fuerit, prudẽſq; piuſq; procumbẽs, Siue domus muris admotus corpore meiet.

Hirundines ſub eodem tecto ne habeas

Ὁμοροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc eſt, Hirundines ne habeas ſub eodem tecto. Diuus Hieronymus Ariſtotelis autoritatem ſecutus, interpretatur, abſtinendum à commercio garrulorum & ſuſurronum, Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Sympoſiacon decade octaua. Nam, haud æquum uideri ut auem domeſticam, & humani cõuictus citra noxam amantem, perinde ut ſanguinariam & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum, cum gallos, graculos, perdices, picas, cunq; his alias complureis, multo magis obſtreperas non arceamus a domeſtico contubernio. Immo nihil penè minus in hirundinem conuenire quam garrulitatem. Ne id quidem accipiendum uidetur, quod quidam Pythagoricum ſymbolum ad tragœdiam quæ de hirũdine fertur, referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat, Nã hac ratione philomenam item eiici oportere, ut quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinem, q̃ eidem malo uideatur obnoxia quo infames habẽtur aues adũcis unguibus. Siquidem carnibus uictitat, & cicadas animal maxime uocale, ac muſis ſacrum uenatur. Præterea humi uolãs, minutis animãtibus inſidiatur. Deinde ſola

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

auium in tectis uersatur, nullam adferens utilitatem. Nam ciconia cum ne tecto quidem utatur nostro, tamen haud quaq̃ mediocrem contubernii gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominũ è medio tollens, Contra, hirundo posteaq̃ sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospicii. Deniq; (quod est omnium grauissimum) duo dũtaxat animalia domestica, quæ nunq̃ humano conuictu mansuescunt, neq; tactum admittunt, neq; consuetudinem, neq; ullius rei aut disciplinæ communionem. Musca semper pauitat, ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semper fera, Hirundo item natura uidetur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidens semper, sempérq; suspicans mali quippiam. His de rebus recte Pythagoras conuictorem ingratum, parúmq; firmum, hirũdinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi ferme Plutarchus, eo quem ostendi loco, Quibus illud unum uidetur addendum. Ciceronem (seu quisquis is fuit) in rhetoricis ad Herennium, Infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ uere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent

Stragula semper conuoluta habeto

Τὰ στρώματ' ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, Stragula semper conuoluta habeto. Id his quoq; temporibus inelegans & inurbanum habetur, si quis stragula lecti non componat, Quid autem sibi uelit hoc symbolum, aliis diuinandum relinquo. Tametsi suspicor commendatam uerecundiam, etiam his in rebus, quibus cogimur naturæ necessitati satisfacere.

In anulo dei figuram ne gestato

Εν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν. In anulo dei imaginem ne circunferas, Fortassis admonet non passim admiscendam dei mentionem. Sellam oleo ne absterseris.

Λαδίῳ εἰς θᾶκον μὴ ὁμόργνυσθαι. Ne sedem absterseris oleo, Nec huius interpretamentum occurrit. Arbitror innui, non esse abutendum rebus optimis ad ea quibus neq; dignæ uidentur, neq; utiles. Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπτεσθαι, Coronam ne carpseris. Diuus Hieronymus aduersus Rufinum interpretatur, urbium leges obseruandas esse, non uiolandas, neq; reprehendendas.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. Quæ deciderint ne tollas. Admonet ut assuescamus moderatius cibum sumere. Aristophanes in heroibus teste Laertio. Superstitiosam huius symboli causam adfert. Heroum enim esse quæ deciderint è mensa, eóq; nefas gustare, μὴ δὲ γεύεσθ' ἅττ' ἂν ἐν γὸς τῆς τραπέζης καταπέσῃ. A gallo candido abstineas.

Αλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, Albo gallo ne manum admoliaris, quod mensi sacer sit, utpote horarum nuncius. Panem ne frangito.

Αρτον μὴ καταγνύειν, Panem ne frangito. Admonet non esse dirimendam amicitiam. Propterea quod antiquitus amicitia pane conciliabatur, Proinde non conuenire frangi id per quod amici conglutinarentur. Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, Salem apponito, Admonet iusticiam & æquitatem omni adhibẽdam negocio. Sal enim quicquid occupauerit seruat, & ex rebus purissimis constat aqua & mari.

In uia ne seces ligna.

Εν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα, In uia ne seces ligna, Quidam exponunt, non esse discrutiãdam, & abbreuiandam uitam curis & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex uitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, Ne libaris diis ex uitibus non amputatis. Nihil gratum superis, quod non purum purgatúmq;. Ne sacrificato sine farina.

Μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων, Absq; farina ne sacrificato. Morum mansuetudinem commendat.

Adorato circumactus.

προσκυνεῖν περιφερόμενος, Adorandum circumactu corporis, Nimirum ad imitationem cœli perpetua uertigine circũacti, Cœlum autem deũ antiquitas credidit. Adoraturi sedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσοντας. Adoraturi sedeant. Significat uota certa concipere oportere, & in his quæ sunt optima perseuerare, Surgens è lecto, uestigium corporis confundito.

Αναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταραττειν τὰ στρώματα. Cum surrexeris stragulas confundito, Videtur idem cum superiore de stragulis complicandis. A piscibus abstineto.

Ιχθύων μὴ γεύεσθαι, Pisces ne gustato, Quãobrem Pythagoras ab urtica marina iusserit abstinere fortassis illud in causa fuit, ꝙ is piscis Hecate sit sacer, propter mysteriũ Ternionis, quẽ aiũt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum, item piscium esum interdixerit, non æque promptum fuerit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

fuerit expedire, Quanq̃ apud Plutarchum in quæſtionibus cõuiualibus,quiſpiã huiuſmodi cauſam adfert.Piſces quodammodo Pythagoricæ diſciplinæ cõtubernales uideri ,propter ἐχεμυθίαν.id eſt ſilentium,ita ut etiam in Prouerbium abierit.Αφωνότερος ἰχθύος.Magis mutus q̃ piſcis, Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuerſam rationem allegat.Nam piſcem maris indigenam,& alumnum eſſe,elementi uidelicet non ſolum alieniſſimi,uerum etiam inimiciſſimi naturæ hominis.Neq; enim deos hinc ali, quemadmodum de ſtellis opinãtur ſtoici, qui parentem & ſeruatorem regionis Ægyptiorum,Oſiridem in hoc deiectum,periiſſe. Proinde nec aqua maris ad potum utuntur,neq; quicq̃ eorum,quæ in eo gignuntur,alũturq; purum & ad hominis uſum accõmodatum exiſtimãt,ut cum quibus nec aerem communem,neq; regionem habeamus cõmunẽ.Quinimmo aer hic,per quem reliqua omnia uiuunt ,aluntúrq;,illis perniciem adfert,tanq̃ præter naturam,citraq; uſum,& genitis & uiuentibus.Neq; mirum inquit,ſi ab animantibus abſtinent,propter elemẽtum maris ab humana natura alienis,nec ob id idoneis,quæ cum noſtro ſpiritu,ac ſanguine miſceantur,quando neq; nautas alloqui dignantur Ægyptii,ſi quando fiant obuii,quippe qui ex mari uictum ſibi parẽt.Rurſum Sylla eodem in loco cauſam aliam adducit.Nempe Pythagoram ferè ueſci ſolitum iis,quæ fuiſſent diis immolata,primitiis illis dicatis.Atqui nullus piſcis idoneus ad ſacrificium.Plutarchus ipſe rationes ſuperiores ita refellit,ut dicat hoc ipſo nomine magis oportere ueſci piſcibus,quod peregrini generis eſſe uideantur,Immane enim planéq; Cyclopicum eſſe,ſiquæ ſunt eiuſdem generis mutuo laniatu paſcãtur.Nam quod narrant aliquando Pythagoram empto retium iactu,piſces captos emiſiſſe,nõ eos cõtempſit uelut hoſtes,& alienigenas,ſed tanq̃ amicis iam factis & captiuis pepercit,perſoluto illorum nomine precio.Reddit autem duplicem cauſam quare Pythagoræ non probaretur piſcium eſus,partim quod res cum iniuſticia coniuncta uideretur perſequi, occidere uorare animal,quod ipſa natura nullo pacto lædat hominem,aut lædere poſſit.Deinde quod nõ ad necceſſitatem ſed ad luxum ſuperuacaneámq; gulæ uoluptatem pertineat piſcium eſus.Hinc eſſe,q; Homerus fecerit,non græcos ſolum,cum circa Helleſpontum militarent à piſcibus abſtinentes, uerum etiam Phæacas ipſos,alioqui helluones.Ne procis quidem lurconibus marinum obſonium appoſuit,cum utriq; inſulares eſſent.Neq; ſocii Vlyſſis unquam aut hamo,aut retib⁹ uſi ſunt, donec farina ſuppeteret.Verum oñi commeatu abſumpto paulo prius quam ſacros ſoli boues deuorarent,piſcari cœperunt,non obſonii cauſa ſed ob famem depellendam. Commemorãtur hoc loco apud Plutarchum,& alia nõnulla de piſcium abſtinentia,ſed hæc ad ſymboli interpretationem ſatis eſſe uiſa ſunt,Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis ſentẽtia, teſte Plutarcho in commentario de exilio, Ελου βίον τὸν ἄριστον ἡδὺν ᾧ αὐτὸν σωκθεια ποιήσει, Optimam uitæ rationem elige, eam iucundam reddet conſuetudo,Diuus Hieronymus hoc etiam dogma pythagoricum refert,quo uir ille totius moralis philoſophiæ ſummam cõplexus uidetur, Δεῖ φυγαδεύειν πάντα τρόπον κ̃ ἐκκόπτειν, τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀσωτευσίαν ἀπὸ τῆς γυχῆς. τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς,τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως. τὴν διαφωνίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, κ̃ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὴν ἀκρατείαν Fugere cõuenit ac modis omnibus reſecare Morbum a corpore,Inſcitiam ab animo.Luxuriem a uentre,Seditionem a ciuitate.Diſcordiam a familia,In ſumma ab omni negocio intemperantiam. Nemo bene imperat niſi qui paruerit imperio. III.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρχειν μὴ ἀρχθέντα.Fieri non poteſt ut bene gerat imperium,qui non tulerit imperium.Manet hoc adagium,hodieq; uulgo celebre,neminem recte dominium agere qui non ante miniſtrum geſſerit.Citat autem Ariſtoteles politicorum libro tertio, Διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς,ὡς ὅταν ἔστιν εὖ ἄρχειν, μὴ ἀρχθέντα, id eſt.Quapropter illud etiam recte dicitur. Nemi nem bene imperium gerere,qui non ipſe prius ſub imperio fuerit.Rurſum eodem libro,Τὸν τε μέλλοντα ἄρχειν καλῶς ἄρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον, id eſt,Eum enim qui bene ſit adminiſtraturus imperiũ,aiunt imperiũ ferre oportere, Magis prouerbialiter extulit Plato libro de legibus ſexto, δεῖ δὴ πάντ' ἀνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων,ὡς ὁ μὴ δουλεύσας, δίκαν ἂν διαπόντισ πένοι τὸ ἄξιος ἐπαίνου, Iam illud oportet unumquẽq; de mortalibus uniuerſis cogitare,Qui nõ ſeruierit eum haud quaq̃ dominum fore laude dignum.Plutarchus ad ducem imperitum, Οὔτε γὰρ πλοντός ἐστιν ὀρθῶς, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος,οὔτε ἀκοσμοῦντος. κοσμεῖν, ἢ τάττειν ἀτακτοῦντος,ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένος. Neq; enim lapſi partes ſunt alios erigere,neq; inſcii docere. neq; incompoſiti componere,neq; ordinare inordinati,neq; imperare qui imperium non ſit paſſus.Natum adagium ã nobili illo Solonis apophthegmate,quod in eius uita refert Diogenes Laertius, Αρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. Imperium gere, ſed ubi prius imperium ferre didiceris, Itaq; referri poteſt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uel ad eos qui prius alieno parendo imperio,discunt imperium in alios gerere,Vel qui prius cupiditatibus imperant suis q̃ in alios exerceant imperium.Neq; enim idoneus est ut aliis domine tur,qui ipse seruit affectibus.Neq; rex aliis esse potest nisi quem ratio rexerit.

Adonidis horti. IIII.

Ἀδώνιδος κῆποι, Adonidis horti,de rebus leuiculis dicebatur,parúmq; frugiferis,& ad breuem præsentémq; modo uoluptatem idoneis,Pausanias testatur adonidis hortos olim in deliciis fuisse,Lactucis potissimum ac fœniculis frequentes,in quibus semina haud aliter atq; in testa depo ni consueuerint,eóq; rem in prouerbium abiisse.Contra futiles ac nugones homines & uoluptatibus ineptis natos.Cuiusmodi sunt cantores,sophistæ,poetæ lasciui,cupediarii,atq; id genus alii Erant autem hi horti Veneri sacri,propter Adonidem eius amasium,primo ætatis flore præreptum,atq; in florem conuersum. Horum mentionem facit Plato in Phœdro,ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, ⊙ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν χάροι, θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ πεπομένους. Num agricola qui sapiat semina, quæ curæ haberet,quæq; cuperet aliquando fructum adferre,æstatis tempore summo studio in Adonidis hortos mitteret,gauderétq; eos intra dies octo iam pulchros effectos. Item Plutarchus in commentario cui titulus Περὶ τοῦ βραδέως ὑπὸ θείου τιμωρουμένου, ἀλλὰ μικρόσ ὡς, νὴ κενόσπουδόσ ὁ θεός ἐστιν, ὡς τεμενῶν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτῷ, μηδὲ προσόμοιον ἀμοιρήπως ἐκείνῳ, νὴ Διὸς ἀρκὲς ⊙ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς ὅμηρος ἔφη, πλατυλείοις ἀπομαραινομένῳ πάντα πάσι, καὶ φθείνοντων ἐν ὀλίγῳ ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους, ἢ ὅσ ἀκοίσ τισὶ τιθηνόμεναι νὴ θέρα πεύουσα γυναῖκες ἐφημέρους τυχὰς ἐν σαρκὶ ξυφερᾷ, νὴ δὶσ ῥίζαν ἰσχυρὰν ὑδρεχομένην Διὸς ἀνόσας, εἶτα ἀποσοννυμένας ἀεὶ ὑπὸ τῆς τυχούσησ προφάσεως, Immo morosior quispiam & leuicularum rerum curiosus est deus,qui cum nihil habeamus diuinum in nobis,neq; quod ullo modo ad illius similitudinem accedat,quodq; constet,ac stabile,perpetuúmq; sit,quin magis foliorum ritu(quemadmodum ait Homerus)undequaq; marcescamus,intereamusq;,in re momentaria tantam adhibere curam,non aliter q̃ mulieres Adonidis hortos, ad dies pauculos uernantes,in testulis quibusdam nutriũt,fouentq;,Itidem nos animum alamus in carne tenera,molliq;, quæq; ualidam uitæ radicem non admittat pululãtem.Deinde mox uel quauis occasione extinguendum.Meminit & Theocritus Idyllio.θ. Παρ' ἁπαλοὶ κᾆποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλεΐσκοις Ἀργυρέοις, Adsunt & teneri calathis candentibus horti,Seruati.Effertur paræmia etiam hoc modo, Ἀκαρπότερος τῶν Ἀδώνιδοσ κήπων, Infructuosior Adonidis hortis.

Infixo aculeo fugere. V.

Βάλλων φεύξεσθαι οἴει. Iaculo immisso fugiturum te putas.Metaphora prouerbialis, ubi quis dicto conuicio,seu maleficio quopiam peracto,statim subducit sese,ne uel tueri cogatur quod dixerit,aut ne mutuum recipiat,Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis Aristophani discedere paranti,ne cogeretur & ipse laudare Cupidinem ac iocis quibusdam poeticis eludenti,Ἄλλων γε φάναι ὦ ἀριστοφανες οἴει ἐκ φεύξεσθαι. ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτωσ λέπε ὡς σόσσων λόγον ἴσσω μέν τοι ἂν δόξῃ μοι ἀφίστασθαι. Vt uidetur Aristophanes,immisso in nos iaculo fugiturum te credis,Quin tu animum aduerte,atq; ita loquere,tanquam rationem redditurus,Sanè(si mihi uidebitur)fortassis te dimittam.Vtitur item in Phœdone. Alluxit ad hanc paræmiam Aristoteles in quarto naturalium auditionum libro.Refellens enim Anaxagoræ sententiam,qui dixisset infinitum immotum esse,& in se ipso conquiescere.Negat satis esse dixisse tantum & aufugere,cum causam etiam reddere debuerit,quamobrem infinitum moueri non posset. Quadrabit igitur in eos qui uelut oracula quædam pronunciant,aliis coniectandi materiam ministrantes, aut qui non interpretentur,quamobré ita senserint.Translatum uidetur ab apibus aut uespis. quæ infixo aculeo statim aufugiunt.Id enim innuit Plato in Phœdone,Potest & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hostem mox equis uersis se fuga proripiunt,nec audent cominus cõgredi

Nodum soluere. VI.

Κάθαμμα λύειν, Nodum soluere dicebatur qui negocium alioquin impeditum facile conficeret. Natum hinc aiunt,quod tradunt Midam curru nodis quibusdam inexplicabilibus connexo uectari solitum,De hoc in templo reposito,proditus erat apud Phrygas rumor,ut qui uinculum illius soluisset,eum asiæ imperio potiturum,Alexander magnus explicuit. Quidam aiunt gladio dissecuisse,cuius historiæ alio loco mentionem faciemus.M. Tullius epistolarum ad Atticum libro quinto,Cæsari nullus honos a senatu habeatur,dum hic nodus expeditur, id est dũ hoc negocium conficitur.

Dodonæum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Dodonæum æs VII.

Δωδωναῖον χαλκεῖον. Dodonæum cymbalum,aut tintinnabulum in hominem dici conſueuit improbæ atq; importunæ loquacitatis.Zenodotus citat ex Ariphoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuiſſe ſublimes columnas, in altera poſitam peluim æream, in altera penſile pueri ſimulacrum,flagellum æreum manu tollentis.Quoties autem uentus uehementius flauerit,fieri,ut ſcutica impulſa,crebrius lebetem feriat,iſq; percuſſus tinnitum reddat.ad multum eti am temporis reſonantẽ.Alii referunt ad æra corinthia,quæ præ cæteris clarius tinniant.Memi nit huius adagii Stephanus in dictione Dodone.Iuuenalis ad adagium alluſiſſe uidetur,cum ait Tot pariter pelues,tot tintinnabula credas,pulſari.Muliebrem garulitatem taxans.Suidas diuer ſam adagii adfert interpretationẽ ex Dæmone.ait enim oraculũ Iouis quod olim erat in Dodo na,lebetibus æreis undiq; cinctum fuiſſe,ita ut inuicem ſeſe contingerẽt.Itaq; neceſſũ erat fieri ut uno quopiam pulſato,uiciſſim & omnes reſonarent, ſonitu per contactum ab aliis ad alios ſuccedente.Durabatq; in longum tempus tinnitus ille,uidelicet in orbẽ redeunte ſono.Putatq; parœmiam dictam in ſordidos,& quantumuis puſilla de re querulos.Verum Ariſtoteles hoc cõ mentum ut ficticium refellit,adferens aliud interpretamentum,quod modo retulimus, de co lumnis duabus & ſimulacro pueri. Prora & puppis. VIII.

Πρώρα καὶ πρύμνη, Prora & puppis, M. Tullius libro familiarium epiſtolarum ultimo ſcri bens ad Tyronem ſuum,parœmiam hanc refert his uerbis. Mihi prora & puppis(ut græcorum prouerbium eſt)fuit à me tui dimittendi ut rationes meas explicares.Prora itaq; & puppi ſum mam conſilii noſtri ſignificamus,Propterea q; à prora & puppi, tãquam à capite & calce pende at tota nauis. Apud græcos inuenio pronunciatam hoc pacto, Τὰ ἐκ πρώρας καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀποκλυται. id eſt à prora pariter atq; à puppi pereunt,hoc eſt ad internetionem,Conſimili figura dictum eſt in Apocalypſi, Ἐγώ εἰμὶ ἄλφα καὶ ω, Ego ſum alpha & o. Ego ſum rerum omnium ſumma.Omnia proficiſcuntur à me uelut a fonte,& ad eundem omnia referuntur,tanq; ad fœli licitatis portum.Nam alpha græcis prima litera eſt,ω magnum poſtrema.Neq; diſſidet hinc il lud Theocriticum in Encomio Ptolemæi. Ἀνδρῶν αὖ πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτεσι λεγέσθω,καὶ πύμα τος καὶ μέσος, Aſt hominum in numero decantetur Ptolemæus. Primus & ultimus ac medius, Item Virgilianum illud.A te principium tibi deſinet.Huc pertinet quod Demoſthenes pronun ciationem τὸ πρῶτον & ὕστερον καὶ τὸ τρίτον eſſe dixit, uniuerſam eloquentiam intelligens, Plato libro de legibus quarto, Ο μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, Iam deus quidem ipſe quemadmodum uetuſto uerbo dici tur tum initium,tum finem,tum medium rerum omnium complectens,Ariſtoteles libro rheto ricorum tertio refert ex Alcidamante quodam,qui philoſophiam legum uallum ac foſſam ap pellarit,omne legum præſidium in philoſophia ſitum innuens,At philoſophus eam metaphorã tanquam duram ac frigidam damnat.Quaſi uero non durior etiam ſit illa ſuperior, Πρώρα καὶ πρύμνη. Verum in oratione ſeria,fortaſſis uitioſæ fuerint,In adagiis non item offendit duricies, ut quæ ſæpenumero uel ænigmatum ſimilima ſint, eaq; ferme laudatiſſima uideantur,quæ pau lo longius detorta fuerint.Proinde quoties ſummam totius negocii & omne momentum præſi diumq; ſignificabimus, proram & puppim,aut foſſam,& uallum dicemus.Vt pietas ſtudiorũ no ſtrorum prora & puppis eſſe debet.Quibuſdam omnium rationũ prora & puppis eſt pecunia.Ad uerſus Chartaginenſium uim.Scipio foſſa pariter & uallum erat.i.præcipuum tutamentum.

Vmbræ VIIII

Σκιαί id eſt umbræ,prouerbiali ioco dicebantur olim ii,qui uenirent ad conuiuium,non ipſi quidem uocati ſed comites eorum,qui uocati fuerant,ſic illos ſequentes,uelut umbra corpus ul tro ſequitur.Ad hanc parœmiam alluſit Horatius Epiſtolarũ libro primo,ſcribẽs ad Torquatũ. Brutam tibi,Septimiúmq;.Et niſi cœna prior potiórq; puella Sabinum. Detinet,ad ſummã lo cus eſt,& pluribus umbris,Sed nimis arcta premunt olidæ cõuiuia capræ,Hoc loco,neq; Porphy rion,neq; Acron prouerbii facit mentionem (opinor) q; rem uulgo iactatam, ceu notam præ terierint.Chriſtophorus Landinus uir alioqui doctus,umbras interpretatur loca in rure operta umbris,in quibus commode diſcumbant conuiuæ. Præterea capras interpretatur ſcurras mor daces,Poſtremo dic quotus eſſe ueli ,ad hũc exponit modum.Reſcribe cuius fortunæ homines tibi conuiuas adhibeam,Nam ſi cupis digniores te eris poſtremus,ſi inferiores eris primus. Hæc non fueram adſcripturus,niſi conduceret oſtendiſſe,in quæ deliramenta uirum eruditũ adigat nõnunq; unius prouerbioli ignorantia,Senſus aũt Horatiani carminis ſic habet,Admonet Tor

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quatum ut ad cœnã ueniat,paucis comitatus,uidelicet Bruta,Septimio & Sabino,non ꝙ sit de-
futurus in accubitu locus,si uelit plureis umbras secum adducere,uerum id futurum incommo-
di,ut alarũ odor offendat cõuiuii suauitatẽ,si angustius sedeatur.Deinde si uelit omnino plureis
umbras,id est comites,præmoneat se de numero,ne non respondeat apparatus,Brutam itaq;,Se
ptimium & Sabinum umbras Torquati uocat,si ueniant,non ipsi quidem inuitati,sed à Torqua
to,quem uocarat Horatius ceu comites adducti.Idem alibi,Cum Seruilio Balatrone Vibidius,
Quos Mecœnas adduxerat umbras,id est ultroneos comites.Plutarchus συμποσιακῶν libro septi
mo,quid sint umbræ narrat his uerbis. Τὸ δὲ τῶν ἐπικλήτων ἔθος οὓς νῦν σκιὰς καλοῦσιν,ὁ κεκλη
μένους αὐθις,ἀλλ' ἀυτὸ τῶν κεκλημένων ὃς δ' ὄφελον ἀχθμένους, ἐζητεῖτο πόθεν ἐλθὲ τὴν ἀρχήν,
ἔδοξε δ' ἀπὸ σωκράτους ἀεισόθμου ἀναπεισθέντος οὐ κεκλημένου εἰς ἀπάδων ἰέναι καὶ αὐθις ἐπα-
θόντα τι γελοῖον,ἔλαθε δ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπολειφθεὶς ὁ σωκράτης ὁ δ' προσιὼν ἀτεχνῶς σκιὰ
προσαπτόμενος σώματος ὑπόπιθεν ἐφ' ὧν ἔχοντι. Mos autem adducendi comites quos nũc um
bras appellant,non ipsos quidem uocatos,sed ab aliis qui uocati fuerant ad cõuiuium adductos
quæsitum est unde nam inoleuerit.Existimabant natum à Socrate, qui Aristodemo persuaserit
ut non uocatus secum ad Agathonis conuiuium accederet.Acciderat enim Aristodemo ridicu
lum quiddam.Siquidem cum inter eundum nõ sentiret Socratem post se relictum prior ingres-
sus est.Plane uelut umbra corpus præcedens,lumine à tergo sequente.Hactenus Plutarchus. Est
autem hæc de Socrate & Aristodemo fabula apud Platonem in dialogo, cui titulus συμπόσιον.

Nihil ad Parmenonis suem. X.

Οὐδὲν πρὸς τὸν παρμένοντος ὗν. Nihil ad Parmenonis suem.De æmulatione dictum,quæ lon
go interuallo abesset ab eo quod imitaretur.Plutarchus in symposiacis quintæ decadis secũdo
problemate,quo pacto natum sit adagium narrat ad hanc ferme sentẽtiam.Parmeno quispiam
fuit,ex hominum eorum genere,qui nostris etiam temporibus uarias animãtium & hominum
uoces ita scite imitantur ac repræsentant,ut audientibus tantum, nõ etiam uidentibus ueræ nõ
imitatæ uoces uideãtur. Neq; desunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parme
non igitur hac arte uulgo ut iucũdissimus,ita etiam celeberrimus fuisse perhibetur. Quem cum
reliqui conarentur æmulari,ac protinus ab omnibus diceretur illud, οὐ μὰ ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν
παρμένοντος ὗν, hoc est,recte quidem,uerum nihil ad Parmenonis suem. Quidam prodiit ueram
suculam sub alis occultatam gestans.Huius uocem cum populus imitatitiam esse crederet. Sta-
rimq; sicuti solent reclamarent, τί δ' ἂν αὐτὴ πρὸς τὸν παρμένοντος. Quid hæc ad Parmenonis su
em? uera sue deprompta,ac propalàm ostensa,refellit illorum iudicium,utpote nõ ex uero,sed
ex imaginatione profectum.Nec intempestiuiter utemur hoc adagio,quoties aliquis opinione
deceptus,de re perperam iudicat.Veluti si quis epigramma parum eruditum,ac neotericum su-
pra modum admiraretur,persuasus antiquum esse,Rursum si quod antiquum esset & eruditum,
ceu nuperum damnaret.Tantum enim ualet hæc imaginatio,ut eruditissimis etiam uiris in iudi
cando frequenter imponat.

Syncretismus. XI.

Συγκρητισμὸς. Cretico prouerbio dicebatur quoties fieret,ut qui modo uidebãtur hostes acer
rimi,repente in summam concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire solet, maxi-
me si quando malum aliquod inciderit utriq; commune.Plutarchus in commentario περὶ φι
λαδελφίας recenset,simulq; explicat paræmiam his uerbis, Ἔτι δ' ἦν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν
ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς καὶ φυλάττειν ἐν δὲ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ διαιτᾶσθαι
τότε μάλιστα,φεύγειν δ' οὓς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσίεσθαι, μιμούμενον ἀνὴρ γοῦν ἔφη τὸ κρητῶν, οἳ
πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις ἅμα πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων, μεληόντο μὲν συμ-
ίασιν,καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός.Præterea oportebit & illud meminisse
Fratribus inter se diffidentibus,obseruareq; ut potissimum eo tempore consuetudinẽ habeas &
conuictũ cum illorum amicis.Rursum,Inimicos fugias,neq; admittas ad familiaritatẽ,illud ui-
delicet Cretensiũ exemplũ sequutus,qui frequẽter cum factionibus & bellis intestinis inter ipsos
pugnarent,inuadentibus aliunde hostibus,omissa contentione coniuncti sunt. Atq; is erat quem
illi syncretismũ appellabant.Hactenus Plutarchus.Pertinet huc quod alias ex Aristotele refere-
mus, συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά.Conciliant homines mala.Adagium recte accõmodabit
& in illos qui amicitiam ineunt,non ꝙ sese ex animo diligant,sed ꝙ alter alterius opis egeat,aut
quo ueluti coniunctis copiis communem inimicam pessundent.Refertur & ab apostolo quodã
Byzantino.

Qui circa salem & fabam. XII.

Πρὸς ἅλα καὶ κύαμον. Iuxta salem & fabam.In eos dicebatur qui se simularent scire quod ne-
scirent

ſcirent.Siquidem diuini reſponſuri fabam & ſalem apponebant. Vnde qui inter ſe de rebus arcanis communicarent. Τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant.Ad hunc quidem modum ſcriptum legitur in Diogeniano reliquiſq; græcarum parœmiarum collectoribus. Verum Plutarchus in ſympoſiacorum problematum decade quarta,non fabam ſed cuminum ſcribit,niſi forte depra uatus eſt codex, Ἐκεῖνο δὲ πῶς ὑμᾶς λέληθε τοὺς πρὸ ἅλα καὶ κύμινον, ὃ δὲ τὸ μὲν ποικίλον ὄσι τὸ ἡδύ. At illud fortaſſe uos fugit quod aiunt,qui iuxta ſalem ac cuminum,quod illud quidem lautius,hoc ſuauius,Rurſum eiuſdē operis decade quinta, Ἐζήτει Φλῶρος ἑστιωμένων ἡμῶν περὶ αὐτῷ τίνες ἂν εἶεν οἱ πρὸ ἅλα καὶ κύμινον ὀνομαζόμενοι, Quærebat Florus cum apud ipſum cœnaremus,qui nam eſſent qui in prouerbio iuxta ſalem & cuminū dicerentur, Apollophanes autem grammaticus ſic eam quæſtionem diſſoluit,ut dicat adagium ſummam familiaritatem ſignificare,Siquidem qui magnopere inter ſe familiares ſunt,hi uel ſalem & cuminum una cœnant,neq; requirunt apparatum ullum ciborum. Vnde & ille iocus eſt Octauii cæſaris ad Mecœnatem,à quo fuerat conuiuio perparco,frugaliq; acceptus,Neſciebam me tibi eſſe tam familiarem.Huc pertinet etiam illud quod ſuo loco referemus, ἅλα καὶ ζάπεζαν μὴ παραβαίνειν, id eſt non oportet tranſgredi ſalem & menſam, hoc eſt amicitiæ ius quod his rebus conciliatur non eſt uiolandum.Porro ſalis nomine frugalem uictum innui,paſſim ex poetis licet cognoſcere,Horatius in odis. Viuitur paruo bene,cui paternum ſplendet in menſa tenui ſalinum. Idem in ſermonibus.Modo ſit mihi menſa tripes & concha ſalis puri, Verum in diuinationibus uidetur magis religionis cauſa ſolitus apponi.Cur autem hic honos ſali potiſſimum ſit habitus,quæritur apud Plutarchum in eo quem modo citaui loco. Nam & Homerus ſalem diuinum appellat,& Plato ſcripſit ſalem rebus diuinis amiciſſimū,familiariſſimúmq;.Proinde ægyptii honoris cauſa prorſum à ſale abſtinent,adeo ut ne panibus quidem ueſcantur ſale conditis.Tametſi Plutarchus arbitratur ægyptios hac gratia potius abſtinuiſſe, ſiquando pure uiuere uellent, quo præcipue libidinem irritare putetur,idq; propter calorem.Præterea non eſt ueri diſſimile illos abdicaſſe ſibi ſalem,tanq; condimentum omnium ſuauiſſimum,ita ut non immerito obſoniorum obſonium appellari poſſit,Nam ſunt qui de hac cauſa ſalem gratiam nominarint,& citra hunc omnia uideantur inſipida ingratáq;.Quanq; illud maxime diuinū in ſe ſal habere uidetur,quod à corporibus uita deſtitutis putrefactionem,ac tabem arcet,neq; ſinit prorſum interire,diu mori uelut reſiſtens,animæq; quoad licet uice fungens,Atqui nihil eſt anima diuinius. Huius ut eſt officium animantia tueri,continereq;,nec ſinere compaginem dilabi,itidē ſal animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium,& membrorum inter ſeſe amicitiam cō ſeruat.Hac eadem ratione fulgurum ignem ſacrum ac diuinum arbitrantur,quod ictorum corpora multo tempore perdurent,neq; putreſcant.Habet & illud quaſi diuinū ſal, quod uim quandam gignendi genuinam habere credatur,uel hoc argumento,quod(ſicuti paulo ſuperius dictū eſt)ſeminalem uigorē expergefacit,acuitq;.Proinde,qui canibus alendis dant operā,ſalſis carnibus ac ſalſamentis eos paſcunt,quoad gignendum reddantur alacriores.Accedit huc quod è nauibus marinis,immenſa murium uis ſoleat enaſci.Neq; deſunt qui dicant mulieres etiam citra uirilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingant. Præterea putant huc alluſiſſe poetas,qui nō ſine cauſa finxerint Venerem genituræ principem,è ſalo natam fuiſſe,quam etiam ἁλιγενῆ. id eſt ſaligenam cognominát. Quin iidem deos omneis marinos fœcundos,& plurimorum liberorum progenitores faciunt.Deniq; nullum eſt animal neq; terreſtre neq; uolatile perinde fœcundum, ut ſunt oīnia marina.Huiuſmodi ferme de ſale diſſeruntur apud Plutarchum,quæ quidem hoc magis libuit referre,quod in chriſtianis etiam myſteriis præcipue baptiſmatis quo renaſcimur, ac denuo gignimur ad ſalutem,ſal in primis admiſceatur,ut ex his quæ ueteres de ſale ſenſerunt, non nihil etiam theologus ad ſuum uſum poſſit accommodare.

Duabus ancoris fultus. XIII

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ.Duabus nixus in portu ſedet,Subaudiendum ancoris.De firmis & immotis & qui rem ſuam probe conſtabilierunt,Ductum à nauibus intra portum tutò manentibus à prora ſimul & à puppi proiectis ancoris. Meminit Ariſtides Panathenaicis. Ab eadē metaphora ductū eſt, quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſthenes, Οὐκ ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, Subaudiendum ἀγκύραις id eſt haud eadem ancora nixus eſt,qua uulgus hominum.

Sine capite fabula. XIIII

Ἀκέφαλος μῦθος, Sine capite ſermo dicit imperfectus ac mutilus.Plato libro de legibus ſexto Οὐκοῦν δὴ πού λέγων γε ἂν,μῦθον ἀκέφαλον ἐκὼν καταλίποιμι,πλανώμενος γὰρ ἂν ἀπάντῃ ῥᾳδί-

Ὡς ὂν ἄμορφος φαίνοιτο, Nequaq̃ profecto poſteaq̃ dicendi parteis ſuſcepi,ſermonẽ abſq; capite libens reliquerim,Etenim ſi oberrans talis occurrat alicui fœdus uideretur.Refert à Zenodoto, XV.

Inter ſacrum & ſaxum.

Tyndarus apud Plautum alter è captiuis,cum iam proditis dolis eſſet deprehenſus,nec habe ret quanam arte poſſet elabi.Nunc ego(inquit)omnino occidi. Nunc ego inter ſacrũ ſaxúmq; ſto,nec quid faciam ſcio.Apuleius aſini ſui libro undecimo.Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente(quod ait uetus prouerbium)inter ſacrum & ſaxum poſitus cruciabar.Explicat aũt Apuleius allegoriam adagii,uidelicet alludens ad ſacerdotium, cui erat initiãdus,& paupertatẽ ſaxo duriorem,per quam non ſuppetebãt ſumptus.Sumptum apparet ex priſcis fœderis feriendi cerimoniis, in quibus fecialis porcum ſaxo feriebat,hæc interim pronuncians.Qui prior popu lus fœdus rumpet.Iuppiter ita eum feriat,quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio.Sed un decunq; fluxit adagium,ſatis liquet dici ſolitum in eos qui perplexi ad extremum periculum re diguntur. XVI.

Inter malleum & incudem.

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ σφύρας, Inter incudem & malleum, Huic non diſſimile refertur ab Origene theologo,quadam in Hieremiam homilia,his quidem uerbis.Iam quoddam eſt apud nationes tritum uulgi ſermone prouerbium,ut de his qui anxietatibus & ingentibus malis pre muntur dicant.Inter malleum ſunt & incudem.

Nunc meæ in arctum coguntur copiæ. XVII

Rem eandem diuerſa ſignificat allegoria Terentius in Andria cum ait.Nunc mea in arctum coguntur copiæ.Metaphora ſumpta ab exercitu,qui laborat iniquo concluſus loco,& undiq; ob ſidetur ab hoſtibus,ut difficile ſit effugere. In acie nouaculæ. XVIII.

Nec abhorret à ſuperioribus illud quod ab Homero ſumptum, maximiſq; celebratum auto ribus in adagionem abiit, Ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, id eſt in nouaculæ cuſpide ſiue acie.Pro eo quod eſt in ſummo diſcrimine.Sic enim in Iliadis decimo loquitur Neſtor, Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμὴς Ἡ μάλα λοιγὸς ὀλεθρος ἀχαιοῖς ἠὲ ζώειν. Nunc etenim cunctis ſita res in cuſpide ferri eſt,Viuant ne,an triſti exitio abſumantur Achiui.Sophocles in Antigone, Φρονεῖ δὲ ὡς οὐ νῦν ἐπὶ ξυρὸν τύχης, Sunt autem Tireſiæ uatis uerba, Creontem admonentis ut ſapiat, in tanto conſtitutus periculo.Rurſum in epigrammatibus,Εὐρώπης καὶ τῆς δορυδενέος θ' Ἑλλάδος ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή. Europæ atq; Aſiæ reges Mauorte potentes.Nũc uobis utriſq; nouaclæ in acumine res eſt,De Menelao ac Paride ſingulari certamine decernẽtibus uter Helena potiretur.Theocritus in Dioſcuris. Ἀνθρώπων σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ κάδη ἐόντων, Certa ſalus hominum iam ferri in cuſpide ſtantum.Sumptum uidetur à circulatoribus qui in cuſpide gladi orum ingrediuntur,aut ab his qui ferrum manu contrectant. Res eſt in cardine. XIX

Huic nõ omnino diuerſum eſt illud.Res eſt in cardine.Quod Seruius prouerbium eſſe admo nuit,enarrans illud Maronis.Haud tanto ceſſabit cardine rerum.Putátq; perinde uolere quaſi di cas.Res eſt in articulo.M.Tullius.In eo cardo rei uertitur dixit,pro eo quod eſt, ex hoc tota res pẽdet. Quintilianus libro duodecimo.Nam ut taceam de negligẽtibus,quorum nihil refert,ubi litium cardo uertatur.Idem libro quinto.Nam ſi fatetur multis ex cauſis potuit cruenta eſſe ueſtis,ſi negat.Hic cauſæ cardinem ponit,in quo ſi uictus fuerit,etiam in ſequẽtibus ruit. Sumptum ab oſtiis,quæ cardinibus ſuſtinentur uoluunturq;. Nouacula in cotem. XX

Ξυρὸς ἐς ἀκόνην, Nouacula in cotem.Dici ſolitũ in hos qui forte in eas res inciderunt,in quas minime uolebant,neq; nouacula poteſt incõmodius cadere, q̃ ſi in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianũ.Et fragili quærẽs illidere dentem illidet ſolido.Recte ac commodabitur & in eum qui lædendi cupidus,tandem hominem nactus eſt,à quo uiciſſim læ datur, cum illi nocere non poſſit.Siquidem nouacula,ſi in molle quippiam inciderit, diſſecat, ſi in cotem retunditur.Huc reſpexit ille qui dixit ſibi in animo eſſe ut nouacula cotem diſcinderet, ſignificans in cotem nihil poſſe nouaculam. Caliga Maximini. XXI.

Caliga Maximini uulgo dictitatum eſt in homines inſulſos & immodicæ proceritatis.Id ada gii refert Iulius Capitolinus,in uita Maximini imperatoris.Nam cum eſſet(inquiens) Maximi nus pedum(ut diximus)octo & prope ſemis,calciamentum eius,id eſt campagium regium qui dam in luco,qui eſt inter Aquilegiam & Aritiam poſuerunt,quod cõſtat pede maius fuiſſe homi nis ueſtigio atq; menſura.Vnde etiam uulgo tractum eſt cum de longis atq; ineptis hominibus diceretur,Caliga Maximini,Hactenus Iulius.Ergo prouerbium rectius uſurpabitur,ſi cum odio, contemptúue dicatur. Propterea quod is Maximinus unde natum eſſe conſtat inuiſiſſimus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

eſſet,pariter & populo romano & ſenatui,quippe Thrax natione,deinde ſordido genere, poſtremo moribus barbaris ac feris.Quin etiam nunc homines inſignitæ proceritatis uulgo male audiunt tanq; ſocordes atq; inertes.

Clematis ægyptia. XXII.

Huic confine eſt quod à Phalereo Demetrio refertur, κλήματις αἰγυπτία, Clematis ægyptia, id ait ioco dici ſolitum in eos qui corpore præter modum procero,atq; atro colore eſſent, natũ haud dubie ab eius herbæ ſpecie,de qua meminit Dioſcorides libro quarto,Plinius libro xxiiii. capite xiiiii. Itali(inquit) centunculum uocant roſtratis foliis,ad ſimilitudinem capitis penularum iacens in aruis.Græci autem Clematidem appellant.Sed cum Clematidis multæ ſint ſpecies quas inibi recenſet Plinius,una duntaxat prouerbio locũ feciſſe uidetur,ea nimirum quæ Clematis Ægyptia cognomine dicitur,Dicitur autem quod hanc maxime gignat ægyptus,folio lauri,longo tenuiq;,aduerſus ſerpentes & priuatim aſpides,ex aceto pota efficax,quæ eadem ab aliis Daphnoides,ab aliis Polygonoides uocatur.Laertiꝰ in uita Zenonis ex autoritate Apollonii ſcribit Zenonem gracili fuiſſe corpore,ſtatu procero,atra cute.Deinde autorem citat Chryſippum qui in ſecundo prouerbiorum ſuorum libro ſcripſerit,ob eam cauſam à quodam Clematidem ægyptiam fuiſſe dictum.

Res ad Triarios rediit, XXIII

Romanum extat adagium elegans cum primis,& annotandum,Res ad Triarios rediit,Eo licebit uti, cum ſignificabimus rem eo periculi redactam eſſe,ut extremo conatu, ſummiſq; uiribus ſit enitendum,& ad ſuprema confugiendum conſilia,quibus ſi nihil proficiatur,iam nihil reliquum eſſe uideatur,unde ſubſidium ſperare poſſis,Veluti ſi in diſceptatione quapiam literaria mediocribus ambigẽtibus,ad unum aliquem ſummæ doctrinæ uirum rem deferre cogeremur, Aut in ancipiti negocio potentiſſimorũ amicorum opem implorare compelleremur,quos non niſi maxima quadam adacti neceſſitate ſoleamus interpellare.Deniq; ſi cum uulgaribus illis cõſiliis res explicari nequit,ad nouum aliquod & egregie callidum confugitur. Quemadmodum in Phormione Terentiana Geta,cum ſignificaret neq; in Antiphone,neq; in Phedria,neq; in ſe ſatis eſſe præſidii,ad retundendam ſenis ſæuitiam.Ad te inquit Phormio ſumma redit.Natum eſt adagium è ratione,modóq; componendi Romani exercitus.Refertur autem pariter & explicatur à Tito Liuio primæ decadis libro octauo,cuius uerba libuit ſubſcribere,Poſtremo in plureis ordines acies diſtribuebatur.Ordo enim ſexagenos milites,duos centuriones,uexillarium unum habebat.Prima acies haſtati erant,manipuli quindecim diſtãtes inter ſe modicum ſpacium.Manipulus leuis,uicenos milites,aliam turbam ſcutatorum habebat.Leues autem,qui haſtam tantum geſtaq; gererent, uocabantur.Hæc prima frons in acie,florem iuuenum pubeſcentium ad militiam habebat.Robuſtior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus eſt nomen Hos ſequebantur ſcutati omnes,inſignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen antepilanos apellabant,quia ſub ſignis iam alii quindecim ordines locabantur, ex quibus ordo unuſquiſq; tres parteis habebat.Earum unanquanq; primum pilum uocabant.Tribus ex uexillis conſtabat.Vexillum cẽtum octoginta tres homines erant.Primum uexillum Triarios ducebat ueteranum militem ſpectatæ uirtutis,Secũdum Rorarios minus roboris,ætate,factiſq;.Tertium accenſos minimæ fiduciæ manum.Eo & in poſtremam aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet,haſtati omnium primi pugnam inibant,Si haſtati profligare hoſtẽ non poſſent,pede preſſo eos retrocedentes,in interualla ordinum principes recipiebant.Tum principum pugna erat,haſtati ſequebantur.Triarii ſub uexillis conſidebant,ſiniſtro crure porrecto,ſcuta innixa humeris,haſtas ſub recta cuſpide in terra fixas,ut haud ſecus quam uallo ſepta, inhorreret acies tenentes.Si apud principes quoq; haud ſatis proſpere eſſet pugnatum, à prima acie ad Triarios ſenſim referebantur.inde rem ad Triarios rediſſe,cum laboratur prouerbio increbruit Triarii conſurgentes ubi in interualla ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſent, extemplo compreſſis ordinibus uelut claudebant uias,unóq; continente agmine,iam nulla ſpe poſt relicta in hoſtem incidebant.Id erat formidoloſiſſimum hoſti,cum uelut uictos inſecuti, nouam repente aciem exurgentem auctam numero cernebant,Hactenus Titus Liuius, cuius ex uerbis ſatis arbitror liquere prouerbium,ut noſtra interpretatione iam non ſit opus.

Sacram ancoram ſoluere. XXIIII

Huic finitimum illud quod apud græcos celebratur. ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, Sacram ſoluere ancoram.Quoties ad extrema præſidia confugitur. Tranſlatum a nautis,qui maximam ac uetuſtiſſimam ancorã ſacrã uocant,eamq; tum demum mittunt,cum extremo laborãt diſcrimine, Lucianꝰ in Ioue tragœdo, Ακουσον δὴ ἱερὰν φασιν ἄγκυραν. καὶ ἣν ὅδε μιᾷ μηχανῇ ἀποῤῥήξεις.Audi

iam ſacram(ut aiunt)ancoram,quanq; nulla ui queas abrumpere.Sic enim appellat argumentũ inſolubile.Rurſum in Drapetis, Ἐδόξεν οὖν σκοπουμένους τὴν ὑστάτην ἄγκυραν,ἣν ἱερὰν οἱ ναυτικοὶ μῦθοί φασι καθιέναι. Viſum eſt igitur re perpenſa extremam ancoram,quam nautæ ſacram nominant demittere. Rurſum in apologia, Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄθρυπτος. Mihi fortaſſis una illa ancora adhuc ſupereſt integra,id eſt illud mihi adhuc ſupereſt quo poſſim confugere Euripides in Helena, Ἄγκυρα δή μοι τὰσδε τύχας ὀχεῖ μόνη. Mihi ab unica fortuna pendet ancora,hoc eſt una duntaxat ſpes mihi ſupereſt. XXV

Mouebo talum à ſacra linea.

Idem pollere putat Diogenianus, Κινῶ τὸν ἀφ'ἱερᾶς, Sacræ lineæ talum mouebo. De his qui extrema parant experiri.Id Iulius Pollux exponens ait,a ludo quopiam teſſerarum eſſe natũ adagium,Luſum autem fuiſſe huiuſmodi,ut utriq; ludentium eſſent calculi quinq;,totidem impoſiti lineis,unde & Sophocles dixerit, πεσὰ πεντέγραμμα,id eſt teſſeræ quinq; linearum,Inter eas lineas utrinq; quinas unam fuiſſe mediam quam ſacram uocabant,unde qui talum mouiſſet,is ſacræ lineæ calculum mouere dicebatur.Id uero nõ fiebat, niſi cum res poſceret,ut ludens ad extrema confugeret auxilia,Vſurpat hoc adagium Plato libro de legibus quinto,Καθάπερ πεττῶν ἀφ'ἱεροῦ, Tãq; à ſacra teſſara,Plutarchus in libro qui inſcribit an ſeni ſit gerenda reſpu. Τελευταίαν ὥσπερ τὴν ἀφ'ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν ὁ γῆρας. Poſtremam nobis tanq; a ſacra linea ſenectã allegant,hoc eſt ueluti cauſam grauiſſimã.Huc alluſit & Theocritus in Bucoliaſtis,καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον, Atq; a lineola lapidem mouet. XXVI.

Nudior Leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος. Nudior Leberide,de uehementer tenuibus.Leberis enim ſerpentis exuuium ſignificat,quo nihil eſſe poteſt inanius.Ait Suidas Leberidem hominem fuiſſe ſupra modum pauperem,ita ut uulgari ſermoni locum fecerit, Athenæus, Σαυτὸν ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος, Oſtendis te ipſum inaniorem Leberide.

Qui quæ uult dicit,quæ non uult audiet. XXVII.

Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbii loco citat. Nihilq; ſuper hoc audies (inquit)niſi illud è triuio,cum dixeris quæ uis, audies quæ non uis,Terentius in Andria. Si mihi pergit quæ uult dicere,quæ non uult audiet.Rurſum in prologo Phormionis,Benedictis ſi certaſſet,audiſſet bene. Eodem alluſit in prologo Andriæ.Deſinant maledicere, malefacta ne noſcant ſua.Primus autem huius adagii pater Homerus fuiſſe uidetur. Apud quem hic uerſus eſt in Iliadis.τ. Οἷόν κ'ἔιπωθα ἔπος, τοῖόν κ'ἐπακούσαις, Talia dicentur tibi qualia dixeris ipſe, Item Heſiodus in libro cui titulus Opera & dies,εἰ δ'ὃ κακὸν τ'εἴποις τοῖός κε καὐτὸς μᾶλλον ἀκούσαις Fors male dicenti, dicentur plura uiciſſim,Rurſum in eodem. Εἰ δέ κεν αὖρχη. Η τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας, Λιστόξ τ'ἐννυχίη μεμνημένος,Si quod prior ipſe Aut uerbum aut factum dicãs ue,geráſq; moleſtum. Ad te cum dupli rediturum fœnore noris Euripides in Alceſtide. Εἰ δ'ἡμᾶς κακῶς Ερεῖσ,ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ φθονῇ κακά. Si dixeris nobis male, Mala inuicem permulta,nec falſa audies,Longe uenuſtius idem extulit Sophocles citante Plutarcho, Φιλεῖ γὰρ πλῶτταν ἐκχέας μάτην Ακὼν ἀκούειν οὓς ἐκὼν εἶπε λόγους, Etenim ſolet qui dicta temere iecerit Audire nolens uerba,quæ dixit uolens.Quinetiam his noſtris temporibus eiuſmodi quiddã uulgo dictitant.Vt ſalutabis ita & reſalutaberis,hoc eſt ut tua fuerit oratio,ita tibi reſpondebit.Plautus.Contumeliam ſi dices audies.Cecilius in Chryſio apud Gellium,Audibis male, ſi male dicis mihi.Eodem pertinet Euripideum illud apud autores paſſim obuium, Αχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ'ἀφροσύνης θ' τέλος δυστυχία,Infrenis oris,& iniquæ uecordiæ finis calamitas,Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata,Μὴ κακολογεῖν θεὸς πλησίον, εἰ δὲ μὴ ἀκούσεσθαι ἐφ'οἷς λυπήσεσθαι,id eſt non eſſe maledicẽdum iis quibus cum agimus, Alioquin audituros quæ moleſtiam adferant.

Sero ſapiunt phryges. XXVIII.

Hoc prouerbium ex uetuſtiſſima tragœdia Liuii Andronici mutuo ſumptum eſt,quæ inſcribitur equus Troianus.Sero ſapiunt phryges.Vſurpatur a Cicerone in epiſtolis familiaribus. In equo (inquit) Troiano ſcis eſſe,ſero ſapiunt phryges.Conuenit in eos quos ſtulte factorum ſero pœnitet. Siquidem Troiani tot iam acceptis cladibus uix decimo demum anno de reſtituenda Helena conſultare cœperunt, quam ſi ſtatim initio repoſcenti Menelao reddidiſſent,innumerabilibus ſeſe calamitatibus ſubduxiſſent. Euripides in Oreſte,Οὐκ ἐφρονεῖς δῦ τότε λιποῦσ' ἀχρεῶς δόμους, At nunc profecto ſerius ſapis bene,Cum tunc penates turpiter reliqueris.Nam uerba ſunt ad Helenam Electræ,Demades autore Plutarcho dicere ſolebat. Athenienſes nunquam deçernere pacem,niſi pullis ueſtibus indutos,innuens eos eſſe bellãdi cupidiores quam ſat eſſet, nec niſi clade ſuorum admonitos de pace cogitare.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Piſcator ictus ſapiet. XXIX

Eandem habet ſententiam illud apud græcos celebratiſſimum, Αλιεὺς πληπὴς νόον ἴσει. Piſcator percuſſus ſapiet, Idq; ferunt ab huiuſmodi quodam euentu natum. Cum piſcator quiſpiã piſcibus, quos intra rete tenebat, manũ admouiſſet, atq; a ſcorpio feriretur. Ictus (inquit) ſapiam, Itaq; ſuo malo doctus cauit in poſterum. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

Factum ſtultus cognoſcit. XXX

Idem aliter effertur ab aliis, Ρεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, Rem peractam ſtultus intelligit, Sumptum eſt autem ex Homero, qui pluribus locis hanc uſurpat ſententiam, Vt in Iliadis. Π. Μή τ' ἄντιος ἴσαο ἐμοῖο, πείνῃ κακὸν ὧδε λέγειν, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, Mihi obuius ire caueto, priuſq; noxæ aliquid capias, nam factum nouit & excors. Huc alluſit Euripides in Bacchis. κακοῦ γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν, Nam didicit affinis malo. De Pentheo qui ſero nec niſi ſua pernicie doctus, cœpit reuereri bacchũ, Neq; huic diuerſum eſt quod admonet Senarius ille, inter græcanicas ſentẽtias celebris, Η δὲ μετάνοια πίνετ' ἀνθρώποις κείσις, Tum iudicant homines ubi iam pœnitet. Eodem pertinet Virgilianum illud. Diſcite iuſticiam moniti, & non temnere diuos, Item illud Demoſthenicum, Non emo tanti pœnitere. Vnde per quam eleganter Fabius apud Titum Liuium euentum, ſtultorum magiſtrum appellat Nec euentus doceat hoc, inquiens qui ſtultorum magiſter eſt ſed ratio, Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiuſmodi ſeram & infrugiferam prudentiam miſeram uocat. Terror, inquit, & metus, & miſera illa ex periculis facta prudẽtia, monebat, ut a rep. (erat autem omnino nulla reſp.) oculos aures, animos auerteremus.

Malo accepto ſtultus ſapit. XXXI

Paulo diuerſius extulit Heſiodus, eandem tamen ſententiam, cum ait in libro cui titulus Opera & dies, Δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει, Ες τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω, Tandem ſua pœna nocentem Conſequitur paſſuſq; ſapit tum deniq; ſtultus. Ad quam ſententiam uidetur alludere & Homerus in Iliados. ϛ. ἵνα γνόιης ἀπότινον Vti tuo damno cognoſcas, Plato in ſympoſio, Ex his quæ mihi acciderunt, hunc cognoſcito, rebuſq; tuis conſulito, ne iuxta prouerbiũ, ſtultorum more poſt acceptum malum ita demum erratum agnoſcas. Huc referendum & Plautinum illud, Feliciter ſapit qui alieno periculo ſapit. Huc alludunt & illæ ſero ſapientium uoces Nunc ſcio, quid ſit amor. Nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſeram eſſe ſentio. Ah uix tandẽ ſtolidus. Videtur adagium ex illa uetuſtiſſima fabula manaſſe, de duobus fratribus Prometheo atq; Epimetheo, quæ quidem refertur apud Heſiodum ad hanc ferme ſententiam. Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum è cœlo, ac mortalibus redditum, cupiénſq; illum ſimili retaliare dolo, Vulcano negocium dat ut è luto puellæ ſimulacrum, quanto maximo poſſit artificio fingat. Id ſimul atq; factũ eſt, ſingulos deos, deaſq; monet, ut ei ſimulacro ſuas quiſq; dotes adiungeret. Vnde & uirgini Pandoræ nomen affictum apparet. Hanc igitur omnibus formæ cultus, ingenii, linguæq; dotibus cumulatam. Iuppiter cum Pyxide pulcherrima quidem illa ſed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit, is recuſato munere fratrẽ admonet, ut ſi quid muneris ſeſe abſente mitteretur ne reciperet, Redit Pandora, perſuaſóq; Epimetheo Pyxidem donat. Eã ſimul ac aperuiſſet, euolantibúſq; morbis, ſenſiſſet Iouis, ἄφρα σῶρα, ſero nimirum ſapere cœpit. Vbi Heſiodus palàm ad adagionem alludens ait, Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ὀνόμηυ, Accepit, tactúſq; malo, tũ deniq; ſenſit. Idem ſignificat in theogonia, Hæc inquit peperit Προμηθέα ποικίλον ἄολμῆ τιν, ἀμαρτίνοον τ' Ἐπιμηθέα, Prometheũ uafrum nominans, ac uariis inſtructum conſiliis. Epimetheum poſt erratum ſapientem. Quod ipſa etiam indicant uocabula, Nam Προμηθεὺς græcis eum ſignificat cui prius quã rem aggrediatur ſuppetit conſilium, Επιμηθὺς, cui re peracta, tum demum conſilium in mentem uenit, Προμηθέυεσθαι, eſt conſilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam. Ex comico quopiam citat hunc uerſiculum dictum in Cleonem, quod ſero nec niſi confecto negocio ſaperet Κλέων προμηθὴς ὕστ μετὰ τὰ πράγματα, Rebus peractis eſt Cleon Prometheus. Idem in calce eiuſdem dialogi, Εστὶ τόγε μετὰ βουλεύεσθαι. ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως δέ ἐν, Nam illud quidem poſt rem conſulere Epimethei eſt, non Promethei, Effertur etiam ad hunc modũ parœmia, Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, poſt mala prudentior. Rurſum hoc pacto, Εξ ὧν ἔπαθες ἔμαθες. Quæ nocent docent. At multo conſultius alienis malis prudentiorem reddi, iuxta græcam ſententiam, Βλέπων πεπαίδευμένος τὰ τῶν ἄλλων κακὰ, Aliena ſpectans doctus euaſi mala. Circunfertur & illud uulgo iactatum. Mortaleis pudore & iactura doctiores euadere.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aliquid mali propter uicinum malum. XXXII.

Dorippa apud Plautum in milite. Nunc ego uerum esse illud uerbum experior, aliquid mali esse propter uicinũ malum, Quibus ex Plauti uerbis satis liquet hanc sententiã uulgari sermone fuisse celebratam. Eam Hesiodus eleganter expressit in opere, cui titulus, Operæ & dies, Εἰ δέ τοι καὶ χεῖμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται. Κείτονθ' ἅλωσοι ἕκιον, ζώουσι δὲ πᾶσι πῆμα κακὸς κείτων. ὅσσον τ' ἄπαθος μέγ' ὄνειαρ. Εμμορέτοι τιμῆς, ὅς τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ, Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' ἐμὴ εἰ τῶν κακὸς εἴη, Si qua domi inciderit tibi res, tunc ilico omissis Adsunt uicini zonis. Cinguntur at ipsi Affines, Noxa est, uicinus ut improbus ingens, Cõtra ita maxima commoditas, si commodus adsit, Deest honos huic, bona quem uicinia deficit, At nec intereat bos, ni uicinus abi improbus adsit. Neq; tantum inter priuatos uicinos hæc sententia locum habet, uerum etiã experimentis obseruatum est, populos à uicinis subuersos. Quemadmodum Ætolis & Acarnanibus euenit, qui se mutuis cladibus euerterunt inter sese finitimi. Itẽ Chartaginẽsibus & Byontinis. Quarum historiarum meminerunt Hesiodi interpretes. Huc uidetur leuiter alluisse Virgilius in æglogis, cum ait, Nec mala uicini pecoris contagia lædẽt. Admonet autem paroemia uti bonorum conuictum & consuetudinem expetamus, à malis nos quammaxime possumus abducam⁹. Proinde scitum est illud Themistoclis apud Plutarchum, qui cum predium quoddã uenderet, hoc quoq; præconem addere iussit, Οτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας, id est quod uicinum etiam haberet bonũ, quasi uicini commendatione futurum esset longe uẽdibilius. Neq; multum abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmen, Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐτάρῃ. Sæpe mali malefacta uiri, populus luit omnis.

Manus manum fricat. XXXIII.

Socrates in Axioco Platonis ait Prodico sophistæ, hunc Epicarmi comici uersiculum semper in ore fuisse, Η δὲ χεὶρ, τὴν χεῖρα κνίζει δός τι ἵνα λάβοις τι, Affricat manum manus, da quiddã & aliquid accipe. Videlicet hominis quæstum facete taxãs, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq; quæ tũ dicturus esset affirmat. At ne id quidem gratuito, immo numerata mercede. Sententia digna, tum homine Siculo, tum Vafro poeta, sic enim illum appellat Cicero. Monet autẽ neminem ferme mortalium inueniri, qui uelit in quenpiam beneficium collocare, à quo nõ speret aliquid emolumenti uicissim ad se rediturum. Sed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari, Idem adagium effertur & hoc pacto, χεὶρ χεῖρα νίπτει, id est, Manum manus lauat, Idem pollet utraq; metaphora. Nam mutua commoditas est, quoties uel fricat uel abluit manus manum. Circumfertur inter græcanicas sententias huiusmodi distichon, Ανὴρ δὲ ἀνδρὸς καὶ πόλις σώζει πόλιν Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον. Vrbs seruat urbem, seruat itidẽ uir uirum. Manus manum, digitus digitumq; colluit.

Gratia gratiam parit. XXXIIII.

Eandem sententiam Sophocles simpliciter extulit in œdipo, in Colono, Ἡ χάρις χάριν φέρει Gratiam adfert gratia. Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro, χάρις χάριν δ' ὀφεῖν ἥτις ῥυσὸ ἀεί. Beneficium semper beneficium parit. Quod Hesiodus uelut enarrans in primo georgicon, Τὸν φιλέοντα φιλεῖν. καὶ τῷ προσίοντα προσεῖναι καὶ δόμεν ὅσκε δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅσκε μὴ δῷ, δώῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώῃ δ' οὔ τις ἔδωκεν, Quibus significatur beneficium inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena, Χάρις δ' ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. Beneficium beneficio respondeat.

Par pari referre. ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν. XXXV

Terentius in Eunucho paroemiam usurpat, superiori non admodum dissimilem par pari referto, Qua monemur, ut tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideam amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi, Deniq; utcunq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phormionis. Quod ab ipso allatum est, sibi id esse relatum putet. Non inconcinne tum quoq; usurpauerimus, si quando uerba uerbis, blanditias blanditiis, promissa promissis pensamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Aristoteles libro moralium nono. Dionysius Citharœdum accersiuerat, ut sibi caneret in nuptiis, atq; cum eo his pactus est legibus, ut quo doctius meliusq; caneret, hoc copiosiorem ferret mercedem. Annixus est omni artificio citharœdus, uti quã scitissime caneret, sperans ampliſſimum premium. At postridie pactam mercedem reposcenti musico, qui conduxerat ait iam persoluisse sese, quod esset pollicitus. Nempe par pari retuliſſe, proq; uoluptate reposuisse uoluptatem, spem lucri significans, quæ quidem hoc maior fuerat, quo magis ex arte cantasset. Verum hoc loco negat Philosophus par pari relatum. Propterea quod alter id quod uolebat accepit, alter eo quod expectabat frustratus est, Huc uidetur respexisse

ſpexiſſe Euripides cum ait in Andromache, σόφρων καθ' ἡμᾶς σόφρον' ἀνηλίκωτατοι θυμόμοιος ἦ τεύξεται θυμουμένων. Modeſtus in nos ſentiet modeſtum item. Commotus autem me reperiet cõcitum. Porro prouerbium natum uideri poteſt à compotationibus ueterum græcorum, apud quos æqualibus cyathis bibere mos erat. Archippus in amphitryone ſecunda apud Athenæum Τίσ ἐκέρασε σφῶν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ. Quis par ſceleſte miſcuit uobis pari? Item Cratinus in Pytine Τὸν Δ' ἴσον ἴσῳ φόρον τ' ἐγὼ δ' ἔκτησόμαι, At par pari reddentẽ, ego autem accepero, Erat hæc uox ἴσον ἴσῳ, ſolennis inter propinandum, ut ex eodem autore facile liquet.

Eadem menſura, XXXVI.

Quod modo retulimus uidetur pariter & ad officii & ad iniuriæ retaliationem pertinere, Verum ad beneficii penſationem magis referendũ, quod ait Heſiodus αὐτῷ τῷ λώϊον, ἄικε δύνασθαι, Aut menſura eadem aut melius quoq; ſi qua facultas. Quo docet officium remetiendum eſſe eadem menſura, aut etiam copioſiore ſi ſuppetat facultas, prorſúmq; hac parte imitandos eſſe fœcundos agros, qui ſementem depoſitam, multo cum fœnore reddere conſueuerunt. Citatur à Luciano prouerbii uice in imaginibus, αὐτῷ μέτρῳ φασὶ καὶ λώϊον. i. eadẽ menſura (quod aiunt) aut melius M. Tullius epiſtolarum ad Atticum libro tertio decimo. Ego autem me parabam ad id quod ille mihi miſiſſet, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, ſi modo potuiſſem, Nam hoc etiam Heſiodus aſcribit, Αἴκε δύνασθαι. Hoc adagio non grauatus eſt uti præceptor noſter Chriſtus in euangelio cum ait futurum, ut qua menſura fuerimus aliis emenſi, eadem nobis alii remetientur.

Craſſa Minerua. Pingui Minerua. Craſſiore muſa. XXXVII.

Minerua artibus atq; ingeniis præſidet. Vnde & illud fluxit inuita Minerua. Præterea illud. Pingui ſeu craſſa Minerua, quod quidem iam olim prouerbii uice celebratur. Columella libro de re ruſti. xii. In hac autem inquit ruris diſciplina non conſyderatur eiuſmodi ſcrupuloſitas, ſed (quod dicitur) pingui Minerua, quãtumuis utile continget uillico tempeſtatis futuræ præſagium. Idem in primi libri præfatione. Poteſt enim nec ſubtiliſſima, nec rurſum (quod aiunt) pingui Minerua res agreſtis adminiſtrari. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod inconditius ſimpliciúſq; quaſiq; indoctius fit, nõ autem exquiſita arte, nec exactiſſima cura. Vnde & Priapus ille cum rem obſcœnam, quam poterat urbanius per inuolucra uerborũ petere nudis uerbis rogat. Craſſa inquit Minerua mea eſt. Et Horatius philoſophum deſcribens, non exactis illis Stoicorum rationibus atq; argutiis inſtructum, ſed ueluti citra artem, philoſophiam moribus exprimẽtem, neq; tam diſertum, q̃ ſimplicem, ac ſyncerum, Ruſticus, inquit, anormis ſapiens, craſſaq; Minerua. Aulus Gelli us libro xiiii. cap. i. Nequaquam tamen id cenſebat in tam breui exiguóq; uitæ ſpacio quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe & percipi, ſed coniectari pauca quædam & (ut uerbo ipſius utar) παραχύτερον, id eſt craſſius & pingui Minerua.

Craſſiore muſa. XXXVIII.

Παχυτέρᾳ μούσῃ. Craſſiore muſa. Eandẽ parœmiam ſic extulit Quintilianus inſtitutionũ oratoriarũ libro primo. Libet propter quoſdam imperitiores etiam craſſiore (ut uocant) muſa dubitationẽ huius utilitatis eximere. Inueniẽ aliquoties apud ſcriptores non idoneos Pinguiore formula, pro eo quod eſt planius atq; intelligibilius. Rudius ac planius. XXXIX.

Inelegantius quidem illud eſt apud græcos, ſed idem tamen pollet. Ἀμαθέστερον καὶ ἀφέστερον εἰπεῖ. Quod apud eundem refertur Gellium. Noſti enim inquit credo uerbum illud uetus & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἶπε καὶ σαφέστερον. id eſt indoctius rudiuſq; quodammodo loquere, & apertius ac clarius fare. Sumptum apparet ex Ariſtophanis comœdia cui titul⁹ Βάτραχοι. i. ranæ ἀμαθέστερόν πως εἶπε καὶ ἀφέστερον. Indoctius proloquitor atq; clarius. Quo carmine Bacchus Euripidis obſcuritatem taxat, qui neſcio quid parum dilucide propoſuerat. Suidas & interpres admonent ſubeſſe prouerbium quod hunc ad modũ feratur, Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον. Apertius mihi loquere atq; indoctius. Suſpicor inde ſumptum quod antiquitus illi σοφοὶ quos uocant ſoleant myſteria ſapientiæ quibuſdam ænigmatum inuolucris obtegere, uidelicet ne profana turba ac nondum philoſophiæ ſacris initiata poſſet intelligere.

Sus Mineruam. XL.

Tritiſſimum apud latinos autores adagium, Υς τιτὴν ἀθήναν. ſus Mineruam, ſubaudiendum, docet aut monet, dici ſolitũ, quoties indoctus quiſpiã atq; inſulſus eũ docere conaẽ, à quo ſit ipſe magis docendus. Propterea q̃ Mineruæ artium & ingeniorũ (ut diximus) tutela tribuiẽ à poetis, Porro ſue nullũ aliud animal uel magis brutũ, uel magis indocile, proinde nõ ad uſũ aliquẽ quẽ admodũ pecudes nõnullæ, ſed ad epulas dũtaxat a natura donatũ uideẽ. Cui rei teſtis eſt Plinius

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

II. octauo cap. Ii. Animaliũ, inquit, hoc maxime brutũ, animámq; ei pro ſale datam, non illepide exiſtimabatur. Idem affirmat Varro libro de re ruſtica ſecundo. Suillum inquit pecus donatũ a natura dicunt, ad epulandum, itaq; his animam datam pro ſale quæ ſeruaret carnem. Ariſtote les in phyſiognomicis ſcribit exigua fronte homines indociles, & ad diſciplinas ineptos uideri, atq; ad ſuum genus pertinere, tanq; à docilitate, humaniſq; artibus longe omnium alieniſſimum Nam reliqua fere docilitatis eſſe capacia. Vnde nunc quoq; uulgo, inſipidos iſtos & quaſi uen tri, atq; abdomini natos ſues appellare conſueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illuſtrium grammaticorum refert Palæmonem arrogantia tanta fuiſſe, ut M. Varronem Porcum appel laret, ſecum & natas & morituras literas. Præterea ſi quid indoctum atq; illiteratum ſignificare uolumus, id ex hara profectum dicimus, Quemadmodum M. Tullius in Piſonem. Ex hara pro ductæ non ſchola. Hinc igitur natum adagium, Sus Mineruam. Lucius Cæſar apud Ciceronem libro de oratore ſecundo. Sic ego, inquit, Graſſo audiente, primum loquar de facetiis & docebo Sus (ut aiunt) oratorem eum quem cum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oporte re. Idem Cicero libro de natura deorum primo. Nam & ſi non ſus Mineruam (ut aiunt) tamen inepte, quiſ quis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum. Prætermitto græcos quorum tu ia ctas ſcientiam, & dum peregrina ſectaris. penè tui ſermonis oblitus es. Ne uetere prouerbio Sus Mineruam docere uideatur, Vſurpat idem uerbis commutatis in epiſtola ad Marcellum, cuius initium. Menſuram charitas non habet,

XLI.

Sus cum Minerua certamen ſuſcepit.

Cum hoc aut idem aut certe q̃ maxime finitimũ, quod apud Theocritũ legitur in Hodœporis. ὗς πρὸς ἀθηναίαν ἔριν ἤλθεν, Cum diua eſt auſus ſus decertare Minerua. Quoties indocti ſtolidiq; & depugnare parati, non uerentur ſummos in omni doctrina uiros in certamen literarium pro uocare, Theocriti enarrator ſic efferri uulgo παροιμίαν ſcribit ὗς ὢν πρὸς ἀθήνην ἐρίζῃς. Sus cũ

XLII.

ſis cum Minerua contendis. Inuita Minerua.

Latinis & illud eſt celebratiſſimum inuita Minerua, pro eo quod eſt refragãte ingenio. Repu gnante natura non fauente cœlo, Cice. in officiis. Inuita (ut aiunt) Minerua, Hora. Tu nihil inuita dices faciéſue Minerua. Huc alluſit Seneca cum dixit, male reſpondere coacta ingenia.

XLIII.

Abiit & taurus in ſyluam.

Εβη καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, Abiit & taurus in ſyluam. Paſtorale prouerbium allegoria ſubturpi cula ſignificans diuortium ac neglectum ueteris amicæ. Tametſi licebit in uſum uerecũdiorem trahere hoc modo. Si per iocum accommodabitur ad eos qui priſtinos amicos negligere uiden tur, & à familiarium congerronúmq; grege deſueſcere, aut in illos etiam qui à ſolitis deſciſcunt ſtudiis diuerſúmq; uitæ ſequũtur inſtitutum. Theocritus in Idyllio, cui titulus eſt Theonycho, no minatim etiam prouerbii uice refert, Αἶνος θὼ λέγεταί τις ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Fertur & hoc olim in ſyluam ſecedere taurum. Quæritur autem amans ſe iam pridem ab amica relictum plurimumq; iam eſſe temporis oſtendit, quod illa ſeſe Lyco quodam oblectet, neq; omnino cu retad priſtinam redire cõſuetudinem, nõ magis q̃ tauri, qui & ipſi nonnunq; à uaccarum armen tis ſecedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut ſolitarii per nemora uagantur, nullo fœmina rum deſyderio tacti. Eum ſeceſſum, eumq; uaccarum neglectum, quaſiq; diuortium paſtores pe culiari uerbo uocant Ατιμαγελεῖν, uoce nimirum compoſita ἐκ τοῦ ἀτιμεῖν & ἀγέλαν καὶ κα ταφρονεῖν. id eſt quod eſt deſpicere, negligereq; ac pro nihilo ducere, & ἐκ τοῦ ἀγέλη. quod armẽ tum ſonat. Ac tum ἀγελαγελεῖν. dicuntur tauri, cum ſegregati a uaccarum commercio, adeo nõ curant illas ut non modo coitum non appetant, ſed ne paſcuis quidem iiſdem uti uelint. Hunc animantis morẽ, ſimulq; uocẽ ipſam ei tributã rei demõſtrat Ariſtoteles libro de natura anima lium ſexto his uerbis. Ὁ δὲ ταῦρος ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, ὅτε γίνεται σωμομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις, ἂν ὁ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων ἦσιν, ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν, ὡς ἀλλάκις δ' οἶγε ἐν τῷ ἤπείρῳ, οὐ φαίνονται τειῶν μηνῶν ὅλως δὲ τὰ ἄγρια σπάνια ἢ τὰ τιθῆσα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆσ ὥρησ τοῦ ὀχεύειν, Ea uerba nos appendemus magis q̃ annumerabimus hoc modo. At taurus cum tempus coitus adfuerit, tum demum incipit cõmunibus cum uaccis paſcuis uti, cũq; reliquis tauris dimicat. Nam ante id temporis inter ſeſe paſcuntur, quod quidé appellant ἀτιμα γελεῖν. Sane qui ſunt in Epiro prouincia tauri, ſæpenumero trium menſium ſpacio non appa rent. Porro fera animantia aut omnia, aut certe plæraq; ante tempus coeundi non aggregan tur ad cõmunes cũ fœminis paſcuas. Illud admonitu dignũ mihi uiſum eſt in traductione Theo dori Gazæ, pro græca uoce ἀγελαγελεῖν. quam romana lingua nullo pacto reddere poteſt, ſcri

ptum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ptum esse coarmentari. Idq; uerbi doctis etiam uiris non parum caliginis offudit, ita ut depraua tum apud Aristotelem locum existiment, commutataq; lectione longe diuersum sensum indu cant, putentq; Theodorum in transferendo nō mediocriter hallucinatum. At ego re tota diligen tius penſiculata, uidere uideor Aristotelicorum uerborum sententiam citra ullius uocis commu tationē adamussim quadrare. Videlicet taurū aggregari cum uaccis, & in iisdem uersari pascuis appetente coitus tempore, eúmq; nō conuenire cum reliquis taurorum armētis, sed bellum cū aliis gerere. Reliquis autem temporibus tauros cum tauris socialiter iisdem uti pascuis, neq; fœminarum conuictum sequi, sed inter sese agere quod idem accidat in feris fermè omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris societatem neglectis uaccarum armentis uocari ἀτιμαγελῆν. Quæ so quid hic scrupuli, cur Aristotelicam lectionem mutandam existimemus? Nisi si quid offendit mutatus numerus in ταῦροσ & ἐσίν. id quod Aristoteli præsertim eo in opere penè familiare deprehenditur, Dictionem autem illam coarmentari non germanam sed supposititiam esse, dubi um non est, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. Suspicor enim legendum uel dearmentari uel abarmentari. Neq; enim adduci possum, ut credam Theo dorum hominem tam in omni doctrinæ genere absolutū fuisse lapsum, præsertim iu uoce neq; magnopere prodigiosa, nec inusitata græcis autoribus, utpote cuius uim uel ipsa statim indicat etymologia,. Præterea quæ apud Theocritum autorem usq; adeo notum uulgatúmq; legatur, ἓν νομεῖ ἢ ϐωκόλοις χ' ὁι μὲν ἁμᾶ ϐόσκοινθο ἠὲ ὂν φύλλοισι παλαυδντο οὐ λὲν ἀμαγελεῦνθόν. Atq; hi pascuntur simul inq; comantibus herbis. Errant & nonnulla gregis diuortia quærunt. Ad hæc Suidas ostendit, ταῦρον ἀτιμάγελον appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id est qui ne gligeret armentum. Huc mihi uidetur nonnihil alluſisse Virgilius in Sileno. Ah uirgo infœlix tu nunc in montibus erras. Ille latus niueum molli fultus hyacintho. Ilice sub nigra pallentes rumi nat herbas. Aut aliquam in magno sequitur grege claudite nymphæ. Dictææ nymphæ nemorū iam claudite saltus. Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris. Errabunda bouis uestigia forsi tan illum. Aut herba captum uiridi aut armēta secutum. Perducant aliquæ stabula ad Cortynia uaccæ. Cum enim ait. Ille latus niueum molli fultus hyacintho. Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas, taurum innuit, ἀτιμάγελον. Item cum ait. Errabunda bouis uestigia. Significat autem po eta taurum quem adamabat Pasiphae, aut prorsus Ατιμαγελῆν, aut eatenus ἀτιμαγελῆν, ut suo armento neglecto uaccas alias sequeretur, Porro de pugna taurorum inter ipsos coitus tempore meminit idem Maro libro georgicon tertio. Nec mos bellantes una stabulare, sed alter Victus abit longeq; ignotis exulat oris. Multa gemens ignominiam plagásq; superbi Victoris. Tū quos amisit inultus amores. Et stabula aspectans regnis excessit auitis, Equidem arbitror hanc ipsam uocem si deflectatur alio prouerbialem esse, quemadmodum sunt & illæ καπρίζειν & ἱππομανεῖν ad eamq; potissimum respexisse Theocritum, cum ait prouerbio dici, Εϐα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, Vnde non inconcinne quis dixerit maritum diutius ab uxore secubantem ἀτιμαγελῆν. Et eum qui familiares desierit interuisere ἀτιμαγελῆν. Et qui diutius à musis ac librorū abstinuerit con tubernio ἀτιμαγελῆν. Item qui à conuictu hominum abhorreat secumq; uiuat ἀτιμάγελον li cebit appellare. Et qui à legitimo cōtubernio aberrarit secesseritq;, nō inepte dicet ἀτιμαγελῆν.

Annus producit non ager. XLIIII.

Ερς φορέι ὀυχὶ ἄρουρα. Annus producit segetem, non arua. Hemistichion prouerbiale, quod refertur à Theophrasto libro de plātis octauo, Πρὸς ἀύξησιν ὴ καὶ ϐοφὴν μέγιστα μὲν ἡ τοῦ ἀέρος κρᾶ σισ συμϐάλλεται ἢ ὅλως, ἡ τὸ ἔθνισ καὶ θάλασσα ὄνκαίρων ἢ ὑδάτων καὶ ὀνάνων καὶ χειμώνων πνο μόνων, ἄστειότα εὐφορα καὶ πολύκαρπα, κὰν ἐν ἀλμώδεσι καὶ λεπτογείοις ἢ νὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, ὀκ ἄλλως, ὅτι ἔτος φορέι ὀυχὶ ἄρουρα, Μέγα δὲ καὶ ὰ χῶραι διαφέρουσιν. Ad incremen tum autem alimentumq; plurimum quidem cœli temperies, & in totum anni conditio iuuat, Etenim si imbres serenitates & hyemes accidant opportunæ, cuncta fœlicius atq; uberius proue niunt, etiam fallsuginosis ac parum pinguibus agris. Vnde non ab re est quod prouerbio dicunt, Annum producere fructum non aruum. Veruntamen non parui refert quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendū duxi, in impressis exemplaribus legi ὀυ καλῶς, id est non recte atq; hoc ipsum ut mea quidem est opinio, ὀ καλῶσ. partim quod Theodorus Gaza uerterit hoc loco non perperam, partim quod non perinde quadrat ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur ue rum esse plurimum habere momenti cœli conditionem, id quod etiam prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aeri. Tamen nonnihil etiā discriminis sitū esse in ipso soli ingenio. Proinde legendū suspicor pro ὀυ καλῶς, ὀκ ἄλλως. i. non temere, Quanquam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

equidem uideo & illud ὁ καλῶς, utcũq; posse defendi. Nimirum ut Theophrastus improbet uul gare dictum, quod cœlo momentum omne tribuit, cum & a soli ratione magna pars pendeat. Mihi tamen superior lectio magis arridet, atq; huic meæ sententiæ, doctos calculum suum addi turos existimo. Porro si libebit usum prouerbii dilatare, non intempestiuiter accommodabitur in hanc sententiam, si quis dicat ad uirtutem educationis rationem longe plus adferre momenti q̃ genus, ac plane perparui referre, quibus maioribus sis natus, sed multo maxime quibus rationi bus educatus, quibusq; moribus sis institutus. Nam cœlum uelut educat quod progignit terra, Ad hoc adagii uidetur alluisse Euripides in Hecuba, quã ita loquentem facit. Οὐκοῦν δεινὸν εἰ τὴ μὲν κακὴ τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν οὐσάχνω φορεῖ χρηστὴ δ' ἁμαρθοῦσ', ὃν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν Καὶ τὸν μὲν ὄλβοισι κλύζων, ἀνθρώπους δ' ἀεὶ Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς. ὃ δὲ συμφορᾶς ὑπὸ Φύσιν νέφθειρ' ἀλλὰ χρηστὸς ἐς' ἀεὶ Λῇ' οἱ τεκόντες ἀναφόρσιν, ἣν ζοφᾷ. Εχὶ γέτοι τι καὶ τὸ θρεφθῆναι καλῶς Δίδαξιν ἐσθλοῦ. Non nouum ergo, si mala Fauente cœlo ter ra fert segetem bonam. Bona destituta quibus opus fuerat, malum Fructum edit: At mortali um quisquis malus. Nil possit aliud esse q̃ semper malus. Frugi usq; frugi. Sors nec ingenium uiri. Aduersa uitiat sed probus semper manet. Vtrum id parentum, an educantium magis, Recte educari scilicet, nonnullam habet Doctrinam honesti. Videtur Hecuba plusculum tribu ere genituræ q̃ institutioni, miratúrq; proinde non idem euenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat, Porro quanto plus ualeat institutio q̃ genus, Lycurgus eleganter ostendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem gnauiter feram est insecutus, alter generosis ortus parentibus, quod insti tutus non esset, turpiter relicta fera ad odorem panis ac cibi restitit.

In uado. XLV

Metaphora prouerbialis. In uado esse, pro eo quod est in tuto citraq; discrimen, sumpta à na tantibus aut nauigantibus. Terentius. Omnis res in uado est, Plautus in aulularia. Hæc propemo dum iam esse in uado salutis res uidetur. Vadum aũt est aquæ fundus in quo quisquis constiterit is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare. XLVI

Affinis est huic allegoria, εἰ λιμένι πλεῖν. id est in portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea q̃ qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, hi uentorum & æstus ar bitrio nauigant. Cõtra qui iam intra portum sunt nihil habent negocii cũ undis, ac uentis. Vnde uulgatissima metaphora hominem in cuius præsidio conquieſcimus, portum appellamus, & qui sese ad tranquillam tutamq; aliquam uitæ rationem traducunt in portum se recipere dicun tur. Terentius in andria. Nunc huius periculo fit, ego in portu nauigo. Maro paulo diuersius in æneidos libro septimo. Nunc mihi parta quies, omnisq; in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem XLVII

Diuus Hieronymus oppido q̃elegans adagium usurpauit ad beatum Augustinum scribens, cúmq; deterrere cupiens, ne iuuenis senem prouocet. Propterea q̃ tardius quidem ad pugnam excitantur hi qui iam sunt ætate quasi fessi, uerum iidem grauius sæuiunt atq; urgent, si quando senilis illa uirtus irritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli & uulgaris prouerbii, quod bos lassus fortius figat pedẽ. A ueteri trituræ more ductũ apparet, cum circumactis à bobus super manipulos plaustris grana excutiebantur, partim a rotis in hoc armatis, partim à taurorum un gulis. Et lex illa Mosaica quam citat apostolus Paulus ad Romanos uetat, ne boui trituranti os obligetur. Itaq; bos lassus, quoniam grauius figit pedem, magis est ad triturã idoneus. At nõ item equus ad cursum. Potest allusum uideri, & ad hoc quod iuuenes corporis agilitate præpollent. Se nes in stataria pugna, ac uiribus superiores sunt, id quod & Virgilius in Daretis & Entelli congres su declarat, Nec admodum hinc abludit illud ἀξέμως βῶς lente bos, subaudiendum mouet pe dem. Nam sensim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras uia. XLVIII.

Τῇ ὁδῷ ὅλῃ ἁμαρτάνεσθαι. id est tota aberrare uia. Prouerbium est in eos qui uehemen ter aberrant. Terentius in Eunucho. Tota erras uia. Translatũ a uiatoribus, qui nõnunq̃ ita solent aberrare a uia, ut non sine dispendio quidem, tamen quo tendebant perueniant, nonnunquam sic aberrant ut longe diuertant. Vnde & exorbitare dicuntur qui a uero aberrant. Aristoteles in ethicis. Haud tota aberrant uia, Idem naturalium libro primo, scribit priscos illos philosophos naturalium causarum scrutatores exorbitasse, ac uelut è uia depulsos, prorsus aberrasse à uero, Quinetiam hodie dictitant eos in uia esse, qui recto consilio quippiam instituunt. Extra uiam

qui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ doctis usitatissimæ. Depellere à uia, reducere in uiam, monstrare uiam, facere uiam, sternere uiam, aperire uiam, præcludere uiam, intercludere uiam. Cice. in prima philippica. Quod si putas totã ignoras uiam gloriæ. Celebre habetur & illud apophthegma. Bene currũt, sed extra uiam, καλῶς μὲν τρέχουσιν ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ. Toto cœlo errare. XLIX.

Huic cõfine est quod usurpat Macrobius saturnalium libro tertio. Nunq̃ ne inquit prætextate tibi uenit in mentem toto (ut aiunt) cœlo errasse Virgilium. Quod quidem traductum uideri potest, uel a Phaetontis aut Cereris fabula, uel à nauigantibus qui cœli syderúmq; obseruatione cursum moderantur. Proinde naucleri cum uehementer aberrant in cœli parte longe diuersa, cynosuram imaginantur nonnunquam, totóq; aberrant cursu. Nisi malumus cœlum pro regione accipere. Velut Horatius. Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere. L.

Qui ipse sibi malorum est autor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu, suáq; opera, quasi suopte plaustro malorum sarcinam apportet sibi. Plautus in amphytrione. Ipse homo sibi a me malam rem accersit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris oneratiis. Nam id quoq; significat iumentum autore Gellio, aut animalibus tergo uectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio. Suo telo. LI.

Suo gladio, suó ue telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento dolóue capitur, deniq; in quem quocunq; modo seu dictum seu factũ retorquetur, quod ab ipso profectum sit. Veluti si quis exemplo Protagoræ antistrephontem in eum qui proposuerit retorqueat, aut si quemadmodum Phalaris Perillum mali repertorem suo inuento conficiat. Itaq; in Adelphis Terentii Mitio senex fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi utitur sententia. Hoc unum adfert uitii senecta, attentiores ad rem sumus q̃ oportet. Eãdem Demea paulo post in fratrem retorquens. Postremo inquit non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio bene & sapienter dixti dudum. Vitium commune omnium est, quod nimium ad rem in senecta attenti sumus, Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio constringeretur, adigereturq; ut agrum quem rogabatur daret, Tum Demea. Suo sibi hunc iugulo gladio, Translata metapho ra ab his qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties confodiuntur. Plautus in amphytrione. Atq; hunc telo suo sibi malitia sua ã foribus pellere, Cicero pro Cecinna. Aut tuo (quemadmodum dicit) gladio aut nostro defensio tua cõficiat necesse est. Huc alluśit Ouidius in epistolis heroidũ Remigiumq; dedi quo me fugiturus abires. Heu patior telis uulnera facta meis. Eodem pertinẽt & illa Ciceroni: In tuũ ipse mucronem incurras necesse est. Rursum. Hic est defensionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua necesse est, Neq; uehementer hinc abludit Liuianum illud. Sentiebat Hannibal suis se artibus peti. Lucianus in piscatoribus, Ωσ ὑπερ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα ὡς φὴς λαβὼν καθ' ἡμῶν ἐτόξευσεν. Quæ quidem tela a nobis uti fateris sumpta aduersus nos iaculatus es

Incidit in foueam quam fecit. LII.

Idem pollet illud quod in odis Dauidicis refertur psalmo septimo. Λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν ἐποίησεν, Lacum fodit & aperuit eum & incidet in foueam quã fecit, Translatum uel ab his qui foueis effossis, aut reliquis id genus feris insidiantur, uel à bellis in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem captat.

Suo ipsius laqueo captus est. LIII

Nec aliud sibi uult quod apud eundem legitur psalmo nono, Εν παγίδι ταύτῃ ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πους αὐτῶν. In ipso laqueo quem absconderant comprehensus est pes eorum. Nota metaphora, nempe mutuo sumpta ab his qui instructis pedicis auibus aut feris insidiantur.

Hanc technam in te ipsum struxisti. LIIII.

Eandem sententiam aliter expressit Lucianus, Ωσ τε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συντέθεικας, Itaq; commentum in tuum ipsius exitium reperisti. De hæredipeta qui ueneno quo senem appetiuerat, ipse forte fortuna captus interiit. Vtendum erit cum dolus in alterum excogitatus, in caput autoris recidit, ita ut non raro consueuit accidere. Turdus ipse sibi malum cacat. LV.

His finitimum est illud græcorum adagium. Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν, Turdus ipse sibi malum cacat. In eos dici solitum qui sibi ipsis ministrarunt exitii causam. Siquidem uiscum autore Plinio, non prouenit nisi maturatum in uentre, ac redditum per auium aluum, maxime palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum æneidos, Aristoteles item libro de natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primum ξιφόρον uocatum ait,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nimirum quod uiſco ueſcatur, Quoniam autem uiſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malum cacant uì delicet. Plautus paulo diuerſius extulit, Ipſa inquiens ſibi auis mortem creat. Quãquam equidem non dubitem affirmare a Plauto cacat, non creat fuiſſe ſcriptum, deinde locum à quopiam ſemi docto, & græcanici prouerbii ignaro deprauatum ſuppoſita uoce adulterina creat. Sophocles in Antigone. Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φυτεύει τέκνα. Τί τόν δ' ἂν εἴποις ἄλλο πλὴν αὑτῷ πόνους φῦσαι. πολλὼ δὲ τῶν ἐχθροῖσιν γέλων, Inutiles quicunq; liberos ſerit, Quid aliud hunc q̃ ſibi creare dixeris Ipſi dolores, atq; riſum maleuolis. In hos igitur quadrabit paroemia. Aut in eos qui potentes ſibi generos aſciſcunt, à quibus poſtea per uim opprimantur.

Ipſe ſibi mali fontem reperit. LVI

Extat item apud eoſdem ſenarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς γὰρ εὗρε τοῦ κακοῦ τὴν πηγήν. Ipſius mali ſibi reperit coagulum, Aut Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγήν. Ipſe reperit mali fontem.

Capra gladium, LVII

Eodem ferme pertinet αἲξ μάχαιραν, Capra gladium, ſubaudi reperit. In eos dicitur qui ipſi reperiunt quo pereant. Ortum eſt autem adagium ab huiuſmodi quodam euentu. Olim cũ Corinthii Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent, cuius Iunonis ſtatuam aiunt à Medea poſitam fuiſſe, atq; hi qui ad præbendam hoſtiam erant cõducti, defoſſo ſub terra cultro oblitos ſeſe adſimilarent. Capra pedibus exſcalpens eum eruit, prodiditq;. Atq; ita mactata eſt. Quidam ſic efferunt paroemiam, αἲξ δοῦσα τὴν μάχαιραν, Capra cultrum præbens, Quidam hoc pacto, οἷς τὼ μαχαιραν. i, ouis cultrum. Cornix ſcorpium. LVIII

His confine eſt & illud κορώνη τὸν σκορπίον. Cornix ſcorpium, ſubaudi rapuit. Quadrat in hos qui parant eos lædere, unde tantũdem mali ſint uiciſſim accepturi. Quemadmodum cornix correpto ſcorpio arcuata illius cauda uulnus accepit letale, periitq;.

Calidum prandium comediſti. LIX

Huc alludere uidetur & Plautinum illud. Calidum hodie prandium comediſti, id eſt feciſti quod tibi magno malo ſit futurum, Ab his ſumptum qui ſe noxiis ac lætiferis ingurgitant cibis, poſtea uentris tormina ſenſuri. Irritare crabrones LX

Τὰς σφηκιὰς ῥεθίζειν, id eſt irritare crabrones, Ad hanc ſententiam referendũ eſt & illud quod eſt apud Plautum in amphytrione. Irritabis crabrones. Id dictum eſt à poeta in mulierum ingenium, quibus iratis ſi repugnes magis prouoces, neq; ſine tuo malo diſcedas. Eſt autem crabro inſecti genus pertinaciſſimum, aculeoq; peſtilentiſſimo. Síquidem refert Plinius naturalis hiſtoriæ libro xi. ca. xxi. Crabronum ictus haud temere ſine febri eſſe. Additq; traditum à quibuſdam tertio nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epiſtola. Eandem ſententiam ſic idẽ extulit Plautus, mutata allegoria, Bacchæ bacchãti ſi uelis aduerſarier ex inſana inſaniorem facies, Feriet ſæpiꝰ, Sin obſequaris una te ſoluas plaga Nam mos erat uti bacchanalia celebrãtes obuios Thyrſis ferirét. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, Ἢν μή τις ὥσπερ σφηκιὰν ἐλίττῃ με κ' ἀρετίζῃ, Niſi quis ueluti crabronem extimulet me prouocetq;. Leonem ſtimulas. LXI

Conſimilem uim habet quod à Diogeniano refertur, τὸν λέοντα νύττεις, Leonem pungis ſeu uellicas. De his qui potentem ac ferocem in ſuum ipſius exitium prouocant atq; extimulant, Notior eſt metaphora q̃ ut ſit explicanda. Malum bene conditum ne moueris. LXII.

Idem pollet & illud, μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, Ne moueris malum bene reconditum, In eos qui ſua ſtulticia ſibi turbas excitant, aut qui mala iam tẽpore ſepulta reſuſcitant, renouantq;, Huic ſimilimum illud. Sopitos ſuſcitat ignes. Octipedem excitas. LXIII.

Cratinus in Thratris apud Suidam ὀκτώπουν ἀνεγείρεις, id eſt octipedem excitas, nimirũ ſcorpium cui pedes ſunt octo. Ac plærunq; ſub ſaxis abditus cubat, quem nõ niſi tuo periculo ſuſcites propter uenenum quod in cauda geſtat. Mouere Camarinam. LXIIII.

Κινεῖν τὴν καμαρίναν, id eſt mouere camarinam, eſt ſibi ipſi malum accerſere, Lucianus de apophrade. ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν, Vides quanto ſatius tibi fuerit, Camarinam immotam ſinere. Vnde natum ſit adagium Seruius grammaticus explicat, Virgilianũ illum locum enarrans in tertio Aeneidos, Et fatis nunquam conceſſa moueri, Apparet Camarina procul. Camarina, inquit, palus eſt iuxta oppidum eiuſdem nominis, quæ cum olim ſiccata, peſtilentiam creaſſet, conſuluerunt oraculum, an penitus eam deſiccare præſtaret, Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo, & ceſſauit quidem peſtilentia, ſed per eam ingreſſis hoſtibus pœnas dederunt. Eadem ferme commemorat & Suidas. Illud inſuper

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lud insuper addens, quibusdam camarinam esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat quati atq; tetrum quendam odorem edere. Verum mihi superior sententia magis uidetur ad ueri similitudinem accedere. Meminit huius adagii Stephanus quoq;, effertq; ad hunc modum, μὴ κινεῖν καμαρίναν ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων, Ne moueas camarinam, etenim nō tangere præstat. Ait autem Camarinam oppidum & eiusdem nominis paludem esse in Sicilia.

Anagyrim commoues. LXV.

Superiori neutiquam dissimile uidetur illud apud græcos celebratum, Ἀνάγυρον κινεῖς. Anagyrum cōmoues, in eos qui sibiipsis malorum autores essent, quiq; in suam ipsorū perniciem quēpiam irritarent. Vnde ducta sit paroemia uarie narratur ab autoribus. Alii ad fruticis naturam referunt. cuius meminit in tertio libro Dioscorides, quem quidam Magyrum, quidam anagyrum appellent, Nonnulli acopon medicamentis quidem efficacem, Verum odore maiorem in modum graui maxime si manu teratur. Cuius fructus gustatus uehementem uomitū prouocet, Vnde uel ab odoris molestia quæ carpentē consequitur, adagium ductū uideri potest, quandoquidē & acopi uocabulum indidem apparet repertum, Vel a concitandi uomitus efficacia. Sunt qui dicant Anagyrum locum esse in Attica quæ ad tribum pertineat Erechteidem, autore Stephano, ubi frutex quidam grauissimi odoris plurimus proueniat, ut anagyrum pro frutice, non secus accipiamus q̄ Anticyram pro elleboro. Rursum alii Anagyrum genium quendam existimant, qui propter uiolatum sacellum suum uicinos omnis funditus euerterit. Atq; huius adagii mentionē fieri apud Aristophanem in lysistrata. Suidas huiusmodi ferme cōmemorat. Anagyrasion quendam genium fuisse, sic à loco quem diximus cognominatum, qui senem uicinum quod lucum suum incidisset, hunc ad modum ultus sit. Senis cōcubinæ insanum quendam amorem immisit in illius filium. Quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, eum ultro apud patrem detulit, quod sese de stupro non desineret interpellare. Pater persuasus a muliere filium è tecto præcipitem dedit atq; interemit. Deinde facti pœnitens semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteum abiecit. Atq; huius fabulæ citat autorem Hieronymū in opere de tragœdiarum scriptoribus.

Capra contra sese cornua. LXVI.

Ἡ αἴξ καθ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα. Capra contra semetipsam cornua, ad superiorum classem pertinet, ab Apologo natum, Capra quæpiam cum esset iaculo uulnerata circumspectās unde nam id mali sibi aduenisset, arcum contemplans caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modū καθ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα. In meam ipsius perniciem produxi cornua.

Atlas cœlum. LXVII

Ἄτλας τὸν οὐρανόν. Atlas cœlum, subaudiēdum ὑπεδέξατο, id est suscepit. Dici solitum de his qui sese magnis & molestis inuoluunt negociis, ipsiq; sibi malum accersunt. Nam hic Cœlū hospicio excepit. Deprehensus autem q̄ illi struxisset insidias, præceps datus est in mare atlanticum Porro notior est q̄ ut hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cœlum humeris & uertice sustinente.

Deus ex improuiso apparens. LXVIII

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς. Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur quibus in rebus perplexis præter spem exoritur aliquis, qui salutem adferat, negociiq; difficultatem expediat. Sumptum est a consuetudine tragœdiarum, in quarū plærisq; machinis quibusdam deus aliquis ostēdebatur, idq; non in scæna ipsa sed è sublimi, qui repente commutatis rebus, fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius libro de natura deorum primo, cum sic ait. Quod quia quēadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non uidetis, ut tragici poetæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad deum, cuius operam profectò non desyderaretis, si immensam & interminatam in omnes partes magnitudinem regionum uideretis. Idem subobscure, sed sanè quameleganter indicat Aristoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, Ἀναξαγόρας τε γὰρ, inquiens. μηχανῇ χρῆται τοῦ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιΐαν ὅταν ἀπορήσῃ διαὶ τινα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τότε ἕλκει αὐτὸν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν Quæ quidem uerba sic licebit uertere, Nam Anaxagoras mente perinde quasi deo quopiā tragico qui repente solet ostēdi utitur. Etenim cum hæret in explicanda causa ibi demum cogitur mentem accersere, Porro reliquis in rebus quiduis potius causam facit eorum quæ fiunt quam mentem. Vnde in græcorum tragœdiis illud penè solenne est, Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων, Cum inducto numine fabulam explicant, uelut in Oreste Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparens res turbatissimas subito componit. Huiusq; rei exemplum uidetur ab Homero ductum, qui quemadmodum Iliados primo Palladem inducit, ut ferocientem Achillem compe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſceret,ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat,Quod quidem Horatius in arte poetica uetat in comœdiis fieri,niſi rerum perplexitas maior ſit,quam ut poſſit humana ope explicari.Nec deus interſit niſi dignus iudice nodus,Qua ratione Plautus in amphytrione Iouem induxit,eoq; tragicocomœdiam uocat,Lucianus in Philopſeude.καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισκληθῆναί μοι ῥῦτον ὤμην ἀπὸ τῆς τύχης Ac iuxta prouerbium arbitrabar hunc mihi perinde quaſi deum quempiam repente apparentem a fortuna fuiſſe adductũ, Alluſit eodem in libello de mercede ſeruientibus, οἰκεῖοι γὰρ τῆσ τοιαύτης ζαγωδίας οὗτοί γε, ἤτιν' ἄλλον ἐκ μηχανῆσ θεὸν ὧδὶ τῷ κρηπίσι καθιζόμενον. Ná hi peculiariter ad huiuſmodi tragœdiam pertinent. Aut aliũ deũ quẽpiam derepente exortum,atq; in anténis conſidenté,Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι μέγιστος,Equidem deus tibi maximus apparui. Lucianus in ſectis Ἐπεισὲ τὸ τῶν ζαγωδῶν ῥῆτ', θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς, Aſſiſtens iuxta tragœdorum prouerbium,Deus ex improuiſo oſtenſus. ❧Homo homini deus. LXIX

Non admodum hinc abludit & illud,ἄνθρωποσ ἀνθρώπου δαιμόνιον,Homo homini deus,quod dici ſolet de eo,qui ſubitam,atq; inſperatam attulit ſalutem,aut qui magno quopiam beneficio iuuit.Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe Deũ,q̃ prodeſſe mortalibus.Vnde frugũ, uini,legum autores,& quicũq; ad uitæ cõmoditatẽ aliquid attuliſſent,eos pro diis habebat. Adeo ut & beluas quaſdam pro numinibus coluerit,uelut apud Ægyptios ciconiam & ſerpentes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus ſubuolant,obuiã profecta,arcere, conficereq; credatur. Apud Romanos anſerem,quod capitolinam arcem,expergefactis clangore cuſtodibus,ab irruptione Gallorum ſeruarit.Quod indicat M.Tullius,cum libro de natura deorũ primo ſcribit.Concludam beluas a barbaris propter beneficium cõſecratas. Quin & autore Prodico Chio corpora quædam inanima pro Diis habita ſunt,ueluti ſol,luna,aqua,terra,quod ad uitam conducere uiderentur,& horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur.Scythæ,quemadmodum in Toxaride teſtatur Lucianus,per uentum & gladium, tanq̃ per Deos iurant.Propterea quod ille ſpirandi ſit autor,hic mortis.Sed quoniam(ut inquit Cicero)plurima homini ab homine uel cõmoda,uel incommoda ſolent oriri.& dei propriũ eſt uel ſeruare, uel benefacere,Idcirco,qui in graui periculo ſuccurrit,qui ue ingenti quopiam afficit beneficio,quoniam Dei quaſi uice fungitur,ei cui prodeſt,Deus dicitur extitiſſe.Huic aſtipulatur illa ſolennis apud Homerũ,atq; Heſiodum clauſula. θεοὶ δωτῆρεσ ἐάων,dii bonorum largitores.Et quod ait Strabo libro decimo.Recte dictum eſt,mortales tunc maxime deos imitari, cum benefici ſunt. Præterea,uulgo quoq;,qui in rebus perplexis,ac deſperatis,aut ancipiti periculo ſeruantur,à deo quopiam aiunt ſeſe ſeruatos.Horatius,Sic me ſeruauit Apollo.Rurſum in odis,in bello ab ictu ſaxi,ſe Mercurii beneficio ſeruatum ſcribit.Eodem alluſit Iuuenalis, cum ait.Quadraginta tibi, ſi quis deus,aut ſimilis diis.Et melior fatis donaret homuncio, Item Virgilius in Tityro.O Melibœe deus nobis hæc ocia fecit,Nanq; erit ille mihi ſemper deus,illius aram Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.Deinde reddit cauſam quare ſit Cæſarem loco numinis habiturus,beneficium ſubtexens. Ille meas errare boues,ut cernis,& ipſum Ludere quæ uellem calamo permiſit agreſti,Plinius ſecundus libro naturalis hiſtoriæ ſecundo,manifeſtius græcam παροιμίαν indicauit.Sed tam impie ſentiens de diis,quam paulo poſt de animarum immortalitate, deq; corporum reſurrectione deſipienter. Nam cum & multitudinem deorum irriſiſſet,& uni illi ſummo quem aut mũdum hunc,aut naturam neſcio quam eſſe putat,prorſus ademiſſet curam mortaliũ. Deus eſt inquit mortali iuuare mortalem,Et hæc ad æternam gloriam uia,Hac proceres iere Romani,hac nunc cœleſti paſſu,cum liberis ſuis uadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus Auguſtus,feſſis rebus ſubueniens.Hic eſt uetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos,ut tales numinibus aſcribant,Quippe & omnium aliorum nomina deorum & quæ ſupra ſyderũ retuli,ex hominum nata ſunt meritis.Hactenus Plinius,Quanq̃ aũt apud Chriſtianos dei appellatio,non eſt ulli mortalium,uel per iocum communicanda, neq; omnino tam inſignis,tamq; fœda ãdulatio eſt in mores noſtros recipienda, tamen fieri poteſt,ut huius adagii ſit uſus neq; improbus,neq; inconcinnus,ſi quis hoc modo dicat, Cum tantis malis premerer,ut nemo mortalium,aut uellet,aut poſſit opitulari,tu unus mihi,præter ſpem extitiſti,tuoq; beneficio me non ſeruaſti modo periturum alioqui,uerum etiam ornatiorem aliquanto feciſti,q̃ antea fuerim.Vt aut omnino nuſq̃ aut in nobis certe duobus locum habeat uetus illud Græcorum adagium ἄνθρωποσ ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo.Literis debeo omnia,etiam uitam, ſed ipſas tibi debeo literas,qui mihi tua liberalitate ſuppeditas,aliſq; ocium meum.Quid autem eſt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quod græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, ſi hoc non eſt? Aut hoc pacto, Qui mediocri beneficio iuuat, ſit ſanè amicus. uerum qui arte ſua ſingularique cura atq; induſtria uitam iam iam fugientem retinet reſtituit, id quod utiq; facit medicus, quid aliud eſt q̃ quod græci dictitant, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic. Eum in locum res erat deducta, ut ne ipſa quidem ſalus poſſet auxiliari. Ibi tu mihi ueluti præſens quoddam numen extitiſti, & mira celeritate depulſis incommodis in priſtinum locum reſtituiſti, nec ſperantem nec expectantem, ut intelligerem illud non temere dictum à græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic. In reliquis quidem rebus mihi ſemper amiciſſim⁹ fuiſti, in hac uero cauſa nõ amiciſſimus modo, uerum etiam penè dixerim quod græci dicunt Ανθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Homo homini lupus. LXX.

Ανθρωπος ἀνθρώπου λύκος. Homo homini lupus. Huic quaſi diuerſum eſt, ac uelut hinc effictum uidetur Plautinum illud. Homo homini lupus. Quo mouemur, ne quid fidamus homini ignoto, ſed perinde atq; à lupo caueamus. Lupus eſt inquit homo homini, non homo, qui qualis ſit non nouit. Coturnix Herculem. LXXI.

Ορτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῆ τὸν καρτερόν. Seruauit Herculem coturnix ſtrenuum. Senarius eſt græcis prouerbii uice celebratus, quem tamen Zenodotus negat apud ullum ueterum ſcriptorum inueniri. Cæterum dici ſolitum de his qui in periculo ſeruati eſſent ab hiis a quibus minime ſperarãt. Adagionis originem ad huiuſmodi fabulam referunt, Coturnicem quãdam Herculi in deliciis fuiſſe, Cuius nidore cum uiua incenderetur, ille mortuus ſit in uitam reſtitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoq; ſcribens. Herculem Iouis & Aſtreæ filium in Lybiam proficiſcentem à Typhone fuiſſe interemptum. Reuocatum autem in uitam odore coturnicis, illi ab Iolao admotæ Et ob eam cauſam phœnices Herculi coturnice ſacrificare.

Genius malus. LXXII

Ei quod modo retulimus homo homini deus, contrarium uidetur genius malus, quem græci dicunt ἀλάστορα, quo nomine uocamus eos quibus incommodorum noſtrorum maximã partem acceptam ferimus, idq; etiam hodie uulgato ſermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauſpicati, ut tanq̃ fatum quoddam malum, atq; in perniciem illorum nati iure uideri poſſint, Porro prouerbium apparet è priſcorũ opinione profectum, qui ſingulis binos genios attribuunt, quos dæmones uocãt, neq; hominibus modo, uerum etiam locis atq; ædibus, quorum alter pernicié nobis moliatur, alter iuuare ſtudeat. Quo pertinet illud Bruti quod in eius uita memorat Plutarch⁹. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, & in aſia nocte ferme intempeſta ex more uigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, uidere uiſus eſt perſonam quandam tragicam & humana ſpecie maiorem. Atq; ille protinus ut erat animo interrito, percontatus eſt quiſnam eſſet, aut hominum aut deorũ. Cui illa cũ murmure. Tuus ſum Brute genius malus. Philippis me uidebis. Eadem itaq; imago rurſus apparuit confligenti Philippis, quæ quidem illi pugna poſtrema fuit. Huic conſimilem quandam fabulam idem refert de M. Antonio, atq; Auguſto, Videlicet hos reliquis quidem in rebus amanter, ſummáq; inter ſeſe concordia agitaſſe. Cæterum in ludis quos ad æmulationem quandam edebant. Octauium ſemper ſuperiorem eſſe ſolitum. Eámq; rem Antonium non mediocriter diſcruciaſſe, Fuiſſe autem in Antoniano comitatu magnum quempiam ægyptium. Is ſeu quod uere noſſet eius fatum, ſeu ad gratiam Cleopatræ fingeret eum admonuit, ut a Cæſare ſe quantum poſſet ſeiungeret, quod ipſius genius, alacer alioqui genium illius reformidaret, quoq; propius acceſſiſſet, hoc humiliorem deiectioremq; uideri. Teſtatur & Plato Socrati peculiarem quendam fuiſſe genium, de quo ſcripſit Apuleius, De genio ſenſiſſe uidetur Terentius cum ait in Phormione. Mihi uſu uenit hoc ſcio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Quin & noſtrates theologi ueteres illos opinor ſequuti, duos unicuiq; genios quos angelos uocant, ab ipſo protinus exordio uitæ aſcribunt, amicum, qui commoda noſtra procuret, malum, qui modis omnibus in exitium noſtrum immineat. Bonum genium explicat Neuius in ſtalagmonis apud Donatum. A deo meo propicio meus homo eſt. Item Perſius Diis iratis genioq; ſiniſtro. Poſtremo prouerbium reſipiunt generatim omnia illa, Iratis diis, propiciis diis, Terentius. Neſcio niſi deos iratos fuiſſe mihi ſatis ſcio qui auſcultauerim ei, Horatius in ſermonibus. Immeritúſq; laborat. Iratis natus paries diis atq; poetis. Idem rurſum, Vertumnis quotquot ſunt natus iniquis. Idem in odis, Diuis orto bonis optime Romule cuſtos gentis ades, Homerus Iliados. E. θεὸς νύτις ὅτι λοτκεισ. Deus quiſpiam iratus eſt. Et Virgilius, Diis equidem auſpicibus reor, & Iunone ſecunda. Eodem pertinent & hæc, Solus à diis diligere Antipho, Et dii nos reſpiciunt, Et modo Iuppiter adſit. Et ſi quem numina leua ſinunt, Et dexter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

adsit Apollo, atq; id genus sexcenta passim apud poetas obuia. Erit autem uenustius si ad speciē descenderis. Vt hic scribit carmina musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam causam egit ineptissime, planéq; irata Suada, Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propicio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato cum hoc ueteratore sum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo, qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum fœliciter artem exerceat

Dextro Hercule, aut amico Hercule, LXXIII

Eiusdem est generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur. Diues amico Hercule, & itē apud Persium. O si sub rastris crepet argenti mihi seria dextro Hercule. Quod in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq; inde natum existimāt, quod Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partē consecrassent. Proinde locupletes plærosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in problematis huius consuetudinis aliam adfert causam, puta ꝙ ipse quondam Hercules, boum, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimā partē immolarit. Vel ꝙ Romanos ab Hetruscis decimari solitos, liberarit,

Diis hominibúsq; plaudentibus. LXXIIII

Prouerbialis est & illa hyperbole. Diis hominibúsq; plaudētibus, pro eo quod est fœliciter atq; auspicato. Cice. ad Qu. fratrem. Vatinium, à quo palam oppugnabatur arbitratu nostro conscidimus, Diis hominibúsq; plaudentibus, Quanq̄ hoc ipsum per se deos hominesq;, prouerbiale nimirum est ob figuram, atq; apud poetas penè solenne, Deum atq; hominum fidem. Diis atq; hominibus inuisus. Neq; deos neq; homines metuit. Home. Αθάνατοί τε θεοὶ θνητοί τ' ἄνθρωποι, Rursum Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

Bonis auibus, Malis auibus. LXXV.

Ad hoc genus pertinet & illud, bonis aut malis auibus, cum rem fœliciter aut secus cedere significamus. Ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in odis. Mala soluta nauis exit alite. Ferens olentem Meuium. Et rursum, Mala ducis aui domum. Quam multo repetet græcia milite. Atq; iterum alibi. Scriberis uario fortis & hostium uictor. Mœonii carminis alite, Homerus Iliados. ω. μὴ δέ μοι αὐτὴ Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. Neue auis hic infausta mihi perrexeris esse. Verba sunt Priami ad uxorem, dehortātem ne solus in castra Achillis proficisceretur. Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa tristia, ita (ut assolent mulieres) ominantem. Ad hāc formam referenda sunt, fausto omine, bene ominata, bonis auspiciis, inauspicato. Fœlicibus auguriis, atq; id genus alia quæ ab augurum arte sumpta in communem sermonem abierunt.

Noctua uolat. LXXVI.

Ex eadem superstitione manauit & illud græcanicum, γλαὺξ ἵπταται. noctua uolat. Nam priscis Atheniensibus noctuæ uolatus uictoriæ symbolum existimabatur. Propterea ꝙ auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniensium benè fortunare. Inde rebus fœlicibus atq; ex animi sententia succedentibus dici consueuit noctua uolat, Autores Zenodotus & Suidas.

Quarta luna nati LXXVII.

Εν τετράδι γεγεννηθῆναι. id est quarta luna nati dicuntur qui parum fœliciter nati sunt, ut autor est Eustathius in librum Iliados secundum. Propterea quod Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis uita uoluptatum omnium expers ac laborum plena fuit. Dici potest & in eos qui laboribus sibi neutiq̄ frugiferis fatigantur. Herculis uidelicet exemplo qui iuuandis aliis sudauit sibi inutilis.

Albæ gallinæ filius. LXXVIII.

Contra fœliciter natum. Albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis. Quia tu gallinæ filius albæ, Vel quod læta atq; auspicata latini alba uocant, uel quod prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Trāquillus in Galba. His quidem uerbis Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Vciētanum suum reuisenti præteruolans aquila. Gallinam albam ramulū lauri rostro tenentem dimisit in gremium. Cūq; nutriri alitem ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, ut hodie quoq; ea uilla ad Gallinas uocetur. Tale uero lauretum ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent, Fuitq; mos triumphantibus alias confestim eodem loco pangere, Et obseruatum est sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso instituram elanguisse, Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi Gallinarum erat interiit. Conueniet igitur adagium in eos qui rara & fatali quadam fœlicitate, successúq; rerum utuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem, nati infœlicibus ouis.

Laureum baculum gesto. LXXIX.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, Laureum porto baculum, Suidas tradit ita solere loqui eos qui essent ab aliquibus insidiis appetiti, fœliciterq; periculum effugissent, Propterea quod laurus cre-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dita eſt,aduerſus uenena remedium habere. Grauiora Sambico patitur, LXXX.

Δεινότερα Σαμβίκου πάσχει. Atrociora Sambico pati tur.In eos qui cruciatibus exquiſitis tor quentur,aut quibus inſignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus in problematis græcanicis atq; huiuſmodi quandam adfert cauſam.Sambicus quiſpiam Eleus una cum ſociis aliquot, non paucas apud Olympia æreas ſtatuas concidit uéditq;. Deinde maiora etiam auſus Dianæ præ ſidis templum diripuit, Eſt enim illius in Elide templum,quod Ariſtarcheum nominãt. At il e mox comprehenſus,dum ſocios prodere recuſat,annum perpetuum exquiſit is cruciatibus dila ceratus eſt,inter quos etiam animam efflauit, Atq; hinc uulgo nata paroemia.

Fœnum habet in cornu. LXXXI.

In homines maledicos ac feroces dicitur,fœnum habet in cornu.Horatius in ſermonibus,Fœ num habet in cornu,longe fuge,Inde tranſlatum(ut Acroni placet) quod antiquitusbobus cor nupetis fœnum pro ſigno in cornu appenderetur,quo ſibi cauerent,qui forte occurriſſent, Idq; ideo fieri ſolitum Plutarchus in problematis autumat,quod copioſiore pabulo non modo bo ues ſed & equi & aſini inſolentiores,ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictũ in tu midum quempiam ac præferocem.Tu inquit ferues quaſi pullus pabuli copia. Huic adſtipulat illud Solonis dictũ apud Laertium. Τὸν μὲν κόρον ἐκ τοῦ πλούτου γίγνεσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ἐκ τοῦ κόρου. Hoc eſt ſacietatem naſci ex opulentia,ex ſacietate ferocitatem.Dictum eſt autem ali quando,ut idem teſtatur in M. Craſſum,q; in cornu fœnum haberet.Propterea q; haud quaquã impune laceſſeretur,homo prædiues ac potens,& ſimultatum perſequẽtiſſimus. At rurſus Cæſar poſtea dictus eſt ei fœnum detraxiſſe, quod omnibus illum ut cornupetam taurum fugientibus ac formidantibus,ipſe primus auſus fuerit illi reſiſtere. Vſurpat adagium hoc etiam diuus Hiero nymus in epiſtola quadam,minitans his a quibus forte eſſet laceſſendus.

Cornutam beſtiam petis. LXXXII

Conſimilem ferme ſenſum habet Plautinum illud.Cornutam beſtiam petis,de eo qui laceſſit eum,qui paratus ſit retaliare iniuriam,quenq; non niſi tuo malo prouoces,Huc ſpectauit Horati us cum ait in odis.Parata tollo cornua. Dionyſius Corinthi. LXXXIII

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ,Dionyſius Corinthi,prouerbialis allegoria,qua ſignificamus aliquẽ è ſum ma dignitate,atq; imperio ad priuatam humilemq; redactum fortunam,quemadmodum Dio nyſius Syracuſarum tyrannus expulſus imperio,Corinthi pueros literas ac muſicam mercede do cuit,Cicero epiſtolarum ad Atticũ libro nono.De optimatibus ſit ſane ita ut uis. Sed noſti illud Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ,Quintilianus inſtitutionum oratoriarum libro octauo Eſt in exemplis alle goria,ſi non prædicta ratione ponantur. Nam ut Dionyſium corinthi eſſe,quo græci omnes utũ tur,ita plura ſimilia dici poſſunt. Hic Cicero cum ait, Noſti illud,& Quintilianus. Quo græci omnes utuntur.Nimirum uterq; uulgo iactatum fuiſſe ſignificat.Cæterum unde natum ſit ada gium Plutarchus aperuit in libello cui titulus περὶ τῆς ἀδολεσχίας,id eſt de futili loquacitate. Laudans enim breuiter & grauiter dicta,commemorat & illud à lacedæmonibus reſponſum re gi Philippo bellum minanti,ferocientiq;, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ.Quibus ubi rex reſcripſiſſet,ſi quã do in Laconicam duxiſſet exercitum,euerſurum ſe lacedæmonios, uerbo dũtaxat reſponderũt Αἶκα. In me hæc cudetur faba. LXXXIIII.

Terentius in Eunucho. At enim iſthæc in me cudetur faba.Hoc eſt(Donato interprete) in me malum hoc recidet, in me hæc uindicabitur culpa.Tranſlatum uel à faba,quæ cum ſiliquis exui tur ac batuitur,aut fuſtibus intertunditur,ita ut fit in areis more ruſticorum,non ipſa perinde la borat,ſed id demum in quo cuditur. Alii malunt ad male coctam fabam referre, quæ ſi quan do non maduerit,ſed dura permanſerit,ab iratis heris ſupra coqui caput ſaxo nonnunq; commi nui conſueuit,tanq; fabam ulciſcentibus nõ coquũ,cum uniuerſum interim malum ad coquum perueniat. Tute hoc intriſti omne tibi exedundum eſt, LXXXV.

Non diuerſum ſuperiori Donatus admonuit,illud quod apud eundẽ poetam legitur in Phor mione.Tute hoc intriſti tibi omne eſt exedundum.Verba ſunt Phormionis paraſiti, qui quoniã fuerat autor conſilii de ducenda puella æquũ eſſe putat,ut ſuo periculo rem item expediat. Trãſ latum putant ab alliato ruſticorum mortario.Quæ quidem ſentẽtia uel hodie quoq; uulgo no ſtrati in ore eſt.Et altera huic ſimilima. Colo quod aptaſti ipſi tibi nendum eſt,id eſt tu incipiun di autor extitiſti,nunc idem explices oportet.

Faber compedes quas fecit ipſe geſtet LXXXVI.

Auſonius in trimetris ſuis Terentiano prouerbio confine quoddam ſubnectit, & poetæ me

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

taphoram altera quadam interpretatur metaphora, Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina. Tibi quod in triſti exedundum eſt, ſic uetus uerbum iubet. Compedes quas ipſe fecit ipſus ut geſtet faber. Competit in eos qui ſibi ipſis autores ſunt malorum. Videtur autē è Theognide poeta ſumptum qui ſic ait, οὔλε ἀνὴρ φίλε κύρνε πέδας χαλκεύεται αὐτῷ. Vincula nemo ſibi cudit chariſſime Cyrne. Huic ſimile quiddam, humilius quidem, ſed tamen aptum uulgo dicitur, Flagellum parauit ipſe quo uapularet, Idq; ſumptum a pueris, qui cogūtur aliquoties ipſi parare uirgas quibus uapulent. Ipſi teſtudines edite qui cepiſtis. LXXXVII.

His confine prouerbiū refertur à græcis ſcriptoribus αὐτὸ χελώνας ἐδίετ' ὅιπερ ἕιλετε, Qui prendidiſtis iidem edite teſtudines. In eos iacitur qui poſteaquam inconſulte quippiā adorti ſunt aliorum implorant auxilium, quos ſuo negocio admiſceāt, paræmiam ex huiuſmodi quodā apologo natam exiſtimant. Piſcatores aliquot iacto reti teſtudines eduxerūt. Eas cum eſſent inter ſe ſe partiti, neq; ſufficerent omnibus comedēdis. Mercurium forte accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens ſe neutiq; humanitatis gratia uocari, ſed ut eos faſtidito cibo ſubleuaret, recuſauit, iuſſitq; ut ipſi ſuas teſtudines ederent quas cepiſſent. Sunt autem in Carnania populi qui teſtudinum carnibus uictitent, unde & nomen illis attributum χελωνοφάγοις. Apud quos affirmant inueniri teſtudines tanta magnitudine ut earum teſtis caſas integant.

Aderit Temeſſeus genius. LXXXVIII.

Strabo libro Geographiæ ſexto refert Temeſſam ab Lao primam urbem eſſe Brutiæ, quam ab Auſoniis conditam, Thoantis comites Ætoli deinde tenuerint, atq; his expulſis Brutii, demū Hannibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc ſacellum fuiſſe oleaſtris circumſeptū Polītæ cuidam ex Vlyſſis comitibus ſacrum. Hunc, quod eſſet a barbaris uiolatus, graueis iras in eos exercuiſſe. Adeo ut in prouerbium abierit, ut dicerent cauendum, ne Temeſſeus genius immineret. Deinde Locrenſibus Epizephyreis urbe potitis, Euthymum quendam, ut inquit Ælianus, ex Italia illuc ueniſſe pugilem inclytum, & inſigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine geſtauerit, qui Locris oſtendi ſoleat. Hunc cum Politæ congreſſum, ac uictorem è certamine diſceſſiſſe, atq; ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille conſueuerat extorquere. Quin & compuliſſe illum, ut quod per uim abſtulerat redderet etiā cum fœnore. Atq; hinc prouerbium natum putant, iis, qui ſordidos & iniuſtos quæſtus faciunt, adfore Temeſſeum genium, quo ſignificabant aliquando dependenda cum fœnore, quæ præter ius, & fraude ſeu ui rapuiſſent. Pauſanias in Heliacis paulo diuerſius rem narrat. Nempe comitem quendam Vlyſſis, ob uirginem conſtupratam occiſum fuiſſe, atq; ob id laruas eius, niſi quotannis oblata uirgine placarentur, graſſari ſolitas, ac perniciem adferre omni ſexui, atq; ætati. Atq; hunc quidem eius loci genium uulgo fuiſſe creditum. Quem Euthymus pugil Temeſſam reuerſus compeſcuerit, uirgine quam de uouerant, liberata, atq; in matrimonium accepta,

Termeria mala. LXXXIX.

τερμέεια κακά. Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maxime quoties mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipſius caput retaliantur. Huius adagii meminit Plutarchus in uita Theſei, qui cū Herculis exēplo terras obiret, nocentes quos ſuperaſſet, eadem pœna ſolitus eſt afficere, quam illi per ſæuitiam in alios exercuiſſent. Nam Hercules Domaſcum de rupe editiſſima præcipitem dedit. Buſyridem parentauit, Antæum palæſtra ſuperatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit, Deniq; Termerum humana capita confringentem uerberibus itidem contudit. Vnde in eos in quos ſua malefacta retorquentur prouerbio dicitur, Termerium malum. Eſt autem ſupplicii genus uel in primis fauorabile, cum pœna ſceleri reſpondet, quemadmodum de Thuryno fumi uenditore, fumo necato legimus. Et Perillo quem Phalaris æneo impoſitum tauro, ſuo ipſius inuēto perdidit. Illud perquam feſtiuum, quod in uita Galeni imperatoris refertur. Cum quidam uitreas gemmas pro ueris imperatrici uendidiſſet, atq; ea re deprehenſa uindicari flagitaret, ille uenditorem rapi iuſſit tanquam leonibus obiiciendum, Deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iuſſit. Impoſturam fecit & paſſus eſt, Atq; ita negociatorem dimiſit, Sed de termeriis malis Suidas multo aliam adfert interpretationem. Nempe locum quendam eſſe in Caria, cui nomē Termerio, quo tyranni quandoq; pro carcere ſoleant uti. Situm autem eſſe inter Melum & Halicarnaſſum, Ex hoc cum poſtea prædarentur latrones, neq; depelli poſſent, quod eſſet locus admodū munitus abiiſſe in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram urbem in Lycia ponit, quam ait à Termero ſortitam uocabulum. Poſtremo Termeria mala dicta uideri poſſunt quaſi extrema mala

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ma mala. Nam terma græce finem significat, τὸ μὲν ἡμέραν, extremum uitæ diem uocant; Porro latini quod summum uideri uolunt, ac maximum, id extremum appellãt. Vt extrema de mentia, extrema insania. Neq; secus græci, ἔσχατον κακόν, extremum malum, pro maximo dicũt Et ἐσχάτων ἔσχατα, extremorũ extrema, quasi plus q̃ maxima, Neoptolemi uindicta, XC.

Νεοπτολέμειος τίσις. Neoptolemica uindicta. Superiori similimum est, ubi quis eadem patitur cuiusmodi patrauit in alios. Id Pausanias in Messeniacis refert, & exponit his uerbis, Πεισῆλθε μέν θι καὶ αὐτὸς λακεδαιμονίοις ἄνακα χόρον ἡ νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις, νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ ἀχιλλέως ἀπεκτονηκότι πρίαμον ὡῒ ἐγκάρα τοῦ θρκείου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι, ὁ δὲ θοῦρος τὸ παθεῖν ὁμοῖον ἐποίησε τοῖς ἐθέλουσι, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζοντες Sane persuasit undequaq; lacedæmonios Neoptolemea, sicuti uocant uindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamũ in ipsis palatii focis occiderat, uicissim euenit ut & ipse apud Delphos ad Apollinis aram occideretur. Atq; hinc ortum ut ubi quis idem patitur quod in alios fecit, Neoptolemã uindictam appellent. Euripides in Oreste sub persona Apollinis de Neoptolemo, θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα δολίκῳ ξίφει. Decretum enim illi est, Delphico gladio mori.

Seruire scenæ. XCI.

M. Tullius seruire scenæ dixit, pro eo, quod est seruire tempori. & rebus præsentibus sese accommodare. Translata ab histrionibus fabularum metaphora, qui nõ suopte iudicio agunt, sed hoc unum spectant, ut quouis modo, populi oculis placeant, alioqui explodendi, exibilãdiq;. Sic enim scribit ad Brutum, Tibi nunc populo & scenæ (ut dicitur) seruiendum est. Nam in te nõ solum exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti sunt oculi, Quadrabit & in eos qui negocium aliquod susceperũt illustre, unde necesse sit aut cum summa laude, aut summa cũ infamia discedere, propter plurimorum expectationem, Porro tempori seruiendum esse uiro sapienti monuit & Phocylides καιρῷ λαζόμενον μήτ' ἀνέμοισιν. Temporibus semper cautus seruire memento. Nec reflare uelis aduersum flamina uenti, Porro metaphora hæc est ducta à nauigantibus, quos necesse est semel ingressos mare, uentorum atq; æstus arbitrio ferri, frustra conaturos si uelint aduersus ista pugnare.

Vti foro. XCII.

Huic affine est uti foro, pro eo quod est præsentem rerum statum boni consulere, & utcunq; sese obtulerit fortuna, ita animum applicare, Terentius in Phormione. Scisti uti foro. Donatus uulgare prouerbium admonet esse, ductamq; metaphoram à mercatoribus, qui nõ ante locum commercii præscribunt quãti uendant, quæ aduehunt, sed secũdum annonam fori quam deprehenderint consilium de non uendendis aut uendẽdis mercibus sumunt. Seneca, Vtamur foro & quod fors feret æquo feramus animo.

Polypi mentem obtine. XCIII.

Extat apud græcos adagium in hunc ordinem referẽdum, πολυπόδος νόον ἴσχε, Polypi mentẽ obtine. Quo iubemur pro tempore alios atq; alios mores, alium atq; aliũ uultũ sumere. Quod in Vlysse uidetur Homerus laudare, qui eũ πολύτροπον appellat, id est moribus uersatilibus. Adagiũ natum est à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius libro nono capite uigesimo nono. Præterea Lucianus in sermone Menelai ac Protei, scribúntq; colorem mutare, maxime in metu. Nã persequentibus piscatoribus petris affigit sese, & cuicunq; petræ adhæserit, eius colorem corpore imitatur, uidelicet ne queat deprehendi. Porro prouerbium sumptũ est ex Theognide, cuius hoc distichon est de Polypo. Citatúrq; a Plutarcho, καὶ πολυμιλίας πολυπόδος νόον ἴσχε πολυτλόκου, ὃς ποτὶ πεῖρῃ τῇ προσομιλήσῃ τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. Mentem habeas uafri polypi, qui protinus illa Se quibus admorit saxa colore refert. Clearchus in prouerbiis teste Athenæo, citat hoc distichon tacito autoris nomine, Πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως τοῖσιν ἐφαρμόζων ὧν καὶ πρὸς δῆμον ἵκνει. Polypi ingenio mihi sis nate Amphiloche heros. Vt temet populo quẽcunq; accesseris aptes. Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. Vnde & uersus ille prouerbialis celebratur. Ἄλλοτε δ' ἄλλοῖον τελεθεῖν ἁ χώρα ἔοικεν, Proq; loco nunc hunc fieri, nũc expedit illum, qui nos admonet uti nos ad omnem uitæ rationem accõmodemus ac Proteum quendam agentes, prout res postulabit in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἄλλοῖος γένομαι dixit, pro eo quod est in diuersam eo sententiam. Quod quidem notat & Aristophanes in Pluto, qui monet uiuendum esse τρόποις ἐπιχωρίοις. id est moribus regionis ac uernaculis. Eodem pertinet & illud νόμος ἡ χώρα, Lex etiam ipsa regio, Quo significatũ est unicuiq; regioni quædam peculiaria esse instituta, quæ hospites non damnare, sed pro uirili nostra imitari atq; exprimere debeamus, Neq; quisq̃ existimet hoc adagio doceri fœdã adulationẽ, qua quidam omnibus omnia assentant, aut uitiosam morũ inæqualitatem, quam Horatius eleganter ta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

xat in ſermonibus.Quanq̃ hiſtorici notant in Catilina atq; in Anedio Caſſio imperatore,deniq; literæ diuinæ in quouis improbo,cum aiunt ſtultum perinde atq; lunam immutari, cum ſapiẽs ſolis exẽplo ſui ſemper ſit ſimilis, Sed eſt quædã difficilis ac præfracta,moroſaq; ſimplicitas imperitorum,qua poſtulant,ut omnes ubiq; ſuis duntaxat moribus uiuant,& quicquid alii is placet id damnant.Rurſum eſt honeſta quædam ratio,qua boni uiri nonnunq̃ alienis moribus obſecundant,ne uel odioſi ſint,uel prodeſſe non poſſint,aut ut é magnis periculis ſemet aut ſuos eximãt. Quemadmodum fecit Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans,apud Procos mendicũ agẽs Item Brutus adſimulata ſtoliditate.Dauid etiam ſimulata inſania.Quin & diuus Paulus apoſtolus ſancta quadam iactantia gloriatur hac pia uafricie ſeſe uſum eſſe,atq; omnia factum omnibus,ut omnes chriſto lucrifaceret. Quanquam nihil uetat in notandis uitiis uſum adagii latius trahere,nempe in homines uerſatili quodam ingenio natos,qui talem ubiq; perſonam induunt, quales ſunt hi cum quibus contigit agere.Quod genus eleganter deſcripſit Plautus in Bachidibus. Nullus,inquiens,frugi eſſe poteſt homo,niſi qui & bene,& male facere tenet.Improbus cum improbis ſit.Harpaget,furibus furetur,quod queat, Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus,cui ſapit,bonis ſit bonus,malus ſit malis.Vtcunq; res ſit,ita animum habeat.Eupolis apud Athenæum, ἀνὴρ πολίτης πώλυπους ἐς τὸν ζόφον. Vrbanus homo,qui moribus ſit polypus.Similem quandam metaphoram Ariſtoteles à Chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim ſi quis à fortuna pendeat,cum illa ſubinde mutetur,futurum,ut ueluti chamæleon quiſpiã identidem uarietur,nunc fœlix,nunc miſer,& utcunq; fors alio atq; alio uultu reſpexerit,ita hũc quoq; uultum atq; animum mutare.De Chamæleonte meminit Plinius libro uigeſimo octauo capite octauo,ſcribens hoc animal magnitudine ferme par eſſe crocodilo.Cæterum ſpinæ acuti ore curuatura & caudæ amplitudine diſtare. Nullum inquit animal pauidius exiſtimatur,& ideo uerſicoloris eſſe demutationis. Plutarchus in commentario de adulatione,ſcribit chamæleontẽ quemuis imitari colorem,præterquam candidum,Idem in ſympoſiacis conatur cauſam reddere de polypo,quamobrem non tantum mutet colorem,quod & hominibus accidit in metu,uerum etiam ſeſe ad ſaxi quodcunq; id fuerit colorem accommodet.Sunt & aues quædam quæ colorem pariter & uocem mutent,pro temporibus anni,ut autor eſt idem Plinius libro decimo capite xxix. & Ariſtoteles libro de natura animantium nono.In uoce mutanda principatum obtinet luſcinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari luſciniã iubet,ſeſeq; in omnẽ uocem uertere,ſi quo modo queat Vlyſſi perſuadere ne perimatur.

Cothurno uerſatilior. XCIIII.

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου. Verſatilior cothurno,dictum eſt in hominem parum conſtantem lubricáq; fide,qui ue incertæ & ancipitis eſſet factionis.Similitudine ducta à calciamento,quod græci κόθορνον,Latini mutata literula cothurnum uocant,quo mos erat uti tragœdiarum actoribus,Erat autem τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc eſt quadrangulum & utrilibet conueniens pedi,quodq; uel dextro uel ſiniſtro pedi poterat accommodari.Suidas addit eiuſmodi fuiſſe,ut uiris pariter ac mulieribus cõgrueret.Quod idem teſtatur illud Maronis.Alte ſuras uincire cothurno.Prouerbium autem duobus effertur modis,per comparationem, Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου. & per denominationem,ut hominẽ ipſum qui ſe diuerſis applicat partibus κόθορνον appellemus. Sic eũ uocatus eſt Theramenes rhetor Athenienſis Prodici Cii diſcipulus. Propterea quod quaſi duabus ſederet ſellis,Idem & populi & triginta uirum partibus ſtudens,& nũc huius nunc illius factionis eſſe uideretur,uel potius utriuſq;.Lucianus in amoribus,Ὡς καὶ ἐγώ γ' ἂν δυοῖν ἁμαίμην, εἰ πρὸν ἦν ἐν δυνατῷ γενέσθαι θραμεύης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἀμφω νενικηκότοιν ἐξίοιτε καλλίστοιν, Itaq; optarim ſanè ſi modo fieri poſſit Theramenes ille fieri,qui cothurnus eſt dictus,ut ambo ex equo uictores diſcederetis. Idem in pſeudologiſta.καὶ ὁμοῦ κόθορνόν τινα εἶπεν,εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα πρὸς ἑκάτερον θιασώτην. Et alius ei cothurni nomen impoſuit,nimirum mores hominis inconſtantes & ancipites id genus calciamentis conferens.Male audiit hoc nomine Marcus etiam Tullius,Homerus hoc genus hominẽ ſubinde mutantẽ parteis nouo uerbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem uetat quo minus adagium in bonam trahatur partem,ut ſi quis hominẽ facilibus moribus,& quadam ingenii dexteritate cum quouis hominum genere congruentem κόθορνον appellet,quam ob cauſam Homerus Vlyſſem πολύτροπον dixerit,quod quamuis perſonam apte gereret ducis mendici patris familias.

Magis uarius q̃ hydra. XCV.

Ποικιλώτερος ὕδρας. Magis uarius q̃ hydra,De callidis ac doloſis.Quod hydra ſerpens ſit uerſicoloribus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſicoloribus notulis diſtincta. Apte dicetur in uafros ac uerſipelles aut etiam parum ſibi cõſtantes

Gygis anulus. XCVI

Γύγου δακτύλιος. Gygis anulus, Quadrat uel in homines inconſtantibus moribus, uel in fortunatos, qui ueluti uirgula diuina quicquid optant id ſuo arbitrio conſequũtur. Huius adagii mẽtionem facit Lucianus, in uotis ubi quiſpiam optat ſibi complures anulos, eiuſmodi quales habebat gyges, alium quo diteſceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem licet uolare, quocunq; lubitum eſſet, Nam priſcorum ſuperſtitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita ut uenditarentur incantamentis uarie efficaces, alii contra morſus ferarum, alii aduerſus calumniam, alii ad alia uel depellenda incõmoda, uel commoda cõcilianda. Vnde apud Ariſtophanem in Pluto. Dicæus Sycophantæ minanti iudiciũ, Οὐδὲν πρὸς τιμῶ σου. Φορῶ γὰρ πρὸς ἅμμασθος τὸν δακτύλιον τόνδε παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. Nihil te curo, Nam anulum hunc geſto, ab Eudamo emptum drachma. Et rurſum in eadem fabula, Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. At non eſt aduerſus calumniatoris morſum remedium. De anulo loquitur, alludens ad ferarum morſus, Natum eſt autem prouerbium ex huiuſmodi quadam fabula, quam nõ grauatus eſt referre Plato libro de rep. ſecundo. Neq; nos item pigebit hoc loco recenſere. Gyges quidam Lydi pater, paſtor quiſpiam erat mercenarius, eius regis, qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Cum autẽ eſſet aliquando ſæuiſſima tẽpeſtas coorta, imbrium maxima uis accidit, fulgura deniq;, terræ etiam quaſſatio, ita ut in ea regione, in qua tum Gyges forte paſcebat armenta, terra ingẽti hiatu ſeſe diduceret. Quod cum ille animaduertiſſet, ſolus, nam cæteri paſtores territi diffugerant, in hiatum deſcendit, atq; ibi, tum alia quædã dictu mira conſpexit. tum equum quẽdam æneum ingentem, ac cauum. Inerat feneſtra in equi latere. Per eam uidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana ſpecie. Huic nihil aderat ueſtium, aut geſtaminum, præter aureum anulum digito impoſitum. Eum ubi ſuſtuliſſet, regreſſus è ſpecu, paucis poſt diebus, ad paſtorum cœtum rediit, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menſes ſingulos referendis creandus erat. Hic cum apud alios aſſediſſet, animaduertit, ut ſi quãdo forte gemmã anulo incluſam introrſum uerteret, repente fieret, ut à nemine cõſpiceretur, ac perinde quaſi nõ adeſſet, ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rurſum anuli palam extrorſum conuertit, rurſumq; paſtoribus conſpicuus eſſe cœpit. Eius rei cum ille & diligentius, & ſæpius feciſſet periculum, iamq; ſat exploratum haberet, hanc ineſſe uim anulo, ut uerſa ad ſe gẽma inconſpicuus eſſet, uerſa ad alios conſpicuus, effecit, ut paſtorũ nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & uxorem regiam ſtuprauit, & de rege trucidando cum ea conſilium iniit, Deniq; confecto illo, ipſe, regina in matrimonium ducta è paſtore repẽte factus eſt rex, idq; anuli fatalis beneficio. Huic ſimilimum illud, Ἅδου κυνῆ. Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina XCVII

Ab hoc non admodum diſſidet, Virgula diuina, quoties quicquid optamus, id citra humanã operam, quaſi diuinitus nobis ſignificamus contingere. Propterea quod antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in uirgis ferundis exiſtimauit aliquam fatalem, ac ceu magicam ineſſe uirtutem. M. Cice. libro de officiis primo. Quod ſi nobis omnia, quæ ad uictum cultúmq; pertinent, uirgula ut aiũt, diuina ſuppeditarent. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum Varro in uirgula diuina ut appareat hũc fuiſſe titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirum & ipſi plærig; ferũtur prouerbiales. Adagium natum uideri poteſt potiſſimum ab illa uirga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri ut de ea Antiſthenes Cynicæ ſectæ conditor librum conſcripſerit, eam cum ſuo ut coniicio baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus in Odyſſeæ. N. Ὡς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. Sic effata. Virum uirga demulſit Athena. Cum Vlyſſem è ſene ſqualido, repente in iuuenem uertit, nitidúmq; facit ac formoſulum. Eundem rurſum è iuuene uertens in ſenem Odiſſeæ. ω. Ἀγχι παεισαμένη λαοφτιάδῃσι δόμοισι ῥάβδῳ ἐπαλλήγῃα πάλιν πολιὸν γέροντα. Cominus aſſiſtens Ithacenſem Pallas Vlyſſem. Reſtituit ſenio diuinæ uerbere uirgæ. Rurſum in eodem libro cum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget. Η καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. Dixit & aureola uirga demulſit Athene. Eundem ad modum Mercurio quoq; ut incantatori uirgam monſtrificam tribuit, quam caduceum uocant, Odyſſeæ. ω. Ἐχε δ' ῥάβδον μετὰ χερσὶν. Καλὴν χρυσείην, τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει. Ὧν ἐθέλει γοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. Tum manibus uirgam capit aureolam atq; decorã. Hac quibus eſt uiſum demulcet lumina ſomno. Atq; aliis rurſum diſſoluit lumina ſomno. Eadẽ ferme repetit Iliados. ω. Hunc imitatus Maro, ſic eiuſdem caduceum deſcribit æneidos quarto.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Tum uirgam capit, hac animas ille euocat orco. Pallenteis alias ſub triſtia tartara mittit. Dat ſomnos adimitq; & lumina morte reſignat Illa fretus agit uentos,& turbida tranat Nubila,Neq; Circe ad ſua monſtra peragenda uirga defuit in tranſformandis ſociis Vlyſſis,Odyſſeæ.κ. ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεόισιν ἐέργνυ οἵδε συῶν μὴν ἔχον κεφαλάς. Compulit in numerum porcorum uerbere uirgæ Percuſſos,& erant illis capita ecce ſuilla. Rurſum paulo inferius. ὅσσοτέ κεν κίρκη σ' ἐλάσει ταδεμώκεϊ ῥάβδῳ. Circe,ubi te feriet prælongæ uerbere uirgæ. Aliquanto poſt,Vlyſſes ſolus epoto Circes poculo,non tranſformatus in pecudem. Λύτάρ ἐπεὶ δ' ὤκευ τε φυὴ ἔκπιον οὐδ' μ' ἔθελξεν ῥάβδῳ πεπληγυῖα. Verum ubi porrectum poculum ebiberam,neq; uirga ictum me demulſit. Deniq; cum ad gratiam Vlyſſis ſocios priſtinæ reſtituit figuræ,uirgæ miniſterium adhibuit.Quinetiam in literis hebræorum,Moyſes in edendis prodigiis uirga utitur, hanc in anguem uertit,hanc in priſtinam formam reſtituit.Hac fluminis aquam uertit in ſanguinem extinctis piſcibus.Hac exciuit cyniphes,hac diduxit undas rubri maris,hac è ſilice percuſſa, fontem elicuit,Fortaſſis huc pertinet quod regibus etiam uirga tribuebatur quam ſceptrum uocant.Vnde apud Homerum aliquoties σκηπτοῦχοι βασιλῆες. Eodem reſpicit quod alibi retulimus.Laureum porro baculum.

Diomedis & Glauci permutatio. XCVIII

Quæ refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio,in prouerbium abiit, quoties inæqualem commutationẽ ſignificamus,hoc eſt deteriora pro melioribus reddita,χρύσια χαλκείων.id eſt aurea æreis.Nam libro Iliados ſexto poeta Glaucum quempiam inducit.Hippolochi filium,Lyciorum ducem iactantiuſculum,& oſtentatorem magis q̃ pugnacẽ, cõtra Diomedem uafrum callidumq;.Hi duo congrediebantur μονομαχησόμενοι id eſt ſingulari certamine inter ſe dimicaturi.At Glaucus rogatus à Diomede,quis nam hominum aut deorum eſſet,longa oratione natalium ſuorum ſeriem expoſuit,patriam Lyciam,Ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes utpote græcus hominis barbari ſtuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudẽdum magis ratus q̃ occidendum reſpõdit,ſuis maioribus,cum illius progenitoribus uetus hoſpicium,ac neceſſitudinem interceſſiſſe,muneraq; hoſpitalia quæ xenia uocant, inter ipſos ultro citroq; data.Iamq; defixa humi lancea,cœpit hortari,ut omiſſa pugna maiorum ſuorum amicitiam inter ſeſe renouarent,alterq; alteri in Lycia, alter in Argo hoſpitem præſtaret,ſimul atq; incolumes in patriam rediiſſent. Interim ſiquando forte fortuna cõcurriſſent, armis inuicem abſtinerent,inter ſe duntaxat religionem hoſpicii cuſtodientes, in reliquos nihilominus iure belli uſuri. Tum ne id uideamur inquit proditione magis quam hoſpicii obſeruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum neceſſitudine deuinctos eſſe. Quibus dictis uterq; ex equo deſiliit, datiſq; dextris ac fide pacta, ueluti fœdus quoddam hoſpicii ſanxerunt. Permutatis armis ſed admodum inæqualibus, Ενθ' αὖτε γλαύκῳ κρονίδης φρένας ἐξέλετο ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχε' ἀμείβε χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων, Iuppiter hic ſtupidum ſpoliauit pectore Glaucum. Qui cum Tytide mutarit protinus arma,& Aurea donarit,ſibi reddenti ærea, centum Bubus emenda daret demens, pro uilibus,atq; Quæ uix eſſe nouem dicas redimenda iuuencis. Vſurpatum eſt adagium paſſim à laudatiſſimis autoribus. Ariſtoteles quinto moralium libro de iuſticia. Qui uero dat ſua, quemadmodum Diomedi arma ſua dedit Glaucus, ut dicit Homerus χρύσεα χαλκείων & reliqua.Cicero in epiſtolis ad Atticum libro ſexto. Habes ad omnia non ut poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων, ſed paria paribus reſpondimus. Vtrunq; prouerbium eſſe ſignificat Cicero,par pari,id eſt de æquali penſatione, χρύσεα χαλκείων de inæquali commutatione.Plinius iunior in epiſtola ad Flaccum,Accipies epiſtolas ſerulas,& ſimpliciter ingratas,ac ne illam quidem ſolertiã Diomedis in permutando munere imitãtes,Martialis in epigrammatis,Tam ſtupidus nunq̃, nec tu puto Glauce fuiſti, χρύσεα donanti χάλκεα qui dederas.Aulus Gellius noctium atticarum li.ii.Ciliciam tranſlationem,cum ipſo Menandro quem uerterat componens atq; expendens,oſtendénſq; quantum à græcanica uenuſtate degeneret,Diomedis inquit Hercle arma & Glauci nõ diſpari magis precio æſtimata ſunt,Fit huius adagii mentio etiam in procœmio Pandectarũ iuris cæſarei his quidem uerbis. Noſtris temporibus talis legum inuẽta eſt permutatio,qualem apud Homerum patrem omnis uirtutis Glaucus & Diomedes inter ſe faciunt diſſimilia permutantes. Hactenus Iuſtinianus homo ut ingenue dicam nimirum Θελαυτὸς, ſibiq; plusæquo placens, qui Cétones illos ſuos,& inæquales legum rhapſodias,tot eruditiſſimorum uirorum integris uoluminibus prætulerit,iam uero nihil quidem admiror,ſed maximopere me pudet,haud ſcio cuius interpretis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ius interpretis in eum locum commenti. Quid enim mirum, si hoc ignoratum est ab iis, qui semel uniuersam contemnunt antiquitatem? Cæterum pudenda est, uel ipsi iuris facultati, plus q̃ scurrilis impudentia, in eo, qui iuris interpretem profiteatur, non uereri in re prorsus ignota fabulam insulsissimam, non ex autoribus, sed è somniis adferre. Maxime autem & pudet & miror inueniri doctores, qui nugamentum, non dicam tam indoctum, sed tam absurdum, in publicis scholis perinde quasi præclarum inuentum serio doceant, nec uel illud animaduertant, figmentum neutiq̃ conuenire cum uerbis Iustiniani. Nam ille significat pro relictis inutilibus ac fastidiendis uoluminibus, recepta tũ meliora, tum breuiora, hoc est permutationẽ factam uehementer inæqualem. Ifte quisquis fuit, fabulam commentus est, æqualia permutantiũ nimirũ utroq; donante, quod supererat, recipiente, cuius egebat. Stultus stulta loquitur. XCIX

Euripides in Bacchis μωρὰ γὼ μωρὸς λέγει. Totidem uerbis Propheta noster eam sententiã extulit. Seneca ad Lucillium, Apud Græcos, inquit, in prouerbiũ cessit, Talis hominibus fuit oratio qualis uita. Hoc cuiusmodi fuerit, parum liquet. nisi quod tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum, Ανδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. Hominis figura oratione agnoscitur. Democritus philosophus apud Laertium, orationem Εἴδωλον τοῦ βίου. i. uitæ simulachrũ, quandãq; uelut umbram esse dicebat. Qua quidem sententia nihil dici poterat uerius. Nam nullo in speculo melius expressiusq; relucet figura corporis, q̃ in oratione pectoris imago repræsentatur. Neq; secius homines ex sermone, q̃ ærea uasa tinnitu dignoscuntur. Scindere penulam. C.

Hodieq; uulgo tritissimum est scindere penulam, pro eo, quod est impensius retinere hospitẽ, atq; inuitare prolixius, quod qui faciunt, manu in penulam iniecta, quasi ui conantur remorari. Id adagium ex antiquitate fluxit, ut alia complura. Cice. ad Atticũ libro xiii, Epi. i. de Varrone loquens, Venit, inquit, ad me, et quidem id temporis, ut retinendus esset. At ego ita egi, ut nõ scinderem penulam. Memini enim tui, & multa erant, nosq; imparati. Quid refert? Paulo post. C. Capito cum. T. Carinate. Horum ego uix attigi penulam tamen remanserunt.

Multæ regum aures atq; oculi CI

Ab hoc non ualde dissonat illud. Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέως πολλοί. Aures aq; oculi regum multi. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus de mercede seruientibus, ac rursus, aduersus ineruditum. Eiusdem meminit & Aristoteles in tertio politicorum. Allegoria inde ducta est quod regibus complures ubiq; sunt exploratores, atq; ob id oculi regum dicuntur complures auscultatores, quibus uelut auribus utuntur. Neq; desunt manus & pedes quamplurimi. Fortassis ne uentres quidem. Vide cuiusmodi portentum sit tyrannus, & q̃ formidãdum tot oculis, hisq; emissitiis, tot auribus, hisq; tam asininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot uentribus, ne reliqua parum honesta commemorem instructum. Aristophanes in acarnibus. Pseudartabam regis oculum appellat, q̃ per eum cognosceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium uitæ oculum uocat, ἓς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου. Erat relictus gnatus hic mihi unicus uitæ oculus. Propterea q̃ unicum esset in uita oblectamẽ. Nam oculo nihil charius. Vnde quos adamamus oculos uocamus. Longæ regum manus. CII.

Quod ab Ouidio scriptum est. An nescis longas regibus esse manus? etiam uulgo in ore est, A regibus cauendum q̃ eis prælonga sint brachia. Nimirum q̃ per suos quibus brachiorum uice utũtur, possint etiã procul dissitos affligere. Potest & ad tempus referri, quod reges etiam si diuti⁹ dissimulent, soleant tamen aliquando pœnam sumere de his quibus infensi fuerint, uel Homero teste apud quem Iliados. A. Chalcas ad hunc loquitur modũ, κρείσσων γὰρ βασιλεὺς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηϊ, Εἰ γάρ γ' τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ κατα πέψῃ. Αλλὰ γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ. Rex deus est quoties succensuit inferiori. Quãquam etenim in præsens feruentem concoquit iram. Post odit tamen usq; odium dum expleuerit ultus.

Clauum clauo pellere. CIII

Ἦλω γὰρ ἦλον ἐκκρούειν. Clauum clauo pellere, καὶ πασσάλον πασσάλῳ ἐξέκρουσας, paxillũ paxillo pepulisti. i. malum alio malo depulisti. Lucianus in Philopseude, καὶ ἦλῳ φασὶν ἐκκρούεις τὸν ἦλον, Et clauo quod aiunt extũdis clauum. Idem in apologia, Δέδοικα μὴ, πρὸς τῇ ἐπιφθόνῳ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίαν προσλαβὼν, κατα δύσομαι, ἦλῳ φασὶν ἐκκρούων τὸν ἦλον, ὃ δὴ μείζονι τὸ σμικρότερον. Vereor ne si ad intentatum crimen etiam adulationis accusationem adiunxero Clauum quod aiunt, clauo pellere uidear maiore minus. Aristoteles libro politicorum quinto, scribit tyrannis amicos esse uiros improbos & adulatores. Nam hos demum illis utiles esse, quippe malos ad mala. Clauus enim inquit clauo, subaudi truditur. Synesius ad Olympum, λυπῶν

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλότριοι πονηροὶ ἐνάξαι κατ' αὐτῶν οἱ πάτταλοι τὸν πάτταλον ἐκκρούονται. Eccle
siã uexãt externi improbi, Illos inuade. Nã paxilli paxillos excutiũt, Diuus Hieronymus ad Rufti
cum monachum. Philosophi seculi inquit solent amorem ueterem amore nouo, quasi clauum
clauo pellere, Iulius Pollux in nono libro scribit adagium esse natum à lusu quodam qui κιυφα-
λισμὸς uocetur, quo paxillũ argillosæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant, Citatq
senarium hunc prouerbialem ἥλῳ τὸν ἥλον πατάξαι τὸν πάτταλον. Locus igitur adagio non
modo cum uitium uitio, malum malo, dolum dolo, uim ui, audaciam audacia, maledicentiam
maledicentia retundimus, uerum etiam quoties rem utcunq; molestam, diuersa molestia profli
gamus, ut cum libidinum incitamenta laboribus obruimus, Curam amoris aliis maioribus cu
ris domamus, Eusebius in Hieroclem. δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει ἄλλον ἄλλῳ ἤ φασὶ δαίμονι. Dæmonas
enim abigit alium alio quemadmodum aiunt dæmone, Mitum inalludens ad hoc prouerbiũ

Malo nodo malus quærendus est cuneus. CIIII.

Ad hanc sententiam accedit & illud quod apud eundem Hieronymum refertur, Malo nodo
malus quærendus cuneus, Quoties malum simili malitia retundimus. Sumptum à sectoribus
roborum qui si quando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari securim, uerum
cuneum, quempiam durum magis q̃ bonum inserunt. Malum malo medicari CV

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν. Malum malo medicari Est malum aliud alio malo tollere. Sopho
cles in Aiace Mastigophoro. εὔφημα φώνει μὴ κακὸν κακῷ νάδοις Ἄκοσ τολέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης
τίθει. Bene ominata loquere, ne malum malo Medicans, & hanc cæ noxam adaugeas tibi. De-
hortatur Tecmessa, ne malo insaniæ, addat alterum maius malum, spontaneam cædem sui.

Morbum morbo addere. CVI.

Morbum morbo addere. i. conduplicare malum. Euripides in Alcestide, μὴ νοσοῦντί μοι νόσον
προσθῇς ἄλιον δ' συμφορᾷ σωθήσομαι, Ne tu mihi morbo laboranti alterum Appone morbum
nam sat hoc premor malo. Eiusdem figuræ est Homericũ illud Iliados. ξ. Μή που τίς σ' ἔλκεϊ ἕλ-
κος ἀφήνῃ, Vulneri uti ne quis uulnus tibi forsitan addat. Sophocles item λευτέραν ἐπαυσας ὠδῖ
νόσῳ νόσον. Alterum accumulasti morbo morbum. Ignem igni ne addas. CVII.

Μὴ πῦρ ὠδῖ πῦρ. Ne incendium incendio addas. Vsurpatur à Platone, Sensus liquet, Ne cala
mitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à
Carbonario quodam esse natum, qui inualescente incẽdio cõflagrarit, clamans interim μὴ πῦρ
ὠδῖ πῦρ. Plato libro de legibus secundo uetat, ne pueri ad annum usq; duodeuigesimum, uinum
bibant, ne si uini calor accesserit ad feruorem ætatis, ignem igni suggerere uideantur, Item Plu
tarchus in præceptis coniugialibus. μὴ πῦρ ὠδῖ πῦρ γένηται. Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur
idem cũ aliis aliquot locis, tum in præceptis de ualetudine, ἵνα ὅσῳ μὴ πῦρ ὠδῖ πυρὶ ὡς φασὶ πλη-
σμονή τις ὠδῖ πλησμονῇ μὴ ἄκρατος ὠδῖ ἀκράτῳ γένηται. Vt ne igitur ignis ad ignem, impletio ad
impletionem, merum ad merum addatur. Oleum camino addere. CVIII.

Affinem huic habet sentẽtiam, Oleum camino addere, pro eo quod est malo fomentũ ac ue
lut alimoniam suppeditare, quo magis ac magis augescat. Hora. in satyris, Adde poemata nunc,
hoc est oleum adde camino. i. adde maioris insaniæ materiam, Vsurpat hoc diuus Hieronymus
ad Eustochium. Vinum & adolescentia duplex est incendium uoluptatis. Quid oleum flammæ
adiicimus? Oleo incendium restinguere. CIX

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. Oleo restinguis incendium, dici solitum, ubi quis ea admonet remedia
quæ malum magis ac magis exacerbent. Veluti si quis animi tristiciam, fœdis uoluptatibus ob-
ruere conetur. Aut si quis offensum, iurgiis & conuiciis uelit placare. Quod si dicatur ἐρωνικῶς ni
hil differet à proximo. Huc respexit Lucianus in Timone cũ ait. Si quem aspexerit incendio con
flagrantem pice atq; oleo se uelle restinguere. Vlulas Athenas. CX

γλαῦκας εἰς ἀθήνας. Vlulas Athenas, Subaudiendum portas aut mittis. Conueniet in stultos
negociatores qui merces eò comportant, ubi per se magis abundant. Vt si quis in ægyptum fru
mentum, in Ciliciam crocum inuectet, Venustius fiet si metaphora ad res animi transferatur, ut
si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, cõsilium det homini consultissimo, Cicero ad
Torquatum, Sed rursus γλαῦκας εἰς ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrẽm. Et tibi uersus quos ro
gas, hoc est Athenas noctuam mittam. Aristophanes, Εν ὄρνισιν τίφος, τίς γλαῦκ' ἀθήναζ' ἤγαγε.
Quid ais? quis oro uehit Athenas noctuam? Vsurpat idem atq; exponit Lucianus in epistola ad
Nigrinum, Porro paroemia inde manauit, quod noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi
peculiaris. Fertur autem uersari in Laureo Atticæ loco, ubi auri metalla sunt, unde & Laureoti-

cæ noctuæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cæ noctuæ uocantur. Hæc auis Athenienſium populo quondam erat gratiſſima, ac Mineruæ ſacra habebatur, propter oculos cæſios, quibus etiam in tenebris perſpicit, quæ uulgus auium non uidet. Vnde & auſpicata conſiliis credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαῦξ ἵπταται noctua uolat. Dictum eſt & illud de Minerua quod Athenienſium male conſulta in bonum exitum uerteret, Dæmon autem apud Ariſtophanis interpreté exiſtimat, nõ ob id ſolum dici noctuas Athenas, quod Athenis noctuarum ſit copia, ſed q̃ in nummis etiam, tum aureis, tum argenteis Athenienſium, noctuam inſculpi ſolere unà cum facie Mineruæ. Porro nummus is appellabatur τετράδραχμον, i. quattuor drachmarum, cum antea ſoliti fuiſſent uti nomiſmatibus didrachmis, quorum inſigne erat bos, unde etiam natum eſt prouerbium illud, bos in lingua, Proinde abſurdum uidebatur noctuam athenas deportare, cum illic paſſim omnia noctuis abundarent. De nomiſmate Athenienſi teſtatur & Plutarchus in uita Lyſandri, cum de ſeruo meminit, qui domini ſui furtum ἀνυπαιτίως indicans, ait multas ſub tegulis cubare noctuas. Oſtendens illic abditas pecunias noctuis inſignitas. Memorem mones, doctum doces & ſimilia. CXI

Identidem in Plautinis ac Terentianis comœdiis occurrit. Memorem mones & doctum doces. Idem pollet græcanicum illud, λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὼ ἐπιστήμω, Loqueris ei qui ipſe rem calleat, καὶ εἰδότι λέγεις. Scienti narras. Plato in Hippia maiore, Hæc ſcienti Socrates narras, Euripides in Hecuba, οὐ καινὸν εἶπας εἰδόσι δ' ὠνείδισας. Dixti nouum nil, ſed probe ſcientibus, hæc opprobraſti. Homerus cum alias aliquoties, tum odyſſeæ, p. γινώσκω φρονέω τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις. Et noui & teneo iam narras iſta ſcienti.

Si crebro iacies, aliud alias ieceris. CXII.

Ariſtoteles in libello de diuinatione, quæ fit ex inſomniis, uerſum huiuſmodi prouerbialem citat, Si crebro iacias, aliud alias ieceris. Quo ſignificatum eſt oportere rem ſæpius tentare, neq; defatigari protinus, ſi quando parum ex animi ſentẽtia ceciderit. Futurum enim, ut iterum atq; iterum periclitanti, fœlicius aliquando cadat. Ariſtotelis uerba ſunt hæc, Ὡς ὅταν τις καὶ λέγηται ἀν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἄλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de inſomniis melancholicorum, in quibus non exiſtimat eſſe diuinationẽ ullam, tametſi fit nõnunq̃, ut quidam euentus ſomniis illorũ reſpondeant. Sed non eſſe mirandum, ſi cum uitio naturæ plurima ac uaria ſomnient, aliquando exiſtere συμπτώματα, id eſt caſus, qui forte pariter ſic eueniant, ut eſt ab illis ſomniatũ. Themiſtius hunc locum ſic circũloquitur, interprete Barbaro, nam græcus codex ad manum non erat. Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimant, & præmium capiunt. Vetus adagiũ eſt Si ſæpe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Quadrabit & in eos, qui caſu, non arte, quippiam aſſequuntur. Extat & hodie uulgo iocus prouerbialis, in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum conſilium, conſultori peſſimum. CXIII.

Senarius eſt prouerbialis, in eos, in quorum caput recidit, quod aliis perperam conſuluerunt, Malum conſilium, conſultori peſſimum. Siquidem (ut dicũt græci) ἰὸν ἡ βουλή. Sacra quædam res eſt conſilium, Atq; ut eſt libenter accipiendum cum res poſtulat, ita eſt religioſe, citraq; fraudem dandum ſi quis egeat. Alioqui non defuturum eſt numen aliquod quod pœnas repetat ab eo qui ſacram rem ac diuinam perfidia uiolarit. Aulus Gellius noctium Atticarum libro iiii. capite quinto, putat adagium hoc ex hiſtoria quadam natum, eamq; ex annalibus Maximi, narrationibuſq; Verrii Flacci refert ad hunc modũ. Statua Romæ in Comitio poſita, Oratii Cocliti uiri fortiſſimi de cœlo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luendum. Aruſpices ex Hetruria acciti, inimico atq; hoſtili in populum Romanum animo inſtituerant eam rem cõtrariis regionibus procurare. Atq; illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam tranſponi, quem ſol op poſitu circùm undiq; aliarum ædium nunquam illuſtraret. Quod cum ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populum, proditiq; ſunt. Et cum de perfidia confeſſi eſſent necati. Cõſtititq; eam ſtatuam perinde ut ueræ rationes poſt compertæ monebant, in locum editum ſubducendam. Atq; ita in area Vulcani ſublimiore loco ſtatuẽdam. Eaq; res bene & proſpere reipu. ceſſit. Tũc igitur quod in hetruſcos aruſpices animaduerſum uindicatumq; fuerat, uerſus hic ſcite factus, cantatuſq; à pueris. Vrbe tota fertur, Malum conſilium conſultori peſſimum eſt. Hactenus quidem Gellius, Porro Valerius Maximus libro ſeptimo rem quandam haud diſſimilem memorat de Papyrio curſore, qui cum conſul Aquiloniam obſideret, uelletq; prelium commmittere, cum hoſtibus, niſi ſi quid auſpicia refragarentur, ac conſultus Pullarius ſuaderet uti committeret cum aues infauſta nunciaſſent. Re cognita, pullarium in prima acie conſtituit, Is primo traiectus telo uiolatam religionem expiauit. Virgilius tacite notauit paroemiam in æneidos duodecimo libro cum ait,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Cadit ipſe Tolumnius augur Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes. M. Varro libro de re ruſtica. iii. palàm citat adagium his uerbis, Opinor inq̃, non ſolum, quod dicitur, Malum conſilium, conſultori eſſe peſſimum, ſed etiam bonum conſilium ei, qui conſulit, & qui conſulitur bonum habendum. Sophocles in electra, Βουλῆς γὰρ ὀλέθριον ἔστιν ἐχθίον κακῆς, Res nulla cõſilio nocentius malo. Noxam ad eum referens, cui conſilium datur. Apparet autem ſenarium hunc Latinum, id quod & Gellius admonuit, de græcis illis Heſiodi uerſibus expreſſum eſſe, qui legit̃ in opere, cui titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι. Οἵ αὐτῷ κακὰ τεύχει. ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. Ipſe ſibi nocet is, alium qui lædere quærit. Conſultum male, conſulto ri peſſima res eſt.

Suum cuiq; pulchrum. CXIIII.

Prouerbialis ſententia, Suum cuiq; pulchrum, in eos, quibus ſua, qualiacũq; ſunt, tamẽ ſtudio, quodam magis, quã iudicio placent. Eſt autem à communi mortalium ingenio ſumpta, quibus uſq; adeo inſita eſt illa Φιλαυτία. i. amor ſui, ut neminem tam modeſtum, tam attentũ, tam ocu latũ inuenias, quin in propriis æſtimandis, quadam animi propenſione corruptus cæcutiat, atq; hallucinetur. Ecquẽ unq̃ uidimus in tam barbara regione natum, cui ſua patria non uel optima uideatur? Quæ gens tam effera, tam horrida lingua, quæ non alias præ ſua cõtemnat? Quæ tam, ferina corporis ſpecie, quæ ſibi non appareat formoſiſſima? Proinde uere ſcripſit Ariſtoteles libro rhetoricorum ſecundo, Ἐπεὶ δὲ Φιλαυτοὶ πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀνάγκη ἥδεα εἶναι πᾶσιν ἴδιον ἔργα λόγοις ἢ Φιλοκόλακες ὡς ἐπιπαν πολύ, Quoniam autem omnes ſui ſunt amantes. & ſua cuiq; iucunda eſſe neceſſum eſt, ut facta dictaq; idcirco plærũq; etiam aſſentatoribus gaudent, Id tametſi omnibus in rebus generaliter uerum eſt, ut ſit quemadmodum ait Horatius, Cæcus amor ſui, tamen in artifices atq; ex his potiſſimum in poetas, atq; in amantes præcipue quadrare uidetur. Etenim rectiſſime ſcripſit Ariſtoteles quarto moralium libro. Suo quenq; artificẽ, opere impenſe delectari, non aliter quã rebus quibuſdam ex ſeſe prognatis, Neq; ſecus adamant ſua carmina poetæ, q̃ parẽtes liberos. Eſt enim artificis opus quaſi quidam ingenii fœtus, de quo Socrates ait rectius iudicare obſtetricem q̃ matrem ipſam. Sponſis item amantibus ſuam cuiq; ſponſam certatim extollere. Cuius rei ſat magnum exemplum extat de Tarquiniis adoleſcentibus. Vnde & hodie uulgo ſcite dicunt, Nullum reperiri deformem amaſium, Propterea q̃ amanti uel non pulchra pulcherrima uideantur. Quam ſententiam eleganter extulit Theocritus in ægloga ſexta, Ἦ γὰρ ἔρωτι πολλάκις ὦ πολύφημε τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται. Etenim haud raro Polypheme Quæ minime ſunt pulchra, ea pulchra uidenẽ amanti. Huc pertinet & illud quod ſcribit M. Tullius libro de finibus quinto. Suo enim quiſq; ſtudio maxime ducitur, Et rurſum in primo officiorum. Quorum uterq; ſuo ſtudio delectatus contempſit alterum. Quãquam hoc uenia dignum, hactenus communem illam Φιλαυτίαν ualere, ut ſuis quiſq; liberis, ſuis artibus, ſuo inſtituto, ſuis inuentis, ſuæ patriæ paulo impẽſius faueat, niſi eo uſq; cæcitatis nos rapiat, ut & uirtutes alienas calumniemur, & noſtris blandiamur uitiis, eaq; uirtutum nomine donemus, Ac ſi bi quiſq; ſit quod ſibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus, Quod uitii Flaccus in epiſtolis notans, Vel mala delectent mea me. Atq; hoc loco Porphyrion indicat Horatium reſpicere uulgatam ſententiam, quod homines ſuis malis non ſolum doleant, uerum etiam delectentur. Eaq; de re græcum adagium eſſe celebratum, uerum id adagium uitio librariorum deprauatum in ſcriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius. Turpia delectant cæcum uitia, aut etiam ipſa hæc Delectant, Veluti Balbinum polypus Agnæ. Nam Balbino ſtulto amanti, etiam polypus Agnæ amicæ ſuaue quiddam olere uidebatur, Eſt autem polypus uitium narium graue olentium, itidem ut hircus alarum. Vnde & polypoſos & hircoſos dicimus. M. Tullius ad Atticum libro quarto decimo, Accipe inquit à me καθολικὸν θεώρημα, Earum rerum in quibus exercitati ſumus ſatis. Nemo unquam neq; poeta neq; orator fuit, qui quenquam meliorem ſe arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioſo & erudito? De quo etiã experti ſumus, Nuper in edicto ſcripſerã rogatu tuo, Meum mihi placebat, illi ſuum, Quod etiã cum ipſius precibus adductus penè ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, nõ modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud quod mihi placeret non probari, Quare ſinamus quæſo quẽq; ſibi ſcribere, Suam cuiq; ſpõſam, mihi meam, Suum cuiq; amorem, mihi meum. Non ſcite, Hoc enim Attilius poeta duriſſimus, Hactenus Cicero, Cuius ex uerbis apparet hos duos uerſiculos, Suam cuiq; & cætera ex Attiliana quapiam fabula ſumptos eſſe, Idem Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum quinto. Suum cuiq; pulchrum eſt, Eandem ſententiam Plautus in Sticho, diuerſis uerbis, ſed nimis quam eleganter extulit. Suus inquit rex reginæ placet, Sua cuiq; ſpon-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſa ſponſo. Huc referendum & Theocriticũ illud, καὶ πάρθην, οὐκ εἰδὸς ἔχω κακὸν, ὡς μελέῃσιν. Nec mihi forma profecto mala eſt, ſi uera loquuntur, Id imitans Maro. Nec ſum adeo informis nuper me in littore uidi. Cum placidum uentis ſtaret mare, Apertius alluſit ad adagium Flaccus in epiſtola quadam, Iouis auribus iſta Seruas, Fidis enim manare poetica mella Te ſolum tibi pulcher.

Patriæ fumus igni alieno luculentior. CXV.

Prouerbii faciem habet atq; ad eandem pertinet ſententiam, quod elegãter ſcripſit Lucianus in Encomio patriæ, κἀ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς, λαμπρότερος ὀφθήσεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός Ac patriæ fumus luculẽtior homini uidetur q̃ ignis alibi. Philoſtratus in Ariadne, ὁ θησεὺς ὁρᾷ μὲν ἀλλὰ τῶν Ἀθηνῶν καπνοῦ, Ἀειάδνην δ' οὐδέν ἔτι, οὐδὲ ἔπνω πω τε. Theſeus ucro amat quidẽ ſed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neq; uidit adhuc, neq; etiã dum cognouit. Apud Homerum Τὸν καπνὸν πατρίδος ἀίας. Vlyſſes optat uidere ſurgentem, id eſt terræ natalis fumum, unde & ductum prouerbium.

Viua uox. CXVI

Viua uox olim dicebat, non ſcripta, ſed ab ipſo pronunciantis ore percepta, quaſi uiuida atq; efficax, Nã uiua nonnunq̃ dicuntur quæ natiua ſunt, non facticia. Vt uiuo de marmore, & uiuoq; ſedilia ſaxo. Ineſt autem rebus natiuis, neſcio quid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione conſequi, Porro ſcriptura uox quæpiam eſt, ſed quaſi facticia, ueraq; uocis utcunq; imitatrix Deeſt actus motúſq;, hoc eſt uita. Siquidem actio (ut autor Fabius) orationis quaſi uita eſt. Rerũ inuentio oſſium inſtar eſt, ordo neruos imitatur, elocutio carnem, cutem, colorẽmq;. Memoria ſpiritus uice fungitur, quibus omnibus accedit pronunciatio, uelut motus quidam uitalis. Nullũ enim certius argumentum uitæ q̃ motus, Vnde & flumina uiua dicuntur, & argentum uiuum, Contra mortua quæ torpent languẽntq;. Cicero libro Tuſcula. quæſti. ſecundo. Licet enim ſatis exemplorum, ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen uiua illa (ut dicitur) uox alit plenius, præcipuéq; præceptoris. Idem ad Atticum li. ii. Vbi ſunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς. Quanto magis uidi ex tuis literis q̃ ex illius ſermone quid ageretur. Plinius iunior in epiſtola quadam ad Nepotem, Præterea magis ut uulgo dicitur uiua uox afficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altius tamen in animo ſedent, quæ pronunciatio uultus habitus geſtus etiam dicẽtis adfigit. Diuus Hieronymus in præfatione generali. Habet neſcio quid latentis energiæ uiua uox, & in aures diſcipuli de doctoris ore trãſfuſa fortius ſonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Æſchinis de Demoſthene, τί δὲ εἰ αὐτοῦ θεοῦ ἠκηκόεις τε, Quid autem ſi ipſam audiſſetis beluam? Et illud, in ſcriptis Demoſthenis, magnam Demoſthenis partem abeſſe.

Muti magiſtri. CXVII.

Quod modo retulimus uſurpauit & Aulus Gellius. Atq; huic alterum quoddam diuerſum adiecit, Quoniam inquit uocis ut dicitur uiuæ penuria erat, ex mutis quod aiunt magiſtris cognoſcerem. Mutos magiſtros libros ſentiens, qui loquuntur quidem nobis, ut apud Platonem ait Socrates, ſed dubitanti non ſatis commode reſpondent. Nec illepide profecto literæ muti uocãtur præceptores. Propterea q̃ mutorum eſt non uoce ſed nutibus ſignifiq; loqui, Itidem & libri notis quibuſdam, & ſignificantibus figuris nobiſcum fabulantur. Quemadmodum enim uoces ſenſorum animi uelut εἰδώλα quæpiam ſunt, autore Ariſtotele, ſic literarum figuræ uocum ſimulacra quædam recte dicuntur. Neq; mirandum ſiquidem ἀρχέτυπον illud, pectoris exemplar, efficacius repræſentat, ac tranſfundit affectus animi q̃ alterum illud, quod non rem ipſam, ſed imitationem imitatur. Neq; illud temere quæri ſolet à multis, utrum ſit ad eruditionem comparandam conducibilius, ζώσῃ φωνῇ χρῆσθαι ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις, hoc eſt plus ue conferat lectio an auſcultatio. Et habet res utraq; ſua quædam peculiaria cõmoda. Nam ex libris tum eruditiora ferme ſunt quæ diſcuntur, tum plura, Tantum enim quiſq; diſcit, quantum ingenii celeritate conſequi memoriæ fidelitate complecti poteſt. Adde q̃ hi præceptores nunquam grauantur operam ſuam nobis impertire, Atq; horum ut uberior ita paratior copia. Accedit huc ociũ illud & cogitationis ſecretum. Licet preſſius inſpicere ſingula, licet retractare, licet expendere. At è diuerſo minore iactura, tum ingenii, tum oculorum, tũ ualetudinis conſtant, quæ à præceptore differente percipimus, maxime ſi is dicat, quem & miremur, & amemus. Deinde inſidũt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare conſultum erit, alterum ſtudii genus cum altero coniungere, & ubi uiuæ uocis erit copia, libentius auſcultare q̃ legere, ſi modo mediocri ſit eruditione, quem audis. Vbi non erit, libenter, quaſi non minus operæ precium facturus, ad libros confugere, ſed optimos.

Frons occipitio prior CXVIII.

Priſcis agricolis celebratum adagium, atq; inſtar ænigmatis iactatum, Frons occipitio prior

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Quo ſignificauit antiquitas rectius geri negocium,ubi præſens ac teſtis adeſt is,cuius agitur negocium.Prior dictum eſt pro potior meliorq;.Alioqui quis ignorabat frontem priorem eſſe capitis partem,occipitium poſteriorem?Extat autem apud Catonem libro de re ruſti.primo.Si bene,inquit,ædificaueris libentius & ſæpius uenies,fundus melior erit,minuſq; peccabit.Fructi plus capies,Frons occipitio prior.Plinius item in eandem ferme ſententiam,libro hiſtoriæ mũdi decimo octauo capite quinto.Eum tamen,qui bene habitet,ſæpius uentitare in agrum,frontemq; domini plus prodeſſe,q̃ occipitium,non mentiũtur.Rurſum eiuſdem libri, capite ſexto.Et ideo maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerũt.Ariſtoteles œconomicorum libro primo,uidetur hanc ſententiam ad Perſam quempiam referre,ſubnectens alteram huic ſimilẽ quæ à Lybe quodam ſit profecta.Sed ſatius fuerit ipſius adſcribere uerba,ſi quis forte deſyderabit, καὶ τὸ τοῦ πόρσυ ⟨ λίβυος ἀποφθεγμα οὗ ἂν ἔχοι ὁμοίως ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον παίνει ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη, ὁ δὲ λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη ἔφη. Atq; illud Perſæ libyſq; reſpõſum recte ſeruabitur. Nam alter interrogatus quæ res potiſſimum ſagina ret equum.Reſpondit,oculus domini,Alter rogatus quod ſtercus eſſet optimum,domini ueſtigia inquit.Vterq; ſignificauit domini præſentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerendam,Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, quod cum quidam corpulentus, ac nitidus equum haberet macilentum ac ſtrigoſum,rogatus quid eſſet in cauſa.Reſpondit mirum non debere uideri,ſi equo ſuo eſſet habitior,quandoquidem ipſe ſe paſceret,equũ curaret ſeruus. Plutarchus in commentario de liberis educandis. Κἀνταῦθα δὴ ῥηθὲν ⟨ὑπὸ τοῦ ἱππονόμου χάειν ὡς ἥδιον οὕτω παίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὀφθαλμὸς, Hinc & illud eleganter dictum ab equiſone,nihil perinde ſaginare equum ut regis oculum.Huius figuræ eſt quod Æſchylus in tragœdia cui titulus perſæ,domini præſentiam oculum domus uocat, ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. Nam domus oculum eſſe domini iudico præſentiam. Eodem pertinet quod perquam uenuſte dixit Titus Liuius.Non ſatis fœliciter ſolere procedere,quæ oculis agas alienis.Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho cum ait.Ita ut fit domini ubi abſunt,ſignificans abſentibus heris, miniſtros omnia facere indiligentius,& peccare licentius.Nẽpe hæc omnia eo tendunt,ut quiſq; ſuum negocium præſens curet,neq; magnopere fidat alienæ induſtriæ

Æqualis æqualem delectat. CXIX.

Similitudo mater eſt beneuolentiæ,conſuetudiniſq; & familiaritatis conciliatrix.Vnde uidemus iuuenes inter ſe libenter conuenire,ſenes cum ſenibus congregari,doctos doctorum conuẽtu capi.Improbos congredi cum improbis,bibones cum bibonibus.Nautas amare nautas.Diuitibus eſſe neceſſitudinem cũ diuitibus,atq; in uniuerſum,ſimilia ſimilibus gaudere.In hanc ſententiam extant aliquot ueterum prouerbia, quorum eſt illud. ἥλιξ ἥλικα τέρπει.Æqualis æqualem delectat. Quod uſurpans M.Tullius in Catone maiore.Pares autem inquit cum paribus ut eſt in uetere prouerbio facilime congregantur.Nam prima familiaritatis conciliatio proficiſcitur ab ætatis æqualitate,quã græci uocant ὁμηλικίαν.Ad quod alludens Homerus in Odyſſeæ.o. Ἀταρ καὶ ὁμήλικόν ἐμεν. Quinetiã ſumus æquæui.Huc reſpexit Plato primo de repu.libro,Apud quem Cephalus qui ſe teſtatur iam perueniſſe ες γήραος οὐδὸν, id eſt ſenectæ limen ait.Sæpenumero plæriq; conuenimus,ferme æquales antiquum illud ſeruantes prouerbium, Ariſtoteles ſecundo rhetoricorum libro,recenſens quæ quibus ſint iucunda,ſcribit in totum ea natura ſeſe inuicẽ delectari,quæ genere ſint coniuncta,aut ſimilia,ut hominem homine,equum equo,adoleſcentẽ adoleſcente. Atq; huc tendere prouerbia uulgo iactata. ΗΛΙΞ ΗΛΙΚΑ ΤΕΡΠΕΙ,atq; id genus alia quædam.Verba illius hæc ſunt Τὰ συγγενῆ ἢ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστὶν ἅπαντα τὰ συγγενῆ ⟨ ὅμοια ἡδέα ὡσ ἐπὶ τὸ πολὺ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἰρῆσθαι, ὡς ἥλιξ ἥλικα τέρπει, καὶ ὡσ ἀεὶ τὸ ὁμοῖον, καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα ⟨ ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν καὶ ὅμοιον καὶ ὅμοια ἄλλα τοιαῦτα, Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, uicinos & ſenes, πάντοθι μὲν ξυμῶσιν ὁμῶς ἴσοι, οἵτε κατ' αὐτὸν οἰκοῦσι χώρης, οἵτε παλαιότεροι. Omnes hi ſeſe uenerantur,amantq; uiciſſim Vicini,æquales uiribus atq; ſenes.

Simile gaudet ſimili. CXX.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. Simile gaudet ſimili. Ariſtoteles libro moralium octauo, ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται.i.ſimile appetit ſimile. Item libro nono, ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον.i.ſimile ſimili amicum, Vnde eſt & illud, ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ,Similitudo mater amoris.Quare ubi abſoluta ſimilitudo,ibi uehementiſſimus amor,id quod indicat fabula Narciſſi,Agathon in conuiuio Platonis.Scite quidem ueteri prouerbio fertur.Simile ſimili ſemper hærere,Plutarchus in commen

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tario cui titulus,quo pacto ſit amicus ab adulatore dignoſcendus refert huiuſmodi ſenarios, τέρων γέροντι ἡδὺ τἀνηνήσιν ἔχει. Παῖς παιδὶ καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνὴ Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ Λυφθεὶς ἐπῳδὸς ὅδε τῷ πεπραμένῳ. Seni ſenilis lingua iucundiſſima eſt,puerocꝫ puer,& mulier apta fœminæ. Aegrotus itidem ægroto,& in malis ſitus. Exercito malis placet atcꝫ congruit. Plato libro de legibus octauo, φίλον μὲν τὸν καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. Amicum quidem uocamus ſimile ſimili,quo ad uirtutem,& æquale æquali. Quãquam adagium recte tranſferatur & ad illos quos ſimilitudo conciliat uitiorum. In quos eſt illud Catulli. Pulchre cõuenit improbis cinædis.Item illud Martialis. Vxor peſſima,peſſimus maritus. Miror non bene conuenire nobis.Illud item Iuuenalis.Magna inter molles concordia,

Semper ſimilem ducit deus ad ſimilem. CXXI

Poteſt autem adagium ex Homero natum uideri,apud quem in odyſſeæ.p. Proci Penelopes conſpicati Eumæum ſubulcum Vlyſſis.ipſum Vlyſſem ſecum adducentem,ſed habitu ſpeciécꝫ pannoſi ac mendici ſcomma iaciunt in utrunꝫ,quaſi duo inter ſe ſimiles bene cõueniſſent, Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἠγλάϊσεν ἀεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. Nunc adeo malus ecce malum comitatur, ut uſcꝫ ad ſimilem deus adducit,ſimilémcꝫ parémcꝫ. Ariſtoteles libro moralium octauo prouerbii loco refert, ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον, Vnde ſimilem aiunt ad ſimilem. Semper graculus aſſidet graculo. CXXII

ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζανει. Adſidit uſcꝫ graculus apud graculũ.Refertur à Diogeniano prouerbialis ſenarius,Notatúrcꝫ ab Ariſtotele libro rhetoricorũ primo.Vbi inter alia complura huius ſententiæ prouerbia,hoc quocꝫ commemorat.Item libro moraliũ octauo, καὶ κολοιὸν ποτὶ κολοιόν, & graculus,inquit,ad graculũ.Porro graculorum conuentus olim notos fuiſſe, teſtatur M. Varro de re ruſti.iii. Vnde Plutarchus in libro de Polyphilia,οὐκ ἀπέλαυσεν ὅδε κολοιὸς ἄλλου, non armentariũ eſt neꝫ graculeum. Cicada cicadæ cara,formica formicæ. CXXIII

Cæterum quod Ariſtoteles in eo loco quem modo citauimus addidit,& ſi quæ ſunt id genus alia,dubium nõ eſt quin ſenſerit illa quæ ſunt apud Theocritum Idyllio nono,τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δ' μύρμαξ. Ἱππόκλῃ δ' ἴραξιν, Formicæ grata eſt formica,cicada cicadæ,Accipiter placet accipitri. Figulus figulo inuidet,faber fabro. CXXIIII.

Ab hac forma uelut excipiendi ſunt qui in eadem arte uerſantur.Propterea quod inter hos artificii ſimilitudo magis æmulationem conciliat q̃ beneuolétiam.Quorum mutuam inter ipſos inuidiam Heſiodus in opere cui titulus Operæ & dies,compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum concertationem,immo probans ac laudans. Propoſuerat enim poeta duplex æmulationis genꝰ,quorum alterum ſit utile,pulchrúmcꝫ mortalibus,alterũ fœdum acpernicioſum,Hoc homines ad rixas,ac bella concitari propter opum,honorúmcꝫ certamina,illo uero tanq̃ exemplis propoſitis ad induſtriam,& honeſtas artes expergefieri,Honeſtã igitur æmulationem his uerbis deſcribit, ζῆλοί τε γείτονα γείτων Εἰς ἄφενον σπεύδοντ' ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων. καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ. Quos uerſus longe elegantiſſimos in hoc duntaxat uertimus ut intelligantur. Nã uenuſtatem uix quiſquam aſſequatur,ne dum ego, Semper uicinus uicino eſt æmulus,hunc ut Condere cernit opes properãtem gnauiter,atqui Concertatio conducit mortalibus iſta Odit ita,fabrúmcꝫ faber,figulócꝫ moleſtus Eſt figulus,mendico protinus inuidet alter Mendicus. Cantor cantorem liuidus odit. Vſurpatur cum alias frequenter apud diuerſos autores,tũ apud Ariſtotelem libro moralium ſecundo,Rurſum eiuſdem operis libro octauo parœmiæ uice refertur. κεραμεῖς πάντας ὁὶ τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. Omnes huiuſmodi figulos inter ſeſe aiũt eſſe.Figulos inuidos dixit,nimirum adludens ad Heſiodium adagium.Item rhetoricorum libro tertio, ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ. Citat ibidem & hunc ſenarium,haud ſcio ex quo poeta, καὶ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται, Etenim inuidere didicit ipſa affinitas.

Cretenſis Cretenſem. CXXV.

Ὁ κρὴς τὸν κρῆτα. Cretenſis Cretenſem,ſubaudi quod erit commodum ſententiæ prouocat, conatur circumuenire,aut tale quippiam.Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido,Sumptum adagium à Cretenſium moribus,quos plurimis conuiciis inceſſuit antiquitas

Cretenſis cum Aeginita. CXXVI

Eandem obtinet ſententiam, κρὴς πρὸς ἀγινήτην. Cretenſis cum æginita,ſubaudiendum agit Quadrat in pariter improbos,qui mutuis inter ſe fallaciis agunt.Nam æginitæ quocꝫ olim male audierunt,in quos etiam oraculum illud quidam editum putant, οὔτε τρίοι οὔτε τέτραροι.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Vulpinari cum uulpe. CXXVII

Ἀλωπικίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. Cum uulpe uulpinare tu quoq; inuicem, Senarius est prouerbialis. Cum astutis astutiis agito. Horatius. Nunquã te fallant animi sub uulpe latentes. Quod aũt nos ἀλωπεκίζειν uertimus uulpinari, ne quis hoc uerbi tanq̃ nostrũ ac nouũ aspernet, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello, sic enim ausus est dicere Varro uulpinari pro ἀλωπεκίζειν. quẽadmodũ Horatius Iuuenari dixit pro νεανίζειν. Cretiza cum Cretensi. CXXVIII.

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν. Aduersum Cretensem Cretiza. i. aduersus mendacem mendaciis utere, Propterea q̃ Cretensium uanitas, de Iouis apud se sepulchro, multáq; id genus mentientium in uulgi fabulam abierit, id quod palàm testatur Epimenidis ille uersiculus, quem Paulus etiã apostolus citat, κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία γαστέρες ἀργαί. Cretenses semper mendaces, male bestiæ, uẽtres pigri. Quo respiciens Ouidius. Nec fingunt, inquit, omnia Cretes, Vnde κρητίζειν græci pro mẽtiri dicunt, Suidas aliã adagionis causam indicat, scribens Idomeneũ Cretensem, cũ illi negocium esset datũ, ut æs Laphyrorum Græcis distribueret, ipse sibi partem longe optimam delegit Vnde congruere uidetur etiam in illos, qui fraudant alios, suisq; commodis impensius ubiq; student. Idem putat adagium quadrare etiam in eos. qui frustra mendaciis agunt, aduersus artificẽ mentiendi, Quemadmodum uulgo dicunt difficilimum esse furari apud fures, ita difficilimum mendaciis imponere mendacibus. Cum Care Carissas. CXXIX

Huic similimum refert Diogenianus, πρὸς κάρα καρίζεις, Cum Care Carizas. Cares populi sunt phrygiæ, de quibus alio loco dicemus, quorum mores prouerbiis aliquot fecere locum.

Cretensis mare. CXXX

Ὁ κρὴς τὸ θάλασσαν. Cretensis mare, subaudiendũ nescit aut metuit. Hanc paroemiã refert pariter atq; exponit Strabo geographiæ libro decimo. Scribens olim Cretenses nauigandi peritia rerúmq; maritimarum usu principatum tenuisse, Atq; hinc antiquit9 increbruisse prouerbium. Cretensis mane nescit, in eos, qui se nescire fingerent, quod egregie callerent. Etenim qui consentaneum est? Cretenses cum sint insulares, ignorare mare, quo cinguntur undequaq;. Zenodotus scribit apud Alcæum extare. Ad umbilicum ducere. CXXXI.

Extant apud autores aliquot absoluendi paroemiæ, quarum de numero est illa, ad umbilicũ ducere, pro eo, quod est librum finire, atq; absoluere, Sunt enim umbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam ossea, aut lignea cornea ue umbilici nostri formã imitãtia, quæ uolumi nibus iam absolutis addebantur, atq; hinc prouerbialẽ figuram esse natam ad umbilicũ peruenit, id est ad finem. Horatius in odis. Deus deus nam me uetat. Incœptum celeres promissum carmen iambos. Ad umbilicũ ducere. Martialis in quarto epigrammatũ libro. Ohe iam satis est, ohe libelle. Iam peruenimus usq; ad umbilicos. Tu procedere adhuc & ire quæris. Idem libro quinto. Quæ cedro decorata, purpuraq;. Nigris pagina creuit umbilicis. Idem in tertio Cedro nunc licet ambules perunctus. Et frontes gemino decens honore. Pictis luxurieris umbilicis. Rursum in undecimo, Explicitum nobis, usq; ad sua cornua librum. Et quasi perfectũ Septitiane refers. Verum equidem haud scio, possit ne prouerbium hoc alio q̃ ad librum, aut carmen transferri, nisi durior fiat metaphora.

Summum fastigium imponere. CXXXII

Illud generalius est, Summum fastigium imponere, pro eo, quod est rem omnibus suis partibus absoluere. Exempla reperies apud Ciceronem libro officiorum tertio, apud Plinium in epistolis aliquoties. Translatum ab ædificatoribus, qui perfecto demum ædificio, fastigiũ aliquod solent imponere. Quibus sicuti fundamentũ prima instituendi operis pars est, ita fastigiũ suprema est iam absoluti. Vnde quẽadmodum fundamenta iacere trãsferunt ad id, quod est instituere quippiam, itidem fastigium addere, traducunt ad rei perfectionem, summámq; ut uocant manum. Huic confine quod à græcis dicitur τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε. Colophonem imposuit.

Summam manumaddere. CXXXIII.

Eandem uim habet Summam manum addere. Mirum ni metaphora ab artificibus trãslata, qui primum rude quoddam operis simulacrum effingunt, atq; hanc primam appellãt manum, deinde formant expressius. Postremo summa cura expoliunt, atq; hanc supremã seu summã manum uocant. Eadem figura dicimus nihil deesse præter extremã manũ. Exempla crebriora sunt apud scriptores q̃ ut hic referat repetere. Supremum fabulæ actum addere. CXXXIIII.

In eandem formam referendum est illud, Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod est extremum finem imponere, à poetis comœdiarum aut tragœdiarum scriptoribus ascitum, qui fabulas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

fabulas ſuas in actus quoſdam diſtribuunt. Vnde illud Horatianum, Nec ſit quinto productior actu. Solent autem in extremo actu plurimum artis addere, ſicuti ſcribit M. Tullius ad Qu. fratrẽ Idem ad Atticum libro. xiii. Etenim hæc decantata erat fabula, ſed complere paginam uolui. Et apud Apuleium uitæ fabulam peregit.

Cataſtrophe fabulæ CXXXV.

Cuiuſlibet exitum rei prouerbiali figura Cataſtrophen uocamus. Porro inter figuras prouerbiales illud admonuimus, unicuiq; diſciplinæ, atq; artificio, ſua quædam eſſe peculiaria uocabula, quæ quemadmodum in ſacrorum cerimoniis, ac magicis precaminibus fieri conſueuit, penè ſuperſtitione quadam uſurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, ferè prouerbii ſpeciẽ obtinent, uelut ex militari diſciplina, receptui canere, & locum deſerere, & prima acies. Et res ad triarios rediit. Ex muſica, præludium pro præfatione, aut ingreſſu negocii. Summa & ima chorda, pro clamoſa & graui uoce. Et eadem oberrare chorda. Porro fabula omnis ut oſtendit Donatus, in tres partes diſtribuitur in πρόταſιν. ἐπίταſιν, καταſτροφήν, Protaſis eſt primus ille tumultus iam quaſi gliſcẽs. Epitaſis turba feruidiſſima. Cataſtrophe ſubita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumq; negocii cataſtrophen appellat, cum alias tum in commentario de mercede ſeruientibus, Επὶ πᾶσι δὴ ἤτις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γένηται, Et in Alexandro pſeudomante, τοιοῦτο τέλος ἔσχε τῆς ἀλεξάνδρου ἀγυρτείας. Eiuſmodi finis tragœdiæ Alexandri.

A capite uſq; ad calcem CXXXVI

Cum rem totam ſignificamus, à capite uſq; ad calcem dicimus. Cuius adagii triplex eſſe poteſt uſus, Aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem, quæ duæ poſteriores plus obtinent uenuſtatis, nimirum quo plus habent figuræ, Ad corpus apud Homerum Iliados. ϕ. Ες πόδας ἐκ κεφαλῆς. A capite uſq; pedes. Item Theocritus in bucoliſco, κοὐμ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε σύννεχες εἶδον. Me à capite uſq; pedes luſtrauit lumine totum, Plautus in Epidico. Contempla Epidice ab unguiculo ad capillum ſummum. Horatius. Talos à uertice pulcher ad imos. M. Tullius pro Roſcio comœdo. Nonne ipſum caput & ſupercilia illa penitus abraſa, olere malitiam & clamitare calliditatem uidentur? Non ab imis unguibus, uſq; ad uerticem ſummum, ſi quam coniecturam adfert hominibus, tacita corporis figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus conſtare uidetur? Ad rem, Vt apud Ariſtophanem in Pluto, Ακουε δίνυν ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα, ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ὁρῶ. Audi ergo quando totum ego negocium a pedibus uſq; tibi ad caput percenſeo. Diuus Hieronymus in præfatione libri quem dierum inſcribũt hebræi. Contuli cum eo à uertice ut aiũt uſq; ad extremum unguem. Ad animum hoc pacto poterit tranſferri. Ego tibi mores & ingenium illius breuiter, hominem quantus eſt, a ſummo ut aiunt capillo ad imum uſq; calcaneum depingam. Quãquam exemplum M. Tullii quod modo retulimus, magis ad animum q̃ ad corpus uidetur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium cũ caput negocii uocamus, præcipuum autorem perinde ut & fontem dicimus. Terentius. Me eſſe huius rei caput. Item apud græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in tyrannicida. τῆς τυραννίδος κεφάλαιον. Tyrannidis caput. Et Plato libro de legibus tertio, τὴν τῶν στάσεων πηγὴν dixit, id eſt ſeditionum fontem. Et ad calcem uenire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce. Ab ipſo exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atq; id genus aliæ loquendi formulæ quæ paſſim apud autores obuiæ ſunt.

Curſu lampada trado. CXXXVII

Curſu lampada tradere, prouerbialis metaphora pro eo quod eſt partes quaſi ſucceſſione in alium atq; alium tranſferre. Lucretius. Et quaſi curſores uitai lampada tradunt. De animantibus agit quæ ſucceſſione propagantur, uita per uices ab aliis in alia tranſfuſa. M. Varro libro de re ruſtica tertio. Sed o Merula Axius noſter ne dum hoc audit, phyſicam addiſcat, quod de fructu nihil dixi nunc curſu lampada tibi ttado. Quibus uerbis ſignificat ſe alteram ſermonis partem Merulæ tradere, iſq; in dicendi uicẽ ſuccedit, Lucretius uidetur imitatus Platonem, qui libro de legibus ſexto, cum ſcribit ciues oportere liberis generandis atq; educandis operam dare, ut uitam quam ipſi à maioribus accepiſſent, uiciſſim quaſi tedas ardentes poſteris tradant. Eodem pertinet Perſianum illud. Qui prior es cur me in decurſu lampada poſcis? Ariſtophanes in ranis. Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φθάσειν ἔτ' ἀγύμναστος ἐὼν νεί, Iam nemo queat geſtare facem. Quod non curant exerceri. Taxat ignauiam atq; inertiam ciuium. Quo loco interpres addit in tribus certaminibus ſolere ueteres geſtare faces, id eſt ut illi dicebant, Λαμπαδοδρομεῖν, In Prometheis, in Vulcaniis & Panathenaicis, Porro Prometheus creditur primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modum, ut currentes facem ardentem geſtarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defeſſus alii, ac deinceps alius alii, ſucceſſione tradebant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

inuicem hiſtoriæ Prometheæ quaſi ſimulacrum repræſentantes,quemadmodum ferulam quã cœleſtem ignem exceperat ne rurſus extingueretur,perpetuo motu iactarit,in terram deuolans, Huius rei mẽtionem facit Plato libro de repu.primo. Significans daduchias etiam in honorem Mineruæ ſolere celebrari.Pauſanias autem in atticis ritum horum ludorum deſcribit copioſius Autor rhetorices ad Herennium.Non enim quemadmodum in palæſtra,qui tedas ardentes accepit celerior eſt in curſu continuo q̃ ille qui tradit,ita melior imperator nouus qui accipit exercitum q̃ ille qui diſcedit.Propterea quod defatigatus curſu,integro facem,hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaq; lampadem tradere dicet,qui iam uel delaſſatus uel emeritus in alios munus gerendum ab ſe tranſfert,Et inuicem lampada tradere, qui quod ait Terentius tradunt operas mutuas,& alii aliis uiciſſim ſuppetias ferunt.

Principium dimidium totius. CXXXVIII

Ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς, Principium dimidium totius.Hoc adagio ſignificatum eſt maximam difficultatis partem in aggrediundo negocio ſitam eſſe.Plato de legibus ſexto. Ἀρχὴ δ' λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ὡς τοῖς παροιμίαις ἔοικεν, καὶ τόπε καλῶς ἄρξασθαι πάντων ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δ' ὄντι τε ὡς ἐμοὶ φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς, Nam in prouerbiis quidem initiũ totius facti dimidium dicit.Atq; illud nimirũ recte cepiſſe,omnes undiq; laudibus ferimus.At iſtud(ut mihi quidem uidet) plus eſt q̃ dimidium Neq; quiſq̃ hoc ubi recte fit,ſatis pro merito laudarit.Suidas hæc ex Marino quodã refert. Φέρε δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ οὐκ ἀρχὴ μόνον ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν ἥμισυ τοῦ παντός αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. Fiũt aũt nobis initium illud,non tm̃ initiũ neq; iuxta prouerbiũ dimidiũ totius,ſed ipſum in ſolidum totum. Ariſtoteles item libro moralium primo,Principium enim plus q̃ dimidium totius eſſe uidet. Horatius in epiſto.Dimidiũ facti qui bene cœpit habet,Sapere,aude. Auſonius. Incipe dimidium facti eſt cœpiſſe, ſuperſit Dimidiũ,rurſum hoc incipe & efficies.Plutarchus in libello cui titulus quo pacto ſint audiendi poetæ citat ex Sophocle carmen hoc, ἔργου δὲ παντὸς ἦν ἡ ἀρχὴ καλῶς. καὶ τὰς τελευτὰς ἑκὸς ἐθ' οὕτως ἔχειν. Negocii cuiuſq; ſi bene cœperis. Et finem item bonum fore probabile eſt. Satius eſt initiis mederi q̃ fini. CXXXIX

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῴον ἢ τελευτήν, Multo q̃ finem medicari initia præſtat,Refertur à Suida prouerbii loco.In eandem ſententiam Theognis. ζητῶμεν δ' ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. Pharmaca naſcenti ſunt adhibenda malo.Similiter Ouidius.Venienti occurrite morbo.Et ſero medicina paratur.Cum mala per lõgas inualuere moras,Admonet adagium minore negocio tolli malum ſtatim initio,cum adhuc recens eſt q̃ poſtea q̃ inueterauerit. Pueros à uitiis arcendos dum adhuc tenera ac tractabilis ætas,ſarciendas protinus offenſas,ne in ſimultatem exoleſcant, Minima uitanda mala ex quibus maiora ſolent pullulaſcere, Occaſiones euitandas quæ mali quippiam parituræ uideantur. Serere ne dubites. CXL.

Ruſticanum adagium ſed non indignum,quod in hoc uolumen referatur,ſerere ne dubites, Quo monemur ne quando pigeat eiuſmodi rerum aliquid moliri,è quibus nihil omnino diſpẽdii,plurimum emolumenti poſſit proficiſci,ſi non in præſens,certe in poſterum,ſi non nobis, at ſaltem poſteris,Columella libro de re ruſtica duodecimo.Quare uulgare illud de arborum poſitione ruſticis uſurpatum Serere ne dubites,Nam ædificatio nonnunq̃ exhaurit fructus, negociatio pendet à fortuna,neq; paucis male ceſſit,Eundem ad modum ex aliis aliud atq; aliud eſt uel incommodi,uel periculi,ſed ex arboribus conſerendis plurimum capitur cõmoditatis, neq; magno tamẽ impendio conſtat,Eandem ſententiam Virgilius addita figura ſic extulit,libro georgicon ſecundo.Et dubitamus adhuc ſerere atq; impendere curam? Talaria induere. CXLI

Extat apud M.Tullium prouerbialis allegoria talaria induere,pro eo quod eſt fugam adornare,quaſiq; uelle quopiam auolare,Sic enim ſcribit ad Atticum li.xiiii. Nemo eſt iſtorum qui ocium nõ timeat,Quare talaria induamus,Sumptum ab Homero,qui Mercurium auolaturum aliquo frequenter adornat talaribus, Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα Ἀμβρόσια χρύσεια τά μιν φόρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο, Mox ubi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,Quem Homeri locum Virgilius ueluti interpretans in quarto ænei dos.Et primum inquit pedibus talaria nectit Aurea,quæ ſublimẽ alis ſiue æquora ſupra Seu terram rapido pariter cum flamine portant.Itaq; talaria induere dicemus eos qui parant aufugere, Nam hoc ipſum auolare & reuolare apud M.Tullium pro fugere & redire frequens eſt.

Tricæ apinæ. CXLII.

Tricas & apinas uulgo res futiles ac nugatorias dicebant. Martialis, Quæcunq; luſi inuenis & puer

& puer quondã, Apinásq; noſtras, Idem alibi. Sunt apinæ, Tricæq;, & ſi quid uilius iſtis. Vnde & Tricari ſimili figura dicebat nugas agere. Cicero cũ alias, tum ad Atticum libro xv. Tricatur ſcilicet, ut homo talis. Et rurſum. Balbus, inquit, tricatur, Adagium ab euentu natum. Nam Tricam & apinam oppida fuiſſe quondam Apuliæ demonſtrat Plinius libro naturalis hiſtoriæ iii. ca. x. referens Europæ ſinus. Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorũ. Dardorúmq;, & urbes duas, quæ in prouerbii lúdicrum uertere Apinam & Tricam. Stephanus oſtendit Tricam urbem fuiſſe Theſſaliæ, ſortitam id nominis à Trica Penei filia.

Corycæus auſcultauit. CXLIII

Κωρυκαῖος ἀκροάζεθ', Corycæus auſcultauit. Vbi quis id, quod agit conatus diſſimulare, tamen à curioſis deprehenditur. Vnde natum ſit adagium, id partim ex Strabone, partim ex Zenodoro adſcribam. Corycus mons eſt Pamphiliæ præcelſus, ac portuoſus, atq; ob id pyratarum inſidiis opportunus, quos ab eo mõte Corycæos uocabãt, Hi nouam inſidiandi rationem excogitarant. Siquidem diſperſi per portus Coryci montis, miſcebant ſeſe negociatoribus, ut quicq; forte appulerant, ſubauſcultantes, ecquid rerum portarent, & quo nauigare deſtinaſſent, deniq; quo tempore decreuiſſent ſoluere. Quæ ſimulatq; cognouerant, renuntiabant pyratis, cum quibus ſocietatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atq; ita per occaſionẽ pariter adorti nauigantes ſpoliabant. Quæ res ubi mercatoribus eſſet comperta, plæraq; occultabant, ac diſſimulabant, inſidiarum metu. Sed cum ne ſic quidem latérent, odorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, Τοῦτον κωρυκαῖος ἀκροάζεθ'. Hunc Corycæus auſcultauit. De re uehementer diſſimulata, deprehenſa tamen, Suidas ait, Corycon Pamphiliæ promontorium eſſe, cui ſubiecta ſit urbs Talæa. Eius urbis ciues, ne uexarentur ipſi à prædonibus, qui ſeſe in promontorii arcem receptabant, per alios portus diſſipati ſubauſcultabant, qui nam appuliſſent, & quo tenderẽt, eáq; prædonibus renuntiabant. Idem ex Ephoro refert, Corycæos conuenas quoſpiam fuiſſe, qui cõdiderint oppidulum ſub cacumine Coryci in mare proſpectantis, finitimos Myoneſſo. Hos ſolitos ſeſe negociatoribus in portum appellentibus admiſcere, quaſi negociatores & ipſi, merciũ aliquid empturi. Deinde quæ cognouiſſent Myoneſſiis renuntiabant, Myoneſſii nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut precia, quibus ſeſe negociatores redimebaut, quæ Græci λύτρα uocant Corycæis partiẽtes. Stephanus tradit Corycum montem eſſe altiſſimum, finitimũ Theoloniæ oppido cui ſubiectus ſit eiuſdem nominis portus. Quo loco meminit & de pyratarũ inſidiis & prouerbio. Inducunt & comici deum quempiam Corycæum exaudientem atq; auſcultantem quæ gerantur, ſicuti Menander in Enchiridio. Dexippus in theſauro apud Suidam. Vſurpat hoc adagium M. Tullius libro ad Atticum ſecundo. Itaq; poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim ſed quid fecerim. Omnes κωρυκαῖοι uidentur ſubauſcultare quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat. CXLIIII

Cicero tuſcu. quæſti. lib. ii. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, ut eſt in uetere prouerbio ſed multo magis ratio, Citatur alibi ex Ennio, Vſurpatur in æneide Maronis, Atq; adeo paſſim ab omnibus, Alluſit Ouidius. Audaces adiuuat ipſa Venus. Admonet adagium fortiter periclitãdam eſſe fortunam. Nam his plærunq; res proſpere cedere. Propterea quod id genus hominibus fortuna quaſi faueat, infenſa his qui nihil audent experiri, ſed ueluti cochleæ perpetuo latent in tra teſtas.

Currentem incitare. CXLV.

Τὸν ϛέχοντα ὀϛώϛειν. Currentem incitare, eſt adhortari quempiã ad id ad quod iam ſuapte ſpõte tendit, Atq; hac figura mitigamus uel præcludimus magis offenſam admonitionis, Cicero ad Caſſium, Vt cæſarem in Italia uiderem (ſic enim arbitrabamur) cunq; multis honeſtiſſimis uiris conſeruatis ad pacem currentem ut aiunt incitarem, Idem ad Qu. fratrẽ li. ii. Quare facis tu quidem fraterne quod me hortaris, Sed me Hercle currentem nunc quidem, Rurſus ad Atticum. Quod me hortaris ut eos dies conſumam in philoſophia explicanda, Currentem tu quidem, Idẽ, in oratore, Facilius enim eſt currentem quod aiunt incitare quam commouere languentem. Ducta eſt metaphora ab his qui curſu certant, quibus acclamatio ſolet addere uelocitatem, Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum, Θάῤῥει ω" γαθὲ ϖῶϛ· ϖάῤῥοι δ' τὸ ὁμήρ ϖτεύδοντα καὶ αὐτὸν ϖτραπαλᾶς, Bono es animo. Quandoquidem iuxta Homericum illud, hortaris eum qui ipſe ſua ſponte properet, Extat autem Iliados. θ. Ατρείδη κύδιϛε, τί μ' ϖτεύδοντα καὶ αὐτὸν Οϛώϛεις Quid me ſponte mea properantem maxime Atrida Extimulas? Eodem alluſit in Odyſſeæ. ω. Ως ἐπὼν ὤϛωε ϖατρὸς μεμακυῖαν ἀθήνην, Iamdudum promptam ac cupiẽtem his Pallada dictis Excitat, Itaq; currentem incitamus, cum ad id uocamus aliquem, ad quẽ ſuapte cupiditate fer-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tur ac propẽdet.Quemadmodum meminit Dion, Timotheũ cãtorem quẽpiam certa quadam cantione quæ Palladis uocatur Alexandri magni animum repente ad belli cupiditatem incita re ſolitum.Atq; incitabat ille quidem ſed ſponte currẽtem,utpote natura ſanguinarium & belli ſitientiſſimum.Alioqui Sardanapalum illum πάναργον iiſdẽ modis haud unq̃ commouiſſet. Te rentius in andria torſit in malĩ partem,omiſſa metaphora.Age ſi hic non inſanit ſatis, ſua ſpon te inſtiga.

Calcar addere currenti. CXLVI

Eandem ſententiam aliunde ducta metaphora extulit Plinius iunior in epiſtola quadam ad Pompeium Saturninum.Flagitabas ut tibi aliquid ex meis ſcriptis mitterem,cum ego idipſum deſtinaſſem,Addidiſti ergo calcaria ſponte currenti,Tranſlatione ſumpta ab equitibus,qui non nunq̃ etiam ſponte currentibus equis,quo currant celerius calcar addunt.Ita nobis calcar addit qui extimulat languentes,addit currentibus,qui cupiditatem ac ſtudium noſtrum auget acuitq;. Ouidius. Non opus admiſſo ſubdere calcar equo. Sunt autem ferme prouerbiales in totum illæ metaphoræ.Subdere calcar, ſubdere ſtimulos, quemadmodum & illæ,Iniicere frenum, compeſcere freno,reuocare freno.M.Tullius ad Atticum,Adſcribit etiam & quaſi calcar admouet. Idẽ ad eũdem libro ſexto.Sed alter ut dixit Iſocrates in Ephoro & Theopompo,frenis eget,alter calcaribus.Plato de legibus nono.Opportune me Clinia,impetu currentem retraxiſti.Et illud Cicero nis.E medio curſu reuocauit.

In triuio ſum. CXLVII.

Εν τριόδῳ ἐμὶ λογισμῶν, In triuio ſum conſilii.In eos qui dubitãt quiq; incerti ſunt animi hæſitantes quid potiſſimum eligant.Tranſlatum ab his qui faciunt iter,& ſi quando triuium occurrerit addubitant quã uiam oporteat ingredi, Nam uiam pro ratione cõſilii frequenter apud græcos autores reperies,ut apud Euripidem in Hecuba, Σῶν ὁλὸν ϛλοῦμάτων, Tuorum uiam conſiliorum,Theognis Εν τριόδῳ ἑστηκὰ. In triuio conſiſto. Alludit huc & Plato libro de legibus ſeptimo,uetans ne ſi qua res admiranda atq; inuſitata occurrerit,protinus ad eam amplectendam accurramus.ſed perinde quaſi ad triuium aliquod uenerimus ignari uiæ conſiſtamus,neq; ante pergamus q̃ perueſtigatum ſit,quo quæq; ducat uia, καθάπερ,inquit Εν τριόδῳ γινόμενος

Bis ac ter quod pulchrum eſt. CXLVIII

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. Iterum ac tertio quod pulchrum eſt,ſubaudi dicendum eſt.Vſurpatur a Platone libro de legibus ultimo,His inquiens de rebus tametſi ſuperius non nihil attigimus,tamen quæ ſunt egregia,ſicuti prouerbio dicitur Bis ac ter recte repeti poſſunt,Lucianus in dipſadibus citans eundem Platonem κόρος inquit ὁυδεὶς τῶν καλῶν, Nulla ſacietas rerum honeſtarũ Omnino ea uis ineſt rebus egregiis ut quo ſæpius ac preſſius inſpiciãtur,hoc magis ac magis placeant ut ait Horatius. Quæ ſi propius ſtes,Te capiet magis ac decies repetita placebit.Cõtra quæ fucata ſunt aut uulgaria,nonnunq̃ initio arrident nouitate ipſa,mox repetita ſordeſcunt. Quẽadmodum Plinius meminit de ſylueſtri quodam pomi genere,quod unedonem uocant,propterea quod ſemel guſtaſſe abunde ſufficiat.Eſt enim inhonorum ut ait,atq; hinc nominis ratio.

Fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ. CXLIX.

Si quãdo ſimultas inciderit inter fratres,ea ſolet eſſe atrocior q̃ uulgarium inimicorum,Suppetunt abunde multa ex hiſtoricis exempla.Caym & Abel,Romuli & Remi,Iacob& Eſau,Antonini Seueri imperatoris filii in Getam odium uſq; adeo ſæuum ac pertinax fuit,ut ne morte quidẽ illius atrociſſima potuerit ſaturari,quin & in omnes illius amicos ſeuiret.Qua de re fertur adagium,idq; commemoratur ab Ariſtotele libro politicorum ſeptimo, Παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δοκεῖν τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ ϛλάβει, μὴ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν ὅθεν εἰρηται χαλεποὶ γὰρ πολέμοι ἀδελφῶν καὶ οἱ τὸ πρῶτα στέρξαντες, ὁἱσι καὶ πρᾶα μισοῦσιν. A quibus inquit deberi beneficium exiſtimant,ab iiſdem non ſolum fraudari beneficio,ſed inſuper lædi ſe putant,Vnde prouerbio dicitur,Fratrum cõtentiones & iræ ſunt acerbiſſimæ.Et qui ſe uehementer amarunt,iidem ſe uehementer oderunt.Hactenus Ariſtoteles,Huc reſpexit Euripides in Iphigenia in Aulide, Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγοις μάχας θ' ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν, Res dira uerbis inuicem altercarier,Dictiſq; fratres dimicare mutuis. Si quãdo lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet qui uitulum ſuſtulerit. CL

Adagium in Formice natum,uti uidetur,ſed quod ad uſum uerecũdiorem commode torqueri poſſit,ſi quãdo ſignificabimus maiora peccaturum adultum, qui puer uitiis minoribus aſſueuerit.Extat in fragmentis Arbitri Petronii his quidem uerbis.Obſtupui ego & nec Gitonem uerecundiſſimum puerum fufficere huic petulantiæ affirmaui,nec puellam eius ætatis eſſe,ut muliebris patiẽtiæ legem poſſit accipere.Itaq; inquit Quarilla. Minor eſt q̃ ego fui,cum uirũ paſſa ſum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

sum? Iunonem meam iratam habeam, si me unq̃ meminerim uirginem fuisse. Nam infãs cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto natum prouerbium illud, ut dicatur posse taurum tollere, qui uitulum sustulerit. Non absurdum uidetur adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referre, qui quotidie uitulum aliquot stadiis gestare solitus, eundem taurum factum, citra negocium gestasse legitur. Atq; ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis assuescunt.

Viuorum oportet meminisse. CLI.

Viuorum meminisse oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de uita defunctis loquũtur, id quod uulgo putant ominosum, mortuos in ore habere, eósq; uelut citatos in sermonem adducere. Vnde & M. Varro libro de lingua latina tertio putat lethum ἀπὸ τῆς λήθης, i. obliuione dictum, quasi in obliuionem abire conueniat, qui uita excesserit. Atq; in funeribus sic quondam à præcone dici solere, Ollus letho datus est. Refertur adagium a Cicerone libro quinto de finibus bonorum & malorum. Vbi cum Piso, deinde Qu. Cicero dixissent, se uehemẽter cõmoueri recordatione clarorum uirorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquando uiui uersati fuissent, & uterq; recensuisset, quorum memoria potissimum delectaretur, Tũ Pomponius Atticus quasi iocans, At ego, inquit. quem uos, ut deditum Epicuro insectari soletis, sum multum equidem cum Phædro, quem unice diligo, ut scitis, in Epicuri hortis, quos modo præteribamus sed ueteris prouerbii admonitu, uiuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis, nostri familiares, sed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero

Cum laruis luctari. CLII

Cum laruis luctari dicuntur ii, qui uita defunctos insectantur maledictis, qua re nihil esse potest indignius ingenuo uiro. Suidas Aristophanem citat, qui scripserit. Παῦε παύω σέσωσθ' ἑρμῆ νεκρὸν γὰρ ὄντα τὸν κλέων' ἐλοιδόρει, Lucianus in sectis, σκιομαχῶσι πρὸς ὑμᾶς ἀποθανόντας, Vmbraticam pugnam aduersus nos absentes pugnant. Sentit autem de mortuis & absentibus. Meminit huius Plinius in præfatione historiæ mundi, ad hunc modum. Nec Plancus illepide, qui cum diceretur Asinius Pollio orationes in eũ parare, quæ ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset, Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, ut apud eruditos nihil impudentius uideretur. Aristoteles in Rhetoricis citat Platonem expolitia, qui scripserit eos, qui mortuos allatrarent, uideri similes catellis, qui lapides iactos morderẽt, ipsos qui læsissent non attingerent.

Iugulare mortuos. CLIII.

Huic simile uidetur iugulare mortuos, pro eo, quod est insectari defunctos, & pugnare cũ iis, qui iam extincti sint, Translatum à bellis in quibus ignauum ac ridiculum sit prostratos atq; interfectos iugulare. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem cum diuinos studiose insectaretur ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos & omnium sententia reprobatos. Aristophanes Ἐν ὄρνισιν scripsit τοὺς τεθνηκότας ἀποκτείνειν. id est defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, si paulo lõgius detorqueatur, ut si quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet à nullo non damnatum, aut disputet aduersus sententiam, omnium suffragiis iam olim reiectam, aut si quis uituperet rem omnibus per se detestatam. Cygnea cantio. CLIIII

Κύκνειον ἆσμα, Cygnea cantilena. Refertur inter græcanica prouerbia, Notatur & ab Æliano in opere de naturis animalium prouerbii uice. Conuenit in eos qui supremo uitæ tempore facũ de differunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferme solet accidere scriptoribus, ut postrema quæq; minime sint acerba, maximéq; mellita, uidelicet per ætatẽ matureſcente eloquentia, Porro cygnos instante morte mirandos quosdam cantus edere, tam omnium litteris est celebratum, q̃ nulli uel compertum uel creditũ, Martialis. Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui, Neq; desunt philosophi qui huius rei causam etiam reddere conantur, affirmantq; id accidere, propter spiritus per collum procerum & angustũ erumpere laborãtes, Diuus Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus, hi omnes inquit nescio quid cygneum uicina morte cecinerunt, Nos item in epigrammate quodam, uates uidebis exoriri candidos adeo canoros atq; uocaleis, uti in alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum exaudiat.

Nestorea eloquentia. CLV

Consimilem ad modum Nestoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abiit, siquando senilem suam loquentiam significamus, Nam huic Homerus ut tria secula ita mellitam quan

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dam facundiam affingit. Sic enim ait in Iliados. A. τοῖσι δὲ νέστωρ ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς πυλίων ἀγορητὴς τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Post hos assurgit Pylius dux ille disertus Nestor, cuius ab ore fluit uox melle liquenti Dulcior. Quem locum imitans Theocritus autore Plutarcho scripsit in bucolicis. οὕνεκά οἱ γλυκὺ μοῦσα κατὰ στόμαθος χέε νέκταρ. Propterea quod in os illi prædulce camœna Infudit nectar. Huc spectat & Horatianum illud. Fidis eũ manare poetica mella Te solum. CLV. Lepos atticus. Eloquentia attica.

Inter reliquos græciæ populos lepos quidam, & festiuitas quasi uernacula, ac peculiaris adest atticis, adeo ut & in prouerbium abierit Atticus lepos. Attica eloquentia, pro summa. Terentius in Eunucho. Dixin in hoc atticam esse eloquẽtiam? Cum insulsum atq; inuenustum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium Iouinianum ut opinor irridẽs, Hæc est inquit Plautina eloquentia, hic lepos atticus, & musarum ut dicitur eloquio comparandus. Quanq; illud de musarum eloquio ad M. Varronis Elogium de Plauto celebratũ respicit. Qui dixit musas ipsas si latine loqui uoluissent, Plautino ore fuisse locuturas. Huc alluſit & Lucianꝰ in libello de mercede seruientibus, κἂν ἔιτι σολοικίσαντος τύχωσιν, αὐτὸ γὸ τῆς ἀτθικῆς καὶ τ ὑμηττοῦ. Quod si quãdo quid etiam rustice dixerint, hoc ipsum mere atticum atq; ab Hymetto profectum uideri uolunt. Est aũt Hymettus mons Atticæ mellificio nobilis. Vnde & mel atticũ & hymettia mella

Mandrabuli more res succedit. CLVI.

Επὶ μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα. Res mandrabuli ordine succedit, hoc est in dies in peius labitur. Inde natum q Mandrabulus quidam cum thesaurum reperisset, primum auream ouem posuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æreã. Lucianus de mercede seruientibus. Αλλὰ χάρεισ γε καὶ σεαυτὸν ἀξαωτατᾶς, ἢ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζεις, τὸ δὲ ἔμπαλιν ἥσυ ἥλικες γίνεται καὶ ὡς ἡ παροιμία φησὶν, ὠδὶ μανδραβούλου χωρεῖ σ πρᾶγμα. καθ' ἑκάστην, ὡς ἐτῶεν, ἡμέραν ἀσωμικρωμένον, καὶ εἰς τὸ ἥσσω ἀναποδίζον. Tu tamen utcunq; gaudes, tibiq; ipsi imponis, semperq; credis meliora futura quæ sequentur. Atqui id cõtra q̃ speraras euenit, planeq; iuxta prouerbium ad morem Mandrabuli tibi negocium procedit, dum in singulos ut ita dixerim dies fit minus ac deterius, atq; in tergũ retrocedit. Alciphron in epistola quadã, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ὠδὶ τὰ μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. Iuxtaq; prouerbiũ ad exemplũ mandrabuli res succedunt. Non intempestiuiter itaq; dicetur in eos qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum permultos Athenas uenire, studii causa. Principio sapiẽtes, deinde philosophos, postea rhetoras, postremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis sententiam adscribere, ex libro de legibus primo. Τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτὸν πασῶν νικῶν πρώτην τε καὶ ἀρίστην, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον Si quis ipse seipsum uincat, omnium uictoriarum tum prima tum optima est. Rursum ipsum à se ipso superari, omnium & turpissimum est & ignauissimum.

Mature fias senex, si diu uis esse senex. CLVII

Latinorum prouerbium quo monemur ut integra adhuc ætate, desistamus à laboribus iuuenilibus, ac ualetudinis curam agere incipiamus, si uelimus esse uiuaci ac diuturna senecta. Nam senectutis sors ocium & quies. Vsurpatur à Catone maiore apud Ciceronem. Neq; enim inquit unq̃ assensus sum ueteri illi laudatoq; prouerbio, quod monet mature fieri senẽ, si diu senex esse uelis, Hoc quanq̃ Catoni non probatur, homini duro, quiq; sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de uitiis iuuentæ sentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia uitæ, quæ nisi quis mature reliquerit, aut nunq̃ perueniet ad senectam, aut breuem habiturus est senectam. Senis doctor. CLVIII

Γέροντος διδάσκαλος. Citatur sæpicule titulus hic à Nonio Marcello inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non est prouerbialem esse, sicuti sunt alii plærique. Conuenit in eum qui in re sera atq; intempestiua frustra sumit operam. Siquidem ut est iuuenta docilis, atq; in quẽuis habitum sequax, ita senecta intractabilis, tarda atq; obliuiosa. Proinde Theognis μή μὲ διδάσκε, οὔτε γὰρ ἥλικος εἰμι. Ne quid me doceas. Quippe per ætatem iam fium parum idoneus. Euripides in bacchis γέροντα σωφρονεῖν διδάξομεν σ' ἐγώ. Senem senex & ipse te erudiuero.

Senis mutare linguam. CLIX.

Cum ad omnem disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendam linguã, quæ facultas maxime pueris à natura data est. Quapropter etiam uulgo compertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam, contra natu grandiores, aut non assequi, aut parum fœliciter imitari. Inde prouerbium senis mutare linguam, de frustra atq; intempestiue laborantibus.

Diuus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Diuus Hieronymus præloquens in quattuor euangelia. Pius inquit labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandum, ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo ſignificatur adultam ætatem ad omnia minus eſſe tractabilem q̃ rudes illos ac teneros annos. Id quod elegãti metaphora dictum eſt à Naſone Quæ præbet latas arbor ſpaciantibus umbras, Quo poſita eſt primum tempore uirga fuit. Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli. Nunc ſtat in immenſum uiribus aucta ſuis, Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc ætas, tunc optimis aſſueſcendum, cum ad quiduis cæreum eſt ingenium. Nam poſteaq̃ annis iam ceu diriguit animus, & uix dediſcimus, quæ perperam didicimus, & quæ neſcimus non ſine maximo negocio nobis inculcãtur. Neq; hæc dixerim ut adultiores à diſcendo deterream, cũ nulla ſit ætas ad diſcendũ ſera, ſed ut pueros ad diſcendi ſtudium acuam. Ne hoc quidem prætermittendum quanq̃ uulgo iactatum. Senex pſittacus negligit feruam. Adagii ſenſus tametſi per ſe non eſt obſcurus, tamen magis liquebit ex Apulei uerbis, quæ ſunt in libro Floridorũ ſecundo de pſittaco. Quæ ruſticum noſtrũ ſermonem cogitur æmulari. Ferrea clauicula caput tundit imperiũ magiſtri ut perſentiſcat. Hæc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus uſq; ad duos ætatis ſuæ annos, dum facile os, uti conformetur, cum tenera lingua, uti conuibretur. Senex autem captus & indocilis eſt & obliuioſus, Hactenus Apuleius. His finitimum eſt quod uulgo quidem, attamen haud quaq̃ ineleganter dicitur. Serum eſſe canes uetulos loris aſſuefacere.

Caſcus caſcam ducit. CLX.

Neq; longe hinc diſſidet illud quod Varro refert libro de lingua latina tertio. Caſcus caſcum ducit. Quoties ſimilis ſimilem delectat. Vetulus uetulam, deformis deformem, barbarus barbarum, improbus improbum. Nam antiquitus caſcum dicebatur quod nos uetus appellamus, idq; ut autor eſt idem Varro Lingua Sabinorum quæ in oſcam uſq; linguam radices egerit, qua caſnar ſenex dicitur, eoq; Ennium ut oſcæ linguæ peritum ſcripſiſſe. Quamprimum Caſci populi genuere latini. Caſcos latinos, priſcos appellat M. Tullius tuſcu. quæſti. libro primo, itaq; unum illud erat inſitum priſcis illis quos appellat Caſcos Ennius. Citat autem Varro adagium tanquam à Manilio quodam profectum, qui dixerit non eſſe mirum ſi caſcum caſca duxiſſet, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur eſſe iocus in anum uetulo nuptam, alluſumq; ad uocem caſci, perinde quaſi deducatur a canendo. Refertur ibidem epigramma Papinii cuiuſdam, quod ſcripſerit in adoleſcentem nomine Caſcam. Ridiculum eſt cum te Caſcam tua caſca dicit. Opinor adoleſcentem duxiſſe uetulam, proinde abſurdum uideri, quoties caſca id eſt uetula maritum iuuenem ueluti ſuo ipſius nomine Caſcam uocaret.

Διὸς ἀφ' πασῶν. CLXII.

Διὸς ἀφ' πασῶν. Hoc prouerbio diſcrimen ingens ac longiſſimum, interuallum ſignificabant. Vnde quæ pugnatiſſima inter ſeſe uiderentur, totoq; diſſidere genere, ea Διὸς δι' πασῶν inter ſe diſcrepare dicebant. Lucianus in Harmonide, καὶ ὁ τῶν μουσικῶν δι' ὅλου, ὃς ἀφ' πασῶν ἀπέχει πρὸς ἀλλήλα, hoc eſt. Deniq; iuxta muſicorum prouerbium, Διὸς δι' πασῶν interuallo ſeſe mutuo reſpiciunt. Idem in apologia. Ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς παμπόλυ τὰ ῥιᾳδιώτατα διαφέρει, εἰς οἰκίαν ἀνδρὸς πλουσίου ὑπομισθὸν πεῖσαι ἐλθόντα δουλεύειν καὶ ἀνέχεσθαι, ὅσα μοίρησι τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πρᾶγμα τί τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δώδεκα μυριάδας πολυτελούμενον, ὥσπερ νῦν τῷ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν, δεηθῆναι καὶ ἱκέτην καταστῆναι ἑκάτερον, σκόπει εὑρήσεις γὰρ τῶν μουσικῶν δι' ὅλου Διὸς ἀφ' πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ ποσῷ ἐοικότας ἀλλήλοις ποιῇ βίᾳ, ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος μιᾷδος μὲν γὰρ δὴ καὶ κἀκεῖ, κἀντεῦθα, καὶ ἐν ἑτέρῳ ἄλλῳ τετάχθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλου ἔχει τὴν διαφωνίαν. Quin illud mihi iam conſydera, q̃ maximo hæc inter ſeſe diſcrimine diſtare, uidelicet in opulenti cuiuſpiam ædes adſcriptum ſeruire ſeruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus cõmemorat, & publice populi negociũ gerentem, & pro uili remp. adminiſtrantẽ hoc nomine ab imperatore ſalariũ accipere. Age perpẽde hæc, & utrũq; per ſe, priuatimq; contẽplare. Reperies nimirũ iuxta illud muſicorũ prouerbiũ Διὸς δι' πασῶν in negocio diſcrimen ineſſe. Et has duas uitæ rationes tantũ inter ſe cõuenire quantũ affinitatis eſt plumbo cũ auro, anemonæ cũ roſa, homini cũ ſimia. Nã merces quidẽ accipit & illic, quẽadmodũ hic quoq;, & utrobiq; cõtingit ut alii ſubiectus pareas. Cæterũ ipſius negocii nõ mediocris eſt diſſonantia. Hactenus Lucianus. Adagiũ ut is etiam indicauit, ex arte muſica mutuo ſumptũ eſt. Nam Macrobius commentario in ſomniũ Scipionis ſecundo, quinq; ſpecies harmoniarũ cõmemorat Διὰ τεσσάρων, δι' πέντε, ἀφ' πασῶν, δι' πασῶν καὶ ἀφ' πέντε, & Διὰ δι' πασῶν. Ex compoſitis harmoniis Διὰ τεσσάρων & ἀφ' πέντε conſtituitur δι' πασῶν, cui nominis hoc inditum eſt, quod abſolutam reddat ſymphoniã, ut mihi uideatur huc etiam illud reſpicere prouerbiũ, quod

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

alio loco commemorauimus, Ἀπαντωκτώ Similiter Plutarchus,& quicunq; ueterum,uel apud Grecos,uel apud latinos de muſicæ diſciplina conſcripſerunt,Harmoniarum metã figunt in ea quæ uocatur Διὰ πασῶν. Boetius item libro de muſica primo,tradit antiquitus harmonicã rationem,heptachordo dũtaxat conſtitiſſe,hoc eſt fidibus ſeptem.Quarum ima ὑπάτη diceba tur,ſumma νήτη, quaſi νεάτη. Deinde alias chordas,adiicientibus aliis,ita creuit uocum nume rus,ut ad duplicatum heptachordum peruenireturAtq; hic progrediendi finis futurus uideba tur,niſi quod ipſa ſymphoniarum ratio Μέσην illam,quæ in heptachordo locũ nomini cõgruen tem obtinuerat,& utroq; ad extremam relata chordam,harmoniam δι' τεσσάρων edebat,deſy derare uideretur.Hac igitur adiecta,& in ſuum immiſſa locum, ad quindecim chordas peruẽtũ eſt.Quarum extremam alteram προσλαμβανόμενον dixere.Alteram νήτην ὑπερβολαίον. Ita fit ut μέση utroq; relata reddat harmoniam Δὶς διὰ πασῶν. Rurſum extremarũ utralibet ad μέσην relata,eandem conſtituat harmoniam.Porro ſumma relata ad imam, ſymphoniam reddat, quam uocant Δὶς δι' πασῶν.Propterea quod hac,qua dixi,ratione,bis cõplectatur eam harmo niam,cui nomen δι' πασῶν.Quoniam autem hac fini conſtitit harmonica ratio,nec ulterius pro cedere licuit,tractum eſt in popularem ſermonem ut quæ longiſſimo diſcrimine inter ſe diſſita eſſent,ea Δὶς διὰ πασῶν diſtare dicerent,perinde quaſi dicas adeo ſeiuncta ut magis ſeiungi non queant.Cui ſimillimum illud ἐκ διαμέτρου, id eſt ex diametro.Verum quoniam uelut impruden tes,noſtriq; penè dixerim obliti paulo altius muſicam ingreſſi ſumus,q̃ operis inſtituti ratio po ſtulabat,libet obiter & illud ſubnectere,quod equidem arbitror nec admodum uulgo cognitũ, nec iniucundũ ſcitu forè.Etenim cum hæc meis illinerem commentariis,forte fortuna ſuperue nit Ambroſius Leo Nolanus,philoſophus huius tempeſtatis eximius,& in perueſtigandis diſci plinarum myſteriis,incredibili quadam diligentia ſolertiaq; præditus. Neq; uero mediocriter exercitatus,euoluẽdis & excutiendis utriuſq; linguæ ſcriptoribus. Is igitur poſteaq; ſcribentibus nobis interueniſſet,recitatis iis,quæ iam ſcripſeram.Vereor inq; Ambroſi ne uulgus hoc muſico rum,huic adagio noſtro Δὶς δι' πασῶν negocium faceſſat,obſtrepatq;, ac prorſum Δὶς διὰ πασῶν à mea diſcrepet ſententia.Quippe qui non dubitarim harmoniarum limitem, uel ad uigeſi mum uocis gradum proferre.Quare tu problematum autor,& Muſices nõ modo ſcientiſſimus uerum etiam peritiſſimus,hoc mihi paucis,niſi moleſtum eſt,expedias,uelim.Quam ob cauſam antiquitas tantopere metuerit ultra quintam decimam chordam, uel tantillum progredi,ut eti am prouerbio res ea iactata fuerit,aut qui factum ſit,ut hi Neoterici nõ uereant tãto ſpacio ſym phoniarum proferre pomeria,præteritiſq; ueterum metis,& quemadmodũ dici conſueuit,ἐπὶ τὰ ἑπτάμυια πλεῖν τοὺς, non uereantur etiam ad uigeſimam chordam procedere. Ad quæ il le familiariter arridens.Ne tu inquit homo es plus ſatis diligens, ut quem hoc quoq; ſolicitum habet,quid cantorum συμφώνια de tuis ſentiant adagiis. Quanquam ad propellendas muſico rum calumnias unus ille ſat erat clypeus,te uetus adagium referre,id utiq; conueniebat cum ue terum muſicorum, à quibus ductum eſt ratione quadrare.Verumtamẽ ut tibi magis quam illis faciam ſatis,quid ego ſuper hac re uel obſeruarim uel ſentiam, paucis accipe,principio quæ res commouerit recentiores muſicos,ut antiquitatis limites præterierint,ipſi ſane uiderint, At equi dem duplicem uideo cauſam,quamobrem antiquitas in Δὶς διὰ πασῶν conſiſtendum duxerit. Primum q̃ ipſa natura uideatur hãc ſymphoniarum ueluti metam præſtituiſſe,quippe quæ mo dum hunc humanæ tribuerit uoci,ut ad quintum decimum modo gradum intendat. Vltra quẽ ſi quis conetur progredi,non iam illa uox genuina ſed coacta facticiaq;,& gannitus magis q̃ uox uideatur.Rurſum ſi nitaris altius eam deprimere,protinus à ratione uocis in ſcreatum quẽpiam degeneret.Proinde cum ubiq; conueniat artem quoad licet naturæ reſpondere, non ab re mihi uidentur ueteres iiſdem cancellis circumſcripſiſſe rationẽ artis,quibus natura uocem humanam circumſcripſerat.Satis erat ad perſuadendum hæc opinor cauſa,quanquam altera magis urget, Ea eſt huiuſmodi.Scis eſſe apud Boetium libro de muſica quarto,Harmoniam muſices non rati one tantum uerum & ſenſu perpendi oportere,Quapropter Ptolemæus apud hunc quo dixi li bro pythagoricorum quorundam ſententiam reiicit,qui in diiudicandis harmoniis plurimum tribuerint rationi, minimũ ſenſui,cum diceret ſenſum ſemina modo quædam cognitionis mi niſtrare,at ratione perfectam conſtare ſcientiam. Rurſum Ariſtoxeni refellit opinionem,qui plus ſatis tribuerit ſenſibus,perpuſillum autem rationi, cum muſicam harmoniam ita tempera tam eſſe oporteat,ut neq; ſenſui ratio refragẽ,neq; ſenſus rationi reclamet. Neq; diſſentit à Pto lemæo Ariſtoteles ſecundo phyſicorum libro, negans muſicam mere mathematicam eſſe, ſed

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

partim ratione partim ſenſibus conſtare. Quod fieri nequaq̃ poteſt, ſi ſemel ultra quintam decimã intenſionem, hoc eſt δὶς διὰ πασῶν, proceſſum fuerit. Nihil autem uetat ratio, quo minus uel ad milleſimum uſq; tonum progrediare, recurrentibus ſubinde uidelicet iiſdem harmoniis, quas complectitur δὶς διὰ πασῶν. Neq; ſecus hic procedere liceat quam fit in numeris arithmetices, ubi non aliter agnoſcitur ἡμιόλιος, in duodecim millibus & octo millibus q̃ in quattuor & ſex. Cæterum harmoniæ ſenſus ultra quintam decimam uocem uelut euaneſcit, iamq; non magnopere refert, quæ ſit harmoniæ ratio, quam non approbat ſenſus, & ideo nõ approbat ſenſus, quia non euidenter percipit. Porro quo minus percipiat interuallum æquo lõgius in cauſa eſt, Rationis uis in immenſum ſe porrigit. At è diuerſo ſenſus corporis admodum anguſtis limitibus cohibetur. Quod enim accidit in oculorũ ſenſu, ut ſi longius æquo ſemota ſint, ea in quæ fertur uidendi uis obtũdatur, ac deficiat uiſus, eoq; magis deficiat, quo maiore diſtent interuallo, id multo magis accidit aurium ſenſui, quippe minus agili q̃ oculorum, iam uero quod uſu uenit ſenſibꝰ in percipiendis iis, quæ obiiciuntur, idem uſu uenit animo per ſenſum diiudicanti. Si colorem colori propius admoueas, & quemadmodum græci dicunt προσφύραν πρὸς τὸν προσφύραν. nonne protinus dignoſcit ex collatione ratio, quantum alter ab altero diſcrepet, aut alteri cum altero conueniat? Itidem ſi uocem uoci uicinam auribus exhibeas, incunctanter diiudicant, quæ ſit alterius cum altera uel concordia uel diſcordia. Sin plus iuſto diſſitas interuallo mox incipit anceps eſſe iudicium. Porro quemadmodum citius hebetatur aurium ſenſus q̃ oculorum, itidem citius obtunditur illarum q̃ horum iudiciũ. Propterea quod altera res ex altera pendeat. Id ita eſſe non eſt cur pluribus argumentis confirmem, cum protinus ipſum experimẽtum fidem unicuiq; facere poſſit. Pulſa chordam quampiam in organo, ſimulq; tange quæ ſit ab hac octaua, ſtatim rationi ſuffragans ratio, plene percipiet harmoniam, & abſolutiſſimam eſſe, ſuo quoq; comprobabit calculo. Rurſum pulſata quapiam, ſimul moue aliam quæ ſit ab illa decima quinta, ſtatim & percipiet & approbabit ſenſus ſymphoniam agnoſcens eam, quam paulò ante ſenſerat in δὶς διὰ πασῶν. At uero ſi tacta ima moueris ab hac decimam nonam, nihil quidem obſtrepit ratio, quo minus eadem ſit harmonia, quæ fuerat δὶς διὰ πασῶν cum δὶς διὰ πέντε. Verum auris acceptis uocibus non perinde percipit harmoniæ rationem. Quod niſi ſenſus certos quoſdam terminos haberet, intra quos certum illius & exploratum iudicium ſepiretur, nihil te uetuerit ſi libeat uel uſq; ad χιλιάκις δὶς διὰ πασῶν ſymphoniam procedere. Neq; enim ratio quicq̃ offenditur numero, modo eandem agnoſcat analogiã. Verum corporis ſenſibus natura ſuos quoſdam limites præſcripſit, ultra quos progreſſi, ſenſim iam incipiunt quaſi caligare, hallucinariq;. Neq; iam certo ſicuti ſolent, ſed ceu per nebulam ut aiunt, ac per ſomnium iudicare. Non conueniebat autem ut cuius incertum eſſet iudiciũ, id ad artis præcepta traheretur. At quoniam ultra quintum decimum uocis gradum, ueteres intellexerunt euaneſcere iudicium aurium, ibi metam harmoniarum figendam eſſe iudicarunt, ne merito quis illud tuum adagium obiicere poſſet, Ἀφανοῦς μουσικῆς οὐδὲν ὄφελος. Iam igitur neoterici qui contra ueterum autoritatẽ ultra ſummã chordam τὴν ὑπάτην adiecere, ad imam item adiecta una, non perinde flagicium feciſſent, ſi in decima nona chorda terminaſſent harmoniarum progreſſum. Propterea quod hic ima ad ſummam relata, ſi non auribus certe rationi perfectam ſymphoniam repræſentat. Atqui in uigeſima neq; ſenſus eſt harmoniæ neq; harmonia perfecta. Quare nihil eſt Eraſme quod adagio tuo ullam metuas calumniam. Hæc cum mihi tum argute tum admodum probabiliter ab Ambroſio meo dicta uiderentur, nec ea quidem admodum aliena à prouerbii ratione, libuit his meis lucubratiũculis adiungere, futurum auctarium haud quaq̃ ut arbitror ingratum lectori non omnino faſtidioſo.

Vbi timor ibi & pudor. CLXIII.

Ἵνα δέος ἐκεῖ καὶ αἰδώς. Vbi timor ibi & pudor. Prouerbialis ſententia quæ hodie quoq; uulgo manet, cui ſimilis illa Terentiana. Omnes deteriores ſumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fuſtis à malefactis temperat. Plato libro de legibus quinto, Ἡ δὲ ἀδρία ἀναιδεστάτην ἐνέτεκεν, Audacia uero parit impudentiam, Ἀδείαν autem uocant, cum abeſt metus.

Foras Cares non amplius anthiſteria. CLXIIII.

Θύραζε κάρες οὐκέτ' ἀνθιστήρια, Cares foras peracta enim anthiſteria. Dici conſueuit, ubi quis ſemper eadem ſibi ſperat cõmoda. Aut idem ſemper licitum fore credit, quod aliquãdo pro temporis ratione fuerit permiſſum. Veluti ſi quis ſemel expertus cuiuſpiam liberalitatem, ſubinde rediat aliquid muneris petens. Aut cum pueri permiſſam ſibi ad tempus feriandi, ludendiq; facultatem ultra tempus prorogant. Originem prouerbii tradunt ad hunc modum, Athenienſibus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

menſis quidé anthiſterion appellabatur, ꝙ is plurimos flores progigneret. In hoc feſta quæpiã agebantur & conuiuia liberiora, quemadmodũ in Saturnalibus fieri conſueuit apud romanos, in quibus & ſeruis accũbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, cũ iam ad ſoli tas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, foras cares, non iam amplius Anthiſteria. Cares autem ſeruos appellabant, ꝙ ea gens mercenariis operis quæſtum factitaret, uelut omnium ſerui quicunq; conduxiſſent. Sunt qui dicãt Cares olim Atticæ regionis partem obtinuiſſe, Athenienſes aũt cũ Anthiſteriorũ ſolennitaté agerent, ſolere Cares in ciuitaté atq; in domos receptos ad feſti cõmunioné admittere. Deinde peracto ſolénitatis tempore, ſi quos è Caribus offendiſſẽt in urbe ceſſantes, per iocũ dicebant, Οὐραῖε κάρβ' ἔκ ἐτ' ἀνθιστήρια, Exite Cares acta enim Anthiſteria, ſonat autem ea uox græca perinde, quaſi dicas floralia latine, quorum licentia multorum literis notiſſima eſt.

Fures clamorem. CLXV

Οἱ φῶρες τὸν ϛόμον. Fures clamorem. Subaudiendum timent aut ſenſerunt. Quadrabit in eos qui ſibi conſcii metuunt ne deprehendant. Aut qui peracto maleficio fugitant pauitantq;. Habet autem hoc cum omnis malefacti conſcientia, tum præcipue furti ut hominem trepidum reddat ac lucifugam. Vnde eſt & in hebræorum ſententiis impium uel perſequente nullo fugere. Huc alluſit Virgilius. Et cum clamarem quo nunc ſe proripit ille. Tityre coge pecus tu poſt carecta late bas.

Funiculum fugiunt miniatum. CLXVI.

Τὸ ϗοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον, Vitant ſinopi collitam reſtim rubra, Apte dicetur ubi quis properat officio ſuo fungi non ex animo, ſed ne in mulctam incidat. Carmen ſumptum eſt ex Ariſtophane cuius interpres, & item Suidas huiuſmodi ferme commemorant, Athenienſium magiſtratus uariis modis conati ſunt efficere, ut populus quam maxime frequens ad cõcionem uentitaret, obiectis enim repagulis quibuſdam uias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum. Tum merces tollebant è mercatu ne quid hac gratia ibi ceſſaretur. Deniq; funem parabant rubro colore quem ſinopin appellant oblitum. Huc duo miniſtri publici populum cingentes agebant in concionem. Studebat quiſq; funiculum effugere. Propterea quod quiſquis colore notatus appareret cõtagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus, φεύγειν τὸ ϗοινίον μεμιλτωμένον.

Fortunatior Strobilis Carcini. CLXVII.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου ϛροβίλων. Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infœlicem & improbum. Carcinus poeta quiſpiam fuit cuius filii dicti ſunt Strobili ab Ariſtophane, quos & γλυκυϛραχήλους uocat. i. dulciceruicos, locus autem ſumptus eſt à nominum alluſione. Nam græce Carcinus cancrum, Strobili cochleas ſignificant. Vtrunq; genus diſtortum ac fœdũ

Feſto die ſi quid prodegeris. CLXVIII

Plautus in aululari a ſub perſona ſenis Euclionis. Feſto die ſi quid prodegeris, profeſto egere liceat niſi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem ne in ſumptibus ſolennibus ita profuſi ſimus, ut non ſuppetat quo feramus quotidianos. Nam feſti dies uel ſacris offerendis, uel diurnis epulationibus uel ludis in honorem deorum, uel feriis obſeruandis celebrabantur. Profeſti ad rei priuatæ publicæq; adminiſtrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos qui iuuenes rem prodigunt, eſurituri ſenes, qui ue intempeſtiue profundunt, poſtea deſideraturi.

Feles Tarteſſia. CLXIX.

Γαλῆ ταρτησία. Feles Tarteſſia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tarteſii ſunt in Iberia apud quos feles maximæ naſci dicuntur. Fortaſſe non inepte dicetur & de rapacibus. Ariſtophanes in ueſpis, Ὡς ϗαθέρμε γαλῆν κρέα κλέψασαν τρῶσιν ἔχοντ' ὀβελίσκους. Nũc me uti felem rapta carne. Obſeruant geſtantem uerua. Item Lucianus cum ait, Ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, nimirum & ipſe ſcilium ſignificat rapacitatem uulgo notam fuiſſe.

Ferre iugum. CLXX.

Plautus in Curculione Iámne fert iugum? De puella percontatur quiſpiam, num iam per ætatem uirum reciperet. Id enim ſignificari ſatis arguunt ea quæ ſequũtur. Tam a me pudica eſt quaſi ſoror mea ſit. Horatius in odis de puella nondum uiro matura, nondum ſubacta ferre iugum ualet ceruice, uidelicet indicans, unde ducta ſit tranſlatio, nimirum à Iuuenco, cui nondum ſuppetunt uires, ut in ducẽdo aratro pares operis uices ſuſtineat. Nam & coitus duorum ex æquo negocium eſt, itidem ut in iugo. Vnde dictum etiam coniugium.

Feli crocoton. CLXXI

Γαλῇ κροκωτόν. Feli crocoton, ſubaudiendum das aut addis. Dici ſolitum quoties honos additur indignis, & quos haud quaquam decet. Aut cum datur quippiam his qui munere non norunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uti, Veluti si quis à musis alienissimo bellissimum donaret librum. Crocoton uestis genus est rotundæ ac fimbriatæ, qua diuites utebantur matronæ. Sumptum adagium ab apologo Stratidis, quem alio loco narrauimus. Porro uox hæc γαλῆ felem ne significet, an mustelam, an quem uulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum esse uideo, relinquo aliis iudicandũ.

Mustelam habes. CLXXII.

Γαλῆν ἔχεις. Mustelam habes, In eum quadrat cui omnia sunt inauspicata, tanq; fatis ac diis iratis ut aiunt. Olim creditum est hoc animal inauspicatum, infaustúmq; esse his, qui haberent, domiq; alerent, ut nõ admodum dissideat ab illis, equum habet Seianum, & aurum habet toloſanũ. Vnde nunc etiam apud quasdam gentes nominatim apud Britannos infœlix omen habetur, si eum paratur uenatio, aliquis mustelam nominet, cuius etiam occursus uulgo nunc habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano, Fastuosus maximus. CLXXIII.

Κομπὸς μάξιμος. Fastuosus maximus. In eum dicebatur qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis & sibi immodice placentis. In nõnullis exemplaribus inuenio κομπᾶς μάξιμος, Græcis κόμπος arrogantiam insolentiámq; significat. unde κομπεῖν ἢ κομπάζειν, Vnde & Euripides γλώσσης τε κόμποι, Linguæq; fastus. Recensetur & hoc in Diogeniani collectaneis. Ex multis paleis paulum fructus collegi. CLXXIIII.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον κριθὴν συνέλεξον, Ex multis paleis parum fructus collegi, id est multo labore non multum emolumenti sum consecutus. Translatum ab excussoribus tritici.

Oportet remum impellere, qui didicit. CLXXV.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, Oportet remum impellere eum qui didicerit. Vnumquenq; decet eam artem exercere quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo cui titulus Οτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. Idem admonet Horatianum illud in arte poetica. Ludere qui nescit campestribus abstinet armis, Indoctúsq; pilæ discí ue, trochí ue quiescit. Ne spissæ risum tollãt impune coronæ. Qui nescit uersus tamen audet fingere. Quin & hodiernis temporibus huiusmodi uulgo iactatur adagium. Qui lusus non nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere. CLXXVI.

Ἐκ τοῦ βοὸς τὰς ἱμάντας λαμβάνειν. Ex ipso boue lora sumere dicuntur, qui quo lædunt quépiam, id ab ipso quem lædunt accipiunt. Veluti si quis uersibus incesseret eum, à quo carminis cõponendi rationẽ didicisset, Aut tyrannus pecuniã extorqueat à ciuibus, qua satellitiũ ad opprimẽdam ciuitatem alat, Metaphora sumpta est ab agricolis qui lora cædũt è boũ tergoribus, quibus boues uinciunt. Plutarchus in commentario cui titulus, Οτι οὐκ ἔστι ζῆν ἡδέως. Τί ἂν λέγοι. Τί σαρκεῖ δ' ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ καὶ πόνων δ' ἢ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς ῥιπὶς ἱμάντας λαμβάνουσα τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. Quid igitur dixerit quispiam. Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in sese continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tanq; ex ipso boue lora sumens, ita ex ipso corpore dolores, Ex uno omnia specta. CLXXVII.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὁρᾶ. Ex uno omnia specta, Virgilius item. Et crimine ab uno disce omnes, Admonet adagium ex unius euentus experimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. Ex aspectu nascitur amor. CLXXVIII.

Ἐκ τοῦ ἐσορᾶν γὰρ γίνεται ἀνθρώποισ ὄρᾶν, Amor ex uidendo nascitur mortalibus. Senarius prouerbialis admonens, oculos amorem potissimum cõciliare. Non enim amatur incognitum, ex conuictu oritur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amãdum illices, In his enim peculiaris animi sedes. Et in his aiunt poetæ Cupidinem excubantem sua iacula mittere, Maro uelut indicauit adagium cum ait, Vt uidi, ut perii, ut me malus abstulit error, Rursum in georgicis, Vritq; uidendo fœmina. Item apud Terentium. Cherea uisa duntaxat uirgine ẽq; impotenter cœpit ardere, Iuuenalis prodigii loco refert de cæco amante, qui nunquam uisæ flagrabat amore puellæ, Legimus philosophos quosdã, & inter hos Democritum sibimet oculos ademisse, tanq; omnium malarum cupiditatum autores, Quapropter piorum hominum est meminisse, haud quaquã esse tutum uidere quod non licet concupiscere, Prouerbii meminit Diogenianus.

E sublimi me derides. CLXXIX.

Ἀφ' ὑψηλοῦ μοῦ κατὰ γελᾶς, E sublimi me derides, De eo qui cum fastu rident quempiam ac despectim, Translatum ab his qui ex edito loco uerba faciunt, Vnde & despicere dictũ à latinis pro contemnere, quod quisquis in eminenti loco est, is ueluti tutior negligit eũm qui stat in humilore loco. Extra lutum pedes habes. CLXXX.

Ἐκτὸς πηλοῦ τοὺς πόδας ἔχεις, Extra lutum pedes habes. i. emersisti è periculo, aut extra periculum

conſtitutus es. A uiatoribus ſumptum. Simile illi Ἐξω βέλους. Et in luto aliquem haerere qui molestis inuoluuntur negociis, unde ſe nequeant explicare.

Ex umbra in ſolem. CLXXXI.

Ex umbra in ſolem educere. Eſt rem prius abditam & ocioſam, in publicum & in communem uitæ uſum educere, Tranſlatum ab athletis, quibus mos ſolis & pulueris patiẽtia, confirmare corporis robur. Delicatorũ autem eſt in umbra latitare. Venuſtius fiet ſi ad animi rem torqueatur, ueluti ſi quis dicat philoſophiam a Socrate ex umbra in ſolem eſſe productam. Exempla paſſim apud ſcriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto. CLXXXII.

Φρουρῆσαι ἐν ναυπάκτῳ. Excubare in naupacto, Achiui capta Naupacto Pauſaniam excubiis cuſtodiæq; præfectum interfecerunt, autore Theopompo. Vnde res in iocum uulgi uidetur abiiſſe, aduerſus eos qui pereunt ignauia ſua, aut qui munus odioſum, ac plenum diſcriminis adminiſtrant. Refertur a Zenodoto, Naupactus autem ætoliæ ciuitas, quam tum Philippus obtinebat.

Deuotionis templum. CLXXXIII

Ἀρᾶς ἱερόν. Execrationis templum, in eos dicebatur qui crebris execrationibus uti conſueuerunt. Qui mos nunc uulgo plæriſq; plurimum improbandus, ut nihil dicant niſi diras admiſceãt deuotiones & imprecamina, uel ipſo horrenda auditu. Erant autem antiquitus etiam publicæ quædam deteſtationes, uelut apud Athenienſes in eum qui uiam non monſtraſſet erranti, in quarum locum chriſtianis ſucceſſit ea quam uocant excommunicationem. Item deuotiones hoſtium, quarum meminit Macrobius, & Horatius in odis, Diris agam te, dira deprecatio, nulla expiatur uictima, prouerbium refertur a Diogeniano.

Expertes inuidentiæ muſarum fores. CLXXXIIII

Ἀφθονοι μουσῶν θύραι. Candidæ muſarum ianuæ. De his dictitatum qui literaturam ſuam candide, libenterq; impertiunt aliis, & ad docendum prompti propenſiq; ſunt. Neq; male congruet etiam in dociles, iuxta id quod alibi commemorauimus, Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι. Apertæ muſarum ianuæ.

Eurybatizare CLXXXV

Εὐρυβατίζεσθαι. Eurybatizare, eſt improbis uti moribus. Eurybatus ex Cercopibus unus fuit ingenio improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in pſeudomãte, Κατὰ τοὺς κέρκωπας κατὰ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον. Vltra Cercopas, ultra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Ariſtodemum, aut Soſtratum, Neq; uero unus duntaxat huius nominis fuit infamis uerſutia morumq; improbitate. Nam & Epheſius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Creſo cum multa pecuniarum ui miſſus eſſet ut exercitum contraheret ad Cyrum, defecit ut autor eſt Ephorus. Alii malunt ad Eurybatum referre, qui fuiſſe perhibetur alter ex Cercopibus, ut dixi, Duris ad Eurybatum refert Vlyſſis ſocium. Nicander prodidit Eurybatum quendam æginenſem fuiſſe longe uerſutiſſimum ſceleſtiſſimumq;. Neq; uero deſunt qui dicãt hoc nomine furem fuiſſe quenpiam aſtutia ſingulari. Is cum deprehenſus captúſq; ſeruaretur. Cuſtodes in conuiuio animi cauſa iuſſerunt, ut oſtenderet quibus nam modis conſueuerit domos conſcendere. Cumq; illum initio renuentem ſcilicet tanquam inuitus facturus eſſet rogarent inſtantius, ac uix tãdem perſuaſiſſent, ille aptatis ſpongiis ac ſtimulis, ferreiſq; retinaculis, quas Ἐγκονίδας græci uocant, parietem cœpit conſcendere. Porro ſuſpectantibus illis & artificii nouitatem admirantibus, Eurybatus præhẽſo laqueari per tegulas aufugit, prius quam illi domum circumire potuerint. Atq; hunc ad modũ deluſis cuſtodibus periculum euaſit, Meminit huius & Euſtathius in primum Iliados, admonens eam uocem ambigue pronunciari, Εὐρύβατον καὶ θύρυβάτων, dictam aũt παρὰ τὸ θύρυβάζειν. quod late graſſaretur, Itaq; peculiariter conueniet in eum qui deprehenſus arte quapiam elabitur.

Faciunt & ſphaceli immunitatem. CLXXXVI.

καὶ σφακέλοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν. Faciunt & ſphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium, de his qui quouis prætextu quod uolunt aſſequuntur. Natum aiunt ab euentu huiuſmodi. Piſiſtratus Tyrannus decimas exigebat ab Atheniẽſibus eorum quæ in agris proueniſſent, Itaq; cum aliquando obambularet, uideretq; ſenem quendam in ſaxis quibuſdam, hoc eſt loco petricoſo laborantem, rogabat quoſnam fructus inde colligeret. At is reſpondens dolores inquit & ſphacelos, atq; horum decimas exigit Piſiſtratus. Porro tyrannus admiratus hominis libertatem decimas Athenienſibus remiſit. Ea res in uulgi ſermonem abiit, etiam ſphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus quod ex immodica defatigatione ſolet accidere. Quidã putant eſſe tormina articulorum, quidam oſſium tabem.

Et meum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Et meum telum cuſpidem habet acuminatam. CLXXXVII

Ipſiſſimam prouerbii ſpeciem habet quod ſcriptum eſt apud Homerum Iliados. γ. ſub Hectoris perſona. Επειὴ καὶ ἐμὸν ϐέλος ὀξὺ πάροιθεν. Telum quando meum quoq; cuſpide acuta. Recte utemur quoties fatebimur nos inferiores quidem eſſe, uerum eſſe tamen quo queamus nocere, Cui ſimile Virgilianum illud. Et noſtro ſequitur de uulnere ſanguis. Item illud apud Ouidium Et mihi ſunt uires & mea tela nocent. Ignaui uertitur color. CLXXXVIII

Τοῦ κακοῦ φέρεται χρώς. Ignaui uertitur color, Plutarchus in ſympoſiaco problemate, quãobrem polypus colorẽ mutet, hoc tanq; prouerbio iactatũ adducit, ἀπὸ τ̃ ἀλέκτωρ τὸ μὴ κακὸν φέρεται χρώς. ignaui uertit color. Nã id accidit in metu ut uultus exalbeſcat maxime timidis, uidelicet ſanguine ad uitalia refugiente. Ad conſiliũ ne acceſſeris anteq; uoceris. CLXXXIX.

Μὴ πρότερον εἰς ϐουλὴν παρέλθῃς πρὶν ἂν κληθείης. Ad cõſiliũ ne acceſſeris prius q; uoceris. Hæc ſentẽtia quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuiſſe uidetur, uel Plutarcho teſte, cuius hæc uerba ſunt libro συμποσιακῶν primo, Αρπος μὲν ὖν ἔφη καὶ Πρωτεὺς μενέλαος εἰ μὴ σύμϐολος ἐγένετο μὴ προσκεκλημένος, Ridiculus igitur inquit & prouerbio obnoxius Menelaus, ſiquidem conſultor factus eſt non accerſitus. Niſi quis mauult hæc ad illam referre paræmiam Ακλητοι θεῖλοὶ ἀγαθῶν ὣδὶ λαῶτας ἵστασι. quod alias referemus.

Iucundiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare. CXC.

Plutarchus primo ſympoſiacon libro ueluti uulgo iactatum citat, πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος, id eſt nauigatio iuxta terram, rurſum ambulatio quæ fit iuxta mare iucundiſſima eſt. Recte torquebitur ad eam ſententiam ut dicamus ita demum eſſe iucundiſſimum unumquodq;, ſi diuerſi generis admixtu temperatum adhibeatur. Veluti ſi in luſibus nonnihil eruditionis aſpergas, rurſum in ſtudiis aliquid ludicrum admiſceas, Similimum eſt huic quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario quem inſcripſit quomodo ſint audiendi poetæ. Τῶν κρεῶν τὰ μὲν κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. Ex carnibus quæ carnes non ſunt ſuauiſſimæ, item ex piſcibus qui non ſunt piſces, Itidem philoſophia admixta poematis magis delectat, & poeſis admixta philoſophiæ magis capit animum.

Muſicam docet amor, etiam ſi quis fuerit ante indoctus. CXCI

Plutarchus in eodem libro refert & hoc adagium, expreſſum trochaico uerſu, Μουσικὴν δ' ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. Muſicam docet amor & ſi fuerit indoctus prius. Senſus eſt, amorem ad induſtriam excitare animum, artiúmq; & omnis elegantiæ magiſtrum optimum eſſe, Vnde & Plato deum hunc Παντὸς ἐπιχειρήτην appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem è taciturno loquaculum reddit, è uerecundo aſſentatorem, ex negligente diligentem.

Cupidinum crumena porri folio uincta eſt. CXCII.

Πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ῥώτων δίδυμα ϐαλάντιον. Porri folio amorum uincta eſt crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus. Sed præſtat ipſius uerba ſubſcribere. Οὐδ' ἂν τις μάλιστα θαυμάσειεν φειδωλὸς ἀνὴρ ἢ μικρόλογος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς, ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς ἢ ἥδιον ὥστε ῥᾳδίως τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον, ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ῥώτων δίδυμα ϐαλάντιον ἐλέχθη δὲ ἢ ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ὁρᾶν ὁμοίον ἐστὶ ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς καὶ διακεχυμένους. Quodq; uel maxime miretur aliquis uir parcus & ſordidus, ſimul ac in amorem inciderit. Nõ aliter q; igni impoſitum ferrum fit mollior ac tener, lentus ac ſuauior, ut non uſquequaq; deridiculum uideatur illud, quod ioco populari dicit cupidinum crumenas porri folio uinctas eſſe. Dictũ eſt autem ob eam cauſam, quod amor adſimilis ſit ebrietati. Reddit enim calidos & hilares & effuſos. Plutarchus itaq; ſentire uidetur prouerbium alludere ad porri naturam, cuius uis eſt calefacere. ciere urinam, irritare Venerem, mouere mentes, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioſcorides libro ſecundo. Suidas oſtẽdit hoc adagium dictum de his qui per amorem immoderatos faciunt ſumptus, luxuq; indulgent, Quemadmodum ſolent in comœdiis amantes. Proinde cupidinis loculi porri folio uincti dicũtur, quod facile ſoluantur, uel quod admodum fragile ſit porri folium, uel quod huius genuina uis ſoluere corpus ac mouere. Qui mori nolit ante tempus. CXCIII.

Athenæus in ſermonibus conuiuialibus de Sybaritis huiuſmodi refert prouerbium, Ο ϐαλόμενος ὢν συϐαρεὶ μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, ὅτε δυόμενον οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ, hoc eſt qui nõ uelit apud ſybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportere ſolem conſpicere, nec occidentem nec orientem. Hoc ideo uulgo iactatum ſcribit, q; Sybaritarum ciuitas in humili loco ac uelut in conualle ſita fuerit, ut æſtatis tempore mane pariter ac ueſperi frigus immenſum ſentirẽt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

meridie intolerandum ardorem. Barbæ tenus ſapientes. CXCIIII.

Ἐκ πώγωνος σοφοὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. id eſt barbæ tenus ſapientes & ſophiſtæ & philoſophi, Sic appellabantur qui præter barbam & palliũ nihil haberẽt philoſophi. Vſurpatur aliquoties apud Plutarchũ in ſympoſiacis. Huc alluſit Horatius cũ ait, Iuſſit ſapientem paſcere barbam. Lucianus item ſubinde iocatur in philoſophorum τὸν ἑαθὺν πώγωνα. In Eunucho Bagoas ait, ſi philoſophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis. Propendet mento nec tibi barba minor. Recte torquebitur in hos qui uniuerſam uitæ ſanctimoniam, non in animo neq; in moribus, ſed in cultu conſtituunt.

Inter lapides pugnabant, & lapidem capere non poterant. CXCV

Plutarchus quartæ decadis ſympoſiacæ, primo problemate, ἰσῶν δὲ τὸ παιδάριον ἅμα τῷ φίλωνι ἄρτῳ χρώμενον, ἄλλα δὲ μυδρὸς σκόμβρον, ὡς ἡρακλείδης ἔφη, ἔσθ' ἅρπα ἦν τὸ λεγόμενον ἐνδρὶ λίθοις ἐμάχοντο λίθον δ' οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. Vbi uero uideret miniſtrum puerum, una cũ Philone, utentem pane, neq; præterea quicq̃ requirẽtem. Papæ inquit hoc nimirum erat illud quod uulgo dici ſolet. Saxa oppugnabant neq; ſaxum uincere quibant. Dictum apparet de uita maiorem in modũ laborioſa parcaq;. Sumpta metaphora, uel ab oppugnatione cuiuſpiã arcis in præruptis rupibus ſitæ, aut à cultura agri petricoſi, & ob id præter immodicos ſudores non multum fructus adferentis ſuo colono. In alio mundo. CXCVI.

Ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, tanq̃ in alio mundo. Schema prouerbiale eſt, quo nunc etiam uulgus utit. De his qui longe lateq; diſſident à moribus aliorũ, aut quibus omnia noua uidentur. Aut qui longe diſſiti ſunt à patria, Plutarchus in ſympoſiacis. Τὸ δὲ τῶν ἑλλήνων γένος ἐκφυλον ὅλως καὶ ἀποικον ἡμῶν ὡς περ ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονότων καὶ ζώντων, At græcorum genus prorſus alienum, ac peregrinum à nobis, uelut in alio quopiam mũdo natorum ac uiuentium. Non diſſimili figura dixit Horatius in odis. Quid terras alio calentes ſole mutamus, Et Macrobius in præfatione ſaturnalium. Niſi ſicubi nos ſub alio ortos cœlo latinæ linguæ uena non admittet. Cum enim cœlum ſit omnibus commune, figuratũ ſit neceſſe eſt ſub alio cœlo naſci. Et de campis Elyſiis apud Virgilium. Solemq; ſuum ſua ſydera norunt. Suum dixit tãquam à noſtro diuerſum. Item Claudianus. Sunt altera nobis ſydera, ſunt orbes alii, lumenq; uidebis purius. Rurſum Virgilius in bucolicis. Et penitus toto diuiſos orbe britannos, Solet autem hoc uſu uenire plæriſq; mortalibus ut ſiquando noui hoſpites in regionem longule à ſuo nido diſſitam peruenerint, nihil non horreant, non ſtupeant, non admirentur, perinde quaſi in alium delati orbem.

Piſcis repoſitus. CXCVII.

Ἀποκείμενος ἰχθύς. Repoſitus piſcis in prouerbium abiiſſe uidetur aduerſus parcos, & ea quoq; ſeruantes quæ durare non queant. Plutarchus in ſympoſiacis. Ἐγὼ δὲ γελάσας ἐκεῖνον δὲ εἰπεῖν ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς πυθαγορείας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἑλκομεν εἰς μέσον μετὰ τῆς πυθαγορείκης χοίνικος. At ego ridens, quin illum inquam de quo prouerbium fertur, repoſitum piſcem in medium trahimus una cum Chœnice Pythagorica. Licebit accommodare ad ſermonem aut fabulam, per ſe non admodum uenuſtam, quæ tamen iteretur non ſine tedio.

Non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere. CXCVIII.

Χωρὶς τοι εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ κάρια. Seiuncta ſunt hæc multa & apta dicere, Senarius prouerbii uice celebratus, admonet uitandam multiloquẽtiam, quod ferè labi neceſſe ſit, quiſquis multum loqui conetur. Extat & in hebræorum prouerbiis in multiloquio non abeſſe peccatum.

Pſaphonis aues. CIC.

Ψάφωνος ὄρνιθες. Pſaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, ut cum aliquis ſubornat à quibus laudetur, eiſq; ueluti dictat enconia, quibus apud uulgus celebrari uelit, Narrant in Libya fuiſſe quendam nomine Pſaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, q̃plurimas aues cœpit uocales, & humani ſermonis dociles. Eas ſonare docuit hæc uerba, μέγας θεὸς Ψάφων. Magnus deus Pſaphon. Ac doctas emiſit in montes, At illæ quæ didicerant canebant, ac reliquas item aues eadem ſonare docebant. Porro Libes cum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Pſaphoni rem diuinam facere inſtituerunt, ipſumq; in deorum numerum retulerunt. Minutula pluuia imbrem parit, CC.

Σταλαγὼν ὄμβρον γεννᾷ. Minutæ guttulæ imbrem parientes, Quoties res initio puſilla, creſcit in maius. Quemadmodum apud Plautum. Nunc in te cadunt folia, poſt cadent arbores. Quare in minutis uigilandum, ne paulatim incidamus in maxima incommoda, admonente prouerbiali ſenario, Εἰ μὴ φυλάξεις μικρ' ἀπολεῖς τὰ μείζονα, Maiora perdes, parua niſi ſeruaueris.

Citra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Citra uinum temulentia CC

Ἄοινος μέθη. Ebrietas abſq; uino, Theophraſtus, ut teſtatur in ſympoſiacis Plutarchus, τὰ κουφεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει, id eſt, Tonſtrinas, ebrietatem abſq; uino uocabat. Propterea quod illic deſidentes ſermonibus, ita temulenti redderentur, ut non aliter effutirent quicquid eſſet in animo, q̃ inter pocula ſolent ebrii, uoces interdum per temulentiam effutientes per iugulum ut ait Plinius redituras. Horatius inſolentiam ebrietatem appellat. Dulciq; fortuna ebria. Vulgo panariam ebrietatem appellant, arrogantiã licentiamq; morum, quæ ſecundis rebus comes eſſe conſueuit. Et eſt hæc quidem nõ paulo periculoſior illa, quam uinum adduxit. Siquidem uini æſtus pauculis horis, aut etiam ſomno deferueſcit. Hæc multis in omnem uſq; uitam durare cõſueuit.

Palmam ferre. CCI

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his conſimiles orationes, tametſi propter frequentẽ uſum ſimplices eſſe uideant, tamen prouerbiali ſchemate dictæ ſunt. Neq; enim palma per ſe uictoriam ſignificat, ſed arborem ἐμπέδόφυλλον, id eſt perpetuo uirentem frondibus, quam Græci φοίνικα uocant. Cur autem ab hac potiſſimum ſumpta ſit metaphora, illud arbitror in cauſa fuiſſe, quod (quemadmodum in conuiualibus quæſtionibus refert Plutarchus) hæc una fuerit communis omnium ſacrorum certaminum corona, cum alioqui ſinguli ludi peculiares quaſdam arbores haberent, quibus uictores inſigniebantur. Veluti laurum, oleam, Myrtum. Præterea ſunt, qui putent hanc arborem initio Phœbo ſacram fuiſſe ante laurũ, & antiquiſſimum uictoris inſigne fuiſſe palmam, non aliam quampiam arborẽ. Quamobrẽ aũt hæc arbor potiſſimum delecta ſit ad eum uſum ab antiquis Aulus gellius cauſam reddit libro noctium Atticarum tertio capite ſexto, ſcribens arbori palmæ peculiare quiddam ineſſe, quod cum ingenio fortium uirorum conueniat. Nam ſi ſuper eius, inquit, lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter urgeas, onereſq;, ut magnitudo oneris ſuſtineri non queat, nõ deorſum palma cedit, nec infra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur, recuruaturq;, huiuſq; rei ſtupendæ citat autores Ariſtotelem in ſeptimo problematum libro, & Plutarchum in octauo ſympoſiacorum. Et Plutarchi quidem uerba ſuper hac re reperi in eo quem Gellius citat libro Φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν ἄνωθεν ἐπιθεὶς βρυπέζῃς, οὐ κάτω θλιβόμενον ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς ῥωμαντίον, ὥσπερ ἀνθιστάμενον τῷ διαζομένῳ. ὅθεν καὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνας ἔστι, θύσι μὲν ὑπ' ἀσθενείας ἢ μαλακίας εἴκοντας ὠθοῦσι πιέζοντες καμπτόντων· οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, ὁ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὐξοῦνται. Nam palmæ lignum ſi ſuper impoſito pondere grauiter premas, haud deflectitur deorſum, uerum in contrarium curuatur, perinde quaſi reſiſtens oneri uim faciẽti. Atq; hoc ipſum accidit in certaminibus athletarum, Etenim qui per imbecillitatem animiq; molliciem cedunt illis, eos deflectũt. At qui fortiter in eo ſtudio perdurant, hi non modo corporis robore, uerum etiam animi prudẽtia pro uehuntur atq; augentur. Idem affirmat Plinius libro ſexto decimo, capite quadrageſimo tertio. Pondus inquiẽs ſuſtinere ualidæ abies larix, etiam in tranſuerſum poſitæ, robur. Oleæ incuruanẽ cedunt; ponderi, iliæ renituntur. nec temere rumpuntur, priuſq; carie q̃ uiribus deficiunt. Et palma arborum ualida. In diuerſum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora panditur, palma è contrario fornicatur. Idem affirmat Theophraſtus libro de plantis quinto, Hoc uirilis animi robur cũ palmæ genuina ui congruens Virgilius ſcite deſcripſit cum ait. Tu ne cede malis ſed contra audẽtior ito. Quam tua te fortuna ſinet. Nec abhorret hinc Horatianum illud, Duris ut ilex tonſa bipennibus. Nigræ feraci frondis in algido per damna per cedes, ab ipſo ducit opes, animumq; ferro. Non hydra ſecto corpore firmior. Vinci dolentem creuit in Herculem. Monſtrum ue ſummiſere Colchi maius Echioniæ ue Thebæ. Merſes profundo pulchrior euenit. Luctere, multa proruet integrum cum laude uictorem, geretq; prelia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis. CCII

Λειπέτι καὶ μήδοις. Reliquum facito aliquid & medis. Prouerbialis iocus in eos qui ex cõuitio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates uniuerſas abliguriunt. Plutarchus in ſympoſiacis, Ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς Βοιωτοῖς τὸ λειπέτι καὶ μήδοις, ὅρος σύμακός ἐστιν, ἧς οὐ μᾶλλον τῶν τε Φωκίδα καὶ τὰ ἑσπέρια τῆς Βοιωτίας ἀγόντων καὶ φερόντων ἐπεξέχομεν. Nobis quidem Bœotis illud in ore eſt. Relinque quippiam & Medis. Ex quo Medi & Phocidem ipſam, & extremos Bœotiæ terminos incurſarũt, omnia uexantes, miſcentéſq; populationibus. Subiicit autem quod etiam hodie uulgo dictitant Λειπέτι καὶ ξένοις ἐπιλθοῦσιν, Relinquito quippiam & hoſpitibus aduenturis. Adagium ad uarios uſus trahi poteſt, aut per ironiã, ut ſi dicas diuiti indignis & ſumptuoſis hæredibus ſuas deſtinanti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

relinquere. Relinque quippiam & Medis, hoc eſt comparce tu quod diſſipent hi qui tibi male uo lunt. Aut immodice profuſo aut intemperantius garulo, quemadmodum in Phormione Teren tius. Parce ſodes ut poſſis cum illa.

Deorum manus. CCIII.

Θεῶν χεῖρόν. Deorum manus, olim per ironiam ut opinor dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus, & è longinquo petitis conficiuntur, quibus hodie tum medici, tum phar macopolæ uulgo faciunt impoſturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, ſimul & pro uerbium refert, & Eraſiſtratũ citat, huiuſmodi medicorum mixturas improbãtem. Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτ' ἂν μιγνώτες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφάρμακους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνό μαζον, ὁρᾶσίςρατος δὲ ἐλέγχει τὴν ἀβροπίαν καὶ πολυθρύλλητον, ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηρια κὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκραννύντας, καλὸν γὰρ ταῦτα ἑαυτοῦ ἕνεκα πη σάνη καὶ συκῆ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ νῦν πολὺ ποικίλον ἀξάγει καὶ χαυνοῖ τὴν ὄρεξιν. Quin multo magis cum regales illas & efficaces uariorum remediorum mixturas cõ ficiunt, quas deorum manus appellarunt. Eraſiſtratus autem coarguit abſurditatem & curioſita tem eorum qui ſimul & metallica & herbaria & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare in unum commiſcuerũt. At bene haberet ſi his omiſſis in ptiſana & cucurbita, & hydrelæo medẽdi artem finiſſent. Verum per Iouem ipſa rerum uarietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Libet obi ter & C. Plinii uerba hoc loco ſubſcribere, quibus huiuſmodi medicorum mixturas taxat. Ea ſũt in præfatione libri uigeſimi quarti. Hinc inquit nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe re media parata uulgo, inuentu facilia, ac ſine impendio ex quibus uiuimus. Poſtea fraudes homi num & ingeniorum capturæ, officinas inuenere iſtas, in quibus ſua cuiq; homini uenalis promit titur uita. Statim compoſitiones & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atq; India in re medio æſtimantur, Vlcericq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia uera quoti die pauperrimus quiſq; cœnet. Nam ſi ex horto aut petatur herba, uel frutex quæratur, nulla ar tium uilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines tot ſententiæ. CCV

Nihil uel hodie uulgo tritius eſt q̃ hæc Terentiana ſentẽtia. Quot homines tot ſententiæ. Cui ſimilis eſt apud eundem & illa, Suus cuiq; mos eſt. Perſius item. Mille hominum ſpecies & rerum diſcolor uſus. Velle ſuum cuiq; eſt, nec uoto uiuitur uno. Eodem pertinet & illud epigrammaticũ quo dictum eſt, inueniri qui non recuſent agris paternis cedere, qui uelit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentiſſimam addidit allegoriam, Tres mihi conuiuæ prope diſſentire uiꝺentur Poſcẽtes uario multum diuerſa palato. Idem primam omnium Odam, huius argumen to ſententiæ conſcripſit, aliis ſtudiis alios duci, aliis alia cordi eſſe. Alluſit facetiſſime Terentius in Phormione, cum é tribus aduocatis primus ait, ſecundus negat, tertius deliberandum cenſet, Huc alluſiſſe uidetur & diuus Paulus apoſtolus, cum admonet ut ad præcludendam æmulatio nem ſinamus unumquenq; in ſuo ſenſu abundare. Eam ſentẽtiam Euripides in Phœniſſis latius explicuit. Εἰ πᾶσι ταυτὸ καλὸν ἦφυ, σοφόν θ' ἅμα Οὐκ ἦν ἀμοιβίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις Νῦν δ' οὐθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς Πλὴν ὀνομάσαι, τόδ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. Cunctis idem ſi pul chrum & egregium foret. Nulla eſſet anceps hominibus contentio. At nunc ſimile nil, nil idem mortalibus Niſi uerba forſan inter iſtos concinunt. At re tamen factiſq; conuenit nihil. Idem in Hippolyto coronato. Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει. Aliis alia placent. Deiſq; & ho minibus. Huc reſpexit Homerus in Odyſſeæ. N. Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. Nanq; aliis aliæ res arridentq; placentq;.

Eum auſculta cui quattuor ſunt aures. CCVI.

Inter græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur, Ἄκουε τῶ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος. Eum auſculta cui quattuor ſunt aures. Huius adagionis huiuſmodi quoddam interpretamẽtum adfert Zenodotus. Oraculo quondam fuiſſe reſponſum, Entimo Cretenſi & Antiphemo Rhodi enſi, ut eum obſeruarent, cui quattuor eſſent aures. Is autem erat prædo quidam phœnix, quem cauendum eſſe monebat oraculum. Porro q̃ quattuor aures habere dictus eſt, non ſatis liquet uere ne habuerit, an per allegoriam ſit accipiendum, q̃ quattuor locis exploratores haberet diſpoſitos. Verum illi cum dei reſpõſum tanquam ridiculum negligerẽt, in prædonem inciderũt, atq; ab eo ſunt extincti. Itaq; ex hoc euentu uulgo natam eſſe parœmiam exiſtimant. Sed mihi magis arridet, quod idem ex Ariſtophane grammatico refert. Lacedæmonios Apollinis ſimula crum ita ſolere fingere, ut quattuor haberet aures, & manus totidem, uel quod (ut autor eſt Soſi bius) hac figura uiſus ſit illis apud Amyclas pugnantibus, uel ſignificantes, ut equidem coniicio, uiro prudenti res q̃plurimas tum audiendas eſſe, tum uſu uitæ periclitandas. Porro creditum eſt

antiquitus

antiquitus,nulla oracula fuiſſe certiora,q̃ Apollinis,unde iactatum etiam illud. τὰ ἐκ τρίποδος Atq; ita monet prouerbium audiendos eſſe illos qui diuturno complurium rerum uſu præ cæteris ſapiunt ita ut fere faciunt ſenes. Vnde & apud Homerum laudatur Neſtoris oratio, tanquam omnium auditu digniſſima,& in Odyſſeæ ſecundo libro, Aegyptium heroa ſenem primo loco loquentem facit. Ος δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην καὶ μύθια ἤδη, Qui iam incuruus erat ſenio ſed plurima norat. Eodem ſpectauit Euripides in Phœniſſis,ad quem locum alluſit Lucianus in Hercule gallico,id quod obiter admonẽdum putaui. Propterea quod is dialogus inter multos alios à nobis latinus eſt factus,& alluſio non nihil habet tenebrarum,ſed carmẽ poetæ referam. Ω τέκνον ἐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ Ετεόκλεδ πρόσεστιν ἀλλ' ἡμπειρία Εχει τι λέξαι τῶν νεῶν σοφώτερον,. Verba ſunt Iocaſtæ iam anus,ad Eteoclẽ adoleſcentẽ filium. Ea nos ſic uertimus. O gnate Eteocles cuncta nequaquam mala Adſunt ſenectæ, Nam per experientiam Vſumq; rerum, dicere haud nihil,rudi Poteſt iuuenta melius ac prudentius. Idem nunc uulgus noſtratium effert,ſub ſordida quidem,ſed tamen apta metaphora,cum aiunt proſpectandum uetulo latrãte cane, hoc eſt nequaquam negligendum quoties ſenes periculum cauendum admonent,canes enim uetuli non latrant temere,quemadmodum iuuenculi.

Semper fœliciter cadunt Iouis taxilli. CCVII

Αεὶ γὰρ οὖν πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. Semper cadunt fœliciter tali Iouis. Senarius eſt prouerbio celebratus,diciq; ſolitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore ex animi ſententia cederent. Apparet tranſlatum à talorum iactu,ubi fortaſſis antiquitus obſeruatũ eſt,Iouis talos fœliciores eſſe,Nam mos erat iactibus alearum,ominis cauſa deorũ aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter fœlices numeratur. Vel prouerbio teſte ſi ſæpe iacies,ali quando Venerem iacies. Niſi malumus ad Iouis uictoriam,Iunoniſq; uictæ fabulã referre. Sunt qui putent quadrare in eos qui factis ſuis dignas pœnas dependerint,quaſi Ioue non ſinente culpam inultam. Mihi uidetur non abſurde dici poſſe & in uiros fortunatos ac præpotentes, quorũ etiam parum recte factis applauditur. Atteſtante uerſu prouerbiali, Ως οὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι. Quam facile ſemper res cadunt potentium. Ab hac ſententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia cui titulus phœniſſæ, πάντα δ' ὑπεστὶ θεοῖς. Sunt cuncta diis procliuia. Tum illud Homero frequens, θεοὶ δέ τε πάντα δύανται. Cœleſtes omnia poſſunt.

Theſſalorum commentum. CCVIII

Θεσσαλῶν σόφισμα. Theſſalorum commentum uarias ad res accommodari ſcribit Suidas,tũ ad eos qui in acie locum deſerunt,tum ad illos qui cultu delicatiore utuntur,tum ad hos qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autem arbitrãtur ex huiuſmodi quapiam hiſtoria. Arato Theſſalo cuipiam oraculo reſponſum eſt. Caueret ne clanculum uinceretur ab his qui maiore ſplendidioreq; uoto oraculum aduerſus ipſum ambirent. Quod ille ſimul atq; audiuit, uotum nuncupat,ſe centum hominum capita deo ſacrificaturum. Deinde poſteaq̃ ea quorum gratia uenerat ex animi ſententia confeciſſet,uotum ac ſacrum perſoluere ſine fine cũctabatur,tanq̃ neq; pium ſatis,neq; dignum Apolline,Qua quidem ex re natum aiunt ut poſtea quotãnis Hecatombẽ ei deo polliceri ſunt ſoliti,neq; reddere tamen quod eſſent polliciti. Theſſalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœniſſis, καὶ πῶς νοήσας ἐτεοκλῆς θ' Θεσσαλῶν Εισήγαγε τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. Idem alibi. πολλοὶ πεφῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι Θετταλοί. Multus quidem aderat lubrica tamen fide grex Theſſalorum. Idem declarat Demoſthenes in olynthiaca prima. Εἶτα τὰ τῶν Θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἅπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. Accedunt inquit ad hæc res Theſſalorum. Quæ profecto cunctis quoq; mortalibus natura,ſemperq; infidæ fuerũt, A quibuſdam ſic refertur hoc adagium Αεί γὰρ τὰ τῶν θεσσαλῶν ἄπιστα. Semper enim res Theſſalorum infidæ. Ariſtophanis enarrator ab Iaſone natum prouerbium exiſtimat,quod Medeæ promiſſam fidem ſoluerit,quod quidem illa illi exprobrat apud Ouidium in Heroidum epiſtolis.

Theſſalorum alæ. CCIX

Θετταλικαὶ πτέρυγες, Alæ theſſalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebatur in ueſtes manicatas,quas græci χειροδύτας uocant,quod hoc genere per luxum ac delicias uterentur Theſſali, Apud Maronem hoc amictus genus tanq̃ parum uirile Troianis ab hoſtibus opprobratur. Et tunicæ manicas & habẽt redimicula mitræ. Et apud Plautum quidam cultu punico uelut auis exotica ridetur,propter manicas aut angulos alarum inſtar,utrinq; propendentes atq; extantes.

Theſſalica mulier. CCX.

Θεσσαλικὴ γυνή. Theſſalica mulier,in ueneficas malarúmq; peritas artium dici ſolitum. Pro-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pterea,quod ea gens præter cæteras hoc nomine notata eſt,id quod ex Apuleiano Aſino,pluribúſq; ſcriptoribus aliis ſatis liquet. Vnde Horatius in odis, Quæ ſaga,quis te ſoluere theſſalis magus uenenis,quis poterit deus? Eam ſuperſtitionem in Theſſalos à Medea profectam exiſtimãt, quæ cum illac fugeret,per aerem uecta,ſcriniolum ueneficiis,ac magicis herbis plenum deiecerit,eaq; ſparſa ſuppullulaſſe.

In ſinu gaudere. CCXI.

In ſinu gaudere,eſt tacitam apud ſe uoluptatem ſentire, neq; quod uulgo faciunt foras proferre gaudii notas,Tibullus.Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu,Propertius item,In tacito cohĩbe gaudia clauſa ſinu.Idem.Alter in alterius mutua fiere ſinu. De amantibus dictum,qui ſecretas animi curas inuicem effundunt,quas aliis cælant tamen.Cicero tuſculanarum quæſtionum libro quinto.Quoniam hæc plauſibilia non ſunt,ut in ſinu gaudeant glorioſe loqui deſinant,Plĩnius Cecilius libro ſecundo epiſtola prima. Quibus ex cauſis neceſſe eſt tanquam immaturam mortem eius in ſinu tuo defleam. Atq; ea quidem loquendi figura uidetur ab Homero ſumpta mutuo,qui in Odyſſeæ xxii.libro ſic ait. Εν θυμῷ γρηῦ χεῖρε καὶ ἶφθε, In tacito longæua ſinu preme gaudia nutrix,Perinde dictum eſt in ſinu quaſi dicas in pectore tuo,non in labiis aut fronte, quibus partibus uulgus conſueuit prodere,quid in animi penetralibus occulat.

Feras non culpes quod uitari non poteſt. CCXII.

Aulus Gellius ſcribit Publii mimi ſentẽtias aliquot ad communem ſermonem accommodatiſſimas uulgo circumferri ſolitas.E quibus hæc una eſt,quouis philoſophorum dogmate ſalubrior.Feras non culpes quod uitari non poteſt.Quibus uerbis admonemur ut mala fatalia quæ nulla ratione poſſint neq; declinari neq; propelli,ſaltem animi æquitate leniantur. Nec aliud tã etſi uerbis aliis docet Euripides in phœniſſis cum ait, Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν, Toleranda fata numinum.Idem in eiuſdem tragœdiæ calce. Τὰ γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. Mortalem enim neceſſe eſt tolerare fata numinum.Homerus Odyſſeæ libro nono. Νῆσον γὰρ οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι, Nulli fas uitare malum ex Ioue rege profectum,Huc pertinet & illud ſcitum Varronis dictum. Vxoris uitium aut tollendum eſſe aut ferẽdum,Item adagium quod ſuo dicemus loco, Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. Ne contra ſtimulum calcitres.

Surſum uerſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. CCXIII.

Prouerbialis allegoria qua quippiam præpoſtere fieri ſignificamus,legitimáſq; rerum uices inuerti,quod genus ſit ſi puer ſenem admoneat,diſcipulus præceptorẽ doçere conetur.Seruus imperare domino,Sumptum eſt adagium ex Euripidis Medea; Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαὶ καὶ δίκη, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται Ανθρώσι μὲν δόλιαι βουλαὶ θεῶν δὲ οὐκ ἔτι πίστις ἁρμὲ Quibus uerbis chorus indicat priſtinum rerum ordinem inuerti,uiros iam dolis muliebribus uti, neq; manere promiſſis,cõtra mulieres audere uirilia. Vſurpat hanc parœmiam Lucianus in terpſione.Vbi hæredipeta deluſus Plutonẽ incuſat,quod ipſe iuuenis adhuc morte præreptus eſſet, ſuperſtite ſene quem captauerat,idq; contra naturalem ordinem, Ανω τι ποταμῶν ῥοῦτό γε, inqt Rurſus idem in apologia libelli τοῦ τῶν ἰδιωτῶν μισθῶ σιωόντων, Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν εἰς πρὸς τὸ σύγγραμμα καὶ ὅτ' ἄνω ῥοῦ ποταμοῦ χωρεῖν καὶ ἀνεστράφθαι τὰ πάντα καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον, ὥστ' ἂν εἴη. Longe inquit latéq; à ſcriptis tua nunc diſſidet uita, Iãq; illud quod aiunt accideret ut ſurſum uerſus incedant flumina,cunctaq; pariter inuerterẽtur,atq; in deterius recantarentur,Vſurpat & Diogenes Laertius in uita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes,ubi perinde quaſi dominus eſſet non ſeruus,hero ſuo mandaret,ut quod erat iuſſus faceret,atq; ille prouerbio reſpondiſſet. Ανω ποταμῶν ἱερῶν, Atqui ſi medicũ inquit ægrotus eſſes ære tuo mercatus,utrum illi monenti pareres,an iſtum ad modum reſponderes, ἄνω ποταμῶν. Vſurpat & Ariſtoteles in meteorologicis. Eodem alluſit Virgilius in æneide cum ait,Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus undas,Vbi Seruius admonet ſubeeſſe prouerbium de re neq; ueriſimili neq; conſiſtente.Flaccus in odis ſic extulit,Quis neget arduis Pronos relabi poſſe riuos,Mõtibus & tyberim reuerti Cum tu coemptos undiq; nobiles Libros Paneti,Socraticam & domũ Mutare loricis hiberis Pollicitus meliora tendis? Item Ouidius in heroidum epiſtolis.Cum Paris Oenone poterit ſpirare relicta Ad fontem Xanthi uerſa recurret aqua,Xanthe retro propera uerſæq; recurrite lymphæ Suſtinet Oenonem deſeruiſſe Paris. Item Propertius.Fluminaq; ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad fœlicem inflectere parietem. CCXIIII

Ariſtophanes in comœdia cui titulus Ranæ,belliſſimum uſurpat adagium,quod utinam in literis duntaxat extaret,non etiam in omnium prope mortalium uita. Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρὸς δεῖ

Nouũ

Νοῶ ἔχοντος καὶ φρονέοντος, καὶ πολλὰ πολιτικοῦ μετακυλινδεῖν αὐτὸν ἀεὶ πρὸς τὸν εὐπράττοντα τοῖχον. Nam uiri est prudentis illud Atq; cordati, catiq; Multum aquæ, cui nauigatum, ut semper ad fœlicius se Cautus inflectat latus. Prouerbium autem ita commodius effertur, πρὸς τὸν εὐπράττοντα τοῖχον ῥέπειν. In fœlicem parietem uergere, Aristophanis interpres translatum existimat ab his qui naui uehuntur, qui siquando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum transcurrũt, quod altius extet ab undis. Dicitur in hos qui commodi sui respectu, semper ad potentiores ac fortunatiores amicos applicant sese, ac quemadmodum muscæ ad culinæ nidorem aduolant reuolantq; ita fortunam potiorem in amicitia non fidem sequuntur. Aut qui dum est anceps exitus belli, quietem agunt. Porro simul atq; iam inclinarit fortuna, ut appareat utra pars sit uictoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuisse Metius ille Virgilianus, & Polymnestor uictricia arma secutus magis q̃ hospicii fidem Polydorũ ob truncat & auro ui potitur. Huiusmodi genus hominum eleganter notat idem Aristophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus queritur sese obtũdi huiusmodi salutatoribus, qui aurum olfecerant, Βάλλ' ἐς κόρακας, ὡς χαλεπόν ἐσιν οἱ φίλοι οἱ φαινόμενοι παραχρῆμα, ὅταν πράττῃ τις εὖ. Malam in crucem ut res est molesta, ubi ilico. Ad res secundas, demũ amici prouolãt, Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea, Πάντα φεύγει πᾶς τις ἐκπεσόντα φίλον, Tenuem atq; egenũ cuncti amici deserũt. Aristophanes, Μή μοι ποτ' ἔλθῃς ὅταν ἐγὼ πράττω κακῶς, Ne tum mihi adsis, quando res cedunt male. Interpres prouerbium subesse admonet, dici solitum in eos qui tum amicorum consuetudinem deserunt, cum in periculis uersantur. Cæterũ poetam uerbis in contrarium uersis ad paræmiam alludisse, quæ recte sic efferri consueuerit. Μή μοι ποτ' ἔλθῃς ὅταν ἐγὼ πράττω καλῶς, Ne tum mihi adsis quando res sunt prosperæ. Ad hoc facit & illud apud Euripidẽ in Oreste. Τὰς φίλους ἐν τοῖς κακοῖσι χρὴ θῖς φίλοισιν ὠφελεῖν ὅταν δ' ὁ δαίμων δυσμενὴς, τί χρὴ φίλων Αρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς, ὠφελεῖν θέλων. Iuuare amicos rebus afflictis decet. Quorsum opus amicis cum benigna sors fauet? Siquidem ipsa per se sufficit rhamnusia Volens secundis adiuuare fauoribus? Idem poeta propius allusit ad adagium in eadem tragœdia, nisi q̃ catholicam sententiam ad præcones retulit. Τὸ δ' γένος θνητῶν ἐς εὐτυχῆ πνοῦς ἀεὶ κήρυκος, ὁ δ' ἀτυχὴς φίλος ὃς ἂν δώμασι πόλεως τ' ἄρχοντα σήν. Nãq; id genus sunt usq; præcones, uti Fœliciorum partibus se accommodent, Amentq; demum hunc qui sit inter principes. Reiq; qui temperet habenas publicæ, Idem in Iunone furente. καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅς τις ἀπολαύειν θέλει Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισιν δυστυχοῦσιν οὐ. Cui res secundæ, huic nauiganti quilibet Comes ire quærit, Non item infœlicibus. Huc pertinet quod Aristoteles libro moralium Eudemiorum septimo prouerbium dictum ostendit, χρόνος δείκνυσι τὸν φιλόμυον. i. tempus indicare quis uere amet. Tempestas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.

Amico amicus. CCXV.

Quod est apud Terentium in Phormione. Solus est homo amico amicus, Donatus indicat esse paræmiam. Atq; ita legi apud Apollodorum, cuius utiq; Phormio græca est, μόνος ἐπίσταται φιλεῖν θεὸς φίλους. Solus nouit diligere amicos. Aristophanes apud Athenæum, Ἀλλ' οὐδὲν μέλει τῶν σκωμμάτων μοι τῶν φίλων ἢ ὢν φίλος ἔρχοιτο χρηστὸς ὁ λόγοις ἔφυν μόνον, At nil moror dicteria Amico amicus cum siem, factis neq; Verbis modo prodesse propositum mihi, Sed re simul factisq;. Ipsa figura prouerbium præ se fert, quemadmodum initio demonstrauimus, Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis, Huic affine uidetur illud Euripidis in Medea. Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν ὀμμάτων, Beneuolam amicis, tursus asperam hostibus.

Muneribus uel dii capiuntur. CCXVI

Quod scripsit Ouidius. Munera crede mihi placant hominésq; deósq;. Flectitur itatus Iuppiter ipse datis. Euripides in Medea uulgi sermone fuisse celebratum ostendit cum ait, Πείθουσι δῶρα καὶ θεοὺς λόγος χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. Donis uel ipsos dictitant flecti deos. Certe inter homines mille dictis luteum Præpollet aurum prorsus ac præponderat, Celebratur & hic uersiculus, Δῶρα θεὸς πείθει καὶ ἀνδρίους βασιλῆας. Cum diuis flectunt uenerandos munera reges, Vnde Seneca philosophi cuiusdam apophthegma referens ait. Omnium esse dulcissimũ accipere.

Manum de tabula. CCXVII.

M. Tullius in epistola quadam. Heus tu manum de tabula, magister adest citius q̃ putaramus, Videtur autem hac prouerbiali figura manum de tabula admonuisse, ut desisteret à scribendis dicteriis, Allusum autem apparet ad Ethionis nobilissimi pictoris dictum, qui cum Protogenis opus immensi laboris, ac curæ supra modum anxiæ miraretur, ait omnia sibi cum illo paria esse

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

aut illi meliora,ſed uno ſe præſtare,q̃ manum ille de tabula neſciret tollere, memorabili præcepto,nocere ſæpe nimiam diligentiam.Hæc Plinius libro trigeſimoquinto. capi.x.Proinde ſi quando admonebimus,ut recedat aliquis ab opere,negocióue,quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere.Peculiariter autem conueniet in quoſdam ſcriptores, plus ſatis accuratos,& moroſæ cuiuſdam diligentiæ,qui ſine fine premũt ſuas lucubrationes, ſemper aliquid addentes,adimentes,immutantes,& hoc ipſo maxime peccantes,quod nihil peccare co nantur

Emere malo,q̃ rogare CCXXIII.

M. Tullius in Verrinis actionibus,adagii uice citat,Emere malo, q̃ rogare.Quo ſignificatum eſt,haud quaq̃ gratis accipi,quod precibus emitur,immo nihil emi charius, q̃ quod roganti datur,Durum enim illud uerbum ingenuis animis,rogo,nec inter amicos unq̃ expectandum autore Seneca.Tranſlatum a ueterum conſuetudine,qua uicinus a uicino ſupellectilem commodato rogabat,quam ipſe forte domi non habebat.Hunc autem morem antiquitus fuiſſe, ex Plauti tum Aulularia,tum rudẽtibus licet cognoſcere L. Apuleius in Floridis.Neq; enim leui mercede emit,qui precatur,aut paruum precium accipit,qui rogatur,adeo ut omnia utenſilia emere potius uelis,q̃ rogare.Idem innuit obſcurius quidem,ſed eleganter Græcis celebratum prouerbium quod alio reddemus loco, Εὔχε τῷ πλησίον ἔχειν ὠῒ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ. Precare uicino ut habeat,magis autem ollæ.Significat autem,optandum quidem, ut uicinum habeas locupletem a quo queas utendum ſumere,quod ipſe domi non habeas.Verum multo ſatius eſſe,domi poſſidere,quicquid poſtulat uitæ uſus,

Manum non uerterim. CCXIX.

Prouerbialis hyberbole,Manum non uerterim,pro eo,quod eſt nihil omnino laboro, Mea nihil refert. Nihil enim facilius,q̃ manum uertere. Extat apud Apuleium in Apologia Magiæ.

Semper Leontini iuxta pocula CCXX.

Ἀεὶ λεόντιοι πρὸς κρατῆρας.Semper Leontini iuxta crateres.In uoluptarios quadrabit,aut in eos,qui ſemper iiſdem ſtudiis ſunt addicti.Leontini Siciliæ populi ſunt,quos ubi Phalaris expugnaſſet,ne quando rebellionem pararent,ademptis armis,ad compotationes & uoluptates reiecit.Atq; hinc natum adagium,quod refertur a Diogeniano.

Ceſtreus ieiunat. CCXXI.

Ceſtreus ieiunat. Κεστρεὺς νηστεύει, De famelicis & uoracibus dici conſueuit. Alii malunt referre ad eos qui uitam innocuam agũt, & ab aliorum iniuriis abſtinent,nec ullum emolumentum ex ſua innocentia ferũt.Eſt enim ceſtreus piſcis genus quoddam,quod reliquis mutua deuoratione uictitantibus,unum ab aliorum carnibus abſtinet,ideoq; non capitur eſca,ſed in limum abdit ſe ſe atq; ibi perdurat,& ut arbitrantur nonnulli limo paſcitur.In metu uero caput occultat, arbitrans totum corpus iam eſſe tutum. Vnde & Ariſtophanes apud Athenæum, Ἆρ' ἐνδὸν ἀνδρῶν κεστρέων ἀποικία.Num intus uirorum ceſtreorum colonia? Refertur adagium à Zenodoto,Diogeniano.Suida.Athenæo,qui quidem adſcribit à nonnullis appellari Ploten, & à Congro deuorari,ut Congrum ipſum à murena.Theodorus Gaza mugilem uertit.

Vbi amici ibi opes. CCXXII.

Plautus in cruento,Verum eſt uerbum quod memoratur,Vbi amici ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbii uice libro oratoriarum inſtitutionum quinto.Senſus eſt potiores eſſe amicos q̃ pecuniam,& ad uitæ præſidiũ plus habere momenti amicos citra pecuniã q̃ abſq; amicis opes Vnde & apud Scythas, autore Luciano is habetur ditiſſimus,qui certiſſimos & optimos amicos poſſideat.Verum ſi quis ad huius ſeculi mores reſpiciat adagium inuertendum exiſtimabit,Vbi opes ibi amici. Quandoquidem uulgus amicitias utilitate probat.Et illud amicitiæ quondam uenerabile nomen.Proſtat,& in quæſtu pro meretrice ſedet.

Terra uolat. CCXXIII.

Ἡ γῆ πέτεται.Terra uolat,De re uehementer abſona,quæq; nullo pacto fieri queat.Suidas hoc adfert exemplum ἀδυνάτου.Quod ſi uidebitur inter prouerbia collocandum,ad illorum affinitatem pertinebit,quæ retulimus alibi, Ζεὺς ἄπυος,Iuppiter orbus,Et nil intra eſt oleam;nil extra eſt in nuce duri.

Ilias malorum. CCXXIIII.

Ἰλιὰς κακῶν. Ilias malorum,De calamitatibus maximis ſimul & plurimis,propterea quod in Iliade Homerica nullum mali genus non recenſetur. Vnde ex hac docti putant tragœdiarum argumẽta fuiſſe ſumpta,ſicut ex Odyſſea comœdiarum,Eſt autem opus uerboſum uiginti quatuor uoluminibus uix abſolutum, Vnde & quamuis orationem plus ſatis prolixam Iliade lõgiorem uocant,ut Æſchines aduerſus Demoſthenem. His dictis inquit decretum ſcribit legendum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tradit. Prolixius quidem Iliade. Vanius autem uerbis his quæ dicere conſueuit. Euſtathius inuenit adagionem ad hunc modũ, καὶ παροιμία μέν τις κακῶν ἰλιάδα φησὶν, αὐτὴ δὲ καλοῦ παντὸς ἰλιάς. Iliadem malorum prouerbium ait, At hæc omnium bonorum Ilias. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem, καὶ ὅλως κακῶν ἂν ἰλιὰς ἐπιθείη τὴν πόλιν ἡμῶν. In ſumma malorum ilias circunſtetit urbem noſtram. Lerna malorum. CCXXII.

Λέρνη κακῶν. Lerna malorum, de malis item plurimis ſimul in unum congeſtis & accumulatis. Paroemiam Strabo commemorat libro geographiæ viii. ſcribens Lernam lacũ fuiſſe quẽpiam Argiuorum ac Myceneorum agro communem, in quem cum paſſim ab omnibus purgamenta deportarentur, uulgo natum prouerbium λέρνη κακῶν. In hoc lacu poetæ fingunt hydrã illam ſeptem capitum conſtitiſſe, quam Hercules igni græco cõfecerit. Eam autem hydram Heſiodus ſcribit ex Echidna & Typhaone prognatam, alitam à Iunone, nimirum in odium Herculis, Zenodotus ait, locum quempiam fuiſſe in Argolica, in quem omne ſordium genus promiſcue coniicerent, fetidas inde, ac peſtilentes nebulas ſolitas exhalari. Quanq̃ rectius autumat, ut adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes Aegypti filios, quibus totidem filias ſuas collocarat, omnes eadem nocte trucidaſſe, atq; horum capita in eum locum fuiſſe cõgeſta. Hinc ortum eſſe prouerbiũ. Neq; uero negat fieri potuiſſe, ut contumeliæ cauſa, in eundẽ locum, in quo capita compoſuerat, iuſſerit & purgamenta comportari. Itaq; quoties hominem ſignificamus uehementer infamem, atq; omni turpitudinis genere contaminatum, aut cenum hominum peſtilẽtium, quaſiq; ſentinam & colluuiem facinoroſorum recte dicemus λέρνην κακῶν. Lernam malorum. Mare malorum. CCXXVI.

Κακῶν θάλασσα, id eſt malorum mare, dici ſolitum de calamitatibus immenſis & omnigenis, inde ſumptum quod mare res quædam eſt infinita, uel quod infinitis erumnis abũdant, qui in eo uerſantur, Euripides in Hippolyto Stephanophoro. Κακῶν δ' ὁ πάλας πέλαγος εἰσορᾷ τοσοῦτον ὥστε μήποτ' ἐκνεῦσαι πάλιν. Tantum malorum pelagus aſpicio miſer. Vnde enatandi nulla ſpes alluceat. Plautus in Aſinaria. Meretricem & lenam mare uocat, tanq̃ omnium autores calamitatum. Mare inquit non eſt mare. Vos eſtis mare acerrimum. Aeſchylus in ſupplicibus. Κακῶν δὲ πλῆθος πόντιος ὡσ ἐπόρχεται Ατης δ' ἄβυσσον πέλαγος οὐ μάλ' εὔπορον, Agmen malorum fluminis ritu ingruit. Velutiq; pelagus altum, ita ut fundo uacet. Nec ſine periculo nauigetur maximo. Bonorum mare. CCXXVII.

Dicitur & diuerſam in partem, Ἀγαθῶν θάλασσα. Bonorum mare, de magnis & uehementer cumulatis cõmoditatibus. Vel quod ipſum mare miniſtret innumerabiles opes rerũ puta piſciũ gemmarúmq;, uel q; ampliſſimũ profundiſſimumq; ſit, adeo ut nec exhauriri poſſit, nec redundet unq̃, cum tanta fluminũ uis in illud influat. Malorum theſaurus. CCXXVIII.

Θησαυρὸς κακῶν. Ad eundem modũ inuenitur tum alibi tum apud Euripidem in Ione. Οἴμοι μέτρας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται κακῶν. Me miſeram ut ingens panditur theſaurus, ac penus malorũ Extat inter græcanicas ſententias huiuſmodi ſenarius. Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. Theſaurus eſt mulier malorum, ſi mala eſt. Vnde eſt & illud crebrius in arcanis literis. Theſaurizant ſibi malum. i. colligunt, accerſunt, quaſiq; reponũt. Siquidem theſaurum proprie uocamus, rerũ utilium uim pariter reconditarum. Bonorum aceruus. CCXXIX

Ἀγαθῶν σωρός, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copioſis legimus, tanq̃ aceruatim congeſtas, neq; pondere neq; numero, ſed ipſo cumulo infuſas. Ariſtophanes in Pluto, Ἡμῖν ἢ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν Ἐπέῤῥευσε τυχόν, οὐδὲν ἀδικήσοντι. Nobis domum aceruus influit Sine fraude, nemini patrata iniuria. Idem in eadẽ fabula. Ὡς ἀπαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω. Vt agminatim cuncta tibi fero bona, Rurſum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit. Δηλοῖ δ' αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. Veniſſe narras, qui ferat pecuniarum aceruum, uerba ſunt chorì ſenilis, cui Carion ſeruus iocans ita reſpondet, πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἐγὼ γ' ἔχοντα σωρόν. Immo ſenilium ferat, qui ad uos malorum aceruum. Alluſit autem ad ſenectutẽ illorum iam capulo uicinam. Nam σωρὸς genere fœminino tumulum ſignificat ſepulchralem, Σωρὸς genere maſculino cumulum atq; aceruum, Proinde cõſentaneum eſt ſeruum eius uocis ſyllabam data opera perperam pronunciaſſe. Hæc atq; id genus alia tum fiunt uenuſtiora, quemadmodum iam ſæpius admonuimus, ſi paulo longius à ſimplici ſenſu detorqueantur, Veluti ſi quis dicat in aliis oratoribus alias, atq; alias eminere dicendi uirtutes in M. Tullio uno τῶν πάντων ἀπάθειαν, σωρὸν εἶναι. Reſipiunt huius adagii naturam illa Ciceroni familiaria, cumulare officiis, cum u-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

latiſſime ſatiſfacere cumulus meritorum. Bonorum myrmecia. CCXXX

Ἀγαθῶν μυρμηκία, Bonorum myrmecia. De immenſis opibus, Nam myrmecia græce ſignificat cauernam, aut agmen formicarum. Quanquam ab illis formicis ſumptum uideri poteſt, de quibus meminit Plinius libro undecimo capite xxxi. Quas ait eſſe colore felium, magnitudine luporum ægypti. Eas in ſeptẽtrionali Indorum, qui Dardæ uocentur, regione aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore Indi furãtur, æſtiuo feruore conditis propter uaporem intra cuniculos formicis, quæ tamen odore ſolicitatæ prouolant, neq; nõ raro lacerant, q̃uis prævelocibus camelis fugientes. Atq; huc uidetur reſpexiſſe diuus Baſilius cum ſcribit ad nepotes, quicquid ultra neceſſitatem uſus ſupereſſet, ſiue id eſſet Lydia gleba, ſiue formicarum auriferarum opus, hoc magis eſſe contemnẽdum quo minus eo eſſet opus. Quanq̃ nihil prohibet quo minus ad noſtrates formicas referatur, non ſolum propter innumerabilem agminum multitudinem, uerum etiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore induſtriam, Ore trahentis quodcunq; poteſt, atq; addentis aceruo, quemadmodum ſcripſit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinor ut antiquitus formicarum cœtus opulentiam portẽderit, quemadmodum teſtatur Cicero libro de diuinatione primo. Midæ inquiens illi phrygio cum puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt. Ditiſſimũ fore prædictũ eſt. Quod euenit. Huc alluſit, Theocritus in encomio Ptolemæi, Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων, Nec ſecus ac formicarum ſemper properantum Diuitiæ ſunt extructæ.

Dathus bonorum. CCXXXI

Δάθος ἀγαθῶν Dathus bonorum. In eandem ſententiam dici conſueuit. Eſt autem Dathus Thaſiorum colonia, iuxta Stymonem, cum alioquin opulenta, ac florens, tum, quod habet etiã auri uenas, ut hinc in prouerbium abierit Δάθος ἀγαθῶν de conferta rerum opulentia.

Thaſſus bonorum. CCXXXII

Θάσος ἀγαθῶν, Thaſſus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thaſſus inſula eſt iuxta Thraciam. Zenodotus huiuſmodi quandam fabulam refert. Calliſtratus orator, demigrans Athenis, perſuadere conatus eſt Athenienſibus, ut regionem, quæ ex aduerſo erat, incolerent, multa ſplendida de eius feracitate iactitans, & quod auri uenas haberet, & quod glebam optimam. Deniq; in ſumma, inquit, Thaſſus bonorum eſt. Hinc in uulgi ſermonem abiiſſe Θάσος ἀγαθῶν, de his qui ſplendida pollicentur.

Hoſtium munera, non mũnera. CCXXXIII

Priſcorum ſuperſtitio credidit obſeruanda uel maxime munera, à quibus quo animo mitterentur. Propterea quod quæ darentur ab his qui nobis male cuperent, exitio plærunq; fuiſſe conſtaret, Ita ut fuit pyxis illa fallax, per Pandoram à Ioue Prometheo miſſa. Quemadmodum fuit & ueſtis qua Medea nouam nuptam Iaſonis donauit. Rurſum ueſtis illa quã Deianira miſit Herculi. Prouerbiorum interpretes exiſtimant hanc paræmiam ex hiſtoria natã, quæ refertur apud Homerum Iliados libro ſeptimo. Narrat autem Hectorem & Aiacem inita amicitia dona inter ſeſe permutaſſe, Atq; Hectorem Aiaci donaſſe gladium. Aiacem Hectori dediſſe balteum, Deinde pariter ambobus ſuum munus exitio fuiſſe. Siquidem Aiax uictus ab Vlyſſe, cognitiſq; his quæ per inſaniam tum dixerat tum fecerat, eodem gladio ſibi necem conſciuit, Item Hector per occaſionem Baltei occiſus eſt ab Achille iuxta muros troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Maſtigophoro, ſed ita refertur ut non ab Aiace natum, ſed tanquã uetus iam tum ab eo uideatur uſurpari. Siquidem is poſteaquam mori decreuiſſet, execratur eum gladiũ, quem quõdam ab inimiciſſimo dono acceperat, eoq; ſibi fuiſſe inauſpicatiſſimum ait, neq; quicquam omnino poſtea fœliciter apud Argiuos ſucceſſiſſe. Deinde ſuſpicionem hanc uulgato dicto confirmans ait. Ἀλλ' ἐς ἀληθὴς ἀβροτῶν πρόοιμία Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοὐκ ὀνήσιμα. Quin uerum id eſt mortalium prouerbium. Non eſſe dona, dona, quæ ueniant tibi Ab hoſte, uerum inauſpicata ac noxia, Hac de re fertur & epigramma græcum huiuſmodi, Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, ἔκρεα δ' ἄλλας ζωστῆρ' ἀμφοτέρων κ χέρεις ἔσθανάθης. Aiaci datus enſis ab Hectore, Balteus Aiace Hectori, utrunq; ſuum donum erat exitio. Rurſum ex alio quodam epigrammate. Οὕτως δ' ἐχθρῶν ἀπροκτόνα πέμπεται δῶρα Ἐν χείρεσσι πόφαλοι μοῖραν ἔχοντα μόρου. Atq; ita ab hoſte hoſti ueniũt lethalia dona. Quæ ſtudii ſpecie fata necemq; ferunt. Huc ſpectat & illud quod apud Euripidem Medea recuſans Iaſonis xenia tanquam perniciem allatura. κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς inquit Δῶρ' οὐκ ὀνήσιν οὐκ ἔχει. Ledit iuuat nil improbi munus uiri. Seruius oſtendit & Virgilium huc alluſiſſe cum ait in æneidos libro quarto. Enſemq; recludit Dardanium, non hos quæſitum munus in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uſus,De gladio loquitur ab Ænea relicto,quo Dido ſeſe confodit,quem Æneam hoſtem & impiũ eadem uocat,Huic aſcribendum loco quod arcanæ ſcripturæ prouerbia admonent,ne de inimico recõciliato ſimus ſecuri.Item prouerbialis ille ſenarius, Λόγῳ ποτ' ἐχθρὸν μή ποτ' ἡσθῆναι φίλον Ab hoſte dicta ne unquam amica duxeris. Et alter huic ſimilis, Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πταίσθοις κλάσειν.Diffiſus hoſti nil feres unquam mali,Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos,qui pauperes munuſculis quibuſdam captãt diuites,ad eum modum liberalitatem illorum uelut elicientes.Neq; enim hoc eſt dare munus,ſed flagitare.Vnde Plutarchus in commentario Ἰο ποθὲν ἐπὶ τῶν ἀναφοῖς probat,quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat, Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης Μᾶλλον ἄφρονα κρίνῃς, ἢν δόξω, δοτεῖν δοκῶ. Donare pauper diuiti uelim nihil.Ne me impudentem iudices,ſi muneris Titulo atq; ſpecie dona uidear poſcere, Quadrabit & in hæredipetas,poſtremo qui quouis officio captant,non ex animo ſed aliud ſpectantes.Itaq; mutatione uoculæ nouabitur paroemia, nempe hoc pacto, κολάκων ἄδωρα δῶρα & πνίκτων ἄδωρα δῶρα. Deniq; ποιητῶν ἄδωρα δῶρα, quemadmodum admonuimus in operis initio. Dauus ſum non Oedipus. CCXXXIIII.

Oedipi ingenium ſcite proponendis ſimul & diſſoluendis ænigmatum ſcyrpis nobilitatum eſt,propter diſſolutа ſphingis problemata,adeo ut in prouerbium abierit eius nominis appellatio.Velut apud Terentium in Andria.Seruus diſſimulans intelligere quod herus dixerat. Dauus inquit ſum nõ Oedipus,Id quod commutato nomine poteſt ad quemlibet accommodari, Pauſus ſum,non Oedipus.Antonius ſũ,non Oedipus.Quin ipſa per ſe figura prouerbialis eſt,poteſtq; ad eũdem modum fingi,ex quauis uel perſona,uel re uulgo nobilitata.Vt qui poſſim hæc oĩnia meminiſſe? Petrus ſum,non Lucullus. Qui poſſim tantis ſufficere laboribus? Nicolaus ſum, nõ Hercules. Qui potero rem tam duram perſuadere Ricardus ſum non Cicero? Sed Terentiano dicto ſimile eſt illud Euripidis in Hippolyto coronam geſtante, Οὐ μάντις ἐμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. Non ſum augur abdita ſcire uti queam palam.Itidem in Hecuba. Οὔτοι πέφυκα μάντις ὥστε μὴ κλύων Ἐξισταῖσθαι σῶν ὀλὸν βουλευμάτων. Diuinus haud ſum,nec niſi audiero,queam uiam tuorum noſſe cogitatuum. Ergo torqueri poterit in eos,qui de induſtria loquuntur obſcurius & Αἰνιγματικῶς, aut in hos,qui uel ob imperitiam,uel ſuperſtitioſam incognitarum uocum affectationem,ſtilũ obſcurant,ac uate magis egent,q̃ lectore.Cuiuſmodi fuiſſe Heraclitum tum Plato locis aliquot,tum Ariſtoteles Rhetoricæ artis libro tertio teſtatur, additq; eam hominis obſcuritatem, ex ancipiti uerborum compoſitione fuiſſe profectam, cum incertum eſſet,utro uerbum aliquod eſſet referendum,ad ſuperiora ne, an ad ſequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiã natatore opus eſſe dixit.Ad quod alludens Martialis ita iocatur in Sextum obſcuritatis affectatorem. Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris,Iudice te maior Cinna Marone fuit,Eundem Heraclitum cum ſuo uitio Iouiniano diuus opprobrat Hieronymus,Quanq̃ Laertius ſcribit eum philoſophum ſiquando libeat oratione luculentiſſima uti,ut appareat ex induſtria affectatam obſcuritatem,adeo ut diſcipulis etiam ſolitus ſit præcipere σκότισον id eſt obſcura. Finem uitæ ſpecta. CCXXXV

Extat apud Herodotum hiſtoria longe notiſſima,quemadmodum Solon Crœſo reſponderit,Nemini competere nomen beati,niſi qui fœliciter uitæ curſum peregiſſet.Quod referens Iuuenalis, Quem uox inquit facunda Solonis Reſpicere extremæ iuſſit ſpacia ultima uitæ, Hanc ſententiam copioſius extulit Sophocles in œdipo tyranno. Ὥστε θνητὸν ὄντ' ἐκεῖνον, τὸν τελευταῖαν ἰδεῖν Ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδὲν ὀλβίζειν πρὶν ἂν Τέρμα τοῦ βίου πόρῃ, μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. Itaq; mortali ſupremus ille fatorum dies Vſq; reſpectandus,ut ne quem beatum iudicet Quin mali nihil uniuerſum paſſus ævum exegerit. Eandem paulo diuerſius idẽ extulit in Trachiis. Λόγῳ μὲν ἐξ' ἀρχαίας ἀνθρώπων φανεὶς Ὡς οὐκ ἂν ἀῶν' ἐκμάθοι βροτῶν πρὶν ἂν θάνοι νιν, οὔτ' ἐ χρηστὸς, οὔτ' ἐ τῷ κακῷ. Vetus inter homines extat hoc prouerbium Haud poſſe quenq̃ quempiam cognoſcere Bonus an malus ſit,anteq̃ fatalibus Defunctus annis ultimum obierit diem. Conſimiliter Euripides in Andromache. χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν βάδην ὀλβιον βροτῶν Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. Ne quempiam pronuncies mortalium unq̃ beatum, citius atq; mortuo Illo,ſupremum uideris uitæ diem.Idem in Troadibus. Τῶν δ' εὐδαιμόνων Μηδένα νομίζετ' οὕτω χεῖν, πρὶν ἂν θάνῃ, Ne quempiam horum quos benignis flatibus fortuna prouehit beatum enuncies Prius,atq; uita exceſſerit fœliciter. Eandem repetit aliis uerbis in Heraclidis Τῇ δὲ νῦν τύχῃ Βροτῶν ἀποίοι, λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν τὸν δύστυχῆ δοκεῖν πάμπαν ἔκλειν, πρὶν ἂν θανόντ' ἴδῃς ὡς ἐφημόροι τύχαι. Cæterum hoc rerum ſtatu Mortalibus

denunciat palam omnibus. Docetq; ne qui proſperis ſucceſſibus uti uidetur, hũc beatum exiſti ment prius, atq; demigraſſe uita uiderint, uſq; adeo ſunt mutabiles rerum uices. Ouidius in tranſ formationibus ſic extulit. Sed ſcilicet ultima ſemper Expectanda dies homini eſt, dicicq; beatus Ante obitum nemo ſupremaq; funera debet. Quin, hodieq; paſſim omnibus eſt in ore. Ab exitu rem ſpectandam eſſe.

Poſterioribus melioribus. CCXXXVI.

Inter græcanicas paræmias refertur, ὑστέρων ἀμεινόνων, id eſt alteris melioribus. Quo ſigni ficabant ea quæ prima experientia parum bene ſucceſſerant, ſecunda nonnunq; commodius eue nire, & prioris conſilii erratum, poſteriore conſilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à ſa cris ortum, in quibus ſi prima uictima non fuiſſet litatum, iterabant ſacrum meliora ſperantes, id quod ſatis indicat Leno Plautinus, qui ſæpius Veneri cæſa uictima litare non poterat. Plato li bro de legibus quarto, uidetur ad talorum iactum, aut luſum conſimilem referre. Propterea q; non raro fit ut cui luſus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum atq; iterari poſtulet, ſperans fore ut iam fœlicius ludat. Ait enim πάλιν ὥσπερ ἔθος φασὶν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἀρχῆς ὑστέρων ἐπαναπολήσωμεν. Rurſum igitur quemadmodum ludentes dicere conſueue runt, ſecundis denuo melioribus repetamus. Quanq; & hoc loco παίζοντες referri poteſt non ad luſum aliquem, ſed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius aſtipulatur qui ſecundo de diuinatione libro ſic ait. Quæ eſt autem inconſtantia deorum, ut primis minẽtur extis, bene promittant ſecundis? Idem in philippicis, Poſteriores enim cogitationes ut aiunt ſapi entiores eſſe ſolent. Idem ad Qu. fratrem, Ego uero nullas ὑστέρας φροντίδας habere poſſum in cæſaris rebus, hoc eſt nullum idoneum reperio conſilium, quo ſuperioribus malis poſſim mede ri, Huc reſpexit & Dauus ille Terentianus cum ait. Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur uia. Quin eodem alluſiſſe uidetur & Ariſtoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro cũ ait. Δεῖ δὲ εἰς ῥωμαντίον καὶ τὸ ἀμεινον καλὰ τὴν παροιμίαν ἀποτελοῦντας. Loquitur de his qui cauſarum natura lium admiratione prouocati, accedunt ad philoſophandum. Quos cauſis cognitis uult iam deſi nere mirari, & ad meliora conuerti. Porro prouerbium uideri poteſt ex Euripidis ortum tragœ dia, cui titulus Hippolytus coronatus, κἂν βροτῆς Αἱ ὑστεραι πως φρονεῖν δοκοῦσι σοφώτεραι. Si quidem ſolet mortalibus prudẽtior poſterior eſſe aliquando cogitatio. Verba ſunt nutricis ad Phœdram quaſi recantantis, ac palinodiam canentis ſuperioris orationis, poſtea quã uidet eam de moriendo cogitare. Reſpexit huc & in ſupplicibus, Αλλ' ἐν δόμοις μὲν ἦν τιμὴ καλῶς ἔχη τνῶμαισιν ὑστεραισιν ὀρθοὐμεθα, Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεσιν. In ædibus ſi quid parum recte eſt, licet corrige re poſterioribus ſententiis. At non item æuum.

Actum eſt. CCXXXVII.

Prouerbialiter his uerbis etiam hodie deſperationem ſignificamus actũ eſt. Græci πέπρακται Euripides in Hippolyto coronato, Φεῦ φεῦ πέπρακται βασιλὶς οὐκ ἔτ' ὄρθι δή, Ehu, peracta res, hera occidit palam. Terentius in Eunucho, Actum eſt, ilicet periſti. Donatus exiſtimat actum eſt ſumptum à iure, ilicet a iudicio, periſti a ſupplicio. Nam hæc tria pariter uerba, incremento quo dam indicant deſperationem. Quoniam autem fas non erat reſcindere iudicum ſententiam, & eadem de re bis iudicium adipiſcier, ut ait Terentius, uulgo receptũ eſt, ut de negociis deſperatis actum eſt diceret. Etiam ſi poſtea repertum eſt, ut quidam per iudicem in integrum reſtituerẽtur Aut certe ideo dictum eſt, actum eſt, quod quicquid iam peractum eſt, hoc iam infectum eſſe nõ poteſt, iuxta prouerbiales ſententias, quæ teſtantur, ne deo quidem permiſſum eſſe, ut quod fa ctum ſit, efficiat infectum. Plautus, Niſi quid re præſidium apparas, acta hæc res eſt, Certum eſt moriri. Dicimus autem uel abſolute, actum eſt, Vel cum adiectione quapiam huiuſmodi. Actũ eſt de rep. Actum eſt de tuis omnibus. Actum eſt de rebus humanis. Actum eſt de tua ſalute ni ui gilas.

Rem factam habere. CCXXXVIII.

Huic penè diuerſum eſt illud, quod aliquoties apud Martialem legitur. Rem factam habere, pro eo quod eſt certam & indubitatam. Siquidem promiſſa parum certa ſunt. Verum iis demũ queas fidere, quæ iam præſtita ſint, atq; exhibita. Velut ad Procillum, Tu factam tibi rem ſtatim putaſti. Rurſum. Iam te rem factam Bithynice credis habere. Rem factam dixit, quaſi non pro miſſam, ſed paratam, atq; abſolutam, unde & argentũ factum dicimus, non rude, ſed elaboratũ ac cœlatum. Aut reſpexit ad morem iuris, iuxta quem dixit Terentius. Facta tranſacta omnia, Quoties in contractibus adhibetur, quicquid ad legitimam conuentionem pertinet.

Fumos uendere. CCXXXIX.

Nimis q; elegans adagium extat apud Martialem fumos uendere, pro eo, quod eſt principum beneuolentiam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

beneuolentiam,ſimulato cõmendationis officio,per occaſionem familiaritatis,precio uendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddã eſſe uidetur,uerum euaneſcit illico. Martialis carmen hoc eſt. Vendere nec uanos, circũ palatia fumos,Plaudere nec Cano,plaudere nec Glaphyro. Vnde & præſtigioſam rerum magnarum ſpem,atq; oſtentationem fumum ac nebulas uocamus. Diuus Hieronymus contra Ruffinum de tanta librorum ſylua,unum ſurculum,ac fruticem proferre non potes, Hii ſunt ueri fumi,hæ nebulæ. Nam Ruffinus opprobrarat Hieronymo,quod poetarum literas,quaſi fumos obiiceret uirginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbii telum imperite tortum,in eum retorquet doctius,indicans eo uerbo non obſcuritatem,ſed inanem ac falſam oſtentationem ſignificari. Porro genus hoc hominum,maximã aularum regalium peſtem. Helius Lampridius eleganter, ac luculẽter exponit,in imperatoris Heliogabali uita. Eius uerba libuit ſubſcribere. Zoticus,inquit,ſub eo tantum ualuit,ut ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur,quaſi domini maritus eſſet. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens,omnia Heliogabali dicta,ac facta uenderet,fumis q̃maximc diuitias enormes ſperans,cum aliis atq; aliis polliceretur,omnes falleret. Egredienſq; ab illo ſingulos audiret,dicẽs,de te hoc locutus ſum. Hoc de te audiui. Hoc de te futurum eſt. Vt ſunt homines huiuſmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatem principum,famam non ſolum malorum,ſed & bonorum principum uendunt. Et qui ſtultitia uel innocentia imperatorũ, qui hoc non perſpiciunt infami rumigeratione paſcuntur. Hactenus ille. Cæterum adagium fecit inſignius Thurini Verconii ſupplicium,quod quidem in uita Alexandri Seueri idem Helius refert ad hunc modum Solus inquit poſt meridiem uel matutinis horis idcirco nunquam aliquos uidebat,quod ementitos de ſe multa cognouerat. Speciatim Verconium Thurinum quem cum familiarem habuiſſet,ille omnia uel fingendo ſic uendiderat,ut Alexandri quaſi ſtulti hominis & quẽ ille in poteſtate haberet,& cui multa perſuaderet infamaret imperium. Sicq; omnibus perſuaſerat quod ad nutum ſuum omnia faceret. Deniq; hac illum arte deprehendit,ut quendam immitteret,qui à ſe quiddam publice peteret,ab illo autem occulto quaſi præſidium poſtularet,ut pro ſe Alexandro ſecreto ſuggeret. Quod cum factum eſſet,& Thurinus ſuffragium promiſiſſet,dixiſſetq; ſe quædam imperatori dixiſſe,cum nihil dixiſſet, ſed in eo pendere ut adhuc impetraret,euentum uendens. Cunq; iterum iuſſiſſet Alexander interpellari, & Thurinus quaſi aliud agens,nutibus annuiſſet,neq; tamen interim quicq̃ dixiſſet. Impetratum autem eſſet quod petebatur. Thurinus autem ab illo,qui meruerat,fumi uenditor,ingentia præmia percepiſſet, ac cuſari eum Alexander iuſſit,probatis per teſtes omnibus, & quibus præſentibus,quid accepiſſet, & quibus audientibus,quid promiſiſſet,in foro tranſitorio ad ſtipitẽ illũ ligari præcepit,& fumo appoſito,quẽ è ſtipulis & lignis humidis fieri iuſſerat, necauit. Præcone dicente, Fumo punitur, qui uendidit fumum. At ne in una tm̃ cauſa uideretur crudelior fuiſſe,quæſiuit diligentiſſime an requam damnaret,& inuenit Thurinum ſæpe etiam in cauſis ab utraq; parte accepiſſe,cum euentus uenderet,& ab omnibus qui aut præpoſituras aut prouincias acceperãt, Atq; inibi paulo poſt Nec dedit alicui facultatem uel fumorum uendendorum de ſe,uel ſibi de aliis male loquendi, maxime occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum & uecordem ſæpe uendiderat. Quid autem dixerit forum tranſitorium,ipſe in eiuſdem uita uidetur explicare,cum alio quodam loco ſic ait. Qui de eo fumum uendiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iuſſit,per eam uiam qua eſſet ſeruis ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequẽtiſſimum. Porro genus illud ſupplicii Auidius Caſſius imperator primus excogitaſſe legitur,ut ſtipitem prælõgum poneret pedum centũ octoginta,id eſt materiam,& a ſummo uſq; ad imum damnatos ligaret,et ab imo focum apponeret,incenſiſq; aliis,alios fumi cruciatu timore etiã necaret. Hactenus ille. Immane profecto ſupplicium ſed tamen factis tam peſtilentibus dignum. Atq; utinã non etiam hodie non principũ modo,uerum etiam epiſcoporũ aulæ paſſim hoc teterrimo hominum gñe ſcaterent,ac non complureis haberent Thurinos,atq; adeo plus q̃ Thurinos,quippe qui non officium modo falſo promiſſum uendunt,uerum etiam ipſum ſilentiũ,uidelicet Demoſthenicum quiddam referentes,immo quod eſt utroq; ſceleratius,linguæ uenenis officiunt his,a quibus officii pacti mercedem acceperũt. Vtinãq; noſtri temporis principes,Alexandrum Seuerum curent imitari,qui cum eſſet ethnicus,præterea Syrus genere poſtremo uehementer adolcſcens,tm̃ adulatoribus,delatoribus,iudicibus furacibus,fumi uenditoribus, atq; id genus aulæ peſtibus, uſq; adeo erat infenſus,ut uir alioqui moribus placidiſſimus hic demum eſſet implacabilis. Circumfertur & hoc tempore prouerbium in ſplendida promiſſa aulicorum. Aiunt enim thus aulicum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſignificãtes thureum illum uaporem, qui nunc inter ſacra ſpargitur acerra penſili, Quod quidem a noſtro non admodum abludit. Addunt & aquam conſecratam aulicorum, eam aquam ſignificantes quæ pro templis proponitur, ut qui ingrediuntur aut egrediuntur ea ſeſe conſpergant.

Columen familiæ. CCXL.

Columen familiæ dixit Terentius in Phormione nõ dubium quin prouerbialiter. Cetam ſeruum natu grandem cui peregre profecturus tanquam pædagogo & curatori, iuuenum mores & rem domeſticam commendarat, Donatus columen dici putat, perinde quaſi columnam dicas, cui reliqua domus innitatur. Vnde antiquitus ſeruos maiores columellas dictos. Huic adſtipulatur illud Virgilianũ. In te omnis domus inclinata recũbit, Item illud Euripidis ex Iphigenia in tauris, Στύλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες, Domus columnæ liberi ſunt maſculi. His affine quod dixit Iuuenalis, Miſerum eſt alienæ incumbere famæ, Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Ancora domus. CCXLI

Simili figura apud eundem Euripidem, Hecuba Polydorum familiæ gẽtiſq; ancoram nominat, ὅσ μόνος οἴκων ἄγκυρα τ' ἐμῶν. Qui iam ſolus generis ſupereſt ancora noſtri. Porro ancoram græcis pro refugio prouerbialiter uſurpari ſolere, alibi notauimus, cum ſacram ancorã exponeremus, Deniq; quicquid illud eſt cui innitimur, cuiuſq; fulcimur fiducia ancoram uocant, ſumpta à nauibus metaphora, quæ cum ancoris fultæ ſunt, ueluti defenſæ à fluctibus quieſcunt. Vnde & illud apud Ariſtidem in oratione Panathenaica prima, πάντες ὡσεὶ νηῒ ὁρμεῖν ἐδόξαν ὀλίγῃ νυκτί. Omnes græci ſibi uidebantur in portu quodam eſſe, duabus nixi ancoris, quaſi gemino fulti præſidio. Quem locum & paulo ſuperius notauimus. Nullus ſum. CCXLII.

Prouerbiales ſunt & illæ apud comicos hyperbolæ, nullus ſum, & occidi, perii, quibus deſperationem aut ingens malum ſignificamus. Euripides in Iphigenia in tauris. Δειλοὶ δ' εἰσὶν ὀλέν ὄντε μοῦ. Timidi atq; inertes ſunt nihil uidelicet. Rurſum in iphigenia in Aulide, οὐδὲν ἦσθ' ἄλλ' ἢ ἐξεπολίσθου τῇ τύχῃ, Nihil eras, ſed perditum fortuna conſternauerat. Sumptũ uideri poteſt ab Homero, apud quem Odyſſeæ libro nono Vlyſſes fingit ſibi nomen οὖτις id eſt nullus, innuens ſe prope modum periiſſe, Atq; huius nominis commento deceptus eſt Cyclops.

Nolens uolens. CCXLIII.

Omnes id genus figuras prouerbiales eſſe ſicuti ſuperius oſtẽſum eſt Donatus admonuit, quæ nimirum conſtant ex contrariis. Propterea quod ænigmaticum quiddã habere uideantur. Sunt autem frequentes apud græcos poetas, ut apud Euripidem in Hecuba, οὐ θέλων τε κοὐ θέλων Atq; ille nolens pariter ac uolens. Idem in Iphigenia in tauris. φεύγω τόπον γε δ' ἥτιν', οὐχ ἑκὼν ἑκών. Sane exulo quodammodo nolens uolens. Ad hãc pertinet formam, quod ait in andria Terentius. Tu tua uoluntate coactus es. Contra ſtimulum calces. CCXLIIII

πρὸς κέντρα λακτίζειν. Contra ſtimulos iactare calcem, eſt fruſtra repugnare his quos uincere nequeas, aut eos prouocare qui laceſſiti noceant. Aut reluctari fatis, & incommodum quod euitare non queas, impatienter ferendo, non ſolum non effugere, uerũ etiam conduplicare, Veluti ſi quis uxorem nactus rixoſam, aſſidue cum ea litiget, nihil profecturus, niſi quod illam reddat rixoſiorem. Terentius in Phormione. Namq; inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces, Donatus παροιμίαν eſſe admonet cum eclipſi, deeſſe enim iactare, quod unico uerbo græci dicunt λακτίζειν Extat hoc adagium etiam in actis apoſtolorum. Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. i. durum aduerſum deum pugnare. Euripides in bacchis, οὐκοῦν ἐγὼ μὲν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ, Potius ſacra illi fecerim, q̃ calcibus Stimulos ferire coner, iracundia Citius in deum, mortalis ipſe cum ſiem. Pindarus, σοὶ τὰ κέντρον δὲ θοὶ λακτιζέμεν. Contra ſtimulũ autem calcitrare. Metaphora ducta eſt à bubus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt. Vnde & βοκέντας dicuntur in prouerbio, πολλοὶ βοκέντας ἀκύροι δ' ἔτε γῆς ἀροτῆρες, Quod ſi quando calcibus repugnent aduerſus ſtimulum, grauius etiam læduntur boues, tantum abeſt ut noceant. In aurem dicere. CCXLV.

Εἰς οὖς λέγειν, id eſt in aurem dicere, uel hodie uulgo dictitant, pro eo quod eſt clanculum ac ſecreto committere, tranſlatum ab his qui propius admoti ad aurem inſuſurrant, quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde eſt illud apud Homerũ aliquoties, Ἀγχίσχων κεφαλὴν ἵνα μὴ πυθέσθαι ἄλλοι Admoto capite reliqui ne audire ualerent. Horatius in ſermonibus, In aurem dicere neſcio, quid puero, Euripides in Ione, Δεῦρ' ἔλθε ἐς οὖσ τί μοι λόγους εἰπεῖν θέλω, Accede in aurem ut quæ uolo tibi eloquar. Lucianus in Gallo. πρὸς οὖς τισι τῶν συρακουσίων κοινολογούμενος, Ad aurem cũ Syracuſanis quibuſdam communicans. Huc pertinet & illud euangelicum, Et quæ in auré auditis, prædicate

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſtis,prædicate ſuper tecta,id eſt quæ ſecretis colloquiis accepiſtis,palam prædicate.

Nec obolum habet unde reſtim emat. CCXLV.

Prouerbialis hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborant.Lucianus in Timone, χθὲς μὲν ὰλὲ ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον ἐχρῆκόπας, qui pridie ne obolum quidem habebant quo laqueum emerent.Pauperrimus autem ſit oportet,qui tenuitatis tedio ſeſe laqueo præfocare uelit.porro plus q̃ pauperrimus uidetur,cui ne nummulus quidé ſuppetit,ut reſtim emat, qua ſe ſuſpendat. Hinnulus leonem. CCXLVI.

Prouerbialis eſt allegoria,ὁ νέβρος τὸν λέοντα .i. hinnulus leonem,ſubaudiendum cepit,uicit, aut prouocat,aut id genus aliquid pro ratione ſententiæ,quoties ꝓpoſtero rerum ordine, qui uiribus multo eſt inferior,ſuperat potentiorem.Lucianus de captatore teſtamenti,qui iuuenis à ſene captator à captato captus eſt, τῶν ἐκεῖνο ὅ τῆς παροιμίας, ὁ νέβρος τὸν λέοντα.Hoc eſt illud quod prouerbio dicunt Hinnulus leonem,Non inconcinne trahetur ad id quoq̃, quoties fit ut longe inferior laceſſit potentiorem,aut multis partibus indoctior certat cum eruditiſſimo.

Iungere uulpes. CCXLVII

De re palam abſurda dicitur,Vulpes iungere. ζεύγνυμι τὰς ἀλώπεκας. Virgilius in Thyrſide. Qui Bauium non odit,amet tua carmina Meui.Atq̃ idem iungat uulpes,& mulgeat hircos. Eſt enim uulpes animal ab aratro uehementer alienum. Mulgere hircum. CCXLVIII.

Τράγον ἀμέλγειν. Mulgere hircum,eundem habet ſenſum.Lucianus in uita Demonactis,inter huius feſtiuiter dicta commemorat & illud,cum cõſpiceret duos quoſdam philoſophos,utroſq̃ pariter indoctos,inter ſe diſceptantes,& alterum quidem ridiculas quaſdam quæſtiones proponentem,alterum item aliena,neq̃ quicq̃ ad rem facientia reſpondentem. Quid inquit amici?an non horum alter hircum mulgere uidetur,alter cribrum ſupponere? Refertur & à Diogeniano his uerbis, πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ ὑπὸ κόσκινον ἐπιτιθεὶς, ἀφρονέστερος. Vtrum ſtultior qui mulget hircum,an qui cribrum ſupponit? cum uterq̃ pariter abſurde facit.Ab hoc ſanè non abludit illud. Similes habent labra lactucas.Et dignum patella cooperculum.

De aſini umbra. CCXLIX.

Ὑπὲρ ὄνου σκιᾶς.Super aſini umbra,prò eo quod eſt de re nihili.Sophocles in Cedalione apud Suidam τὰ πάντ' ὄνου σκιά. Cuncta aſini umbra,hoc eſt nugæ,nihiliq̃ res.Apud eundem Ariſtophanes in Dædalo, περὶ οὗ γὰρ ὁ πόλεμος νῦν ἡμῖν ἐστὶ, περὶ ὄνου σκιᾶς, Qua de re nunc inter nos bellum eſt? Nimirum de aſini umbra.Citatur ab eodem & Ariſtoteles Ἐν Διδασκαλίαις,qui fabulã quandã extare dixerit,hoc titulo ὄνου σκιά, Archippi comœdiam opinor ſentiens,de qua meminit Zenodotus.Lucianus in ſectis. πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ Φιλοσοφοῦντες, id eſt omnes ut ita dixerim de aſini umbra depugnant philoſophi. Ariſtophanes in ueſpis. περὶ τοῦ μάχην νῦν περὶ ὄνου σκιᾶς. Demoſthenes in philippica quadam, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῶσι. Cum omnibus in præſentia de delphica umbra digladiari.Proinde ſunt qui credant hoc adagii primum ab autore Demoſthene natum fuiſſe,fabulam huiuſmodi referentes,Cum aliquando Demoſthenes quendam in cauſa capitali defenderet,ac iudices haberet parum attentos,ſed dicenti obſtreperent illi,pauliſper inquit aures mihi præbete. Siquidem rem narrabo nouam,ac lepidam atq̃ auditu iucundam.Ad quæ uerba cum illi iam aures arrexiſſent.Adoleſcẽs inquit quiſpiam aſinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus.Inter uiam autem cum æſtus meridianus ingraueſceret, nec inueniret quonam umbraculo Solis ardorem defenderet,depoſitis clitellis,ſub aſino ſedẽs,eius umbra ſemet obtegebat.Cæterum id agaſo non ſinebat,hominem inde depellens, clamanſq̃ aſinum eſſe locatum,non aſini umbram.Alter item ex aduerſo tendebat,aſſeuerans etiam umbram aſini ſibi conductam eſſe. Atq̃ ita inter eos acerrima rixa in longum producta eſt, ita ut etiam ad manus uenerint,hoc pertinaciter affirmante,non conductam eſſe aſini umbram,illo pari cõtentione reſpondente,umbram etiam aſini conductã eſſe.Demum in ius ambulãt. Hæc locutus Demoſthenes,ubi ſenſiſſet iudices diligenter auſcultantes, repente cœpit à tribunalibus deſcendere.Porro reuocatus à iudicibus rogatuſq̃,ut reliquum fabulæ pergeret enarrare.De aſini inqt umbra libet audire. Viri cauſam de uita periclitantis audire grauamini.Paulo aliter narrat Plutarchus in uita Demoſthenis his qdẽ uerbis,λέγειν δὲ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν, τῶν δὲ σιωπησάντων ἡσυχίαν ἄγειν θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ὄνος ἀστὸς ὄνον μέγαρασδε, μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἐκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν εἰργον δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

λέγων, ὁ δὲ μειρακίσκος, τῷ πᾶσιν ἐχεν ἐξουσίαν καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῆει, τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπιχωρούντων, καὶ σπευδόντων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ' ὑπὸρ μὲν ὄνου σκιᾶς βούλεσθε ἀκούειν, λέγουσι δὲ ὑπὲρ τοσούτων πραγμάτων οὐ βούλεσθε. Cum in contione dicenti obſtreperent Athenienſes, ait ſe breuiter illis uelle narrare quiddam, ſilentio facto. Adoleſcens inquit æſtatis tempore aſinum mercede conduxerat, ut eo ab urbe Megaram proficiſcens uteretur. Porro meridie cum ſol acriter æſtuaret, uterq; cupiebat ſub umbram aſini ſuccedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret aſinum conductum eſſe, nõ umbram. Rurſus alter qui conduxerat ſe plenum habere ius reſponderet. Atq; hæc locutus diſcedere parabat. Retinentibus autem Athenienſibus, utq; reliquã fabulæ partem adderet orantibus. Ita ne inquit de aſini umbra audire cupitis, de rebus ſeriis loquentem auſcultare non uultis? Quidam autem aſinum Athenis, non Megaram ſed Delphos fuiſſe conductum, quod idem apparet ex uerbis Demoſthenis, qui delphicam umbram nominat, Vſurpauit hoc adagium & Menander in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait oratores imperitos impudenter ac periculoſe facere, quoties apud plebem imperitam & ipſam non umbram aſini, rem uidelicet leuem, ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudant. Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς inquit, ὡς ἵππου μὲν ἐπαινὸν ποιούμενοσ ἀλλὰ περὶ κακῆς ὡς ἀγαθῆς. Procopius in epiſtola quapiam Καὶ αὐτὸσ δὲ δῆμαι περὶ τῆς τέχνης ὦ σοφώτατε τἀναντία φρονῶν σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν ὄνου φασὶ σκιὰν ἐγκαλεῖς. Ipſe etiam opinor doctiſſime, de arte pugnantia cum ſentias, deriden di ſicut uidetur gratia, de aſini quod aiunt umbra litem moues. Sed iamdudum tempus, ut ab aſini umbra digrediamur, ne quis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶσ, plus ſatis curioſos.

De lana caprina. CCLI.

Huic ſimilimum eſt illud latinorum adagium de lana caprina, quod à ſimili quopiam euentu natum apparet, cõtentioſe decertantibus duobus, utrum lanam haberet caper, an ſetas, aut alioqui de uillis caprinis dimicantibus, re uidelicet inutili, minimiq; momenti, cuiuſmodi iocus fertur & de aſini lana. Horatius in epiſtola ad Lollium. Alter in obſequium plus æquo pronus & imi Deriſor lecti, Sic nutum diuitis horret, Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro Reddere, uel partes nimium tractare ſecundas. Alter rixatur de lana ſæpe caprina Propugnat nugis armatus. Loquitur de moroſis in amicitia, qui quantumlibet friuola de cauſa litem cum amico ſuſcipiunt.

De fumo diſceptare. CCLII.

Huic confine eſt illud quod apud Ariſtophanem legitur in nubibus, καὶ λεπτολογεῖν περὶ μυιᾶσ καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philoſophos dictum, qui de fumo, hoc eſt de rebus nihili nimium anxie diſputant. Ineſt autem non parum comici ſalis in illis ipſis uerbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν στενολεσχεῖν, quorum alterum ſignificat de rebus tenuibus, ac friuolis diſceptare, alterum de meris nugamentis ſollicitum & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis ſcholam φροντιστήριον appellant.

Talpa cæcior. CCLIII.

Refertur à Suida ac Diogeniano, Τυφλότερος ἀσπάλακος. Cæcior talpa. De iis qui ſupra modum cæcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iucũdior fiet metaphora, ſi quidem ad animum tranſferatur. Plinius undecimo libro ſcribit ex quadrupedum genere talpæ uiſum deeſſe, oculorum tamen ineſſe effigiem, ſi quis prætentam detrahat membranam. Atq; hinc ortum adagium

Cæcior Leberide. CCLIIII.

Ad eandem ſententiam pertinet illud τυφλότερος λεβηρίδος. Cæcior leberide, Citatur ex Ariſtophane. Eſt autem leberis (quemadmodum oſtendimus & alibi) pellis illa ſicca, quam ſerpentes, cicadæ, & ſi quod aliud animantis genus exuunt, quoties ſibi iuuentam renouant, In hac etiã apparet effigies dumtaxat oculorũ, ac membranula quædam tenuiſſima, qua ſerpentum oculi præteguntur. Sunt qui tradãt hoc quod notiſſimum eſt de ſerpentibus ac cicadis, etiam piſcibus quibuſdam accidere. Eam uero pellem Lycophron in iambico carmine ſyphar appellat. Σύφαρ θανεῖται τοὐντιὸν φυγὼν σκέπας. Syphar interibit tectum ut effugit maris. Syphar autem συμβολικῶς, idq; ſuo more ſenem appellat, uel quod ætas ea cæcutiat, uel quod iam effœta atq; arida, ſuco uiribuſq; deſtituta ſit. Sophron in Mimis, τὶ μὰν ξύσιλος τί δ' σύφαρ ἀντ' ἀνθρὸς, Xyſilum appellans aridum & pruriginoſum ſenem παρὰ τὸ ξύειν, aut ſyphar quaſi iam non hominem ipſum, ſed pellem dumtaxat exuccam atq; inanem. Quod quidem & ipſum prouerbium reſipit. Aiunt autem leberidem proprie ſignificare membranam extremam, qua fœtus uaccarum obtegitur, in qua & ipſa ueſtigia dumtaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, Cæcior leberide, γυμνότερος λεβηρίδος, Nudior leberide, & νεώτερος λεβηρίδος. i. iuuenilior leberide.

Tyreſia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Tireſia cæcior. CCLV.

A notiſſima fabula ſumptum τυφλότερος τειρεσίου. Cæcior tireſia. Iuuenalis. Nec ſurdum nec tireſiam quenquam eſſe deorum. Tireſiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum. Intererit multum diues ne loquatur in Irus.

Hypſea cæcior. CCLVI.

Non diſſimili figura dixit Horatius in ſermonibus. Nec corporis optima Lyncei. Contẽplans oculis, Hypſea cæcior, illa, Quæ mala ſunt ſpectes. Satis apparet parœmiam ab Hypſea muliere quapiam infami notæq; cæcitatis eſſe profectam. Sine ſacris hæreditas. CCLVII.

Vbi quæ commoditas de improuiſo præter ſumptum obiecta eſſet, ueteres ſine ſacris hæreditatem uocabant. Et omnino quicquid citra noſtram operam alicunde obtigiſſet lucri, quaſi prouerbialiter hæreditatem appellabant, prcterea q̃ ea quæ ſic obueniunt gratis quaſiq; dormientibus à fortuna donari uidentur. Erga filius paraſitus apud Plautum in captiui duo. Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus effertiſſimam. Et alibi. Annona eſt ſine ſacris hæreditas. Nam hæredes alioqui uel pro ſalute laborantis, uel in parentalibus defuncti, ſacra quædam ſuo ſumptu factita re mos erat. Idem Plautus alibi. Mihi tales hæreditates non ſæpe obueniunt, Cicero in Verrem actione quinta. Hic Verres hæreditatem ſibi ueniſſe arbitratus eſt, q̃ in eius regnum ac manus uenerat iſte. Porro in Plautino dicto alluſum arbitror ad græcorum illud adagium, Αθυτα ἱερὰ κατεσθίειν, non ſacrificata ſacra deuorare. Item ad Heſiodeum illud, Απ' χυτροπόδων ἀνεπιξέστω ἀνελόντα ἐσθειν. A chytropode nondum ſacrificato ſublatum edere.

Inter cæſa & porrecta CCLVIII.

Elegans in primis adagium extat apud M. Tullium in epiſtolis ad Atticum. Et multa inquit immo omnia Quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa & porrecta ut aiunt oneris mihi addatur aut temporis. Videtur ſignificare cunctationem & ancipitem hæſitationem, ac uelut interuallũ illud inter omittendum quod cœptum eſt, & incipiendum quod nouari oportet. Sumptum eſt aũt è priſco auſpiciorum ritu, in quibus inter cæſa & porrecta ſacerdos cerimonias quaſdã agebat, quemadmodũ teſtatur M. Varro libro de lingua latina ſecundo, Nam flamen dialis inquit auſpicatur uindemiam, & ut iuſſit uinum legere, agnam Ioui facit, inter cuius exta cæſa & porrecta flamen prorſus uinum legit, Porro q̃ exta cæſa prorogationem temporis apud ueteres ſignificauerint, declarat Cicero libro de diuinatione ſecũdo. Quid enim inquiens habet aruſpex, cur pulmo inciſus etiam in bonis extis dirimat tempus & proferat diem?

Penſum perſoluere. CCLIX.

Penſum perſoluere eſt tuas implere parteis debitoq; perfungi officio. Tranſlatum à lanificio muliebri, in quo ſingulis certum lanæ põdus in opus diſtribuebatur. Varro de re ruſtica. Nos noſtrum pẽſum abſoluimus. Hieronymus ad Ruſticum. Et operis tui penſa perſoluas. Verum quo lõgius erit detorta metaphora, hoc erit adagium uenuſtius. Veluti ſi ad ſermonem, ad ſtudium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per ſomnium quidem. CCLX.

Οὐδ' ὄναρ. Ne in ſomnio quidem, græcis prouerbialiter dictum eſt, pro eo quod eſt nulla ratione, nullo tẽpore. Alioqui nemo fere tam omni fœlicitate deſtitutus, quin aliquãdo uel ſomniet lætiora quæpiam, Lucianus in Επὶ μισθῷ συνόντων, Οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς. Ne per ſomniũ quidem unq̃ albo pane ſaciatus. Idem uſurpauit in Gallo cum ait, regibus ne per ſomnium quidem aliqua re iucunda frui licere, γφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος κόσιος ἐγένετο. Huc eleganter alluſit Theocritus, Εν Βουκολίσκῳ apud quem Eunica puella ciuilis Ruſticum baſium dare conantem, ab ſe repellit, negans tantum abeſſe ut illi ſit datura baſium, ut hoc ne per ſomnium quidem oporteat ſperare. Carmen ſic habet, Ερρ' ἀπ' ἐμοῖο βουκόλος ὢν μ' ἐθέλῃς κῦσαι τάλαν οὐ μεμάθηκα ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἄστεα χείλεα θλίβειν, Μὴ τύγε μεῦ κύσῃς τὸ καλὸν σόμα, μηδ' ὢν ὀνείροις, Aufer te hinc procul, inq̃ malam rem. Tu mihi ſuauiolum dare uis homo ruſticus? atqui o miſer haud didici dare baſia agreſtibus unq̃. Sed magis urbanis ſoleo oſcula figere labris. Non mihi tu nitidum os labris ſordẽtibus unq̃ Contigeris, nec per ſomnũ. Vtit eodẽ & M. Tullius in epiſtola ad Atticũ. Theocritus in Megara Herculis uxore. Τὸ δ' οὐδ' ὀνῷ ἤλυθεν ἄλλῳ. Quod alii ne per ſomniũ quidem accidit. Solent aũt uel extremæ ſortis homines, aliquando magnifica quædã ſomniare, quemadmodũ apud Lucianũ Micyllus, qui per ſomniũ opulentiſſimus, experrectus cerdo quiſpiam erat Iro pene pauperior. Nam ſomniare ſperandi genus eſt. Vnde & Virgilius in bucolicis ſpes inanes amantiũ ſomnia uocat. An qui amãt ipſi ſibi ſomnia fingunt? Itaq; ne per ſomnium quidem perinde ualet, quaſi dicas quod ne ſperare quidẽ audeas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Per nebulam,per caliginem,per ſomnium CCLXI.

Quarum rerum ambiguam quandam ac tenuem,penéq; euanidam memoriam aut intelligentiam obtinemus,eas res per nebulam recordari, per ſomnum meminiſſe,per caliginem uidere prouerbio dicimur. Vt quæ puelli uidimus,ſenes quaſi per ſomnium recordamur,uix tenuibus quibuſdam ſimulacris rerum inhærentibus animo noſtro,qualis eſt ferme uulgarium inſomniorum memoria.Porro quod per mediam nebulam intuemur,eius confuſam dũtaxat imaginem,ac uelut umbram incertam aſpicimus.Cuiuſmodi ſunt quæ per caliginem cernuntur in tenebris.Hinc igitur ducta metaphora.

De aſini proſpectu. CCLXII.

Ὄνου παρακύψεως, De aſini proſpectu. Vetus adagium dici ſolitum in eos qui ridẽdo titulo quempiam calumniantur,aut de friuolis rebus aliquem in ius uocant,Euentus qui fabulæ præbuit occaſionem uarie narratur ab autoribus, Quidam huiuſmodi quædam memorant,figulus quiſpiam,uarias auium formas finxerat, eaſq; in officina collocatas habebat At aſinus quidam inobſeruantius ſequente agaſone,inſerto per officinæ feneſtellam capite,pariter & aues & reliqua uaſa deiecit comminuitq;.Is cuius erat officina agaſonem in ius uocat. Cunq; rogaretur ab omnibus quanam de re litem moueret,de aſini inquit proſpectu. Alii aues non fictiles,ſed ueras fuiſſe uolunt,quæ aſino ſicuti dictum eſt per feneſtram imittente caput diſturbatæ, perticam ruperunt,reliquáq; uaſa ſubuerterunt,Reliqua fabulæ utcunq; conueniunt. Lucianus in aſino ſuo parœmiam hãc fingit ex ſe natam,quod dum aſinus conaretur obliquato capite per feneſtram proſpicere,quid ageretur,tum ſeſe,tum dominos ſuos prodidit.Eamq; rem magno omnium riſu exceptam in adagionem abiiſſe,Ἐξ ὄνου παρακύψεως .i. ex aſini proſpectu.Porro iuxta Luciani ſententiam magis quadrabit in eos,qui ſtoliditate ſua,dum inepte ſtudent diſſimulare,ridicule produntur.Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono metamorphoſeos ſuæ libro ſcribit ad hunc modũ.Qua contentione & clamoſo ſtrepitu cognito,curioſus alioqui & inquieta procacitate præditus aſinus,dum obliquata ceruice per quandã feneſtriculam,quid nam ſibi uellet tumultus,ille proſpicere geſtio,unus è commilitonibus caſu fortuito collimatis oculis ad umbram meam,cunctos teſtatur incoram.Magnus deniq; continuo clamor exortus eſt. Et emerſis protinus ſcalis,iniecta manu quidam me ueluti captiuum detrahunt,iamq; omñi ſublata cunctatione ſcrupuloſius contemplantes ſingula,ciſta etiam illa reuelata repertum,productúmq; & oblatum magiſtratibus,miſerum ortulanum pœnas ſcilicet penſurum,in publicum deducunt carcerem,ſummóq; riſu de meo proſpectu cauillari non deſinunt.Vnde etiam de proſpectu & umbra aſini natum eſt frequens prouerbium.Hactenus Apuleius.

Suo ipſius indicio periit ſorex, CCLXIII.

Cui confine eſt illud Terẽtianum ex Eunucho.Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perii. Verba ſunt Parmenonis qui deluſus à Pythia prodiderat ſe ſeni. Donatus admonet eſſe prouerbium in eos qui ſuapte uoce produntur. Atq; hinc exiſtimat ductam eſſe metaphoram, q̃ ſoricum proprium ſit, uel ſtridere clarius q̃ mures, uel ſtrepere magis cum obrodunt friuola,ad quam uocem multi ſe intendentes,quãuis per tenebras noctis tranſfigunt eos.Vſurpat hoc adagium diuus Aurelius Auguſtinus in dialogo quodam erga ſuum Licentium,qui dum pulſata tabula,ſoricem ſtrepitu abſterret,ipſe ſeſe prodebat Auguſtino,quod uigilaret.

Induitis me leonis exuuium. CCLXIIII.

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντήν, Induitis me leonis exuuium.In eos dici ſolitum qui ſuſcipiunt negocium maius facultate,quiq; ſe magnificentius gerunt q̃ pro ſua conditione.Quidam ab Hercule ſumptum putant,cuius hic ornatus erat ut leonis exuuio tegeretur,deinde altera manu clauam, altera geſtaret arcum. Atq; hoc ornatu deſcendit ad inferos,Cerberum extracturus. Huc alludẽs Ariſtophanes in ranis,Bacchum fingit Herculis inſtar,leonis exuuio clauaq; inſtructum, ad inferos deſcendere parantem,ut Euripidem cum Æſchylo certantem audiret.Ridetur autem ab Hercule, quod id geſtaminis neutiquam deceret utpote mollem & effœminatum.Eodem pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodem ornatu ſe ab inferis rediſſe adſimulat.Nihil autem prohibet quo minus prouerbium ad apologum illum referatur, cuius meminit Lucianus in piſcatore. Apud cumanos aſinus quiſpiam perteſus ſeruitutem, abrupto loro in ſyluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium, corpori applicabat ſuo, Atq; ita pro leone ſeſe gerebat, homines pariter ac feras uoce caudáq; territans.Nam Cumani leonem ignorant.Ad hunc igit modum regnabat aliquandiu perſonatus hic aſinus pro leone immani habitus ac formidatus.

Donec

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Donec hoſpes quiſpiam cumas profectus qui ſæpenumero uiderat & leonem & aſinum, atq; ob id non erat difficile dignoſcere, aurium prominentium indicio, nec non aliis quibuſdam coniecturis aſinum eſſe deprehendit. Ac probe fuſtigatum reduxit, dominóq; agnoſcenti reddidit. Interim autem riſum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis, aſinus iam agnitus, quos dudum creditus leo metu propemodum exanimauerat. Vſurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo. Negans oportere deterreri ſeſe, magnitudine diſputationis inſtitutæ, poſteaq; ſemel leonis pellem eſſet indutus. Lucianus in pſeudologiſta. Οὐδὲ σοί τινος, τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντὴν, ὡς φανερὸς γένοιο κανθήλιος ὤν, ἐμήτις ἄρα ἐξ ὑπερβορέων ἄρτι ἐς ἡμᾶς ἥκοι, ἢ ἐς τοσοῦτον κυμαῖος εἶη, ὡς μὴ ἰδὼν ὄνους ἁπάντων ὠδειότατον σε ὄντα, μὴ προσιέναι ὀμωμόκοτι προσέτι ἀκούειν. Nec opus eſt quopiam qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palàm fiat te Cantheliũ eſſe, niſi ſi quis ſane ab ipſis hyperboreis hoſpes modo ad nos aduenerit, aut uſq; adeo Cumanus ſit, ut qui leonem antea non uiderit, protinus intelligat te aſinorum omnium aſinum ferociſſimum eſſe, neq; poſſit amplius rudentẽ audire. Euſebius cæſarienſis aduerſus Hieroclem, Οἱ χίονες μὲν ἡμῖν ὁ φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δορᾷ. Demutauit non nihil de prouerbio Lucianus in philopſeude cum ait, Τοσοῦτον χρόνον ἐκλελήθειμε, ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖόν τινα πίθηκον πεπτέλλων. Tantum temporis non animaduerti te ſub leonis exuuio ridiculã quampiam ſimiam tectam habere.

Midas auriculas aſini. CCLXV.

Μίδα ὦτα. Midas auriculas aſini, Refertur à Diogeniano. Natum à fabula notiſſima Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus q̃ ſtolide Panem canentem ſibi prætuliſſet, aſininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluiſſet, tãdem à tonſore animaduerſum eſt, ac prolatum in uulgus. Porro adagium recte dicetur uel in ſtolidos & craſſis auribus, pinguiq; iudicio homines uel in tyrannos, quibus cum aures ſint aſininarum inſtar longæ, procul etiam audiunt, uelut auſcultatoribus dimiſſis qui audita referant. Eoq; Lucianus in libello cui titulus non eſſe facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter ſtudium ſubauſcultandi captandiq;, quid alii rerũ faciant, Ἐνδεξιᾷ τὸν ἀνὴρ κάθηται τὰ ὦτα μακρὰ ἔχων, μικροῦ δεῖν ὄνου τοῖς τοῦ Μίδου προσοικότα. Ad dexteram uir quiſpiam ſedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerũt. Ariſtophanes in Pluto. Μίδας μὲν οὖν ἦν ὦτ' ὄνου λάβητε. Midas quidem itaq; ſi aſini aures ſumatis. Quo loco interpres admonet prouerbii de auriculis aſininis, eiuſq; cõmenti uarias allegat cauſas. Quoſdam autores eſſe Midam hunc ob contemptum aliquando uituperatúmq; Bacchi numen in aſinum fuiſſe conuerſum. Alii narrant cum aliquãdo præteriret aſinos huius dei, atq; eos affeciſſet iniuria, iratum Bacchum Midæ auriculas aſininas addidiſſe. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuiſſe, & aſininarum inſtar prominentes, atq; hinc fabulæ iocum ortum eſſe. Quanq; pluribus placet hac allegoria ſignificatum, Midam utpote tyrannum corycæos ac ſubauſcultatores dimittere ſolitum, per quos quæcunq; per omnem regionem, uel fierent, uel dicerent cognoſceret, nimirum illis utens aurium uice. Proinde cum uulgus admiraret, ab illo reſciri etiam ea quæ clam ac procul fierent, occaſionẽ fabulæ dederũt, ut Midas diceret auriculas aſini habere. Vel q̃ nullũ aliud animal acrius audiat q̃ aſinus, excepto mure, uel q̃ aures habeat omnium longiſſimas. Perſius. Auriculas aſini quis non habet? Ferunt nõ nulli primum à poeta ſcriptum fuiſſe, Auriculas aſini Mida rex habet. Deinde metu cæſaris ſcripturam mutaſſe, quis non habet.

Hinc illæ lachrymæ. CCLXVI.

Ex andria Terentiana per alluſionem prouerbialiter uſurpatũ uidetur ab Horatio. Hinc illæ lachrymæ. De rei cauſa aliquandiu diſſimulata quæ uere tandem deprehendatur. Veluti ſi quis dicat barbaros damnare græcas literas, ne ſcilicet ipſi parum docti uideantur, commode ſubnectet. Hinc illæ lachrymæ, id hoc eſt, quod eos male habet. Sumuntur aũt frequẽter id genus allusiones à claris autoribus & in prouerbii uicem tranſferunt, etiã ſi nulla figura prouerbialis adſit. Quod genus illud ex Homero ſæpius iteratum in epiſtolis Ciceronis ad Atticũ, Αἰδέομαι φρῶας.

Hæc Helena. CCLXVII.

Nõ diſſimili figura dixit Lucianus in Eunucho. Αὕτη ὦ παμφίλε ἑλένη, τοῦτο ἐς ἐμονομάχουν. Hæc ipſa erat Helena pro qua digladiabãtur. Loquitur aũt de duobus peripateticis mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Alluſit ad monomachiam, id eſt ſingulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum deſcribit Homerus iliados libro tertio.

Ebur atramento candefacere. CCLXVIII.

Ebur atramento candefacere, Eſt genuinæ formæ cultum atq; ornatum externum inducere

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quo decus illud natiuum obſcuretur magis q̃ illuſtretur, Proinde Lena Plautina puellæ natura li forma præditæ, tamen ceruſſam ad oblinendas malas poſtulanti. Vna inquit opera ebur atramento candefacere poſtula, propterea q̃ omne lenociniũ rebus natura pulchris, dehoneſtamentum adferat, non uenuſtatem. Veluti ſi quis ueritatem qua nihil eſt pulchrius rhetorum pigmentis conetur exornare. Porro quemadmodum ceruſſa ad candorem conciliandum adhiberi conſueuit, itidem purpuriſſa ad tingendas rubro malas.

Syncerum uas incruſtare. CCLXIX.

Eodem fermè pertinet Horatiana metaphora, quæ in ſermonum libro primo legitur ſatyra tertia. At nos uirtutes ipſas inuertimus atq; Syncerum cupimus uas incruſtare. Hoc eſt quæ per ſe recta ſunt, ea nominibus alienis impoſitis deprauamus atq; obtegimus. Quanquam poteſt & ad ſuperiorem ſententiam eleganter accommodari, hoc eſt cum rebus per ſe decẽtibus, tectorium inducimus, quod tegat & obſcuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum etiam autumnus pulcher eſt CCLXX.

Τῶν καλῶν καὶ ὀπώρα καλή. Pulchrorum etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis, nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iã putescentem, atq; exoletum Agathonem in conuiuio ſuauiabatur. Nõ abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco ἐκ τ῀ καλάμης γινώσκειν. Vernis enim menſibus nihil non tenerum ac nitidum, cum omnia adhuc in flore aut in herba ſunt. Cæterum autumni tempore poſteaq̃ iam in culmos, aut caulem excreuerint horridiora uidentur. Quadrat igitur in ea quæ cum natura ſint egregia, ne tum quidem faſtidienda uidentur cum maturuerunt. Alioqui nihil ferè tam fœdũ quod non aliqñ niteat ætate. Dicer̃ non ineleganter & in hos qui belle portant ætatem.

Magnorum fluminum nauigabiles fontes. CCLXXI.

Simili metaphora uidetur dictum & illud quod refert ac notat Fabius in octauo inſtitutionũ libro. Magnorum fluminum nauigabi'es fontes ſunt. Eam ſententiam ait ſe iuuene decãtatam ubiq; fuiſſe. Significat autem præpotentium quantulacunq; plus pollere q̃ uniuerſas tenuium opes. Notat autem Fabius hoc ſententi.. rum genus quod palàm falſæ uideantur.

Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt CCLXXII.

Similimam huic eodem loco ſubiicit. Generoſioris arboris ſtatim planta cũ fructu eſt, Quo quidem id innuì uidetur, egregia beneq; nata ingenia ſtatim matureſcere, & ad frugẽ peruenire, Taxat Fabius & hoc ſentẽtiæ genus, Mihi tamen uiſum eſt in adagiorum catalogum has quoq; referre, quod uulgo celebres fuiſſe teſtatur & impudentior hyperbole, ſicut paulo ſuperius dictũ eſt, non reiicitur ab hoc genere. Cornicum oculos configere. CCLXXIII.

M. Tullius in oratione pro Murena ſcribit ad hunc modum. Deinde etiam ſi quid apud maiores noſtros fuit in iſto ſtudio admirationis, id enunciatis ueſtris myſteriis totum eſt contemptum & abiectum. Poſſet agi lege nec ne, pauci quondam ſciebant. Faſtos enim uulgo non habebant. Erant in magna potentia qui conſulebantur, à quibus etiam dies tanquam à Chaldæis petebantur. Inuentus eſt ſcriba quidam Gn. Flauius qui Cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuerit. Et ab ipſis iuriſconſultis eorum ſapientiam cõpilarit. Itaq; irati illi q̃ ſunt ueriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, ſiue ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerunt, ut omnibus in rebus ipſi intereſſent. Idem in actione pro L. Flacco. Hic Hercule cornici oculum, ut dicitur. Nam hunc Hermippum hominem eruditum ciuem ſuum cui debebat eſſe notiſſimus percuſſit. Porro prouerbium natum ſit ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora ſumptum non ſatis liquet. Vndecũq; manarit, perinde ualere uidetur cornicum oculos configere, quaſi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obſcurare, efficereq; ut ſuperiores nihil ſciſſe, nihil uidiſſe uideãtur. Effertur autem per ironiam. In eadem ſententia uſus eſt diuus Hieronymus apologetico aduerſus Rufinum ſecundo. Nunc uero cum pro uarietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa, antiquaq; tranſlatio corrupta ſit atq; uiolata, noſtri arbitrii putas, aut ex pluribus iudicare, quid uerſum ſit, aut nouum opus in uetere condere. Illudentib úſq; iudæis Cornicum ut dicitur oculos configere, Hæc Hieronymus, id ſentiens quaſi ſua caſtigatione prolata, iudæi iam nihil ſcituri uiderentur, à quibus id temporis ueteris teſtamenti ueritas petebatur. Nec admodum diuerſe uſurpauit Macrobius libro ſaturnalium ſeptimo. Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti. Hortemur Euſtathium ut recepta contraria diſputatione, quicquid pro uario cibo dici poteſt, uelit communicare nobiſcum, ut ſuis telis lingua uiolenta ſuccũbat,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

& græcus græco eripiat hunc plauſum tanq̃ cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit, admonere lectorem, ut etiam atq; etiam conſyderet, num Cornicum uiuacitas & concordia huic adagioni locũ fecerit. Siquidem Cornix antiquitus concordiæ ſymbolum erat. Eiuſdem uiuacitas etiam græco prouerbio celebrata eſt. Vt is uideatur Cornicum oculos uelle configere, quiſquis ea quæ antiquitas magno conſenſu approbauit, damnare ac reſcindere, conuellereq; conetur. Nec admodum abſurdum, ſi quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum configere, qui perſpicaciſſimis oculatiſſimiſq; uiſum adimat, offundatq; tenebras, aut qui rem ipſiſſimam actu quod aiunt tangat, tantus uidelicet artifex ut non ſolum ſcopum aut auem, uerum & ipſos oculos iaculo feriat. Gladiatorio animo. CCLxxIIII.

Prouerbii ſpeciem habet quod legimus in Phormione Terentiana. Hem gladiatorio animo ad me affectant uiam. Quo ſignificatur ita tendi ad nocendum alteri, ut id cum proprio etiam periculo tẽtetur, animoq; pertinaci, paratoq; uel perdere uel perire. Nam gladiatori compoſito ad certamen, hæc pugnæ propoſita ſors eſt, aut occidere ſi occupauerit, aut occumbere ſi ceſſauerit. Ariſtoteles audaciam huiuſmodi cum propriæ ſalutis contemptui coniunctam celticam appellat. Fruſto panis. CCLXXV.

Fruſto panis pro re quantumlibet puſilla ac uili, noſtris quoq; temporibus uulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam. M. Cœlio uilitatem opprobrans non loquẽdi tantum, uerum etiam tacendi Fruſto inquit panis cõduci poteſt, uel uti taceat, uel uti loquatur. Citatur locus ab Aulo Gellio in noctibus atticis. Videtur hyperbole ſumpta, uel à canibus quos fruſto panis inuitare ſolemus, uel à mendicis. Quem mater amictum dedit obſeruare. CCLXXVI.

Quem mater amictum dedit obſeruare. Pro eo, quod eſt pueriliter ex alieno præſcripto uiuere, legitur apud Quintilianum libro quinto. Nam quid inquit illa miſerius lege, ueluti præformatas infantibus literas proſequentium, & (ut græci dicere ſolent) quem mater amictum dedit ſollicite cuſtodientium. Quibus ex Fabii uerbis apparet Græcis in prouerbio fuiſſe. Vſurpat aũt & indicat adagiũ Lucianus in Nigrino, καὶ πόθεν ὁ παῖς οὗτος καὶ πάχε τῆς μητρὸς ὄντιν αὐτοῦ. Et unde hic pauo. Atq; fortaſſis materna ueſtis eſt. Dicuntur hæc ſcommata in eum, qui uerſicolore ueſte amictus aduenerat. Quin hoc ipſum, quo nihil iam tritius, ex præſcripto uiuere, prouerbiali metaphora dictum apparet. Tracta uidelicet à pueris, quibus inquit Plato, ἐν τῇ γραμμίδι, id eſt in tabula graphiaria doctor exemplar præſcribit, quod imitantes, literarum notulas conſuescãt effingere. Hoc imitationis genus uelut addictum ac ſeruile, ridet Horatius. O imitatores ſeruum pecus ut mihi ſæpe Riſum, ſæpe iocũ ueſtri mouere tumultus. Et Fabius nihil putat ad bene dicendum inutilius, q̃ ita ſeruire præceptis artis, ut non auſis digitum latum ab illis diſcedere, ſi quando cauſæ ratio poſtulabit. Quid diſtent æra lupinis. CCLXXVII.

Prouerbii faciem habet, quod eſt apud Horatiũ in epiſtolis. Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis. Id eſt, nouit diſcrimen rerum uilium & precioſarum. Agit autem Horatius de iis, qui beneficia non ita conferunt in quoſuis, uelut abiiciant, ſed ita collocant, ut expendant & eius meritum ac dignitatem, cui præſtant, & precium muneris quod largiuntur. Porro lupini uilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis. Tunicam mihi malo lupini, q̃ ſi me toto laudet uicinia pago. Notat & Lucianus in libello de mercede ſeruientibus, cum rogat, num uſq; adeo defuerit lupini & aquæ fontanæ copia, ut in eam ſe ſe coniiceret ſeruitutem.

Me mortuo terra miſceatur incendio. CCLXXVIII.

Extat græcus ſenarius παροιμιῶδες apud Suetonium Tranquillum in uita Neronis, ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί Me mortuo cõflagret humus incendiis, quod cum à quodam ſermone cõmuni diceretur, Nero reſpondens, immo inquit, ἐμοῦ ζῶντος, alludens ad urbis incendium, quod paulo poſt effecit. Meminit huius prouerbii Seneca libro de clementia ſecundo, cum dicit multas uoces magnas, ſed deteſtabiles in uitam humanam perueniſſe, celebréſq; uulgo fieri, ut illam oderint dum metuant. Cui inquit græcus uerſus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet. Quin eadem ſententia hodieq; uulgo durat inter mortales. Mihi inquiũt, morienti, mundus uniuerſus moritur. Qua ſignificant nihil ſua referre, quid poſteris accidat, uel boni uel mali, cum ipſi tollantur è uita, nequaq̃ ſenſuri. Mare cœlo miſcere. CCLXXIX.

Mare cœlo miſcere, Prouerbialis hyperbole eſt, pro eo quod eſt omnia pturbare, nihilq; non facere. Titus Liuius, Quid eſt, quod cœlo terrã terræ cœlũ miſceant? Iuuenalis, Licet & mare cœlo confundas, homo ſum. Lucianus in dialogo Promethei & Mercurii, τί δῆτα ἀφ' ἑτέρου ἐχρῆν τὸ λοιπὸν τῇ γῇ ὃν ὀφείλω ἀναμεμίχθαι. Quid igitur oportebat ea gratia terræ, quod dici ſolet,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

miſcere cœlum? Virgilius in quinto de Iunone omnia tentante maria omnia cœlo miſcuit. Idē paulo diuerſius in duodecimo. Non ſi tellurem effundat in undas Diluuio miſcens, cœlum ue in tartara ſoluat. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nō diſſimili figura dixit, τὰ δ' ἀστέρδα θεοῖσι ζεὺς ὑμῖν βρεμέτης, Quin & ſupera infera reddet rex Altifremus. Miſcebis ſacra prophanis. CCLXXX.

Conſimili figura dixit Horatius. Miſcebis ſacra prophanis. i. nihil non facies. Item confundēs faſq; nefaſq;. Apud ueteres multum erat diſcriminis inter res hominum, ac res deorum, adeo ut Homerus etiam uocabula diſcernat, quibus dii cōſueuerunt uti à uocibus humanis. Et Pythagoras à quibuſdam iuſſerit abſtineri, q; numinibus eſſent cōſecrata. Vnde qui nihil habent penſi, quiq; nihil non audent, miſcent ſacra prophanis. Suſq; deq; CCLXXXI

Apud Plautum atq; alios autores prouerbialiter poſitum inuenitur, ſuſq; deq; fero, pro eo quod eſt nihil mea refert, nihil laboro, & ſuſq; deq; habeo. Imitatum ex illo græco ſchemate ἄνω καὶ κάτω. Quo nullum ordinem, nullúmq; rerum diſcrimen ſignificamus.

Vltro citroq;. CCLXXXII

Vltro citroq; prouerbiali figura dicitur, ualéq; perinde quaſi dicas huc atq; illuc. Fit autem ue nuſtior metaphora, quoties ad mutuam altercationem, diſceptationem, confabulationem, rixam ue refertur. Quod genus eſt apud Ciceronem de repub. Multiſq; uerbis ultro citroq; habitis ille nobis conſumptus eſt dies. Et ultro citroq; agitata cauſa. Et ultro citroq; datis & acceptis clādibus. Vltro citroq; certatum conuiciis. Surſum ac deorſum. Ἄνω καὶ κάτω. CCLXXXIII.

Huic ſimilimum eſt illud ex Eunucho Terentiana. Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietum reddam, ne ſurſum deorſum curſites, id eſt huc atq; illuc, aut certe ſubinde ad Thaidem ab hero rurſum, ab hero ad Thaidem intercurſites, ita ut ſolent amantium miniſtri. Quod quidem pluſculum habebit decoris, ſi longius tranſferatur, ut ſi quis dicat iureconſultos à uolumine ad uolumen, à lege ad legem, ab interprete ad interpretem, ſubinde tranſferentes ſeſe, ſurſum ac deorſum uagari. Ea metaphora mutuo ſumpta uidetur à Siſyphi fabula, ſaxum uoluentis apud inferos. Cui græcum illud Ἄνω καὶ κάτω ita finitimum eſt, ut idem eſſe uideatur. Demoſthenes in prima contra Philippum oratione, Ἐὰν ἄλλοθί του, συμπεραθῇ τε ἄνω καὶ κάτω. Quod ſi alio quopiam in loco Philippum adeſſe nunciatim ſit, pariter accurritis ſurſum ac deorſum. Ariſtophanes, Ἐν ἀγορᾷ δι' ἐν ἀγορᾷ λαλᾶσιν. κ' ἄνω καὶ κάτω τὸ φοινίσιον φεύγουσι, τὸ μεμιλτωμένον. Alii uero in concione loquuntur, ac ſurſum deorſum funiculum uitant miniatum. Euripides in bacchis, Ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας ὁμοῦ. Surſum deorſum cuncta cōfundens ſimul. Plato in Phædro, Χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω τε κάτω μεταφέροντα ἐπισκοπεῖν, Oportet rationes omneis ſurſum ac deorſum uerſemus, atq; ita cōſyderemus. Vtitur eodē Ariſtides rhetor, cū aliis aliquot locis, tum Cimone. Ἐγώ γε ὁρᾷ πῶς ἂν μᾶλλον πάντα ἄνω τε κάτω γένοιτο, Ego ſanè nō uideo quo pacto poſſint uniuerſa magis ſurſum ac deorſum miſceri, pro ἄνω καὶ κάτω dixit Euripedes, Πάλιν τε καὶ πρόσω, quaſi dicas antrorſum ac retrorſum, Φύρουσιν αὖθ' οἱ θεοὶ πάλιν τε κἀπρόσω. Miſcent enim hæc ſurſum ac deorſum numina. Proinde prouerbium accommodabitur uel ad omnia tentātem, uel ad omnia confundentem, uel ad diligentiam omni ex parte negocium circumſpicientis. Omnium horarum homo. CCLXXXIIII

Qui ſeriis pariter ac iocis eſſet accommodatus, & qui cum aſſidue libeat conuiuere, eum ueteres omnium horarum hominem appellabant. Atq; ita uocatum Aſinium Pollionem, autor eſt Fabius, Apud Suetonium Tiberius quoſdam combibones ſuos iucūdiſſimos & omnium horarum amicos profiteri ſolet, etiam codicillis. Eiuſmodi amicum eleganter ſimul & graphice depinxit Ennius ſub perſona Gemini Seruilii. Carmen quanq; extat apud Aulum Gellium noctium atticarum libro duodecimo capite quarto, tamen non grauabor adſcribere. Hocce loquutus uocat qui cum bene ſæpe libenter Menſam ſermonéſq; ſuos, rerúmq; ſuarum Comiter impertit magna cū lapſa diei Pars foret, è ſummis rebus, paruiſq; gerundis Parte fuiſſet de paruis, ſummiſq; gerundis Conſilio, induforo, lato, ſanctóq; ſenatu. Cui res audacter magnas, paruáſq; iocumq; Eloqueret, quæ tincta malis & quæ bona dicto Euomeret, ſi quid uellet tutóq; locaret. Quo cum multa uolup, ac gaudia, clamq; palámq; Ingenium, cui nulla malum ſententia ſuadet. Vt faceret facinus leuis, haud malus idem Doctus fidelis ſuauis homo, facundus, ſuóq; Contentus atq; beatus ſcitus, ſecunda loquens, in Tépore cōmodus & uerborum uir paucorum Multa tenens antiqua ſepulta & ſæpe uetuſtas Quæ facit & mores ueteréſq; nouóſq; tenentem Multorum ueterum leges, diuúmq; hominúmq; Prudentem, qui multa loquí ue, tacerē ue poſſit. Cōtra qui ſuis quibuſdam ſunt moribus, neq; faciles ad cuiuſuis hominis conuictum per paucorum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

hominum homines dicuntur,ut apud Terentium. Apud Horatium communi ſenſu caret inquimus.

Pecuniæ obediunt omnia. CCLXXXV

Tam omnibus nationibus in ore fuiſſe uidetur hæc ſententia,quam nũc etiam omnibus eſt in uſu.Pecuniæ obediunt omnia.Ea refertur in prouerbiis hebræorum,nec eo ſecius à græcis pariter,ac latinis autoribus celebratur, Euripides in phœniſſis, Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν τιμιώτατα δυνάμιν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. Mortalibus nil charius pecunia.Atq; inter homines una plurimum ualet.Item Ariſtophanes in Pluto. Ὡς οὐδὲν ἀτεχνῶς ὑγιὲς ἔστιν οὐδενός· Ἀλλ' ἐσθ' ὑπὸ τοῦ κέρδους ἅπαντ' ἠπόρηται. Proh ut nihil ſanum reperias uſpiam.Sed pariter omnes ſeruiunt uicti lucro. Huc alludit & Demoſthenicum illud in prima Olynthiaca. Δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνδρ' ὑπάρχειν οὐσὶν ἔστιν ὅτου κρατεῖσθαι τῶν ὄντων.Breuiter opus eſt pecuniis,neq; citra has quicquã eorum quæ facienda ſunt confici poteſt.Rurſum Ariſtophanes in eodem Pluto facetiſſime perſequitur,quicquid rerũ uel bonarum uel malarũ geritur inter mortales, id pecuniarũ gratia fieri, quinetiam diis ipſis nõ aliam ob cauſam rem diuinam fieri.Atq; inter alia permulta hanc catholicam ſententiã refert. Ἤτι γ' ἔστι λαμπρὸν ἢ καλὸν ἢ χάριεν ἀνθρώποισι διὰ τί γίγνεται Ἅπαντα τοῦ πλούτου ἕνεκ' ὑπάρχει. Si quid eximium eſt aut ſplendidum.Si quid uenuſtum hominibus abſte uno uenit,Siquidem opibus uniuerſa ſimul obediunt.Proinde Horatius pecuniam reginã appellat,Scilicet uxorem cum dote fidémq; & amicos,Et genus & formã regina pecunia donat.

Veritatis ſimplex oratio. CCLXXXVI

Refertur in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat aũt in Phœniſſis Euripidis ad hunc modum, Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ Κοὐ ποικίλων δεῖτ' ἀνδρὶ δρμηνευμάτων Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρὸν ὅλ' ἄδικος λόγος Νοσῶν ἐν αὐτῷ φαρμάκων δεῖται σόφων. Nam ueritatis fuerit eſſe oratio ſimplex, uafris nec eſt egens ambagibus Interpretum,ſiquidem ipſa per ſe congruit, At ſermo iniquus quia per ſe ſit morbidus,Medicamina exquiſita depoſcit ſibi,Prouerbiũ uſurpabitur uel in rhetores ac poetas,qui mendacia uerborum lenociniis fucare ſolent,uel in blandiloquos,qui quod non ex animo dicant ſolent accuratius adornare ſermonem,ac ueros affectus, hoc diligentius imitari uerbis quo magis uacant affectibus.Vt qui conducti plorant in funere,dicunt ac faciunt prope plura dolentibus ex animo,cum interim ſimplex illa ruſticanáq; ueritas negligat id genus orationis fucos, τὰ σῦκα σῦκα τῷ σκάφῃ σκαφὴν appellans.Vel in diuinos qui uaticinia ſua uerbis ambiguis effe runt,ne queant deprehendi,ſitq; rima quæpiam per quam elabantur, Deniq; in eos qui perplexe loquuntur dum uerum diſſimulant. Nam hoc indicio ſæpenumero deprehenditur uanitas,uelut in Eunucho Terentiana.Pergin ſceleſta mecum perplexe loqui? Scio neſcio abiit audiui ego non adfui. Non tu iſthuc mihi dictura aperte es, quicquid eſt?

Tunica pallio propior eſt. CCLXXXVII

Apud Plautum legitur allegoria prouerbialis tunica pallio propior eſt. Quo ſignificatum ex amicis nos aliis atq; aliis magis eſſe deuinctos,neq; parem omnium habendam eſſe rationẽ.Præterea quædam negocia propius aliis ad nos pertinere,pallium extrema ueſtis apud græcos, quẽadmodum apud Romanos toga.Tunica toga tegebatur ut frequẽter apud Homerum χλαῖνα καὶ χιτὼν δύο. ſimul nominantur.

Genu ſura propius. CCLXXXVIII

Γόνυ κνήμης ἐγγύον. i.genu ſura propius.Qui græcas paræmias collegerunt,aiunt hoc adagium ex euentu quodam eſſe natum.Cum in prelio quidã conſpiceret duos amicos, pariter de uita periclitantes fratrem & conſobrinũ,neq; poſſet utriq; ſimul ferre ſuppetias,omiſſo conſobrino,fratrem defendit,atq; hanc interim ſententiam pronunciauit,quæ poſtea tranſierit in prouerbium γόνυ κνήμης ἐγγύον.Id refertur ab Ariſtotele libro moralium nono.Accedunt inquiens eodem & prouerbia uniuerſa,ut anima una,& amicorum cõmunia ſunt omnia.Et amicitia eſt æqualitas & tibiæ genu propinquius.Theocritus in Idyllio,cui titulus Charites tribuit hoc adagiũ uiro tenaci,qui ſibi uiuat,neq; quicq; uelit impertiri amicis, Πᾶς δ' ἑαυτὸ κόλπον χεῖρας ἔχων ποθὲν ἀρπάξεται ἁρπᾷ Ἄργυρος ἀσκέων ἰὸν ἀποξύλας τινὶ δοίκῃ Ἀλλ' οὔθ' ὑμὶν μυθεῖται ἀπώτερόν κα γόνυ κνάμας Αὐτᾷ μοῖρα γένοιτο. Verum quiſq; ſinu dextram occulit,illud & unum Cogitat,unde ſibi cõgeſta pecunia creſcat Nec cuiq; abſterſa rubigine donet amico.Immo ſtatim hoc,mihi ſura genu longinquior inquit.Ipſi malim aliquid detur mihi,Ex hoc igitur Plautus ſuũ illud effinxiſſe uidetur Tunica pallio propior.Cõfinis eſt huic adagio illa Heſiodi ſententia. Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. Sed nec germano quiſq; eſt æquandus amicus. Eſt eñ inter hos quos amamus habẽdus ordo.Nihil aũt uetat quo minus ad rem torqueat,quod genus ſi quis dicat maiorẽ habendã eſſe uitæ q; pecuniæ,corporis q; ueſtis,animi q; corporis rationem. Γόνυ κνήμης ἐγγύον.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Omnes ſibi melius eſſe malunt q̃ alteri. CCLXXXIX.

Eandem ferme ſententiam Terentius ſimpliciter extulit in Andria. Verum illud uerbum eſt uulgo quod dici ſolet. Omnes ſibi eſſe melius malle q̃ alteri. Rurſum in eadem fabula prouerbium ad perſonam detorſit. Heus proximus ſum egomet mihi. Huc alluſit Plato libro de legibus quinto. Cum ait uulgo dici ſolere ſibi quenq; natura eſſe amicum. Ariſtoteles libro moralium Eudemiorum ſeptimo. Δοκεῖ γὰρ ἑνίοις μάλιστα ἕκαστος αὑτὸς αὑτῷ φίλος. Nonnullis enim uidetur unumquenq; ſibi potiſſimum amicum eſſe. Item Plato libro de legibus quinto, Τοῦτο δέ ἐστιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι καὶ ὀρθῶς ἔχει. Hoc eſt autem quod aiunt unumquenq; natura ſibi amicum eſſe, idq; recte fieri. Quin & hodie theologorum prouerbium celebratur charitatem à ſe ipſo proficiſci, natum uidelicet ex his cantici myſtici uerbis ordinate in me charitatem. Verum de eo quid ſentiam, alias ubi locus inciderit, diligentius tractabimus. Sed Terentianam ſententiã Euripides extulit in Medea. Ὡς πᾶς τις αὐτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. Quod quiſq; ſemet plus amico diligit. Vel ſic. Quod quiſq; ſe plus atq; amicum diligit. Rurſum in græcarum ſententiarum collectaneis, Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον ὀδὶς οὐδείνα, Nemo ſe ipſo diligit quenquam magis. CCIC.

Φιλαυρὶ.

Qui ſibi uehementer placent, quiq; ſuis ipſorum commodis impenſe ſtudent, aliorum rebus uel neglectis, uel etiam afflictis, à græcis eleganter Φιλαυτοὶ uocãtur, Vitium ipſum Φιλαυτία dicitur, Quod appoſite circũloquẽs Horatius, Cæcus inquit amor ſui. Id uitii Plato malorũ omniũ fontem autumat. Ariſtoteles nono moralium libro ſatis indicat hanc Φιλαυτίαν probroſam appellationem, ceu prouerbialem uulgo iactatam fuiſſe, cum ait homines ſui ſupra modum amantes à multitudine male audire, quippe qui fœdo infamiq; cognomine uocentur Φιλαυτοί.

Extra telorum iactum. CCXCI.

Ἔξω βελῶν. Extra telorum iactum, pro eo quod eſt in tuto, citraq; periculum. Tranſlatum à bellis, ubi qui nolunt feriri iaculis longius ſemouent ſeſe, q̃ ut poſſint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenſo ſe cõtinent. Lucianus in uotis. ἐπισκοπῶν ἔξω βέλους ἐπῶραιορᾶμενον. Optat quiſpiam pennas, ut è ſublimi ſpectare poſſit dimicantes, ipſe tutus à iaculis. Idem καὶ ἔξω ἦν βέλους, Iamq; extra teli cõiectum erat, Polyphemus de Vlyſſe qui iam fugerat, ut eum Cyclops telo aſſequi non poſſet. Idem rurſum Αἱ δὲ μῆσαι μάτισοι ἀΐσσορι καὶ ἔξω βελῶν ἐισίν. Cur muſas non feris, atq; à tuis telis ſunt tutæ. Eſt item apud Homerum Iliados. ξ. Ἐκ βελέων μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. Extra tela uti ne quis uulnus forſitan addat ad uulnus. Contra, quem obnoxium periculo uideri uolemus, hunc ἐντὸς τοῦ βέλους dicere poterimus. Lucianus in baccho, Οὐδ' ἐντὸς βέλους γενέσθαι ὑπομείναντες. Ne tantiſper quidem manentes ut intra teli iactum eſſent. Virgilius in undecimo. Iamq; intra iactum teli progreſſus uterq;.

Poſt principia. CCXCII.

Eandem ferme ſententiam habet, poſt principia, Sumptum item à bellis, in quibus ſummum periculum eſt his qui in prima ſtant acie. Vnde & προμάχεσθαι dicuntur qui ſtrenue ſe gerunt in preliis, & πρόμαχοι. Terentius in Eunucho. Tu hoſce inſtrue, hic ego ero poſt principia, Inde omnibus ſignum dabo. Erat autem hic locus timido nebuloni conueniens, id quod ridens Gnatho, Illuc inquit eſt ſapere, ut hoſce inſtruxit, Ipſus ſibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit, Axius apud Varronem, Ego uero ut aiunt poſt principia in caſtris.

Procul à pedibus equinis. CCXCIII.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων. Procul à pedibus equinis, etiam hodie uulgo dicitur, cum ſignificant fugiendum eſſe periculum. Hac uoce monere conſueuerunt, ut quiſq; ſibi caueret in certaminibus equeſtribus. Ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων. Extra pedes equinos. Eam deinde uulgus prouerbii uice uſurpauit.

Procul à Ioue atq; à fulmine. CCXCIIII

Πόρρω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. Procul à Ioue pariter atq; à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet non eſſe agendum cum præpotentibus, qui nutu poſſint perdere. Siquando libeat maxime cum regibus ac Tyrannis. Habent enim fulmen ſiquando commoueãtur, Citatur à Suida huiuſmodi hemiſtichion, ἄλλοι ἀπὸ μείζονος ἀνδρὸς, Maiorem uitato uirum, refertur & hoc à Diogeniano inter adagia, Monet autem parum eſſe tutũ habere commerciũ cum principibus, quibus quod libuit licet. Et in quos appoſite dixeris illud græcorum apophthegma, μέγας ὢν ὁ κίνδυνος βουλεύεσθαι ἃ μὴ δεῖ πρὸν ἃ δέλεται ποιεῖν δυνάμενον, id eſt Ingens periculum uelle quæ non decet, eum qui poſſit quicquid uoluerit efficere.

Septem conuiuium nouem conuicium. CCXCV

Septem conuiuium, nouem conuicium, elegans uel ob ipſam προσονομασίαν ſententia. Qua

ſignificatum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſignificatum eſt,in conuiuium paucos adhibendos eſſe,alioqui fore tumultuoſum atq; inſuaue. Quod ſignificans Horatius,locus eſt,inquit,& pluribus umbris, Sed nimis arcta p̃munt olidæ cõ uiuia capræ.Extabant antiquitus leges quæ præſcriberent ſimul & moderatum conuiuarum nu merum & ſumptus modicos.M. Terentius Varro apud Gellium cenſet conuiuas intra gratiarũ & muſarum numerum oportere conſiſtere,ne aut plures ſint nouẽ,aut pauciores tribus.Sed hoc adagium uetat ad muſarum uſq; numerum peruenire.Refertur apud Iuliũ capitolinum, in uita L. Veri imperatoris.Et notiſſimum quidem,inquit,eius fertur tale conuiuium,in quo primum duodecimus accubuiſſe dicitur, cum ſit notiſſimum dictum de numero conuiuarum,ſeptẽ con uiuium,nouem uero conuicium.Conuicium autem dixit pro clamore,quaſi conuocium.

✕De gradu deiicere. CCXCVI.

Prouerbialis allegoria de gradu deiicere,pro eo quod eſt animo conſternari, ac uelut à ſtatu mentis dimoueri.M.Tullius officiorum libro primo.Fortis uero animi eſt & conſtantis nõ per turbari in rebus aſperis,nec tumultuantẽ de gradu deiici,ut dicitur,ſed præſentis animi uti conſi lio.Conſimilis figuræ eſt in gradum reponere,quaſi in priſtinum locum reſtituere.Quintilianus inſtitu.libro quarto.Aut ſi quid titubauerint,opportuna rurſus eius à quo producti ſunt interro gatione uelut in gradum reponantur,Ad eandem formã pertinent mouere loco, deturbare gra du,reſtituere in locum.

✕Non eſt cuiuſlibet Corinthum appellere CCXCVII.

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἐσ' ὁ πλοῦς. Non eſt datum cuiuis Corinthum appellere. De re bus arduis ac periculoſis,quaſq; non cuiuſuis hominis ſit affectare. Inde natum adagium quod (ut ait Suidas) difficilis ſit appulſus in portum Corinthium. Strabo libro geographiæ octauo alio refert originem prouerbii,nempe ad luxum & meretrices Corinthiorum.Oſtendit etiã Co rinthum quod in Iſthmo eſſet,duóſq; haberet portus, alterum aduerſus Aſiam, alterum italiæ oppoſitum negociatorum frequentia locupletiſſimum fuiſſe.In eadem templum fuiſſe Veneri ſacrum,adeoq; locupletatum,ut plus mille puellas caperet,quas Corinthii Veneri cõſecrarant, ut in eius honorem proſtarent.Itaq; harum gratia frequens in urbem multitudo undiq; conflue bat,unde ciuitas maiorem in modum ditabatur. Quin etiam negociatores, hoſpites ac nautæ propter urbis luxum,deliciáſq; immoderatos ſumptus facientes exhauriebantur. Atq; hinc ma naſſe uulgo prouerbium,cuiuſlibet non eſt Corinthum appellere.Horatius & Aulus Gellius ad Laidem nobile ſcortum referunt adagium.Nam ille in epiſtolis ad hunc modum ſcribit. Prin cipibus placuiſſe uiris non ultima laus eſt. Non cuiuis homini contingit adire Corinthum Se dit,qui timuit ne non ſuccederet. Ad Ariſtippum uidelicet alludens,quem Laidi cõſueuiſſe no tum eſt,& ita conſueuiſſe ut gloriaretur ſe unum habere Laidem,reliquos haberi à Laide.Hic nẽ pe Gellius libro primo capite octauo ex Phocione peripatetico huiuſmodi refert hiſtoriã, Lais inquit corinthia ob elegantiã uenuſtatemq; formæ grãdem pecuniam demerebat. Cõuentúſq; ad eam ditiorum hominum ex omni græcia celebres erant, neq; admittebatur, niſi qui dabat quod popoſcerat.Poſcebat aũt illa nimiam quantitatem. Hinc aiunt natum eſſe illud frequens apud græcos adagium. Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐσ Κόρινθον ἐσ' ὁ πλοῦς, quod fruſtra iret Corinthũ ad Laidem,qui non quiret dare quod poſceretur.Ad hanc ille Demoſthenes clanculũ adit, & ut ſui copiam faceret petit.At Lais Μυρίας δραχμὰς.i.decem drachmarum millia popoſcit.Tali petu lantia mulieris,atq; pecuniæ magnitudine ictus expauiduſq; Demoſthenes,auertiẽ & diſcedens ego,inquit,pœnitere tanti non emo, Οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. Nõ emo decem drachmarum millibus pœnitudinem. Alii malunt in genere ad omnes Corinthiorum meretri ces referre,quarum rapacitatem,etiam uetus comœdia taxauit.Ariſtophanes in Pluto, καὶ τὰς γ' ἑταίρας τάς φασιν κορινθίας Οταν μὲν αὐτὰς τίς πένης πυρῶν τύχῃ Οὐ δ' προσέχειν τὸν νοῦν ἐὰν δὲ πλούσιος Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς θύθις ὡς ῥᾶον βέπειν, Quos equidem uerſiculos haud gra uarer latinos facere,ſi q̃ ſunt elegantes tã eſſent etiã uerecũdi.Strabo meminit apophthegmatis cuiuſdam meretricii,ex quo licebit earum auaritiam cõiicere.Nam cum matrona quædam ex hoc ordine cuipiam probro obiiceret inertiam,quod nihil ageret operis,nullóq; lanificio exer ceretur.Immo,inquit,ego illa qualiſcunq; ſum,iam ternas telas exiguo tẽporis ſpacio pertexui, Mihi non uidetur abſurdum ſi parœmia referatur ad periculoſam in Corinthum nauigationẽ, de qua meminit eodẽ in libro Strabo.Vt hinc poſtea deriuata ſit ad alios uſus. Paraſitus ille co micus eleganter detorſit prouerbiũ, Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἰὼν ζάκυνθον ἐσ' ὁ πλοῦς, Citaſ aũt à Sto bæo,ex Nicolao quodã poeta comico.Meminit & exponit hãc parœmiã & Euſtathius,enarrãs nauiũ catalogũ,additq; eã imitatã ex illo uerſu Sophocleo, Οὐκ ἀνδρὶ δὴ τῷδ' ἐστὶ πλοῦς σώφρονι ἔρρε

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

τῶν. Non à modeſtis nauigatur huc uiris. Satis quercus. CCXCVIII.

Ἅλις δρυὸς. Sat quercus. Vetus adagium in eos qui relicto uictu ſordido ad elegantiorem lautiorémq; digrediũtur. Inde profectum quod priſci illi mortales rudes atq; inculti, ſimul atq; Ceres uſum frumenti monſtrauit, glandibus uictitare deſierunt. Nec inconcinne quadrabit in eos qui relicta antiqua illa uirtute ad mores conſiliáq; ſui ſeculi ſeſe tranſferunt, ac recentiorum moribus incipiunt uti. Hunc ad modum uidetur uſus Cicero ſcribens ad Atticum libro ſecundo in epiſtola cuius initium Multa me ſollicitant. Clodii contentiones quæ mihi proponuntur modi ce me tangunt, Etenim uel ſubire eas uideor ſumma cum dignitate, uel declinare nulla cum molestia poſſe, Dices fortaſſis ἅλις ταῇ δρυὸς. Saluti ſi me amas conſule, me miſerũ cur non adest? Atq; ita quidem in omnibus legitur exemplaribus, uerum equidem doctis uti ſpero comprobaturis ſic legendum eſſe cõtenderim. Dignitatis ταῇ δρυὸς ἅλις. Saluti ſi me amas conſule, ut intelligas dignitatis rationem quaſi quercum & priſcum illud uirtutis ſtudium omittendum eſſe, poſthac ſaluti potius conſulendum q̃ famæ. Id quod & alibi ſcribit ſibi eſſe in animo, nempe ad eundem Atticum libro quarto, Subturpicula mihi uidebatur eſſe palinodia, ſed ualeant uera, recta, honeſta conſilia. Apertius uelut interpretatur adagium ad hunc ipſum libro ſecundo. Quid ergo inquies? Iſtos mercede conductos habebimus? Quid faciemus ſi aliter non poſſumus? An libertinis atq; etiam ſeruis ſeruiamus? Sed ut tu ais ἅλις σωφροσύνης. Exponens nimirum quid intelexerit δρυὸς. Hoc eſt probitatem ac uirtutem. Nihil autẽ prohibet quo minus & in genere prouerbium uſurpemus, quoties priſtinum aliquod ſtudium aut inſtitutum relinquitur.

Feneſtram aperire & ſimiles metaphoræ, CCIC.

Aperire feneſtram, pro eo quod eſt occaſionẽ ac uelut anſam miniſtrare. Terentius, Εν ἐαυτὴν τιμωρεμόνω. Hui quantam illi feneſtram aperueris ad nequitiam, uerũ hoc non niſi in malã partem illud etiam in bonam Aperire ianuã. Plinius Suetonio Trãquillo. Atq; adeo illa actio mihi aures hominũ, illa ianuã famæ patefecit. Eiuſdẽ formæ & illud Ciceronis pro Pláco, quanq̃ qua nolui ianua in cauſam ingreſſus ſum. Itẽ illa, aperire uiam, p̃ſtruere uiã, præcludere uiam, iacere fundamenta. Anſam quærere, & conſimiles metaphoræ. CCC.

Anſa eſt qua quippiam præhenditur ac tenetur, hinc ducta metaphora uarias adagiorum formas præbuit. Plautus. An non uides hunc anſam quærere? .i. captare occaſionẽ reſcindendæ irritandæq; pactionis? Quod quidẽ à græcorũ tractũ eſt figura, apud quos frequens eſt, λαβὴν ζητεῖν παρέχειν λαβήν. i. anſam quærere, p̃bere anſam. Ariſtophanes in Lyſiſtrata. Εἰ γὰρ ὀνήσεταί τις ἡμῶν καὶ ταῖσδε κἂν σμικρὰν λαβὴν οὐδὲν ἐλλείψουσι αὐταὶ λιπαρᾶς χειροργίας. Quod ſi quis noſtrum etiã iſtis uel minimam anſam dederit, nullum facinus relinquent. Plato libro de legibus tertio, ἡ λόγος ἡμῖν ἴδιον λαβὼ ἀποδώσων. Et ipſe ſermo nobis uelut anſam p̃bet. Ariſtides in Pericle. Τὼ τὸ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. Anſam p̃bere ut inuidere uideatur. Idẽ adſimili figura dixit in Timone, οὐδὲ νόσοι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. Neq; dat locũ conuicio. Rurſum Plato de legibus iii. Nũc tandem quaſi diuinitus ad idem nobis reuoluta eſt oratio, nobiſq; quodammodo anſas præbuit. Item ſeptimo, ut contentionis anſas multis præbuerint. Eodem pertinet in eaſdem anſas incidere. Et anſam arripere, anſam præterire, anſam negligere, & ſi quæ ſunt alia. Epictetus in Enchiridio ſuo ſcripſit unicuiq; rei binas eſſe anſas, alterã qua teneri poſſit, alteram qua nõ poſſit. Arripiendum igitur unumquodq; ea qua poſſit teneri, id eſt bona undiq; excerpenda, mala toleranda. Occaſionem arripere. CCCI.

Quin illud ipſum quo nihil eſt uulgo tritius, Occaſionem arripere, nõ nihil prouerbii ſapit, habẽtq; reconditiorem alluſionem, nempe ad uolubilem illum deum, quem græci καιρὸν uocant. Huius ſimulacrum ad hũc modum fingebat antiquitas, ut uolubili rotæ pennatis inſiſtens pedibus uertigine q̃ citatiſſima ſemet in orbem circũagat, priore capitis parte, capillis hirſuta, poſteriore glabra, ut illa facile præhendi queat, hac nequaq̃. Ad quod erudite ſimul & elegãter alluſit quiſquis is fuit, qui uerſiculum hũc conſcripſit. Fronte capillata, poſt hæc occaſio calua, Eodem ſpectat illud Pittaci dictum, γνῶθι καιρὸν, Noſce tempus. Nam utriq; græcorum uoci χρόνος καὶ καιρός, una latina reſpondet, tempus, quod aliquoties etiam occaſionem atq; opportunitatem ſignificat. Cyclopis donum. CCCII.

Κύκλωπος δωρεά. Cyclopis munus, Pro eo quod eſt munus inutile, cuiuſmodi ſunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui ſolẽt hoc ipſum magni beneficii loco imputare, quod aut minus aut ſerius noceant. Lucianus, Εν καταπλῷ οὐ πάνυ μὲ ἡ τοῦ κύκλωπος ἐκείνη δύφραύνη δωρεὰ ἐνέσχηθαι ὅτι πύμαρον ἐγὼ τὸν ὄτιν κατέδμαι, Haud admodũ me cyclopis illud donũ dele-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ctat,uidelicet quod ita pollicetur.Ego Vtim poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli cerdonis,qui cum eſſet queſtus quod non ſtatim cum aliis in cymbam Charontis reciperet, atq; hoc ipſum Clotho parca beneficii uice imputaret,quod interim tantillum moræ lucrificaret,ne deſcenderet ad inferos,ad hunc modum reſpõdit.Neq; dubium quin Lucianus Homericũ locum retulerit,qui eſt in Odiſſeæ li,ix. Vbi Cyclops Polyphemus delectatus dulci uino quod illi donarat Vlyſſes,munus promittit,quo accepto ille ſit magnopere gauiſurus,ut denuo ſibi miniſtret de ſua lagena.Dedit Vlyſſes ſpe muneris iterum atq; iterum.Porro ubi iam uino delinitum crederet mitius reſponſurum,repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui Cyclops hunc in modum reſpondit, Οὖτιν ἐγὼ πύμαρν ἑδμαι μετὰ εἷς ἑταίροισι τὸν δ' ἄλλους πρόσθεν δὲ θοιξενίκιον ἔσαι, Poſt ſocios mihi poſtremũ ſq; uocabit Vtis At reliqui prius,hoc ex me tibi munus habebis.Cæterum οὖτις græce nullum ſignificat,quod nomẽ ſibi finxerat Vlyſſes,quo Polyphemum poſſet deludere.

Tuis te pingam coloribus. CCCIII.

Tuis te pingam coloribus.i.talem te deſcribam qualis es.Trãſlatum à pictoribus qui nõnunq; faciem hominis,ita ut eſt,exprimunt ac repræſentant,nonnunq; alienis fucãt coloribus.Aut etiã alluſum eſt ad æſopicam corniculam quæ ſe coloribus alienis uenditauit.Diuus Hieronymus in Rufinum.Poſſem & ego te tuis coloribus pingere,& inſanire contra inſaniẽtem.Ibidem rurſum Scire enim te iactas crimina quæ tibi ſoli amiciſſimo ſim cõfeſſus,& hæc in medium prolaturũ meiſq; me coloribus eſſe pingendum.Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi.Et ne in totum uidear græcos inſectari,ex illis nos uelim intelligi,pingiq; coloribus,quos in libellis his inuenies. Et Cicero quopiam loco,Tuis coloribus meo penicillo,Quanq; hoc paulo diuerſius.

Ornatus ex tuis uirtutibus. CCCIIII.

Hinc non multum abludit illa ironia Terentiana.Ornatus ex tuis uirtutibus,in adelphis,Si regnum poſſiderem ornatus eſſes ex tuis uirtutibus.i.haberes premia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant ii qui facinus aliquod præclarum ædidiſſent.

Domi mileſia CCCV.

οἴκοι τὰ μιλήσια.Domi mileſia,In eos dici ſolitum qui ibi domeſticum luxum celebrant,ubi minime probatur,Nam domi liberum eſt unicuiq; ſuo more uiuere.Hoſpitis autem eſt ut eorũ apud quos diuerſatur & cultum & mores tum laudet, tum imitetur quoad poteſt, Certe ſua non iactet,aliena damnãs.Id quod facere ſolent quidam homines imperiti,qui quocunq; terrarum uenerint,omnium omnia uituperant,Sua nimis importune laudibus tollunt,etiã uitia pro ſummis uirtutibus efferentes.Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miſcellaneis,additq; inde natum,quod olim Mileſio cuidam hoſpiti,cum apud lacedæmonios delitias patrias extolleret ad hunc modũ reſponſum fuerit, οἴκοι τὰ μιλήσια μὴ γῆ ἐθάδε.Domi non hic Mileſia,huius ſententiæ citans autorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobii cuiuſdam collectanea,quem an ille Zenodotum appellet,nondum ſatis mihi liquet, Verum in his collectaneis huiuſmodi quandam inuenio fabulam,quam eandem refert Suidas,Ariſtogoras quidã Mileſius Lacedæmonem profectus, poſtulabat ut Ionibus à Perſis bello uexatis ſuppetias ferrent, Is autem cum in concione prodiſſet, inſolita apud Lacedæmonios ueſtitus mundicie,aliiſq; deliciis ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto ſubmonuiſſe fertur οἴκοι τὰ μιλήσια, Porro Ephorus Lacedæmoniorum eſt magiſtratus,cuius munus eſt de contra ciuibus cognoſcere,ut autor eſt Ariſtoteles tertio libro politicorum,Alioqui uox ipſa ſonat perinde quaſi dicas inſpectorem,Vt autem Lacedæmoniorum ſeueritas multorum literis eſt celebrata,ita Mileſiorum luxus in hominum ſermonem abiit,adeo ut quicquid molle,parúmq; uirile uelint intelligi,mileſium appellent,Vnde Ariſtides quidam libro ſuo fabulis obſcœnis ſcatenti titulum indidit μιλησιακῶν,Et Lucianus in amoribus,Sermones amatorios laſciuos mileſios uocat,Martianus Capella, Nam certe inquit μύθους poeticæ etiam diuerſitatis delicias mileſiacas,Quin & Apuleius in carmine iambico,quo aſinum ſuum auſpicari uoluit, demulcentes & prurientes narrationes ſuas, ſermonẽ mileſium uocat,Iulius Capitolinus in uita Clodii Albini, Mileſias,inquit,nonnulli eius dicunt,quarum fama non ignobilis habetur,quamuis mediocriter ſcriptæ ſunt,Et hæc de fabellis Apuleianis dici teſtantur ea, quæ paulo poſt citat ex epiſtola Seueri. Maior fuit dolor, quod illum pro literato laudandum duxiſtis,cum ille neniis quibuſdam anilibus occupatus,inter mileſias punicas Apulei ſui,& ludicra literaria conſeneſceret, Hactenus Capitolinus,Quod autem ſui Apulei dixit,illuc pertinet,quod & Albinus ipſe itidem ut Apuleius Afer eſſet.Cæterum præcipua mileſiorum mollicies in ueſtitu, Propterea quod apud

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

illos texta essent omnium molliſſima. Vnde & Tyrius Maximus mileſios ὑμαθοπάρυς uocat, ni mirum à cultus elegantia. Et Virgilius in georgicis delicatiſſima uellera mileſia nominat. Horatius item. Alter mileti textâ cane peius & angue Vitabit chlamydem. Veſtem molliculâ parũq; ſeuerã ſignificans. Ariſtophanes in ranis, Σκώμασι μιλησίοις ἀνατεφαμμένος, Tapetibus mileſiis inuolutus. Horum meminit & Theocritus, & complures alii ſcriptores. Sed ad intelligendũ adagii ſenſum iam plus ſatis. Alluſit ad prouerbium Euripides in Helena, Οὐκοῦν ἐκεῖ τοῦ σεμνὸς ἦσθ' οὐκ ἐνθάδε. Magnificus illic forte eras, non hic item.

Menſe Maio nubunt malæ. CCCVI.

Romanorum adagium extat apud Naſonem, Menſe Maio nubũt malæ. Dici poteſt in mulieres intempeſtiuæ libidinis, aut in eos qui alieno tempore quicq; faciunt. Aut qui parum auſpicato quid aggrediuntur. Nam olim inauſpicatum exiſtimabatur, mulieres Maio menſe nubere, Siue quod eo menſe umbra Remi occiſi à fratris celere, creditur apparuiſſe nutritio ſuo Fauſtulo atq; Accæ Laurẽtiæ, mandaſſeq; ut manibus ſuis iuſta perſoluerentur. Vnde & Romulo autore feſta Remuria dicta, poſteritas mutata litera Iemuria uelut à Iemuribus appellare cœpit. Et umbris maiorum his diebus parentari ſolitum. Atq; ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefaſti, Ouidius in faſtis. Nec uiduæ tedis eadem nec uirginis apta Tẽpora, quæ nupſit nec diuturna fuit. Hac quoq; de cauſa ſi te prouerbia tangunt. Menſe malas Maio nubere uulgus ait. Plutarchus in problematis alias quaſdam cauſas refert, quamobrem hoc menſe abſtineretur à nuptiis. Vel q̃ medius intercedat inter aprilem, Veneri ſacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarũ utraq; dea nuptiis præſidet. Proinde propter auſpicium deæ, aut maturantes paũlum nubebant aprili, aut puſillum prorogãtes Iunio. Vel propter funeſta quædam piacula, quibus per id temporis utebantur Romani, hominem effigies de ponte in Tyberim præcipitantes, cum antea græcos conſueuiſſent. Atq; ob id Flaminiam Iunonis ſacerdotem quaſi luctum illis diebus agere, nec ullo ſolenni cultu ſolitam uti, uel quod Maius à natu maioribus, Iunius à iunioribus denominatus eſſe uideatur, porro nuptiis grandior ætas ut intempeſtiua, ita inauſpicata. Quapropter ſcripſit Euripides. Ἀλλ' ἢ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χείρω ἔᾳ Ἢ τ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. Verum ſenecta iubet ualere cypridem. Et ipſa rurſum infenſa ſenibus eſt Venus.

Ouem lupo commiſiſti. CCCVII.

Τῷ λύκῳ τὴν ὄϊν, Lupo ouem. Terentius in Eunucho. Sceleſta ouem lupo commiſiſti, De Chrea ephœbo, cui uelut Eunucho uirgo ſoli credita eſt, Donatus admonet prouerbium eſſe, quod contineat femineam reuerentiam, meretricium ſenſum. Concinne hoc utemur quoties ei ſeruã dum aliquid committitur, cuius gratia cuſtodem magis oportebat adhiberi. Cicero tertia philippica. Etenim in concione dixerat ſe cuſtodem futurum urbis, uſq; ad calendas Maias, ad urbẽ exercitũ habiturũ. O præclarum cuſtodem ouium, ut aiunt, lupum. Cuſtos ne urbis, an direptor & uexator eſſet Antonius? Vnde quadrare uidetur quoties inimico negocium cõmittitur, quiq; nobis peſſime uelit, Propterea q̃ lupus & agnus genuino quodam odio diſſident, id quod oſtendit etiam Homerus Iliados. Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστὰ Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν, Fœdus uti non tutum homini eſt ſeuóq; leoni, Vtq; ouibus prorſum concordia nulla lupiſq;. Sed ſemper cupiũt male, ſeq; odere uiciſſim. Item Horatius in odis. Lupis & agnis quãta ſortito obtigit. Tecum mihi diſcordi eſt. Huc adſcribendum illud quod refert Suidas, πρὶν κὴ λύκος ὄϊν τοιμανθῆναι, Prius etiam lupus ouem paſcet. De re neutiq; ueriſimili. Huic confine Plautinum illud. Egregio promo cellam concredidiſti.

Muſtelæ ſeuum. CCCVIII.

Γαλῇ στέαρ. Muſtelæ pingue, ſubaudiendum das, aut committis. Cum ea dantur quorum qui accipiunt natura ſunt appetentiſſimi. Gaudet enim hoc animal præcipue ſeuo. Veluti ſi quis laudaret laudum auidiſſimum. Aut ad bibendum prouocaret natura biboſum. Aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus eſſet. Refertur adagium à Diogeniano

Nullam hodie lineam duxi. CCCIX.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον. Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium, in eos quadrat quibus ceſſatum ab exercitio ſtudii, artiſq; ſuæ. Id refertur à Plinio libro tri geſimo quinto capite. x. cuius uerba non grauabor in hoc commẽtarium tranſcribere. Situm eſt inquit, inter Protogenem & eum quod accidit Ille Rhodi uiuebat. Quo cum Apelles annauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantum ſibi cogniti continuo officinam petit. Aberat ipſe, ſed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus una cuſtodiebat.

Hæc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Hæc Protogenem foris esse respondit. Interrogauitq; à quo quæsitum diceret. Ab hoc, inquit, Apelles. Arreptóq; penicillo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulã. Reuerso Protogene quæ gesta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem dixisse, Apellem ueniisse. Non enim cadere in alium tam absolutum opus, Ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisséq; abeuntem, si redisset ille ostenderet, adiice rétq; hunc esse quem quæreret, Atq; ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed uinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes uictum se confessus in portum deuolauit hospitem quærens. Placuit sic eam tabulam posteris tradi omnium quidem, sed artificum præcipue miraculo. Consumptã eam constat priore incendio domus cæsaris in palatio, auide ante à nobis spectatam, spacioſiore amplitudine, nihil aliud continentẽ q̃ lineas uisum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omniq; opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatam diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Cæterum ad hanc lineam qua protinus agnitus est à Protogene respexit Statius in Hercule uindice Epitrapezio cum ait. Linea quæ ueterem longe fateatur Apellem.

Neq; natare, neq; literas. CCCX.

Μήτε νεῖν μήτε γράμματα, Neq; natare, neq; literas, subaudiendum nouit. In eos dicitur qui supra modum indocti sunt, nihilq; prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt, Nam hæc duo statim discebant pueri Athenis. Plato libro de legibus tertio. τοὺς δὲ ἐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἂν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπισῶνται. Qui uero cõtra affecti sapientes appellandi, etiam si neq; literas ut dicitur, neq; natare sciant. Item Aristides in apologia cõmuni quattuor oratorũ, Ἀλλ' ὡς γ' λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὔτε γράμματα ὅτε νεῖν εἰδότας ἐλέγχειν ἀξιῶν. Sed quemadmodum dici consueuit, perinde coarguendum existimans, quasi qui neq; literas neq; natare norit.

Mordere frenum. CCCXI.

Mordere frenum. D. Brutus libro familiarium epistolarum undecimo posuisse uidetur, pro eo quod est uel leuiter repugnare seruituti. Si frenum momorderis, peream, si te omnes quotquot sunt, conantem loqui ferre poterunt, hoc est si utcũq; significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt, quæ respondet Cicero. Si timidus inquiens essem, tamen ista epistola omnem mihi metum absterſisses. Sed ut mones frenũ momordi. Etenim qui te incluso omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & uiolãtillæ in diuersum sensum usurpauit, nempe pro eo quod est seruitutem accipere, frenúmq; recipere. Fama tace subiit leges & frena momordit. i. admisit uincula matrimonii. Quanquam an etiam in hunc sensum uerba Ciceronis accipi possint doctis excutiendum relinquo.

Manibus pedibúsq; CCCXII.

Extremum conatum significantes dicimus manibus pedibúsq;. Nam per manus declaratur industria conficiendi negocii, per pedes maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana, Ego hoc Pamphile tibi pro seruitio debeo conari manibus pedibúsq;. Vtitur hoc adagio semel atq; iterum Æschines in oratione cõtra Demosthenẽ. Homerus Iliados. Υ. Ἀλλ' ὅσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίντε ποσίντε. Immo quicquid ego possum manibus pedibúsq;.

Omnibus neruis. CCCXIII.

Eundem habet sensum, omnibus neruis. i. summa ui, summóq; studio. Nam robur iuxta philosophos in neruis situ. Vnde & neruos intendere, expedire neruos, & neruosa dicimus, quæ uegeta ualidáq; miniméq; languida. Cice. ad Quintum fratrem. Sic contende omnibus neruis & facultatibus.

Velis equisq; CCCXIIII.

Similem conatum significat uelis equisq; ad fugiendum aut assequẽdum magis q̃ ad efficiendum. M. Tullius ad Qu. fratrem libro secundo. Sic ego qui in isto homine colendo, tam indormiui diu, te me Hercule sæpe excitãte cursu corrigam tarditatem tum equis tum uelis. Quo quidem loco in uulgatis exemplaribus pro uelis uiris scriptum habetur. Idem officiorum libro tertio. Quibus obsoletis floret Epicurus eiusdem fere autor adiutórq; sententiæ. Cum his equis uelisq; ut dicitur, si honestum tueri ac retinere sententia est decertandũ est. In quibus exemplis usus est eadem metaphora paulo diuersius, ut qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad utrũq; pugnæ genus equestre ac nauale.

Remis uelisq; CCCXV.

Huic similimum est remis ac uelis. Inde translatum, quod cum nauis simul & remigio & uelo impellit' summus nautarũ conatus. Cice. libro tuscu. quæsti. iii. Tetra enim res est, misera detesta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bilis,omni contentione uelis ut ita dicam remiſcꝫ fugienda.Idem in prima Philippica,Tum uero tanta ſum cupiditate incenſus ad reditum,ut mihi nulli neꝫ remi neꝫ uenti ſatiſfacerẽt.Plautus in aſinaria.Remigio uelóꝫ quantuncunꝫ poteris feſtina & fuge.Vertit in diuerſum, hoc eſt in ſignificationem tarditatis metaphoram Ariſtophanes Εν ἐκκλισιαζούσαις Νῶ μὴν ἥδ οὔτε θέομεν οὔτε ἐλαύνομεν. Neꝫ currimus nunc,nec alias impellimur. Interpres exponit, neꝫ uentis neꝫ remis nauigamus.Quanꝗ nihil prohibet ad equeſtrem curſum referri.Virgilius ſimpliciter extulit in æneidos tertio,Leuam cuncta cohors remis uentiſcꝫ petiuit, Ad hãc formam pertinet quod ait Plato lib.de legibus ix. τὰς δὲ τῶν κακῶν ξωουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. Malorum autem conſuetudines fugito irreuerſim, hoc eſt ne reſpiciens quidem à tergo. Alluſit aũt ad Euripidices fabulam cui lex erat dicta ne reſpiceret, Item in geneſi Loth iubetur è Sodomis fugere ἀμεταστρεπτί. Et Virgilius,Tranſcꝫ caput iace,ne reſpexeris.

Nauibus atcꝫ quadrigis. CCCXVI.

Pro ſummo ſtudio ſummaqꝫ feſtinatione Flaccus dixit nauibus atcꝫ quadrigis in epiſtolis, Strenua nos exercet inertia,nauibus atcꝫ Quadrigis,petimus bene uiuere,quod petis hic eſt,Plutarchus aduerſus uſuram, Μηδὲ σύγε ἱππασίας τε μένειν μηδὲ ὀχήματα ζευκτὰ κερασφόρα· καὶ καταργύρα ἀ τόκοι ταχῆς καταλαμβάνοσι μὴ παραξέχασιν, ἀλλ' ὄνῳ ζανὶ τῷ τυχόντι, ἢ καβάλλῃ χρώμενος φεῦγε πολέμιον & τύραννον δανείστην. Ne uero tu aut equitatum opertus fueris,aut uehicula,iugalia,cornigera,& argento picta,quæ celeres uſuræ prætercurrunt & aſſequuntur.Verum aſino quopiam quãcunꝫ forte nactus fueris,aut caballo fuge hoſtem ac tyrannum uſurarium.

Citis quadrigis,Iouis quadrigis CCCXVII.

Citis quadrigis fugere,& Iouis quadrigis fugere,pro eo quod eſt q̃ocyſſime fugere legiẽ apud Plautum,ab Homero tranſlatum,qui diis quadrigas affingit,quibus quo lubitum ſit repente rapiantur,ex olympo in terras,è terris in cœlum,Ad quas alluſit Cicero ſcribẽs Qu.fratri. Quoniã ſcribis poema noſtrum ab eo probari quadrigis poeticis,modo mihi datæ Britanniam quã pingam coloribus tuis,meo penicillo,Plautus in aululari a, Quod iubeat citis quadrigis properet perſequi. Equis albis præcedere CCCXVIII.

Vbi quem aliis quapiam in re longe ſuperiorem ſignificabant,longóꝫ anteire interuallo,eũ albis equis præcedere dicebant,uel quod antiquitus equi albi meliores haberentᷤ,uel quod uictores in triumpho albis equis uectari ſoleant,uel qꝝ albi equi fortunatiores & auſpicaciores eſſe credantur,ut ad equeſtre certamen referamus metaphoram,Quod quidem indicat Apuleius cum ait,Poſtq̃ ardua montium & roſida ceſpitum,& gleboſa camporum emerſi,me equo indigena peralbo uehẽs iam eo quoqꝫ admodũ feſſo.Neꝫ enim temere addidit,uel indigena.i.theſſalico uel albo,Nam utrũqꝫ pertinet ad emphaſim pernicitatis,Horatius in ſermonibus de Perſio quodam, Durus homo atcꝫ odio qui poſſit uincere regem, Confidens tumidúſcꝫ adeo ſermonis amari Siſennas Barros ut equis præcurreret albis.Erãt aũt Siſenna & Barr⁹ homines quidã inſignita maledicẽtia.Etiam ſi Acron Barros legit ut ſit epitheton. Neꝫ diſſimile huic Plautinum illud in aſinaria.Nam ſi huic occaſioni tempus ſeſe ſubterduxerit, nunq̃ ædepol albis quadrigis indipiſcet poſtea. Mordicus tenere. CCCXIX.

Mordicus tenere eſt ſumma pertinacia tueri,quod græci uocant ὀδάξ. M.Tullius academica. quæſt.libro primo,Nam ab oñibus eiuſmodi uiſis perſpicuitatẽ,quã mordicus tenere debemus abeſſe dicemus,Diuus aurelius Auguſtinus in epiſtola quapiã ad diuum Hieronymũ.Illi me plus mouent qui eum poſterius interpretarentᷤ,& uerborum locutionúmqꝫ hebræarũ uiam, atcꝫ regulas mordicus ut fertur tenerent,non ſolum inter ſe non conſenſerunt,ſed etiã reliquerunt multa. Toto corpore,omnibus unguiculis CCCXX.

Similem habent pertinaciæ ſignificationem toto corpore atcꝫ oñibus unguibus,A feris ſumpta metaphora,quæ dentibus unguibus totoqꝫ corpore retinere ſolent,quod nolint extorqueri, Lucianus in dialogo Diogenis & Cratetis, Τὸ δὲ χρυσίον ὀδοῦσι καὶ ὄνυξι μὴ πάσῃ μηχανῇ ἐφύλαττον Cæterum aurum dentibus & unguibus atcꝫ omni ope ſeruabant.

Noctéſcꝫ diéſcꝫ. CCCXXI.

Aſſiduam atcꝫ infatigabilem diligentiam paſſim hac figura ſignificãt noctéſcꝫ & dies,Horatius in arte,Nocturna uerſate manu,uerſate diurna,Heſiodus,Νυκτάς τε μὴ ἤματα,Noctéſcꝫ diéſcꝫ, Idem alibi, Ημον ὅτ' ὀὐνάξῃ καὶ ὅταν φάος ἧερον ἔλθῃ,Cumcꝫ cubile petit,cumcꝫ aureus exoritur ſol,Eſt ſubinde & apud Homerum. Terra mariqꝫ. CCCXXII.

Faciem prouerbialem habet & illud.Terra mariqꝫ,quoties extremum conatum ſtudiumqꝫ ſignificamus

gnificamus,Theognis,χρὴ γὰρ ὁμῶς ὠδῖ γαῖάν τε καὶ οὔρεα νῶτα θαλάσσης δίζεσθαι χαλεπῆς κύρνε λύσιν πενίης. Paupertatis enim duræ terraq; mariq; Quærere Cyrne aliquod conuenit effugiũ.

Toto pectore, CCCXXIII.

Cum ſyncerum & abſolutum amorem ſignificamus toto pectore dicimus & toto animo. παντὶ σθένει καὶ παντὶ θυμῷ, Cice. de legibus li.i. Vbi illa ſancta amicitia ſi non ipſe amicus per ſe amatur toto pectore ut dicitur. Citatur & apud Ariſtotelem in æthicis,idq; prouerbii loco to to animo. Quanq̃ illud toto pectore etiam ad ſtudium diligenti ámq; referri poteſt. Vt facit M. Tullius libro epiſtolarum familiarium xiii.epiſtola prima. De Scapulanis hortis toto pectore co gitemus.

Molli brachio,leui brachio CCCXXIIII.

His pene diuerſum eſt molli brachio & leui brachio,cum indiligentem operam ſignificamus Cicero epiſtolarum ad Atticũ libro ſecundo. Quod me quodammodo molli brachio de Pom peii familiaritate obiurgas,nolim ita exiſtimes,Idem ad eundem libro quarto. Cõſules qui illud leui brachio egiſſent rem ad ſenatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare. CCCXXV.

Reperitur apud idoneos ſcriptores omni telorum genere oppugnare,pro eo quod eſt modis omnibus inſectari. Metaphora ſumpta uideri poteſt ex illo uerſiculo Homerico,ἐγχείῃ ἀοθεῖτε μεγάλοισί τε χθαμαλοῖσιν, Haſtiſq; gladiiſq; & ſaxis grandibus urgent. Cui finitimum eſt ceſim ac punctim. Nam his duobus modis hoſtem impetimus.

Cominus atq; eminus. CCCXXVI.

Ad eandem formam pertinet cominus atq; eminus. Tranſlatum & hoc à bello in quo nunc conſerti pugnant gladiis,nunc machinis procul tela in hoſtem torquentes.

Omnem mouere lapidem. CCCXXVII.

Πάντα λίθον κίνει. Vnũquenq; moue lapidem,hoc eſt omnia experire, nihilq; intentatum re linque, Quod adagium hoc pacto natum eſſe plæriq; ferũt, Xerxes græcos bello adortus, cum eſſet apud Salaminem ſuperatus, ipſe quidem inde ſe mouit, uerum Mardonium reliquit, qui ſuo nomine bellum proſequeretur. At cum hic quoq; in plateis parum proſpere pugnaſſet,fuga tuſq; eſſet,fama uulgo inualuit. Mardonium intra ambitum tentorii ſui theſaurum ingẽtem hu mo defoſſum reliquiſſe. Hac ſpe pellectus Polycrates Thebanus,eum agrum cõmercatus eſt, Ve rum ubi iam multum diuq; theſaurum quæſiſſet,neq; quicq̃ proficeret. Delphicum oraculũ con ſuluit,qua ratione poſſet eas pecunias inuenire. Apollo reſpondit his uerbis, πάντα λίθον κίνει, id eſt unumquenq; moue lapidem. Id ſimul atq; feciſſet multam auri uim reperiſſe ferunt, Sũt qui metaphoram ſumptam exiſtiment,ab his qui cancros uenantur in litore. Nam hi plærunq; ſub ſaxis latitant,quos mouent qui cancros quærunt. Effertur adagium etiam ad hunc modũ,πάντα κινήσω πέζον. Omnem mouebo petram.i.omnia periclitabor,Euripides in Heraclidis πάντα κι νήσω πέζον.i.omnia facturam, Plinius iunior in quadam epiſtola,Ego iugulũ ſtatim uideo,hũc premo. Premit certe quod elegit. Sed in eligendo frequenter errat. Reſpondi poſſe fieri ut genu eſſet aut tibia,aut talus ubi iugulum putaret. At ego inq̃ qui iugulum perſpicere non poſſum,oĩa pertento,omnia experior, πάντα deniq; λίθον κινῶ. Diuus Baſilius ad nepotes. Ad quod ut uiati cum paremus omnis lapis,ut dici ſolet,mouendus eſt. Fortaſſis huc alludit & Theocriticum, καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. De Galatea laſciuiente atq; omnia tentante quo Polyphemum in ſe prouocaret.

Omnem rudentem mouere. CCCXXVIII.

Πάντα κάλων σείειν. Omnem ſunem mouere. Aliunde ducta metaphora ſenſum eundẽ efficit Ariſtophanes in equitibus, Νῦν δεῖ σὲ πάντα δὴ κάλων ἑλκύσαι, καὶ λῆμα θέλειον φορεῖν, ἢ λόγους ἀφύκτους, Nunc te neceſſum omnem rudentem emittere. Et lemma ferre uehemens ac rationes ineuitabiles. Lucianus in Pſeudomante, καὶ πάλαι κάλων ἐκείνων ἀμώσασθαι βαλόμενος. Atq; omnem mouebam funem hominem ulciſci cupiens. Apollonius in epiſtola ad euphratẽ,πάντας φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. Negociatorem aiunt omnem funem mouere oportere.

Omnem iacere aleam. CCCXXIX.

Omnem iacere aleam,eſt rem uniuerſam periclitari,fortunæq; arbitrio cõmittere. Siquidem alea fortunæ ludus eſt magis q̃ artis. Vnde prouerbiali figurá ſiquando ancipitem rei euentum ſi gnificamus quaſi non ab arbitrio iacientis,ſed à fortuna pendentis aleam iaci dicimus. Ita Te rentius in adelphis uitam hominum perinde dixit eſſe quaſi cum ludas teſſeris,ut quod iactu nõ cecidit,id arte ut corrigas,Lucianus in dialogo cui titulus ὑπὲρ τῶν εἰκόνων μιμήσω ἀναῤῥίψαι τὸν κύβον, Audebo teſſerã iacere. Euripides in theſo,χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν ψυχὴν προβάλλοντ' ἐν

κύβοισι δάμενος. Par eſt labore digna ferre premia. Quicunq; uitã ſortis obiicit aleæ. Ariſtides in Pericle, καὶ ἐς ἅπαντα πάντων κύβος ἀνερρίπτει, σωμάτων, χρημάτων, δόξης ἡγεμονίας. Vna ſup oĩbus alea iacebaſ, uita, pecuniis, fame, principatu. C. Cæſar ad Rubiconẽ, qui fluuius italiam à gallia diſterminat, pauliſper ſecum hæſitans, animóq; reputãs, quam arduam rem moliretur, poſteaq; oſtento eſt animus additus. Eamus, inquit, quo deorum oſtẽta, quo inimicorum iniquitas uocat iacta eſto alea. Plutarchus in apophthegmatis ad hunc modum dixiſſe refert, Πᾶς ἂν ἐμοὶ φθῶ κύβος. Omnis iacta ſit alea, ad quod alludens Lucanus. Cadat alea fati Alterutrum merſura caput. Item Petronius Arbiter. Iudice fortuna cadat alea. Plato uitam humanã teſte Plutarcho ſimilem eſſe dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quæ ceciderint recte uti. Quid cadat id fortunæ in manu eſt, diſtribuere uero recte quæ forte ceciderunt, id in nobis eſt ſitum. Quam comparationem imitatus fuiſſe uidetur Terentius in Adelphis.

Vela uentis permittere. CCCXxX.

Neq; diſſimili figura dixit Quintilianus in præfatione inſtitutionũ oratoriarũ. Permittamus uela uentis & orã ſoluentibus bene precemur, hoc eſt editionis ancipitem euentũ utcunq; cadet experiamur. Similimũ eſt illud apud Senecã in Agamemnone. Fluctibus dedi ratẽ. Hoc eſt rem fortunæ arbitrio cõmiſi. Theognis Οὐϊκα νῦν φορόμεθα καθ' ἱστία λδνκὰ βαλόντες, Quare nũc ferimur pandẽtes carbaſa uentis. Sub omni lapide ſcorpius dormit. CCCXXXI.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος ἕυδει. Sub omni lapide ſcorpius dormit. Admonet adagium cauẽ dum eſſe, ne quis apud capcioſos & calumnioſos temere loquatur, quicquid enim attigerit periculum eſſe ne mordeatur. Conſtat autem ſcorpios ſolere ſub ſaxis cubitare, quæ ſi quis tollat incautius, fit ut ictus uulnus accipiat. Conueniet & in moroſos, qui quiduis cauſari ſolent, uel in pigros, qui friuola quædam prætexentes ſuffugiunt laborem. Ariſtophanes, Ἐν θεσμοφοριαζούσαις. Τῶ παροιμίαν δ' ἐπικνῶ τὴν παλαιὰν ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που καὶ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀφρᾶν, Sermo mi uetus probatur. Nam decet lapide ſub omni Mordeat ne rhetor, obſeruare. Nicandri commentator hũc ſenarium citat ex captiuis Sophoclis. Ἐν παντὶ πάρ τε σκορπίῳ φρασσῆ λίθῳ Etenim ſub omni lapide ſcorpius excubat, id eſt nihil tutum & omnia cauenda.

Aſinus ad lyram. CCCXxXII.

Ὄνος λύρας, ſubaudi ἀκροατής. Aſinus lyræ auſcultator, in eos qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſiſq; auribus. Hunc titulũ prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidã indidit. Eiuſdem apud Gelliũ extant hæc uerba è ſatyra cui titulus teſtamentũ. Si quis mihi filius unus, plures ue in decẽ mẽſibus gignunt, ſi erunt ὄνοι λύρας. i. aſini ad lyrã, exhæredes ſunto, ὄνους λύρας appellat indociles bonarũ artium atq; intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellã. Quos ego cũ poſſem meo iure contemnere, aſino quippe lyra ſuperflue canit, tamen ne nos ſuperbiæ ut facere ſolent, arguãt, Et idem aduerſus Vigilantiũ. Quanq; ſtulte faciam magiſtro cunctorum magiſtros quærere, & ei modum imponere, qui loqui neſcit & tacere non poteſt Verum eſt illud apud græcos prouerbium ὄνος λύρας, Lucianus de iis qui mercede ſeruiunt, Τί γὰρ κοινὸν φασι λύρᾳ καὶ ὄνῳ. Quid cõmercii aſino cũ lyra? Idẽ aduerſus indoctũ, ἀλλ' ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα, ſed aſinus lyram audis auriculas mouens. Vnde & hoc pacto efferẽ adagium, ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, Aſinus auriculas mouens. Rurſum ad hunc modũ, Ὄνῳ τίς ἐλεγε μῦθον ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. Aſino quidã narrabat fabulam, At ille auriculas mouebat, In eos qui cũ nihil intelligant, tamẽ perinde quaſi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt aut arrident dicẽtibus. Eſt aũt aſino naturale ſubinde mouere auriculas, ueluti ſignificanti ſe iam intelligere cũ nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſcultantem lyrã, ſed ipſum canere conantẽ, Lucianus, καὶ μάλιστά γ' ὅταν ἄλλη τις ἀκροᾶται θέλῃ, ὄνος αὐλεῖν φασι. Maxime ſi quãdo canit, cupitq; feſtiuus ac lepidus uideri, aſinus ut aiũt, ipſe lyra canẽs, Idẽ in pſeudologiſta, ὅταν δὲ τὸ ῥῦς λόγος ὄνον κιθαρίζειν πειρόμενον ὁρῶν, Iuxta hoc ipſum quod uulgo dici ſolet, aſinũ conſpiciens cithara canere tentantẽ. Recte torquebiẽ in eos qui indecore tentant artificiũ, cuius ſunt imperiti, & à quo natura abhorrent

Sus tubam audiuit. CCCXXXIII.

Σάλπιγος ὗς ἤκουε. Tubam ſus audiuit, In eos quadrabit qui res quidẽ egregias audiunt, uerũ eas neq; intelligunt neq; miranẽ, Aut in eos qui iis quæ audiunt neq; gaudent neq; commouenẽ. Equi tubarũ clangore concitanẽ ad bellum, Suem abigat citius q̃ animet ad pugnã, Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius, Ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγος ὗς, Aſinus lyram, ſus audiit ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus. CCCXXXIIII.

Nihil graculo cum fidibus. i. nihil ſtolidis & imperitis cum bonis literis, Nam graculus auis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

eſt ineptæ moleſtæq; garrulitatis atq; obſtrepera, adeo ut à uoce qua ſonat nomen inditũ putent autore Quintiliano primo inſtitutionum libro. Tum ſui generis cõuentus amat, quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porro cithara ſilentium poſtulat & aures attentas. Aulus Gellius noctium atticarum extrema lucubratione ſane q̃elegãter hoc adagium torquet in quoſdam pingui ore ingenio homines, ſtolidáq; loquacitate præditos, prophanos, Ἀμούσους. i. a muſarum ſacris alienos, qui politiores literas elegantioremq; doctrinam uel ridere poſſunt, uel etiam contemnere, intelligere nequaq̃ poſſunt. Quos ea demum iuuant quæ ipſi ſcilicet didicerũt, ſordida, muta, indocta. Hi pari importunitate & alienæ doctrinæ obturbant, & ſuam inſcitiam paſſim uenditant atq; inculcant, neminem præ ſe non contemnentes. Hoc igitur hominum genus Gellius à ſuis cõmentariis, quibus nihil fieri poteſt neq; terſius neq; eruditius, quaſi fuſte quodam abigens Vetus eſt inquit adagium nihil graculo cum fidibus.

Nihil cum amaracino ſui. CCCXXXV.

Atq; ei continenter ſimile quoddam ſubnectit, Nihil cum amaracino ſui, hoc eſt ſtolidis uel optima putẽt diſplicentq;, Amaracus genus herbæ Siculorum lingua à Cynare Cypri regis eiuſdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuerſum fuiſſe fabulis proditum eſt. Cæterum Seruius in primum æneidos ſcribit amaracum puerum fuiſſe regis ungentarium, qui caſu lapſus dum ferret ungẽta, maiorem confuſione odorem creauit. Vnde & optima ungenta amaracina dici cœperint. Hunc poſtea in herbam amaracum fuiſſe conuerſum. Eadem dicitur & ſanſucum, & aliis atq; aliis nominibus, ut autor eſt Dioſcorides in tertio libro, aitq; gratiſſimi eſſe odoris, atq; totam odoratam. Plinius libro xiii. ca. primo. Inter ungenta nobilia & amaracini facit mẽtionem, referetq; quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimum, poſtea eodem in loco prælatum Melinum. Deinde docet uariis ungentis admiſceri ſanſucum, quemadmodum & Telino. Quin etiam ex ſimplicis amaraci ſuco nobiliſſimum ungentum confici. Idẽ li. xxi. ca. xxii. ſcribit in Cypro ſanſucum laudatiſſimum & odoratiſſimum naſci. Eiuſq; uaria oſtendit remedia. Atq; ex eo oleum quoq; fieri, quod amaracinum ſeu ſanſucinum uocetur. Cum igitur huiuſmodi ſit amaracinum, contra ſue nihil immundius, nihil ſordium amãtius (Quemadmodum dixit & Virgilius Immũdi meminere ſues, Præterea Flaccus, uel amica luto ſus, & lutulenta ruit ſus) nihil profecto minus conuenit roſtro ſuillo, q̃ delitiæ unguentariæ, quippe cui id demũ dulce olet, quod cœnũ olet. Maxime quod inter unguenta peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum eſt ſuillo gẽneri, ita ut illis ueneni inſtar ſit. Siquidẽ credimus Lucretio, cuius in ſexto libro hi ſunt uerſus. Deniq; amaracinum fugitat ſus, & timet omne Vnguentum Nam ſetigeris ſubus acre uenenum eſt. Ad hoc adagium alluſiſſe uidetur M. Tullius cum ait, Illi alabaſtrus unguenti plena putet, i. optima pro peſſimis diſplicent. Simile quiddam dici poſſet de ſcarabeo, cui unguentum pro ſtercore eſt, oletum pro unguento, id quod uulgo quoq; dici ſolere propemodum innuit Plutarchus in commentario in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis cõponit, Λέγουσι οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολίπειν τὰς δὲ δυσωδίας διώκειν. Aiunt ſcarabeos unguentũ fugere, graue olentia ſectare. Quid cani & balneo? CCCXXXVI.

Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ. Quid commune cani cum balneo? Hoc equidem adagium eo lubẽtius refero, quod mihi refricat renouatq; memoriam pariter ac deſyderium Rodolphi Agricolæ Friſii, quem ego uirum totius, tum Germaniæ, tum Italiæ publico ſummoq; honore nomino, illius quæ genuerit, huius quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim unq̃ hoc ciſalpinus orbis produxit omnibus literariis dotibus abſolutius, abſit inuidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina in qua uir ille non poterat cũ ſummis artificibus cõtendere. Inter græcos græciſſimus. Inter latinos latiniſſimus, in carmine Maronem alterũ dixiſſes, in oratione Politianum quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio uel extemporalis adeo pura, adeo germana, ut nõ friſium quempiam, ſed urbis Romanæ uernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam abſolutæ parẽ adiunxerat eruditionem. Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars muſices, quam non exactiſſime calleret. Extremo uitæ tempore ad literas hebraicas, ac ſcripturam diuinam totum animum appulerat. Atq; hæc conantem fatorum inuidia uirũ terris eripuit, nondũ annos natum quadraginta. Extant paucula quædam illius monimenta, epiſtolæ quæpiam. Carmina item uarii generis Axiocus Platonis latinus factus, Iſocrates ad Demonicum uerſus. Tum una atq; altera oratio habita in publico ſcholaſticorum Ferrarienſium cœtu. Nam illic & didicit, & publice docuit. Latitant apud neſcio quos cõmentarii dialectices. Verterat & Luciani dialogos aliquot, ſed ut ipſe erat gloriæ negligens, & plæriq; mortales rem alienam ſanè quã indiligenter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

curare ſolent,nondum in lucem emerſerunt,Quanq̃ hæc ipſa quæ extant tametſi ne ædita quidem ab ipſo,plane diuinitatem quãdam hominis præ ſe ferunt,Verum ne uideat homo germanus,immodico patriæ ſtudio cæcutire.Hermolai Barbari Veneti,de eo epitaphium ſubſcribã elegantiſſimum profecto,& de quo dubites utro ſit dignus,illo ne qui ſcripſit,an hoc quẽ eo exornauit? Eſt autem huiuſmodi. Inuida clauſerũt hoc marmore fata Rodolphum. Agricolã Friſii,ſpémq; decúſq; ſoli. Scilicet hoc uiuo meruit germania,laudis Quicquid habet Latiũ, græcia quicquid habet. Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius,aut omnino magnificentius contingere? q̃ teſtimonium tam ſplendidum,tam plenum, idq; redditum non uiuo,ſed iam uita defuncto,ne quis ab amore magis q̃ à iudicio profectũ cauſari poſſit.Deinde non à germano, ne quid patriæ communis ſtudium eleuet teſtimonii põdus. Deniq; ab eo uiro qui non ſolum italiam ſuam,uerum etiam omne ſeculum hoc noſtrũ illuſtrarit,cuius tãta eſt apud omneis eruditos autoritas,ut impudentiſſimum ſit ab eo diſſentire,tam inſignis in reſtituẽdis literis utilitas,ut aut à literis omnibus alieniſſimus,aut certe ingratiſſimus habeatur,apud quem Hermolai memoria non ſit ſacro ſancta,His itaq; tam plenis tamq; abſolutis uiri laudibus equidem fateor me peculiarius etiam atq; impenſius fauere,quod mihi admodum adhuc puero cõtigit uti præceptore huius diſcipulo Alexandro Hegio Vueſphalo,qui ludum aliquando celebrem oppidi Dauentrienſis moderabatur,in quo nos olim utriuſq; linguæ prima didicimus elementa, uir (ut paucis dicam) præceptoris ſui ſimilimus,tam inculpatæ uitæ q̃ doctrinæ non triuialis,in quo unum illud uel Momus ipſe calumniari fortaſſe potuiſſet,quod famæ plus æquo negligens, nullam poſteritatis habebat rationem.Proinde ſi quæ ſcripſit,ita ſcripſit,ut rem ludicram haud ſeriam egiſſe uideatur.Quanq̃ uel ſic ſcripta ſunt eiuſmodi ut eruditorum calculis immortalitatẽ promereantur.Itaq; in hanc digreſſionẽ non temere ſum expatiatus,non ut glorioſæ germaniæ laudes iactarem,ſed ut grati diſcipuli uicibus fungerer,& utriuſq; memoriæ debitum officium utcunq; perſoluerem,propterea quod alteri ueluti filii debeam pietatem,alteri tanq̃ nepotis charitatem. Nunc ad adagium,quod me quondam puellum græcanicæ linguæ rudem adhuc didiciſſe memini,ex epiſtola quadã longe doctiſſima Rodolphi mei,qua quidem ille ſenatui Hantuerpienſi ſumma tum fide,tum facundia ſuadere conatur,ut ludo literario præficiant aliquem qui bonas literas didicerit, nec uti ſolent infanti theologo aut phyſico id muneris cõmittant, qui cum ſe quacunq; de re dicere poſſe confidat,ipſum dicere quid ſit ignoret. Quid enim is inquit faciet in ludo literario? Nempe ut græci dicunt id quod canis in balneo.Lucianus aduerſus inerudítum, καὶ τῶν ὁρώντων ἕκαστος ἅθροος τὸ προχειρότατον ἐκεῖνο ἐπιφθέγξεται τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ. Atq; unuſquiſq; conſpicientium protinus illud uulgo tritiſſimum in te iacit. Quid cani cum balneo? Quadrabit in eos qui ad rem quampiã prorſus ſunt inutiles,ita ut in balneo nullus eſt omnino canum uſus. Aſinum ſub freno currere doces CCCXL.

Aſinum ſub freno currere doces,hoc eſt doces indocilem. Nam equus ad curſum idoneus,aſinus ad equeſtrem curſum inutilis. Horatius,Infœlix operam perdas,ut ſi quis aſellum In cãpum doceat parentem currere freno.Acron admonet prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi quod alibi retulimus. Τὸν ἵππον εἰς πεδίον. Equum in campum.

Alienam metis meſſem. CCCXLI.

Ἀλλότριον ἀμᾶς θέρος. Alienam metis meſſem.Duplex eſt uſus huius adagii,quippe quod pariter & in eos conuenit qui commoditatibus aliena partis opera potiuntur,& in hos qui negociũ non ſuum parum diligenter curãt.Ducta metaphora à uetuſto more,quo uicini ruſtici in deme tenda ſegete mutuam inter ſeſe operam commodabãt. Fit autem hominum more ut in ſuopte quiſq; negocio longe ſit attentior q̃ in alieno.Id quod eleganter admonet apologus ille de Caſſitha,quem nõ pigeret referre,niſi promptum eſſet cuilibet apud Aulum Gellium legere, Poteſt & eo referri,quod aliquoties fit,ut eiectis iis qui ſementem fecerunt alii in eorum locum ſuccedant,citráq; laborem alienis fruantur ſudoribus.Vnde Maronis illud. En quis cõſeuimus agros? Ariſtophanes in equitibus, τἀλλότριον ἀμῶν θέρος, Alienam metens meſſem. Dictum eſt in Cleonem,qui in rem paratam multiſq; laboribus à Demoſthene prius labefactatam ueniens Pylo capta gloriam omnem uictoriæ in ſe trãſtulit,Demoſtheni præter inuidiam nihil relictum. Cui confine eſt illud Homeri ex odyſſeæ libro primo. Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν, Quãdo quidem impune uictum comedunt alienum.Eandem ſententiam Ariſtophanes in eadem fabula ſic extulit. Ἐγὼ δὲ βαδιστῶν γ' ἀπ' ὀργαστηρίου ἕλαυνος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφελόμην. Ego obambulans ab officina longius Alio coquente ollam paratam ſuſtuli.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ita fugias ne præter caſam. CCCXLII.

Extat apud Terentium in Phormione cum primis uenuſtum adagium. Ita fugias ne præter caſam, quo quidem admonemur, ne ſic aliud uitium fugiamus, ut in aliud maius incauti deuoluamur. Noſtrapte culpa facimus, inquit, ut malos expediat eſſe, dum dici nimium nos bonos ſtudemus & benignos. Ita fugias ne præter caſam quod aiunt. Verba ſunt Demiphonis ſenis ſemet accuſantis, quod dum auari famam plus ſatis cupide ſtuderet effugere, ſtulti reprehenſionem in curriſſet. Donatus adagii metaphoram hūc ad modum enarrat, ſi modo commentum hoc Donati uidetur eſſe. Ita fugito ne tuam caſam prætermittas, quæ ſit tibi tutiſſimum exceptaculum Aut ita fugias ne p̄ter caſam, ubi cuſtodiri magis & præhendi fur & mulctari uerberibus poteſt, Aut uerbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis ne ante caſam tranſeat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hanc ueluti diuinationem incerta ac uaria coniectanti um quis ferret, niſi uideremus & iuris interpretibus, & græcorum adagionum enarratoribus hūc eundem eſſe morem. Primum interpretamentum mihi magis arridet, Quidam em̄ calore fugiendi etiā ea p̄tercurrunt ubi cōmode poterant quieſcere. Quod unica uoce græci παραφέρεσθαι uocant, id eſt perperam præterire ac præteruehi, ab eo quod amplectendum erat aberrantem.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi. CCCXLIII.

Τὴν χάρυβδιν ἐκ φεύγων, τῇ σκύλῃ περιέπεσον, Iambici ſunt dimetri ἀκέφαλοι, quos caſus ne effuderit, an ars finxerit incertum. Horum hic eſt ſenſus. Euitata Charybdi in Scyllam incidi, hoc eſt dum uito grauius malum, in alterum diuerſum incidi. Sumptum adagium ab Homerica fabula quæ narrat Vlyſſem dum metu charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, ſex è comitum ſuorum numero perdidiſſe. Quidā aiunt Scyllam Niſi Megarēſium regis fuiſſe filiam, quæ propter aureum crinem ademptum patri in monſtrum hoc marinum conuerſa ſit, ut meminit Pauſanias in Corinthiacis. Cui uidetur aſſentiri Virgilius in bucolicis cum ait. Quid loquar aut Scylam Niſi, quam fama ſecuta eſt Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis. Seruius indicat Scyllam Phorci & Cretheidis nymphæ filiam fuiſſe. Hanc cum amaret Glaucus, Circe quæ illius amore tenebatur, quod eum in Scyllam propenſiorem eſſe uideret, fontem in quo nympha lauare conſueuerat, magicis uenenis infecit. In quem cum illa deſcendiſſet, pube tenus in uarias mutata eſt formas. Nam id Circe peculiare, in ferarum figuram homines uertere. Horrens itaq; ſuam deformitatem, ſeſe in mare præcipitē dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei uarietate diuerſa eſt ſcriptorum opinio. Saluſtius putat eſſe ſaxum in mari prominens, quod procul uiſentibus muliebrem formam imitetur, in quod illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum uidentur imitari, finxerūt illam à pube huiuſmodi feris ſuccinctam eſſe. In græcorum commentariis inuenio triremē fuiſſe quandam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scylæ, παρὰ τὰ σκυλεύειν, quod hac graſſantes pyratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infeſtarent, reliquaſq; naues quotquot præteriſſent, diſpoliarent, atq; hinc natam fabulam. De Charybde uero narrant Poetarum fabulæ, hanc fœminam fuiſſe uoraciſſimam, quæ quod Herculis boues rapuiſſet, a Ioue fulmine icta, in mare præcipitata eſt, & in huiuſmodi uerſa monſtrum, quod adhuc priſtinam ſeruat naturam. Abſorbet enim uniuerſa, quæq; abſorbuerit, ea circa Tauromenitanum egerit litus, ut Saluſtius eſt autor. Vnde tanquam prouerbio Scortum uorax & auiditatis nunquam ſaciatæ Charybdim appellat Horatius. O quanta laboras Charybdi. Digne puer meliore flamma, Seruius ait Scyllam in Italia eſſe, charybdim in Sicilia. Virgilius in æneidos libro tertio, tranſitum hunc inter duo pericula anguſtum eleganter deſcribit. Hæc loca inquiens Vi quondam uaſta, conuulſa ruina.
Tantum æui longinqua ualet mutare uetuſtas, Diſſiluiſſe ferunt, cum protinus utraq; tellus
Vna foret, uenit medio ui pontus, & undis Heſperium Siculo latus abſcidit aruaq; & urbes.
Littore diductas, anguſto interluit æſtu, Dextrum Scylla latus, leuum implacata Charybdis
Obſidet. Et idem alibi. Inter utramq; uiam læti diſcrimine paruo Ni teneant curſus.
Homerus Odiſſeæ M. periculum utrunq; multis uerbis deſcribit, facitq; Circen admonentem Vlyſſem, ut ad Scyllam potius inflectat curſum, quam ad Charybdim, propterea q̄ præſtet ſex è ſociis deſyderari, q̄ pariter omnes interire, declarans nimirū plus diſcriminis eſſe in Charybdi q̄ in Scylla. Μὴ σύγε κῆδε τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ἔτ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων
Ἀλλὰ μάλα σκύλλης σκοπέλῳ πελάσσας παρὰ λιμένος ὦκα Νῆα περήσειν ἐλάαν, ἐπεὶ πολὺ φέρτερόν ἐστι
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμενα ἢ ἅμα πάντας. Abſit ut illic tum fueris cū faucibus undas Illa reſorbuerit, neq; enim è diſcrimine tanto Ipſe uel eripiat Neptunus, uerum age Scyllæ Vicinus ſco-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pulso celeri præteruche cursu Quandoquidem comites sex multo perdere præstat, Quam ut semel exitium quotquot sunt auferat omneis. Adagio trifariam uti licebit, uel cum admonebimus.si quando in eas rerum angustias deuentum fuerit,ut citra dispendium discedi non queat,è duobus malis id quod leuius est eligamus,uidelicet Vlyssis exemplo,& magis in eam uergamus partem,ubi minus sit iacturæ.Quod genus si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur,malit propior esse pecuniæ q̃ uitæ periculo, propterea ꝙ facultatum iactura utcunq; sarciri potest,uita semel amissa nunquam restituitur. Vel cum ostendemus negocium anceps & periculosum,in quo summa moderatione sit opus,ut in neutram pecces partem.Hic iam non habebitur ratio,utrum maius sit periculum,uerum hoc tantum intelligitur,ingens utrobiq; discrimẽ subesse.Prioris exemplum fuerit.Memento longe satius esse in dispendii Scyllam incidere, q̃ in ualetudinis charybdim,præstabilius est in rei pecuniariæ iacturam uelut in Scyllam incurrere,q̃ in infamiæ charybdim incidere.Posterioris hoc, curãdum ut ita populo studeas,ne principis offendas animum.Caute circumspectèq; rem gerito,memor tibi inter Scyllam & charybdim esse cursum.Tertius fuerit modus si inuertas,hoc pacto,Dum parum eruditus uideri times, in arrogantis opinionem incurristi,hoc est plane, quod dicitur, dum Scyllam uitas in charybdim incidisti,Celebratur apud latinos hic uersiculus,quocunq; natus autore,nam in præsentia non incurrit,Incidit in Scyllam cupiens uitare Charybdim.

Fumum fugiens in ignem incidi. CCCXLV.

Κάπνον γε φεύγων εἰς αὐτὸ πῦρ ἐνεπέπτωκα, Dum uito fumum flammam in ipsam decidi.Senarius est prouerbialis superiori sententiæ finitimus.Lucianus in Necyomantia.Ελελήθειν δὲ ἐμαυτὸν ἐς αὐτό φασι τὸ πῦρ ἐκ τοῦ κάπνου διαζόμενος. Ignorauerã aũt quod iuxta prouerbium ex fumo in ipsum ignem cõpellerer.Vtitur & Plato cum ait,populum dum recusat ingenuis seruire, quasi uitato fumo in flammã incurrere,uidelicet ut seruis etiam seruire cogatur.Huc allusit Horatius cum ait in sermonibus.Nam frustra uitium uitaueris illud.Si te alio prauum detorseris.Et in arte poetica.In uitiũ ducit culpæ fuga,si caret arte,Plutarchus, ὁδὲ δυσωπίας τῇ δὲ δυσωπίᾳ συνέβηκεν ἀτεχνῶς, φεύγοντα κάπνον ἀνθρακιᾶς, εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτῷ.Ineptæ aũt uerecundiæ illud haud dubie accidit,ut fumũ fugiens infamiæ in ignẽ coniiciat sese.i.in aliud maius malum

Latum unguem,ac similes hyperbolæ prouerbiales. CCCXLVI.

Transuersum digitum aut unguem discedere,frequẽter est apud Ciceronem.pro eo quod est ex minimo spacio.Fit autem festiuior metaphora,quoties his uerbis perfectam imitationem, ac plenum undequaq; consensum significamus,ut academicarum quæstionum li.ii.Ab hac regula mihi non licet transuersum,ut aiunt,unguem discedere.Ibidem.Vbi enim aut Zenocratem sequitur,cuius libri sunt de ratione loquẽdi multi,& multum probati,aut ipsum Aristotelem quo profecto nihil est acutius,nihil politius.A Chrysippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho qui reliquis cõtemptis Chrysippum per omnia sequeretur.Idem ad Atticum. Mihi certissimum est ab honestissima sententia digitum nunquam,Rursus ad eundem li.xiii. Curandũ est atq; hoc in omni uita sua quenq; a nostra conscietia transuersum unguem non oportere discedere.Idem in epistolis familiaribus.Vrge igitur transuersum unguem,quod aiunt,a fabo. Sunt illa quidem minus figurata,sed tamen prouerbialia.Plautinus Euclio in aululari a.Si tu Hercle ex isthoc loco digitum transuersum aut unguem latũ excesseris,Cicero in Verrem.Digitum non discedebant. Idem ad Atticum li.xiii.epi.i.Pedem adhuc è uilla egressi nõ sumus,ita magnos & assiduos hymbres habebamus.Metaphora partim sumpta uidetur ab iis qui tabulam aut saxũ aut simile quippiam digitis latis metiuntur,quoties exquisitæ rei modus spectatur. Nam reliqua cubitis metiri solemus,minima mensurarum latus digitus est.Partim a iugerum mensoribus,qui stadiis,passibus, & ut minima mensura pedibus soli spacium metiuntur.Vulgo etiam nunc dicunt culmum latum,simili figura,pro eo quod est ne tantillum quidem.

Pedem ubi ponat non habet. CCCXLVII.

Vnde & illa prouerbialis hyperbole ducta uidetur apud Ciceronem. Pedem ubi ponat non habet,pro eo quod est,ne tantillum quidem agri.Conueniet autem in hominem insignite tenuem atq; inopem,cui ne uestigium quidem pedis sit in agrorum possessionibus.Apud eundem est iocus,in fundum quem possis mittere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere. CCCXLVIII.

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν ἐσκρόσειν λίθον. Iterum ad eũdem turpe lapidem impingere.Senarius elegans ac prouerbialis refertur a Zenodoto in collectaneis adagiorum, Vsurpatur ab Ausonio

nio in epistola quadam. Etenim inquit popoſciſti tu, ut tua epiſtola ad eũdem lapidem bis offen deres. Ego autem quæcunq; fortuna eſſet ſemel erubeſcerem. Eſt autem bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadem in re peccare. Nam primus error uel græco adagio ueniam meretur. Iteranti culpam uenia dari non ſolet, Inter græcanicas ſentẽtias celebratur & hæc, Δὶς ἁμαρτῆν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. Sapientis haud eſt bis in eodem labier. Fertur & Publianus mimus non alienus ab hac forma. Improbe Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit, At Scipio ſapienti ne ſemel quidem errare permittit, ut dicat οὐκ ὠμην, Non putaram.

Eadem oberrare chorda. CCCXLIX.

Horatius in arte poetica ſentẽtiam haud diſſimilem diſſimili metaphora extulit. Et citharœdus inquiens Ridetur chorda qui ſemper oberrat eadem. A cantoribus ducta trãſlatio eſt, quibus uehementer fœdum ſit, iiſdem fidibus ſæpius peccare. In eos igitur concinne dicetur, qui uel in ſimili re crebrius peccant, uel culpam eandem iterum atq; iterum committunt. Primus enim lapſus uel caſui datur, uel imprudentiæ, iteratus ſtulticiæ tribuitur aut inſcitiæ

Non tam ouum ouo ſimile. CCCL.

Extant apud autores aliquot ſimilitudinis adagia. Quorum de numero eſt. Non tam ouum ouo ſimile, de rebus indiſcretæ ſimilitudinis. Cice. acade. quæſt. li. ii. Vides ne ut in prouerbio ſit, ouorum inter ſe ſimilitudo? Tamen hoc accipimus. Deli fuiſſe complures ſaluis rebus illis, qui gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent. Ii cum ouum inſpexerant, quæ id gallina peperiſſet, dicere ſolebant, Neq; id eſt contra nos, Nam nobis ſatis oua internoſcere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintiliano. Non tam lac lacti ſimile. CCCLI.

Idem pollet, & à Plauto uſurpatur in amphitryone. Neq; lac lacti magis eſt ſimile q̃ ille ego ſimilis eſt mei. Dicitur à Soſia de Mercurio qui huius aſſumpſerat figuram.

Non tam aqua ſimilis aquæ CCCLII.

Eam uim obtinet quod uſurpat Plautus in menæchmis, nec aqua aquæ, nec lacte lacti crede mihi uſq̃ ſimilius quam hic tui eſt, tuq; huius. Ad hanc formam & illud ex eadem ſcæna, Tam cõ ſimilis eſt q̃ poteſt ſpeculum tuum. Quam apes apum ſimiles. CCCLIII.

His M. Tullius illud etiam adiungit in academicis quæſt. Vt ſimilia ſunt & oua ouorũ & apes apum, Vbi iocatur in Democriti mundos uſquequaq; ſimiles inter ſeſe.

Penelopes telam retexere. CCCLIIII.

Penelopes telam retexere, eſt inanem operã ſumere ac rurſum deſtruere quod effeceris. Natũ ex Homero qui libro odyſſeæ ſecundo fingit Penelopen Vlyſſis uxorẽ procos iam urgentes hac conditione deluſiſſe, ut tum ſe promitteret nupturam, ubi telam quam habebat in manibus abſoluiſſet. Quam cõditionem poſteaq̃ illi accepiſſent, mulier aſtuta quod interdiu texuiſſet, id noctu retexere cœpit. Ενθα καὶ ἡματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο, Illa diurna quidem ingentem cõtexere telam, Verum eadem admotis ſoluebat noctu lucernis. Vſurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cice. acade. quæſti. li. ii. Quid quod eadem illa ars quaſi Penelopes telam retexens tollit ad extremum ſuperiora. Sentit aũt de dialectica quæ iiſdem illis rationibus quibus confirmauit aliquid rurſum ſoluit ac deſtruit, ut nihil iã actum uideatur, Ariſtides in defenſione quattuor oratorum, καὶ ὅκ οἶδα ὅν τιν' ἱστὸν ἀναλύοντες ὅσον γ' ἂν προκόψωσι τῆς σοφίας ποσοῦτ' ἀνταφαιροῦσι μεγάλα φρονοῦντες. Et telam neſcio quã retexentes. Quantum enim faciunt compendii in ſapientia, tm̃ rurſum diſpendii, dum arrogãtes euadũt. Hoc quoniam aliis prouerbiis quæ mox dicemus ſubnectit, indicat nimirum & hoc eſſe prouerbium. Acanthia cicada. CCCLV.

Ακάνθιος τέττιξ. Acanthia cicada, In indoctos atq; infantes, aut muſices ignaros torqueri prouerbio ſolitũ. Autor eſt Stephanus Byzãtius, Iuxta oppidum Acanthũ cicadas alibi uocales mutas eſſe, Atq; hinc ortũ adagium, Plinius naturalis hiſtoriæ li. xi. ca. xxvii. Scribit in agro Rhegio cicadas omneis ſilere. Vltra flumen in Locris canere. Idem teſtatur Pauſanias libro rerum Locrenſium ſecundo. Strabo libro geographiæ ſexto. Refert Rheginum agrum à Locrenſi dirimi Fluuio cui nomẽ Alex, Cicadas autem qui in Locrenſi uerſentur ripa ſonantius ſtridere, cum in Rhegina ſint mutæ. Huius rei hanc eſſe cauſam coniectat, q̃ Rheginorum regio cum ſit umbroſa atq; opaca, Cicadarum pelliculas humore torpefaciat. Eaſdem in agro Locrenſi quod ſit aprica ſolis arefactas æſtu, ſtridoré aptius emittere. Auget aũt miraculũ Rheginenſiũ cicadarũ, etiã fabuloſe celebrata uocalitas uicinarũ. Nam idẽ Strabo Timæũ citat autoré quõdã in Pythiorũ certamine Eunomũ Locrẽſem & Rheginẽſem Ariſtonẽ in canẽdi certamen ueniſſe. Ariſtonem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Apollinem inuocasse Delphicũ,ut sibi canenti foret auxilio,quod à Delphis Rheginenses olim essent profecti,Eunomus respondit,Rheginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada uocalissimũ animal uoce careret,Vtrisq; certantibus cum in Eunomi cithara una inter canendum chorda frangeretur,Cicada superuolans astitit ac uocem alioqui defuturã suo cantu suppleuit,Atq; ita uictor declaratus statuam citharædi posuit,cum cicada citharæ insi dente.Huiusmodi ferme tradit Strabo. Annosam arborem transplantare. CCCLVI.

δρύανδρυον μεταφυτεύειν, Vetulam arborem transplãtare,in eos dicit qui sero atq; exacta iam ætate conantur dediscere,quibus diu iuuenes assueuerũt, Aut simpliciter de iis quæ frustra moli mur.Neq; enim loco mouenda arbor,ubi iam alte fixerit radices,sed cum plantula adhuc est,Vi detur aũt adagium ad quercum peculiarius pertinere,quæ omnium altissime radices agit,Vt & ἀπὸ τῆς δρυὸς γεράνδρυον, siue quod hanc arborem omnium primam arbitrant fuisse. Quapro pter & Ioui sacra arbor,& sylua Dodonea querna fuit,unde prima omnium oracula reddita cre duntur. Eadem pensari trutina. CCCLVII.

Eadem pensari trutina.i.eadem lege,Hora.in sermo.Hac lege in trutina ponet eadem, Idem in epistolis,Romani pensant eadem scriptores trutina, Cõuenit cum illa iureconsultorũ regula Patere legem quam ipse tuleris.Sine ut eo pacto tecum agat quo tu cum aliis egeris,Persius,Exa menq; improbum in illa castiges trutina,Huic similimũ ad eãdem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, Plutarchus, Αλλ' ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία πειθήμων ἡ μωλιβδὶς ὥστε δίκτυον κατέσασεν.

Zonam perdidit CCCLVIII.

Zonam perdidit,Castrense prouerbium in Ἀχερμάρους,id est eos qui nihil habent nummorũ, à græca quadam fabula tractum Acron admonet,Porphyrion à militum cõsuetudine, qui quic quid habent in zona secum portant,Horatius in epistolis,Ibit eo quouis qui zonã perdidit,Plau tus in pœnulo,Tu qui zonam non habes,quid in hanc uenistis urbem aut quid quæritis in qui bus Plauti uerbis duplex est allusio,& ad uestem Pœnorum more discinctam,& ad pecuniã quæ in zona gestatur,citra quam in urbe sumptuosa non sat commode uiuitur.

Cocta numerabimus exta CCCLIX.

Cocta numerabimus exta,Diomedes grammaticus ubi prouerbium definit,hoc exempli ui ce subiecit.Cuius hunc adscribit esse sensum ex euentu sciemus,Huic confinis color ille comicus Res indicabit,Nam ut ait Ouidius,Exitus acta probat,Et apud græcos αὐτὸ λέξει.

Multa nouit uulpes,uerum Echinus unum magnum CCCLX.

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα,Ars multa uulpi,ast una echino maxima,Zenodotus hũc senariũ ex Archilocho citat,Dicit in astutos & uariis consutos dolis,Vel potius ubi significa bimus,quosdam unica astutia plus efficere q̃ alios diuersis technis,Nam uulpes multiiugis dolis se tuetur aduersus uenatores,& tamen haud raro capitur,Echinus quem opinor Ericium esse uni ca dũtaxat arte tutus est aduersus canum morsus,Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilæ spe ciem,ut nulla ex parte morsu prendi queat, Citatur apud eundem Zenodotum huiusmodi qui dam uersus ex Ione Chio tragico poeta.Quos eosdem ex eodem citat in sermonibus conuiua libus Athenæus è tragœdia cui titulus Phœnicia, Αλλ' ὅν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ἴνεις ἢ τὰς ἐχί νου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας ὃς ὅτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ Σῴζυλλος ἀμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας κεῖται δοκεῖν δὲ καὶ θίγειν ἀμήχανος, Leonis artes in solo sane probo At magis echi ni comprobo miseros dolos, Qui simul odorem beluarum senserit, Se contrahit spinis operto corpore, Tutus iacens morsúq; tactúq; omnium.Refert prouerbium ac simul ad carmen allu dit Plutarchus in commentario cui titulus, Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάσσια Eius uerba subscribam. Τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ἑαυτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε, πολλὰ οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. προσιόντος δ' αὐτῆς ὡς φασιν, οἷον σῴζυλλος ἀμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας κεῖται δοκεῖν γε καὶ θίγειν ἀμήχανος. Iam uero terrestrium echinorum in tuenda seruandaq; incolumitate sua solertia prouerbio locum fecit, Ars uaria uulpi, ast una echino maxima,Siquidem cum impetitur à feris,quemadmodum aiunt,uelut omne spinis cor pore obuoluens suis, Tutus iacet,sic ut nec ore tangier Vlla queat ratione,nec morderier, Vul pem autem uersipellem esse,uariisq; instructam artibus,cum alii complures apologi,tum ille pe culiariter indicat,qui refertur à Plutarcho in moralibus. Cum aliquando pardalis uulpem præ se contemneret,quod ipsa pellem haberet omnigenis colorum maculis uariegatam, respondit uulpes sibi id decoris in animo esse,quod illi esset in cute.Neq; uero paulo satius esse ingenio præ ditum esse uafro,q̃ cute uersicolore,Græci solertem ac uariis armatum dolis ποικιλόφρονα, uo-

cant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cant πολυλομᾶτιν. Latini uafrum & uerſipellem. Narratur & alius quidam apologus ab hoc prouerbio non multum abludens, Cum aliquando uulpes in colloquio quod illi erat cum fele, iactaret ſibi uarias eſſe technas, adeo ut uel perã haberet dolis refertam, feles autem reſponderet ſibi unicam duntaxat artem eſſe cui fideret, ſi quid exiſteret diſcriminis, Inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur, ibi feles in arborem altiſſimam ſubſiliit, cũ uulpes interim à canum agmine cincta capitur, Innuit fabula, præſtabilius eſſe nõnunq; unicum cõſilium, modo id ſit uerum & efficax, q̃ plures dolos conſiliaq; friuola. Veluti ſi quis pauper multi iugis artibus ſollicitaret animum puellæ, diues autem unum hoc haberet, quod eſt apud Ouidiũ quantum libet accipe. Recte dixeris Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος εὖ μέγα.

Harenam metiris CCCLXI.

Ἄμμον μετρεῖς. Harenæ modum quæris, hoc eſt rem infiniti laboris, atq; inexplicabilem incœptas, aut fruſtra conaris quod nequeas efficere. Vndas numeras. CCCLXII.

Κύματα μετρεῖσ. Vndas numeras, Eundem cum proximo ſenſum habet. Virgilius utranq; paroemiam eleganter attigit libro georgicon ſecundo. Quem qui ſcire uelit, libyci uelit æquoris idem. Diſcere q̃ multæ zephyro turbẽtur harenæ, Aut ubi nauigiis uiolentior incidit eurus, Noſce quot ionii ueniant ad littora fluctus. Theocritus in charitibus, Ἀλλ' ἴσος γὼ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν Ὅσσ' ἄνεμος χρύσσῃ μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. Nanq; perinde fiet quaſi ſi numerare labores. Quot uenti è pelago trudant ad littora fluctus. Videri poteſt ab Aeſopico quodam apologo natum adagium, quem refert Lucianus in ſectis. Olim quendam in maris littore ſediſſe conantem ſingulas undas pernumerare, cumq; undas undis trudẽtibus obrueretur, animóq; male angeretur, quod eas numero complecti non poſſet, adiens callida uulpes, opportuno conſilio ſic hominem ſubleuauit. Quid angeris inquit propter undas quæ præterierunt? Hinc numerare incipias oportet, illas miſſas facias. Surdo oppedere. CCCLXIII.

Παρὰ κωφῷ ἀποπροῆσαι. Apud ſurdum crepitum edere. Dicitur ubi quid fruſtra fit. Aut ubi peccatur apud ſtupidos qui non queant ſentire. Siue cum conuiciis inceſſitur is qui perinde negligit quaſi non audiat, Refertur à Diogeniano & à Suida.

Simulare cupreſſum. CCCLXIIII.

Horatius in arte poetica, Et fortaſſe cupreſſum ſcis ſimulare, quid hoc ſi fractis enatat exſpes nauibus ære dato, Acron prouerbium eſſe admonet, ortum ab imperito quopiã pictore, qui præter cupreſſum nihil nouerat pingere. A quo cum naufragus quidam petiſſet, ut uultum ſuum exprimeret, ac naufragium ſuum depingeret, interrogauit ille, num ex cupreſſo uellet aliquid adici. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abiit. Concinne uſurpabitur in eos qui quod didicerunt, id ubiq; intempeſtiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo eſt proxima. CCCLXV.

Apud Plautum extat. Flamma fumo eſt proxima. Cõmonet adagium periculum mature fugiẽdum eſſe, quiq; malum euitare cupiat, ei uitandam prius occaſionem. Vt qui corrumpi nolit, ab improborum abſtineat conſuetudine, qui cum puella cubare nolit, ne det oſculum. Nam & illud protinus addit poeta, fumo comburi nihil poteſt Flamma poteſt. Fumus enim indicium eſt flammæ mox erupturæ. Ad reſtim res rediit. CCCLXVI.

Terẽtius in Phormione. Opera tua ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſime. Hoc adagio ſumma rerum deſperatio ſignificatur. Nam in hac ſolent quidam amentes ad laqueum cõfugere. Iuuenalis. Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus, ullam? Eodem pertinet etiam illud, ſuſpendio deligenda arbor. Paupertas ſapientiam ſortita eſt. CCCLXVII.

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε. Paupertas ſapientiam ſortita eſt. Zenodotus citat ex Euripide, Alii tribuunt Ariſtoni, Ignaua eſt opulẽtia, uerum inopia multarũ artium repertrix eſt, id quod ipſa iactat apud Ariſtophanem in Pluto, artium omnium inuentionem ſibi uendicans. Virgilius. Labor omnia uincit Improbus & duris urgens in rebus egeſtas, Ouidius. Ingenium mala ſæpe mouent, Perſius, magiſter artis, Ingeniq; largitor uenter, Circumfertur hic quoq; uerſiculus apud græcos, πολλῶν ὁ λιμὸς γίνεται διδάσκαλος, Magiſtra multorum improba exiſtit fames Xenophon πενίαν appellauit Σοφίαν αὐτοδίδακτον, ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὐτὴ τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει, hoc eſt ſapientiam quæ citra doctorem contingit. Etenim quod hæc perſuadet oratione, ad hoc illa re ipſa compellit, Huc ſpectat & illud quod Iuppiter aurei ſeculi tam paratam rerum copiã ſubmouit, ut uarias uſus meditando extunderet arteis. Item Mimus ille non inelegans. Hominem experiri multa paupertas iubet, Poteſt & illuc referri prouerbium, quod ui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

demus accidere neſcio quomodo ut penes Midas & improbos homines ſit opulentia, docti pro bicꝫ fere tenui ſunt fortuna, Qua quidem de re extant duo problemata Ariſtotelis titulo, quorũ altero rogat qui fiat ut paupertas apud probos uiros plærunꝫ uerſetur. Redditꝫ huiuſce rei uarias cauſas, ſiue quod improbi per fas nefáſqꝫ malunt parare diuitias, q̃ cum paupertate contubernium diutinum habere, proinde fugit illos quibus uideatur maximorum flagitiorũ occaſio futura, ad illos deflectit quos exiſtimat ſeſe recte modeſtéqꝫ uſuros, Siue quod inops & uirium & cõſilii, quippe fœmina plus auxilii ſibi futurum ſperat apud πολυσάκρυας ἀνδρας, ut habet prouerbium, Siue quod cum ipſa ſit mala malos uitat, ne ſi πῦρ ὠπὶ πῦρ. id eſt malum acceſſerit malo iam fiat intolerabile atꝫ immedicabile. In altero rogat quid in cauſa ſit, ut opes à malis fere poſſideantur, non item à bonis. An quia cæcæ ſunt inquit & ob id errant in delectu? Hæc quoniam poeticen aut ſophiſticen ſapiunt, magis q̃ philoſophum præſertim ſerium uix mihi fit ueriſimile ab Ariſtotele fuiſſe profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitiis, id ſumptum eſt potiſſimum ex Ariſtophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus eſt diuitiarum rogatus unde cæcitatis malum obtigiſſet, reſpondit ad hunc modum, Οξεις μὲ ταῦτ' ἐδρασεν ἀνθρώποισ φθονῶν Ἐγὼ γὰρ ἂν μᾶλλον, ἀπειλησ' ὅτι Ως θεὶς δικαίους καὶ σοφὸς καὶ κοσμίους μόνους βαδιοίμην, ὅλ' ἐμ' ἐποίησεν τυφλὸν ἵνα μοι διαγινώσκοιμι ῥᾳστα μηδένα Οὕτως ἐκεῖνος ἐσθίοντι χρηστοῖσι φθονεῖ. Mihi ipſe Iuppiter hocce mulctauit malo Rebus uidelicet inuidens mortalium. Nam olim puer minabar id fore, ut ad probos Doctos modeſtos tãtum adirem, at Iuppiter Oculos in hoc ademit, ut ne quẽpiam Horum liceret iam mihi dignoſcere, Adeo bonæ ille frugis inuidet uiris. Hunc locum imitatus Lucianus in Timone, conſimilia quædam de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, uerum etiam claudum, cæcum quidem ſemper, at tum demum claudicantem, quoties ad bonos uiros mittitur, alias pedibus perniciſſimis.

Ollæ amicitia. CCCLXVIII.

Χύτρας φιλία. Ollæ amicitia, In amicos iſtos uulgares quadrabit, quos patina nõ beneuolẽtia conciliat, De cuiuſmodi Iuuenalis. Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ. Nec male coniectat. Hos arcanæ literæ menſæ amicos nominant, Plutarchus item in libello cui titulus quo pacto dignoſcas adulatorem ab amico, Id genus homines αὐτολακύθους καὶ ζαπλέας, uulgo dici ſolitos narrat, quod uentriculi cibiꝫ cauſa diligant non ex animo. Effertur & ad hunc modum parœmia, Ζῇ χύτρα ζῇ φιλία. Feruet olla, uiuit amicitia. Aranearum telas texere. CCCLXIX.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, Aranearum telas texere, eſt in re friuola, nulliuſꝫ frugis infinitum atꝫ anxium capere laborem. Refertur prouerbii uice à diuo Baſilio in initio enarrationis hexameron. Vnde & apud Diogenem Laertium in uita Zenonis. Philoſophus quidam rationes dialecticas aranearum textis ſimiles eſſe dicebat, quæ cum operoſum quiddam, atꝫ exactum præ ſe ferant, tamen nugatoriæ ſunt atꝫ imbecilles. Et alius quiſpiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum à magnis auibus facile diſcinderentur, muſcas dumtaxat irretirent.

Laterem lauas. CCCLXX.

Feruntur huic confines aliquot apud græcos parœmiæ, quibus operam inanem ſignificamus ueluti πλίνθον πλύνεις, laterẽ lauas, id quod uſurpat Terentius in Phormione. Loquar ne? incendam, taceã? inſtigem, purgẽ me? laterem lauẽ, Theocritus in charitibus, καὶ ὕδατι νίζειν θελερὰμ ἐσ σίδη πλίνθον. Et nigrã ſilicẽ lauiſſe liquẽtibus undis. Laterem elixas. CCCLXXI.

Cui ſimilimum eſt quod refertur apud Ariſtophanem in comœdia cui titulus σφῆκες λίθον ἕψεις. Lapidem decoquis, pro eo quod eſt inaniter laboras, Αλλ' ὅταν ἀντιβολοίη τις κάτω κύπτων ἂν οὕτω λίθον ἕψεις ἔλεγεν. Quin ubi quis obſecrauerit, demiſſo ſic capite, lapidẽ decoquis inquit. Neꝫ enim unq̃ molleſcit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, ſpeciatim in hominem durum, nulliſꝫ precibus molleſcentem.

Aethiopem lauas, Aethiopem dealbas CCCLXXII.

Eãdem uim habent Αἰθίοπα σμήχεις, id eſt æthiopem lauas, Et Αἰθίοπα λευκαίνεις, id eſt æthiopem dealbas. Lucianus in libello contra indoctum, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, Αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ, ac iuxta prouerbiũ æthiopem lauare conor, Nam natiuus ille æthiopũ nigror nulla abluitur aqua, neꝫ ulla ratione cãdeſcit, Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honeſta uerborum fucis adornatur. Arare litus. CCCLXXIII.

Αγαλὸν ἀρᾶν. id eſt arare litus, eſt ſterilem operam ſumere, Auſonius ad Theonem. Quid geris extremis poſitus telluris in oris Cultor harenarum uates cui litus arandum. Significans cum inaniter laborare. Huius peculiaris uſus erit, cum officium impenditur in eũm, à quo nihil

ſis fructus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſis fructus aliquando percepturus,ueluti ſi quis doceat ὄνον λύρας,aut beneficium collocet in ingratum. Salſugo enim facit ut litorales oræ ferme ſint ſteriles,quod etiam prouerbio teſtatum eſt, ἁλμυρὸν γειτόνημα. Salſuginoſa uicinia pro ſterili.

Harenæ mandas ſemina. CCCLXXIIII.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, Harenæ mandas ſemina,Propterea & ſteriles harenæ maxime litorales, nec idoneæ ad ſementem,Oenone Paridi.Quid facis Oenone quid harenæ ſemina mãdas,Non profecturis littora bubus aras. In aqua ſementem facis. CCCLXXV.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις. In aquam ſemina iacis,Theognis ἴσον καὶ σπείρειν πόνον ἁλὸς πολιῆς.Loquitur de iis qui beneficium conferunt in ingratos atq; improbos homines,idq; perinde perire dicit quaſi ſementem facias in undis marinis. In ſaxis ſeminas. CCCLXXVI.

Κατὰ πέτρων σπείρεις,In ſaxis ſementem facis,Quo quidem alluſiſſe credi poteſt allegoria euangelica de ſemine quod in petras inciderit. Ignem diſſecare. CCCLXXVII.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν. Ignem diuerberare.Ad hanc formam pertinet,quanq; hoc inter Pythagorica retulimus ſymbola,Ariſtides in cõmuni defenſione quattuor rhetorũ, ἐλελήθεις ἄρα σαυτὸν ἀπόσους ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕλκων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας,Non intelligebas aũ te ipſum omnibus illis prouerbiis obnoxium eſſe,& ignem diuerberares,& late rem lauares,& in ſaxis ſementem faceres.Taxat Platonem,qui apud Dionyſium tyrannum nullum omnino fecerit operæ precium. In aqua ſcribis. CCCLXXVIII.

Καθ' ὕδατος γράφεις ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις. In aqua ſcribis,id eſt nihil agis. Lucianus in tyranno, παίζεις ὦ χάρων ἢ καθ' ὕδατος φασιν ἤδη γράφεις παρὰ μικύλλα ζητῶν ὀβολὸν προσδοκῶν. Vtrum ludis Charon,an iam in aqua quod aiunt ſcribis,qui quidẽ à Micyllo obolũ aliquem expectes,Plato in Phædro, οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράφει μέλανι σπείρων διὰ καλαμου.Num hæc ſtudioſe in aqua ſcribet nigra ſeminans calamo,Extat huiuſmodi ſenarius inter ſententias græcas Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.Hominum improborum inſcribe iuſiurandum aquæ.

In arena ædificas. CCCLXXIX.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς. In arena ædificas,ad quod euangelica parabola uidetur alludere.Non conſiſtit,quod ſuper arenam ſtruxeris,Proinde recte uſurpabitur ubi quis negocium aggreditur inutile futurũ,utpote non recte iactis ante fundamentis. Ventos colis. CCCLXXX.

Ἀνέμοις γεωργεῖς. Ventos colis,Refertur à Zenodoto.Dicitur in eos qui è ſuis laboribus nihil fructus reportant. Ferrum natare doces. CCCLXXXI.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις.Ferrum fluitare doces,de iis qui rem conantur,quæ repugnante natura neutiq; fieri poſſit. Cribro aquam haurire. CCCLXXXII.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖ ἢ ἐπιφορεῖ.Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuioſos non inconcinne dicetur,Plautus in mercatore.Non pluris refert q̃ ſi aquam in cribrum geras,Sumptũ à fabula Danaidum puellarũ,quas Plato ſcripſit apud inferos hoc pœnæ genus pendere,ut aſſidue aquam in dolium pertuſum,uaſis item pertuſis inferant,Alciphron in epiſtola Galeni ad Cyrtonem, καὶ τὸ λεγόμενον δὴ δῶρ εἰς δαναϊδῶν πίθους ἀμφορέας ἐκχέομεν πίθους.Ac iuxta prouerbium amphoras in Danaidũ dolia infundimus,Lucianus in Timone,ὡσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου. Tanq; è cophino perterebrato,Effertur & hunc ad modum, εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀντλεῖς. In dolium pertuſum aquam hauris. Apud fimũ odorũ uaporem ſpargis. CCCLXXXIII.

Εἰς κόπρον θυμιᾶς.In fimum aromatum odorem ſpargis,Nam perit omnis fragrantia,fimiq; fœtore uincitur.Eſt apud Suidam.Conueniet autem & in hos qui rem egregiam indignis adhibent

Oleum & operam perdidi. CCCLXXXIIII.

Eodem pertinet & illud quod apud Plautum in pœnulo,Tum pol ego & oleum & operã perdidi,id eſt quicquid inſumpſi,ſeu rei ſeu laboris,id fruſtra inſumptum eſt.Metaphora ducta eſt à gladiatorum ac palæſtritarum certaminibus,in quibus certaturi ungentis quibuſdam oleaceis perungebantur,Cicero in epiſtolis.Nam quid ego te athletas putem deſyderare,qui gladiatores contempſeris,in quibus ipſe Pompeius profitetur ſe & oleum & operam perdidiſſe. Quanquam poteſt & ad lucubrantium lucernas referri,ſicuti Cicero feciſſe uidetur,ſcribens ad Atticum li. xiii.Ante lucem cum ſcriberem cõtra epicureos,de eodem oleo & opera exaraui neſcio quid ad te,& ante lucem dedi,Idem ad eundem alibi, Non defleamus ne & oleum & opera noſtræ philologiæ perierit,ſed conferamus tranquillo animo.Ergo hic oleum pro ſumptu poſitum eſt.Nam & ſic effertur adagium,Plautus in rudentibus,Et operam & ſumptum perdunt. Eodem pertinet etiam illud quod coruus ille ſalutator ſonare didicerat,opera & impenſa periit. Cuius fabulæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Macrobius libro ſaturnalium ſecundo,Eam quoniam neutiq̃ indigna memoratu uidetur,non grauabor adſcribere,idq; ipſius uerbis.Sublimis inquit actiaca victoria reuertebatur Octauius, Occurrit ei inter gratulãtes coruum tenens, quem inſtituerat hoc dicere, Aue cæſar uictor imperator,Miratus cæſar officioſam auẽ uiginti millibus nũmum emit,Socius opificis ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat,affirmauit cæſari illũ habere & alium coruum,quem ut afferre cogeret rogauit. Allatus uerba quæ didicerat expreſſit,Aue uictor imperator Antoni,Nihil exaſperatus,ſatis duxit iubere illum diuidere donariũ cum contubernali. Salutatus ſimiliter à pſittaco emi iuſſit eum.Idem miratus in pica hanc quoq; redemit.Exemplum ſutorem pauperem ſollicitauit,ut coruum inſtitueret ad parem ſalutationem,qui impendio exhauſtus,ſæpe ad auem non reſpondentem dicere ſolebat,opera & impenſa periit.Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam ſalutationem.Hac audita,dum tranſit Auguſtus reſpondit,ſatis domi ſalutatorum talium habeo,Superfuit coruo memoria,ut & illa quibus dominum quærentem ſolebat audire ſub texeret opera & impenſa periit.Ad quod cæſar riſit,emiq; auem iuſſit,quanti nullam adhuc emerat.Hactenus Macrobii uerba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium uidetur huic adagio uelut alterum quoddam adagium ſubtexuiſſe,Oleum perdit & impẽſas,qui bouem mittit ad Ceroma.Siquidem hoc ipſum bouem ad Ceroma mittere prouerbium ſapit.Pro eo quod eſt docere indocilem,aut ad id muneris quempiam aſciſcere,ad quod obeundum neutiquam ſit idoneus,uidelicet ingenio repugnante.

Reti uentos uenaris. CCCLXXXV.

Δικτύῳ ἄνεμον θήρᾶς. Reti uentos captas,de fruſtra laborantibus,aut qui ſtulte ſequuntur ea quæ nulla ſit aſſequendi ſpes.Aut qui rem inanem inaniter captant.Nam utre contineri uentus poteſt,reti nequaquam. Tranquillum æthera remigas CCCLXXXVI.

Αἰθέρα νήνεμον ἐρέσσεις. Aere tranquillo remigas,apud Zenodotum refertur de incaſſum laborantibus,perinde eſt quaſi dicas aerem diuerberare remigantium more.

Mortuum flagellas. CCCLXXXVII.

Νεκρὸν μαστίζεις. Mortuum flagellas,in eos qui obiurgant illos qui nihil prorſus obiurgatione commoueantur,aut qui uita defunctos inſectantur ac lacerant.

Ollam exornas. CCCLXXXVIII.

Χύτραν ποικίλλεις. Ollam exornas ſiue picturas,de his qui in re uehementer abſurda fruſtra conantur, Ineptus enim labor ollæ uaſi cõtempto,& culinariis uſibus deſtinato picturæ lenociniũ adhibere.Cui ſimilimũ quiddam uulgo iactatur bracteis aureis inaurare iuglandium putamina

Ouum agglutinas. CCCLXXXIX.

Ὠὸν κολλᾷς.Ouum glutino compingis,refertur à Diogeniano.Ridicule laborat qui fractum oui putamen glutino ſarcire & coagmentare conatur.

Vtrem cædis. CCCXC.

Ἀσκὸν δέρεις. Vtrem cædis,aut utrem excorias,Ad quod alluſiſſe uidetur Apuleius in aſino cũ meminit de tribus utribus à ſe percuſſis ac uulneratis.Sumptum uel à Bacchi ſacris,uel ab iis qui percuſſis utribus inanem mouent ſtrepitum.

Vtrem uellis. CCCXCI.

Huic ſimilimum ἀσκὸν τίλλεις, utrem uellis,uel quod non ſentiat,uel quod pilis careat.

Actum agere. CCCXCII.

Terentius in Phormione.Ohe actum,aiunt,ne agas, τὸ πραχθὲν μὴ πράττε,A iudiciorũ conſuetudine ſumptum,qua fas non eſt iterum agere cauſam de qua iam ſit pronunciatum,Plautus Rem actam agis,id eſt incaſſum laboras.M.Tullius libello de amicitia indicat dici ſolitum, de negocio quod præpoſtere geritur.Sed cum multis in rebus negligentia plectimur,tum maxime in amicis & deligendis & colendis,Præpoſteris enim utimur conſiliis,& acta agimus quod uetamur prouerbio. Cotem alis. CCCXCIII

Ακόνλω στίζεις, Cotem alis,Dicitur in homines edaces plurimiq; cibi,qui nihilo tamen habiliores inde reddantur. Nam in cotis macilentiam hodieq; uulgo iactatur adagium,cum aiunt. tam pinguem q̃ cotem,macilentum quempiam eſſe ſignificantes.

Hylam inclamas. CCCXCIIII.

Ὕλαν κραυγάζεις. Hylam inclamas,de fruſtra uociferantibus,aut in genere de nihil proficientibus.Ab huiuſmodi caſu natum adagium Hylas Theodamantis filius,cum eſſet inter argonautas formoſus adoleſcens adamatus eſt ab Hercule,Is cum eſſet in Myſia,forte aquatum egreſſus in fonte

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

fonte periit,unde & à nymphis adamatus ac raptus fingitur.Ad hunc ueſtigandum miſſus eſt Polyphemus qui ingenti uociferatione nomen inclamabat Hylæ,neq; quicq̃ tamen profecit. Atq; hinc ortum prouerbium.Virgilius uidetur ad nautarum clamorem retuliſſe cum ait. His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictum Clamaſſent,ut littus Hyla Hyla omne ſonaret. Meminit huius & Theocritus in Idyllio.N. Τὸς μὲν ὕλαν ἄϊσεν ὅσον βαθὺς ἄρυστε λαμὸς Τρὶς δ' ἂν ὁπαῖς ὑπάκουσεν ἀϱαὰ δὲ ἴκετο φωνή, Ter quanto potuiſſet Hylam clamore uocabat, Mugitum intendens imo de gutture uocis Ter puer audiit ac tenuis uox perculit aures,Nihil obſtat quo minus ad ſacrorum cõſuetudinem referatur,quæ in Hylæ rapti memoriam ſunt inſtituta,in quibus Hylæ nomen inclamabatur.Id fuerit uenuſtius atq; concinnius,ubi quis rem abſentem fruſtra deſyderat uel deplorans uel optans, Vt ſi quis ad inopiam redactus optaret ſibi centum talenta,quæ quondam habuiſſet, Ad hanc paræmiam reſpexiſſe uidetur Ariſtophanes in Pluto, πολλῆς γὰν ἀ πατρόντα καὶ μάτην καλεῖς. Deſyderas abſentem inaniter uocans. De Mercurio dictum, placentas illas deplorante,quas in ſacris conſueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam conſumis. CCCXCV.

Ματαίως ἀναλίσκεις ὕδωρ.Inaniter conſumis aquam,in eos quadrabit qui fruſtra ſuadent,A priſco more iudiciorum ſumptum, in quibus ad Clepſydræ modum dicebatur,Aeſchines cõtra Demoſthenem, oſtendit primam aquam infundi ſolere actoribus,alteram patronis,tertiam iudicibus ad pœnam conſtituendam,niſi primis ſententiis reus fuiſſet abſolutus. Et Demoſthenes Aeſchynem prouocat,ut uel in ſua aqua ſi poſſit dicat,quod decretũ fuiſſet ipſo unq̃ autore ſcriptum.Huc alludens Lucianus,Εν τῷ πολλὰ τῶν ὠδῖ μιθῷ σωόντων,in rhetorem quendam iocaſ, qui apud barbaros in cõuiuio diceret,non ad aquæ ſed ad amphoræ uinariæ modum,Idẽ in bis accuſato, Ἐκείνης γὰρ γε νῦν ῥεῖον, Nam illius ſane in præſentia fluit aqua,Apuleius in aſino aureo Rurſum præconis amplo boatu citatus accuſator quidam ſenior exurgit, & ad dicendi ſpacium uaſculo quodam in uicem coli graciliter fiſtulato,ac per hoc guttatim defluo,infuſa aqua populum ſic adorat.Plinius iunior Falconi,Et qui iubere poſſet tacere quẽcunq;,huic ſilentium clepſydra indici.Idem Arriano,Dixi horis penè quinq;,Nam xx.clepſydris,quas ſpacioſiſſimas acceperam ſunt additæ quattuor.Quintilianus libro duodecimo,Et ſiquid ipſe tibi ſumas,probandũ eſt,& laboratam congeſtámq; dierum ac noctium ſtudio actionem aqua deficit,

In aere piſcari. Venari in mari. CCCXCVI.

Eiuſdem generis ſunt & illa,quæ Plautus uſurpat in aſinaria. In aere piſcari, & in mari uenari retiaculo.Quadrabunt ſimpliciter in eos qui fruſtra moliuntur ἀδυνάτα, aut qui præpoſtere ibi quærunt aliquid,ubi ne ſperari quidem poſſit. Vt ſiquis in magiſtratibus uitam tranquillam,in uoluptatibus beatam,in opibus fœlicẽ quærat.Itaq; Libanius ſeruus ab hero ſuo Demeneto iuſſus,ut uxorem ipſius argento defraudaret,ſignificans nulla ratione fieri poſſe ut à muliere tenaciſſima quicq̃ auferretur Iube inquit,una me opera piſcari in aere.Venari autẽ retiaculo in medio mari. Aquam è pumice poſtulas. CCCXCVII.

Superiori nõ admodum diuerſum,quod apud eundem poetam legitur. Aquam è pumice poſtulare,pro eo quod eſt fruſtra ab alio petere,cuius ipſe à quo petas maxime ſit indigus. Nihil eñ pumice lapide ſiccius,nihil ſiticuloſius.Perinde ac ſi quis ab indoctiſſimo doceri poſtulet,ab incõſultiſſimo conſilium expectet,ab egeno munus,ab inope præſidium,deniq; ab auaro ac tenaci pecuniã. Plautus. Nam tu aquam è pumice nũc poſtulas,qui ipſus ſitiat.Pumex inquit idem non æque eſt aridus,atq; hic ſenex.

Nudo ueſtimenta detrahere. CCCXCVIII.

Ad hanc ſententiam pertinet hoc quoq;, quod ab eodem eſt uſurpatum poeta.Nudo ueſtimẽta detrahere,pro eo quod eſt ab eo ſperare emolumẽtum,cui ne ſit quidem quod auferri queat, Sic enim idem Libanius aſinaria plautina admonitus ab hero, ut ab ipſo per fallaciam argentũ abraderet,quo filio emeretur amica.Maximas inquit nugas agis, Nudo detrahere ueſtimenta me iubes. Anthericum metere. CCCIC.

Τὸν ἀνθέϱικον θεϱίζειν. Anthericum metere dicebantur,qui laborem inanem ac ſterilem caperent,Anthericus herbæ genus,quod meti non poſſit,ſed uelli manibus neceſſe eſt,uelut & leuum antherices uocantur ſumma ſpicarum faſtigia.Herodotus Aſphodeli caules antherices uocat teſte Suida,quos & tenaciores ait eſſe,q̃ ut frangi queant.

Ex arena funiculum nectis. CCCC.

Ἐκ τῆς ἄμμου χοινίκιον πλέκειν. Ex arena funiculum nectere, eſt fruſtra conari,quod nulla ra-

tione possit effici,Quid enim stultius q̃ ex arena quæ nullo modo cohæresceit funem uelle nectere? Prouerbium utrũq; nempe tum hoc,tum quod proxime retulimus,usurpat Aristides in communi defensione quattuor oratorũ, Καταδύντες δὲ εἰς τὸν χηραμὸν ἐκεῖ τὰ θαυμασὰ σοφίζονται σκιᾷ τινὶ λόγων ἀναπωῶντες, ἔφης ὦ σοφοκλῆς τὸν ἀνθέικον θηρίζοντες ἐκ τῆς ἄμμου ἀοινίου πλέκοντες οὐκ οἶδα ὃν τινὰ ἰσὸν ἀναλύοντες. Verum abdentes sese in secessus quosdã illic admirandam illam comminiscuntur sapientiam,umbra quadam attrahentes uerba, quemadmodum abs te dictum est Sophocles Anthericum metẽtes,ex arena nectentes funiculũ,& haud scio quam retexentes telam,Significat his adagiis umbraticum illud philosophorũ studiũ nihil omnino fructus adferre Οσον γὰρ inquit προκόπτωσι τῆς σοφίας τοσοῦτ' ἀνταφαιροῦσι μεγάλα φονοῦντες,id est.Quantum enim profecerunt sapientia tiũ detrimenti faciunt propter arrogantiã Prouerbium peculiariter accommodabitur ad usus huiusmodi,si quis conetur in concordiam redigere,moribus longe dissimilimos,& inter quos nihil omnino conuenit,Aut si quis orationẽ ex argumentis dissonis contexat,quasi chimæram quandam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius.Humano capite equina ceruice,reliquis item membris ex uariis animantium generibus,ita collatis,ut turpiter atrum desinat in piscem mulier formosa superne.

Ab asino lanam. CCCCI.

Cui finitimum est & illud ὄνου τρίχας ζητεῖς. A sini lanas quæris,de iis qui stulte quærũt ea quæ nusq̃ sunt.Effertur adagium etiam ad hunc modum, ὄνου τρίχα, asini lanæ. Aristophanes, τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον ἦσ ὄνου πόκας.A sini quis ad lanas? quis in lethes solum? per asini lanam res uanas significans,& quæ nusquam sunt. Asinum tondes. CCCCII.

Eundem sensum habet τὸν ὄνον κείρεις, Asinum tondes, De iis qui rem absurdam atq; inutilẽ aggrediuntur,propterea quod asinum neq; pectere possis,propter uillos,neq; tõdere,cum lanam non habeat.Huius meminit Aristophanes in ranis. Lupi alas quæris CCCCIII.

Λύκου πτέρα ζητεῖς. Lupi alas quæris,De iis qui quærunt ea quæ nusq̃ sunt. Aut ubi quis uerbo dũtaxat territat,alioqui re nunq̃ facturus quod minatur. Neq; enim fieri potest ut lupus alatus inueniatur. Quæ apud inferos. CCCCIIII.

Eodem loco interpres admonet & huius adagii tanquã eundem habentis sensum, τὰ ὑπ' ἄιδου ea quæ apud inferos,citatq; Aristarchum autorem, idq; inde natum putat,quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem,asinum aurem arrodentem ea quæ ille iam torsisset atq; ita inaniter laborari.Quanq̃ illud τὰ ἐνάιδου generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur nulli credita nisi pueris. Vnde cum inania somniisq; similia significabimus apte dicemus τὰ ὑπ' ἄιδου. Contorquet piger funiculum. CCCCV.

Huic adeo simile est ut idem uideri possit,quod de ocno ono,id est de pigro asino refert Pausanias apud Ionas,ut ait celebratum, σπάγει ὄκνος τὴν θώμιγα. Torquet piger funiculũ, Ipsius uerba super hac re subscribam, Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνὴρ ἕστι καθήμενος ἐπίγραμμα ἔχων ὄκνον εἶναι λέγει δὲ ἄνθρωπον πεπόνηται μὲν πλέκων σχοινίον παρέστηκε δὲ ὄνος ἐπιθύσας δὲ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου φαγεῖν τὸν ὄκνον φίλοργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηρὰν ἣ ὁ μὲν σὰ συλλέξαι δρηγόμενος οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο οἶδα δὲ ἡ ὑπὸ ἰώνων, ὁ ποτὲ ἰδιωτεύων πλοῦτα ἐπὶ οὐδενὶ ὄντι φρόντι, ὑπὸ θύρᾳ ἑρκμένον ὡς ὁ ἀνὴρ ὅρα σπάγει τὸν ὄκνου τὴν θώμιγα. Post hos uir quidam est sedens,titulus indicat eum ὄκνον esse.Factus est autem ad hunc modum,ut ipse funiculũ torqueat,astante asella,quæ quod tortum fuerit assidue adrodat,Hunc Ocnum aiunt hominem esse industrium operiq; intentum,sed uxorem habere sumptuosam ac prodigam,ut quicquid is suo labore corraserit,id mox absumatur ab illa. Cognitum autem est mihi etiam ab Ionibus dici solere,si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti,hic homo funiculum Ocni contorquet.Videtur argumentũ picturæ sumptum ab occasione uocis ancipitem obtinentis significatum. Siquidem σπάγειν τὸν βίον aiunt græci pro cõparare uictum. Colligit autem qui rem auget,dissipat qui profundit.Atq; hoc quidem argumentum apparet olim multorum artificum operibus fuisse celebratum.Siquidem Plinius in historia mundi inter Socratis egregii pictoris argumenta commemorat & de asino spartum arrodente.Et piger inquit qui appellatur ocnos Spartum torquens quod asellus arrodit. Fertur idem picturæ genus & delphis fuisse à Polygnoto Thasio dicatum. Quo quidem negant desidem & ignauum significatum,quemadmodum existimat Varro,immo laboriosum magis & industrium,sed cui sit uxor prodiga.Eoq; Pausanias ait,non marem asellum,sed fœminam in pictura fuisse,Idem argumentum marmore cœlatũ Romæ duobus uisitari locis,nempe in capi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tolio & in hortis uaticanis. Hermolaus Barbarus teſtis eſt, Vſus eſt hoc adagio & Propertius, Dignior obliquo funem qui torqueat ocno Aeternuſq; tuam paſcat aſelle famem. Verũ illud interim admirandum, cur Plinius eum ſcripſerit appellatum ocnum. i. pigrum, qui funem torquet, ac non magis aſellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum ocnum appellet qui torqueat, ſed illi torqueri funem, ut aſinum intelligas citius q̃ torquẽtem. Meminit huius adagii Plutarchus commentario, περὶ τῆς εὐθυμίας ἀλλ' ὥςπερ ὁ ἄδην ζωγραφούμενος ἀποκλίνων τινὶ παεῖναι ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκει τὸ πλεκόμενον. Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet, cui adeſt qui depaſcens abſumit id quod tortum fuerit.

Litori loqueris CCCCVI.

Ἀϊτιαλῷ λαλεῖς, Litori loqueris. Refertur à græcis adagiorum collectoribus. Dictũ in eos qui fruſtra uel ſuadent uel orant, Perinde quaſi ſurdo loquantur. Nam litora propter aſſiduum fluctuum fragorem ſurda dicuntur. Vento loqueris. CCCCVII.

Suidas addit & hoc, ἀνέμῳ λαλέῃς, uento loqueris, Pro eo quod eſt inaniter. Nam uentus oĩa diſſipat, cogitq; euaneſcere. Vnde & auris diſcerpta mãdata dixit Virgilius, quæ abierant in oblitionem. Mortuo uerba facit. CCCCVIII.

Νεκρῷ λέγουσι μῦθος εἰς οὖς, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus. Mortuo uerba nũc facio. Terentius uerba fiunt mortuo. Plautus. Nihilo pluris refert q̃ ſi ad ſepulchrũ mortuo dicat locũ. Natũ adagiũ à ridicula conſuetudine ueterũ, uita defunctos rer uoce cientiũ, unde & conclamati dicebant, Præterea in pompis funeralibus multa deplorantiũ erga mortuũ, quẽ morem irridet Lucianus in libello de luctu. Surdo canis, ſurdo fabulam narras. CCCCIX.

Eandem uim habet Surdo canis, κόφῳ ἄδεις. Virgilius in bucolicis, Non canimus ſurdis reſpondẽt omnia ſyluæ. Horatius. Narrare putaret aſello fabulam ſurdo. Terentius in heautontimorumeno. Næ ille haud ſcit q̃ mihi nunc ſurdo narrat fabulam.

Fruſtra canis. CCCCX.

Ματαίως ἄδεις. Fruſtra canis, πρὸς κενὴν ψάλλεις, inuanum cantas, De iis qui fruſtra ſuadent, A cantoribus ductum, qui cum ingrati ſunt auditoribus, inaniter canũt, cum à nemine audiantur, aut qui canunt ſuo ſumptu, nihil auferẽtes premii. Nam cantilenam græci prouerbiali metapho ra frequenter appellant orationem, Inde eſt illud in Euripidis Hecuba, ἥξει τί μέλος. Veniet alĩ qua cantilena. Et eandẽ cantilenã canis, & ad aures occinere, & περὶ σὺ μέλος φθεγξάμενος. Vſurpauit adagium hoc, ac ſimul expoſuit Lycophron poeta, Τοί ϑ' ψαλάξεις ἐσκενὸν νάρᾶς κτύπον Ασπα κ' ἀδώρητα φορμίζων μέλη. Itaq; ciebis irritos fidium ſonos Ieiuna & indonata pulſans carmina. Interpres addit prouerbiũ ad hunc etiã efferri modũ, Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδὰς fruſtra pulſas chordas, Sumptum autem à citharœdis, qui ſic canunt ut nihil accipiãt muneris, & domi cibum capiant, hoc eſt ſuo ſumptu, ſuóq; uictu, quemadmodum ait Plautus aliis cantant.

Lapidi loqueris. CCCCCXI.

Λίθῳ λαλέῃς, Lapidi loqueris. Eundem ſenſum habet, Et apud Terentium, Lapis pro ſtupido brutóq; homine ponitur aliquoties. Parieti loqueris CCCCXII.

Πρὸς τὸν τοῖχον λάλεῖς. Parieti loqueris, Et hoc quoq; refertur à græcis collectoribus, Efferẽ & ad hunc mõdum, πρὸς τοῖχον λαλεῖν, per parietem loqui. Dici conſueuit ubi quis rei quippiam faceret uehementer abſurdæ. Fortaſſis ab amantibus ſumptum, qui ad fores ac feneſtras aut etiã parietes amicarum perinde loquuntur nonnunquam quaſi ſenſus aliquis illis adſit.

Nugas agere. CCCCXIII.

Latinis perinde atq; græcis tritũ adagiũ. Nugas agere, pro eo quod eſt rem friuolam ac nihili facere ſeu fruſtra conari, λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, i. nugas nugaris, Ariſtophanes in nebulis Socratem ſubtilium nugarum antiſtitem uocat, quaſi friuolarum argutiarum autorem, Σὺ τε λεπτοτάτων ληρῶν ἰδρεῦ. Dicunt & ὑθλεῖς id eſt deliras ac deſipis, quod eſt tranſlatum ab aniculis quæ poſtea q̃ ætatis uitio cœperint deſipiſcere, fũtiles quaſdam nugas blaterare ſolent, Auſonius ad Paulum, Phœbus iubet uerum loqui Et ſi Pierias patitur lirare ſorores. Nuſquam ipſe torquet aulaca, In quibus uerſibus obſcurior eſt alluſio, ac prope dixerim inepta, Nam homo bilinguis pariter ad utrunq; ſermonem, & duplicem nominis ſignificatum reſpexit. Siquidem λῆρος græcis nugas ſignificat, & liræ ſeu porcæ uocantur ſulci, Nam agricolæ primum proſcindunt, deinde comminuunt glebas, poſtremo lirant, Proinde ſubtexuit, nunquam ipſe torquet αὔλακα Olim enim agricolatores delirare dicebantur, qui à recto ſulcorum ordine deflecterent, Inde tranſſumptum ad eos qui deſipiſcunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Antiquiora diphthera loqueris. CCCCxIIII.

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς. In eos quadrat qui nugas narrant, aut de rebus nimium priſcis, & iam pridem obſoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priſcis illis fabulamentis relicta, Si quidem aiunt diphtheram pellem fuiſſe eius capræ quæ Iouem lactarit, in qua creditum eſt anti quitus illum omni a ſcribere quæ fierent. Vnde quæ nec in hiſtoricorum literis extarét, nec in ho minum memoria ſeruarentur, ea uelut ex Iouis diphthera petita dicebantur, Quin ſubinde apud Ariſtophanem, Ἀρχαῖα παλαιά. i. priſca atq; antiqua pro nugamentis leges, quod antiquitas fe re fabuloſiſſima ſit opinor. Et ἀρχαϊκῶς pro eo quod eſt deliranter ac ſtulte.

In cœlum iacularis. CCCCXV.

Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις. In cœlum ſagittam torques, Eſt apud Zenodotum ac Suidam, de his qui fruſtra laborant, aut qui audent eos laceſſere quos non poſſunt lædere. Nihil enim ferire po teſt, qui in cœlum torquet, niſi quod deos uidetur petere, At nō raro fit ut iaculum in ipſum mit tentem recidat. Extat huiuſmodi quædam ſententia in prouerbiis etiam chriſtianorum. Qui mittit in altum lapidem recidet in caput eius.

Delphinum cauda ligas. CCCCXVI.

Δελφῖνα πρὸς τ' οὐρᾶιον δεῖς. Delphinum cauda alligas, in eos qui quippiam incaſſum conan tur. Propterea q; delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat, Aut quod cauda ſit ualida cuius agitatione fertur & naues aliquando ſubuertere, ut hac parte ſit innuictus. Quadrabit & in eos qui ea uia quempiam aggrediuntur qua nequaquam poſſint ſuperari.

Cauda tenes anguillam. CCCCXVII.

Ἀπ' οὐρᾶς τὸν ἔγχελυ ἔχεις, Cauda tenes anguillam, in eos apte dicetur quibus res eſt cum hominibus lubrica fide perfidiſq;. Aut qui rem fugitiuam atq; incertam aliquam habent quam tueri diu non poſſint. Folio ſiculno tenes anguillam. CCCCXVIII.

Huic diuerſum eſt illud, τῷ θείῳ τὸν ἔγχελυ, Folio ſiculno anguillam, ſubaudiendum tenes Vbi quis alioqui fugax & lubricus arctiore nodo tenetur, q̃ ut poſſit elabi. Nam fici folium ſca brum eſt, atq; ob id ad retinendam anguillam natura lubricam uel maxime idoneum.

Medius teneris. CCCCXIX.

Huic ſententiæ confine eſt illud apud Ariſtophanem in ranis, Νῦν ἔχει μέσος. Nunc medius teneris, De eo qui ſic tenetur ut extricare ſeſe nulla ratione poſſit, Tranſlatum à palæſtritis atq; athletis, qui ſi quem medium corripuerint facile uincunt. Sunt autem uerba Aeaci ad Bacchum Ἀλλὰ νῦν ἔχει μέσσο, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium. Sublimem medium arriperem. Auribus lupum teneo CCCCXX.

Extat apud Terentium in Phormione, Antiphoni adoleſcēti uxor erat domi quam nec eiice re poterat, uel quia non libebat quod in eam deperiret, uel quod integrum non erat, cum eſſet iu dicum ſententiis addicta, neq; rurſum retinere quibat, propter patris uiolentiam. Et cum a patru ele fœlix diceretur, ut qui domi poſſideret id quod amabat, immo inquit quod aiunt auribus te neo lupum. Nam neq; quo amittam à me inuenio, neq; uti retineam ſcio, Moxq; leno quaſi refe rens parœmiam, ait ſibi idem uſu uenire in Phædria, quem neq; retinere poterat, qui nihil nume rabat, neq; repellere, quod eſſet improbe blandus ac montes aureos polliceretur. Donatus græ cam parœmiam græcis aſcripſit uerbis, τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ' ἔχειν, οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι. Auribus lupū teneo, neq; retinere neq; amittere poſſum. Plutarchus in præceptis ciuilibus, λύκον δὲ φασὶν τῶν ὤτων κρατεῖν. Aiunt lupum non poſſe teneri auribus, Dicitur in eos qui eiuſmodi negocio inuoluuntur, quod neq; relinquere ſit integrum neq; tolerari poſſit. Videtur ab euentu quopiam natum ut alia plærunq;. Aut inde certe quod ut lepus auribus quippe prælongis com modiſſime tenetur, ita lupus quod aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non poteſt, neq; rurſum citra ſummum periculum è manibus dimitti belua tam mordax, Cæcilius apud Aulum Gellium eandem ſententiam ſed citra metaphoram extulit, Nam hi ſunt inquit amici peſſimi, Fronte hilaro, corde triſti. Quos neq; ut apprehendas neq; ut amittas ſcias, Huc alluſit Theognis etiam ſi alienius, Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῷ φιλότητος οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν οὔτε φιλεῖν δύναμαι. Pectora noſtra tui q̃ mire amor afficit, ut quẽ Non odiſſe queã, ſed nec amare queam Vnde uidetur illud effictum. Nec tecum poſſum uiuere nec ſine te. Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis auribus lupum teneo. Neceſſarium malum. CCCCXXI.

Huic finitimum eſt illud, Ἀναγκαῖον κακόν. de iis quos neq; reiicere poſſis, quod quibuſdam in rebus opus ſit eorum opera, neq; cómode ferre, quod uiri ſint improbi, Natum uidetur ex Hy

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bræ cuiuſdam apophthegmate, de quo meminit Strabo libro xiii. Cum haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus utilis ciuitati, ita ut cum uitiis uirtutes pariá facere uiderentur, Hybræas orator in oratione quadam ſic de illo locutus eſt, Malum es inquit ciuitatis neceſſarium. Nam nec tecum uiuere poſſumus, nec ſine te, Alexander item Seuerus imperator rationales quos tollere decreuerat, poſtea q̃ perpendiſſet eos citra reip. incommodum tolli nõ poſſe, neceſſarium malum appellabat. Poteſt & ad rem accommodari. Veluti ſi quis dicat pharmacon rem quidem moleſtam, neceſſariã tamen. Euripides in oreſte, Ανιαρὸν ὂν τὸ κτῆμ' ἀναγκαῖον δ' ὅμως, Moleſta cum ſit res, neceſſaria tamen.

Non abſq; Theſeo. CCCCXXI.

Οὐκ ἄνευ Θησέως. Haud abſq; Theſeo. Cum ſignificamus rem alieno auxilio confici, Aut cum ſignificamus rerum omniũ communionem ac ſocietatem. Nam Zenodotus ſcribit Theſeum permultis uiris fortiſſimis in certaminibus auxilio fuiſſe. Quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calydonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum centauris, Item Herculi cũ Amazonibus belligeranti. Fabula de apro ſic habet, Oeneus Meleagri pater cũ de primitiis annui pro uẽtus diis libans, Artemidem præteriſſet, illa irata aprum immanem in agros calydonios immiſit, omnia populantem, ad quem conficiendum Oeneus p̃ſtantiſſimum quenq; exciuit, premiis ad id propoſitis. Inter multos certauit & Meleager, qui & beluam confecit, ſed accerſito ad auxilium Theſeo. Reliquũ fabulæ nihil ad prouerbii ſenſum attinet. De Pirithoo ſic fertur. Pirothous Hippodamiæ procus, Centauros quod eſſent ſponſæ cognati cõuiuio accepit. Qui ſimul atq; mero incaluiſſent, ſponſæ uim adferre cœperunt. Coorta pugna, Theſeus Pirithoo auxilium ferens, complures centauros trucidauit, De Hercule ſic narrant, Cum Euryſtheus Herculi iniunxiſſet, ut Hippolytæ Amazonum reginæ Balteum adimeret, atq; ille pacta facturus eſſet profectus, Iuno ſemper illi infeſta induta formam Amazonis famam paſſim diſſipauit, aduentare hoſpitẽ uel uerius hoſtem, qui uiolata regina Balteũ quẽ geſtabat inſigne regni per uim eriperet, Quod ubi auditum eſſet, Amazones in Herculem parant arma. Hercules ratus hæc non errore, ſed dolo geri, Hippolyta occiſa balteum abſtulit. Deinde quo magis ulciſceretur Amazonas, bello eas adortus eſt, & oppreſſit, ſed Theſei adiutus opera. Refertur hoc adagium & à Plutarcho in eius uita ſignificatq; Theſeum ſicuti dictum eſt multis auxilio fuiſſe, tamen expleriſq; certaminibus nullum retuliſſe premium, atq; huius rei citat autorem Herodotum, Alluſit ad prouerbiũ Ariſtides in oratione ad Thebanos de auxiliis, οὐ ὅτε πρίνν Ἡρακλεῖ Φίλου ἐδίκησε Θησεὺς αὐτὸν ἀθήναζε ἀπαγὼν ἀνακτᾶται, Cumq; ſane & ipſi Herculi opus eſſet amico, Theſeus illum Athenas deductum refouet refocillatq;. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potiſſimum peractum, ueluti ſi quis librum ſuo nomine publicet, in quo ſit doctioris alicuius adiutus opera, concinne notabitur hoc adagio, οὐκ ἄνευ θησέως, Non abſq; Theſeo. Aut ſi quis dicat nullam fortunam ſibi iucundam eſſe poſſe ἄνευ Θησέως.

Delphinum natare doces. CCCCXXII.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. Delphinum nare doces, in eos competit qui monere quempiam conãtur in ea re in qua cum ſit ipſe exercitatiſſimus nihil eget doctore. Nam delphinus in natando perniciſſimi impetus eſt, ita ut non modo ſuperet omne natatilium genus uelocitate, uerum etiam terreſtrium animantium, ut autor Aelianus libro duodecimo, Quin & naues tranſilit, ſeq; contento ſpiritu teli in morem eiaculatur.

Aquilam uolare doces. CCCCXXIII.

Αετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις. Aquilam uolare doces. Diuerſa metaphora ſententiam eandem declarat. Quod enim delphin inter piſces, id aquila inter uolucres, Quibus id etiam cõmune quod uterq; παιδεραστὴς eſſe narratur.

Sphæra per præcipitium. CCCCXXIIII.

Huic haud ita diſſimile eſt illud quod refertur ab Euſtathio in Iliados Homeri librũ ſecundũ. Σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, globus per decliue, ſubaudiendum uoluit aut mittit. Perinde eſt quaſi dicas currentem incitare. Nam ſphæra uel ſuapte ſponte facile per locum decliuem deuoluit, Nec male quadrabit in eos qui uitæ genus aliquod nacti ſunt ad quod uidentur eſſe natura propenſi.

In eodem hæſitas luto. CCCCXXV.

Terentius in Phormione, In eodem hæſitas luto, in eos competit qui ſic implicantur negocio cuipiam, ut ſe nequeant extricare. A uiatoribus tranſlatum, qui ſimul atq; in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur, Rurſum ut hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo eſt infigendus. Eodem alludens Horatius, Nequicq̃ inquit cœno-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cupiens euellere plantam. In aqua hæret. CCCCXXVI.

Vſurpatur huic non diſſimile prouerbium à M.Tullio li.offi.iii.Dicit ille quidem multa multis locis,ſed aqua hæret,ut aiunt.Significat aũt Epicurum parum ſecum in diſputando conſtare, feq; ipſum inuoluere,dum ea quæ dicit alibi pugnant cum iis quæ dixit alibi,atq; ita quaſi fluctuare neq; in ſolido conſiſtere.Id quod euenire ſolet iis qui cum aberrent à uero,uerborum fucis rẽ inuoluunt.Tranſlatũ apparet uel à fluitantibus qui uado deſtituti,huc atq; illuc iactantur,quoq; magis ſe commouent,hoc maiore periculo laborant.Aut certe ab oratorum clepſydra,de qua meminimus alibi,ut eum in aqua hærere dicamus,qui ſe deſtillata iam aqua,tamen è cauſa non poteſt expedire.Cice.ad Qu. fratrem li.ii.Quod idibus & poſtridie fuerat dictum de agro campano actum iri non eſt actum, in hac cauſa mihi aqua hæret.Incertum utrum ſignificet eam actionem integram ſibi relinqui,an cauſam eſſe inextricabilem.Huc referẽdum illud quod paulo ſuperius ex Quintiliano citauimus,Et laboratam congeſtamq; dierum ac noctium labore actionẽ aqua deficit. Hæret in uado. CCCCXXVII.

Commutata uocula uim eandem habet,quod legitur apud diuum Ambroſium in commentariis quos in Lucæ euangelium edidit,Nam ſignificãs chriſti genealogiam,quæ diuerſe feratur ab euangeliſtis explicari nõ poſſe.In abruptum inquit diſputationis uenimus,Hæremus in uado, Metaphora nimirum à nauigio ducta,quod uado illiſum,fruſtra circumagitur,neq; curſum inſtitutum tenere poteſt.Id quod euenit his qui incidunt in ſyrtes.

Multa cadunt inter calicem,ſupremáq; labra. CCCCXXVIII.

Sulpitius Apollinaris grammaticus apud A.Gellium in noctibus atticis libri duodecimi capite ſexto decimo,duo quædam adagia notat,alterum græcum,alterum latinum,quorum ambo rum eadẽ ſit ſententia.Græcus eſt uerſiculus inquit hexameter παροιμιώδης, πολλὰ μεταξὺ πυέλου κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου, Multa cadunt inter calicem ſupremáq; labra, Quo monemur nihil tam certum ſperari,neq; quicquam tam eſſe uicinum quod non repentinus aliquis caſus queat interuertere.Adeoq; non eſſe tutum uenturis fidere,ut uix etiam illa ſint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagii quidam ad huiuſmodi fabulã referunt,Ancæus Neptuni & Aſtypaleæ Phœnicis filius,cũ uitẽ ſereret,grauiterq; miniſtris inſtaret urgeretq;,quidam operis tedio commotus in herum,negauit futurum,ut ex ea uite herus unquam uinum guſtaret,Poſt ubi uitis proueniſſet fœliciter atq; uuæ maturuiſſent,herus exultans ac geſtiens ſeruum eundem accerſit atq; ut ſibi uinum infundat iubet.Deinde iam calicem admoturus ori,ſeruo quæ dixiſſet aliquando redegit in memoriam,quaſi uanam exprobrans diuinationem.At ille ſententiam hanc hero reſpondit.Inter calicem ac ſumma labia multa poſſe interuenire.Seruili ſententiæ fauit euentus. Nam inter loquendum prius q̃ ille uinum hauriret,alter quidam miniſter ingreſſus nunciat uinetum ab apro quopiam immani uaſtari. Quibus auditis Ancæus depoſito poculo protinus in aprum fertur,à quo inter uenãdum percuſſus interiit.Vſurpauit hoc adagii Lycophron in iambicis. Ἐγὼ δὲ τλήμων ὣν κακῷ μαθὼν ἔπος Ὡς πολλὰ χείλους καὶ λὲ πατρῴων ποτῶν, Μέσῳ κυλίνδει μοῖρα πάμμικτον ῥοτόν. Miſer aſt ego meo dicta cognoſcens malo Vt plurima interpres inter poculum ac labrum,ſolet Vertiſſe fatum,res agens mortalium, Citat Ariſtotelem autorem,qui & ipſe de Angæi fabula meminerit, in qua illud uariat Angæo uitem inſtituenti, uatem accerſitum quempiam prædixiſſe,non futurum unq̃ ut ex ea uinum guſtaret, & expreſſo in calice uino uatem irriſiſſe,tanq̃ ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis quæ ex aliorũ retulimus commentariis.Lycophron aũt alio detorſit,nempe ad Agapenorem patrem,& Ancæum Actoris & Eurythemiſtidis filium,& ad aprum Calydoniũ,Dionyſius apud Zenodotum mauult parœmiam ad Antinoũ referre,De quo meminit Homerus in odyſſeæ.x.Is Antinous erat unus ex procis Vlyſſis,cui poculum tenenti iamq; bibere paranti Vlyſſes iugulum telo tranſfixit.Atq; ita manibus elapſo poculo cõcidit atq; interiit.Sed non ab re fuerit Homericum carmen adſcribere. Ἡ καὶ ἐπ' ἀντινόῳ ἰθυνθεὶς πικρὸν ὀϊστὸν Ἡρι ὀκαλὸν ἀλφεστὴν ἀναρρήσεσθαι ἔμελλε. Χρύσεον ἀμφωτὸν καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐώμα Ὄφρα πίοι οἴνοιο φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ Μέμβλετο, τίς κ' οἷοιο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι Μοῦνον ἐνὶ πλείοσσιν, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη Οἳ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν Τὸν δ' ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπιχόμενον βάλε ἰῷ Ἀυχένι δ' ἀσκαλόεντι διὰ αὐχένα πῆξε τανύσσας Ἀψὲ δ' ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν Αἵματος ἀνθρωμέοιο. Telum hæc fatus in Antinoum contorſit amarum. At pulchram is pateram,iam iam tollebat utrinq; Auritam, atq; auro nitidam, iam iamq; manu illã Admotabat uti biberet,Neq; pectore cædem Volucbat pauido,Quis eñ fore

fore crederet unq̃ Vnus ut in tanto conuiuarum agmine,quanq̃ Viribus anteeat,mortem ſibi nigraq; fata Moliretur, at huic iugulum confixit Vlyſſes Tollenti calicem iaculum penetrauit acutum, Et contra è ceruicibus exiit ærea cuſpis Voluitu in latus ille, calix ſimul excidit icto E manibus,mox inde cruor de naribus ingens Emicat. Nec alienũ arbitror hoc loco meminiſſe quod Iulio cæſari uelut exprobranti uaticinii uanitatem,reſponſum eſt, ueniſſe calẽdas Martias,non etiam præteriiſſe. Inter os & offam. CCCCXXIX.

Latinum eſt huiuſmodi.Inter os & offam,quod à cibis ſumendis ſumptum eſt,quemadmodũ græcanicum illud à potu, Nam olim romani uictitabant offis,ut teſtis eſt Valerius Maximus. Itaq; perinde ualet inter os & offam,quaſi dicas inter os & cibum,Porro prouerbium refertur ex oratione quadã Catonis de ædilibus uitio creatis his quidem uerbis. Nunc ita aiunt in ſegetibus & in herbis bona frumenta eſſe. Nolite ibi nimiam ſpem habere,Sæpe audiui inter os & offam multa interuenire poſſe.Verum inter offam atq; herbam,ibi uero longum interuallum eſt.Hactenus Gellius. Magis mutus q̃ piſces, CCCCXXX.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων.Magis mutus ipſis piſcibus.Prouerbialis metaphora de uehementer infantibus atq; infacundis,Cõueniet & in hominẽ immodicæ taciturnitatis.Hora.in odis.O mutis quoq; piſcibus Donatura cygni ſi libeat ſonum.Piſces enim nullam edunt uocẽ,exceptis perpaucis,inter quos canis marinus.Lucianus aduerſus indoctũ, Μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. Immo uero magis es mutus q̃ piſces. Vnde Plutarchus exiſtimat Pythagoricos à piſcibus abſtinuiſſe,quod hos quaſi ſuæ diſciplinæ domeſticos agnoſceret propter ἡσυχίαν.i.ſilentium.

Turture loquacior CCCCXXXI.

Τρυγόνος λαλίστερος, Turture loquacior.In garrulos & impendio loquaculos homines dici ſolitum,Sumpta metaphora ab auis natura,quæ non ore tantum,ſed etiam poſtica corporis parte clamare fertur,ob id opinor,quod uocem edens etiam illam mouere uideatur,Citatur apud Zenodotum ex Plocio Menandri.Aelianus libro duodecimo capite decimo meminit huius prouerbii,deq; aue utraq; corporis parte loquaci. Rana ſeriphia. CCCCXXXII.

Βάτραχος ἐκ σερίφου, Rana ſeriphia.In homines mutos & canendi dicendiq; prorſus imperitos dicebatur. Inde natum quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ,non edebant uocem, καὶ βάτραχος σερίφιος, Rana ſeriphia.Proditum enim eſt in Seripho inſula ranas mutas haberi.Meminit huiuſce rei Plinius quoq; li.viii.ca.lviii.Cyrenus inquit mutæ fuere ranæ,illatis è continẽte uocalibus durat genus earum.Mutæ etiam nunc in Seripho inſula.Eædem alio tranſlatæ canũt quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt, Quanq̃ in uulgatis exemplaribus cicadarũ ſeriphiarũ mentio fit,non cicadarum. Alii ſementem faciunt,alii metent. CCCCXXXIII.

Ἄλλοι μὲν αἰρόσιν ἄλλοι δ' ἀμήσοντι. Alii quidem ſementẽ faciunt,alii uero metent,Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt, ἄλλοι κάμον ἄλλοι ὠνασε,alii laborarũt,alii perceperunt emolumentum.His ſimilimum eſt illud Fabii dictum apud Liuium.Quam arborẽ cõſeruiſſet,ſub ea legere alium fructum,id indignũ eſſe dicere.Huc alluſit Heſiodus cum ſcribit in Theogonia de fucis, Ἀλλότριον κάμαθον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶντας,Atq; metunt uentrem in proprium ſudorem alienum.Theognis item οὔτε κ' ἂν προκαμὼν ἄλλῳ κάμαρον μεταδοίης.Ante tibi exhauſtos alii ne trade labores. Conſimili figura dictum eſt à Diocletiano nondum cæſa te,Ego apros occido,ſed alter fruitur pulpamento.Refertur aũt in illius uita ad hanc ferme ſententiam,Cum Diocletianus apud Tungros in Gallia,in minoribus adhuc locis militãs,in caupona quadam moraretur,& cum Druyade quadam muliere familiarem conſuetudinem haberet, illaq; parſimoniã hominis incuſaret,ioco non ſerio reſpondiſſe fertur,Tum ſe fore liberalem cũ imperator fuerit.Ad hoc illa.Noli inqt iocari Diocletiane,Plane imperator eris,ſimul ac aprũ occideris,Quã quidẽ mulieris uocẽ ominis arripiens uice,ſtudioſe ſectari cœpit apros in uenatu, haud intelligẽs uidelicet ominis ænigma,quod euẽtus poſtea explicauit, Nã Numerianus imperator factione Arrii apri ſoceri ſui interẽptus fuerat.Qua re prodita milites Diocletianũ uindicẽ creãt,& Auguſtũ cõſalutant, ille itaq; pro cõcione quo Druyadis dictũ expleret Aprũ manu ſua cõfodit,addens Maronianũ illud,Æneæ magni dextra cadis. Cæterũ interea dũ adhuc priuatus ille multos apros confeciſſet,nec affulgeret uſq̃ imperii ſpes dicere ſolitũ ferũt, Ego quidẽ apros occido,uerum alter fruitur pulpamento, Aliena iacis. CCCCXXXIIII.

Ἀλλότρια βάλλεις,Aliena iacis,Quoties res parum ex animi ſententia cadit,tranſlatum ab iis quĩ ludunt alea,quibus iacientibus interdum ea cadunt quæ ſunt neutiq̃ ad uictoriã accõmoda Proinde ſiquando fruſtratur nos ſpes recte dicemur ἀλλότρια βάλλειν, Adagiũ refertur à Dio-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

geniano, Aliam quercum excute CCCCXXXV.

Αλλην δρυῦ ϛαλάνιζε,Aliam quercum excute,In eos conuenit qui ſine fine petunt aliquid,aut qui continenter ab eodem mutuum poſtulãt,Hos hoc adagio licebit ablegare,ut nobis omiſſis aliorum aures ſuis precibus ſollicitent,Paroemiam hinc natam putãt,quod olim mortales glandibus uictitabant, Cereris uſu nondum reperto,Has qui quercubus excuſſis colligebãt, mercede ad id conducti,balaniſtas.i.glandium collectores appellabant, Qui ſiquando circumſpicerent,ſi quæ glandes etiam dum in arbore reliquæ eſſent, prætereuntes per locum acclamabant Aliam quercum excute,Eam uocem uulgus arreptam uertit in prouerbiũ.Non inconcinne accommodabitur ad negocium relinquendũ,ex quo iam nihil emolumenti poteſt capi, Aut mutandum amicum qui iam utilis eſſe deſiit,Aut præceptorem mutandum,unde nihil eſt quod amplius diſcas. Nuces relinquere CCCCXXXVI.

Nuces relinquere,eſt omiſſis ſtudiis ac nugis puerilibus ad grauiora magiſq; feria cõuerti,Perſius.Et nucibus facimus quæcunq; relictis,Cum ſapimus patruos, Tranſlata metaphora uel à uetuſta nuptiarum cerimonia,in quibus ſponſus uxorem ducens nuces ſpargebat,utpote iam pueritiæ renuncians,Ita Catullus in carmine nuptiali,Da puer propere nuces Cõcubinæ nuces da. Virgilius.Sparge marite nuces. Quanq̃ Plinius libro quinto decimo ca.xxii, cauſas alias adfert, quamobrem in nuptialibus cerimoniis conſueuerint antiquitus adhiberi,Sed præſtat ipſius referre uerba,Nuces inquit iuglandes quanq̃ & ipſæ nuptialium Feſcenninorum comites multum pineis minores uniuerſitate,Eædemq; portione ampliores nucleo,Necnon & honor his naturæ peculiaris gemino protectis operimento puluinati primum calicis mox lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas tot modis fœtu munito,quod eſt ueriſimilius, q̃ quia cadendo tripudium ſonum ue faciãt,Addit Seruius pueros catamitos,cum à turpi ſeruitio recederent ſolitos nuces ſpargere,ſignificantes ſe poſthac omnia puerilia ſpernere, Vel hinc igitur uel certe à puerorum luſibus,qui nucibus peraguntur ductum prouerbium uideri poteſt,Nam talis ac nucibus olim luſitaſſe pueros uel Horatius teſtis eſt cum ait,Te talos aule nuceſq;. Proinde ad hanc prouerbii formam pertinebũt & reliquæ illæ figuræ,Nunq̃ à nucibus recedere,Redire ad nuces. Nuces abiicere,Nuces intermittere.Nucibus indulgere,Nuces repetere,atq; id genus alia.

Bis pueri ſenes. CCCCXXXVII.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες.Bis pueri ſenes, Vna eſt ex illis prouerbialibus inſcriptionibus ſatyrarum Varronis,Quadrabit in eos qui prouectiore cum ſint ætate,tamẽ puerilibus quibuſdam ſtudiis intempeſtiuiter atq; indecore detinentur,Aut in ſenes ætatis uitio deſipiſcẽtes tanquam iterum in pueritiam reuolutos,Seneca,Non inquit bis pueri ſumus,ut uulgo dicitur,ſed ſemper.Verum hoc intereſt quod maiora nos ludimus,Plato libro de repu.primo,Non ſolum igitur ſenex ut uidetur bis erit puer,ſed ipſe etiam temulentus,Ariſtophanes in nubibus. Φήσεις νομίζεσθαί σν παῖδας ἄῦτ' τοῦργον ἔιναι ἐγὼ δ' ἀντέιπω μ' ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Puerorum at id dices uideri,cæterũ uiciſſim, Ego tibi reſpondero hoc,omnes ſenes bis eſſe pupos, Sophocles in Peleo, Πηλέα τὸν ἀμάκετον οἰκουρὸς μόνη γέροντα γηρῶ κἀν παιδνῶ πάλιν Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς ὁ γηράσκων ἀνὴρ. Ego peleum Aeaco ſatum,pueri inuicem Senem puella, moderor atq; tempero Nam iterum puer quiſquis ſeneſcit redditur. Theopompus. Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῶ τῶ λόγω. Pueros bis eſſe ſenes, recte dicitur, Plato, Ἆρ ὡς ἔοικε δὶς γέροντ' ἂν πᾶς γέρων. Similis uidetur bis ſeni puer ſenex, Antiphon. γερονζοφία προσέοικε παιδοτροφία, Senem nutrire perinde eſt quaſi nutrices puerum, Lucianus in dialogo cui titulus Τὰ πρὸς κρόνον οὕτω γὰρ ἂν τὼ παροιμίαν ἐπαληθεύσαι μι ἤφησι παλίμπαιδας οἱς γέροντας γενέσθαι, Sic enim fiet ut uerum uideatur adagium,quo dici ſolet ſenes rurſum repueraſcere. Hue pertinet quod libro de lingua latina tertio ſcribit Varro.Identidem in Atellanis haberi pupum ſenem,quod oſci ſuapte lingua uocent caſnar.Nam ueteres pupum puerum uocabãt,Neq; uero prouerbium ideo tantum eſt dictũ,quod ſenes ætatis culpa deſipiſcant,uerum etiam quod omnibus modis in ſenibus iam uelut exacta uita ad initiũ recurrere uideatur, quemadmodũ ſcite dicit Ariſtoteles in problemate quodam,in quo quærit quonam pacto ſint accipienda,quæ priora dicuntur ac poſteriora.Primum enim redit albor ſimul & raritas capillitii,quorum utrunq; pueris familiare,deinde balbuties uelut altera infantia.Præterea gingiua exarmata dentibus aut certe perpaucis,& eis uacillantibus inſtructa,quod & ipſum cum infantibus commune.Quinetiam ſenibus omne corpus ad puerilem decreſcit modum, conſimilis uirium imbecillitas. Iam uero cibi quoq; conſimiles utriq; congruũt ætati,Poſtremo morũ ineptia,leuitas animi,& hoc ipſum

nihil

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nihil ſapere in ſenibus infantiam quandam referre uidetur. Autor eſt enim in politicis Ariſtoteles poſt annos duodequinquaginta ingenii uigorem euaneſcere. Quaproprer Euripides in bacchis ait, Τὸ γῆρας ὑμῶν ἐσορῶν νοωῦ οὐκ ἔχον. Veſtram ubi ſenectam uideo mētis indigam, Vnde fit ut ſenes pueris mire delectentur, quaſi ſimiles iam ad ſimilium amorem propenſi.

Sexagenarios de ponte deiicere. CCCCXXXVIII.

Sexagenarios de ponte deiicere. Eſt natu maiores perinde quaſi deliros & ad omne uitæ munus inutiles in ocium reiicere, atq; ab omni functione negociorum relegare. Inde natum quod olim ſexagenariis ferendorum ſuffragiorum ius non erat, ætate uelut à publicis muniis dimiſſa. Vel quod olim iuuentus romana quo ſola ferret ſuffragia ſenes inualidos de pōtibus præcipites dederit, Varro libro de uita patrum ſecundo, Honeſtam cauſam religioſamq; patefecerit, Cum in quintum gradum peruenerant atq; habebant quinquaginta annos, tum deniq; erant publicis negociis liberi atq; expediti & ocioſi. Ideo in prouerbium quidam putant ueniſſe. Sexagenarios de ponte deiici oportere, quod ſuffragium non ferant quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus, Sexagenarios per pontem mittendos male dici popularitas intellexit. Macrobius ſatur. libro primo. Adimere uis doctis uiris in uerborum comitiis ius ſuffragandi, ac tanquam ſexagenarios maiores de ponte deiicere? Ouidius in faſtis. Pars putat ut iuuenes ferrent ſuffragia ſoli. Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes. Vnde & depontani dicuntur ſenes, iam uelut emeriti, & à ciuilibus negociis in ocium remiſſi. Plato libro de legibus ſexto loquens de magiſtratu τῶν νομοφυλακῶν, id eſt legibus ſeruandis præfectorum non admittit ad eum magiſtratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec ſinit in eo perſeuerare maiorem ſeptuaginta, Vt ſi quinquagenarius magiſtratum inierit uiginti annis eum adminiſtret, ſin ſexagenarius decem dumtaxat. Licebit autem uti prouerbio uel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam utilis, & ab omni uitæ munere relegandæ, uel ſimpliciter in eos qui propter ætatis imbecillitatē rude iam donati ſunt, ac ſolitorum munerum uacationem acceperunt.

Crambe bis poſita mors. CCCCXXXIX.

Δὶς κράμβη θάνατος. Crambe bis mors eſt. Plinius libro uigeſimo capite ix. Inter braſſicæ ſpecies tertio loco refert & cramben. Dioſcorides libro ſecundo Crambes treis ſpecies facit. Quarū prima præter q̄ quod alias ad multa remedia efficax eſt, etiam ebrietatis & crapulæ incommoda tollit, Vnde Suidas ſcribit illam antiquitus in cōuiuiis adhiberi ſolere, uerum recoctam adeo nauſeam adferre ut græcis in faſtidii prouerbium abierit, Quoties enim rem iterum atq; iterum repetitam non ſine moleſtia ſignificabant, dicebant δὶς κράμβη θάνατος. Bis crambe mors, id eſt κράμβη νόσφθος. Crambe recocta, Ad hoc adagii Politianus arbitratur alluſiſſe Iuuenalem cum ſcribit in ſatyra ſeptima. Declamare doces, o ferrea pectora Vecti. Cum perimat ſæuos claſſis numeroſa tyrannos. Nam quæcunq; ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans Perferet atq; eadem cātabit uerſibus iiſdem, Occidit miſeros crambe repetita magiſtros. Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tedio iterum atq; iterum audiēdam, Finitimum eſt illi quod alio commemorauimus loco, ὁ νὸς κόκκυθος. Contrarium illi Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. Quod enim per ſe præclarum id uel decies repetitum, ut inquit Horatius placere ſolet, Quod in ceptum, id primo guſtu commendatione nouitatis utcunq; toleratur, Vnedonum uidelicet ritu. Cæterum iteratum, haud iam ferendum faſtidium adfert.

Ne Hercules quidem aduerſus duos. CCCCXL.

Μὰ Ἡρακλῆς πρὸς δύο. Ne Hercules quidē aduerſus duos, id eſt nemo uſq; adeo uiribus excellit, ut unus pluribus par eſſe poſſit. Neq; indecorum eſt cedere multitudini, Erit autem ſuauior metaphora ſi ſignificabimus neminem quantūuis eruditum aduerſus duos in diſputando ſufficere, aut eundem hominem pluribus negociis ſuſtinendis non eſſe ſimul parem, aut non poſſe reſiſti precibus duorum rem eādem petentium. Poterit & aliam in formam uerti prouerbium ad hūc modum, Si negant uel Herculem aduerſus duos eſſe parem, quinam ego tam imbellis aduerſus duos Hercules ſtabo? Quanquam obiter huius uſum prouerbii in operis huius ueſtibulo paucis oſtendimus. Plato libro de legibus undecimo, Ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι κἀναντία, χαλεπὸν, καθάπερ οὖν ταῖς νόσοις πολλοῖς τε ἄλλοισι. Verum eſt illud & iam olim prouerbio celebratum, arduum eſſe aduerſus duo eaq; cōtraria pugnare, quemadmodum in morbis, aliiſq; compluribus. Significat nobis geminam eſſe pugnam, tum aduerſus diuitias, tum aduerſus egeſtatem. Idem in Phædone uſurpauit, ubi Socrati per iocum hortanti, ut Cebetem ac Symmiam confutet argumentatione, reſpondet Phædon. At uero contra duos ne Her-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cules quidem dicitur ſuffeciſſe. Eodem alluſit Catullus in carmine nuptiali cum ait. Noli pugnare duobus, Hæc ſententia tametſi non iiſdē uerbis, aliquoties legitur apud Homerum ut in odyſſeæ .γ. Χαλεπὴν γὰρ δρῦνα κακέειν ἑνὶ πολλοῦ. Difficile ac durum eſt unum compeſcere multos. Telemachus de ſe ac procis. Item in Iliados .ε. Αἰνείας δ' οὐ μέμνε θοὸς πόρ ἐὼν πολεμιστὴς Ὡς ἔλασ' ἀνὰ φῶτε παρ' ἀλλήλουσι μάχοντε. Haud ſtetit Aeneas alioqui ſtrenuus armis. Conſpexit ſimul atq; duos cōſiſtere iunctos, Occaſionem adagii uarie narrant, Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex inſidiis, atq; illum hominum multitudine territum, non auſum contra conſiſtere, ſed fuga ſaluti conſuluiſſe. Idq; in uulgi ſermonem abiiſſe. Vero propius eſt quod refert Suidas. Herculem conſtituto certamine olympiaco fretum uiribus ſuis primum auſum certare cum duobus, & utroſq; confeciſſe. Hos aiunt fuiſſe Cteaton & Eurytum Neptuno patre & Moliona matre prognatos, Deinde proxima olympiade cōſimili modo cōgreſſum fuiſſe cum duobus quibuſdam atq; ab his fuiſſe ſuperatum. Quanq; ſunt qui hos exiſtiment fuiſſe Læum & Pherandrum. Sed qui uicerint Herculem non qui uicti diſceſſerint. At Plato in Euthydemo lōge diuerſam ab his hiſtoriam adducit puta Herculem cum hydra pariter & cancro quodam immani, qui è mari emerſerat cōgreſſum, inferiorem diſceſſiſſe, atq; ob id Iolai nepotis auxilium imploraſſe. Sed non grauabor ipſius uerba ſubſcribere. In eo igitur quem dixi dialogo, Socrates cum duobus fratribus ſophiſtis, & ut ſunt illi contumelioſis diſputans, quaſi cum duobus monſtris unus congreſſus, cum illi probro obiiceret Dionyſodorus, quod fugeret, neq; ad interrogata reſponderet, ad hunc modum reſpondit. Non iniuria fugio. Nam cum alterutri ſim impar, cur non fugiam ambos? Equidem Hercule multo ſum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non ualuit, & aduerſus Hydram ſophiſtam, cui propter ſapientiam pro uno ſermonis capite amputato, multa repullulabant, & aduerſus Cancrum Sophiſtam quendam è mari profectum & nuper ut arbitror aduectum. A quo cum Hercules ad ſiniſtram angeretur, uerbiſq; acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxilium implorauit, qui ſummopere illi ſuccurrit. Meus autem Iolaus Patrocles ſi uenerit, longe aliter faciet. Mordaci uidelicet allegoria Socrates è fratribus ſophiſtis alterum Hydram, alterum Cancrum nominat, ſe Herculem, Cteſippum Iolaum.

Vnus uir, nullus uir. CCCCXLI.

Εἷς ἀνὴρ οὐδὲὶς ἀνήρ. Vir quidem unus, nullus eſt. Refertur in collectaneis græcorum adagiorum. Senſus eſt, nihil egregium præſtari poſſe ab uno homine, omni auxilio deſtitutū. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis. Μιᾶσ γὰρ χειρὸς ἄθρωις μάχη. Nam ſolitariæ manus inualida pugna eſt. Item illud eiuſdē, Εἷς ἀνὴρ ὁ πάνθ' ὁρᾷ. Vir unus haud uidet omnia. Poterit ad uarios uſus deflecti prouerbium, uel ad inſuauem uitam, ſi non adſit conuictor amicus, uel ad iudicium haud quaq; uni cōmittendum, uel ad ſtudium literariū, quod citra ſocium & eiuſdem ut aiunt, æmulum muſæ plane friget, uel ad quoduis deniq; peragendum negocium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.

Aſinus inter ſimias. CCCCXLII.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, Aſinus inter ſimias, Vbi quis incidit in homines naſutos & contumelioſos ipſe ſtolidus à quibus impune rideatur. Extat apud A. Gellium li. ii. ca. xxiii. apud quem Menāder comicus in fabula cui titulus Plotium maritum de uxoris iniuria querentem inducit his uerbis, ὄνος ἐν πιθήκοις ῥῑ τ' λεγόμενόν ἐστι δῆτ'. Aſinus inter ſimias uulgo quod aiunt. Conſtat autem ſimiam animal eſſe petulantiſſimū, adeo ut non uereat etiam leonem per laſciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie uulgo ſimile quiddam dicunt. Noctua inter cornices, ubi ſtupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit. Nihil aūt uetat quo minus generaliter uſurpetur, ubi quis in negocium incidit uehementer moleſtum, aut in infortunium aliquod, unde ſe nō queat extricare.

Aſinus inter apes. CCCCXLIII.

Ὄνος ἐν μελίτταις. Aſinus inter apes. Conſimilem habet cum proximo ſenſum. Dici ſolitum, ubi quis infœliciter incidit in homines improbos atq; importunos. Metaphora per ſe liquet. Quanquam adagium ab euentū quopiam natum uideri poteſt. Meminit Suidas.

Aſinus in ungento. CCCCXLIIII.

Ὄνος ἐν μύρῳ. Aſinus in ungento. Cum deliciæ adhibentur his quos neutiq; decent, neq; qui uel uti norunt uel delectantur. Nam aſinus culmos ac fœnum mauult q̄ uel aurum uel ungentum, quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, ſiquādo indoctus aliquis in optimos incidat autores, quos ob inſcitiam aut negligat aut etiam deprauet. Siue cum amuſo cuipiam cum eruditiſſimis uiris uiuere contigerit, quorum tamen conſuetudine neq; frui nouerit, neq; omnino gaudeat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

deat. Refertur à Diogeniano prouerbium.

Neq; cœlum, neq; terram attingit. CCCCXLV.

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται. Neq; cœlum neq; terram attingit, De re uehementer abſurda atq; aliena, quæq; nulla uicinitate pertineat ad id de quo agitur. Lucianus in pſeudomãte. Ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν, οὔτε γῆς φασιν οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους, Octo mihi miſit oracula, ſed quæ neq; cœlum, ut aiunt, neq; terram attingerent, Ariſtides in Cimone leuiter alludens ad prouerbi um indicat metaphoram ſumptam ab iis qui in medio pendent aere utrinq; liberi.

Nihil ad uerſum CCCCXLVI.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος. Nihil ad carmen, De iis quæ longe diſcrepant ab iis quæ propoſita ſunt. Trãſlatum uidetur à ſcæna, ubi hiſtrio ſaltatu geſtúq; carminis genus repræſentat, Lucianus in philo pſeude, Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτά φασιν ἁλλ' ἀδὴ ῥύτων κρόμνων. Iſta nihil ad carmen ut dici ſolet neq; enim de his interrogabam. Nihil ad fides. CCCCXLVII.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν. Nihil ad chordã, In eos quorum uita uehementer eſt inæqualis, quo rum ue mores ab oratione diſſident. Lucianus de ſaltatione, καὶ μηδὲν ὡς φασι πρὸς τὴν χορδὴν ἕτερα ἢ ὁ ποὺς ἕτερα λ' ὁ ῥυθμὸς λέγει. Nihil ad chordam ut dici ſolet, nã alia pes, alia loquit rhythmus. Idẽ in meretriciis, καὶ ὅτι οὐ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ ποὺς. Et quod pes probe reſponderet ad citharã, Plutarchus in cõmentario de uerecundia, καὶ ὃι ὁ μὴ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν, ὡς πλάτων ἔλεγε καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι ἔχαπα ἀφεῶσί τε καὶ παύουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν πρὸς τὰ νόμιμα καὶ δίκαια παλαμμελίαν, haud quaq; ob id quod pes à lyra diſſentiat, ſicut ait Plato, ciuitates cũ ciuitatibus, amici cũ amicis conflictantes, extrema tum fa ciunt, tum patiunt, ſed quod circa leges atq; æquitatem peccent. Locus aũt quem citat Plutarchus eſt in libro de legibus ſeptimo, Ἀποδιδόντας πρόχορδα τὰ φθέγματα θεῖσ φθέγμασι τὴν δὲ ἑτε ροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὴν μέλη τῶν χορδῶν ἐστιν, ἄλλα δὲ τὴν μελῳδίαν ξυθέντες τὸ παιᾶ καὶ τὰ λοιπά. Reddentes uoces cũ lyræ ſono concordes, Porro uocis diſcre pantiam diuerſitatem q;, quoties alios modos edunt chordæ, alios is qui cantilenam compoſuit & cætera. Formica camelus. CCCCXLVIII.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος. Formica camelus. De uehementer inæqualibus & modo minimis, modo maximis, quod perinde ſit quaſi repente camelus in formicam uertatur. Lucianus in prima epi ſtola ſaturnalium, Ὡς δὲ νυῦ ἔχομεν μύρμηξ ἢ κάμηλος ὡς ἡ παροιμία φησι. Nam ut nunc uiuit à nobis, formica camelus, quẽ admodum prouerbio dicit. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales diſtributis, ut nunc huic plurimum ſuperſit, nũc eidem multum deſit. Neq; intempeſti ue dicetur in eos qui ſibi non conſtant, in utranq; partem immodici. Quod genus hominẽ Euri pides deſcribit in troadibus, Τίς δ' ὅδε πόδας ἄλλο τ' ἐς ἄλλους ξόους Μισῆς δὲ λίαν Φιλῆς ὃν ἂν τύχῃ. Quid ita modo hos, modo in hoſce mores tranſilis, Odiſti acerbe, amáſq; nimium quemlibet. Os ſublinere. CCCCXLIX.

Os ſublinere, pro eo quod eſt dare uerba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud au tores. Nonius Marcellus tractum putat à quodam luſus genere, quo dormientibus ora pinguñt, Plautus in aulularia, Fidei cenſebam maximam fidem eſſe, ea ſubleuit os mihi peniſſime, Idem alibi. Os mihi probe ſublitum eſt, Idem in epidico. Ego ſi adlegaſſem aliquem ad hoc negocium, minus hominem q; doctum, minuſq; ad hanc rem callidum os ſublitum eſſet, Sophocles in Anti gone, Ὁρῶσι χ' οἵδε σὺ δ' ἐναίρουσι σόμα. Vident & hi, ſed os tibi iſti ſublinunt. Virgilius item in carmine bucolico pueros inducit per luſum Sileni faciem mori ſucco oblinentes, Iamq; uidenti ſanguineis frontem moris & tempora pingit. Ille dolum ridens quo uincula nectitis inquit,

Dare uerba CCCCL.

Dare uerba paſſim obuium eſt apud omnes autores pro eo quod eſt fallere. Perſius quarta ſa tyra, Vt mauis da uerba & decipe neruos. Terentius. Cui uerba dare difficile eſt. Ouidius. Verba dat omnis amans, Sed tum frequentiora tum expoſitiora ſunt exempla, q; ut operæ precium ſit ea perſequi, Tantum illud admonuerim, Nonnihil ueneris acceſſurũ prouerbio, ſi longius à ſim plici detorqueatur oratione, uidelicet ad fraudem impoſturam ue, quæ uel citra uerborũ fucos peragitur. Quod genus fuerit ſi quis dicat mundum hunc dare uerba ſuis cultoribus, Et alcimiſti can quam uocãt artem dare uerba ſui ſtudioſis, & eum ſibiipſi dare uerba, qui ſibi polliceñ haud quaquam ſperanda. Addere manum. CCCCLI.

Illud inuſitatius quod eſt apud Plautum in Perſa, Addere manum, pro eo quod eſt ludibrio habere. Tranſlatum opinor ab iis qui manu ad aurem porrecta motáq; quẽpiam irrident. Plau

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tina uerba ſunt hæc,Quid ais crux ſtimulorum tritor. Quomodo me hodie uerſauiſti,ut me in Tricas cõiecciſti,quomodo de Perſa manus mihi addita eſt,Idem in pœnulo.Eo pacto auaræ Veneri pulchre adii manum.Rurſum in eadem ſcæna.Ego faxo poſthac dii deæq;,cæteriq; contentiores magis erunt atq; auidi minus, cum ſcibunt Veneri ut addiderit leno manum,Idem in aululariа.Ita illis impuris omnibus adii manũ,iterum in Caſſina,Satin lepide addita uobis manus merito? Quanq̃ uarie ſcriptum inuenio nunc adii,nunc addita,Mihi uidetur rectius legi addidi, ut accipiamus ſumptam metaphoram ab irridentium geſtu,cuius meminit Perſius.Nec manus auriculas imitat i eſt mobilis albas. Circuntondere comam CCCCLI.

Περικείρειν τὴς τϖλοκάμους. Circuntondere comam, Græcis in prouerbio eſt,pro eo quod eſt ludibrio habere, Nam id luſus gratia fieri ſolet ſtupidis,ut eis non ſentientibus cæſaries circuntondeatur,Lucianus in Miſanthropo. Εκάθιζο τὴς τϖλοκάμους ϖερικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν. Sedebas cum tibi cæſaries ab illis circuntonderetur,Vſurpat idem in pſeudomante.

Fucum facere CCCCLII.

Fucum facere,pro eo quod eſt impoſturam facere,& artificioſa diſſimulatione deludere, Frequens eſt apud bonos autores,Terentius in Eunucho,Per alienas tegulas ueniſſe clanculũ fucum factum mulieri,Quo loco factum ſupinũ eſt,nõ participiũ,Qu.frater ad Ciceronem,Si eum qui tibi promiſerit fucũ,ut dicitur,facere nelle ſenſeris,ut te id audiſſe & ſcire diſſimules,Nam fucus herbæ genus,quam græci φῦκον uocãt,tingendis lanis utile,Vnde ſimpliciter fucum pro colore reperire licet,& fucare pro colorare,Horatius in odis.Stercore fucatus crocodili,Maxime ſi colorem non natiuum aut genuinũ,ſed artificioſum, ac uelut adulterinum ſignificemus,ut idẽ Horatius,Nec amiſſos colores lana refert medicata fuco,Proinde medicamentũ illud quo cuti ſuperinducto mulierculæ uitia formæ diſſimulant,quaſiq; perſonã aſſumunt,fucum uocant,Plautus,Vitia corporis fuco occulunt,Vt aũt fucus eſt color arte additus,ita perſona facies eſt nõ uera,ſed appoſititia,Vnde eleganter dictũ à Seneca, Vt perſonã malit q̃ faciẽ.i.uideri malit q̃ eſſe, Lucretius item li.iii.Nam ueræ uoces tum demum pectore ab imo Eliciunt & eripitur perſona manet res,Itaq; perſonatos dicimus qui aliud præ ſe ferunt q̃ ſint,Quin & offucias uocant inania quædam rerum ſimulacra,quæ ueluti præſtigiis quibuſdam oculis intuentium imponunt.

Album calculum addere & ſimiles figuræ. CCCCLIII.

Λευκὴν ψῆφον ϖροσθεῖναι. Albũ calculũ addere,pro approbare,ſubinde legimus apud doctos, Inde ſumptum,quod antiquitus miſſis in urnam calculis,ita ferebãtur à iudicibus ſententiæ,ut alis abſoluerent,nigris damnarent.Qui ſi forte fortuna fuiſſent æquales,tamen liberabatur reus, eiuſq; rei cauſam Ariſtoteles copioſiſſime reddit in problematibus.De calculorum more meminit Ouidius metamorphoſeon li.xv. Mos erat antiquis niueis atriſq; lapillis His damnare reos,illis abſoluere culpa. Tunc quoq; ſic lata eſt ſententia triſtis,& omnis Calculus immitẽ dimittitur ater in urnam, Quæ ſimul effudit numerandos uerſa lapillos, Omnibus è nigro color eſt mutatus in album, Plinius iunior in epiſtola quadam,Nam quo magis intendam limam tuam confitebor & ipſum me,& contubernales ab editione non abhorrere. Si modo tu fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris.i.ſi noſtrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris,Lucianus in apologia, Οὐκ ἂν ϖαρῆγγε θέμενος τὴν λεύκην ϖαρὰ σοῦ καὶ ϖλήρη μοι ἐνεχθῆναι. Haud paruo æſtimans,ſi mihi contingat, albũ abs te plenumq; ſuffragium auferre. Plato libro de legibus ſecundo, Οὐκ ἂν τιθείμην ταύτῃ τὴν ψῆφον. Haud poſuerim hunc calculum.Huc adſcribendũ quod Alcibiades nolens ſeſe iudicũ permittere ſententiis ait,ne matri quidem confidere uelle, ſed etiam hanc in eiuſmodi periculo ſuſpectam habiturum,ne nigrum calculũ pro albo ſubiiceret.Ariſtides in Pericle ſimplici uerbo dixit Επιψηφίζειν pro cõprobare,eamq; uocẽ tanq̃ Platonicam uſurpat Creta notare,Carbone notare. CCCCLIII.

Ad hanc formam pertinet & illa,Creta notare pro eo quod eſt approbare, & carbone notare quod eſt damnare.Propterea quod Pythagoras aiebat id,quod eſſet colore candido,ad boni naturã pertinere,quod atro mali.Vnde & fœlicia alba dicimus,infames nigros,M.Tullius in actione pro Cecinna de teſte Sexto Clodio Phormione. Nec minus niger inquit, nec minus confidens q̃ ille Terentianus Phormio.Et Hora.Hic niger eſt hunc tu Romane caueto.Idẽ in Sermonibus.Sani an creta,an carbone notandi.Quem imitatus Perſius ait in quinta Satyra, Quæq; ſequenda forent, & quæ uitanda uiciſſim, Illa prius creta, mox hæc carbone notaſti. Rurſum Horatius in Odis.Creſſa neu careat nota.Cãdidum calculum creſſam notam appellat,qua uetere dies fortunatos ſignare conſueuerunt. Ad hanc formam pertinet etiam illud Vnione ſignare, quod

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

re,quod læpius apud autores eſt,pro eo quod eſt inter fœlicia proſperaq; numerare. Ductum à ueterum ſuperſtitione qui unumquéq; anni diem miſſis totidem in urnam,aut ut apud Scythas in pharetram calculis ſignabant,quem arbitrabantur proſperum abiiſſe cãdido calculo,aut creta,quem egregie fœlicem,unione contra quem inauſpicatum nigro lapillo notabant.Perſius. Hunc Macrine diem numera meliore lapillo,Huius ſuperſtitionis meminit Plinius libro ſeptimo capite xl.Vana inquiens mortalitas & ad circumſcribendam ſeipſam ingenioſa. Computat more Thraciæ gentis,quæ calculos colore diſtinctos,pro experimento cuiuſq; diei in urna condit,ac ſupremo die ſeparatos dinumerat,atq; ita de uno quoq; pronunciat.Quid quod iſte calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit.

Calculum reducere. CCCCLV.

Calculum reducere,eſt mutare factum cuius te pœniteat.Aut uertere conſilium rei non ſatis commode inſtitutæ.Nonius citat Ciceronem in Hortenſio.Itaq; tibi concedo,quod in duodecim ſcrupis olim ut calculum reducas,ſi te alicuius dati pœniteat.Tranſlatum apparet aut à ratiocinantibus,aut(quod eſt uero propius) à ludo latruncolario,In ſumma prouerbii ſpeciem habent,quæcunq; à calculis fingũtur metaphoræ.Vt ad calculos uocare,pro eo quod eſt rationem inire & æſtimare.M.Tullius dialogo de amicitia,Hoc quidem eſt nimis exigue & exiliter ad calculos uocare amicitiam,ut par ſit ratio datorum & acceptorum. Valerius Max.libro iiii.capite de amicitia. Si ad calculos reuocetur paruum,utpote ſeptem iugeribus,& hoc in pupinia abditis redactum.Sin animo præfogantis omni pecunia maius Et ad calculos reuerti.i.redire ad rationem ac reſpectum conſiliúmq;.Cice.ad Atticum.Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur,quos tum abiecimus,ut non ſolũ glorioſis conſiliis utamur,ſed etiam paulo ſalubrioribus. Et in epiſtolis Plinianis.Mouere calculos,pro eo quod eſt ꝓponere rationes.Et ponere in utraq; parte calculos.i.utrinq; rationes expendere.Et hic calculus accedat,id eſt hoc momenti adiungatur,Neq; quicq̃ prohibet eadem ratione dici decedere calculum,& detrahere calculum.

Θ præfigere. CCCCLVI.

Thita præfigere pro damnare,Perſius.Et potis es uitio nigrũ præfigere thita.Auſonius in pædagogum Liguritorem in carmine choriambico Miſelle doctor ου tibi ſit obſcœno Tuumq; nomen thita ſectilis ſignet. Sunt qui hoc ad figuram græcanicæ literæ referant,quod ea cordis humani tranſfixi ſpeciem quodammodo repræſentet. Nam neſcio an debeamus Iſidoro credere,qui primo etymologiarum libro ſcribit ita militari more ſolere fieri,ut cæſi .Θ. ſalui .Τ. ſignarentur.Certe de hoc ſigno .Τ. fit mentio etiam in apocalypſi,quæ beati Ioannis nomine legitur. Sed uero ſimilius quod ſcribit Aſconius Pedianus olim in iudiciis ſortes quæ mittebantur in urnam triplicem notam habere ſolere,Ac .Θ. quidem damnationis fuiſſe ſymbolum, Τ abſolutionis, Λ.ampliationis.i.quoties ſignificabant ſibi parũ adhuc liquere,ac denuo cauſã agi oportere.

Stellis ſignare aut notare.Obelo notare. CCCCLVII.

Ἀστροις σημειοῦσθαι ἢ ἀστροις τεκμαίρεσθαι. Stellis notare.Euſtathius in quintum odyſſeæ librũ admonet dictum de iis qui longam ac deſertam uiam peragunt,adeo ut neceſſum habeant regionum ſitum,ſtellarum obſeruatione ſignare,Ductam autem eſſe metaphoram à nauigantibus qui cũ eo uſq; prouecti ſunt à terra,ut iam cœlum undiq; & undiq; pontus, ſtellarũ indicio curſũ moderari ſolent,maxime Cynoſuræ & Helices.Ouidio teſte,Magna minorq; feræ quarũ regis altera Graias. Altera Sidonias utraq; ſicca rates. Idem indicat Virgilius in tertio de Palinuro loquens, Talia dicta dabat,clauumq; affixus & hærens. Nuſquam amittebat, oculoſq; ſub aſtra tenebat,Idem alibi.Cuncta notat tacito labentia ſydera cœlo.Conſimiliter Homerus cum alias tum odiſſeæ libro quinto. Αὐταρ ὁ πνοιὰλίῳ ἰθυνθο τεχνηφάντος, Ημενος, ὁρᾶ δὲ ὶ ὕπνος ὠφὶ βλεφάροισιν ἐδαπῆε Πλειάδας ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην Αρκτον θ' ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. Ητ' αὐτὸ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει Οἴη δ' ἀμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. Ille quidem nauim arte regens clauo affidet hærens. Nec ſinit illapſo torpeſcere lumina ſomno. Pleiadas ſeróq; recondentem ora Booten Suſpectans, Vrſamq; alio cognomine plauſtrum. Quæ fixa uſq; loco ſe circumflectit eodem. Et nunquam Oceani liquidis aſpergitur undis. Vnde ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν, uidentur ii qui notulis quibuſdam & coniecturis arte deprehenſis rem alioqui perueſtigatu difficilem inquirunt aut aſſequuntur,aut qui ſignis quibuſdam multo ante colligunt quid ſit euenturum. Poſtea deflexum eſt ut ſtellas prænotare dicantur, qui quippiam uelut animaduertendum inſigniunt. Cui diuerſum ὀθελίζειν id eſt ueru prænotato quaſi iugulare ac notare. Tranſlatum ab Ariſtarcho qui Homeri carmina in corpus rede-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

git,atq; in libros digeſſit, uerſus nothos hoc eſt adulterinos & ſubditicios,qui non uiderẽtur ſapere uenam illam Homericam ὀβελίσκοις.i.minutis uerubus prænotatis damnans,contra qui uiderentur inſignes,ac genuini ἀστερίσκοις.i.ſtellulis illuſtrans,Quem morem ſecutus eſt & Origenes & diuus Hieronymus in literis diuinis.Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbiũ abiit,quod is eum damnandi notulis probandiq; morem excogitarit,M.Tullius Attico.Totum hunc locum quem in Ariſtocratia ego uarie meis orationibus quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere de flamma,de ferro,noſti illas λυκόδους ualde grauiter pertexuit.Atticum uocat ſuarum orationum Ariſtarchum.i. cenſorem & emẽdatorem,quod illi mos fuerit, ſi qua parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idẽ M.Tullius libro ad Atticum xvi. Quæ mihi florentia uiſa ſunt tuo iudicio,cerulas enim tuas,miniatulas illas extimeſcebam,Idem ad Dolobellam.Profert alter,opinor,duobus uerſiculis expenſum. Alter Ariſtarchus hos σκελίζει.Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus ſum,Item M.Varro de lingua latina Ariſtarchos appellat Criticos grammaticos qui de libris iudicant,Horatius. Fiet Ariſtarchus.i.caſtigator & expenſor alieni ſcripti.Et diuus Hieronymus ſubinde quempiam ſui temporis Ariſtarchum uocat,quod arbitrio ſuo alia damnaret alia probaret.

Notari ungui & ſimilia. CCCCLVIII.

Ad eandem formam pertinent hæc quoq;.Notare ungui,quod ſoleat ungui ſignum apponi, ubi quid parum placet,Horatius dixit,Tranſuerſo calamo ſignum apponere,pro eo quod eſt damnare.In eundem ſenſum, Cenſoria uirgula legitur identidem apud diuum Hieronymum,pro caſtigandi notandiq; autoritate.A cenſoribus Romanis traductum,quorum partes erant notare ſi quid in moribus ciuitatis dignum emẽdatione iudicaſſent ac mulctam dicere. Eodem pertinent ſpongia lima cœlum,quæ in emendationis prouerbium abierunt,Spongia delebant quod non placeret,Lima detrahitur atq; expolitur,quod redundat,quodq; incultum eſt.Cœlo deformatur item ac fingit id quod eſt rudius,Proinde in ſpõgiam incubuiſſe dixit Auguſtus Aiacem ſuum quem deleuerat,Et elimata dicuntur expolita. Et ſculpturam orationis cultum dicunt.Et pumice leuis.Nam pumice leuigabantur quo nitidiores eſſent libri.

Stilum uertere. CCCCLIX.

Stilum uertere,eſt mutare quod ſcripſeris.Horatius in ſermonibus.Sæpe ſtilum uertas, Antiquitus in tabellis ceratis ſcriptitabãt ſtilo graphiario,cuius alterà parte nimirũ acuta per æquor cereũ ducta,literas exarabant,altera latiore,rurſum obliterabant quod exaraſſent.Hieronymus aduerſus Rufinum.Quamdiu non renuebam laudationem tuam,ſequebaris ut magiſtrum,fratrem & collegam uocabas,& catholicum in omnibus fatebaris. Poſtq; uero non agnoui laudes tuas,& me indignũ tanti uiri preconio iudicaui,uertis ſtilum,& omia laudata prius uituperas,de eodem ore & dulce proferẽs & amarũ,Inuenitur & ſtilum infigere & ſtilo appetere, pro eo quod eſt ſcriptis inſectari atq; inuehi.

Omne tulit punctum, Omnium calculis. CCCCLX.

Omne tulit punctum & cunctorum calculis,legimus pro eo quod eſt omnium ſententia & cõ probatione.Quorum prius tranſlatum eſt à conſuetudine comitiorum,ubi tabella circumferri conſueuit,in qua puncto appoſito ſignificabant cui candidatorũ ſuffragarentur, Poſterius à iudiciorum ſortibus de quibus paulo ſuperius meminimus.Horatius.Omne tulit pũctum qui miſcuit utile dulci,Nam qui iucunda modo ſcribunt iis dumtaxat placent,qui uoluptatem appetunt, contra qui utilia,ab iis tantum probantur quibus utilitas quæritur,at qui uoluptatem cum utilitate coniunxit,is omnium ſuffragio laudabitur.Idem in epiſtolis, Diſcedo Alcæus puncto illius Ille meo quis? Quis niſi Callimachus? Item in epigrammate,quod refertur à Porphyrione,Ciceroniarum Rufus iſte conditor,Hic eſt duobus elegantior Plancis, Suffragiorum puncta non tulit ſeptem. Ariſtides in Themiſtocle. Ἡ κοινὴ ψῆφος ἐκάλυνεν.qui eſt communis græcorum calculis, dixit pro eõ quod erat totius græciæ conſenſus,Cice.lib.Tuſcu.quæſti.ſecundo. Quæ flamma eſt per quam non cucurrerunt,qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? Agit autem de magiſtratibus quæ ſingulorum ciuium ſuffragiis mandabantur,Apuleius aſini ſui libro ſexto.Certe calculo cunctorum,utcunq; mors ei fuerat deſtinata,i.omnium ſuffragiis ſententiiſq;.

Cumani ſero ſapiunt. CCCCLXI.

Similimum eſt illi,Sero ſapiunt Phryges,ὀψὲ δὲ φρονοῦσι οἱ κυμαῖοι.Sero ſentiunt Cumani Id adagiũ refertur à Strabone geographiæ libro xiii. Putatq; eos uulgo male audiſſe,tanquã ſtupidos atq; inſulſos,ob hanc cauſam quod ducentis annis portus uectigalia exegerint, hoc no-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mine,ut urbem ædificarent,quæ dare tam diu non deſierunt,cum iam urbs eſſet extructa. Adiecit & aliam fabulam.Cumanos publica pecunia mutuo accepta porticus cõſtruxiſſe. Deinde cũ pecuniam eam ad diem præſcriptum non reddidiſſent,à deambulatione fuiſſe prohibitos,Aliquanto poſt cum ingens eſſet pluuia,creditores ludibrii cauſa præconem miſiſſe, qui publicarẽt edictum,uti Cumani porticus ſubirent. Atq; ita uoce præconis admonitos ſubiiſſe,Inde natum adagium ſero ſapere Cumanos, qui non niſi moniti ſenſerint defugiendam eſſe pluuiam,Similimum ut dixi illi quod ſupra retulimus.Sero ſapiunt Phryges,Nihil enim uetat quo minus dicatur & in illos qui non niſi ſuo malo docti parent recte monẽtibus,Quod genus hominum notat Lycophron, Ἐγὼ δὲ τλήμων ὧν κακῶν μαθὼν ἔπος. At ego miſer iam dicta cognoſcens malo.Alluſit huc Ariſtides in Themiſtocle. Καί τοι τὴν γε ὕστερον τῶν πραγμάτων σοφίαν καὶ τῆς ὠὴ τῆς ἀσπίδος ἐλέγχους ὅλως ἔχειν φασὶ λαμπρὸν, Atqui ſapientiam iſtam quæ poſt facta contingit cum audacia reprehenditur,aiunt nihil habere magnificum.Hæc pertinẽt ad illum adagiorum gregẽ quem alibi produximus.Piſcator ictus ſapiet,& conſimilium.

Mala attrahens ad ſeſe,uti cæcias nubes. CCCCLXII.

Κακ' ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὥστε καικίας νέφος. Sic mala ſibiipſi ut cæcias nubem attrahens,Verſus eſt ſenarius prouerbio celebratus in eos qui ſibiipſis litium ac negociorum materiam pariunt ac cerſuntq;.Ducta ſimilitudine ab eius uenti natura,cui nomen cæcias,quem Plinius media inter aquilonem,& exortum regione flare ſcribit,& unum contra aliorum ſeptentrionalium uentorum naturã nubes nõ pellere ſed attrahere. Quin ipſius adſcribam uerba.Vẽtorum inquit etiam frigidiſſimi ſunt quos à ſeptentrione diximus ſpirare,Vicinus his chorus,His & reliquos cõpeſcũt & imbres abigunt,Humidi Hauſter & Aphricus,Et præcipue hauſter Italiæ,Narrant & in Ponto Cæciam in ſe trahere nubes.Hactenus Plinius. Ariſtoteles libro de mundo putat Cæciam circa ortus æſtiuos flare, additq; hunc a nõnullis eundẽ haberi cũ illo quẽ alii θρασκίαν nominãt,flatq; proximus Argeſtæ.Quid aũt in cauſa ſit,ut hic uentus nubes nõ more reliquorum à ſe propellat, ſed ad ſeſe uocet,Ariſtoteles in meteorologicis conatur oſtendere. Vel quod alius inquit uentus reflet aduerſus eodem tẽpore.Vel quod hic è ſublimi cœli parte ſpirans,puta orientali,non trâſuerſus per terram feratur,ſed recuruata linea propter reflexum unde exortus eſt,eo recurrit,Atq; ita fit ut nubes ad ſeſe cogat.Vnde idem in libro de mundo Cæciam inter eos uentos numerat, qui ἀνακάμπτιποι.i. reſupinati flatus uocantur.Huius rei mentionem facit & Plutarchus in uita Sertorii,Scribens hunc ducẽ animaduerſa Cæciæ natura,qui tum forte flabat Cacitanos hoſtes ad deditionem coegiſſe ad hunc modum. E regione ſpeluncarum in quibus illi ſe continebant obiecit aggeres cinericios.Quibus incurſatione equitum cõcitatis,Cæcias tãtum pulueris in fauces ſpeluncarum deuexit,ut cum ferre non poſſent,ſeſe in Sertorii manus darent.Refertur adagium ab Aulo Gellio libro ſecundo cap.xxii.idq; ex Ariſtotele,Refertur & à Theophraſto libro de natura uẽtorum.Sed ab hoc atq; item ab Ariſtotele ita refertur,ut uideatur etiam in bonam partem dici poſſe. Ait enim ἕλκων ἐφ' αὑτὸν μὲν πλεῖστον ὥσπερ ὁ καικίας νέφος.Attrahens ad ſe ſe diuitias ut Cæcias nubes,Meminit idem & in problematibus Plutarchus in commentario cui titulus quo pacto quis poſſit ab inimicis iuuari, Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας, Quemadmodum enim Cæcias nubes,itidem improba uita proba ad ſeſe attrahit,Vnde de re quauis dici poſſe uidetur in utranlibet partem Vt hic ad ſeſe eruditorum hominum gregem attrahit,perinde ut Cæcias nubes,Hic undiq; pecunias attrahit ad ſeſe quemadmodum Cæcias nubes,Hunc omnes bonæ fœlicitates non aliter ſequũtur q̃ Cæcias nubes.Nuſq; abſunt iurgia ubicunq; hic adeſt,Neq; enim ſecus ad ſeſe lites attrahit q̃ Cæcias nubes,Conſimiliter ad rem referri poteſt,Res eſt tumultuoſa ambitio,quippe inuidiam ſimultatẽ profuſionem,atq; id genus alia incommoda,nõ aliter attrahit ad ſeſe q̃ Cæcias nubes,Modeſtia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad ſeſe itidem ut Cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre. CCCCLXIII.

Oleum in auricula ferre.Eſt apud Martialem.Quo loco mihi non ſatiſfacit interpres Domitius Chalderinus uir alioqui probe doctus,Nam poeta taxare uidetur hominem rigida ſupinaq; aure,id quod etiam græci notant, Ἀν' ὃς ἔχων ἀντὶ τοῦ ἄνω τὸ ὦς ἔχων, id eſt ſublimem & ſupinam aurem habens.Carmen Martialis eſt huiuſmodi.Narratur quiddam belle dixiſſe Matulle, Qui te ferre oleum dixit in auricula. Porro ut in problematibus ſcripſit Ariſtoteles aures aqua infuſa offenduntur,oleo non item.Quin ſi forte aqua in aurem inciderit,oleo infuſo medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluat. Proinde & urinatores oleum auribus inſtillare con-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſueuerunt,quo minus aqua lædantur,Hinc itaq; uidetur natum adagium, nempe à geſtu eorum quibus eſt aliquid liquoris infuſum,quod ne effluat aurem ſupinãt,quaſi auerſantes ac faſtidientes audire, Neq; tamen negauerim poſſe referri ad aſſentatores, qui uelut oleum in aurem inſtillant,dum iucunda loquuntur magis q̃ ſalutaria,Cui diuerſum eſt illud Perſianum,Auriculas teneras mordaci radere uero, Huc igitur pertinebit & illud euangelicum,de uenditoribus olei, Verum cui placet hic ſenſus poſterior,in auriculam accuſandi caſu legat oportet, Quod quoniã & prouerbii ſpeciẽ præ ſe gerit,& uulgo iactatũ Martialis indicat,nõ exiſtimaui prætereundum.

Quid ſi cœlum ruat? CCCCLXIIII.

Τί ἐὶ ὁ οὐρανὸς ἐμπέσοι. Quid ſi cœlum ruat? Ironia prouerbialis in eos qui tutiſſimis etiam in rebus ridicule timent,Hoc unde manarit Ariſtoteles indicat libro τῶν μετὰ τὰ φύσικα quinto ſcribens priſcis illis & rudibus mortalibus perſuaſum fuiſſe,cœlum hoc quod uidebant imminere,Atlanticis humeris ſuſtineri, Quod ſi ille ſe ſubduxiſſet,fore ut è ſublimi in terram decideret Idq; non ſolum poetarum figmẽtis fuiſſe proditum,uerum etiam à phyſicis nõnullis adfirmatũ Theognis, Εν μοι ἔπειτα πίσυι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν Χάλκεος ἀνθρώπων λῆμα πάλαι γενέων, Deinde meo uaſtus capiti ,illabatur olympus Ferreus,antiqui quod metuere uiri, Terentius εἰ ἔωγον πεμωρουμένω, Quid ſi redeo ad illos,qui aiunt,Quid ſi nunc cœlum ruat? Alluſit huc Horatius in odis,Si fractus illabatur orbis,impauidum ferient ruinæ.

Vmbram ſuam metuere. CCCCLXV.

Τὴν αὐτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι. Suam ipſius umbram metuere dicunt,qui pueriliter trepidant ubi nihil omnino ſit periculi,Tranſlatum uel ab iis qui forte conſpecta corporis ſui umbra ſubito expaueſcunt,uel à melancholicis quibuſdam,qui autore Ariſtotele,propter oculorũ imbecillos ſpiritus in are proximo,ueluti ſuam quandam imaginem contemplantes arbitrantur ſeſe ſuos uidere manes.Socrates in Phædone Platonis,Tu uero tuam(quemadmodũ dici ſolet)metuens umbram.i.tibiipſi diffiſus.Qu.ad Ciceronem de conſulatu petendo.Alter uero quo dii boni ſplẽdore eſt? Primum nobilitate eadem qua Catilina,Num maiores? Nõ,ſed uirtute,Quamobrem qui manium umbram ſuam metuit,hũc negliges quidem,Plutarchus ſympoſiacorum problematũ decade ſeptima, τὸ μὴν τῆς σκιᾶς ἀναιρόμενος ὄνομα καὶ δυσχεραίνων, ἀληθῶς σκιὰν δοξει φοβεῖσθαι Qui umbræ nomen refugiat ac moleſte ferat,is uere umbram uidebitur formidare.

Vel muſcas metuit præteruolitantes. CCCCLXVI.

Prouerbialis eſſe uidetur hyperbole,quam refert Ariſtoteles ſeptimo de repu.libro, Ἀλλὰ δεινόπαι μὴν τὰς παραπεθμεναμένας μύας. Qui muſcas inquiens etiam præteruolitantes metuat.i. quauis friuola de cauſa.Idem ſimilem quandam commemorat in moralium ſeptimo,loquẽs de iis qui uſq; adeo natura ſunt timidi,ut etiam ſi ſorex obſtrepat,protinus expaueſcant.

Funem abrumpere nimium tendendo. CCCCLXVII.

Ἀποῤῥαγήσεται τεινόμενον τὸ καλώδιον. Abrumpet tenſus funiculus.In eos dici ſolitum,qui dum extrema experiuntur,alienant à ſe cum quibus agunt,& uniuerſæ rei iacturam faciunt,dum plus ſatis attenti ſunt ad lucrum, Lucianus in dialogo quodam,Matrem lenam facit obiurgantem filiam,ꝙ amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempſerit, periculũ aũt eſſe ne præter modum exacerbatus atq; irritatus iuuenis, amorem pariter & commodum alio conuertat, καὶ ὅρα inquit, Μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποῤῥήξωμεν ποτὲ τείνουσαι τὸ καλώδιον. Ac uide ne iuxta prouerbium abrumpamus dum nimium tendimus funiculum.Pindarus apud Plutarchum, καὶ λύονται τὸ τῶν δυσφόρων ὀδυνηρὸν μεμιμνῶν, Atq; intolerabilium curarum funiculum ſoluẽti,Quanq̃ hoc ab adagio non nihil eſt diuerſum,Magiſq; cõgruit cum illo,quod eſt apud Senecam in epiſtolis ad Lucillum, de explicanda cathena negociorum,atq; adeo abrumpenda ſi nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum,& ob id in malum aliquod erumpentem.Huic finitimum eſt illud hebræorum,haud quaq̃ inſcite neq; inuenuſte dictum prouerbium,qui nimium emungit fortiter,elicit ſanguinem,Nec abhorret Mimus ille Publianus.Furor fit læſa ſæpius patientia,Atq; alter huic conſimilis eiuſdem opinor,etiam ſi Senecæ nomine fertur.Bonus animus læſus grauius multo iraſcitur.

In matellam immeiere. CCCCLXVIII.

Εἰς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν. In matellam immeiere,Cum ſordide tractantur aut ad munus aliquod parum honeſtum adhibentur,ii qui non indigni uideantur, utpote ipſi ſordidi atq; inhoneſti, quaſiq; ad cõtumelias ferendas facti,Lucianus de mercede ſeruientibus, Οὐδὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχοιεν ἂν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρεῖσθαι δόκοιεν εἰς τὴν ἀμίδα φασὶν ἀνηρωῶτθν. Itaq; nec hi quicq̃ in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dignum aut acerbum patiantur,neq; illi eos contumeliis afficere uideantur,ſi quod aiunt in mã tellam immingant,Siquidẽ ad hunc uſum quaſi naſcitur matella,Ex aduerſo Martialis Baſſum quendam ioco taxat,qui cum magna eius metalli cõtumelia in aurea uaſa incacaret,cũ uitro bi beret. Ventris onus miſero nec te pudet excipis auro Baſſe bibis uitro,charius ergo cacas,

Riſus ionicus. CCCCLXIX.

γέλως ἰωνικὸς. Riſus ionicus,In molles & uoluptarios dicitur. Nam Ionum mollicies perinde ut Sybaritarum faſtus in prouerbium abiit,quod alteri græcorum,alteri barbarorum eſſent luxurioſiſſimi,Athenæus de luxu Ionum locutus ait extare parœmiam aureã,quæ mores eius gentis teſtificetur,hanc ut opinor intelligens Valerius Maximus libro rerum memorabilium ſecundo prodidit Ionas primos ungenti,coronarúmq; in conuiuio dandarum & ſecundæ menſæ conſuetudinem,haud parua luxuriæ irritamenta reperiſſe. Thurinus maximus in diſſertatione cui titulus quis ſit philoſophiæ finis. Crotoniates inquit oleaſtrum adamat. Spartiates armaturam,uel nationes Cretẽſis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in odis,Motus doceri gaudet ionicos,matura uirgo. Laſciuas ſaltationes,& parum decoras geſticulationes ſignificans. Vnde & apud Ariſtophanem ἰωνικῶς, pro eo quo eſt ἁβρῶς. i. molliter ac delicate.

Riſus megaricus. CCCCLXX.

γέλως μεγαρικὸς. Riſus megaricus. In eos dicendũ qui parum tempeſtiue iocant,quiq; (quod uetat Quintilianus) malunt aliquoties dictum q̃ amicũ perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierũt,ſucceſſione maiorum artificum obſcuratæ, Neq; male quadrabit in ſenes qui ætate aliena luſus quoſdam indecoros,ac uoluptateis iuueniles turpiter conſectantur. Nam ionica comœdia uiguit ad tempus,Deinde in cõtemptum uenit irriſa ab Athenienſibus. De riſu intempeſtiuo celebratur & hic ſenarius, γέλως ἀκαιρος ἐν ξρορῖς λεγὸν κακὸν. Non in loco ridere pergraue eſt malum. Riſus chius. CCCCLXXI.

γέλως χῖος. Riſus chius,Reperitur & hoc in collectaneis græcanicorum adagiorũ de molli laſciuoq; luſu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit uetus comœdia, Adagium commemoratur à Diogeniano. Quicquid in buccam uenerit. CCCCLXXII.

Quicquid in buccam uenerit. Quoties libere quoſpiam ac tuto loqui ſignificamus incircumſpecte,& quicquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodum apud fidos anniculos facere ſolemus,apud quos impune quiduis nugamur atq; effutimus, M. Tullius ad Atticum libro xiiii. Aut ſi nihil erit quod in buccam uenerit ſcribes, Idem libro xii. Quid cum coram ſumus & garrimus quicquid in buccam uenit, Recte torquebitur & in eos qui temere atq; inconſyderate loquuntur,perinde quaſi ſermo illis non in pectore naſcatur,ſed in faucibus.

Quicquid in linguam uenerit CCCCLXXIII.

Huic plane germanum eſt illud quod uſurpat Lucianus iu libello de ratione conſcribendi hiſtoriam, ἐπινοοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες, ὅτι κεν ἐπὶκε ῥῆμα γλῶτταν φασιν ἔλθῃ, Commi niſcentes,affingenteſq;,quicquid uerbi in linguam (ut aiunt) uenerit. Plato de repub. octauo,dictum hoc citat ex Aeſchilo Tragico poeta.

Momo ſatiſſacere,& ſimilia CCCCLXXIIII.

τῷ μώμῳ ἀρέσκειν. Momo ſatiſſacere. Prouerbialis hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit,quem ait nocte matre,ſomno patre progenitũ. Huic deo mos eſt, ipſum quidem nihil operis ædere,ſed aliorum deorum opera curioſis oculis contemplari,& ſi quid eſt omiſſum,aut perperam factum,id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος græce repræhenſionem ſonat. Ariſtoteles de partibus animalium libro tertio meminit huius,qui naturam incuſarit,quod bobus cornua in capite,ac non in armis potius addiderit, uidelicet quo uehementius poſſint ferire. Ad quod alluſiſſe uidetur Lucianus cum in ſecundo uerarum narrationum libro,ſcribit ſe uidiſſe boues quoſdam,quibus cornua ineſſent non in fronte,quemadmodum reliquis,ſed ſub oculis. Idq; ita uiſum eſſe Momo. Hic idem Lucianus cum aliis compluribus locis meminit,tum in dialogo de hæreſibus,huiuſmodi quandam de eo fabulam refert, Mineruã Neptunum & Vulcanum de principatu artificii inter ſe contendiſſe. Et quo quiſq; artis ſuæ præcipuum aliquid ſpecimen æderet. Neptunum taurum quendam finxiſſe,Mineruam domum excogitaſſe,Vulcanum hominem compoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis,& artis expenſor. Ille inſpecto uniuſcuiuſq; opere,præter alia,quæ in reliquorum operibus repræhendit,illud potiſſimum in hominis opificio notauit,quod artifex non in pectore feneſtras aut oſtiola quædam addidiſſet, quo perſpici poſſet,quid in corde lateret, quod illi ſpecuoſum alioqui multiſq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

receſſibus ſinuoſum finxiſſet,Cuius fabulæ mẽtionem facit & Plato.Philoſtratus in epiſtola quadam ad uxorem de Momo ſcribit in hanc ferme ſentẽtiam. Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehenderet inueniſſe,niſi quod ſandalium illius calumniabatur,ut ſtridulum nimiſq; loquax ac ſtrepitu moleſtum,Quod ſi Venus citra ſandalium inceſſiſſet,ita ut emerſit à mari,tota nuda nullam omnino anſam carpendi Momus inueniſſet.Qui quidem deus tametſi non perinde gratus eſt,atq; cæteri,propterea quod pauci ueram reprehenſionem libenter admittant,tamẽ haud ſcio an ullus alius è maxima poeticorum deorum turba ſit utilior,Quanquam nũc noſtri Ioues excluſo Momo ſolam Euterpen audiant,blanda ſalutaribus anteponentes, Hic igitur Momus uarias adagiorum formas ſuppeditat.Vel cum Plato de repu.ſcribit philoſophiæ ſtudium eſſe eiuſmodi ut ne à Momo quidem poſſit reprehendi,Vel cum Venus Lucianica iam itura in iudicium negat ſe dubitaturam,etiam ſi Momus ipſe iudicaturus eſſet.Vel cum Cicero ſcribit ad Atticum libro quinto.Quod me maxime hortaris,& quod pluris eſt q̃ omnia in quo laboras,ut etiam Ligurino Momo ſatiſfaciam, moriar ſi quicquam fieri poterit elegãtius.Ergo prouerbii ſpeciem habebunt omnes id genus fomulæ.Haud dubitem tecum uel Momo iudice decertare,Inculpatior eſt eius uiri uita q̃ ut uel Momus ipſe poſſit carpere.Hanc faciem ne Momus quidem poſſit reprehendere.Nec Momum iudicem recuſarim.Hæc uel Momo ipſi ſatiſfaciãt.Et ſi quæ fingi poſſunt conſimiles.Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis. Laudaret faciem liuor quoq;.Breuiter omnes id genus hyperbolæ prouerbii faciem obtinent. Veluti Terentianum illud.Ipſa ſalus ſi cupiat,ſeruare domum hanc non poſſit, De familia deplorata Item de loco uehementer munito.Hãc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit.De homine præfracto ac pertinaci. Huius animum ne Vertumnus quidem ipſe uerterit.De fœmina ſupra modũ uiroſa,Huius fœminæ libidinem ne priapus quidem ipſe ſaciarit. De re neutiq̃ probabili iſtud ne Pitho quidem ipſa perſuaſerit. De re tacitu difficili.Hoc ne Harpocrates quidem ipſe,aut Angerona continere queat.In tãto rerum ſtrepitu ne ſomnus quidem ipſe ſomnum cœperit, De homine præter modum ſuſpicaci & diffidenti.Iſte ne fidei quidem ipſi fidem habeat,Hic uel Argũ fallat,de uehementer aſtuto.Hic miſerior eſt q̃ ut ei uel ipſa inuidere poſſit inuidẽtia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Εν τῷ λιμένι πρόσκουειν, In portu impingere. CCCCLXXV.

Eſt apud Quintilianum in inſtitutionibus, In portu impingere,pro eo quod eſt ſtatim in ipſo operis ingreſſu peccare,Vſurpatur & à diuo Hieronymo,ſumptum à nauigantibus,qui magno cum dedecore prius q̃ portu exierint nauem illidunt.

In limine deficere aut offendere. CCCCLXXVI.

Huic proximum ſit illud,In limine offendere aut deficere.Trãſlatum ab iis qui domum egreſſuri ſtatim in limine pedem offendunt prius q̃ quicquam occeperint agere.Virgilius Cur indecores in limine primo,deficimus,id eſt ſtatim ac uixdum inito bello.

Cantherius in porta. CCCCLXXVII.

Confine eſt ſuperioribus. Cantherius in porta.Natum à Galba quodam,cui cum iter ingreſſuro,Cantherius in porta cecidiſſet, Rideo inquit te Cantherio in porta,cum lõgum iter ſis ingreſſurus,iam laſſum eſſe te cum nondum iueris,quod dictum in prouerbium abiit.

Citra puluerem. CCCCLXXVIII.

Ακονιτὶ, id eſt citra puluerem, Græci dicunt contingere,quo quis facile citraq; negocium potitur.Tranſlatum uel ab Aphe,id eſt à puluere contactu,quo ſe ſpargebat in palæſtrico certamine congreſſurus,uel certe à puluere,quo non indecore ſordidari ſcripſit Horatius eos,qui certant olympia,qui ue bellum gerunt.Plinius libro xxxv.Alcimachus Dioxippum,qui Pancratio olympia citra puluerис tactum quod uocant ἀκονιτὶ uicit.Aulus Gellius libro quinto. Quandi inquit cauſa eſt cum deditione repente facta ſine puluere(ut dici ſolet) incruentáq; uictoria obuenit, Horatius in epiſtolis,Magna coronari quis ſpernat olympia, Cui ſpes,cui ſit conditio dulcis,ſine puluere palmæ,Inuenitur & ἀνιδρωτί, id eſt citra ſudorem.

Deſerta cauſa. CCCCLXXX.

Ἐρήμη δίκη. Deſerta cauſa.Cum nemo repugnat,Tranſlatum à iudiciis,ubi nonnunquamlitera pars cedens tradit cauſam aduerſario.Itaq; deſerta cauſa uincere,eſt uincere nullo contrapugnante,Lucianus in Ioue tragœdo, Ωστε τι ἄλλο ἢ ὀρθῶς κρατεῖν οὕτω δόξομεν. Itaq; quid aliud uidebimur feciſſe q̃ deſerta cauſa uiciſſe. Idem in Toxaride, καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμην λαβὼν σοῦ ἁλῶναι. Totq; ciuitates nullo defendente abs te capi.

Citra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Citra arationem,citráq; ſementem. CCCCLXXX.

Quæ citra noſtram operam caſu nobis obueniũt Ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt græci Lucianus in paraſito, Οτι λὴ μόνος κατὰ τὸν σοφὸν ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτὸν, οὔτε ἀροῖ ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται. Quod uidelicet unus iuxta egregium illũ Homerum.Nec manibus plantat plantam,nec arat,uerum citra ſementem, citráq; arãdi laborem fruitur omnibus, Idem in rhetorum didaſcalo, Σοὶ δὲ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. Tibi porro citra ſeminandi arandiq; laborem proueniãt omnia.i.citra ſtudium,Natum apparet adagium à fabula inſularum fortunatarum.De quibus Horatius in odis.Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis, Et imputata floret uſq; uinea. Sumptum eſt autem opinor ex Homero qui odyſſeæ libro nono Cyclopum terram deſcribit ad hunc modum. Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἔβην ὑπερφιάλων ἀθεμίστων Ικόμεθ' οἱ ῥὰ ϵ.οῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισι Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν οὔτ' ἀρόωσιν Αλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται Πυροὶ μὲν κριθαὶ τε δ' ἄμπελοι αἵ τε φέρουσιν Οἶνον ἐρισταφυλον καὶ σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. Venimus in terram quam magnanimi Cyclopes Et legum expertes habitant hi numine freti Diuũ,nec manibus terræ plantaria figunt. Vomere nec ſegetem proſcindunt,Quin ea cuncta. Nulla ſemente,& nullo naſcũtur aratu Ordea frumentum,pleniſq; onerata racemis Vineta,& largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormienti rete trahit. CCCCLXXXI.

Εὕδοντι κύρτος ἁιρεῖ. Dormienti rete capit.In eos quibus citra conatum obtingunt ea, quæ cupiunt.Natum ex euentu,quod aliquando acciderit,ut dormientibus piſcatoribus, piſces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum imperatorem athenienſium referunt, cui quod multa fœliciter obtingerent,magis cõmoditate fortunæ, q̃ ipſius opera Εὐτυχοῦς cognomen inditum.In huius inuidiam pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem urbes,illo iuxta dormiente.Quos ille ſic eluſit,autore Plutarcho,ut diceret,Si huiuſmodi urbes capio dormiens,quid me facturum arbitramini,ſi uigilaro?Huc alluſit Terẽtius,cũ ait in Adelphis. Quid credebas tibi confecturos deos?Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Quin & hodie uulgo dicit in id genus homines Fortunatior eſt q̃ ſapiẽtior.Et Eupolis Comicus apud Athenæum, Ω πόλις πόλις ὡς θὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. Vrbs urbs ut es fœlix magis q̃ prouida.

Cum mula pepererit. CCCCLXXXII.

Adagium peruetuſtum cum mula pepererit,quoties ſignificabimus nunquam futurum aliquid,aut adeo raro ſolere accidere,ut improbum ac ſtultum uideatur ſperare. Ortum uideri poteſt ex eo quod refert Herodotus in Thalia.Cum Babyloniorum urbs obſideretur à Dario, quidam Babylonius conuiciis inſectans Darium atq; exercitum. Quid inquit iſtic deſidetis Perſæ? Quin potius abſceditis tunc expugnaturi nos cum mulæ pepererint, uidelicet ratus id nullo unquam tempore futurum.Propterea quod natura ſteriles ſunt mulæ.At paulo poſt euenit ut Zopyro mula quæpiam pareret,quo quidem oſtento in ſpem capiendæ Babylonis erectus eſt ac cœpit,Huic ſimile quiddam refertur à Suetonio in uita Galbæ cæſaris.Huius auo procuranti fulgur cum aquila de manibus exta rapuiſſet,& in frugiferam quercum cõtuliſſet, ſummum ſed ſerum imperiũ portendi familiæ reſponſum eſt, Atq; ille irridens,Sane inquit cũ mula pepererit.Quod omen ita arripuit Galba,ut eum poſtea res nouas molientem nihil æque confirmarit ac mulæ partus.Cæteriſq; ut obſcœnum oſtentum horrentibus,ſolus pro lætiſſimo acciperet,memor ſacrificii dictiq; auiti.Plinius libro octauo capite xliiii. de mularum ſterilitate ſcribit hunc in modum.Obſeruatum eſt duobus diuerſis generibus nata,tertii generis fieri,& uentri pareptum eſſe ſimilia.Eaq; ipſa quæ ita nata ſunt non gignere in omni animalium genere,Idcirco mulas non parere.Eſt in annalibus noſtris peperiſſe ſæpe,Verum prodigii loco habitum.Theophraſtus uulgo parere in Cappadocia tradit,Sed eſſe id animal ibi ſui generis.

Ad græcas calendas. CCCCLXXXIII.

Huic affinem habet ſenſum,ad græcas calendas.i.nunquam. Propterea quod græci non habent calendas more latinorum,ſed νουμηνίασ,i.nouilunia.Atq; ad lunæ recurſus græci ſoluebant uſuras,Vnde Strepſiades in nubibus Ariſtophanis optat ſibi incantatricem quampiam,quæ carminibus ſuis efficiat nequando luna exoriatur,Sic enim fore ut non reddat uſuras, quandoquidem Trapezitæ ad lunas mutuas dant pecunias,& lunis uſuræ creſcunt. Huc itaq; reſpexit Auguſtus cum diceret ad græcas calendas ſoluturos, quos nũquam reddituros mutuum ſignificabat, De quo in ipſius uita ſcribit Tranquillus.Quotidiano ſermone quædam frequentius & notabiliter uſurpaſſe eum,literæ ipſius Αὐτόγραφα oſtentant.In quibus identidem cum aliquos nunq̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſoluturos ſignificare uult,ad calendas græcas ſoluturos ait.

Aceſſæi luna. CCCCLXXXIIII.

Ακεσσαίου σελήνη. Aceſſæi luna,Dictum in comperendinatores,qui nouã ſubinde cauſam com miniſcuntur quo negocium proferant. A nautæ cuiuſdam moribus ortum, cui Aceſſæo erat no men,is cum eſſet ignauus,ita prorogare conſueuit nauigationem,ut ſe diceret lunam magis op portunam expectare. Nam græci præcipuéq; ex his lacedæmonii,quicquid eſſent rerum auſpica turi,ſuperſticioſe lunam obſeruabãt,Id quod tacite notat Euripides,cum in Iphigenia in Aulide reſpondet Agamemnon,tum nupturam filiam,ubi lunæ dexter circulus aduenerit,uidelicet de plena luna ſentiens.In eam ſuperſtitionẽ iocat Ariſtophanes, τῇ πανσελήνῳ.i.plenilunio ſero aut nunq; futurũ ſignificans.Etenim cum Datis & Antiphernes ductores regis Perſarum in Maratho nem irrupiſſent,Plenilunium obſeruabant ut tum exirent in prelium.Ergo prius q̃ illi uenirent, Athenienſes bellum aggreſſi ſunt, Inde quaſi prouerbio de cunctãtibus & quauis occaſione rem proferentibus dicitur, ἐπὶ τῇ πανσελήνῳ, plenilunio. Adagium refertur à Diogeniano.

Vbi per harma fulgurarit CCCCLXXXV.

Οπόταν ὁ ἅρμαθος ἀστράψῃ, Vbi per harma fulgurat.De his quæ nimis cunctanter ac ſero aut admodum raro fiunt.Aut cum nimis anxie ac ſuperſticioſe captatur rei gerendæ opportunitas Strabo libro geographiæ nono unde natum ſit adagium indicat ſcribẽs, uicum quempiam eſſe deſertum atq; infrequentem apud Mycaletum Bœotiæ,ſeu Mycaleſſum Tanagræi iuris,quem Harma.i.currum nominant,Rurſum alterum ab hoc diuerſum eiuſdem tamen nominis in Atti ca,quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis,atq; ob hanc ſimilitudinem nominis quoq; communionem ſortitũ. Cæterum harma Bœotiæ ſic uocatũ,quod Amphiarao excuſſo currus inanis in eum locũ delatus ſit,ubi nunc ſacellum eius extat. Alii ferunt Adraſto fugiente currum eius eo loco confractum fuiſſe,ipſum Arionis opera ſeruatum.Hinc natam parœmiam Οπόταν ὁ ἅρμαρος ἀστράπτει. ubi per harma fulgurat,uidelicet Pythicis uatibus fulgur aliquod certũ,quod ex eo loco ueniret obſeruantibus,eoq; uiſo ſacra Delphos mittentibus.Obſeruabant aũt ad menſes treis,ſingulis menſibus tres dies,noctéſq; totidem,idq; è Iouis fulguralis foco, qui eſt in muro inter Pythiũ & olympium.Hæc ferme Strabo. Vſum adagii Plutarchus palam indi cat in ſympoſiacis, οἱ γὰρ inquiens πανίως ἢ ὁ ἅρμαθος ὥς φασιν ἐστιῶντος, ἀναγκάζοντας τὸν ὁπόσος οὖν ἑστιάτωρ ἢ γνώριμος καταγράφειν. Etenim qui raro & per harma ut aiũt conuiuiũ exhi bent,hi coguntur utcunq; familiarẽ ac notũ deſcribere.Itaq; de raris & incertis dici ſolitum uide tur.Poterit & per iocũ accõmodari ad ea quæ nunq; euentura credamus,quemadmodum aiunt ad græcas calendas. Lydius lapis,ſiue Heraclius lapis. CCCCLXXXVI.

Λίθος ἡρακλέα ἢ λίθος λυδή. Heraclius ſiue Lydius lapis. In eos dicitur qui uehementer acri exactoq; iudicio ſunt.Referẽ à Theophraſto libro de natura lapidũ.Ait enim lapidem q̃dam eſſe,qui Lydius ſeu Heraclius dicatur,qui attritu aurum atq; argẽtum cuiuſmodi ſit arguat. Hũc quidam magnetem putant uelut Herculanum qui ferrum ad ſeſe trahit,Vnde nomẽ etiam addi tum σιδηρίτην.Sed ex Theophraſti uerbis ſatis liquet βάσανον ſignificari,quem latini uocant indi cem,in quem Battus ille paſtor apud Ouidium tranſfiguratus eſt,manẽte nimirum etiam dum in lapide prodendi ſtudio.Nec Heracleum uocatum ab Hercule,ſed ab Heraclea Lydiæ ciuitate De hoc meminit Plinius libro xxxiii.capi.viii.his quidem uerbis.Auri argentiq; mentionem co mitatur lapis,quem coticulam appellant,quondam non ſolitus inueniri,niſi in flumine Tmolo (ut autor eſt Theophraſtus) Nunc uero paſſim.Quem alii Heraclium alii Lydium uocant. Sunt autem modici quaternas uncias longitudinis,binaſq; altitudinis nõ excedentes, His coticulis pe riti cum è uena lima rapuerint experimentum,protinus dicunt,quantum auri ſit in ea,quantum argenti uel æris ſcrupulari differentia,mirabili ratione non fallẽte,Adagium accommodari po teſt uel ad perſonam uel ad rem.Ad perſonam hoc pacto.Tu ſcriptorum meorũ optimus iudex planéq; (quod dici ſolet) Ηρακλέα λίθος. Item hoc modo in penſitandis æſtimandiſq; ingeniis, emunctiſſimæ naris ac prorſum Lydius,ut aiunt,lapis,Ad rem tranſfertur hoc pacto. Aduleſcen tium ingenia libertas aperit uiris commiſſum imperium Lydius quod aiunt lapis eſt.

Amuſſis alba. CCCCLXXXVII.

Λευκῇ σάθμῃ.i.alba amuſſi,hoc eſt nullo delectu ac citra diſcrimen. Aulus Gellius in noctibus Atticis,Nãq; illi omnes & eorum maxime græci multa & uaria lectitantes,in quas res cunq; in ciderant alba,ut dicitur linea ſine cura diſcriminis ſolam copiam ſectati conuertebant. Effertur & expreſſius adagium à nonnullis λευκῷ λίθῳ λευκὴ σάθμη.In albo lapide alba linea,Dicíq; uel

in eos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

in eos,qui nullo ſunt iudicio,uel in ſtupidos,uel in eos qui incertis probãt aut ſignificant incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam, Τοῖς μὲν λόγοις ὑμῖν σοῖσιν ὰ τεκμαίρομαι. Οὐ μᾶλλον ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ σάθμη. Nihilo mihi plus indicat ſermo tuus quam lapide in albo ſignat alba linea.Citatur à Nonio Marcello Lucillius libro xxx.ſed corrupte,ut opinor,quod genus ſunt plæraq; illius.Et amabat omnes.Nam diſcrimen non facit neq; ſignat linea alba,Vſurpatur & à Platone in dialogo cui titulus Charmides.Vbi Socrates ait ſe erga formoſos aduleſcentes,perin de eſſe ut albam amuſſim in albo lapide. Propterea quod neq; diſcerneret ſatis inter formas,& omẽs ex æquo amaret,Solet enim funiculus ille minio oblini, quo diſcrimen faceret,unde & rubricam uocauit Perſius,Ac ſi oculo rubricam dirigat uno.

Eadem per eadem. CCCCLXXXVIII.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν. Eadem per eadem.Refertur in collectaneis Diogeniani de his qui ſemper eadem inculcant,aut eadem aſſidue faciũt.Non diſſimile illi quod alio reddemus loco, Ο Ἶσος κόρινθος.Iouis corinthus. Ad amuſſim CCCCLXXXIX.

Frequens eſt apud autores ad amuſſim,examuſſatim,Amuſſatim,pro eo quod eſt exquiſita diligentia atq; exactiſſima cura.Tranſlatum à fabris lapidariis,aut lignariis,qui funiculo illo regulari operis æqualitatem explorãt.Perſius de poeta abſoluta carmina cõponente, quod modo cauimus.Scit tendere uerſum,non ſecus inquit ac ſi oculo rubricã dirigat uno. Itẽ in carmine de uiro bono quod Virgilio tribuunt, Ne quid hiet,ne quis proturbet angulus,æquis Partibus ut coeant,nil ut deliret amuſſis.Vſurpat idem Baſilius ad nepotes,cũ iubet unãquanq; diſciplinam ad finem fœlicitatis referre,perinde quaſi lapides iuxta doricum prouerbiũ ad amuſſim dirigentes,Natũ uideri poteſt apud Homerũ iliados.E. De Vlyſſe nauẽ ſibi fabricante. Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ σάθμην ἴθυνε. Expoliit multa arte,ſuperq; induxit amuſſim. Rurſum iliados.O. Ἀλλ' ὥστε σάθμη δρυὸ νήϊον ἀξιόωσι Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος,ὅς ῥά τε πάσης Εὖ εἰδῇ σοφίης κατὰ θυμὸν ἀθήνης. Materiam ueluti naualem exæquat amuſſis. Ducta fabri docti digitis,qui calleat artem Quæcunq; eſt,teneatq; probe monitrice Minerua. Eſt apud eundem & aliis aliquot locis. Ad unguem CCCCXC.

Ad unguem eundem habet ſenſum.A marmorariis ſumpta metaphora,qui ſuperinducto ungui commiſſuras explorant marmorum,Horatius.Cocceius ad unguem factus homo,id eſt abſolutus,Idem in arte.Carmen reprehendite,quod non Multa dies,& multa litura coercuit, atq; Perfectum decies non caſtigauit ad unguẽ.Virgilius ſecundo georgicon libro.Nec ſecius omnis in unguem Arboribus poſitis ſecto uia limite quadret. Perſius. Vt per leue ſeueros effundat iunctura ungues,Græci quod exactum ſit & impenſius accuratum Πόνυχον uocant. Plutarchus de præceptis bonæ ualetudinis, Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ διόνυχος λεγομένη δίαιτα. Itaq; uehementer exacta quæ ad unguem obſeruata diæta dicitur.

Incudi reddere. CCCCXCI.

Eleganter Horatius incudi reddere dixit,pro eo quod eſt refingere ac denuo mutare, corrigere q; .Et male tornatos incudi reddere uerſus.Quintilianus libro duodecimo,ſed præcipue tamẽ Apollonio Moloni,quem Romæ quoq; audierat,Rhodi rurſus reformandũ,ac uelut recoquendum dedit,Item Horatius.Recoctus ſcriba ex quinquiro.

Lesbia regula. CCCCXCII.

Lesbia regula dicitur quoties præpoſtere nõ ad rationem factum,ſed ratio ad factum accommodatur.Et cum lex moribus applicatur,non mores ad legem emendantur. Aut quoties princeps ſe populi moribus accommodat.Huius adagii mentionem facit Ariſtoteles quinto moralium libro, Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανὼν ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μεταχινεῖται καὶ οὐ μένει ὁ κανών. Siquidem infinitæ rei infinita item regula.Quemadmodum plumbea Lesbiæ ædificationis regula.Ad lapidis enim figuram tranſmouetur,neq; manet regula.

Indignus qui illi matellam porrigat. CCCCXCIII.

Hyperbole prouerbialis eſt,de uehementer inæqualibus,ac ne ulla quidem ex parte conferendis,Martialis.Diſpeream ſi tu Pyladi præſtare matellam Dignus es,aut porcos paſcere Pirithoi Nam ſordidiſſimum obſequium eſt micturienti matulam exhibere,quo qui ſit indignus is uide licet nimio inferior uidetur,Extat & hodie uulgo tritiſſimus ſermo.Indignus eſt qui illi calceos detrahat,Quod adagium uſurpatum eſt in literis euangelicis.Quinetiam negant eodem die nominandos,quos admodum inæquales uolunt uideri.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Scopæ diſſolutæ,Scopas diſſoluere. CCCCXCIIII.

Homines nihili nulliuſq; prorſum conſilii Cicero ſcopas diſſolutas nominat,ſcribens ad Atticum epiſtolarum libro ſeptimo his quidem uerbis, Cæſarem uidi Minturnis ad viii.cal.februarias mane cum abſurdiſſimis mandatis, non ad homines ſed ſcopas diſſolutas,ut id ipſum ille mihi uideatur irridendi cauſa feciſſe,Idem in oratore perfecto,agens cõtra eos qui numeros orationis cõtemnũt ſcopas diſſoluere dixit,pro eo quod eſt rem prorſus inutilem efficere.Nam ſcopæ colligatæ & ſpeciem uidentur habere qualecunq;,& ad uerrẽdum pauimẽtum ſunt accõmodatæ.Porro ſi diſſolueris nihil inutilius,nihil inelegantius.Tulliana uerba ſunt hæc. Sed ſi quos magis delectant ſoluta,ſequantur ea ſane Modo ſi quis Phydiæ clypeum diſſoluerit,collocationis uniuerſam ſpeciem ſuſtulerit,non ſingulorum operum uenuſtatem,ut in Thucydide, orbem modo orationis deſydero ornamenta comparent.Iſti autem cum diſſoluunt orationem,in qua nec res nec uerbum ullum eſt,niſi abiectum,non clypeum, ſed ut in prouerbio eſt (etſi humilius dictum eſt,tamen conſimile eſt)ſcopas ut (ita dicam) mihi uidentur diſſoluere.

Apertis tibiis. CCCCXCV.

Apertis tibiis.i.clariore uoce.Tranſlatum à tibicinibus,qui quædam obturatis tibiarum foraminibus quaſiq; preſſiore ſono canunt,quædam apertis tibiis acriore ſonitu.Quintilianus inſtitutionum libro undecimo.Illa uero iam pene apertis(ut aiunt)tibiis, qui quocunq; inciderunt ueterem conſuetudinem fori,& priſtinum morem iudiciorum requirunt.Venuſtior erit metaphora,ſi quis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam,id eſt non clanculum obtrectare,ſed palam inſectari,lacerareq; conuiciis.Aut apertis tibiis laudes cuiuſpiam celebrare,id eſt palã & magnifice,Fortaſſis ad hanc ſententiam pertinet ſenarius ille græcus,quem citat Tullius in epiſtolarum ad Atticum libro ſecundo,ex poeta neſcio quo,Cn.quidem inquiens noſter plane iam quid cogitet,neſcio, Φυσᾷ γὰρ ὁ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. Neq; enim minutis iam ille ſpirat tibiis.Videtur innuere Pompeium ingentia promittere per legem agrariam,& rem maximam moliri.

Quid opus erat longis canere tibiis. CCCCXCVI.

Dion libro primo huiuſmodi quoddam adagiũ refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλῆσαι. Quorſum attinebat me longis tibiis canere? Idq; aiunt conuenire in eos qui ſumpſiſſent inanem operam aut ſumptum,Ductum ab Othone qui poſt cæſum Galbam fecerat ſacrum,in quo exta inauſpicata portendebant,Itaq; pœnitens ſumptus & operæ fruſtra inſumptæ, fertur ita dixiſſe, τί μ' ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλῆσαι. Quæ uerba deinde in uulgi fabulã abierunt,Olim in ſacris longis tibiis cani ſolitũ eſt,qui mos poſtea ſublatus,autore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in uita Othonis.Poſtridie quoq; inquit in augurando tempeſtate orta grauiter prolapſum, idem tidem obmurmuraſſe, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς. Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidẽ loco demiror quid commouerit quẽdam non obſcuri nominis interpretem,ut reiectis Suetonii uerbis uelut adulterinis,Dionis ſupponenda putaret.Quaſi uero nefas ſit autoribus eandem ſententiam diuerſis explicare formis,aut quaſi non elegantius etiam dixerit Suetonius q̃ Dion.

Vtinam mihi contingant ea quæ ſunt inter Corinthum & Sicyonem. CCCCXCVII.

Euſtathius enarrans Iliados ſecundum librum ait hunc uerſum olim prouerbio fuiſſe celebratum, εἴη μοι τὰ μεταξὺ κορίνθου καὶ σικυῶνος, Vtinam ſint mea,quæcunq; ſunt inter Corinthum & Sicyonem.Id inde uenit in adagium,quod urbs utraq; eſſet opulentiſſima,agriq; longe feraciſſimi interiacerent.Ariſtophanes in auibus indicat ex oraculo natum. Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιάς τε κορώνας Εν ταυτῷ τὸ μεταξὺ κορίνθου καὶ Σικυῶνος. Interpres adſcribit Aeſopo conſulenti de parandis opibus ita reſponſum fuiſſe, Εἰσὶ δὲ μέσον κτῆσαι γε κορίνθου καὶ σικυῶνος. Refertur & à Zenodoto,Conueniet ubi quis optat ingentia.Poterit & per iocum torqueri in eum qui quod aſſequi non poteſt id uotis tamen quaſi ſomniat.

Deum eſſe,deum facere. CCCCXCVIII.

Hyperbolæ ſunt prouerbiales de ſingulari laude dignis.M.Tullius in oratoris ſui libro ſecundo.In quo tu mihi deus eſſe uideris.i. ſingularis ac ſummus.Terentius in adelphis,Deum te facio id eſt ſummis laudibus effero,Inde natum quod priſci mortales,ſi quem ob egregias ac neutiquã uulgares uirtutes ſuſpiciebant,eum deum ac diis genitum aiebant. Id quod euenit Alexandro magno.Scipioni Aphricano,Octauio Auguſto,cunq; his aliis compluribus. Cui quidem rei Ariſtoteles aſtipulatur moralium libro ſeptimo, Hanc inquiens uirtutem heroicam uelut homine maiorem & diuinitati proximam uocant, Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit ad hunc modum. Nec iam hominis ſane mortalis filius ille Eſſe uidebatur, ſed diuo ſe-

mine

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mine natus. Porro laconibus ut idem teſtatur peculiaris hic erat mos, ut cum uehementer quempiam admirarentur diuum uirum appellarent, inde illa apud Homerum ſolennia, Θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδὴς. Deo ſimilis & diuina ſpecie, καὶ ἰσόθεος καὶ ἄθεος. Deo par & admodum diuinus. Contra, inſigni improbitate uiros beluas appellamus, idq; etiam uulgo tritiſſimum eſt. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum ſcribens, per ironiam torſit in quoſdam non contentos communi hominum iudicio, ſed noua quædam deſyderantes.

In cœlo eſſe. CCCCIC.

Cui confine eſt in cœlo eſſe, pro eo quod eſt ſupra modum fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Atticum li. ii. Bibulus in cœlo eſt, nec quare ſcio ſed ita laudatur. Idem alibi ad eundē. Si uero quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur, in cœlo ſum. Rurſum alibi. Nihil enim Σολοικοτυραννοκρόνοις in cœlo eſſe. Huc alluſit Horatius cum ait. Diis miſcent ſuperis. i. beatum me ac celebrem reddunt.

Cœlum digito attingere. D.

Huic proximum eſt illud cœlum digito attingere, pro eo quod eſt longe ſupra mortalium conditionem, ac diis proximum eſſe. M. Tullius ad Atticum libro ſecundo. Noſtri autem principes digito ſe cœlum putant attingere, ſi mulli barbati in piſcinis ſint qui ad manum accedant.

Copiæ cornu. DI.

Ἀμαλθείας κέρας. Copiæ cornu. Cum affatim omnia ſupereſſe ſignificamus copiæ cornu dicimus. Tranſlatum à peruetuſta fabula quæ uarie narratur apud autores. Quidam ad hūc modum narrant, Rhea Iouem enixa metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum à duabus nymphis Adraſtea & Ida Meliſſei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiuſdam lacte, cui nomen fuerit Amalthea. Eam capram Iuppiter iam adultus in ſidera retulit, uocaturq; a græcis αἴξ οὐρανία. i. capra cœleſtis, Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, uidelicet officii premium hanc adiiciens facultatem, ut quicquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppullularet. Ouidius faſtorum libro quinto, paulo diuerſius fabulam narrat hoc pacto. Nais Amalthea Cretea nobilis Ida Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouem, Huic fuit hœdorum mater formoſa duorum Inter Dictæos conſpicienda greges Cornibus aeriis, atq; in ſua tecta recuruis. Vbere, quod nutrix poſſet habere Iouis. Lac dabat illa deo, ſed fregit in arbore cornu Truncaq; dimidia parte decoris erat Suſtulit hoc nymphe, cinxitq; decētibus herbis. Et plenum pomis ad Iouis ora tulit. Ille ubi res cœli tenuit ſolióq; paterno Sedit, & iuuicto nil Ioue maius erat. Sidera nutricē nutricis fertile cornu Fecit, quod dominæ nunc quoq; nomen habet. Legimus & Herculē Aetolis donaſſe copiæ cornu, propter coercitum cornu fluminis Acheloi, qua re regionē illam antea ſterilem fertiliſſimam reddidit. Cornu nimirum laborum duriciem ſignificāte, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Photion quidam peripateticus libro ſuo indidit, ut teſtaē Aulus Gellius. Plinius item oſtendit græcos aliquot hanc inſcriptionem nimis arrogantem ſuis commentariis impoſuiſſe, tanq; nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti atq; accipi poſſit. Lucianus de mercede ſeruientibus, καὶ ἕξεις τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξῃς ὀρνίθων γάλα. Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Plautinus quidam paraſitus epiſtolam quādam copiæ cornu uocat, quod plurimum ex ea commodorum capi poſſet. A. Gellius li. xiiii. ca. vi. Et ſimul dat mihi librum grandi uolumine, doctrinis omnigenis ut ipſe dicebat præſcatentem. Accipio cupidus & lubens tanq; ſi copiæ cornu nactus eſſem. Apud Athenæum Philoxenus ſecundā menſā uariis cupediis inſtructā copiæ cornu uocat. Citatur à Suida carmē huiuſmodi, Ενθ' ἵνα μοι βίοτος ἦσιν ἀμαλθείας κέρας ἅμ᾽ ἡδύς. Effertur adagium hoc quoq; pacto, αἴξ οὐρανία, capra cœleſtis. Comœdia notat uetus Polyagrum quendam, uxorem ad quæſtum proſtituētem, ut teſtatur Plutarchus in cōmentario de audiendis poetis, Εὐδαίμων πολύαγρος οὐράνιον ἄγαλμα πλουτοφόρον ζέφων Fortunatus Polyager cœleſtem capram opes adferentem alens. Hora. Beata pleno copia cornu.

Lac gallinaceum. DII.

Ὀρνίθων γάλα, Gallinarium lac eundem habet ſenſum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum ſuppeditat. Aut de raris inuentu atq; ob id precioſis. Vt ſit hyperbole ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens græcorum delicioſas quaſdam & magnificas inſcriptiones Cerion inquit inſcripſere quod uolebant intelligi fauum, alii Κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei ſperare poſſis in uolumine hauſtum. Ariſtophanes in Veſpis. Ἐγὼ γοῦν οὐδ᾽ ἂν ὀρνίθων γάλα Αντὶ τοῦ Ϛίου λάβοι μ᾽ ἂν οὔ με νῦν ἀποστερῇς. Non lac hercle gallinaceū. Hacce pro uita capiam quē mi adimis in præſentia, Euſtathius in quartum odyſſeæ citat hoc adagiū ex Anaxagoræ fabula cui titulus ὦ ἀ. Rurſum Ariſtophanes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

comicus in fabula cui titulus Ὄρνιθες. Δώσομεν ὑμῖν αὐτοῖς παισὶ παίδων παισὶν πλουτυγίειαν εὐδαιμονίαν, βίον εἰρήνην νεότητα, γάλωτα χορὸς θαλίας γάλα τ' ὀρνίθων ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν πολὺ τῶν ἀγαθῶν, Dabimus uobis ipſis filiis, filiorum filiis, opulentiã bonæ ualetudinis, fœlicitatem facultates pacẽ iuuentã, riſum choros feſta lac gallinarũ, ut ſitis præ bonorũ copia laboraturi. Strabo geographiæ li. xiiii. narrat de ſamiorũ agris, ꝙ eſſent omniũ rerum ampliter feraces, illud uulgo iactatum fuiſſe ꝙ lac etiam ferrent gallinaceum. Idem teſtatur hoc adagiũ apud Menandrũ comicum inueniri, Athenæus ex mediæ comœdiæ ſcriptore quopiã Mneſimacho ſenarios hos adducit, καὶ ὃ λεγόμενον Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς Et quod dicitur prouerbio, Lac ſuppetit (res rara) gallinaceum, Ac plumis reuulſis phaſianus adprobe.

Non omnibus dormio. DIII.

Non omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inſeruiunt, neꝙ per omnia gerũt morem Tranſlatum putant à maritis quibuſdam nimis obſequentibus, qui uxores ſuas adulteris ſcientes produnt, ſomnũ interim inter pocula ſimulãtes, ut adultero quod libeat liceat, Quod genus obſequii notans Iuuenalis, Doctus inquit ſpectare lacunar, Doctus & ad calicem uigilãti ſtertere naſo, Meminit huius adagii Feſtus Pompeius, & M. Tullius libro familiarium epiſtolarũ ſeptimo, Olim non omnibus dormio, Sic ego mi Galle nõ omnibus inſeruio, Videẽ indicare Cicero alterum, puta non omnibus dormio uetus fuiſſe, alterũ nempe non omnibus inſeruio nouũ. Vtrũꝙ certe prouerbiale, ſed prius illud pertinet ad conceſſionem iuris, hoc poſterius ad obſequium impendendum, Idem Tullius epiſtolarum ad Atticum libro xiii. Eſt bellum aliquem odiſſe libẽter & quemadmodum dicitur non omnibus ſeruire, Quin & hæc ipſa uox ſeruire, non uacat metaphora, cum dicimus ſeruire ſcœnæ, ſeruire tẽpori, ſeruire uitiis, ſeruire ingenio uxoris, ſeruire populo, ſeruire commodis priuatis, pro eo quod eſt nihil non facere quo ſatiſfacias.

Sardi uenales. DIIII.

Σαρδιανοὶ ὦνιοι. ideſt Sardi uenales. In eo libello cui titulus eſt de uiris illuſtribus, quem alii Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt, utriſꝙ reclamante ſtilo, huiuſmodi quoddam adagium refertur. Sardi uenales, de negocio infinitæ prolixitatis atꝙ inexplicabili. Idꝙ hinc eſſe ortum tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus cum altero conſulatu Sardiniam domuiſſet, tantum ex ea captiuorum adduxit, ut longa uenditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in problematis Romanorum aliam adfert cauſam. Nimirũ olim inoleuiſſe morem apud Romanos ſolennem, ut qui ludos ederent in capitolio, Sardos uenales pronunciarent, prodiretꝙ puer quiſpiam per ludibrium monili cinctus, quam bullam uocant. Eum morem hinc ortũ putat, quod Veientes hetruſcorum populi, multum temporis cum Romulo bellum geſſiſſent, quodꝙ horũ urbem poſtremam Romulus expugnaſſet. Vnde & regem ipſum, & cum hoc captiuos quãpluri mos Romam deductos, uenales pronunciauit. Porro cum Lydi ab initio fuerint Hetruſci, Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, ut Hetruſcos Sardorũ nomine pronunciarit uenales,

Daſypus carnes deſyderat DV.

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ Daſypus carnes deſiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab aliis quæ ipſis affatim ſunt domi. Eſt enim Daſypus de genere leporum, lepus autem (ut autor eſt Plinius libro viii. ca. lv.) animal eſt innocuum eſculentum & fœcundum, omnium prædæ naſcens. Solus præter Daſypodem ſuperfœtat aliud educãs aliud in utero pilis ueſtitum, aliud implume aliud inchoato gerens partu. Dictus eſt autem Daſypus a pedibus hirſutis, ac uilloſis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris. DVI.

Sunt qui exiſtimẽt cum proximo idem eſſe, quod legitur in Eunucho Terentiana. Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Dictum eſt autem à milite glorioſo in aduleſcentem Rhodium, qui ſcorto ſuo adludebat, ipſe ea ætate qua ſcorti uicibus fungi poſſet. Donatus allegoriã uariis modis exponit prouerbium hoc in molles conuenire. Propterea quod à poſteriore parte, hoc eſt ab armis pulpamentum de ſe præbeat, eaꝙ corporis parte lautiſſimus ſit, Vel quod eum canes amatorum inſtar ſequantur. Vel quod lepus à phyſicis dicatur incerti ſexus, modo mas, modo fœmina, Quæ commenta mihi frigidiora uidentur, ac ut ſimplicius, ita & uerius eſſe puto ad græcam paroemiam referre Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Flauius Vopiſcus in Numeriano imperatore ſcribit adagium Terentianum Liuii eſſe Andronici comici uetuſtiſſimi Romanorum.

Pari iugo. DVII.

Pari iugo dixit Plinius in epiſtolis, pro eo quod eſt pari ſtudio pariꝙ conatu, Quadrabit in eos qui negocium commune certatim ac ſimili contentione agunt, Tranſlatum à bobus idem plauſtri

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

plaustri æquali iugo trahẽtibus. Plinii uerba sunt hæc, Habet quidem gloria in studiis præsertim quiddam ἀκοινώνητον. Nobis tamen nullũ certamen, nulla contentio, cum uterq; pari iugo non pro se, sed pro causa niteretur. Huic finitima sunt quæ scribit diuus Hieronymus ad Augustinum Romæ dicuntur esse q̃plurimi, qui possint & audeant tecum congredi, & in disputatione sanctarum scripturarum iugum ex æquo ducere. Extat & græcis prouerbium, Ἐγώτε σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. Quod suo referemus loco.

Vno fasce complecti. DVIII.

Vno fasce complecti, Legitur apud eundem, pro eo quod est eadem opera, & coniunctim age re non separatim. Verebamur inquit ne nos dies, ne uox, ne latera deficerent, si tot crimina tot reos uno uelut fasce complecteremur, Id græci dicunt συλλήβδην.

Salem & mensam ne prætereas. DIX.

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. Salem & mensam ne prætereas, Ne negligas amiculorum consuetudinem. Aut ne uioles amicitiæ iura, Nam his rebus olim cõciliabant amici. Et familiares antiquitus mutua inter sese conuiuia actitabãt. Quemadmodum testatur Diogenes Laertius in uita Pythagoræ. Et astipulatur Theocritus in Hyla, Οἱ μίαν ἀμφωἑταῖροι ἀεὶ δαίνυνθ τράπεζαν Qui ad mensam semper eandem Cœnabant ambo nimirum ut amici. Loquens de Hercule ac Telamone, Tum Euripidis Hecuba Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mẽsæ facit mentionem, Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί, Mensa receptus sæpe communi mihi. Inde est quod (ut docet apud eundem Laertium Alexander in commentariis Pythagoricis) Pythagoras uetabat frangi panem, uidelicet ne dissecaretur, quod amicos copularet. Idem censuit salem potissimum in mensa apponendum, quod æquitatis ac iusticiæ nos admoneat, ut quod & seruet tueaturq; quicquid occuparit, & ex liquidissimis rebus aqua mariq; fiat.

Baceli similis. DX.

Ἴκελος βακχύλῳ καὶ βάκχυλος εἶ, Bacelo similis aut bacelus es. In cinædos ac parum uiros dictum aut in magnos quidem corpore, sed animo stupidos. Tractum à forma moribúsq; Baceli cuiusdam. Ait Suidas bacelum proprie significare eum qui sit exectus, eoq; in molles dici, ꝙ hoc morbo potissimum laboret illud hominum genus. Meminit huius & Suetonius in uita Augusti, scribens eum peculiari uocabulo bacelum pro stulto assidue solitum dicere. Quanq; in uulgatis codicibus baceolus scriptum est. Hermolaus existimat & apud Quintilianum recte pro Bagoa Bacelum legi posse. Verba Fabii sunt hæc, At uero statuarum artifices pictoréscq; clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo fingendó ue effingere cuperent, nunq; tamen in hunc inciderunt errorem, ut Bagoam aut Megabyzum aliquem in exemplum operis assumerent sibi. Verum equidem non uideo cur Fabiana scriptura mutanda sit, cum βαγώας barbara lingua significet eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendam inducit, qui uultu corporisq; figura eunuchum præ se ferret.

Batalus. DXI.

Βάταλος εἶ. Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demostheni puero inditũ fuisse, & ab inimicis probro obiectũ. Porro cognominis huius idem uarias adfert rationes, uel ꝙ Batalus quispiam fuerit tibicen distorto corpore, uel ꝙ poetæ cuidam obscœno nomẽ fuerit Batalo, uel ꝙ apud Atticos batalus appellata sit ea pars corporis quæ uerecunde nominari non potest. Idem iã prouecta ætate simili contumelia dictus est Argas. Siue ꝙ hoc nomine fuerit quispiam malarum autor legum, siue ꝙ ut existimat Suidas serpentis genus sit argas. Dicunt item græci βαταλίζεσθαι, pro eo quod est turpiter atq; effœminate uiuere.

Bene plaustrum perculit. DXII.

Rusticorum prouerbium est. Bene plaustrum perculit. Apparet dici solitum in eos qui quempiam impellunt, quo suapte sponte iam propendebat. Translatũ à plaustris onustis quæ quo exonerentur solẽt euerti. Fit autem id commodius in eam partem in quam propter solum decliuius inclinant, Donatus indicauit hoc adagium, exponens in Eunucho hæc Parmenonis uerba, Perculeris iam tu me? Ab hac sententia non abhorret Plautinum illud in Curculione, Qui monet quasi adiuuat. Verba sunt lenonis qui libentius sit mutaturus fidem, admonitus à trapezita, quod tamen uel citra monitorem erat facturus.

In Care periculum. DXIII.

Ἐν καρὶ τὸν κίνδυνον. In Care periculum, subaudi facito. Hoc est in homine, aut re uiliore facpericulosam experientiam, in qua si parum fœliciter cesserit, non multum sit dispendii capiendum Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est (ut autor est Mella Pomponius) incertæ originis, ut quos alii αὐτόχθονας, id est indigenas, nonnulli Pelasgos, alii Cretas existiment, genus usq; adeo armorum pugnæq; amans, ut aliena etiam bella mercede conducti soliti sint age-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

re. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi, Φιλοπτολέμοις τε καρεσσι dixit id eſt, bellandiq; auidis Caribus. Item Herodotus in Euterpe, Oſtendit Cares barbaro ſeruiliq; fuiſſe ingenio, & ad quiduis malorũ ferendũ paratos, mercede propoſita. Id quod indicat & Ariſtophanes in auibus Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ κάρ. Strabo libro geographiæ quarto decimo, Narrat Cares tota quondã errasſe græcia, paſſimq; ſtipendiis meruiſſe. Cæterum in rebus bellicis uſq; adeo præcelluiſſe, ut paſſim apud poetas arma bellica carica cognominentur, quemadmodum Anacreon caricam lori cam, Alcæus caricam criſtam dixit, ad quam alludit Ariſtophanes in auibus, Suidas ſcribit Cares primos mortalium mercede militaſſe, ut qui uitam ſuam uilem haberent, Hos igitur qui conduxerant primos in acie collocare conſueuerãt, ut primos hoſtium impetus ſuo exciperent periculo, aut ubi fortuna belli difficilima uideretur, illic obiiciebantur, Vſurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in ſe potius fieri periculum tranſformationis, uelut in homuncione Care, quem ſi perdas non admodum grauis ſit iactura, Idem in Lachete. Huc reſpexit cum ait, Cogitandum eſſe iis qui primum docere incipiunt, & artis ſuæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiã mercenarium, ſed ciuium liberos in diſcrimen adduci. Et hunc imitatus Ariſtides in oratione panathenaica. Εν δὲ τῷ καρὶ καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. In Care uero non in ſuis ipſorum corporibus facientes periculum. Vſus eſt eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco. Quid inquit de tota Caria? nonne hoc ueſtra uoce uulgatum eſt. Si quid cum periculo experiri uelis, In Caria potiſſimum eſſe faciendum. Quem quidem locum apparet eſſe uitiatum, neq; uerear deierare in Care legendum eſſe non in Caria. Huic diuerſum illud. Aureo piſcari hamo, quod alibi reddemus.

In dolio figularem artem diſcere. DXIIII.

Superiori diuerſum eſt illud, Εν πίθῳ τὴν κεραμέαν μανθάνειν. In dolio figulariã artem diſcere. De his qui protinus maximis in rebus artificii ſui capiunt experimentum, cum paulatim a minutis ad ſumma proficiſci conueniat, Neq; enim figulus ſtatim a dolio id eſt uaſe maximo artẽ auſpicatur, ſed à puſillis quibuſdam uaſculis, in quibus non ſit graue diſpendium, ſi quid accidat. Dicæarchus ad aliam ſententiam torquet prouerbium ut admoneat unumquẽq; artificem in ſuis negociis exerceri oportere, ut aurigam in ducendis curribus. Nauclerum in gubernanda naui. Medicum in curãdis morbis. Tanq; abſurdum ſit figulum in aurigatione uerſari, re uidelicet alienа, ac non magis in dolio. Atq; ita huc pertinebit illa ſententia, quam quiſq; nouit artem in hac ſeſe exerceat, & Horatianum illud ex epiſtolis. Nauim agere, ignarus nauis timet. Abrotanum ægro. Non audet, niſi qui didicit dare. Quod medicorũ eſt, Promittunt medici tractant fabrilia fabri. Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim. Ne ſutor ultra crepidam DXV.

Huic finitimum eſt illud, Ne ſutor ultra crepidam. Id eſt ne quis de his iudicare conetur, quæ ſint ab ipſius arte profeſſione q; aliena. Quod quidem adagiũ natum eſt ab Apelle nobiliſſimo pictore. De quo Plinius libro trigeſimo quinto capite decimo ſcribit in hũc modum. Idem perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus, atq; poſt ipſam tabulam latens, uitia qui notabant auſcultabat, uulgum diligentiorem q; ſe præferens. Feruntq; a ſutore reprehenſum, quod in crepidis una intus pauciores feciſſet anſas, Eodem poſtero die ſuperbe emendationem priſtinæ admonitionis cauillante circa crus indignatum proſpexiſſe denunciantem ne ſupra crepidam ſutor iudicaret. Quod & ipſum in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Eodem pertinet, quod huius nepos in epiſtolis ſcripſit, de artificio nõ recte iudicare quenq;, niſi & ipſum artificem. Quodq; primo moralium libro dixit Ariſtoteles, earum rerum unũquenq; iudicem eſſe idoneũ, quarum ſit eruditus. Et quod idem ſcripſit libro ſecũdo naturalium, cæcum diſputare de coloribus. Quæ uerba iam inter ſcholaſticos in prouerbium abierunt. Quoties quiſpiam de rebus ignotis diſputat. Ad eandem ſententiam referendum, quod ait Fabius apud Quintilianum, fœlices futuras artes ſi ſoli artifices de his iudicarent. Dii facientes adiuuant. DXVI.

Varro libro de re ruſtica primo. Et quoniam (ut aiunt) dii faciẽtes adiuuant, prius inuocabo deos, Significat diuinam opem, non ceſſantibus ſed induſtriis & pro ſua uirili conãtibus auxilio eſſe ſolere, Huc arbitror referendum illud Homericum carmen, quod iam uelut in prouerbium abiit, Id M. Tullius uſurpauit libro epiſtolarum ad Atticum nono. Omnia uobis imparatis agenda, Sed tamen Αλλὰ μὲν αὐτὸς, ἀλλὰ δὲ καὶ δώμων ὑποθήσεται. Partim ipſe inuenies, partim fors ſuggeret ipſa. Cum Minerua manum quoq; moue. DXVII.

Huic finitimum eſt, Σὺν ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει. Auxiliante Minerua manũ interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis induſtriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quæ lanificium exercent,fauente quidem atq; inuocata Minerua,ſed nihilo ſegnius interim ope ri inſiſtentes,Sunt qui putent ab agaſone quopiam natum,cuius aſinus cum luto infixus hæreret deberétq; illi ſuccurrere,ocioſus Herculem implorabat,Huic reſpondiſſe deum, uti interim ma num admoueret aſino laboranti,atq; ita demum numen adfuturum, Alii diuerſam huic fabu lam adferunt,Puta quendam cum eſſet decertaturus Mineruam conſuluiſſe,num futurum eſſet ut uictor diſcederet.Reſponſum fore.Verum cum ille ingreſſus in theatrum in certamine mani bus ſtaret ocioſis,percuſſum ab aduerſario uictum fuiſſe,Ad hoc adagium pertinet elegantiſſi mum illud carmen,quod ex Agathonis tragœdia citat Ariſtoteles libro moralium Eudemiorũ quinto, τέχνη τύχην ἐσώξε καὶ τύχη τέχνην. Fortunam ut ars,fortuna ita artem amat inuicẽ. Citatur à Suida ſenarius hic in eandem ſententiam, Αὐτός τι νῶν ἀρῶν εἶπα θεὸς θεοὺς κάλει. Fac interim aliquid ipſe,dein deos uoca.

Sæpe etiam eſt holitor ualde opportuna locutus. DXVIII.

Aulus Cellius in noctibus ſuis teſtatur hunc uerſiculum olim prouerbio fuiſſe celebratũ. Πολλάκι καὶ κάπωρος ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν, Sæpe etiã eſt holitor ualde opportuna locutus, Quo quidem admonemur non eſſe faſtidiendam ſalutarem ſententiam propter autoris humilitatẽ, Nam fieri nonnunquam ut aliquis infimæ ſortis ac notæ uir,aut minime doctus,dicat quiddam neutiquam aſpernandum etiam ſummis uiris,Huic reſpondet illud Cecilianum apud Ciceronẽ in tuſculanis quæſtionibus.Sæpe eſt etiam ſub pallio ſordido ſapiẽtia. Neq; diſſonat Plautinum illud in captiui duo. Vt ſumma ſæpe ingenia in occulto latent. Porro quod ad græcum attinet adagium lectorem admonendum putaui,hunc quidem ad modum in omnibus quos adhuc ui derim Cellianis codicibus inueniri ſcriptum, Verum ſicuti recordor aliquando ſcrupulum in iecit mihi, ac mendum ſubeſſe monuit Paulus Bombaſius Bononienſis inter bonarum lite rarum profeſſores eius ciuitatis ut multo doctiſſimus ita longe primi nominis,idq; iure opti mo,quippe qui primus ibi græcas pariter ac latinas literas pari facultate publice priuatimq; do cere cœperit. Vir alioqui naris emunctiſſimæ acerrimiq; iudicii.Mihi uero tum propter egregiã ac multiiugam eruditionem,tum ob incredibilem quandam morum ſuauitatem ita coniũctus, ut haud ſciam an cum ullo mortalium unquam mihi fuerit uel arctior neceſſitudo, uel cõſuetu do iucundior.Hunc igitur in literariis illis noſtris confabulationibus aliquando dixiſſe memini nequaquam placere ſibi dictionem illam κάπωρος in Gelliano prouerbio,planéq; ſuppoſititiam & adulterinam uideri,Suſpicari uero ſe ut plærasq; ſunt apud eum autorem deprauata,pro μωρὸς neſcio quem holitorem illud κάπωρον ſubmiſiſſe.Ac tum quidem quanq; & admodum ueriſimile uideretur,& plurimum apud me ualeret hominis tam eruditi iudicium,tamẽ haud etiam ſum auſus in tanto exemplarium conſenſu ſolus diſſentire.Verum dum ſurſum ac deorſum in græcis autoribus oberro,forte fortuna in collectaneis quibuſdam,nullum quidem autoris titulum præ ferentibus,ſed eiuſmodi tamen ut aut Stobæi,aut certe ex hoc decerpta uiderenẽ,huiuſmodi car men inuenio citatum ex Aeſchyli tragœdia, cui titulus phryges, Πολλάκι γὰ καὶ μῶρὸς ἀνὴρ κα τακαίριον εἶπε. Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna locutus.Proinde prorſum in Bombaſii mei pe dibus eo ſententiam, atq; omnibus eruditis eundum cenſeo,ut μωρὸς legatur pro κάπωρος. Maxi me quod eadem ſententia totidem uerbis etiam uulgo nunc dicitur. A uiro ſtulto nõnunqua m ſapiens dictum proficiſci,Reſpondit autem ad illam quam ſuperius ex Euripide citauimus μω ρὰ γὼ μωρὸς λέγει. Stultus enim ſtulta loquitur,Etenim hoc tametſi uere dictum eſt, tamen fit nonnunquam ut fatuus uel caſu uel imprudens aliquid egregie dicat,& ad rem uehementer ac commodatum.Id quod accidere ſæpenumero uidemus.Quid enim potuit uel ab homine ſalſiſ ſimo dici accommodatius,q̃ quod narrat Suetonius dictum à quodam qui mẽte parum conſta bat in Pompeium & Iuliũ cæſarem.Salue rex,ſalue regina.Cum Pompeius regni affectati labo raret inuidia. Cæſarem rumor eſſet Lycomedi regi uxoris uice fuiſſe.

Noſtro Marte. DXIX.

Quoties nullius auxiliis adiuti noſtropte ingenio,propriiſq; uiribus rem peragimus, noſtro Marte peragere dicimur. Aut etiam cũ noſtro periculo res geritur.M.Tullius libro officiorum tertio,Hanc igitur partem relictam explebimus,nullis adminiculis,ſed(ut dicitur)Marte noſtro Hactenus ille.Tranſlatum uidetur ab imperatoribus qui ſuis ipſorum auſpiciis & copiis bellum ſuſtinent,ſiquidem Plautus etiam meis copiis dixit,pro meo Marte.Sapi unt prouerbium etiam illa,uario Marte,dubio Marte,iniquo Marte.Huic adagio pene diuerſum eſt illud,quod alibi re tulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως. non abſq; Theſeo.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Nequicq̃ ſapit qui ſibi non ſapit. DXX.

Sententia uel hodie uulgo frequentiſſime iactata,fruſtra ſapere qui ſibi non ſapiat. Eam uſurpat Cicero in epiſtola quadam ad Trebatium,oſtendens ex tragœdia Medea ſumptam.Et quando inquiens cœpi agere Medeam,illud ſemper memento.Qui ſibi ipſe ſapiens prodeſſe nequit, nequicq̃ ſapit.Idem epiſtolarum familiarium libro xiii.ad cæſarem imperatorem,itaq; ab Homeri magniloquentia,confero me ad uera præcepta, Εὐριπίδου μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.Quem uerſum ſenex Præcilius laudat egregie,Citatur & à Luciano in apologia Μισῶ σοφιστὴν ὃς τις οὐχ αὑτῷ σοφὸς,Sapientem eum odi qui ſibi ipſe non ſapit,Plato item in Hippia maiore,dictum quoddam citat hominum ut ait conſenſu celebratum,ſapientem in primis ſibi ſapere oportere,Huius generis eſt illud apud Suetonium.Aſpice fœlicem ſibi non tibi Romule Syllã.

Cantherium in foſſa. DXXI.

Cantherium in foſſa. Ruſticum prouerbium,ſed tamen è re militari natum.Hoc licebit uti quoties quis ad id negocii trahitur,in quo nequaq̃ ualeat.Aut ubi res erit uehementer impedita periculoſá ue.Refertur à Tito Liuio decadis tertiæ libro tertio. Narrat autẽ cum Fabius Capuã obſideret bello punico,Iubellium Tauream inter equites Campanos nobiliſſimũ è Romanorũ exercitu quemuis ad ſingulare certamẽ euocaſſe,Auſumq; prodire Claudiũ Aſelliũ, Deinde ubi diutius uterq; alterum libero campo eluſiſſet.Campanus in cauam uiam deſcendere iuſſit, alio quin equorum non equitũ fore certamen,Eo cum Romanus re q̃ uerbis ferocior extemplo deſcendiſſet,rurſum eluſit Taurea ſermone qui poſtea in ruſticum uerſus eſt prouerbium, Minime ſis inquiens cantherium in foſſa,Quanq̃ ex Liuianis uerbis parum liquet adagii ſenſus,tamen cõiecturis facile deprehenditur,Pugnat aũt cum illo quod alibi dicemus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον.Equũ in planiciem,Etenim quẽadmodum plurimũ ualet equus in planicie,ita minime ualet in foſſa.

Tantali talenta DXXII.

Τάλαντα ταντάλου. Tantali talenta.De immenſis opibus,Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum uenit, ita ut fingatur & apud inferos ſimile quiddam pati, cu iuſmodi ſolent inter congeſtas opes tenaces iſti diuites.Hora. Tantalus à labris ſitiens fugientia captat,pocula,Quid rides? mutato nomine de te, fabula narratur. Oſtendit allegoriam figmẽti ad diuites ſordidos pertinere, Vſurpatur adagium à Platone in Euthyphrone,Suidas ait eſſe & apud Epicharmum,& apud Anacreontẽ.Effertur & ad hũc modum,cum ueruſta quadam uocũ alluſione. Τάλαντα ταντάλου ταλαντίζεται,Tantali talenta talantizat,hoc eſt librat & accumulat.Porro Tantalum prædiuitem fuiſſe teſtatur uel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum libro de exilio, Σπείρω δ' ἀρούρας οὐδὲ χ' ἡμίσφων ὁδόν,Viam dierum duodecim ſero iugera.

Pelopis talenta. DXXIII.

Conſimili figura Theocritus in Idyllio.ϴ.dixit, Pelopis talenta, Μή μοι γᾶν πέλοποσ μή μοι χρύσεια τάλαντα Εἴη ἔχειν μηδὲ προάθει θέειν ἀνέμεων. Non pelopis mihi ſint agriq; auriq; talẽta. Nec uentos celeres anteuolaſſe pede.Porro talẽtum apud atticos maxima pecuniæ ſumma erat, Vnde illud in Phormione,Si quis daret talentum magnum,Immo malũ,Et Ariſtophanes,Ἀλλ' ἐγὼ γ' ὀπωπύτιος οὐκ ἂν γενοίμην ὧν τάλαντ' χρυσίου,At ego ſane opuntius nolim eſſe,ſi quis det talentum mi aureum.i.Nolim eſſe luſcus uel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ. DXXIIII.

Μίδου πλοῦτος καὶ Μίδου πλουσιότερος. Midæ opes,& Mida locupletior in prouerbiũ abierunt, propter immenſas eius regis opes,quæ fabulis quoq; compluribus fecere locum, Statius in Surrentino Polii,Viue Midæ gazis,& Lydo ditior auro,Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus,cui iuxta poetarum figmenta,conceſſum à diis eſt,ut propter Bacchum hoſpicio acceptum, quod uellet optaret accepturus quicquid optaſſet,Optauit ut quicquid corpore contigiſſet,protinus in aurũ uerteretur,Hiſtoricorum literis proditum eſt,huic puero dormienti formicas in os grana tritici congeſſiſſe,reſpondiſſe augures,omnium mortalium illum ditiſſimũ futurum,Atq; ita eueniſſe

Non omnino temere eſt quod uulgo dictitant DXXV.

Apud Ariſtotelem uſurpatur prouerbii uice,& apud eruditos iam olim in prouerbium abiit nobilis illa Heſiodi ſentẽtia, Ἣν ἅπαντες ἀδύσι, quemadmodum ait Ariſtides in defenſione Periclis,quæ dicit non uſquequaq; irritum eſſe ſolere,quicquid rumore populi iactatum fuerit, Ea eſt in operis uolumine ſecũdo,cui titulus operæ & dies, Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην Φήμη γάρ τε καὶ ἣ πέλεται κούφη μὲν ἄειραι Ῥεῖα μάλ' ἀργαλέη δὲ φορέειν χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι. Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται ἥν τινα πολλοὶ Λαοὶ φημίζουσι θεὸς νύτισ' ὅδε καὶ αὐτή. Rumores ho-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

minum cures uitare moleſtos Fama malum eſt,oritur ſurgitq; facilima,uerum Difficile hanc perferre graue eſt ſedare coortam· Nam non ulla quidem prorſum perit irrita fama. Per populos quæcunq; uolat,Nam numen & ipſa eſt, Poteſt bifariam accipi ſententia, nimirum aut non plane falſum uideri,quod plurimis eſt in ore,quodq; populi cõſenſus approbat,aut nõ prorſus aboleri poſſe rumorem etiam falſum,qui iam in uulgus dimanarit.Proinde admonet ut ſolicite caueamus,ne uel per temeritatem in fabulam uulgi uenire contingat.Quod autem famam deam dixit,cum Homero ſenſit,qui compluribus locis θεὰν ſuam inducit,ſic enim deam ipſam appellat.Et hunc æmulatus Virgilius.Hæc paſſim dea fœda uirum diffudit in ora.

Domum cum facis ne relinquas impolitam. DXXVI.

Cum nulla huius poetæ ſententia non ceſſerit in prouerbium,tamen equidem eas libẽtius recenſuerim,quæ propter ænigmatis inuolucrum propius accedunt ad ſpeciem prouerbialem, Quod genus eſt illa ex eodem quẽ modo citaui libro Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεσον καταλείπειν Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Neue domum fabricans linquas,mutilamq; rudemq; Ne fors inſideat cornicans garrula cornix. Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi,Quibuſdam uideri monere poetam,uti quiſq; domicilium ante hyemem abſoluendum curet,ne tum non habeat quo depellat frigoris moleſtiam. Hyemem enim cornicis indicatam ſymbolo, uidelicet auis hybernæ.Porro cum ſemper alias tum maxime mẽſibus hybernis οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος, quemadmodum in prouerbio eſt.Alii putant ſignificatum ædificium ſemel inſtitutum non oportere ſemiperfectum relinquere,ne uulgo riſui ſis,& qui præterierint oblo quantur,carpántq; leuitatem tuam,qui quod cœperis non abſoluas.Quandoquidem hunc oblo quendi morem uulgo peculiarem eſſe,uel euangelicæ notant parabolæ.Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem uoluit indicare poeta,nempe auem garrulam & obſtreperam, ut hinc etiam uerbum prouerbiale ductum ſit κρώζειν. At ipſi Proculo magis probatur,ut καθολικῶς accipiamus,unicuiq; negocio quod ſemel inſtituerimus finem idoneum imponẽdum, ut nihil omnino deſyderetur,& ubiq; connitendum ad perfectionem,Id quo longius auocabitur à ſimplici ſermone,hoc uenuſtius fiet,& magis prouerbiale.Veluti ſi quis adhortetur aliquem, ne literarum ſtudium deſerat,ſed laudabiliter inſtitutis ſummam imponat manum,ne uulgo ludibrio ſit,quod à bene cœptis deſtiterit.Heſiodium hoc obiiciens, Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεσον καταλείπειν μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Ne à chytropode cibum nondum ſacrificatum rapias. DXXVII.

Aenigmaticum eſt & illud quod eo loco continenter ſequitur, Μηλ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεσιερέκτων ἀνελόντα ἔδειν μηδὲ λόεσθαι. Neue à chitropode ſublatam protinus eſcam Ante ſacrum neq; lotus edas.Quantum ad ſimplicem attinet ſenſum,docet ne ritu pecudum,ad cibum capiendum irruamus,ſed ita demum edam⁹ ſi prius inde primitias diis immolauerimus.Antiquitus enim(ut autor eſt Plutarchus)inter res ſacras habebatur & menſa quotidiana,proinde cibũ ſumpturi diis conſecrabant τὰς ἀπαρχάς, hoc eſt primitias,ac deinde nõ indecore,neq; tumultuarier,ſed religione quadam ad conuiuium accedebant lotis manibus,non aliter q̃ ad ſacrum epulum,Sed prouerbialius fiet ſi intelligamus non eſſe ſpoliandos,nec inhumanius expilandos miniſtros aut ſeruos noſtros,uerum & illis aliquam pecuniæ portionem relinquendam quo uiuant. Huc pertinet & quod alibi retulimus ex Athenæo de muliere quæ ſacra nondum ſacrificata deuorare dicta ſit.In genere poterit accommodari ad quemuis qui negocium irreuerẽter & illotis ut aiunt pedibus aggreditur. Hæc potior. DXXVIII.

Plutarchus in problematibus græcanicis prouerbium quoddam refert ad hunc modum, Ἀπὸ τίνος ἐρέθη τὸ παροιμιῶδες, αὔτα κυθία, σίγων ὁ ταραντῖνος στρατηγῶν ἀνὴρ μὲν ὢν ἀγαθὸς ἐν δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἀποχειροτονηθέντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνεῖπε τὴν νικῶσαν αὐτὸς ἀναπείσας τὴν ἡσυχίαν, ἅπερ ἦν κρείσσων οὕτως γὰρ ὁ Θεόφραστος ἱστόρηκεν προσιόντα μὲν καὶ ἀπολλύοντος, ἐν ῥητίνῃ τὸ κήρυκος αὐτὰ πλείους ἐπῄνησε ἀλλ' αὐτὰ φάναι βέλτιστα καὶ ἐπικηρῦξαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροθυίαν. Horũ uerborum hic ferme ſenſus. Vnde fluxit illud quod prouerbii uice dicitur.Hæc uictrix Dinon Tarẽtinus ductor exercitus uir apprime fortis,Reiq; bellicæ ſane q̃ peritus,cum in concione dixiſſet ſententiam,eaq; ciuiũ ſuffragiis eſſet reiecta.Deinde præco pronunciaret ſententiam quæ uinceret ſublata dextera.Hæc inquit potior.Nam hunc ad modum retulit Theophraſtus. Cæterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit,cum præco reſpondiſſet.At hæ ſententiæ numero plures ſunt.Dinonem protinus ſubieciſſe,ſed hæ meliores Atq; ita pauciorũ ſententiam fuiſſe promulgatã.Quibus ex uerbis coniicere licet ita uulgo dici

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſolere,ſiquando ſignificaretur conſilium aliquod eſſe præſtantius & conducibilius,etiam ſi pluri bus ſecus uideretur.Aut ubi qui numero pauciores eſſent facultate præponderarent. Quod ge nus fuerit ut exemplis demonſtrem.Maxima pars hominum uoluptate lucriſq; fœlicitatem me titur,perpauci uirtutem amplectũtur.Caue ne quid te moueat multitudinis exemplum Αὕτη γὼ κρείσσων.Item,Nemo pene eſt in toto principis famulitio qui tibi non bene uelit.Sed unus tibi re fragatur qui tantum ubiq; ualet,ut in ipſum fere principem agat tyrannum.Quare ſi res à ſuffra giis penderet uiceras.Sed Αὕτη κυρία Porphyrion leuiter ceu digito prouerbium indicat,expo nens eum locum in Horatianis odis.Eamus omnis execrata ciuitas.Aut pars indocili melior gre ge.Quanq; deprauate ſicut opinor legitur in uulgatis exemplaribus κρέσσον νίκα. Caſtigate le getur ni fallor,καρρόνων νίκα,hoc eſt præſtantiorum uictoria,Nam oda concionalis eſt,ac fugã decerni iubet communibus omnium ſuffragiis.Quod ſi fieri non queat,ut id quod eſt optimum multitudini probetur,ſaltem uincat ea ſententia quæ ſit potior,etiam ſi paucioribus fulta ſuffra giis,Ad id faciunt quæ Plato ſcripſit libro de legibus primo, pulcherrimum eſſe uictoriæ genus cum turba cedit potioribus,& in decernendo magis ſpectatur pondus ſuffragiorum q̃ numerus, Verba Platonis ex eo quem dixi libro ſunt hæc,Εν ὁ τοσοῦτος μὲν ἂν οἱ ἀμείνονδε νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους ὀρθῶς ἂν αὕτη κρεῖττων τε αὐτῆσ λέγοιτ' ἂν πόλισ ἐπαινοῖ τ' τε ἂν δικαιότατα τῇ θειοτάτῃ νίκῃ χρωμένη,ὅταν τἀναντία. Quibuſcunq; ſiquidem in ciuitatibus meliores qui ſunt uincunt multitudinem,ac deteriores,ibi reſpublica ſe ipſa melior,recte dicetur & huius uictoriæ nomine meritiſſimo laudabitur.Secus autem ubi ſecus accidit, Eodem reſpexit Plinius cum quæritur in epiſtolis numerari ſententias non expendi.Huc pertinet Liuianum etiam illud Maior pars uicit meliorem.Indicat idem Homerus iliados libro primo,Επεὶ τὰ χόρειονα νικᾷ, Quando ſuperant iam deteriora,Neq; uero prætereundum hoc loco quod de Zenone philoſo pho memorat Diogenes Laertius.Zenon cum uideret Theophraſtũ magni fieri,laudariq; quod plureis haberet auditores,ad hunc reſpondit modum, Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων οὗμὸς δὲ συμφω νότερος. Maior quidem eſt illius chorus,at meus melius conſonans,Itaq; locus fuerit adagio.Siue cum negabimus ſpectãdum q̃ multis placeamus,ſed q̃bonis,ſiue cum ſuadebimus id ſequi opor tere,non quod plurimis placeat,ſed quod per ſe ſit optimum factu,etiam ſi pauciſſimorum cal culis approbetur.Siue cum dicemus unius aut alterius ſtudium pluris æſtimandum,qui uel opi bus uel gratia uel autoritate præpolleant q̃ multitudinis beneuolentiam, quæ numero tantum ſuperior ſit,reliquis omnibus inferior, Quemadmodum apud Plautum quiſpiam contemnere ſe dicit minutos iſtos deos,modo Iouem unum ſibi propicium habeat,Nec abſurde trahetur in uſum,quoties unã uis plus poteſt reliquis omnibus,ut ſi quis dicat.Hæc cauſa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus,nititur æquo,dictatur à legibus,uerum altera κυρία. Sic enim uolo ſic iubeo,Nam omnia cedãt neceſſe eſt,quoties rex huiuſmodi promit oracului quale profert apud Homerum Agamemnon,Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. Ipſe equidem eripiã ſi tradere forte grauẽtur.De cuiuſmodi Lucianus in captiuo, Ὃ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθεμένων, Qui ius in manu reponunt,Et quibus ius eſt in armis.Et quibus leges inter arma ſilent,in hos per ironiam recte torquebitur, Αὕτη κρείσσων καὶ αὕτη κυρία. Nam græcis κύριος non ſolum domi num ſignificat,uerum etiam eum qui præualet autoritate.Nonnunq; & ad rem refertur,ut apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi. Οὐμὸς οὐχ ὁ τῆδε μῦθος κυριώτερος λέγειν. Significat eñ ſer uus quanq; eſſet cõditione inferior Menelao,tamen hoc ſe potiorem eſſe,quod iuſtiorem habe ret cauſam.

Delius natator. DXXIX.

Δήλιος κολυμβητής. Delius natator olim uulgo dicebatur admodum natandi peritus, quiq; noſſet in ſumma natare aqua,Natum adagium aut certe factum illuſtrius ex Socratis apophthe gmate.Cum enim huic Euripides librum obtuliſſet Heracliti,cui cognomen additum σκοτεινῷ propter affectatam ſcriptorum obſcuritatem,rogaretq; cuiuſmodi uideretur, Reſpõdiſſe fertur hoc pacto,Α μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα. ἀλλὰ δηλίου δεῖται κολυμβητοῦ εἰς τὰ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτοῖς. Quæ quidem intellexi præclara,arbitror autem & ea quæ non intellexi Quanquam natatore Delio opus,ut ne quis in eo præfocetur.Hæc Socrates alludens ſimul & ad prouerbium,& ad Heracliti ſenſus nimium abſtruſos ac profundos,ut niſi natator inſignite peri tus contigiſſet,periculum eſſe,ne lector in eo libro ſuffocaretur mergeretúrq;.

Dicendo dicere diſcunt. DXXX.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν μανθάνεται. Dicendo conſequimur ut dicamus, Syrianus Hermogenis interpres Euagoram ſophiſtam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione,ſed uſu dun

taxat

taxat cõſtare,fieriq; ut dicendo conſequeremur dicendi facultatẽ, Ἀξιοῦσι δὲ inquit κατὰ τὸν συρφετὸν παροιμίαν, ὃ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν περίεσθαι, Exiſtimantis iuxta uulgare prouerbium di cendi facultatẽ dicendo contingere. Latius aũt patet adagium, nempe ad cuiuſuis rei peritiã quã potiſſimum uſus ſuppeditat, optimus rerum omnium magiſter. Proinde prouerbiales erunt oẽs id genus, fabricando fabricam diſces, canendo muſicam, militando militarem artem, ſcribẽdo diſces ſcribere.

Multi boniq;. DXXXI.

Πολλοὶ κἀγαθοί. Multi boniq;, prouerbiali figura dicebatur olim. Tranſlatum à ritu ſacrorum in quibus ſacrificus rem diuinam facturus dicebat τίς τῇδε, id eſt Quis hic? Dein qui aderant re ſpondebant, Πολλοὶ κἀγαθοί, Multi & boni. Atq; hæc partim ominis cauſa dicebantur, oportebat enim in ſacris εὐφημεῖν, hoc eſt bene ominata dicere, partim ut ſi quis eſſet ſibi conſcius admiſſi piaculi diſcederet à myſteriis. Plutarchus in ſympoſiacis, Ἐπεὶ μαρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε παρεισιν. Quandoquidem Platoni teſtes adſunt multiq; boniq;, Quo quidem allu ſit & Ariſtides in Pericle. Ἀλλ' ὡς γ' ἂν εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνεπίφθονον αὐτῷ καὶ καθαρὰν τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, Verum uelut unus è numero honeſtorum ac bonorum citra inuidiam ac purum illi reddidit teſtimonium, Quinetiam Homericum illud iam prouerbii uice receptum eſt, Ἥδη τε μέγας τε. Magnúſq; bonúſq;. Eſt ſubinde & apud Ariſtophanem. Prouerbium locũ ha buerit, quoties aut teſtes aut iudices aut conuictores ſignificamus idoneos, ac neutiq; reiiciendos

Heroum filii noxæ. DXXXII

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα. Virorum heroum filii noxæ. Veteribus illud obſeruatũ fuit, præſtãtium uirorum filios multum à progenitorum moribus abfuiſſe. Vnde & Demoſthenes dixit, Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἰμαρμένη τίς ἐστι, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱούς, id eſt à uiris egregiis, perinde quaſi fato quodam id accidat improbos proficiſci filios. Quæ quidem Demoſthenis ſententia re fertur ab Ariſtide in Cimone, interpres quiſquis is fuit homo nec indiligens, nec indoctus, hoc lo co prouerbium citat quod modo retulimus. Manet & hodie uulgatus iocus ex ſapientiſſimis pa tribus ſtultiſſimos propagari liberos, Euripides in Heraclidis generaliter hanc ſententiam ad omneis mortaleis retulit. Ἑνα τ' ἐν πολλοῖσ' ἴσως Εὑροις ἂν ὅστις ἔστι μὴ χείρων πατήρ. Vnum for ſan inter plurimos Inueneris, qui patre non ſit nequior. Aſtipulatur huic ſententiæ locis aliquot Homerus. Nominatim odyſſeæ. β. Πῶροι μάρ θοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται, Οἱ πλέονες κακοὶ ἐσθλῶν, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. Aequat rara patrem ſoboles, ſed plurimi ab illis Degenerant pauci ſuperant probitate parentem.

Nunquam ex malo patre bonus filius. DXXXIII.

Euripides hanc ſententiam prouerbio celebrem fuiſſe teſtatur, ex malo patre nõ progigni bo nos liberos, Φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει Οὐκ ἂν γένοιθ' ἥκιστα ἐκ κακοῦ πατρὸς, Heus heus ut illud dictitant recte, probum Patre ab improbo nõ poſſe naſci filium. Aſtipulatur huic dicto prouerbium illud. Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν, Mali corui malum ouum, Item illud Theognidis, Οὔτε γὰρ ἐκ σκύλλης ῥόδα φύεται. Non etenim ex ſquillis roſa naſcitur, Atq; id genus alia quæ ſuis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit DXXXIIII.

Ariſtides in Themiſtocle, Θεμιστοκλέα δὲ τὰ αὐτόθεν ἀεὶ τῶν προτέρων μείζονα ὀρθοῦσθαι, ἢ ὁ τῆς παροιμίας αὐτῷ παρεισήκει τὸ μὲν μ' ἔλιπεν κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε πᾶσι τῶν τριημερίων νικῶν, Themiſtoclem poſteriora ſemper maiora prioribus excipiebant, atq; il lud quod prouerbio dicitur, illi accidit, Nam hæc illũ reliquit unda, illa uero excepit, donec per tricymias uictorias euaſiſſet, Videtur autem uerſus fuiſſe prouerbialis, quem Ariſtides ad uſum ſuæ ſententiæ non nihil detorſerit, legetur integre ad hunc modum, Τὸ μὲν μ' ἔλιπε κῦμα, τὸ δ' ἐγκατελάμβανεν. Hæc me reliquit unda, at illa corripit, Sumpta metaphora à periculoſe naui gantibus, qui ſemper poſt unius impulſum fluctus, alium expectant, ſuccedentibus inuicem pro cellis. Atq; etiam numerant undarum inſultus periclitantes nautæ, Nam decimam quanq; maxi me formidant, quam ueteres decumanã appellabant, Græci grauiſſimas illas procellas τριημερίας uocant, Nec inconcinne deflectetur ad incurſus malorum, Cum ut fere fit calamitas calamitati ſuccedit iuxta prouerbialem illum uerſiculum. Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Duobus pedibus fugere. DXXXV.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν. Duobus pedibus confugere, Ariſtides in oratione Panathenaica Καὶ μὴν αὖ τὸ δεῦτερον, ὃ πάντας θεὰ ἐν χρείαις βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μνησικακίαν τῶν ἄλλων πολέων ὁρᾶν, μέτρα μὴ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, μὴ σκληρὸν ἄμεινον, τὸ προέχειν δίκης ἀρχῆς. At qui primum illud ipſum quod quibuſcunq; opus eſſet auxi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lio,ad hanc confugerent ciuitatem,plane tanq̃ duobus pedibus,neq; ullam aliam reliquarum ciuitatum reſpicerent,magnum & euidens argumentum eſt,ac monimentum columna præſtantius eam protinus ab initio præcelluiſſe, Is qui ſcholiis quibuſdam haud quaq̃ contemnendis hũc autorem illuſtrauit,admonet prouerbium ductum a biis qui feſtinant curſu,ut non diſſimile uideatur illi, ἀμφοτέραις χερσὶν ambabus manibus,quo prouerbio ſedulitatem celeritatémq; per agendi negocii ſignificamus. Vel à nauigantibus perinde quaſi dicas duobus clauis. Nam gubernaculum nauis pedem appellant, ꝙ eo nauis cum huc atq; illuc uertitur uelut ingredi uideatur, Itaq; confine fuerit illi quod alibi diximus, Επὶ δυοῖν ὁρμεῖν. Vt alterutrum ſenſum accipiamus, aut ſummo ſtudio,ſummáq; celeritate illos ad urbem cõfugere ſolitos,aut tutiſſimũ illic omnium receptaculum fuiſſe,Quanq̃ Ariſtophanes Εν ὄρνισιν, ad celeritatis ſignificationem retulit,cũ ait, Ανεπτόμεθ' ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. E patria utroq; deuolauimus pede. Interpres admonet à nauibus ſumptum ſecundo uento currentibus,ſenſum autem eſſe hunc,ſumma ui,ſummóq; conatu.

Quis aberret à ianua. DXXXVI.

Τίς θύρας ἁμάρτοι. Quis aberret à ianua? Dici ſolitum ubi quis penitus aberrat à uero totóq; fallitur iudicio. Vſurpatur ab Ariſtotele τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro ſecundo ipſa ſtatim in frõte, Et in omnibus quidem exemplaribus quæ mihi uidere contigit,θύρας per.υ.ſcriptũ reperio, Præterea ianuam uertit Argyropylus,nec malus interpres,nec philoſophus cuiquam aſpernandus, Ad hæc Auerrois cuius nũc præcipua in philoſophiæ ſcholis autoritas,hunc enarrans locum palam declarat ſeſe de ianua ſenſiſſe. Deniq; in commentariis Alexãdri Aphrodiſiei conſimili modo θύρας ſcriptum inuenio,Quod ſi modo fas eſſet à tot exemplaribus à tantis autoribus diſſentire,mihi quidem magis probabilis lectio uideatur,ſi θήρας legatur per.η. nõ per y.Quod autem θύρας irrepſit mirandum nõ eſt. Primũ quod perfacilis erat lapſus unius literulæ deprauatione, haud ſcio an fortuita,maxime cum in ſono nihil ferme ſit diſcriminis. Deinde metaphoræ ratio magis obuia,magiſq; ad manum ſita,fieri potuit,ut doctis etiam philoſophis impoſuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit,ut communis illa ſimilitudo de domus ingreſſu, deq; primis cognitionis principiis. Poſtremo de codicum inter ſe conſenſu, nequaquam mirandum uidebitur his qui ſunt uel mediocriter in penſitandis conferẽdiſq; codicibus exercitati,Fit enim ſæpenumero ut unius archetypi mendum,modo ueri fucum aliquem præ ſe ferat,in uniuerſam deinde ueluti poſteritatem librorum propagetur, καὶ τοῖς ἅπασι παισὶν καὶ ἐκ μετόπισθε γένωνται Neq; uero hæc dixerim quod hac de re ſi quis forte diuerſum ſentiat, digladiari uelim,uel quod ſit ab hoc noſtro inſtituto alienũ, uel quod non ignorem, q̃ lubrica,plenáq; diſcriminis res ſit,in tantis autoribus quicq̃ mutare. Tantum coniecturas quibus adducor in medium adferam. Quæ ſi cui uidebuntur idoneæ,noſtræ ſubſcribet opinioni,Sin minus,ueterẽ ſententiam,hoc iam obtinebit libẽtius,quod etiam in dubium uocata uicerit,Primum igitur omnium mihi ſcrupulum haud mediocrem iniecit uetuſtiſſimus ſimul & emendatiſſimus codex orationum Ariſtidis rhetoris,in quo non ſolum θύρας inuenio ſcriptum,uerum etiam indicatam fabulam antiquiſſimã pariter & autorem,unde prouerbium hoc Ariſtotelicum(ni fallor)demanarit, Igitur Ariſtidis in oratione cui titulus Pericles uerba ſunt hæc. οὐκοῦν πρίν τινα τῶν ἀλλοτρίων ἑλεῖν ἵνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις καὶ τοῦτον θὰς τὸν τοῦ ἀνδρὸς πλεῖ, ὃς τῆς θήρας ἥμαρτε, καὶ τὸν θυρυτίωνα φίλταρον ὄντα αὐτῷ προσηνέφθειρε. Itaq; prius q̃ aduerſariorum quẽpiam cœperis,unum ex amicis uenatu nactus adducis,Atq; idẽ accidit tibi quod apud Pindarũ in Peleo,qui aberrans à fera quam petebat,Eurytionem quem ſibi chariſſimum habebat interemit. Aſtipulantur hoc loco ſcholia,quæ extant in hunc autorem,nullo quidem certo titulo,ueruntamen ſicuti res indicat hominis nec indiligentis,nec indocti,Proinde non grauabor & huius aſcribere uerba,ſi quis forte fortuna requiſiturus eſt, Μέμνηται, inquit, Εν ὕμνοις πίνδαρος ὅτι ὁ τὸν θυρυτίωνα τὸν τοῦ ἥρου τοῦ ἄκτορος παῖδα ὄντα τῶν ἀργοναυτῶν συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε πηλεὺς φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συνῆσαν θύρυ ἦν πηλεὺς γὰρ πεῖ θετίδος, θυγατρὸς ἄκρορος τοῦ πολύμηλον εἶχε γυναῖκα ὁ δὲ ἄκτωρ πατὴρ ἦρα, ὃς παῖδα εἶχε τὸν θυρυτίωνα. Meminit in hymnis Pindarus quemadmodum Eurytionem Hiri, cui pater Actor filium ex argonautis unum ſecum uenantem imprudens occiderit Peleus,Amicum autem uocat quod huic eſſet affinis, Nam Peleus ante Thetidem Polymelum habuerat uxorem Actoris filiã. Porro Actor Hiri pater erat,cui filius Eurytion. Proinde non diſſimile ueri uidetur ex Pindaro profectum adagium, quod tacito ſicuti fere facit autoris nomine uſurpauit Ariſtoteles, ut intelligamus illum, τῆς θήρας ἁμαρτεῖν, qui non ſolum feram ea parte non ferit quam deſtinarat, uerum toto aberrat captu,ne attingens quidem quod appetebat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

appetebat. Iam uero neq; poſtularim ut quiſq; hæc probet, niſi uidebuntur cum Ariſtotelis ſententia uel adamuſſim ut aiũt congruere. Differit enim eo loco philoſophus de rerum naturaliũ cognitione, quæ ſit eadem & facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, q̃ ea ne mini non aliqua ex parte contigit, difficultatis quod exacte nulli. Neminem autem fuiſſe qui nihil omnino ueritatis in rerum cognitione naturaliũ attigerit, id prouerbio ueluti fulcit, τίς γὰρ inquiens, τῆς θύρας ἁμαρτοι; Tanq; ſingulorum exactã tenere ſcientiam, perinde ſit quaſi ſi quãcunq; partem deſtinaris, eam citra errorem ferias. Rurſum ubiq; labi ſit uelut à toto corpore aberrare, & in aliud longe diuerſum ceu telum deflecti coniecturam. Verum quo curioſo etiã lectori, ac δυσκολώτερον fiat ſatis, ipſius Ariſtotelis ex eo quem dixi libro uerba ſubſcribã. Ἡ μὲν τῆς ἀληθείας θεωρία, τῷ μὲν χαλεπὴ, τῷδε ῥᾳδία. Σημεῖον δὲ, τὸ μήτε ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως καὶ καθ' ἕνα μηδὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ ἐκ πάντων δ' συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος, ὥστ' εἰκὸς ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, ταύτῃ μὲν εἶναι ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ' ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δῆλον τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. Veritatis conſyderatio partim difficilis eſt, partim facilis. Huius rei illud argumentum eſt, q̃ neq; quiſq; illam ſit aſſecutus pro rei dignitate, neq; rurſum omnino fruſtratus ſit aliquis, ſed cum unuſquiſq; aliquid de natura differat, fit, ut unuſquiſq; per ſe nihil aut paulum adferat ad illam momenti, uerum ex omnibus in unum collectis aliqua magnitudo confletur. Itaq; ſi res ad eum uidetur habere modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis nõ attigerit oſtium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Cæterum habere totum, partim aut non poſſe difficultatem illius declarat. In his philoſophi uerbis non uideo quis locus ſit ianuæ. Verum illa ſimilitudo principiorũ & oſtii præbuit (ni fallor) erroris anſam. Quin potius ἁμαρτάνειν τῆς θύρας Ariſtoteles ſentit eum qui nulla ex parte conſequit quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν uocat, quaſi confuſim ac generatim habere, cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν facit, uelut exacte tenere, & non ſolum feram utcunq;, ſed hanc aut illam beluæ partem quam maxime uelis attingere. Tametſi in hunc locum interpres tam multos adfert ſenſus, ut nullum idoneum percepiſſe uideatur. Idem admonet etiam lectionem aliam aliis placere. Quod quoties fit mihi protinus ſuboritur ſuſpicio, mendum aliquod ſubeſſe. Alioqui ἀπλῶς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἐφυ, quemadmodum uere dixit Euripides. Iam uero mihi telum illud reſtat potiſſimum, Alexander Aphrodiſeus, qui præter q̃ quod tota eius oratio noſtræ ſentẽtiæ palam ſuffragatur, nominatim etiam admonet prouerbii metaphoram à ſagittariis eſſe ductam, quorum nemo ſolet à lato ab errare ſcopo, nimirum cuiuſmodi eſt tota belua, cum ab exili ſcopo nõnunquam aberrent. Sed præſtiterit & huius uerba eatenus ſubſcribere, quatenus ad prouerbii pertinent explanationem, Δοκεῖ δέ μοι ὅτι τὸ μὲν θιγεῖν πολλοῦ τε ἐπιβάλλεσθαι λέγειν πολὺ αὐτῆς καὶ μηδένα αὐτῶν πάντα ἁμαρτάνειν λέγνυσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι, τάνδε τὴν πραγματείαν, ὅτι δὲ τὸ μηδένα κατ' ἀξίαν εἰρηκέναι πολὺ αὐτῆς τὸ μέγεθος αὐτῆς ὑπολείπεσθαι τῇ χαλεπότητα, τῷ ὅτι μὴ ῥᾴδιον παροράσθαι τῇ ζητήσει αὐτῆς. Ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς καλῶς, ὅτι ἡμῖν ἔστι κατὰ φύσιν μὴ παροράσθαι ὅτι ἐστὶ χαλεπόν προσέτι δ' ἂν ἡμᾶς σὶ ὧν εἴρηκε τῷ ὠθεῖ τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντη, μήτε ἀπογινώσκειν, ὡς πάντη χαλεπῆς ὥστ' εἰκὸς ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι. ὅτι τὸ πάντας τί ὑγιὲς εἰρηκέναι ποὶ πολὺ αὐτῆς λέγοντας σημεῖον ἂν εἴη, τῷ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι δεῖξε τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος, τῇ τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι ἢ λέγεται μὲν ὠθεῖ τῶν δυκόλων καὶ μηδὲν χαλεπὸν νῷ δυσκόλως ἐχόντων. εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν ῥᾳξοτῶν, τῶν ὠθεῖ σκοπὸν ὀξυδόντων. οὗτοι γὰρ ἂν μὲν στενὸς ὁ προκείμενος ἢ σκοπὸς οὐ ῥᾳδίως αὐτοὺς τυγχάνουσιν, ἂν δὲ ἡ πλατὶς, οὐ καλεπὸν τὸ θύρου τυγχάνειν διὸ καὶ παντὸν τυγχάνουσιν ῥᾴδιον ὄν. Videtur autem mihi q̃ permulti tentant de ea differere, neq; quiſquam illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demonſtrare, tractationem hanc nobis naturalem eſſe. At rurſum quod nemo pro dignitate pleneq; de illa ſit locutus, ex hoc & amplitudinẽ illius & difficultatem argui poſſe. Simulq; illud admonere, nõ oportere obiter aut indiligenter ueſtigationẽ illius peragere. Immo ſectandam quidem eſſe, propterea q̃ ad eam natura propenſi uideamur, at rurſum non oſcitanter eo quod ſit difficilis. Atq; his uerbis adhortatur nos, ut eam neq; contemnamus, tanquam omnino facilem, neq; rurſum per deſperationem ab ea deterreamur, tanquam admodum difficili. Itaq; ſi perinde uidetur habere, quemadmodum prouerbio dicimus, quis nõ attigerit ianuam? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunq; de ea ſunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demõſtrat. Nempe illo, quis non attingat oſtium? Quod quidem uſurpari cõſueuit de rebus factu procliuibus, & in quibus omnino nihil inſit uel difficile uel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

arduum,Sumptum eſt autem a ſagittariis ad ſcopum propoſitum iaculãtibus,Siquidem ii ſi ſcopus fuerit minutus facile fit ut fallant neq; feriant.Sin autem amplus haud difficile feriũt, Hactenus Alexandri uerba retulimus,è quibus abunde ſatis arbitror liquere,θήρασ legendum,nõ θύρας Quanquam totum hoc quicquid eſt eruditorum iudicio relinquimus.Etenim ſi quis erit cui ianua illa impendio placebit,habiturus eſt quo ſuffragium ſuum nõ omnino abſurde tueri poſſit. Haud enim ſcio an & antiquitus fieri ſoleat,quod hodie nõnullis in locis uidemus,ut aggeres qui ſcopum ſuſtinent à lateribus,atq; item à tergo muris defendantur, ſuperne imminente tecto, ut ingreſſus ille qui patet ianuæ ſpeciem habere uideatur.Porro uehementer imperitus ſit oportet, qui non ſolum non attingat ſcopum aut aggerem,uerum etiam ab ipſo aberret ingreſſu, quem difficile nõ ſit uel cuiuis attingere,Mihi tamen uero propius uideẽ ut ad Pindaricam fabulam referatur adagium.Sed ſuper hoc quemadmodum dixi docti pronunciabunt. Nos commẽtatoris officio functi,ſat habuimus quod apud autores inuenimus, quodq; nobis uidetur id expendendum in medum proponere.Affine uidetur huic prouerbio quod apud Platonem legitur in phædro. Λυσίας τοῦ παντὸς ἥμαρτηκε. Lyſias prorſum aberrauit. Alluſit huc leuiter Lucianus in Timone cum ait Iouis fulmẽ quod in Anaxagoram philoſophum torſerat,fallente manu ab ipſo quidem abertaſſe,cæterum in Caſtoris ac Pollucis templum fuiſſe detortum. Nec abhorrent ab hac forma, toto aberrare cœlo,& tota aberrare uia,quæ retulimus alias.Illud obiter admonuerim quod apud Macrobium idq; ex latinis unum legitur,toto errauit cœlo,ſumptum uideri ex Ariſtophanis ranis, Εὐθὺς γὰρ ἥμαρτηκεν οὐράνιον γ' ὅσον. Ab Euripide dicitur in Æſchylum, qui plurimum erraſſet in iis quæ dixerat.

Salſuginoſa uicinia DXXXVII.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα. Salſuginoſa uicinia.De ſterili agreſti atq; inhumana uicinia dicebaẽ.Ariſtides in Themiſtocle. Ἐσὼ ὁ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασιν. Sit ſalſa ut aiũt uicinia.Interpres adſcripſit adagium ex Alcimane lyrico poeta ſumptum.Plato libro de legibus quarto,Μάλα γε μὴν οὐ τως ἁλμυρὸν καὶ πονηρὸν γειτόνημα,Haud ſane uere ſalſuginoſa malaq; uicinia. Transferri poteſt uel ad negocium multi laboris,at parum frugiferũ,uel ad uicinos moleſtos. Traductũ ab agris mari finitimis,qui plærũq; ſolent ad culturam inhabiles eſſe.Proinde Virgilius etiam terram ſalſam ut minime feracem damnat. Ad fractam canis DXXXVIII.

Πρὸς ἠρῳωγυᾶν ἄλεις. Ad fractam canis,ſubaudi uel chordam uel cytharam. Suidas oſtendit dici ſolitũ de iis qui fruſtra laborãt.Antiquis mos erat ad citharam canere,in qua ſi qua chorda rupta ſit,ad eam fruſtra uocem accõmodes,cum illa non reſpondeat. Fabulã de cicada fractæ ſidis uicem ſupplente diximus alibi.Quanq; non inſcite accommodabiẽ ubi nõ reſpondeẽ officiis alicuius,aut ubi quis ſuadet obſtinato,aut orat inexorabilem. Vtre territas. DXXXIX.

Ἀσκῷ ἢ ἀσκίῳ μορμολύττεσθαι, Vtre terrere ſiue terreri,Dici ſolitum,quoties inanem formidinem aut concipit aliquis aut incutit.Sumptum ab his qui uaſorum inanium ſtrepitu pauefaciũt pueros,aut alioqui formidoloſos,uel potius qui uaſorum huiuſmodi ſonitu propellunt aues, ut indicat in auibus Ariſtophanes.Extat apud Diogenianũ,atq; huic finitimũ putat, ἀσκῷ φαυλίζειν

Leonem larua terres DXL.

Μορμολυκίοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα. Laruis terres leonem.Apud eundem refertur.Conueniet de minis inanibus ac terriculis deridendis.Quanq; (ut inquit Plinius) hoc tale tamq; ſæuum animal rotarum orbes circumacti,curruſq; inanes,& gallinaceorũ criſtæ,cantuſq; etiam magis terrent, ſed maxime ignes.Quod ni fallor memoria,reperi apud autorem quempiam,leonem etiam laruis & appoſititiis uultibus territari. Principatus ſcyrius. DXLI.

Ἀρχὴ σκυθία. Imperium Scyrium.De frigido tenuiq; regno,Scyrus inſula,quam olim incolere Cares petricoſa & infrugifera,nec ullius bonæ rei ferax. Adagium elegãter accommodabiẽ ad munus aliquod,unde præter inanem titulum,& moleſtam adminiſtrandi curam, nihil emolumenti capitur,autor Zenodotus. Poſt Lesbium cantorem. DXLII.

Μετὰ λέσβιον ᾠδὸν. Poſt Lesbium cantorem.Hoc adagio ſignificabant aliquem non primas ſed ſecundas tenere parteis.Finitimum illi Οὐδὲν πρὸς τὸν παρμένονος ὖν. Nihil ad Parmenonis ſuem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occaſione, quemadmodum narrat Suidas, Cum Lacedæmoniorum res ſeditionibus tumultuaretur,cõſultum oraculum iuſſit,ut Lesbium cantorem accerſerent.Accerſitus itaq; Terpander Leſbius nimirum Antiſſeus,& ad Lacedæmonios miſſus.Is canendo ſic illorum animos deliniuit, ut ſeditionem omnem ſedaret,redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum eſt, ut Lacedæmonii Leſbiis cantoribus primas in arte muſica

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

muſica partes tribuerent,& ſi quem alium canentem audiſſent protinus dicerent, μετὰ λέσβιον ᾠδὸν, Poſt Lesbium muſicum. Zenodotus prouerbiũ hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Nihil autem uetuerit, quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, ueluti ſi quis affirmans quærendam eruditionem, ſed poſt paratam pecuniam dicat μετὰ λέσβιον ᾠδὸν.

Callippides. DXLIII.

Καλλιππίδης, olim prouerbio dicebat, qui in moliendis negociis cum multa ſe facturum minaretur, nihil tamen conficeret, aut quemadmodum ait Terentius, qui ſedulo mouens ſeſe nihil promoueret. M. Tullius ad Atticum libro tertio decimo epiſtola prima. Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes aut aliquid id genus ſolitũ ſcribere, ut Varronem nuſq; poſſem intexere. Poſtea autem q̃ hæc cœpi Φιλολογώτερα, Varro mihi denunciauerat magnam ſane & grauem προσφώνησιν. Biennium præteriit, cum ille καλλιππίδης aſſiduo curſu nullum cubitum præceſſerit. Quibus uerbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui cum magnas quaſdam ſpes oſtenderet, re nihil unq̃ abſolueret. Suetonius Trãquillus in Tiberio. Ad extremum uota pro itu ac reditu ſuo ſuſcipi paſſus eſt, ut uulgo iã per iocũ callippides uocaretur, quem curſitare ac ne cubiti quidem menſuram progredi prouerbio graeco notatum eſt. Hactenus Tranquillus. Parum autem liquet utrum omnis prouerbii ratio ſita ſit in Callipidis cognomine, an aliud quoddam fuerit prouerbium quod in Callipidem ſit dictum, quemadmodum ex Suetonii uerbis coniectura ſumi poſſe uidetur. Deinde quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatem notarit adagium non ſatis perſpicuum eſt, niſi quod haud diſſimile ueri uidetur accipiendum eſſe, de Callipide tragœdiarum hiſtrione, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis laconicis his quidẽ uerbis, Ἀλλὰ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν καίποτε καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδῶν ὑποκριτὴς ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰσ τοὺς συμπαίζοντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως τέλος ἢ εἰπεῖν οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ ἕκαστος ὃς τίς ἐιμι; ὁ ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰσ αὐτὸν, ἀλλ' οὐ τὺ ἐσι καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας οὕτω δὲ λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum uerborum hæc ferme ſententia eſt. Quarum rerum admiratione reliquos teneri uidebat, eas ipſe ne cognoſcere quidem uidebatur. Euenit aliquando ut Callippides tragœdiarũ hiſtrio multi nominis atq; opinionis inter græcos, & ab oibus in precio habitus primũ illi fieret obuius ac ſalutaret, deinde arrogãtius inter reliquos regis aſſectatores admiſceret ſeſe oſtentaretq;, ratus futurũ, ut ille prior aliquid comitatis incipere exhibere. Tandem cum diceret etiam, Non agnoſcis me rex, nec qui ſum audiſtis? Ageſilaus contemplatus hominem. An non tu es inquit Callippides ille dicelicta? Nam ſic appellant Lacedæmonii Mimos, Hæc Plutarchus, Δείκελον autem apud græcos ſimulacrum ac repræſentationem imitamenq; ſignificat. ut autor eſt Eudemus. Vnde lacedæmonii mimi uocabulum duxiſſe uidentur, quod ipſum etiam ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc eſt ab imitatione dictum eſt nobis. Licet igitur coniicere Callippidem hunc, aut quiſquis is fuit, ita geſticulationibus uti ſolere, ut cum mira agilitate moueri uideretur, à loco tamen non diſcederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Ariſtophanes, indicans eã uocẽ ἀπὸ τῶν ἵππων eſſe deductã. Balneator. DXLIIII.

Βαλανεύς. Balneator, ſiue balnei caupo. Id nominis uulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus ſatis curioſum. Propterea quod huiuſmodi genus hominum quoniam in ocio uiuit, neq; ſuis negociis diſtinetur aliena curare conſueuit. Quemadmodum ille Damaſippus Horatianus Aliena negocia curãs excuſſus propriis. Cuiuſmodi ſunt & tonſores. Vnde idem Horatius. Opinor, Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe. Plato libro de Rep. primo uidet uſurpare in uerboſos. Quãquam germana inter ſe uitia ſunt, curioſitas & garrulitas teſte uel Horatio, Percunctatorem fugito, quia garrulus idem eſt. Meminit adagii Diogenianus.

Bacchæ more. DXLV.

Βάκχης τρόπον. Bacchæ more, De tetricis ac taciturnis dictitari ſolitum. Quod eſſent huiuſmodi Mænades illæ Bacchico afflatæ furore, Autor idem Diogenianus.

A laſſo rixa quæritur. DXLVI.

Seneca libro de ira tertio prouerbium huiuſmodi refert à laſſo rixa quæritur. Aut laſſus rixam quærit. Quod in quem ſenſum antiquitus fuerit uſurpatum non ſatis liquet. Quod ſi coniecturas ſequi licet, apparet dictum in quoſdam moroſiores & ad rixandum procliuiores, non q̃ offendantur, ſed quod alioqui animo male affecti ſunt, ut ſunt difficiles ac ſubmoroſi, quibus fortuna aduerſa eſt. Sed ipſius Senecæ uerba ſubſcribam, ex quibus prouerbii ſenſus hic (opinor)

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

colligi poterit. Ideo quibus ſtomachus ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agendas maioris negocij bi lem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio, ſiue quia calorem inedia compellit, & nocere ſanguini, curſúmq; eius uenis laborantibus ſiſtit, ſiue quia corpus attenuatum & infirmum incũbit animo. Certe ob eandem cauſam iracundiores ſunt ualetudine aut ætate feſſi. Fames quoq; & ſitis ex eiſdem cauſis uitanda eſt. Exaſperat enim & incendit animos, Vetus dictum eſt a laſſo rixam quæri Æque autem & ab eſuriente & a ſitiente, & ab ab omni homine quem aliqua res urit, Nam ut ulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt, ita animus affectus minimis offenditur, adeo ut quoſdam ſalutatio, epiſtola, oratio & interrogatio ad litem euocent, Nunquam ſine querela ægra tanguntur, Hactenus Seneca.

Gladiator in arena conſilium capit. DXLVII.

Gladiator in arena conſilium capit, Admonet è re nata mutandum aliquando conſilium, & tempori, quod aiunt, ſeruiendum. Refertur ab Annæo Seneca libro epiſtolarum ad Lucillium tertio. Iam intelligis, inquit, educendum eſſe te ex iſtis occupationibus ſpecioſis & malis. Sed quo modo conſequi poſſis quæris. Quædam non niſi à præſente monſtrantur. Non poteſt medicus per epiſtolas cibi aut balnei tempus eligere. Vena tangenda eſt. Vetus prouerbium eſt, Gladiatorem in arena capere conſilium. Aliquid aduerſarii uultus, aliquid manus mota, aliquid ipſa inclinatio corporis intuentem monet. Quid fieri ſoleat, quid oporteat in uniuerſum & mandari poteſt & ſcribi. Tale conſilium non tantum abſentibus, ſed etiam poſteris datur. Illud autem quãdo fieri debeat, aut quẽadmodum ex longinquo nemo ſuadebit. Cum rebus ipſis deliberandum eſt.

Inelegantior Libethriis. DXLVIII.

Ἀμουσότερος Λειβηθρίων. Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole quadrans in hominem admodum idiotam, & ab omni muſarum commercio prorſus alienum. A gẽtis huius agreſti imperitia ſumptum eſt prouerbium. Tradunt enim libethrios muſices ac poetices breuiter omniũ elegantiorum diſciplinarum ſtolidiſſimos contemptores fuiſſe. Adeo ut apud hos quidam occiſum Orpheum exiſtiment, quorum de numero Zenodotus eſt, qui Libethrios gentem perſicæ ſcribit fuiſſe, Seruius Libethrum fontem quempiam eſſe credidit. Vnde Virgilius in Meliboeo muſas Lybethridas cognominarit. Plinius li. iiii. mentionem facit Libethri fontis, quem conſtituit in Magneſia, quæ Theſſaliæ regioni adiũgitur, Solinus Libethrum uocat genere maſculino Strabo item libro geographiæ nono Libethri meminit. Hoc in loco inquit conſecrata eſt muſis ædes, fonſq; Caballinus & Libethridum ſpelunca nympharum. Qua ex re ſuſpicari licet eos qui Helicona & Pieriam, & Libethrum, & Pimpliam eiſdem muſis conſecrarunt Thraces extitiſſe, Pieres autem uocabantur, Quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſident.

Domeſticum theſaurum calumniari DXLIX.

Τὸ οἰκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, Domeſticum theſaurum calũniaris ſiue traducis, id eſt tua ipſius carpis, laceraſq;, ſimilimum illi, quod alibi retulimus Horatiano, Vineta propria cedere. Ariſtides rhetor in Pericle. Τὸν οἰκοι θησαυρὸν διαβαλλοιμεν ἂν εἰ ταῦτα διασύροιμεν. Domeſticum theſaurum inſimulabimus, ſiquidem iſtis obtrectabimus. Nullus autẽ ſanæ mentis quæ domi recondita habet traducit ac reprehendit, ſed ſuis quiſq; fauet, alienis inuidet.

Qualis uir talis oratio. DL.

Annæus Seneca in epiſtolis quas ſcripſit ad Lucillium Apud græcos inquit in prouerbium ceſſit. Talis hominibus fuit oratio qualis uita. Græcum id prouerbium extat apud Ariſtidem in ſecunda rhetorices aduerſus Platonem defenſione, οὐκ ἀσυμφώνως δὲ ἡ παροιμία ταύτῃ λέγει ὅσος ὁ ἄνθρωπος τοιοῦτος ἐστὶν καὶ τὸν λόγον καὶ πάλιν τὸ ἔτερον ὡσαύτως. Non diſſonat autem ab iis adagium quo dicũt. Cuiuſmodi ſunt mores eiuſmodi & orationem eſſe, ac rurſum qualis ſit oratio tales item eſſe mores. Ad eãdem facit ſententiam, quod inter Solonis apophthegmata commemorat Diogenes Laertius, Τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. Orationem factorum eſſe ſimulacrum. Perſius quinta ſatyra ſententiam hanc allegoria texit, cum ait pulſu dignoſcere cantus, Quid ſolidum crepet & pictæ tectoria linguæ. Nimirum innuens, haud aliter animum hominis ex oratione ſpectari q̃ uaſa dignoſcuntur crepitu, quẽ reddunt digito pulſata. Idem ſatyra tertia. Sonat uitium percuſſa maligne. Reſpondet uiridi non cocta fidelia limo. Idq; prouerbii non ſolum locum habet cum improbum aut probum uirum arguit oratio, Verumetiam cum ex ſtilo perpendimus ingenium cuiuſq;, omnémq; mentis habitũ ex ipſa dictionis ratione coniectamus, Eterũ tumidi ſtilus turgidus, abiecti humilis exanguis, aſperi ſcaber, amarulenti triſtis ac maledicus, delitiis affluentis picturatus ac diſſolutus. Breuiter omne uitæ ſimulacrũ, oĩs animi uis in oratione

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tione perinde ut in ſpeculo repræſentatur,ac uel intima pectoris arcanis quibuſdam ueſtigiis de prehenduntur. Η ψελλὴ ὁ πιτθύει DLI.

Η ψελλὴ ὁ πιτθύει.Balba non credit.Iocus prouerbialis,ubi quis ſua mala conatur diſſimulare quæ præ ſe fert etiam cum diſſimulat.Veluti ſi quis neget ſe blæſum eſſe, idq; ipſum nō poſſit niſi blæſe dicere. Dictum eſt enim πιτθύει pro πιστύει. Propterea quod qui linguæ uitio laborant in literis duabus ſigma & rho potiſſimum laborant.Refertur à Suida.Notatus eſt & Alcibiades labdaciſmus,qui pro.ρ.litera.λ.ſolitus ſit pronunciare,nō linguæ uitio ſicut arbitror,ſed magis ob delitias.Apud Ariſtophanem in ueſpis ubi quiſpiam pro θώρος θῶλος,proq; κόρακος κόλακος dixiſſet,alter ſubiicit, Ὀρθῶς γε ταῦτ' ἀλκιβιάδης ἐψώλισεν. Recte Alcibiades hæc quidē ebalbutiit. Noſtris ipſorum alis capimur. DLII.

Τοῖς αὐτῶν πέρδιξ ἁλισκόμεθα,Noſtris ipſorū pēnis capimur.Ariſtophanes in auibus. Ταύτῃ μὲν γὰρ κάσμεθα κατὰ τὸν Αἰσχύλον Τάδε οὐχ ὑπ' ἄλλων ἀλλὰ ῥῖς αὐτῶν πέρδιξ.Atq; hic quidem coniecimus iuxta Æſchylum.Hæc non ab aliis,immo pēnis propriis,Æſchylus aūt ut admonet interpres in fabula cui titulus Myrmidones,hoc prouerbium appellat λυβιστικὸν,quod ex apologo Lybico ductum ſit,Fertur aūt apologus huiuſmodi,Aquilam ictam ſagitta,cum inſpexiſſet iaculum ad imaginē pennarū effictū imitatūq; dixiſſe Τάδ' οὐχ ὑπάλλων ἀλλὰ ῥῖς αὐτῶν πέρδιξ ἁλισκόμεθα.Hæc nō ab aliis immo pēnis propriis capimur.Conuenit in eos qui ipſi ꝑbent occaſionem ſui mali,ut Chremes Terentianus Ex eorum ipſe commodo. Bona fortunæ DLIII.

Ἀγαθοῦ δαίμονος.Boni genii,uel bonæ fortunæ,ſubaudi nomine,ſermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda,quemadmodum & illud Perſianum,Hoc bene ſit,Itaq; feſtiuius erit cū ad iocum trahetur de eo qui rem inceptat,leuem quidem illam,ſed perinde laborans quaſi eſſet maxima.Veluti ſi ſordidus quiſpiam tandem uini cadum relineret,aut caſeum diu ſeruatum aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος.Zenodotus & item Ariſtophanis interpres oſtendit prouerbium hinc eſſe natum,quod olim peracto conuiuio ſublataq; menſa meracum inferri cōſueuit, iiſq; calix ἀγαθοῦ δαίμονος appellabatur,cui ſententiæ ſuffragari uidetur Ariſtophanes in equitibus, Μὰ Δί' ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. Non per Iouem,uerum boni genii merum, Item in ueſpis, Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μιθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος, haud unquam biberim meri mercedē boni genii,Idem in eodem, καὶ πρῖσον ἀγαθοῦ δαίμονος, ac boni libato genii nomine.Paulo diuerſius in pace,Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος.Nam boni genii licet nunc rapere nobis nomine.Erat aūt mos apud ueteres ut propinātes aut bibituri deum quempiam aut hominem ominis cauſa præfarentur,eumq; gignendi caſu proferebant,Quemadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamas Cynicus ſponſæ Herculis nomine propinat.Item Horatius.Da lunæ propere nouæ.Da noctis mediæ,Da puer auguris, Aliis magis placet hinc ductū adagium,quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος ſit appellatus,eaq; uoce bene ominari ſoleant,ob Bachum ceu uernaculum ac domeſticum deum,Quinetiam mēſis cuiuſq; diem à primo proximū ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus.Fertur & apud Thebanos ſacellum fuiſſe ἀγαθοῦ δαίμονος.Deniq; eſt & inſula quædam huius nominis in mari Indico,quemadmodum oſtendit Stephanus, Ariſtides in themiſtocle uidet ad hoc alluſiſſe prouerbiū cū ait,Ἀλλὰ καθάπερ Ἕλλησιν ἕνα δαίμονα. Verum conſtitit græcis boni genii uice. Quanquam hoc magis referendum ad id quod alibi diximus.Bonus genius & malus genius.

Sub aquam malus. DLIIII.

Ἐφ' ὕδωρ κακός, Sub aquam malus.In infimæ ſortis homines olim dicebatur, ac ſordidiſſimis quæſtibus addictos,propterea q antiquitus infames habebantur,multoq; omnium contemptiſſimi qui litigantibus aquam ſubminiſtrare conſueuerunt. Nam alias admonuimus ueteres adclepſydrarū mēſuram in iudiciis dicere ſolitos,infundebatur & certantibus per clepſydras aqua, Eam aquam tenues quidam ac nullius frugis homines infundebant diſpenſabántq;. Porro qui hoc miniſterio fungebantur,Athenis habebantur reiecti rei pariter ac bonæ famæ indigi. Non aliter q Romanis legibus notātur ſcænici, & aliorum publicorum certaminum miniſteria quædam.Eſt aliud huic confine Ἐλθὲ ἐς ὕδωρ, aufer in aquam,id eſt in malam rem.

Phocenſium execratio. DLV.

Φωκαέων ἀρά, Phocenſium execratio,De iureiurando multis uinculis aſtricto.Nam olim in fœderibus quo minus uiolarentur adhibebant non ſolum ad promiſſa dextras & ſacrificium,uerum execrationes in caput eius,quicunq; non ſtaret pactis,id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi uerſus in Iphigenia Aulidenſi. Ὅρκος σωφρονεῖν, δίκας τε συμβαλεῖν Μυρίασι βροτοῖσι

καὶ λί ἐμπέρων Σαόνδας καθεῖναι, καὶ παράσθαι πάσι. Eorum uerſuum ſententiam nos olim ſic uertimus. Vti coirent iureiurando proci. Atq; inter ipſos iungerent dextras, ad hæc Adolenda diuum ponerent aris ſacra, Ac ſemetipſi aſtringerent, diris ad id caput obligantes execrationibus Prouerbium autem ut ad id redeam, ab huiuſmodi profectum eſt caſu, Phocenſes olim communi populi conſilio patrium ſolum reliquerũt, adacti deuotionibus atq; execrationibus quibuſdã ne quiſq; uſquam de repetẽda patria cogitaret. Itaq; iuxta Dianæ oraculum Ariſtarcha duce Galliam Narbonenſem adierunt, ibiq; ciuitatem florentiſſimam Maſſyliam condiderunt. Cuius hiſtoriæ mentionem faciunt Herodotus libro primo. Strabo quarto. Meminit & Horatius odarũ libro quarto, Forte quid expediat communiter, aut melior pars Malis carere quæritis laboribꝰ Nulla ſit hac potior ſententia. Phocæorum Velut profugit execrata ciuitas, Agros atq; lares patrios habitandaq; phana. Apris reliquit & rapacibus lupis. Deinde qui fuerit eiuſmodi ritus execrationis aperit. Sed iuremus in hæc ſimul imis ſaxa renarint, Vadis leuata ne redire ſit nefas, Neu conuerſa domum pigeat dare lintea, quãdo Padus Matina lauerit cacumina In mare ceu celſus procurrerit Apenninus. Nouaq; monſtra uexerit libidine Mirus amor, iuuet ut tigres ſubſidere ceruis Adulteretur & columba Miluio Credula nec flauos timeant armenta leones. Ametq; ſalſa leuis hircus æquora. Hæc & quæ poterunt reditus abſcindere dulces Eamus omnis execrata ciuitas, Stephanus Φωκάαν urbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum φωκαιεὺς καὶ φωκαδῦς, & alteram eiuſdem nominis in Mycala Cariæ. Eſt autem & φωκὶς Bœotiæ regio iuxta Parnaſſum, a quo denominatiuum φωκεῖς καὶ φωκικοί. Hoc idcirco mihi uiſum eſt admonere, quod quidam affinitate nominum labi uidentur.

Phocenſium amolitio. DLVI.

Haud ſcio num idem cum hoc ſit quod refert Stephanus idem de nominibus urbium, φωκικὴ ἀπόνοια, Phocica deſperatio, cui talem adſcribit interpretationem, Επὶ τῶν τὰ ἀναλγῆ βουλδομένων. i. de his qui conſultant de relinquendis moleſtiis. Id quod non diſſonum eſt ab illo Horatiano. Malis carere quæritis laboribus. Quanq; uox ἀπόνοια cum interpretamento nõ admodum cõgruit, magis quadratura ſi legatur ἀπονία, niſi malumus ἀπόνοιαν accipere demigrationem, à uerbo ἀπονάομαι, quod ſignificat ſedem habitationemq; mutare. Quod & mihi uero propius eſſe uidetur.

A linea incipere. DLVII.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id eſt à linea incipere dicuntur, qui ab ipſo rei exordio ſumunt initiũ, Ariſtides ſophiſta in Themiſtocle, Αὐτὴ πρώτη Θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις οὐ τεῦθεν ὅρα τὸν ἄνθρωπα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενον. Hoc primum Periclis ſpecimen ac probatio, Hinc uirum ſpectato à linea exorſus, Is qui in hũc autorem addidit ſcholia putat hoc prouerbium finitimum illi, Ἀφ' ἑστίας ἄρξάμενος. Mihi magis uidetur cognatum illis quæ diximus alibi, A capite, à carcere, Sumpta eſt autem metaphora ab his qui curſu certant in ſtadiis. Nam iis linea quædã ducitur ad quã ex æquo ſtent, donec currendi ſignum accipiant, ut oſtendit Ariſtophanis interpres in eo quem mox citabimus loco.

A carceribus. DLVIII.

Ἀπὸ βαλβίδων, A repagulis ſiue carceribus. Eandem habet ſententiam cum eo quod proxime retulimus, Ariſtophanes in ueſpis, καὶ μὴν θὐθύς γ' ἀπὸ βαλβίδων σοὶ τῆς ἀρχῆς ἀπαλέξω. At qui protinus ab ipſis carceribus de principatu demõſtrabo. i. ἀπ' ἀρχῆς θὐθέως. Interpres oſtẽdit ut modo dixi metaphoram mutuo ſumptam à ſtadiis in quibus carceres erant repagula quædã unde curſus initium erat, quæ græci βαλβίδας ſeu ἀφετηρίας appellant. Iuxta has linea tendebat cui inſiſtebant curſuri. Vnde frequentes illæ apud latinos etiam ſcriptores formulæ à carceribus ad metam, à meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo. DLIX.

Νέα χελιδὼν, Noua hirundo. Suidas hoc adagium citat ex auibus Ariſtophanis, fallente (ſicut opinor) memoria. Nam extat apud hunc poetam in equitibus his uerſibus. Εξ ἁπάντων γὰρ θὶς μοι χείρους ἐπλέξαν ῥιαυτὶ Σκέψαθε παῖδες οὐχ ὁρᾶθ', ὥρα νέα χελιδών οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγ' ὧν θοσὺτω τῶν κρεῶν ἐκλεπτον, Etenim coquos ego fefelli fatus hæc ad illos Spectate pueri, non uidetis Ver noua ecce hirundo Illi tuentur, Interim autem ſuſtuli ipſe carnes. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde ualere quaſi dicas initium ueris. Propterea quod id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius. Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici ſolere quoties uerba darentur alicui. Sumptum eſt à ioco puẽrili, Nam hi data opera nouam hirundinem adſimulantes uidere ſeſe, oſtendũt aliis, deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod uolunt ſurripiunt. Proinde quadrabit in eos qui falſa ſpe quapiam inie-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cta fallunt ac nocent. Iouis cerebrum. DLX.

Διὸς ἐγκέφαλος. Iouis cerebrum, καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος. Regis cerebrum. De cibo uehementer opiparo ac ſuaui, Aut demolliter delicatéq; uiuentibus, Clearchus apud Zenodotum ſcribit opiparas epulas apud Perſas Iouis ac regis cerebrum appellari. Apud Apuleium in prima apologia citatur Ennius. Quid ſcarum præterii cerebrũ Iouis pene ſupremi Neſtoris ad patriam, hic capitur, magnúſq; bonúſq;. Ephippus apud Athenæum, Διὸς ἐγκέφαλον. Inter ſecundæ menſæ lauticias commemorat. Non mouenda moues. DLXI.

Ἀκίνητα κινεῖς. Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur ἀθώρηκτον aliquid aut qui res ſacras uiolant, aut qui pacta mutant, ſiue qui conuiciis inceſſunt eos, quibus ob autoritatem debetur reuerẽtia. Zenodotus inde natum putat quod fas non ſit mouere, neq; aras neq; ſepulchra, neq; ſacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Meminit huius Plato libro de legibus octauo, proferẽs legem quam Iouis terminalis appellat, ne quis uicini ciuis aut hoſpitis limites agrorum moueat, ne quis item urbis aut regionis pomœria moueat, malitq; quiſq; ſaxum ingens mouere q̃ exiguum lapidem fœdere iurẽq; iurando fixum. Quin magis exiſtimet uerum eſſe quod prouerbio dicitur, Οὖρος ἀκίνητα κινεῖ. Hic immota mouet, Idem libro de legibus undecimo. Επὶ πολλοῖς μὲν δὴ λεγόμενον δὺ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. Inter multa illud recte ſane dicitur. Ne moueris non mouenda. Et in epigrammate quodam ita legit, Ἀκινήτων ἅπτεται δὲ ἀϊδήσ, immota haud tangit ne Libythina quidẽ. Sophocles in Antigone. Ὀρθοῖς μὲ τ' ἀκίνητα θέσθαι φρενῶν φάσαι. Coegeris me nõ mouenda proloqui. Idẽ in œdipo colonœo. Αλλ' ὃ μὲν οὐδ' ἂν ἡδὺ τ' ἀκίνητ' ἔπη. Neq; enim ſuaue eſt uerba in auras eloqui, quæ ſit nefas mouere. Plutarchus in libello de auſcultando, Επιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους. Cupiditas chordas mouens nõ mouendas. Idem, Περὶ τῆς ἀδολεσχίας κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. Fides mouens minime mouendas mentium. Neq; mel, neq; apes. DLXII.

Μὴ δὲ μέλι μὴ δὲ μελίσσας. Neq; mel neq; apes, In eos dici ſolitum qui recuſant incommodũ ferre, quod ſit cum commodo quopiam coniunctum, Veluti ſi quis apes, quod ſint aculeatæ nolit perpeti, is ne melle quidem quod optat fruetur, Res enim mortalium ita temperauerunt ſuperi, ut ſemper incommoditas comes ſit commoditatum, Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplũ adfert paroemiæ, citátq; ex Sappho poetria Lesbia, Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλιττα. Neq; mihi mel, neq; apis, Celebratur Mimus ad hanc faciens ſententiã, Feras quod lædit, ut quod prodeſt perferas, Eodem pertinet illud Plautinum, Fortiter malum qui patitur, poſt potitur bonum, Idem obſcurius quidem, ſed tamen eleganter innuit Homerus, ut opinor per herbam Moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, radicis nigræ ſymbolo laboris moleſtiam ſignificãs, qua peruenitur ad animi tranquillitatem uirtutis abſolutæ premium.

Tuſſis pro crepitu. DLXIII.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς. Tuſſis pro crepitu, Dici ſolitum quoties aliquis perplexus, aliud pro alio ſimulat, Veluti ſi quis in adulteræ domo deprehẽſus fingeret ſe quippiam mercatum ueniſſe, Trãſlatum ab iis qui crepitum clara tuſſi diſſimulant, quod genus homines etiam hoc tempore non raro magno cum riſu deprehenduntur. Cornicibus uiuacior. DLXIIII.

Υπὲρ τὰς κορώνας βεβιοκώς, Cornicibus uiuacior, De uehemẽter annoſis prouerbialis hyperbole, Ab auis eius prodigioſa uiuacitate ſumpta, de qua ita ſcribit Plutarchus in commentario qui inſcribitur περὶ τῶν ἐκλελειπότων χρησθείων. Citans Heſiodum ſub perſona Naidis ætates animalium uarias ſic complectentem, Εννέα γὰρ ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη Ανδρῶν οἳ θάντων ἐλαφρὸν δέ τε τετρακόρωνος Τρεῖς δ' ἐλάφοιο κόραξ γηράσκεται, αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ Εννέα τοὺς κόρακας δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας Νύμφαι δ' ὀπλόκαμοι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. Tertria ſecla hominis tranſmittit garrula cornix Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus Ceruinã ætatem coruus ter præterit ater, Coruinos annos nouies agit Indica phœnix, At qui criſpico mæ ſoboles Iouis alma tonantis. Egredimur decies phœnicia ſecula nymphæ, Hos uerſus Heſiodios interpretatus uidetur quidam quiſquis fuit, Extat aũt carmen inter reliquas Maronis appendices, Eſt aũt huiuſmodi, Ter binos deciéſq; nouẽ ſuperexit in annos Iuſta ſeneſcentũ quos implet uita uirorũ Hos nouies ſuperat uiuẽdo garrula cornix, Et quater egrediẽ cornicis ſecula ceruus Alipedẽ ceruum ter uincit coruus at illũ, Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales Quem nos perpetuo decies præuertimus æuo Nymphæ Hamadryades quarũ lõgiſſima uita eſt Hæc cohibent fines uiuacia fata animantum Cætera ſecreti nouit deus arbiter æui, Hos uerſus ideo pariter libuit ſubſcribere, ut mihi ſæpius ex tempore id quod erit neceſſe uertenti, uenia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

detur, si quando uidebor non omnia usq; quaq; adamussim reddere, cum in his apparuerit, quantum sibi permiserit antiquitas in traducendis poetarum carminibus. Eandem hanc Hesiodi sententiam oppido q̃ commode breuiterq; reddidit Plinius. Hesiodus inquiens cornici nouem nostras attribuit ætates. Quadruplum eius ceruis, id triplicatum coruis. Etiam si nõnullis autoribus hæc fabulosa uidentur, Inter quos Aristoteles arbitratur homine nullum aliud animal esse uiuacius, excepto uno elephanto. Martialis. Et cornicibus omnibus superstes. De anu nimium uiuace, Item Horatius in odis. Seruatura diu parem cornicis uetulæ temporibus Lycen. Eodem pertinet quod philosophus ille moriens cornicibus inuidisse legitur longæuitatẽ quã natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκός ὅτι κορώνης ἐνιαυτοὶ ἄρξαι παρ' ἡμῖν τὸν δικαιότατον ἄρχοντα. Consentaneum est iustissimum principem cornicis annis apud nos imperaturum esse.

Tithoni senecta. DLXV.

Τιθωνοῦ γῆρας. Tithoni senecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab aurora in cœlum sublatum fuisse, atq; illius succo perfusum, ad tantam peruenisse seuectutem, ut tandem optaueri ut in cicadam uerteretur. Lucianus in quodam dialogo, καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. Atq; ultra Tithonum uiuebat senex. Huius Tithoni personam inducit Aristochius in libro de senectute, propter uiuacitatis miraculum, ut testatur in Catone M. Cicero.

Nestorea senecta. DLXVI.

Itidem certe apud latinos Nestoris anni in prouerbiũ abierunt, cui tres ætates tribuit Homerus in odisseæ tertio. Τρὶς γὰρ δήμιν φασὶν ἀναξαθαι γένε' ἀνδρῶν. Illum iam exegisse hominũ tria secula fama est. Idem affirmat in primo iliados, Et Iuuenalis, Atq; suos iam dextra computat annos, tertiam ætatem indicãs, Breuiter prouerbii faciem habebit, quicquid ab his sumetur qui insigni uiuacirate fuerunt. Vt phœnice uiuacior, quem Hesiodus scribit, nouem corui ætates superuiuere. Et ceruo uiuacior, & coruo uiuacior, Et Tiresia uiuacior, quem tragœdia fingit sex ætates hominum uixisse. Et Seribus uiuacior. Quos græcis historiis proditum est trecẽtos annos uiuere. Quod genus exẽpla si quis desyderet, legat Lucianũ de Macrobiis, id est longæuis, & Plinii septimi libri caput quadragesimum octauum. Vltra pensum uiuit. DLXVII.

Lepidum est quod ait Lucianus in philopseude, ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄζακρον ἤδη βιοῖ. Iam enim ultra fusum uiuit, hoc est uiuit ultra fatalem diem. Allusum ad Parcarũ fusos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ.

Facile cum ualemus, recta consilia ægrotis damus. DLXVIII.

In andria Terentiana ab adulescente non admodum cordato cordatissima simul & elegantissima sententia profertur. Facile cũ ualemus recta consilia ægrotis damus. Tu si hic sis aliter sentias. Ea nata uidetur ab oraculo Thaletis philosophi. Nam is ut est autor Laertius, interrogatus quid nam esset difficilimum, respondit nosse seipsum, quid facilimum respondit, ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, alteri consilium dare. Comicus aũt translationis gratiam admiscuit, Euripides in Alceste Μὴ νῦν ὑπέρβαιν' ἀλλ' ἐναισίμως φόρει. Ne nimius hic dolor esto, sed modice feras. Verba sunt Herculis Admetum consolantis super uxoria morte. At ille. Ῥᾴον παραινεῖν ἢ παθόντα καρτερεῖν. Facilius est monere q̃ situm in malis animo imperare. Fertur & huic similis sententia prouerbi alis, Ἅπαντες ἐς μὲν εἰσὶ τὰ νουθετεῖν σοφοὶ αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν. In admonẽdo sapimus omnes, uerum ubi peccamus ipsi, non uidemus propria. Ducta est sententia à communibus hominum moribus. Omnes enim ægrotantibus recte præcipiunt quid fugiẽdum, quid agendum, & obiurgant nonnunq̃, quod salutis causa non obtemperẽt bene monentibus. Ipsis postea q̃ in morbum inciderint, non succurrunt illa præclara monita, sed aliis item monitoribus & obiurgatoribus est opus. Porro cupiditas omnis animi morbus est, quo uelut excæcatus, aut nõ perspicit, aut si perspicit sequi non potest ea quæ sunt ad salutem necessaria. Nam Phedria Terentianus prudens & sciens in flammam manum mittit, & uiuus uidẽnsq; perit. Item Horatius fugiẽda sequitur fugiens quæ profore credit. Perspicit auarus aliquando q̃ prodigiosa res sit ambitio. Cõtra ambitiosus auari morbum præuidet, & uterq; alteri in alieno malo recte consulit, neuter in suo sapit. Quæ supra nos nihil ad nos. DLXIX.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Quæ supra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum deterrens a curiosa uestigatione rerũ cœlestium, & arcanorum naturæ. Refertur prouerbii uice à Lactantio libro tertio capite uigesimo. Torqueri potest & in illos, qui de negociis principũ, aut theologiæ mysteriis temere loquuntur. Notum lippis, ac tonsoribus. DLXX.

Quæ iam in ora uulgi abierunt, omnibus tonsoribus ac lippis nota dicuntur, propterea quod

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

olim in tonſtrinarum conſeſſibus omnes rumores narrari conſueuerunt.Quod indicans Ariſtophanes in Pluto,Καίτοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα πολὺς ἐπὶ θύραις κουρείοισι τῶν καθημένων ὡς ἀφ' ἁπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. Hercle profecto ſermo erat uidelicet In officinis deſidentium frequens Tonſoriis,hominem repente diuitem, Factum eſſe. Et apud Terentium Antipho in tonſtrina de puella cognoſcit,Item Horatius de tonſtrina.Gaudent ubi uertice raſo Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.Idem in ſermonibus.Opinor,Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.Vbi prouerbium explicuit ſignificans rem uulgo iactatam. Nam lippi in tonſorum officinis deſident,experientes remedium oculorum.De tonſorum garrulitate complura lectu digna recenſet Plutarchus in libello quem inſcripſit de futili loquacitate. Quorum unum illud referre non pigebit,Cum aliquando inquit in tonſtrina ſermo eſſet de Dionyſio,diceretúrq; tyrannidem illius Adamantinam eſſe & inexpugnabilem,ridens tonſor, Heccine inquit loqui uos de Dionyſio,in cuius iugulo ego ſubinde teneo nouaculam? Quod dictum ſimul atq; Dionyſius reſciſſet,tonſorem in crucem ſuſtulit.Quod autem tonſorum genus uſq; adeo loquax ſit,id exiſtimat eſſe in cauſa,quod in eorum officinas loquaciſſimi quiq; conueniant, deſideántq;, quorum aſſiduo conuictu garrulitatis morbo inficiuntur & ipſi. Quas ob res Theophraſtus ut idem teſtis eſt Plutarchus, Τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια, id eſt ſine uino compotationes appellauit,quod illic loquacitate ceu temulenti reddantur.

Optat ephippia bos piger,optat arare caballus DLXXI.

Oppido q̃leganter extulit Horatius.Optat ephippia bos piger,optat arare caballus. Vitium illud ſignificans humanis ingeniis inſitum,ut ſemper alienam ſortem magis mirentur, ſuam cõtemnant ac faſtidiant,Optent inexperta,expertą damnét. Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiam.Citra metaphoram dixit Terentius.Noſtri noſmet pœnitet.

Fertilior ſeges eſt alieno in aruo. DLXXII.

Ouidius mutauit metaphoram eũdem explicans ſenſum.Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo.Vicinumq; pecus grandius uber habet,Perſius ſatyra ſexta, Securus & angulus ille. Vicini quia pinguior.In eãdem ſententiam celebratur & Mimus,unus ut opinor ex illis Publii ab Aulo Gellio laudatis. Aliena nobis noſtra plus aliis placent.Et Horatius. Qui fit Mœcenas ut nemo & cætera. Fecem bibat qui uinum bibit. DLXXIII.

Haud dubium quin prouerbialiter dixerit Ariſtophanes in Pluto. Fecem epotandam eidem qui uinum prius ebiberit.i.ei qui fruitus ſit optimis.eundem boni conſulere debere deteriora. Ὁμως δ' ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἤξίας πίνειν σωρεκτοτέον ἐστὶ καὶ τὴν τρύγα. At ubi haud grauatus bibere uinum es,fex item Tibi nunc eidem eſt ebibenda ſcilicet.Verba mulieris quæ quondam munerans placuit,nunc anus faſtidiebatur à iuuene. Crœſo,Craſſo ditior. DLXXIIII.

Apud græcos opulentia Crœſi Lydorum regis in prouerbium abiit,præſertim nobilitata dicto Solonis, Apud Romanos item M. Craſſi cui cognomentum etiam diuitis additum eſt, Hic negabat diuitem eſſe,niſi qui reditu annuo legioné tueri poſſet.In agris ſuis ſextertiũ uicies mille poſſedit.Commemorãtur & alii nõnulli apud Plinium li.xxxiii.ca.x.qui immodicas opes poſſederunt,Verum non itidem in uulgi ceſſere ſermonem,Proinde nihil attinet hoc loco referre, Feſtiuior erit adagii figura,ſi numerum etiam commutemus,ut diuus Hieronymus Crœſos licet ſpires,& Darios,literæ marſupium non ſequuntur.Horatius & arabum gazas dixit procumu latiſſimis opibus,non ſine ſpecie prouerbiali. Pactoli opes DLXXV.

Τὸν πακτώλου πλοῦτον.id eſt Pactoli diuitias pro ſummis opibus alicubi dixit Philoſtratus.Eſt autem Pactolus Lydiæ fluuius ex monte Tmolo profluens, aureis ſcatens arenis,unde & χρυσορρόας à poetis cognominatus.Cuiuſmodi narratur & Tagus in Iberia,& Ganges in India, & Hebrus in Thracia.Horatius in odis.Sis pecore & multa diues tellure licebit.Tibiq; Pactolus fluat,Iuuenalis.Tanti tibi non ſit opaci omnis arena Tagi,quodq; in mare uoluitur aurum.Has hyperbolas in uarios uſus accommodare licebit,Veluti ſi quis dicat.Hos tantos ſumptus ſuſtinere nemo queat,ne ſi pactolus quidem illi domi fluat,Huius hominis cupiditatem, ne tagus quidem ipſe poſſit explere.Nihil mediocre ſperabat,ſed totos pactolos ac tagos animo conceperat, Aut pactolos pollicebatur,id eſt diuitias effertiſſimas.

Iro,Codro pauperior. DLXXVI.

Contra Iri & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius.Irus erit ſubito qui modo Crœſus erat,De Codro Iuuenalis.Tota domus Codri rheda componitur una,De Iro mentionem facit Homerus odyſſeæ .Σ. Scribitq; eum publicum fuiſſe mendicum apud Ithacenſes, corpore

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſpecieq; prægrandi, à matre dictum Arnæum, à iuuenibus Irum fuiſſe nominatũ, quod iret nuncius quo iuſſus eſſet. His formulis quot modis uti liceat in operis ingreſſu ſatis oſtendimus.

Myſorum poſtremus DLXXVII.

Μυσῶν ἔσχατος, Myſorum extremus, Strabo geographiæ libro duodecimo, refert Myſorum populum uſq; adeo contemptum fuiſſe, ut prouerbio locum fecerit, Id uſurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco, Quid inquit porro in græco ſermone tam tritum atq; celebratum eſt, q̃ ſi quis deſpicatui ducitur, ut Myſorum ultimus eſſe dicatur, Idem ad Qu. fratrem. Niſi me forte Paconii neſcio cuius hominis ne græci quidem ac Myſi aut Phrygis potius querelis moueri putas, nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaq; deſpectum & infimam humilitatẽ hoc adagio ſignificabimus. Myſorum ultimus nauigat. DLXXVIII.

Ἔσχατος μυσῶν πλεῖν. Myſorũ poſtremus nauigare, prouerbiali ioco dicebat, qui fruſtra laboraret, Origo prouerbii ſicuti fit in plæriſq; non uno narratur modo. Quidam tradunt olim græcis peſtilentia laborantibus oraculo reſpõſum eſſe, ut ad ultimum Myſorum nauigarent. Ac primũ quidem ambigebant, quid ſibi uellet oraculum. Tandem diu circunacti repererũt Æolidem in extremis Myſorum eſſe ſitam, atq; eo demigrandũ eſſe monuiſſe numen. Alii ſcribunt Telephũ poſt interemptos auunculos conſulenti Pythium, quo gentium ſibi demigrandum foret (Nam antiquitus mos erat homicidis ſolum uertere) reſpõſum, uti ad extremam Myſorum regionem ſeſe cõferret. Veniſſéq; in Teuthraniam quæ Myſiæ extrema pars, atq; eius loci principatum obtinuiſſe. Sunt qui dicant hunc non ob cædem auũculorum fugiſſe, ſed uti matrem quæreret, quã in Teuthrania tandem inuenerit, prouerbium autem dictitatum ubi dura quæpiam imperarentur, factúq; difficilia. Tangere hulcus DLXXIX.

Κινεῖν ἢ διγεῖν τὸ ἕλκος. Mouere ſeu tangere hulcus, eſt mouere dolorem, eiuſq; rei facere mentionẽ, quæ nos magnopere urat, Terentius. Quid minus neceſſe fuit, q̃ hoc hulcus tangere? Quo loco Donatus admonet ſubeſſe prouerbium. Octauius Auguſtus ut autor eſt Tranquillus, filiarũ Iuliarum & neptis infamem uitam, morte ipſa grauius tulit, nec eas aliter appellare conſueuit, q̃ treis uomicas, aut tria carcinomata ſua, nimirum quod earum non ſine magno dolore ſuo recordaretur. Hanc metaphoram M. Tullius oppido q̃ eleganter expreſſit in Clodium, qui populũ fame iam exaſperatum concionibus inſuper ſedicioſis in rabiem agebat. Vt tu inquit in hoc hulcere tanq̃ unguis exiſteres. Plutarchus de adulatione, Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος, Arcani ſermonis mouente hulcus. Refricare cicatricem. DLXXX.

Cum dolor temporum ſpacio iam mitior renouatur Refricari cicatrix dicitur. Notum unde ducta metaphora. Nempe à corporali uulnere, quod iam coiit cicatrice obductũ. Quæ ſi fictu denuo aperiatur recrudeſcit uulneris priſtini dolor. Cicero ad Atticum. Appii uulnera non refrico. Dicimus & refricare memoriam, & ſuffricare memoriam, pro eo quod eſt leuiter renouare, ſed in malam fere partem. Odorari ac ſimiles aliquot metaphoræ. DLXXXI.

Tranſlationes quæ ducuntur à corporis ſenſibus, quoniam uelut ad manum ſunt, & quaſi de proximo ſumũtur, omnes ferme prouerbiales ſunt, quemadmodum admonuimus in principio Velut odorari, pro reſciſcere, & ſagaciter depræhenſum atq; animaduerſum cognoſcere. Odor pro ſuſpitione ac rumore. Cicero, Eſt nonnullus odor dictaturæ. Olfacere apud Terentiũ in adelphis, pro deprehendere. Subolere apud eundem, pro ſuſpectum eſſe. Obolere pro moleſtum eſſe aut eſſe in ſuſpitione. Vnde & naſuti dicuntur, & emunctæ naris. Et mucoſis naribus. Deniq; naſus ipſe in prouerbium abiit pro iudicio, Horatius, Non quia nullus illis naſus erat. Et putent, quæ diſplicent, Huc pertinent & illa, Olet mendacium. Redolent Atticiſmum, Olent lucernam, Itidẽ guſtum rei uocamus ueluti primam illam experientiam. Et deguſtationem quaſiq; ſpecimen. Cicero ad Atticum. Hominẽ deguſtes, Idem ad eundem. Et latinus ille tuus atticiſmus ex interuallo reguſtandus. Vnde & ſaliuam primam dicimus primum illum guſtum, quẽ pueri tanq̃ in nutricibus imbibimus. Et palato ſatiſfacere dicitur quod animo placet. Et deuorare dicimur, cum rem alioquin acerbam ueluti citra ſenſum perferimus, tranſlatione ſumpta ab iis qui amara catapotia tanq̃ inuito palato ſolẽt abſorbere. Vnde aliquoties apud Ciceronem & Fabium Deuorare tedium, abſorbere moleſtiam. Affinia ſunt illa, Sapiunt arrogantiam, Reſipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item pro uincere moleſtiam. Nauſeare cum tedio audire, Euomere dicere quod dolor non ſinebat reticere. Et expuere miſeriam ex animo. Conſputare pro laceſſere maledictis. Stomachari pro indignari. A uiſu item multæ ducuntur metaphoræ, ut oculis ferre pro uchementer amare, curæq; habere, In oculis eſſe, Obuerſari oculis, pro eo quod eſt recordari & in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ri & in memoria cogitationéq; eſſe. Reſpicere curam agere & rationem habere, Proſpicere in poſterum conſulere. Deſpicere faſtidire. Suſpicere mirari. Conniuere pro data opera diſſimulare; Cæcutire hallucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius perſequi nec huius eſt inſtituti, & inſiniti fuerit operis. Quare quanq̃ iſtiuſmodi uidentur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiúſq; cõquirere non eſt ſententia, maxime quod iam hanc prouinciam ſibi ſumpſit Ricardus Paceus natione Britãnus, iuuenis (ut nihil interim dicam de moribus, prorſum tali dignis ingenio) græcæ pariter ac latinæ literaturæ cum primis eruditus, tum haud mediocriter exercitatus in euoluendis omnigenæ profeſſionis autoribus, deinde oculatiſſimus in annotandis iis quæ lectorum uulgus illotis, ut aiunt, pedibus prætereunt. Deniq; iudicii nequaq̃ iuuenilis, ſed excuſſi exactiq;. Hic inquam fœlicibus muſarum auſpiciis opus animo cõcepit, iam opinor, etiã præ manibus habet magno (ni fallor) uſui futurum, politioris literaturæ ſtudioſis, in quo quicquid eſt apud utriuſq; linguæ ſcriptores inſignium metaphorarũ, quicquid feſtiuiter ac ſcite dictorum, quicquid huiuſmodi gemmarum ac deliciarum orationis, in unum uolumen concinnare deſtinat. Mihi iſtic nec ſeritur nec metitur. DLXXXII.

Plautus in Epidico ſane q̃ elegans adagiũ uſurpauit. Mihi inquiẽs iſtic nec ſeritur, nec metit. i. iſta res nihil ad me pertinet, ut quæ neq; meo fiat periculo neq; emolumento. Metaphora notior eſt q̃ ut ſit explicanda. Ab ipſo lare. DLXXXIII.

Ἀφ' ἑστίας ἄρχα. A lare incipe. i. à domeſticis ac familiaribus initium ſumito. Recte dicetur in magiſtratus, & alienæ uitæ cenſores, quorũ officiũ eſt, ut in primis ſuos ſuorũq; uitam corrigant. Nam ἑστίαν græci uocãt quem nos larem ac ueſtam uocamus, Ariſtophanes σφᾶξιν, Οὐκ ἀλλ' ἵνα Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτείλω τινά. Ductũ à uetuſto ritu ſacrorũ, in quibus primitiæ laribus immolabant. Ariſtocritus citante interprete fabellã huiuſmodi refert, Cũ deuictis Titanibus Iuppiter imperio potitus eſſet, Veſtæ permiſit optionẽ, ut quicquid uellet eligeret, è regni partibus illa primũ uirginitatẽ popoſcit, deinde ſacrorũ omniũ quæ diis immolarẽt hoĩes primitias inde abeſſe in cõſuetudinẽ, ut in omni ſacro primæ ptes lari tribuerẽt. Vſus eſt hoc adagio Plato in euthyphrone. Βουλοίμην ἂν ὦ σώκρατες, ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ θῳὰν τίον γένηται Τεχνῶσ ἂ ἀφ' ἑστίας δοκεῖς μοι ἄρχεσθαι κακοργεῖν τὴν πόλιν σὲ ἐπιχειρῶν ἀσκεῖν. Equidẽ cupiã uerũ uereor, ne res in diuerſum exeat, Nã mihi quidẽ lædẽdæ reip. ab ipſo lare facere uideris initiũ, cũ te pergis lædere Plutarchus in libello de Polyphilia, Πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. Primũ igiť uelut à lare exorſi. Totidẽ ferme uerbis utiť in cõmẽtario πρὸς τῶν ὑπὸ τὸ θεῖσ Θρασύλεως ὑμωρυμένων Ariſtides in Pericle, Ὁ δ' ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆσ αὐτὸς αὑτῷ σύμμετρον ἤρξατο πρὸ τῶν πλείονες. At ille à ſuo ipſius exorſus lare, maluit æqualitatẽ ſequi q̃ reliquos antecellere, Interpres admonet dici ſolitũ de iis qui ab ipſo ſtatim initio uel boni ſunt uel mali. Quaſi dicas ab ipſis incunabulis, quod lar ſtatim naſcentes excipiat. Propria uineta cædere. DLXXXIIII.

Huic affine eſt illud Horatianũ, ut ego met mea uineta cædã. i. ut à me ipſo incipiam, & poetas ipſe poeta carpã ac lacerẽ. Tranſlatũ uideri põt uel ab amputantibus uineã, uel ab iis qui per iniuriã nouellas uites lædũt. Horatius in epiſto. Multa quidẽ nobis facimus mala multa poetæ, ut uineta egomet cædam mea. Aedibus in noſtris quæ praua aut recta gerunť. DLXXXV.

Aulus Gellius ſcribit hunc Homericum uerſiculum prouerbii uice ſemper in ore fuiſſe Socrati, Laertius Diogeni Socratiq;, Ὅτι ϑοὶ ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκται. Ædibus in noſtris, quæ praua aut recta gerantur. Plutarchus in cõmentario de ſeruanda bona ualetudine pro uerbii uice uſurpauit, Εἰ μᾶλλον αὐτὸν οἴεται προσήκειν γεωμετρίασ ἢ διαλεκτικῆς ἢ μουσικῆς ὁρᾶσθαι μετὰ πολυμαθοῦσ ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενον, ὅτι ϑοὶ ἐν μεγάροισι κακόντ' ἀγαθόν τε τέτυκται. Quo uſu monemur ut ea potiſſimũ quæ ad nos ipſos pertinent curemus, externa atq; aliena ne inquiramus. Quo uitio feſtiuiter Martialis Orum quẽdam notat, qui malorũ alienorum erat obſeruator curioſiſſimus & taxator acerrimus, cum ipſe uxorem haberet adulterã, filiã uiro maturam, deberétq; etiãnum pro toga. Diogenes Cynicus cui carmen hoc ut modo dixi ſemper in ore conſueuit eſſe. Grammaticos nimis ridicule facere aiebat, qui tanto ſtudio Vlyſſis mala inquirerent, ſua ignorarent. Huc referri poteſt & illud apud Homerũ pene ſolenne, Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰὼν τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. Quin in tecta abiens tua propria munia cura. Plutarchus, πολυπραγμοσύνην definit Φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, Atq; id hominum genus lamiis ſimiles ait, quæ domi oculos recõditos habent foras egreſſuræ reponũt, Atq; ita fit ut domi cæcutiant foris ſint oculatiſſimæ. In ſe deſcendere. DLXXXVI.

In ſe deſcendere, eſt ſua ipſius uitia quempiam ſuſpicere, Tranſlatum uel à fodinis, uel à cellis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

in quas qui deſcẽdunt quid illic repoſitum reconditũq; ſit noſſe poſſunt, Alluſũ eſt autem ad ſpecus illos & ſinus humani cordis, quibus Momus feneſtram adhiberi uoluit, Perſius. Vt nemo in ſe ſe tentat deſcendere nemo. Tecum habita. DLXXXVII.

Proximum Homerico carmini uidetur & illud eiuſdẽ Perſii. Tecum habita ut noris q̃ ſit tibi curta ſupellex, i. domi tuæ uiuito, ut intelligas quã tenuis ſit tua fortuna, Tranſlatum ab iis qui in principũ familiis agũt, & (ut uulgo fit) ex alienis opibus perinde quaſi ſuis intumeſcunt, quibus ſi domi uiuendũ ſit, uix ſalinũ habeant quod apponãt. Tecũ igit̃ habita. i. tuapte ſupellectile te metire, ac tuis ipſius malis bonis ue te ipſum expende. Meſſe tenus propria uiue DLXXXVIII.

Idem diuerſa explicuit metaphora Perſius in ſatyra ſexta. Meſſe tenus propria uiue, id eſt ſumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum qui ſumptus annuis agrorum prouentibus metiuntur. Neq; enim res conſiſtere poteſt, cum quæſtum ſuperat ſumptus, quemadmodum ait Plautus. Tuo te pede metire DLXXXIX.

Ad eandem ſententiam pertinet illud Horatianũ. Me tiri ſe quenq; ſuo modulo ac pede uerũ eſt. Lucianus in libello cui titulus Υπὲρ τῶν εἰκόνων ἀλλὰ δικαίνης καὶ παραμέτρησον τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάστου. Verum diiudices dimetiariſq; propria utrunq; menſura. Nimirum hoc eſt quod dixit Horatius ſuo modulo οἰκείῳ μέτρῳ, & tanq̃ interpres ſui adiecit ac pede. Pindarus itẽ, Χρὴ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. Oportet autem iuxta ſuam quenq; conditionẽ uniuſcuiuſq; rei ſpectare modum. Et Ariſtophanes in auibus. Οὐκ ἀναμετρήσεις σαυτὸν ἀπιὼν ἀλλαχῆ. Non ipſe te re metieris hinc loci, alio profectus, Monet adagium ne quis ſe dilatet ultra conditionem ſuã, neue ſeipſum ex aſſentatorum laudibus, aut uulgi opinione, aut fortunæ fauore, uerum propriis ac ueris dotibus, animiq; uirtutibus æſtimet. Tranſlatum ab iis qui corporis humani modum pedum numero exiſtimant. Porro iuſta cuiuſq; hominis menſura ſeptem ipſius pedibus conſtat, ſi quid pictoribus & ſtatuariis credimus. Eodem pertinet illud Martialis. Qui ſua metitur pondera fert re poteſt. Non uidemus Manticæ quod in tergo eſt. DXC.

Catullus. Sed nõ uidemus manticæ, quod in tergo eſt. i. non uidemus noſtra ipſorum uitia, cũ aliena curioſis oculis perſpicianus. Prouerbium natum eſt ex apologo quopiam Aeſopico, qui fertur huiuſmodi apud Stobæum, Αἴσωπος ἔφη δυοπήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν τὴν μὲν ἔμπροσθεν δὲ τὴν ὀπίσθια μὴ εἰς μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτίθεναι τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὀπίσθια τὰ ἑαυτῶν, Quorum uerborũ hæc ferme ſententia. Finxit Æſopus ſingulos mortales binas habere manticas, hoc eſt peras, alterã ante pectus, alterã à ſcapulis tergóq; propendentẽ. Sed in priorẽ inquit aliena uitia immittimus, in poſteriorẽ noſtra. Perſius, Vt nemo in ſeſe tẽtat deſcendere nemo. Sed p̃cedenti ſpectaẽ mantica tergo, Horatius. Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo, Diuus Hieronymus. Sed illa eſt uera inter amicos reprehenſio ſi noſtra opera non uidẽtes, aliorum iuxta Perſium manticam conſyderemus. Feſtucam ex alterius oculo eiicere. DXCI.

Hanc humani ingenii cæcã φιλαυτίαν, non ſolum poetarum literæ, uerum etiam euangelicæ neq; enim grauabuntur in hunc citari ordinem notarunt, cum aiunt quoſdam eſſe, qui feſtucam uideant in oculo fratris, in ſuo trabem nõ uident, id eſt aliorum uel minimis uitiis offendantur, ſuis uel maximis blandiuntur. Diuus Hieronymus, Qui per trabem inquit, oculi ſui, feſtucam alterius nitatur eruere. Hoc hominum genus Horatius eleganter notat, Cum tua inquiens, peruideas oculis mala lippus inunctis Cur in amicorum uitiis tam cernis acutum, Quam aut aquila, aut ſerpẽs Epidaurius. Idem alibi, Qui ne tuberibus propriis offendat amicum, Poſtulat ignoſcat uerrucis illius æquum eſt, Quod ipſũ prouerbii ſpeciem euidentem ante ſe gerit. Tubera maiora uitia dixit, Verrucas minora, quæ alibi neuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine. DXCII.

Intra tuam pelliculam te contine. Porphyrion prouerbium eſſe admonet, quo uetamur, obliti ſortis noſtræ, maiora conari, q̃pro noſtra facultate. Idq; inde ſumptum putat, quod olim ductores in pellibus, hoc eſt pelliceis tẽtoriis dormitarent. Mihi uidetur rectius referri ad aſinum illum Cumanum, quem Apologi fabulãtur adaptaſſe ſibi leonis exuuium, atq; ita ſeſe ad tempus pro leone geſſiſſe, Verum eam rem illi magno fuiſſe malo, cum agnitus & magno omnium riſu aliena appoſititiaq; exutus pelle, fuſtibus ad necem cæderetur. Neq; abſurde quis ad Cleonem Athenienſem referat, qui ex Byrſopola, hoc eſt coriario creatus exercitus ductor, Fortuna fauente uictoriam reportauit, capta Pylo, ſuam ipſius ciuitatem furto ſpoliauit, atq; ad eum modum ad ſummas opes euectus eſt. Tandẽ per alium eiectus, maleq; acceptus pœnas dedit, quod non in propria pelle quieſſet. Hic inducitur in Ariſtophanis comœdia. cui titulus equites, neq; non aliis

locis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

locis ſubinde mordetur ab eodem poeta,Huc nimirum uidetur alluſiſſe Plautus, cum militem glorioſum & iactabundum fingit,elephantino corio circunte&um,non ſuo,ſiue quod ſtolidum ſignificaret,ſiue quod maiora q̃ pro facultate loquentem.Horatius.Et merito quoniam in propria non pelle quieſſem.Martialis in ſutorem quendam,qui Cleonis exemplo prius ad ſummas eue&us diuitias,ut uenti erant,ita uelum in altum ſuſtulit, deinde ad priſtinam rurſum inopiam largitionibus ſuis redactus eſt, ut nihil iam eſſet niſi cerdo. Luſiſti inquit ſatis eſt, ſed te mihi crede,memento Intra pelliculam cerdo tenere tuam, Id citra metaphoram ſic extulit Ouidius. Crede mihi,bene qui latuit bene uixit,& intra Fortunam debet quiſq; manere ſuã. Alludit huc & Lucianus in imaginibus, οὐκ ἔτι μένουσιν ὧν τῶν παραχόντων,de his qui fortunæ ſucceſſibus elati ſuæ conditionis non ſatis meminerunt.

Pennas nido maiores extendere DXCIII.

Eſt apud Horatium non dubium quin prouerbialis metaphora,Pennas nido maiores extendere,pro eo quod eſt rem fortunámq; quam mediocrem aut tenuem à maioribus acceperis auctiorem reddere.Quod quidem ſi uirtute fiat ſumma laus eſt,tantum abeſt ut uitio dandum exiſtimem Me inquit Libertino natum patre,& in tenui re Maiores pennas nido extendiſſe loqueris, Vt quantum generi demas uirtutibus addas.Tranſlatum ab auium pullis, qui ſic grauidi deſcunt ſubnaſcentibus plumis,ut materno nido capi non poſſint.

In tuum ipſius ſinum inſpue. DXCIIII.

Hac noſtra tempeſtate multis regionibus hoc circunfertur adagium,Iubent enim hominem aliena uitia taxantem in ſuum ipſius ſinum inſpuere,tanq̃ admonentes ut domeſticorum malorum recordatione,deſinat arrogantius inſectari uitam alienam,Idem antiquitus fieri ſolere colligi utcunq; poteſt ex uerbis Plinianis,qui libro uigeſimo octauo capite iiii.ſcribit hunc in modum.Veniam quoq; à deis ſpei alicuius audacioris petimus in ſinum ſpuẽdo. Idem in eodem capite ſcribit.Salpæ torporem ſedari,quocunq; membro inſtupẽte,ſi quis in ſinum expuat, Quorũ utrunq; non prorſus abhorret à noſtro uulgato prouerbio,ſiquidem qui carpit aliena,ſpe quadã improba peccat,quaſi ſperet ſibi nihil ſimile a quoq̃ opprobrari poſſe,cum nemo ſit qui non alicuo uitio teneatur.Et qui proprii mali quaſi ſui ipſius ſenſu caret,ceu ſalpæ torpore tenetur.Lucianus de mercede ſeruiẽtibus. καὶ ὅτι οὐκ εἰς τὸν κόλπον πτύσας πρόσθεν ἠξίους κατηγορεῖν. Quodq; non prius in tuũ ipſius ſinum inſpueris q̃ accuſare cœperis.Idem in uotis. ὑπορμαζᾶς γε ὦ ἀνόητε, καὶ εἰς γὲ κόλπον οὐ πτύεις, οὐδὲ οἶσθα ὅστις ὢν ναυκληρεῖς. Iocatur quiſpiam in amicum quod tanq̃ oblitus ſui opes immenſas imaginaretur,neq; in ſinum ſpueret,ut agnoſceret quiſnã eſſet.Idem indicat Theocritus ægloga ſexta,Nam Polyphemus cum paulo arrogãtius ſuam formam extuliſſet. ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τίς εἰς ἐμὸν ἔπτυσε κόλπον Τᾶτα γὰρ ἀγραῖα μεκοττυφὶς ἔξεδίδαξεν. Quorum carminum hæc ferme ſententia eſt, Ne quid me lædat inuidia,néue noceat faſcinatio ter in meum inſpui ſinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit,Huc fortaſſe pertinet quod ait Lucianus in Necyomantia. Τεῖσ' ἂν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀπτύσῃς,Poſtea q̃ ter mihi deſpuiſſet in faciem,Nec alienum hinc eſt,quod in ſecunda ſatyra ſcripſit Perſius, Frontemq; atq; uda labella. Infami digito & luſtralibus ante ſaliuis Expiat.

Noſce te ipſum. DXCV.

Ad eandem ſententiam pertinent tria illa inter omnia ſapientum apophthegmata uel maxime celebrata,adeo ut quemadmodum in Charmide teſtatur Plato,pro foribus templi Delphici ab Amphyctionibus inſcripta,ueluti digna deo uiſerentur. Quorum primum eſt γνῶθι σεαυτόν. Noſce te ipſum.In quo modeſtiæ mediocritatiſq; commendatio eſt,ne nobis uel maiora,uel etiam indigna ſequamur.Nam hinc omnis uitæ peſtis oritur,quod ſibi quiſq; blanditur,& quãtum aliis præter æquum detrahit,tantum ſibi philautiæ uitio præter meritum tribuit.M. Tullius ad Qu.fratrem libro quarto.Et illud γνῶθι σεαυτόν,noli putare ad arrogantiam minuendam ſolum eſſe dictum,uerum etiam ut bona noſtra norimus,Fertur hic quoq; ſenarius inter ſententias prouerbiales, τὸ γνῶθι σεαυτὸν πάντα χοὔτ' ἐστι χρήσιμον. Vbiq; confert ut te ipſum noueris.Citatur a Nonio Marcello ſatyra quædam Varronis hoc titulo, γνῶθι σεαυτόν. Ouidius de arte amandi, Fama celebrata per orbem Litera cognoſci quæ ſibi quenq; iubet,Iuuenalis. E cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτόν, Ouidius hanc ſententiam ad Pythagoram autorem refert.Platonicus Socrates ab Apolline profectã arbitraf.Plato in Phœdro, οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἐμαυτόν, Nõdum poſſum me ipſum iuxta delphicã inſcriptionẽ cognoſcere.Sũt qui ex Homero tanq̃ oceano hãc quoq; mutuo ſumptam exiſtimẽt,apud quem Hector cum in reliquos omneis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

impetum faceret,tamen Aiacem ut ſe præſtantiorem declinauit. Sic enim ait poeta, Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο, Congreſſum Aiacis fugit Telamone creati. Diogenes Thaleti tribuit. Apud hunc Antiſthenes Phemonoæ aſcribit, cæterum Chilonem uſurpaſſe, Thales aũt rogatus, τί ἐστι δύσκολον; ἔφη τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον; ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, quid eſt difficile? reſpõdit, ſeipſum noſſe, quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis ſomnium cõmentario tradit, cuidam delphicum oraculum conſulenti, quo nam itinere poſſet ad fœlicitatẽ peruenire, reſponſum ad hũc modum. Si te ipſum cognoueris. Citatur à gnomologis græcis hic ex Antiphane ſenarius, εἰ θνητὸς εἶ ἕστιν θνητὰ καὶ φρόνει, Eandem ſententiam ſic extulit Pindarus θνατὰ θναθῖς πρέπει. Demonax interrogatus quando cœpiſſet philoſophari. Poſtea q̃ inquit cœpi noſſe meipſum.

Ne quid nimis. DXCVI.

Alterum diuerſis uerbis eandem ferme ſententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν. Ne quid nimis Quam quidem tanq̃ uulgo celebratam, Terentius in andria etiam Soſiæ libertini perſonæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adſcribit, Ariſtoteles tertio rhetoricorum libro ad Biantem autorem refert, tractãs de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait ubiq̃ nimia uehemẽtia peccare. Nam & amare nimium pariter & odiſſe nimium. Senes non item, ſed ut ipſius Ariſtotelis utar uerbis, κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην καὶ φιλῶσιν ὡς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. i. Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanq̃ oſuri, & oderunt tanq̃ amaturi. Sunt qui Thaleti tribuãt, Sunt qui Soloni (teſte Laertio) Plato quodam loco ex Euripide citat. Neq̃ deſunt qui ad Homericum ueluti fontem referant. Cuius hi uerſus ſunt in odyſſeæ .o. Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ ὅστις ἐξοχα μὲν φιλέησιν ἐξοχα δ' ἐχθαίρησιν, ἀμείνω δ' ἀσινα πάντα. Mihi nequaq̃ is placet hoſpes, Qui ualde præterq̃ modum ſimul odit amatq̃, Sed puto rectius eſſe ut ſint mediocria cuncta. Idem in Iliados. κ. Τυδείδη μήτ' ἄρμε μάλ' αἴνεε μήτ' ἐτίνεε. Ne nimis aut laudes Tytida aut uituperes me, Equidem ad Heſiodum referre malim Cuius illud eſt in opere cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι. Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος, Menſurã ſerua, modus in re eſt optimus omni. Euripides cum aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato, οὕτω τὸ λίαν γ' ἧσσον ἐπαινῶ τοῦ μηδὲν ἄγαν, Tanto equidem minus approbo, quicquid Eſt uehemens q̃ quod uulgus ait, Ne quid nimium. Pindarus apud Plutarchum. Σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔτος ἄνωθεν ὠφελιμῶς, Sapientes hoc uerbum, ne quid nimis præter modum laudarunt, Sophocles in electra, Μηθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο μήτ' ἐπιλάθου, Ne nimium, præterq̃ modum te torqueat ille. Quem odiſti, ſed nec neglexeris immemor hoſtem, Plautus in Pœnulo. Modus omnibus in rebus ſoror eſt optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados. N. Πάντων μὲν κόρος ὅσσι καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος μολπῆς τε γλυκερῆς νὴ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο, Cunctarum rerum ſaties contingit, amoriſq̃ Et ſomni & blandæ citharæ choreæq̃ decentis, Plinius li. xi. Perniciouſiſſimum autem & in omni quidem uita quod nimium. Horatius. Eſt modus in rebus ſunt certi deniq̃ fines, Quos ultra citrãq̃ nequit conſiſtere rectum. Rurſus idem, Virtus eſt medium uitiorum utrinq̃ redactum. Phocylides πάντων μέτρον ἄριστον. Omniũ modus optimus, Et Alphe us in epigrammate, Τὸ μηδὲν γὰν ἄγαν μὲ τέρπει. Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Spondæ noxa præſto eſt. DXCVII.

Ἐγγυᾶ πάρα δ' ἄτη. Spondæ noxa præſto eſt. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem ſentẽtiam pertinere, Nam qui pro altero fideiubet, id pollicetur quod non ſit in ipſo ſitum præſtare, nempe fidem alienã. Sed primũ illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit, Plinius libro ſeptimo ca. xxxii. cuncta pariter adſcribit Chiloni, quẽ admodum & Laertius, ſed ita ut oraculorum uice fuerint habita. Rurſus inquiens mortales oraculorũ ſocietatem dedere Chiloni lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis conſecrando aureis literis, Quæ ſunt hæc. Noſſe ſe quenq̃, Et nihil nimium cupere. Comitemq̃ æris alieni atq̃ litis eſſe miſeriam. Referũtur ac laudãtur hæc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album quid nigrum. DXCVIII.

Οἶδε δ' λεῦκὸν Θ τὸ μέλαν, Nouit quid album quid nigrum. Duplicem in ſententiam accipi poteſt, Aut nouit diſcrimẽ recti prauiq̃. Aut nouit id quod nemo uel indoctus ignorat, Nam eui dentius eſt albi nigriq̃ diſcrimen, q̃ ut quiſq̃ nõ uideat. Ariſtophanes in equitibus, Νῦν ἀρίγνωτον γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἐπίσταται Ὅστις γὰρ λεῦκὸν οἶδεν ἢ τὸν ὀρθιον νόμον, Nunc Arignotum Lyriſtem nullus eſt qui neſciat, Qui uel album nouerit rectos ue nouerit modos. Interpres oſtendit exponitq̃ prouerbium.

Albus an ater ſis neſcio. DIC.

Albus an ater ſis neſcio, Solet dici de homine uehementer ignoto, Cicero philippica ſecunda.

Me nemo

Me nemo niſi amicus fecit hæredem,ut cum illo commodo ſi quod erat animi quidam dolor iũgeretur,Te is quem nunq̃ uidiſti.L.Rubrius Caſſinas fecit hæredem,Et quidem uide q̃ te amarit is qui albus ater ue fueris ignorans,fratris filium præteriit.Quintilianus in undecimo oratoriarum inſtitutionũ libro,Negat inquit ſe magnifacere aliquis poetarum,utrum cæſar ſit albus an ater homo,Catullum opinor digito indicans,cuius in cæſarem hoc extat carmen. Nec ſcio utrum ſis albus an ater homo, Apuleius in apologia Magiæ.Etiam libenter te nuper uſq̃,albus an ater eſſes ignorabam,adhuc Hercle non ſatis noui. Diuus Hieronymus aduerſus Heluidium, Quis te oro ante hanc blaſphemiam nouerat.Quis dupondio ſupputabat, Cõſecutus es quod uolebas,Nobilis es factus in ſcelere,Ego ipſe qui cõtra te ſcribo cum in eadem urbe tecum conſiſtã, qua balbutis & erubeſcis,albus ut aiunt an ater ſis neſcio.Horatius in extrema epiſtola.Vultu mutabilis albus & ater,Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum,albus & ater pro eo quod eſt bonus & malus,Et Horatium album,aut ad liberalem,aut lætum reddidiſſe,atrum ad ſordidum & erumnoſum. Non nouit natos. DC.

Similima huic figura eſt,natum non noui,pro eo quod eſt prorſus ac modis omnibus ignoro M.Tullius libro familiarium epiſtolarum nono ad Papyrium.Nam mihi ſcio iam à regibus ultimis allatas eſſe literas,quibus mihi gratias agunt,quod ſe mea ſententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam,Similimum eſt illi quod eſt apud Ariſtophanem in ueſpis,ὃς ἐμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ἤδειν. Qui me ne uiuum quidem nouiſſet,id eſt nullam omnino mei rationem habuiſſet, Duabus ſedere ſellis DCI.

Duabus ſedere ſellis,eſt incertarum eſſe partium,& ancipite fide,& ambabus ſatiſſacere uelle, Quod genus hominem,Homerus uerbo noue compoſito. ἀλλοπρόσαλλον appellat.i.nunc hiis nunc illis partibus ſtudentem. Macrobius in Saturnalibus cœnis. Laberius Mimus in ſenatum à Cæſare lectus,cum a Cicerone ad conſeſſum non reciperetur dicente,Reciperem te,niſi anguſte ſederemus,nimis mordaciter reſpondit. Atqui ſolebas duabus ſellis ſedere. Obiiciens tanto uiro lubricum fidei.Sed id quod Cicero dixit,niſi anguſte ſederemus,ſcomma erat in cæſarem, qui in ſenatum paſſim tam multos admittebat,ut eos quattuordecim gradus capere non poſſent.Hactenus Macrobius. Duos parietes de eadem dealbare fidelia. DCII.

Huic finitimum uidetur illud,duos parietes de eadem dealbare fidelia,pro eo quod eſt eadem re duplicem uelle inire gratiam,eademq̃ opera duos pariter demereri M.Curius ad Ciceronem Sed amice magne,noli hanc epiſtolam Attico oſtẽdere,ſine eum errare,& putare me bonum uirum eſſe.Nec ſolere duos parietes de eadem fidelia dealbare.Volebat enim Curius pariter & Attico & Ciceroni uideri ſummus,ac de ſe uno fructum quidem Ciceronis, mancipium aũt Attici facere,Tractũ uidetur ab iis,qui parietibus opus albariũ ſuperinducũt.Legitur & huiuſmodi græcum adagium apud Suidam,Δύο τείχους ἀλείφεις. Duos linis parietes.In eos qui in factionibus, utriſq̃ partibus blandiunt.Ad hanc claſſem pertinet illud Hebræi uatis,utroq̃ claudicare genu. Item illud Euangelicum,duobus ſeruire dominis. Rurſum illud ex apocalypſi de iis,qui neq̃ calidi ſunt neq̃ frigidi. Vnica filia duos parare generos. DCIII.

His ſimile quidã etiam nunc uulgo dicunt,dignum uidelicet quod inter antiquitatis adagia cõmemoretur. Vnica filia geminos uis parare generos,ubi quis idem beneficium duobus ſimul pollicetur,aut pro eodem officio quod alteri præſtiterit,a duobus gratiam repoſcit.

Neſcis quid ſerus ueſper uehat. DCIIII.

Neſcis quid ſerus ueſper uehat.Ex Menippæis Varronis Satyris citatur hic titulus,tum ab Aulo Gellio,tum à Macrobio,neq̃ dubitandum,quin prouerbialis,ſicut ſunt & alii plærique. Quo ſalubriter admonemur,ne præſentiũ ſucceſſuum proſperitate ſublati,futuri curã abiiciamus.Neq̃ ulla de re ſecuri ſimus,priuſq̃ exitum uiderimus.Idem hodie quoq̃ uulgo dicunt,diem nondum ad ueſperam decurriſſe,cum ſignificãt diuerſum exitum poſſe accidere.Apparet Maronẽ ad parœmiã alluſiſſe,cum ait primo Georgicon libro,Deniq̃ quid ſerus ueſper uehat. Agens de prognoſticis occaſus.Poteſt referri & ad illam Solonis ſententiam,Ὁρᾶ τέλος μακροῦ βίου.Specta finem longæ uitæ. Multi Thyrſigeri Pauci Bacchi. DCV.

Πολλοὶ μὲν ναρθηκοφόροι παῦροι δέ τε βάκχοι.Plureis Thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos. Carmen hexametrum prouerbio græcis celebratum, quo ſignificatum eſt compluribus mortalium adeſſe uirtutis inſignia,aut etiam famam,qui tamen uera uirtute uacent. Vt non omnes ueri Theologi,qui pileum Theologicum gerunt,qui ue hoc nomine ſũt donati.Nõ omnes poetæ qui ſe eo titulo circunferunt. Non omnes monachi,qui cucullo onerantur.Non omnes mili

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tes qui gerunt arma militum. Translatum à cerimoniis Bacchanalium, in quibus thyrsos. i. haſtas quaſdã uiteas quatiebant afflati furore, Vſurpat à Platone in dialogo cui titulus phædon.

Non omnes qui habent cytharam ſunt cytharœdi. DCVI.

M. Varro libro de re ruſtica ſecundo, eandem ſententiam extulit diuerſa metaphora, Sed non omnes inquit qui habent cytharam ſunt cytharœdi.

Plures thriobolos paucos eſt cernere uates. DCVII.

Πολλοὶ θριοβόλοι παῦροι δέ τε μάντιβν ἄνδρβν. Plures thriobolos paucos eſt cernere uates, Simile carmen eſt ſuperiori eodem modo græcis celebratum. Philochorus apud Zenodotum autor eſt olim tres nymphas Apollinis nutrices Parnaſſum incoluiſſe quæ Thriæ dicerentur, unde poſtea receptum ſit ut calculi ſortésq; diuinorum Thriæ uocarentur, Vnde thrioboli qui thrias in urnam diuinã iaciũt, Sunt qui affirment rationem diuinandi per ſortes à Minerua fuiſſe repertam, quæ cum magis floreret q̃ oracula delphica, mendax & uana reddita eſt, idq; opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde ubi rurſum mortales delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixiſſe, πολλοὶ θριοβόλοι παῦροι δέ τε μάντιβν ἄνδρες.

Multi qui boues ſtimulent, pauci aratores. DCVIII.

Conſimilem habet ſententiam & hic uerſus, Πολλοὶ βακοῦνται παῦροι δέτε γῆς ἀροτῆρες. Qui tauros ſtimulent multi, ſed rarus arator. Multi præ ſe ferunt quod non ſunt.

Simia in purpura. DCIX.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ Simia in purpura. In uarios uſus poteſt abhiberi paroemia, nempe uel in hos qui tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamẽ cuiuſmodi ſint, ex ipſo uultu moribuſq; cognoſcitur, uel in hos quibus dignitas indecora addit, uel quoties rei per ſe fœdæ aſcititia peregrinaq; ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum q̃ ſimia ueſtita purpurea ueſtet?

Simia ſimia eſt, etiam ſi aurea geſtet inſignia. DCX.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσια ἔχῃ σύμβολα, Simia ſimia fuerit, etiam ſi aurea geſtet inſignia. Superiori reſpondet admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium, Citat adagium à Luciano in oratione cõtra ineruditũ, Natum uidetur adagium à ſimiis illis ægyptiis ſaltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum. Rex quidã ægyptius ſimias aliquot inſtituit, ut ſaltandi rationem perdiſcerent, Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut lubentius imitat, Artẽ itaq; ſaltãdi protinus edoctæ ſaltare cœperũt, inſignibus indutæ purpuris ac perſonatæ, Multoq; iam tempore maiorem in modum placebat ſpectaculum, donec è ſpectatoribus facetus quiſpiã nuces quas clanculum in ſinu geſtabat in mediũ abiecit, ibi ſtatim ſimiæ ſimul atq; nuces uidiſſent, oblitæ choreæ id eſſe cœperunt quod antea fuerant, ac repente è ſaltatricibus in ſimias redierunt, Contritiſq; perſonis dilaceratis ueſtibus, pro nucibus inter ſe depugnabant, non ſine maximo ſpectatorum riſu.

Aſinus ad cumanos. DCXI.

Ονος παρὰ κυμαίους, Aſinus ad Cumanos. Competit in eos qui cum ſint inepti ridiculiq;, tamẽ apud ignotos ipſa nouitate habentur in precio, Aut in eos quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem & inſolentiam ita ut fere fit conciliat, id quod elegãter notat Demoſthenes Olynthiacarum orationum prima, τὸ γὰρ οὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται, Fœlicitas enim & rerum ſucceſſus qui contigerit immerenti, ſtultis ueſaniæ cauſam præbere ſolet, cui congruit illud ex Aeſchylo citatum, κάρᾳ φόρημ' ἀνθρώπου δυτυχῶν ἄφρων. Graue pondus amens rebus utens proſperis, Narrauimus alibi fabulam de aſino fugitiuo qui apud Cumanos ſe geſſit pro leone.

Ira omnium tardiſſime ſeneſcit. DCXII.

Ο θυμὸς ἔσχατον γηράσκει. Ira poſtremum ſeneſcit, Hinc diuerſum illud Ariſtotelis apophthegma, Qui (autore Laertio) rogatus, quæ res quamocyſſime conſeneſceret, reſpondit beneficium, M. Tullius utrũq; complexus, Cui placet inquit obliuiſcitur, cui dolet meminit, Nam uulgo mortales iniuriæ tenaciſſime meminiſſe ſolent, benefactorum q̃ facilime obliuiſci, Græcũ adagium uidetur ex Sophocle ſumptum, cuius in œdipo in colono hæc ſunt uerba, Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆρας ἔστιν ἄλλο, πλὴν Θανεῖν, θανόντων οὐδὲν ἅλγος ἅπτεται, Senecta nulla obtingit iracundiæ, Niſi mors ſepultos nullus attingit dolor, Hoc idem innuit Homerus lepidiſſimo ſane figmento de Litis & Ate, hanc deam facit, quæ noxas ac turbas ſoleat immittere rebus mortalium, atq; ipſam quidem acribus oculis ac præuelocibus eſſe pedibus. Cæterum hanc multo interuallo conſequi litas deas, quæ quod Ate turbauerit ſarcire moliãtur, Has & ſtrabis oculis fingit & pedibus claudis

illud

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

illud nimirū innuens,offenſas eſſe citas, recōciliationes eſſe taſd as,propterea ꝙ iniuriæ diu meminiſſe ſolent homines,Carmen :ipſum Homeri ſubſcribam ex Iliadis libro nono, Καὶ γάρτε λιταίεσι θεὸς κῦρα μεγάλοιο Χωλάονται ῥυσαίτε παραβλῶπες ὀφθαλμὼ Αἳ γάτε μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι Ηδ' ἄτη θεναρή τε καὶ ὠκυπόδης οὐδεκα πάσης Πολλὸν ὑπεκπροθέει φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' ἄσαν Βλάπτουσ' ἀνθρώπους. οἱ δ' ὀπίσσω ὀρθακέονται ὄπιθεν δὲ κῆρας θεὸς ἄσσον ἰούσας Τόνδε μέγ' ὤνησεν, κακὸν ἔκλυεν ὑψαμβύοιο Ος θεὸν ἀνήνηται κάτε στρεῶς ἀσπερχὲς ἵπτη Λίσσονται δ' αὖτε Διὶ κρονίωνα κιοῦσαι Τῶ ἄτην ἁμ' ἕπεσθαι ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ. Quorum uerſuum non indolem neq; gratiam ſed ſententiam utcunq; reddemus latinis auribus. Nanq; Litas etiam genuit Saturnius ingens Rugoſas,pedibus claudis ac lumine Strabas. Quæ à tergo comitantur Aten medeantur ut illi. Ipſa Ate,pedibuſq; ualens & robore præſtans. Proinde gradu celeri longe præuertitur omneis Occupat,& terras prior aduenit illa per omneis, Mortaleiſq; nocet,uerum hæ poſt terga ſequuntur. Sarturæ,quicquid commouerit illa malorum. At uero natas Ioue qui reueretur & audit. Se ſimul ac adiere,huic commoda plurima gratæ. Conciliant,huiuſq; uiciſſim uota receptant Reiicit,at ſi quis præfracte & pernegat illis. Tunc adito Ioue patre,precantur ut ilicet Ate. Huc adſit pœnaſq; ſuo det deniq; damno. Eiuſdem Ate fit mentio Iliados.T.ubi Iuppiter imputans huic deæ,quod à Iunone deceptus eſſet,iſtã capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicens ne unq; rediret in cœlitum contuberni um. Si uultur es cadauer expecta. DCXIII.

Captatores teſtamentorum & hæredipetæ uulgata metaphora uultures appellantur, quod ſe nibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium cadaueribus tantum uiuere, Vnde & natura tantum illi ſagacitatis addidit,autore Plinio,ut biduo aut triduo præuolet illuc,ubi cadauera ſint futura. Hoc minus nocens q̃ ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes, quod neq; fruges attingit,neq; ullum animal,quantumuis imbelle occidit aut inſectatur. Tãtum cadauera uel eorum quæ ſponte interierunt,uel ab aliis relicta ſunt depaſcitur,In quibus tamen abſtinet à ſui generis.i.auium cadaueribus.Proinde qui diuites audẽt aut accuſare,aut ueneno tollere è medio Miluii uocãtur. Qui uero duntaxat obſequiis & adulationibus aucupantur,ut miſcean tur teſtamento,uultures prouerbio dicũtur,Seneca,Si uultur es,cadauer expecta,Martialis libro ſexto, Amiſit pater unicum Silanus. Ceſſas mittere munera Oppiane. Heu crudele nefas, malæq; parcæ. Cuius uulturis hoc erit cadauer,Diogenianus in collectaneis meminit huius adagii ſed alia figura. Ἀπὸ γυπὸς, id eſt uulturum ritu,Admonet autem dictum de his qui uel ob hæreditatis uel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuipiam.

Coruum deluſit hiantem DCXIIII.

Haud diſſimili figura dictum eſt ab Horatio,in eum qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat,Coruũ deluſit hiantẽ.Nã hæc quoq; auis cadaueribus imminet, Plærũq; inquit recoctus Scriba ex quinqueuiro coruũ deludet hiantem.Loquiť de Corano,qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti per dolum oſtentata,moriens nihil præter plorare reliquit.Videť aũt hoc adagium effictum & imitatũ ad illud græcorum λύκος ἔχανεν,Lupus hiat.Vt itidem dicere liceat lupum deluſit hiantem,& κόραξ ἔχανεν.Coruus inhiabat. Cornicari DCXV.

Quin & græci prouerbio κρώζειν dicũt,pro eo quod eſt inhiare prædæ,aut inepte garrire, Ariſtophanes in Pluto, Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις,ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος ἢ τεῖς μεταλαβεῖν. Interpres admonet eſſe prouerbium in eos qui cornicũ more fruſtra cornicantur.Sunt aũt uerba Chremyli ſenis qui ait ſe nõ ignorare quid ſibi uellet Blepſidemus,ſurſum ac deorſum uertens orationem dum ſtudet furti cõfeſſionem elicere,nimirum ut conſcius in prædæ parte ueniret.Perſius ſatyra quinta,Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte. In uino ueritas. DCXVI.

Εν οἴνῳ ἀλήθεια, In uino ueritas,paſſim apud autores uſurpatum adagium ſignificans ebrietatem animi fucum tollere,& quicquid in pectore conditum eſt in apertum proferre. Vnde diuinæ literæ uetant uinum dari regibus, quod ibi nullum ſit arcanum,ubi regnet ebrietas.Plinius libro quarto decimo capite xxii.ſcripſit uinum uſq; adeo mentis arcana prodere,ut mortiferа etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras uoces contineant,uulgoq; inquit ueritas attributa uino eſt. Celebratur & Perſæ cuiuſdam apophthegma,qui negauit tormentis opus eſſe,ad exquirendum uerum,uino enim rectius elici, quod approbans Horatius inodis. Tu lene inquit tormentum ingenio admoues. Plærunq; duro tu ſapientium Curas & arcanum iocoſo Conſilium retegis Lyæo. Idem in arte poetica. Reges dicuntur multis urgere Culullis, Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborant An ſit amicitia dignus,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Rurſum alibi. Quid non ebrietas deſignat? operta recludit. Effertur & ad hunc modũ parœmia, Οἶνος καὶ ἀλήθεια. Celebratur à græcis hæc quoq; ſententia prouerbialis, Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ὠῒ τῆς γλώσσης ἦ μεθύοντος. Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii, Theognis, Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἠδροβύτας ἀνδρὸς γινώσκεσθ' ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. Aurum atq; argentum fabris dignoſcitur igni. Vinum hominis prodens arguit ingenium. Athenæus hunc ſenariũ citat ex Euripide. Καθάπερον γὰρ εἴωθε χαλκὸς ὄφιν, οἶνος δὲ νοῦν. Alcibiades in ſympoſio Platonis. Τὸ δ' ἀντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος ἐμὲ πρῶτον μὲν ὃ λεγόμενον οἶνος ἄνδρα τε παίδων ἧ μετὰ παίδων ἦν ἀληθὴς. Quæ uero nunc ſequuntur non prius audietis q̃ prouerbium illud recenſuerim, Vinum & cum pueritia & ſine pueritia ueridicum eſt. Quibus ex uerbis liquet idem de pueritia, quod de uiro prouerbio iactatum fuiſſe, Durat & hodie uulgo tale prouerbium, non audiri uerum, niſi à tribus hominum generibus, pueris ebriis & inſanis. Huc adſcribendum arbitror uerſiculum illum prouerbialem, Ἡ γλῶσ' ἁμαρτάνει τ' ἀληθῆ λέγει. Verum putatur lingua lapſa dicere. Nam uerum eſſe creditur quod exciderit imprudenti, quãdoquidem id demum uacat fictionis ſuſpitione.

Bos in lingua. DCXVII.

Βῶς ὠῒ γλώττης, Bos in lingua, in eos qui non audent libere quod ſentiunt dicere. Tranſlatum uel à robore animantis quaſi linguam opprimens non ſinat eam eloqui. Vel hinc quod Athenienſium nomiſma quondam bouis obtinuit figuram. Itaq; qui mulctæ pendendæ metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouem in lingua dicebantur habere, At Iulius Pollux nono de rerum uocabulis libro prouerbium hoc exponens his ferme conſentanea commemorat, addens ipſum nomiſma bouem uulgo uocari ſolere, Proinde in deliacis ſpectaculis, ſi cui munus dandum erat præconem pronunciare ſolitum, tot boues illi dabuntur. Bouem autem ualuiſſe duobus drachmis atticis, unde fuiſſe qui crederent hoc nomiſma, Deliorum fuiſſe proprium, non Athenienſiũ, Addit item in Draconis legibus extare mentionem, βοὸς τοῦ ἀντὶ τίνειν δεκάβοιον. i. de pendẽdis decem bubus. i. nummis decem. Neq; defuiſſe qui ſenſerint Homerum quoq; de nomiſmate locutum, non de animante cum ait, Χρύσια χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. Verum hanc opinionem alio in loco refellit Pollux, oſtendens illam fuiſſe commutationem rerum citra nummos. Adagium aũt effert ad hunc modũ, Βῶς ὠῒ γλῶσσ' ἔβηκεν admonẽs id dici ſolitũ ubi quis pecuniæ cauſa taceret, Theognis, Βοῦς μοι ὠῒ γλώσσῃ. In lingua mihi bos. Philoſtratus in uita Apollonii, Γλωττάν τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων ζυγέσας βοῶν ὠῒ αὐτῇ σωφρῆς ὑρῶν δόγμα. De Pythagora ſilentii autore, Idem in Scopeliano ſophiſta, καὶ οὐ χὴ θαυμάζειν ἐπιτεθυμηκότι τῶ γλώττ' ἀντίνθου καὶ βῶν ἀφωνίας ἐπ' αὐτῶ βεβληκότι. Neq; mirandum eſt ſi quidam linguam habentes uinctam, boue ſilentii eam occupante.

Argentanginam patitur DCXVIII.

Ἀργυράγχην πάσχει. Argentanginam patitur, Superiori finitimum eſt, natum ex hiſtoria quã refert Aulus Gellius in noctibus atticis, atq; itẽ Plutarchus in uita Demoſthenis. Ea eſt huiuſmodi. Cum aduerſus Mileſiorum legatos, qui auxilii petendi cauſa Athenas uenerant, acriter in concione diſſeſſet Demoſthenes, obſiſteretq; quo minus impetraturi poſtulata uiderẽtur, cauſa in diem poſterum reiecta, Legati Demoſthenem ipſum adierunt, magnáq; pecuniæ ſumma, ne cõtra ſe diceret redemerũt. Poſtridie cum res denuo foret agenda, Demoſthenes multa lana collo circumuoluto in concionem prodiit, fingens ſeſe κυνάγχην. i. anginam pati. Eamq; rem impedimẽto eſſe, quo minus ex more diceret, Tum è populo quiſpiã cui ſimulatio ſubolebat exclamabat, eum non συνάγχην, ſed ἀργυράγχην pati. Eſt autem ſynanche morbi genus, quem uulgus medicorum deprauate ſquinantiam appellat. Hunc Aretæus Cappadox libro primo commemorat inter morbos acutos oſtendens bifariam appellari, uel κυνάγχην, quod id mali canibus ſit familiare, uel συνάγχην, q̃ ſpiritum coartet ac p̃focet.

Equus me portat, alit rex. DCXIX.

Ἵππος μὲ φορεῖ βασιλεὺς μὲ ζέφει. Me rex alit, ac me portat equus. Refertur inter græcorũ adagia, atq; addunt hinc natum, Iuuenis quidam ſub rege Philippo ſtipendia faciebat, Is cum admoneretur ut miſſionem peteret, ſeſeq; à militia abdicaret, negauit ſe facturum, his quidem uerbis, Ἵππος μὲ φορεῖ βασιλεὺς μὲ ζέφει. Equus me portat, rex me alit, Significans ſe commodiſſime uiuere, ut qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia paſceretur. Huc alluſit Horatius cũ in epiſtolis ſub Ariſtippi perſona ſic ait. Rectius hoc & ſplendidius multo eſt, equus ut me portat alat rex. Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbii, cuius meminit etiam Diogenianus.

Etiam Corchorus inter olera. DCXX.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, Etiam corchorus inter olera, Dici ſolitum in homines nullius pre-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cii,qui tamen in numero aliquo ſtudeant haberi, Nam κόρχορος oleris genus eſt uiliſſimi,quod Plinius libro uigeſimo primo in catalogo olerum recenſet, Idem alibi commemorat inter herbas ſponte naſcentes,Scribit autem Corchorum Alexandrini cibi herbam eſſe,conuolutis foliis ad ſimilitudinem mori multis remediis utilem.Suidas autor eſt nõnullis piſcem exiſtimari corchorum cõtemptiſſimum,nulliuſq; precii qualis ſit hippurus.Ariſtophanes in Veſpis. καθάπαμμα τοῦ κορχόρου. Deinde corchorum attigimus.Nec tacuit interpres de prouerbio.

Graculus inter muſas DCXXI.

Cui non diſſimile uidetur κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. Graculus inter muſas, Doctus inter doctiſſimos,Infantiſſimus inter eloquẽtiſſimos.Recte dicetur & in homines oſtentatione falſæ doctrinæ ſeſe iactitantes,& uiris eruditis impudenter obſtrepentes.

Anſer inter olores. DCXXII.

Confine eſt his quod in bucolicis ait Virgilius,Sed argutos interſtrepere anſer olores,Cygnos canoros eſſe fabulis decantatum eſt,& credidit antiquitas.Vnde fertur etiam prouerbiũ κύκνειον ᾆσμα.Cygnea cantio.Contra anſeres moleſto quodam ſtridore obganniunt.Proinde cum indoctus inter eruditos garrit,in tempore uſurpabitur adagium,Anſer inter olores.

In lente ungentum DCXXIII.

Τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον. In lenticula fabulam,ſubaudi narras. Vbi quis mentionem inducit uilis cuiuſpiam & nihili hominis,aliis de uiris egregiis uerba facientibus,Ad hunc quidem modum legitur in omnibus uulgatis exemplaribus apud Aulum Gellium libro xii.cap.xvii. Verum placet Hermolai caſtigationi ſubſcribere,qui locũ hunc ita reſtituit,ut legat τὸν ἐν φακῇ μύρον,i.in lente ungentum,Quadrat aũt in hominem aut in rem quampiam quæ neutiq; in tempore adhibeatur,iis quibus minime congruit,Veluti ſi philoſophum iuuenum laſciuientium cõuiuio miſceas,Aut inter pocula de rebus grauibus ac theologicis incipias diſputare.Quemadmodum uidelicet lenticulæ uili legumini inepte quis admiſcuerit ungentum. Dicetur etiam ubi plura inter ſe diſſimilia confundentur.Verba Frontonis apud Gellium ſunt hæc.Videte tamen ne exiſtimetis ſemper atq; in omni loco mortales multos pro multis hominibus eſſe dicendum. Ne plane fiat græcum illud de Varronis ſatyra prouerbium, τὸ ἐν φακῇ μύρον.i.in lente ungentum. Idem uſurpauit M.Tullius libro ad Atticum primo.Legati inquit cum autoritate mitterentur, qui adirẽt galliæ ciuitates,darentq; operam ne hæ cum Eluetiis ſe iungerent.Legati ſunt Qu. Metellus Creticus,& Lu.Flaccus τὸ ὠῷ τῇ φακ. μύρον,Lentulus Clodiæ filius,Tametſi hic quoq; locus eodem mendo laborat,quo Gellianus ille.Citatur autem adagium hoc ab Ariſtotele in libro de ſenſu & ſenſili, ἀληθὲς γάρ ὅπερ Εὐριπίδην ἐπισκώπτων Σφαττις, ὅταν φακὴν ἕψωσι, μὴ πρέπειν μύρον. Nã uerum eſt quod ait Stratis,Euripidem taxans ubi lenticula coquitur,non oportere ungentum infundere. Citat & Athenæus ex Iocaſta Stratidis comici poetæ.Citat & ex Sopatri Necia, ἰθυκὸς ὀδυσεὺς τὸ ὠῷ τῇ φακῇ μύρον παρέσει θεράσει θυμέ. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem,qui hoc quoq; recenſuerit, τὸ ἐν φακῇ μύρον. Huc mihi uidetur Ariſtophanes alluſiſſe, cum ait Εν εἰρήνῃ Καταφυτεύσεις ἕρπυλλον ἄνω καὶ μῦρον ἐπιχεῖς. Porro ungentum intelligo oleum odoratum ac uelut ungentarium.Alioqui plebeium oleum admiſcere lenti nihil prodigioſum.

Annulus aureus in naribus ſuis. DCXXIIII.

Huic pene cognatum eſt illud quod extat in prouerbiis hebræorum.Annulus aureus in naribus ſuis.Vbi res quæpiam per ſe præclara illic adhibetur,ubi minime addecet.Vt ſi ſtulto contingant opes,fatuæ forma, Genus ignauo,Eloquentia uiro improbo. Magiſtratus imperito, His enim rebus nõ modo non ornantur, uerum etiam magis ridiculi fiunt.Olim autem annulis qui buſdam aureis auriculis inſertis ornari ſeſe credebãt,maxime barbari,Inſeritur & ſuillis naribus annulus æreus,quo minus noceãt agris roſtri ſuffoſſione,quæ peculiaris eſt huic animanti, quapropter & agricolationem monſtraſſe creditur.Quod ſi annulum aureum roſtro ſuillo inſeras, res ſit oppido q̃ ridenda.Celebratur apud græcos Menandri uerſiculus,ab hac ſententia non admodum abhorrens, Μισῶ πονηρὸν χρηστὸν ὅταν ἔχῃ λόγον. Odi improbum,qui uerba proloquitur proba,Huc pertinet illud quod memorat in noctibus A.Gellius. Cum quiſpiam improbatæ famæ uir ſententiam dixiſſet reip.conducibilem,iuſſerunt eandem ab alio quopiam integro bonoq; uiro pronunciari,atq; illius nomine decerni,quod abſurdũ exiſtimarent à malo uiro bonũ conſiliũ aut bonã ſententiã proficiſci. In eburna uagina plumbeus gladius. DCXXV.

Huic cõfine eſt illud Εν ἐλεφαντίνῳ κουλεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος.i.In eburna uagina plumbeus gladius,natum ex Diogenis Cynici apophthegmate, Nam cum adoleſcens quiſpiam inſigni for

ma fœdum quiddam atq; obſcœnũ dixiſſet,Ex eburna inquit uagina plumbeum gladium educis.

Odi memorem compotorem DCXXVI.

Μισῶ μνάμονα συμποτῶν,Odi memorem compotorem. In eos qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur,liberius foras eliminant,Lucianus in Lapithis ex poeta quopiam citat, Martia lis, Μισῶ μνήμονα συμποτῶν Procylle.Iocatur enim poeta in Procyllum quempiam,qui inter pocula iuſſus poſtridie cœnatum uenire,uenit ſerio,perinde quaſi quæ inter uina dicuntur,pondus habere debeant,Huius prouerbij meminit Plutarchus in ſympoſiacorum libro primo, ubi quærit num conueniat in conuiuiis philoſophari,Putat autem dictum aduerſus eos qui præter modum inſtant & urgent in conuiuiis,ad bibendum impellentes, exigentéſq; præſcriptum poculi modum.Solent enim nonnulli non admodum auidi bibendi ſic effugere,ut interiectis ſermonibus conuiuas in obliuionem auocẽt, Deinde ſi quis forte memor exigat,mentiuntur iam ebibiſſe ſeſe.Dores autem in Sicilia ἐπισάθμους,id eſt conuiuiorum ſeu menſurarum præfectos Mnamones appellant.Vnde prouerbium quadrare uidebitur in eos qui modum in conuiuio præſcriptũ nimium exacte requirant, Aliis magis uidetur ut prouerbium admoneat ἀμνησίαν, hoc eſt obliuionem omnium quæ in conuiuiis uel fiunt uel dicuntur,Id enim teſtificatum eſſe & maiorum fabulis,qui Baccho ſimul & ferulam & obliuionem conſecrarint,id innuentes,non oportere meminiſſe,ſi quid in conuiuio peccatum ſit,aut certe leuem admodum ac puerilem reprehenſionẽ ſufficere.Nam ferula pueros cædi ſolitos uel Iuuenalis indicat, Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus,Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat Lacedæmoniis hunc fuiſſe morem,ut ſi quem amicum aut hoſpitem in domum acciperent,oſtenſis foribus dicerent, ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος,Hac non egreditur ſermo,Damnat autem hanc conſuetudinem propterea q̃ cenſeat in conuiuiis ſermonibus utendum non ineptis,ſed eruditis ac frugiferis,quos efferri ſit & honeſtum & conducibile.Horatius hoc quoq; inter iucundi conuiuii commoditates commemorat, ne fidos inter amicos ſit,qui dicta foras eliminet,Huc pertinet ille græcorum ſenarius, τὸν γὰρ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω,Mulieris iuſiurandum in uino ſcribo.Innuens irrita eſſe ſolere quæcunq; in compotationibus effutiuntur, Alluditur autem ad prouerbium quod alibi retulimus, Εἰς ὕδωρ γράφω.In aqua ſcribo,de re euanida.

Omnia octo. DCXXVII.

Ἀπαντρικῶ.Omnia octo.Cum nihil deeſſe ſignificamus,Aut cum multa inter ſe ſimilia uidentur,Paræmiam hinc natam exiſtimant,Teſichorus poeta in oppido Catana ſplendide ſepultus fertur,monimento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis conſtructo, octo columnis, octo gradibus,angulis octo.Atq; hinc prouerbium increbuiſſe ἀπαντρικτῶ.Meminit huius & Iulius Pollux in nono agens de luſu taxillorum,quem ait numeris conſtare, in quibus ſit unus qui Teſichorius appelletur,nimirum octo,idq; cognominis ſumptum eſſe ab eius monimento. Sũt qui dicant eum qui Corinthios in unam ciuitatem coegit ciues uniuerſos in octo tribus diſtribuiſſe,atq; hinc ortum uulgi ſermonem. Neq; deſunt qui ſcribant idq; Euandro ut citant autore octo deos eſſe qui rerum imperẽt ſummæ, ignem,aquam, terram,cœlum,lunam,ſolem,mithrã noctem.Mithram autem Perſæ eundem cum ſole exiſtimant.Rurſum alii dicunt octo fuiſſe cetaminum ſpecies in olympiis,atq; inde ductum adagium Omnia octo.

Omnia idem puluis DCXXVIII.

Πάντα μία κόνις.Omnia idẽ puluis.De indiſcreta ſimilitudine Lucianus, ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασί. Quin nobis omnia idem quod aiunt puluis.Alludens ad defunctorum cineres,inter quos nihil apparet diſcriminis.Confine illi quod alio demonſtrauimus loco e iuſdem farinæ

Currus bouem trahit. DCXXIX.

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει.Currus bouem ducit.De re quæ præpoſtere geritur,ueluti ſi uxor præſcribat marito,ſi diſcipulus reprehẽdat præceptorem,ſi populus imperet principi, ſi ratio pareat affectui,Lucianus in Terpſione. Νῦν δὲ τὸ τῆς παροιμίας ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. Nunc id euenit quod dici uulgo ſolet.Plauſtrum ſæpenumero bouem ipſum aufert. Tranſlata metaphora a plauſtris per decliue retro labentibus,unaq; ſecum bouem auferentibus.

Ab equis ad aſinos. DCXXX.

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους. Ab equis ad aſinos. Vbi quis a ſtudiis honeſtioribus ad parum honeſta deflectit,Veluti ſi quis è philoſopho cantor.E theologo grãmaticus,E mercatore caupo,ex œconomo coquus.E fabro fieret hiſtrio.Quadrabit item ubi quis è conditione lautiore ad abiectiorem deuenerit. Procopius ſophiſta in epiſtola quapiam, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μετεβεβήκαμεν, Iuxta prouerbium ab equis ad aſinos tranſiuimus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ab asinis ad boues transcendere. DCXXXI.

Huic diuersum est illud Plautinum, Ab asinis ad boues transcendere, pro eo quod est ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia Euclio, cuius pauperculi dives quidam expetebat affinitatem, uenit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitem, factiosum, me item esse hominem pauperum pauperrimum. Nunc si filiam locassim meam tibi, in mentem uenit te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecum cõiunctus siem, ubi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto, tu me bos haud magis respicias, natus q̃ si nũquam siem. Et te utar iniquiore, & meus me ordo irrideat, neutrobi habeam stabile stabulum si quid deuortii fuat. Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnũ periculum est me ab asinis ad boues transcendere, Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo sumpta, qui mihi in præsentia non succurrit.

Ab asino delapsus. DCXXXII.

Ἀπ' ὄνου καταπεσών, Ab asino delapsus. In eos dicitur qui inconsulte quippiam agunt, & imperite. Aut in eos qui à præsentibus commodis quibus ob inscitiam uti nesciũt excidunt, Est autem in græcis uerbis faceta allusio, ad finitimam orationẽ, mutato accentu, ἀπὸ νοῦ. i. mente delapsus, tanq̃ uecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato libro de legibus tertio. Δεῖν φαίνεταί μοι γέ οἷόν πόρ ἵππον γὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπορ ἀχέλινον κεκτημένον τὸ σῶμα βία ἔστω τῶ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπό ὄνου νῶ πεσεῖν. Mihi sane uidetur undequaq̃ restringendus sermo, ne tanq̃ os habens effrene impetu abreptus iuxta prouerbium ab asino tanq̃ à mente excidat. Vtitur item in Gryllo. Rursum Aristophanes in nubibus. Κακῶς γ' ὄντως εἶχες ὡς γέμοι δοκεῖς ἵππους γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ θεὸς τὴ λῆτα λῆρεῖς, ὥσπόρ ἀπ' ὄνου ἔκπεσών. Mali ut uidetur accidit tibi quippiam. Ita per deos equos agens miser excidi. Quid hæc ita ut delapsus asino blaterasti? Primus uersus dicitur à Strepsiade Danistam irridente, quod pecuniam filio suo mutuo datam repetat. Alter est Danistæ iuuenem tacita allusione notantis qui studio alendorum equorum pecuniam eam absumpserat. Tertius rursum Strepsiadis dicẽtis illum delirare, perinde quasi non ab equis, sed ab asino decidisset, hoc est ἀπὸ νοῦ. i. à mente. Quidam huic quoq̃ prouerbio huiusmodi affingunt fabulam. Duo quidam cum in desertis locis asinum quempiam forte fortuna nacti essent, cõtendere inter sese cœperunt, uter eum uti suum dominum abduceret. Nam utriq̃ pariter à fortuna uidebatur obiectus. Hac interim de re illis inuicẽ altercantibus, asinus sese subduxit ac neuter eo potitus est, Hinc prouerbium natum autumant, Mihi magis placet in adagio captatam fuisse allusionem, de qua diximus, maxime q̃ animadnertam grammaticis id studio fuisse, ut omnibus adagiis fabulam aliquam aut historiam uel cõmentitiam adiungerent.

Telluris onus. DCXXXIII.

γῆς βάρος. Terræ onus, De homine uehementer inutili, qui nihil aliud q̃ terram suo pondere grauet. Refertur inter adagia græcanica, natum ex Homero apud quem Achilles Iliados .Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens ocium, & quod non ineat prelium cum reliquis copiis. Ἀλλ' ἦμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Nauibus assideo telluris inutile põdus. Rursum in odysseæ Υ, Οἷον μοῦνιν χῦρον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτῃ Σίρου καὶ οἴνου κεχρημένον οὐδέ τι ἔργων ἐμπαίον οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὖτως ἄχθος ἀρούρης. Quem tandẽ nobis erronem adducis edacem. Enectũq̃ fame uiniq̃ & panis egenum Artibus edoctum nullis, neq̃ uiribus ullis Pollentem, at tantum telluris inutile pondus.

Arabicus tibicen. DCXXXIIII.

Ἀράβιος αὐλήτης. Arabicus tibicen. Aut ἀράβιος ἄγγελος. Arabicus nuncius, in eos dici solitũ qui à semel cœptis nunquam desistunt. Quod uitii Flaccus cantoribus peculiare esse scripsit, ut iussi cantare nunq̃ adducantur ut incipiant. Si iniussi cœperint, nunq̃ desinant. Citatur ex Menandro. Ἀράβιον αὖρα ἐγὼ κεκίνηκα αὐλόν. Arabicam ego hercle tibiã excitaui. Citatur & Cantharus in Medea. Κιθαρῳδὸν ἐξηγείρατο ἀράβιον. Citharœdum excitauit arabicum. Celebratur græcis & hic uersiculus de tibicine arabico. Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τετταράκοντα δὲ παύεται. Drachma canit sed quattuor compescitur, Quod paululo precio prouocaretur ad canendum, non nisi magna mercede desisteret. Adagium hinc natum existimant quod olim tibiis canendi artem non discebant ingenui tanq̃ sordidam, sed hanc sola mancipia exercebant, quæ plærunq̃ ex Arabia producebantur, Deinde ingenuis usq̃ adeo placere cœpit, ut indoctus haberetur, quisquis huius esset rudis. Donec Alcibiades tibias abiiceret, oris deformitate conspecta ad speculum.

Artem quæuis alit terra. DCXXXV.

τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει. Artem quæuis alit regio, Prouerbialis sententia qua significa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tum eſt certiſſimum uiaticum eſſe eruditionem, aut artificium aliquod, Nam hæc neq; eripi poſſunt à latronibus, & quocunq; terrarum abeas, te comitantur, nihil adferentia farcinæ, Suetonius ſcribit aliquãdo Neroni prædictum à mathematicis, fore ut imperio deſtitueretur, unde uocem illam Neronis celeberrimam extitiſſe, Τὸ τέχνιον πᾶς γαῦλα ξέφει. Quo maiore uenia meditaretur citharœdicam artem principi gratam, priuato neceſſariam, Idem euenit Dionyſio Siracuſano tyranno, qui imperio exutus, Corinthi ludum aperuit ac pueros literas & muſicam docuit. Apparet autem ſenarium eſſe, quem citat Suetonius, ſed paucarum ſyllabarum commutatione deprauatum, fortaſſis ſic reſtituetur, τὸ τέχνιόν γε πᾶς γαῦλα ἐκξέφει. Fertur inter græcorũ ſententias huiuſmodi ſenarius ab hoc prouerbio non admodum diſſidens, Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη, Ars ipſa inopiæ portus eſt mortalibus, hoc eſt unicum confugium in egeſtate eſt ars.

Non eras in hoc albo. DCXXXVI.

Non eras in hoc albo. Non eras in hoc numero. Tranſlatũ ab albata tabula, in qua quõdã ſcribebantur nomina iudicum. Plinius in præfatione hiſtoriarum mundi. Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo. i. non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & album prætoris in quo leges & formulæ deſcribebantur, Pãdectarum libro primo titulo de edendo. Ex Vlpiano eum quoq; edere Labeo ait, qui producat aduerſarium ſuum ad album, & demonſtret quid dictaturus ſit. Item ſecundo eiuſdem operis libro titulo primo multa fit mentio de albo. Quintilianus libro inſti. undecimo. Quorum alii ſe ad albũ & rubricas tranſtulerunt, uidelicet leguleios & formularios irridens, qui non ex libris iuriſprudentium, ſed ex albo prætoris iuris ſcientiam diſcunt. Titus Liuius decadis primæ libro nono. Ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum emulgauit, faſtoſq; circa forum in albo propoſuit, ut quãdo lege agi poſſet ſciretur, Apuleius metamorphoſeos libro ſexto meminit albi. Si quidem Iouem allocuturũ deos ita facit exordiri. Dei conſcripti muſarum albo, Quibus in uerbis mihi ſubeſſe uidetur obſcura quidem, ſed faceta alluſio ſcriptoris ad deos à poetis cõfictos, Quaſi hi demum in deorum numero ſint quos illic muſæ quibus afflati ſcribunt poetæ conſtituerint.

Oleo tranquillior. DCXXXVII.

Oleo tranquillior. Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracũdos, leniq; ingenio præditos, à liquoris natura ſumpta, quo nihil magis tacitũ, magiſq; lene. Plautus in Pœnulo. Ita hãc canem faciem tibi oleo trãquilliorem. Vtitur hoc adagio & Plato in Theetæo de ſcientia, placida ingenia quæ leniter ac tranquille ad diſciplinas & diſputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans.

Auricula infima mollior. DCXXXVIII.

Huic ſimilimum quod M. Tullius uſurpat in epiſtolis. Tu inquiens quemadmodum me cẽſes oportere eſſe in rep. & in noſtris inimicitiis, ita & eſſe & fore auricula infima ſcito molliorem. Trãſlata metaphora ab ea auriculæ parte, qua non eſt aliud in humano corpore mollius aut flexibilius lentiuſq;, ut quæ nec oſſe rigeat, neq; chartilagine dureſcat, neq; neruis intendatur.

Apio mollior aut mitior. DCXXXIX.

Ἀπίου μετριώτερος. Apio mitior. Simili figura dictum eſt à Theocrito, ᾗ θἠμὰν ἀπίοιο μετριώτερος. Et iam certe apio mitior. Eſt autem apius græcis raphanus aut pyri genus.

Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi. DCXL.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ ξιμῆνα παιδία. Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi, Senarius prouerbialis in principum ac diuitum fœlicitatem, quibus per adulationem omnia laudi uertũtur, quiq; ſibi nihil non licere putant, adeo ut quod in homine plebeio, perinde ut ſummum ſcelus damnatur, in illis uirtutis titulo celebretur. Vnde nata ſit paroemia Suetonius Trãquillus declarat. Claudii cæſaris uitam his uerbis exordiens, Patrem Claudii cæſaris Druſum olim Decimum, mox Neronẽ prænomine Liuia cum Auguſto grauida nupſiſſet, intra menſem tertium peperit, fuitq; ſuſpicio ex uitrico per adulterii ſuſpicionem procreatum. Statim certe uulgatus eſt uerſus. τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ ξιμῆνα παιδία, id eſt potentibus ſunt menſium & partus trium, Nam menſe ſeptimo decimo & undecimo legitimi ſunt partus, quarto & octauo neq; uitales ferẽ, & per q̃rari, menſe tertio nulli partus editi leguntur. Autor Plinius libro ſeptimo capite quinto.

Aurem uellere. DCXLI.

Aurem uellere ueteres dicebant admonere, à priſco ritu ſumpta figura, quo in ius ducturi quẽpiam aurem uellicabant, atteſtantes eum quem quaſi teſtem meminiſſe uolebant. Inde Horatianum illud in ſermonibus. Et licet atteſtari ego uero Oppono auriculam. Siquidem ut frons antiquitus erat ſacra genio, ueluti ſcribit in Maronis Pollionem Scruius, ut digiti memoriæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

moriæ.genua miſericordiæ. Ita auris memoriæ deæ,quam græci μνημοσύνην uocant. Virgilius in Pollione. Cum canerem reges & prelia,Cynthius aurem Vellit,& admonuit paſtorem Tityre pingues Paſcere oportet oues,deductum dicere carmen.Quod imitatus Calphurnius in bucolicis. Vellit nam ſæpius aurem Inuida paupertas,& dicit uilia cura.Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius quod ad rem tranſtulit.Quanq̃ poteſt paupertas hoc loco pro dea accipi.

Alter Hercules. DCXLII.

Prouerbialis hyperbole, οὗτος ἄλλος Ηρακλῆς. Hic alter Hercules.De uiro præſtrenuo ac laborum tolerātiſſimo.Extat hoc titulo quæpiam ex Menippeis Terentii Varronis,mirum ni prouerbiali,Ariſtoteles libro moralium eudemiorum ſeptimo, ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν, ἄλλος Ηρακλῆς, ἄλλος ὅρος. Nam amicus cupit eſſe ſicuti prouerbio dicitur,alter Hercules,alter hic,Plutarchus ſcribit id cognomīnis uulgo Theſeo attributum,q̃ multa fortiter patraret exemplo Herculis.Laertius in uitis philoſophorum oſtendit & Cleātem philoſophum alterum Herculem uulgo dictum fuiſſe, q̃ eſſet omnium laborum patientiſſimus,adeo ut noctu haurienda è puteo aqua,uictum diurnū pararet,unde & φρεαντλὴς dictus pro Cleanthe,& nihilo tamē ſegnius egregiam operam interdiu nauaret philoſophiæ.Clearchus apud Zenodotū aliam fabulam adfert unde hoc ſit natum adagium.Ait enim Briareum qui & ipſe Hercules dictus eſt profectum delphos,ſublatis inde theſauris aliquot ac monimentis ex his quæ eo in loco ſeruabantur iuxta ueterem quandam conſuetudinem ad columnas quas Herculis cognominātſeſe contuliſſe,atq̃ itidem illis quæ illic erant fuiſſe potitum.Deinde Tyrium Herculem ueniſſe delphos ut oraculum conſuleret,deúmq̃ reſpondiſſe οὗτος ἄλλος Ηρακλῆς. Hic alter Hercules. Atq̃ oraculum in adagionem abiiſſe. Et græculus adulator apud Iuuenalem diuitem imbecillum Herculi æquat,Antæum procul à tellure tenenti,Macrobius libro ſaturnalium tertio ſcribit in hunc modum,Salios autem Herculi propter ubertatem doctrinæ altioris aſſignat, quia is deus & apud pontifices idem qui & mars habetur.Et ſane ita Menippea Varronis affirmat, quæ inſcribitur Αλλος ὅρος Ηρακλῆς. Quia cum de Hercule multa loqueretur,eundem eſſe ac Martē probauit.Quin nomen hoc uidetur uulgari ſermone ad omnes uiros egregie fortes tranſferri ſolere,non aliter q̃ Catonis ad graues & ſapientes,Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat,additq̃ hoc nomine honoratos fuiſſe omnes,qui fortiter quippiam egiſſent.Teſtatur & Macrobius in ſaturnalibus hoc nominis compluribus fuiſſe commune,& ante Amphitryonis priuignum.

Bipedum nequiſſimus DCXLIII.

Bipedum nequiſſimus,de homine uehemēter improbato,quiq̃ uel pecudes nequicia ſuperet, Dictumeſt in Regulum quendam oratorem,quem Plinius in epiſtolis ſubinde ſuis pingit coloribus,ubi & adagium hoc refertur.Conſimili figura Alexander imperator apud Aelium Lampridium.Nuper certe patres meminiſtis,cum ille omnium non ſolum bipedum,ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus Antonini nomen præferret.Hæliogabalū ſignificans,imperatorū unū olim effœminatiſſimum,& quem optimo iure Romanum Sardanapalum poſſis dicere Addit autem in hoc ſermone nominis generalitas gratam quandam & nouam ἔμφασιν. Quemadmodum & nullum animal pro nullo homine uulgo dicimus.

Adamantinus DCXLIIII.

Ἀδαμάντινος.Adamātinus,pro eo quod eſt inexorabilis aut infatigabilis.Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit,de qua Plinius libro trigeſimo ſeptimo ſcribit ad hunc modum.Incudibus adamātes deprehenduntur, ita reſpuentes ictum,ut ferrum utrinq̃ diſſultet incudeſq̃ etiam ipſæ diſſiliant.Quippe duritia inenarrabilis eſt,ſimulq̃ ignium uictrix natura & nunquam incaleſcens.Vnde & nomen indomita uis græca interpretatione accepit.Hactenus Plinius,Vnde quicquid inuictum atq̃ inexpugnabile id adamātinum uocamus.Theocritus in amaryllide, Καίκε μ' ἴσως ποτίδῃ, ὡς οὐκ ἀδαμάντινα ἐντί. Me quoq̃ reſpiciet (neq̃ enim eſt adamantina) forſan.Eodem pertinet quod Homerus Vulcanum fingit,adamantinis uinculis irretiētem Venerem & Martem,quod Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus eſt.Socrates in Gorgia Platonis,rationes adamantinas uocat.i.inexpugnabiles.Horatius in odis. Quis Martem tunica tectum adamantina.Idem alibi. Si figit adamantinos ſummis uerticibus dura neceſſitas clauos.Deniq̃ ſcriptoribus aliquot propter infatigatam ſtudii tolerantiam adamantini cognomen inditum,ut Didymo grammatico & Origeni theologo.

Ferreus ahænus. DCXLV.

Simili figura ferrea atq̃ ahæna dicuntur,quæ ſolida firmáq̃ ſignificamus.Virgilius. Nō mihi ſi centum linguæ ſint,oráq̃ centum.Ferrea uox. Quo quidem in loco uidetur expreſſiſſe illud

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Homericũ ex ſecundo Iliados libro. Οὐδ' ἔμοι δέκα μὲν γλῶσσαι δέκα δὲ στόματ' εἶεν Φωνὴ δ' ἀρρηκτος, χαλκοῦν δέ μοι ἦτορ ἐνείη. Non mihi ſi ſint ora decẽ, totidem quoq; linguæ Vox infracta animuſq; mihi ſimul æreus adſit. Horatius in prima epiſtola, Hic murus ahæneus eſto, de decreto animi non conuellendo. Homerus Iliados. χ. Η ῥα σοί γε σιδήρεος ἔνδοθι θυμός. Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt. Idem odyſſeæ. ε. Οὐδέ μοι αὐτῇ Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. Neq; enim mihi ſcilicet ipſi, Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcẽs. Et Iliados. μ. Σιδήρεον μένος τοῦ πυρὸς, id eſt ferream incendii uim dixit, Paulo diuerſius eſt quod Cicero Attiliũ ferreum ſcriptorem uocat, pro duro atq; imperito. Nam in artibus dura dicuntur quæ parũ ſunt artificioſa. Contra mollia quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullii libro de finibus primo ſunt hæc. Electram tamen male conuerſam Attilĩ mihi legendã putem. De quo Licinius ferreũ ſcriptorem. Verum opinor ſcriptorem ut tamen legendus ſit, Eundem in libris de diuinatione duriſſimum & malum poetam uocat. Cornea fibra. DCXLVI.

Neq; diſſimili figura dixit Perſius, Neq; enim mihi cornea fibra. Nã cornea & duriſſima ſunt & ſenſu carent. Vnde qui carent humanis affectibus robur adamantem ſilicem ferrum cornu in pectore geſtare dicuntur. Aiacis riſus. DCXLVII.

Αἴαντειος γέλως, Aiacinus riſus. In eos qui temere ac uecorditer rident, id quod appoſite diceẽ in homines mortiferis uoluptatibus gaudentes breui perituros, aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi. Cuiuſmodi riſum elegãter deſcribit Homerus in odyſſeæ. υ. Μνηστῆρσι δὲ πᾶλλας ἀθήνη Ασσέσιον γέλον ὦρσε, παρέπλαξεν δὲ νόημα Οἳ δ' ἤδη πασάμοῖσι γελοίων ἀλλοδοίοισιν Αἰμοφορυκτα δὲ δὴ κρέα ἦσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων Δακρυόφιν πίμπλαντο γόον δὲ ὤϊετο θυμός. Deinde procis riſum commouit diua Minerua. Haud compeſcendum mentemq; excuſſit, At illi Protinus attoniti malis riſere alienis. Mandant interea tabentes ſanguine carnes. Lumina cõplentur lachrymis mens anxia mœret. Adagium natum eſt ex hiſtoria Aiacis, Is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda ſucceſſione armorum Achillis, ut præ dolore in inſaniam uerſus ſit, Itaq; gladio diſtricto in gregem pecorum inſiliit, exiſtimans ſeſe græcorum copias cædere. Tum duos quoſdam maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrãs hos eſſe Agamemnonem atq; Vlyſſem, quorum alteri ut iudici, alteri ut uictori potiſſimũ erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cum riſu inſultauit, addens conuicia quæcunq; ſuggerebat ſplendida bilis. Deinde poſtea q̃ reſipuiſſet, partim pudore partim metu ſibi mortem conſciuit. Nec intempeſtiuiter torquebitur in eos quibus riſus oboritur nulla de cauſa, quem uulgo dicunt aut inſaniæ aut ſtulticiæ argumentum eſſe; Atteſtatur & ſenarius ille prouerbialis, γελᾶ δ' ὁμωρὸς κἀντι μὴ γελοῖον ῇ. Ridet fatuus ut nulla riſus cauſa ſit. Canis uindictam. DCXLVIII.

Κυνὸς δίκην. Canis uindictam, Macedonicum adagium in eos qui præter expectationem pœnas dant iis quos aliquando læſerunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu, In Macedonia uicus quiſpiam eſt, qui Thracum dicitur, propterea q̃ olim à thracibus ſit inhabitatus. Huc cum canis quidam Archelai regis aberraſſet. Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt ac deuorarunt, Quod ubi comperiſſet Archelaus, talẽtum eis mulctam dixit. Verum cum illi ſoluendo nõ eſſent, Euripidem ſubornarũt qui regẽ exoraret, ut mulctã ſibi remitteret ita ut fecit. Poſtea uero cũ Euripides in ſylua quadã ſolus eſſet, & Archelaus à uenatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum diſcerpſerunt deuorarúntq;. Exiſtimatum eſt autem eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane, quem Thraces ſacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbuit canis uindictam, ſubaudiendum paſſus eſt, aut aliud commodius.

In tuo regno. DCXLIX.

Quod cuiuſq; priuatum eſt, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Virgilianus. Poſt aliquot mea regna uidens mirabor ariſtas, Scæuola apud Ciceronem in oratore, Id niſi in tuo regno eſſemus non retuliſſemus, id eſt in tua uilla. Nam Craſſo loquitur in tuſculano, quæ cum uilla erat Craſſi. Quin etiam uulgo iactatur adagium ſuæ quenq; domi regem eſſe. Quod tamen ab ipſa uſq; antiquitate manaſſe uidetur, Quandoquidem apud Homerum odyſſeæ. Δ. uerſiculus hic extat. Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσσυμαι ἠμετέροιο. Aedibus in noſtris ego regem geſſero ſolus.

In tuo luco & fano eſt ſitum. DCL.

In tuo luco & fano legitur apud Plautum, pro eo quod eſt in tua poteſtate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Tranſlatum à fanis & lucis numinibus dicatis.

Intra ſuas præſepes. DCLI.

Simili figura dixit Plautus in Caſſina. Scit ſi id impetret futurum, quod amat intra præſepeis ſuas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſuas,pro eo quod eſt certum ac paratũ. Nam quod intra ſepta noſtra clauſum ſit,id tuto certóq; poſſidemus. Dictum eſt aũt in ſenem dantem operam,ut ancilla quam amabat uillico ſuo nube ret,hoc quidem conſilio,ut inſciente uxore cum liberet ea ruri potiretur. Idem in rudentibus,Ad herum arbitrum uocat me hic,intra præſepes meas. In ære meo eſt DCLII.

Quem nobis officiis obſtrictum ſignificamus,ita ut iam totus certoq; noſter ſit,eum in ære noſtro dicimus eſſe,Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat,auri uſu nondum reperto in feriẽdis nomiſmatis. Memini legere apud Ciceronem tametſi locus in præſentia non occurrit.

A teneris unguiculis. DCLIII.

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, A teneris unguiculis,pro eo quod eſt à prima pueritia. Trãſlatum à catulis quorum unguiculi nondum duruerunt. M. Tullius. A teneris(ut græci dicũt) unguiculis Flaccus in odis. Et inceſtos ſamores de tenero meditatur ungui. Plutarchus in libello de puerorũ inſtitutione, Ὡς ἂν εὐθὺθεν καὶ τὸ μὴ λεπόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. Vt intrinſecus & quod dicitur ab unguiculis ament liberos. Ab incunabulis. DCLIIII.

Eundem habet ſenſum ab incunabulis. i. à primis uitæ rudimentis,Plautus in pſeudolo,ſed hic ſeruus Cariſto huc qui aduenit,quid ſapit uſq; à cunabulis? Item Titus Liuius. Ab incunabulis imbutum odio tribunorum,M. Tullius oratoris incunabula uocat primam illam à fundamẽtis inſtitutionem. Et Virgilius,Gentis cunabula noſtræ,Similiter & crepundia pro prima ætate accipiuntur. Ante uictoriam Encomium canis. DCLV.

Πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ἄδεις. Ante uictoriam Encomium canis,In eũ qui præpropere gloriatur,re nondum confecta,Nam apud græcos qui rem ſtrenue geſſiſſent in bello,oratione quapiam aut carmine laudabantur. Quæ laudatio proprie encomium dicitur, Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi cui titulus Encomium,& Luciani Demoſthenis encomium,Apud Romanos ouationes,ſupplicationes,triumphi, premia uirtutis erãt, unde liceat dicere,Anteq; uiceris triumphum paras. Non abludit hinc quod ait Plato in Theetæo. Φαινόμεθα ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος ᾄκην πρὶν γενικέναι, ἀποστηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόπου ἄδειν. Videbimur galli ignaui more prius q̃ uicerimus à ſermone deſilientes canere. Oẽs attrahens ut magnes lapis. DCLVI.

Πάντας γ' ὑφέλκων οἷα μαγνῆτις λίθος. Cuncta attrahens haud aliter ac magnes lapis, Hoc carmẽ Suidas citat ex Piſide. Videtur prouerbiale,Metaphora ducta à natura lapidis ferrum ad ſeſe trahentis,& attractum tenentis,quem quidam eundem putant cum eo quem Heracleum uocant. Cuius alibi mentionem fecimus,Hoc miraculi Plinius uerbis attollit libro trigeſimo tertio capite ſexto decimo ad hunc modum,Quid lapidis rigore pigrius? Ecce ſenſus manúſq; tribuit illi,Quid ferri duritia pugnacius? Sed cedit & patitur maiores,trahiturq; à magnete lapide,Domitrixq; illa rerum omnium materia ad inane neſcio quid currit,atq; ut propius uenit aſſiſtit,teneturq; & complexu hæret,Sideriten ob hoc alio nomine appellãt,Quidam Heracleon magnes appellatus eſt ab inuentore,ut autor eſt Nicander,In India repertus,Hactenus Plinii uerba reddidimus,Inter multas magnetis ſpecies æthiopicum commemorant attractu uſq; adeo efficaci,ut non ferrum modo,uerum etiam alterum magnetem ad ſeſe trahat,Eoq; tantus huius lapidis honos ut argento repẽdi ſoleat,commemorat & Hæmatiten non perinde in attrahendo ferro uiolẽtum,ſed alio inſignem miraculo,ſiquidem ut eſt colore ſanguineo(nam hinc etiam uocabulum) ita ſi teratur ſanguinẽ reddit,Huius igitur lapidis tam prodigioſa uis prouerbio locũ fecit, Citat Suidas Euripidẽ ex œneo. Ὥστε μαγνῆτις λίθος τὴν δόξαν ἕλκει, κοὐ μεθίστησιν πάλιν, Sic uti magnes lapis mentem trahit,tranſfertq; rurſum ac dimouet,Confine eſt illi quod alibi diximus, Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥστε καυκίασ' ἑνέφος.

In ſyluam ligna ferre DCLVII.

In ſyluam ligna ferre,Eſt aliquem his rebus augere uelle,quibus ipſe maxime abundet,Horatius in ſermonibus,Atq; ego cum græcos facerem natus mare citra Verſiculos,uetuit me tali uoce Quirinus. Poſt mediam noctem uiſus,cum ius omnia uera In ſyluam non ligna feras inſani us,ac ſi Græcorum malis magnas implere cateruas Eadem ratione dicimus in mare deferre aquam, Quorum utrunq; nos in epigrammate quodam coniunximus, Largiri numeros tibi Petre,hoc eſt Syluæ ligna uago mari addere undas,Vtrunq; congruit cum eo quod alio retulimus loco,Vlulas Athenas. Lumen ſoli mutuas. DCLVIII.

Τὸ φῶς ἁλίῳ δανίζεις. Lumen ſoli mutuũ das,Cum docemus doctiſſimum,Monemus uehemẽter prudentem, Aut cum conamur exponere,quæ per ſe ſunt clariſſima,aut ſermone celebrare quæ ſua ſponte ſat illuſtria ſunt, ſol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

non mutuo accipere. Refertur in his collectaneis quæ Plutarchi titulo circunferuntur. Et ſimile quiddam apud Fabium, de his qui per ſe clara conantur illuſtrare, eos perinde facere quaſi ſi quis ſtudeat clariſſimo ſoli mortale lumen inferre. Fontes ipſi ſitiunt. DCLIX.

Fontes ipſi ſitiunt. Ironia prouerbialis in eos qui petunt ab aliis quod ipſis affatim abundet domi. Cicero ad Qu. fratrem. Tibi quod rogas (quoniam ipſi fontes iam ſitiunt) ſi quid habebo ſpacii ſcribam. Significat fratrem magis abundare uerſibus, quos tamen à ſe petat, perinde quaſi carminum indigens. Ipſa olera olla legit. DCLX.

Ipſa olera olla legit. In eos quadrabit qui ſuum ipſorum uitium in aliud quippiam reiiciunt, Aut qui ſic ad ſcelus aliquod quaſi facti ſunt ut non poſſint non peccare. Catullus in Cæſarem, Mentula mœchatur, Mœchatur mentula certe. Hoc eſt quod dicunt ipſa olera olla legit.

Oedipi imprecatio. DCLXI.

Οἰδίπους ἀρά. Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui græca colligunt adagia citant ex Aeſchylo huiuſmodi fabulam, Eteocles & Polynices ex more patri ex unoquoq; ſacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudentiam atq; incogitantiã aruum, hoc eſt poſteriorem partem miſiſſent, ille exiſtimans id non obliuione, neq; imprudẽtia, ſed contumeliæ cauſa factum imprecationibus diris eos eſt execratus. Alii narrant Oedipum ſimul atq; cognouiſſet ſe parricidam eſſe, tum autem cum matre cõſuetudinem habuiſſe, ſuis ipſius manibus oculos ſibi eruiſſe. Quæ res ubi eius loci incolis cognita eſt, Oedipum expulerunt urbe, Ille in exilium abiens filios quod patrem in calamitate non defenderẽt execrationibus deuouit, Quæ quidem neutiq; irritæ fuerunt, Nam iuuenes mutua cæde extincti ſunt, Mater ſibi mortem conſciuit, Oedipus ipſe fulmine ictus interiit. Cuiuſmodi autem fuerint huiuſmodi imprecationes Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocũ dicere ſolitus erat ſibi τὰς ζαγικὰς ἀρὰς, id eſt tragicas execrationes occurriſſe, eſſe eã ſine domo, ſine ciuitate priuatum patria, pauperem palantem uitam in diem agẽtem, Sophocles in tyranno fingit Oedipũ ignarum etiamnum, de quo Phœbus dixiſſet exigendo, tanq; qui ciuitatem ſuis ſceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc eſt in ſe precantem, Euripides in Phœniſſis, ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀσπίδων πάτας, Diriſſimas preces precatur liberis, Verba Iocaſtæ de Oedipo, Idem in Oedipo Colonæo, ſic Oedipum imprecantem facit Polynici ut fraterna manu occideretur, uiciſſimq; occideret, Τὰς δὲ συγγενῶν ἀρὰς Ασσοι Καλοῦμαι, μήτε γᾶς ἐμφυλίου δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοσῆσαι πόλιν Τὸ κοῖλον ἄργος, ἀλλὰ συγγονᾶ χερὶ Θανεῖν κτανόντ', ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸν παρτάρου σύντονον παῖδων ἔρεβος. Et reliqua quæ ſequuntur. Hæc te ſequantur agmine imprecamina Tibi quæ imꝑcor uti neue natali ſolo Potiare bello, neue ad Argos poſtea redire liceat, immo fraterna manu Perimaris, ac uiciſſim eum dedas neci. Qui te expulit fratrem iſta uobis imprecor. Teſtorq; patrii triſte numen tartari, Horatius hoc genus imprecationis diras uocat in odis. Diris agam te dira imprecatio Nulla expiatur uictima, Huiuſmodi autem parentum in liberos deuotiones eſſe formidandas Homerus quoq; teſtatur iliados. 1. cum Phœnix narrat ſe paternis exorationibus obnoxium fuiſſe, idq; cõtigiſſe, quod illi fuerant imprecati. Carmen Homeri ſic habet, Μή ποτε γεινώσαιν οἷον ἐφέστηκεν φίλον υἱὸν Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοί δέ μοι ἐκτελέσειαν ἀσπαρὲς. Orat ne in genibus proles aliquãdo ſederet. Ex me nata ſuis, diiq; audiuere precantem. Efficimus pro opibus noſtris mœnia. DCLXII.

Efficimus pro noſtris opibus mœnia, Quadrat in tenui fortuna paruiſq; facultatibus homines, qui tamen ipſi quoq; pro rei modulo uiuunt laute, Plautus in ſticho. Quibus diuitiæ ſunt domi, Scaphiis & cantharis batrochis bibunt, Nos noſtro ſamiolo poterio, tamen uiuimus nos, tñ efficimus pro opibus noſtra mœnia, Hactenus Plautus, Itidem uulgo dicitur hodiéq;, puſillæ auiculæ puſillos nidulos conſtruunt. Omnium rerum uiciſſitudo eſt. DCLXIII.

Terentius in Eunucho. Omnium rerum uiciſſitudo eſt. Quæ ſententia ſignificat in rebus mortalium nihil eſſe perpetuum, nihil ſtabile, ſed omnia uelut æſtuario quodam fluxu refluxuq; decedere atq; accedere, Atq; his uicibus fortunæ ab illis ad alios trãſferunt imperia, opes, gloria, uoluptas, eruditio, deniq; quicquid eſt aut commodorũ aut incommodorum, Sophocles in œdipo Colonæo hĩc rerũ humanarũ uicé elegãter deſcribit, Μόνοις οὐγίγνεται, θεοῖσι γῆρας, ὃ δὲ κατθανεῖν ποτε. Τὰ δ' ἄλλα συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος. Φθίνει μὲν ἰσχὺς γᾶς, φθίνει δ' σώματος Θνῆσκει δ' πίστις, βλασταίνει δ' ἀπιστία Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὐποτ' οὔτ' ἐν ἀνδράσιν Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πῶς πόλιν πόλει. Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, ῥῖσσ' ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ Τὰ τέρπνὰ πικρὰ γίγνεται, καὐθις φίλα. Quorũ carminũ ſententiã utcũq; reddemus, Solis deis nunq; ſenecta moleſta, nec mors accidit. At reliqua miſcet

ſcet cuncta tempus impotens Terræ per hoc uis atq; robur interit. Simulq; noſtri corporis perit uigor Moritur fides, perfidia pullulat inuicem. Nec animus idem, nec eadem fragrantia Haud unquam amico durat erga amiculum Nec ciuitati in ciuitatem permanet. Siquidé his ſtatim, illis poſt puſillum temporis Iucunda, quæ fuerant amara ac triſtia, & Ingrata dudum grata fiunt inuicem. Homerus item in Iliados. Z. Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἀνδρας. Nunc his nunc illis contingit uincere. Idem iliados. Σ. Ξωὸς ἐνυάλιος καὶ ρικτανέοντα κατέκτα. Communis Mars inq; uicem perimit perimentem. Neq; uero prætereũdum hoc loco belliſſimum eiuſdem poetæ figmentum de duobus doliis, ex quibus Iuppiter uarie miſcet res mortaliũ. Carmen extat in Iliados ultimo libro, quod non ab re fuerit adſcribere. Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται οὐ δόμῳ οὐδεῖ Δώρων, οἷα δόωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων. Ὧ μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος Ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. Dolia nanq; Iouis duo ſtant in limine, plena Muneribus quæ is donat, in hoc mala, ſunt bona in illo Hinc miſcens diſpenſat acuto fulmine gaudẽs Nunc mala diſtribuens ac triſtia, nunc bona rurſum. Manaſſe uidetur adagium ab Aeſopi reſpõſo. Is enim rogatus autore Laertio quid ageret Iupiter, reſpondit, Τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινεῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ. Deprimit excelſa & tollit humilia. Euripides in Ione, τὰ θνητὰ θνητῶν ὄλεν ἐνταῦθα τῷ μένει. Eiuſmodi mortalium ſunt res, ut in eodem nihil duret ſtatu. Euripides in Icetidibus. Ὁ θεὸς πάντ' ἀναστρέφει πάλιν. Fortuna cuncta uerſat in contrarium. Theognis in ſentẽtiis. Ζεὺς γάρ θι τὸ πάλαντον ἐπιῤῥέπει ἄλλοτε ἄλλῃ, ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' ὀπάζειν ἔχειν. Nũc etenim huic libram inclinat, nunc Iuppiter illi. Vt modo ſis diues, nil modo poſſideas. In quibus uerſibus Theognis ut illud obiter indicem alluſit ad locum Homericum in Iliados. Θ. Vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorum ac græcorum fata. Fertur in eandem ſententiam huiuſmodi uerſiculus, τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. Varias uices res obtinent mortaliũ. Celebratur & hoc dictum κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, Circulus res mortalium, quod circumagantur, & uelut in orbem recurrant fortuna uerſante rotam. Item Pindarus in Therone. Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι Εὐθυμίαν τε μετὰ καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν. Quorum carminum ſenſus eſt, iucunda ac triſtia æſtus in morem uiciſſim accidere mortalibus, Homerus locis aliquot appellat ἑτερήλικεα νίκην, id eſt uictoriam alternatim, nunc his nunc illis obtingentem.

Iucunda uiciſſitudo rerum DCLXIIII.

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. Iucunda rerum omnium uiciſſitudo. Sententia prouerbialis cum ab aliis paſſim autoribus uſurpata, tum uero ab Ariſtotele ſecũdo rhetoricarum præceptionum libro, Καὶ γὰρ μεταβάλλειν ἡδύ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν, ὅτι καὶ τὸ ἀεὶ ὡσαύτως ποιεῖ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. Varietas quoq; uiciſſitudóq; iucunda. Fit enim iuxta naturam tranſmutatio. Quod autem ſemper idem ſtati perpetuiq; habitus parit ſatietatem. Vnde illud dictum eſt. Viciſſitudo rerum omnium iucunda. Vſurpatur ab eodem libro moralium eudemiorum ſeptimo. Sumptũ apparet ex Euripidis oreſte, μεταβολὴ πάντων γλυκὺ Mutatio iucũda rerum eſt omnium. Eodem alluſit Virgilius in bucolicis, Alternis dicetis amãt alterna camœnæ. Fertur & Mimus quidam in hanc ſententiam non illepidus. Nil iucundum niſi quod cõmendat uarietas. Item alter huic cõſimilis. Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt. Ea rerum natura eiuſmodi ſenſus humani faſtidium, ut nihil eſſe poſſit tam ſuaue quod non abeat in nauſeam, ſi paulo diutius utare. Nihil tam egregium quod idem diu placere poſſit. Vnde & illud Iuuenalis. Voluptates commendat rarior uſus, Varietas autem tãtam in omni re uim habet, ut commendatione nouitatis interdum & peſſima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari. DCLXV.

Inuitis uenari canibus, Hoc adagio ſignificatum eſt, non ſat fœliciter ſuccedere, quod à uolentibus extorquetur. Neq; eorum officio utendum, qui non ex animo operam ſuam nobis cõmodant, Apud Plautum in ſticho Panegyris patri interminans, ne ſe ſuámq; ſororem inuitos uiris collocet. Stulticia eſt inquit pater uenatum ducere inuitus canes. Additq; ſententiam qua metaphoram explicat, Hoſtis eſt uxor inuita quæ ad uirum nuptum datur.

Inuitos boues plauſtro inducere. DCLXVI.

Simile dictum etiam hodie perſeuerat uulgo celebratum, incommodũ eſſe bobus inuitis plauſtrum ducere. Aut inuitis equis plauſtrum agere. Videtur aũt ex Theognide ſumptum. Μήμ' ἀκέοντα βίῃ κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν ἔλαυνε. Inuitum ne me ſcutica ſtimuliſq; ſubactum Vi ſtudeas unq; ducendo inducere plauſtro. Velocem tardus aſſequitur. DCLXVII.

Κιχάνει θοῦρος ὠκὺν. Aſſequitur celerem tardus. In eum competet qui uiribus imbecillior,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

arte atq; ingenio uincit potentiorem. Natum adagium ex Odysseæ. Θ. Vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet uxorem Venerem, q; furtim cum Marte congrederetur, nec uires supperterent quibus adulterum deprehenderet, ad artes atq; ingenium confugit. Lectum suum adamantinis atq; inuisibilibus cathenulis circumuinxit, quod ubi feciſſet, foras abire se simulat. Deinde cum in arctissimis essent complexibus Mars & Venus, uinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & aduocato sole, deos omneis adhibet deprehensi adulterii testes. Quo loco Homerus, Κιχάνει δ' ὁ βραδὺς ὠκὺν ὡς κὴ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἶλεν Ἄρηα ὠκύτατον πάρ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, δι' καὶ μοι χέρσ' ὀφέλλει. Nonnunq; assequitur tardus, celeremq; citumq; Sic uti nunc Vulcanus, ut est uestigia tardus. Mauortem cœpit qui perniciſſimus unus. Cunctorum quicunq; tenent supera astra deorum. Et quanq; est claudus pede, rem tamen arte peregit. Proinde etiam debet pœnas deprensus adulter. Eodem pertinet apologus de uulpe & coruo præda eandem cursu petentibus, quã uulpes celeritate impar, ingenio sibi uindicauit. Item de cancro cursu cum uulpe certante, Item de corydo auicula, uolatu certãte cum aquila, Theognis adagium retulit, καὶ βραδὺς εὐβόλος εἶλεν ταχὺν ἄνδρα πώκων. Callidus ac tardus celerem in sectando prehendit, Aquilam testudo uincit. DCLXVIII.

Ab hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in uita Menedemi philosophi ex Achæi poetæ satyra cui titulus omphale. Ηλίσκετ' ἄραγε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχὺς Καὶ πρὸς χελώνης ἀετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. Capta est profecto celer ab imbecillibus. Et aquila tempore in breui à testudine. Hos senarios ait usurpare solitum Menedemum in eos qui secum in ciuilibus honoribus contenderent, Accipi potest per ironiam aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, & quod uiribus non potest assiduitate conficit.

Intempestiua beneuolentia nihil à simultate differt. DCLXIX.

Senarius est græcis prouerbii uice celebratus, Ακαιρος εὐνοὶ οὐλὸν ἐχθρᾶς διαφέρει. Par odio importuna beneuolentia. Quadrabit in eos qui dum officiosi studeant esse, non habita temporis ratione nocent aut molesti sunt sedulitate, Fertur & alter huic consimilis, Φίλος μὲ βλάπτων ὀλοὸν ἐχθροῦ διαφέρει. Cum nocet amicus nihil ab hoste discrepat, Huc respexit Horatius in epistolis, Nil moror officium quod me grauat. Rursum alibi, Sedulitas autem quem stulte diligit urget

Nosce tempus. DCLXX.

γνῶθι καιρὸν. Noueris tempus, Celebratur in primis inter septem sapientum apophthegmata, ac (ut alia plæraq;) pluribus autoribus adscribitur à nullo nõ usurpatũ. Hesiodus, Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. Obseruato modum, Nam rebus in omnibus illud Optimum erit si quis tempus spectauerit aptum, Huc alluſit Theocritus in Idyllio. Δ. Ἄλλα τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίνεται ὤ χειμῶνι. Verum alia æstiuo atq; hyberno tempore fiunt. Quin & Isocrates ad Dæmonicum scribit, Iniucundum in omni re esse quicquid intempestiuum sit, Adeo cunctis in negociis plurimum habet momenti temporis & opportunitatis obseruatio. Idem admonent græcorum sententiæ, Ως μέγα δ' μικρὸν ὄσσιν ἐν καιρῷ δαθεῖν. Vel maxima est pusilla res loco data, Rursus alia, καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς ἐφίεσθαι μέζον. Res bella cuncti nosse temporis modum. Præterea Pindarus, Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως πάντῃ ἔχει κόρυφαν, In omni re tẽpus fastigiũ obtinet, Itẽ illud Horatii. Dulce est desipere in loco, Tantam uim habet opportunitas, ut ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex uoluptate molestiam, ex beneficio maleficium faciat, ac contra breuitérq; rerũ omnium naturam permutet, Hæc in aggrediundo conficiẽdóq; negocio præcipuum habet momentum, ut non sine causa ueteres uideantur hanc diuinitate donasse, tametsi apud græcos mas est hic deus, appellatúrq; καιρὸς ut alio diximus loco. Latini tum occasionem tum opportunitatem uertũt. De huius simulacro cuiusmodi fingi soleat, abunde satis differit Angelus Politianus in Miscellaneis. Mihi tantum in præsentia libet Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiror. Est autem huiusmodi, Τίς πόθεν ὁ πλάστης; σικυώνιος οὔνομα δὴ τίς; Λύσιππος, οὐδὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ τί πέλει; ἐπὶ κέρα βέβηκας; ἀεὶ δοκέων. τί δὲ ταρσοὺς ποσὶν ἔχεις ἀφυῆσι; ἵπταμ' ὑπηνέμιος χειρὶ δὲ ξυρὸν τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω. Ἦ κόμην, τί κατ' ὀφρύων πλανᾶται λαβέσθαι. Νὴ Δία τ' ἀξόπιθεν πρόσθιφαλακρὰ πέλει; Τὸν δ' ἅπαξ παροιχόμενον παραδραμόντα πάλιν ποσὶν οὔτις ἐπ' ἰμείρων θρέξεται ὄξοπιθεν. Τοῖον ὁ τεχνίτης με θέλων ἀπέλασεν εἵνεκεν ὑμέων. Ξεῖνε, μὴ σὺ πρόθυρόις θῆκε δυσκαλίην. Quos uersus nos ita uertimus, non quo cum archetypo græco certaremus, sed crassiore (sicuti solemus) Minerua, planéq; ex tempore, quod uel tacente me carmen ipsum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ipſum indicauerit,uidelicet ut intelligi duntaxat poſſint,ab his qui græce neſciunt. Quæ patria artifici? Sicyon,Quo nomine? nomen Lyſippo dictum eſt,ipſe quis es loquere? Illa ego cuncta domans occaſio,cur age pinnis Inſiſtis? Voluorq; ac rotor aſſidue. Cur gemina in pedibus geſtas talaria? dicam. Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit. Quid dextræ ſibi uult inſerta nouacula? ſignum hoc Quod quauis acie ſum mage acuta docet. Tecta capillitio facies quidnã admonet? illud Quiſq; uti me, quoties offeror arripiat. Cur autem capitis pars poſticaria caluet? Quem ſemel alatis præterii pedibus. Is quanquam uolet inde cito me prendere curſu. Haud liceat ſimul ac uertere terga uiro. Hac itaq; idq; tua me finxit imagine,cauſa Hoſpes ſculptoris ingenioſa manus. Spectãdamq; domus hic prima in fronte locauit. Scilicet ut cunctos & moneam & doceam. Non ab re fuerit & Auſonianum epigramma ſubſcribere,quod ut admonet Politianus è græco uidetur effictum, quãq; cum aliis nonnullis diuerſum,tum illo potiſſimum nomine quod hic additur pœnitentia comes. Carmen ſic habet, Cuius opus? Phydiæ Qui ſignum Pallados,eius,Quiq; Iouem fecit,tertia palma ego ſum.Sum dea quæ rara & paucis occaſio nota. Quid rotulæ inſiſtis? ſtare loco nequeo Quid talaria habes? uolucris ſum,Mercurius,quæ Fortunare ſolet,trado ego cum uolui Crine tegis faciem? cognoſci nolo,ſed heus tu Occipiti caluo es? Ne tenear fugiens Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi,Dic rogo quæ ſis? Sum dea,cui nomen nec Cicero ipſe dedit, Sum dea,quæ facti non,factiq; exigo pœnas. Nempe ut pœniteat ſic Metanœa uocor. Tu modo dic quid agat tecum Si quando uolaui Hæc manet,hanc retinent quos ego præterii. Tu quoq; dum rogitas dum percontando moraris Elapſam dices,me tibi de manibus.

Olet lucernam. DCLXXI.

Τὸν λύχνον ὄζει,.Lucernam olet,De re meditata multoq; ſtudio elucubrata.Inde ductum,quod ſtudioſi ad lucernam uigilantes ſoleant elaborare,ſi quid accuratius uellent excudere, Iactatum olim in Demoſthenem,illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ὄζειν. id eſt enthymemata lucernam olere,quod omina de ſcripto diceret ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodẽ celebratur elogium,quod plus olei q̃ uini conſumpſerit,Erat enim abſtemius & ὑδροπότης,atq; extrema etiam ſenecta ad lucernulam illam ſuam exercebatur.

Ariſtophanis & Cleantis lucerna. DCLXXII.

Ariſtophanis & Cleantis lucerna,propter inſignem ſtudii diligẽtiam in prouerbium abiit. Vt is ad Ariſtophanis aut Cleantis lucernam dicatur lucubrare,qui ſummo ſtudio,exquiſitáq; cura ſingula penſitat. Varro libro de lingua latina primo.Quod non ſolum ad Ariſtophanis lucernã ſed etiam ad Cleantis lucubrem,nolui præterire,qui poetarum modo uerba ut ſignificant expediunt. Neq; fama caruit etiam Epicteti lucernula,quæ poſt illius mortem magno ære redempta eſt.

De plauſtro loqui. DCLXXIII.

Libertas ueteris comediæ eouſq; progreſſa eſt,ut nõ ſolum ciuium primates,uerum etiam deos nominatim taxaret,id quod apparet ex Ariſtophane qui in Pluto Iouem,Mercurium, Aeſculapium,reliquoſq; deos omneis cõtumelioſe tractat,Bacchum item in ranis non admodum honorifice,Quoniam autem apud priſcos illos huiuſmodi fabulæ in plauſtris agebantur à iuuenibus,ore fece collito ne poſſent agnoſci,qui magna licentia in obuium quenq; dicteria iaciebant, Inde natum adagium ὃς ἀπ' ἁμάξης λαλεῖν, Tanquam è plauſtro loqui,de his qui palam ac libere conuiciantur,Id notat Ariſtophanes alicubi dicens, οὐ μοι σκώπτης ἀλλὰ ποιήσῃς, ἅπερ οἱ ζυγοδάμοθ' οὗτοι. Ne me irriſeris,neq; feceris quæ faciunt iſti fecibus obliti dæmones. Niſi malumus hæc referre ad conſuetudinem,quæ poſterioribus etiam ſeculis durauit apud Athenienſes, Nam in feſto quod Lenæum appellant,mos erat poetas inter ſe concertare ſcriptis carminibus, ad riſum concitandum accommodatis,quæ ſedentes in plauſtris pronunciabãt,inuicem ſibi cõuicia dicentes,Sunt qui ad Eleuſinia ſacra quæ magna uocantur referunt,in quibus mulieres curru uehebantur,atq; interim dum ueherentur,mutuis conuiciis ſeſe laceſſebant,Lucianus in Ioue Tragœdo, ὃς δαιμόνων οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἀπ' ἁμάξης παῤῥησιάζεται, καὶ μάρτηλ ἀληθῆ, ὥστ' ἄτιος, ὅστε καὶ οὐκί, Vt homo nulli deorum parcit,uerum è plauſtro libere loquitur.Corripiés ſimul inſontem pariterq; nocentem,Vnde hoc ipſum ueteris comœdiæ licẽtia prouerbii quiddam ſapit, Diuus Hieronymus ad Ruſticum monachum.Ego enim neminem nominabo, nec ueteris comœdiæ licentia certas perſonas eligam atq; perſtringam. Alluſit huc opinor Ariſtophanes in equitibus, οἵ μοισὶ δ' οὐδὲν ἀπ' ἀμαξουργῶ λέγεις. Hei mihi nihil tu loqueris è plauſtrario,ſiquidem ἁμαξουργοὶ uocantur plauſtrorum fabri.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Plauſtra conuiciis onuſta. DCLXXIIII.

Eodem alluſit Lucianus cum ait Eunucho. καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασεν ἀλλήλων, At ſolida plauſtra conuiciis onuſta inter ſeſe effundebant, Loquitur de duobus philoſophis inter ſeſe contumelioſe altercantibus. Significat autem κωμῳδικῶς tantum conuiciorum quantum plauſtro poſſit uehi. Quæ quidem ipſa figura ad prouerbii naturam pertinet, cum dicemus plauſtra promiſſis onuſta, & naues pollicitis onuſtas, pro maximis ampliſſimiſq; promiſſis. Nam & ἀμαξιαῖα Græci uocant magnifica faſtuoſáq;.

Tollat te qui non nouit. DCLXXV.

Tollat te qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos eſſe nobis ſignificabimus, neq; poſt hac poſſe ab illis falli, concinne dicemus, Tollat te qui non nouit. Refertur à Quintiliano libro ſexto, Simile eſt inquit quod dicitur παροιμία Et prouerbia opportune aptata ut de homine in aquam lapſo ut alleuaretur roganti. Tollat te qui non nouit. Hæc Fabii uerba alioqui ſubobſcura uelut interpretatur Horatius in epiſtolis agens de ſcurra plano, qui ſpõte ſua ſæpe cadens, tanq; crure fracto, miſerandis uocibus prætereũtes implorabat ut humo tolleretur. Peregrinus autem quiſpiam ac doli ignarus, ſiquando alleuaturus acceſſiſſet, à ſcurra ludibrio habebatur. Verum ubi iam illius ſimulatio plæriſq; innotuiſſet, iſq; aliquando crure uere fracto tolli precaretur, nemo ſubuenit, omnibus planum ſolitos agere ludos arbitrantibus, Nimirum euenerat homini quod Ariſtotelem dixiſſe ferunt, Qui rogatus quidnam lucrifacerent mendaces? Hoc inquit ut nec uera dicentibus habeatur fides. Verſus Horatii ſunt hi. Nec ſemel irriſus triuiis attollere curat Fracto crure planum licet illi plurima manet Lachryma, per ſanctum dicat iuratus Oſirim Credite, nõ ludo crudeles tollite Claudum Quære peregrinum uicinia rauca reclamat Porro uocem hanc planus Aulus Gellius libro xvi, capi. vii. commemorat inter uerba inuſitata, quibus uſus ſit Mimus Laberius, aitq; ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine uſus eſt M. Tullius eodem ſignificatu in oratione quam dixit pro Cluentio. Eſt autem dictio græca πλάνος ſignificatq; tum erronem, tum impoſtorem, Poteſt & hoc pacto efferri adagium. Quære hoſpitẽ aut quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos à quibus aliquando ſimus deluſi, eaq; experientia facti cautiores, minuſq; creduli. Simile eſt illud Iuuenalis. Circuit & fatuos non inuenit. Nam fatui facile decipiuntur. Non abludit hinc græcũ illud ὄκ ὤνθις ἁλῶ πηξ, Non iterum uulpes, ſubaudi decipitur.

Oppedere & oppedere contra tonitrua. DCLXXVI.

Oppedere prouerbialiter pro reclamare & contemnere reperimus uſurpatum. Horatius in ſermonibus. Vin tu curtis iudæis oppedere? Ariſtophanes in Pluto, καὶ τῆς πενίας ἀντατοπορλεῖν Rurſum in eadem alibi, καὶ τῆς πενίας καταπορδεῖν. At paupertati oppedere triſti. Quod iam diuites facti pauperratem negligere poſſent. Idẽ in nubibus, καὶ βούλομαι ἀντατοπορλεῖν πρὸς τὰς βροντάς. Ac uolo contra tonitrua oppedere. Verba ſunt Socratis adorantis nubes, & contemnentis tonitrua Iouis, interpres addit de artificio quodam in ſcena repræſentari ſolito lapillis ex amphora in uas quoddam æneum præcipitatis, atq; ita tonitrui ſtrepitum inuitantibus, ut hoc ſit uelut obſtrepere tonitruis. Equidem opinor alluſum ad ueterum poppyſſandi conſuetudinem. Antiquitus enim cum fulguraret poppyſmatibus obſtrepebant, id remedio fore rati, ne quid lædеret fulgur. Ariſtophanes in ueſpis. κ' ἂν ἀφράτω τοπύζουσιν. Quod ſi fulguraro poppyſſant, unde quidam per iocum ueluti perperam imitantes aliorum poppyſmata, crepitum uentris edebant. Cyclops apud Euripidem in eiuſdem nominis tragœdia Iouis tonitruum contemnens loquitur hoc pacto, εἶτ' ἐκπιὼν γάλακτος ἀμφορέα, πέπλον. Κρούω δ' ὁσ βρονταῖσιν ἐς ἔθειν κτυπῶν. Vbi lactis epotauero amphoram, peplum quatio Iouis ex equo tonitribus obſtrepens.

In antro Trophonii uaticinatus eſt DCLXXVII.

Εσ Τροφωνίου μεμάντευται. In Trophonii antro uaticinatus eſt. De homine uehementer triſti tetricoq;, propterea quod olim creditum eſt eum qui in Trophonii ſpecum deſcendiſſet, poſtea nunquam ridere, Ariſtophanes in nubibus, Ως δείδοικ' ἐγὼ Εἴσω καταβαίνων ὥσπερ εἰς Τροφωνίου. Vt uidelicet horrui Haud aliter ac ſubiens ſpecum Trophonii. Porro hiſtoria de Triphonio uarie narratur à græcis. Quidam aiunt hunc Trophonium in ſecandis ſaxis ſummum artificem fuiſſe. Fanumq; ſubterraneũ extruxiſſe in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonii uulgo cognominatum eſt nimirum ab artifice. Dein qui ſciſcitarentur oracula, in aditu ſpecus ſedere ſolitos nudos, atq; inde flatu quodam abripi ſub terram. Geſtare autem ſecum placentas quaſdam, quas lemuribus & ſerpentibus occurrentibus obiicerent. Deinde percepto oraculo rur-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſus per alium hiatum in terram reſtitui, Alii narrãt hoc pacto, Agamedes Stympheli quæ eſt Arcadiæ pars rex erat. Is uxorem duxit Epicaſten, cuius filius erat Trophonius, Ii eius tempeſtatis mortales omneis artificio ſuperabant, ac delphicum templum extruendum receperant, atq; in Helide ærarium quoddam condiderant Augeæ, ubi aurum ſuum reconderét. Qui poſtea ſoluta lapidis cuiuſdam commiſſura, quam in hoc ipſum reliquerant, noctu ingreſſi, pecuniam furari conſueuerunt, ſocio Gercione Agamedis germano, atq; Epicaſtæ filio, Quæ res cum uehemẽter perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, ut Dædalus Minoem fugiens ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas, ut arte quapiam fures hos inueſtigaret, At Dædalus laqueos quoſdam ſummo artificio conſtituit. Quibus Agamedes captus eſt. Id conſpiciens Trophonius non eſſe effugium capite Agamedis amputato ne poſſet agnoſci quis eſſet, una cũ Gercyone Orchomenon aufugit, Hos cum Augeas autore Dædalo perſequeretur, & illinc aufugerũt, alter nempe Gercyon Athenas ut teſtatur Callimachus in Arcadiam, alter uero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato ſibi domicilio ſubterraneo per oẽm uitã perſeuerabat. Quo defuncto uulgo creditum eſt illic certa reddi oracula, ac Trophonio perinde ut deo ſacrificari cœptũ. Quidam aiũt Agamedem & Trophonium Dædali opera ſuffuratos aufugiſſe, & Trophonio fugienti terram hiatu diductam uiuumq; abſorbuiſſe circa Lebadiam. Aliquot poſt annis cum Bœoti peſtilẽtia laborarent. Conſultum oraculum reſpondit, Trophonii manibus honorem habendum eſſe. At illi cum eſſent ignari ubi nam terrarum illius eſſet monimẽtum, apum indicio repererunt. Nam ubi eas cõſpicerent è cauo quodam ſubſcatentes coniectarunt eum eſſe locum. Quare uiſum eſt aliquem in id antrum demittere qui rem exploraret, Quidam igitur ingreſſus duos dracones obuios habuit. Quibus obiectis offis mellitis illæſus euaſit. Vnde & mos inoleuit ut antrũ Trophonii ſubituri placentas aliquot ſecũ deferant. Prius q̃ aũt ſubirent certis diebus cerimoniis præſcriptis luſtrabantur, pure interim agentes, deinde ſtola ſacra ornati deſcendebant, haſtas manu geſtantes, ut aiunt nõnulli, quo uim ſerpentium depellerent. Recentiores ita tradũt. Trophonium uirum quempiam fuiſſe ſupra modum gloriæ famelicum, Empedocliq; ſimilimum, extructóq; ſibi ſubterraneo domicilio oracula reddidiſſe, deinde ubi ille fame interiſſet, genium quendam in id immigraſſe, atq; oracula reddere perrexiſſe, poſt ſuperſtitione mortalium plureis in id antrum demiſiſſe ſeſe, ac dies complureis fuiſſe commoratos. Quæ quidem Trophonii fabula mihi adeo uidetur ſimilis ei quæ de Patricii antro quod eſt in Hybernia ferf, ut altera ex altera nata credi poſſit. Tametſi nõ deſunt etiam hodie permulti, qui deſcẽdant, ſed prius triduano enecti ieiunio, ne capite ſano ingrediantur. Qui deſcenderunt aiunt ſibi ridendi libidinem in omni uita ademptam. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium ſuperſtitionum inſectator, per cuius antrum & Menippus ſe iocatur ab inferis rediiſſe. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione. Τί θέσπισμ' ἐκ Ζοφωνίου φέρεις, Quod ex Trophonii refers oraculũ, Item in eadem. Σηκοὺς δ' ἀνοίξεις Ζοφωνίους. Quæ nos de Trophonii antro retulimus, partim ex Ariſtophanis interprete, partim ex Zenodoto ſumus mutuati.

Excubiarum cauſa canens, DCLXXIX.

Φρουρᾶς ᾄδων. Excubiarum gratia canens. Dicebatur olim in hominem uigilantem ac diligentem, Inde ductum quod qui excubias agunt, canere conſueuerunt, ueluti uigiliarum tedium cantu ſolentur, uel ne interim obdormiſcant, Sic aũt Strepſiades in nubibus Ariſtophanis, male acceptus in ſchola Socratis, Φρᾶδμα γὰ χρήματα φράδμη χροιὰ. Φρούδμη ψυχή, φρουδμὴ δ' ἐμβὰς καὶ πρὸς ῥύπις ἔτι θῖσι κακοῖσ φρᾳρᾶσ, ὀλίγα φᾶδδα γεγένημαι. Caſſi nummi, caſſuſq; color Caſſa eſt anima, caſſæ ſoleæ, Hiſq; malis accedit & illud Dum canto uigil pene interii. Effertur autẽ bifariam paroemia, φρᾳρᾶς ᾄδων καὶ φρουρὸς ᾄδων. Alluditur ad hanc uocem φρᾶδος, quæ ſignificat caſſum & inanem. Sale emptum mancipium DCLXXX.

Αλῶνη ὠνὴν ἀνδρἀποδον. Sale emptum mancipium. In barbarũ quẽpiam ac uilem homuncionẽ olim dicebatur. Nã negociatores olim in mediterraneã ſalem importãtes mancipia reportabãt à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos mancipia ſale cõmutare. Vnde comicus quidã, Ὀρὰξ ὠνούμενὸσ ἦ πρὸσ ἅλοσ πραθείσ. Ceneroſus es Thrax ſale redemptus ſcilicet. Huiuſmodi ferme referuntur à Zenodoto. Salis onus unde uenerat illuc abiit. DCLXXXI.

Αλῶν δὲ φόρτοσ ὅθεν ἦλθεν ἐκεῖθ' ἔβη. Sal abiit illuc unde demanauerat. Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeant. Aut in eos quibus male parta male diſpereunt. Natum adagium ab euentu. Negociator quidam nauem onuſtam ſale uehebat, nautis dormitantibus in fluxu aquæ marinæ ſentina uehementer adaucta, & ſalem uniuerſum ſoluit ac corrupit, & nauem ipſam de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

merſit,ita q̃ quod ex aqua marina natum fuerat(Nam hinc concreſcit ſal)in eandem denuo liquefactum eſt. Salem uehens dormis. DCLXXXII.

Fertur & his uerbis adagium ex eodem euentu natum,ἅλας ἄγων καθεύδεις.Salē portans dormis.Quadrabit in eum qui in re periculoſa ſocorditer atq; indiligēter agit,propterea q̃ ſal influxu ſentinæ facile corrumpitur. Male parta male dilabuntur. DCLXXXIII.

Reſpondet ſuperiori ſententiæ quod eſt in ſecūda Ciceronis Philippica.Sed ut eſt inquit apud poetam neſcio quem,Male parta male dilabuntur.Quod autem de autore dubitat Tullius, Eſt apud Plautum,Male partum male diſperit.

Qui ſeſe non habet,Samum habere poſtulat. DCLXXXIIII.

Ος αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει σάμον θέλει,Qui ipſe ſeſe non habet Samum cupit, In eos conuenit qui impudenter quippiam poſtulant. Aut qui minora curant maiorum negligentes,Natum ex hiſtoria quapiam,cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis laconicis. Athenienſes urbe uictori tradita poſtularunt,ut ſamum duntaxat ſibi relinqueret,Atq; is reſpondit ad hunc modum Cum ueſtri fueritis tum alios habere poſtulate. Atq; hinc ducta paroemia, Ος αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει σάμον θέλει.Qui ſemetipſum non habet ſamum petit.

Occultæ muſices, nullus reſpectus DCLXXXV.

Occultæ muſices nullus reſpectus,Græcis quōdam celebratum adagium.Cuius ſenſus eſt q̃uis egregias ingenii dotes ſi non proferas,perinde eſſe quaſi non habeas,Quo uidetur alluſiſſe Perſius cum ait,Scire tuum nihil eſt,niſi te ſcire hoc ſciat alter.Extat & in hebræorum prouerbiis ſimile quiddam.Scientiæ recōditæ & theſauri abſtruſi nullam eſſe utilitatem.Hoc noſtrum refertur à Suetonio in uita Neronis imperatoris.Quem ſcribit imperatoriæ dignitatis oblitū, uſq; adeo muſices ſtudioſum fuiſſe,ut non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices,uel conſeruandæ uel agendæ uocis gratia factitarēt,uerum etiam in ſcænam prodire concupiuerit,ſubinde inter familiares græcum prouerbium iactans,occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum. Vſurpat idem A.Gellius libro noctium duodecimo. Noſti inquit magiſter uerbum illud ſcilicet uetus,egregiam muſicam quæ ſit abſcondita eam eſſe nulli rei.Vſurpatur à Luciano in Harmonida, Οὐδεὶς γὰρ ὄφελος ἀποῤῥήτου φασὶ καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς. Nulla enim utilitas occultæ quemadmodum prouerbio dicunt & abſtruſæ muſices,Sunt autem nonnulli mortales, qui uel natiuo quodam ingenii uitio uel data etiam opera quæ ſciunt diſſimulant,& aliis grauantur impertire,His illud nonnunquam euenire ſolet ut pro indoctis negligantur.

Ficulnus DCLXXXVI.

Lignum ficulnum,ut fragile atq; ad omnia ferme inutile prouerbiis aliquot locum fecit. Nā Ανδρα σύκινον.i.uirū ficulnū appellant mollē atq; inutilem. Vt Theocritus in Ergatinis. Μὴ παρειῶντις εἴπωι σύκινοι ἄνδρ' ὀλέσθαι ἀπώλεσε χ' ὅρος ὁ μισθός, Ne quis præteriens dicat uiri ficulni,hæc quoq; merces periit.Apud Ariſtophanem in fucis quidam interrogat,τίνος ξύλου σὺ.i.cuius ligni tu? Reſpōdetur σκίνα.i.ficulni.Quo loco monet interpres ex ficulno ligno fumum exiſtere acerrimum ac moleſtiſſimum.Apud eundem in Pluto Sycophāta minatur.Si quem nactus eſſet ſuæ ſortis uirum ficulnum ulturum iniuriam, Ἐὰν δὲ σύζυγον λάβω τινὰ καὶ σύκινον, Si quempiā nanciſcar eiuſdem uirum Iugi atq; ficulnum. Rurſum apud eundem in eadem fabula, Καὶ σύκινον τὸν ἰσχυρὸν ὄντα θεὸν Ἐγὼ ποιήσω τιμώρου δοῦναι δίκην. Equidem ficulnum ac præpotentē iſtum deum Compulero pœnas hoc die dependere. Ficulnum deum appellās imbecillum ac nullarum uirium.Huc alluſit Horatius cum Priapum ita loquentem facit. Olim truncus eram ficulnus inutile lignum. Ac paulo poſt,Pepedi diffiſſa nate ficus. Ficulnam mentem dixit Lucianus, Εν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον Χωλὴν μὴν ἔχων σ' σύκινην γνώμην. Claudam habens ac ficulnam mentē.Eodem reſpexit Alexander Pſeudomantis libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius precii philoſophum ſignificās.Et σύκινη ἐπικουρία. ficulnum auxilium,pro inualido atq; inutili.Ariſtophanes in Lyſiſtrata, Ος ἦν ἀν ἡμῖν σύκιν' ἐπικουρία,Et σύκινη μάχαιρα, Ficulna machæra pro calumnia,Et σύκινη νεώς,ficulna nauis,pro uili minimiq; precii nauicula.

Lupi illum priores uiderunt. DCLXXXVII.

Lupi illum priores uiderunt.In raucum dicitur & cui uox repente ſit adempta, feſtiuius dicet in eos qui metu alicuius obticeſcunt alioqui feroces.Virgilius in ægloga cui titulus Mœris Vox quoq; Mœrim Iam fugit ipſa lupi Mœrim uidere priores. Seruius admonet phyſicos autores eſſe,ineſſe eam uim lupis,ut ſi quem hominem priores uiderint ei uocem adimant. Neq; de ſunt philoſophi, qui huiuſce rei cauſam reddere conantur. Socrates apud Platonem rem ad

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

allegoriam uertit dicens Thraſymachum ſibi uocem adempturum fuiſſe,ni forte fortuita prior illum conſpexiſſet.Theocritus in Idyllio .ε. οὐ φθήξῃ λύκον ἔδρις.Edere non poteris uocem lupus eſt tibi uiſus,Illud interim obſeruatione dignum, Theocritum uertiſſe ſententiam, negans eum proloqui poſſe,non qui à lupo ſit uiſus,ſed qui lupum uiderit.

Quæcunq; in ſomnio uidentur DCLXXX.

Οσσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις.Quæcunq; per ſomnium uides.De uotis immodicis dicitur.Nam quic quid optaris,id ſomniare contingit quibuſlibet,ſicuti Mycillus ille Lucianicus diuitem ſe ac præ potentem ſomniat.Et infimæ ſortis homines nonnunq; reginarum coniugium ſomniãt. Paſtor quidam apud Theocritum in ægloga nona, Ἐχω δέ τι ὅσ' ἐν ὀνείρῳ Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄις, πολλὰς δὲ χιμαίρας. Poſſideo,quæcunq; ſolent ſub nocte uideri Complureis & oues, multas idem ipſe capellas. Bona Porſenæ. DCLXXXI.

Bona Porſenæ,quæ uelut ab hoſtibus erepta paruo ueneunt.Eam appellationem Liuius ſcribit ad ſuam uſq; ætatem duraſſe.Putatq; inde natam quod in bello ſoleant bona Porſenæ uenire Romæ,eaq; conſuetudo unam cum titulo perſeuerarit,& in pace,uel id quod eſt uero proximũ quod Porſena diſcedens ab ianiculo,ex fœderis lege,caſtra opulenta conuecto ex propinquis ac fertilibus Hetruriæ aruis commeatu,Romanis dono dedit inopi tum urbe ab longinqua obſidione.Ea deinde ne populo immiſſo diriperentur,hoſtiliter ueniſſe,bonáq; Porſenæ appellata gratiam muneris magis ſignificante titulo,quã auctionem fortunæ regiæ fortaſſe,non inepte dicet in res,quæ dono cuiuſpiam,aut fortunæ commoditate citra noſtram operam contingũt. Nam Liuius non indicat uſum adagii. Leonina ſocietas. DCLXXXII.

Leonina ſocietas eſt,cum omne cõmodum ad unum aliquem redit,reliquis ui fraudatis quaſis ferme ſolet eſſe cum regibus,aut præpotentibus plebeiæ ſortis hominibus, Extat in pandectis in quibus ex Vlpiano refert Ariſto Caſſium reſpondiſſe,ſocietatem talem coiri non poſſe,ut alter lucrum tantum,alter damnum ſentiret,& hanc ſocietatem leoninam ſolitum appellare. Cæterum Caſſianam appellationem haud dubium prouerbialem,ex Aeſopi græci apologo natam apparet,qui talis circunfertur.Leo aſinus & uulpes ſocietatem inierãt,ut quod uenatu cœpiſſent, id in commune partirentur.Prædam ubi erant nacti,leo iubet ut aſinus partiatur.Ille ut eſt ſtolidus in treis æquas portiones diſtribuit.Qua gratia mox indignatus leo q; cæteris æquaretur,aſinum adortus dilaniat,Reſtabat uulpes,Eam de integro partiri iubet,illa totam ferme prædam leoni attribuit,ſibi uix paucula quædam ſeruans,Leo comprobata diſtributione rogat,quis nam illam artem partiendi docuiſſet.Et uulpes,calamitas inquit aſini.

Ex tripode. DCLXXXIII.

Ἐκ τοῦ τρίποδος.Ex tripode.Dici ſolitum de his quæ uehemẽter uera atq; indubitata uideri uolumus.Effertur uarie adagium, ὡσ ἐκ τρίποδος,tanq; ex tripode dicta, Τάδε ἐκ τρίποδος. Hæc ex tripode dicta.i.certiſſima,perinde quaſi ex Apollinis oraculo profecta.Tranſlatum à tripode uel delphico uel Pythico.Nam hæc duo oracula quondam ſummam fidem apud mortales obtinuerunt.De Pythio teſtatur Strabo libro geographiæ nono fuiſſe quondam celebratiſſimum,idq; liquere theſauris ingentibus inibi conſtructis,in quos ſacræ inferrentur pecuniæ, tum operibus præſtantiſſimorum artificum.Deinde ludis pythicis illic celebratis,deniq; innumerabilibus oraculis quæ mandata literis extarent tripodem ita deſcribit.Autores inquit certi memorant,diuinum ipſum domicilium profundam & curuam eſſe ſpeluncam,non admodum lato patentem ore.Atq; hinc auram reddi ſacro efflante numine,Exceſſum autem oſtio imminere tripodem, quem ſimul atq; Pythia uates inſcenderit,hauſto diuinationis ſpiritu reſponſa ædere,partim metro,partim oratione libera.Comicus Oraculum Apollinis non uerius fuerit.Plato libro de legibus xii.Ne ſi Pythius quidem affirmauerit. Quin illæ quoq; figuræ prouerbium reſipiunt. Quicquid dixerit oraculũ uideri uult.Quicquid dixerit legem eſſe uult.Et ſtoicorũ δόγματα.i.decreta, Et quod apud Plinium de medicis ait Cato.Et hoc puta uatem dixiſſe.i.exiſtima uerũ fore quod dixi.Ipſe Plinius alibi,Vtinamq; falſum hoc & non à uate dictum quamplurimi iudicent.

Folium Sibyllæ. DCLXXXIIII.

Folium Sibyllæ,apud latinos eandem uim obtinet,Iuuenalis.Credite me uobis folium recitare Sibyllæ,id eſt rem indubitatam,Ariſtophanes in pace. οὐ μετέχω ῥητῶν, οὐδὲ πατὴρ ἔφη σίβυλλα. Haud equidem agnoſco,neq; enim canit iſta Sibylla.Ductum adagium à Cumana Sibylla,Cuius oracula cum primis celebrantur.Huic autem mos erat ut teſtatur M.Varro in palmarũ foliis oracula ſcribere, Quod ſecutus Virgilius in tertio æneidos.Inſanam uatem aſpicies, quæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rupe ſub una Fata canit,foliiſq notas & carmina mandat Quæcunq in foliis deſcripſit carmina uirgo Digerit in numerum,atq antro ſeclusa relinquit, Illa manent immota locis,neq ab ordine cedunt. Item in ſexto.Foliis ne tantum carmina manda Ne turbata uolent rapidis lu dibria uentis.

Frater uiro adſit. DCLXXXV.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. Frater uiro adſit. De fido auxilio dici ſolitum,propterea quod in rebus periculoſis uix unq frater ſolet fratri deeſſe.Apud Platonẽ ſecundo de rep. libro. Adamantus Glauconis aduerſus Socratem diſputantis partes excipiens,Nondũ inquit Socrates ſatis hac de re diſſertum,Cur ita?Nempe quia id nondum eſt dictum,quod maxime dictum oportuit.Tũ Socrates,frater adeſto uiro,ut habet prouerbiũ, quare tum ſi quid hic p̃termiſit adiuua.Idem ex Homero ſumptum adagium teſtatur in Protagora, ubi Socrates Prodicum aduocans ut Simonidem eiuſdem ciuitatis hominem a Protagoræ calumnia tueatur. Videor equidẽ inquit aduocare te,quemadmodum ait Homerus Scamandrum ab Achille obſeſſum Simoentem ad uocaſſe,Φίλε κασίγνητε θείος ἀνδρὸσ ἀμφοτέροι πόρ χάρμαι,Frater amice hominis pariter cõpeſcere uires Ambo huius ſtudeamus.Eſt autẽ is locus in Iliados φ rurſum iliados Ψ.Similiter Hector iam impar Achilli Deiphobum fratrẽ inuocat uti ferat ſuppetias,Δηίφοβον δ' ἐκάλειλοὺκαὶ ἀνίδε μακρὰν ἀύσας.Deiphobum fratrem intento clamore uocabat.A quo cum deſtitueretur,diem fatalem adeſſe intellexit. Plutarchus in uita Cæſaris refert Caſcam Cæſare retinente gladiũ fratris auxilium imploraſſe,idq uerbis græcis.

Ne temere Abydum DCLXXXVI.

Μὴ εἰκῇ τῷ ἄβυδον Ne temere Abydum,ſubaudiendum nauiges.Ne quod graue periculũ ſuſcipias ſine cauſa idonea. Nam periculoſa erat in Abydum nauigatio,propter fretum ſæuũ atq aſperum,in quo periit Leander amaſius Herus,qui quidem haud ſcio an prouerbii præbuerit occaſionem.

Vna hirundo non facit uer. DCLXXXVII.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ,Vnica hirundo non efficit uer.i.unus dies non ſat eſt ad parandã uirtutẽ aut eruditionem.Aut non unum aliquod benefactum benedictúm ue ſufficit ad hoc ut uiri boni aut boni oratoris cognomen promerearis,plurimis enim uirtutibus ea res conſtat.Aut ut certum aliquid cognoſcas,non ſatis eſt unica coniectura.Quod ſi permultæ conueniant, tum demq probabilis fuerit coniectura.Siquidem fieri poteſt,ut una quæpiam hirundo caſu maturius appareat.Sumptum ab hirundinis natura quæ ueris eſt nũcia,Nam hyeme deuolat.Vnde Horatius.Zephyris & hirundine prima,de primo uere ſentiens, Ariſtoteles libro moralium primo,Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα.Ver enim nec una hirundo facit,nec unus dies.Et beatum eodẽ modo fœlicem ue nec unus dies,nec breue efficit tempus,Ariſtophanes in auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν ὄκ ὀλίγον χελιδόνων.Multa uidetur opus habere hirundine, Interpres indicat alluſum ad prouerbium.μία χελιδὼν ἔαρ ὸ ποιεῖ.Huic affine uidetur illud Sophocleum in Antigona. Πόλισ γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρὸσ ἔσθ' ὑὸσ. Nanq unius quæ ſit uiri haud eſt ciuitas.

Da mihi mutuum teſtimonium DCLXXXVII.

Δάνειζέ μοι μάρτυρίαν. Da mihi mutuum teſtimonium,id eſt da mihi tuum teſtimonium recepturus itidem meum,ſiquando deſiderabis.In eos recte iaciendum,qui ſe mutua talione laudant ac prædicant,aut qui mutuo ſtudio ſibi inuicem ſuffragantur,aut qui ad gratiam teſtificantur neglecta religione.M.Tullius pro L.Flacco.Repudians eleuanſq græcorum teſtium fidẽ,Veruntamen inquit hoc dico de toto genere græcorum,Tribuo uel literas,do multarum artium diſciplinam,non adimo ſermonis leporem,ingeniorum acumen,dicendi copiam,deinde ſi qua ſibi alia ſumunt,non repugno teſtimoniorum religionem, & fidem nunquam iſta natio coluit,totiuſq huiuſce rei quæ ſit uis,quæ autoritas,quod pondus ignorant,Vnde illud eſt, Da mihi teſtimonium mutuum? Non gallorum,nõ Hiſpanorum putatur.Totum iſtud græcorum eſt,ut etiã qui græce neſciũt,hoc quibus uerbis à græcis dici ſoleat ſciant.Quibus ex uerbis M.Tullii ſatis liquet adagium hoc,ætate illa multo fuiſſe tritiſſimum.

Mutuum muli ſcabunt. DCLXXXVIII.

Mutuum muli ſcabunt.Vbi improbi atq illaudati ſe uiciſſim mirantur ac prædicant.Tranſlatum à mulis,qui ſicuti reliqua iumenta ſeſe inuicem dentibus ſcabere ſolent; Citatur hic titulus mutuum muli ſcabunt,à Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M.Varronis mirum ni prouerbialis,Auſonius in altera præfatione monoſyllaborum. Sed ut quod per adagionem cœpimus,prouerbio finiamus,mutuo muli ſcabunt.Meminit huius & Varro libro de lingua latina tertio.Quanquam is locus eſt fœdiſſime deprauatus,non temporum modo culpa, uerum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rum etiam impreſſorũ iſtorum uulgarium,quibus hoc unice propoſitum uidetur, ut omnes bò nos libros radicitus extinguant.Sic autem legitur,Amicà Philoptorus,eius qui ſenex puerum di cit puſum,puellam puſam,ſic fiet mutuam mulinam. Arbitror legendum mutuũ muli.Vt ſub audiatur ſcabunt.Symmachus in epiſtola quadã,Mutuum inquit ſcabere mulos,cui prouerbio ne uidear eſſe confinis, præconium uirtutum tuarum,preſſo dente reſtringo. Nõ uidetur autem adagium recte accipi poſſe niſi malam in partem,ueluti ſi indoctum indoctus,deformem defor mis,improbum improbus uiciſſim laudaret. Cuiuſmodi fabulã meminit Horatius de duobus fratribus,qui ſe mutuum ſcabebant,ac mutuo officio alterum alter uiciſſim efferebãt laudibus. Frater erat Romæ cõſulti rhetor,ut alter Alterius ſermone,meros audiret honores. Grac chus,ut hic illi foret,hic ut Mutius illi. Idem poetas indoctos notans,qui tamen inuicem ſe reci tantes audiebãt ac laudabãt.Diſcedo Alcæus puncto illius,ille meo quis?Quis niſi Callimachus?

Tradunt operas mutuas. DCXCVII.

Huic confine eſt Terentianum illud ex Phormione,Tradunt operas mutuas.De adoleſcenti bus,qui ſe uiciſſim in peccatis defenderẽt.Tranſlatum uidetur ab agricolis uicinis,qui mutuam inter ipſos operam accommodare ſolent.Aut ab artificibus,qui mutua nõnunq; utuntur opera.

Senes mutuum fricant DCXCVIII.

Huc pertinet & iocus ille in prouerbium uerſus de ſenibus mutuo ſe fricantibus. Narrat autẽ fabulam Aelius Spartianus in Adriani imperatoris uita.Is Adrianus in balneo ueteranũ quem piam ſeruuli penuria ſeſe marmoribus affricantem cõſpicatus,eum & ſeruulis aliquot, & ſumpti bus donauit.Quod reliqui ueterani fœliciter ceſſiſſe uidentes,cœperũt & ipſi cõplures ſub oculis imperatoris ſeſe marmoribus affricare,ut hoc modo principis elicerent benignitatẽ. At ille euo catis ſenibus iuſſit,ut alius alium uiciſſim defricarent,atq; ita pueris nihil opus fore.Is iocus po ſtea in uulgi fabulam ceſſit.Celebratur & Scipionis Aemyliani apophthegma,iumenta q; manibus careant alieno egere frictu. Quo ſignificatum eſt,eos qui res egregias gerere non poſſunt egere præcone,quo famam ſibi cõparent. Fricantem refrica. DCIC.

Τὸν ξύοντα ἀνξύειν. Scalpentem uiciſſim ſcalpe.Refertur in Diogeniani collectaneis, Par eſt de merente bene,bene mereri,& officium officio penſare.Suidas ab aſinis metaphoram tranſla tam exiſtimat,inuicem morſicantibus,& in utrãq; partem dici poſſe,qui ſe mutuis officiis adiu uant,aut qui mutuis contumeliis afficiunt.In quam ſententiam celebratur & Mimus ille non il lepidus Senecæ titulo ſed falſo,Aß altero expectes alteri quod feceris,Ariſtides in communi de fenſione quattuor oratorum. Τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν καὶ ῥῖς ὄνοις ἡ παροιμία; ὅπου δόλωσι, σοφι κλέα δὲ κἂν ῥῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ ῥῖς ὄνοισ εἰκάζειν φῶκον ἂν ἐμεῖδάν.Scalpenti inuicem ſcalpere, etiam aſinis uidelicet tribuit prouerbium,Porro Themiſtoclem cum leonibus magis q; cum aſi nis eſſe conferendum dixerint Homerici.Huc pertinet illud χεῖρ χεῖρα νίζει.i.manus manum la uat,quod citat in Axiocho Plato, Διὰ παντὸσ ὴ ἔθας ὄδιν αὐτῷ φρονεῖν ῥ Επιχάρμειον. Α δὲ χεῖρ τὰν χεῖρα νίζῃ, δόστι κἠ λάβε τι.Abluit manum manus,da aliquid & aliquid accipe.Quod idem alio loco citauimus,ſed aliter,uidelicet hominis eruditiſſimi Rudolphi Agricolæ autoritatem ſecuti,qui κνίζει non νίζει legebat.Quanq; equidẽ in exemplaribus quæ adhuc uidere cõtigerit νίζει ſcriptum uideo.Cuius rei uiſum eſt cõmonefacere lectorem,ne quis hoc nomine mihi calumniã ſtruat,q; temere Platonis ſcripturam inuerterim.Quantum autem ad ſententiam pertinet,nihil omnino refert νίζει legas an κνίζει, quãdoquidem ut manus manui mutuum præſtat officium la uando itidem & ſcalpendo. Fuit & Mandroni ficulna nauis. DCC.

Εγένετ καὶ μάνδρωνι σνκίνη ναῦς.Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici ſolitum qui præter meritum ad fœlicitatem atq; opes euecti priſtinæ conditionis non meminerunt,ſed præſenti re rum ſucceſſu inſolentius abutuntur,ita ut fere mos eſt ῥῖς νεοπλούτοις.i.iis qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ cõditione prouehuntur.A Mandrone quodam ſumptum,qui indignus & im merens ex nauicularío factus eſt imperator,Nauim autem ficulnam per contemptũ dixit, Nam ficulnum in genere uocant græci,quicquid imbecille ac contemnendum ſignificare uolunt.

Ne my quidem facere audet. DCCI.

Qui metu non auderent hiſcere,ii quondam negabantur my facere audere, Refertur adagiũ à Varrone libro de lingua latina tertio.Putat enim ille muſſare uerbum deductum à my, literæ uocabulo,quaſi μύζειν. Propterea q; muti non amplius ſonare queant q; my. Eſt enim ea litera maxime omnium muta,præſertim in fine,mire os cõtrahens & occludens,Verba Varronis ſunt hæc,A quo idem dicit quod minimum eſt,neq; ut aiunt μῦ facere audent, Videtur eſſe carmen

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ennianum. Nam hunc paulo ſuperius citauerat. Dicit quod minimum eſt, neq; ut aiunt my facere audent. Eſt autem græcis μυζέω, tum fugo, tum naribus uocem reddo. Ariſtophanes Τί μύζεις, πάντα τε σοὶ κατὰ νοῦν καλῶς, Quid muſſitas? peracta ſunt cuncta optime. Et apud latinos mutire ac muſſare eſt tacite ferre, & quaſi uocem abſorbere. Terentius. Muſſitanda iniuria adule ſcentium. Virgi. Muſſat rex ipſe Latinus. Apud Ariſtophanem in equitibus, duo priuatim apud ſe queſtur quædam de uitiis ciuitatis ſenariũ hũc cõcinunt. Μὴ μῦ μὴ μῦ μὴ μὴ μῦ μῦ μῦ μὴ μῦ μὴ μῦ, Ex quo licet coniicere hanc eſſe uocem loqui formidantium. Ne gry quidem. DCCII.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται. Ne gry quidem loquitur, hyperbole item prouerbialis apud græcos, pro eo quod eſt ne tantulum quidem. Nam gry minimum quiddam ſignificat, aut ſordes unguium rem uidelicet uiliſſimam. Aut uocem ſuillam quam edere ſolent ii qui grauantur ſermone reſpõdere, aut nomiſma minutiſſimũ. Ariſtophanes in Pluto, Καὶμὲ προσδιάζεται. Καὶ ταῦτ' ἀποκρινομένου δ' οὐδὲν οὐδὲ γρῦ. Meq; ui ſubigit ſimul, Atq; interim rogatus, hæc quid ſibi uelint Prorſum nihil reſpondet, at ne gry quidem. Hinc & uerbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula, γρύζειν ἢ γρῦ θλιβέντων ὧν καθάρματε. Philoſtratus in uita Apollonii, Οὐδαμοῦ ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπὸ τῶν ἀκουόντων γρύξαι, haud quaq; locutus eſt neq; adduci potuit, ut uel hiſceret. Huius uocis uſus admodum frequens eſt apud Ariſtophanem. Pili non facio. DCCIII.

Eſt latinis hæc familiaris hyperbole. Non facio pili. Ne pilo quidem melior, cum minimum quiddam momenti ſignificant, Catullus, Nõ faciunt pili cohortem, Cicero ad fratrem, Ego eñ ne pilo quidem minus te amabo, Idem, Interea & Cappadocia ne pilum quidẽ. Tametſi in uulgatis exemplaribus pileum hoc loco ſcriptum eſt, Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non eſt in ore, Pili uilitas etiam græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος πιχὸς, dignus pilo, Quo durior erit tranſlatio, hoc uenuſtior. Nam pili non facio, præter hyperbolen, nihil penè habet figuræ, At ne pilo quidem doctior. Ne pilo quidem iniucundior, Ne pilo quidem honoratior, atq; id genus orationes, quoniam paulo longius recedunt à ſimplici ſermone, pluſculum accipiunt gratiæ. Nauci non facio. DCCIIII.

Nauci eſſe & naucifacere, pro eo quod eſt nihili eſſe & nihili facere ſæpicule apud Plautum reperietur, Quid autem nauci ſignificet ſeruus quidam Plautinus cum crebrius ea uoce eſſet uſus tamen ſcire ſe negat. Plautus. Qui homo timidus erit, in rebus dubiis nauci non erit, Grammatici quidam inter quos Pompeius Feſtus aiunt nauci ſignificare nucis putamen, aut oleæ nucleum, aut eam membranulam quæ uiſitur in medio nucis iuglandis interſita, deniq; rei cuiuſuis putamen, quod græci πεῖλημα Nauci uocatum exiſtimant, Quidam à uoce græca deducunt νάκη, quod declarat pellem caprinam. Flocci non facio, aut flocci facio. DCCV.

Eadem ratione dictum eſt. Flocci facere, & ne flocci quidem facere, pro eo quod eſt ne tantuli quidem facere. Eſt autem floccus particula lanæ, quæ inutilis à uellere diuellitur atq; euolat, aut certe ſimile quiddam nullius momenti. Exempla paſſim apud autores ſunt, ut non uideatur operæprecium hoc inculcare loco. Huius non facio. DCCVI.

Ad hanc formam pertinet illud Terentianum ex adelphis. Huius quicq̃ non faciam. Donatus admonet eſſe λεκιθικὸν. i. demonſtrãtis, aut floccum, aut ſtipulam, aut ſummum digitum, aut huiuſmodi quippiam. Vitioſa nuce non emam. DCCVII.

Adud Plautum eſt. Vitam tuam uitioſa nuce non emam, pro eo quod eſt ne minimo quidem Et uulgo dicimus caſſa nuce non emerim, & putamine nucis non emerim. Ariſtophanes in pace, Οὐκ ἂν πριάμην οὐδ' ἂν ἰχάδος μιᾶς. Non emerim nec unica quidem nuce.

Ne teruncium quidem inſumpſit. DCCVIII.

Eſt aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruncii, quod apparet eſſe genus minutiſſimi nomiſmatis, ad Atticum. Atq; etiam ſpero toto anno imperii noſtri Terũcium ſumptus in prouincia nullum fore. Plautus in cap. duo. Neq; ridiculos iam teruncifaciunt, Quemadmodum græci dicunt ἡμιοβόλιον. pro re uiliſſima. Homo trioboli DCCIX.

Itidem Plautus hominem trioboli dixit pro nequiſſimo, planéq; nullius precii. A nummo minutiſſimo. Conſimili figura dixit Ariſtophanes in ueſpis. Τειχοινίκων ἐπῶν, ἀντὶ τοῦ ὀβελῶν.

Homo treſſis. DCCX.

Conſimili modo Perſius treſſem agaſonem appellat contemptiſſimũ homuncionem. Idem, Et centum græcos uno centuſſe licetur, id eſt minimo. Treſſem autem dixit, noue, quaſi tribus aſſibus æſtimandum. Aſſis autem erat ærei nummuli genus. Confine Hieronymianum illud. Quis te dupondio ſupputabat?

Dignus

Dignus pilo. DCCXI.

Ἄξιοι ξιχὸς. Pilo digni, dicuntur græcis nulla bona re digni, ꝙ pilo nihil contemptius. Aristophanes apud Suidã. Εἴ τι ἔκλεψα τῶν σῶν ἄξιόν τι ὦ ξιχὸς, si quid tuarũ rerum furatus sum, uel pilo dignum, Adagium commemoratꝫ à Diogeniano. Nec uno dignus. DCCXII.

Ἄξιος οὐδὲ μόνου καὶ ἄξιος ἑνὸς. Ne uno quidẽ dignus, & uno dignius, de uilissimo, Translata metaphora à iactu talorum, in quo μόνας. i. unionis numerus infimus erat. Demum ubiꝙ in rationibus numerorum minimum quiddam est unio, ac ne numerus quidem ut autumant philosophi. Ex aduerso quem multi precii significant, hunc τοῦ δυνὸς ἄξιον, trita figura græci dicunt, & ὀλίγου ἄξιον, quem contemnunt, Gregarium autem est ac plebeium unius dũtaxat hominis uice supputari. Proinde Homerus Iliados. λ. cum medici dignitatem explicare uult ait, ἰατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. Vnus homo medicus multis æquãdus honore est. Ad quod respexit Plato libro de legibus quinto, ὁ μὲν δὴ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. Nam hic quidẽ pro uno, ille pro pluribus aliis æstimandus est. Ad hanc formam pertinent & illæ rhetorum figuræ, cum aiũt unum aliquem sibi pro theatro esse, & unius cuiuspiam iudiciũ pluris facere ꝙ infinitæ multitudinis. Dignus obelisco. DCCXIII.

Ἄξιος ὀβελίσκου. Dignus obelisco, dignus quouis honore, Sũmis eim uiris eiusmodi colũnæ ac pyramides erigebanꝫ. Meminit huius pter alios Suidas. Aureus in olympia stato DCCXIIII.

Quem summo premio dignum græci significant ei dicere solent, Aureus in olympia statuere Lucianus in pseudologista, χρυσοῦς φασὶν ἐν ὀλυμπίᾳ στάσαι, Aureus ut aiũt in Olympia stato, Quod is honos id ætatis pcipuus haberet, loco tã celebri statuã inter illustreis uiros habere, Huc alluſit Virgilius cũ ait, Si fœtura gregem suppleuerit aureus esto, Plato in Phœdro. ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρην εἰς δελφοὺς ἀναθήσειν. Polliceor me statuã aureã tibi æqualẽ delphis collocaturũ, Ibidẽ paulo post, Παρὰ τῶν κυβελιστῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἑστάναι ἐν ὀλυμπίᾳ στάντι. Inter statuarũ monimẽta in olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis χρυσήλατος legit ut qui uertit aureũ, Alluſit huc & Philostratus in Apollonii uita, καὶ στεφανώσουσί σε ἐν ὀλυμπίᾳ. Et coronabũt te in olympia, Nõ dissimili figura dixit Persius satyra secũda, Præcipui sunto, Sitꝙ illis aurea barba, Quibusdã eim signis aurea barba cõsueuit addi. Quauis re dignus. DCCXV.

Ἄξιος τῶ πανός. Quauis re dignus. Refertur ab omnibus græcorum adagiorum collectoribus Similiter dixit Terentius. Hominem quantũuis precii. Dignus argiuo clypeo. DCCXVI.

Ἄξιος εἶ τῆς ὠσπίδος. Dignus es argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modũ uenerando, Inde sumptum ꝙ olim apud Argiuos ex more pueri incorrupti puriꝙ clypeos quosdam gestantes põpas agebãt. Isꝙ honos erat illi ætati prisco quodam instituto maiorũ decretus,

Dignum propter quod uadimonium deseratur. DCCXVII.

Vbi rem maximi momenti uolemns significare, quæꝙ uel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia uadimonium deseratur, Nam qui uadati sunt non nisi summo suo periculo abesse iudicio possunt, Plinius secundus in præfatione naturalis historiæ, Inscriptiones inquit propter quas uadimonium deseri possit, hoc est quarum gratia omnia sint postha benda uel maxime seria. In utramuis dormire aurem. DCCXVIII.

In utramuis dormire aurẽ, est animo ocioso, securo, uacuoꝙ esse, Terentius in andria. Faciam in utramuis aurem ociosus ut dormias, Vtitur eo & Basilius in epistola quadam, sed malam in partem, ita ut supinam securitatem intelligi uelit, Menander in Plotio apud Gellium, Ἐπ' ἀμφοτέραν ἵν' ἐπίκληρος ἡ μέλλει καθεύδησειν. In aurem utranꝙ quãdoquidem dotata est cubet, sic eim uertit nescio quis. In dextram aurem. DCCXIX.

Eodem sensu dixit Plinius in dextram aurem, Ita enim scribit Romano suo. Nihil quod in dextram aurem fiducia mei dormias, non impune cessatur. i. Nihil est quod sis securus.

Porrectis dormire pedibus. DCCXX.

Huic affine est illud, Ἀποτείνοντα τὼ πόδε καθεύδειν, Porrectis pedibus dormire, Lucianus de mercede seruientibus, καὶ θοὖτο δὴ τὸ τῆς θυρίδος ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν. Iaꝙ tandẽ quod optare soles obtigit ut porrectis pedibus dormias, Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius, Ἀναβάδην ἀναπαύομαι, id est sublatis pedibus requiesco, & supinus per ocium. Et supinitatem negligentiam incogitantiámꝙ significamus, Et consertis manibus in hebræorum prouerbiis, in ignauum. Naso suspendere DCCXXI.

Naso suspendere, est uafre ac subdole irridere. Plinius libro xi. capite trigesimo septimo docet à suæ ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud ueteres autores nihil

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

huiuſmodi legitur, Verba Plinii ſubſcribam. Et altior homini tantum quem noui mores, ſubdolæ irriſioni dicauere naſus, Horatius in ſermonibus. Naſo ſuſpendis adunco, Idem alibi, Balatro ſuſpendens omnia naſo. Perſius de Horatio qui uafre tecteq; rideat. Callidus exterſo populum ſuſpendere naſo, Idem alibi, Diſce ſed ira cadat naſo rugoſaq; ſanna. Vnde naſuti uocantur qui docte norint alios irridere. Martialis, Non cuicunq; datum eſt habere naſum. Idem. Et pueri naſum Rhinocerotis habent, Idem rurſum. Naſutus ſis uſq; licet ſis deniq; naſus. Perſius, Rides ait & nimis uncis Naribus indulges, Græci ſimplici efferunt uerbo μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος. i. naſo, Caſſius ad Ciceronem libro epiſtolarum familiarium xv. Quoſq; ubi ridiculo aut ſcommatico dicterio læſeris, uelint ruſtice gladio ἀντιμυκτηρίσαι.

Dignus qui cum in tenebris mices. DCCXXII.

Qui certiſſima eſſet fide, eum dignum dicebant qui cum in tenebris micaretur, Cicero libro officiorum tertio, Hoc nonne eſt turpe dubitare philoſophos quæ ne ruſtici quidem dubitant, à quibus natum eſt id quod iam tritum eſt uetuſtate prouerbium, Cum enim fidem eius bonitatémq; laudant, dignum eſſe dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem de finibus libro ſecũdo, Cur iuſticia laudatur, an uerum eſt hoc tritum uetuſtate prouerbium, qui cum in tenebris micet? Eſt autem micare luſus genus quoddam, quod adhuc apud italos durat, ut repente porrectis digitis uterq; numerum diuinet, Huius Cicero mentionem facit libro de diuinatione ſecundo. Quid eſt enim ſors, idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod teſſaras. M. Varro. Micandum erit cum græco, utrum ego illius numerum, an ille meum ſequatur. Nemeſianus in carmine bucolico. Digitos iactate micantes, Porro qui cum mices in tenebris ei liberum eſt ſi uelit fallere. Proinde dignus qui cũ in tenebris mices dicit, qui ſit uſq; adeo certa fide, ut nec ſi tuto poſſit, uelit quempiã mendacio fallere, Habent græci ſimile quiddam. Dignus hic eſt, cui uel iniurato fidem habeas Οὗ' ἀνὴρ κ' ἀνώμοτος πιστεύσῃν ἄξιος. Hic uir dignus cui credas etiam iniurato, Cui diuerſum, ne iurato quidem illi crediderim.

Ex Iouis tabulis teſtis. DCCXXIII.

Ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. Ex Iouis tabulis teſtis, apud græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teſte. Lucianus in libello de mercede ſeruiẽtibus, Εἴ τις εἴποι μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν, οὗτος ἐκεῖνο, ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς. Si quis te adulterum aut puerarium dixerit, is protinus iuxta id quod dici ſolet ex Iouis tabulis teſtis. Atticus teſtis. DCCXXIIII.

Ἀττικὸς μάρτυς. Atticus teſtis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatiſſimo atq; incorruptiſſimo teſte. Quod ſi quis per ironiam torqueat in teſtem uanum, non inconcinne dixerit. Attica fides. DCCXXV.

Ἀττικὴ πίστις. Attica fides, legitur apud eundem de minime uanis, minimeq; periuris, inde natum, q̃ apud Atticos templum eſſet fidei deæ conſtructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aululari a. Græca fide DCCXXVI.

Ἑλληνικῇ πίστει. Græca fide, reperitur pro certa itẽ fide, fortaſſis idem cum proximo. Niſi malumus per ironiam accipere. Auſonius ad Paulum. Nobiſcum inuenies κατενόησιν ſi libet uti, Non pœna ſed græca fide. Idem de Philone uillico ſuo. Mutuatur ad græcam fidem, Plautus græcam fidem dixit, ubi non uerbis, neq; ſtipulationibus, ſed præſente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clareta lena in aſinaria, diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argẽto non emo, Cætera quæ uolumus uti græca mercamur fide, id eſt numerata pecunia.

Punica fides. DCCXXVII.

Pœnorum perfidia in prouerbium abiit, quod ea gens peculiariter periurii uanitatiſq; notata ſit, quemadmodum abunde teſtatur T. Liuius. Cuius hæc alicubi uerba ſunt. Punica religione ea ſeruata eſt fides, & quod modo citauimus ex Auſonio, Pœna fide. Plautus, Nemo me pœnus punior, alludens ad morum perfidiam, Pœni fœdifragi ſemper habiti.

Altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat. DCCXXVIII.

Qui coram blandiuntur, clam obtrectantes palã amicos agunt clanculum nocent, aut qui hic proſunt, illic lædunt, falſam beneficii ſpem oſtentãt, ut nacti occaſionem funditus perdant, ii dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem oſtentare. Tranſlatum ab iis, qui canes oſtentato pane pelliciunt, deinde accedentibus ſaxum illidunt, Euclio Plautinus in Aululari a Nunc petit cum pollicetur, aurum inhiat, ut deuoret. Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera. Diuus Hieronymus ad Rufinũ. Hæc apud te amice potius expoſtulare uolui, q̃ laceſſitus publice deſeuire, ut animaduertas me reconciliatas amicitias pure colere, & non iuxta plautinam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tinam ſententiam, Altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter alluſit ſcribens ad eundem Rufinum, An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus.

Ex eodem ore calidum & frigidum efflare. DCCXXIX.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν. Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre, Bilingues & qui eundem modo laudant modo uituperãt, ex eodem ore calidum ac frigidum ſpirare dicuntur. Natum ex apologo quopiam Aniani fabulatoris. Satyrus quidam cum uehementer algeret, hyberno gelu ſupra modum ſeuiente, à ruſtico quodam inductus eſt in hoſpicium, Admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret? is reſpondit ut frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde ubi extructo foco appoſita mẽſa in pultem feruidam rurſum inflaret, magis etiam admiratus ſciſcitatus eſt, quid hoc ſibi uellet, uti pultem inquit ille nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus ſurgens à menſa, Quid ego audio inquit. Tun eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neq; enim mihi ratio eſt, cum eiuſmodi homine commune habere hoſpicium. Eſt & in propheta quopiam ex eodem ore proferens dulce & amarum. Extat apud græcos hic ſenarius prouerbialis, Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ λέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. Laudare eundem carpereq; uiri eſt mali. Et hebræus uates male ominatur his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, dulce amarum & amarum dulce.

Oculatæ manus. DCCXXX.

Oculatas manus dixit Plautus, quæ promiſſa uelint exhiberi re non oratione promitti. Nam oculos habere quibus uideãt exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes, Ita lena quædam in aſinaria aduleſcenti montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoueretur promiſſis, Semper inquit oculatæ noſtræ ſunt manus, credũt quod uident, In eadem erat ſententia leno ille Terentianus Samnio. Nunquam inquit ego adeo aſtutus fui, quin quicquid poſſem mallem auferre in præſentia potius, Huc alluſit Chærea in Eunucho. Fac nunc promiſſa ut appareant.

Cæca dies & oculata dies. DCCXXXI.

Plautus item cæcam diem & oculatam, pro die qua non numeratur præſens pecunia, & quæ numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in pſeudolo, Eme die cæca hercle oleum, id uendito oculata die, iam hercule uel ducentæ fieri poſſunt præſentes minæ. Hoc eſt eme non præſente pecunia, ſed in diem pacta, reuende pecunia præſente. Vocant & iuriſconſulti cæcam diem, & cæca teſtimonia, quæ ſcripto perhibẽtur ab abſentibus. Nam cæca ſunt non tantum quæ non uidẽt ſed quæ non uidentur & abſunt.

Lentiſcum mandere. DCCXXXII.

Σχῖνον μαζώγειν. Lentiſcum mandere ſiue arrodere, græco prouerbio dicuntur hi qui nimio comendi corporis ſtudio ſuperfluunt. Nam ex lentiſco dentifricium fieri conſueuit, is eſt puluiſculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiſcalpia ex lentiſco, hoc eſt cuſpides quædam purgandis dentibus accõmodæ, Martialis in apophoretis. Lentiſcum melius ſed ſi tibi frondea cuſpis Defuerit, dentes penna leuare poteſt. Huiuſmodi igitur quibus dentiſcalpium ſemper in ore eſt Lentiſcum arrodere dicuntur, & Σχινοζώγες. i. lentiſci arroſores appellant. Nam dentium cura olim ut delicatis probro dabatur, & Apuleo inter reliqua crimina obiectum eſt, quod dentifricium paraſſet, Recte tranſferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultũ

Vnico digitulo ſcalpit caput. DCCXXXIII.

Molles atq; effœminati uno digito caput ſcalpere dicuntur, nimirum ſolliciti ne comam ſtudioſe compoſitam perturbent. Id primum dictum putant à Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum uiros tranſlatum. Iuuenalis ſatyra nona, Qui digito ſcalpunt uno caput. Molles & impudicos ex geſtu notans, Porro geſtum eum antiquitus impudicitiæ habitum argumentum teſtatur in epiſtolis Seneca. Rerum inquiens omnium ſi obſeruentur indicia ſunt. Et argumentum morum ex minimis quoq; licet capere, impudicum & inceſſus oſtendit, & manus mota, & unum interdum reſpõſum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum, Improbum interdum riſus, inſanum uultus habitúſq; demonſtrat.

Summo digito caput ſcalpere. DCCXXXIIII.

Τῷ ἀκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν. Summo digito caput ſcalpere. Idem eſt cũ proximo. Lucianus in rhetorum præceptore deliciis effœminatum hominem deſcribit his uerbis, Εν θύραις ἦν πάνσοφόν τινα, καὶ πάγκαλον ἄνδρα διαστεφανωμένον τὸ βάθυσμα, ἐπικεκλασμένον τὴν αὐχένα, γυναικεῖον δὲ βλέμμα. μελιχρὸν τὸ φώνημα μύρου ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον Inter hæc autem uirum quendam egregie ſapientem, atq; inſigni forma lubrico inceſſu, Fracta ceruice, muliebri aſpectu, uoce mellita, olentem ungenta, caput ſummo digito ſcalpentem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aequalem tibi uxorem quære. DCCXXXV.

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, Aequalem tibi uxorem ducito, Adagium admonet ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi ferme connubia inauspicato cedere, Plutarchus in libello de liberis educādis parentes admonet, uti eiusmodi liberis suis uxores despondeant, quæ nō sint multo uel ditiores uel potentiores. Prudenter enim dici prouerbio, tuæ sortis uxorem ducito, Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atq; à nonnullis Pittaco ascribitur, γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam si duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis nō affines. Diogenes Laertius in uitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & à Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse, Aduleſcēs quidam Atarnetes Pittacon consuluit, utra sibi è duabus ducenda esset uxor. Nam duæ offerebantur, altera par opibus ac genere, altera utroq; superior, At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit uti pergeret ad triuia ciuitatis, quo pueri lusus causa cōueniunt, eos cōsuleret, & quod illi dedissent consiliū id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt. Aequalem uxorem esse ducendam, itaq; adulescens altera præterita duxit æqualem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impēsius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororem, cuius imperium fastidiaq; molestissime ferebatur tulisse, ut hoc dictum non in tempore suo malo uideatur reperisse. Extat autem hoc epigrammate, Tametsi illic ἰῶν nō δύων legit' mēdose opinor id est huiusmodi. Ξεῖνος ἀταρνέιτης ἦλθ' ἀνέρε πατρακὸν οὕτω Τὸν μυτιληναῖον παῖδα γὸν ὑῤῥαδίνς Ἀτ]αγίρον, δοιός με καλεῖ γάμος ἡ μία μοῦνη Νύμφη καὶ πλουτῷ καὶ γενεῇ κατ' ἐμὲ Ἡδ' ἑτέρη, προβέβηκε, τί λώϊον; εἰ δ' ἄγαμοι σὺ, Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγῃ Εἶπεν ὁ δὲ σκήπωνα, γερονλικὸν ὅπλον ἀείρας Ἧνὶ ᾧ κεῖνοίσιν πᾶμ ἐρέουσιν ἔπος Οἱ δ' ἀρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς ἑέμβικασ' ἐχοντοὺ Ἕσπεσθον θύρειμ παῖδες ἀνὶ βιόλῳ Κείνων ἔρχεό φησι μετ' ἰχνία χ' ὡ μοῦνε ἐπέσκ Πλησίον οἱ δ' ἔλεπον τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα Τῶν τ' ἀίων ὁ ξεῖνος, ἐφείσατο μείζονος οἴκε Δράξεσθαι, παίδων κλήδονι σωθέμενος Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην Οὕτω καὶ σὺ δύων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, Quos uersus quoniam Ambrosius Diogenis interpres, aut alius quisquis is fuit Nam stilus non admodum respondet Ambrosiano seculo, non omnino infœliciter latinos fecit, haud grauabor adscribere. Hospes Atarnites rogitauit Pittacon olim. Sic Mytilenæon, Hyrrhadióq; fatum Magne senex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarum Et genere atq; opibus cōuenit una mihi Altera præcellit, quid præstat consule, dicq; Vtra ex his potius sit capiēda mihi Hic baculum tollens, sic tela senilia dixit, Consilium pueri quod petis expedient Quis celer in gyrum iactatus uerbere turbo Assiduo latis uertitur in triuiis I sequere illorum monitus, sic fatur, At ille Scitatur referūt tu tibi sume parem. Quæ post q̄ audiuit monitis puerilibus hærens. A magnis hospes abstinuit thalamis Atq; parem paruas lætus traduxit in ædes Sic Dion æqualem si sapis ipse cape, Est autem allegoria à turbine puerili, qui flagellis circumagitur, Agebat enim quisq; pro suis uiribus turbinem sibi congruentem. Huc adscribendum putaui carmen illud ex Thesmophoriazusis Aristophanis titulo inscripta falso, sicut ego quidem arbitror, Δέσποινα γὼ γέροντι νυμφίῳ γυνή. Regina siquidem mulier est sponso seni, Idem admonet uersus ille Euripideus in Rheso, Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μείζόνων γαμεῖν θέλω, Nolim ex potentioribus me ducere uxorem.

Phryx plagis emendatur. DCCXXXVI.

Phryx plagis emendat', in barbaros seruili q; ingenio homines dicit', qui nō pudore neq; monitis, sed uerberibus redduntur meliores. Cum contra generosus animus ut ait Seneca rectius ducit' q̄ trahitur, Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos, Asia uestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrum igitur nostrum an uestrum est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorem, Adagium ita refertur apud Suidam, Φρυξ ἀνὴρ πληγεὶσ ἀμείνων καὶ ἀνακοντέστερος, Verberatus phryx melior & obsequens erit magis.

Nihil sacri es DCCXXXVII.

Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχεις. Nihil es sacri, Sermo contemnētis prouerbialiter, Siquidem græci quicquid præclarum ac uehementer conducibile uideri uellent, id sacrum appellabant, ut ἱερὸν βουλὴ Sacra res consilium, & ἱερὰν πόλιν dixit Aristides, tanquam omnium tutatricem, & quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, Quē admodum idem in Themistocle, Ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας, τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι Ac uelut à sacra ancora de illius uoce pendentes. Qui prouerbii tradunt originem aiunt Herculē conspecta Adonidis imagine contempsisse his uerbis, οὐδὲν ἱερὸν εἶς, Nihil es sacri, Seu quod existimaret iis duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti, siue quod fures qui in eius templum aufugissent nō essent

in tuto

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

in tuto,propter loci religionem,quemadmodum in aliorum deorum ſacellis.Nunc accommodatur ad quamuis rem deſpicatui habitam. Nihil ſanum. DCCXXXVII.

Summam morum corruptionem & nullũ honeſti reſpectum his uerbis græci ſignificant,οὐδὲν ὑπὲς,Nihil ſanũ,eaq; paſſim in comœdiis tragœdiiſq; græcorũ ſunt obuia,Ariſtophanes in Pluto Πολυσόμφοσ ἢ χρὴ μεταβάλλοντα τοὺς τρόπους Εἶναι πανοῦργον ἀσύκοφαντον,ὑγιῆ, μηδὲ κακὸν ὡς τῷ βίῳ ῥᾴστ' αὐτὸ νομίζας ξυμφορέειν. Scitatum an expediret,ut in contrarium Verſo inſtituto priſtiniſq; moribus Iniquus eſſet ſubdolus ſani nihil Ratus iſta uitæ commodis conducere. Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores. Ω πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἐχθίστοι βροτῶν Σπάρτης οἰκοῦντες, δόλια σοφὰ τεκταίνετε πανοῦργα, μηχαναῖς, μορφάσιν κακῶν Ἕλικτά, κοὐδὲν ὑγιές. Heus omnium mortalium inuiſiſſimi Spartam incolentes fraudulenti conſilii Mẽdaciorum principes & opifices Tecti malorum,tortiles,ſani nihil.Ariſtophanes Θεσμοφοριαζούσαις. Si modo non fallit titulus, Τὰς οἰνοβότιδας τὰς προδότιδας τὰς λάλας τὰς οὐδὲν ὑγιὲς τὰς μεγ' ἀμφάσιν κακὸν, Vini bibaces,proditrices garrulas Neq; ſanum.Maximum uiris malum. Vbi plane prouerbialiter dixit οὐδὲν ὑγιὲς,pro perditiſſimis, M. Tullius ad Atticum libro quinto decimo,Quid quæris οὐδὲν ὑπὲς.

Dionis gry. DCCXXXVIII.

Τὸ Δίωνος γρ̃.Dionis gry. Recte dicetur aut ubi quempiam magno animo contemnimus,ac ne reſponſo quidem dignum habemus.Aut cum rem nihili ſignificamus.Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu,Dion Alexandrinus natione præcipuam in philoſophia laudem eſt conſecutus. Huic erat frater luctator nomine Topſius.Itaq; cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris inceſſeret, ſanda atq; infanda in eum euomens, multa interim turba ad conuicium ut fit affluente,ipſe interim ne uerbo quidem reſpõdit maledictis, uidelicet philoſophiæ dogmatum memor.Cæterum ubi iam intra ædium ſuarum ueſtibulum eſſet(nam conuiciator eo uſq; fuerat proſecutus)nihil iracundiæ præ ſe ferens,hoc tantum reſpondit οὐδὲ γρ̃. ne gry quidem,Iuuenis autem animi impotens laqueo ſe præfocauit, Ea res in uulgi fabulã abiit.

Cæcus cæco dux. DCCXXXIX.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁ ἡγούς, Cæcus cæco dux.Adagium euangelicis quoq; literis celebratum,quo lubentius etiam refero. Vti licebit quoties indoctus indoctum docere,inconſultus imprudenti conſilium dare conabitur.Cui confine eſt Horatianũ illud.Cæcus iter oſtendit,Horatius ad Scæuam. Cæcus uti ſi mõſtret iter tamen aſpice,Quod quidem Porphyrion perinde dictũ autumat, quaſi dicas ſus Mineruam,Præpoſtere enim res geritur cum cæcus uidentibus iter commonſtrare conatur, Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachatur in herum, q̃ ipſe uidens Plutum oculis captum ſequeretur, Ος τις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ τοὐναντίον ὁρῶν, ἅ πρόσθεν αὐτῷ ποιεῖν οἱ γὰρ βλέποντες ὥσπερ τυφλοῖς ἡγούμεθα Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. Luminibus ut qui captũ & orbum homunculum a tergo ſequatur,hoc agens præpoſtere. Nam qui uidemus ducimus,cæcos at hic ſequitur,ſimulq; cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio DCCXL.

Ἀλαοσκοπὴ,Cæca ſpeculatio,compoſita græcis eſt dictio ἀπὸ τοῦ λάειν,quod eſt uidere, Inde Ἀλαὸς cæcus & σκοπεῖν. Suidas prouerbialem dictionem admonet,quoties aut conniuent quibus datum eſt negocium,aut ipſi nihil uident,quibus obſeruãdi partes ſunt delegatæ. Tranſlatũ ab iis qui in ſpeculis ſublimibus diligenter circunſpectant undiq;,& quod uiderint, aliis renunciant,Homerus,οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε,pro eo quod eſt,haud quaquam cæcuticnter ſpeculatus eſt

Sine cortice nabis. DCCXLI.

Sine cortice nare dicuntur,qui iam per ætatem non egent cuſtode morum, aut qui eo doctrinæ proceſſerunt,ut iam præceptorum opera non habeant opus. Horatius, Simul ac duraverit ætas.Membra,animũq; tuũ,nabis ſine cortice.i.citra cuſtodem ac pedagogũ ipſe te reges ac moderaberis,Acron prouerbii admonet,putatq; metaphoram mutuo ſumptam a iuuenibus,qui cũ primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus uentri ſubligatis natant, deinde exercitatiores citra eiuſmodi adminicula natare incipiunt.Plautus in Aulularia. Quare pueris qui natare diſcunt,ſcyrpo induitur ratis.Qui laborent minus,facilius ut nent,& moueant manus.

Vt poſſumus,quando ut uolumus non licet DC CXLII.

Ζῶμεν γὰρ ὡς οὐ θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. Non uti libet,ſed uti licet ſic uiuimus.Senarius prouerbialis.Quo monemur tempori ac neceſſitati ſeruiendum eſſe, Terentiana Miſis in andria rogata quam Athenis uitam agerent, uerecunde ſcni meretricium quæſtum confitens,ut poſſu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mus inquiunt quando ut uolumus non licet. Itē Plato in Hippia maiore. Eiuſmodi ſunt Hippiæ res noſtræ, non quales quis optaret, ſicuti prouerbio dicitur, ſed quales eſſe poſſunt, Huc pertinēt & illæ græcorum ſententiæ, Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. Omnes cupimus at nō licet diteſcere. Et πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. Bene uiuere omnes uolumus at nō poſſumus.

Athenienſium inconſulta temeritas. DCCXLIIII.

Ἡ τῶν Ἀθηναίων δυσβουλία. Athenienſiū inconſulta temeritas. Quadrat in eos quibus male cō ſulta uertunt bene, Nam id olim uulgo tributum eſt Athenienſibus, q̄ ipſi quidem ſocorditer conſultarent, parumq; proſpicerēt, uerum Minerua ciuitatis præſes, illorum male inſtituta bene uertere conſueuit. Simile eſt huic quod hodiéq; uulgo dicunt, Eſt fortunatior q̄ prudentior, de quopiam non ſuapte induſtria ſed fortunæ commoditate ſecunda fortuna utente, Eupolis apud Suidam, Ως δύτυχεῖν γε μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖν. Fœlicem ut eſſe præſtat ac ſapere inclyte. Porro Athenienſium incogitantiam notat & Ariſtophanes hoc uerſu in nubibus, Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. Nam conſilia leua prædicant huic adeſſe ciuitati. Quo loco interpretes adſcribunt fabulam huiuſmodi. Cum Neptunus à Minerua uictus non poſſet Attica regione potiri, iratus immiſit illis δυσβολίαν. i. leua ſtultáq; conſilia, hoc deinde uitium Athenienſibus ἐπιχώριον, hoc eſt uernaculum fuiſſe, Idq; Mineruam non mutaſſe, cæterum quod illi male ſtatuiſſent, illa in bonos exitus uertebat. Alluſit huc idē Ariſtophanes in ueſpis, στρατὸς γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι δυὼ σφᾶτὸν ἀνέπλαρε. Vlula noſtras ante pugnam peruolarat copias. Eodem mihi leuiter alluſiſſe uidetur Demoſthenes cum ait in olynthiaca prima ſtatim in ipſa fronte. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἡμετέρας τύχης ὑπολαμβάνω πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ θεοῦ παραχρῆμα οἰήσεις ἂν ἐπεληθεῖν εἶπεῖν. Sed ueſtræ etiam eſſe fortunæ exiſtimo, ut nonnullis ex tempore quoq; ſuccurrant animo quæ dicenda ſunt in rem ueſtrā, Theognis, Πολλοί τοι χρῶνται ἀριστῆες φρεσὶν, ἀλλ' ἐσθλῷ οἷσ' τὸ κακὸν δοκέον γίνεται εἰς ἀγαθόν. Multis leua quidem mens eſt ſed numina dextra. Quis bene uertit & id quod temere inſtituunt, Num abhorret hinc quod alibi retulimus, Εὔδοντι λείκτυον ἄρει.

Vbi non ſis qui fueris non eſt cur uelis uiuere. DCCXLV.

Cicero in epiſtola quadam ſentētiam huiuſmodi ueneris prouerbii uice citat, Vetus eſt inquiens, Vbi non ſis qui fueris non eſſe cur uelis uiuere, Sumptum eſt à communi mortalium affectu qui nihil minus tolerandum putant q̄ inter eos neglectos, aut etiam notatos uiuere, apud quos aliquando cum ſplendore atq; autoritate ſint uerſati. Adeo ut exilium ubiuis præoptent potius, aut etiam è uita decedere q̄ mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentem, ut dicat ſibi pudorem in cauſa eſſe, quo minus obtueatur Polymneſtorem. Pudere enim in tam calamitoſo rerum ſtatu conſpici ab eo cui aliquādo uiſa ſit florens, Idem in Alceſtide. Τί μοι ζῆν λοιπὰ κύδιον φίλοι Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. Poſt hac amici cur mihi ſit uiuere cordi, male audienti & affecto male. Ad eandem facit ſententiam quod apud Sophoclē ait Aiax, Αἰσχρὸν γὰρ ἀνδρα τ̓ μακροῦ χρόνου βίου Κακοῖσιν ὅστις μὴ δύναται ἀλλάσσεται. Eſt turpe uitam prorogare longius Quiſquis malis nihil explicat ſeſe ſuis. Item paulo poſt in eadem tragœdia, Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι σὺ δύγενῆ χρή. Verum aut decore uiuere ingenuum uirum decet, aut decore oppetere mortem, Fertur hic quoq; ſenarius, ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. Fortuna quibus inuidit aſpera uiuere. Hos indecorum ac turpe uelle uiuere. Sed propius ad Ciceronis ſententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, ubi Polyxena ratiocinatur ſibi non eſſe cauſam, cur optaret uiuere, quod omnibus ornamentis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata, Τί πάρ με δεῖ ζῆν, ἣ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ φρυξῶν ἁπάντων τοῦ τό μοι πρῶτον βίου Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίσιν καλῶν τὸ βασιλεῦσι νύμφη. Quæ nanq; uitæ cauſa iam ſupereſt mihi, Vt cui pater rex omniū fuerit Phrygum Etenim rudis mi lucis hoc initium. Dein ſpes in amplas educabar, regibus Deſponſa, Et reliqua quæ ſequuntur. Sunt enim longiora q̄ ut hic putem eſſe percenſenda.

Premere pollicem, conuertere pollicem. DCCXLVI.

Antiquitus in pollice fauoris erat ſtudiiq; ſignificatio. Qui faueret, pollicē premebat, qui neutiquam faueret, pollicem conuertebat. Qui geſtus in prouerbium abierunt, ut iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet, Conuertere qui male uult. Plinius libro uigeſimo octauo capite ſecundo. Pollices cum faueamus premere etiam prouerbio iubemur. Iuuenalis conuerſo pollice uulgi. Quemlibet occidunt populariter. Horatius utroq; pollice dixit, pro ſummo fauore. Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te. Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum. Porphyrion enarrat hunc ad modum. Vtroq; pollice, id eſt utraq; manu Σωεκδοχικῶς ſynec-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

doche á parte totum. An qui uehementius laudat, manus iungens, iũgit pollicem cum proximo Acron hoc pacto utroq; pollice σωεκδοχικῶς Manu utraq; ſublatáq; pariter ac ſæpius mota. Hic enim geſtus ualide laudantium eſt. Sane utrunq; (ſicut ex his coniici licet) prouerbii origo fugit.

Faciem perfricare frontis perfrictæ. DCCXLIII.

Frons habita eſt antiquitus pudori ſacra. Et facies item, id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo di cunt pudorem eſſe in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuiſſe dicuntur, qui pu dorem omnẽ dedidicerunt, uelut abſterſo manu à uultu pudore. Trãſlarum apparet à geſtu quo rundam qui dicturi facturi ue quippiam apud ignotos manu faciem perfricant, id quod ruſtici cuiuſdam pudoris indicium eſt, uelut eum conantis peruincere. Hũc geſtum Quintilianus notat inter uitia pronunciationis libro undecimo. Vitioſa enim inquiẽs ſunt illa intueri lacunaria, per fricare faciem, & quaſi improbam facere, Plutarchus ſcribit hunc geſtum peculiarem fuiſſe M. Tullio, ut dicturus leua faciem demulceret, Alioqui non inficias it ipſe Cicero initio dicendi tre pidantiorem fuiſſe ſeſe. Fabius libro nono citat hæc ex Caluo. Perfrica frontem, & dic te dignio rem qui prætor fieres q̃ Catonem, Significat id eſſe dictu uehementer improbum, Plinius in præ fatione naturæ hiſtoriarum, Perfricui faciem, nec tamen profeci quando alia uia ingens occur ris, Huc pertinent etiam illa quod effrontes appellamus inuerecundos, Et qua frõte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit clament periiſſe pudorẽ cuncti penè patres. Perſius hunc imi tatus. Exclamet inquit Melicerta periſſe, Frontem de rebus. Quo ore obiurgabis filium? Et os im pudens, os durum, os ferreum, cum impudentiam indicamus. Ouidius. Non tibi plus cordis ſed minus oris adeſt. i. non plus audes aut ſapis, ſed minus pudet. Homericus Achilles Agamemnonẽ κωώπα appellat. i. canino aſpectu, & κυνὸς ὄμματ' ἔχων καρδίην δ' ἐλάφοιο. Canis habens ocu los, cor cerui, impudentiam ſignificans cum timiditate coniunctam.

Frontem exporrigere, Frontem contrahere. DCCXLVIII.

Frontem explicare, cum hilareſcimus, contrahere cum ringimur, hoc eſt ubi quid moleſtũ eſt dicimur. Plinius libro xi. Frons & aliis ſed homini tantum triſticiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueri tatis index. Terentius. Exporge frontem, Horatius in odis. Sollicitam explicuere frontem. Expor recta frõte hilariter. Porrectiore fronte mecum loquaris oportet, apud Plautum. Obducta fron te, corrugata fronte, contracta fronte, caperata frõte, Plautus, Caperat frons ſeueritudine, Quod quidem à caprinis cornibus tranſlatum uolunt, Et nubila frons, ſerena frons, explicata frons.

Attollere ſupercilium, ponere ſupercilium. DCCXLIX.

Plinius, ſupercilia homini & pariter & alterne mobilia, Et in his pars animi, Negamus annui mus, Hæc maxime indicãt faſtus, Superbia aliubi conceptaculum, ſed hic ſedem habet, in corde naſcitur, hic ſubit, hic pẽdet, Nihil altius ſimul abruptiuſq; inuenit in corpore, ubi ſolitaria eſſet. Hactenus ille, Inde prouerbio attolli ſupercilium dicimus, arrogantiam ſignificantes, adduci ſu percilium faſtidiũ indicantes, Citat & Suidas Ἀναστῶντες τὰς ὀφρῦς καὶ τὰς παρειὰς φυσῶντες. cõtractis ſuperciliis & inflatis buccis, Poni dicitur ſupercilium cum a faſtu receditur, Et faſtuoſos homines ſupercilioſos nominamus, Deniq; ſimpliciter ipſum ſupercilium pro faſtu atq; arrogã tia ponitur, Philoſophorum ſupercilium quis ferat? Porro quod Plinius ait ſuperciliis annuere nos atq; renuere. Homerum ſecutus eſt, apud quem uerſus hic aliquoties legit, Κρονίδης δὲ κελαινεφὲς αἰθὶ καθῆστο, Ὄφρα νεῦσε Κρονίων. Sic ait, atq; ſuperciliis pater annuit atris. Id æmulatus Maro, Sic ait & torum nutu tremefecit olympum. Conniuere. DCCL.

Prouerbiali metaphora Σκαρδαμυκτεῖν, id eſt conniuere dicuntur, qui prudentes culpã quam intelligunt, indulgentia tamen ac ſtudio diſſimulant, quaſiq; non uident id quod uident, quem admodum uulgo loquuntur, Vt parentes ad leuiora quædam liberorum uitia conniuent, Et na tura ad quædam aduleſcentiæ uitia quaſi conniuet, Et maritis ad quædam uxorum errata con niuendum, Et corrupti iudices in cauſa conniuẽt. Hallucinamur imprudẽtes, Cæcutimus nolen tes, cõniuemus data opera, Exempla crebra ſunt in actionibus Ciceronis, Eſt aũt conniuere ſub inde claudere oculos, quemadmodum faciunt ii qui propter imbecillitatem uiſus n on ferunt lu men ſolis, At ii facile falluntur, contra qui ἀτενὲς ὁρῶσι, id eſt qui fixis aſpiciunt oculis, hos nihil poteſt ſuffugere, Quod nos conniuere dicimus, græci uocant tum Σκαρδαμυκτεῖν, tũ ἀλλωπεῖν. Vnde eſt apud Ariſtophanem in equitibus, βλέψον ἐς ἐμ' ἀσκαρδάμυκτος, aſpice in me inconni uenter aut nihil cõniuens, Quod nos hallucinari, illi παραβλέπειν, quod nos cæcutire, illi ἀμβλυ ώττειν. Bibe elleborum. DCCLI.

Ariſtophanes in ueſpis. Πῖθ' ἐλλέβορον, Bibe elleborum. Quo dicto ſignificat inſanire quempiã

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

πῖθι uero dixit non πῖνε, quod ut admonet interpres, hoc ad ſimplicem potum referunt grãmatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem oſtendit & uerbum hinc eſſe fictum ἐλλεβορίᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν pro inſanire. Quicꝙ parũ animo conſtãt, ἐλλεβόρου δεῖσθαι dicuntur. i. elloboro opus habere, atꝙ iidem apud latinos etiam autores Elleborum edere & elleboro ſeſe purgare prouerbio iubentur, propterea ꝙ antiquitus plurimus uſus fuerit huius herbæ ad leuanda mentis & capitis uitia. Plinius libro naturalis hiſtoriæ uigeſimoquinto capite quinto, Ellebori duo facit genera, ſicut & Dioſcorides libro quarto, Candidum quod Italia ueratrum album appellat, & nigrum, quod alii uocant entomon, etiamſi in Dioſcoride atomon legimus. Alii polyrrhizon, plæriꝙ Melampodion uocant, ab inuentore Melampode uate, uel eiuſdem nominis paſtore, quod is animaduertiſſet eo purgari capras. Deinde dato earum lacte ſanauit Prætidas furentes, ſed Aulus Cellius Plinium ſecutus ait coloris diſcerniculum non in ſemine, neꝙ in uirgultis, ſed in radice apparere. Candido uomitiones cientur, eoꝙ ſtomachum & uentrem ſuperiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur, utriuſꝙ periculoſa ſumptio, ſed albi ut præſtantior, ita periculoſior. Quod ipſum tamen adeo uulgatũ eſſe cœpit, ut plæriꝙ ſtudiorum gratia ad prouidenda acrius quæ commentabantur ſæpius ſumptitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus, ſcripturus aduerſum Stoici Zenonis libros, candido elleboro ſuperiora corporis purgare ſolitus legitur, ne quid ex corruptis in ſtomacho humoribus, ad domicilia uſꝙ animi redundaret, & inſtãtiam uigoremꝙ mentis labefaceret. Nigri uero religioſum etiam uſum fuiſſe teſtatur Plinius. Si quidem hoc & domos ſuffiebant purgabántꝙ, aſpergentes & ſeſe & pecora. Tum ſolenni cũ precatione colligebatur & religioſius, ut meminit etiam Theophraſtus. Primum enim gladio circũſcribebatur. Deinde qui ſucciſurus erat, exortum ſolis ſpectabat, precabatur ut id ſibi liceret, Diis concedentibus facere, obſeruabat & aquilæ uolatum, quæ ſi propius aduolaſſet, moriturũ eo anno qui ſuccíderat, augurium erat. Ex Plinio colligere licet utrumꝙ genus, tum cãdidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduerſus melancholiam remediũ efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen uarie effertur. Plautus Non poteſt hæc res trium iugerum elleboro obtinerier, Demoſthenes Aeſchynẽ in actione monet, ut ſeſe purget Elleboro. Lucianus in dialogo Menippi ac Tantali, Λῆρεῖς ὦ Τάνταλε καὶ ὡς ἀληθῶς πορρῶ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου γε ἐλλεβόρου νή Δία, Deſipis Tantale, & ut uere dicam Elleboro poto tibi eſt opus, eoꝙ ſane meraco. Et apud eundem Rhadamanthus in ſecundo ueterum narrationum libro ita pronunciat, ut Aiax tradente Hippocrate elleborum bibat, prius q̃ in heroum conſortium recipiatur, alludẽs ad eius inſaniam. Ibidem legitur nõ licuiſſe Chryſippo in beatorum inſulã immigrare, niſi quartum iam ſumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, ꝙ ter in uita bibiſſe memoratur, ut teſtatur etiam Petronius in carmine quodam, Horatius, Expulit elleboro morbum bilémꝙ meraco Ouidius in epiſtolis ponticis libro quarto. I bibe dixiſſem purgantes pectora ſuccos. Quicquid & in tota naſcitur Anticyra, Perſius. Anticyras melior ſorbere meracas, Inſanum ſignificans, Auſonius ad Theonem. Elleborúmꝙ bibas Samii Lucumonis acumen.

Nauiget Anticyras. DCCLII.

πλεύσεται εἰς ἀντικύρας. Nauiget Anticyras, Horatius eleganter nouauit adagii quaſi faciem cum ait in ſermonibus. Nauiget Anticyras. Quibus uerbis ſtoicus inſanum ſignificat, quicꝙ mentis morbo laboraret, effetꝙ ſapientis indignus nomine, cum nemo ſapiens niſi ſanus, Dictum eſt autem eadem figura, qua græci dicunt, πλεύσεται εἰς μασσαλίαν. Strabo libro geographiæ nono duas Anticyras commonſtrat, & in altera quæ ſit poſt Criſſam oppidum Elleborum naſci, in altera eiuſdem nominis quæ ſit ad ſinum Maliacum & Oetam montem optime temperari, Atꝙ in eã q̃plurimis è regionibus adnauigari ſanitatis gratia. Pauſanias in ultimo libro ſcribit ſupra Anticyram montes eſſe magnopere petricoſos, in his copioſe prouenire elleborum, nigro purgari aluum, albo uomitũ cieri, ac ſuperiora corporis purgari. Horatius. Si tribus Anticyris caput insanabile nunq̃, Tõſori Licino commiſerit. Treis Anticyras dixit pro uniuerſo elleboro, ſignificãs deploratam & immedicabilem inſaniam. Strychnum bibit. DCCLIII.

Στρύχνον ἔπινεν, Strychnum bibit. In inſanos item competit à ſtrychni herbæ natura, quæ uel guſtata ſtatim inſaniam parit, Dioſcorides in quarto quattuor ſtrychni genera facit, E quibus poſtremum μανικὸν, id eſt inſanum. Plinius libro uigeſimo primo capite xxxi. cum duo ſtrychni genera ſalutaria demonſtraſſet Tertio inquit folia ſunt Ocimi minime diligéter demonſtrãda, Remedia enim non uenena tractamus. Quippe inſaniam facit, paruo quoꝙ ſucco, Quanquam & græci autores in iocum uertere, Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpe-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cies uarias,imagineſq; conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere,quicquid uero adiiciatur pōderi, repræſentari mortem,hoc eſt uenenum quod innocentiſſimi autores ſimpliciter dorion appellauere,ab eo quod hoc cuſpides in preliis tingerentur,paſſim naſcente,Dioſcorides ſcribit,Strychnii radicem cum uino potam, menſura . ⊰.uiſa quædam ac ludibria non iniucūda parere,duplicato modo ſumptam,ſtuporē triduanū inducere,quadruplicato potam adimere uitam.Remedio eſſe multum ſi largiter biberis ac reuomueris.Neq; uero hoc ego recēſuiſſem in hoc opere,ne uidelicet adagia non colligi à me,ſed naſci quis calumniaretur, niſi quod Plinius dicens græcos in iocum uertiſſe ſatis indicaret,herbæ huius naturam in prouerbium abiiſſe.

Ede naſturtium. DCCLIIII.

Εδιε κάρδαμον.Ede naſturtium,in ſocordem ignauum,hebetem,ſtupidum olim dicebatur,propterea quod huic efficaciam ineſſe credant,Erucæ contrariam,uim enim uigorémq; animi ſuſcitare.Venerem coercere,cum illa è diuerſo Venerem acuat,uim mentis hebetet,unde & nomen apud græcos habere uidetur.Plinius nono decimo capite ſeptimo. Naſturtium inquit nomen accepit à narium torméto. Et inde uigoris ſignificatio prouerbio id uocabulum uſurpauit, uelut torporē excitantis,Ariſtophanes Εν θεσμοφοριαζούσας ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. Τί καρδαμίζεις. Edi heri naſturtia.Quid naſturtiaris? Idē in ueſpis, ὀξυθύμων καὶ δικαίων καὶ βλεττόντων καρδαμα. Qui acri ſunt animo iuſtiq;,quiq; naſturtia tuentur,id eſt acutum cernunt.

Porcum immola DCCLV.

Neq; prætereundum exiſtimo,quod Plautus alicubi porcum ſyncerum & ſacrum immolare iubet eum quem mente captum ſignificat.Opinor quod ueterum uſu qui cuiuſpiam irati numinis intemperiis ageretur,hoc pia culo ſe ſoleat purgare,Idē in Menæchmis.Nam tu quidem hercle certo nō ſanus ſatis Menæchme,qui nunc ipſus maledicus tibi iube ſi ſapias porculum adferri tibi.Horatius in ſermonibus.Immolet æquis hic porcum laribus,loquitur de eo qui iam ab inſania reſipuiſſe uideretur. Multa Syrorum olera DCCLVI.

Πολλὰ σύρων λάχανα. Multa Syrorum olera,Dicetur aut in magicæ artis peritos & herbis maleficis eam exercentes,aut in eos qui rebus uilibus abundant, Fortaſſis recte dicetur & in eos qui in rebus non multæ frugis nimium inſumūt operæ,quippe non in agris exercendis, ſed in hortis colendis occupati,quæ plus adferant uoluptatis q̄ emolumenti.Prouerbium refertur à Plinio libro uigeſimo capite quinto.Vbi commemoratis uariis remediis herbæ Staphylini quam eandē & paſtinacam erraticam uocant,hæc ſubnectit,Syria in hortis operoſiſſima,inde quoq; prouerbium eſt græcis,Multa Syrorum olera,Similimam ſtaphylino herbam ſerit,quam alii gigidion uocant,Hactenus Plinius.Vt autem exiſtimem parœmiam in maleficos quadrare poſſe,illa me coniectura commouet,quod paulo ante Orpheum citauerat autorem Staphylino amatorium ineſſe,Neq; ſyrorum mores uulgo nota caruiſſe uel adagium illud teſtatur, Σύροι πρὸς θεὸς φοίνικας. Syri contra phœnices. Melle litus gladius. DCCLVII.

Melle litus gladius,in pernicioſam adulationem dici ſolitum.Diuus Hieronymus ad Aureliū Auguſtinum,Nonnulli familiares mei & uaſa Chriſti, quorum Hieroſolymis & in ſanctis locis permagna copia eſt ſuggerebant,non ſimplici animo à te factum, ſed laudem atq; rumuſculos & gloriolam populi requirentem,ut de nobis creſceres,ut multi cognoſcerent te prouocare, me timere.Te ſcribere ut doctum,me tacere ut imperitum,& tandem reperiſſe qui garrulitati meæ modum imponeret,Ego autem(ut ſimpliciter fatear)dignationi tuæ primum idcirco reſpondere nolui,quia tuam liquido epiſtolam non credebam,& (ut uulgi de quibuſdam prouerbium eſt)melle litum gladium.Si locus hic mendo uacat,Hieronymus Auguſtini epiſtolam melle litum gladium appellat,propterea quod pariter & reprehēſionem haberet,quaſi gladium quo iugularet,& blandimenta quibus reprehenſionis aſperitatem diſſimularet.Porro prouerbium Auguſtinus reſpondens palam explicat,uidelicet deprecans atq; abhominans inſidioſum blandiloquium. Letale mulſum. DCCLVIII.

Θανάσιμον μελίκρατον. Letale mulſum.Eandem habet ſententiam Diogenes Laertius formoſa ſcorta Θανάσιμον μελίκρατον, id eſt lætiferum mulſum appellare conſueuit,tametſi nihil uetabit,& in aſſentationem,in fœdas uoluptates torquere,breuiter quicquid ita iucundum eſt, ut idē ſit pernicioſum.Legimus & mellitum uenenum apud Plinium & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatam,auriúmq; pruritum, Μελιτίνην ἀρχόνην,id eſt melleam præfocationem appellabat,quod aſſentatione quidem delectaret, cæterum mendacio ſtrangularet admittētem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Quod illi Hieronymiano ſimilimum eſt,adeo ut ſuboleat mendum ineſſe in exemplaribus,& pro gladio laqueum legi debere. Linum lino nectis. DCCLXVIII.

Λῖνον λίνῳ σωάπτεις. Linum lino connectis.Huius adagii duplicem apud græcos interpretes ſenſum inuenio,Quorum alter eſt,infirmis infirma copulas,friuola friuolis,Alter,eadem non iiſdem rationibus facis aut dicis,Cteſippus in Platonis euthydemo,Haud tu quidē linum(uti prouerbio dicitur)lino connectis,ſi pater tuus pater eſt omnium,Eſt autem ironia in ſophiſtam qui friuolis argutiis id ſibi collegiſſe uidebat.Ariſtoteles in tertio libro τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως,diſputans de infinito,ubi Parmenidis ſententiam præfert ſententiæ Meliſſi.Meliſſus enim ipſum infinitum totum dixerat.At Parmenides totum dixit eſſe infinitum à medio æque diſtans,Fieri eñ inquit non poteſt ut infinitum cum toto atq; uniuerſo perinde atq; cum lino linum nectatur. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia, Proculus item in diſcutiendis quæſtionibus quæ exoriuntur ex dictis Platonis,quodam in loco ſic utitur,ut uideatur conuenire in eum qui copulet inter ſe pugnantia,Oſtendens quemadmodum Plato de Homero diuerſa pugnantiaq; dixerit, οὐ γὰρ λῖνον λίνῳ σωάπτειμ ἔοικε, ὃ ταῦτα ἀλλήλοις συμπλέκειμ. An non enim linum lino connectere eſt,iſta inter ſeſe copulare. Seneſco ſemper multa addiſcens DCCLXIX.

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Diſcenti aſſidue multa ſenecta uenit,Hic pentameter ex elegiis Solonis in prouerbium abiit,ſignificat autem uſu uitæ multáq; rerum experientia parari prudentiam.Conuenitq; cum ea quæ citatur apud Gellium ſentētia. Vſus me genuit peperit mater memoria,Citatur à Platone libro de rep.ſeptimo.Rurſum in dialogo de philoſophia quærens quiſpiam num philoſophia ſit πολυμαθία. Quid aliud inquit eſt philoſophari q̄ id facere quod dixit Solon? Dixit autem. Diſcenti aſſidue multa ſenecta uenit,At mihi quidem uidet ſemper aliquid diſcendum ei qui in philoſophum ſit euaſurus,ſiue iunior ſit,ſiue ſenior,ut q̄plurima diſcat in uita.Seneca in epiſtola quadā ad Lucillium. Tādiu diſcendum eſt,q̄diu neſcias, etſi prouerbio credimus quādiu uiuas,Citatum ſemel atq; iterum apud M.Tullium in Catone maiore, Quinetiam Terentianus ille Demea Solonis ſententiam retulit cum ait.Nunq̄ ita quiſquā bene ſubducta ratione ad uitam fuit,quin res, ætas, uſus ſemper aliquid apportet noui,aliquid moneat,ut illa quæ credas ſcire neſcias,& quæ tibi putaris in prima,in experiūdo repudies.Alludit huc cuiuſcunq; eſt uerſiculus ille neq; inſcitus neq; inelegans Senecæ nomine celebratus. Equidem è Publianis Mimis unum eſſe ſuſpicor,hac adductus coniectura,quod in hoc numero quoſdam reperio,qui nominatim ab A.Gellio ſub Publii titulo referuntur,Senarius autem hic eſt, Diſcipulus eſt prioris poſterior dies. Vita doliaris. DCCLXX.

Ζωὴ πίθου. Vita dolii,prouerbio dicitur uita frugalis,parca, ab omni ſtrepitu atq; ambitione ſemota.Breuiter talis qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egiſſe legitur,unico contentus pallio, baculo quo canes abigeret,dolio de palo ſuſpenſo pro domicilio libēter utens,crudis herbis & aqua ſimplici uictitās,pane excauato pro catino,manu caua poculi uice ſolitus uti,idq; à puero quodam didiciſſe ſe prædicabat,quem forte ad eum modum aquam haurientem uiderat. Porro ut in dolio habitaret,inde ſibi dicebat in mentem ueniſſe,quod cochleas contemplatus nullum aliud æque commodum domicilium iudicaſſet,unde proreperet ad ſolem,& ubi ſe conderet à uentis atq; æſtu.Poterit torqueri & in eos qui nimium ſordide nimiſq; dure atq; immunde uiuunt. In diem uiuere,Ex tempore uiuere. DCCLXXI.

In diem uiuere,eſt præſentibus rebus contentum uiuere,atq; ex parato, minime ſecurum de futuris.Quæ uita græcis dicitur Καθημερίου βίος, Et καθημερόβιοι,qui ad eum uiuunt modū,Theocritus in Idyllio.N. Οἱ θνατοὶ πελόμεθα, τὸ δ' ἄμεριον οὐκ ἐσορῶμεν. Mortales ſumus haud ſunt nobis craſtina curæ.Ariſtophanes in equitibus, Κειθὰς πορίσοι, καὶ βίον καθ' ἡμέραμ. Ego affatim tibi ſuppeditauero ordeum & uictum diurnum.Homerus odyſſeæ.Φ.Νήπιοι ἀγροιῶται ἐφημερίᾳ φρονέοντες. Agreſtes ſtolidi tantúmq; diurna ſcientes. Perſius.Atq; ex tempore uiuis,id eſt citra ſolicitudinem futurorum,unde ut ex tempore dicere.i. citra præmeditationem, Hanc uitam ut omnium fœliciſſimam probauit Chriſtus, ut quam & ipſe ſemper ſecutus ſit, & apoſtolis ſequendam propoſuerit. Vita macerata. DCCLXXII.

Βίος μεμαλαγμένος. Vita macerata ſeu permolita. De molliter uiuentibus, quibus ex facili omnia ſuppetunt.Refertur à Diogeniano, Tranſlatum arbitror à leguminibus aut ſalſamentis maceratis,ianq; ad eſum accommodatioribus.

Ipſa dies quandoq; parens quandoq; nouerca. DCCLXXIII.

Verſus eſt Heſiodi in libro de obſeruatione dierum auſpicatorum atq; inauſpicatorum,qui deinde

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

deinde in prouerbium abiit,Longo hominum æuo probatus,ut apud Gellium refert Phauorinus philoſophus,is eſt huiuſmodi, Ἄλλοτε μητὴρ πάλλ ἡμέρα, ἄλλοτε μήτωρ,Ipſa dies quandoq; parens quandoq; nouerca eſt.Eo uerſu ſignificatum eſt,non omni die bene eſſe poſſe,ſed iſto bene atq; alio male. Inde tranſlatum q̃ matres bene uolunt liberis,nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare ſe dicit utrum natura ſæpius nouerca ſit an mater, ut quæ tot uenena tot item remedia progignat.

Nunc pluit & claro nunc Iuppiter æthere fulget. DCCLXXIIII.

Diuerſa metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto, Χ' ὦ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει ἄλλοσ ἄλλοκα δ' ὔει,Nunc pluit & claro nunc Iuppiter æthere lucet.i.Aliquãdo res aduerſæ ſunt aliquando ſecundæ,quemadmodũ cœlum nunc ſerenum eſt & placidum, nunc turbidum ac tẽ peſtuoſum. Huic affinis eſt allegoria Pindarica,Non ſemper eoſdem flare uentos,ſed nunc hos nunc alios, ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετῶν ἀνέμων, alias alii flatus,ſublimiter uolantium uentorum. Plus aloes q̃ mellis habet. DCCLXXV.

Plus aloes q̃ mellis habet,Prouerbialis metaphora declarãs perinde ac ſi dicas plus moleſtiæ q̃ uoluptatis,Nam aloe frutex quidã eſt odore graui,guſtu amariſſimo,cuius meminit Dioſcori des libro tertio,Plautus in amphitryone.Ita cuiq; comparatum eſt in ætate hominũ, ita diis placitum uolaptati ut mœror comes conſequatur.Quin incommodi plus maliq; adſit,boni ſi obtigit quid,Apud eundem alicubi legitur uitam hominis plus aloes q̃ mellis habere,Et Iuuenalis de uxore.Plus aloes q̃ mellis habet,Apuleius citra metaphoram ſic extulit in floridis.Sed uerum uerb m eſt profecto quod aiũt nihil quicq̃ tam proſpere diuinitus hominibus datum,quin & tamẽ admixtum ſit aliquid difficultatis.Has rerum humanarum uices ac triſtium lætorũmq; mixturam Homerus Iliados ultimo libro per quameleganter indicauit,figmento duorum doliorum quæ ſcribit in Iouis limine ſita eſſe,quorum alterum ſit plenum triſtibus,alterũ lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans, Ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὅγε κύρεται,ἄλλο τε δ' ἐσθλῷ.Nunc lætis uitam miſcet nunc triſtibus idem.Quemadmodum & ſuperius indicauimus, Verum admodum maligne temperat Iupiter, nimio plus admiſcens malorum q̃ bonorum,ut ſi ſuam quiſq; fortunã ad calculos uocet, minima ſit futura ratio eorũ quæ nobis ex animi ſententia euenerũt, Id quod eleganter dictum eſt à Pindaro, Εν γὰρ ἐσθλὸν πήματα συμβόλο δύονται βροτῶν ἀθάνατοι. Ad unum enim bonum duo pariter incommoda diſtribuunt mortalibus immortales,Plinius libro uigeſimo ſeptimo ſententiam inuertit,cum ait nihil eſſe tam malum in rerum natura cui non boni quippiam ſit adiunctum.Quandoquidem compertum eſt etiam aconito,quo non aliud uenenum nocentius,ineſſe remedium cum ad alia tum ad oculorum uitia.

Naues onuſtæ conuiciis DCCLXXVI.

Adſimili figura dixit Homerus Iliados.γ. Conuicia quorum onus nauis centiremis nõ queat portare,cuiuſmodi Lucianus dixerat,ὁλας ἀμάξας βλασφημιῶν,ut ante dictũ eſt,ἐσὶ δ' ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσεσθαι πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἀροιτο. Probrorum ſupereſt ambobus copia ſumma,Quorum onus haud portet cẽtum ratis incita remis. Affine & illi quod alio dicetur loco,οὓς οὐκ ἂν ἄραρνεν' οὐδ' ἑκατὸν ἀγῶνες.Quos tollere nec centum queant ægyptii. Tollere cornua. DCCLXXVII.

Tollere cornua,pro eo quod eſt animo efferri,nunc quoq; uulgo tritiſſimum eſt.Horatius de Baccho.Et addis cornua pauperi,Ouidius item de ebrietate.Tunc ueniunt riſus,tunc pauper cornua ſumit,Tranſlatum à pecoribus quæ cornibus oppoſitis minantur,Horatius in odis.Nanq; in malos acerrimus parata tollo cornua. Tollere criſtas. DCCLXXVIII.

Tollere criſtas,Diuerſa metaphora,ſenſus idem.Iuuenalis. Quid apertius? & tamen illi ſurgebant criſtæ.i.ſibi placebat. Tranſlatum ab auibus criſtatis,in quibus criſtæ erectiores alacritatis atq; animorum indicio ſunt. Animus in pedes decidit. DCCLXXIX.

Qui uehementer conſternantur atq; expaueſcunt,his animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie uulgo audimus.Totus animus mihi erat in genibus,pro eo quod eſt uehementer eram exanimatus, Homerus Iliados.ο. Τάρβησεν, πᾶσιν δὲ παρὰ φρεσὶ γοῦνα κάτωθεν δύμος. Pauor ingruit ingens Omnibus inq; pedes,animus mox decidit imos.

Veſpa cicadæ obſtrepens. DCCLXXX.

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. Scilicet obſtrepitans argutæ ueſpa cicadæ. Apud Theocritum eſt in œdiporis.Nam his uerbis contemnit quidam paſtor paſtorem,à quo prouocatur.Quadrabit in eum qui certat longe impar cũ ſuperiore.Aut qui negociũ faceſſit longe ſe præſtãtioribus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Pica cum luſcinia certat,Epopa cum cygnis. DCCLXXXI

Conſimilem habent ſententiam quæ leguntur apud eundem in eadem ægloga. οὐ θεμιτὸν λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. Haud fas eſt lacon philomelã ut prouocet unq̃,Pica,nec argutis epopa obſtrepat improba cygnis. Pilos pro lana. DCCLXXXII.

τείχεσ ἀντ' ἐρίων.Pilos pro lana. Prouerbialiter apparet dicta etiam illa apud poetam Theocritum in cœdiporis,de re uehementer inæquali,aut de negocio ſupra modum abſurdo, τίς τείχας ἀντ' ἐρίων ἐποκίξαθ,τίσ δὲ παρθένους ἀιγὸς πρῶρ ῥοκοιο κακὰν κωὰ ϝόλετ' ἀμέλγειν; Quis uice lanarum ſetas detondeat,unq̃ Quis capra pro primipara uilem uelit amens Emulgere canem. Tibiam tubæ comparas. DCCLXXXIII.

Αὐλὸν σάλπιγι συμεί̈ϛ. Tibiam tubæ comparas, Refertur à Diogeniano. Conuenit in res ſupra modum impares,propterea q̃ exilem uocem edat fiſtula,tuba prægrandem.

Cicadæ apem comparas. DCCLXXXIIII.

τέττιγι τὴν μέλιτταν συμείνεις. Cicadæ cõparas apem. Nam cicada cum maior,tum canora, cum apis ſit non modo minuto corpuſculo,uerum etiam pene muta. Lucianus in rhetorũ docto re prouerbiũ utrunq̃ attingit. Τοσοῦτον ὑποφωνοῦντα βυρήσεις, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ θεῖς αὐλοὺς καὶ οἱ τέττιγες τὰσ μελίττας. Inuenies tanto uoce ſuperiorẽ,quanto tuba ſuperat tibias,apes cicadæ.

Teſtudinem pegaſo comparas. DCCLXXXV.

Χελώνην πηγάσῳ συμείνεις. Teſtudinem pegaſo comparas, De neutiquam inter ſe conferendis. Pegaſus equus erat uolucer (ſi fabulis credimus) Teſtudine nihil tardius, Virgilius in Tityro aliquot diſſimilitudinis formulas congeſſit. Sic canibus catulos ſimiles ſic matribus hœdos Noram,ſic paruis componere magna ſolebam. Verum hæc tantum alias inter caput extulit urbes Quantum lenta ſolent inter uiburna cupreſſi.

Aliter catuli longe olent aliter ſues. DCCLXXXVI.

Apud Plautum legitur ſordidior quidem metaphora,ſed tamen ad rem ſignificãdam apta, Aliter catuli longe olent,aliter ſues. Quo dicto ſignificatum,non ueſte dignoſci hominem ab homine,uerum ineſſe natiuum quiddam,genuinum ac proprium in unoquoq̃,quod in ipſo uultu oculiſq̃ eluceat,quo liberum à ſeruo,generoſum à ruſtico,probum ab improbo facile diſcernas Atq̃ hic eſt hominis ueluti peculiaris quidam odor quo deprehenditur,ſi quis modo ſit ſagaci nare,Huc alluſit Martialis libro ſexto. Cum bene ſe tutam per fraudes mille putauit. Omnia cũ fecit Thaida Thais olet. Huc pertinet etiam illud cuiuſdam apud Fabium. Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cum à quodam eſſet dictum deformi ſpecie,retorſit aduerſarius,affirmans recte dictum,eum non eſſe liberum cui non ſit facies liberalis.

Vt ſementem feceris,ita & metes. DCCLXXXVII.

Elegantiſſima metaphora dixit Cicero, Vt ſemẽtem feceris ita & metes. i. Reportabis premiũ tuis factis dignum. Plautus in epidico. Sed ut acerbum eſt pro benefactis cũ malam meſſem metas. i. cum pro beneficio maleficium reportes, Et apud Platonem, Quam hic meſſem facturus eſt? Haud ſane bonam. Hæc metaphora cõmunis eſt etiam ſacris literis. Qui ſeminant in lachrymis in exultatione metent. Et diuus Paulus. Qui ſeminat in carne,de carne metet corruptionem, Qui ſeminat in ſpiritu de ſpiritu metet uitam æternam. Et ſi uobis ſeminauimus ſpiritualia,magnũ ſi ueſtra carnalia metamus. Huc reſpicit illud Euripidis in Hecuba. ὑμεῖς δ' ἔχθ' ὅμοια ῥῖς ϝοῦ λϝύμασιν. Habeatis at uos inſtituto congrua. Deniq̃ illud pene ſolenne eſt apud græcos poetas, κακῶσ κακὸν. Ariſtophanes in equitibus, οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι Πλὴν γραμμάτων καὶ ταῦτα μὴν κακῶς κακά. Neq̃ muſicam doctus ſcio. Sed literas tantum,atq̃ eas malus male, Illud item frequens. Ἀπὸ σ' ὀλώ κακῶσ κακὸν. Te malum perdam male. Interpres admonet figuræ prouerbialis eſſe. Rurſum Euripides in Hecuba. Τὸν μὴν κακὸν, Κακόντι πάσχειν, σὺν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν Bonis bene euenire,malis male. Idem in eadem fabula. Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. Quin ubi quæ non decent Haud ueritus es patrare fer quæ non libent.

Carica muſa. DCCLXXXVIII.

Καρικὴ μοῦσα. Carica muſa,& καεικὰ αὐλήματα. De lugubri aut ruſtica atq̃ indocta ſeu molleſta cantione dicere ſolitum. Quadrabit & in poetam aut oratorem indoctum. Antiquitus enim de triſti ſtridulaq̃ & inamœna cantione dicebatur. Propterea quod ut tradit Athenæus. Cares itidem ut Phœnices in luctu tibiis uti ſolent magnitudine palmi,lugubre quiddam & ſtridulum ſonantibus. Eas autem tibias phœnicum lingua gringos uocari,quod his in Adonidis luctu ſoleant uti,Porro Adonidem γρίγν. i. Gringen appellãt. His cõfinia tradit Iulius Pollux libro quarto niſi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

to,niſi quod ibi γίττραν inuenio ſcriptum. Caricam muſicã notat & Ariſtophanes in ranis,σκολιῶν μελίτου καὶ καρικῶν αὐλήματων, Obliquorum Meliti & Caricarũ cantionum. Eadẽ καρικὴ αὐλήματα ueteres σκολιὰ.id eſt obliqua uocabant uel à tibiarum ſpecie, uel ab obliquo in con uiuiis canendi ordine.Carum barbariem in dicendo taxat Homerus ſecundo Iliados libro, Νάσης αὖ καρῶν ἠγήσατο βαρβαροφώνων. Naſtes ducebat Cares quis barbara uox eſt.

Attica muſa, DCCLXXXIX.

Cui diuerſum,Ατθὶς μοῦσα.Attica muſa,pro uenuſta lepidaq; oratione.Nam inter dicẽdi ge nera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius ſcribit id cognominis uulgo tributum fu iſſe Xenophonti,ut Attica muſa uocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicen do uenuſtatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodũ indicauimus alibi, Sed ad hominem accommodatum erit uenuſtius.

Eodem bibere poculo. DCCXC.

Eodem poculo bibere,eſt iiſdem affici incommodis, maliſq; communibus obnoxium eſſe, Plautus in Caſſina. Vt ſenex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Tranſlatum uel à bibendi cer taminibus,uel ab iis qui metuũt uenena,Idem hodieq; noſtrati uulgo tritiſſimum manet. Pau lo diuerſus eſt quod ait Ariſtophanes in equitibus, Οὐ τοῦτ' ἐκ ταυτοῦ μεθ' ἡμῶν πίεται τουτηρίου,Ille nobiſcum haud eodem potat unq; poculo.Taxat fellatore.m.

In planiciem equum. DCCXCI.

Ες πλαίον τὸν ἵππον, In planitiem equum. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimum ualet,quoq; uel maxime gaudet.Equus in campo tanquam in ſua eſt arena.Lucianus in captiuo cum iudices poſtularet, Plato reſpondet Τοῦτο ἐκεῖνο ἐς πεδίον τὸν ἵππον, Hoc ipſum quod dici ſolet Equum in planiciem, uidelicet hominem rhetoricum ſignificans,& in agendis cauſis ex ercitatum, Plato in Theæteto, ἱππέα ἐς πεδίον προκαλεῖ σωκράτη ἐς λόγους, Equitem in plani ciem prouocas, Socratem ad diſputandum. Tametſi quidam codices ἵππον habent hoc loco, non ἱππέα.Syneſius in epiſtola quadam, ἐπ' αὐτὸ δὴ τοῦτο παρακαλῶ ἵππον ἐς πεδίον τοῦτο δή τὸ τοῦ λόγου προθέσειν ἡγούμενος,Ad hoc ipſum certe te prouoco,equum in planiciem,iuxta id quod dicitur adhortari me putans. Acanthida uincit cornix. DCCXCII.

Acanthis eſt ſuperat Cornix. Calfurnius bucolicus poeta, Aegloga ſexta, Aſtile credibile eſt ſi uincat Acanthida Cornix. Vocalem ſuperet, ſi turpior ædona bubo. Acanthis enim uocalis eſt auis & in primis canora, Cornix obſtrepera quidem, ſed minime canora, Acanthidem The odorus nunc ſpinum uertit,nunc ligurinum,Quin & ædona græce dixit.Tametſi legendum ar bitror,ſi turpis Aedona bubo.Nam græcis ἀηδὼν luſciniam ſignificat.

Prius teſtudo leporem præuerterit. DCCXCIII.

Πρώτερον χελώνη παραβαμεῖται δασύποδα, Prius teſtudo leporem curſu præterierit. De re neu tiq; ueriſimili.Teſtudine nihil tardius,Vnde & teſtudineum inceſſum dicimus,& apud Ciceronẽ in libris de diuinatione,quiſpiam teſtudinem tardigradam & domiportam uocat,Lepus autem celeritate præcellit,Meminit id adagii Diogenianus. Cãcros lepori cõparas. DCCXCIIII.

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις. Cancros lepori comparas,de ſupra modum diſſimilibus.Simi limum eſt illi quod proxime retulimus.Refertur & hoc apud eundem.

Terræ filius. DCCXCV.

Olim homines obſcuro ignotoq; genere prognati, terræ filii dicebantur, propterea q; ter ra ſit omnium communis parens.Vel quod iuxta quorundam etiam hiſtorias primitus morta les è terra naſcebantur.M.Tullius ad Atticum.Et huic terræ filio neſcio cui committere epiſto lam tãtis de rebus nõ audebam,Idem ad Trebatium, Cornelius quidem tuus familiaris ſummo genere natus,terræ filius. Perſius.Præſto eſt mihi Mamius heres. progenies terræ. Quære ex me quis mihi quartus,Sit pater,haud prompte dicam,adde etiam unum,Vnum etiam terræ eſt iam filius.Iuuenalis, Vnde fit ut malim fraterculus eſſe Gigantum,ad prouerbium palàm alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulantur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percontatur,πῆς ἆρ' ἐκπέφυκα μητρός;Num ſatus tellure matre? atq; ille reſpondet,οὐ πέλον τίκτει τέκνα, Non parit natos ſolum.Apud Pauſaniam Strabonem atq; alios id genus au tores legimus populos quoſdam Αὐτόχθονας appellatos, qui non alio referant originem ſuam quemadmodum plærique faciunt,uerum ex ipſo ſolo nati uideri uelint,quorum de numero ſunt Athenienſes. Ex quercubus ac ſaxis nati. DCCXCVI.

Huic finitimum eſt illud Homericum, è quercu, è ſaxis prognatus,quod quadrabit, uel in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

hominem obſcuro genere,uel in eum qui ſit agreſti atq; effero ingenio, moribuſq; immanibus, Inde ductum adagium,quod antiquitus in cauis quercubus tectorum uice uictitarent homines atq; hinc quercubus nati fingebantur.Inde illud. Et duro robore natos.Præterea creditum eſt ex ſaxis à Deucalione Pyrrhaq; proiectis mortalium genus abſumptum diluuio inſtauratũ fuiſſe, Homerus in odyſſeæ.τ. Οὐ γὰ ἀπο δρυός ἐσι παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης, Nam neq; fatidica è quercu ſatus es neq; ſaxo,Qui ſibi uirtute nobilitatem peperiſſent,nullis maiorum imaginibus il luſtres noui homines dicebantur.Porro ignoti & ſubito apparentes incertum qua regione pro fecti Cœli filii uocabantur,quaſi repente è cœlo demiſſi,Inducitur & in Moſaicis literis Melchi ſedech ſine patre,ſine matre. Deorum cibus. DCCXCVII.

Θεών ζοφή. Deorum cibus,de prælautis epulis dicebatur,propterea quod Horatius fingit deos nectare atq; ambroſia uictitare,nec ob id unq̃ ſeneſcere.Trãquillus in Nerone, Parricidia inquit & cædes à Claudio exorſus eſt,Cuius necis etſi non autor,at cõſcius fuit,Neq; diſſimulauit ut qui boletos in quo cibi genere uenenum is acceperat,quaſi deorum cibum,prouerbio græco collau dare ſit ſolitus.Horatius in epiſtolis,O noctes cœnæq; deum,Ariſtophanes in Ranis, Ες μακάρων δίνωχ'ασ, Regum aulica conuiuia ſignificans. Tertius Cato. DCCXCVIII.

Tertius Cato,Prouerbialis eſt ironia in uiros impendio tetricos,atq; alienæ uitæ cenſores.Nã duorum Catonum ſenioris cui cognomen Cenſorio,& Minoris cui cognomen Vticenſi grauitas,pariter atq; integritas,uulgo celebratiſſima quondam fuit,Adeo ut è cœlo demiſſi dicerentur,ut bellum cum uitiis gererent,Siquidem antiquitus qui ignota origine repente inter morta les apparuiſſet,uirtute admirandi eos è cœlo delapſos,ac cœli filios uulgo dicebant,Prodidit He raclides hominem è luna cecidiſſe,tanq̃ eam perinde atq; alteram terram mortales inhabitarẽt, Contra Menippus Cynicus ab inferis rediſſe ſe ſimulabat,quo liberius hominum uitam carpe ret,Teſtis Laertius & Lucianus, Iuuenalis,Habeat iam Roma pudorem,Tertius è cœlo cecidit Cato. Sapientum Octauus. DCCXCIX.

Huic per omnia ſimilimum eſt illud Horatianum in ſermonibus,Sapientum octauus,in eum qui ſibi multum tribuat in ſapientia,Numerantur enim apud græcos ſeptem ſapientes,eorumq; apophthegmata oraculorum uice celebrabantur,etiam ſi de nominibus magna inter ſcriptores uarietas eſt,de numero certe conſtat inter omnes,unde per ironiam ſapientem octauum dice bant,dignum qui ſeptem illis adderetur,Horatius,Hæc me Stertinius ſapientum octauus, Item Auſonius,ſapienſq; ſupra græciæ ſeptem uiros,Octauus acceſſit ſophos.

Bis dat qui cito dat. DCCC.

Memini niſi fallor apud Senecã alicubi legere,Bis dat qui cito dat,Quæ ſentẽtia monet haud cunctanter haud grauatim opitulandum amicis cum opus eſt,ſed ultro non'expectatis precibus deferendum officium,Citatur ſimilis apud Auſonium ſententia græca, χάεις βραδύτοις ἄχαεις χάεισ, Tardum beneficium ingratum eſt,Eam ille ſic uertit.Gratia quæ tarda eſt ingrata eſt,gra tia nanq; Cum fieri properat gratia grata magis,Rurſum aliter uertit idem,Si bene quid facias facias cito.Nam cito factum Gratum erit,ingratũ gratia tarda facit,Vnde & Hector apud Euri pidem in Rheſo contemnit ac damnat auxilium ſero delatum amicis. Μισῶ φίλοισιν ὕστερον ζοὴ βοηθεῖν, Odi equidem amicis ſerius ſuccurrere.Extat & Mimus non inuenuſtus in hanc eandem ſententiam,Bis eſt gratum quod opus eſt ſi ultro offeras. Item alter huic adſimilis,Beneficium inopi bis dat qui dat celeriter. Honos alit artes. DCCCI.

Id quod eſt apud M.Tullium honos alit artes,uidetur eſſe ſumptum ex Ariſtophanis Pluto. Οὔτε γὰ ὁ μιθὸς ἀσίν ἐς' οὐθ' ἡ τέχνη. Neq; premium ullum eſt ars,nec ipſa item uiget, Colligit enim non eſſe conſentaneum Athenis ullos eſſe bonos medicos,cum medicis nulla ſint premia Diogenianus autem hoc inter adagia commemorat.Huc alluſit Martialis cum ait.Sint Mœce nates non deerunt Flacce Marones,Virgiliumq; tibi uel tua rura dabunt.

Vel cæco appareat DCCCII.

Prouerbialis hyperbole frequens apud autores uel cæco appareat,de re uehemẽter perſpicua. Ariſtophanes in Pluto, Τί δῆτ' κείνεις δηλονότι ἢ καὶ τυφλῇ ; γιγνώσκει δηλαδή, Qui ſcis ita eſſe? ſci licet uel cæcus hoc uideat.Euſebius aduerſus Hieroclem, Ἀλλὰ γὰ καὶ τυφλῷ φασὶ δῆλον, Quin etiam uel cæco perſpicuum aiunt.Quintilianus libro xii.Nam quis ignorat quin illud longe ſit honeſtiſſimum,& liberalibus diſciplinis & illo quem exigimus animo digniſſimum non uende re operam,nec eleuare tanti beneficii autoritatem. Cum plæraq; hoc ipſo poſſint uideri uilia, quod precium habent cæcis hoc ut aiunt ſatis eſt,Nec quiſq̃ qui ſufficientia ſibi(modica autem

hæc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

hæc ſunt)poſſidebit,hunc quæſtum ſine crimine ſordium fecerit,In his uerbis Fabii uox quæpiã deeſſe uidetur,ut legas cæcis hoc ut aiunt ſatis perſpicuum eſt.

Multis ictibus deiicitur quercus. DCCCIII.

Πολλοῖσι τυπεῖς δρῦς σὺν ἀμάζετα. Multis rigida quercus domatur ictibus. Senarius hic extat in Diogeniani collectaneis de re factu quidem ardua,quæ tamen aſſidua induſtria peruincatur,Huic non diſſimile uidetur Heſiodiũ illud, Εἰ γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο Καὶ θαμὰ ῥηΐτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καί τι γένοιτο.Si paulum paulo adiicies,facieſq; ita crebro, Mox magnum quiddam tibi conficietur & ingens.Id quod nõ tantum ad lucri naturã pertinet, quod ex minutiſſimis ſæpe maximum conflatur,uerum etiam ad induſtriam aſſiduam, quæ etiam ſi uehemens non ſit,tamen ſi perpetua atq; indefatigata fuerit,res difficilimas quoq; facile cõficit, Quẽadmodum unicus ictus nihil adferre momenti uidet ad deiiciendã molẽ querni roboris,uerum ea crebris ictibus facile proſternitur, Caudæ pilos equinæ paulatim uellere. DCCCIIII.

Caudæ pilos equinæ paulatim uellit qui quod uiribus atq; impetu fieri nequit,id tempore atq; aſſiduitate conficit.Horatius in epiſtolis,Vtor permiſſo caudæq; pilos ut equinæ Paulatim uello,demo unum,demo etiam unum, Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui, Qui redit ad faſtos & uirtutem æſtimat annis, Natum è facto quodã ducis Sertorii,cuius meminit Plutarchus in eius uita,Hic enim cum ſuis copiis ex barbara turba cõflatis rationibus perſuadere non poſſet in re militari plus habere momenti cõſilium q̃ uires temerarias,poſtea q̃ illi parum fœliciter pugnaſſent,duos proponit equos, alterum macilẽtum atq; inualidum,alterum uẽgetum cauda piloſa,Atq; inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore & admirandis uiribus, Contra uegeto illi puſillum & imbecillum admouet homuncionem.Hic ſingulos pilos paulatim uellens breui ſpacio totam depilauit caudam.Iuuenis è diuerſo caudam omnem ſimul manibus utriſq; cõprehenſam ui atq; impetu conat' euellere. Qui cũ fruſtra ſudaret riſui fuit circũſtantibus,Sub hæc aſſurgens Sertorius cuius conſilio iuſſuq; hæc fuerant acta,uidetis inquit commilitones q̃to plus poſſit ingenium q̃ uires, Virum improbum uel mus mordeat. DCCCV.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. Vel mus mordeat uirum improbum,Hemiſtichium herõicum, Quo ſignificatum eſt quacũq; ratione uindictam non deeſſe malis,ſed eos aliquo pacto meritas dare pœnas.Refertur adagium inter græca epigrammata,Φασὶ παροιμιακῶς,κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. Vulgo aiunt uel murem etiam mordere ſceleſtum,At is quiſquis eſt (nam incertus autor)inuertit prouerbium,dicẽs bonos uiros uel à mure morderi,malis ne draconem quidem audere dentes admoliri,hoc eſt inſontibus paſſim noceri,propterea quod hi impune lædi poſſe uideantur,utpote non relaturi iniuriam. Vel capra mordeat nocentem. DCCCVI.

Κἂν αἴξ δάκῃ ἄνδρα πονηρόν.Mordebit uel capra nocentem,Ita reperitur in collectaneis Diogeniani,ſenſus nihil diſcrepat à proximo,Nã capra minime alioqui mordax eſt,niſi quod improbis omnia ſunt infeſta. Litem mouebit ſi uel aſinus canem momorderit, DCCCVII.

Celebratur græcis & hic ſenarius prouerbialis, Δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κυνά. Litem mouebit ſi uel aſinus mordeat canem,Quadrabit in eos qui de re quantũuis exigua litem ſuſcitant. Natũ uidebitur ab euentu quopiam.Extat enim apud iureconſultos actio ex lege,ſi quadrupes damnũ dederit. Litem parit lis, noxa item noxam parit. DCCCVIII.

Δίκη δίκην ἔτικτε καὶ βλάβην βλάβη. Litem parit lis,noxa item noxam parit,Senarius in rixoſos & litium auidos dici ſolitus.Quibus lis ex lite alia ex alia naſcitur,negocium ſeritur ex negocio,iniuria propagat iniuriam. Timidior es proſpiciente. DCCCIX.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος. Formidoloſior es eo qui proſpectat, Dicitur in hominem ſupra modum pauidum,Id ortum aiũt ex huiuſmodi fabula,Quidam natura timidus audita Herculis fama abdiderat ſeſe præ metu in ſpecum quẽdam, Deinde cum aliquando proſpectaret, & Herculem forte fortuna prætereuntem uidiſſet,immodico metu exanimatus eſt,ac protinus diriguit in ſaxum uerſus,quod adhuc uiſitur,ſpecie uiri uelut à ſpecu proſpicientis, Vnde τὸν παρακύπτοντα, ſaxum illud uocant. Timidior piſandro DCCCX.

Δειλότερος πεισάνδρου. Timidior piſandro,Dicebatur olim & hoc in immodice formidoloſos Aiunt autem Piſandrum fuiſſe quempiam prodigioſa timiditate,adeo ut anxius eſſet, ne ſuam ipſius animam alicubi uideret,quæ ſe uiuũ reliquiſſet.Idem uidetur eſſe cum illo Ciceronis.Vmbram ſuam metuere. Diomedea neceſſitas. DCCCXI.

Διομήδειος ἀνάγκη, Diomedea neceſſitas,De his qui ui adacti non ſponte quid faciunt,Quidam originem adagii referunt ad Thracium illum Diomedem,qui ſolitus fertur hoſpites ſuos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſuos compellere ut cum filiabus ſuis deformiſſimis rem haberent. Quo facto eoſdem interime-bat, Vnde fabula ſparſit Diomedis equas hoies pabuli uice eſitare ſolitos, uidelicet filias a uiris agitatas equas appellans. Alii referunt ad Diomedem ducem græcorum huiuſmodi commen-tum adferentes, cum Diomedes & Vlyſſes communi opera ſublato Palladio redirẽt noctu, Vlyſ ſes quo facti gloriam in ſe unum tranſferret deſtinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium ſecum portantem. Itaq; cum enſem in caput illius a tergo uibraſſet, Diomedes anim aduerſa ad lunæ lumen gladii umbra ſubtraxit ſe plagæ, correptumq; Vlyſſem uinctis manibus præcedere compulit, gladio lato ſubinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea neceſſitas.

Ad priſtina præſepia. DCCCXII.

Εἰς ἀρχαίας φάτνας. Ad priſtina præſepia. In eos dicebatur qui è uita quapiam lautiore excuſ ſi ad priſtinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis qui reſtituuntur in priſtinam fortunam unde exciderant. Aut qui ad ſolitum contubernium ſeſe recipiunt. Tranſlatum ab animantibus quibus nota familiariaq; præſepia gratiſſima eſſe ſolent, Vſurpauit & Plautus alicubi.

Alia uita, alia diæta: DCCCXIII.

Ἄλλος βίος ἄλλη δίαιτα. Alius uictus, alia diæta, In eos quadrabit qui commutata in melius for tuna pariter & uitæ rationem moreſq; commutant. Tranſlatum ab his qui lautius incipiunt ui uere, ubi res lautior obtigit, Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto cũ ait, Ἔπειτα πλουτῶν ἂν ἐθ' ἑκάστου φαγεῖν πρὸ τοῦ δ' οὐδὲ τὰς πενίας ἅπαντα κατήδιεν. Dein diuitem factum, nihil iam lens iuuat. At pauper ante hac deuorabat quælibet. De iuuene iam anum amicam faſtidiente, poſteaq; deſiiſſet egere.

Per medium annulum traharis oportet. DCCCXIIII.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, Per annulum trahendus es, in eum quadrabit qui ſit uehemen ter extenuato corpore, ſeu morbo ſeu cura ſeu ſtudio, ſeu qua alia re. Ariſtophanes in Pluto, Διὰ δακτυλίου μὰ οὐ μέγ' ἂν ἑλκύσως. Itaq; profecto per annulum me traxeris. Verba ſunt anus uolentis ſe uideri uſq; adeo maceratam atq; exhauſtam dolore, ut per annulum trahi poſſet.

Anus bacchatur. DCCCXV.

Γραῦς βακχεύει, Anus bacchatur. In eos dici ſolitum qui præter ætatem indecore laſciuiũt. Nã bacchanalium licentia iuuenculis utcunq; permittitur, aniculis certe fœdiſſima eſt, Quandoquidem inſaniæ ſpecies eſt, aut uetulam amare, aut potare, aut choros ducere. aut reliquis puellarib⁹ luſibus indulgere.

Anus hirciſſans. DCCCXVI.

Γραῦς καπρῶσα, Anus hirciſſans, De anu adhuc intempeſtiua libidine prurienti, & ut ait Plau tus catuliente. Ariſtophanes in Pluto, Ἀλλ' ἐπίσαρ γραὸς καπρώσης τ' ἀφόδια κατεδήδυν. Verũ nouerat anus caprizãtis uorare uiatica, De iuuene cui anus libidinoſa omnia ſuppeditabat, quo uiciſſim ab illo uoluptatem auferret, Nota eſt hircorum libido odorq; qui & ſubantes cõſequiẽ.

Flere ad nouercæ tumulum. DCCCXVII.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν, Ad nouercæ tumulum lachrymari, eſt ſimulare geſtu doloré, cum re gaudeas. Neq; enim conſentaneum eſt, Priuignum moleſte ferre nouercæ mortẽ, nihilo ſecius tamen officii cauſa nõnunq; ad tumulum illachrymat, Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinne dicetur in quos extat Publianus ille Mimus cum primis elegans, Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Celerius elephanti pariunt. DCCCXVIII.

Sunt quibus hoc quoq; inter adagia uidetur adnumerãdum quod ſcriptum eſt apud Plinium ſecundum in præfatione hiſtoriæ mundi. Nam de grammaticis inquit ſemper expectaui parturi rì aduerſus libellos meos quos de grammatica edidi, & ſubinde abortus fecere iam decem annis cum celerius etiam elephanti pariant Hactenus Plinius. Itaq; cunctationem immodicam & quo rundam nimis lenta molimina his uerbis licebit ſignificare, Porro de elephantorum partu Plau tus in ſticho. Audiui ſæpe hoc uulgo dicier, ſolere elephãtum grauidam perpetuo decem eſſe an nos. Huic aſtipulatur Plinius libro octauo. Decem annis geſtare in utero uulgus exiſtimat. Etiam ſi Ariſtoteles biennio parere putat, Nec ſæpius quam ſemel ſingulos gignere. Latinis parturire di cuntur qui moliuntur animoq; deſtinant aliquid, Proinde licebit adagium etiam in hanc uerte re formam, Quando tandẽ paries obſecro quod tot iam annos parturis ut nec elephanti diutius.

* Citius q̃ aſparagi coquuntur. DCCCXIX.

Velocius q̃ aſparagi coquuntur, De re uehementer properata. Sunt quædam figuræ prouerbi ales quæ Octauio Auguſto peculiariter arriſerũt, inter quas hæc quoq; referẽ à Tranquillo cum ſcribit eum ad exprimendum feſtinatæ rei uelocitatẽ ſolere dicere, Velocius q̃ aſparagi coquãẽ, Idq; identidem in literis uſurpat, Confine illi quod alibi dicetur ἀφύᾳ ἐσ πῦρ, Aphya ad ignem.

Amyclas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Amyclas perdidit ſilentium. DCCCXX.

Τὰς ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή. Amyclas perdidit ſilentiũ. Quibuſdam eruditis in quibus eſt autor operis haud quaq̃ aſpernandi quod inſcribitur copiæ cornu placet, hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neq; nos ab illorum ſententia magnopere diſſidemus. Conſentaneum enim eſt rem uulgari ioco fuiſſe iactatam. Innuit autem adagium Virgilius æneidos libro decimo cum ait, Fuluumq; Camertem, Magnanimo Volſcẽte ſatum ditiſſimus agri. Qui fuit Auſonidum & tacitis regnauit amyclis, uidelicet epitheto notum eius urbis euentum indicans, Eum Seruius interpres enarrat hunc in modum, Cum apud amyclæos ſubinde nunciaretur hoſtium aduentus idq; falſo & ob eam rem ciuitas frequẽter inani terrore quaſſaretur, lata lege cautum eſt, ne quis unquam hoſtis nunciaret aduentum. Atqui poſt euenit ut uere iam aduenirent hoſtes. Quod cũ nemo nunciaret propter legis interdictum, ciuitas de improuiſo capta eſt, Qui caſus ut apparet populari ioco dedit occaſionem, ut dicerent amyclas ſilentio periiſſe, ſi cui ſua taciturnitas fuiſſet incommodo. Citat idem Lucilium. Mihi neceſſe eſt loqui. Nam ſcio amyclas tacẽdo periiſſe. Accipiendæ ſunt autem hoc loco amyclæ non ut ſit una e centum illis urbibus Laconiæ, quam Lacedæmonis filius condidit, ſed oppidum quoddam ſitum inter Caietam & Tarracinam conditum ab his laconibus qui comites Caſtoris & Pollucis fuerunt, eiq; nomen indidere, quo Laconicas illas amyclas referret, Seruius exiſtimat laconas Pythagoricæ diſciplinæ fuiſſe ſequaces. Quoniam autem interdixiſſe creditus eſt Pythagoras, ne quod animal occideretur, quemadmodum atteſtatur Iuuenalis, A cunctis animalibus abſtinuit, qui Tanquam homine, Atteſtatur & copioſius Ouidius ultimo metamorphoſeon libro, nefas eſſe ducebant ſerpentes qui ex uicinis paludibus naſcebantur occidere. Quorum tanta increuit multitudo, ut ciuitatem eam deleuerint, teſte etiam Plinio, Poteſt igitur & hinc ortum uideri uulgare dictum amyclas ſilentio periiſſe, quod Pythagorici dogmatis obſeruatio perniciem illis attulerit, Quorum primum eſt ἐχεμυθία id eſt ſilentium, quod in quinquennium indicebat his qui ſuæ philoſophiæ uellent initiari, ſicuti declarat A. Gellius. Porro quod ait Seruius Lacones Pythagoricæ fuiſſe factionis non recordor apud alium autorẽ legiſſe me. Niſi quod Plutarchus in ſympoſiacis tradit Tyrrhenos huius philoſophi decretis uſq; adeo fuiſſe addictos, ut etiam ea quæ ille ſymbolis illis præcepit ridicula ſuperſtitione ſoliti ſint obſeruare. Aut igitur ex his erant amyclæ, aut eiuſdem inſtituti ſectatores, Meminit de amyclarum ſilentio Silius italicus, Quaſq; euertere ſilentia amyclæ, Meminit & Catullus niſi fallit inſcriptio carminis de uere, quod nuper nobis Aldus Manutius meus exhibuit in antiquiſſima quadam Galliæ bibliotheca repertum. Sic amyclas dum tacebant perdidit ſilentiũ Prouerbium ad uarios uſus accommodare licebit, uelut ſi ubi quis pecuniam creditam perdidiſſet, quod non appellaſſet debitorem, aut iure præſcriptionis ut uocant excidiſſet à poſſeſſione. Amyclarum ſilentium appelles, Aut ſi quis audacius agens cauſam ſuam, iuſſuſq; tacere reſpondeat, τὰς ἀμύκλας σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile ſilentium græci uocant δυσωπίαν, atq; huic diuerſum uitium ἀδολεσχίαν. Amicitiæ. DCCCXXI.

Τὸ προσώπειον ἀφελεῖν τῇ φιλίᾳ. Amicitiæ perſonã detrahere dicimur, cũ apte quæ ſentimus aĩo, tum facimus, tũ loquimur apud amicos, & quicquid in pectore clauſũ eſt, id p̃ nobis ferimus Vultus eñ ab aĩo diſcrepãs pſona ueri⁹ eſt q̃ uult⁹. Et elegãter à Seneca dictũ eſt in cæſarẽ, ut pſonã malit q̃ faciẽ. i. ut uideri malit q̃ eſſe. Vtere curru de aſinis nihil laborãs. DCCCXXII.

Ἀπονέμου τῆσσον ἁμάξης τῶν δ' ὄνων ὀδὸν μέλῃ, Vtere plauſtris tuis aſinoſq; ne curaueris. Hoc puerbio monebãt uti ſuarũ quiſq; rerum curã ageret, iiſq; frueret, alienarum negligẽs atq; incuriosus, Hinc ducta metaphora quod quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habẽt deportãdis oneribus aſinos aliunde conducere. Libyca fera. DCCCXXIII.

Λιβυκὸν θηρίον, Libyca belua, Refertur à Diogeniano. Dicebatur olim in hominem uafrum callidum uerſipellem uariis moribus ancipitiq; ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuiſſe teſtat. Inde natum quod in Libya uariæ ferarum ſpecies ſæpenumero miſceant, Atq; ita noua quædam monſtra ſpectaculo produci ſoleant Romam à prouinciæ præſidibus deportata. Semper affert Libya mali quippiam. DCCCXXIIII.

Eodẽ fonte manauit & illud ἀεὶ φόρει τι λιβύη κακόν, Sẽper affert Libya mali quippiã, quod inde Romã ut dixi monſtra deportarent, Hinc & in mores ingeniumq; gentis detorqueri põt, ſi quidẽ ut eſt regio uenenorum ferax, ita gentis peſtilens ingenium. Peculiariter cõueniet in fœdifragos ac pactorum nouatores. Semper africa noui aliquid apportat. DCCCXXV.

Huic ſimilimum eſt illud Plinianum quod in hiſtoria mundi refert Libyã ſemp aliquid noui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

adferre.Quod quidem ideo dicebatur,quod in ſiticuloſa regione ad unum aliquem riuum pluri mæ ferarum ſpecies bibendi gratia conuenire cogantur,inibiq; uaria mixtura uiolentæ Veneris uarias monſtrorum formas,ſubindeq; nouas naſci.Quadrabit in homines lubrica fide ſemperq; nouandarum rerum auidos. Afra auis DCCCXXVI.

Λιβυκὸν ὄρνεον.Libyca auis.Refertur à Suida de prægrandibus,quod ex ea regione deportẽtur aues immani magnitudine.Horatius de prælauta uſurpauit,Non afra auis deſcendat in uẽtrem meum,iucundior q̃ lecta de pinguiſſimis oliua ramis arborum.

Boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere. DCCCXXVII.

Hodieq; uulgo celebratum durat,ubi quis eſt exactor durior atq; inſtantior.Quid? Num & pellem uis? Quaſi conueniat lana contentum eſſe,Id adagii Tiberius cæſar autore Suetonio aut reperit aut certe uſurpauit.Nã is admonitus ab amicis ut prouincialibus augeret uectigalia,reſcripſit,Boni paſtoris eſſe tondere pecus non deglubere.Eſt autem deglubere detrahere pellem. Tractum à ruſticis qui deglubere uocant ſiliquam aut folliculum excutere,& granum ſua nudare tunica,unde & Catullus in obſcœnum ſenſum detorſit,ut dicat uirum à muliere deglubi.Et Apulei ana Fotis ait ſe uiuos homines ſolere deglubere,Tondent igitur qui ita ſpoliant ut ſortem relinquant unde res poſſit creſcere,deglubunt qui nihil reliqui faciunt,Nam lana detonſa renaſcitur. Cute detracta nihil eſt quod deinde poſſis auferre.Alexander Macedonum rex cognomẽto magnus ſententiam eandem diuerſa extulit metaphora.Cum enim quidã admonerent longe plus uectigalium à ciuitatibus auferri poſſe,Reſpondit ad hũc modum, καὶ κνπῳρὸν μισῶ ὃν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. Et olitorem odi qui radicitus herbas excidat,Deniq; hoc ipſũ, ἀπὸ ῥιζῶν καὶ ἀποῤῥίζην. Et item apud latinos,Radicitus ſtirpium tenus,à ſtirpe,ab ima ſtirpe,atq; id genus aliæ metaphoræ prouerbii naturam reſipiunt. A mortuo tributũ exigere. DCCCXXVIII.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν.i. à mortuo tributum exigere dicuntur qui per fas nefaſq; undecũq; diuitias congerunt,propterea quod ſepulchris ſumma immunitas debeatur.Citat Ariſtoteles ſimile prouerbium libro rhetoricorum ſecundo, κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει. Vel à mortuo uectigal aufert, idq; oſtẽdit dici ſolere in eos qui turpiter undecũq; lucrũ aucuparent,ex rebus minutis aut turpib⁹,aut à tenuibus paupibus,aut etiã defunctis. Lucri bonus eſt odor ex re q̃libet. DCCCXXIX.

Faceta quidem ſed tamen peſtilens illa uox Veſpaſiani qui cum ex lotio uectigal faceret,homo turpiter auidus,ſuperq; ea re è filio admoneretur,quod è re tam putida lucrum faceret,paulo poſt collectam pecuniam filii naribus admouit,rogauitq; ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis Lucri bonus eſt odor ex re qualibet,Iam & Ennianus ille uerſiculus non in ſermonem modo,uerumetiam in animos & uitam hominum penitus abiit,Vnde habeas curat nemo,ſed oportet habere. Lucrum pudori præſtat. DCCCXXX.

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον.Lucrum pudori præſtat,Plautus in pſeudulo,Nimio illud quod pudet facilius fertur q̃ illud quod piget.Eundem ſenſum aliter extulit in trinumo,Pol pudere q̃ pigere præſtat totidem literis,Sententia bono uiro indigna eoq; illic à lenone dicitur,hic à ſene.Sed cõmode ad perſuadendum ſententiam etiam parum probam arripuit.Alioqui lõge ſatius rei iacturam q̃ famæ diſpendium accipere.Huc alluſit Terentius in Phormione.Non te pudet uanitatis? Non dum ob rem.Quin & hodie uulgato prouerbio iubent ualere pudorem ubi de pecuniaria re agitur. Larus parturit. DCCCXXXI.

Κέρφος ὠδίνει.Cepphus parturit.Antiquitus dicebatur in eos qui pollicerent ingentia, nihil dignum promiſſis exhiberent,Aiunt cepphũ auiculã eſſe ſtupido ingenio,unde & in prouerbiũ ſtolliditatis abiit.Quã nõnulli larũ appellant,eã uiuere ſpuma marina plumis ac pẽnis eſſe copioſis, corpore puſillo,cũ parturit uociferari,Hinc natũ prouerbiũ larus parturit,ubi quis magna præ ſe fert puſilla præſtiturus,Hæc ferme ſcribit interpres Ariſtophanis in comœdiam Pacem.

Parturiunt montes,naſcetur ridiculus mus. DCCCXXXII.

Ὠδίνουν ὄρη, εἶτα μῦν ἀπέκτεκεν. Mõs parturibat,deinde murẽ prodidit.Senarius prouerbialis dici ſolitus in eos uẽtoſos oſtẽtatores,qui magnificis ꝓmiſſis tũ uultus ueſtituſq; autoritate mirã de ſe mouẽt expectationẽ.Verũ ubi ad rẽ uẽtũ eſt,meras nugas adferũt.Vtiẽ hoc adagio Lucianus in libello cui titul⁹ quẽadmodũ oporteat hiſtorias cõſcribere.Dicit eũ ſic reclamari a uulgo in cupidinẽ Herculis,aut Titanis pſonã aſſumẽtem ὠδίνουσι ὄρος. Athenæus in dipnoſophiſta tradit hoc dictũ a Perſis ſuccłamatũ fuiſſe cũ uideret Ageſilaũ puſillo corpuſculo. Quo ſcõmate offenſus ille alienat⁹ eſt ab Artaxerxe.Vtiẽ & Hora.in arte poetica,Quid dignũ tãto feret hic ꝓmiſſor hiatu,Parturient mõtes,naſcet ridiculus mus.Porphyrion ex Aeſopi apologo quopiã natũ exi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſtimat is fertur eiuſmodi,Cum olim quidam rudes atq; agreſtes homines uiderent in monte terram intumeſcere moueriq;,concurrunt undiq; ad tam horrendum ſpectaculum expectantes, ut terra nouum aliquod ac magnum portentum ederet,monte nimirum parturiente,foréq; ut Titanes rurſum erumperét,bellum cum diis redintegratur,Tandem ubi multum diuq; ſuſpenſis atq; animis expectaſſent mus prorepſit è terra,moxq; riſus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri DCCCXXXIII.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι.Aureos polliceri montes,Prouerbialis hyperbole de iis qui immẽſa promittunt,ſpeſq; ampliſſimas oſtentant.A Perſarum arrogantia ducta,qui propter auri uenas mõtes aureos iactabant,Plautus in ſticho.Neq; ille ſibi mereat Perſarum montes,qui eſſe aurei perhibentur.Terentius in Phormione,is ſenem per epiſtolam pellexit,modo non montes auri pollicens,Quo quidem loco illud obiter admonendum arbitror,quod opinor uulgus interpretum latere,modo non dictum pro eo quod eſt apud græcos μονονοχὶ id eſt tantum non, Id perinde ualet quaſi dicas propemodum,Nam tantum non græcanico more reperies,tum apud Liuium tum apud Suetonium,Apuleius in prima actione apologiæ ſuæ, Qui ſi eſt auaritia egenus & ad omne lucrum inexplebilis,nec montibus auri ſaciabitur.Diuus Hieronymus in Rufinum, Vt cũ montes auri pollicitus fueris,ne ſcorteum quidem nũmum de theſauris tuis proferas, Ariſtophanes Εν ἀχερνεῦσι, κ' ἀχεζον ὀκτὼ μῆνας ὠδὶ χρυσῶν ὀρῶν. Menſes & octo cacauit in auri mõtibus Cacauit dixit pro deſcidit laſciuia comœdiæ ueteris.Paulo diuerſius dixit Saluſtius in Catilinario.Maria monteſq; polliceri cœpit,Ad eundem modum Perſius.Magnos promittere montes, ut hyperbole magnitudinis ſit non in aureis,ſed ſimpliciter in ipſis montibus.

Ambabus manibus haurire. DCCCXXXIIII.

Αντλεῖν ἀμφοτέραισ.Haurire ambabus,ſubaudi manibus.De iis dici conſueuit,qui ſummo conatu quippiam agunt.Itidem Ariſtophanes in equitibus. κ' ἀμφοῖν χεροῖν Μυσιλλᾶται τῶν δημοσίων,Huic cõfine eſt illud Homericum ex iliados.η. Οἶδ' ὠδὶ δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι ἐῶν, Noui equidem clypeum dextra leuáq; mouere,Inuenitur & illud ἀμφοῖν δωρούμενος, Ambabus manibus largiens.i.affatim & prodige,aut etiam perbenigne,Plato in ſophiſta, καὶ δ' λεγόμενον δὴ τῇ ἑτέρᾳ λαβέσθαι οὐκοῦν ἀμφοῖν χρή.Et quod dici ſolet nequaq̃ altera prendẽdũ manu,quin magis ambabus.Nõnihil ab hac forma recedere uidetur,quod ſcriptũ eſt apud Ariſtidem in Cimone,qui citat hũc locum ex hymno poetæ cuiuſpiam, Μέγα δ' ἔστενεν ἀσία ὑπ' αὐτῶν πληγεῖσ' ἀμφοτέραις χθονὸς κράτη πολέμου. Grauiter autem genuit Aſia,ab illis percuſſa, ambabus manibus robore belli,Vicinius illud quod eſt apud eundem in oratione panathenaica, Ο δὲ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ παρῆν ἄγων ἐπὶ μέχρι τῆς ἀττικῆς Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους, At ille utraq; aderat manu,ducés uſq; ad Atticam græcos ſimul ac barbaros,Quanq̃ hoc loco poteſt etiam citra figuram dictum accipi,ut intelligamus uel de terreſtribus pariter ac maritimis copiis,uel de barbaris ac græcis.Quandoquidem & militum manum dicimus ut apud Virgilium,Iuuenum manus emicat ardens. Vno ore DCCCXXXV.

Vno ore pro ſummo conſenſu,paſſim apud autores obuium eſt, Terentius. Vno ore omnes omnia bona dicere,M.Tullius in ſermone de amicitia.Vna eſt enim amicitia in rebus humanis de cuius utilitate omnes uno ore cõſentiunt, Ariſtophanes in equitibus,ολ' ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες ἀνέκραγον, Ore uniuerſi clamitant uno ſimul, Plato libro de legibus primo, Μιᾷ γ' ἂν φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας συμφωνεῖν, Vna uoce & ex eodem ore omneis concinere.

Aquilam noctuæ comparas. DCCCXXXVI.

Αετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις.Aquilam noctuæ comparas.Martialis in ſcazonte,Aquilaſq; ſimiles facere noctuas quæris.Aquila uiſus acerrimi,adeo ut ἀσκαριδαμυκτῶς.i.non conniuens aduerſus ſolem intueatur,& ſunt qui tradant hanc auem hoc experimento probare, degeneres ne ſint pulli an genuini,cõtra noctua ſolis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco,Graculos cum aquila confert, Congregare cum leonibus uulpes. DCCCXXXVII.

Congregare cum leonibus uulpes eſt res impares diſſimiléſq; permiſcere, Martialis, Quid cõgregare cũ leonibus uulpes? Vulpes dolis nititur,leo uiribus fidit.Quanq̃ utrunq; coniunxit Pindarus indicans uirum fortem leonem oportere præſtare, in exhauriẽdis certaminum laboribus, uulpem in cõſiliis,Sic enim in Iſthmiis ſcribit. Τόλμα δ' ἐοικὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ. Animo ſimilis fremẽtibus leonibus in ferendis laboribus,conſilio uero uulpes. Aquila in nubibus. DCCCXXXVIII.

Αἰετὸς ἐν νεφέλαις. Aquila in nubibus,Plæriq; interpretãtur de re magna quidem illa, ſed quã

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

non facile ſequaris, Alii de iis qui longe reliquis præcellunt. Ariſtophanes in equitibus, Ὅπως ἥδομαι ὡς σὺ νεφέλῃσιν αἰετὸς γενήσομαι, Gaudeo iſtoc nomine quod aquila fiam in nubibus. Vi delicet, uerba ſunt populi Athenienſis, promittētis ſibi futurū, ut orbi uniuerſo imperet. Et pau lo inferius in eadem comœdia tanq̃ oracului pronūciatur, Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασι λεύεις. Quippe aquila es, terræq; omnem dominaris in orbem. Dicuntur & hæc de populo Athe nienſi. Niſi ſorte placet alluſio ad ſpes huius principatus inanes. Rurſum in auibus, Αἰετὸς σὺ νε φέλῃσι γενήσεαι. Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poetam ad oraculum quon dam Athenienſibus redditū, quo prædicebatur futurū ut Athenienſes tanto interuallo reliquas urbes ſuperarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus eſſet ſublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locū modo attigimus ſe uocat aquilam. Bacchylidē æmulum graculū, uidelicet quod illum immenſo uinceret interuallo, Αἰετὸς ὠκὺς σὺ ποτανοῖσ ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μετα μαινόμενος σὰφοινὸν ἄγραν τοσὶ κράζεται δὲ, κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Quorum carminum hæc eſt ſententia. Aquila pernix inter uolucres. Quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam uociferans. Graculi humi paſcuntur. Volantia ſectari. DCCCXXXIX.

Huic affine eſt quod uſurpat Ariſtoteles tertio τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro, τὰ πτόμενα διώκειν Volantia ſectari. Loquitur autem de uehementer obſcuris, & quæ difficilimum ſit perueſtigare. Cui non diſſimile eſt Perſianum illud. An paſſim coruos ſequeris, teſtáq; lutóq.

Ibyci grues. DCCCXL.

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, Ibyci grues, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici conſueuit, quoties ſce leribus nouo quodam & improuiſo caſu proditis, ſceleſti pœnas dant iis quos leſærūt. Id ex hu iuſmodi quodā euentu natum memorant. Ibycus quidam cū in latrones incidiſſet iam occiden dus, grues forte ſuperuolantes obteſtatus eſt, Aliquanto poſt tempore, cū iidem latrones in foro ſederent, rurſumq; grues ſuperuolarent per iocūq; inter ſe ſuſurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι τοὐρεισιν. Adſunt Ibyci ultores, Eum ſermonem aſſidentes in ſuſpitiōem rapuerunt. Maxime deſy derato iampridem Ibyco. Rogati quid nam ſibi uellet ea oratio, hæſitanter atq; inconſtanter reſponderūt. Subiecti tormētis facinus confeſſi ſunt. Atq; ita uelut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potius ſuo ipſorum indicio ut dicitur perierunt. Meminit huius adagii & Auſonius in monoſyllabis. Ibycus ut periit, uindex fuit altiuolans grus. Narrat hāc fabulam & Plutarchus in libro de futili loquacitate. Veriora his quæ apud Sagram acciderunt. DCCCXLI.

Ἀληθέστερα τῶν ὠδὶ σάγρᾳ, Veriora iis quæ ad Sagram acciderūt. Dictum olim in incredulos quiq; non niſi magno malo docti credunt. Refertur à Strabone libro Geographiæ ſexto, Poſt locros inquit Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Caſtoris & Pollucis aræ ſitæ ſunt, Ad quas decē Locrorū millia una cum Rheginis aduerſus Crotoniatas, numero centies ac tricies mille, Marte collato uictoriam reportarūt. Ex quo euentu natum eſt in incredulos adagiū, Ἀληθέστερα τῶν ὠδὶ σάγρᾳ. i. ueriora iis quæ apud Sagram acciderunt. Addidere pleriq;, quo die certamen initum eſt iis, qui in Olympiis erant, is belli euentus nunciatus eſt. Tanta celeritate nunciatæ pugnæ ueritas comperta eſt. Meminit huius pugnæ Iuſtinus lib. xx. tametſi de numero occiſorum a Strabone diſſentit. Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri, additq; dici ſolitum de rebus ueriſſimis quidem illis, at non creditis. Rudem accipere Rude donare. DCCCXLII.

Rudem accipere, pro dimitti à munere. Rude donare pro dimittere crebriter apud idoneos autores obuia ſunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quibus permiſſum erat, à gladiatorio munere ceſſare, rude donati dicebantur. Ea ceſſatio dabatur uirga quam rudem appellabant, unde hoc modo dimiſſi Rudiarii uocantur, Proinde quicūq; à munere quouis in ocium reſtituuntur, uel ob ætatem, uel ob imbecillitatem, rudem accepiſſe dicentur. Horatius in prima epiſtola. Spectatum ſatis & donatum iam rude, quæris Mœcenas, iterum me antiquo includere circo. Item Iuuenalis. Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebūt conſilia, Lepidior erit metaphora, ſi longule traducatur, ueluti ſi quis adhortetur quempiam, ut à ſtudiorum labo ribus abſtineat, ſibiq; rudem impertiat, aut qui uitam aulicam reliquerit, eū aulicæ uitæ rudia rium appellemus, Huic ferme contrarium uidetur quod ait Fabius acutæ eloquētiæ candidatus. Et bonarum literarum candidatus. Nam candidati proprie dicuntur qui magiſtratum ambiūt, Quod ſi tranſferatur alio tranſibit in prouerbii ſpeciem.

Mali corui malum ouum. DCCCXLIII.

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Mali corui malum ouum, Apte uſurpabit ubi è malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur, ex improbo patre filius improbus, Ex patria illaudata uir illaudatus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

denique facinus ſceleratum ab homine ſceleſto. Metaphoram alii referunt ad naturam animantis,quæ nec ipſa eſt idonea cibis humanis,nec ouum parit ad quicquam utile.Sunt qui dicant fieri ut coruorum pulli parentes ipſos deuorent,ſi forte non paſcant illos ad ſatietatem,& hinc ductum adagium.Alii malunt ad huiuſmodi fabulã referre.Corax quidam primus Syracuſis poſt mortem Hieronis inſtituit artem rhetoricen mercede profiteri.Cum hoc aduleſcens quidam Tiſias hac lege pactus eſt,ut tum demum mercedem perſolueret ubi iam artem perdidiciſſet. Dein ubi iam arte cognita premium reddere cũctaretur.Corax diſcipulum in ius uocat,ibi iuuenis huiuſmodi dilemna proponit. Percontanti quis eſſet artis finis,ubi Corax reſpondiſſet perſuadere dicendo, Age inquit ſi perſuadeo iudicibus me nihil debere,non reddam, quia uici cauſam.Sin minus perſuadeo,non reddam,quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemna tanquam uitioſum & ἀντιστρεφὸν in diſcipulum retorſit ad hunc modũ,immo inquit ſi perſuades dabis,quia tenes artem, & debes ex pacto, ſin minus,dabis,quia ſententiis iudicum damnatus,Quod commẽtum tam uafrum,tamq; callidum ubi iudices audiſſent admirati uerſutiam aduleſcentis, ſuccla marunt κακοῦ κόρακος κακὸν ὠὸν. Sunt qui narrent hoc ſuc clamatum à corona circunſtantium cum alter alteri litẽ intẽderet. Huiuſmodi ferme leguntẽ in Prolegomenis in Hermogenis rhetoricen,Ex hac fabula ni fallor efficta eſt ea quam narrat A. Gellius in noctibus atticis libro quinto capite decimo,de Protagora ſophiſta,& huius diſcipulo Euathlo,Quæ tametſi longiuſcula eſſet & in promptu ſita,tamen quod omnium lepidiſſima uideatur nõ pigebit adſcribere.Gellius igitẽ oſtenſo uitioſo dilemmate quod antiſtrephon uocant,propterea quod totidem uerbis poſſit in aduerſariũ retorqueri.Quale eſt inquit prouulgatum illud quo Protagoram ſophiſtarum acerrimum uſum eſſe ferunt aduerſus Euathlum diſcipulum ſuum.Lis nanq; inter eos & controuerſia ſuper pacta mercede hæc fuit.Euathlus aduleſcens diues eloquentiæ diſcendæ,cauſarumq; orandi cupiens fuit,is in diſcipulum Protagoræ ſeſe dedit,daturumq; promiſit mercedem, grandem pecuniam quantam Protagoras petiuerat, Dimidiamq; eius dedit iam tunc ſtatim prius q̃ diſceret,pepigitq; ut reliquum dimidiũ daret,quo primo die cauſam apud indices oraſſet & uiciſſet, Poſtea cum diutile auditor aſſectatorq; Protagoræ fuiſſet,& in ſtudio quidem facundiæ abũde promouiſſet,cauſas tamen non reciperet,tempuſq; iam longum tranſcurreret,& facere id uideretur,ne reliquum mercedis daret,capit conſilium Protagoras,ut tum exiſtimabat aſtutum, petere inſtituit ex pacto mercedem,litem cum Euathlo conteſtatur.Et cum ad iudices coniiciẽdæ conſiſtendæq; cauſæ gratia ueniſſet,Tum Protagoras ſic exorſus eſt. Diſce inquit ſtultiſſime aduleſcens utroq; id modo fore,uti reddas quod peto,ſiue contra te pronunciatum erit,ſiue pro te. Nam ſi contra te lis data erit merces mihi ex ſententia debebitur,quia ego uicero,ſin uero ſecundum te iudicatum erit,merces mihi ex pacto debebitur,quia tu uiceris. Ad ea reſpõdit Euathlus, Potui inquit huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiam,ſi uerba ipſe non facerem,atq; alio patrono uterer.Sed maius mihi in iſta uictoria proludium eſt,cum te non in cauſa tantum,ſed etiã in argumento uinco,Diſce igitur tu quoq; magiſter ſapientiſſime utroq; modo fieri uti non reddam quod petis,ſiue contra me pronunciatum fuerit,ſiue pro me.Nam ſi iudices pro cauſa mea ſenſerint,nihil tibi ex ſententia debebitur,quia ego uicero,ſin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debebo,quia ego nõ uicero. Tum iudices dubioſum hoc inexplicabileq; eſſe quod utrinq; dicebatur rati, ne ſentẽtia ſua utrancunq; in partẽ dicta eſſet,ipſa ſeſe reſcinderet,rem iniudicatam reliquerunt,cauſam in diem lõgiſſimum diſtulerunt,Hactenus Gellius.Quid autem? an non optimo iure iudices hoc ſaltem ſententiæ uice pronunciare debuerunt, κακῆ κόρακος κακὸν ὠὸν.Narrat eandem fabulam L. Apuleius in floridorum libris,nõ dicam copioſius,neq; enim poteſt copioſius referri q̃ à Gellio denarrata eſt,ſed tamen florulentius & ut ita dixerim picturatius.Meminit Euathli Ariſtophanes in fucis,atq; item in Acharnenſibus.

Ab impiis egreſſa eſt iniquitas. DCCCXLIIII.

Concinit huic hebraicum illud ex libro Regum primo capite uigeſimo quarto,Quod Dauid nominatim etiam pro uetuſto prouerbio citat,Ab impiis egredietur iniquitas.Significat autem ab improbis ſemper mali quippiam exoriri,à bonis nihil malorum proficiſci.Idem propemodũ dicitur apud græcos uerſu prouerbiali. γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. Probis ab animis facta promanant proba. DCCCXLV.

Lemnium malum

Λήμνιον κακὸν.Lemnium malũ, de malis immenſis ac miſerandis,Hiſtoria unde natum adagium uarie narratur. Neq; magni refert ea anxie perſequi. Herodotus in Eratone & prouerbii & hiſtoriæ meminit in hanc ferme ſententiam,Pelaſgi ex Attica per uim expulſi Lemnon incole-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bant.Huius iniuriæ cũ pœnas de Atticis ſumere cuperent, probeq; cognitos haberent dies feſtos ac cerimonias illorum,collocatis inſidiis uxores Athenienſium abduxerũt,cum Mineruæ ſacra facerent in Baurone,hiſq; in Lemnum nauigio aſportatis concubinarum uice ſunt abuſi.Cæteq; mulieres cum plurimos liberos parerent,omneis & Atticis moribus inſtituerunt, & Attice loqui docuerunt.Ita factum eſt,ut nec miſcere coniugia cum puellis Pelaſgicis uellent, & ſi quando Pelaſgus quempiam pulſare conaret,omnes conglobati Attici huic ſuppetias ferrẽt, breuiter adeo inualeſcebat pubes Attica,ut plærisq; in rebus priores tenere uideretur. Quare uiſum eſt Pelaſgis ut filios ex atticis mulieribus ſuſceptos trucidarent,Idq; perfecerunt occiſis una & matribus. Deinde ſterilitate,orbitate,peſtilentia,reliquiſq; plurimis adacti malis Delphicum oraculum conſuluerunt,quibus modis his calamitatibus leuari poſſent,Hinc igitur ait per omnem græciam increbuiſſe prouerbium,ut ingentia miſerandáq; mala Lemnia dicerentur,Partim igitur hinc natum adagium putat,partim illinc,quod aliquando Lemniæ mulieres graueolentia maritorum offenſæ,eos uniuerſos ſuſtulerunt auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba, καὶ λῆμνον ἀρᾶλω ἀρσένων ἀζώκιζον.Mareſq; Lemno ſuſtulere fœminæ funditus.Item Seneca in Agamemnone,Et ſcelere Lemnon nobilem. Cicadam ala corripuiſti. DCCCXLVI.

τέτιγα πτερῶ ἐλάβετε. Cicadam ala corripuiſti. Dicitur in eos qui quempiam prouocant minime ex uſu ſuo.Lucianus in pſeudologiſta ſcribit Archilochum poetam iambographum & ad maledicendum egregie inſtructum,ad hunc modum reſpondiſſe cuidam,à quo fuerat conuicio prouocatus, τὸν τέτιγα πτερῶ ἐλάβετε. Nam ſi cicadam natura garrulam ala prehendas,clarius obſtrepet.Ita ſi poetico homini præbeas occaſionem ſimultatis,non modo non tacebit,ſed clarius obſtrepet & omnem bilem chartis illinet atris.Proinde Platonem aiunt admoniſſe,ne quis hominem poetam ſibi faceret inimicum,Et Horatius genus irritabile uatum dixit.

Tenedia bipennis DCCCXLVII.

τενέδιος πέλεκυς,Tenedia ſecuris,Conueniet aut in eos qui nimium ſeuere iudicant ac puniũt, aut qui celeriter expediunt controuerſias & litium ambiguitates, Inde trãſlatum quod olim rex Tenedi ſecurim geſtãs,lites audire cõſueuit,cauſaq; iudicata,protinus eum qui feciſſet iniuriam ſecuri percutere.Aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros,ut utriuſq; corpus ſecuri concideretur,eiuſq; legis exemplum etiam in filium edidit, proinde in nomiſmate iuſſiſſe inſculpi,altera ex parte ſecurim,altera duos uultus ex eadem ceruice prominentes. Lucianus in pſeudologiſta,τὸ ἐκεῖνο, ἦκεν γάρ μοι νομίσας, πελεκύντινα κατὰ τῶν ψευσμάτων. Ratus enim iuxta illud quod uulgo dici conſueuit,ſecutim quandam mihi ueniſſe,ad incidenda mendacia, Mihi uidetur alluſum ad Alexandri magni factum, qui nodũ inſolubilẽ in Midæ Plauſtro enſe diſſecuit,quemadmodũ oſtendimus alibi. Theſaurus carbones erant DCCCXLVIII.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφυκεν,Carbones theſaurus erant.In eos competit qui ſpe ſua fruſtrãtur, quiq; magnificis rebus expectatis meras nugas reperiunt.Ex euẽtu quopiam natum uidetur,quo quiſpiam theſauri ſpe fodiens,carbones defoſſos inuenit,Eaq; res in riſum uulgiq; ſermonẽ abiit Nam antiquitus carbones in terra defodi ſolent,ad indicandos agrorum terminos,propterea q; ut teſtatur in opere de ciuitate dei diuus Auguſtinus,nulla res durabilior magiſq; perpetua q̃ carbones ſub terra defoſſi.Lucianus in Zeuxide, τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν. Verum iuxta prouerbiũ Theſaurus noſter carbones erant.Rurſum in philopſeude, τὸ γοῦν λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς φήναντες. Proinde iuxta id quod dici ſolet,tu nobis qui theſaurus credebaris carbones extitiſti. Idem in Timone de auro inuento. Δέδια γοῦν μὴ ἄνθρακας εὑρὼν ἀνεγερόμενος. Vereor itaq; ne expergefactus carbones reperiam, Rurſum in uotis, καὶ ἄνθρακες σοι ὁ θησαυρὸς ἔστω. Ac theſaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epiſtola quadã, οὐ πάντες μοι πάντες οἱ θησαυροὶ γενήσονται. Nonne omnes theſauri mihi cinis erunt?

Octopedes. DCCCXLIX.

Ὀκτάποδες. Octopedes Scythico prouerbio dicebantur,qui duos poſſideret boues,& currum unum, οἱ παραυτῖσ ὀκτάποδες καλούμενοι, qui apud illos inquit octopedes uocantur,Dici poterit per iocum in hominem qui ſibi locuples uideatur,uel in eum cui ruſticanæ ſunt opes.

Satius eſt recurrere q̃ currere male. DCCCL.

Πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. Satius recurrere atq; uti curras male, Senarius prouerbio celebratus,id eſt præſtat mutare conſilium in melius q̃ in male inſtitutis pergere.Lucianus aſinus ſententiam hanc ſecum uoluebat non admodum aſininam,Εκρινα δῆτα λοιπὸν τοῦ λόγου πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς.Id eſt uiſum eſt tandem iuxta uulgi ſermonem potius

tius recurrere atq; currere perperam, Quin & hoc ſeculo uulgo dictitant non prius aberrare eũ qui medio e curſu recurrit, ſignificantes probandos eos qui mature reſipiſcunt ab ſtulticia,

Solus currens uicit. DCCCLI.

Μόνος θέων ἐκράτει. Solus currens uicit, de his qui uincunt nemine contra certante, Trãſlatum a ſtadiis. Nihil autem eſt negocii uincere, ſi nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos qui ſibi placent quaſi pulchre cauſam ſuam probarint, cum nullus adſit qui contra diſputet, Lucianus de imaginibus, Ρᾷδον δὲ οἶμαι τὸ δὴ κατὰ τὴν παροιμίαν μόνον θέοντα κρατεῖν, Haud eſt difficile iuxta prouerbium cum ſolus curras uincere. Affine illi quod alias recenſuimus, ἐρήμην νικᾶν, nec alienum ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν. Leonem ex unguibus æſtimare. DCCCLII.

Ἐκ τῶν ὀνύχων τὸν λέοντα γινώσκειν. Ex unguibus æſtimare leonem, eſt ex una quapiam coniectura negocium uniuerſum perpendere, Ex paucis multa, ex minimis maxima coniicere, Natũ uidetur adagium a Phydia ſtatuario, qui ſicuti narrat Lucianus in hæreſibus, inſpecto leonis duntaxat ungui, quantus eſſet totus leo perpendit, totumq; ex indicio unguis effinxit, Philoſtratus in uita Apollonii, Οἷον δὲ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ. Qualem ex ungui iam eſſe uideo, Fit autem hoc mathematica ratione ut ex membro uel minimo totius corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis menſuram ex Piſano ſtadio quod Hercules ſuis pedibus fuerat metatus ratiocinatus eſt. Cauda de uulpe teſtatur. DCCCLIII.

Ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ. Cauda de uulpe teſtificatur, in eos dici ſolitum qui puſilla in re cuiuſmodi ſint declarant. Eſt autem uulpi cauda pro corpore maior ac piloſior, ut non ſit facile cælare. E fimbria de texto iudico. DCCCLIIII.

Ἐκ τοῦ κραπέδου δ' ὕφασμα γινώσκω, E fimbria textum oñe cognoſco. i. ex uno aliquo puſillo reliquorum facio coniecturam, Tranſlatum à negociatoribus qui inſpecta texti margine facile de uniuerſo cuiuſmodi ſit iudicant. De guſtu cognoſco. DCCCLVI.

Ἐκ γεύματος γινώσκω. Ex deguſtatione iudico. i. ex minima experientia. Ductum item a negociatoribus qui guſtato duntaxat uino aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Vnde Plinius ad eum inquit guſtum tibi reliqua promitto. Et deguſtationem huiuſmodi experientiam uocamus

Aethiopem ex uultu iudico. DCCCLVII.

Τὸν Αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, Aethiopem ex ipſo uultu cognoſco. i. præfert quiſq; aliquo ſigno cuiuſmodi ſit moribus. De fructu arborem cognoſco. DCCCLVIII.

Ἐκ γοῦ καρποῦ δ' δένδρον γινώσκω, E fœtu cognoſco arborem, E factis hominem iudico, Quæ paroemia etiam in euangelicis literis extat, quemadmodum oſtendimus in operis initio.

In tenebris ſaltare. DCCCLIX.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, In tenebris ſaltare. Eſt rem gerere clanculum nullo teſte nulloq; iudice, Trãſlatũ ab iis qui choros ducũt quos in tenebris nemo queat diiudicare, recte ne an ſecus moueant pedes, Lucianus in ſectis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὀρχούμεθα, in tenebris ut aiũt ſaltaremus, Quibus ex uerbis uidetur adagium dici poſſe etiam in illos qui temere nulloq; iudicio, nulla certa ratione rem agunt, Sentit enim Lucianus nos philoſophia deſtitutos tanq; in tenebris ſaltaturos, ut quicquid in manus uenerit, id eſſe credamus quod quærebatur. Areopagita. DCCCLX.

Ἀρειοπαγίτης. Areopagita, De triſti ſeuerõq; dicebatur, aut etiam de iudice uehementer incorrupto, Inuenitur & Σκυθρωπότερος ἀρειοπαγίτου. i. triſtior areopagita, Athenis ſumma erat areopagitarum autoritas, hi erant iudices qui de capitalibus cauſis pronunciabant, tanta integritate, ut noctu atq; in tenebris non interdiu neq; luci cauſas cognoſcerent, quo non dicentes, ſed dũtaxat quæ dicerentur ſpectarent, Id ita eſſe teſtatur Lucianus in ſectis, Alluſit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro primo, Senatus ἄρειος πάγος Nil conſtãtius nil ſeuerius nil fortius, Idem eiuſdem operis libro quarto, Ex quo intellectum treis τοὺς ἀρείους πάγους. ambitum, comitia, interregnum maieſtatem, totam deniq; remp. flocci non facere.

Atticus aſpectus. DCCCLXI.

Ἀττικὸν βλέπος. Atticus aſpectus. Perinde eſt quaſi dicas os impudens, in eos dicebatur, qui uultu ipſo præ ſe ferebant impudentiam, dicendiq; confidentiam. Nam hoc uitio notati ſunt Atticorum mores, Ariſtophanes in nubib⁹, Ἐπὶ τῷ προσώπου τ' ὄψιν ἀττικὸν βλέπος. Ac uultu in ipſo aſpectus Atticus eminet. Sic enim loquitur Strepſiades de filio Socratica è ſchola redeũte, quem ex ipſa fronte coniicit malam cauſam agere poſſe, quod neſcio quid Atticæ aſtutiæ ſimul atq; impudentiæ præferret, Lari ſacrificant DCCCXII.

Ἑστίᾳ θύσειν Lari ſacrificant, In tenaces dicetur qui de ſuis nemini quicq; impertiunt, Aut in con

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uiuas edaces,qui nihil ex appoſitis epulis neq; mittunt amicis,neq; quicq̃ faciũt reliquum, Nam antiquis religioſum erat,ex his quæ laribus immolabantur,aliquid foras efferre,Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto apud quem Carion Mercurio obſecranti ut aliquid ſibi de ſacrificio quod in tus agebatur impertiant, ΑΛΛ' inquit οὐκ ἐκφορά,Efferre nequaq̃ licet,Item in eadem fabula mulieri uolenti pro foribus ſpargere bellaria, Ενδον γε inquit παρὰ τῳ ἐσίαν ὥσπερ νόμος οὐδὲ ἐκφέρειν πεπρωσται ἔστιν ἀλλὰ μᾶλλον εἰσφέρειν, Intus profecto ut moris eſt apud larem, Nam nefas efferre quicq̃,inferre ſed decet magis,Apud Romanos autore Plutarcho nefas erat menſam prorſus inanem tolli,uel quod innuerent ſemper aliquid reſeruandum in tempus poſterum, Vel ut aſſuefceret temperare cupiditati a præſentibus abſtinẽtes,uel ut hoc pacto ſeruorum animos ſibi conciliarent,cum quibus menſam aliquo pacto communem habere uiderentur,uel quod religioſum haberetur in ſacris quicquam uacuum conſpici,Porro menſa ſacra quædam res eſt.

Proteruiam fecit. DCCCXXXVII.

Erat hoc religioſum in nonnullis etiam aliis ſacris,ne quid ex ſacris epulis relinqueretur,aut ſi quid reliquum eſſet id igni abſumeretur.Quemadmodũ Moyſes tradit de agno paſchali. Porro id genus ſacrificii Romani proteruiam appellant.Vnde celebratur illud Catonis feſtiuiter dictum,In Albidium quendam qui patrimonium uniuerſum luxu abſumpſerat, unis exceptis ædibus quæ incendio conflagrarunt,Proteruiam inquit fecit,propterea quod ea quæ comeſſe non potuerit quaſi combuſſiſſet,Autor Macrobius libro ſaturnalium ſecundo.

Hic funis nihil attraxit DCCCXXXVIII.

Αὕτη μὲν ἡ μήκωνθος οὐδὲν ἕλκυσεν.Funis quidem iſte piſcium attraxit nihil.Senarius prouerbialis quo ſignificabant operam fruſtra ſumptam,neq; ex ſententia eueniſſe, quod quis conabatur, Translatum ab hamato funiculo piſcantibus,qui ſæpe hamum retrahunt inanem. Ad adagium alluſit Ariſtophanes in ueſpis, ΑΛΛ' οὐκ ἕλκυσον.At qui non attraxit.De eo qui tetenderat patri laqueum ne quo exiret. Semper tibi pendeat hamus DCCCXXXIX.

Adſimili metaphora dixit Ouidius in amoribus,Caſus ubiq; ualet ſemper tibi pẽdeat hamus Quo minime credis gurgite piſcis erit.Id eſt ſemper experienda fortuna & omnis tentanda occaſio.Simile illi omnẽ mouere lapidẽ. Diues aut iniquus eſt,aut iniqui hæres. DCCCXL.

Diuus Hieronymus ad Hedibiam ſcribit in hunc modum. Vnde & illa uulgata ſentẽtia mihi uidetur eſſe ueriſſima.Diues aut iniquus aut iniqui hæres,Quod ſi uerum eſt illud Heſiodiũ, non omnino temere eſſe,quicquid uulgo dicunt mortales,prouerbium hoc haud oſcitanter expendendum eſt his qui ſuis opibus ſtulte ſe iactant,Neq; enim ferè parant ingentes opes ſine fraude. Et aut ipſe poſſeſſor eas per fas ne faſq; cõgeſſit,aut certe ſucceſſit ei qui ea parauit uia. Plato libro de legibus quinto, Ωστε ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθὸς, ὡς οὐκ ἔστιν οἱ πάμπλουτοι ἀγαθοὶ.Ita uerum eſt quod uulgo dicimus admodum diuites non eſſe bonos.Circunfertur apud græcos & hic uerſiculus ex Menandri comœdiis, Οἷσι̃ς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν,Nunq̃ uir æquus diues euaſit cito.

Herculanus nodus. DCCCXLI.

Ἡράκλειον ἄμμα.Herculeus nodus,pro uinculo arctiſſimo atq; indiſſolubili legitur apud eruditos.Quod in eos quadrabit qui ſunt arctiſſima neceſſitudine copulati.Idq; unde ſit natum,Plutarchus propemodum indicat in Alexandri uita, Scribit enim Alexandrum magnum ſubacto oppido Gordio Midæ regia,uiſere uoluiſſe plauſtrum illud celebre mirando artificio ex corni libro cõnexum,De quo talis fama apud barbaros increbuerat,ut quiſquis eius nodos explicuiſſet, ei totius orbis imperium portendi fatis.Alexander enſe diſſecuit,Ariſtobulus ſcribit eum facilime diſſoluiſſe,nempe adempto clauo quo temo ni iugum annectitur.Itaq; aut huiuſmodi quoſdam nodos Hercules alicubi propoſuit,aut certe nexus intelligendi ſunt,quibus Antæum complexus tenuit ut eluctari non poſſet,Nam palæſtritarum quoq; nexus dicuntur.

Fuere quondam ſtrenui mileſii DCCCXLII.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. Fuere quondam ſtrenui mileſii.Hoc ſenario notabãt eos qui a priſtina fortuna defluxiſſent,aut a maiorum moribus degeneraſſent.Breuiter in omẽs quadrabit qui deſierunt eſſe quod erant facti deteriores,in ſenem,in pauperem factum è diuite,in priuatum,qui quandoq; regnarit,in obſcurum qui aliquando floruerit.Origo prouerbii uarie narratur a græcis.Quidã aiunt mileſios olim belli gloria præter cæteros floruiſſe adeo ut quoſcunq; bello laceſſerent eos ſuperarent.Proinde Polycrates Samiorum tyrannus bellum quoddam geſturus, cum in animo haberet mileſios ſocios ad eam rem accerſere,oraculum ſuper eo negocio conſuluit,Deus reſpondet. Quondam fuere ſtrenui mileſii, Alii diuerſam adferunt fabulam

Cum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Cum Cares bellum aduerſus quoſdam molirentur, ſtatuiſſentq; eius gentis auxiliis uti, quæ tum eſſet inter finitimos pollentiſſima quidam mileſios accerſendos cenſuerunt, alii cum Perſis res componendas, itaq; conſultus hac de re Apollo reſpõdit modo dictum ſenarium. Diſſipato per omnem Aſiam oraculo, Mileſii propemodum omnes in prelio cũ Perſis collato cæſi ſunt, Itaq; oraculum cum riſu in prouerbium abiit. Rurſum alii ſcribunt, Cares cum Dario belligerantes iuxta uetus quoddam oraculum quo monebantur, ut fortiſſimos auxilio aduocarẽt, in Branchidas fuiſſe profectos, atq; eius loci deum conſuluiſſe, num mileſiorum auxiliis oporteret uti. Atq; eum reſpondiſſe. Quondam fortes fuiſſe mileſios, ſignificantem uidelicet eos iam imbelles eſſe & deliciis effœminatos. Verum hoc commentum ex ipſa temporis ratione coarguit Zenodotus Siquidem hunc ſenarium legi apud Anacreontem qui floruit ætate Cyri Perſarum regis, à quo Darius fuerit tertius, Angelus itaq; Politianus maluit ad mileſiorũ mores in molliciem uerſos referre, quemadmodum facit & Athenæus. Vſurpat hoc adagium ſemel atq; iterum Ariſtophanes in Pluto. καὶ πρὸς ὠδῖ θύρις ἔφη ἀποπέμπων, ὅτι Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. Ac præter hæc renunciauit hoc quoq; Fuiſſe quondam ſtrenuos mileſios. Dicitur autem ſub perſona aduleſcentis qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus eandem exhauſtam faſtidit. Alluſit eodem in ueſpis iocans in ſenes, Ω πάλαι ποτ' ὄντες ἄλκιμοι μὴν ἐν χοροῖς, ἄλκιμοι δ' ὐν μάχαισιν Καὶ κατ' αὖθ' δὴ ξῦρ μόνον ἀνδρῶν μαχιμώτατοι Πρὶν ποτ' ἦν πρὶν ταῦτα, νῶν δ' οἱ χεταί γε κύκνοι ποιώτροι δή, Vſurpatur & à Syneſio in epiſtola quadam ad philoſophon mulierem, Significans ſeſe à priſtina fœlicitate redactum ad calamitatem. Fuimus troes. DCCCXLIII.

Ημεν ϝῶες, Fuimus Troes. Hic loquendi color in græcanicis tragœdiis adeo paſſim obuius eſt, ut tanq; in adagium abierit. Vbi periiſſe quempiam ſignificant. Euripides in Hecuba, κ' ἀτὼ ϝὴ ἦν ποτε, Et quondam ego fui. Sophocles in electra, Απολόμην δύσκνοος οὐδὲν εἰμ' ἔτι, Miſerãda perii nulla ſum poſt hac ego. Id imitatus Virgilius in ſecundo æneidos libro. Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens gloria Teucrorum. Rurſum alicubi, Et campos ubi Troia fuit, extinctam ſignificãs Ad eandem figuram pertinet illud ex Terentiana Ἐωσὼν τεμωρουμένω, Immo habui Chreme, tanq; periiſſe ſignificãs. Item illud ex rudentibus Plauti, miſerum iſthuc uerbum & peſſimum eſt habuiſſe. Præterea nobilis illa uox M. Tullii de coniuratis ſupplicio affectis Vixerunt, cum occiſos ſignificaret. Hanc ſermonis figuram ex antiquiſſima illa Lacedæmonii chori cantilena putant increbuiſſe. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello cui titulus quo pacto laudare ſe quiſpiam citra inuidiam poſſit. Meminit & Diogenianus in græcorum adagionum collectaneis, Conſtabat autem is chorus triplici ſerie atq; orbe. Senum puerorum iuuenum. Senum hæc erat cantio. Αμμες ποτ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι. Nos fuimus olim ſtrenui iuuenculi. Deinde puerorum hæc erat, Αμμες δέ γ' ἐσόμεσθα πολλῷ κάρρονες. Præſtantiores nos futuri olim ſumus, Poſtremo iuuenum hæc erat, Αμμες δέ γ' ἐμμὲν ἀνδρὲς λᾶς αὐτάσσιο. At nos ſumus uel experire ſi uelis Hunc chorum quem τειχοείαν uocant inſtituit apud Lacedæmonios Tyrtæus, iuxta triplex ætatum diſcrimen, Nam pueritia ingreſſus eſt uitæ, uirilis ætas progreſſus, ſenecta exitus.

Pyrauſtæ interitus. DCCCXLIIII.

Πυραύστα μόρος, Pyrauſtæ interitus, In eos dicebatur qui ſibi ipſis exitiũ accerſunt. Ait enim Zenodotus Pyrauſtam inſectum eſſe quod lucernis aduoler, atq; ita exuſtus alis concidat pereatq;, Citat autem hunc ex Aeſchylo ſenarium, Δέδοικα μορὸν κάρτα πυραύστου μόρον, Metuo ſtultum Pyrauſtæ interitum. Tradit eadem de Pyrauſta Aelianus de naturis animantum libro duodecimo citans eundem ex Aeſchylo locum. Meminit de Pyrauſta & Plinius libro undecimo capite xxxvi. Gignit inquiens aliqua & contrarium natura elementum, ſiquidem in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni maioris muſcæ magnitudine uolat pennatum quadrupes appellatur pyralis, à quibuſdam pyrauſta, Quandiu eſt in igne uiuit, Cum euaſit longiore paulo uolatu, tunc emoritur, Hactenus ille, Quod ſi placet ad hoc referre adagium conueniet & in eos qui ὠκύμοροι ſunt hi qui celeriter intereunt.

Poſt feſtum ueniſti. DCCCXLV.

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἧκεις, Poſt feſtum ueniſti, Refertur à Diogeniano. Dicitur in eos qui negocio cuipiam egregio non interfuerunt, propterea quod ſerius iam re peracta acceſſerint. Socrates in gorgia Platonis, Αλλ' ἦ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν, Num inquit poſt feſtum quemadmodum dici conſueuit uenimus ac ſerius? Legitur & hoc pacto, παναθηναίων κατόπιν, Poſt panathenæa, item πυθίων ὕστερον ἧκες, Poſt pythia uenifti.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Merx ultronea putet. DCCCXLVI.

Merces ultroneæ putent,id eſt ingrata ſunt,quæ ultro non petentibus offeruntur.Tranſlatum uidetur a negociatoribus qui merces à uenditore ultro oblatas ſuſpectas habere ſolent, quaſi ſtudeant eas extrudere,Adagium refertur à diuo Hieronymo in quæſtionibus hebraicis, tritum inquit prouerbium eſt,ultroneas putere merces,Vnde & nos de induſtria dicenda reticemus,ut auidi ſuclis audire quæ tacita ſunt.Ab hac ſententia non abluđit illud Ouidianum.Quod uenit ex facili faciles ſegneſq; tenemus Quod ſpe,quodq; metu torſit habere iuuat. Quin uulgo etiam dum in ore eſt ultro delatum obſequium plærunq; ingratum eſſe,Cui tamen refragatur Mimus ille non inſulſus.Bis gratum eſt quod opus eſt,ſi ultro offeras.

Illotis pedibus ingredi DCCCXLVII.

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν,Illotis pedibus ingredi.Eſt confidenter atq; imperite rem egregiam aggredi,tanq; profane & irreuerenter. Tranſlatum à ſacrorum cerimoniis,In quibus omnia pura lotaq; iubebãtur exhiberi.Lucianus in Demonactis uita, Οὐμὲν ἀνίπτοις γε ποσὶ σὺ τὸ λόγω πρὸς ταῦτα ἥξεν. Haud quaq; illotis ut aiunt pedibus ad iſta uenerat,hoc eſt neutiq; inexercitatus,neq; rudis.Idem in rhetorum præceptore notat eos qui ἀνίπτοις ποσὶν.i.nullis bonis diſciplinis inſtructi ad rhetoricum munus accedunt.Aeneas ſophiſta in epiſtola quadam, Οἱ μὲν πολλοὶ σὺ λεγόμενον ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς ἄνιπτος, plærique quidem illotis quod aiunt pedibus irrumpunt ad ſacra.A. Gellius in noctibus.Illotis quod aiunt pedibus & uerbis reprehendit doctiſſimi hominis orationem.Macrobius ſatur.libro primo.Illotis pedibus prætereunt.De literatoribus loquitur,qui reconditam illam in Virgiliano poemate doctrinam negligunt.In genere ſermonem omnem parum uerecundum,nimiſq; procacem ac petulantem illotum prouerbio uocant.

Illotis manibus. DCCCXLVIII.

Ἀνίπτοις χροσὶμ.Illotis manibus,à Diogeniano refertur,pro eo quod irreuerenter atq; imparate,Tranſlatum item à ſacrorum puritate,Heſiodus in operis & diebus,uetat ne quis mane Ioui libet uinum χροσὶν ἀνίπτοισι manibus illotis, Μηδέ ποτ' ἐξ ὑοῦς δὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον χροσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν.Ne unq; mane Ioui uinum libaueris ardens Illotis manibus neq; diuum præterea ulli.Ac ne uel amnem quiſpiã ingrediatur aut fontem χεῖρας ἄνιπτος,manibus illotis,Vnde χέρνιβον apud Homerum crebra mẽtio,Ea uox perinde ſonat quaſi dicas manuum lotionem,à qua rem diuinam antiquitus auſpicabãtur,atq; etiam conuiuium utpote rem ſacram.

Aquilæ ſenecta DCCCXLIX.

Ἀετοῦ γῆρας.Aquilæ ſenecta.In ſenes diccbatur bibaces magis q; edaces.Nam Plinius libro nono refert aquilas neq; ſenio neq; ægritudine oppetere ſed fame,in tantum ſuperiore accreſcente roſtro,ut aperiri non queat.Eoq; aquilam tantum in ſenecta bibere,aut de præda ſanguinem ſugere.Terẽtius in heauton timorumeno,uiſa uero eſt quod dici ſolet aquilæ ſenectus.Verba ſunt Syri adulantis hẽro quod pridie ſtrenue bibiſſet in conuiuio.Eſt autem ueluti peculiaris ſenibus bibacitas,Minuit enim uinum ætatis moleſtiam,unde Plato quoq; cum iuuenibus in totum interdixerit uſum uini, uiris moderatum permiſerit,ſenibus largiores compotationes concedit.

Aquilæ ſenecta.Corydi iuuenta. DCCCL.

Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, Aquilæ ſenecta.Corydi iuuenta. De uiuida uiridiq; ſenecta, quæ præſtantior ſit aliquorum iuuenta,Nam anus aquila præſtat corydo auiculæ,etiam ætate integra.Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache. Πολλῶν νέων δὲ κὰν γέρων εὐψυχος κρείσσων. Multis enim iuuenibus anteſtat ſenex Cui mens adeſt generoſa.

Camelus uel ſcabioſa complurium aſinorum geſtat onera. DCCCLI.

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία.Camelus etiam ſcabioſa complurium aſinorum tollit onera,De his qui uſq; adeo p̃cellunt quoſdã,ut etiã ſenes aut alioqui ægroti, præſtantiores tamen ſint illis integris,Aut de his qui rebus parum proſperis,tamẽ plus ualent ob priſtinæ fortunæ reliquias q; alii rebus integris.

Palinodiam canere. DCCCLII.

Παλινῳδεῖν,Id eſt palinodiam canere,eſt diuerſum ab his quæ prius dixeris dicere,atq; in contrarium uertere ſententiam.Tranſlatum eſt à Steſichori lyrici poetæ facto.Cuius meminit Plato in Phædro,is cum Helenam carmine uituperaſſet,oculis orbatus eſt, intelligens autem Achille (ſicut ſcribit Pauſanias)Helenæ iuſſu nunciante cæcitatis ſuæ cauſam,protinus palinodiam cecinit,Helenamq; prius uituperatam laudauit,itaq; uiſum recepit.Hunc Socrates iocatur ſeſe uelle imitari,& amoris uituperati prius, canere palinodiam q; orbetur oculis. Sonat autem græce παλινῳδία, quaſi dicas recantationem. Quo quidem uerbo Flaccus uſus eſt in odis.Promittens palinodiam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

palinodiam amicæ,quam contumelioſo carmine prouocarat,Dum mihi fias recantatis amicâ opprobriis animumq; reddas, Diuus Aurelius Auguſtinus ad Hieronymum,Quare arripe ob ſecro te ingenuam & uere chriſtianam cum charitate ſeueritatem,ad illud opus corrigendum atq; emendãdum,& palinodiam ut dicitur cane.Deinde alludens ad Steſichori fabulam,Incom parabiliter enim pulchrior eſt inquit ueritas chriſtianorum,q̃ Helena græcorum. Pro iſta enim fortius noſtri martyres aduerſus hanc Zodomam,q̃ pro illa illi heroes aduerſus Troiam dimi cauerunt,Neq; ego hoc ideo dico ut oculos cordis recipias,quos abſit ut amiſeris,ſed ut aduer tas,Quos cum habeas ſanos & uigiles neſcio qua diſſimulatione auertiſti.Ad quæ quidẽ reſpon dens Hieronymus,Sed ſi mea cõminus dicta reprehendas inquit & rationem ſcriptorum expe tas,& quæ ſcripſerim emendare compellas,& ad palinodiam prouoces,& oculos mihi reddas, in hoc læditur a micitia.Verum de hac palinodia Auguſtinus ipſe poſtea propemodum palino diam canit ſcribens Hieronymo ſeſe de Steſichoro ineptius q̃ literatius addidiſſe,M.Tullius ad Atticum.Expecta palinodiam diuinam,Vſurpauit hoc adagium nominatim prouerbii uice Io annes Chryſoſtomus,Item Plato in epiſtola ad Dionyſium tertia.

Vertere uela,Funem reducere. DCCCLIII.

Vertere uela.Eſt in diuerſum mutare ſententiam,uitæq; inſtitutum,Horatius in odis,Nunc re trorſum uela dare,atq; iterare curſus Cogor relictos, Tranſlata metaphora à nauigantibus,qui curſus errorem uerſis uelis corrigunt. Hanc Perſius in quinta ſatyra nonnihil nouans funem re ducere dixit,pro eo quod eſt inſtitutum mutare in diuerſum.Quæ dederam ſupra repeto funẽq; reduco. Venia primum experienti. DCCCLIIII.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ,Veniam primum experienti,Refertur a Diogeniano,Ignoſcendum his qui rudes nouo quopiam in negocio incipiunt uerſari,ſi quid per imperitiam peccarint, Fertur & hoc Συγγνώμη τῷ πρώτον ἁμαρτάνοντι,Venia primum delinquẽti.Pindarus in hymnis,τὰς δὶς ἁμαρτλακίας φορεσάνοις dixit,quod iteratum facinus non oporteat impunitum eſſe.

Euripus homo. DCCCLV.

Εὔριπος ἄνθρωπος.Euripus homo,In inconſtantes ac moribus inæqualibus homines dicetur, Quadrabit & in fortunæ uices, quæ res mortalium uelut æſtu quodam ſurſum ac deorſum ia ctat,ut recte dixerit Plautus in captiui duo.Dii nos quaſi pilas hoïes habẽt.A maris Euripi prodi gioſa quadã reciprocandi celeritate ducta metaphora,Eſt aũt Euripus maris pars inter Phocidẽ Bœotiæ partem,& Euboiam inſulam,cuius meminit Plinius libro ſecundo,Et quorũdam tamẽ inquit priuata natura eſt,uelut Tauromenitani Euripi,ſæpius & in Euboea ſepties die ac nocte re ciprocantis tam rapida conuerſione,ut quemadmodũ autor eſt Pomponius Mella uentos ac eti am plena uentis nauigia ſecum portet. Neq; dum huius tam ſuſpenſæ rei cauſa ſatis idonea per ueſtigata eſt a ſcriptoribus.Etiam ſi T.Liuius ſecundi belli punici libro octauo a uentis quibuſdã illic flantibus ita rapi credit,Seneca in Hercule œtæo.Euripus undas flectit inſtabilis uagas, Se ptemq; rurſus flectit & totidẽ refert. Dum Iaſſum Titan mergit Oceano iubar.Bœotius itẽ.Exæ ſtuantis more fertur Euripi.Cicero pro Plantio,Quod fretũ quem Euripũ tot motus,tantas tam uarias habere creditis agitationes,cõmutationes,fluctus,quantas perturbationes,& quãtos æſtus habet ratio comitiorum? Obiicit Aeſchines Demoſtheni,q; ſubinde commutata factione Euri pum inconſtantia ſua uiciſſet, Vnde græci Euripiſton hominem incerta fide uocant. Inuenit & τύχη ἔυριπος fortuna uolubilis. Nihil enim hac inſtabilius,& Εὔριπος λιάνοια, quod cogitatio nunc huc nunc illud feratur. Endymionis ſomnum dormis. DCCCLVI.

Ενδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις. Endymionis ſomnũ dormis,In eos quadrabit qui ſeſe immodico ſomno ſaginant,aut qui diuturno in ocio uerſantur,uec ullis ſe negociis exercent,ſed mollem fe riatamq; agunt uitam,Natum a fabula notiſſima Endymionis,Is erat puer apprime formoſus ac lunæ adamatus,Cui quidem illa à patre Ioue precibus impetrauit,ut quicquid optaſſet id fer ret;Optauit Endymion ut perpetuum dormiret ſomnum ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μόνον,immorta lis perſeuerans & expers ſenii.Vſus eſt adagio Ariſtoteles decimo moralium libro. Colligẽs neq; ocium conuenire diis,neq; rurſus ullam aliam actionem illis dignam uideri,præter contemplati onem.Porro cum conſtet inter omnes illos uiuere,cõſentaneum eſt eoſdem & agere quippiam, Neq; enim inquit oportet eos Endymionis ut aiunt dormire ſomnum. Cicero libro de finibus quinto,diſſerẽs id maxime nobis inſitum à natura ut agamus aliquid.Itaq; inquit ne ſi iucundiſ ſimis quidem nos ſomniis uſuros putemus,Endymionis ſomnum nobis nolimus dari,idq; ſi ac cidat mortis inſtar putemus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Vltra Epimenidem dormis. DCCCLVII.

Υπὲρ τὸν ἐπιμενίδην κεκοίμησαι. Vltra Epimenidis somnum dormisti, In eos dicitur qui perpetuum agunt ocium. Historia de Epimenide Cretensi theologo extat in noctibus Gellianis, extat & apud Diogenem Laertium. Is ambulando fessus in specum quendam subierat, illic obdormiuit nec experrectus est eo somno, ante exactos annos quadraginta septem. Meminit huius Plinius libro septimo capite quinquagesimo secundo his uerbis. Magna quidem fabulositate quam equidem & in Gnosio Epimenide simili modo accipio, puerum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis, rerum faciem, mutationémq; mirantem, uelut postero experrectum die. Hinc pari numero dierum senio ingruente ut tamẽ in septimum & quinquagesimum atq; centesimum uitæ duraret annum. Lucianus in timone, Υπὲρ τὸν Επιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nam ipsum etiam Epimenidem somno uicisti.

Matura satio sæpe decipit, sera semper mala est. DCCCLVIII.

Columella de re rustica scribit hunc in modum. Sed cum omnia in agricultura strenue facienda sunt, tum maxime sementis, Vetus est agricolarum prouerbium. Maturam sationem sæpe decipere solere, seram nunquam quin mala sit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negocio maturandum esse, neq; paulo satius esse, occupare tempus legitimum q̃ serius aggredi, Veluti si quis admoneat ut puer tenera adhuc ætate præceptoribus committatur erudiendus, cõsultius enim anteuertere q̃ prouectioribus annis tum demum incipere.

Fames Melia. DCCCLIX.

Λιμὸς μιλιαῖος, Fames Melia. De fame extrema, deq; rebus difficilimis, Est enim Melus oppidum Thessaliæ, quod Nicias Atheniensium dux obsedit, expugnauitq; nõ tam machinis bellicis q̃ fame. Quidam sic efferunt adagium λιμῷ μηλίῳ, fame melia. Meminit huius historiæ Thucydides in quinto.

Saguntina fames. DCCCLX.

Saguntina fames consimili ratione in prouerbium uenit. Historiæ meminerunt Titus Liuius Valerius Maximus, & M. Tullius in philippicis, Est autem Saguntum Hispaniarum oppidum iuxta flumen hiberum, societate fœderéq; coniunctum cum Romanis, Id longa pœnorum obsidione faméq; eo redactũ est, ut ciues extructo in foro igni, quicquid erat preciosarum rerum in eũ coniicerent, ac postremo seq; suosq; liberos eodem præcipitarent, ne uenirẽt in hostium manus, Ausonius. Iam iam peresam iam Saguntina fame Lucaniacum liberet.

Famis campus DCCCLXI.

Λιμοῦ πεδίον. Famis campus in ciuitates dicitur ingenti fame pressas, Est autem locus quispiam hoc nomine. Addunt cum aliquando illic summa fame laboraretur, apud Athenienses oraculum admonuisse, ut famem loco designato certis piaculis placarent, illi designarũt campum, qui est post ærarium. Atq; hinc cum locum famis campum appellant.

Elephantum ex musca facis. DCCCLXII.

Ἐλέφαντα ἐκ μύας ποιεῖς. Elephantum ex musca facis, id est res exiguas uerbis attollis atq; amplificas, Lucianus in muscæ encomio, Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν κατα παύσω ἐν λόγῳ, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν ἐλέφαντα ἐκ μύας ποιεῖν, Multa adhuc commemorare possem, sed finem dicendi faciam, ne uidear & ipse iuxta tritum prouerbium ex musca elephantum facere

Elephantus non capit murem. DCCCLXIII.

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει, Elephantus non capit murem. Generosus & excelsus animus negligit prædas uiles ac lucella minuta. Vir egregie doctus non insectatur minutulos istos literatorum simios, Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium.

Aquila thripas aspiciens. DCCCLXIIII.

Ἀετὸς θρίπας ὁρῶν, Aquila thripas aspiciens. De magnis qui pusilla negligunt, Est θρίψ auicula quæpiam minutissima, quam aquila cum uideat, ut est oculatissima, haud tamẽ dignatur persequi, utpote prædam unguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenio in commentariis græcorum, uerum haud scio an mendose. Nam thripas reperio uermiculi genus esse

De pilo pendet, de filo pendet. DCCCLXV.

Ἐκ τριχὸς κρεμᾶται. De pilo pendet, De re uehementi periculosa, Videtur natum ab historia illa Dionysii tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem, Ad quod allusit Persius satyra tertia, Et magis auratis pendens laquearibus ensis, purpureas subter ceruices terruit, Citat hic uersiculus apud Macrobium libro saturnalium primo, ex Ennianorum annalium libro tertio. Hac nocte filo pendebit hetruria tota, id est uersabit in summo discrimine, Hoc dicto nõ est aliud

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

aliud hodie uulgo tritius, Syneſius in epiſtola quadam, ἀπ' λεπτοῦ φασὶ μίαν ἢ τὴν ψυχὴν ἤρτῆσθαι, Aiũt uitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud laconicum, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis laconicis, Nam cum quiſpiam Lampen æginitam efferret, tanquam lõge di tiſſimum, propterea quod multa poſſideret nauigia, Lacon quidam, Οὐ προσέχω ἔφη τῇ δύναμει νίᾳ ἐκ χοινίων πηρτημένῃ, Nihil inquit moror fœlicitatem de funiculis pendentem, Nimirum innuens nauticas opes incertas eſſe, ac fortunæ ludibriis obnoxias.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri. DCCCLXVI.

Eſt uerſus prouerbialis apud Horatium in epiſtolis, dicẽdus in eos qui ad inſaniam uſq; impu dentes, non uerentur & confeſſa negare, & manifeſto falſa pro certis affirmare, Deniq; quiduis di cere ne uicti in diſputando uideantur, Qualem Plato inducit ſophiſtam Euthydemum, qui canẽ aiebat ſuum patrem eſſe, & eundem patrem omnium, & omnes omnia ſcire, atq; id genus porten ta pertinaciter ne coargueretur aſſeuerabat. Carmẽ Horatianum eſt huiuſmodi, Nil intra eſt ole am, nil extra eſt in nuce duri. Nimirum inter ſanos conuenit, & nucem corticem habere du rum, & baccam oleæ lapillum intus durum. Proinde ludit operam quiſquis cum id genus homi nibus diſceptat qui dicunt lucem tenebras, & tenebras lucem, ut ait uates ille diuinus.

Iupiter orbus. DCCCLXVII.

Ζεὺς ἄπαις. Iupiter orbus, ubi quis palam falſa aſſeuerat. Conſtat enim Ioui q̃plurimos eſſe liberos, utpote deo longe mulieroſiſſimo ſalaciſſimoq;.

In mari aquam quæris DCCCLXVIII.

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖν ὕδωρ, In mari quæris aquam. Ibi quæris perinde quaſi difficile inuentu, ubi nihil aliud occurrat, ueluti ſi quis in moribus ſceleſtiſſimi hominis unum aut alterũ admiſſum ueſtiget, cum tota uita ſit contaminata, aut ſi quis in ſcriptoribus indoctis pauca captet quæ re prehendat, cum nihil occurrat non reprehendendũ, Martialis. Si memini per mare quæris aquã.

Fluuius cum mari certas. DCCCLXIX.

Ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις. Fluuius cum mari certas, ubi minimi cum maximis certamen ſuſci piunt. Eſt autem locus quiſpiam ut autor eſt Suidas in Leontide cui nomen ποταμοὶ. i. fluuii. Hu ius incolæ ποτάμιοι quaſi fluuiales dicuntur. Hi notati ſunt quod q̃plurimos in ſuam ciuitatem adſcriberent, quos ea non ſatis commode caperet, Atq; hinc prouerbii iocus, quod cum fluuius eſ ſet, id eſt locus non admodum amplus mare uideretur æmulari, cum omnes undecunq; in ſeſe reciperet. Balbus balbum rectius intelligit. DCCCLXX.

Balbus balbum rectius intelligit. i. barbarus barbari orationem, ita enim natura comparatũ eſt, ut qui balbutit hoc eſt parum expedite loquitur, melius intelligat ſermonem illius, qui & ipſe conſimili modo balbutiat, q̃ qui integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota ſunt & placent. Diuus Hieronymus hoc adagio monachi cuiuſ dam ſtulticiam tangit, haud ſcio feſtiuius ne an acrius, & iccirco inquit ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit, Eſt quippe prouerbium. Balbũ melius balbi uerba cognoſcere. Hæc ille, Porro Iouiniani ſtilum ut portentuoſum & uehementer obſcurum idem Hieronymus mi ris ſalibus deridet, in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.

Herbam dare. DCCCLXXI.

Herbam dare, pro eo quod eſt uictorem agnoſcere, ac ſe uictum fateri paſſim obuiũ eſt apud doctos. Inde ſumptum quod ut eſt autor Feſtus Pompeius antiquitus curſu aut alio quopiam certamine ſuperati, herbam ex eodem ſtatim loco decerptam aduerſario porrigebant, uictoriæ agnitæ ſymbolum. Plinius libro xxii. ca. iiii. loquens de corona obſidionali graminea. Dabatur inquit uiridi è gramine decerpto inde ubi obſeſſos ſeruaſſet aliquis, Nãq; apud antiquos ſignum uictoriæ erat herbam porrigere uictos, hoc eſt terra & altrice humo, & humatione etiam cædere Quem morem etiam nunc durare apud germanos ſcio, Hactenus Plinius, Feſtiuius autem erit adagium ſi ad literariã uictoriã tranſferat. Dare manus. DCCCLXXII.

Simili figura dixit Horatius. Dare manus, pro eo quod eſt ſe uictum agnoſcere, Nam qui ſe ui ctori dedunt ne interimantur, ultro manus ad uincula offerunt. Horatius in odis. Iam iam effica ci do manus ſcientiæ, M. Tullius in ſermone de amicitia, Ad extremum det manus uinciq; ſe pati atur.

Vt canis è Nilo. DCCCLXXIII.

Qui leuiter ac uelut obiter artem quampiam aut autorem deguſtant, hi ceu canis è Nilo de guſtare dicentur. Id adagii natum eſt ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius ſaturna. libro primo, id eſt huiuſmodi. Poſt fugam Mutinenſem, quærentibus quid ageret Anto

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nius quidam familiaris eius reſpondit.Quod canis in ægypto bibit & fugit,Nam in illis regionibus conſtat canes raptu crocodilorum exterritos bibere & fugere.Solinus ait eos non niſi curretes lambitare ne deprehendantur. Haſtam abiicere. DCCCLXXIIII.

Haſtam abiicere dixit M.Tullius in oratione pro Muræna,pro eo quod eſt cauſæ diffidere & contentionem relinquere,Tranſlatum à militia.Deſperat enim quiſquis arma in bello abiicit,& aut fugam ſpectat aut mortem expectat.Græci ſimplici uocabulo ῥιψάσπιδας uocant,timidos et in bello fugitiuos,nimirum ab clypei iactu,Id cognominis Demoſthenes in prelio quodã emeruit,tam ignauus in bello q̃ in concionibus inuictus, Cleonymus apud Ariſtophanem in fucis, ἀσπιδαποβλῆς appellatur,Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probroſiſſimum eſſe. Arena cedere. DCCCLXXV.

Confine eſt iis arena cedere,pro deſiſtere à certamine & uictoriam ultro concedere. Tranſlatum à pugna gladiatoria,Sic & Horatius.Iam ſcythæ laſſo meditantur arcu cedere campis.

In arenam deſcendere. DCCCLXXVI.

In arenam deſcendere,pro eo quod eſt certamen inire. A gladiatoria item arena tranſlatum De qua Flaccus,Ne populum extrema toties exoret arena. Quæ ſi ad rem animi tranſferantur, metaphoram habebunt prouerbialem,In exemplis referendis quoniam paſſim obuia,non arbitratus ſum uel immorandum mihi,uel remorandum lectorem.

Auſtrum perculi. DCCCLXXVII.

Auſtrum perculi.i.operã luſi,eſt apud Plautũ in epidico.Quo quidem adagio nõ grauatus eſt uti Paulus in epiſtolis ſuis,Aer enim uerberãtis ictus cedẽs eludit.Sumptũ uideri põt uel ab iis qui exercent ad artẽ gladiatoriã enſem per aera uentilãtes,uel ab hiſtoria cuius meminit Gellius de gente quadã quæ cũ hoc uẽto bellũ geſſit. De facie noſſe. DCCCLXXVIII.

De facie noſſe,eſt leuiter cognitum habere,quaſi quem ſemel atq; iterum uideris dũtaxat, nõ qui cum ſis familiariter uerſatus,Id ſi tranſferatur ad res animi fiet uenuſtius,M.Tullius in Piſonem.Habet hoc ipſa uirtus quam tu ne de facie quidem noſti.i.ne tenuiter quidem.

Ne umbram quidem eius nouit. DCCCLXXIX.

Similimum & huic illud quod uſurpat M.Tullius in epiſtolis ad Atticũ lib.ſeptimo.O hoiem amentem & miſerum,qui ne umbram quidẽ τοῦ καλοῦ uiderit.Plutarchus περὶ πολυφιλίας Menandrum citat,qui beatum dixerit eum qui uel σκιὰν φίλου.i.amici umbrã habeat.Et apud Athenæum paraſitus quiſpiam panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit quaſi manes panium,non panes. Nomine tantum notus. DCCCLXXX.

Huic ſimilimum eſt illud Horatianum in ſermonibus.Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.Nam hoc quoq; prouerbio uulgus tenuem quandam ac uulgarem noticiam ſignificat Atq; id etiam plus habebit ueneris ſi ad res animi traducat,ut ſi quis dicat philoſophiam alicui uix etiam nomine cognitam. Prima facie,prima fronte. DCCCLXXXI.

Sapiunt hæc quoq; prouerbium maxime cum ad res incorporeas referuntur.prima facie,prima fronte,pro eo quod eſt primo obtutu,& prius q̃ preſſius ac diligentius cõſyderes, Fallit enim plærunq; primus ille aſpectus,neq; raro caligant oculi pudore quodam.Deinde iterum atq; iterum contemplati perſpicimus quædam quæ nos antea fefellerãt,& primum illud oculorum iudicium quaſi recantamus,Vtitur hoc adagio Plato in ſympoſio,cunq; hoc complures latini.

Intus & in cute. DCCCLXXXII.

Intus & in cute notus,eſt modis omnibus cognitus,perinde quaſi dicas foris atq; intus notus, Perſius.Ad populum phaleras ego te intus & in cute noui.i.aliis fucũ facito,mihi plane notuses neq; potes impoſturam facere. Domeſtice notus. DCCCLXXXIII.

Simili figura dixit Lucianus in pſeudologiſta, Ανδρὶ ἐλευθέρῳ καὶ οἰκοθέν σοι ἀκειβῶσ εἰδότι, Viro libero & qui te ex domeſtico cõuictu cognitũ habeat,Id erit uenuſtius ſi ad res animi traducatur,ut ſi quis dicat artem rhetoricam οἰκοθεν alicui notam,Eiuſdem generis eſt Plinianum illud in epiſtola ad Attium Clementem,Hunc ego in Syria cum adoleſcentulus militarem penitus & domi inſpexi. A limine ſalutare DCCCLXXXIIII.

Huic pene diuerſum eſt à limine ſalutare,Plurimũ uenuſtatis obtinebit & hoc ſi ad res incorporeas deflectatur,Veluti ſi quis dicat theologiã à limine duntaxat ſalutaſſe,qui uidelicet neq; ualde diuturnam,neq; præcipuam operam impenderit, ſed rudimenta modo deguſtarit, Tranſlatum à uulgaribus iſtis amicis qui non admittuntur in penetralia,ſed procul atq; à limine ſalutant,ac deinde diſcedunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

KENNEDY LIBRARY E.S.

Primoribus labiis deguſtare. DCCCLXXXV.

Primoribus labiis deguſtare Eſt breuiter quippiam attingere, Ductum ab his qui cibum aut potum tenuiter deguſtant,nihil inde in ſtomachum tranſmittêtes. Cicero pro Cœlio,Equidem multos & uidi in hac ciuitate & audiui,non modo qui primoribus labiis guſtaſſent hoc genus uitæ,Quintilianus libro duodecimo. Sed hoc tranſeo de quo neminem qui literas uel primis ut aiunt labiis deguſtarit dubitaturum puto,Procopius ſophiſta in epiſtola quadam,Πάλιν δὲ ταύτην ἐμεμφόμην ἐιρσούρου γεύσασθαι πρᾶγμαρος ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν εἶτα τὴν ἡδονὴν ἀφαιρήσεται.Rurſum huic ſtomachabar ſi cum tantam rem ſummo ut aiunt digito guſtaſſet, deinde uoluptate ſpoliaretur.Quibus uerbis illud noue dictum quod digito guſtum tribuit,niſi hoc ſenſit, qui leuiter deguſtant,eos rem deguſtandam ſummo digito admouere linguæ.

Summis labiis. DCCCLXXXVI.

Summis labiis græci paulo diuerſius uſurpant,nempe cum quis uerbis duntaxat ſimulat quippiam,non aũt ex animo facit,Lucianus in apologia,καὶ ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφῶν.Ac ſummis labiis philoſophum agẽs.Item in dialogis amatoriis,ἐπ' ἀκροῦ τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχοσι.Summis in labiis iuſiurandum habentibus.De amatoribus qui uenereum iurant iuſiurandum,nõ ex animo. Extremis digitis attingere. DCCCLXXXVII.

Huic germanum eſt extremis attingere digitis,pro eo quod eſt leuiter attingere,quod ita demum adagium uidebitur ſi metaphora acceſſerit.M.Tullius in eo loco quem modo citaui.Equidem multos & uidi in hac ciuitate & audiui,non modo qui primoribus labiis guſtaſſent genus hoc uitæ,& extremis ut dicitur digitis attigiſſent,ſed qui totam adoleſcentiam uoluptatibus dediſſent,emerſiſſe aliquando,& ſe ad frugem bonam ut dicitur recepiſſe.Græci ſic efferunt. Ακρῳ ἅψασθαι τῷ δακτύλῳ. Summo contingere digito,tranſlatum uideri poteſt à luctantibus, Nam græci uocant ἀκροχειρίζεσθαι colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congreſſum,ſed ſummis duntaxat digitis,Lucianus in Demonactis uita, Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, Neq; ſummis ut aiunt digitis attigerat.Euripides hyperbolen citra metaphoram uſurpauit in Iphigenia in aulide. Οὐχ' ἅψεται σῆς θυγατὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ Οὐδ' εἰς ἄκραν χεῖρα, Haud filiam continget Agamemnon tuam Non uel manu primore.

Summis ingredi pedibus. DCCCLXXXVIII.

Confine eſt ſuperioribus ſummis ingredi pedibus,pro eo quod eſt aut clanculum aut pedetentim aliquid conari.Græci ſimplici uerbo dicunt ἀκροποδητί, Metaphora nota eſt.

Seruatori tertium. DCCCLXXXIX.

Τὸν τρίτον τῷ σωτῆρι.Tertium ſeruatori.Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus,iuxta Platonis diuiſionem, deq; quattuor uirtutum generibus uſurpauit adagium hoc his quidem uerbis, Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακειθέντων δὲ τρίτον τῷ σωτῆρι φασί.i.ſed his diſſolutis animiq; partibus iuxta ſuam rationem diſtinctis tertium ſeruatori quod aiunt.Sentit aũt Proculus abſolutis duobus reſtare tertium,uidelicet quo pacto quattuor uirtutes ad treis illas animi partes poſſint referri, Sumptum eſt adagium ex olympiacis Pindari,apud quem de tertio Iouis ſoſpitatoris calice legimus ad hunc modum, Εἰη δὲ τρίτον Σωτῆρι προσπίνοντας ὀλυμπίῳ. Ἄγναν καταπαύσειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς Κρατῆρα. Quorum carminum hæc ferme mens eſt,Optat Pindarus ut aliquando uincat olympia æginenſis,quo contingat tertium miſcere calicem ſoſpitatori Ioui,non ſine laudibus,tum ipſius uictoris tum Iouis olympii.Craterem autem intelligit aut ſimpliciter eum qui ſumitur in cõuiuiis uictorialibus,aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν .i.calicem cantionum,quemadmodum alibi, Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαθῶν ἀοιδᾶν. Quo quidem loco Pindaricus interpres oſtendit antiquitus fuiſſe morem, ut in conuiuiis primus calix miſceretur Ioui olympio.Secundus heroibus,tertius Ioui ſeruatori,Teſtem huius rei citat Sophoclem, Εν ναυπλόῳ.Ζεῦ παυσίλυπε καὶ θεὸς σωτηρίου σπονδαὶ τρίτον κρατῆρος, curarum ademptor,Iuppiterq; & tertii libatio Scyphi ſoſpitatoris Iouis, Citat & Aeſchylum in Epigonis, Λοιβὰς θεὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου ἥρασε, εἶτα τὼ δευτέραν γε κράσιν ἥρωσι νέμω εἶτα τρίτον θεὸς τοῦ σωτῆρος δύκταίαν λίβα.Libationes primũ quidẽ Iouis,Iunonisq; tempeſtiuarũ nuptiarũ.Deinde ſecundum poculũ heroibus tribuo.Deinde tertio loco Iouis hoſpitatoris optabilem ſtillam,Addit autem hunc calicem σωτῆρος appellatum,quod huc uſq; potatio citrã ebrietatem animiq; noxam cõſiſteret.Vltra quem ſi quis progreſſus eſſet, iam ad libidinẽ intemperantiamq; res uergere uideretur,iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim,ſecundum ad uoluptatem,tertium ad ebrietatem,quartũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ad inſaniam,Hunc autem eundem Διὸς σωτῆρος.Calicem appellant τέλειον,ſiue quod in hunc de ſineret bibendi modus,ſiue quod hic numerus inter omnes abſolutiſſimus eſſe putatur,ut cui ad ſit & initium & medium & finis,eoq; rebus diuinis potiſſimum accommodatur,& à Platone refertur ad animum utpote diuinum,& ob id ternione conſtantem.Ne id quidem theologica ratione uacat,q; primam & ultimam pateram Ioui dicarint,mediam ſemideis.Primum enim heroibus medius locus competebat,uel quod iuxta Platonis ſententiam mediæ conditionis eſſent interſũmos illos deos, οἱ ὄλυμπον ἔχουσιν,ut inquit Homerus,quos Plato mentes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus,& inter nos corporibus oneratos,& ob id affectibus mortiq; obnoxios, Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora tametſi non eiuſmodi qualia ſunt noſtra, uerum aerea,cuius opinionis ſe fuiſſe teſtat & diuus Aurelius Auguſtinus in libello de natura dæmonũ. Vel quod iuxta poetarum fabulas ſemidei compoſitæ mediæq; ſunt originis, ex altero parente deo,altero homine.Velut Hercules ex Alcmena & Ioue.Caſtor & Pollux ex Læda & Ioue.Porro Iouem intelligunt mentem illam ſummam omnia ſimul complectentem,ut idem & initium & finis ſit omnium.Eamq; ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem,& in eundem finiebant, Meminit Iouis ſoſpitatoris nõ ſemel Ariſtophanes in Pluto,uelut hoc loco, Τὸν οὖν Δία τὸν σωτῆρα καὐτόσμοι δοκῶ χεῖρον ἐλάᾳς ἀνθρώπου καταμένειν, Mihi itaq; uiſum ſoſpitatorem Ioué ut ualere ſinam, Atq; hoc permaneam poſt hac loco,Tradit interpres templum Athenis fuiſſe, τοῦ Διὸς σωτῆρος,Quem eundem quidam ἐλευθέριον appellant.Adagio licebit uti,cum ſignificabimus nos ad id quod in negocio poſtremum ac præcipuum eſt accedere,Priusq; finem faciam illud admonere libet ex Pindari uerbis eundem uideri Iouem olympium ac ſoſpitatorem.

Ne moueto lineam. DCCCXC.

Μὴ κίνει γραμμήν, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponens eum locum, Οὕτω δ' ἐνήδυ λίθος ἁρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα ποτὶ γραμμᾶ μᾶν αὐτὰν σᾶσι, Loquitur autem de Antæo qui iuuenibus deſponſam filiam in extrema ſtatuerit linea,ut qui primus ad eã curſu peruenifſet,is uxorem abduceret domum,recenſet huiuſmodi prouerbium μὴ κίνει γραμμήν,Ne moueris lineam,Idq; trãſlatum exiſtimat à more ueterum,qui metam ducta linea ſignabant,in qua premium propoſitũ erat,quod auferret uictor,Ducebatur autem & altera linea prior carceribus,quemadmodum alibi dixim9,unde curſus erat initium.Igitur utraq; linea prouerbii miniſtrauit occaſionem, ἀπὸ γραμμῆς, id eſt ab ipſo initio,& μὴ κίνει γραμμὴν id eſt ne moueas metam. Significat autem non eſſe mutandas leges,neq; prætereundos fines rerum præſcriptos, Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud Εν ϑωκολιάσσας καὶ τὸν ἀπὸ γραμμῆς κινεῖ λίθον, Atq; à lineola lapidem mouet.Alludit ad flumen Galateæ ſaxum aliquod ab extrema ripa ſecũ auferens.Eſt & ſacra linea in teſſerarum luſu,de qua dictum eſt alias.

Eandem tundere incudem. DCCCXCI.

Eádem incudem aſſidue retundere,eſt indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeuerare,Metaphora ducta à fabris crebris ictibus incudem ferientibus,atq; ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo labore uincentibus.M.Tullius libro de oratore ſecundo. Ego autem ſi quem nunc plane rudem inſtitui ad dicẽdum uelim,his potius tradam aſſiduis uno opere eandem incudem die noctuq; tundentibus.Conueniet in grammatiſtas ac literatores quibus ſine fine eadem ſunt inculcanda pueris ut hæreant aliquando.

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius. DCCCXCII.

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius.Hunc uerſum Craſſus orator uſq; adeo uulgo iactatum ait,ut Tarracinæ paſſim in omnibus parietibus inſcriptus inſeretur. Fabula unde natum eſt adagium ſic habet,Memmius quidam Romanus cum ageret Tarracinæ mulierculam quandam deperibat,ſed non citra riualem.Cum hoc igitur cum aliquando rixa incidiſſet,eo iracundiæ prouectus eſt Memmius,ut Largio nam id riuali nomẽ brachium mordicus arriperet.Ea res poſtea q; in popularem abiit iocum faceti quidam & Φιλόγελοι, ſenarium hunc in omnibus eius urbis parietibus quinq; literis notarunt,depictis tribus.LLL.& duobus.MM. Videlicet ut aduenis percontandi miniſtrarent occaſionem. Itaq; cum M.Craſſus Tarracinam aliquando ueniſſet,admiratus nouum literarum ænigma,ſenem quendam oppidanum percontatus eſt, quid nã ſibi uellent eiuſmodi literæ? Atq; is expoſita fabula uerſiculum explicuit,lacerat lacertum largi mordax Memmius,Huius rei mentionem fecit M.Tullius libro de oratore ſecundo, Tametſi L. Cæſar qui hæc loquitur apud Ciceronem exiſtimat narrationem hanc totam in Memmium ad uerſarium dedita opera confictam fuiſſe.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Vno tenore. DCCCXCIII.

Tenorem rei progreſſum uocant. Vnde quæ ſui ſimilia ſunt, ſibiq; ueluti perpetua quadã ſuccedunt ſerie, horum eundem eſſe tenorem dicimus. M. Tullius libro de oratore perfecto. Iſq; uno tenore ut aiunt in dicẽdo fluit. Loquitur de æquabilitate dictionis, nulla uarietate reficientis auditorum aures, Idem in libro de claris oratoribus. Vnus enim tonus eſt orationis & idem ſtilus

In quadrum redigere. DCCCXCIIII.

In quadrum redigere dixit M. Tullius in eodem libro, pro eo quod eſt in ordinem aptãq; ſtructuram cõcinnare, Sumptũ ab his qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquãt, ut undequaq; congruant inter ſeſe, proinde quod conuenit quadrare dicimus, Virgilius georgicon libro tertio, Indulge ordinibus nec ſecius omnis in ungnem Arboribus poſitis ſecto ut a limite quadret. De fece haurire. DCCCXCV.

M. Tullius in catalogo illuſtrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit, de fece haurire, pro eo quod eſt ſordida quæpiam ac plebeia nimiſq; humilia perſequi, Vſurpat hoc prouerbium Atticus eo quo dixi libro in Ciceronem qui tempus tereret in commemorandis oratoribus quibuſdam obſcuris, ac nullius pene nominis. Mutuo ſumptum à ſordidis iſtis qui uinum una cũ ipſa fece hauriunt, ne quid omnino reliquum faciant in dolio, unde & plebis infimam fecem dicimus. In laqueum inducere. DCCCXCVI.

In laqueũ inducere, & in caſſes inducere, eſt arte ſic cõcludere quempiã, ut iã nullum ſit effugiũ Qui mos Socrati Platonico ſuis illis rogatiũculis eo depellere ſophiſtas, ut negarent q̃ prius affirmauerãt, quæ negauerãt affirmarent. Deniq; nihil non dicerẽt. Quintilianus lib. inſti. quinto, Turbantur eñ & à patronis diuerſæ partis in laqueũ inducunt̃ græci qui iã capti teneant̃ Ἐμβρόχους uocant, Ouidius. Decidit in caſſes ꝓda petita meos, Euripides in Hippolyto coronato. Κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἁρτήμασιν. Penſilibus irretita caſſibus, Ibidẽ paulo poſt, λῦσαί τ' ἀναγκαῖον ἐξ ἐπωμάδων βρόχων, Herá è tenacibus expedire caſſibus, Bœotica ſus. DCCCXCVII.

Ἡ βοιωτία ὗς, Bœotica ſus, Vetuſtiſſimum adagium olim in ſtolidum & indoctum hominem iaci ſolitum, Vſurpatur a Pindaro in olympiacis, Ἐπεὶ τ' ἀρχεῖον ὀνειδος ἀληθέσι λόγοισι, φεύγεμεν βοιωτίαν ὗν. Admonet Aeneam Chorodidaſculum ut ita curet canendum hymnum, ut uetus illud probrum, ueris rationibus liceat effugere, quod in amuſos dici conſueuerit βοιωτία ὗς Interpres originem prouerbii refert ad hunc modum. Qui priſcis temporibus Bœotiam regionem incolebant, ὕαντες appellantur, gens barbara & agreſtis, proinde quidam deprauata uoce pro ὕαντας ὕας, id eſt ſues appellabãt, Idq; ſcomma ceſſit in prouerbium ut primum in bœotios diceret̃, ab his in quoſuis indoctos inconditos moribuſq; ruſticanis homines torqueretur, βοιωτία ὗς, Interpres citat eundem Pindarum ex Dithyrambis, Ἦν ὅτε σύας θ' βοιώτιον ἔθνος ἔλεγεν, Erat cum bœoticam gentem ſues uocarent, Citat & ex Cratino, Οὖρι δ' εἰσὶ συβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν. In commentariis græcorũ inuenio βοιώτιος νοῦς. Bœoticus animus, pro ſtupido brutoq; Impoſſibilia captas. DCCCXCVIII.

Ἀδυνάτα θηρᾷς, Impoſſibilia uenaris, in eum qui molitur quod efficere non queat, Sumptum ab aucupio ſeu uenatu predarum quas conſequendi non ſit facultas.

Cribro diuinare. DCCCXCIX.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι. Cribro diuinare, eſt coniectura ſagaci rem deprehendere, Aut ſtulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pſeudomante, Κοσκίνῳ τὸ θ' λόγε μαντευόμενος. Cribro qd̃ aiunt uaticinãs. Meminit & Theocritus in idyllio tertio. Εἶπε καὶ ἀγρεύτα' ἀλαθέα κοσκινόμαντις Cribro uaticinans uerum mihi dixit Agræo. Porro genus hoc diuinandi ſuſpenſo cribro in hodiernum uſq; tempus durat apud quoſdam ſuperſticioſos. Apud ueteres uaticinia peragebantur, Cribro lauro & tripode. Hydram ſecas. XM.

Ὕδραν τέμνεις. Hydram ſecas, Eſt apud Platonẽ libro de rep. tertio, Eſt aũt hydram incidere ita unum aliquod incommodum tollere, ut in eius locum alia plura recipias, Adagium natum à fabula hydræ Lernææ, quam alii cẽtum fuiſſe capitum aiunt, alii octo, è quibus unum erat immortale, Cum hoc monſtro multum diuq; cõflictatus eſt Hercules, propterea quod uno reciſo capite, plura renaſcerentur. Ne ramenta quidem, Ne feſtuca quidem XMI.

Ne ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis cum alias aliquoties apud Plautum, tum in rudentibus, Nunq̃ Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quaſi dicas ſtupa ditior, ita ut uulgo loquuntur, Simili figura dixit Ariſtophanes in Lyſiſtrata, λιτὸν γ' μηδὲν ἐνεαλλὴ κινοῦσα μὴ ᾖ κάρφος. Idẽ in ueſpis, Ὕπνος δ' ὁρᾷ τις τ' νυκτὸς ὀλὲ ταπαλλην. Noctu haud uidet ſõni,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Paſpalam quidem,Interpres ait τὸ κατάλεπτον ſignificare minutiſſimum quippiam. Quibuſdam ea uox magnetem lapidem declarat,ſubnectit eodem in loco conſimilem figuram, Ην δ' οὖν κατὰ μύσιν κἂν ἄχνην. Quod ſi uel Achnen flexerit ſomno caput,Αχνη uero ſignificat minutiſſimum ac leuiſſimũ illud quod è ſpicis excuſſis euolat,Qua uoce uſus eſt & Homerꝰ,ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἰδρὰς κατ' ἄλωὰς. ut uento tenues ſacra area iactitat Achnas.

Sacrum ſine fumo XMII.

Ακαπνος θυσία,Sacrificium abſq; fumo,de nimium tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti ob ſonii apponitur.Tranſlatum à pauperculorum ſacris,molas aut corollas offerẽtium,cum dii nidorem illum expectent una cum fumo ſubuolantem iuxta Homerum,Lucianus in amoribus, Βουφάγος μὴν ὁ δαίμων ὦ λυκῖνε καὶ παῖσ ἀκάπνοις ὡς φασι τῶν θυσιῶν ἥκιστα τερπόμενος. Sane bo um deuorator deus eſt Luciane,quiq; fumi expertibus ſacris haud quaquam gaudeat.

Non eſt curæ Hippoclidi XMIII.

Οὐ φροντὶς ἱπποκλείδῃ, Non eſt Hippoclidi curæ,Hoc adagio ſignificabant ſe quippiam negligere neq; magnopere laborare. Natum eſt autem ex hiſtoria quam pluribus uerbis narrat Herodotus in erato. Vt autem in pauca cõferam,hic Hippoclides erat Tiſandri filius,qui cum multis aliis iuuenibus Cliſthenis Sicyonii filiam ambiebat, Verũ cum Cliſthenes procos toto anno probaret,& Hippoclides in conuiuio indecoram quandam ſaltationem edidiſſet,ſublatis in altũ pedibus,pater offenſus inhoneſto iuuenis luſu ait,Ω παῖ τισάνδρου ἀπωρχήσω γε μὲν δὴ μάλον,Fili Tiſandri à nuptiis tua ſaltatione excidiſti,At ille protinus reſpondit,ὁ φροντὶς ἱπποκλείδῃ,Haud curat Hippoclides,Ea uox ut teſtatur Herodotus in prouerbium abiit.Lucianus in apologia, ικανὸν ἂν εἴη μοι τὸ,ὁ φροντὶσ ἱπποκλείδῃ. Mihi ſuffecerit illud quod dicitur haud curat Hippoclides,Idem in Hercule, καὶ ὁ ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ. Neq; laborabit Hippoclides, Mentionem huius adagii facit & Euſtathius in iliados Homericæ primum librum ſcribens. Alluſit huc Ariſtophanes in ueſpis ſæpius repetens illud, ὁ λίγην μοι μέλει. Leuiter mihi curæ eſt.

Canis in præſepi XMIIII.

Η κύων ἐν τῇ φάτνῃ. Canis in præſepi,in eos dicitur qui nec ipſi fruuntur re quapiam, neq; reliquos item ſinunt uti,ueluti ſi quis egregios codices incluſos diligẽter adſeruet,quos nec ipſe unq; euoluat,nec aliis euoluendi faciat copiam.Quemadmodum canis in præſepi,nec ipſe ueſcit hor deo & equum uetat ueſci,Lucianus aduerſus indoctũ. Αλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖσ, τῖσ ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένησ, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κειθων ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, Verũ haud aliter facis q̃ canis ille in ſtabulo cubans,qui cum ipſe non edat hordeum, tamẽ haud ſinit equũ qui poſſet edere id facere,Vtitur eodem in Timone. Captantes capti ſumus. XMV.

Αἱρεσοῦντες ἁρπάμεθα, Captãtes capti ſumus,Cum res præpoſtere euenit ut ipſi circumueniamur ab his quibus conabamur imponere,Tranſlatum aut à bello aut piſcatione ſeu uenatu.

In uenatu periit. XMVI.

Feſtiuius dixit Lucianus in Toxaride. Αὐτὸτε ἀπώλετο ὑπὸ τῆσ ἄγρας. Et ipſa uenatu periit hoc eſt dum adoleſcentem uenatur ſtudetq; irretire,etiam ipſa ſeſe perdidit.Quinetiam illa ipſa uenari laudẽ,aucupari famam prouerbiales ſunt metaphoræ.Expiſcari pro ſciſcitari atq; exquire re,

In laqueos lupus. XMVII.

Εἰς παγὰς ὁ λύκος.In laqueos lupus,Cum improbus quiſpiam tãdem in extremum adducitur diſcrimen.Refertur à Zenodoto. Annoſa uulpes haud capitur laqueo XMVIII.

Γέρων ἀλώπηξ οὐκ ἁλίσκεται πάγῃ.Vulpes anus laqueis capi haud ullis poteſt, Senarius prouerbialis dicendus in eum qui longa ætate multaq; rerum experientia callidior eſt q̃ ut arte doliſq; capi queat. Vulpes haud corrumpitur muneribus XMIX.

Αλώπηξ οὐ διαφθείρεται. Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat autorem,de callidis ac uerſutis,quos haud facile ſit obiecto munuſculo, aut aſſentatiũcula pollicitis ue fallere, Larus enim & aliæ quædam aues eſca capiuntur,Vulpes non item,Verbum autem διαφθείρειν ſumptum eſt à concionibus aut iudiciis,in quibus nõnulli pecunia corrupti dicunt ſententiam. Αντιτιθλαγεῖν. XMX.

Ἀνθιπλαγεῖν,Apud græcos eſt mutuam officii uicem rependere,maxime nutricandi fouendiq; eos à quibus aliquando fueris enutritus aut inſtitutus,ut ſi liberi parentes ætate feſſos uicisſim alant foueãtq;,aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat,A ciconiæ natura ſumptum quæ græce pelargus dicitur.Ea inter aues una pietatis ſymbolum obtinet,Extat enim lex pietatis magiſtra, quæ edicit, ut liberi parentes alant aut uinciantur, Ad id reſpexiſſe uidetur Home-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tus Iliados.Δ. cum ait, Οὐλὲ ῥεκεῦσι θρέπτα φίλοις ἀπέδωκε, μινυωθάδιός σέ γ' ἀοιδών. Nec nutricādi officium genitoribus unquam Perſoluit caris,breue at illi contigit æuum.Eodem alluſit Euripides in oreſte, καὶ μὴν τίνοι γ' ἂν τῇ τεθνηκυίᾳ ξοφὰς, Atqui repēdet mortuæ alturæ uicem. Hāc itaq; legem quam plæriq; etiam mortales negligunt ſola Ciconia inter omnia animantium genera exprimit.Siquidem reliqua tantiſper amant agnoſcúntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera,Vna ciconia parentes ſenecta defectos uiciſſim alit,& uolandi impotētes humeris geſtat.Quorum poſterius laudatur in Aenea,cui inde Pii cognomen,alterum miris laudibus fertur in puella quæ matrem captiuā cōplureis dies ſuis uberibus aluit.Hanc ob cauſam ut autor eſt Suidas antiquitus in regum ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur,in imo Hippotamus,ut ipſo geſtamine admonerentur,pietatem plurimi facere oportere, uiolentiam cohibere, Nam hippotamus animal efferum eſt ac uiolentum.De ciconiarum pietate Plinius li.x.ca.xxiii. teſtatur his uerbis. Ciconiæ nidos eoſdem repetunt genitricum ſenectam inuicem educant.Eodem alluſit Crates Cynicus ſcribens Hipparchiæ uxori de filio nato,cū pollicetur ſibi curæ futurum,ut illum matri ciconiā pro cane remittat in ſenecta.Canes enim uocant cynicæ ſectæ philoſophi.Significat igitur puerum fore pium,qui parentē iam decrepitam mutuo foueat.De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in auibus. Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος Παλαιὸς ἐν γῇ τῶν πελαργῶν κυρίοισιν Επὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπτηνώσιμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργοὺς λέγειν ξέφων Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν ξέφειν. Nobis quidem auibus peruetuſta lex uiget, Ciconiarum inſcripta tabulis,ut ſimul Ciconia pater,educauerit ſuos Ciconiadas,ut iam uolucres euaſerint Pulli uiciſſim nutriāt patrem ſuum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo,Sed nemo profecto uenuſtius,nemo fœlicius q̄ Angelus Politianus in quodā epigrammate Κοὔτιγε θαῦμα εἰγε νέοι τὼ γεῶν ἀνὰ πελαργέομεν.i.ſi nos latini olim græcorum literis educati, nunc græciam uelut anum atq; effœtam,uiciſſim ſuas doceamus literas,Porro huiuſmodi officium quod liberi uiciſſim in parentes collocant Græci unico uerbo dicunt γηροβοσκεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius, ἱκανῶς διώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς, Viuax eris ſenes parentes confouens. Atticus in portum. XMXI.

Ἀττικὸς ἐς λιμένα. Atticus in portū.In eos dicebatur qui illic uirtutem oſtentare ſolent,ubi tutum eſt atq; ubi nihil opus.A nautis Atticis ſumptum qui portum ingreſſuri oſtentādi ſui gratia magnifice ſeſe gerebant,in ipſa re non perinde ſtrenui. Capra Scyria. XMXII.

Αἴξ σκυρία.Capra ſcyria,Zenodotus huius prouerbii Chryſippum citat tum autorem,tum interpretem.Conuenit in eos qui beneficium maleficio corrūpunt,aut qui uirtutes adiunctis uitiis cōtaminat atq; obſcurant,quiue recte inſtituta nō recte finiūt, Veluti capra ſcyria mulctrū quod lacte impleuerat,ipſa rurſus euertit,atq; hoc modo beneficium quod dederat eadē perdidit,Alii putant dici in eos unde plurimum emolumenti capitur,propterea quod eius regionis capræ maximam lactis uim reddere dicantur. Scarabeus aquilam quærit. XMXIII.

Κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται,Scarabeus aquilam quærit.Cum imbecillior atq; impotentior mali quippiam molitur,ſtruitq; inſidias inimico lōge potentiori.Eſt enim mutua ſimultas inter aquilam auium regem,& ſcarabeum inſectum uiliſſimum,teterrimum,putidiſſimúmq;,quod in ſtercoribus & naſcitur & progignit,eodémq; pabulo ſaginatur.Aquila uero ſcarabeos colligit, uiciſſim ſcarabeus aquilæ nidis inſidiatur,atq; eius oua protrudendo è nido expellit.Ariſtophanes in Lyſiſtrata, ὥστ' ἐγὼ χολῶ γὰρ ἀετὸν τίκτοντα κάνθαρός τε μαιόμενος. Supra modum enim iraſcor. Aquilam parientem ſcarabeus te ueſtigabo,Super hac re fertur apologus quidam apud græcos non inelegans,quem Lucianus indicat Aeſopicum eſſe,cum ait in Icaromenippo fabulatum fuiſſe Aeſopum,quemadmodum aliquando ſcarabei & cameli cœlum conſcenderint, Apologus ſic habet,Scarabeus aliquando ſpretus ab aquila,cœpit de uindicta quoquo pacto ſumenda cogitare.Perueſtigauit ubi nam aquila nidum collocaſſet,adrepſit clāculum tam minutum animal haud ſentiente aquila,protrudendo oua(nam is eſt huic inſecto mos)ſingillatim ad unū omnia è nido propulit,Aquila cum id moleſte ferret,neq; tamē ſciret eius calamitatis autorem,in locū editiorem nidum tranſtulit,Huc quoq; improbus adrepſit ſcarabeus,& oua ſimili dolo deiecit, Aquila cum ſæpius domicilium commutaſſet,neq; quicq̄ proficeret,Iouem patronū adiit,exponit calamitatem ſuam,Is iubet ut ſuo in gremio ponat oua,uel illic in tuto futura. Et huc per ueſtis lacinias ſinúſq; prorepſit pertinax ſcarabeus,haud quaq̄ ſentiente Ioue,Deinde ubi uidet oua commoueri Iupiter,neq; ſatis animaduertit unde,territus rei nouitate excuſſo gremio in terram deiicit,Meminit huius apologi Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,his quidem uerſibus, Ἐν ῥῖσιν ἀσπάσου λό-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ἐν τοῖς ἀξιωτέοις. Μόνος πετεινῶν ἐς θεοὺς ἀφικνέεται Ἄπιστον εἶπας μῦθον ὦ πάτερ πάτερ Οπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν ἐς θεοὺς Ηλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτὲ Ὡ' ἐκκυλίνδων, κάντι ζημιορρόμβους, In fabulis id eſt repertum Aeſopicis Adiiſſe diuos unicum è uolucribus Haud credibilem ais fabulam pater pater Adiiſſe diuos animal obſcœnum, atq; olens Peruenit olim inquam ob ſi multatem aſperam, Quæ illi fuit cum aquila oua uolués illius, Et expetens pœnas ab hoſte mu tuas. Admonet apologus non eſſe cuiquam contemnendum hoſtem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam infimæ quidem ſortis, ſed tamen malicioſi, non minus atri q̃ ſca rabei, neq; minus putidi, neq; minus abiecti, qui tamen pertinaci quadam ingenii malicia, cũ nul li omnino mortalium prodeſſe poſſint, magnis etiam ſæpenumero uiris faceſſant negociũ. Ter ritant nigrore, obſtrepunt ſtridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, inſidiantur, ut nõ paulo ſatius ſit, cum magnis aliquãdo uiris ſimultatem ſuſcipere, q̃ hos laceſſere ſcarabeos, quos pudeat etiam uiciſſe, Quoſq; nec excutere poſſis, neq; conflictari cum illis queas, niſi diſcedas cõ taminatior. Suſpendio deligenda arbor. XMXIIII.

In re uehementer indigna, neq; ullo pacto toleranda ueteres arborem ſuſpendio deligendam eſſe dicebant, Inde natum quod olim in Theophraſtum philoſophum præcipuum meretricula quæpiam nomine Leontium auſa ſit ſcribere. Plinius ſecundus in præfatione hiſtoriarum natu ræ, Cum uero neſciam aduerſus Theophraſtum hominem in eloquentia tantum, ut nomen diui num inde inuenerit, ſcripſiſſe etiam fœminam, & prouerbium inde natum ſuſpendio arborem eligendam, Hactenus Plinius. Finitimũ huic eſt illud apud Euripidem in alceſtide. Ἄξια καὶ σφαγᾶς τάδε καὶ πλεῖον, ἢ βρόχῳ δίρην Οὐρανίῳ πλάσαι. Heus iſta cæde digna ſunt, Vel potius ut la queo gulam præfocet aliquis pendulo, Plautus in curculione. Mea præda illa eſt, Proin tu te in la queum duas, Mineruæ felem. XMXV.

Ἀθήνας τὸν ἄλουρον. Mineruæ felem, ſubaudiendum comparas. Cum multo inferiora cũ præ ſtantioribus comparantur, quod leuicula quapiam in re conueniant, Quid enim habet Minerua dea cum fele commune præter glaucorem oculorum? Nam is oculorum color Mineruæ tribui tur, qui & noctuis adeſt & felibus, unde apud Homerum etiam epitheton γλαυκῶπις Ἀθήνη, Eſt & hoc felibus commune cum noctuis, q; & noctu cernunt, & pariter inſidiantur muribus.

Vorſuram ſoluere. XMXVI.

Vorſuram ſoluere dicitur, qui ſic è præſentibus malis extricat ſeſe, ut aliis grauioribus impedia tur, Nam Donato uorſuram facere eſt æs alienum ex ære alieno ſoluere, aut minore fœnore ma iorem acceptam pecuniam occupare. Terentius in Phormione, In eodẽ luto hæſitas, uorſurã ſol ues præſens quod fuerat malum in diem abiit, plagæ creſcunt. Cicero ad Atticum. Admirabilis abſtinctia ex tuis præceptis ut uerear ne illud quod tecũ permutaui uorſura mihi ſoluendũ ſit. Ex plicuit elegãter hãc metaphorã Demoſthenes in olynthiaca prima. Δέδικα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι μὴ ὧν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ὠνοῦνται τοῖς μεγάλοις τόκοις, μικρὸν ὕστερον πορίσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἂν ὠνῆσθε πολλῷ φανῶμεν ἐῤῥᾳθυμηκότες ἢ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες, πολλὰ μὴ χαλεπὰ, ὧν ὀκ ἐβουλόμεθα ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἐλθοῦσιν ποιεῖν, μὴ κινδυνεύσωμεν πρὸς τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ. Vereor Athenienſes ne quẽadmodum ii qui cõtrahunt æs alienum facile magnis uſuris ad breue tempus diuites ſunt, paulo poſt etiam à principali ſum ma excutiuntur, itidem & nos ſi diutius uideamur negligentes, cunctaq; ad uoluptatem quæren tes, paulo poſt in neceſſitatem ueniamus, ut nobis multa etiam acerba ſint facienda, quæ nequaq̃ uoluerimus, deq; hoc ipſo loco periclitemur. Animam debet XMXVII.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει. Animam debet. Donatus prouerbium eſſe admonet, de eo qui immodico ære alieno teneatur, ut plus q̃ omneis facultates debeat, ac deniq; ſeipſum debeat. Terentius in Phormione, Quid ſi animam debet? Erat enim antiquitus lex, ut qui ſoluendo nõ eſſet, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id eſt opera quod ære non poſſet, Extat apud Gellium lex duodecim tabularũ quæ iubebat diſſecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec eſſet ſoluendæ rei. Summum ius, ſumma iniuria. XMXVIII.

Summum ius ſumma iniuria. Id eſt tum maxime diſceditur ab æquitate, cum maxime ſuper ſticioſe hæretur legum literis, id enim ſummum ius appellant, cum de uerbis iuris contenditur, neq; ſpectatur quid ſenſerit is qui ſcripſit. Eam ineptiam quorundam ſuperſticioſorum iuris in terpretum copioſe ſimul & eleganter eludit M. Tullius in actione pro Murena. Terentius. Ve rum illud Chreme dicunt, jus ſummum ſæpe ſumma malicia eſt. M. Tullius officiorum libro primo, ex quo illud ſummum ius ſumma iniuria eſt, factum eſt iam tritum ſermone prouerbium

Ne ignifer

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ne ignifer quidem reliquus eſt factus. XMXIIII.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη. Ne ignifer quidem ſuperfuit,ubi ſignificamus omneis ad unum interiiſſe,adeo ut ne ei quidem ſit parcitum, qui ignem præferat exercitui. Nam priſcis mos erat,ut uates aciem præcederet,lauro coronatus ac facem geſtans.Ab hoc belli uim abſtinebãt utrinq;, quod nefas ducerent,in uirum ſacrum ferrum ſtringere, proinde ſi crudelem aliquam ſtragem ſignificare uoluiſſent,ne ignifero quidem parcitum aiebant. Meminit huius adagii Euſtathius Iliados.M. enarrans hos Homeri uerſus. Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' οἴω γ' ἀγγελον ἀπονέεσθαι Ἀλφεσίβοιον πρὸ τὶ ἄστυ. Haud equidem fore credo uti ſit rediturus ad urbem hinc poſthac aliquis uel nuncius, Admonet hoc quoq; figuram habere prouerbialem. Οὐδὲ ἄγγελος σωθῆναι, ne nuncius quidem relictus eſt.Quoties ſignificamus ad unum omẽs extinctos,ut ne unus quidem effugerit, qui rem geſtam renunciaret,Nam is uel dedita opera relinqui ſolet ab hoſte.

Thracium commentum. XMXV.

Θρᾴκεια παρεύρεσις, Thracium commentum,apud Zenodotum legitur, torquendum in eos qui pacta eludunt callido uafroq; aliquo commento. Porro unde id prouerbium natum fuerit indicat Strabo libro geographiæ nono ex Ephoro autore.Thraces pactis cum Bœotiis aliquot dierum induciis,nihilo ſegnius incurſiones agebant nocturno tempore. Hos cum propulſaſſent Bœotii atq; expoſtularent, q uiolaſſent inducias, reſponderunt Thraces, ſe nihil præter pacta feciſſe,pactos enim eſſe de diebus,noctibus incurſaſſe.His ferme ſimilia refert Zenodotus.Nempe Thraces conſtitutis decem dierum induciis,noctu impreſſionem feciſſe in Bœotios,iam negligentius agentes induciarum fiducia,atq; ex his nonnullos trucidaſſe,aliquot uiuos abduxiſſe, Deinde expoſtulantibus de uiolatis pactis Bœotiis reſpondiſſe, dies non noctes pacto contineri, Ea res prouerbio locum fecit Θρᾴκεια παρεύρεσις.Thracium adinuẽtum,Eſt eñ proprie παρεύρεσις excogitata cauillatio,qua pactum eludimus.Quas Plautus ſutelas uocat,Et Terentius,ne quid ſuo aſſuat capiti.Addunt enim extra pactionem commenti quippiam,quo rem omnem ſubuertunt. Romanus ſedendo uincit. XMXVI.

Romanus ſedendo uincit,Vetus prouerbium in eos qui tranquilli atq; ocioſi tamen quæ uolunt efficiunt,aut qui non uiribus ſed arte rem gerunt, M. Varro libro de re ruſtica primo capite ſecundo,Vultis igitur interea uetus prouerbium quod eſt Romanus ſedẽdo uincit uſurpemus, dum iſte uenit? Ex hiſtoria Fabii cũctatoris natum arbitror,qui Annibalem iuueniliter exultantem ſua patientia fregit,de quo extat uerſus ille Ennianus.Vnus qui nobis cunctando reſtituit rẽ. Citatur apud Ciceronem in Catone maiore.Vſurpatus eſt diuinitus à Marone libro ſexto.

Scopum attingere. XMXVII.

Τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, Scopum attingere.Eſt uoti compotem fieri,aut coniectura rem ipſam aſſequi,Lucianus in Icaromenippo, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἔικασας. Tuaq; cõiectura haud procul abeſt à ſcopo,& ἁμαρτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt non attingere ſcopum, & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ. aberrare à ſcopo,atq; id genus aliæ figuræ omnes prouerbium ſapiunt.

Simia non capitur laqueo. XMXVIII.

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ.Simia non capitur laqueo,in callidos tergiuerſatores dici ſolitum,qui coargui non queunt.Id olim dictum eſt in Heraclidem,qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionyſio quod erat apud Sophoclem.Deinde tergiuerſanti nec imperitiã agnoſcenti ſcripſit quiſpiam ſimiam haud capi laqueo,Autor Diogenes Laertius.

Largitio non habet fundum. XMXIX.

M.Tullius libro officiorum ſecundo,Omnino inquit meminiſſe debemus id quod à noſtris hominibus ſæpiſſime uſurpatum,iam in prouerbii conſuetudinem uenit.Largitionem fundum non habere. Quo dicto ſignificabant ſtulta liberalitate quantaſlibet opes exhauriri,uel effluere potius,Tranſlatum uidetur à pertuſo dolio Danaidum apud inferos.

Inexplebile dolium. XMXXI.

Ἄπληστος πίθος. Inexplebile dolium,Varius eſt huius adagionis uſus.Quadrat enim primum Εἰς ῥὶς ἀλλοφάγους,id eſt in glutones edaceſq;,congruentius autem in iſtos bibacitate inexplebiles,qui quo plus biberint hoc plus ſitiunt,quemadmodum olim dictum eſt de Parthis. Quadrabit & in obliuioſum,cui ſi quid eruditionis infundas,protinus effluit,quiq; prius obliuiſcatur q̃ perdidicerit,cuiuſmodi Strepſiadem facit Ariſtophanes in nebulis,Ὅστις σκαλαθυρμάτι' ἄττα μικρὰ μανθάνων, ταῦτ' ἐπὶ λέληθεν πρὶν μαθεῖν. Huiuſmodi minutulas qui argutias prius atq; didicit,dedidicerit immemor.Competet etiam in homines præter modum profuſos,quemadmo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dum indicauit Aristoteles libro œconomicorum primo, Καὶ γὰ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν ἐπεὶ μὴ οὐδὲν ὄφελος τοῦ κάσαι, τῷ μὴ χαμαὶ ἀνιέναι, τοῦτ' ἐστὶν καὶ ὁ λεγόμενος πίθος τετρημένος, Siquidem oportet eiusmodi esse qui norit & parare & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parasse, propterea quod hoc sit cribro haurire, quodq; prouerbio dicunt pertusum doliũ, Cõgruit item in auaros quorum cupiditatibus nihil est satis, uerum quo magis impleãt opibus hoc magis inanes esse uideãt, Quod elegãter illo Solonis carmine testatum est apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας, πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι. Non est fixus opum finis mortalibus ullus. Zenodotus & tartarum ipsum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot millibus defunctorum nunq; expleat. Et sapiẽs ille hebræus hunc inter insaciabilia nominat Quadrabit & in eos qui male ab aliis rapiunt, quæ male item profundant in alios. Vsurpat & de frustra laborantibus, quẽadmodum alio demõstratum est loco, uelut apud Catullum, Dolia uirgineis idẽ ille repleuerit urnis. Adagium natum à notissima fabula puellarũ Danaidum, quæ obsponsos necatos has pœnas apud inferos dare dicunt, ut situlis perstillantibus aquã hauriant, atq; in dolium itẽ pertusum infundant graui nimirũ atq; inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horatius in odis. Et inane lymphæ dolium fundo pereuntis imo. Itẽ Tibullus. Et danai proles ueneris quæ numina læsit. In caua lethæas dolia portat aquas, Meminit huius Lucianus in timone. Et Aristoteles libro politicorũ sexto, Lucianus in Hermotimo, Ἐπιῤῥεῖ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν εἰς πρᾶγμα ἀξανταλώμωον εἰς ὃ ἐμπεσὸν ἢ ὁτῶν Δαναϊδῶν πίθος. Affluit enim exhaustum negocium laborq; cõtracq; fit, atq; in Danaidum dolio. Vsurpauit & Plato cum aliis aliquot locis, tum in gorgia. Cum adsit ursus uestigia quæris. XMXXII.

Ἄρκυν παρόσης τὰ ἴχνη ζητεῖς. Visi præsentis uestigia quæris, De his dicit qui timiditate præsens negocium declinant, atq; ad alias nugas dilabuntur. Trãslatum à formidolosis uenatoribus qui se dissimulant sensisse ursum, & uestigia persequi fingunt, quo absint á periculo. Hoc genus homines Plato scripsit similes esse τοῖς κυσὶν οἳ τοὺς λίθους δάκνει, τῶν βαλόντων οὐχ ἁπτόμενοι. Id est catulis qui lapides mordent cum eos qui iecerint non ausint attingere.

Boni ad bonorum conuiuia ultro accedunt. XMXXIII.

Αὐτόμαθοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν, Spõte bonis mos est conuiuia adire bonorum Hexameter prouerbialis tũ usurpandus ubi uir bonꝰ fiducia uirtutis & amicitiæ quæ generalis inter omneis probos intercedit, ad sui similem accedit, non expectatis uulgaribus istis inuitatiunculis, Quidam natum putant ab Hercule, qui cum Ceti Trachenii domum inuocatus inuiseret hunc uersiculũ primus dixerit. Ferẽ & hic trimeter iambicus in eandẽ sententiam, ἄκλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. Conuiua amico amicus ultro etiam uenit, Tacite notauit adagium Homerus in secundo iliados, Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος. Illi facundus Menelaus uenerat ultro. Zenodotus in collectaneis diuersa sententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia cui titulus Chrysogenes, Αὐτόμαθοι δ' ἀγαθοὶ ἁλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. Vltro adeunt hominis timidi conuiuia sortes. Idem ferme significat Plato in sympósio, ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόμαροι ἀγαθοί. Vt & prouerbium perdamus hunc ad modum uertentes. Boni ad bonorum conuiuia ultro ueniũt. Sentire uidetur Plato Homerum fecisse Menelaum deteriorem ad præstantioris accessisse conuiuium. Tametsi nõ hanc opinor Homeri mentem fuisse, cum uirtutis addat elogium, βοὴν ἀγαθὸς μενέλαος, id est uoce bonus Menelaus, & cum aliquot locis illum fortissime rem gerentem inducat.

In puteo cum canibus pugnare. XMXXIIII.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι. In puteo cum canibus pugnare. Dici solitum ubi cuipiam negocium incidit, cum homine rixoso & contentioso, a quo se nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto Ἐν φρέατι κωμομαχεῖν, uoce composita. Mihi ipsi balneum ministrabo. XMXXV.

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, Ipse mihi balneator ero, ubi quis suis ipsius inseruit commodis, Aut ubi quis nõ expectato alieno officio, ipse suum agit negocium, Aristophanes Ἀλλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ κἀγὼ μαυτῷ βαλανεύσω. Interpres admonet translatum a balneis in quibus cessante balneatore, ipsi qui lauãt aquam hauriunt atq; infundunt, Zenodotus putat & ad eos referri posse, qui glandes in ignem iniectas coquunt. Fortassis haud absurde referetur ad glandium excussores, Nam græcis βαλανεὺς balnearium cauponem significat, βάλανος glandem. Atq; hinc anceps prouerbii interpretatio. Timidus plutus. XMXXVI.

Δειλὸς πλοῦτος, Timidus Plutus, Huiusmodi enim & Aristophanes inducit Plutum, atq; hunc imitatus Lucianus in timone omnia formidantem, nulliq; fidentem, Neq; uero dissimilem

animi debitum opes adferunt diuitibus,cum contra paupertas ſecura in utrãq; dormiat aurem, Ariſtophanes inquam uulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem cum ait, Αλλὰ λέγουσί πού τις ὡς δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος. Quin id omnes dictitant. Timidiſſimum quiddam eſſe diuiti as,Interpres admonet comicum alluſiſſe ad illud Euripidis,Δειλόν θ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόφυχον κακὸν,Res cupida uitæ ſunt opes pauidum ac malum.Id ideo dictum eſt quod diuitibus multi ten dunt inſidias,nempe latrones,hæredipetæ,principes,ſycophantæ,nonnunquam & uxor & liberi. Quam ob cauſam addidit Euripides, φιλόφυχον κακὸν, uel quod ob diuitias magis illis libeat ui uere,q̃ iis qui tenui ſunt fortuna,uel quod ob eas ſæpenumero de uita ſolliciti ſunt, Id eleganter explicans Iuuenalis. Paucula inquit ſi portes argenti uaſcula puri Nocte iter ingreſſus gladium contũq; tenebis, Et motæ ad lunam trepidabis arũdinis umbrã Cantabit uacuus corã latrone uiator, In ſumma in omni negocio formidoloſior eſt diues q̃ pauper.Cautius munit ædes furũ metu,Metuit tempeſtates propter fruméta quæ habet in agris,propter merces quas habet in ma ri,Metuit amicos,ne quid rogantibus donare cogatur,Metuit inimicos,ne quid noceant. Timi dius cõuiciaſ metu mulctæ. Omnia circũſpectius & facit & dicit metu calumniæ,quæ potiſſimũ diuitibus ſtrui ſolet,quippe quibus eſt quod auferri poſſit.Si bellum immineat,diues in primis di ſcruciatur.Deniq; nec ſuperſtitione uacat ne quod numen parum amicum damnum immittat.

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum. XMXXVII.

Ανὴρ δὲ φεύγων ὁ μένει λύρας κτυπὴν Hunc qui fugit,ſtrepitus lyræ haud remorabitur,Senarius prouerbialis in eos qui in rebus periculoſis ac ſeriis properandi ſtudio negligunt leuiora, Nam qui fugit in bello non putat ſibi liberum ac uacuum ut cantorem aliquem auſcultet.

Caninum prandium. XMXXVIII.

Caninum prandium prouerbio dicebatur abſtemium,& in quo nullum uinum biberetur,pro pterea quod peculiari naturæ proprietate canes à uino abhorrent,Id adagii refertur ab A.Cellio libro noctium atticarum duodecimo capite ultimo his quidem uerbis. Eius autem loci in quo id prouerbium eſt, uerba hæc ſunt nimirum ex M.Varronis ſatyrarum libro qui Υδωρ κρυὸν .i. aqua rigens inſcribitur.Non uides apud Mneſcheum ſcribi tria genera eſſe uini, nigrum album, medium quod uocant κιρρὸν, id eſt giluum,nouum,uetus,medium.Et efficere nigrum uirus,al bum urinam,medium πέψιν .i.cõcoctionẽ.Nouũ refrigerare,uetus calfacere,medium uero eſſe prandium caninum,Quid ſignificet inquit Cellius prandium caninum,rem leuiculam diu & an xie quæſiuimus.Prandium autem abſtemium in quo nihil uini potatur caninum dicitur, quoni am canis uino caret.Cum igitur medium uinum appellaſſet,quod neq; nouum neq; uetus eſſet, & plærunq; homines ita loquantur,ut omne uinum aut nouum eſſe dicãt aut uetus,nullam uim habere ſignificauit,neq; noui neq; ueteris quod medium eſſet,Idcirco pro uino non habendum, quia neq; refrigeraret,neq; calfaceret,Hactenus Gellius,Plutarchus in ſympoſiacis ſcribit Theo phraſtum ioco uocare ſolitum ἀοίνα συμπόσια τὰ κουρεῖα, quemadmodum alias admonuimus

Vir fugiens & denuo pugnabit. XMXXIX.

Ανὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.Qui fugerit rurſum ille preliabitur,Senarius prouerbialis quo monemur non protinus abiicere animum,ſi quid parum fœliciter ſucceſſerit,Nam uictos poſſe uincere,Proinde & Homerus ἑτεραλκέα νίκην uocat.i.uiciſſim nunc apud hos,nunc apud illos pollentem.Apud euudem Alexander ſic loquitur Hectori, Νίκη δ' ἐπαμείβεται ἀνδρας. Idẽ alibi, Νῦν μὲν δὴ Μενέλαος ἐνίκησε ξὺν Ἀθήνῃ Κῆνον δ' αὖτις ἐγὼ.Palladis auxilio nũc uictor abit Menelaus,Illum ego ſed poſthac pugna ſuperaro uiciſſim,Demoſtheni probro datum eſt ab ini micis,quod in eo prelio quo Philippus Macedonum rex Atheniẽſes apud Cheroneam uicit, cly peo abiecto fugiſſet,eaq; gratia φίλιππος ignominioſo cognomine uocat9,Id quod notauit Ari ſtophanes in equitibus, Vbi Demoſthenes à Nicia iubetur iterũ atq; iterum dicere, Μόλωμεν μό λωμεν, Verum id probri Demoſthenes homo non admodum uerecundus prouerbiali notiſſi moq; uerſiculo legitur eludere ſolitus. Ανὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται,Huic confine eſt illud Daui Terentiani.Hac non ſucceſſit alia aggrediamur uia.

Ex ſtipula cognoſcere. XMXXX.

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν. Ex ſtipula iudicare dicimur quoties è ueſtigiis quibuſdã in ſenecta reliquis cõiecturã facimus cuiuſmodi quis fuerit in aduleſcẽtia,tranſlata metaphora ab ſegetibus Homerus in odyſſeæ.Ξ. Αλλ' ἔμπης καλάμην γε σ' ὀΐομαι ἐσορόωντα γινώσκειν, Attamen inſpe cta ſtipula te ſuſpicor illud Coniicere.Vtitur hoc adagio Lucianus in Pſeudomante,quem nos olim latinum fecimus. Ariſtoteles in rhetoricis καλάμην ſenectam interpretatur, Οταν γὺ in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quit τὸ γῆρας ἔστι καλάμην ἐοικὸς μάθησιν καὶ γνῶσιν δηλοῦ τὸ γήρονθος, ἄμφω γὰρ ἀσθενικότερα. Et enim cum ſenectam dixit culmũ ſenem oſtendit ac repræſentauit. Nam utrique defloruerunt. Ariſtophanes in ueſpis nõ diſſimili figura eſt uſus, Ἀλλὰ κέκτων λειψάνων δεῖ τῶν δὲ ῥώμην νεανικὴν ἔχειν. Verum ex reliquiis oportet horum iuuenile robur colligere, Dicimus item ex fragmentis ex ruina rem cuiuſmodi fuerit coniectare. Eodem cubito. XMXXXI.

Αὐτῷ πήχει. Eodem cubito. i. eadem regula, eadem menſura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus cũ alias tum in libello de ratione conſcribendæ hiſtoriæ, καὶ ὅλως πῆχυν εἰς, καὶ μέζον ἀκριβές. In ſumma cubitus unus atq; exacta regula, Ariſtophanes in ranis, καὶ γὰρ ταλάντῳ μασικὴ σταθμήσεται καὶ κανόνας ἰσοῖσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. In lance enim librabitur poetica. Promentq; regulas, cubitoſq; carminũ. Illud fortaſſe παροιμιῶδες, at nõ inutile fuerit admonere, plæraſq; metaphoras à menſuris dictas eſſe prouerbiales, ut penſiculare rẽ, penſitare factũ, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negocium. Expendere cauſam, remunerare beneficium, equilibrium officii, retaliare conuicium, atq; id genus alias. Monſtrari digito. XMXXXII.

Δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ, pro eo quod eſt inſignem eſſe, hodie quoq; prouerbio uulgari dictitãt Horatius in odis. Quod monſtror digito prætereuntium, Perſius. At pulchrum eſt digito mõſtrari & dicier hic eſt. Lucianus in harmonide, καὶ σημεῖον ἐν πλήθει, τὸ δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ. In turba inſignem eſſe digitoq; demonſtrari. Natum uideri poteſt ab eo quod in uita Diogenis narrat Laertius, Cum hoſpites quidam Athenas aduenieſſent, ut Demoſthenem cuius famam acceperant domi conſpicerẽt, Diogenes τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, ἅρσυμῖν ἔφη ὁδεῖν ὁ ἀθηναίων δημαγωγός. i. medio porrecto digito, hic eſt uobis inquit ille Athenienſium concionator.

Ne altero quidem pede. XMXXXIII.

Μὴ δὲ τὸν ἕτερον πόδα. Ne altero quidẽ pede diſcedere. Lucianus in harmonide, Idem in ſectis. Οὐδὲ πώποτε δὲ ἀιθιοπίας ἂν ἕτερον πόδα προελθών, qui ex æthiopia nunq; uel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis quæ retulimus alibi, latum digitum & latum pedem, latum unguem. Perpendiculo oppoſita. XMXXXIIII.

Ἐκ διαμέτρου, de uehementer inter ſe pugnantibus olim dicebatur, ſumpta metaphora à geometris apud quos perfectiſſima oppoſitio perpendicularis eſt. Lucianus in tyranno, Ἐκ διαμέτρου γὰρ οἱ βίοι φασὶν. Noſtra enim & illorum uita perpendiculo quemadmodum aiunt inter ſe diſtãt, Diametrus enim eſt recta linea figuram qua longiſſime patet ex æquo ſecans, ueluti diametrus orbis eſt quæ ſic à ſummo ad ſummum tenditur circulum ut per centrum eat. Cognatum eſt illi quod alio recenſuimus loco, Διὰ δι' ὅλων. Audi quæ ex animo dicuntur. XMXXXV.

Ἄκουε τ' ἀπὸ καρδίας. Audi quæ dicuntur ex animo. Nam ſeria quæq; citra diſſimulationem dicũtur, ex animo dici dicũtur, eaq; ex corde proficiſci uulgo ait, Lucianus in Ioue tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούετε ὦθεοὶ, τάχ' ἀπὸ καρδίας φασὶν, Itaq; audite dii nimirum ex animo dicenda ſicuti prouerbio dicitur, Nam adulatorum & ſimulantium oratio in faucibus naſcitur, non in corde. Plutarchus, τ ἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. Quæ ex corde proficiſcẽtur dicent. Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare, item illud, perſequi corde animo & uiribus, utrunq; eſt in captiui duo.

Aut bibat aut abeat. XMXXXVI.

Aut bibat aut abeat, Quo quidem adagio monemur, ut aut tempori locoq; nos accommodemus, aut à conſuetudine nos ſubducamus, Quemadmodum Cato feciſſe legitur, qui cum nõ poſſet ſumere uultum floralium licentiæ cõuenientem diſceſſit è theatro. Natum eſt autem à priſtinis illis græcorum ſympoſiis, hoc eſt compotationibus, In quibus mos erat talis ſortiri quempiã, qui conuiuio quaſi præſideret, ac decreta conuiualia præſcriberet, quæ νόμους id eſt leges appellabant, Porro præfectum βασιλέα hoc eſt regem nominabant, Varro apud Nonium modiperatorem à latinis uocatum ſcribit, quaſi modum imperantem, ne quis aut plus ſatis biberet aut parũ. Huius conſuetudinis meminit & Horatius in odis. Nec regna uini ſortiere talis. Ex his legibus iocoſis hæc una fertur, Aut bibat aut abeat. Commemoratur à Cicerone libro tuſculanarum quæſtionum quinto. Mihi quidem inquit in uita ſeruanda uidetur illa lex, quæ in græcorum conuiuiis obtinet, Aut bibat inquit aut abeat. Et recte, Aut enim fruatur aliquis pariter cum aliis uoluptate potandi, ne ſobrius in uiolentiam uinolentorum incidat, aut diſcedat, Sic iniurias fortunæ quas ferre nequeas defugiendo relinquas.

Domi coniecturam facere. XMXXXVII.

Οἴκοθεν εἰκάζειν. i. domi coniectare. Quod non aliunde petitur, id domi fieri prouerbio dicitur Plautus in Ciſtellaria. Hanc ego de me coniecturam domi facio, hoc eſt meopte experimento comperio

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

comperio. Domi habet,domi naſcitur. XMXXXVIII.

Ad eandem pertinet metaphoram.Domi habere.Nam id domi dicimur habere,quod in nobis ſitum eſt,neq; neceſſe eſt ab aliis mutuo ſumere,Trãſlatũ apparet ab ea conſuetudine foris rogandæ ſupellectilis quam domi deſyderes,Terẽtius,Philoſophos domi habet,M.Tullius ad Varronem,Sed quid ego nunc hæc ad te cui domi talia naſcuntur? Idem academicarum quæſtionũ libro ſecundo.Deſine quæſo communibus locis,Domi nobis iſta naſcũtur.i.hæc oratorum ſunt propria.Proinde dixeris elegãter.Quid in rebus iſtis fœlicitatem uenaris? Domi habes,unde beatus eſſe queas,Regum eſt domi conſilium habere,non ab aliena pendere ſententia.

Confringere teſſeram. XMXXXIX.

Apud Plautum in ciſtellaria cõfregiſſe teſſeram dicitur,qui ſibi reditum in domum aliquam præcluſit.Siquidem cum amans dixiſſet ſe iureiurãdo aſtrictum,ut lenæ filiam duceret orans,ne ſe periurũ fieri pateretur,illa reſpondens.Abi inquit quærere ubi tuo iureiurando ſatis ſit ſubſidii. Hic apud nos iam Alceſimarche confregiſti teſſeram. Eſt aũt teſſera ſymbolum hoſpitale,quo prolato agnoſcebantur hoſpites ſi quando rediſſent. Panicus caſus. XMXL.

Πανικὸν Veteres uocabãt ſubitum animorum tumultum ſed inanem,Veteres enim exiſtimabant Panem deum repentinos terrores & animi conſternationes immittere,lymphaticis ſimilimas,uſq; adeo impotentes,ut non ratione modo uerum & mente careant,Sicuti nõ rarenter uſu uenit,cum in exercitu nulla comparente idonea cauſa uiri pariter atq; equi perturbantur,Cuius rei meminit & Euripides in rheſo, Αλλ' ἢ κρονίου παιδὸς ξομβρᾶ μάστιν φοβῆ,Verba ſunt Hectoris ad cuſtodes nunciantes nouum tumultum in caſtris oriri,Atq; is motum panicum eſſe reſpõdet Pindarus in Nemeis ſcribit non oportere fortibus uiris uitio uertere,ſi fugiant in huiuſmodi tumultu, Εν γὰ δαιμονίοισι φόβοις φεύγοντι καὶ παῖ Διὸς θεῶν. Δαιμονίους φόβους appellans ἢ τοὺς πανικούς, Narrat idẽ deus cõchã illã tortilẽ ac turbinatã, quæ græce κόχλος.i.teſtudo dicit primus reperiſſe,eaq; perſonans olim titanas contra quos bellabat in fugã egiſſe.Hac de re copioſius diſſerit citatis etiam græcorum teſtimoniis Angelus Politianus in miſcellaneorũ annotatione uigeſima octaua.Hoc adagii ſubinde refertur à Cicerone in epiſtolis ad Atticum.Ego inquit bellũ fœdiſſimum futurum puto,niſi qui(ut tu ſcis)panicus caſus extiterit.Rurſum alibi. De uentidio panicon puto.Item alibi.Rumorem adferunt magnum,Romæ dum ad Antonium frumẽtum omne portari πανικὸν certe.Idem ad Tyronem,etſi Atticus noſter qui quondam moueri πανικοῖς intellexit,idẽ ſemper putat nec uidet,quib⁹ præſidiis philoſophiæ ſeptus ſim,Et hercle quod timidus eſt ipſe, θορυβοποιεῖ id eſt tumultum ciet & panicis mouetur.Huc alluſiſſe puto & Apuleium in aſino ſuo,cum Pſychæ ad mortem ſpontaneam properanti Panem obuium facit.

Frigidam aquam ſuffundere. XMXLI.

Frigidam aquam ſuffundere,Plautus in Ciſtellaria uidetur uſurpaſſe pro eo quod eſt inſtigare clanculum.Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos ſuos in meretricum odium quoad poſſunt inflammantibus.Ita noſtro ordini palam blandiuntur. Clam ſi occaſio uſquam eſt,Aquam frigidam ſubdole ſuffundunt, uiris cum ſuis prædicant,nos ſolere ſuas pellices eſſe aiunt,Tranſlatum apparet ab iis qui certaminibus equeſtribus aquam equis aſpergebant quo refocillati currerent acrius,atq; hoc pacto ad curſum inſtigabant.Cuius miniſterii memine runt etiam pandectæ iuris cæſarei,Niſi ſi cui magis probatur,ut traductum putetur ab his qui loci ludibrii ue cauſa clanculum aquam infundunt in conuiuii locum.

In ſenem ne quod collocaris beneficium. XMXLII.

γέροντι μηδὲ ποτε μηδὸν χρηστὸν ποιῆν. Ne quid unq̃ beneficii collocaris in ſenem.Refertur nominatim prouerbii uice ab Ariſtotele in libro rhetoricorũ ſecundo, Χ' ὅστις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, θύτω μαρτυρεῖ ἡ παροιμία, μή ποτ' ὀφείλειν γέροντα, Qui conſulit ne quis cum ſene ineat amicitiã huic teſtimonii loco eſt prouerbium,ne quando benemerearis de ſene. Dicit hodieq; uulgo. Neq; in ſenem neq; in puerum collocãdum eſſe beneficiũ, propterea quod alter non refert, alter nõ meminit.Extat & huiuſmodi quoddam apud Diogenianum adagium Μήποτ' ὀφείλειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα μηδὲ κυνά τινος, μηδὲ λαλὸν κωπηλάτην Ne quid beneficii colloces neq; in ſenes, neq; in mulierem, neq; in puerum,neq; in canẽ cuiuſpiã neq; in garrulum remigem,propterea quod perire uideatur quicquid in eiuſmodi genus hominum inſumitur. Stultus qui patre cæſo liberis pepercit. XMXLIII.

Superiori protinus illud ſubtexuit equidem prouerbii nomine, καὶ τοὺς υἱὸς ἀναιρεῖν, ὧν καὶ θοὺς πατέρας νικᾶσος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. Et qui ſuadeat occidere liberos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quorum patrem occideris,huic atteſtatur hoc prouerbium.Stultus qui patre occiſo liberos relin quat.Refert idem poſtea inter ſententias.Fatuus qui occiſo patre liberis pepercit.Eſt autem uerſus prouerbialis, Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας ἡμῖν ἀπολείπει. Eſt fatuus qui patre perempto pigno ra linquit.Hoc adagium uſurpaſſe ſcribitur Philippus Macedo,cum liberos etiam è medio tolle ret,quorum parentes occideret,Aut enim oportebat primum à parentibus occidendis abſtinere aut filios item ſubmouere,paternæ necis ultores aliquando futuros.Huc pertinet Homericum il lud ex odyſſeæ.r. Ως ἀγαθὸν καὶ παῖδε καταφθιμένοιο λιπέσθαι ἀνδρὸς. Vt bene habet cæſo pro lem ſupereſſe parenti,Erit uſus adagio quoties admonebimus,aut non eſſe prouocandos homi nes,aut ita conficiendos ne in poſterum reliquiæ nos exerceant.

Χρηστόλογος XMXLIIII.

Χρηστόλογοι dicebantur atq; hodie quoq; uulgo dicuntur,qui probe loquuntur & improbe faci unt.Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem,in huius uita teſtatur Iulius Capito linus. Pulchre dixti.Belle narras. XMXLV.

Huc pertinere uident ironiæ illæ prouerbiales paſſim in comœdiis obuiæ.Dixti pulchre,Bel le narras, καλῶς ἔλεξας. De re dictum uehementer abſurda,Plato in Euthydemo nominatim pro prouerbio commemorat. Figuli opes XMXLVI.

Κεράμειος πλοῦτος. Fictiles diuitiæ,de rebus incertis frugibus ac neutiq; duraturis.Quemadmo dum figulorum uaſa facile comminuuntur quolibet caſu,Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens. XMXLVII.

Λαγὼς καθεύδων. Lepus dormiens. Quadrat in eum qui quod non facit id facere ſeſe adſimu lat,aut quod facit id ſe facere diſſimulat.Qualem quidam arbitrantur fuiſſe Vlyſſis ſomnum cũ a Phæacibus in Ithacam inſulam exponeretur,autore Plutarcho,Nam leporem patentibus ge nis dormire,cum alii permulti tradunt autores,tum Plinius libro undecimo capite trigeſimo ſe ptimo,id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere,quos græci κορυζαγχεῖς appellant. Neq; perperam opinor dicetur & in timidos.Adagium à multis autoribus refertur,

Sero Iupiter diphtheram inſpexit. XMXLVIII

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας.Inſpexit etſi ſero pellem Iupiter.Senarius prouerbialis in eos qui ſero quidem ſed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas. enim credi dit Iouem omnia in ſua diphthera,hoc eſt pelle caprina ſcribere,ac multa quidem pro tempore diſſimulare,uerum aliquãdo de improbis pœnas ſumere.Belle quadrabit & in principes,qui diu diſſimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus eſt,aut docet literas. XMXLIX.

Ἢ τέθνηκεν ἢ διδάσκει γράμματα, Aut periit aut profecto literas docet.Senarius prouerbialis quo ſignificabant olim cuipiam omnino male eſſe,tametſi parum liqueret quid rerum ageret. Is autem hac occaſione uenit in uulgi ſermonem,autore Zenodoto,Athenienſes duce Nicia pa rum fœliciter aliquando pugnauerunt aduerſus Siculos permultis occiſis,plærisq; captiuis in Si ciliam abductis,qui Siculorum filios literas docere coacti ſunt,Proinde pauci qui fuga elapſi re dierant Athenas,rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia,modo memorato uerſiculo reſponde bant,Aut periit aut docet literas, Oportet teſtudinis carnes aut edere aut nõ edere. XML.

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν Teſtudinis carnẽ aut edas aut non edas, Trimeter pro uerbialis in eos qui negocium ſuſceptum frigide ducunt,neq; explicantes,neq; relinquentes, Sũt qui putent hoc dictum ab autore Terpſione profectum eſſe.Addũt teſtudinis carnem ſi modice edatur,uentris tormina facere,rurſum ſi copioſe lenire.Cuiuſmodi quiddam & de lactucis refert Plinius,perinde quaſi dicas aut bellandum eſt,aut non bellandum,aut ſtudendum,aut non ſtudẽ dum,Nam plæræq; res ſunt,quas ſi facias acriter plurimum conducunt, ſin ignauiter officiunt. Velut eæ quæ mediocritatem non recipiunt ,quod genus eſt muſica poetica q.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur. XMLI.

Macrobius ſaturnalium libro tertio, Vetus uerbum eſt inquit,Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Nam ſicuti medicorum pharmacis nihil opus foret niſi morbis laboraretur,ita le gibus ferundis nihil opus eſſet niſi perperam uiueretur, Vnde apud æginitas olim pecuniaria pœ na mulctabatur is, qui legis inſtituendæ dediſſet occaſionem,Autor Ariſtoteles libro rhetorico rum ſecundo.Huc pertinet quod Solon Ἐρωτηθεὶς διατί κατὰ παροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε ἐφ᾽ τὸ ἀελπίστοις ἔτεσιν, Id eſt rogatus quam ob cauſam non tuliſſet legem in parricidas? reſpõdit,quod non ſperaſſet futurum parricidam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Bos alienus ſubinde foras proſpectat. XMLII.

Βοῦς ἀλλότριος πολλὰ ἔξω βλέπει. Bos alienus ſubinde foras proſpectat, De his qui apud alienos non ſatis ex animi ſententia tractantur, eoq; ſæpius ſuos deſyderant. Vnicuiq; domi ac uelut in ſuis præſepibus iucundiſſima uita, peregre permulta ſunt quæ lædant, plurima deſunt.

Septimus bos. XMLIII.

Ἕβδομος βοῦς, Septimus bos, olim in ſtupidos brutóſq; dicebatur, unde celebratus ſenarius, Τὸν ἕβδομον βοῶν ἡ στρὴ παροιμία. Venuſtum adagium ſeptimum narrat bouem. Id hinc ortum eſſe tradunt, quod antiquitus poſt ſextam lunam bouis imaginem è farina pinſere conſueuerint, qui ſeptimam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quod cum apud ueteres ſex animantium genera mactari diis ſolent, ouis ſus capra bos gallina anſer, pauperes non habentes uiuum animal quod immolarent, bouis ſimulacrum è farina fingere conſueuerunt, is quoniã ſenſu uitaq; careret in ſtoliditatis abiit prouerbium, Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, Et Acheus in Iride qui prouerbium hoc uſurpauerint.

Summis naribus olfacere. XMLIIII.

Τῇ ἄκρᾳ ῥινὶ ὀσφραίνεσθαι, Summa nare olfacere, pro eo quod eſt leui experimento, coniecturaq; qualicunq; deprehendere. Extat apud Lucianum in Ioue redarguto.

Si meus ille ſtilus fuiſſet. XMLV.

Si meus ſtilus fuiſſet dixit M. Tullius in ſecũda philippica, pro eò quod eſt ſi hoc negocii meo arbitrio, meoq; artificio commiſſum fuiſſet, Tranſlata metaphora à fabularum autoribus, quorum ſtilo & calamo fabula tota conficitur, Verba Ciceronis hæc ſunt, Sed unam rem uereor ne non probes. Si enim fuiſſem non ſolum regem ſed regnum etiam de R. P. ſuſtuliſſem. Et ſi meus ille ſtilus fuiſſet, ut dicit, mihi ci ede, nõ ſolum unũ actum ſed totam fabulam confeciſſem. Stilus autem eſt cuſpis illa graphiaria qua ſcribimus in tabulis cæratis, Tranſfertur autem ad characterem & filum quoddam orationis, ad quod alluſit Cicero.

Indus elephantus haud curat culicem. XMLVI.

In epiſtolis quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiuſmodi quoddam adagium, Κώνωπος ἐλέφας ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, Culicem haud curat elephantus indicus, Dictum eſt autem ob ſingularem duriciem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere.

Lutum luto purgare. XMLVII.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι. Luto lutum purgare dicitur, Vbi res ſordida ſordibus tollitur, hoc eſt cum ſordes non tolluntur, ſed aut mutantur aut augẽtur etiam. Apollonius in epiſtola quadam, Ἀλλ' ὅδ' ἐκεῖνος ἐφεσίους ἔπεισε, μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, Loquitur de ſacerdotibus, qui deorum aras ſanguine polluerent, eamq; expiationem eſſe ducerent.

Quocunq; pedes ferent. XMLVIII.

Ἐνθ' ἂν οἱ πόδες φέρωσιν. Quocũq; ferant pedes, pro eo quod eſt quouis, Quadrabit ubi nihil certum ſpectatur ad quod noſtri dirigant conatus. Lucianus in Hermotimo, Οὐδὲ τότε μὴ ἐς τὸ λόγου ποιήσομαι, ἔνθ' ἂν ἡμᾶς οἱ πόδες φέρωσιν ἑκεῖσε ἄσιμοι, Neq; iuxta prouerbium quocunq; nos pedes tulerint illuc ibimus, Horatius in odis. Ire pedes quocũq; ferunt, quocũq; per undas. Notus uocabit aut proteruus Africus, Ita & Theocritus in Thyonicho, Ἃ πόλε δ' ἄγην. Et Virgilius, Quo te mœri pedes an quo uia ducit in urbem?

Cyclopica uita XMLIX.

Κυκλώπειος βίος, Cyclopica uita, pro uita uehementer effera ac barbara, quæ neq; legibus neq; diſciplina ciuili cõſtet, neq; religione deorum gubernetur. Qualem deſcribit Homerus odyſſeæ libro nono ſub perſona Polyphemi. Νήπιος ἐς ὦ ξεῖν' ἦ πολόθεν ἐλήλουθας Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν ἠ ἀλέασθαι Οὐ γὰρ κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν Οὐδὲ θεῶν μακάρων. Deſipis aut certe lõginquis hoſpes ab oris Aduenis, ut qui me iubeas curáue moueri Siue timore deum, Neq; enim cyclopica turba Curamus ſummúmue Iouem diuósue beatos, Eodem in libro Τῶν δ' ἀνδρῶν πειρήσομαι, οἵ τινές εἰσιν Ἦε ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι Ἠε φιλόξεινοι καί σφιν νόος ἔστι θεουδής. Quod genus hoc hominum experiar iam. Sint ne feroces agreſtes, æquiq; rudes an & hoſpicii ius obſeruent, animo reuerentes numina diuum. Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit, Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φείσω ἔσω Οὐδ' ὁτιοῦν ζεὺς ἐς' ἐμοῦ κρείσσων θεός. At qui hoſpes ego fulmen Iouis non horreo Neq; me Iouem præſtantiorem habeo deum. Strabo libro geographiæ undecimo ſcribit hoc uulgo dictum in Albanorum gentem, ꝙ Cyclopum agerent uitam, utpote neq; culturæ ſtudioſi, & ad omnem uitæ cultum inertes & rudes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Longe latéq; XMLX.

Cum ingens diſcrimen ſignificant longe latéq; diſtare dicunt. A. Gellius. Sic exiſtimo niſi me ſcriptoris iſtius, omniſq; antiquæ orationis amor, atq; ueneratio cæco eſſe iudicio facit, longe latéq; eſſe amplius prolixius fuſius in ſignificanda totius ciuitatis multitudine, Mortales q̃ homines dixiſſe, Citantur in Pandectis hæc ex Vlpiano. Si uſus fundi ſit relictus, minus utiq; eſſe q̃ uſu fructum, Longe latéq; diſtate nemo dubitat, Tranſlatum uidetur ab agrorum menſoribus.

Similes habent labra lactucas. XMLXI.

Similes habent labra lactucas. Vbi ſimilia ſimilibus contingunt, ueluti præceptori parum docto diſcipulus indocilis, improbo populo magiſtratus improbus, contumelioſo patrono contumelioſus actor, uxori moroſæ, maritus moroſus, breuiter quoties mala malis digna dignis eueniunt. Natum adagium ab aſino carduos paſcente, Eſt autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum ſit diſſimilis carduo præſertim ſylueſtri. Itaq; quemadmodum carduus ſpinoſus eſt, atq; maiorem in modum aſperis foliis & caulæ, itidem & aſini labris nihil durius ac petricoſius, ut illis nõ alia lactuca magis apta uideatur, Porro carduos lactucarum uice etiam in conuiuiis à nonnullis apponi ſolere, teſtis eſt Iulius Capitolinus in uita Pertinacis imperatoris. Vſurpat ſimulq; interpretatur prouerbium diuus Hieronymus ſcribens ad Chromatium in hũc modum. Secundum illud quoq; de quo ſemel in uita Craſſum ait riſiſſe Lucilius. Similem habẽt labra lactucã, aſino carduos comedente uidelicet ut perforatã nauim debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foueã, & talis ſit rector quales illi qui reguntur, Hactenus ille. Fuit aũt hic Craſſus auus eius Craſſi, qui pugnans aduerſus Parthos interiit, cuius ſigna poſtea retulit Marius, Numeratur is inter eos qui nunquam in uita riſiſſe feruntur, eaq; gratia ἀγέλαστοι id eſt irriſibiles cognominati. M. Tullius in actionibus. Craſſum Licinium autore Lucilio ſemel dũtaxat in uita riſiſſe teſtat, Plinius libro naturalis hiſtoriæ ſeptimo capite nono. Ferunt inquit Craſſum auum Craſſi in Parthis interempti nũquam riſiſſe, Ob id Agelaſtum uocatum, ſicuti nec fleſſe multos, Diuus Hieronymus contra Rufinum. Ego certe ut homini ſeueriſſimo riſum moueam, ut ímiteris aliquando Craſſum quem ſemel in uita riſiſſe ſcribit Lucilius.

Dignum patella operculum. XMLXII.

Huic ſimilimum eſt illud quod ab eodem Hieronymo refertur in eadem epiſtola, Dignum patella operculum. In ea enim inquit patria ruſticitas uernacula, Deus uenter eſt, & in diem uiuitur & ſanctior eſt ille qui ditior eſt, Acceſſit huic patellæ iuxta tritum populi ſermone prouerbium dignum operculum, Significat autem epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum.

Si iuxta claudum habites ſubclaudicare diſces. XMXLIII.

Plutarchus in libello de liberis educandis, Αν χωλῷ παροικήσης ὑποσκάζειν μαθήσῃ. Si iuxta claudum habitaris diſces ſubclaudicare, Prouerbium admonet pernicioſam improborũ hoĩm conſuetudinem, propterea quod cum corporis tum maxime animi uitia contagio ſerpunt in uicinum. Naſo, Dum ſpectant oculi læſos læduntur & ipſi. Iuuenalis ſatyra ſecunda. Vuáq; conſpecta liuorem ducit ab uua, Et balbutire diſcit quiſquis aſſidue cum balbo uiuit, morum aũt ſcabiẽ affricat conuictor conuictori. Corrũpunt mores bonos colloquia praua. XMLXIIII.

Eodem pertinet ille Menandricus ſenarius, quem diuus Paulus apoſtolus haud quaquã grauatus eſt in epiſtolis citare. φθείρουσιν ἤθη χρῆθ' ὁμιλίαι κακαί Mores bonos conuictus inficit improbus. Conſimilem huic ſentẽtiam refert Ariſtoteles nono moralium libro. Celebratur & hic ſenarius à græcis, Κακοῖσ ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. Malus ipſe fies, ſi malis conuixeris. Quanquam autem alienius ab hoc inſtituto uidetur huiuſmodi conquirere, tamen non mihi tempero, quin illud adſcribam ex Senecæ de ira libro tertio, ſi non magnopere pertinens ad prouerbii declarationem, certe ad uitam inſtituendam in primis conducibile. Sumuntur inquit à conuerſantibus mores. Et ut quædam in contactis corpore uitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus cõuictores in amorem uini traxit, impudicorum cœtus, fortémq; & ſi liceat uirum emollit, Auaritia in proximos uirus ſuum tranſtulit. Eadem è diuerſo ratio uirtutum eſt, ut oñe quod ſecum habent mitigent. Nec tam ualetudini profuit utilis regio & ſalubrius cœlum, quam animis parum firmis in turba meliorum uerſari. Quæ res quantum poſſit intelliges ſi uideris feras quoq; conuictu noſtro manſueſcere, nulliq; immani beſtiæ uim ſuam permanere, ſi hominis contubernium diu paſſa eſt, Hucuſq; Senecæ uerba reddidimus. Porro cum omnis cõtubernii cõflictatio plurimum habet momenti, ad corrigenda deprauandáq; mortalium ingenia, tum præcipue ualet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinam quã-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dam & occultam uim, atq; ut græce dicam melius ἐνέργειαν secum adfert, eámq; in auditoris animum in quem illabitur trãsfundit, pæsentaneum uenenum si pestilens fuerit, remedium efficax si salutaris. Proinde nullum adhuc apophthegma philosophorum memini legere, quod mihi uideatur cum illo conferendum, quod Ioannes Coletus meus uir pariter & eruditus & incorruptus subinde dictitare cõsueuit. Tales nos esse qualia sunt quotidiana colloquia, tales euadere qualia frequenter audimus. Iam uero quod de colloquio dictum est, idem oportet & de studiis accipere Qui uitam omnem in æthnicis conterunt literis gentiles euadunt. Qui præter obscœnos autores nihil euoluunt, moribus obscœnis reddantur oportet. Etenim lectio colloquium quoddam esse uidetur.

Annus clibanum. XMLXV.

Αννος κλίβανον. Annus clibanũ. In eos olim dicebatur qui nouæ quippiam rei reperissent, Nam Annus quidam ægyptius clibanorũ usum in quo panes coquerẽtur fertur excogitasse. Meminit huius adagii tum Suidas, tum Aristophanis interpres ἐν ἀχαρνεῦσι. Quanquã exemplaria plæraq; ἄνθρωπος habent, in uno duntaxat loco ἀννός scriptum reperi, quod mihi quidem magis arridet ut uocabulum sit proprium.

Magistratus uirum indicat. XMLXVI.

Ἀρχὴ δὲν ἄνδρα δείκνυσιν, Imperia demonstrant uirum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mytilenæi putant apophthegma, Sũt qui Soloni rribuãt, Aristoteles quinto moralium libro Biantis nomine citauit, Sensus est, in uita priuata uix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verum si committas imperium ut quod libeat idem liceat, tum demum apparere quo sit animo.

Idem Accii quod Titii. XMLXVII.

Extabat olim adagium apud M. Varronem in satyra cui titulus testamentum, refert̃q; apud A. Gellium in noctibus atticis, Idem Accii quod Titii. Quod si quis inquit undecimo mense κατ' ἀριστοτέλην natus est, Accio idem quod Titio ius est, Nimirum significans eodem sibi iure futurũ filium decimo mense natum, quo eum qui natus sit undecimo, Sumptum uidetur à iurisconsultorum consuetudine, Titii & Accii uocabulum pro quibuslibet duobus subinde usurpantium

Muta persona. XMLXVIII.

Κωφὸν πρόσωπον. Muta persona. Martialis in sexto epigrammatũ libro. Comœdi tres sunt, sed amat tua Paula luperce. Quattuor & κωφὸν Paula πρόσωπον amat. Quadrabit in eos qui in cõsessu deliberantium aut disputantium, aut etiam in cõuiuiis cæteris loquentibus soli tacent, Traductum apparet à lege comœdiarum, in quibus non temere plures tribus personæ solent induci in eadem scena, Quod siquando quarta accesserit, aut muta prorsus est, aut per pauca loquit̃, M. Tullius ad Atticum, Si Cottam & Varronem fecissem inter se disputantes, ut à te proximis literis admoneor meum κωφὸν πρόσωπον esset.

Caput sine lingua. XMLXIX.

Ab hoc nõ admodum abludit ille Laberianus trimeter. Caput sine lingua. Pedaria est sententia. Competit in eos qui in consultationibus aut disceptationibus, ipsi quidem nihil habent quod dicant, uerum aliorum sententiis annuũt. Nam pedarii senatores dicebantur hi qui in senatu quidem sedebant, uerum sententiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebãt Refertur à Gellio noctium atticarum libro tertio capite quarto decimo.

Corpus sine pectore XMLXX.

Prouerbiali figura dixit Horatius in epistolis ad Albium, Non tu corpus eras sine pectore, dii tibi formam. Dii tibi diuitias dederant artemq; fruendi. Item Ouidius in Heroinis, Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes Posse satis formæ Tyndari nosse tuæ. Perinde uero dictum est corpus sine pectore, quasi dicas sine mente. Nam sapiẽtiam & ingenium in pectore atq; in corde constituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes, Et Iuuenalis tardum ac stolidum significans. Cum leua in parte mamillæ Nil salit Arcadico iuueni.

Cerite cera dignus. XMLXXI.

Olim notari indignos atq; improbos & nequam homines, cerite cera dignos prouerbio uocabant, nimirum ceritem ceram insignem ignominiam appellantes. Hora. Quid deceat quid non obliti cerite cera, Digni remigium uitiosum Ithacẽsis Vlyssis. Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagii, Romani ceritibus bello subactis, eam dixere conditionem ne suffragii ius haberent, ne leges ullas aut ederent aut haberẽt. Eamq; ignominiam in adagium abiisse, Meminit de tabulis ceritibus & Aulus Gellius libro sexto decimo capite tertio decimo, Primos autem municipes inquit sine suffragii iure cerites esse factos accipimus. Concessumq; illis ut ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent, sed negociis tamen atq; oneribus uacarent, pro sacris bello gallico receptis custoditisq;. Hinc tabulæ cerites appellatæ uersa uice, in quas censo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

res referri iubebant,quos notæ cauſa ſuffragiis priuabant, Confine uidetur illi quod alibi dixi-
mus ſutorium atra nentum. Dii laneos habent pedes. XMLXXII.

Macrobius libro ſaturnalium primo capite ſexto ſcribit in hunc modũ, Cur autem Saturnus ipſe in cõpedibus uiſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit, Verum mihi Apollodori lectio ſuggerit Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo uinculo,& ſolui ad diem ſibi feſtum id eſt mẽſe hoc decembri,Atq; inde prouerbium dictum,Deos laneos pedes habere,ſignificari uero decimo menſe ſemen in utero animatum in uitam grandeſcere, quod donec erumpat in lucem mollibus naturæ uinculis detineẽ,Hactenus Macrobius, Lucianus itẽ in Cronoſolone,Saturnum in compedibus fingi ſolere ſignificat,Plutarchus in problematis ſcribit Tyriis fuiſſe morem,ut deorum ſtatuis uincula iniicerent.Quid autem ſibi uelit uulgatum illud prouerbiũ mihi nondum ſatis liquet.Niſi forte illud innuit,deos ad ſcelerum ultionem lente quidem procedere,ſed tamen aliquando de malefactis pœnam ſumere uel inopinato.

Zenone moderatior. XMLXXIII.

Ζήνωνος ἐμπρατέστερος,Zenone temperãtior. Teſtatur & Laertius in Zenonis uita, philoſophũ hunc tum in uictu,tum ueſtitu,tum in uoluptatibus uenereis,uſq; adeo patientem ac parcum fuiſſe,ut crudis duntaxat ueſceretur,ac pallio prætenui tegeretur, Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem qui poſt panem obſonii loco caricis uteretur,aquam uini loco biberet,ac diſcipulos eſuriem doceret,Hinc & in uulgi ſermonem abiit,Zenone temperantior.Philemonis uerſus apud Diogenem ex fabula cui titulus philoſophi,ſunt huiuſmodi.Εἰς ἄρτον ὄψον ἰσχάδας ἐπιπλεῖν, ὕδωρ φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ. πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. Poſt panis eſum cariceumq; obſonium,Aquam bibens perdurat inde ſimplicẽ,Nouum enim philoſophiæ celebrat hic genus,Docet eſurire ac diſcipulos ita illicit,Quanquam ſunt qui uerſus hos Poſidippo tribuant,non Philemoni uelut idem admonet Laertius.

Syloſontis chlamys, XMLXXIIII.

Ἡ συλοσῶντος χλαμύς, Syloſontis chlamys,Refertur à Diogeniano dici ſolitum in hos qui ſe cultu ueſtituq; iactitant ac uenditãt.Videtur haud abſurde dici poſſe & in eos,quibus munus exiguum in tempore,magno cum fœnore redit.Hiſtoriæ quæ prouerbii dederit occaſionem meminit Herodotus in thalia,& Strabo geographiæ libro quarto decimo.Ea ſic habet,Syloſon quidam cum ſenſiſſet Darium Hyſtapis filium,cum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam ſua admodũ bella impenſius fuiſſe delectatũ,eam ultro dono miſit. Cuius tã tẽpeſtiuæ liberalitatis memor Darius,cum iam rebus eſſet præfectus,totam & urbem & inſulam Samiorum Syloſonti in manus tradidit,unius ueſtis munus tam opulento regno compenſans. Mẽtionem facit huius rei Valerius quoq; Maximus libro memorabiliũ quinto,titulo de gratitudine. Porro quod alii chlamydem uocant,hic amiculum appellat.

Opera Syloſontis ampla regio. XMLXXV.

Ἐκ τῆ Συλοσῶντος ὑπουχωρία, Senarius in prouerbium uerſus,Per Syloſontem regio facta eſt amplior,quem refert Strabo libro geographiæ quarto decimo. Nã Syloſon munificentia Darii mortuo Polycrate ſamiorum adeptus tyrannidẽ, cum acerbius exerceret imperiũ,ita ut fere ſolent hi qui ab humili fortuna,repente ad res amplas prouehuntur,& ob hanc cauſam inſula deſereretur ab incolis,prouerbio dici cœptũ. Ἐκ τῆ Συλοσῶντος ὑπουχωρία,Syloſontis cauſa ampliata eſt regio. Phalaridis imperium, XMLXXVI.

Φαλαρίδος ἀρχή, Phalaridis principatus.Refertur inter græcas paræmias. Recte dicetur in eos qui crudelius exercent imperium,aut poteſtatem ſibi delegatam.Ortum adagium à Phalaride Agrigentinorũ tyranno,quem ſua crudelitas nobilitauit.Inter multa autem crudelitatis exẽpla celebratur in primis æneus ille taurus Perilli ſiue periali,nam ſic appellat Lucianus inuentũ, in quo ſubiecto igni,mortales uiui ſic exurebantur,ut pro eiulatu humano mugitũ ederent morientes,Eum taurum exuſto primum in eodem artifice,Delphos miſiſſe legitur,ut Phœbo dicatus in eius templo reponeretur,monimentũ futurum ſimul & artis exquiſitiſſimæ,& inuenti crudeliſſimi,& pœnæ merito in autorem retortæ.Verum Delphi munus ut a tyranno miſſum repudiarunt.Hæc ferme leguntur apud Lucianum.Simili figura dictũ legimus, φαλαεισμὸν.pro immani crudelitate.Cice.ad Atticum.Nam iſtum quidem cuius φαλαεισμὸν times omnia tetrimẽ facturum puto,Idem alibi,Quoniam inquit Phalarin grammaticum habemus id eſt qui peream ſcripta etiã capite punit, Manliana imperia, XMLXXVII.

Vt hoc proximum recte congruit in hos qui ſæuiunt in eos,in quos ius nacti ſunt ita Manlia

na imperia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

na imperia confine illi prouerbium probe torquebitur in eos qui nimis rigida iuris obſeruatione humanitatis & æquitatis obliuiſcũtur. Hiſtoria quæ prouerbio cauſam dedit, narratur à T. Liuio primæ decadis octauo libro. Extat & apud Valerium Maximum alioſq; complureis ſcriptores, Ea ad hunc ferme habet modum. L. Manlius cum cõſul bellum cum Latinis gereret, edictũq; eſſet ne quis extra ordinem pugnaret, ac T. Manlius conſulis filius turmæ præfectus prouocatus à Genutio, ſiue (ut Valerius) à Geminio Metio tuſculanorum equitũ præfecto, oblitus edicti conſularis conflixit, & prouocatorem haſta confodit, Deinde ubi comitante turma ac uelut ouante ſpoliis ornatus ad patrem tenderet, ille mox in conſpectu omnium filium q̃ extra ordinem pugnaſſet, ad palum deligari, deinde uirgis ex more cædi, poſtremo ſecuri feriri iuſſit, Salubri quidẽ in poſterum exemplo (quemadmodum ait Liuius) ſed in præſentia nimium inuidioſo conſuli. Siquidem ut autor eſt Valerius libro memorabilium nono capite de ira, cum Victor Romam reuerteretur, nemo iuuenum obuiam iit, in tantum totius iuuentutis odium uenerat, Hinc & cognomẽ additum uulgo imperioſo. Refert ſimile ſeueritatis exemplum Valerius Maximus libro ſecũdo capite de diſciplina militari de poſthumio Tiburto, cuius filius fortiſſim⁹ adoleſcẽs, quod fœliciter quidẽ, ſed iniuſſu patris cũ hoſte cõmiſiſſet, à patre ſecuri percuſſus eſt, Quanq̃ T. Liuius primæ decadis li. iiii. Maluit hoc de Manlio Torquato q̃ de poſthumio credere, atq; in uariis ſcriptorũ opinionibus, hoc potiſſimũ argumento ſeſe niti teſtat, quod uulgato prouerbio Máliana impia dicta ſint, non Poſthumiana, cum tũ Poſthumius ætate p̃ceſſerit Manliũ. Quod ſi prior tã ſæui exẽpli fuiſſet autor, occupaſſet nimirũ inſignẽ titulũ crudelitatis, p̃terea q̃ Manlio cognomen inditũ eſſet imperioſo non Poſthumio. Dimidium plus toto. XMLXXXV.

Πλέον ἥμισυ παντός. Dimidium plus toto, Aenigma prouerbiale quo commẽdatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone libro de legibus tertio, Ἆρα οὐκ ἀγνοήσαντες, ὃν κάτοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πολέον ὁπόταν μὴ σὺν μέτρῳ ὅλον λαμβάνειν, ἡμιῶδες δὲ τὸ ἥμισυ μέτριον. τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πολέον ἡγήσαθ', ἄμωσον οὐ χείρονος, Nonne quod ignorauerint Heſiodum rectiſſime dicentem, dimidium ſæpenumero plus eſſe q̃ totum, Videlicet cum totum accipere noxium fuerit, dimidium autem moderatum, ibi moderatum immoderato plus eſſe duxit, utpote quod ſit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Heſiodii interpretes nimirum in toto ſignificatam eſſe τὸ πλεονεξίαν, in dimidio τὸ ἰσότητα. Siquidem qui dimidio contentus eſt, is in medio conſiſtit, contra quiſquis ad totum uſq; progreditur, is mediocritatem prætergreſſus ad extremum perueniat oportet. Meminit eiuſdem adagii & libro de Rep. quinto Pittacus apud Laertium, ubi ſe ſponte abdicaſſet magiſtratu, agri ſibi à Mytilenæis relicti, dimidium reſecuit, autore Soſicrate, aiens dimidium præſtabilius eſſe toto. Idem pecuniã à Cræſo miſſam recuſauit, reſpondens ſibi dimidio plus eſſe q̃ uellet, Carmen extat apud Heſiodum libro primo operis cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι, Scribit enim ad fratrem Perſam in hũc modum. Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδάνων βασιλῆας δωροφάγος, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι. Νήπιοι, οὐδ' ἴασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς οὐδ' ὅσον ἐν μαλάκῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. Quos uerſus utcunq; uertimus ad hũc modum Iamq; patris nobis erat herciſcunda facultas. At tu ultra ſortem rapiebas plurima, reges Doniuoros tibi concilians, qui ſoluere litem hanc Affectant, uerum ſtulti neſcire uidentur, Dimidium q̃ ſit toto præſtantius, & q̃ Magna ſit utilitas, maluæ, aſphodeliq; uirentis, Quid autem ſit aſphodelus uidetur olim parum inter eruditos conſtitiſſe. Quandoquidem A. Cellius hãc quæſtionem in ſtudioſorum conuiuiis propoſitam fuiſſe prædicat, tanquam de re paucis cognita. Quod autẽ ad huius adagii pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, aſphodelum herbam eſſe plebeiam ac uilem, atq; hac uictitare manes, apud quos nullus luxus, nulla ſit ambitio. Quin etiam apud Theocritum Idyllio ſeptimo, aſphodelus inter ruſticanas herbas commemoratur, Κνύζα τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ. Proinde poeta regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum faſtibus popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus itẽ in conuiuio ſeptem ſapiẽtum locum hunc Heſiodium putat ad frugalitatis admonitionem eſſe referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam exiſtimat, huiuſmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant quorum alter moriens fratri teſtamento mandauit, & filii quem pupillum relinquebat tutelã & facultatũ illius procurationẽ. At is cũ eſſet eiuſmodi cuiuſmodi uulgo ſunt homines, nimirum ut plus apud eum ualeret lucrum q̃ pietas pueri res occupare conaſ. idq; dum molitur etiam ſua perdidit, Deinde poſtulãti ut ſui ratio haberetur, quo poſſet in locũ meliorem reſtitui, reſponſum eſt ad hunc modum, Νήπιος οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πολέον ἥμισυ παντὸς. Dimidium q̃ ſit toto præſtãtius iſtud Haud norit ſtultus. Itaq; prouerbium trifariam licebit uſurpa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

re,uel cum mediocritatem illam uere auream efferemus,citra quam nihil eſt in rebus humanis nec honeſtum,nec iucundum,nec laudatum. Mediocritatem autem opportunitate metimur, quemadmodum Heſiodum imitatus ait Pindarus,Ἐστι δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος. Adeſt unicuiq; rei modus ad eum cognoſcendum optima opportunitas. Etenim pro loco quod alias nimium eſt alias erit parum. Altera utẽdi ratio fuerit cũ æqualitatẽ anteferemus,quã Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem tum altricem,contra inæqualitatem diſcordiarum, bellorumq; matrem,id quod eleganter extulit Euripides in phœniſſis. Κεῖνο κάλλιον τέκνον Ἰσότητα τιμᾶν, φίλους ἀεὶ φίλοις Πόλεί τε πόλεσι ξυμμάχους τε ξυμμάχοις Σωτῆρ· τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ Τῷ πλέονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίστατ' Τοὔλαττον ἐχθρὰς δ' ἡμέρας κατάρχεται Καὶ μέτρ' ἀνθρώποισι μοῖρα σταθμῶν Ἰσότης ἔταξε. κἀριθμὸν νύκτωισι Νυκτὸς τ' ἀφεγγὲς ἁλίου τε φῶς Ἴσον βασίζειν τὸν ἐνιαύσιον κύκλον Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον Εἰθ' ἅλιος μὴ νὺξ τε δουλεύει βροτοῖς. Illud nate fuerit pulchrius Aequalitatem amplecti amicos,hæc enim Glutinat amicis ſemper,urbes urbibus Socioſq; ſociis nectit,Etenim æqualitas Cum legibus reſpondet atq; concinit. At quod minus ſit cum hoc quod eſt plus, prelium uſq; habet & hinc diſcordiarum exordia Siquidem modos cunctorum,& æquilibria Aequalitas mortalibus præſcripſit,& præfiniit numeros & atræ noctis,ac Lucis diurnæ ſecuit hæc diſcrimina Vt annuũ æquis uicibus exigãt ſimul Orbẽ,nec altera alteri unq̃ inuiderit Superata. Deinde noxq; ſolq; ſeruiunt Mortalibus & reliqua. Tertia utendi ratio ſiquãdo deterrebimus ab inferenda iniuria,ſuadebimuſq; ſatius eſſe iuxta Platonis ſentẽtiam iniuriã in ſeſe admittere q̃ inferre alteri Nam id ſibi uelle prouerbium hoc demõſtrat Plutarchus in commentario de audiendis poetis.

Nihil minus expedit q̃ agrum optime colere. XMLXXXVI.

Eodem pertinet quod apud priſcos adagionis inſtar fuiſſe Plinius refert libri octaui capite ſexto. Temerarium inquit uideatur unam uocem antiquorum poſuiſſe,& fortaſſis incredibile penitus exiſtiment,nihil minus expedire q̃ agrum optime colere. L. Tatius Rufus infima natalium humilitate,cõſulatum militari induſtria meritus,antiquæ alias parſimoniæ circiter mille ciclos liberalitate diui Auguſti uſq; ad detractionẽ hæredis exhauſit,agros in Piceno coemendo colendoq; in gloriam. Internitionem ergo famemq; cenſemus? Immo hercle indico modum rerum omnium uiliſſimum. Bene colere neceſſarium eſt,optime damnoſum. Hactenus Plinius. Huc & Terentius alluſit cum ait in Phormione. Noſtrapte culpa facimus,ut malos expediat eſſe dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos. Item illud Horatianum. In uitium culpæ ducit fuga ſi caret arte.

Complurium thriorum ego ſtrepitum audiui. XMLXXXVII.

Πολλῶν ἐγὼ θεῖον ψόφος ἀκήκοα. Thriorum ego ſtrepitũ audii complurium. Senarius eſt prouerbialis quo minas & inanem clamorem nos contemnere ſignificamus. Quemadmodũ Thais illa Terẽtiana ſæuas & glorioſas Thraſonis minas pro nihilo ducit, magnum nebulonem appellans. Ariſtophanes in ueſpis. Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας οἶδα θεῖον τὸν ψόφον. Thria noui quid ſtrepant ut ſæpius qui audiuerim. Porro thria à græcis dicuntur ficulna folia,quæ cum incenduntur minacem quendam edunt ſtrepitum & formidãdum iis quibus antea non ſit auditus Alioquin inanem & contemnendum.

Ne inter apia quidem ſunt. XMLXXXVIII.

Οὐδ' ἐν σελίνοις ἐσίν. Ne in apio quidem ſunt, pro eo quod eſt ne ingreſſum quidem,aut initiũ rei attigerunt,Sumpta metaphora ab iis qui hortos ingrediuntur, Nam antiquitus extremus ille horti ambitus apio conſerebatur, quem qui nondum præteriſſent, uelut in horti limine adhuc eſſe uidebantur. Ariſtophanes in Veſpis. Οὐδὲ μὴν γ' ὀδὸν σελίνῳ πού' σὶν οὐδ' ἐν πικρᾷ ῥοῇ. In apio nondum eſt uel ipſo,ſed nec in rutis adhuc. Hoc eſt nec initium habet eorum quæ ſunt futura,Interpres & aliam quandam hoc loco refert ſententiam,uolens adagiũ ad gymnicũ Agonem pertinere,ad quod qui præpatarent infantes ſtatim ut eſſent nati in apio collocare conſueuerunt Itaq; perinde dictum uidetur ne in apio quidem,quaſi dicas ne in primis quidem rudimẽtis, Rutam autem comicus addidit riſus cauſa,quod apium prælocutus fuerat. Porro morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum,poſt interfectum Nemeæ leonem, quod & Pindarus indicare uidetur alicubi.

Podex lotionem uincit. XMLXXXIX.

Πρωκτὸς λουτροῦ σοφώτερος. Podex lotionem uincit,Calliſtratus apud Ariſtophanis interpretem adagium hoc retulit ad eos qui ſeſe in malum aliquod adigunt,propterea quod ea corporis pars etiam ſi lauetur ſemet rurſum inquinat,ita ut ipſa ſit in cauſa quo minus lauari poſſit, Quadrabit etiam ubi quid fruſtra fieri ſignificabimus,ueluti ſi quis nocentem è carcere redimat,atq; ille mox iterato cõmiſſo ſemet eodẽ præcipitet,Aut ſi quos recõcilies mox in priſtinam relapſuros ſimultatem,aut caſtiges incorrigibile ingenium quod genus eſt mulierum,Conueniet & in illos qui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

qui ſuo ipſius uincunt malo. Veluti ſi quis morum intractabilitate obtineat, ne poſt hac obiurgetur à præceptore. Putant adagium uideri ſumptum ab iis potiſſimum qui cita ſunt aluo. Ariſtophanes Πρωκτὸς λουζοῦ πολυχρόμιος. Podex perpincens loturam, Itidem & morbus dicitur uincere artem curam ue medici, cum eſt immedicabilis. Riſus Sardonius. XMLXXXIII.

Σαρδόνιος γέλως. Sardonius riſus. De riſu ficto aut amarulento aut inſano deniq. Et ſenſus & origo prouerbii adeo uarie traditur ab autoribus, ut uerear, ne riſus hic ſardonius nõ citra riſum legatur, tamen accingemur referre quædam, Zenodotus in collectaneis ſuis Aeſchylum in opere de parœmiis citat, qui huiuſmodi ferme tradiderit, gentem eſſe quandam Carchedoniorum id eſt Carthaginenſium coloniam, quæ Sardorum regionem inhabitet. Ei morem eſſe ſenes ſeptuageſimum prætergreſſos annum Saturno ſacrificare, ridentes interim ac mutuo ſeſe complexantes. Nam turpe ducebant in funere aut eiulatum edere, aut lachrymas profundere, Hinc adſimulatum riſum Sardonium uocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardoniis conſuetudinem fuiſſe, ut filii parentes iam grandæuos iuxta foſſam aut præcipitium, in quo ſepeliendi forent, collocarent, atq; inde fuſtibus cædentes in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, exiſtimantes eam mortem fœlicem atq; egregiam, quod liberorum impietate interirent, Sunt qui dicant in Sardorum inſula herbam naſci quandam, cui Sardoæ cognomen ſit, Apiaſtro ſimilem. Eam ſapore quidem eſſe dulcem, uerum guſtatam ora hominum in rictus dolore contrahere, ut ueluti ridentes emoriantur. Hoc ſenſiſſe uidetur Solinus, cunq; hoc Seruius grammaticus enarraus hunc ex Virgiliana Thyrſide locum. Immo ego ſardois uidear tibi amarior herbis. Atq; his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de riſu ſardonio, Seruium ſecutus. Latinus Drepanus in panegyrico. Serenos ergo inquit uultus induebamus, & ad illorum uicem qui deguſtato ſardorum graminum ſucco ferũtur in morte ridere imitabamur læta mœrentes. Neq; rurſum deſunt qui Sardonium riſum cognominatum autumant, ἀπὸ τοῦ στηρέναι θὺς ὀδόντας, quod dentes aperiat atq; renudet, cuiuſmodi riſus eſſe ſolet eorum qui nõ ex animo rident. Hinc & iocus ille paraſiti Plautini conquerentis quod ſuis dictis nullo pacto iuuenes arriſiſſent, ac non ſaltem canes fuiſſent imitati ut dentes oſtenderent. Et Apuleius. Reſtrictis forte ſi labellis riſeris. Id genus riſum deſcripſit Homerus iliados. o. de Iunone loquẽs, Ἡλὲ γέλασσε Χείλεσιν οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρυσι κυανέοισι πάγη. Illa quidem labiis ridebat, nubila porro Frons minime renitebat. Ad id facit quod ſcribit Ariſtophanes in Pace, Ἠγριωμένος ἐπ' ἀλλήλοισι καὶ στηρώτας, à canibus ducta metaphora quibus hoc iræ indicium eſt nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiam ineſſe, ſiquando parent mordere, unde uulgo nũc riſum huiuſmodi riſum equinum uocant, Rurſum alii perhibent apud ſardinios fuiſſe receptum ut ex captiuis pulcherrimos quoſq; ac natu maximos qui ſeptuageſimum exceſſiſſent annum, Saturno mactarent, ridentes in morte, propterea quod id forte ac uirile uideretur, Citatur autor Cletarchus Carthagine ſolennem fuiſſe morem, ut in magnis uotis puerum Saturni manibus imponerent. Huius ſtatua fingebatur ærea manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea ſuccendebatur, puer itaq; ignis uapore contractus ac tortus ridentis ſpeciem exhibebat. Deniq; & Simonidem allegat Zenodotus nouæ fabulæ autorem. Ait enim Talum quempiam æreum uirum prius q̃ in Cretam perueniret, in Sardiniam acceſſiſſe, ubi non paucos mortales neci dedit. Qui cum morientes ringerentur, ac riſus imaginem quandam exhibentes prouerbio locum fecerunt. Addunt nonnulli cum à Sardiniis in Cretam tranſmittere uetaretur, illum in ignem deſiliiſſe, quandoquidem ærei corporis erat, deinde Sardinios pectori ſuo admotos necare ſolitum. Emoriebantur aũt uelut in amplexu ac rictibus adſimiles nimirum rictu incẽdii ui diducto, De hoc Talo ridicula narratur fabula, Aiũt enim hunc a Vulcano ex ære fuiſſe fabrefactum, Minoiq; dono miſſum ad Cretenſis inſulæ tutelam. Erat aũt illi unica duntaxat uena, eaq; à ſumma ceruice ad imos uſq; talos porrecta. Ter in ſingulos dies inſulam obibat excubias agens. Itaq; & Argon nauem è Colchide cum Iaſone redeuntem uetuit in portum Cretenſem appellere. Sed à Medea deceptus periit ut nonnulli dicũt dato ueneno, quod inſaniam immitteret, ut aliis placet, cum illa pollicita ſe illum immortalem redditurum, clauũ qui ſummæ uenæ erat affixus eduxit, atq; ita ſanguine totoq; corporis humore defluente periit. Rurſum alii tradunt interiſſe percuſſum arcu à Pæante circa talum. Dioſcorides in ſexto prodidit ranæ ſpeciem eſſe quandam, quæ ſardonia dicatur herba, quæ pota ſeu comeſa mentem adimat, Labiiſq; contractis riſus ſpeciem præbeat, atq; inde in uulgi ſermonẽ abiiſſe de riſu ſardonio prouerbium. Quanq̃ hoc loco pro βράχος hoc eſt rana, λαχάνου id eſt oleris legendum exiſtimo, Strabo geographiæ libro undecimo ſcribit in Cambyſena quæ flumen

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Alazonium accolit,arenarum genus quoddam naſci,quod alios ridendo cogat emori,alios flendo deſyderio ſuorũ.Quidã addũt de Tarcotella cuius morſum interitus cum riſu ſequatur.Quin & Ariſtoteles de partibus animalium ait ictu etiam traiecta præcordia,in preliis riſum attuliſſe literis proditum eſſe,idq; accidere calore quem moueat uulnus.M.Tullius epiſtolarum familiarum libro ſeptimo,ad Fabium Gallum.Videris enim inquit mihi uereri,ne ſi iſtum habuerimꝰ rideamus,γέλωτα σαρδόνιον Significãs futurum,ut ſi cæſar rerum potiretur,multis arridere atq; applaudere cogerẽtur.quæ magnopere diſplicerent,Lucianus in aſino. σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον Sardonice ridentes aiebant.Riſum innuit contumelioſum & ſubſannantem.Idem alibi.ὁ δὲ μις δὲ σαρδόνιον ἐπιγελῶν ἔτι μᾶλλον παρόξυνε. Damis autem Sardonio atridens riſu magis etiã irritauit.In eodem ſenſu uidetur uſurpatum & à Platone libro de Rep.primo cum ſcribit Thraſymachum quem amarulentum & arrogantem ubiq; facit Sardonice riſiſſe,Homerus item aliquot locis huius riſus mentionem facit in odyſſeæ.υ. Narrans quemadmodum è procis quiſpiã, puta Cteſippus Vlyſſem in ædibus ſuis habitu ſpeciẽq; mendici ſedentem, arrepto è ſportula bouis pede petiſſet,atq; ille capite commodum deflexo declinaſſet ictum, Μείδησε δὲ inquit θυμῷ Σαρδάνιον μάλα τοῖον.Quo loco Euſtathius interpres admonet eum ridere riſum ſardonium,qui diductis modo labris rideat.Cæterum intus aut ira aut moleſtia diſcruciatꝰ.Veteres enim riſum Sardonium uocaſſe, quoties aliquis deſpectim non ſolum ridet,ſed etiam irridet,dictum autem παρὰ τὸ στομφᾶσθαι τὰ χείλη. Quomodo fere rident qui apud ſeſe perniciem alicui deſtinant,quẽ admodum Vlyſſes mox ſublaturus è medio procos,idq; iam tum in animo ſtatuens, riſit riſum quendam ſubamarulentum.Conſimilem riſum riſit apud Heſiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum,Carmen adſcripſi quod quidem eſt in primo libro operis cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι. Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς Ἰαπετιονίδη πάντων περὶ μήδεα ἴδμων Χαίρεις πῦρ κλέψας καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες Τέρπηται κατὰ θυμὸν ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες Ὡς ἔφατ' ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν θεῶν τε.Huic animo infenſus qui nubila colligit,inquit Proles Iapeti multo techniſq; doliſq; Inter mortaleis unus doctiſſimus omneis Impoſuiſſe mihi gaudes,ignemq; tuliſſe. Nempe ingens atroxq; malum,& tibi, poſtq; futuris Quis ego pro rapto igne malum dabo,quo ſimul omnes Gaudebunt, propriumq; malum fouiſſe libebit Sic fatus riſitq; parens hominúmq; deúmq;. Riſum hunc fatalem interpretantur quoties imminet pernicies à fatis deſtinata.Cuiuſmodi fuit & ille procorum,quem deſcribit Homerus eodem libro quem paulo ante citauimus,alioq; retulimus loco. Μνησῆρσι δὲ πᾶλλας Ἀθήνη Ἀσβέστου γέλον ὦρσε παρέπλαξεν δὲ νόημα Οἳδ' ἤδη ναιομοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὅσσε δ' ἄρα σφέων Δακρυόφιν πίμπλαντο γόου δ' ἵμερος ὦρτο θυμοῦ.Diua procis mouit ualidum Tritonia riſum Haud compeſcendum ac animum ſtupefecit, at illi Iam malis ſine mente quidem riſere alienis Carnis fruſta & cruda & ſanguinoléta uorantes In terea lachrymis implentur lumina,fletum Senſit at ipſe animus. Opinor & Sardonium riſum accipiendum, quem Homerus Iliados.H. tribuit Aiaci ſingulare certamen ineũti. Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πλώειος ἕρκος Ἀχαιῶν Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασιν, Sic ingens Aiax ſurgebat murus Achiuum Terribili ridens uultu. In uetuſtiſſimis quibuſdam in Heſiodium commentariis Epigramma reperi,quo prouerbium de riſu Sardonio non ineleganter explicatur,id eſt huiuſmodi, Σαρδὼ τίς δὴ νῆσος ἰοκροκόφος Ἐν ἁλὶ Κοτάνῃ φθαρτικὴ γῆσ ἐκ φέρει Σελινοειδὲς Σαρδάνη κεκλημένη Βεβρωμένη ὃ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ γελώτων ἐμφάσεις Καὶ πότμος θὴν θοὺς καὶ γελάσιμος μόρος Ἄλλοι δέ φασι σδόλωνοὺς θοὺς Καρβάρους Γηρῶντας αὐτῶν θοὺς γενάρχους Ἐλάφοις Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον Κτείνειν τε θύρσους ὄντε ῥόπαλοισ ἢ λίθοις Ἔπειτα ῥιπτεῖν ἐκ πετρῶν θοὺς ἀθλίους Γελῶντας εἰκῇ παιδιαισ παζοκτόνοις Ἄλλοις δὲ θὺς ὑνίσκοντας ἁρέσκει πλέον Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνικὰς παροιμίας Καὶ τὰς κυλόσρασ καὶ σραφὰς τῶν πραγμάτων. Id quoq; nos noſtro more propter imperitiores latinum ex tempore fecimus hoc modo. Quædam inſula eſt uocata Sardo Hiberiæ In qua herba pernicioſa ſurgit è ſolo Cui Sardane nomen apiaſtri præferens Figuram,at ea comeſa ab imprudentibus Mox ora contrahit,atq; riſus exhibet ſpeciem, deinde protinus mors occupat Imitata riſum.Cæterum ſunt qui ferant Gentem eſſe quandam ſardanorum barbaram Aetate qui feſſos parentes in loca præruptа raptos deferant,atq; ibi neci Saxiſq; fuſtibuſq; dent miſerrimos Ex arduis ſubinde præcipitent petris. At inter iſtæc impiis rident iocis, Ludunt q; temere parricidis luſibus.Aliis magis probatur hæc ſententia. Ridere eos qui ſic necantur,quippe qui ſpectent ſuorum pignorum ueſaniam Citaſq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

taſq; rerum & æſtuarias uices. Pauſanias in Phocaicis tradit Sardoam inſulam ſerpẽtes gignerẽ innoxios. Præterea eam à uenenis herbarum prorſus immunem eſſe, niſi q; unam alit exitialem, apii ſpecie, quæ iuxta fontes quidem proueniat, non inficiat tamen fontium aquas, eam qui ederint ait ridentes emori. Atq; hinc Homerum, & poſt Homerum alios adagium induxiſſe, ut dicerent eos ridere riſum Sardonium qui riſum riderent Τὸν ὠδῖ οὐδενὶ ὑγιῆ. Hoc eſt omnino inſanũ. Itaq; non abſurde uidetur accipi poſſe riſus Sardonius, pro riſu demente, quoties inſtantibus malis inſane ridetur. Siquidem legimus Tiberium Gracchum in ambiendo conſulatu repulſum, ad uerſus inimicos inſolentius ridentes inclamaſſe, eos Sardonium ridere riſum, ignaros quam magnis tenebris ex ſuis actibus circunfunderentur. Plutarchus in commentario de ſuperſtitione. Ἐμ ταῦθα δ' ἴσως σκόπει, τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδάνιον γέλωτα. Hic itaq; conſydera eũ qui nullos credit eſſe deos Inſanum quidem & Sardonium ridentem riſum. Interpres quiſpiam Heſiodi riſum Sardonium interpretatur riſum πλατὺν id eſt amplum, ubi quis ore uehementer diducto ridet, quem eundem opinor, γέλωτα συγκρούσιον appellant. i. riſum concutientem. Cui quidem interpretamento ſuffragatur ipſius etymologia uocabuli, quam paulo ſuperius oſtendimus, Ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι μὲν ὀδόντας. Poſtremo non omnino uidebitur abſurde Sardonius riſus accommodari poſſe ad riſum luctuoſum ac triſtem, cuiuſmodi tribuit Homerus Iliados. z. Andromache, tanq; is indicium fuerit animi mortem Hectoris præſagientis, Ἡ δ' ἄρα μιν κωδῶνι δίξατο κόλπῳ δακρύοον γελάσασα. Illa ſinu accepit ſpiranti flebile ridens. Eudemus in collectaneis dicti onum rhetoricarũ ait placere nonnullis, ut & de riſu contumelioſo accipiatur, ubi qui deſpectim contemptimq; ridet, de quo prouerbium etiam fertur, Ἀφ' ὑψοῦς καταγελᾶσ μου. E ſublimi me derides. Addit idem lapidis eſſe genꝰ, qui riſus ſardonius appelletur. Suidas ſcribit hinc etiam uerbum effictum, ut σαρδάζειν dicantur, qui Sardonium rideant riſum. Sed iamdudum libet à riſu ſardonio diſcedere, idq; faciemus, ſi prius illud addiderimus, epithetũ hoc ſardonium uariis formis inueniri apud autores. Apud Lucianum & Ciceronem Σαρδώνιον legimus, apud Homerum Σαρδάνιον. Apud Virgilium ſardoum, apud Lycophronis enarratorem σάρδιον γέλωτα, apud Plutarchum Σαρδάνιος, ἔστις ὄξει τῆς ψυχῆς σαρδάνιος γέλως. Stephanus indicauit dici & Σαρδωνικὸν & Σαρδανικόν. Tametſi non omnia ab eadem uoce manãt. Nam à Sardo ſiue Sardon inſula, cui quondam nomen fuerat Ichnuſæ deducitur ſardonius, ſardous & ſardonicus. A ſardos Illyriæ ciuitate proficiſcitur Σαρδῆνοι, unde ſicuti reor mutato. ῆ. in. ᾶ. σαρδᾶνιοι. A ſardis Lydiæ oppido ſardianos & ſardianicus. Ex his ſuccurrit coniectura in epigrammate græco, quod modo citauimus non legendum fortaſſis ἰβηροξόφος ſed ἰλλυροσφόφος.

Conſcientia mille teſtes. XMXCI.

Quintilianus oratoriarum inſtitutionum libro quinto hanc ſententiam ut prouerbialem citat. Conſcientia mille teſtes. Senſus interprete non eget. Quis enim neſcit conſcientiam rem eſſe unam omnium efficaciſſimam, adeo ut nulla tormenta melius prodant maleficium q̃ conſcientia, nullus carnifex ſeuerius puniat q̃ hæc. Vnde & illud. Heu q̃ difficile eſt crimen non prodere uultu, Et Iuuenalis de conſcientia. Inuidia Siculi inuenere tyranni maius tormentum, Extat & græcanica ſententia, συνείδησις πλήκτης τῶν ψυχῶν. Conſciẽtia uerberat animam. Iuuenalis item Et ſurdo uerbere cedit. Hanc ſenſere poetæ cum de diris & ultricibus furiis fabulantur.

Myſorum præda. XMXCII.

Μυσῶν λεῖα. Myſorum præda, In eos olim dicebatur qui impune à quibuſlibet læduntur ac diripiuntur. Ortum adagium à Myſis, quos aiunt quondam finitimorum incurſationibus male uexatos fuiſſe, Vtitur hoc adagio Ariſtoteles libro rhetoricorum primo, tractans de locis coniectu ralibus. Καὶ ῥᾳδὶ ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν μυσῶν λεῖαν. Eos item inquit qui à compluribus affecti iniuria non curant de ulciſcendo, Nam ut trito dicitur prouerbio, Myſorum hi præda ſunt. Hoc eſt paſſim ab omnibus inceſſuntur, propterea quod ueterem ferendo iniuriam inuitant nouam.

Vltra ſepta tranſilire. XMXCIII.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Septa tranſilire. Congruit uel in eos qui rem quampiam nouam & incredibilem deſignant, longéq; ſupra uulgarium hominum facultatẽ. Vel in hos qui a re propoſita digrediuntur. Vel in illos qui præſcriptos ſibi terminos & poteſtatis mandatæ modũ tranſeunt, Natum adagium à Phaylo quodam Pentathlo Pontico, ut quibuſdam placet Crotoniata qui tum ſaltu, tum diſco mirũ in modũ ualuiſſe legitur. Extat & inſcriptio ſtatuæ illius huiuſmodi, Πάντ' ὠδῖ πεντήκοντα πόδας πήδησε Φάυλος Δισκοβόλ' ἑκατὸν πεντ' ἀπολειπομένων. Quinq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſupra quinquaginta pedes ſaliit Phaylus. Diſcum aũt iacit centum exceptis quinq;. Meminit huius adagii Plato in Cratylo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλεσθαι. Et ultra ſepta ſalire. Refert & Iulius Pollux libro de rerum uocabulis tertio. Lucianus in ſomnio, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾶ. Vltra ſepta iã tranſilit, De ſomnio, cuius fines cũ ſit ſomnus, iam etiam uigilanti duraret. Cicero de oratore libro primo, Et quaſi certarum artium forenſibus cancellis circunſcriptam ſcientiam. Idem in actionibus, Ab his cancellis quibus mẽ circunſcripſi declinauero, Locus enim is in quo celebrabantur ludi forenſes, foſſis, cancellis, aut aliis id genus ſeptis erat circunſcriptus.

Pſyrice facta. XMXCIIII.

Pſyra inſula quæpiã eſt, haud procul à Chio, Cuius meminit & Homerus libro odyſſeæ tertio Pſyriam appellans, Ἡ καθύπερθε χίοιο νεοίμβατα πᾶσι πάλαισε Νήσου ὑπὸ Δυσήος, αὐτῷ ἐπ' ἀείρα ἔχοντες. Strabo Pſyra pronunciat pluratiue & neutrali genere. Meminit huius & Plinius libro mundanæ hiſtoriæ quinto. Ea inſula quoniam eſſet & perpuſilla & ignobilis, in contemptus & uilitatis prouerbium abiit, ut quæ ſordide parúmq; magnifice fierẽt Pſyrice facta dicerentur Hæc ferme Stephanus idem citat Cratinum. Πυρὰ ἐν Νόμνοσσον ἄγοντες. Eundem rurſus in Nemeſa. Πυρά τε τῷ πάρτην ἄγεις. Bos Cyprius. XMXCV.

Κύπριος βοῦς. Cyprius bos. In brutum ac ſtolidum iaci ſolitũ, propterea q; Cyprii boues magis bruti ferant, quippe qui ſtercore humano paſcãtur. Refert à Suida ac Diogeniano. Interpres Ariſtophanis in Plutum ſcribit Bœotios boues, σκαρφάπους fuiſſe. i. oletum edẽtes. Hoc aũt nomine poeta Medicos appellat, quod in curandis ægrotis ſordida quædã tractent lotium aut uentris excrementa contemplantes. Cyprio boui merendam. XMXCVI.

Feſtus Pompeius uerſum hunc ſotadicum citat ex Ennio. Cyprio boui merendam. Oſtenditq; conuenire quoties conuiua ſordidus & inſipidus ſordido atq; inſipido accipitur conuiuio. Originem adagii refert eandem quam nos modo commemorauimus. Feſtiuius erit ſi ad res animi deflectatur, ut ſi quis apud ſpurcos ſpurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet ſeianum XMXCVII.

Equum habere ſeianum olim prouerbio dicebatur in calamitoſum & ad extremam inopiam redactum. Allegoria ſumpta eſt ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomen inditum eſt Seiano, is ex Diomedeis equis prognatus fuiſſe creditus eſt, fuit inſigni quidem ſpecie, uerum eiuſmodi quodam fato ut quiſquis eius equi poſſeſſor eſſet, is cum omni domo ad internitionẽ uſq; deperiret, Id quod Cn. Seianus ipſe capitis damnatus, ac miſerando affectus ſupplicio. Deinde & Dolobella bello interfectus. Poſt hunc Caſſius ab hoſtibus occiſus, Deinceps Antonius deteſtabili exitio perditus probauit. Hunc equum C. Baſſus Argis ſe uidiſſe refert, haud credibili pulchritudine uigoréq; & colore exuperantiſſimo nempe puniceo. Hoc adagium & refert & copioſius explicat A. Gellius libro noctium atticarum tertio capite nono. Fieri poteſt ut hæc de equo ſuperſtitio manarit ab equo illo duratco, cuius aliquot locis meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro, Scãdit inquit fatalis machina muros, E diuerſo quædam fataliter eſſe fœlicia credidit ueterum ſuperſtitio. Nam autor eſt Treuellius Pollio in libro de triginta tyrannis uulgo perſuaſum fuiſſe res iis fœliciter cedere, qui Alexãdri Magni imaginem auro argentó ue expreſſam geſtitarẽt. Nec hodie deſunt qui gladios in bello fortunatos, & huiuſmodi quaſdam nugas pollicentur principibus.

Aurum habet Toloſanum. XMXCVIII.

Huic ſimilimum eſt illud, Aurum habet Toloſanum, in eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouoq; ac miſerando exitio perit, Refertur ab Aulo Gellio eodem loco quem modo citauimus ad hunc modum. Eadem ſententia eſt illius quoq; ueteris prouerbii quod ita dictum accipimus, aurum habet Toloſanum, Nam cum oppidum Toloſanum in terra italia Qu. Cepio cõſul diripuiſſet, multúmq; auri in eius oppidi templis fuiſſet, quiſquis ex ea direptione aurum attigit, miſero cruciabiliq; exitu periit, Strabo libro geographiæ quarto, admonet hanc pecuniã Toloſanam delphicæ pecuniæ partem fuiſſe, Brennus enim Prauſus natione, Tetoſagis auxiliatibus Delphos incurſauerat, deinde quemadmodum refert Iuſtinus libro xxii. cum Tetoſagi ſe in antiquam patriam Toloſam recepiſſent, peſtilentia laborare cœperunt, a qua non prius ſunt liberati q; haruſpicum reſponſis moniti, aurum argentumq; ſacrilegio quæſitum in Toloſenſem lacum mergerent, quod omne magno poſt tempore Cepio Romanus conſul abſtulit. Quod quidem ſacrilegium exitium attulit, tum ipſi Cepioni, tum illius copiis. Erant autem auri pondo CX. millia, argenti pondo quinquies decies centum millia. Scribit enim Strabo toloſanos expri-

uatis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uatis fortunis auxiſſe ſacram pecuniam,ut magis deum ſibi reconciliaret.Narrantur & alia quædam hoc loco à Strabone de auro Toloſano ex Poſidonio,uerum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere uidebantur,ſat habuimus locum indicaſſe. Durat hodieq; apud uulgus hæc opinio ut exiſtiment omneis miſere perire,quicunq; à ſacris rebus non abſtinẽt manus uiolentas.

Polypi caput. XMXCIX.

Πολύποδος κεφαλή.Polypi caput.In hominem uarium & in quo pariter & uitia quædam & uirtutes inuenias,cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius.Competit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas,ſed quæ eadem nonnullis incommodis noceat.Allegoria ducta eſt ab eius piſcis capite,quod ſicuti teſtatur Plutarchus in libello cui titulus quomodo ſint adoleſcẽtibus audiendi poetæ,eſu quidem ſuauiſſimum & eſculentum. Cæterum ſomnia parit triſtia ac prodigioſa.Proinde poeticen Polypi caput uocat,in qua ſicuti ſunt permulta cognitu,tum iucũda,tum frugifera ita ſunt nonnulla niſi caueas peſtilẽtia,Porro ex huiuſmodi rebus id quod ineſt commoditatis cõueniet excerpere,quod noxium uitare.Iuxtaq; Simonidis doctrinam apiculas imitari,quæ præteritis reliquis ad ea dũtaxat aduolant,unde poſſint aliquid ad mellificium idoneum excerpere,nec aliud colligunt q̃ quod ſit uſui futurum.Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto, Πολύποδος κεφαλή· ἐνὶ μὲν κακὸν ὄνδρι καὶ ἐσθλόν.Itidem Theognis in ſententiis de uino prædicat,ἐσθλὸς καὶ κακός ἐστι,Bonum ac malum es.Poſſet ad hanc formam torqueri fabula de haſta Achillis,quæ uulneris auxilium tulit,eadem quæ uulnus influxerat,

Aeſtate penulam deteris. M.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν ἀπατεῖς,Aeſtate penulam deteris.Refertur à Zenodoto, Diogeniano,Suida.Recte dicetur in eum qui res neceſſarias temere,nec in tempore profundit, aliquando futuras uſui ſi ſeruentur.Id quod uulgo factitant adoleſcentes,qui facultates patrias ſtulte prodigunt in iuuenta.qua ſuſtinenda fuerat imbecillitas ſenectæ.Neq; male quadrabit in eos qui corporis uires in uoluptatibus fruſtra conſumũt,quas in obeundis negociis ſeriis poſtea ſint deſyderaturi.Nam χλαῖνα ſumma ueſtis eſt quæ pro tempore ſumitur ad uentos,pluuiam frigus ue depellendum,quaſi latine dicas penulam.Iuuenalis.Et multo ſtillaret penula nimbo.

Finis primæ chiliadis.

ERASMI ROTERODAMI PROVERBIORVM CHILIAS SECVNDA

Feſtina lentè. Prouerbium primum.

σπεῦδε βραδέως. Feſtina lente.Prouerbium hoc non inuenuſtam ænigmatis ſpeciem præ ſe fert,propterea quod conſtet ex uerbis inter ſeſe pugnantibus.Ideoq; referendum eſt ad eam formam quam in operis huius initio demonſtrauimus,nimirum eorum quæ per contrarietatem efferuntur,

Σ Quod genus eſt illud δυσδαίμονον δύσδαιμονία, id eſt infœlix fœlicitas. Nec abſurde mihi coniectaſſe uideatur, ſi quis effictũ exiſtimet ex eo quod eſt apud Ariſtophanem in equitibus, Σπεῦδε ταχέως, propera propere.Vt aliuſor quiſquis is fuit,τὴν ἀναδίπλωσιν in ἀνάπαιστον commutarit,Ad hũc autem figuræ colorem,ad hanc alluſionis faceciam, nõ mediocrẽ gratiã adiungit tam cõmoda,tamq; abſoluta breuitas,quæ & ipſa uelut in gemmis itidem & in adagiis neſcio quo modo peculiariter decere mihi uidetur,& ad precii miraculum facere.Etenim ſi uim ac ſententiam æſtimas,quam hæc tam circunciſa uocum breuitas in ſeſe complectitur,q̃ ſit fœcunda,q̃ grauis,q̃ ſalutaris,q̃ ad omnem uitæ rationem late patens,profecto facile diſceſſeris in hãc ſententiam,ut in tanto prouerbiorum numero,non arbitreris ullum aliud eſſe perinde dignum quod omnibus incidatur columnis,quod pro templorum omnium foribus,& quidem aureis deſcribatur notis.quod in principalium aularum ualuis depingatur,quod primatium inſcalpatur annulis,quod regiis in ſceptris exprimatur,deniq; quod omnibus ubiq; monimentis repræſentetur,propagetur,celebretur,ut quod tantopere expediat ſemper cuiuſq; obuerſari animo,nuſq̃ nõ occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum uſui,præcipue tamen principibus & iis quibus ut uerbis dicam Homericis, Λαοί τ' ἐπιτρέφατε καὶ τόσα μέμηλε. Quandoquidem à plebeiæ ſortis hominibus,ſi quid forte ſi,uel prætermiſſum ſocordia,uel admiſſum temeritate,quẽadmodũ iactura leuior,ita & incommodum quod acceptum eſt faciliore remedio

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſarcitur. At uero principis uel unica ceſſatio, ſem él ue præcipitatum conſilium deum immortalem, quas tempeſtates nonnunquam excitat, quantas rerum humanarum ruinas ſecum trahit? Rurſum ſi adſit τὸ σπεύδειν βραδέως, hoc eſt maturitas quædam ac moderatio ſimul & ex uigilãtia, lentitudine q̃ temperata, ut neq̃ per temeritatem quicquam faciat pœnitendum, neq̃ per ſocordiam quicquam prætereat, quod ad rei publicæ commodum pertinere uideatur, quæſo te quid eſſe poſſit hoc imperio fœlicius firmius ſtabiliuſq̃? Quanq̃ hæc fœlicitas haud quaq̃ ipſis imperii terminis circunſcribitur. Quin undiq̃ lõge latéq̃ ad finitimos populos dimanat, nec uſq̃ æque locum habet Heſiodium illud. πῆμα κακὸς γείτων ὅσσον ἀγαθὸς μεγ' ὄνειαρ. Proinde ſic equidem exiſtimo prouerbium hoc, ſi quod aliud optimo iure βασιλικὸν id eſt regium appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus cauſam, uerum etiam quod duobus his uitiis ingenia principum peculiariter uideantur eſſe confinia. Nam fortunæ fauor rerum affluentia, tam paratæ uoluptatum illecebræ, præterea protinus licere quicquid collubitum fuerit, deniq̃ peſtilentiſſimum illud aſſentatorum σῦγε, ſemperq̃ parati quicquid quocunq̃ modo dictum factum ue fuerit, arriſus, applauſus, hæc inq̃ atq̃ id genus alia non mirum ſi quibuſdã ſocordiã concilient, Maxime ſi his omnibus fomentis ætas iuuenta cõtigerit, & huius comes rerum imperitia. Atq̃ diuerſo fit nonnunq̃ ut inſitus ille principum ingeniis uigor, & impetus quidam ut ita dixerim leoninus, adauctus amplitudine fortunæ, excitatus rerum maximarum ſucceſſibus, inflammatus uel iracundia, uel ambitione, uel aliis huiuſmodi cupiditatibus, extimulatus cõſiliis præferocibus tranſuerſos rapiat, aliquoties tum ipſos, tum omnẽ imperii molem in præcipitiũ aufe rat. Quanq̃ ſiquidẽ in alterutram partem peccandũ ſit, non paulo præſtiterit regem impendio lentiorem eſſe q̃ plus æquo præcipitem. Homerus Agamemnoni uitioſam quãdam animi mol liciem, hoc eſt τὸ βραδέως affinxiſſe uidetur, ut eius nullum egregiũ facinus adferatur, aut animo ſum, niſi cum ob ereptã Chryſeidem ſtomachaſ, & Achillem ſua ſpoliat Bryſeide, Rurſum Achilli parum moderatos impetus, hoc eſt τὸ σπεύδειν attribuit, niſi ſitum alicui σπεύδειν βραδέως uideatur, cũ in cõſilio diſtricto gladio regem impeturus à Pallade coercetur, admonitus ut intra conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipſum erat impotentis animi in frequenti principum conſeſſu, tot probris, tam manifeſtis conuiciis in eum debacchari, penes quem rerũ erat ſumma. Achillem imitatus uidetur Alexander ille Magnus, ac plane uicit, ut quem eouſq̃ præcipitẽ egerit impetus animi, ut in amiciſſimos etiam ferrum diſtrinxerit, Agamemnonem Sardanapalus eſt æmulatus, ſed ita æmulatus ut longo præceſſerit interuallo. Quin utriuſq̃ generis innumerabiles inuenire liceat, qui uel huius inertiam, uel illius ferocitatem referant, perpaucos autẽ reperias, qui prouerbium hoc ſecuti tempeſtiuam celeritatem, cũ prudenti tarditate recte miſcuerint, niſi quod pro multis unus ſufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additũ cunctatori, cum ipſi laudem peperit immortalẽ, tum Romano imperio cunctando reſtituit rem, aliorũ ducũ inauſpicata celeritate iam ad extrema redactã. Itaq̃ non ſine cauſa uideo factũ, ut hoc σπεῦδε βραδέως in tantũ arriſerit duobus imperatoribus Romanis omnium facile laudatiſſimis Octauio Auguſto & Tito Veſpaſiano. Quorum utriq̃ ſingularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate facilitateq̃ coniũcta, ut cũ amabili morum popularitate oĩm animos ſibi deuinxerint, nihilo ſecius tamen pari diligentia, ſiquando res uirum poſtularet, celeriter res maximas cõfecerint. Octauius igitur hoc dicto tam impenſe delectatus eſt, quemadmodum in noctibus atticis narrat Aulus Gellius, ut non in ſermonibus modo quotidianis crebrius uſurparet, uerumetiam epiſtolis ſuis frequenter inſereret, admonens his duabus uocibus, ut ad rẽ agendam adhiberetur ſimul & induſtriæ celeritas & diligentiæ tarditas, Quod quidem Gellius latinis exiſtimat unico uerbo dici, matura. Nam maturari quod neq̃ præpropere fiat neq̃ ſerius q̃ oporteat, ſed ipſo in tempore. In hunc ſenſum uſurpaſſe Maronem cum ait æneidos libro primo, Maturate fugam. Quanq̃ omnino uox hæc apud autores ſignificat idem quod feſtinare, ſed ita feſtinare, ne tempus legitimum anteuertas, ſiquidem feſtinata recte dixeris etiam præpropera, Matura non dixeris. Neq̃ diſſident ab his quæ Suetonius tradit in huius uita, nihil inquiẽs minus in duce perfecto q̃ feſtinationem temeritatẽq̃ cõuenire arbitratur. Crebro itaq̃ illa iactabat σπεῦδε βραδέως ἀσφαλὴς γὰρ ὁδὸν ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Feſtina lente, Nam certus dux potior eſt q̃ confidens. Hæc ferme Suetonius. Iam uero dictum idem Tito Veſpaſiano placuiſſe, ex antiquiſſimis illius nomiſmatis facile colligitur, quorum unum Aldus Manutius mihi ſpectãdũ exhibuit argenteum, ueteris planeq̃ Romanæ ſcalpturæ, quem ſibi dono miſſum aiebat à Petro Bembo patricio Veneto iuuene, cum inter primos erudito, tum omnis literariæ antiquita-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tis diligentiſſimo peruestigatore. Nomiſmatis character erat huiuſmodi, ut altera ex parte faciem Titi Veſpaſiani cum inſcriptione præferant, ex altera ancoram. Cuius medium ceu temonē delphin obuolutus complectitur. Id autem ſymboli nihil aliud ſibi uelle q̄ illud Auguſti cæſaris dictum Σπεῦδε βραδέως, indicio ſunt monimenta literarum hieroglyficarum. Sic enim uocantur ænigmaticæ ſcalpturæ, quarum priſcis ſeculis multus fuit uſus, potiſſimum apud ægyptios uates ac theologos, qui nefas eſſe ducebant, ſapientiæ myſteria literis communibus uulgo profano prodere, quemadmodum nos facimus, ſed ſi quid cognitu dignum iudicaſſent, id animantium rerumq; uariarum expreſſis figuris, ita repræſentabant, non ut cuiuis ſtatim promptum eſſet coniicere, uerum ſi cui ſingularum rerum proprietates, ſi peculiaris cuiuſq; animantis uis ac natura cognita, penituſq; perſpecta fuiſſet, is demum collatis eorum ſymbolorum coniecturis, ænigma ſententiæ deprehendebat. Veluti cum ægyptii Oſirim ſuum quem eundem ſolem eſſe putant, ſignificare uolunt inſcalpunt ſceptrum, inq; eo ſpeciem exprimunt oculi, nimirum innuētes hunc deum ſolem eſſe, regaliq; poteſtate ſublimem cūcta deſpicere, quia ſolem Iouis oculum appellat antiquitas. Huiuſmodi ferme refert Macrobius libro ſaturnalium primo. Item annum hoc modo demonſtrabant. Effingebant ſerpentem ita circunuolutum, ut caudam ore teneret inſertam, innuentes annum ſemper iiſdem uicibus temporum reciprocantibus in ſeſe recurrere, unde Seruius autumat apud græcos ἐνιαυτοῦ uocabulum attributum anno, atq; huc reſpexiſſe Maronem cum ait. Atq; in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus. Etiamſi Horus ægyptius cuius extāt duo ſuper hūiuſmodi ſymbolis libri, ſerpentis ſcalptura nō annum ſed æuum repræſentari tradit. Annum autem tum Iſidis, tum phœnicis imagine. Scripſit his de rebus & Chæremon apud græcos teſtimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta ſuſpicor ea quæ nos nuper conſpeximus huius generis monimēta. In quibus etiam hæc inerat pictura. Primo loco circulus, deinde ancora quam mediam ut dixi delphinus obtorto corpore circunplectitur circulus, ut indicabat interpretamentum adſcriptum, quoniam nullo finitur termino ſempiternum innuit tempus. Ancora quoniam nauim remoratur & alligat, ſiſtitq; tarditatem, indicat Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore uelocitatem exprimit. Quæ ſi ſcite connectes efficient huiuſmodi ſententiam ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, Semper feſtina lente. Porro hoc ſcalpturæ genus non ſolum dignitatis plurimum habet, uerumetiam uoluptatis non parum, ſi quis modo rerum ut dixi proprietates penitus perſpectas habuerit, id quod partim contingit ſolerti contemplatione rerum, cauſarumq; naturalium, partim liberalium cognitione diſciplinarum. Veluti ſi quis ex Ariſtotelicis libris quos de naturali auditu inſcripſit probe teneret analogiam quādam eſſe & ſimilitudinem inter magnitudinem motum ac tempus. Nam horum trium ununquodq; pariter in eodem exiſtunt. Siquidem ut tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim ſic appellare quod in motu minimum eſt atq; indiuiſibile) neq; enim de uocibus laborandum, ſi de re conueniat. Iam igitur ſi in recta linea magnitudinem conſyderes, duo pūcta reperies, quorum alterum ſit initiū duntaxat alterū finis tm̄, hoc eſt unde quaſi fluit lōgitudo, & in quod deſinit. In eadem ſi motū conſtituas, duos item reperies impetus, alterū unde motus oritur, alterum in quem deſinit. Horum item ea ratio eſt, ut qui initiū eſt, tantum eius motus initiū eſt, qui finis, tantūmodo finis. Motum tempus neceſſario comitatur. Eſt enim huius ueluti regula, cuius naturā ſi ſeparatim cō templere, duo uides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterū finē. Rurſum autem ſi in eadem linea conſyderaris puncta magnitudinis, impetus motus, momenta temporis, quæ media intercedunt inter initium & finē, uides horum uniuſcuiuſq; uelut ancipitē eſſe naturam. Etenim ad initium relata fines ſunt, ad finem initia. Proinde ubi finita erit magnitudo ibi ſimul & finitus motus, & tempus finitum ſit oportet. Finita eſt autem ea magnitudo in qua tale competit initium, ut idem finis eſſe non poſſit, talis finis ut in eundem non cadat ratio principii, id quod euenit in omnibus figuris excepta circulari ſeu ſphætica. Nam ut in hac nullū certum eſt punctum, quod proprie dici queat initium, nullum item quod ita ſit finis, ut tantum eam recipiat appellationem, ita nec momentum huiuſmodi ullum eſt, nec impetus. Vnde conſequitur ut ibi neq; finita ſit magnitudo, neq; motus finitus, neq; finitum tempus. Rurſum ubi quodlibet magnitudinis punctum ſimul & initium & finis eſſe poteſt, ibi magnitudinem infinitam eſſe neceſſe eſt. Ad eādem rationem ubi quilibet impetus uel principium motus eſſe poteſt, uel finis, illic motus uidetur infiinitus. Demum ubi quoduis momentum ſimul uel initium temporis eſſe poteſt, uel finis, ibi tempus infinitum oportet eſſe. Sed infinitum tempus æternum uo-

© Centre d'Etudes Supérieures de la Renaissance

camus,quod quidem æterno reſpondet motui.Motus æternus magnitudinem item æternam requirit.Hæc non poſſunt competere niſi in ſphæricam aut circularem magnitudinem,unde philoſophi quidam æternitatem mundi collegerunt, ꝙ animaduerterent cœli uniuerſi ſyderúmq; & ſphæricam eſſe figuram,& motum item eſſe ſphæricum.Porro non ſolum in huiuſmodi magnitudinem circuli ratio quadrat,uerum etiam motus huic adhærens circulus eſt quidam,item tempus eum dimetiens motum,non reſpuit appellationem circuli,quemadmodum teſtatur etiam Ariſtoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆσ ἀκροάσεως libro.Hæc igitur atq; id genus alia,qui ex philoſophorum diſciplinis perdidicerit,is facile coniectabit quamobrem ægyptii circulo ſempiternum tempus exprimere uoluerint.Iam uero delphini uim naturāq; paucis inſpiciamus.Tradunt autores hunc incredibili uelocitate,& admirabili impetu,reliquum animantiũ genus longo interuallo poſt ſe relinquere.Proinde Oppianus libro de naturis piſcium ſecundo.Delphinos non cum quibuſlibet auibus,ſed cum aquilis confert,Ὅσον γὺ κούφοισι μετ' οἰωνοῖσιν ἄνακτες, Αἰετοὶ ἠ θήρεσι μετ' ὠμηστῆσι λέοντεσ ὅσσον ἀειστύουσιν ὀὺ ὀρπυζῆσι ἑξήκοντεσ τόσσον ἡ ἀλίφινεσ ὀὺ ἰχθύσιν ἡγεμονῆεσ. Confert & iaculo ὀξὺ γὰρ βέλος ὥστε θάλασσαν ἵπταται. Deniq; confert etiã uẽto uel turbini potius ac procellæ uentorum. Ἄλλοτε μὲν καθὺ κῦμα διαξέχει ἄλλοτε λαίλαπ. Plinius libro hiſtoriæ mundi nono,capite octauo Ariſtotelis ſecutus ſententiam,haud quaq; ab his diſcrepantia refert,uidelicet delphinum omnium animãtium perniciſſimum eſſe,neq; id ſolum inter maritimi generis,uerum etiam uolucri quauis ocyorem,quouis acriorem telo. Singularem aũt huius uelocitatem hoc potiſſimũ argumẽto colligi,quod cum os habeat longo diſſitum interuallo à roſtro,nempe medio penè uentre,quæ res in conſectandis piſcibus non mediocrẽ illi moram adferat neceſſe eſt.neq; enim niſi reſupinus atq; conuerſus non corripit,tamẽ uix ullus eſt piſcium qui illius effugiat celeritatem.Nec ignorat hanc naturæ dotem,ſed ueluti laudis animi uecauſa certat aliquoties cũ nauigiis plenis uelis euntibus.Eſt enim præcipue φιλάνθρωπος delphin (quin & παιδίφασὴμ aiunt nonnulli)& ob id capitalis hoſtis crocodili,quo non aliud animal infenſius homini.Itaq; non pauescit hominem ut alienum,uerum obuiam nauigiis uenit. Alludit exultans,certat etiam & quãuis plena præterit uela.Quin etiam in mugilum uenatu,apud ſtagnũ Laternam magnifice declarat,quantum ualeat celeritate,quantum polleat ingenio,quantũ deniq; bene uelit homini.Iam uero quid dicam de impetu uix credibili? Siquidem ubi fame concitatus fugientum in uada ima perſecutus piſcem,diutius ſpiritum continuit,nõ aliter q̃ arcu emiſſus ad reſpirandum emicat tanta ui exilit,uti plærunq; uento turgentia uela naui ſaltu tranſuolet.Quod igitur ſymbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum & indomitum animi impetum q̃ delphini.Porro ad ſignificandam tarditatem,cunctationémq;,non male quadrabat ἐχενηὶς piſcis,quem latini remoram uocant,uerum quoniam huius figura parum cognobilis uidebatur(Nã præter q̃ quod admodũ puſillus eſt,nec ulla inſigni nota diſcernitur) magis ad id placuit ancoræ ſymbolũ.Quæ ſiquando periculoſe nauigatur ob uentos nimiũ ſecundos, ibi curſum immoderatũ nauis figit ac retinet.Itaq; dictũ hoc σπεῦδε βραδέως,ex ipſis uſq; priſcæ philoſophiæ myſteriis profectũ apparet,unde aſcitũ eſt à duobus omniũ laudatiſſimis imperatoribus,ita ut alteri adagionis eſſet loco,alteri inſigniũ uice utriuſq; moribꝰ ingenioq; mire q̃drãs.

Nunc in Aldum Manutium Romanum ceu tertium hæredem demanauit,haud equidem ſine mente reor,ſine numine diuum.Nam huius eadem quæ quondam Tito Veſpaſiano placuerunt,celebrãtur inſignia,non notiſſima modo,uerum etiam gratiſſima quibuſcunq; ubiuis terrarum bonæ literæ uel notæ ſunt uel charæ.Neq; uero ſymbolum hoc tum illuſtrius fuiſſe crediderim,Cum inſcalptum imperatorio nomiſmati, negociatorum manibus terendum circunferretur,quam nunc cum ubiq; gentium,uel ultra chriſtiani imperii terminos,una cum omnigenis utriuſq; linguæ uoluminibus propagatur,agnoſcitur,tenetur,celebratur,ab omnibus qui liberalium ſtudiorum colunt ſacra,præſertim iis qui faſtidita barbara iſta pinguiq; doctrina ad ueram atq; antiquam aſpirant eruditionem,ad quam reſtituendam uiris quaſi natus,& ab ipſis ut ita dixerim fatis factus ſcalptúſq; uidetur.Tam ardẽtibus uotis unum hoc optat,tam infatigabili molitur ſtudio,uſq; adeo nullum refugit laborẽ,ut literaria ſupellex & integra & ſyncera puráq; bonis ingeniis reſtituatur.Quam quidem ad rem quantũ iam attulerit momẽti,tametſi fatis penè dixerim inuitis,res ipſa nimirum indicat.Quod ſi pulcherrimis planéq; regiis Aldi noſtri uotis Deus aliquis bonis literis amicus aſpirauerit,& ſi quem numina leua ſinant, intra paucos annos illud futurum polliceor ſtudioſis,ut quicquid eſt bonorum autorum in quattuor linguis, latina græca,hebraica,chaldaica,tum aũt in omni genere diſciplinarum,id unius huius operæ & plenũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

habeant & emendatum,nullamq; iam literatiæ ſupellectilis partem quiſquam deſyderet. Quod ſimul atq; contigerit tum uero palam fiet,quantum adhuc bonorum codicum in abdito ſit, uel retruſum ob negligentiam,uel ſuppreſſum quorundam ambitione,quibus hoc unum cordi eſt, ut ſoli ſapere uideantur,Tum deniq; cognitum erit quam prodigioſis mendis ſcateant autores etiam ii qui nunc ſatis emendati putantur,Cuius rei ſi cui libebit uelut ex deguſtatione coniectu ram facere,Plinianas epiſtolas quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem,cum uul gatis exemplaribus conferat,Quodq; ibi deprehenderit idem in aliis expectet autoribus. Hercu lanum me Hercle facinus ac regio quodam animo dignum, rem tam diuinam quaſi funditus collapſam orbi reſtituere,latentia perueſtigare,eruere retruſa,reuocare extincta,ſarcire mutila, emendare tot modis deprauata,præcipue uulgarium iſtorum excuſorum uitio quibus unius etiam aureoli lucellum antiquius eſt,q̃ uel uniuerſa res literaria. Adde iis quod quãtumlibet exaggeres eorum uirtutem qui res publicas ſua uirtute uel tuentur,uel etiam augent in re certe profana,tum anguſtis circunſcripta ſpaciis uerſantur,qui literas collapſas uindicat,nam id penè difficilius q̃ genuiſſe,primum rem ſacram molitur & immortalem,tum non unius alicuius prouinciæ,ſed omnium ubiq; gentium,omnium ſeculorum negocium agit. Poſtremo quondam principum hoc munus erat,inter quos præcipua Ptolemæi gloria.Quanquam huius bibliotheca domeſticis & anguſtis parietibus continebatur.Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia ſepta ſint q̃ ipſius orbis.In hanc digreſſiunculam non ab re mihi uideor expatiatus,nempe quo ſtudioſi hoc impenſius his inſignibus & faueãt & delectenẽ,poſtea q̃ cognouerint à tam inclytis autoribus manaſſe, præterea quid ſibi uelint intellexerint,deniq; cum meminerint quantum bonæ rei delphinus ille polliceatur,ſi quis modo deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit, Nunc ad adagionis enarrationem noſtra ſeſe referat oratio.Trifariam uti licebit prouerbio,primum, ſi quando admonebimus diutius deliberandum prius q̃ aggrediare negocium poſtea q̃ ſtatueris, tum uelociter peragendum,ut ad conſultandi moram pertineat ancora,ad conficiendi celeritatem delphinus,Huc pertinet Saluſtianum illud.Antequam incipias conſulto,ubi conſulueris mature facto opus eſt,Quam ſententiam Ariſtoteles recenſet ſexto moralium libro tanquam uulgo iactatam.Aiunt inquiens de quibus iã deliberaris ea celeriter eſſe peragenda,cunctanter autẽ conſultandum.Cuius autorem Biantem fuiſſe teſtatur Laertius, qui ſolitus ſit admonere, Βραδέως ἐγχειρεῖν θοῖς πραττομένοισ ὅλ' ἂν ἔλθῃ βεβαίωσ τηρῶντα δαμένην,id eſt cunctanter aggrediendum negocium,uerum in ſuſcepto conſtanter perſeuerandum,Nec admodum abludit hinc Mimus ille Publianus,opinor diu apparandum eſt bellum ut uincas celerius. Item ille.Deliberare utilia mora tutiſſima eſt.Adde his prouerbium illud, ἐν νυκτὶ βουλή in nocte conſilium.Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno. Φρονεῖν γὼ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς, periculoſa præpropera eſt prudentia.Addendum his illud Platonis quod alibi citauimus.Qui plus ſatis feſtinat initio,ſerius ad finem peruenit.Paulo diuerſius eſt ſed tamen ad hanc referendum formam quod ait Quintilianus.Præcox illud ingeniorum genus non temere peruenire ad frugem.Et quod uulgo dicũt eos qui pueri adhuc & uelut ante tempus ſapiunt,eos in ſenectute ſtultos euadere.Quod Accius approbare uidetur,qui apud Gellium ait ſibi in iuuenilibus ingeniis itidem ut in pomis immaturis placere acerbitatem.Nam hæc demum matureſcere.Porro maturitas tempeſtiuam adfert ſuauitatem.Reliqua ante tempus putreſcere.Alter uſurpandi modus fuerit cum admonebimus affectus animi rationis uelut habenis reprimendos eſſe.Siquidem Plato animum hominis in treis partitus arteis,rationem,iracundiam,concupiſcentiam,in hoc philoſophiæ ſummã ſitam eſſe putat Si affectus pareant rationi,non aliter q̃ regi cui quidem ob id ipſum ſedem in cerebro uelut in arce datam exiſtimat.Peripatetici quorum ſignifer Ariſtoteles, affectus qui ſunt animorum impetus quidam,ceu ſtimulos quoſdam à natura datos exiſtimãt,quibus ad uirtutis uſum excitemur,quanquam reclamantibus ſtoicis,& nominatim Seneca in libris quos ad Neronem ſcripſit de ira.Putant enim affectus huiuſmodi non modo nihil conducere ad uirtutem, uerum officere.Quanquam ne iſti quidem inficias eunt,in animo ſapientis illius quem imaginãtur relinqui primos impetus anteuertere ſolitos rationi,quos funditus extirpare non queas. Verum ii ne conſequatur aſſenſio protinus à ratione reiiciuntur.Hoc innuit Homerus cum Iliados primo,Pallas à tergo adſtat Achilli, iamq; manum admouẽtem gladio coercet.Igitur uiolentos illos animi motus delphinum recte dixeris,Ancoram moderatricem ſapientiam. Seneca ſcripſit nulli rei prodeſſe morã niſi iracũdiæ.Immo quicquid impẽſe cupimus aut odimus,ibi ſalutaris eſt mora,unde facete cæſar roganti cuidam quo remedio foret utendum aduerſus iracũdiæ uio

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lentiam,ſi prius q̃ iratus quicq̃ aut faceret aut reſponderet literarum nomina recenſeret ordine, Huc ſpectat etiam Terentianum illud. Vide ne nimium calidum hoc ſit modo. Sunt autem quædam ingenia quibus calcaribus eſt opus, Sunt quibus freno. Proinde recte ueteres illi à Delphino ancoram complecti uoluerunt, quod oporteat alterum altero temperari, & utrunq; cum altero coniungi, quo uidelicet eiuſmodi quidam animi habitus exiſtat, qualem Plato conflari putat ex muſica gymnaſticáq; ſi pariter exerceantur. Tertia utendi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negocio uitandam præcipitem celeritatem, quod uitii quibuſdam ingeniis peculiariter in ſitum eſt, ut illis in omni re quantulacunq; mora longa uideatur, Huiuſmodi feſtinationis comiteſſe ſolent error & pœnitentia iuxta uerſiculum illum apud græcos celebrem. πρόπτεια πολλοῖς ἔδειν ἀιτία τῶν κακῶν, Multis malorum eſt cauſa præcipitantia. His occinendum nobile illud Catonis dictum, Sat cito ſi ſat bene. Cuius mentionem fecit diuus Hieronymus ſcribens ad Pammachium in hæc uerba. Scitum eſt illud quoq; Catonis. Sat cito ſi ſat bene. Quod nos quondam adoleſcentuli cum à perfecto oratore in præfaciuncula diceretur riſimus, Meminiſſe te puto erroris mutui, cum omne Athenæum ſcholaſticorum uocibus conſonabat. Sat cito ſi ſat bene Hactenus Hieronymus. In ſumma quicunq; uel ſocordia peccant, uel immoderato impetu, iis illud Octauiani cæſaris, Σπεῦδε βραδέως. Simul ſymbolum illud olim Titi Veſpaſiani, nunc Aldinum oportebit in memoriam reuocare, ut delphini atq; ancoræ meminerint.

Pedetentim. II.

Κατὰ πόδας βάσιν. Græcis prouerbio dicitur quod latini reddiderunt, pedetentim, ubi quis nõ præcipitanter atq; inconſyderate, ſed ſenſim atq; cunctanter aggreditur negocium atq; arte rem gerit magis q̃ impetu, tranſlatum ab iis qui cautim ac prætentantes per glaciem locũm ue lubri cum ingrediuntur. Terentius in Andria. Dii bene uertant quod agas pedetentim tamen, Quintilianus. At ſi (quod ſecũdo loco diximus) neſciet actor quid propoſiti teſtis attulerit, paulatim & (ut dicitur) pedetentim experietur. Placide bos. III.

Ἀβέμας βοῦς. Lente bos. Subaudiendum incedit, aut ſimile quippiam, Congruet in illos qui placide & paulatim, citraq; tumultum, ſed tamen aſſiduitate rem conficiunt. Equorum laus eſt uelocitas. Boues non ualent celeritate, ſed uiribus & aſſiduitate pollent, nõ impetu. Proinde in pugna ſtataria, uel leonibus formidandum animal, & ad exhauriendos ingentes labores appoſitum. Eodem pertinet. Bos laſſus fortius figit pedem, In ſacris precibus ut tradit Plutarchus, olim Bacchũ ſic inuocare mos erat ut accederet βοέῳ ποδί. Id eſt bubalo pede, ſiue quod huic animanti cũ ſit uiribus immenſis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare uideatur quaſiq; pedetentim ingredi, nulloq; ſtrepitu, uel quod bouis pedes arua calcatu reddant meliora, cum reliquorum animantium noceant. Tacito pede. IIII.

Huic ſimilimum eſt quod indicauit quiſquis is fuit, certe haud quaq̃ indiligẽs ſcriptor, qui rhetoricam Ariſtotelis exponit ἡσύχῳ ποδί, id eſt tacito pede ſeu lento pede, cum cautim ac pedetentim ad rem accedimus. Apud latinos aliquanto ſecus uſurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, ut apud Ouidium, Tacitiſq; ſeneſcimus annis.

Cumini ſector. V.

Impendio parcus ac ſordidus olim prouerbio, κυμινοπρίστης. i. cumini ſector dicebatur. Teſtis & Ariſtoteles libro moralium quarto, Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ θιοῦρος, Ex hoc genere eſt & cumini ſector, & quiſquis eiuſmodi. Meminit & Theocritus Idyllio. κ. Κάλλιον ὦ ποιμενικὰ φιλαύλιε τὼς φακὸς ἑφεῖν Μὴ πιτάμενος τὸν χῆρα κατακρίων τὸ κύμινον. Lenticulam coquere paſtor tibi præſtat auare. Ne fodias digitos cupiens ſecuiſſe cuminum.

Ficos diuidere. VI.

Huic affine eſt quod refert Martialis libro epigrammatum quinto σῦκα μερίζειν, Ficos diuidere. Vnde licebit & cognomẽ fingere συκοπριάσου. Martialis carmen eſt huiuſmodi. Quadringẽta ſecat qui dicit σῦκα μερίζε. Sordidum ac parcum ſignificãs etiam ſi ditiſſimum. Captatus autem eſt iocus ex uocis amphibologia ſectoris. Myconius caluus. VII.

Μυκόνιος φαλακρὸς. Myconius caluus. Strabo libro geographiæ decimo refert uulgò myconios caluos dici ſolitos quod in ea inſula uitium hoc quaſi gentilitium ſit, atq; omnibus ferme cõmune. Admonet & Donatus grammaticus Ecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictũ Caluus Myconius. Citatq; Lucilii teſtimonium, Myconi omnis calua iuuentus, Tuetur autem Terentium, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod cum Apollodorus caluum dixerit, ipſe Criſpum mutauerit. Putatq; poetam non inſcitia, ſed facetius etiam per ironiam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ironiam dixiſſe Criſpum q̃ ſi caluum dixiſſet. Quod quidem etiam ipſum prouerbium reſipiẽt. De raris inuentu,ueluti ſi quis Scytham dicat eruditum,aut Pœnum fidum.Erit autem eleganti us adagium,ſi caluos homines raroq̃ capillitio ſimpliciter myconios appellemus, perinde ut ſi quis faſtuoſum Sybaritam nominet,negociatorem Phœnicem.

Cum aqua fauces ſtrangulet. VIII.

Ariſtoteles moralium libro ſeptimo citat huiuſmodi quoddam adagiũ, Ο λὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ὃν ἔφαμὲν ὅταν τὸ ὕδωρ ἢν φαρυγγα πνίγῃ τί δεῖ ἔτι πίνειν. Cũ aqua fauces ſtrãgulet quid iam opus eſt bibere? Refert idem in eũdem uſum libro moralium Eudemiorum ſexto diſputans de eo qui prudens intẽperantiæ uitio,noxia ſequitur,haud quaq̃ ignorans quid ſit optimum.Hunc autem longe inſanabiliorem eſſe eo qui falſus opinione non expetẽda expetit. Quadrat in eos qui in abſurdiſſima ſententia pertinaciter manent,uel manifeſta negantes. Cum huiuſmodi fruſtra diſceptes.Cõfine illi quod alibi diximus.Nil intra eſt oleam,nil extra eſt in nuce duri. Dimidio uitæ nihil differunt fœlices ab infœlicibus. IX.

Ariſtoteles moralium libro primo. Ο δ' ἀπαθὸς καὶ κακὸς ἧκιστα διάφηλος καθ' ὕπνον ὅθεν φασὶν ἰσὸν εἶναι διαφέρειν δ' ἥμισυ τοῦ βίου θεὶς δυσδαίμονας τῶν ἄλλων.Porro probꝰ atq̃ improbus nequaq̃ in ſomno dignoſcunt. Vnde natum eſt ut dicant,fœlices nihil à reliquis diſtare dimidio uitæ. Proinde non inſcite dixit Arifton apud Plutarchũ in cõmentario de contentione ignis & aquæ. Ο λίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διαδομένου ὕπνος οἷον τελώνης δ' ἥμισυ ἀφαιρεῖ βίου.Plato libro de legibus ſeptimo. Καθεύδων γὰρ δούλης οὐδενὸς ἄξιος, δοῦλον μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. Nullus enim dormiens alicuius eſt precii,nihilo magis q̃ is qui uiuus nõ eſt. Prouerbium conſolatur parum fortunatos,diuitúmq̃ ac potentiũ inſolẽtiam retundit.Somnus eñ adimit nobis noſtri ſenſum,unde fit ut neq̃ miſeris moleſta ſit ſua calamitas,neq̃ fortunatis iucunda fœlicitas.Præterea fœlicitas iuxta philoſophos ſita eſt in actu rationis per habitum uirtutis. Somnus autem quies eſt animi, bonis pariter ac malis communis. In eadem es naui. X.

M.Tullius epiſtolarum familiarium libro ſecundo ad Curionem.Et ſi ubicũq̃ es(ut ſcripſi ad te antea)In eadem es naui,tamẽ q̃ abes gratulor.In eadem es naui dixit pro eo quod eſt in communi periculo.Siquidem ad eos qui eodem uehũtur nauigio periculum naufragii communiter pertinet,neq̃ magnopere refert in prora ſint an in puppi,an carina,cum nihilo magis abſint a diſcrimine.Idem alibi.Hoc miror enim querorq̃ quẽquam hominem ita peſſundare alterum uel le,ut etiam nauim perforet in qua ipſe nauiget,Hoc eſt ut rem publicam euertat,cum qua ſit etiã ipſi pereundum,Ariſtophanes in ueſpis, Περὶ τῆς πόλεως γὰρ ὁδὶ ὁ σκάφους ὅλου. De ciuitate eſt naue de tota puta.Eſt autem familiare poetis à nauibus ad Remp. ſimilitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum. XI.

Columella de re ruſtica libro ſexto parœmiam huiuſmodi refert.Quin etiam inquit complu ribus interpoſitis annis oliuetum putandum eſt.Nam ueteris prouerbii meminiſſe conuenit. Eũ qui aret oliuetum rogare fructum,qui ſtercoret exorare,qui cedat cogere,Huic adagio locus fuerit,ubi ſignificabimus fieri non poſſe quin uoto potiatur is qui curam extremam impenderit, Vulgaris enim diligentia quaſi rogat,mediocris impetrat,extrema cogit. Alluſio fit ad eos qui a principibus improbo ſtudio officioq̃ ſic impetrant,ut non precibus ſed ui uideantur impetraſſe.Laudatur atq̃ imitandus proponitur in euangelicis etiam literis flagitator importunus.

Difficilia quæ pulchra. XII.

Δύσκολα τὰ καλὰ. Ardua quæ pulchra.Extat apud Platonem in Protagora. Citatur alicubi a Luciano.Item à Plutarcho in libello de liberis inſtituendis prouerbii nomine. Quidam prodiderunt Pittacum ubi ſemet abdicaſſet imperio dixiſſe, Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. Porro Solonẽ Pittaci molliciem atq̃ ignauiam taxantem dixiſſe, Χαλεπὰ τὰ καλὰ, Vtriuſq̃ dictum in prouerbium abiiſſe.Sunt qui hinc arbitrentur natam parœmiã.Periander Corinthius initio populariter ac moderate gerebat imperiũ,Poſtea uerſis moribus tyrannice agere cepit.Id ſimul atq̃ cognitũ eſſet Pittaco Mytilenæo diffiſum de ſui ipſius animi cõſtantia,magiſtratũ depoſuiſſe, relictoq̃ imperio in exiliũ abiiſſe.Percõtantibus deinde quibuſdã,qua gratia fugiſſet imperiũ,reſpõdiſſe,q̃ admodũ eſſet arduum probũ eſſe propter mutatũ Periãdrũ.Quibus auditis Solonem ad dixiſſe ſuũ apophthegma χαλεπὰ τὰ καλὰ.Huc ſpectat illud quoq̃ quod meminit Plutarchus in cõmẽtario περὶ δυσωπίας.Platonẽ cũ Heliconẽ quendã Dionyſio datis literis cõmẽdaſſet ſcribens illũ uirum probum ac modeſtũ adſcripſiſſe in calce epiſtolæ,Γράφω δέ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου ζώου φύσει δυμεταβόλου. Hæc autem tibi ſcribo de homine,uidelicet animante natura muta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bili,Nec abſurde quis referat ad celeberrimam illam Heſiodi ſentẽtiam,Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἱλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι ῥηϊδίως· ὀλίγη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει Τῆσ δ' ἀρετῆσ ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν Ἀθάνατοι· μακρός τε καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν Καὶ ζαχύς, ἓως κε πρῶτον ἔασιν ἐσ ἄκρον ἱκέσθαι Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπὴ περ ἐοῦσα. Omnino uitium facile eſt contingere cuiuis Eſt uia ad id breuis,& uicina in ſede moratur. Cõtra,uirtutem ſudoribus undiq; diui Præſepſere,& longus ad hanc perq; ardua callis, Aſper & eſt primum,ſed ubi alta cacumina uictor Contigeris,iam fit facilis licet ardua dudum, Neq; quicquam eſt tritius eo quod dixit Ariſtoteles libro moralium Nicomachiorum ſecundo, Περὶ δὲ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετή. Et ars & uirtus circa id uerſatur quod eſt difficilius,Eodem pertinet,litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni,Et euangelicum illud de uia arcta quæ ducit ad uitam, Item de duplici uia apud inferos,quarum altera ducit ad campos elyſios,altera in malam rem.

Colophonia ferocitas. XIII.

Κολοφώνεια ὕβρεις. Colophonia ferocitas,In inſolentes qui ferociter deſpiciunt & affligunt humilioris fortunæ homines,Aut in eos quibus ſua ferocitas exitium attulit, Sumptum ab arrogãtia ſuperbiáq; eius gentis,Refertur à Diogeniano in adagionum collectaneis Theognis,Ὑβρισε μάγνητας ἀπώλεσε καὶ κολοφῶνα, Perdidit & colophona ferox mens & magnetes.

Nemini fidas,niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris. XIIII.

Vulgo apud noſtrates circunfertur adagium haud fidendum eſſe cuipiam niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris,Significant autem hominis ingenium non poſſe perſpici niſi diutur no conuictu longoq; commercio,Apparet uerbum hoc ab antiquitate profectum eſſe, Quãdoquidem Ariſtoteles libro moralium octauo, ſimile quiddam refert his quidem uerbis, Ἔτι δὲ πρὸσ σπουδὴν χρόνου καὶ συνηθείας κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδέναι ἀλλήλους πρὶν ἅσ λεγόμενόν ἅλασ συναλῶσαι. Præterea autem ſpacio temporis & conſuetudine opus eſt, Siquidem iuxta prouerbium fieri non poteſt,ut nos mutuo pernoſcamus,anteq; ſalis quem dicũt modium pariter abſumpſerimus,Idem moralium Eudemiorum libro ſeptimo,Διὸ εἰσ παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνοσ τῶν ἁλῶν. Quapropter in prouerbium abiit ſalis modius, Eodem in libro refert illud quoq;,Οὐδ' ἄνθρ χρόνῳ φίλοσ,Non eſt amicus abſq; temporis mora,Addit ex Theognide,Οὐ γάρ ἂν ἐξέμηνε ἀνδρὸσ νόον οὐδὲ γυναικὸσ Πρὶν πειρηθείησ, ὥσπερ ὑποζυγίου,Haud noſſe ingeniũ ue uiri licet aut muliebre,ut nec iumenti ni experiare prius,Notat hãc paræmiam & Plutarchus commentario τοῦ φιλανθρώπου his quidem uerbis, Τοὺσ μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡσ ἔλεγε Θεόφραστοσ, ὁ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν ἀλλὰ κέλευοντα φιλεῖν, ὅπου γε ἡ φύσισ ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸσ εὔνοιαν δίδωσιν, οὐχ ἀναμένει μὲν θρυλλούμενον μέδιμνον ἁλῶν ἀλλὰ συγγενέσθαι τῷ ἀρχὴν τῆσ φιλίασ ἐν ταύτῃ δεῖ μὴ πικροὺσ εἶναι μηδὲ ἀκριβεῖσ τῶν ἁμαρτημάτων ἐξετασάσ. Alienos enim quẽadmodum ait Theophraſtus,non oportet amantem iudicare,ſed amare poſteaq; iudicaris.Siquidem ubi natura ipſa dux eſt ad beneuolentiam,præcedens iudicium neq; expectans illum uulgo celebratum ſalis modium,quippe quæ amicitiæ ſeminarium inſeuerit,ibi non oportet acerbos & exquiſitos eſſe delictorum expẽſores,Meminit huius paræmiæ & M.Tullius in ſermone de amicitia, Verum illud eſt quod uulgo dicit,Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe,ut amicitiæ munus expletũ ſit.Huc pertinet illud quo Sophoclis in œdipo, Χρόνοσ δίκαιον ἄνδρα σὺν δείκνυσιν μόνοσ κακὸν κἀν ἡμέρᾳ γνοίησ μόνῃ. Mora temporis probum arguit tãtum uirum,At improbum uel unico agnoſcas die,Huc pertinet etiã ille ſenarius prouerbialis, Ἤθουσ δὲ βάσανοσ ἔστιν ἀνθρώποισ χρόνοσ. Nota morum & index tẽpus eſt mortalibus,Idẽ admonet illud Epicharmi,Νῆφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν, Sobrius ſis ac memineris nemini cõfidere,Illud itẽ Euripidis in Helena, σώφρονοσ δ' ἀπιστίασ Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖσ,Prudente diffidentia Haud alia res utilior eſt mortalibus,Inuenio citatum mutilatim ad hunc modũ. Ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγὼν,Modiũ ſalis poſtq; ederis,Quo quidẽ licebit uti,ſi dicas,Vide quid agas,qui tua arcana credas iſti,nõdũ Ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγὼν. Aut ſic,Tum demũ iſti fidas, ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγὼν.Eſt aũt iambicus trimeter ex poeta quopiam ſicuti coniicio ſumptus.

Leporem non edit XV.

Antiquitus ſuperſtitioſe creditum eſt,eſu leporinæ pulpæ conciliari formam,Vnde extat iocus Martialis in Gelliam,quæ miſſo lepore addebat ex uulgata opinione ad muneris commẽdationem.Formoſus ſeptem Marce diebus eris,id poeta in ipſam retorquens quæ deformis eſſet, Si me non fallis inquit ſi uerum lux mea dicis.Ediſti nunq; Cellia tu leporẽ,Commemorat idem in uita Alexandri imperatoris Romani,qui cum forma eſſet conſpicua,ac leporinas carnes quotidie eſitaret,poeta quidam græcis uerſibus in eum iocatus eſt,Quorum hic erat ſenſus,nã ipſum

epigramma

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

epigramma non eſt adſcriptum. Non mirum uideri oportere ꝙ formoſus eſſet imperator, cum quotidianus cibus eſſet lepus, de quo qui ederit is ſeptem poſtea diebus formoſus fore uulgo crederetur.

Plena manu. XVI.

Plena manu, pro eo quod eſt ampliter copioſe prolixe minimé ꝙ maligne. Trãſlatum ab his qui non minutim & parce ſed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro ſecundo. At hercle alter familiaris tuus Horatius, q̃ plena manu, q̃ ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit.

Sine riuale diligere. XVII.

Sine riuale diligere dicuntur, qui ſtulte mirantur quod nemo alius concupiſcat, Veluti ſimia catulos ſuos & miratur & amplectitur, & indocti poetæ ſuas nugas ſoli diligunt, Sumpta eſt allegoria ab amantibus, quibus eſt amica deformis, & quam alius nemo uelit. Extat adagium in epiſtolis Auſonianis, M. Tullius ad Atticum libro ſexto. Huius nebulonis oratione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis.

Pedibus trahere. XVIII.

Pedibus trahere, eſt rem pro ſuo arbitratu uerſare. M. Tullius ad Atticum libro quarto. Non recordor unde ceciderim ſed unde ſurrexerim. Fratrem meũ & te ſi habebo, per me pedibus iſta trahuntur. Metaphora ducta uideri poteſt uel à Vulcano illo Homerico quem Iupiter ut longe uiribus præſtantior, pedibus tractũ è cœlo deiecit, ῥῖψε ποδὸς τετυγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο, Protractum pedib⁹ ſupero deiecit olympo, uel ab eiuſdem Hectore cui uictor Achilles libro Iliados uigeſimo ſecundo. Ἀμφοτέρων μετόπισθε πόδων τέτμηνε τένοντε Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας Ἐκ δ' ἔθηκε κάρηι δ' ἔλκεσθαι ἔασεν. Qua poſt ambo pedes calcane⁹ imus adhæret Talo, tranſfodit neruos, ac bubala lora Inſeruit, corpus de curru deligat alto Pendulũ at interea trahitur caput Trahitur ad eundem modum & Cacus apud Maronem libro octauo ab Hercule uictore, pedibuſq; informe cadauer protrahitur. Iuuenalis. Eiiciere foras uelut ictus ab Hercule Cacus.

Naribus trahere. XIX.

Τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι. Nare trahi eſt citra iudicium alieno arbitratu quouis adduci. Metaphora mutuo ſumpta à bubalis, qui annulo in ſummam narẽ inſerto circunducuntur non aliter q̃ equi freno. Lucianus in dialogo quodam Iunonis & Iouis, Σοῦ μὲν καὶ πάνυ ἔτός γε δεσπότης ὅσι καὶ ἄγει σὲ καὶ φορεῖ τῇσι ῥινόσι φασιν ἕλκων. Iſte quidem modis omnibus tibi dominatur, ducitq; te & circumagit, ipſa (quod dici ſolet) nare trahens, Idem in hæreſibus, οὐδὲν κωλύσει σὲ τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι ὑφ' ἑκάστων. Nihil obſtiterit quo minus à quibuſuis nare traharis.

Barbarus ex triuio. XX.

Βάρβαρος ἐκ τριόδου. Barbarus ex triuio in hominem dicebatur extremæ humilitatis, ac prorſum nullius precii, perinde quaſi dicas externum ac uilem ſeruulum alicunde è triuiis emptum non dono datum aut domi natum, Lucianus in eum à quo fuerat Prometheus appellatus, οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις παρὰ μικρόν. Qualis penè barbarus quiſpiã è triuio. Quãq̃ quidam hoc loco legunt nõ barbarus, ſed βόρβορος ἐκ τριόδου, cœnum è triuio, Quæ lectio ſola probanda eſt, mea quidem ſententia, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam.

Rara auis. XXI.

Rara auis prouerbio dicebatur res quæuis noua & inuentu perrara, Perſius. Si forte quid aptius exit. Quãdo hæc rara auis eſt, Iuuenalis, Rara auis in terris, nigroq; ſimilima cycno, Idem cor uo quoq; rarior albo. Quin & phœnicis raritas in prouerbium abiit, Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inuſitatis. quæ nonnunq̃ caſu in noſtram regionem deuolãt, uel miraculi gratia deportantur, unde illud ſæpius iteratum apud Ariſtophanẽ, Τίς ὅστις ὄρνις οὐτοσί, Quæ eſt hæc auis? De hoſpite & ignoto.

Succiſiua opera. XXII.

Succiſiuis operis fieri dicitur quod horis quibuſdam quaſi furtiuis agitur, ubi iam ordinariis ac legitimis officiis perfuncti ſumus, Metaphora traducta a mercenariis aut ſeruis, qui præter pactas operas quas debent, extra iuſtas illas horas non nihil etiam operantur ſibi, quod cedat in peculium, M. Tullius libro de oratore ſecundo, quæ curſim arripui, quæ ſucciſiuis operis, ut aiunt, iſte à puero ſummo ſtudio, ſummis doctoribus, Plinius in præfatione hiſtoriæ, Et occupati officiis ſucciſiuis temporibus iſta curamus, id eſt nocturnis, itaq; quod obiter atq; aliud agentes curamus id operæ ſucciſiuæ tribuitur, Græci ſimili penè figura παρέργημ appellant, Agathon apud Athenæum, τὸ μὲν παρέργημ ἐργῳν ὡς ποιούμεθα δ' ἔργον ὡς παρέργον ἐκπεμούμεθα. Quorum carminum quando quidẽ uerti cõmode non poſſunt hæc eſt ſententia, quod obiter faciundũ erat ei principalem operam impẽdimus, quod principalis eſt operæ id obiter curamus, Legimus etiã τῆς ὁδοῦ παράφυγμ, quod à propoſito ſit paulo alienius, Et παράφυσις quod nos fere obiter aut ne

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

gligenter uertimus. Compreſſis manibus. XXIII.

Compreſſis ſedere manibus,dicitur in ocioſos & nihil aliud q̃ ſua fata deplorantes. T.Liuius compreſſis quod aiunt manibus ſedeas.Extat & in hebræorum prouerbiis,pauliſper conſeres manus,in ignauum,figura ſumpta à geſtu ſollicitorum quidem ſed inertium tamen.

Ioca ſeriaq;. XXIIII.

Quoties omnia noſtra cum aliquo communicamus,cum eo ioca ſeriaq; cõferre dicimur.M. Tullius libro de finibus bonorum ſecundo, At qui cum ioca ſeriaq; ut dicitur qui cum occulta omnia? Tecum optime deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos,huiuſmodi ferme figuras omneis quæ conſtant ex contrariis prouerbiales exiſtimat,Quod genus ſunt. Fanda infanda,quo iure,quaq; iniuria,facta atq; infecta,digna atq; indigna,faſq; nefaſq;,clamq; palamq;,terraq;,mariq;,noctesq; dieſq;,iuuenesq; ſenesq;.neq; in minimo,neq; in maximo,neq; deos,neq; homines ueretur uocatus atq; inuocatus,Res ſalua & perdita,atq; alia huius generis innumerabilia.De quibus meminimus & in initio operis. Ea tela texitur. XXV.

Prouerbialis allegoria ea tela texitur.pro eo quod eſt eiuſmodi negocium in manibus eſt, & res inceptantur tales.Tranſlatio ſumpta à textoribus telam inſtituẽtibus. M.Tullius in extremo de oratore libro.Quanq̃ ea tela texitur, & ea incitaẽ in ciuitate ratio uiuendi ac poſteritati oſtenditur ut eorum ciuium quos noſtri patres non tulerunt ſimiles habere cupiamus. Plautus dixit exordiri telam,pro incipere negocium,Exorſa eſt hæc tela non omnino peſſime mihi.

Multas amicitias ſilentium diremit. XXVI.

Πολλὰς φιλίας ἀπὸ σιγῆς διέλυσεν. Multas amicitias ſilentium diremit.Admonet adagiũ aſſiduo conuictu ac frequentibus alloquiis neceſſitudines ali,intermiſſione & abſentia diſſolui. Meminit huius Ariſtoteles libro moralium octauo. Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γένηται καὶ τὰς φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν, ὅθεν εἴρηται πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. Quod ſi diuturna fuerit abſentia,uidetur & neceſſitudinis obliuionem adferre. Vnde dictum eſt illud multas amicitias ſilentium diremit.Figuratius atq; ob id ipſum elegantius eſt illud Alphii fœneratoris dictum apud Columellam.Bona nomina nonnunq̃ mala fieri ſi nunq̃ interpelles.Ille nomina iureconſultorum more debitores uocat,& interpellare ſubinde creditum repoſcere, Vox autem græca ἀπροσηγορία non ita commode reddi latine poteſt,neq; enim ſimpliciter ſignificat ſilentium,ſed illud ſilentium cum quis non appellat ac ſalutat amicum.

Ad pileum uocare, XXVII.

Ad pileum uocare pro eo quod eſt ad libertatem inuitare ,aut promiſſis ingentibus ſeditionem cõmouere ,prouerbiali figura dixit Macrobius libro Saturnalium primo.Dicet aliquis nũc me dominos de faſtigio ſuo deiicere,& quodammodo ad pileum ſeruos uocare.Metaphora ducta à ueterum conſuetudine,qua ſerui cum ſtatum mutarent ac manumittetentur,capite raſo pileum accipiebant.Vnde eſt illud in Amphitryone Plautina ſub perſona Soſiæ ſerui libertatẽ optantis.Quod ille faciat Iupiter ut ego hodie raſo capite caluus capiam pileum. Martialis libro Epigrammatum ſecundo ad Olum.Totis pilea ſarcinis redemi,hoc eſt rebus omnibus relictis contemptiſq; peperi mihi libertatem.Etenim qui poteſt nihil habere,is nulli ſeruire cogitur eiq; liberum eſt ſuo more uiuere.Atq; ideo ſubiicit,ſeruum ſi potes Ole non habere. Et regem potes Ole non habere.Perſius,Hanc nobis pilea donant.Suetonius in Tiberio.Seruiſq; ad pileum fruſtra uocatis,in Siciliam profugit.Seruius in æneidos octauum refert Feroniam ſeruorum deam haberi,in cuius templo capite raſo ſoliti ſint pileum accipere. Videtur autẽ pileum priſcis inſigne fuiſſe uirtutis ſpectatæ, ut hinc fluxerit mos qui magiſtri doctoriſq; titulo decorãtur,pileũ accipiant.Aulus Gellius noctium atticarũ ſeptimo ſcribit ſeruos eos uenire ſolitos pileatos, quorum nomine uenditor nihil præſtaret.Eius rei Celius Sabinus iureconſultus hanc fuiſſe cauſam ſcripſit,quod eiuſmodi conditionis mancipia inſignia eſſe in uendendo deberent, ut emptores errare & capi non poſſent ,neq; lex uendundi operienda eſſet,ſed oculis iam perciperẽt, quodnã eſſet mancipiorum genus. Eiuſdem muſæ æmulus. XXVIII.

Eiuſdem artis aut diſciplinæ ſtudioſi,eiuſdem muſæ æmuli dicuntur. Vſurpatur apud Aulũ Gellium prouerbii uice. Lolio uictitant. XXIX.

Aenigmate prouerbiali lolio uictitare dicuntur luſcioſi & cæcuciẽtes,quos græci teſte Nonio Myopes uocant.Plautus in milite.Mirum eſt lolio uictitare te tam uili tritico, quid iam? Quia Luſcioſus uerbero.Aedepol tu quidem cæcus haud luſcioſus,Lolium autem Plinius inter frugũ peſtes commemorat,una cum carduis ac tribulis.Virgilius in bucolicis,Infœlix lolium & ſteriles dominantur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

riles dominantur auenæ. Item Georgicon libro primo. Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos Esset rubigo segnisq; horreret in aruis, Carduus, intereũt segetes, subit aspera sylua Lap pæq;, tribuliq; interq; nitentia culta Infœlix lolium & steriles dominantur auenæ. Inest autem lolio peculiare quoddam malum, ut oculis caliginem inducat, id quod indicat Ouidius libro fastorum primo cum ait. Et careant loliis oculos uitiantibus agri. Hinc iocus prouerbialis.

Intus canere. Aspendius citharœdus. XXX.

Qui priuati cõmodi impendio studiosiores essent, ac ferè quicquid rerum ageret, id omne ad domesticam referrent utilitatem, hi prouerbio intus canere, iidem apud græcos ἀσπένδιοι κιθαρῳδοί. i. Aspendii citharistæ dicebantur, M. Tullius in Verrem actione tertia. Atq; etiam Aspendiũ citharistam de quo sæpe audistis, id quod est græcis in prouerbio, quem omnia intus canere dicebant sustulit & in intimis ædibus suis posuit, ut etiam illum ipsum artificio suo superasse uidea tur, Facetissime taxauit Cicero Verris rapacitatẽ, qui intus canentem in intimis ædibus colloca rit, hoc est plus q̃ intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam. Atq; hoc carmẽ hic tribunus plebis, nõ uobis, sed sibi intus canit. Nam ostẽdit Tullius in ea oratione legem tametsi popularis uideretur, haud tamen populi, sed decemuirum utilitati repertam. Porro de Aspendio citharœdo Asconius Pædianus ad hanc ferme sententiam enarrat. Vulgares Citharœdi cum ca nunt utriusq; manus funguntur officio, ita ut dextra plectrum teneant, id quod foris canere ap pellant, siniſtræ digitis chordas carpant, quod quidem intus canere uocant. Difficile autem uisũ est, quod Aspendius Citharœdus faciebat, qui nequaq̃ utraq; uteretur manu, sed omnia id est to tam cãtionem intus & siniſtra tm̃ manu complecteretur, Atq; ita tacito leuiq; modulamine sini stra contactis chordis cantilena peragebatur, ut uox ad citharœdum duntaxat aut proxime assi stentem peueniret. Hinc manasse prouerbium, ut furaces homines Aspendii Citharistæ græcis uulgo dicerẽtur, quod ut hic carminis, ita illi furtorũ essent occultatores. Fatetur Asconius ada gionem etiam in illos apte dici, qui multum inteſtinis suis commodis consulunt præter hone statem. Neq; discrepat interpretamentum, quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in ada gionum collectaneis. Porro Aspendus Pamphiliæ ciuitas est, autore Stephano. Vnde Aspendii dicuntur, apud quos citharœdi hoc artificio præcelluisse uidentur. Ad hoc prouerbium apparet alluſisse Plinium libro xxviii. cap. v. aum ait, Verum id remediis cecinit non epulis.

Spartam nactus es hanc orna. XXXI.

Ἣν ἔλαχες σπάρτην κόσμει. Spartã quam sortitus es orna. Refertur à Diogeniano, Admonet ut quancunq; prouinciam erimus forte nacti, ei nos accõmodemus, proq; huius dignitate nos ge ramus. M. Tullius ad Atticum libro quarto epistola sexta. Reliquũ est σπάρταν ἔλαχες ταύτην κό σμει. Non me hercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idem ad eun dem libro primo, Eam causam quam mihi dicis obtigisse σπάρταν nõ modo nunq̃ deseram, sed etiam si ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia permanebo. Plutarchus in cõmentariolo πρὸς τὸν θυμίασον admonet ut sua quisq; sorte contentus sit, σπάρτην inquit ἔλαχες ταύτην κό σμει. In eundem sensum usurpat in commentario de exilio. Videtur huc pertinere, quod extat in comœdia cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι. Fertur autem Aristophanis nomine Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἁρμόττειν πρὸς τὰ πράγματα, Αὐτῆ ποιεῖν πρὸς ταῦτα ῥᾴδιος ἔχειν. Decet poetam accõmodari mori bus. Atcunq; ad argumenta quæ tractauerit. Neq; non in tẽpore quis usurpauerit, ubi significauit unumquenq; sua fortuna cõtentum esse oportere, ut prouerbium hoc idem sit cum illo τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. In lapicidinas, XXXII.

Εἰς λαπιδίας. In lapicidinas, Similimum est illi, Εσκόρακας καὶ ἐς τὸν μακαρίαν Cum significa camus quempiam è medio tollendum & in rem malam aliquo auferendum. Natum à Philoxe no poeta dithyrambico, qui cum Dionysii tyranni poemata non probaret utpote indocta, in la picidinas ab eo detrusus est. Deinde reuocatus illinc amicorũ precib⁹, ubi denuo Dionysium sua carmina pronunciantẽ audisset surrexit, Et rogatus à Dionysio quid esset rei, respondit satius ac potius esse in lapicidinis uitã degere, q̃ illi⁹ audire poemata, M. Tullius in epistolis Philoxeni ani mum probat qui maluerit in carcerem reduci q̃ assentari tyranno, Lucian⁹ in libello cui titulus de mercede seruiẽtibus, Σὺ δ' ἂν ἐὰν μὴ ἐπαμῇς ἐς τὰς λιθοτομίας τὰς Διονυσίου οὐθὶς ἀφίξῃ, Quod ni tu laudes protinus in Dionysii lapicidinas relegaberis, Plautus in captiui duo, Inde ibis porro in latomias lapidarias. Equi senecta. XXXIII.

Ἵππου γῆρας. Equi senecta, Prouerbium in eos dici solitum qui præclaris rebus gestis in iuuen ta postea q̃ consenuerunt, ad sordidas curas semet abiiciunt, Allegoria sumpta a generosis equis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

qui ſenio facti ſegnes in piſtrinum aut carrum,aut aliud id genus opus detrudũt, olim in precio habiti,dũ uiribus integris eſſent.Plutarchus in libello cui titulus an ſeni ſit adminiſtranda Reſp. Οὐ πανταχοῦ δοξειεν ἂν τὸν καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπάγεσθαι μηδενὸς ἀναγκάζοντος. An nõ is plane uidebitur equi ſenectam,quemadmodum uulgo uocant adiungere nemine cõpellente?

Si tibi amicum,nec mihi inimicum. XXXIIII.

Plato in Theetæo. Ἀλλ' εἰ οὕτως ὦ Θεόδωρέ σοι φίλον ἀλλ' ἐμοὶ ἐχθρόν φασιν οἱ παροιμιαζόμενοι. Si iſtud tibi amicum Theodore,nec mihi eſt inimicum,quemadmodũ prouerbio dicũt,Hoc eſt ſi tibi res placet mihi non diſplicet.Captata eſt autem in figura uocum pugnantia,deinde τὸ ἀμφίβολον φίλου καὶ ἐχθροῦ, quorum utrunq; à perſonis ad res detorquetur,quãquam ad perſonas relata ſunt uſitatiora.Vſus erit quoties alienæ obſequimur uoluntati.

Rana gyrina ſapientior. XXXV.

Plato in Theetæo.Ὅτι ἡμεῖς μὲν ὡσὲν ὡσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γρύνου. Nos illum ob ſapientiã admirabamur. At ille nihilo magis antecellebat prudẽtia q̃ rana gyrina.Equidem legendum arbitror γρυνείου grynea,Eſt em̃ Cryneum Myrenæorum oppidum,ubi cõſentaneum eſt ranam deſpicatiſſimam fuiſſe propter Apollinem,cui peculiariter id animal inuiſum,propter fabulam de ruſticis in ranas commutatis.Eſt autem in eo loco templum Apollini ſacrum cãdido marmore & oraculum uetuſtiſſimũ. Vnde etiam ipſi cognomẽtum gryneo. In puteo conſtrictus XXXVI.

Plato in Theetæo. Τί γὰρ χρῆσθ' ἀφύκτῳ ἐρωτήματι ὃν λεγόμενον οἱ φέαλι συνέχονται.Cur enim utaris inexplicabili quæſtione in puteo quẽadmodum aiunt conſtrictus,Quadrabit in eos qui in anguſtias eas redacti ſunt,ut extricare ſeſe nullo modo poſſint. Non admodum abludit ab illo, ἐν φέατι κωμῳδεῖν.Item illo,Cãtherium in foſſa. In eaſdem anſas ueniſti. XXXVII.

Plato in Phædro, ὦδε γοῦν μὲν ὦ φίλε εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. Quantum ad iſtam rem pertinet.Amice in eaſdem anſas ueniſti,id eſt nihilominus teneris,nec potes effugere quin dicas. Item Ariſtides in communi quatuor oratorum defenſione, Ὡς εἶχεν ἂν πάλιν ὁ καλλικλῆς ἐπ' αὐτὰς λαβὰς ἐπανελθεῖν. Itaq; callicii erat in eaſdem anſas recidẽdum. Quadrat in eum qui ſic irretitus eſt ut quocunq; ſe uertat tenetur nec explicare ſeſe poteſt.

Qui poſſim ab hoc epulo abeſſe? XXXVIII.

Plato in Phædro, πῶς γὰρ οἷός τ' ἦν θειαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι. Qui poſſim ab hoc epulo abſtinere? De re uehementer ſuaui atq; expetenda,quod genus eſt feſtum aliquod conuiuium. Alluſum opinor ad eam fabulam qua tradunt Palladam iracunde tuliſſe,quod cum reliqui dii adhibiti eſſent ab Oeneo ad ſacrum epulũ ſola fuiſſet prætcrita,ſolaq; domi ſederit ſecũ ſtomachans quod nihil ex illo nidore ſentiret. Qua de re meminit Lucianus in lapithis,item in libello de ſacrificiis. Dulcis cubitus XXXIX.

Γλυκὺς ἀγκών. Dulcis cubitus,Abominantis eſt ſermo,aut cum aliud dicimus,aliud ſentientes, Plato in Phædro.Γλυκύς ἀγκὼν ὦ φαῖδρε λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν νεῖλον ἐκλήθη ἡ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν μάλιστα ὁρῶσι λογογραφίας καὶ καταλήψεως συγγραμμάτων, Num Phædre fugerat te, quod dulcis cubitus à lõgo illo qui in Nilo eſt cubitu dictus eſſet,Quinetiam præter cubitum illud fugit te,quod qui rerum ciuilium ſunt peritiſſimi,conſcribendarum orationum,ac poſteris relinquendarum ſunt cupientiſſimi? Hactenus Plato.Ancon autem Nili pars eſt in qua nauigantes plurimum & ſudant & periclitantur.Vnde prouerbio dicebant. Κατ' εὐφημισμὸν γλυκὺς ἀγκών.i.dulcis cubitus,quaſi deprecantes eius loci diſcrimina.Id autem perinde ualer quaſi dicas Εὐφήμα φώνει, bona uerba,Aut bene ominata loquere.Sunt qui è comico Platone natum exiſtimẽt.Is in fabula cui titulus Phaon ſenem facit amantem tibicinam,atq; hæc loquentẽ. Ὦ χρυσοῦν ἀνάθημα ὦ θῆσιν ἐμοῖσι ξυφοροῖσι ῥόθοις ὦ γλυκὺς ἀγκών. Suidas ſcribit anconem Carthaginenſibus uocari domiciliũ obſcurum ac profundum,in quod conici ſolent ſi quibus indignaretur tyrannus,Præterea ſumma montiũ iuga ancones uocari.Deniq; præter alia gurgitem ac tumorem fluminis circa ripas propter anfractum & annis repercuſſum anconẽ dici à cubiti figura ni fallor ducta ſimilitudine,quod quibuſdã locis ripa excurrat,promineatq; ſpecie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot anconis inditum eſt uocabulum,ut Anconi Picentinorum ciuitati,teſte Stephano. Item Ouidius libro tranſformationum ultimo.Et ſpiſſi littoris ancon ut quidã legunt,Valerius argonauticon libro quarto.Quid memorẽ,quas iris aquas quas torqueat ancon,Vnde non abſurde κατ' ἀντίφρασιν, quis acceperit ſicuti placet Zenodoto.Nam alii putant per exclamationem dictum.

Eos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Bos ad præſepe. XL.

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. Bos ad præſepe,in emeritos dici conſueuit,quicq; iam ob ætatem ocio uitæq; molliori indulgent,Effertur & ad hunc modum βοῦς οὐ αὐλίῳ,Bos in ſtabulo, Congruit in eos qui nullis honeſtis negociis exercentur,ſed turpi ocio atq; abdomini ſeruiunt,Philoſtratus in caſſandra, Αλλ' ἐν μειρακίοισ νῦ γωμίοισ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. Verum inter adoleſcentulos ac mulierculas bos ad præſepe, De Agamemnone loquitur uoluptariam agente uitam. Effertur item ad hunc modum, Βοῦς δ' αὐλίῳ γέρων. Bos in ſtabulo ſenex. Rurſum hoc modo. Βᾶσ' ἐν αὐλίῳ κάθη Bos in ſtabulo deſides. Ne genu quidem flexo. XLI.

Οὐδὲ γόνυ κάμψασ. Ne genu quidem flexo. Philoſtratus in antæo, καὶ οὐδὲ γόνυ φασὶ κάμψας ἀποδύεται πρὸς τὸν ἀντίπαλον. Ac ne genu quidem curuato aduerſus Antæũ exuitur. Idẽ in Herode. Ενταῦθα ἔφη γόνυ κάμψωμεν. Poſt hac inquit genu flectamus. Dictum eſt autem ἐπὶ τοῦ ὀλιγίστου. pro eo quod eſt ne tantulum quidem, Etenim qui iam incipit ad quietem componere ſeſe, primum genu flectit. Itaq; perinde ualet. οὐδὲ γόνυ κάμψας, quaſi dicas citra reſpirationem, ſine omni intermiſſione. Quo properas, Num ad ephebum. XLII.

Philoſtratꝰ in uita Apollonii, ὅτε κιλίκιος λόγος ἀπὸ ξέχεις ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; ἐπ' ἐκείνῳ τε ἐλέγετο καὶ παροιμιώδη τιμὴν ἔχει. Ac Cilicibus celebratum dictũ quo curris, num ad ephebum: De illo quoq; ferebatur, adagiiq; uim obtinebat. Parum liquet quid ſibi uoluerit Cilicum illud adagium niſi forte ſumptum eſt ab Apollinis oraculo, ad quod undiq; feſtinabatur, Fingebatur aũt imberbis Apollo quemadmodum & Bacchus. Et puero perſpicuum eſt XLIII.

Καὶ παιδὶ δῆλον. De re ſupra modum perſpicua cõfeſſaq;. Vtitur & Plato quodam in loco & Philoſtratus in uita Apollonii. Finitimum illi quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, uel cæco perſpicuum. Ne in melampygum incidas. XLIIII.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ ἐπιτύχοις. Ne in melampygum incidas, in laſciuos & iniurioſos homines quadrat. Eſt autem comminantis ne quando incidant in eum qui malefactorum pœnas de eis ſumat. Vtitur hoc adagio Philoſtratus in Apollonii uita libro ſecundo, καὶ ἴσως ἦν τὸ μὴ λαμπύγῳ τυχεῖν. Et hoc fortaſſis erat in melampygum incidere. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, καὶ μυρωνίδησ ἦν ζακὸς ἀντεῦθεν, μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. Et Myronides enim erat, hirſutus illinc, melampygus hoſtibus omnibus, Melampygum dixit quaſi uindicem ultorémq;. Porro melampygus græcis ſignificat eum qui nigro ſit podice, quo quidem cognomẽto notatus eſt Hercules, cp eam corporis partem non Lydorum more uulſam neq; cãdidam, quemadmodum effœminati ſolent, ſed nigris pilis hirſutam ac ſyluoſam haberet, Nam græci quemadmodũ molles & imbelles fractoſq; deliciis πυπάργους καὶ λευκοπύγους appellant, itidem è diuerſo fortes ac ſtrenuos μελαμπύγους uocare conſueuerunt, ut autor eſt Lycophronis interpres. Idem oſtendit parœmiam ad hunc quoq; modum efferri, οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας. Nondum in melampygum incidiſti. Prouerbium ex huiuſmodi quadam hiſtoria natum exiſtimant, quam partim ex Suida partim ex Gregorii Nazanzeni enarrationibus adſcribemus. Olim duo quidam fratres erant omni genere maleficiorum paſſim in omnes debacchantes, unde & ex morum atrocitate nomina repererũt. Nam alter Paſſalus dictus eſt, alter Achemon, ſiue (ut alicubi legitur) Acmon Hos mater nomine Sennonis ubi uideret atrocia facinora paſſim patrãtes iuſſit cauere, ne quando in melampygum inciderent. Euenit deinde ut Hercules aliquando ſub arbore quadam dormiret, armis in eandem reclinatis, Acceſſerunt Cercopes ſiue Perperi fratres, utrũq; enim ſcriptũ inuenitur, & Herculem dormientem ſuis armis aggredi tentarunt, Ille protinus ſenſit inſidias & correptos ac uinctos de claua à tergo ſuſpendit leporum ritu atq; ad eum modum geſtabat. Illi pendẽtes capitibus deorſum demiſſis, cum Herculis poſticum nigris pilis horridum atq; hiſpidũ uiderent, materni moniti memores ſuper hac re inter ſeſe confabulabantur. Quod ſimul ac audiſſet Hercules hoc cognomine delectatus, & in riſum effuſus, eos uinculis ſolutos dimiſit, Notat hanc hiſtoriam Plutarchus in libello de diſcrimine amici & adulatoris, cũ ait Herculem Cercopibus fuiſſe delectatum. Idem in libello de puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænigmata, Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, Non guſtanda quæ nigra ſint cauda, Atq; hunc in modum interpretatur abſtinendum à conuictu mortalium atrorum & improborum. Quanq; hoc à prouerbio diuerſum. Noctuinum ouum. XLV.

Γλαυκέιον ὠὸν. Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu prouerbii loco, nec explicatur tamen. Fortaſſis antiquitus abſtemium, & à uino abhorrentem hoc adagio ſignificabant, Philoſtratus enim in uita Apollonii libro tertio de ouo noctuæ rem oppido q̃ pro

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

digioſam refert,Itaq; ſatius eſt ipſi⁹ referre uerba, Τὴν γλαῦκα inquit χρὴ ἐσφυλάττειν ἃ νεοττιάς καὶ τὰ ὠὰ κατάσαντα δοῦναι μασᾶσθαι τῷ βρέφει, συμμέτρως ἑλάντας ἐὰν δ' βρώσεταί τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. Obſeruandum ubi loci niduletur noctua, deinde oua ſubducere oportebit, eaq; mediocriter cocta infanti manden da dare, Quod ſi quid ex his ederit prius q̃ deguſtarit uinum, inſeretur illi uini odium, adeo ut in omnem uitam q̃ maxime ſobrius ſit futurus, Aelianus libro de naturis animãtium primo fabu lam refert paulo magis etiam q̃ hæc eſt anilem, Eam quoq; præſtiterit ipſius autoris recẽſere uer bis, Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ὠὰ νυκτερίδας ἀμυνόνται πάνυ σοφῶς· αἱ μὲν προσβάλλουσι ἀνεμιαῖα δρυάζονται καὶ ἄγονα αὐτα. Οὐκοῦν ὁ ἰδὼν θύρις φάρμακον, ἐκεῖνό ὅτι πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὖθις γευσάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. Ciconiæ noctuas oua ſua perdere ſolitas arcent miro ingenio, Nam hæ contactu reddunt ea ſub uentanea ſteriliaq;. Remedium igitur aduerſus hæc illud adhibent, Platani frondes in nidum cõ uehunt, quas noctuæ poſtea q̃ contigerint torpeſcũt, ita ut iam nocere nõ queant, Hactenus Aeli anus, Sunt qui negent noctuinũ ouum inueniri, Prouerbium itaq; quadrabit uel in hominem ni hili, nulliuſq; frugis iuxta fabulamentum Aeliani, uel in rem raram inuentu, iuxta horum ſenten tiam.

Amazonum cantilena. XLVI.

Ἀμαζόνων ᾆσμα. Amazonum cantilena, in delicatos ac laſciuos, Philoſtratus in Apollonii ui ta libro quarto apud Athenæum ni fallor, Μειράκιον τῶν ἀβρῶν οὕτως ἀστεῖος νομιζόμενον ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν ἀμαζόνων ᾆσμα. Adoleſcens de numero molliũ uſq; adeo laſciuus habitus ut aliquando amazonum quoq; fuerit cantio, Quid autem ſibi uelit Amazonum cantio, fateor mihi nondum ſatis compertum apud idoneos autores, Niſi ſi cui placet ut accipiamus, Amazo nes ludibrii cauſa in molles uiros cantilenas ſolere celebrare, Quod ſi fas ſit mutare ſcripturam mihi nequaq̃ diſpliceat, ut pro ἀμαζόνων μαζονόμων legamus, Sic enim appellãt ferculum illud quo cibi inferuntur in conuiuium. Mos autem erat antiquitus ut epulæ lautiores tibicine præce dente inferrentur ut acipenſer, Horatius in extrema ſatyra, Namazono pueri magno diſcerpta ferentes, membra gruis.

Tantali horti. XLVII.

Ταντάλου κῆποι. Tantali horti, De bonis quibus tamen frui non liceat, aut de his quæ uidean tur aliquid eſſe cum nihil ſint, Philoſtratus in uita Apollonii libro quarto, τοὺς ταντάλου ἔφη κήπους εἰσῆτε ὡς ὄντων οὐκ ἐσῶν. Tantali hortos uidetis inquit eſſe cum non ſint, Nota eſt fabula de Tantalo apud inferos ad aquam ſtante, & pomis in caput imminentibus cũ ſitiens interim atq; eſuriens neutrum poſſit contingere

Res ſacra conſultor. XLVIII.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, Conſultor res ſacra, Zenodotus ex Epicharmo refert, Senſus eſt adagi onis plurimum utilitatis adferre bene conſulentem, aut religioſe pure ac dandum conſilium his quibus eſt opus. Plato in Theage. Ἀλλὰ μὴν ὡ δημόδοκε καὶ λέγεταί γε σύμβολον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. Quin illud etiam dicitur Demodoce conſultorem rem eſſe ſacram, Effertur & ad hunc mo dum, ἱερὸν ἡ συμβουλή, Res ſacra cõſilium, Extat inter græcas ſententias hic ſenarius, ἱερὸν ἀληθῶς ἔστιν ἡ συμβουλία. Res eſt profecto ſacra conſultatio.

Ante myſteria diſcedere XLIX.

Ἀπέραια πρὸ τῶν μυστηρίων. Ante myſteria diſcedere, eſt re nondum abſoluta ſubducere ſeſe, Sumpta metaphora a ſacris in quibus profani iubebantur abire, cum iam eſſent peragenda my ſteria, initiati manebant, Plato in Menone, Εἰ μὲν ὥσπερ χθὲς ἔλεγες ἀναμᾶσθαί σοι ἀπιόναι πρὸ τῶν μυστηρίων ἀλλ' ἐπιδεδειμένους τε καὶ μυηθέντα, Niſi quemadmodum heri dicebas tibi fuerit an te myſteria diſcedendum, uerum ſi & permaneas & myſteriorum particeps fias, & cætera quæ ſe quuntur.

Ex uno multa facere. L.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖσθαι. Ex uno multa facere prouerbio dicebantur qui rem quampiam mi nutim ſecabant, Quadrabit & in eos qui idem aliis atq; aliis modis uariãt, ut non iam unum ſed plura uideantur, Plato in Menone, καὶ πάνυ πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός, ὅπερ φασὶ τοὺς σωτηρίους τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. Ac parce ex uno plura facere, quo dicto taxant eos qui rẽ quampi am undecunq; comminuũt. Narratur apud Titum Liuiũ non illepida fabula, de caupone quo dam, qui ſuis unius carnes tam uario coctas apparatu proponebat, ut dux Romanus admiratus rogaret, unde nam media bruma ſuppeteret tanta uenatus copia. Tum arridens caupo, confeſ ſus eſt, eas omneis ciborum ſpecies, ex uno ſue domeſtico confectas fuiſſe. Neq; ſecus iſti faciũt inquit, qui cõmemorandis uariis & horrẽdis nominibus nos territãt. Cũ hæc omnia una gens ſit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Iouis Corinthus. LI.

Ο Διὸς κόρινθος, Iouis filius Corinthus. In eos dici ſolitum qui ſemper eadem aut dicunt aut faciunt. Pindarus in Nemeis, ταὐτά γε δὶς τεθράκιστ' ἀμφολέγειν ἀποθεία τελέθει τέκνοισιν ἀτε μαψυλάκας Διὸς κόρινθον. Negat ſe uelle iterum atq; iterum eadem iterare, perinde quaſi pueris nugas narraret Διὸς κόρινθον, Nam μαψυλάκας eum ſignificat qui fruſtra nugas effutit, Interpres hoc loco fabulam adfert ad prouerbium hoc, meo quidem animo non multum pertinétem, tamen adſcribam. Aletes inquit conſuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorum imperio potiri poſſet. Reſponſum eſt tum illum potiturum cum quiſpiam illi glebam daret aut ruder, idq; die multarum coronarum, Nam id addidit. Itaq; Corinthum profectus, panem ab ruſtico quopiam petiit, is glebam porrexit. Senſit ille iam perfectum oraculum, animūq; ad capeſſendum imperium adiecit. Parētabatur eo die manibus, eamq; ob cauſam cum plæraq; ciuitas in monimentis abeſſet, accedens reperit Creontis filias, iam paciſcentes de imperio. Harū natu minimæ perſuadet ſi uelit adiutare, ſe ſimul atq; principatum eſſet conſecutus illam ductu rum uxorem. Illa imperii cupiditate prodit ciuitatem, ac portis apertis Aletem admittit. Is itaq; victor Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigiſſet. Deinde ſubtexit aliam fabulam, cum aliorum interpretamento fere conuenientem. Ea eſt huiuſmodi. Olim Megarenſes Corinthiis erant uectigales. Cæterum cum illorum imperium inſolentius grauatim ferrent, ac defectionem pararent, miſſus eſt legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebē Megarenſem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac uociferans intonuit, Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς κόρινθος, Non feret Iouis filius Corinthus. Id ubi ſæpius iteraret, concitatus populus ſuccla mare cæpit, feri fieri Iouis Corinthum, ſimulq; legatum expulerūt. Erat autem Corinthus hic Corinthiorum rex Ioue prognatus, tametſi Pauſanias in Corinthiacis negat ſe apud autores ſerios reperiſſe Corinthum Iouis fuiſſe filium, ſed uulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Ariſtophanes in ranis, τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα ἀλλ' ἢ Διὸς κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι. Verba ſunt miniſtri Bacchi, παιθολογίαν notantis qui dixerat Ἀρσις ἀμ αὖθις ὥσχε παῖ τὰ στρώματα. Hæc rurſus iterū tolle miniſter ſtromata. Idem in cōcionatricibus, Οτε δὴ δ' ἀνασκοπουμένους ἐφαίνετο Ο Διὸς κόρινθος. Vbi denuo conſyderantibus Iouis apparuit Corinthus. Philoſtratus in Antipatro ſophiſta, Ωθοῦντων ἢ αὐτὸν τῶν συνόντων ἐς τὸν πάμον καὶ Διὸς κόρινθον καλουμένων τὸν ἀντίπαλον. Vſurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus Ἐς κράμβην. Neq; ſolum uti licebit, cum eadem iterum atq; iterum dicūtur, uerum etiam cum in eodem negocio nimium aſſidue perſiſtitur. Veluti ſi quis cibum ſemper eundem apponat, aut ſi quis ſemper ſtudiis literariis incumbat, aut aſſidue uenetur, ut hinc iam oboriatur ex aſſiduitate ſacietas recte dicemus Ο Διὸς κόρινθος. Moleſtum eſt enim quicquid perpetuum, uel Pindaro teſte. Ἀλλὰ γὰρ ἀνάπαυσις ὲν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλη ἢ τὰ τόρπ' ἄνθεα ἀφροδίσια. Verum enim uero intermiſſio in omni negocio iucunda, Accipit autem ſacietatem & mel & amœni floſculi uenerei, Illud admonitu non inutile dixerim. Prouerbiū biſariā accipi poſſe. Nam & hoc oſtendit interpres Pindari, uel cum eadem iterantur ſæpius, uel cum hi qui imperio magnifice loquunt, minantq; ferociter, poſtea timide fugiunt, id quod euenit legatis Corinthiorum qui cum ſæpius illud intonuiſſent in cōcione, Δικαίως σωθήσει ὁ Διὸς κόρινθος, ἐμὲ λάβοιτο δίκας παρ' ὑμῶν. Merito ſuſpirabit Iouis Corinthus, niſi pœnas ſumpſerit de uobis, poſtea cum ad manus eſſet uentum ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accommodari poſſe, tum ad rē tū ad perſonam. Ad rem hoc pacto, iam milies audiui. Non poſſum diutius ferre, τὸν Διὸς κόρινθον. Ad perſonā, Vt ſi quis hominē eadem ſemper inculcantem, τὸν Διὸς κόρινθον appellaret, Indicat & hoc interpres Pindari.

Teſtulæ tranſmutatio. LII.

Ὀστράκου μεταστροφή. Teſtulæ conuerſio. De rebus repente in diuerſum commutatis. Lucianus in apologia, μετὰ τῶν ὠῶν μιᾷ θῷ σωόντων ἅπαντα ἐκλαδόμενος. ἐστράκου φασὶ μεταστῆσαι δοκῶν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν οὕτω μεταφανῆ καὶ πειθόλεπτον ἐνήνοχε. Deinde oblitus omnium teſtula ut aiunt tranſmutata, uolens ipſe ſemet in ſeruitutem uſq; adeo manifeſtariam & inſignē coniecit. Incertum utrum ſumpta ſit metaphora à ludi genere quodam, quem oſtracinda græci uocant, Hunc innuit Plato in amatoriis. Iulius Pollux deſcribit libro nono, An ab oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur in hoc repertum, ut per id ciues qui uel opibus immodicis, uel nobilitate, uel gloria, uel alia quauis inſigni uirtute, multitudinis inuidiam in ſe prouocaſſent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Ariſtides non aliam ob cauſam niſi quod moleſtum eſſet populo, iuſti cognomen illi uulgo tri

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

butum,Ferebatur autem oſtraciſmus ad hunc modum,Oſtraci id eſt teſtulæ uiritim in comitiis dabantur,In eis quem quiſq; uellet urbe cedere literis inſcriptis indicabat, hos deinde omneis in fori locum quendam cancellis circunſeptum deportabãt,Porro magiſtratus quibus hoc datum erat negocii,primum uniuerſos recenſebãt,qui niſi plures ſex millibus fuiſſent nihil cõficiebatur Deinde ſemotis uniuſcuiuſq; calculis is qui pluribus calculis damnatus erat,ad decennium in exilium ire iubebatur,Ita tamen ut illi liberum interim eſſet fructus ſuos accipere.Erat itaq; oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio,ſed uulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. Antiquatus eſt autem hic oſtraciſmus, ejecto per hũc Hyperbolo quopiam homine contempto atq; humili Huiuſmodi ferme referuntur à Plutarcho in uita Ariſtidis,Ab hoc igitur oſtraciſmo quoniam magna uulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præſtantiſſimi cuiuſq; ciuis fortunam commutabat,non abſurde uideri poteſt ductum adagium,De luſu oſtracorum Iulius Pollux in hunc fere modum tradit,Pueri ducta in medio linea,duas in partes ſeſe diſtribuebant,quarum altera intra oſtracum altera extra dicebatur,Deinde mittẽte quopiã ad lineam teſtam,utri us partis ſuperior extitiſſet aliquis,hunc inſequebantur,qui illi adhærebãt,reliquis in fugam conuerſis,Cæterum è fugientibus qui comprehenſus eſſet,is cõſidebat aſinus dictus,Teſtaq; proiecta dicebat nox dies.Nam interior teſtæ pars pice ſublita erat,quæ nocti reſpondebat,Hoc autem luſus genus appellabatur Ὀστράκου στρεπτόν. Teſtæ conuerſio.

Alterum pedem in cymba Charontis habere LIII.

Extremæ decrepitæq; ſenectæ homines,etiam hodie uulgo dicunt alterum pedẽ in ſepulchro habere.Nec hinc abhorrent quæ ſcribit Lucianus in apologia, Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ ἀμαχῷ γενόμενον τὸν μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῇ πορθμείῳ ἔχοντα.Qui iã ſit æaco ipſi uicinus,quiq; iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat.Idem in ſectis, καὶ ὃν ἕτερον πόδα φασὶν ἐν τῇ σορῷ ἔχων. Et alterum pedem ut aiũt in tumulo habens.Plutarchus in commentariolo de puerorum inſtitutione notat ſenes uulgato cõuicio uocari ſolere κρονολόφους καὶ σποδοδαίμονας q̃ iam ætate deſiperent,& foſſæ confines eſſent,magiſq; buſtuariæ laruæ q̃ homines, Plautus Acherontium ſenem dixit.Terentius Silicernium & capularem dixit neſcio quis.

Cauam arabiam ſerere. LIIII.

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν.Cauam arabiam ſerere.Pro fruſtra ſudare aut in re perdifficili,nec admodum frugifera operam ſumere,Lucianus in apologia, Ὡς τῷ κοίλην ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν.Vt cauam arabiam ſerere aggrediatur.Significat autem paluſtrem Arabiæ partem, neq; idoneam ſementi.Plutarchus, Διὰ τῆς ἀσβολεχίας, τῶν μὴ πρὸς τὰς ἀσίας δυκαταφόρων ἄπονον ἔνιοι δὲ σῶρμα λέγουσιν τῶν ἢ ἀσβολέχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἀλιαρώτατός ἐστι. Aiunt enim ſterilem eſſe ſationem humilium Aſiæ regionum,at loquaculorũ oratio inutilis eſt atq; infrugifera

Lynceo perſpicacior. LV.

Lyncei perſpicacitas in prouerbium abiit,Plinius naturalis hiſtoriæ libro quarto capite decimo Nouiſſimam inquit lunam primamq; eadẽ die,nullo alio in ſigno q̃ in ariete conſpici,id quoq; paucis mortalium contingit,Et inde fabula cernendi Lynceo,Sunt qui tradãt Lynceum primũ reperiſſe fodinas metallorum æris argenti auri,Et hinc uulgo natam fabulam,quod ea quoq; uideret q̃ ſub terra forent,Teſtis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epiſtola quadã Ariſtophanes in Pluto. Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ λυγκέως, Faxo ut uideas uel Lynceo ipſo acutius, Lucianus Hermotimo. Σὺ δὲ ἴσως ὃν λυγκέα ὑμῖν διδόρκας καὶ ὁρᾶς τὰ ἔνδον ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου. Tu uero nobis ipſo etiam Lynceo perſpicacior es,qui ſicuti uidetur per pectus ipſũ quæ ſunt intus cernis.Idem in Icaromenippo.Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεύς τις ἅπαντα διαγινώσκεις.Qui nũc repẽte quaſi Lynceus quidã effectus cũcta diſcernis? Horatius in prima epiſtola ad Mœcenatem.Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus.Non tamẽ id circo contemnas lippus inungi.Apollonius in argonauticis ſcribit hunc Lynceum uſq; adeo fuiſſe perſpicacem,ut etiam terram ipſam oculorum acie penetraret,quæq; apud inferos fierent perui deret. Λυγκεὺς δὲ καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο Ὄμμασιν ἠέ ἑτέων γε πολὺ κλέος ἀνέρα κεῖνον Ῥηϊδίως καὶ νόῳ κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. At miro uiſus pollebat acumine Lynceus, Si modo uera eſt fama uirum quæ prædicat illum Perfacile inſpexiſſe ſub altis condita terris. Pauſanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao uita defuncto regni ſucceſſionem ſuſcepiſſe.

Quod in animo ſobrii,id eſt in lingua ebrii. LVI.

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος,'Quod in corde ſobrii,id eſt in lingua ebrii,prouerbialis ſententia quam refert in collectaneis Diogenianus, Vſurpat Plutar-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

chus,idq; prouerbii nomine in libello cui titulus περὶ ἀδολεσχίας,Nec prætereundum illud Herodoticum, οἴνου κατιόντος ἐπιπλόουσιν ἔπεα. Subsidet ne uino supernatant uerba.

Virgultea scaphula Aegæum transmittere LVII.

Ἐπὶ ῥίπος τὸν Αἰγαῖον διαπλεῦσαι,Virgulto ægæũ transmittere, in eos dicitur qui rem supra modum arduam leui opera conficere tentant,Lucianus in sectis,Ἐπὶ ῥίπος ὡσὶ παροιμία φησὶν τὸν Αἰγαῖον ἢ Ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας.Virgulto quemadmodum prouerbio dicitur,Aegæum aut Ionium mare transmittere cupientes,Citatur hic senarius à Suida,Extat autem apud Aristophanẽ in pace. κόρδυς ἔκκρι κἂν ἐπὶ ῥίπος πλέοι,Causa lucelli nauiget & in uimine, Taxat Simonidem tanquam lucri cupidiorem,quod ad quæstum scriptitarit carmina, Porro ῥὶψ uimen est flexile aut ramus salignus παρὰ τὸ ῥίπτω, uidelicet quod inflectatur ob lentitudinem,Citatur & hic Σὼ τῷ θεῷ πλῶ κἂν ὠὴ ῥίπος πλέοι. Quisquis secũdo nauigarit numine,is uel saligno nauigarit uimine,Extat & hic inter sententias prouerbiales,citatus item ab Aristophanis interprete, θεοῦ θέλοντος κἂμ ὠὴ ῥίπος πλέοις, Deo fauente nauiges uel uimine.

Phœnice uiuacior. LVIII.

Lucianus in sectis, Ην μὴ φοίνικος ἔτη βιώῃ, Ni phœnicis annos uixeris,de phœnicis uiuacitate diximus alibi,Cuius etiam raritas prouerbio fecit locum.

Cum plurimum laborauerimus eodem in statu sumus. LIX.

Lucianus in sectis, καὶ κατὰ τὴν παροιμιαζομένους πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμὲν, At iuxta prouerbium cum multum laborauerimus,itidem ut antea sumus,De frustra laboratibus,Quod euenit his qui post diuturnum studium nihilo reperiuntur eruditiores,post longam negociationem nihilo ditiores. Aquam in mortario tundere. LX.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήττειν,Aquã pistillo tũdere,Lucianus in sectis, Ὡς πρὸς ἔστις ἐς ὄλμον ὕδωρ γχέας ὑπέρωσι δηρὸν πλήττοι, Tãq; si quis aquã in mortariũ infusam ferreo pistillo tũdat,Quadrat in eos qui laborant inaniter,siquidẽ aquã si quis uel seculo cõtundat,nihil aliud erit q̃ aqua.Lucianus in sectis,Οὐκ εἰδὼς ὅτι ἂν ἀποβάλῃ φασὶ τοὺς ὤμους πλήττων ὕδωρ ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. Ignarus quod etiã si humeros ut aiunt uerberando decutias,tamen aqua manet aqua,Suidas ad hunc effert modum, Ἀναπολεῖς τοὺς ὤμους ὕδωρ πίνων, ὁμοίως ὕδωρ μένει, Perdis scapulas aquam pinsens,Aqua tamen æque aqua manet,Quantũuis doceas ὄνον λύρας,quantumlibet admoneas stupidum sui similis esse pergit. Gnomon & regula. LXI.

Quod est in re quapiam præcipuum & ad quod unum reliqua omnia conferuntur regulam & gnomonem prouerbio uocabant.Lucianus in harmonide,Ὅτι τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων φασὶ καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων.Quod est caput omnis uirtutis gnomon ut aiunt & recta regula,Idem in Scytha,Οὗρος σοι ἑλληνικὸς κανών,Hic tibi græcanica regula. Item in sectis Τοῦτόν κανόνα καὶ σάθμην ἀκριβῆ τοιούτων.Hanc regulam & amussim certissimam rerum eiusmodi. Caput. LXII.

Eiusdem formæ est cum præcipuam negocii partem aut autorem rei caput uocamus. Terentius in Adelphis.Te esse huic rei caput.Exempla tum apud græcos scriptores, tum apud latinos passim obuia sunt,Eũdem in modum & arcem dicimus rei cuiuspiam,Aristoteles in præfatione rhetoricorum ad Alexãdrum, Ὡς ἀκρόπολίς ἐστι σωτηρίας. Quoniam incolumitatis arx est.Plato de legibus libro primo, Κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν ξοφήν. Caput eruditionis censemus rectam educationem.Plautus in asinaria.Ego caput huic argento fui hodie reperiũdo Ego pes fui.Quin nec caput nec pes sermonis apparet.

Somnium. LXIII.

Rem futilem inanem & nihili somnium prouerbio dicimus.Terentius in Adelphis. De argẽto somnium, In eadem fabula ille futilis somnium, Lucianus in harmonide, Πάντα ἐκεῖνα ὑπνηνέμια ὀνείρατα φασὶ καὶ ἐπῶν σκιαί.Oía illa subuẽtanea somnia sicut aiunt & uerborum umbræ, Idẽ in dialogo Nirei & Thersitæ & Menippi.Ὀνείρατα μοι λέγεις, Sõnia mihi narras. Plautus in captiui duo.Hic uigilans somniat. Nec epicureos talia fabulãtes audiuit. LXIIII.

Lucianus in libello cui titulus quomodo conscribenda sit historia, Οὔτε τὸ λεγόμενον ἂν εἴη, τῶν ἐπικουρείων τὰ ῥιῶτα μυθολογούντων ἀκούσας.Qui neq; epicureos quemadmodum dicitur eiusmodi fabulantes audierit.Videtur fabulosa ridiculáq; epicureorum philosophia in uulgarem abiisse iocum,ut qui rem adferret præter modum absurdam dictu,ne ab epicureis quidem eam audisse diceretur.Nam uidentur anilibus deliramentis similia,quæ tradunt huius factionis philosophi de Atomis parentibus omniũ rerum,de mundis innumerabilibus,Iidẽ in uoluptate

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

corporis finem boni conſtituunt. Nunquid & Saul inter prophetas. LXV.

Libro regum primo capite decimo refertur huiuſmodi prouerbium, Nunquid & Saul inter prophetas. Natum à Saule, qui cum in prophetarum cœtum incidiſſet, ſubito & ipſe diuino furore correptus uaticinari cœpit, Id admirantes qui Saulem antea cognouerant, inter ſe dictitabãt, quid accidit Sauli. Num & Saul inter prophetas? Ea uox deinde uerſa eſt hebræis in prouerbium Eſt autem apud illos iambicus dimeter quemadmodum teſtãtur eius periti linguæ. Finitimum illi. καὶ χόρχορος ὁ λαχένοις καὶ τὸ ἐν φακῇ μύρον.

In foribus urceum. LXVI.

Ἐπὶ θύραις τὼ ὑδρίαν. In foribus aqualem, nam hoc uerbo uſus eſt Plautus. Ariſtoteles libro rhetoricorum primo. Τὸ δὲ τέλος ἀγαθὸν ὅθεν ταῦτα εἴρηται καὶ δέδεικται θύχωλὴν πρίαμον ἢ ἄχρόν τοι λῆρόν τε μένδην καὶ ἡ παροιμία λέγει ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, Finis autem bonus. Vnde illa dicta ſunt. Et laudem Priamo. Præterea turpe diu manſiſſe, Iam uero prouerbium etiam illud in foribus urceum interpres quiſpiam ait ſignificari rem contemptam ac uilẽ, Negliguntur enim quæ paſſim ſunt obuia, quæq; facile quibuſlibet contingunt, itaq; urceum in foribus poſitum nemo ſtudet tollere, procliue enim. Verum uniones in ſcriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, ait rubum ultro hærentem negligi ac præteriri, uineam oleaſq; expeti, recenſens hanc ſententiam, οὐ γὰρ ἀρετέον πάντως ἀλλ' ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. Non eſt tollendum, quod admodum facile conſequi licet. Porro prouerbium imperfectum ac mutilum uidetur. Quando quidem Ariſtoteles ad eum modum plæraq; refert, tanquam alioqui per ſe ſatis nota.

Haud quaq; difficile Athenienſem Athenis laudare. LXVII.

Ariſtoteles libro rhetoricorum primo, ὥσπερ γὰρ ὁ σωκράτης ἔλεγεν οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθήναις ἐπαινέσαι. Quemadmodum enim dixit Socrates haud difficile eſt Atheniẽſes Athenis laudare. Citat idem eodem in opere de proœmiis agens. Haud quaq; eſſe difficile Athenienſes laudare apud Athenienſes, uerum apud lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexemo Platonis, idq; in adagionis locum ceſſit. Dictum eſt autem propter encomia orationeſq; Panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis qui fortiter oppetiiſſent in bello, in quibus quoniã plurima dicebantur in laudem populi Athenienſis, pronis auribus audiebantur, propterea quod ſuis quiſq; laudibus fauet. Exigua res eſt ipſa iuſticia. LXVIII.

Ariſtoteles libro rhetorices primo, Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν εἶναι. Vnde etiam aiũt ipſam iuſticiam exiguum quiddam eſſe. Quo prouerbio ſignificabant, non multum adferre momenti ſi probus ſis, niſi talis etiam habearis, & opinionem longe plus ualere q̃ rem ipſam. At quãto melius Aeſchylus apud Plutarchum de Amphiarao. Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει, βαθείαν αὔλακα λῆμα φρενὸς καρπούμενος. Neq; enim uideri at eſſe uir cupit optimus, Mentis profundæ teſtimonio fruens. Rectius Socrates, admonens ut talis quiſq; ſit, qualis haberi uelit. Modeſtius Euripides in Oreſte probans opinionem, ubi res ipſa non abeſt tanquam optimo proximum, Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν κἀν ἀληθείας ἄπῃ. Res ipſa ut abſit optima eſt opinio. Itidem Terentius in Adelphis. Si tibi iſthuc re ipſa non dolet, at ſimulare certe eſt hominis,

Occaſione duntaxat opus improbitati. LXIX.

Ariſtoteles libro rhetoricorum ſecundo. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν ἢ φίλων, ἢ ποιησάντων κακῶς, ἢ μελησάντων, ἢ αὐτοὶ ἢ προγόνους ἢ ὧν κήδονται ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δέεται μόνον ἡ πονηρία. Aut aduerſus quos occaſionem habẽt, ſiue progenitorum nomine ſiue ſuiipſius, ſiue amicorum, ſiue eorum a quibus beneficio fuerunt affecti, curaq; habuerunt, aut maiores, aut ipſos ſiue eorum qui illis curæ ſunt, Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occaſione duntaxat opus eſt maliciæ. Quadrabit in nocendi cupidos, qui ne temere læſiſſe uideantur cauſas prætexunt, Celebratur hic Mimus Publii ni fallor in hanc ſententiam, Malefacere qui uult, nuſq̃ non cauſam inuenit. Circunfertur & hodie uulgo apud noſtrates adagium nõ uſquaq; ſpernendum. Facile fuſtem inuenerit qui cupit cedere canem, Eodem ſpectat Terentianum illud. Fingit cauſas ne det ſedulo, Item illud Martialis, Iraſci tantum fœlices noſtis amici. Nõ quia ſic merui ſed iuuat hoc facere. Fortaſſis huc alluſit & Euripides cum ſic ait in Iphigenia Aulidenſi, Ἐστὶ δραχείας προφάσεως ἐδεῖ μόνον, ἐφ' ᾗς σ' ἐγὼ καὶ πατὴρ σὸς ἀλελήμμεθα. Δεξόμεθα δέ ξιν ἣν σε δέξασθαι χρεών. Occaſione tantum opus fuerit leui Vt & ipſa quiq; mihi ſuperſint liberi Te furſus accipiamus iſtunc ad modum Quo te accipi par eſt.

Vel à mortuo tributum auferre. LXX.

Καὶ ἀπὸ νεκροῦ φόρον. Etiam à mortuo tollit, in hominem undecunq; per fas nefaſq; lucrum captantem

ptantem. Aristoteles libro rhetoricorum tertio tractans de his quæ pudenda habeantur, οἷον inquit πενήτων ἢ τεθνεώτων, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία ἐστὶ καὶ ἀπὸ νεκρῶν φόρεια ἀπὸ αὐχροκορδύλας γίνεσθαι. Veluti si quis exigat à pauperibus siue defunctis, unde etiam illud ortum est adagium. Etiã a defuncto tollere, propterea quod id à turpi lucri cupiditate proficiscit. Finitimũ est illi, Αἰτεῖ γε καὶ θεὸς ἀνδρὶ ἄνακτας ἄλφιτα. Ipsis uel à statuis farinas postulat, Natum à tyrannis qui à sepulchris aut defuncto rum statuis uectigal colligunt.

Pudor in oculis. LXXI.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδὼς, In oculis pudor. Horum nos pudet quæ in propatulo sunt. Aspectus eũ uel incutit, uel renouat etiam pudorem. Vnde fit ut pueri cum pudescunt oculos tegant, Hinc & poetæ Cupidinem quod sit improbissimus cæcum fingunt. Eodem pertinet illud Ciceronis, Epistolam non erubescere. Videmus etiam eos qui oculis capti sunt, à uerecundia plurimum abesse. Huc spectauit Ouidius cum ait noctẽ utpote cæcam pudore uacare. Nox inquit & amor uinúq; nihil moderabile suadent. Illa pudore uacat liber amórq; metu. Refertur adagium ab Aristotele libro rhetoricorum tertio, καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμῷ καὶ τὰ ἐν φανερῷ, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδώς. Et ea quæ sunt oculis expositа quæq; in propatulo sunt. Vnde & illud prouerbio dicunt, Pudorem in oculis esse. Idem in problematis causam inquirens, quamobrem pudefactis rubescant aures iratis oculi, huius adagii testimonium citat, Η ὅτι inquit ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς κατάψυξίς τις μετὰ φόβου. ὥς τε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν θεὶς ὀφθαλμούς. χωρίζόμενον δὲ εἰς τὸ δυσκινητότερον φέρεται τόπον θιούρος δὲ ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων. ὁ δὲ ἄλλος ὀστώδης. ὀρχουμένοις δὲ ἐπανορθοῦται δὲ θερμὸν. μάλιστα δὲ φαίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, σχεδὸν τὸν χρόαν οὖσαν λευκήν. An propterea q̃ pudor in oculis frigus quoddam adducit unà cum metu. Atq; ob id merito calor destituit oculos. Is uero demigrans inde fertur ad locum sui maxime capacem. Est autem huius modi summa pars aurium. Nam reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor suffunditur. Idq; potissimum apparet in oculis, propter albicantem illorum colorem. Aristophanes in uespis, Ἀλλὰ θύρισι γε οὐκ ἔφυ οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. Huc referri põt & illud quod Aristophanes libro rhetoricorum secundo ex Alcæo citat, Αἰδὼς κέν σε δὴ εἶχεν ὄμματα. Non erat tibi pudor in oculis. Hinc & illæ figuræ quo ore, qua frõte audebis obiurgare filium? & illud apud Ciceronem in epistolis ad Atticum, Nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audẽt. Quin & hodie uulgo dicunt. Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, Menelaus iubet Agamemnoni, ut sese aspiciat, uidelicet quo facti pudeat, Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. Aspice in nos recta ut hoc capiam loquendi exordium, Isq; respondet. Μῶν ζέσας δὴ ἀνακαλύψω βλέφαρον Ἀτρέως γενοῦς. Num uerebor lumina in te tollere Atreo satus?

Conciliant homines mala. LXXII.

Συνάγει θεὸς ἀνθρώπους κακά. Conciliant homines mala, Sententia prouerbialis quæ declarat id quod uulgo fit ex hostibus nonnunquã amicos fieri, propter malum aliquod incidens utrisq; commune, Aristoteles libro rhetoricorum primo, Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις ὅθεν λέγεται ὡς τὰ κακὰ συνάγει θεὸς ἀνθρώπους, ὅταν ἡ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. Nihil etiã uetat quo minus idem conducat ambobus aduersariis, Vnde dicitur illud. Conciliari homines malis, quoties idem utrisq; noxium fuerit, De syncretismo diximus alibi.

Ama tanq̃ osurus, oderis tanq̃ amaturus. LXXIII.

Δεῖ φιλεῖν ὡς ποτὲ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὡς ποτὲ φιλήσοντα. Sic amandũ tanq̃ sis osurus sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hanc Biantis sententiam Aristoteles in libris rhetoricorum satis indicat in prouerbium abiisse, sic enim scribit, Οτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντα. Non est amandum quasi sis osurus, quemadmodũ aiunt sed ita exercendum odium, tanq̃ sis aliquando amaturus, Ac paulo inferius, Δεῖ φιλεῖν οὐχ ὥσπερ φασιν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα. Commonstrat enim illic philosophus quo pacto refellendæ corrigendæq; sint sententiæ uulgo receptæ atq; inculcatæ. M. Tullius in sermone de amicitia scribit Scipioni usq; adeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, ut negaret ullam uocem inimicitiarem amicitiæ reperiri potuisse, q̃ eius qui dixisset ita amare oportere, ut si aliquando esset osurus, nec uero se adduci posse, ut hoc quemadmodum putaretur à Biante esse dictum crederet, qui sapiens habitus esset unus è septẽ, sed impuri cuiusdã aut ambitiosi, aut omnia ad suã potentiã reuocantis esse sententiã. Quonã enim modo inquit quisq̃ amicus esse poterit, cuius se putabit inimicũ esse posse, Quinetiã necesse erit cupere & optare ut quã sæpissime peccet amicus, quo plures det sibi tanq̃ ansas ad reprehendẽdũ. Rursum aũt recte factis cõmodisq; amicorũ necesse erit angi, dolere, inuidere, Quare hoc quidẽ præceptũ cuiuscunq; est ad tollendã amicitiã ualet, Illud po

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tius præcipiendum fuit ut eam diligentiam adhiberemus in amicitiis præparandis,ut ne quãdo amare inciperemus eum,qué aliquãdo odiſſe poſſemus,Hactenus Cicero.Referť ab eodẽ Ariſtotele paulo ſuperius hic ſenarius, Οὐδεὶς ἐρασὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλῆ. Non eſt amicus hic qui amare deſinit.Extat aũt hic uerſus apud Euripidem in troadibus.Diogenes Laertius mutilum adagium refert, Ἐφασκε φιλῆν ὡς μισήσοντας δεῖ· πολέσους γὰρ εἶναι κακούς. Iubebat amare tanq̃ oſuros pluri mos enim eſſe malos,Huc adſcribendus Mimus ille Publianus apud A.Gellium.Ita amicum habeas poſſe ut fieri hunc inimicum putes,Et alius eiuſdem ut opinor,ſed Senecæ titulo ita crede amico ne ſit inimico locus. Atticus aduena. LXXIIII.

Ἀττικὸς πάροικος. Atticus aduena,In uiolẽtos & feroces in uicinos dicebatur,Duris apud Zenodotũ ait ex atticorum moribus natum,quod olim finitimos ex ſedibus ſuis exigere conſueuerint, Craterus inde manaſſe putat ꝙ Athenienſes qui Samum miſſi fuerant indigenas expulerint,Notatur adagium ab Ariſtotele libro rhetoricorũ tertio, Ἔτι inquit ἰδίαι τῶν παροιμιῶν γνῶμαι ἐσὶν οἷον μαρτυρίαι ἀττικὸς παροικός. Ad hæc nõnulla prouerbia eadem ſunt & ſententiæ tanq̃ teſtimonia ut atticus aduena.Proinde proprie quadrabit in eos qui ita nuper in munus alicuod aſciti ſunt ut ſuperiores eiiciant. Purpura iuxta purpuram diiudicanda. LXXV.

Ἡ πορφύρα πρὸς τὴν πορφύραν διακριτέα. Purpura ad purpuram diiudicãda eſt,Certiſſimũ iudicium ex collatione naſcitur,Vnde emptores mercaturi purpuram ne fallantur alteram adhibent purpuram.Refertur adagium à Phœbammone ſophiſta in commentario de figuris rhetoricis. Saturniæ lemæ. LXXVI.

Κρονικὰ λήμαι.Saturniæ lemæ.In cæcutientes ac ſtupidos dicitur præſertim in eos qui ætatis uitio deſipiſcunt.Eſt enim lema humor in oculis cõcretus,unde lippitudo naſcitur,Deriuaťautẽ ἀπὸ τοῦ λεύω uideo,& μὴ negatiua particula quod eiuſmodi lachrymæ craſſæ oculos occupãtes uiſui officiant.Ariſtophanes in Pluto. Ἀλλ' ὦ κρονικὰς γνώμας ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω.Gnomas dixit ꝙ lemas,Vnde λημῶ græcis lippio cæcutioq̃ ſignificat.Porro ſaturniæ dicũť quaſi ſeniles ac ueteres,propterea quod κρόνος.i.Saturnus podagroſus ac ſenex a poetis fingitur & tẽporũ deus,q̃ſi χρόνος,ἀρχεῖα uero id eſt priſca & antiqua.Græci nõnunq̃ ſtulta uocãt & Κρονικὰ πόρα μωρότερα, & κρόνους nugas ac deliramẽta,Ariſtophanes in ueſpis, Ὃν φὴς ζαγρεδὸς φησὶν ἀποθλίψειν κρόνος. Idem in nebulis. καὶ πῶς ὦ μωρὲ οὐ μὴ κρονίων ὄζων μὴ ξεκκεσίλλνε. Alluſit huc Lucianus in Timone, λημᾶς μὴ ἀμβλυώτερις πρὸς τὰ γινόμενα,Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrantur, Atq̃ inibi paulo inferius, καὶ καθ' ὁ λίγην κρόνον σὲ ὦ θεῶν γενναιότατε ἀποφαίνουσι παρωξάμενοι τῆς ζημίας.Plutarchus ætate deſipientes oſtendit uulgo κρονολήρους appellatos fuiſſe,id eſt Saturni more delirantes. Cucurbitas lippis LXXVII.

Κολοκυώτας λημᾶν. Lippire cucurbitas, ad ſuperiorẽ adagii formam pertinet, Ariſtophanes in nubibus, Νῦν γέ τοι κἀμὲ καθορᾷς οὐτὰσ ἐμὲ λημᾶς κολοκυώτας,At nunc certe illas uides niſi lippis cucurbitas.Verba ſunt Socratis oſtendentis nubes,hoc eſt niſi plane nihil uides,& tantas habes in oculis lemas quantæ ſunt cucurbitæ. Ollas lippire. LXXVIII.

Χύτρας λημᾶν,Ollas lippire,Prouerbialis hyperbole proximæ ſimilima.Lucianus aduerſus in eruditum & multos coementem libros,χύτρας inquit λημῶντας,Ollas lippientes,Lachrymas in dicans ollis æquales.Hoc adagium quoties ad animum refertur fit elegantius & iucundius.

Odium agreſte. LXXIX.

Μῖσος ἀγρικὸν,Odium agreſte.Atrox odiũ ueteres ſic appellabant,propterea quod ruſtici plærunq̃ μισάνθρωποι ſunt,& acerbius atq̃ implacabilius oderunt,Lucianus cõtra indoctum,Μῖσος δὲ ἀγριόν φασιν παρὰ πάντων ἔχεις ὦδε τῇ βουλυσίᾳ,Laboras autem agreſti ſicuti dicitur oĩm odio propter inſolẽtiam.Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem,humanitatemq̃, Et apud iureconſultos ciuilis actio diſcernitur à criminali.

Megarenſes neq̃ tertii neq̃ quarti. LXXX.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι.Megarenſes neq̃ tertii neq̃ quarti,Dicebatur olim in homines ſupra modum ignauos & contemptos nulloq̃ honore dignos, Natum adagium ex oraculo quodam,Id quidam inter quos Stephanus Mneas & Ion Aeginenſibus alii Megarenſibus redditum exiſtimant, Narrat itaq̃ Mneas cum Aeginenſes in Achaia debellaſſent Aetolos ac decimam Pentecontorum cœpiſſent.(Ea eſt nauis remigum quinquaginta) hanc Apollini Pythio uictoriæ monimentum dedicarunt. Rogabantq̃ deum qui nam eſſent græcorum præſtantiſſimi,arbitrãtes futurum, ut ob eam uictoriam ſibi prima laus ab Apolline tribueretur,Oraculum hunc ad modum reſpondit, Ἴσον θεσπαλικὴν λακεδαιμονίῳ τε γυναῖκα Ἀνδρας δ' οἳ πέ

νεσθε

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

γυσιν, ὕδωρ καλὰς ἀρεθούσης Αλλ' ἔτι κὴ τῶν ἐσὶν ἀμείνονες, οὔτε μεσηγὺ Τίρωνθος ναίουσι καὶ ἀρκὰς ἁλὸς πολυμήλου Αργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πολέμοιο Υμεῖς δ' ἀγίεσθε οὔτε τέθριπποι οὔτε τέταρσι Οὐδὲ δυωδέκαροι, οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. Theſſala equa præſtat reliquis, mulierq; Lacæna Porro uiri potant qui pulchra fluenta Arethuſæ. Hos quoq; præterea mediæ gens incola uincit Tirynthi, Arcadiæq; bidentibus inclytæ albis Argiui ſtimuli bellorum armiſq; potentes At uos ægini neq; tertius accipit ordo Nec quartus neq; biſſenus, neq; deniq; ueſtri Vlla uſq; ratio eſt nuſq; numerus ue locus ue. Callimachus in epigrammatis ad Megarenſes retulit prouerbium, Τῆς δὲ παλαίνης Νύμφης ὡς μεγαρέων, ὁ λόγος οὐδ' ἀριθμὸς. Sed ueluti Megarẽſibus accidit olim Nymphæ infœlicis, non locus aut ratio Ité Theocritus in Cyniſcis. Αμμὲν οὔτε λόγῳ ἁμὸς ἄξιος οὐδ' ἀριθμῷ Δύσανοι μεταρῥᾶθε, ἀτιμοτάτᾳ ἐνὶ μοίρᾳ. Noſtri nec ratio, numero neq; ponimur ullo, Extremæ ſortis ueluti quondã Megarenſes. Effertur etiam hac forma prouerbium. Τῆς μεγαρέων ἄξιοι μερίδος. Megarenſium parte ſeu loco digni. Huc ſpectat & Homericum illud Iliados. β. Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἀναρίθμιος οὔτ' ἐνὶ βουλῇ. Hanc figuram & latini uident exprimere, M. Tullius. Neminem eſſe puto qui modo in aliquo numero ſit, hoc eſt qui ſit alicuius momenti, alicuius pcii. Plutarchus in ſympoſiacis. Τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ μεγαρέων οὐδεὶς λόγος. Atqui meorum ciuium ueluti Megarenſium nulla ratio. Idem alias in eodem opere, Τῶν δὲ δημοκειτείων ἔφη ἐσόλων ὥσπερ ἀγιέων ἢ μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς οὐδὲ λόγος. Atqui Democriticarum inquit imaginum, perinde ut Megarenſium aut æginenſium, nullus numerus neq; reſpectus. Equidem arbitror & Ariſtophanem huc leuiter alluſiſſe cũ ſcribit in Acharnẽſibus, Ωσ χρὴ μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν ἀγορᾷ Μήτ' ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. Megarẽſibus nefas manere eſſet neq; In terra alicubi nec foro nec in mari, neq; continente. Siquidem excludens Megarẽſes quatuor locis, nimirum ad illud reſpexit, Οὔτε τέταρσι. Quanq; in his uerſibus opinor non abeſſe mendũ uidelicet in μήτ' ἐν γῇ, quod ipſa quoq; carminis lex arguit, οἷκοι magis quadraret ad ſententiã, modo metri ratio non reclamaret. Verũ huius inſtituti non eſt, mendas ex autoribus tollere maxime græcis.

Lepus pro carnibus. LXXXI.

Λαγὼς πρὸς τῶν κρεῶν. Lepus de carnibus, ſubaudi periclitatur. In eos dicitur qui ob aliquam ſui utilitatem in diſcrimen uocantur. Nam leporem non inſectamur q̃ noceat, ſed quod pulpamentum habeat, Eſt enim animal & eſculentum & timidum, atq; inerme, ut natura hominum eſcis leporem genuiſſe uideatur, Rheginẽſes autem uulgo lepores dicti ſunt, utpote pauidi ac formidoloſi. Effertur etiam ad hunc modum adagiũ, ὁ λαγὼς πρὸς τῶν κρεῶν ἔχει. Lepus pro carnibus currit. De iis qui magno ſuo periculo aut capitis etiam diſcrimine, atq; ob id acriter decertant. Tranſlata metaphora à uenatu in quo lepus quoniam intelligit ſeſe ad necem peti, pernicisſimo curſu fugit, adeo ut non raro deficiat, medioq; in curſu exanimetur. Qua de re Plutarchus in commentario de terreſtrium & marinorum animantiũ prudentia narrat quiddam haud quaquam indignum quod hoc inſeratur loco. Οἱ δὲ κύνες διασπῶσας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσι κήδονται διαφθείροντες καὶ σπαράττουσι προθύμως. ἐὰν δ' ἀποτύχωσι ἑαυτῶν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος, εἰς ἓν ἀναλώσας δρόμον ἐκλείπει, νεκρὸν καταλαβόντες, οὐκ ἀπτονται τοῦ κρέως, ἀλλ' ἵστανται, τὰς οὐρὰς κινοῦντες ὡς οὐ κρεῶν χρεία ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι. Porro canes cum leporem inſequuntur, ſiquidem occiderint ipſi gaudent dilacerare, atq; alacres ſanguine ſeſe contaminant oblinuntq;, Quod ſi lepus deſperans de ſeſe (quemadmodum accidit ſæpenumero) quicquid habet halitus, id omne q̃ intentiſſimo curſu cõſumpſerit, atq; ita defecerit, canes exanimem repertũ omnino non attingunt, uerum conſiſtunt mouẽtes caudam perinde quaſi nõ carnium gratia decertarint, ſed magis de uictoria contenderint. Charon apud Ariſtophanẽ in ranis, Δῆλον ὅτι ἄτω Εἰμὶ νεναυμάχηκε τὼ πρὸς τῶν κρεῶν. Seruũ, aut ueho, nauale ni peregerit Certamen ac pro carnibus pugnauerit. Adſcribit hoc loco Ariſtophanis interpres. Apud Arginuſam ſeruos nõ pro pecunia aut alio quouis premio ſed pro uita dimicare ſolere. Idem in ueſpis Ποιήσω σκεῖν τὼ καρδίαν καὶ σὺ πρὸς ψυχῆς δρόμου δραμεῖν. Effecero ut cor mordeas, curſumq; curras pro capite ad uitam. Idem in eadem fabula, ἢ λαγὼν ἢ λάμπαδα Εδρα μες. Leporem cucurriſti an ne lampadem magis.

Carpathius leporem LXXXII.

Ο καρπάθιος τὸν λαγών. Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui ſibi rem noxiam accerſerent. Hinc deductum adagium, quod cum in Carpathiorum inſula lepores non eſſent, illi curarunt importandos alicunde. Verum ubi eius animantis magna uis increuiſſet, ut eſt mira fœcũditas, fruges inſulæ populari cœperunt. Refert et interpretatur paroemiã Iulius Pollux in quin-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

to de uocabulis libro. Addit nec in Ithacenſium inſula naſci lepores, nec in Sicilia fuiſſe prius q̃ Analixas Rheginenſis eos importaſſet, unde Victor in olympiacis Rheginenſium nomiſmati currum inſcalpſit & leporem. γρύζειν. LXXXIII.

γρύζειν, prouerbio dicunt hiſcere ſeu mutire. Sunt qui putent γρύζειν eſſe uocẽ ſuillã edere, deductum ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Ariſtophanes in Pluto. γρύζειν δὲ πλημμύρων ὤκαθάρματε. Audetis & mutire ſceleratiſſimi, Idem in eadem fabula, ἀλλὰ φθείρω καὶ μὴ γρύζεισ. Immo pereas, nẽ ue quid hiſcas. Simili figura Terentius dixit in adelphis. Quid gannis. Et in Phormione. Quod illi ad aurem obganniat. Nullum animal, quod animal. LXXXIIII.

Prouerbialis uidetur & illa figura. Nullum animal, & quod animal, Ariſtophanes in Pluto. Πενία γάρ ἐστιν ὦ πόνηρ', ἧς ἀσθμὸς οὐδὲν ἀφίκετ' ζῶον ἄξυλέστερον. Inopia nanq̃ eſt heu miſer, qua ſcilicet Haud aliud uſq̃ eſt animal exitialius. Idẽ. Εν νεφέλαισ, Τοῦτο δ' ἐς' ὁ τόκος τί θηρίον. Vſura at ipſa quæſo quæ nã belua eſt. M. Tullius ad Atticũ. Terentii ueſtigium nullũ agnoui. Merages certe periit. Fecit iter per poſſeſſionẽ, in qua animal reliquum nullum eſt. Nec abludit ab hac figura Plinianũ illud. Regulus bipedum nequiſſimus. Ne muſca quidem. LXXXV.

Huic affinis eſt & illa prouerbialis hyperbole. Ne muſca quidem, qua maximam hominum ſolitudinem ſignificamus. Plautus in truculento. Quas tu mulieres mihi narras? Vbi muſca nulla fœmina eſt in ædibus, Huc alluſit Vibius Criſpus orator delectationi natus ut ait Fabius. Cui erant mores, qualis facundia, quemadmodum ſcripſit Iuuenalis, Cum rogatus ecquis eſſet cũ cæſare in conclaui, reſpondit ne muſcam quidem intus eſſe. Ancipiti ioco Domitiani cõſuetudinẽ notans, cui mos erat quotidie ſibi ſecretum horarium captare, nec interim aliud fere agebat, niſi q̃ muſcas captas ſtilo configeret. Communis Mercurius LXXXVI.

Κοινὸσ ὁ ἑρμῆς. Cõmunis Mercurius. Lucianus in uotis, Οὐκοῦν δ' προχειρότατον ὄντα, κοινὸς ἑρμῆς φασὶ καὶ ἐς μέσον κατατίθει φέρων ἃν τλῆτον. Itaq̃ quod paſſim in ore eſt omnibus communis ut aiunt Mercurius, opeſq̃ in medium allatas deponit. Quidam hinc natam parœmiam arbitrant quod Mercurius ut eſt furtorum autor ac repertor primus oſtendit quæ furto parta ſint, in medium communitet oportere deponere. Alii malũt huc referre q̃ Mercurius ſit orationis autor per quam inter homines omne commercii genus conſtat, unde & medius inter ſuperos atq̃ inferos à poetis fingitur, pariter ſuperis deorum gratus & imis, q̃ ſermo animi interpres ſummos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Extat ſuper hac re fabella non illepida Ariſtidis in ſecundo libro, quem aduerſus Platonem conſcripſit, in defenſionem rhetorices, Eam hoc magis libuit adſcribere, q̃ is autor haud quaquam adhuc uulgo notus eſt. Νεωστὶ γὰρ ἀνθρώπων γεγονότων καὶ τῶν ἄλλων ζώων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ παραχὴ οὔτε γὰρ αὐτοῖς σφίν εἶχον, ὅτι χρήσονται, οὐδὲ γὰρ ἦν ὁδὸν ἀσώματον, ἀλλ' οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦσαν, οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις εἶχον ἀνταρκεῖν. πᾶσι γὰρ τοῖς πάντων ἀτελεῖ πονηρὸν, ἄλλοτε ἄλλων. τάχει μὲν τῶν πτηνῶν ἀπάντων ὤκιστον ἐποίησε τὸν ἵππον, τοῖς δὲ πτερύγων ἀμύνειν τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων. κατ' ἰσχὺν αὖ τὸν ταῦρον τῶν λεόντων ἢ τῶν κάπρων καὶ πολλῶν ἄλλων ἦσαν. ὡς τ' ἀπόλλωνα σιγῇ καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ στόματος, οὐ μόνων τῶν κοράκων ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀτελέστερον, ὅτι τῶν ὑπαρχόντων αὐτάρκησ. φθειρομένῃ δ' οὕτως ἂν γένοιτο καὶ κατὰ μικρὸν ὑποφέρεσθαι, καλῶν ὁ προμηθεὺς ἀεὶ πῶς ὢν φιλάνθρωπος, ἀνθρ χετ' πρεσβεύτης ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, ἔχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπεμφθεὶσ. οὐδὲ γὰ πρεσβεύεις ἂν πώποτ' ἐδόκει, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ζεὺς τοῦ τε προμηθέως ἀγαθεὶς δίκαια λέγοντο, καὶ ἅμα καθ' ἑαυτὸν εἰλικρῶς λογισμὸν τὸ πράγματος, τῶν αὐτοῦ παίδων ὁρμὴν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν προμηθεὺς καθάπερ ἐπὶ πᾶσι τὰσι τάς τε αἰσθήσεις καὶ τ' ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευσεν, ὥσπερ θνητικὸν δόσιν μέλειν, ἵνα παντοῦ ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν χερῶν καὶ πολῶν, ἀλλ' ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γοναιοτάτους τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτοις θυμοῖς ἐγχεῖσαι δ' λῶρον, ἵνα ὁμοῦ σῴζεσθε αὐτοὺς μὴ θοὺς ἄλλος σῴζειν ἔχοιεν. Αφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκθεᾶν ἡδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὸν μετὰ τῶν θείων δίκαιον χαλεπὴν ἐκφυγεῖν. ἐπαύσαντο δ' ἐχθροὶ παντοῖ ὄντες ἀλλήλοις σὺν κύκλῳ. Κοινωνίας δὲ βροτοῖς ἀρχὴν. καταβάντος δ' ἐκ τῶν ὁρῶν, ἄλλοι κατ' ἄλλα μέρη τῆσ οἰκουμένης ἐπλησίαζον τότε πρῶτον ὑπαθροι. μετὰ δὲ τοῦτο λόγῳ νικήσαντος πόλιν τε κατεσκεύαζον μὴ δυσκείθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' εἴσω τε συντάξεσ κοινωνιῶν, μὴ ποὶ πόλεων ἡγεμόνασ νόμουσ ἐδεντο καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείαν ἐνόμιζον, μὴ θεοῖσ χαεισθεία ἀνάγκην πρώτας ἀπαρχὰσ ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόσων, ἃς ἔτι καὶ νῦν χαίρειν μάλισα θοὺσ θεοὺς λόγῳ αἰρεῖ. ὅτι καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν. ἐντεῦθεν οὕτως ἄνθρωπος ἤρθη μέτας δὲ ἀθενῆσ ἢ ῥᾳθυμῆσ καταρχὰς ἢ πόθεν καταφονόμενο, ὡς ὁδὸν πρᾶγμα, κύριός ἐστιν δὲ ἐκείνου

τοῖσ

τοῖς οὖ τῇ γῇ, ῥῦπος ὅτι βούλεται χεῖσθαι πρόβλημα ποιησάμενος ἀντ' ἄλλου φυλακτυρίου τὸν λόφον καὶ ὁ καὶ μῦθος ἡμῖν παύτην ἐχέτω τὴν τελευτήν. Quæ ſi quis latine malet ſenſum utcunq; reddemus, In initio cũ recens eſſent homines nati, magna inter hos ac reliqua animãtia tumultus erat perturbatioq; ſuper terram, propterea quod nõ poſſent inuicem uti ſeſe. Nec enim ulla res intercedebat, quæ illos conciliaret, uerum qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neq; ſatis erant idonei, ut reliquis animãtibus reſiſterent. Omnibus eñ illis omni ex parte inferiores erant. Aliaq; in re ab aliis uincebãtur. Veluti ab uniuerſo genere uolucriũ celeritate. Vnde factum eſt, ut quod ait Homerus Pygmæis accidere à gruibus, id tum temporis paſſim à robuſtioribus auibus paterentur mortales. Rurſum quantum ad uires attinebat, longe ſuperabantur & à leonibus & a capris & aliis item cõpluribus. Atq; hunc in modum ſilentio peribant. Iam uero quo ad munitionem, ornatumq; corporis, non coruis modo uerumetiam cochleis cedebant, neq; cuiq; ex ipſo ſuppetebat, quod ad tuendam uitam erat opus. Itaq; cum ad eum modum interiret hominum genus, ac paulatim dilaberetur, Prometheus (ut ſemper eſt hominũ ſtudioſus) oratoraſcẽdit in cœlum, mortaliũ nomine, non ille quidem miſſus ab eis, neq; enim dum id temporis legatos ullos erat cernere, ſed ipſe ultroneus abiit. At Iupiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iuſta poſtulare uideretur, partim negocio apud ſeſe conſyderato, filium ſuum Mercuriũ iubet ad homines deſcendere, Rhetoricen ſecũ adducentem. Edixit aũt ut eam mortalibus imperiret non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, ſenſus reliquaq; corporis mẽbra, perinde quaſi Theatralem pecuniã diſpertiens, ut omnes ex æquo Rhetorices eſſent participes, non aliter q̃ oculorum, manuum ac pedum, ſed ut præſtãtiſſimos quoſq; ingenioq; generoſiſſimo & indole pollentiſſima præditos deligeret, atq; his demum munus hoc impertiret ut pariter & ſuã ipſorum & aliorum incolumitatẽ tueri poſſent. Porro poſteaq̃ rhetorica iam ad mortales perueniſſet, cum negocium quod habebant cum beluis moleſtiſſimum licebat effugere, tum uero deſierunt undequaq; inter ſeſe ſimultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digreſſiq; de montibus, alii in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem ſub Dio uiuentes, poſt autem ubi uerbis inter ſe comunicaſſent, & ciuitatem condiderunt ac diſtributi ſunt, non quemadmodum antea temere, uerum in ordines plebis, ac belli duces, ſancitiſq; legibus, tũ principes tum reip. ſtatum inſtituerunt, Diis munera cœperunt offerre, primitias auſpicantes ab oratione. Quibus nunc quoq; uel maxime gaudere deos conſentaneum eſt, Quandoquidem hac contigit ut primum eſſe deos cognoſceremus, Hinc deinceps ita creuit homo ut qui initio debilis fuerat, atq; inualidus, poſtea in altum tolleretur, quiq; antea pro nihilo habitus ac deſpectus erat, deinceps factus eſt omniũ quæ ſunt in terra dominus. ut quibus uti liberet, ius eſſet, non alio propugnaculo ſibi parato quam oratione, Atq; hic uobis ſit fabulæ finis, Hactenus Ariſtides, Extat ſi ſatis commemini fabella non diſſimilis apud Platonem in libris de Rep.

Ale luporum catulos LXXXVII.

Theocritus in Odœporis, Θρέψαι καὶ λυκιδῆς, θρέψαι κωὰς ὡς τὸ φάγωνλα. Ale luporum catulos, ale canes, qui te deuorent. Prouerbium eſt, teſte interprete in eos, qui lædũtur ab iis de quibus bene meriti ſint. Nam plærũq; ſolet id uſu uenire illis, qui catulos luporum enutriunt. De canibus autem ſumptum eſt ex Actæonis fabula à ſuis ipſius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quodnam ſit illud prouerbiũ antiquũ cuius meminit M. Varro in libris de re ruſtica, tractans de canibus alendis. Diligẽter inquit ut habeant cibaria prouidendum, fames enim hos ad quærendum cibum ducet ſi non dabitur, & a pecore abducet, ſi præbebitur. Niſi (ut quidam putant) & illuc peruenerint, ut prouerbium attollant antiquum uel etiam ut aperiant de Actæone, atq; in dominum adferant dentes. Hucuſq; Varronis uerba relata. Cæterum legimus & leones & dracones nutriciis ſuis gratiam officii retuliſſe. Verũ nulla eſt fera tam ingrata, quæ ſit cum hominis ingratitudine conferenda.

E dolio hauris. LXXXVIII.

Ἐκ πίθου ἀντλεῖν, E dolio haurire dicebatur olim qui abundaret rebus optatis. Eſt enim dolium uas uinarium ingens, unde largiter haurire licet, neq; facile ſentitur detrimentum, uidelicet in tãta copia. Theocritus. ἐν ἐργατίναις Ἐκ πίθου ἀντλεῖς ἄλλον ἐγὼ δ' ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος. E dolio hauris nimirum, At ego uix ſatis aceti habeo. Vna cum ipſo caniſtro. LXXXIX.

Αὐτῷ κανῷ, Vna cum ipſo caniſtro. Quadrat in eos qui rem intemperanter profundunt deuorant & abliguriunt, Mos enim erat antiquis, ut teſtatur Didymus, ut cœnæ caniſtris inferrentur, Citatur apud Zenodotum Plato, ἀνὴρ πακαστ' ἀπάξα παντ' αὐτῷ κανῷ. Ipſo caniſtro cuncta ra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

puisti simul. Prius locusta bouem pariet. XC.

Prius locusta bouem pariet, πρὸ τοῦ ἀφυνάρυ. M. Varro de lingua latina libro tertio refert ex Ennio uersum hunc, Atq; prius pariet locusta lucam. Nam lucas antiqui boues appellabant.

Per tenebras quæ apud quercum. XCI.

Τὸ πρὸ ἄλσω σκότος. Per tenebras quæ apud quercum, De ingenti ac fatali calamitate dicebat Zenodotus Aristotelem citat autorem in politia Samiorum. Prienensium plurimos à Milesiis occisos fuisse iuxta locum cui nomen quercus. Vnde receptum ut Prienensium mulieres eius calamitatis memores per tenebras quæ circa quercum essent iurarent. Huius historiæ simul & adagii meminit & Plutarchus in problematis ad hanc ferme sententiam. Cum bellum esset inter Prienenses & Samios initio mediocribus damnis inuicem sese afficiebant. Deinde iusto prelio commisso mille Samii à Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesiis primos quosq; ciuium ac nobilissimos simul uno prelio amiserunt. Quo tempore Bias ille sapiens Samũ à Prienẽsibus orator missus egregiam laudem adeptus est. Post eam itaq; calamitatem atrocem ac miserãdam, Prienensium fœminæ per tenebras quæ circa quercum erant obtestari ac deierare cœperunt, q liberos parentes maritos charissima quæq; pignora eo loco perdidissent.

Concupiuit assam farinam. XCII.

Ἠρᾶτο ὀπτῶ ἀλεύρῳ. Concupiuit assam farinam. In eum dicebatur qui domesticam tenuitatẽ pertesus apud alios lautiorem uitam quæsisset. Dictum est autem in Platonem qui relictis Athenis ter in Siciliam ad Dionysium nauigauit, quo fortunam suam redderet lautiorem, quemadmodum interpretatur æmuli. Nam hanc profectionem probro illi datam fuisse, testatur etiam Aristides in oratione qua tuetur oratores quatuor aduersus Platonis calumniã. Et Diogenes autore Laertio cum animaduertisset Platonem in opiparo quodam conuiuio a reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat utentem taxauit hominis ambitiosam abstinentiam, Τί ὁ σοφὸς ἐς σικελίαν πλοῦσας τῶν ξαπέζων τούτων χάειν, νῦν πεπλεκεμένων οὐκ ἀπολαύεις. Quid homo sapiẽs cum ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc appositis non frueris? Ad quod ita Platonem respondisse narrat, Νὴ μὰ θεὸς Διόγενες κ' ἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλέας ἢ τὰ μαῦτα ἐγινόμην. Per deos Diogenes & illiç plærunq; oleis atq; id genus cibis utebar. Ad quod rursum Diogenes Τί δὲν ἔδει πλεῖν ἐς συρακόσας; ἢ τότε ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας; Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Num id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniscis. Ἠρᾶτο μὲν ἦ τῖνος ἐμὶν δακεῖ ὀπτῷ ἀλεύρῳ. Nã puto & hic assæ correptus amore farinæ, Porro farinam assam nouam & lautiorem uictus rationem uocat, propterea quod priscos illos pulte dũtaxat uictitasse legimus, uidelicet clibano coquendi panis usu nõdum reperto. Vnde & Annus ille Aegyptius primus panarium clibanum excogitauit, qui in prouerbii iocũ abiit, tanq; qui rem nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus.

Battologia, Laconismus XCIII.

Βαττολογία græcis multiloquium uocatur, a Batto quopiam inepto poeta, qui hymnos quosdam conscripsit prolixos. In quibus eadem crebrius iterabantur. E diuerso λακωνισμὸς, i. Laconismus in breuiloquentiæ significationem abiit, quo modo usurpatur aliquoties apud, M. Tullium in epistolis. Batti Silphium XCIIII.

Βάττου σίλφιον, Batti Silphium, græci nouum & rarum quempiam honorẽ prouerbio uocant Aristophanes in Pluto, Οὐδ' ἂν ἐιδείης χέμοι τὸν πλοῦτον αὖτον καὶ τὸ βάττου σίλφιον. Nec si mihi donaueris, Ipsum q; Plutum, ipsúmq; Batti silphium. Negat se sycophanta quieturum, etiam si premium quantumuis detur. Idem in equitibus, τὸν καῦλον οἶδ' ἐκεῖνον τ' σιλφίου τὸν ἄξιον γενόμενον, scis Caulon illum qui dignus ipse Silphio est effectus. Interpres diuersam originem adagionis adscribit, Battus à Thera iuxta Cretam insula profectus oraculo monitus Apollinis, uel (ut alii tradunt) domestica pulsus seditione Cyrenẽ possedit. Cui cum Afri beneficii memores summum honorem habere studerent, donarunt illi silphium herbam apud illos omnium pulcherrimam. Simulq; nomisma ferientes in cuius altera parte regnum erat insculptum, altera silphium quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in Rep. Cyreneorum. Sunt qui dicãt imaginem fuisse datam, sunt rursum qui annulum in quo ciuitas erat expressa, regi silphium deferens. Porro silphium inter herbas primam gloriam obtinet, cuius & folia & fructus & caulis & succus precio sissimus sit. Vnde Ampeliotæ ea gens quædam est Africæ, Delphis silphii caulem consecratum suspenderunt, ut autor est Alexandrides, Huius Batti meminit & Pindarus in hymnis, χρῆσον οἰκιστῆρα βάττον καρποφόρου λιβύας.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ne malorum memineris. XCV.

Μὴ μνησικακήσῃς. Ne malorum memoriam refrices, Thrasybulus ubi ciuitatem Atheniẽsium triginta tyrannorum seuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne qua præteritarum rerum mentio fieret, Quam malorum obliuionem Athenienses ἀμνησίαν uocant, Autor Valerius Maximus libro quarto rerum memorabilium titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tullius in prima philippica his quidẽ uerbis. In quo templo quãtum in me fuit, ieci fundamẽta pacis, Atheniẽsium q; renouaui uetus exemplum. Græcum etiam uerbum usurpaui quod tum in sedãdis discordiis usurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam discordiarum obliuione sempiterna delendam censui. Aristophanes in Pluto. μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ φυλὴν κατέλαβες. Ne malorum memoriam refrices, si Phylam cœpisti. Interpres inter alia tale quoddam commẽtum adscribit. Thrasybulus occupato loco quodam cui nomen Phyla, triginta tyrannos sustulit, post ubi arroganti us quiddam dixisset audisse μὴ μνησικακῆσαι. Ne malorum memoriam renoues, Idq; dictum in prouerbium abiisse. Admonet adagium non esse refricãdam commemoratione præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Aristophanem uerba Mercurii ad Carionem seruum, Plato libro de legibus quarto. Φράσω δ' οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμεῖν, Dicam certe non autẽ quod uelim præteritorum malorum memoriam uobis refricare. Sumptum uidetur ex Homero apud quem frequens hic uersus. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρότετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. Hunc tanq; prouerbialem subinde usurpat Tullius ad Atticum scribẽs. Eodem spectat & illud eiusdem odyssææ. ἐπεὶ σ' ἔπορ τι θέλκτρον δεινὸν ἄφαρ δ' φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι, Plutarchus, τοὺς τῆς φιλαδελφίας δεῖ ἐν ἀμνησίᾳ τιθὲν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. Oportet eum diẽ illum obliuioni tradere. Et hic usus prouerbii si iuxta Vlpinum illud consilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorum memoria semet affligat, quandoquidem quod factum est infectum fieri non potest. Lucianus in Caucaso, Ες δὲ τ' ὤφελον τὰ μιβύεσθαι τὸ μῖσος ἢ μνησικακεῖν τῷ ἑωλόν τινα μνήμην ἀφυλάττειν ἄσκεπτε οὔτε θεοῖς πρέπον οὔτε ἄλλως βασιλικόν. Cæterum in posterum diem reponere odium, & malorũ meminisse, ac pridianam quandam memoriam reseruare, apage neq; diis dignum neq; alioqui regale.

Mentham belli tempore neq; ferito neq; edito. XCVI.

Μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔδιε μήτε φύτευε. Menthã in bello neq; edito neq; ferito, Aristoteles problematum sectione uigesima statim initio refert hoc adagiũ causam uestigãs, unde dictum loc in ora uulgi peruenerit, Arbitratur autem esse causam quod mẽtha corpori frigus adducat, Eius rei argumentum esse, quod semen genitale minuat, frigus autem aduersarii fortitudini atq; audaciæ, Potest & in eum sensum deflecti paroemia, ut admoneat, ne quid alieno tempore fiat, quod officiat, quemadmodum mentha bellum inituris est inutilis. Ad coruos. XCVII.

Βάλλ' ἐς κόρακας. Abi ad coruos, perinde ualet quasi dicas abi in malam rem atq; in exitium Aristophanes, ἐν νεφέλαις. βάλλ' ἐς κόρακας τὶς ἐδ' ὁ κόπτας τὴν θύραν, Abi ad coruos, qs est qui secuit ostium, Rursum in Pluto, οὐκ ἐς κόρακας, Iterum in eadem fabula, Ερρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. Ocyus hinc ad coruos abeas. Reperitur apud hunc poetam & aliis plærisq; locis, Elegãter dictum est à Diogene Cynico, κρεῖττον ἦν ἐς κόρακας ἁπλῶς ἢ ἐς κόλακας, Id est satius esse ad coruos deuenire q̃ ad adulatores, q̃ hi & uiuos & bonos etiam uiuos deuorarent, Zenodotus scribit in Thessalia locum esse quendam cui nomen inditum coruis, in quem nocentes præcipites dabantur, Atq; huius adagii Menandrum etiam meminisse, Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre, Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est futurum ut è finibus expellerentur, simul atq; corui albi apparuissent, Euenit deinde ut adulescentes aliquot per lasciuiam ac temulentiam, coruos quos cœperant gypso oblitos rursum emitterent, Quos ubi uidissent uolantes Bœotii recordantes oraculum, arbitrabantur adesse tempus, quo forent suis è sedibus eiiciendi summopere perturbari sunt, Cæterum adolescentes territi & ipsi tumultu profugerunt, ac locum quendam sibi mercati sunt, cui nomen indidere coracas, id est coruos, Cõtigit aliquanto post ut Aeoles eiectis Bœotiis Arnam occuparent, Apud quos hic deinde mos receptus ut maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat corui, Aristophanis interpres paulo diuersius hanc recensẽt historiam, Nempe Bœotiis aliquando à Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum, ut ibi sedem figerent, ubi coruos albos conspexissent, conspexisse autem in Thessalia iuxta sinum Pagæaticum circumuolantes coruos quosdam soli sacros quos pueri per lusum gypsatos dimiserant, Bœotii uero ratiam perfectum oraculi symbolum, inibi sedem constituerunt, Sunt qui paroemiam ad coruo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rum uolatum referant,quod in deſertis fere locis uolitare conſueuerint,Vt prouerbium conueniat cum illo in extremas ſolitudines publicitus deportandum, Euripides in Hecuba. Οὐχ ὅσον τάχος Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; Non huncce ſolitarias Quantum poteſt aliquo aufe retis in inſulas.

Mitte in aquam. XCVIII.

Βάλλ' ἐς ὕδωρ. Mitte in aquam,hoc eſt aufer è medio,Dicitur uel in hominẽ uel in rem exitio dignam.Tractum à ſupplicio quorundam qui in profluentem aut mare præcipitabantur, Quæ pœna peculiaris erat parricidis apud Romanos.Vnde philoſophus in timone iubet aurum abiici in mare,quod aliquãdo feciſſe legitur Crates ille Thebanus,Horatius.Vel nos in mare proximum Gemmas & lapides aurum,& inutile Summi materiam mali Mittamus ſcelerum ſi bene pœnitet,Mihi non abſurdum uidetur ſi referatur ad aquam clepſydrarum diſpenſandam, & ad prouerbium quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, ſub aquam malus. Effertur adagiũ etiam hoc pacto, Βάλλ' ἐς ὅλεθρον.

In beatam XCIX.

Βάλλ' ἐς μακαρίαν. Aufer in beatam,Quibuſdam placet dictũ, κατ' ἀφηµιὰν µὴν, pro eo quod eſt in rem malam, Fingunt enim apud inferos locũ eſſe quendã cui nomen μακαρία, Ariſtophanes in equitibus. Ἄπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκ τοῦδ' ἐμοῦ. Aufer te hinc procul in macariam.Alii fabulam huiuſmodi allegant. Narrãt Macariã Herculis filiam fuiſſe,de qua prædictum erat oraculo ut ſibi mortem ultroneam conſciſceret.Itaq; Hercule defuncto cum Euryſtheus illius liberos infectaretur,atq; illi ad miſericordiæ aram confugiſſent.Athenienſes recuſantes eos in hoſtium manus tradere,cum Euryſtheo bellum ſuſceperunt.Porro edito oracuio futurum,ut Athenienſes ab Euryſthei incurſatione liberarentur,ſi quis è liberis Herculis ſemet inferis deuoueret. Macaria ſeſe ſpontaneæ morti obtulit,Quo facto congreſſi cum hoſtibus Athenienſes uictoriam reportarũt, cum aliis q̃plurimis interfectis,tum Euryſtheo ipſo ab Hylo Herculis filio perempto, cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit.Illa defuncti oculos effodit. Cæterum Athenienſes Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes dicebant, Βάλλ' ἐς μακαρίαν. Mitte in Macariã. Hinc igitur ortum adagium primum de iis ferebatur qui ſeſe per uirtutem in periculum ſponte demitterent.Deinde de quouis piaculo dici cœptum.

Alabanda fortunatiſſima. C.

Ἀλάβανδα καρῶν δυτυχεστάτη. Alabanda Carum fortunatiſſima,Stephanus in commentario de urbibus tradit Alabandam Cariæ ciuitatem eſſe longe florentiſſimam,ita ut prouerbio locũ fecerit quod modo retulimus,Affine eſt illi, δυσάμμων ἡ κόρινθος, Fortunata Corinthus.

Hirundinum muſea. CI.

Χελιδόνων μουσεῖα. Hirundinum muſea.Ariſtophanes in ranis. Ἐπιφυλλίδων ταῦτ' ἔστι καὶ σαμύλματα χελιδόνων μουσεῖα λωβηταὶ τέχνης. Sunt iſta folia & ſtulta blateramina, Muſea hirundinum artis ac ſubuerſio.Interpres admonet prouerbium eſſe in impendio loquaces & obſtrepe ros.Hirundines enim inepto garritu plus tedii auditoribus adferre q̃ uoluptatis. Eſt enim hæc auis minime canora,ſed moleſto quodam ſtridore,unde apud Pythagoricos loquacitatis ſymbolum eſſe meruit,cum uetant ne quis hirundinem ſub eodem habeat tecto.Apte dicetur in poetas indoctos,oratores loquaces magis q̃ eloquentes,aut in cœtum hominũ inepte loquacium.

Luſciniæ nugis inſidentes. CII.

Ἀηδόνων λέχαισ ἐγκαθήμενοι. Luſciniæ nugis inſidentes,Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos conuenit,hoc ad eruditos qui tamen immodice ſuo ſtudio delectentur, Quod genus ſunt poetæ potiſſimum.Plautus ad puellam tranſtulit.Metuo inquit ne luſciniolæ defuerit cantio. Quanquam in græco prouerbio iocoſa deprauatio uidetur ineſſe, ut pro λόχμας, dictum ſit, λέχας, Sumptum eſt autem ab incredibili canendi tum ſtudio tum arte,quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem ut narrat Plinius libro decimo capite uigeſimo nono. Diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermiſſionem canit,denſante ſe frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis,Primum tanta uox in tam paruo corpuſculo,tam pertinax ſpiritus,Deinde in una perfecta muſicæ ſcientia Modulatus editur ſonus,& nunc continuo ſpiritu trahitur in longum,nunc uariatur inflexo,nunc diſtinguitur conciſo,copulatur intorto promititur,reuocatur,infiſcatur ex inopinato,interdum & ſecum ipſa murmurat,plenus,grauis,acutus creber extentus,ubi uiſum eſt uibrans ſummus medius imus,breuiter omnia tam paruulis in faucibus,quæ tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, Ac ne quis dubitet artis eſſe,plures ſingulis ſunt cantus, & non idem omnibus ſed ſuus cuiq;.Certant inter ſe palámq; animoſa contentio eſt.Victa morte finit ſæpe uitam,ſpiritu prius deficiente q̃ cantu. Meditatur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

aliæ iuniores,uerſuſq; quos imitentur accipiunt. Audit diſcipula intentione magna & reddit,uicibuſq; reticent. Intelligatur emẽdatæ correctio,& in docente quædam reprehenſio. Hæc & alia nonnulla de luſciniarum cantu refert Plinius quo diximus loco.

Aſinus portans myſteria. CIII.

Ὄνος ἄγων μυστήρια. Aſinus portans myſteria, In eum dicebatur qui præter dignitatem in munere quopiam uerſabatur, Veluti ſi quis ignarus literarum bibliothecæ præfectus eſſet. Ariſtophanes in ranis. Νὴ Δί' ἔγωγ' οὕτω ὄνος ἄγων μυστήρια Ἀταρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. Ita per Iouem ſum aſinus uehens myſteria. Verum iſta nõ iam ſuſtinebo diutius. Interpres affirmat inde natum adagium quod olim quibus ad peragenda ſacra Eleuſinia opus erat aſino impoſita deportabãtur. Quadrabit & in eos quorum opera aliis duntaxat eſt uſui, cum ad ipſos præter moleſtiam nihil interim redeat. Veluti ſi quis cibos aliis geſtet, quibus ipſi non liceat ueſci. Huc allusiſſe uidetur Apuleius cum ſe fingit aſinum Cererem deam circumferentem. Suidas adſcribit dæmonem ad lapidem molarem referre, quem græci ὄνον appellãt, propterea quod in ſacris molis frumentariis coronas imponere conſueuerint. Itaq; torquebitur eleganter in eos quibus immerentibus honos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulus Pileum & annulus, aliaq; id genus inſignia tribuuntur. Iterum tranquillitatem uideo. CIIII.

Αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ. Rurſum denuo tranquillitatem aſpicio. Ariſtophanis interpres prouerbium eſſe ſcribit, quo nos ſignificamus è malis emergere, fortuna in melius cõmutata, A nauigãtibus ducta metaphora, quibus conquieſcente procella grata ſolet eſſe trãquillitas. Ariſtophanes in ranis, Ἐξεστ' δ' ὥσπερ ἐν γέλωτος ἀμοῖν λέγειν Ἐκ κυμάτων δὴ αὖθις αὖ γαλήν' ὁρῶ. Notat autem obiter Ariſtophanes Euripidis ταυθλολίαν, apud quẽ hic uerſus eſt in Oreſte, αὖθις αὖ πάλιν' ὁρῶ. quam eandem irriſit etiam Stratis. In tranquillo eſt. CV.

Ad hanc formam Terentianum illud ex Eunucho. Tum autem Phedriæ meo fratri gaudeo eſſe amorem in tranquillo. Item illud, Qui te in ſcopulum è tranquillo auferat. Et quod alibi diximus, Ego in portu nauigo. Septennis cum ſit nondum edidit dentes. CVI.

Ἑπτάετης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν. Cum ſit ſeptem natus annos, nõdum tamen dentes produxit Ariſtophanis interpres admonet prouerbio dici ſolere. Mihi quadrare uidetur in eum qui natu grandis, tamen adhuc quaſi puerum agit, Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc autoritatis aut honoris ſit aſſecutus. Metaphora mutuo ſumpta uidetur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis ſeptimum omnes dentes ſolent enaſci. Ariſtophanes in ranis, Σκώψωμεν ἀρχίδημον ὃς ἑπτέτης ὢν, οὐκ ἔφυσε φράτορας. Taxemus Archidemum, ſeptennis hic nondum tribules edidit Vbi poeta captãs iocandi occaſionem, pro ὀδόντας φράτορας mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam qui morem Athenienſium neglexerat, apud quos hoſpes ſeptem annos in ea uerſatus ciuitate, in ciuium numerum adſcriptus, iam uelut in cognationem illorum aſciſcebat.

De pulchro ligno uel ſtrangulare. CVII.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι. De pulchro ligno etiam ſtrangulari conuenit. Admonet paroemia calamitatem tolerabiliorem eſſe, ſi cum honeſtate fuerit coniuncta, & dedecore uacauerit. Veluti ſi uirgo uitietur à generoſo ac prædiuite amante. Ariſtophanes in ranis ad prouerbium alludens, Ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου κἂν πάχητε παχὺν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. Digno ſi quid è ligno rei perferetis, ferre cordatis uidebimini uiris, Quaſi minus miſerum ſit ſuſpẽdium, ſi quis ex arbore pendeat inſigni. Circunfertur huic ſimilimum prouerbium etiam hodie apud noſtrates, ſi demergendus ſim, in aqua pura me demergam. Hoc eſt ſi pereundum eſt honeſta morte perire ſatius, Aut ſi peccandum honeſtiore peccandum titulo. Poteſt referri & ad eos qui uincuntur quidem, ſed a uictore tam inſigni ut honeſtius & optabilius uideatur ſic uinci q̃ alios quoſdam uiciſſe, unde eſt Virgilianum illud. Aeneæ magni dextra cadis. Et apud Ouidium. Aiax pudendũ ſibi putat cum Vlyſſe uel certaſſe etiam ſi uictor diſceſſerit. Mecum inquit certaſſe feretur. Item apud Homerum Iliados. φ. ad hunc modum loquitur Achilles, Ὡς μ' ὄφελ' ἕκτωρ κτεῖναι ὃς οὐδὲ τέλαφ' ἕως Τῷκ' ἀγαθὸς μὲν ἔπφν' ἀγαθὸν δίκεν ὄξυαείξε Νῦν δίμε λοιγαλέῳ θανάτῳ ἔμαρψε ἀλῶναι. O ſi me necet huc qui egit fortiſſimus Hector Tum gnauus gnaui uictus uiri tute perirem. Nunc me fata uolunt obſcura morte perire.

Non Chius ſed cius. CVIII.

Didymus prouerbium ſubeſſe putat in his Ariſtophanis uerbis, ὁ χῖος ἀλλὰ κῖος, propter uulgato ſcommate notatam gentis incõſtantiam ac uolubilitatem, pro temporis ratione commutantis inſtitutum, ac fidem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Ariſtophanis carmina

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

e ranis ſunt hæc In Teramenem. πέπωκεν ἐξω τῶν κακῶν οὐ χῖος ἀλλὰ κῖος. Euolauit è malis haud Chius immo Cius. Quanq̃ hoc loco Ariſtarchus Cous legit non Cius. Teramenes enim Cous fuiſſe dicitur. Fortaſſis alluſum ad id quod is Teramenes fuerit Prodici Cii diſcipulus. Huius mentionem facit & Lucianus in amoribus. Itaq; & ipſe quoq; ſi fieri poſſit, optarim Teramenes fieri ille Cothurnus. De Cothurno diximus alibi. Extra oleas. CIX.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται. Extra oleas fertur, ubi quis terminos præſcriptos tranſgreditur, aut aliena nec ad rem pertinentia facit dicit ue, Ariſtophanes in ranis, Μήσοι ὀθυμὸς ἀρπάσας ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαιῶν. Ne te correptum ira extra oleas auferat. Interpres adagium hinc natum ait. Stadia in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per ſeriem poſitis utrinq; ſepiebantur, quas præterire non licebat, proinde qui præteriſſet oleas extra ſtadium currere uidebatur.

Coronam quidem geſtans cæterum ſiti perditus CX.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δὲ ἀπολωλὼς. Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus. In temulẽtum & lurconem apte torquebitur, quiq; obligurita re redactus ſit ad inopiam, Ariſtophanes in equitibus. Ὥσπερ κοννᾶς στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλὼς. Quemadmodum connas coronam quidem geſtans aridam, uerum ſiti perditus. Taxat autem Cratinum comicũ tanq̃ ebrioſum ac delirantẽ. Effertur adagiũ & ad hunc modũ apud Diogenianũ. Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων δίψῃ δ' ἀπολωλὼς. Vir Delphus cum portet ſerta ſiti exanimatur. Natum eſt à moribus Connæ cuiuſdam. Is primum erat tibicen uinoſus, atq; in conuiuiis aſſidue coronatus potabat, Nam priſcis mos erat in cõpotationibus coronas geſtare. Deinde è tibicine factus eſt olympionices, atq; in olympiis ſæpe victor coronam tulit, unde Cratinus eum πολυστέφανον uocat, Alioqui pauperrimus neq; tantillo ditior factus ſuis victoriis. Nihil enim habuiſſe fertur præter oleaſtrum. Aphya in ignem, CXI.

Ἀφύα ἐς πῦρ. Aphya in ignem. Prouerbium in ea quæ celeriter intereunt aut abſumuntur, ſiue quæ facile ac ſtatim conficiũtur, Nam aphya piſcis genus molle ac tenerum, quod admotum igni protinus decoquitur. Frigitur autem in oleo feruẽti, unde fertur & illud apud græcos ἀφυῶν ζωμὸν ἔλαιον. Aphyarũ honor oleũ, ac protinus ut contigerunt oleũ iam decoctæ ſunt. Hunc piſcẽ Suidas ſcribit etiam ἀφρὸν. i. ſpumã appellari, propter candorẽ, & ἐγχραυλίν. Cõplura cõmemorãs eius genera, Athenæus ad hunc modũ extulit paræmiã, ἴσα πῦρ ἀφύα. Aphya uidit ignem, Quaſi uidiſſe modo ſufficiat ad decoctionem. Boliti pœnam. CXII.

Βολίου δίκη. Boliti pœnam dicũt ubi quis de re friuola nihiliq; plectitur. Bolitus autem græcis ſignificat ſtercus bubalum, Porro Solon legem tulit quæ pœnã minabatur etiã iis qui bubalũ ſtercus furto ſuſtuliſſet. Huc alluſit Ariſtophanes in equitibus, ῥᾳ̃ον βολίου κατόμνυσιν. Bubalis ſtercoribus uictus. Haud unquam arcet oſtium CXIII.

Οὐδέποτ' ἴσχει θύρα. Haud unquam arcet oſtium. Interpres Ariſtophanis paræmiam admonet eſſe de iis qui impendio ſunt hoſpitales. Quorum fores ſemper patentes neminem excludunt Sumptum ait ex Eupolidis comœdia cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur uel in credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus, uel in mulierem nulli negantem

Semper aliquis in Cydonis domo. CXIIII.

Ἀεί τις ἐν κύδωνος. Semper aliquis in Cydonis domo, Cydon Corinthius quiſpiã erat, adeo inſignis hoſpitalitate, ut etiam prouerbio locũ fecerit, Refertur à Suida pariter & à Zenodoto, neq; non Ariſtophanis interprete. Summis unguibus ingredi. CXV.

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων. Summis ungulis, Metaphora prouerbialis in eos qui auidius auſcultãt, Nãhi ſolent ſemet in ſummos pedes erigere, καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων. Sũmis ingrediens pedũ unguibus, in faſtuoſos, Refertur adagium ab Ariſtophanis interprete ἐν Ἀχαρνεῦσι, Putatq; huc alluſiſſe poetam cum ait, Εὐθὺς δέ τοις στεφάνοις ἐπ' ἄκρων τῶν πυγόνων ἐκάθησθε. Protinus ob coronas in ſummis natibus ſedetis, id eſt efferimini uobiſq; placetis.

Haud impune uindemiam facies. CXVI.

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις. Haud impune uindemiam facies, In eũ competet qui nullo ſeruante impune decerpunt uuas, Ariſtophanes in Veſpis, Ἀλλ' ὅκ ἐρήμας ὧδε οὕτω ῥᾳδίως τρυγήσεις. At ne exiſtimetis uos adeo facile atq; impune uindemiã facturos, Nam ἐρήμας græci fieri dicunt, quod fit nullo prohibente, nulloq; obſiſtente. Mens eſt in tergoribus CXVII.

Ὁ νοῦς ὀσφῦν ἐν τοῖς σκύτεσιν, Animus eſt in tergoribus, de ſollicitis dictitari ſolitũ. quiq; malũ aliquod imminens timere uidẽt, Ariſtophanes in comœdia cui titulus pax, Ἡμαρτομὲν ταῦτ' ἀλλὰ συγγνώμων ἔχε Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν, Peccauimus q̃dẽ iſta, ſed ueniã dabis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Tum nanq; noſter animus in corſiis erat. Metaphora ſumpta eſt uel à loris quibus cæduntur ſeruí, Nam hæc è bubalis tergoribus ſecantur, unde Plautinum ænigma. Vbi uiuos homines mortui incurſant boues, uel à clypeis qui bubalo corio ſolent obduci, Proinde cõgruet uel in eos qui flagra metuunt, uel in hos quos belli impendentis metus habet ſollicitos. Non diſſimile Terentianum illud ex Eunucho, Iam dudum animus eſt in patinis, Item illud Ariſtophanicum in ueſpis de homine litiũ auido, Ὁ νῦσ πεπᾶται νύκτα σοῦ τὴν κλεψύδραν. At uolitat animus nocte circa clepſydram. Breuiter quacunq; in re ſumus intenti in ea dicimur eſſe.

Σκύτη βλέπει. CXVIII.

Σκύτη βλέπει. Hoc eſt ut uerbo uerbum reddam tergora tuetur, Confine proximo quo ſignificabant quempiam præ ſe ferẽtem uultu, quod mali quippiam inſtare ſuſpicaretur, idq; coniecturis aliquibus colligeret, ueluti ſi quis conſpectis boum tergoribus bellum futurũ colligeret, quod his integantur clypei, Citatur adagium ex Eupolidis fabula, cui titulus Chryſogenes, Ἀτεχνῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον σκύτη βλέπει. Itaq; omnino quod dici ſolet tergora tuetur.

Cochleare creſcet. CXIX.

Δοίδυξ αὔξει. Cochleare creſcet. Chryſippus apud Zenodotum & Ariſtophanis interpretem ait hanc paroemiam dici ſolere in puſillos homunciones per ironiam. Nam cochleare & puſillũ eſt & contortum, Ariſtophanes in equitibus, Σκοῦν δύο χυτρίμω Δοίδυξ ἥλε θρυών. Duo utilia uaſa, cochleare & toryna, Eſt autem toryna qua moueatur olla.

Connæ calculus. CXX.

Κόννου ψῆφος. Connæ calculus, in hominem aut rem nihili nulliuſq; momẽti prouerbiũ manauit à Conna quopiam citharœdo, ſiue (ut quidã uolunt) lyriſta, ex eorum numero qui citra uocem organo canebant, Sunt qui dicant Connum fuiſſe quendam extremæ ſortis hominem qui deuorato patrimonio pauperrimus fuerit, Calliſtratus apud Ariſtophanis interpretem ad hunc modum effert paroemiam, κόννου θέλον, Connæ ficulnum folium, quod eo luſitare ſit ſolitus, Ariſtophanes in fucis, οἱ μὲν κροῶνται κόννου ψῆφον. Te quidem connæ ſuffragium exiſtimant, hoc eſt nihili ducunt, Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos. CXXI.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους. Idem arbuſtum nõ alit duos erithacos, Zenodotus autor eſt hoc adagio notatos illos qui ex rebus minutis feſtinant diteſcere, Mihi uidetur non intempeſtiuiter dici poſſe in eos quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer uerſari queunt Eſt aũt erithacus auis quædã ſolitaria, ut eodẽ in ſaltu nõ temere niſi unã inuenias, Hãc Theodorus Gaza nũc ſyluiã nunc rubeculã interpretat, Thomas magiſter ait à quibuſdã ἐριθία uocarĩ, ab aliis ἐρίθυλον, à plærisq; ἐρίθακον. Ariſtophanes elegãter ad hoc alluſit adagiũ in ueſpis, Οὐ γάρ ἄν ποτε τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Nec eñ unq; unũ arbuſtũ duos fures poſſit alere.

Pedibus ingredior, natare enim non didici. CXXII.

Παιδὶ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. Ambulo pedes nandi imperitus ſcilicet. Prouerbialis ſenarius in eum qui maiorũ rerũ imperitus, minutioribus negociis ſeſe exercet, Aut qui propter imperitiam priuatus & humilis uiuit, Aut qui ſeſe neceſſario confert ad aliud genus, quandoquidẽ ad illud, aut illud nequaq; eſt idoneus, ueluti ſi quis negociator fiat ad literas indocilis, Refert huic adſimilis uerſus, Πεζῇ βαδίζων οὐκ ἐπίσταμαι σκάπτειν. Fodere imperitus pedibus ambulo meis, Huc uidet referendũ & euãgelicũ illud, Fodere nõ ualeo, σκάπτειν ὀκνῶ, Foſſionẽ enim pro quauis opera mercenaria poſuit, Ariſtophanes in ueſpis, σύντονωθι κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. Ignoſce neq; enim canere doctus eſt Cheli, Nimirum alludens ad uulgatũ adagiũ, perinde quaſi dicat Reliquarum imperitus artiũ, furto tãtum rem parat, Item in equitibus, Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. Neq; muſicam didici, Vna domus non alit duos canes. CXXIII.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν καλῶς δύο κύνας, Eadem domus non bene canes alit duos, Prouerbio iſtatus ſenarius in eos inter quos parum conuenit, propter idem lucrum quod communiter expetunt, Refertur ab Ariſtophanis interprete. Vallus uitem decepit. CXXIIII.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, Vallus uitem decepit, Vbi quiſpiam ab eo fallitur aut lædi tur, à quo pendebat, cuiuſq; fidei nitebatur, Traductum à uallis quibus alligatæ fulciuntur uites, Interdum fit aũt ut illi radicibus actis ramis ac frondibus ſuis uitem ſtrangulent. Ariſtophanes in ueſpis, Εἶτα νῦν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον, Ita ne circumuenit ipſe uineam palus ſuam

Trepidat in morem galli cuiuſpiam CXXV.

Πτήσσει ὡς τις ἀλέκτωρ. Trepidat tanq; gallus quiſpiam, in male affectum & commotum, aut etiam pauitãtem opportune dicetur, πτήσσειν enim græcis fugitare ſignificat atq; expaueſcere pe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

culiariter autem de auibus dicitur. Aristophanes in uespis, Πτήσσει φρυνίχου ὥσπερ ἀλέκτωρ. Galli in morem Phrynichus horret. Fuit hic Phrynichus Mellanthæ filius Atheniensis tragœdiarum scriptor, quem Athenienses mille drachmis mulctarunt, quod milesiorum excidium tragœdia complexus esset. Quod quidem ego non adscripturus eram inter adagia, nisi commentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbii loco retulisset.

Non magis parcemus q̃ lupis. CXXVI.

Οὐ φεισόμθα μᾶλλον ἢ λύκων, Haud magis parcemus ac lupis. Aristophanis interpres prouerbialem figuram esse admonet, inde natam quod antiquitus lex ad interficiẽdos lupos etiam præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemisset huic talentum, qui adultum occidisset duo talenta dabantur. Vnde & Apollinem λύκειον & λυκοκτόνον cognominarunt. Aristophanes in auibus, φεισόμθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων. Quid enim his magis parcemus atq; ipsis lupis.

Nisi siqua uidit auis. CXXVII.

Πλὴν εἴ τις εἶδεν ὄρνις. Nisi si qua uidit auis. Hyperbole prouerbialis de re uehementer occulta. Aristophanes in auibus, Οὐδεὶς ἐστὶ τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν πλὴν εἴ τις ἄρ' ὄρνις. Nemo uidit thesaurum meum, ni si qua auis. Suidas etiam hunc uersiculum citat ex Aristophane, Οὐδεὶς μὲ θεωρεῖ πλὴν ὁ παρεμπίπτων ὄρνις. Nemo me contuetur nisi præteruolans auis.

Perdicis crura CXXVIII.

Πέρδικος σκέλος. Perdicis tibia. Perdix caupo quispiã erat claudus. Ab Aristophane locis aliquot notatus, Vnde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Aristophanes grammaticus in prouerbiis orationis solutæ. Dicebatur in crura gracilia distortaq;. Refertur à Suida πέρδικος πούς. Perdicis pes, In loripedes quadrat.

Tolle calcar. CXXIX.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, Tolle calcar ultorium. Extat adagium in Aristophanis auibus. Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχει. Tolle calcar si pugnas, In eum dici solitum qui iam ultionem parat. Mutuo sumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum. Quanquam autore Aristotele libro de animalibus secundo capite duodecimo, natura calcar addidit ex auium genere his quæ ob corporis molem sint ad uolatũ minus idoneæ, cuiusmodi sunt galli.

Minus habes mentis q̃ dithyramborũ poetæ. CXXX.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. Minus sapis scriptoribus dithyrambicis, In stupidos ac furiosos torquetur. Adagium annotatur ab Aristophanis interprete in auibus. Sumptum a poetis dithyrambicis qui Baccho afflati furebant, unde & Horatius. Aut insanit homo aut uersus facit.

Cercyræa scutica. CXXXI.

Κόρκυρᾶια μάστιξ. Cercyræum flagrum, De re superuacaneo cultu exornata, Quadrabit & in ea quibus ornatus additur neutiq̃ decorus aut congruus. Cercyræis quoniam crebris seditionibus agitabantur, mos erat gestare flagra ingentia ansis eburnis exornata, Quidam aiunt ea duplicia fuisse, Itaq; in prouerbium abierunt, autor Aristophanis interpres in aues.

Larus CXXXII.

Κέπφος λάρος. Cephus larus, In garrulum ac uecordem dicebatur, præcipue qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur, ab auis ingenio ductum quam spuma marina gaudere tradunt, Capitur autem ad hunc modum, Obiicitur spuma primũ longiore interuallo, Deinde propius propiusq;. Postremo manibus gestantes exhibent, Larus itaq; cibi auiditate captus comprehendit, Aristophanes utitur in Pluto, interpres admonet cognomẽ esse prouerbiale, Rursum in nebulis Cleonem larum uocat, quod furtis ac rapinis inhiaret, Lucianus in libello de mercede seruientibus, Σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαρρεῖν ἐπιχείρει, τῇ ἀγρᾳ ἐθέλεις καθάπερ ὁ λάρος ὅλον καταπιὼν τὸ σιλφιον. Sumpta uero fiducia uenatum aggredere, si uidetur lari in morem totam escam ore deuorans.

Cephus parturit CXXXIII.

Κέπφος ὠδίνει. Larus parturit, Dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, deinde nihil promissis dignum præstarent, Est enim larus auis multa plumarum copia circumtecta, cæterum carnibus exiguis, Pariens autem uociferatur. Recensetur adagium ab Aristophanis interprete in comœdia cui titulus pax, Confine est illi, Parturiunt montes nascetur ridiculus mus.

Canis festinans cæcos parit catulos CXXXIIII.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει. Canis festinans cæcos parit catulos, in eos iaciebatur qui nimio festinandi studio rem parum absolutam edunt, ut si quis operis parum elimati præcipitet editionem, Hinc natum quod canis quia celerius pariat catulos cæcos uelut adhuc immaturos edit. Alludit ad parœmiam Aristophanes in pace, Ἡ κύων ἀκαλανθὶ ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Catulus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Garrula acalanthis accelerans cæcos parit catulos aut pullos, Acalanthìdem quidam putant cā nem eſſe inſignem, quidam auem. In canis podicem inſpicere. CXXXV.

Ariſtophanes οἱ ἐκκλησιαζούσας Τοῦτο μὲν ἔπον ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. Canis quidem hunc in ſpicere iuſſi podicem. Interpres admonet uulgo dici ſolere in cæcutientes, adſcribens & hunc ſe narium, Ες κυνὸς πυγὴν ὁρᾶσθαι καὶ τελῶν ἀλωπέκων. In canis deſpicere podicem triũm uulpium Alluſit eodé & in acharnenſibus, Τοῖς ὀσίνοις φυσῆτε σὺν πρωκτὸν κύνος. Has profecto nugas pigeret adſcribere, ni propoſitũ eſſet operi ſuſcepto per omnia ſatiſfacere, καὶ ἦν ἔλαχον ἁμαρτὰν κομεῖν

Tentantes ad Troiam peruenerunt græci. CXXXVI.

Theocritus in ſyracuſiis, Tentando atq; experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali ſignificãs, ἐς Ἴλιον inquit πειρώμενοι ἦλθον ἀχαιοὶ Καλλίσα παίσων πείρα θὴν πάντα τελεῖται. Tentando ad Troiam uenere pelaſgi Experiundo conficiuntur uilia quæuis.

Ἕπου θεῷ. Deum ſequere CXXXVII.

Plutarchus in libellò de audiẽdo refert hoc adagium, Ἕπου θεῷ, Sequere deum, Putat hũc eſſe ſenſum, Obtempera rationi, Quaſi cuiq; debeat oraculum eſſe, quicquid in pectore dictauerit ratio, Vnde & Virgilius dixit, An cuiq; deus ſua dira cupido, Cui uerſus ille græcis celebratus aſtipulatur, Ὁ νοῦς γάρ ἡμῖν ἔστι ἐν ἑκάστῳ θεός. Ineſt enim ſuus cuiq; animus deus. Et Menãder apud Plutarchum, Ὁ νοῦς γάρ ἡμῶν ὁ θεός. Nam noſter animus numen eſt. Et conſimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticenſis, Sumptum uidetur ex Homericæ Iliadis libro primo, ubi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit, Ὅςκε θεοῖς ἑπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ. Qui diis paruerit, proni huius uota receptant. Lingua quo uadis? CXXXVIII.

Γλῶσσα πῇ πορεύῃ; πάλιν ὀρθώσουσά καὶ πάλιν ἀνασχέψουσα. Lingua quo uadis? Erectum ciuitatem, eãdem denuo ſubuerſura, Refertur à Suida. Zenodoto, Diogeniano, Docet linguã plurimũ utilitatis adferre mortalibus, & eãdem rurſum plurimam adferre perniciem, Tametſi membrũ corporis ſit per q̃ exiguum, Proinde diuus Iacobus apoſtolus eam clauo nauis adſimilé facit, quæ cum pars ſit minima, tamen totam nauem aut ſeruat aut euertit, Bias referente Plutarcho in libello de audiendo, rurſum in alio de loquacitate, Amaſidi ægyptiorum tyranno iubenti, ut ſibi quod eſſet in uictimæ quam ad illum miſerat carnibus & optimum & peſſimũ mitteret, Linguã reſectam miſit, Innuens huius uſum eſſe præcipuum ſiue prodeſſe cupias ſiue nocere.

Ollas oſtentare. CXXXIX.

Χύτρας ἐπιδείκνυσθαι. Ollas oſtentare, eſt rem per ſe ridiculam ac ſordidam perinde ut maximam efferre. Plutarchus in libello de auſcultando taxans ſophiſtas, quibus mos erat infames materias uerborum fucis exornare, cum uomitum, febrim, buſyridem atq; id genus alia laudant, καὶ νὴ Δία inquit χύτρας ἐπιδεικνύμενοι. Ac per Iouem ollas oſtentantes, Conuenit cum eo quod alibi dictum eſt, Χύτραν ποικίλλεις. Puer glaciem. CXL

Ὁ παῖς κρύσταλλον. Puer glaciem, Dicebatur in eos qui cum retinere quippiam non poſſint, uoluntate tamen amittere. Veluti ſi quis magiſtratũ recuſet deponere, cui gerendo ſit impar, aut à munere nolit abſolui, quod tueri tamen non poſſit. Competet & in eos qui ſponte uelint à ſe amouere, quod tamen aliquanto poſt ſit elapſurum, Vt cum opes urgemus premimuſq;, mox nihilominus nos relicturas, Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus & explicat libro de futili loquacitate. Vnum ad unum CXLI.

Ἑν πρὸς ἕν φασιν, inquit Lucianus unum ad unum, nimirum figuram prouerbialem eſſe ſignificans, cum exactius ſingula ſingulis componũtur, Theocritus in paſtore, ἐμὶν δέτυ βωκολιάσδευ ὐν ποθ' ὐν. Sic enim quidam eruditi legunt, Plato libro de legibus quinto. Λέγει δὲ πάντα ἀμφορα ἐν πρὸς ἓν γοῦν ἀποβλέψαι. Idem libro ſexto, ἓν ἐφ' ἑνὶ παρέχειν. Vtitur & libro primo plane prouerbiali figura ἓν πρὸς ἕν. Rurſum libro quarto, ἀνθ' ἑνὸς ἕν. Tranſlatum uideri poteſt à prelio. quoties acriter res geritur ſingulis aduerſus ſingulos dimicãtibus, Niſi malumus ad laconicum illud apophthegma referre, Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando unum legatum ad Demetrium regem miſiſſe, Cunq; ſtomacharetur tyrannus uociferaretur q;, Vnum inquiens ad me Lacedæmonii legatũ nihil attonitum reſpondiſſe unum ad unũ, Nec abſurde dixeris à mathematicis mutuo ſumptum, quorũ eſt hæc loquendi figura peculiaris ἓν πρὸς ἕν, unum ad unum, ſic enim proportionem conſtare dicunt quã uocant parem & æquam

In nocte conſilium. CXLII.

Ἐν νυκτὶ βουλή. In nocte conſilium, Admonet adagium non eſſe præcipitandum conſilium, neq; ſtatim ad primos animi impetus quippiam agendum, Nox autem propter ſolitudinem ac

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſilentium uel maxime ad conſyderandum conſultandúmq; de rebus grauibus eſt idonea,Præterea ſæpenumero fit ut ſomnus ſedata cupiditate priſtinam ſententiam uertat.Vnde etiam uulgo dicitur ab idiotis noſtratibus,ſuper hac re indormiam,ubi ſignificãt ſe per ocium deliberaturos, Porro præceps conſilium inauſpicatum eſſe ſolere,& uulgato ſermone dicitur,& elegãter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate, Οὐ γάρ τι βουλῆς ταυτὸ κ᾽ δρόμου τέλος Haud quaquam enim idem finis curſus atq; conſilii,Siquidem in curſu uincit qui celerrimus ſit, In conſultando cunctatio tutior eſt,periculoſa celeritas.

Vbi quis dolet ibidem & manum habet. CXLIII.

Οπου τὶς ἀλγεῖ κεῖσε καὶ τὼ χεῖρ᾽ ἔχει. Vbi dolet quis ibi & manum frequens habet,Senarius prouerbialis quem refert Plutarchus libro de futili loquacitate,Natum à naturali hominũ conſuetudine,qua fit ut ei corporis parti quæ dolet frequenter manus admoueamus,Tempeſtiuiter utemur cum ſignificabimus quempiam ea tractare, deq; his libenter uerba facere,quæ mouent animum,Stobæus idem refert ad hunc modum. Ο που τις ἀλγεῖ κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει.

Plus apud campanos ungenti q̃ apud cæteros olei fit. CXLIIII.

Plinius naturalis hiſtoriæ libro decimo octauo cap. undecimo,In Campania tamen laudatiſſimus campus eſt,Mõtibus ſubiacet nimboſis totis quidem xl.mil.paſ.planicie,Gratia terræ eius ut protinus ſoli natura dicatur,puluerea ſumma,inferior bibula,& punicis fiſtulãs uice, Mõrium quoq; culpa in bonum cedit,Crebros enim imbres percolat atq; tranſmittit,Nec diluit aut madore uoluit,propter facilitatem culturæ,Eadem acceptum humorem nullis fontibus reddit,Sed temperat & concoquens intra ſe uice ſucci continet,ſeritur toto anno panico ſemel,bis farre, Et tamen uere ſegetes quæ interquieuere fundunt roſam odoratiorẽ ſatiua,Adeo terra nõ ceſſat parere,Vnde uulgo dictũ,Plus apud cãpanos ungẽti q̃ apud cæteros olei fieri,Quãtũ aũt uniuerſas terras campus circum cãpanus antecedit,tantum ipſum pars eius quæ laboriæ uocatur,qué phlegræum græci appellant,Hactenus Plinius,Si cui placebit adagium ad allegoriam trahere,poterit accommodari uel in regionem uel in hominem adeo cæteris antecellentem, ut apud hunc maior ſit ex quiſitarum rerum copia q̃ apud alios mediocrium aut uulgarium.

Ne uia quidem eadem cum illo uult ingredi. CXLV.

Μηδὲ τὼ αὐτὼ ὁδὸν βαδίζειν.Ne uia quidem eadem ingredi dicũtur,qui extremo diſſident odio,adeo ut non ſolum menſa tecto ue communi non ſuſtineant uti,ſed ne uia quidem cõmuni uelint ambulare.Vnde & uulgata dicunt ironia,Vſq; adeo illum amat ut ſi forte fortuna fuerit obuius,in aliam deflectat uiam. Plutarchus in cõmentario τοῦ Φιλαδελφίας. Τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὼ αὐτὼ ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν.Cum fratre uero ne uia quidem eadem ſibi putãs ingrediendum eſſe.Huic congruit prouerbialis ille uerſiculus, Κακῷ γὰρ ἀνδρὶ μηδ᾽ ὅλως ὁδοιπόρου.Viro ſceleſto nec uiæ ſueris comes. Extra cantionem. CXLVI.

Παρὰ τὸ μέλος.Extra cantum agi dici ue dicunt,quod ad rem non pertinet,Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ᾽ ὧν ἄντισ κἀσθη παρὰ μέλος τί φθεξάμενος. Et apud quos uereretur aliquis præter cãtum quippiam dicere.i.quod à re eſſet alienius,Imitatus eſt hanc figuram ex Platone,qui libro de legibus tertio ſcribit ad hunc modum. Παρὰ μέλος ἐμοί γε ἂν δοκῆς φθέγξασθαι. Præter cantilenam mihi dicturus fuiſſe uideris,Finitimum eſt huic quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad uerbum,ſeu nihil ad carmen. Quo quidem Ariſtophanes, οὐκ ἐκκλησιάζουσιν noue utitur pro temere, Οὐ γὰρ ἂν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν Οἰδὲν πρὸς ἔπος κ᾽ ἀνοήτως ἐγ᾽ ὠκβαλῶ. Neq; eñ meo ſudore quod parauerim, Meaq; parſimonia temere ac nihil Ad rem profudero.Quod carmẽ equidem duxi ſatius,uel alieniore citare loco q̃ eo ſtudioſum fraudare lectorem, Natum ut uidetur ab apophthegmate Themiſtoclis,qui Simonidi poetæ petenti quiddam à ſe parum æquum,reſpondit ad hunc modum,Neq; tu bonus eſſes poeta,ſi præter cãtum caneres, neq; ego bonus princeps ſi præter leges iudicem,Sumptum eſt ab antiquis cantoribus,qui uocem ad lyrã accommodabant.Aut certe à concentu uocalium muſicorum,ubi ſi quis diſſonet ab harmonia grauiter offendit aures,Lucianus ἀξαγώνια uocat,quæ ad cauſam non pertinent, M.Tullius, ἀδὲ παράρρηα,quæ aliena à re propoſita. Ignis,mare,mulier tria mala. CXLVII.

Circunfertur apud græcos & hic trimeter prouerbialis, πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία. Ignis fretúmq; & mulier hæc mala tria,Nam incendio nihil formidabilius,mare item periculoſiſſimum eſt,Vnde & Aeſchylus in Perſis, ἄμαχον κῦμα θαλάσσης,His autem ſimilimum quiddã eſſe mulierem ſentit parœmia,Porro mulierem omnem eſſe malam per q̃ uenuſte ſignificauit Lacon quidam,qui cum uxorẽ duxiſſet perpuſillam,dicebat è malis quod minimum eſſet eligẽ

dum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dum, Fatetur & apud Euripidem Medea fœminarum genus esse malum, Αλλ' ἐς μὲν οἶον ἐσμὲν οὐκ ὀρθῶ κακὸν γυναῖκες. Sumus quidem quales sumus nos fœminæ, Neq; enim malæ ausim dicere.

Falces postulabam CXLVIII.

Αμας ἀπήτουν, Falces postulabam, In eos qui respondent id quod ad rem nihil attinet, Plutarchus in commentario πρὸς ἀδολεσχίας admonet ut qui uelit accurate respondere, mentem rogatis diligenter perdiscat, ne illud fiat quod prouerbio dici consueuit, ἄμας ἀπήτουν, Est autem senarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum, Αμας ἀπήτουν οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. Falces petebam, at hi negabant mihi scaphas.

Alba auis CXLIX.

Λευκὸς ὄρνις, Alba auis pro re noua atq; auspicata dixit M. Tullius in epistolis familiaribus libro septimo, Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius q̃ solebat, quod quasi albam auem uidentur bene sentientem ciuem uidere, abdo me in bibliothecã.

In alieno choro pedem ponere CL.

Εν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι. In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negociis alienis & aliorum sibi uindicare partes, Plutarchus in commentario quem inscripsit, Quo pacto se ipsum aliquis citra inuidiã laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περίεργον καὶ παροιμιῶδη καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι. Eum quidem qui alieno choro pedem imponit, curiosum ac ridiculum esse prouerbiũ declarat, Idem in symposiacis, Ἐγὼ δὲ τῷ μὲν οὐκ ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς εἶπον, Ego uero tametsi pedem in alienũ inferens chorum dicebã, hoc est respondens de re quæ ad philosophi professionem nõ pertinebat, Affinis est huic adagio metaphora per q̃ elegãs neq; discrepans a specie prouerbiali, qua usus est Aristides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι πρὸ χοροῦ τάξομεν, Porro Meltiadem qui est apud Marathonem qua chori parte collocabimus, Interpres addit metaphoram sumptam a choris Dionysiacis, Metaphora mutuo sumpta a choreis ac saltationibus, Quibus si quis ignotus admisceat se derideatur atq; exsibiletur ilico.

Ne magna loquaris CLI.

Μὴ μεγάλα λέγε, Ne grandia loquaris, Refertur a Diogeniano, admonet temperandum esse a magniloquentia iactantiaq;, qua nihil omniũ intolerabilius, Dictum est autem propter Neme sim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam, M. Tullius epistolarum ad Atticum libro quarto epistola octaua, Μήπω μέγ' ἔπῃς πρὶν τελέσσῃ ἀντιάσας. Ne quando iactes, ni prius pfeceris, Aristophanes in ranis, ὦ δαιμόνι' ἀνθρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. His uerbis Bacchꝰ reprimit Euripidẽ per arrogantiã semet anteponentẽ Aeschylo, Sophocles in Aiace flagellifero, Μηδὲν μεγ' ἔπῃς οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ. Ne magna loquere nõ uides quo insis malo, Theognis, Μὴ ποτε κύρν' ἀπορᾶσθαι ἐπὸς μέγα. οἵδε δ' οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὅτι νυξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. Huc alluisse uidetur Virgilius libro decimo. Dixerat ille aliquid magnum. Inuenit sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod est insolentẽ atq; elatũ esse, Sophocles in œdipo tyrãno, φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. Extat & senarius prouerbialis, Οτ' ὀὐτυχεῖς μάλιστα μὴ μέγα φρόνει. Ne quid tume cũ res secũdæ maxime & μέγα πνέειν. Euripides in bacchis, Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα. Quãuis magnũ spiritũ sumas, Eleganter Horatius huiusmodi grãdiloquentiã ampullas & sesquipedalia uerba uocat in arte poetica, Proiicit ampullas & sesquipedalia uerba. Terentius in militem gloriosum, & magnifica uerba, Legimus & φαγικῶς λέγειν, Ioqui tragice, & ἐκβαγχεύειν, pro eo quod est magnificis uerbis efferre, Horatius in epistolis, Et spirat tragicum satis & fœliciter audet, Tametsi non me fugit poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia. CLII.

Μελέτη πάντα δύναται. Cura omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere, Significat autem nihil esse tam arduum quod diligentia curaq; non efficiatur, Virgilius in georgicis, Labor omnia uincit improbus, & duris urgẽs in rebus egestas. Extat apud græcos prouerbialis sententia, Οεοὶ τ' ἀγαθὰ θνητοῖς πωλοῦντα. Dii bona laboribus uendunt. Huc alluisit Horatius, Perrupit Acheronta Herculeus labor, Sophocles in electra, πόνου μὲν χωρὶς οὐδὲν ὀὐτυχεῖ. Citra laborem nil bene est. Quãquam autem in præsentia nõ est neq; propositi neq; operis huius, quicquid ad huiusmodi sententias facit, in unum conuerrere, tamen haud grauabor, quãdoquidem casus obtulit, adscribere uerba Senecæ ex libro de ira secundo, Atqui nihil est inquit tam difficile & arduum, quod non humana mẽs uincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio, Nullique sunt tam feri suiq; iuris affectus, ut non disciplina perdomentur. Quodcunq; imperauit animus obtinuit, Quidam nunq̃ ridere cõsueti sunt, Vino quidam, alii uenere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno, uigiliam indefatigabilem extendit, Didicerunt tenuissimis & aduersis funibus currere, &

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ingentia uixq; humanis toleranda uiribus,onera portare & in immenſam altitudinem mergi,ac ſine ulla reſpirandi uice perpeti maria, Mille ſunt alia in quibus pertinacia impedimẽtum oñe tranſcendit,oſtenditq; nihil eſſe difficile cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum aut ultimum. CLIII.

Τί πρῶτον ἢ τί ὕστατον. Quid primum aut ultimum,Figura prouerbialis qua utimur quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus ut hæſitemus,unde potiſſimum exordiamur,aut cum perplexi dubitamus,quid primum agere debeamus,Lucianus in libello cui titulus de mercede ſeruientibus,Καὶ τί σοι πρῶτον ὦ φίλότης ἢ τι ὕστατον φασι καταλέξω τῶν ἀπάντων ἢ ποιῆν ἀνάγκη τοὺς ὠθῆ μισθῷ σωόντας. Quid nam tibi primum amice,aut quid poſtremum ut dici ſolet commemorem,ex his quæ & pati & facere coguntur hi qui mercede ſeruiunt? Iuuenalis. Quo te circumagis quæ prima aut ultima ponas,Eiuſdem characteris eſt illud Euripidis in Iunone inſaniẽte, Ὦ μοι τίν' ὑμῶν πρῶτον ἢ τίν' ὕστατον πρὸσστέρνα θῶμαι. Quem ueſtrum ohe quem pectori admoueam meo primum ultimúm ue.

Dente Theonino rodi. CLIIII.

Theonino dente rodi dicuntur qui conuiciis lacerantur. Sumptum à Theone poeta quodam rabioſæ loquacitatis,petulantiſſimæq; maledicentiæ,unde & Auſonius in carmine hendecaſyllabo poetam quẽpiam indoctum & mordacem Theonem appellat, Nec poſthac metues ubiq; dictum. Hic eſt ille Theon poeta falſus, Bonorum mala carminum Lauerna. Horatius in ſermonibus. Dente Theonino qui circumroditur.

Hipponacteum præconium CLV.

Hipponacteum præconium pro infami nota dixit M. Tullius,nimirum prouerbiali ſchemate,in epiſtolis familiaribus de Tigellio quodam ita ſcribens. Eumq; addictum iam tum puto eſſe Calui Licinii Hipponacteo p̃conio,Nã Hipponax poeta fuit iãbographus amarulentus,ac notæ mordacitatis,qui autore Dionyſio Halicarnaſſeo trimetrũ Archilochiũ de induſtria in Scazontem infregit,cum inimicos lacerare uellet quo uidelicet feriret fortius. Hic Bubalum & Anterinum quod ab his deformi ſpecie pictus eſſet,uerſibus iambicis inſectatus legitur.

Archilochia edicta CLVI.

Adagionis faciem habet & illud quod Cicero ſcribit ad Atticum libro ſecundo, Itaq; Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita ſunt iucunda,ut eum locũ in quo proponũtur præ multitudine eorum qui legunt tranſire nequeamus,Archilochia edicta contumelioſa hoc at ac uirulenta,Archilochi poetæ mordacitas uulgo celebratiſſima fuit. Is Lycamben ſocerum à quo fuerat repudiatus,huiusq; filiam adeo uirulentis uerſibus inſectatus eſt,ut uterq; ſe laqueo præfocauerit.

Archilochi patria CLV

Ἀρχιλόχου πατρίς. Archilochi patria,Diogenianus teſtatur hoc dici ſolere de mordacibus ac maledicis,Videas enim populos nonnullos natura dicaces,cuiuſmodi fuiſſe feruntur Siculi.

Genuino mordere CLVIII.

Qui clanculum obtrectant lacerantq; quempiam eum genuino mordere dicuntur,Perſius,Et genuinum fregit in illis,Lucilium ſentiens poetam ſatyricum, Item diuus Hieronymus, Poſſim reſpondere ſi uelim poſſum genuinum læſus infigere. Dentes autem genuini ſunt omnium recõditiſſimi ac prope modum operti gingiua,Sero emergunt homini,Nempe circiter annum uigeſimum,multis & octogeſimo ut autor eſt Plinius libro undecimo ca. xxxvii. Et ob id haud ab re liuoris atq; obtrectationis morbo dicati. Poteſt non abſurde referri & ad uiperæ illos denticulos quibus eas uenenum infundere putat. Plinius eodem quod modo citauimus capite Nam hi quoq; ſunt uiperis ſub gena fiſtuloſi,Poteſt & ad canes referri,qui poſtremis dẽtibus oſſa duriora circumrodunt,Omnis autem obtrectatio morſus dicitur,Vnde Ariſtophanes iocatur in annulo non ineſſe remedium aduerſus Sycophantæ morſum. Diogenes apud Laertium rogatus,cuius nam animantis morſus eſſet pernicioſiſſimus,Ex feris inquit obtrectatoris,ex cicuribus adulatoris,Hoc uenenum Horatius Loliginis ſuccum appellat.

Aureo piſcari hamo CLIX.

Aureo piſcari hamo dicuntur qui mediocris commodi cupiditate periculum adeunt,ne maximarum rerum faciãt iacturam,Commemoratur inter facete dicta Octauii cæſaris à Suetonio Fit enim nonnũquam ut piſcis hamum etiam ipſum ſecum auferat,Porro metaphoræ plæræq; a piſcatione ductæ prouerbii uice ſunt uſurpatæ,ſicut expiſcari apud Terentium,pro eo quod eſt diligẽter elicere atq; exquirere,Vorare hamum apud Plautũ,Semper tibi pendeat hamus apud Naſonem,Quod ſi quis pugnet Auguſti dictum non eſſe prouerbium,certe prouerbiale eſt, nec indignum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

indignum,quod in hunc ordinem adlegatur.Poteſt fieri ut quibuſdam etiam hoc libuerit aureo hamo piſcari.Siquidem autore Suetonio Nero cæſar reti aurato funibus purpura crocoq; nexis piſcari ſolitus eſt.Proinde quoties ſic ambimus quippiam, ut ſi potiamur optatis,mediocre ſit emolumentum,ſin fallat ſpes,damnum ingens,apte dicemur aureo piſcari hamo.

Sapientia uino obumbratur. CLX.

Plinius hiſtoriæ mundi libro uigeſimo tertio capite primo, Vinum ieiunos bibere nouicio inuento inutiliſſimum eſt,Curas uigoremq; animi impedit,ad Procintum tendentibus,ſomno non accommodatum ac ſecuritatibus,iamq; dudum hoc fuit quod Homerica illa Helena ante cibum miniſtrauit,ſic quoq; in prouerbium ceſſit,ſapiẽtiam uino obumbrari,Hactenus Plinius, In prouerbiis item eccleſiaſticis duo referuntur quæ ſapientem etiam dementent,uinum & mulieres.

Homines frugi omnia recte faciunt. CLXI.

M.Tullius libro tuſculanarum quæſtionum quarto,Frugalitatis nomen tanq̃ ad caput referre uolumus,quod niſi eo nomine uirtutes continerentur,nunq̃ illud tam peruulgatum eſſet ut iam prouerbii locũ obtineret.Homines frugi omnia recte facere,Hactenus Cicero.Docet adagium quoſdam improbos homines certis in rebus nonnunq̃ eſſe uſui,ac præclare ſe gerere, uerum ubiq; ac perpetuo præſtare uirum integrum atq; inculpatum,id eius demũ eſſe uideẽ qui natura uereq; ſit probus,Alludit ad hanc ſententiã Euripides in Hecuba cum ait. Ἀνθρώποισ δ' ἀεὶ ὁ μὲν πονηρὸς, ὀδὲν ἀλλὸ πλὴν κακὸσ· ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς ὢν συμφορᾶς ὑπὸ φύσιν μὲν φθείρ' ἀλλὰ χρηστὸς ἐς' ἀεί.Cæterũ in mortalibus Quiſquis malus nil aliud ille q̃ malus. Frugi uſq; frugi eſt, Nõ eiñ ingenium grauis Fortuna uitiat.Sed probus ſemper manet.Item in Iphigenia in Aulide. ὁ δ' ὀρθὸς ἐσθλὸν ἀφῆς ἀεί. Atqui probus, Is palam eſt ſemper probus,Ariſtoteles libro moralium ſeptimo.Τότε γὼ ἀγαθὸν ἁπλοῦμ τὸ δὲ κακὸμ πολύμορφον,καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται, τὸ ἦθος, ὁ δ' φαῦλος κὴ ὁ ἄφρων ὀδὲν ἔοικεν ἑωθὲμ καὶ ἑσπέρας. Siquidem quod bonum idẽ ſimplex,contra quod malum id uarium eſt,Et qui bonus is ſemper ſui ſimilis,neq; unq̃ cõmutat mores,At quiſquis improbus & ſtultus haud quaq̃ idem eſſe uidetur mane &ueſperi, Huic mire conuenit illud literarum arcanarum,Stultus ut luna mutatur,ſapiens permanet ut ſol.

Fallacia alia aliam trudit. CLXII.

Terentius in andria,Fallacia alia aliam trudit,Donatus admonet prouerbiali figura dictum Sumptum à conſuetudine conantium fallere,ac dolos dolis conſarcinantium deprehendantur. Vnde conſutis dolis dixit Plautus,Et ſutelas appellat huiuſmodi technas, & δόλοις ὑφαίνειν apud Homerum.i.dolos texere.

Sera in fundo parſimonia. CLXIII.

Prouerbialis ſententia apud Senecam,Sera in fundo parſimonia,digna profecto quæ omni ſcrinio,omni cado,omni cellæ penuariæ inſcribebatur,Admonet in tempore parcendum rebus neceſſariis,neq; imitandum profuſorum uulgus,qui tum deniq; incipiunt parcere poſtea q̃ uiderint minimum ſupereſſe,Erit elegãtior ſententia ſi traducatur ad res inuiſibiles,Veluti ſi quis admoneat iuuenes,ne ſinant optimos illos annos inaniter effluere,ne illis eueniat quod plæriſq; ſolet euenire,ut iam natu grandes animum ad res honeſtas applicent,& cum perpuſillum uitæ ſuperſit,tum tempori parcere incipiãt,Seram enim in fundo parſimoniam eſſe, Prouerbium ſumptum apparet ex Heſiodo,cuius hi ſunt uerſus in opere cui titulus opera & die , Ἀρχομένου δ' πίθου καὶ λήκυθος κορέσασθαι μεσσόθι φείδεσθαι, λευὴ δ' ὠὴ παμμένι φειδώ. Plena ubi dolia ſunt,aut iam prope inania uini Tum ſaciare,ſed in medio fac parcior eſto Abſurdum ſiquidem & graue in imo parcere fundo. Alluſit huc Perſius ſatyra ſecunda,Donec deceptus & expes, nequicq̃ fundo ſuſpiret nummus in imo,Plutarchus in ſympoſiacis indicat poetam admonuiſſe,tum eſſe bibẽdum uinum cum eſt optimum,Vinum autem in medio ſaluberrimum optimumq; eſſe potu,quemadmodum ſumma pars olei potiſſimum laudatur mellis infima,Eiuſq; rei cauſam reddit,Theocritus item in charitibus, κενεᾶς ὠὴ πιθμὴνι χηλᾶς.i.uacuæ fundo capſæ,Scrinium inane ſignificans.

Sybaritica menſa. CLXIIII.

Συβαριτικὴ τράπεζα. Sybaritica menſa,De conuiuio dicebatur nimiũ apparato,Natum à gentis eius moribus,Eſt enim Sybaris oppidum uicinum Crotoni,ut teſtis eſt Herodotus libro quinto,Stephanus in italia conſtituit,aitq; poſtea Thurion appellatum,Vnde Sybaritæ dicti gens in architectura uoluptatum operoſiſſima.Suida teſte,luxu deliciiſq; adeo notabilis,ut quicquid eſt fœminatum,quicquid molle, quicquid accurata atq; ambitioſa luxuria paratum eſſet,id uulgo ſybariticum diceretur,Vnde Ouidius in libro triſtium ſecundo ſcribens ad Auguſtum, Nec qui compoſuit nuper ſybaritida fugit,Sybaritida uocat opus Hemitheonis cuiuſdam cnædi Sybari

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tæ de generibus uoluptatum & obſcœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo. Qui certant inquit ſybariticis libellis. Philo hebræus in uita Moy ſi ſybariticas nequitias uocat laſciua poemata, Maximus Tyrius in diſſertatione tertia de uoluptatibus ſybariticas ſaltationes commemorat, Ariſtoteles libro moralium Eudemiorum primo, Smyndiridem quoq; ſybaritam cõparem Sardanapalo inter uoluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles aut parum pudicas ſybariticas appellatas ſcribit, Idem refert ſybaritas inſtituiſſe ut equi ad tibiæ cantum ſaltare condiſcerent. Et luxurioſos ſybaritas appellatos, & ſybariſſare ſybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Aſtipulatur & Quintilianus libro tertio, Frugalitas inquiens apud ſybaritas forſan odio foret. Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum tradit apud Sybaritas hunc fuiſſe morem, ut mulieres ab uſq; anno priore ad conuiuiũ uocarentur, quo ſe per ocium auro ueſtibuſq; poſſent exornare. Hæc atq; huiuſmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miſcellaneorum capite quinto decimo. Cæterum cõuiuium ſybariticum depingit, ac miſſus ſybaritici meminit Aelius Lampridius in Heliogabali uita imperatoris luxu perditiſſimi, adeo ut inde nomen inuenerit uulgo dictus Apicius, Sed Lampridii uerba ſubſcribam. Semper inquit ſane aut inter flores ſedit, aut inter odores precioſos. Amabat ſibi precia maiora dici, earum rerum quæ menſæ parabantur. Orexin in conuiuio hanc eſſe afferens ſexcẽtorum ſtruthionum capita una cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium ut haberet uiginti & duo fercula ingentium epularum, ſed per ſingula lauarẽtur & mulieribus uterentur, & ipſe & amici cum iureiurando quod efficerent uoluptatem. Celebrauit item tale conuiuium ut apud amicos ſingulos ſinguli miſſus apparẽtur, & cum alter maneret in capitolio, alter in palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & ut quiſq; manſiſſet tamen per ordinem in eorum domibus ſingula fercula ederẽtur, iretúrq; ad omnium domos, ſic unum conuiuium uix toto die finitum eſt, cum & lauarẽt per ſingula fercula, & mulieribus uterentur ſybariticum miſſum ſemper habuit ex oleo & garo, quem quo anno ſybaritæ repererunt perierunt. De ſybaritarum tum luxu tum interitu permulta commemorat & Athenæus in dipnoſophiſtis, Ariſtophanes, οὐ ἐμοὶ συβαρίζειν dixit, pro eo quod eſt opipare ac genialiter uiuere, Ηδη δ' ἄξεστι τόθ' ὑμῖν πλεῖν μένειν κινεῖν κοθύδειν ες πανηγύρεις θεωρεῖν εστιᾶσθαι κοτταβίζειν συβαρίζειν.

Sybaritica calamitas. CLXV.

Συβαριτικὴ συμφορὰ, Sybaritica clades, Stephanus tanq; prouerbium notauit, Porro quemadmodum Sybaritæ perierint idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiuſmodi acceperant, Εὐδαιμον συβάριτα πανδύδαμον σὺ μὲν ἀιὲι εν θαλίῃσι θεῶν τιμῶν γενος αἰὲν ἐόντων εὖ τ' ἂν δὴ πρότερον θνητὸν θείοιο σιβίζῃ τηνίκα σοι πόλεμος τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. Fœlix omnino fœlix ſybarita futurus Dum rebus lætis uenerabere numina diuum, At ſimul atq; illis mortalis homo anteferetur, Tum ueniet bellumq; tibi atq; domeſtica turba. Euenit deinde ut ſybarita quiſpiam ſeruum loris cæderet in agro, qui cum ad numinis aram confugiſſet, nihilominus perſequente domino cædebatur, Quod ubi uidit ſibi nihil profuiſſe numinis reuerentiam, protinus ad monimentum patris herilis confugit, atq; ibi demum religione commotus herus, deſtitit à cædẽdo Itaq; iuxta dei reſponſum à Crotoniatibus euerſi ſunt Sybaritæ, Aelius Lampridius in uita Heliogabali ſcribit eos eodem anno periiſſe, quo miſſum ex oleo & Garo reperiſſent, quem ob id ſybariticum uocabãt ut modo diximus, Quadrabit adagium in eos qui neglectu decorum, aut ob intemperantem luxum ſubucrtuntur. Sybaritæ per plateas. CLXVI.

Συβαρίται ἀφ' πλατείας. Sybaritæ per plateam. Cõtra faſtuoſius ingredientes per uiam, ſeſeq; uelut oſtentantes. Sumptum adagium à faſtu luxuq; Sybaritarum, Aphricanus in oratione quæ ceſtis inſcribitur, Sed enim inquit ſybaritæ faſtu præturgidi, Refertur adagium à Suida atq; Zenodoto. Syracuſana menſa. CLXVII.

Συρακουσία τράπεζα. Syracuſana menſa prælauta atq; opipara dicebatur, Syracuſani enim ut erant olim opibus florentiſſimi ita uoluptatibus ac deliciis additiſſimi, Lucianus in dialogo Simili ac Polyſtrati, καὶ τράπεζα inquit ὑπὲρ τὰς ἐμ σικελίᾳ. Ac menſæ ſiculis lautiores, Meminit ſiculæ menſæ Plato quoq; libro de Rep. tertio, Meminit & Diogenes in epiſtola quadam ad Ariſtippum, Item Ariſtides in Pericle, Paroemia refertur à Zenodoto, De ſyracuſanorum luxu meminit Ariſtoteles in politia eius gentis, Addens Dionyſium minorem nonnunq; ad nonageſimũ uſq; diem ebrium perſeueraſſe, atq; ob eã rem cæcutiẽtibus ac uitioſis oculis fuiſſe, Narrat Theophraſtus apud Athenæum amicos illius & compotores in conuiuiis adſimulare ſolitos, non uidere ſeſe, uel cibos uel calices appoſitos adulantes regi cæcutiẽti, unde Διονυσοκόλακες ſunt appellati

lati. Apud eundem Aristophanes, ἐν δαιταλεῦσιν ἀλλ' οὐ γὰρ ἐμάσθετε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος, ἀλλὰ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ' ἄδειν κακῶς συρακουσίων τράπεζαν. Atqui hæc quidem me duce non didicistis, uerum bibere potius, maléq; canere syracusanorum mẽsam, Item Plato de Rep. libro tertio. Συρακουσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς. Syracusanam amice mensam, & siculam in opsoniis uarietatem non uideris approbare.

Spithama uitæ. CLXVIII.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου., Spithama uitæ, hoc est modus uitæ perpusillus, Prouerbialis est figura mutuo sumpta à rerum mensoribus, apud quos spithama seu palmus digitos xii. cõtinet, quantum ferme longissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoq; pusillum homunculũ palmum hominis appellant idiotæ nostrates, Refertur adagium à Diogeniano.

Temporis punctum CLXIX.

Στιγμὴ χρόνου. Punctum temporis. Simili figura dixit Terentius. Tum temporis ad hoc punctũ mihi est. i. spacium breuissimum. Apud mathematicos enim pũctum indiuisibilis quædam pars est lineæ, Plutarchus de pueris instituendis, στιγμὴ χρόνος πᾶς ἐστιν ὁ βίος, Temporis punctum est omnis uita.

Noua hymetia, falerna uetera. CLXX.

Macrobius libro saturnalium septimo, Cur disari mel & uinum diuersis ætatibus habent optima, Mel quod recentissimum, uinum quod uetustissimũ. Vnde est & illud prouerbium quo utũt gulones. Mulsum quod probe temperes miscẽdum est nouo hymetio falerno uetulo. Quod adagium non uideo ubi nobis possit usui esse. Sed tamen adscripsimus ne nihil omnino de popinis mutuati uideremur. Nisi forte placeat eo torqueri ut dicamus è diuersis rebus quædam optime conflari.

Qui multa rapuerit pauca suffragatoribus dederit saluus erit. CLXXI.

Aelius Lampridius in uita Alexandri Seueri, Idem inquit addebat sententiam de furibus notam, & græce quidem quæ latine hoc significat, Qui multa rapuerit pauca suffragatoribus dederit saluus erit, Admonet adagium id quod nostris quoq; temporibus uulgo iactitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis prædis iniiciẽdam manum, ut supersit quo iudicem si forte sit opus corrumpant atq; exoculent, Cæterum qui parua tollũt deprehensi pendent, utpote quibus nihil sit quod impertiant præfectis.

In simpulo CLXXII.

M. Tullius libro de legibus tertio agens de lege tabellaria, hoc est de iure ferendorum per tabellam suffragiorum, Et auus quidem noster inquit singulari uirtute in hoc municipio quo aduixit restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororem auiam nostram habebat ferenti legem tabulariam, Excitabat enim fluctus in simpulo ut dicitur Gratidius, quod post filius eius Marius in Aegæo excitauit mari, Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet in simpulo fieri dicebant, quod uel clanculum uel in re minuta atq; humili fieret, Est enim simpulum autore Festo uas paruum non dissimile cyatho, unde mulieres diuinis rebus deditæ simpulatrices uocentur. M. Varro scribit uas esse minutim fundẽs, in cuius locum successerit epichysis, unde ueteres res minutas nulliusq; precii simpularias appellabant. Plinius libro trigesimo quinto capite undecimo, In sacris quidem etiam inter has opes, non myrrhinis crystallinis ue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro cum ait deos ipsos uili simpulo inuitari, Itẽ Apuleius in hodiernum inquit populus Romanus diis immortalibus Simpulo & Catino fictili sacrificat. Proinde non absurdum mihi uidetur si quis existimet sumptam allegoriam à pueroꝝ lusu quo solent per fistulam angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam & aquæ strepitum excitare.

Proteo mutabilior. CLXXIII.

Πρωτέως ποικιλότερος. Proteo mutabilior, In uafrum & uersipellem competit. Lucianus in sacrificiis Iouem ποικιλότερον αὐτοῦ πρωτέως appellat, quod se subinde in alias atq; alias formas transfiguraret. Horatius in eos qui facile uertunt sentẽtiam, Quo teneam uultus mutantẽ protea nodo, Item alibi. Effugiet tamen hæc sceleratus uincula proteus. Protea uocat tergiuersantem & quem græci uocant δυσφώραγον, Id est deprehensu difficilem. Porro fabulam Protei notiorem arbitror q̃ ut hic sit recensenda. Extat apud Homerum odysseæ quarto, & apud Maronem quarto item georgicon, Simili figura diceretur & uertumno inconstantior, Nam hic deus in omnigenam speciem sese uariat. Vnde & nomen reperit apud latinos, Horatius. Vertumnis quotquot sunt natus iniquis. Huius meminit Ouidius describẽs quemadmodum amans pomonam deam alias subinde formas assumpserit, Et εὐ μεταβολώτερος ἐμπούσης, Id est Empusa mutabilior, Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario de saltationibus, Ἰδοὶς τ' ἂν οὖν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὠκέως διαλαττομένους καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν πρωτέα εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ τὴν

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ἐμπουζῶν τὴν ἐς μυρίασ μορφὰσ μεταβαλλομένην. Videbis igitur ipſos eodem in tempore ſubito in aliam tranſfigurari ſpeciem atq; ipſum referre Proteum. Quin & Empuſæ exemplum conferre oportet, quæ ſeſe in innumerabiles uertit formas, Meminit huius Ariſtophanes in ranis, καὶ μὴν ὁρῶ νὴ Δία θηρίον μέγα Ποῖόν τι; δεινὸν ταυροδακτὸν πῶν γίγνεται τοτὲ μὲν βοῦς, γυνὴ δ' ὁρεία τοτὲ δ' αὖ γυνὴ ὡραιοτάτη τις πρὸς βοῦν φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἰών Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων Ἐμπουζὼ ῥίνων γ' ὅδε. At maximam profecto uideo beluam Qualem? Nouam quæ in cuncta ſubito uertit? Modo bos modo aũt mula, rurſum fœmina Pulcherrima, age ubi eſt, Recta ad illam iam iam feror. At rurſus haud eſt mulier immo iam canis Empuſa proinde eſt. Interpres adſcribit empuſam ſpectrum quoddam eſſe, quod ab Hecate ſoleat emitti, uidendum miſeris & calamitoſis, Id ſubinde conſueuit aliis atq; aliis formis exhibere ſeſe, Quidam exiſtimant meridianis horis apparere ſolitum his qui parentant manibus. Quod quidem haud ſcio an recte poſſit referri ad id quod extat in pſalmis hebræorum, Ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ, Ab occurſu & dæmonio meridiano. Sunt qui hanc ipſam Hecaten affirment eſſe, Narrant autem uno uideri pede, unde & nomen inditum putant, ἐμπροσθεν οἱονεὶ ἑνὶ ποδὶ ὄντα.

Amicus magis neceſſarius q̃ ignis & aqua CLXXIIII.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος. Amicus magis neceſſarius q̃ ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis admonens neminem eſſe tam diuitem aut potentem, quin opus habeat amicorum officiis, Quemadmodum enim citra ignem & aquam non conſtat hominum uita, ita nec ſine conſuetudine atq; opera familiarium, quos ob id ipſum latini neceſſarios uocant, Innuit adagium duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia uoluptatem & uſum, Nihil eſt etiam neq; iucũdius igni, neq; utilius aqua. Quamobrem recte ſcripſit Horatius, Nil ego contulerim iucundo ſanus amico. Item Euripides apud Plutarchũ, Εἰς ὄμματ' ἔυνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ. Recenſetur adagium a Plutarcho commentario quem inſcripſit quo pacto ſit dignoſcendus aſſentator ab amico. Καθ' ὁ λὴν καὶ λέγετ πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. Quapropter etiã dicunt amicum igni quoq; & aqua magis neceſſarium eſſe, Extat & apud Ariſtotelem in moralibus, & apud Ciceronem in Lælio, Hodieq; uulgus indoctum habet in ore Tolerabilius uiui ſine pecuniis q̃ ſine amicis.

Triſtis ſcytale. CLXXV.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, Triſtis ſcytale. De re triſti ſeriaq; dicebatur, aut de nuncio qui dolorem adferret, Meminit huius Ariſtophanes in Lyſiſtrata, Refertur à Diogeniano Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum, Τὴν μὲν τοῦ διδόντος ἐπίταξιν οὐδὲν ἄντις ἄλλο πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσεῖπεν; Aethiopis mãdatum iſtud quid aliud appelles q̃ ſcytalam triſtem? M. Tullius ad Atticum, Habes ſcytalam laconicam, Quod quidem uidetur non abſurde uel ad epiſtolam perbreuem, uel ad obſcuram & arcanis de rebus conſcriptam, uel ad ſollicitam ac triſtia nunciãtem ac mandantem accommodari poſſe, Quid ſit autem ſcytale laconica docet A. Gellius noctium atticarum libro decimo ſexto capite nono. Sed ipſius uerba præſtiterit adſcribere. Lacedæmonii autem inquit ueteres cum diſſimulare & occultare literas publice ad imperatores ſuos miſſas uolebant, ne ſi ab hoſtibus exceptæ forent conſilia ſua noſcerentur, epiſtolas id genus factas mittebant, Surculi duo erant teretes oblonguli pari craſſamento, eiuſdemq; longitudinis derasi, atq; ornati conſimiliter, Vnus imperatori in bellum proficiſcenti dabatur, alterum domi magiſtratus cum iure atq; cum ſigno habebant. Quando uſus uenerat literarum ſecretiorum circum eum ſurculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei ſatis erat, complicabant uolumine rotundo ac ſimplici, ita uti oræ adiunctæ undiq; & cohærentes lori, quod plicabatur coirent, literas deinde in eo loro per tranſuerſas iuncturarum oras, uerſibus ab imo ad ſummum proficiſcentibus, inſcribebant id lorum literis ita perſcriptis reuolutum ex ſurculo, imperatori commenti illius conſcio mittebãt. Reuolutio autem lori literas truncas atq; mutilas reddebat, membraq; earum & apices in partes diuerſiſſimas ſpargebat, Propterea ſi id lorum in manibus hoſtium inciderat, nihil quicq̃ cõiectari ex eo loro quibat, Sed ubi ille ad quem erat miſſum acceperat ſurculo compari quem habebat capto, ad finem perinde ut debere fieri ſciebat circumplicabat, atq; literæ per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes, rurſum coibãt, integramq; & incorruptam epiſtolam & facilem legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonii σκυτάλην, id eſt loricatum ſurculum appellant. Hactenus Aulus Gellius. Meminit huiuſcæ rei Plutarchus in Lyſandro. Suidas eadem ferme refert, quæ Gellius de Scytala. Strabo libro geographiæ primo inter hyperbolas hanc quoq; commemorat. Ager anguſtior eſt, q̃ ſcytala laconica.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Rubo arefacto præfractior. CLXXVI.

Ἀναμπώτερος ξύρος ὦν. Rigidiſſimus rubus aridus. Aut Ἀναμπότερος ξύλου ὤν, Rigidior arido rubo, Prouerbialis eſt cõparatio in difficilem atq; inexorabilem, ac præfractum & ſuorum (ut uulgo uocant) morum hominem, Quod genus homines græci uocant ἀὐθικάστους id eſt ſuo quodam inſtituto uiuentes expertes ſenſus communis. Refertur adagium à Suida ſimul & à Zenodoto. Ductum admonent à rubo qui ſimul atq; exaruit rumpi poteſt, inflecti nequaquam. Vnde & in ſenes accommodatius dicetur, ætatis uitio difficiliores.

Lupus circum puteum choream agit. CLXXVII.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει. Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur qui ſumpta inaniter opera ſpe ſua fruſtrantur. Aiunt enim lupo morem eſſe, ut ſi quando ſitiat nec tuto ſe poſſit demittere, circum puteum oberrat, fruſtra inhians aquæ quam non poſſit contingere, Sunt qui parœmiam inde ductam exiſtiment, quod aliquando ueniat uſu, ut lupus pecudem aliquam aut hominem inſectetur, qui poſtea q̃ ſe in puteum quẽpiam altiorem metu demiſerit, obambulat ille, uelutiq; ſaltãtium in modum in orbem circumagitur, prædæ cupiditate qua tamen potiri nõ queat, Plutarchus in cõmẽtario cui titulus quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci., Ὡ χρώμενοι προσεπιπολύσιν αὐτοὶ τῷ περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτέχνως ὀρχούμενοι. Qua qui utunt ſeipſos quoq; in perniciem adducunt, reuera ſaltationem illam circum puteum ſaltantes. Loquitur aũt de dicacitate intemperanti & uirulenta, qua fit ut nec illis quicq̃ utilitatis adferamus, in quos dicimus, & nobis ipſis maximum malum conciliemus. Refertur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Lydius currus. CLXXVIII.

Λύδιον ἅρμα. Lydius currus. Hoc ſcommate notabantur qui in certamine quopiam longe cæteris eſſent inferiores, & παρὰ λύδιον ἅρμα θέειν. i. iuxta lydiũ currum curris, Plutarchus in libello quẽ inſcripſit de dignoſcendo aſſentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα ζήμῃ καὶ δίδικον, οὐ μὰ δία παρὰ λύδιον ἅρμα τοξὸς οἰχνεύων ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἐφθὸν. Cæterum ſuperiorem metuit ac ueretur, non hercle ad currum lydium pedes ter ingrediens ſed ad aurum purum, Refertur adagiũ a Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referunt qui ſuo curru uicerit Oenomaum. Effert & ad hunc ut dixi modum parœmia, παρὰ λύδιον ἅρμα θέειν. præter lydium currum currere, aut iuxta lydium currum, ut pedes intelligatur certare cum lydio curru uelociſſimo, Quod quidẽ certamen nimis inique comparatum uideatur. Achilles apud Euripidem in iphigenia Aulidenſi pedeſtri curſu certet cum quadriga & uincit. Cinclus CLXXIX.

Κίγκλοι, i. Cincli ruſticano prouerbio dicebãtur præter modum pauperes, quibus neq; domus eſſet, neq; quicq̃ quod ſuum poſſint dicere, Qualem Catullus deſcribit Furium, cui neq; uillula fuerit neq; domus neq; arca. Cinclus enim auis quædam eſt imbecillis atq; inualida, ita ut non poſſit ipſa ſibi proprium nidum parare, proinde oua ſua nidis ſupponit alienis. Vnde & ruſtici uertunt in adagionem ut mendicos & errones cinclos uocent. Autor Aelianus libro de naturis animantium duodecimo, Quod genus homines græci ἀνεσίους uocãt, Suidas tradit cinclum auem eſſe maritimam gracilem, nulloq; ferme corpore cui peculiare ſit clunium pennas ſubinde mouere, unde & nomen additum σεισοπυγίδι nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio feciſſe locum quo Menander ſit uſus in Thaide. Πτωχότερος λεβηρίδος καὶ κιγκάλου. Mendicior Leberide atq; cincalo, & κιγκλίζειν dici, pro eo quod eſt commoueri & obſtrepere.

Quæ ſub alis fiunt. CLXXX.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις. Facta ſubalaria, Prouerbiali figura dixiſſe uidetur Plutarchus in cõmẽtario quod inſcribitur quo pacto ſit dignoſcendus adulator ab amico, πόνου inquiens καὶ σπουδῆς ἀπαιτοῦντος ἀπολιποτάκτους ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστος ἔστιν. Ad laborem & res honeſtas ſegnis, in his rebus quæ ſub ala fiunt nihil recuſans, de adulatore loquitur ad honeſta officia, tum pigro tum inutili, ad uoluptuaria miniſteria prompto, uidelicet ad ſcortum cum fide adducendum, ad comparanda obſonia, ad inſtruendum conuiuium, Equidem opinor ob id adulationi ſub alis ſedem datã eſſe, quod hæ corporis partes titillationem præcipue ſentiãt. Quid autem aliud eſt adulatio q̃ aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis Menippi & Mercurii Philoſophum quempiã omnibus exuens uitiis, Ἔτι δὲ καὶ τοῦτον ὑπὸ μάλης ἔχει τί ὦ μῶμε; κολακείαν ὦ ἑρμῆ, πολλὰ ὠφελοῦσαν αὐτῷ. Vnũ quiddam adhuc ſub alis geſtat quod eſt omnium grauiſſimum, Quidnam Menippe? Adulationem Mercurii, quæ illi plurimum attulit emolumenti in uita, Niſi ſi quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, ut alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπου, Sub ſinu, ſignificans eum Veneris uſum, qui non uacat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

turpitudine. Nam oſcula quæq; ſupra ſinum fiunt, utcunq; cum honeſtate poſſunt cohærere. Cæterum infra ſinum οὐδὲ ὑγιὲς. Simul ſorbere & flare difficile. CLXXXI.

Tranio ſeruus apud Plautum obiurgatus eſt ab hero, quod non maturius rediſſet, cum ille ſe aliubi fuiſſe diceret, nec ſimul apud herum eſſe potuiſſe, & illud quod iuſſus fuerat peragere. Si uoles inquit uerbum hoc cogitare. Simul flare ſorbereq; haud factu facile eſt. Cõmode utemur hoc adagio ſi quando ſignificabimus negocia quæpiam id genus eſſe, ut pariter ab iiſdem tractari non queãt, Veluti ſi quis conetur ſimul & literis & uoluptatibus uacare. Simul amoribus & parſimoniæ indulgere. Simul uxori ſtudiiſq; ſatisfacere, Simul & poeticis & theologicis ſtudiis operam dare. Simul & mundo ſeruire & chriſto, Quemadmodum fieri non poteſt ut quis eodem in tempore ſorbeat hauſto ſpiritu & flet emiſſo halitu. Affine uidetur huic adagio dictũ illud euangelicum. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Nemo poteſt deo ſeruire & mammonæ. Item illud Phocionis ad Antipatrum. οὐ δώσασί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι. Non potes me ſimul & adulatore uti & amico, Ad hæc ſenarius ille qui falſo Senecæ inſcribitur. Amare & ſapere uix deo conceditur, Quodq; ait Terentium imitatus Horatius, Nihilo plus explicet, ac ſi inſanire paret certa ratione modoq;, Spongia mollior, CLXXXII.

Pepones & ſpongia molliores. Hyperbole prouerbiali dixit Plutarchus in cõmentario cui titulus quo pacto ſit adulator dignoſcendus ab amico, referens comici cuiuſpiam uerba. Ἂν μὴ σοι νῦν τὸ πρόσωπον μαστίγων ὅλων ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον τὸ πρόσωπον. Ni te totius flagris ponem reddidero ni faciem reddidero ſpongia molliorem. Gallorum uulgus tergum minatur udo gypſo mollius ob plagas, Vmbram metiri. CLXXXIII.

Τὴν σκιὰν καταμετρῆν. Vmbram metiri dicuntur qui ridiculum quiddam agunt & abſurdum ac prorſum puerile, Quandoquidem neq; conſtat umbra neq; ad menſuram corporis reſpondet Plutarchus in commentario quod inſcripſit quo pacto ſit adulator ab amico dignoſcendus, Ὃ οὐκ ἔστι λαβεῖν σοὶ τῷ πλαιρείῳ; οὐδὲ ἀλίσκεται τῷ σκιὰν καταμετρῶν ὠθὶ λεῖπνον, Manum admouenti fortuna eſt imploranda. CLXXXIIII.

Τὴν χεῖρα προτιφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν, Manum admouenti fortuna inuocanda eſt Admonet adagium ita fidendum eſſe diuino auxilio, ut nihilo ſegnius quantum in nobis eſt, etiam ipſi noſtra adnitamur induſtria, Alioqui nõ audituros ſuperos inertium ac deſidioſorum uota, Quemadmodũ eleganter ſcripſit Alexander Hegius primus pueritiæ meæ doctor, haud quaq; pœnitẽdus, Solas iure deus preces. Quo nemo magis impiger Aut infeſtior ocio Auerſatur inertium. Plutarchus in apophthegmatis lacedæmonicis, refert apud eã gentẽ deos deaſq; omneis cum haſtis fingi ſolere, Venerem etiam ipſam armis indutam, tanq; ne illi quidem ocium agant, ſed bellicis ſtudiis exerceantur. Addunt inquit & prouerbium, Τὰν χεῖρα προφέροντα τὰν τύχαν ἐπικαλεῖσθαι. Ita fortunam inuocandam ut interim nihilominus manum admoueas, Aeſchylus apud Stobæum, Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συναύδειν θεὸς. Huic qui laborat adeſſe numen aſſolet. In eandem ſentẽtiam Pindarus. Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς ἦλθον οἵτε πόνων ἐγεύσαντο ἄνευ θεοῦ δὲ τύχᾳ, Ad ſummum uirtutis apicem peruenerunt, qui guſtarunt labores, non tamen ſine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum induſtriæ ut diuinam opem negligamus, nec ita rurſum pendẽdum ab illa, ut noſtrum prætermittamus officiũ. Quam quiſq; norit artẽ in hac ſe exerceat. CLXXXV.

M. Tullius tuſculanarum quæſtionum libro primo, Sed hic quidem quamuis eruditus ſit, ſicut eſt hæc magiſtro concedat Ariſtoteli cauere ipſe doceat. Bene enim illo prouerbio græcorum præcipitur. Quam quiſq; norit artem in hac ſe exerceat, Hactenus Cicero. Eſt autem ſenarius iambicus admonens ut quarum rerum ſumus periti, in his duntaxat diſputandis tractandiſq; uerſemur, quarum uero ſumus rudes eas doctioribus concedamus, neq; profeſſionem alienam nobis uindicemus, neq; in meſſem alienam mittamus falcem, neue ſutores ultra crepidam iudicemus, Ad hoc prouerbium adluſit Horatius ita ſcribens. Nauem agere ignarus nauis timet. Abrotanũ ægro non audet niſi qui didicit dare. Quod medicorum eſt. Promittunt medici tractãt fabrilia fabri. Scribimus indocti doctiq; poemata paſſim. Huc pertinet illud Pindaricũ quod refert Plutarchus cõmentario quem inſcripſit σοὶ τῆς δύθυμίας. ὑφ' ἅρμασιν ἵππος εἰ δ' ἀρότῳ βοῦς παρὰ ναῦν δ' ἰθύνῃ τάχιστα δελφὶς κάπρῳ δὲ θαλύοντι φόνον κυνὰ δεῖ τλάθυμον ὀδόρσαι. Equũ in quadrigis in aratro bos, Nauem ocyſſime præuertitur delphinus, capro cædem molienti inueniendus canis laborum patiens. Videlicet ſignificat ununquenq; adhibendum ad id in quo ualet,

Dedi malum & accepi. CLXXXVI.

Dedi malum & accepi. Bæticum adagium eſt quo licebit uti quoties eiuſmodi permutatio ui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

debitur facta,ut malum pro malo ſit redditum,& par pari relatum,ueluti ſi quis improbum generum dediſſet,ac nurum item improbam recepiſſet.Recenſetur & explicatur a Plinio iuniore in epiſtolis.Cecilius inquit Cl ſſicus homo fœdus & aperte malus conſulatum in ea parte non minus uiolenter q̃ ſordide geſſerat,eodem anno quo in Africa Marius Priſcus,Erat autem Priſcus ex Bætica,ex africa Claſſicus,inde dictum Bæticorum(ut plærunq; dolor etiam uenuſtos facit)non illepidum ferebatur,Dedi malum & accepi.

Carpet citius aliquis q̃ imitabitur. CLXXXVII.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Reprehendet aliquis citius atq; imitabitur, Senarius hic Apollodori pictoris operibus inſcribi conſueuit,qui primus umbrarum imitationem inuenit, Apte dicetur de re quapiam artis abſolutæ atq; inimitabili,Porro res egregias multo procliuius eſt carpere q̃ æmulari. In foribus adeſſe. CLXXXVIII.

Πρὸ τῶν θυρῶν.In foribus adeſſe dicitur allegoria prouerbiali,quod inſtat iamq; in proximo eſt.Plutarchus, πυρετοῦ πρὸ θύρας ὄντος. Cum febris in foribus adeſt.

Alia Iacon,alia aſinus illius portat. CLXXXIX.

Ἄλλα μὲν λάκων λέγει ἄλλα δὲ λάκωνος ὄνος φέρει. Alia quidem Iacon dicit,alia Iaconis aſinus portat.Effertur apud quoſdam & ad hunc modum paræmia, Ἄλλα μὲν λεύκων ἄλλα δὲ λευκώνος ὄνος φέρει. Alia leucon alia leuconis aſinus portat,In eos dicebatur quorum oratio diſſentiret a factis.Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu. Agricola quiſpiam nomine Leucon ſolitus eſt utres melle plenos ſtoreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus uectigalium quidnam portaret,ordeum ſe portare reſpondebat,uidelicet quo minus pecuniæ perſolueret. Sed cũ eueniſſet aliquando ut lapſus in terram aſinus onus effudiſſet,accurrerunt exactores,in reponendis ſarcinis auxilio futuri.Verum ubi interim cognouiſſent mel in utribus eſſe non ordeum. Leuconem obtorto collo abduxerunt,tanq; qui ſe debito uectigali fraudaſſet.Atq; illud ridentes addiderunt,alia leucon,alia portat aſinus,quæ uox poſtea uerſa eſt in adagionem. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano. Corpore effugere. CXC.

Corpore effugere eſt periculum iam imminens ac pene premens arte quadã declinare. Tranſlatum à gladiatoribus ictum modico corporis flexu fallentibus,M.Tullius in Catilinam inuectione prima,Quot ego tuas petitiones ita coniectas,ut uitari poſſe non uiderentur,parua quadam declinatione,& ut aiunt corpore effugi.Hactenus Cicero,Itaq; quoties aliquem diſcrimine q̃ minimo à periculo abfuiſſe ſignificabimus,corpore declinatum malum dicemus,Minus enim periclitantur,qui mœnibus aut alio quopiam obiectu defenduntur.Verum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo ſe tueãtur niſi commodo corporis deflexu,hi demum in extremo periculo uerſari uidentur,Pene diuerſa figura dixit Catullus.Contra nos tela iſta tua euitamus amictu .i.facile depellimus,non ſecus q̃ muſcarum inſultus.

De alieno ludis corio. CXCI.

De alieno corio ludere prouerbio dicuntur qui ſecurius agunt ſed alieno periculo, Sumpta allegoria uel à coriariis,uel ab apologo quopiam,uel à ſeruis qui ſi quid peccatum ſit,tergo dãt pœnas,Apuleius in aſino aureo libro ſeptimo,Quod ſi quo modo cæteri latrones perſenſerint nõ rurſus recurres ad aſinum & rurſum exitium mihi parabis,Re uera ludis de alieno corio, Verba ſunt aſini puellam accuſantis, quod cum prius illius culpa fuiſſet in diſcrimen adductus in fuga,nunc denuo committat,ut ſit rurſum fugiendum,idq; ſuo poriſſimum periculo,Alluſum eſt autem ad aſini corium quod mortuis detrahitur,Eſt ſimile quiddam & apud Plautum, de meo tergo degitur corium,id eſt res meo ſit periculo.Circunfertur apud noſtratium uulgus non abſimile huic prouerbium,Ex alieno tergore lata ſecari lora, Quo quidem ſignificant ununquenq; minus eſſe parcum in alieno q̃ in ſuo. In herba eſſe. CXCII.

Vbi ſpem immaturam indicamus,ac longius adhuc abeſſe ut conſequaris in herba eſſe dicimus.Sumpta metaphora à ſegetibus teneris adhuc & herbeſcentibus,de quibus nihil adhuc certi ſibi poſſit agricola polliceri,propterea quod plurimi caſus ſolent incidere,qui non ſinant cultorem optato potiri,Verum ubi iam demeſſam ſegetem in horrea conuexit,tum demum utcunq; tutum eſt bene ſperare.Ouidius in epiſtola Helenes ad Paridem.Sed nimium properas & adhuc tua meſſis in herba eſt, Hæc mora ſit uota forſan amica tuo.Perſius in ſatyra ſexta, Emole quid metuis occa & ſeges altera in herba eſt. In alieno foro litigare. CXCIII.

Prouerbium reſipit hæc quoq; figura.In alieno foro litigare,pro eo quod eſt in re noua cuiq; nondum aſſueueris uerſari,Habent enim diuerſa fora diuerſas litium formulas,uariaſq; tractan

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

darum cauſarum rationes,quarum qui rudis ſit is tanq̃ hoſpes in peregrina regione multa deſy-
deret neceſſe eſt.Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem in qua hoc ma
ximum & primum eſt,quod ciuitatis aures quibus aſſueueram quæro, & uideor mihi in alieno
foro litigare. In ſeditione uel Androclides belli ducem agit. CXCIIII.

Εν δὲ στάσει κάνδροκλείδης πολέμαρχε. Seditione orta dux eſt etiam Androclides,Carmẽ
heroicum prouerbio celebratum,in homines cõtemptos & humiles,qui per occaſionem aliquã
incidentem dignitatem ſortiuntur,Quemadmodum in rerum tumultu nonnunq̃ infimi quidã
pro tempore regnãt,Refertur à Suida,Diogeniano,atq; item à Plutarcho in uita Niciæ,& apud
eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας,Effertur etiam ad hunc modum,Εν δὲ στάσει καὶ
πάγκακος ἔμμορε τιμῆς.In ſeditione etiam ignauiſſimus honorẽ ſortitur,Rurſum effertur hoc
pacto, Εν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ κάρκινος ἔμμορε τιμῆς.In rebus deſperatis etiam cancer honorem ſor
titur,Ad hanc ſententiam pertinet & illud græcis prouerbii uice celebratũ, Καιροῦ τυχὼν καὶ πτω
χὸς ἰσχύει μέγα, Mendicus etiam plurimum in loco poteſt.

Inter indoctos etiam corydus ſonat CXCV.

Εν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, Inter amuſos etiam corydus ſonat,Quadrabit in quoſdam
qui apud idiotas audent ſeſe uelut eruditos uenditare, inter doctos alioqui prorſus elingues, id
quod citra metaphoram elegãter extulit Euripides in Hippolyto coronato, οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦ
λοι παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Apud eruditos qui nihil ualẽt apud plebem imperitam præ
eminent facundia, Corydus uiliſſimum auiculæ genus minimé; canorum,ſtrepit tamen ut-
cunq; inter aues mutas,Apud luſciniam canens ferri nequaquam poſſet.

Quæuis terra patria. CXCVI.

Πᾶσα γῆ πατρίς,Quæuis terra patria,Hemiſtichium eſt oraculi quondam redditi Meleo Pe
laſgo,de uictoria conſulenti,cuius meminit & Mnaſeas teſte Zenodoto & Dionyſius Chalciden
ſis,Admonet adagium uirum ſapientem ac bonum ubicunq; gẽtium uixerit fœlicem eſſe,unde
& Socrates interrogatus Cuiatis eſſet κοσμικὸν .i.mundanum ſe eſſe reſpondit.Idem innuit Ari-
ſtophanes in Pluto cum ait, Πατρὶς πάρ' ὃστ Πᾶσ' ἥν' ἂν πράττῃ τίς εὖ, Illic enim patria eſt,ubi ti
bi ſit bene.Dicuntur hæc a Mercurio cupiente uel cœlo relicto in Chremyli iam diuitis aſciſci fa
miliam,uſq; adeo credebat ibi demum eſſe patriam homini,ubicunq; fœliciter ageret,Illic exili
um,ubi parum cõmode uiueret.Fertur hic quoq; uerſiculus prouerbialis,Τῷ γὰ καλῶς πράσσοντι
πᾶσα γῆ πατρίς. Solum omne patria proſpere quicunq; agit.

Odium Vatinianum. CXCVII.

Odium Vatinianum pro capitali ac uehementer acerbo.Vatinius in quem acerrime M. Tul
lius inuectus eſt,in tantum odium populi Romani peruenerat,iam detectis illius flagitiis, ut in
prouerbium ceſſerit odium Vatinianum,Catullus, Munere iſto odiſſem te odio Vatiniano.

Odium nouercale. CXCVIII.

Conſimili figura legimus odium nouercale,propterea quod nouercis omnibus innatum ſit
fatale quoddam & irreconciliabile odium in priuignos,Id quod eleganter indicat epigramma
græcum quod haud grauabor adſcribere.Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indi
gnum autore, Στήλην μηχανῆς μικρὰν λίθον ἔστιφε κοῦρος ὡσ βίον ἁλλάχθαι νῦ δόξαν οἰόμενος Η
πάφῳ κλιθεῖς κατέκτανε παῖδα τὸν σοῦς Φεύγετε μηχανῆς καὶ πάφον οἱ πρόγονοι. Quorum carmi
num elegantiam cum haud neſciremus nos non aſſecuturos,tamen quo poſſent intelligi utcũq;
uertimus Exiguo lapidi puer addit ſerta nouercæ. Mutaſſe ut uitam ſic ratus ingenium. At
puerum extinguit tumulo hæc illapſa,nouercæ Priuigni exanimem uel tumulum fugite,Euri-
pides in Alceſtide. Εχθρὰ γὰ ἡ σοφὸς μητρυὰ τέκνοις Τοῖσ πρωΐ' ἐχίνδις οὐδὲν ἀσπιστέρα. Ho-
ſtis nouerca eſt ante natis liberis. Nihiloq; mitiot nocenti uipera.

Perdidiſti uinum infuſa aqua. CXCIX.

Απώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ, Perdidiſti uinum infuſa aqua.Verba ſunt Polyphemi ex tra
gœdia Ariſtii,cui titulus Cyclops teſte Chameleonte in ſatyris.Sic enim increpat Vlyſſem uinũ
aqua temperantem.Dicetur in eos qui initio quædam recte faciunt,deinde quamuis leui de cau
ſa benefacta malefactis ſubuertũt.Vlpianus apud Athenæum in eum qui βαλλίζουσιν dixerat pro
κωμάζουσιν, idq; barbare, Σὺ δὲ ὑμῖν ἐκ γῆσ σκάρας ὄνομα πριάμενος ἀπώλεσας σὸν οἶνον ἐπιχέας.
ὕδωρ. Tu uero nobis ex terra ſubulca uocabulum mercatus perdidiſti uinũ infuſa aqua, Cyclops
enim ut barbarus ac tumulentus talẽ enim inducit etiã Homerus ſic exiſtimat,uinum aqua cor
rumpi,cum è diuerſo ſapientum iudicio reddatur melius ac ſalubrius,unde & Plato admonet ut

Bacchum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Bacchum temulentum deum nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigrãma græ cum Meleagri,id eſt huiuſmodi, Αἱ νύμφαι τὸν βάκχον. ὅτ' ἐκ πυρὸς ἤλατ' ὁ κοῦρος Νίψαν ὑπὲρ τέφρης αὖρτι κυλιόμενον Τοὔνεκα καὶ νύμφαις ἑρόμιος φίλος ἦν δεινὸν ἐρᾶσθαι δῖξαι πῦρ ἐὺ καιόμενον. Bacchus ut è flammis puer exiliiſſet in undis Tinxerunt nymphæ ſordidum adhuc cinere Hinc iunctus nymphis eſt Bacchus gratus,at ignem Ardentem capies hunc niſi miſcueris.

Abiecit haſtam Rhipſaſpis. CC.

Haſtam abiicere dicitur utiq; prouerbiali figura,qui cauſæ ſuæ diffiſus abiicit animum,ac deſinit contra conari,Cicero pro L.Murena. Vides ne tu illum triſtem demiſſum? Iacet diffidit abiecit haſtam,Græcis item prouerbiali cõuicio dicuntur ῥιψάσπιδες ignaui ac timidi quiq; in acie locum deſerunt,& clypeum abiiciũt,quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue tragœdo, καὶ λῷλός ἐσιν ἀποῤῥίψων τὴν ἀσπίδα. Ac plane uidetur ſcutum abiecturus. Vſq; adeo uero probroſum habebat antiquitus clypeũ abiicere,ut lacedæmonii Archilochũ è finibus ſuis iuſſerint excedere,quod ſcripſiſſet ſatius eſſe clypeũ abiicere,q̃ interire teſte Plutarcho in apophthegmatis laconicis,Id Archilochi diſtichon refert ab Ariſtophane in fabula cui titulus ἐιρήνη. Eſtq; huiuſmodi,Ἀσπὶς μὲν σκίων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ Ἐνθ' ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων Scuto aliquis gaudet Saius,ego quem ſine culpa Deſerui nolens inter opaca rubi. Interpres admonet Saios eſſe Thraciæ populos aduerſus quos bellans Archilochus fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplum poſtea ſecutus eſt Demoſthenes. Notatur apud Ariſtophanem & Cleonymus hoc nomine,ut in Veſpis. ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα.

Mentiuntur multa cantores. CCI.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. Mentiuntur multa cantores,In eos quadrabit qui ad gratiã loquuntur & auribus blandiunt. Inde ductum q̃ cantores hoc modo ſpectantes ut delectent ac placeant, plæraq; canunt in laudem auditorum falſa, Nihil enim ueritate grauius,nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. Multa mentiuntur poetæ. Acciſſare. CCII.

Ακκίζειν. Acciſſare,Græco prouerbio dicebantur qui cum maxime cuperent accipere quippiam tamen ficte recuſabant,qui mos hodie quoq; multis durat,Scribunt Accon mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtulticiæ,quæ ſolita ſit ad ſpeculum cũ imagine ſua perinde atq; cum alia muliere confabulari,ut hinc uulgo quæ ſtultius aut ineptius aliquid agerent acciſſare dicerentur,& Accus nomine compellarentur. Apparet illud etiam moribus huius mulieris adfuiſſe,ut recuſaret quæ tamen cupiebat,unde & acciſmus ficta huiuſmodi recuſatio dicatur. Lucianus in libello de mercede ſeruiẽtibus, Ο δὲ ἀκκισάμενος ἄπαγε παρὰ σοῦ δ' ἐγώ; At ille acciſſans. Aufer inquit Ego ne abs te? Idem in amoribus. Πάντα δὴ δόλια τὰ ἀκκισμοῦ, Omni ſublato acciſmo, id eſt tergiuerſatione,Rurſus in eodem ſermone. πολὺ δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀκκισμός.

Scytha acciſſans aſinum. CCIII.

Ακκιζόμενος σκυθὴς τὸν ὄνον, Acciſſans ſcytha aſinum, aduerſus eos qui uerbis auerſantur, quod re cupiunt,Id ad huiuſmodi fabulam referunt,Quidam cõſpecto aſini cadauere,Scytham quendam qui forte aderat admonuit ut cœnaret, Ille primum aſpernatus atq; abominatus, poſtea tamen apparauit cœnauitq;. Siculus mare. CCIIII.

σικελὸς θάλασσαν. Siculus mare,ſubaudi proſpectat,De his qui denuo ſollicitantur ad ſubeundum periculum,Natum aiunt à ſiculo quodam qui cum ficos naui portans naufragiũ feciſſet,ac deinde ſedens in littore mare placidum ac tranquillum uideret, uelut inuitans ad iterandam nauigationem dixiſſe fertur, οἷ' ὁ θέλεις σῦκα θέλεις. Noui quid uelis ficos uis,Recenſetur ab omnibus ferme prouerbiorum græcorum collectoribus. Ficum cupit. CCV.

Σῦκον αἰτεῖ. Ficum petit,In eum dicebatur qui commoditatis alicuius gratia blandiebatur,Inde natum tradunt quod olim Athenienſes agricolis blandiri ſoleant,ut ab illis ficos præcoquos acciperent,bene ominantes ac precantes ut in annum ſequentem fici fœliciter prouenirent, Ruſtici uero poſtea q̃ ſenſerunt ciuium blandiloquentiam eo ſpectare ut ficos acciperent,in prouerbium uerterũt,ut adulanté ficos petere dicerent, Ariſtophanes in ueſpis, σὺ δὲ νῦν σῦκα μ' αἰτεῖς.

Longum ualere iuſſit CCVI.

Μακρὰν χαίρειν φράζεις ταῖς ἐντεῦθα τιμαῖς. Honoribus qui hic ſunt longum ualere iuſſis,Ea figura quoties ad rem non ad hominem refertur,haud dubie prouerbialis eſt. Rem igiſ à qua nos abdicamus ei renunciare dicimur,ac longum ualere iubere,Sumpta metaphora ab his qui diſcedunt diutius abfuturi,ſeu nũquã redituri,Eſt ſæpicule apud Lucianum,& item apud alios M.Tul

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lius in epiſtolis ad Atticum libro viii. At ille πολλὰ χαίρειν τῇ καλῷ dicetis. Itē Hippolytus apud Euripidem, τὴν σὴν δὲ κύπριν πολλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. Veneri tuæ multum ualere renuncio.

Ficus ficus, ſcapham ſcapham uocat. CCVII.

Τὰ σῦκα σῦκα τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Ficuſq; ficus & ſcapham ſcapham uocans, Senarius è comœdiis Ariſtophanis in adagionem traductus. Quadrat in eum qui ſimplici & ruſticana utēs ueritate rem ut eſt narrat, nullis uerborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt eñ apud rhetores figuræ quædā quibus fit, ut turpia honeſte, aſpera molliter, ſuperba modeſte mordacia blande dicant. At qui craſſiore ſunt Minerua rudius ac planius eloquuntur, ſuo quicq; nomine ſignantes, Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ δ' ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη ἀγροικός εἰμι τὴν σκάφην σκάφην λέγων. Nam ego quemadmodum ait comicus ruſticanus ſum, & ſcapham ſcapham appello, Rurſum in præceptis hiſtoriæ conſcribendæ, Vult ſcriptorem liberum & incorruptum eſſe, qui rem ut eſt geſta narrans ficus ficus appellet ſcapham ſcapham, Inuenitur ad hunc quoq; modum, τὰ σῦκα σῦκα λέγων καὶ τὴν καρδοπον καρδοπον. Ficus ficus uoco & panarium panarium. Ariſtophanes in nebulis, Οὐκ ἂν ἀποδοίην ὀβολὸν ἂν ὑμῶν τις καλέσειε καρδοπον τὴν καρδοπον. Ego nec obolum cuipiam perſoluerim, Qui cardopum tantum uocarit cardopum, Eſt autē græcis cardopus arca panaria,

Domeſticus teſtis. CCVIII.

Οἰκόθεν ὁ μάρτυς. Domeſticus teſtis. Vbi quis ipſe ſeſe laudat, Quaſi domi teſtem habeat, non aliunde adductum, Huic autem teſtium generi quam minima fides haberi ſolet. Lucianus in Ioue tragœdo, Εὖγε οἰκοθεν ὁ μάρτυς φασὶν. Euge domo adductus teſtis ut dici ſolet, Sunt qui dicāt hoc adagium conuenire in eos qui prius mentiti poſtea uerum confitentur,

Bœoticum ingenium. CCIX.

Bœotii apud antiquos male audierunt uulgo ſtoliditatis nomine, quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt. Vnde quicquid inſulſum eſſet ac ſtultum id bœoticum dicebant, Lucianus in Ioue tragœdo, Ἀγροικον ὄντως εἶπας καὶ δεινῶς βοιωτικόν. Iſtud quod dixiſti prorſus agreſte eſt & bœoticum, Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς, bœoticū ingenium, pro ſtupido ac ſtolido, Horatius in epiſtolis, Bœotum in craſſo iurares aere natum,

Bœotica cantilena. CCX.

Βοιώτιος νόμος, Bœotica cantio, dicebatur ſi quibus rerū initia tranquilla ac proſpera fuiſſent poſteriora turbuléta ac triſtia, Vnde Sophocles ſcripſit, Οταν τις ἀλλη ὢν βιώτιον νόμον. Vbi quis cecinerit cantionem bœoticam. Natū ex hiſtoria, Nā Bœotii primum liberam ac pacatam agebant uitam, deinde mortuo Laio, in uarias calamitates inciderunt, ut illorum cantilena à læto initio in luctum deſiiſſe uideatur, Citatur à Zenodoto.

Bœotica ænigmata. CCXI.

Βοιώτια αἰνίγματα, Bœotica ænigmata dicebantur oblique atq; obſcure dicta, quæq; perdifficile percipi poſſent. Sumptum à fabula ſphingis mōſtri Thebani, Ea propoſuit Oedipo ænigma huiuſmodi, τετράπους δύπους καὶ πάλιν τρίπους. quadrupes bipes ac rurſum tripes. Id Oedipus interpretatus eſt hominem eſſe, qui puer manibus quoq; pedum uice nititur, deinde confirmato gradu duobus pedibus ſe ſuſtinet, donec ætas decrepita baculum ceu tertiū pedem addat, Extat epigramma Sphingis ænigmate complectēs ad hunc modum. Ἐστὶ δίπους ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπους εὐμία φωνὴ Καὶ τρίπους ἀλλάσσει ἣ φυὴ μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν Ἕρπετὰ κινεῖται ἀνάτ' ἀιθέρα καὶ κατὰ πόντον Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐπειγόμενον ποσὶ βαίνῃ Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτῷ. Eſt bipes in terris & quadrupes, haud eadem uox Et bipes immutat ſpeciem hoc ex omñibus unum Quæcunq; in terris reptant, Volat æthera circum Perq; mare Aſt ubi iam pedibus compluribus auctum Accelerat greſſum, uietis tū maxima membris Segnicies ac torpor adeſt minimúmq; uigoris. Heſiodus itaq; in ſecundo georgicon libro Vetulum ac ſenio iam incuruum Tripedem hominem appellat, τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἴσοι.

Bouem in faucibus portat. CCXII.

Βοῦν ἐν γνάθοις φορεῖ. Bouem in faucibus portat, In edacem olim dicebatur, Natū uti cōiicio uel à Theagene Athleta Thaſio, uel à Milone Crotoniata, quorum alter bouem ſolidum ſolus comedit, teſte etiam græco epigrammate, tum autore Poſidippo apud Athenæum. Alter (ut narrat apud eundem Theodorus Hieropolites) in olympiis taurum quadrimum humeris ſuſtulit ac ſtadii ſpacio geſtauit, eumq; eodem die ſolus comedit, Cuius rei meminit & A. Gellius in noctibus atticis.

Bœotiis uaticinare CCXIII.

Βοιωτοῖς μαντεύσαιο. Bœotiis uaticinare. Abominantis eſt ſermo, perinde ut dicimus hoſtibus iſta uaticinare, Capiti cane talia demens Dardanio. Et hoſtium uxores puericq; cæcos ſentiant motus orientis auſtri & æquoris nigri. Et hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris, Aptius autem

dicetur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dicetur in eum qui triſtia uaticinatur,ſi quando precabimur ut ea in ipſius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum ſcribit Heraclidem allegans autorem,Olim inquit cum Thebani de belli euentu conſulerent oraculũ,uates quæ tum Dodonæ reſpõſitabat,ait eos fore uictores,ſi quid impie patraſſent,Itaq; cõſultorum quidam arreptam Myrtilam,nam id mulieris fatidicæ nomẽ in lebetem aqua calida feruentem,qui forte inibi aderat iniicit. Sunt qui narrent Bombum diuinum quendam Thebanis de belli ſucceſſu ſciſcitantibus,reſpondiſſe futurum,ut q̃plurimos uinceret,ſi prius quempiam è ducibus immolaſſent. At illos Bombum ipſum interemptum immolaſſe,Atq; hinc ortum prouerbium. Arietem emittit. CCXIIII.

Αρνα προβάλλει,Arietẽ obiicit,in rixæ pugnæq; cupidũ dicebat,Antiquitus eñ bellũ ſuſcepturi fecialẽ mittebãt, qui arietẽ adductũ in hoſtiũ fines immitteret, hoc ſignificãs pacto ciuitatẽ & agros illorũ cõpaſcuos fore,Autor Diogenianus. Argenti fontes loquuntur. CCXV.

Αργύρου κρῆναι λαλοῦσιν. Argenti fontes loquuntur,Hoc adagio notabantur hi qui ſtolide quidem atq; indocte,ſed arroganter tamen & confidenter loquerent̃,opibus uidelicet ſuis freti,Vulgus enim diuitum dulci ut ait Horatius fortuna ebrium,hoc quoq; putat ſuis diuitiis deberi, ut quicquid dixerint id protinus uelut eruditum omnes ſuſpiciant & approbent. Quod notans Flaccus,meæ inquit contendere noli ſtulticiam patiuntur opes, Item alibi. Et quicquid uolet hoc uoluti uirtute paratum Sperauit magnæ laudi fore. Huc pertinet & Mimus ille neutiq̃ inuenuſtus, Fortuna quem nimium fouet ſtultum facit,Item illud ex Antiphane apud Stobæum, Ο δὲ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. Opes enim nos ſic uti medicus malus Vbi cæperint reddũt uidentes ilico cæcos. In eandem ſententiam Menander in ſe ipſum lugente, Τυφλὸν ὁ πλοῦτος καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὖθ' ἑλκυσιν. Cæcæ diuitiæ, atq; eos qui ſe intuẽtur cæcos reddunt,Rurſum illud eiuſdem. Υπερφανόν που γίγνεται λίαν ξυφὴ Οτε πλοῦτος ἀξιώκειλε ἐν κεκτημένον Εἰς ἕτερον ἦθος ἂν οὗ ἦν πρόσθεν ἦν. Nimis inſolens tum reddit̃ laſciuia. Quoties opes qui poſſidet mores repens Mutant in alios priſtinis contrarios, Quadrabit in eos quoq; quorum oratio propter opum fiduciam plus ſatis libera atq; audax uidebit̃, Nã quemadmodum paupertas timiditatem adfert,itidem opulentia παῤῥησίαν. i. loquendi cõfidentiam adducere ſolet, Terram pro terra. CCXVI.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis eſt figura in hominẽ exulem,erronem & incertis uaganteſedibus,Ariſtophanes in Acharnenſibus,Κἀν ἀνάκειμ γῆν πρὸ γῆς,Itẽ alibi,Εγὼ δ' φεύσων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. Lucianus in pſeudomante, Αλλ' ἐδεῖ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Apud latinos ſolũ uertere dicuntur qui exilii cauſa migrant alio. Alciphron in epiſtolis, Ανασᾶσα ὁπόθεν ποτὲ γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον. Demigrans quolibet fugiã potius terram terra cõmutans. M. Tullius in epiſtolis ad Atticũ libro quarto decimo,Hæc & alia ferre non poſſum,itaq; γῆν πρὸ γῆς cogito,Significat ſe de fugiendo cogitare. Ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt. CCXVII.

Prouerbialis eſt hyperbole cum ne minimũ quidem ocii ſupereſſe ſignificamus,dicimus nec tantillum uacui temporis eſſe quod ad ſcalpendas aures ſit ſatis, Lucianus in bis accuſato, Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς φασι σχολὴν ἄγομεν. Ac nec tantiſper ocioſus ut aurẽ (ſic aiunt) ſcalpere uacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit. CCXVIII.

Θᾶττον ἄνθρωπος ἐν πλοίῳ ποσὶν ἁμάρτοι ξύλου. Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit Hyperbole prouerbialis qua tantam ubiq; copiam ſignificamus,ut quocunq; te uertas occurrat quod quæris,Etenim cum nauis ipſa undiq; ſit lignea,non poteſt non in lignũ incidere, quiſquis in ea cadit,Lucianus in bis accuſato, Ος τε κατὰ τὴν παροιμίαν θᾶττον ἀντὶ ἐν πλοίῳ πεσὼν ἁμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθ' ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορήσῃ φιλοσόφου, Itaq; iuxta prouerbium citius fiet ut in naui lapſus nõ incidat in lignum q̃ ut quocunq; aſpexerit oculus philoſophum deſyderet, Taxat Lucianus philoſophorum turbam tãtam ut omnia ubiq; plena uideãtur, nec liceat effugere

Epiſcythiſſare. CCXIX.

Επισκυθίσεσθαι. Lacedæmoniorum adagio dicitur uinum merum intemperantius bibere, Et Achæus in ſatyris σκυθίζειν dixit,pro eo quod eſt ἀκρατίζειν, Athenæus ex Herodoto & Chamæleonte autoribus refert Cleomenem regem Spartanum cum Scythis agentem conſuetudinem, & illorum ἀκρατοποτίαν, id eſt meripotationem imitantem in inſaniam uerſum fuiſſe, Scythæ autem & Thraces ἀκρατόποται uocantur, id eſt meribibi, unde plærunq; cõuiuia illorum ſangui nolenta ſunt & tumultuoſa, Commode deflectas licebit ad cuiuſuis rei intemperantem & immodicum uſum. Vinum caret clauo. CCXX.

Athenæus de potationibus differens huiuſmodi prouerbium eleganter uulgo dici ſolere ſcri

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bit, Τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλιον, id eſt uinum non habere clauum, propterea quod ebrietas nihil conſulte neq; moderate uel dicit uel facit. Obruitur enim ratio quæ claui uice ſobrios moderat ac gubernat. Vinum ſenem etiam uel nolentem ſaltare compellit. CCXXI.

Athenæus hoc item carmen prouerbio iactatum ſcribit. Οἶνος ἄνωγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. Vinum impellit ſenem etiam nolẽtem ad ſaltandum, Admonet nihil eſſe tam ineptum neq; alienum ad quod non incitet ebrietas. Ranis uinum præminiſtras CCXXII.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς. Ranis uinum infundis, in eum dicebatur qui id miniſtrat quo nihil eſt opus ei cui exhibetur, ueluti ſi quis apud indoctos multa de philoſophia diſſereret. Ranis enim nihil opus uino, aqua paluſtri magis gaudentibus. Refertur & ad hũc modum explicatur adagiũ à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in corianno, Εἰς κόρακας ἐγχέλεις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit, Obiurgat enim pincernã quod quatuor uini cyathis duas infuderit aquæ, Vnde licet coniicere prouerbium in hos quoq; conuenire, qui uinũ immodica diluunt aqua, ita ut aquã non uinũ bibere uideantur ranarũ ritu.

Aut quinq; bibe aut treis, aut ne quatuor. CCXXIII.

Athenæus de bibacitate diſputans ſcribit adagium huiuſmodi uulgo fuiſſe celebratum, Ἢ τρεῖν τε πίνειν ἢ τρία ἢ μὴ τέτταρα. Aut quinq; bibe aut tria aut ne quatuor. Præſcribit modũ diluẽdi uini. Hæc autẽ tẽperatura maxime placebat antiquis, ut quinq; uini cyathis duo adderent aquæ, aut duobus unus. Huius rei teſtem citat Ionem poetam qui ſcripſerit uatem quendam Palamedi prædixiſſe græcos nauigaturos, qui tres cyathos ad unum biberent, Itẽ Nicocharem in Amymone, χεῖρε τρεῖς καὶ δύο. Præterea Amipſiam, ἐγὼ δ' Ἀπόλλωνος πᾶσιν ἡμῖν ἐμοὶ τρεῖς καὶ δύο. Memi nit huius adagii Plautus in ſticho ſeruos cõpotãtes inducens. Sed interim Strategę noſter cur hic ceſſat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti ſunt tibi in manu. Cantio eſt græca, καὶ τρεῖς πῖνε καὶ δία πῖνε ἢ μὴ τέτταρα. Huc nimirũ alluſit Horatius libro odarũ tertio Da lunæ properæ nouæ, Da noctis mediæ, da puer auguris murenæ tribus aut nouẽ, Miſcẽtur cyathis pocula commodis. Qui muſas amat impares ternos, ter cyathos attonitus petet, Vates treis prohibet ſupra. Rixarum metuens tangere gratia, Nudis iuncta ſororibus, Item Auſonius, Terbi be uel toties ternos ſic myſtica lex eſt. Ouo prognatus eodem. CCXXIIII.

Fortaſſe ſimpliciter dictum eſt ab Horatio ouo prognatus eodem, quandoquidem ad fabulam reſpicit Ledæ quæ grauida ex Ioue in cygnum cõuerſo ouum peperit, unde gemini prognati Caſtor & Pollux. Id ouũ Pauſanias in laconicis refert oſtendi apud lacedæmonios ſuſpenſum teniis à teſtudine templi, Verum ſi quis hoc dictum deflectat ad iiſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita conſimilibus ingeniis, ut eodẽ ouo nati uideri poſſint, nihil æque fuerit prouerbiale. De curru delapſus CCXXV.

Ἐξαμαξομένου. De curru delapſus. In hodiernum quoq; uulgo durat adagium, ut eum qui oblitus propoſiti alio ſe tranſfert, aut qui in ſententia labaſcit de curru delapſus dicatur. Quemadmodum ab aſino delapſus. Ariſtophanes in ranis, ἐξαμαξομένη φρήν. Animus à curru decidẽs hoc eſt aberrans ab inſtituto. Numerus. CCXXVI.

Homines nullius bonæ rei numerus prouerbio dicuntur etiam idiotis. Ariſtophanes in nebulis, Οὗτοι λίθοι ἀριθμὸς πρόσεστ' ἄλλως γενάσμιοι ἀμφορᾶς. Horatius. Nos numerus ſumus & fruges conſumere nati. Tranſlatum uideri poteſt à calculis ad nihil aliud utilibus niſi ad numerum, Anacharſis Plutarcho teſte taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationem duntaxat uterentur. Quanquam mihi magis arridet ut ita numerus dicatur, quemadmodum dicunt ὄχλου ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Hominem undequaq; inutilem.

Summis uti uelis. CCXXVII.

Ἀκροισι χρῆσθαι πρῆσι ἱστίοις. Summis uti uelis, Prouerbiali metaphora dicuntur qui maximo conatu adnituntur atq; incumbunt, aut qui omnem captant occaſionem, Mutuo ſumptum à nautis quibus mos eſt uelum in altum tollere, quo currãt celerius. Ariſtophanes in ranis, Ἀκροισι χρῶ μῶμος ἅπασι τοῖς ἱστίοισιν, Summis utens carbaſis. Summum cape & medium habebis. CCXXVIII.

Ἄκρον λάβε καὶ μέσον ἔξεις. Summa cape & medio potieris. Hemiſtichium carminis heroici ubi quid obſcurius & perplexius dictum ſignificabant, admonentes rem attentius expendẽdam, hoc prouerbio conſueuerunt uti, Zenodotus hinc natum tradit, Aeginitis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculum, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λάβε καὶ μέσον ἔξεις, Atq; illos occupato cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe, Poteſt & in hanc accõmodari ſententiã, ut admoneamur ad res ſummas & egregias eniti, ſic enim futurum

ut ad

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ut ad mediocritatem perueniamus ſummum animo deſtinãdum,ut ſaltem modicis potiamur. Fit enim plærunq; neſcio quo modo ut exitus citra ſpem & ſcopum præſtitutum conſiſtant.

Iniquum petendum ut æquum feras. CCXXIX.

Huic affine quod cenſet Quintilianus inſtitutionum oratoriarum libro quinto. Nec omnino ſine rarione eſt,quod uulgo dicitur iniquum petendum ut æquum feras, A negociatoribus ductum uideri poteſt qui callide merces longe minoris licentur,& multo prius indicant q̃ pro dignitate quo precium ſaltem æquum accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrum illum Terentianum in Adelphis,cum Sannionem lenonem aſtu tractans,poſtulat ut puellam Aeſchino dimidio precii tradat atq; hac arte efficit,ut leno ſortem ſolidam percupide & rogans etiã accipiat. Iactatur & uulgo uerbum huiuſmodi,Qui annittitur ut auream quadrigam ſibi comparet certe rotam unam aſſequetur.

Ad ambas uſq; aures. CCXXX.

Μέχρι τῶν ἀμφώτιδων. Vſq; ad aures ambas impleri dicuntur, qui ſupra modum ingurgitant ſeſe. Sumpta metaphora à uaſculis ad anſas uſq; impletis. Extat apud Suidam.

Seruilis capillus. CCXXXI.

Ἀνδραποδώδη ζίχε ἐπιδείκνυεν, Seruilem capillum præ ſe ferre dicuntur,qui agreſtibus & inelegantibus ſunt moribus,Inde ductum quod Athenis ſerui manumittendi capitis pilos derade bant. Plato ſcribit quoſdam ſeruiles pilos in animo geſtare,indoctos & ſtupidos ſignificãs,Citatur apud Suidam hæc ex autore neſcio quo,Πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν οὐδὲ τὰ πάθη κατεσκλημένων ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη ζίχε φασὶ ἐπιδείκνυμένων. Multis collectis uiris neq; compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem ut aiunt capillum adhuc præ ſe ferrẽt, Plinius libro undecimo capite trigeſimo ſeptimo, rem prodigioſam tradit, homines quoſdam hirſuto corde naſci, Pliniana uerba ſunt hæc,Hirto corde gigni quoſdam homines produnt,nec alios fortiores eſſe induſtria ſicut Ariſtomenem Meſſenium qui trecentos occidit Lacedæmonios,ipſe conuulneratus & captus ſemel per cauernam latomiarum euaſit,anguſtos uulpium aditus ſecutus,iterum captus ſopitis cuſtodibus ſomno ad ignem aduolutus lora cum corpore excuſſit,Tertio capto lacedæmonii corpus diſſecuere cauſa uidendi hirſutumq; cor repertum eſt.

Amyris inſanit. CCXXXII.

Ἀμυρὶς μαίνεται. Inſanit Amyris,Allegoria prouerbialis qua recte utemur ubi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut ubi quis ſolus periculum proſpiciens in tempore ſibi cauet creditus interim uulgo deſipere,deinde rerum euentus doceat illum unum ſapuiſſe, Vt hæc ſit uox uelut opprobrantis ſocordiam iis qui ſibi nõ proſpexerint mature neq; ſapere cœperint,niſi accepto uulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi. Cum Sybaritæ florerent opibus, quendam delphos emandarunt,qui de rerum ſuarum ſucceſſu ſciſcitaretur oraculum, Reſponſum eſt euertendam Sybaritarum fortunam,ubi plus honoris habere cœpiſſent hominibus q̃ diis. Euenit deinde ut ſeruus a domino uapulans,nequicquam ad deorum aras confugiſſet. Poſt ad heri monimentum confugiens liberaretur à plagis,Quod ſimul atq; conſpexiſſet Amyris collectis rebus ſuis in Peloponneſum demigrauit,reliquis interim Sybaritis hominem uelut inſanũ ridentibus. Poſtea idem ob fictam inſaniam miraculo fuit & prouerbio locum fecit, Citatur ab Euſtathio in ſecundo Iliados libro,citatur autẽ ex Pauſaniæ rhetorico dictionario,Addit quoſdam Thamyrim hunc appellare,quoſdam Amyrim abiecto thita.

Sophocles Laudiceni CCXXXIII.

Qui ad oſtentationem dicebant aut recitabant uulgato conuicio Sophocles & Laudiceni dicebãtur,Adagium natum ut apparet ætate Plinii minoris. Cuius uerba paulo altius repetemus, quo planius prouerbii ſententiam intelligere liceat, Nam in epiſtola quadam adoleſcentium quorundam ridiculam in agendis cauſis arrogantiam & ambitionem taxans ſic ait, At Hercule ante memoriam meam,ita maiores natu ſolent dicere ne nobiliſſimis quidem adoleſcentibus locus erat niſi aliquo conſulari producente,Tanta ueneratione pulcherrimum munus colebat, Nunc refractis pudoris ex reuerentiæ clauſtris omnia placent omnibus,Nec inducuntur ſed irrumpunt,Sequuntur auditores actoribus ſimiles & redempti mancipes,Conuenitur à conductis & redemptis in media baſilica tam palam ſportulæ q̃ in triclinio dãtur, Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur,inde iam non inurbane, Σοφοκλεῖς ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι uocantur, Iiſdem latinum nomen impoſitum eſt Laudiceni,Hactenus Plinius. Vtroq; uerbo notantur qui facundi dici malebant & uideri q̃ eſſe,Sophocles enim græce dicitur ἀπὸ τ σοφὸς καὶ κλέος, At illi dedita opera perperam interpretabantur. ἀπὸ τ σοφοὺς καλεῖσθαι. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ad poetæ Tragici nomen, in Laudiceni uocabulo ad gentis nomen alluditur.

Quot ſeruos habemus totidem habemus hoſtes CCXXXIIII.

Macrobius in cœnis ſaturnalibus, Vnde putas arrogantiſſimum illud manaſſe prouerbium quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos, Nō habemus illos hoſtes ſed facimus, Admonet adagium ne quid fidam⁹ illis ne ue ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu cō ſunt. Admonet idem Plato libro de legibus ſexto, propterea quod ſeruorum animus nequaquā integer ſit, ſed mētis dimidiū illis ademerit Iupiter, Homero teſte quos ſeruituti fecit obnoxios, Verus autem amor libertatis eſt alumnus, Odit autem quiſquis metuit, Vnde genuinum quoddam odium inſitum uidetur ſeruis in dominos, Quadrabit & in principes tyrannidem in ſuos exercentes, Verba Platonis ſunt hæc, οὐ γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης οὐ δεῖ φρονεῖν οὐδὲ τὸν νοῦν κεκτημένον· ὁ δὲ σοφώτατος τῶν ποιητῶν φησὶν ἡμῖν ἥμισυ μὲν τοῦ νόου ἀπαμείρεται Διὶ πατρὶ ξειὸς ἀνθρώπων οὓς ἂν ἴδῃ κατὰ δοῦλιον ἦμαρ ἕλῃσι. Nihil enim integrum neq; ſanum habet animus ſeruilis, Nam nihil oportet credere his hominem qui ſapiat, Siquidem poeta doctiſſimus ait, Dimidio mentis depriuat Iupiter illos Seruilis quoſcunq; uiros ſors ceperit unquam.

Vocatus atq; non uocatus deus aderit. CCXXXV.

Oraculum olim Lacedæmoniis redditum abiit in prouerbium, Καλούμενός τε κἀκλητὸς θεὸς παρέσται, Vocatus & inuocatus deus aderit, Vſus erit ubi quid ſignificabimus etiā non accerſitū, neq; curatum tamen euēturum uelimus nolimus, puta ſenectam, mortem, malefactorum pœnā. Horatius huc adluſit in odis, Nec ſatelles orci Callidum Promethea Reuexit, auro captus, hic ſuperbum Tantalum, atq; Tantali Genus coercet hic leuare functum, Pauperem laboribus Vocatus atq; non uocatus audit. Fortaſſis reſpexit huc & Terētius in Eunucho, ut uocato mihi atq; inuocato ſit locus.

Influit quod exhauritur. CCXXXVI.

Ἐπῤῥεῖ δ' ὀξαντλούμενον. Adfluit quod exhauritur, Vbi quis fruſtra ſumit operam in re quapiam, Lucianus in ſectis, ἐπῤῥεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν δ' πρᾶγμα ὀξαντλούμενον εἰς τὸν ἐμπαλιν ἢ τὸν Δαναΐδων πίθος, influit iuxta prouerbium negocium exhauſtum, ac diuerſum quiddam accidit atq; in Danaidum dolio, De philoſophiæ ſtudio loquit᷑ in quo quantumlibet operæ ſumpſeris, nunquam tamen deeſt quod te laboribus exerceat, & labor laborem ſerit, & iuxta Sophoclem, πόνος πόνῳ πόνον φέρει, Zenodotus carmē prouerbiale recenſet huiuſmodi, Ἄλλην μὲν ὀξαντλοῦμεν ἢ δ' ἐπισρέει. Aliam quid exhauſimus uerum illa rurſum influit, Sumptū à nautis naue pertuſa fruſtra ſentinam exhaurientibus, tantum humoris accipientibus fiſſuris quātum ab illis educitur, Videtur ad hanc paroemiā alluſiſſe Plato libro de legibus ſeptimo, Τί οὖν πολλὴ αὔξη ὅταν ἐπῤῥέῃ, Quid igitur multum augmentum cum influat. Seneca libro de ira ſecundo, Nunquid ille cuius nauigium multam undiq; laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipſiq; nauigio iraſcitur, Occurrit poti⁹ & aliam excludit uim, deinde aliam egerit, manifeſta foramina præcludit, latentibus & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit, nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt ſubnaſcitur.

Tibicinis uitam uiuis. CCXXXVII.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, Tibicinis uitam uiuis, In eum iaciebatur qui laute quidem ſed alieno uiueret ſumptu, Tibicines enim quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolent & in cœnis illis pontificalibus idq; immunes, Refertur à Diogeniano & Suida. Muſice uiuere dixit Plautus, pro eo quod eſt uoluptariam & ocioſam agere uitam, Huc reſpexit Terētius, Vide ocium & cibus quid faciat alienus, Item Alexis apud Athenæum in commorientibus, Οὕτω τί τ' ἄλλότριʼ ἐσθίειν, ὦθλε γλυκύ. uſq; adeo dulce eſt deuorare non tua. Et illud apud eundem Theopompi, Εὐειπίδου τ' ἄμεινον οὐ κακῶς ἔχον τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς δυσδαίμονα. Sane eleganter dixit hoc Euripides, Fœlicem eum eſſe aliena qui uſq; cœnitet,

Scytharum oratio. CCXXXVIII.

Scytharum feritas apud græcos iu prouerbium ceſſit, ut quicquid agreſte, quicquid barbarū ac ſæuum intelligi uellent id ſcythicū appellarent, Eſt apud Lucianū cum aliis aliquot locis tum in meretricio dialogo Chelidonii & Droſæ, Τὰ μὲν ἄλλα σκυθῶν ῥῆσις. Reliqua quidē ſcytharum oratio, ſentiens in calce literarū fuiſſe quiddā mitius dictū, reliqua nihil præ ſe ferre humanitatis Quidam inde natum exiſtimant q; Scythæ Dario regi nihil aliud reſponderint q̄ κλάιειν. i. ut ploraret, quæ quidē ipſa etiam uox in prouerbiū abiit, ut plorare iubeamus quos cōtemnimus, Aelianus in epiſtolis, Ἐσῳ σοι γένωμαι ἀντὶ σκυθῶν λεπομένη ἀπόκεισο αὖτη ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ καὶ μισῶ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος. Itaq; Saytharū ſicuti uocant reſponſum hoc tibi ſit, Ego inſanio & ſapio & odi mortalium genus.

Accipit & glebam erro. CCXXXIX.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης, Accipit & glebam erro, Hemiſtichium carminis heroici dici ſolitum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tum in eos qui nihil grauantur aut aſpernantur,ſed quicquid datur quantūlibet puſillum id boni conſulunt. Neq; intempeſtiue dicetur etiam in illos qui rerum inopia laborantes quiduis undecunq; libenter accipiunt donec ad fortunam commodiorem emergāt, Originem adagionis ad huiuſmodi caſum referunt, Aletes quidam Corintho pulſus adhortante oraculo tentauit, ſi poſſet in patriam redire. Atq; interim ruſtico cuipiam factus obuius cibum mendicauit, ille ludibrii opinor cauſa glebam ex agro ſublatam porrexit, Aletes eam tanquam fœlix omen accipiens effatus eſt, Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pauſanias, Plutarchus in problematibus haud omnino diſſimilem hiſtoriam recenſet, unde prouerbium ortum uideri queat. Emanes inquit poſt ſedes iam ſæpius aliunde alio tranſmutatas, tandē in agrum Inacho uicinum deſcenderunt, quē id temporis Inachienſes & Achæi obtinebant, Oraculum autem proditum erat ſi in agrum eos recepiſſent, futurum ut ueteres incolæ pellerentur, noui uero ſi quid à uolentibus accepiſſent agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Emanes uir ſolers & catus ſumpta pera mendici habitu ad Inachiēſes acceſſit, Ibi cum per riſum & contumeliam rex mendicanti cibum ceſpitem dediſſet, in peram cōiecit, ac uelut eo contentus ſtatim è cōſpectu ſe ſubduxit, nec præterea quicq; rogauit, Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione ſubmoniti rege adito cenſent hominem neutiq; eſſe negligendum, nec è manibus omittendum, Quod ubi ſenſiſſet ille fuga ſibi conſuluit, uotaq; protinus Hecatombe, & Apolline īnuocato furtim abiit, Poſtea congreſſi prelio Emanes pulſis Achæis & Inachienſibus illorum agros occupauerunt, Hæc ferme Plutarchus, Itaq; competet in illos quoq; qui magnum quiddam molientes quiduis patiuntur & faciunt, ut uoti ſui compotes aliquando fiant.

Stentore clamoſior. CCXL.

Prouerbialis hyperbole Stētore clamoſior, Iuuenalis, Vt Stentora uincere poſſit, Sumptum à fabula Stentoris, cuius meminit Homerus Iliados, Σ. eiq; ferream attribuit uocem, Στέντορι ἶσα μεγάλην βοάων χαλκεοφώνῳ οὗ τόσον αὐδήσασκε βοὴν ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. Stentoris in ſpecie uali di cui ferrea uox, qui Quinquaginta alios æquans clamore ſonoq;.

In orbem circumiens CCXLI.

Lucianus in Hermotimo, Ἅπαντας ἐν κύκλῳ διελθών. Omneis in circulo obiens dixit, mirū nī prouerbiali figura, quæ durat etiam in hodiernum apud uulgus illiteratum, pro eo quod eſt uſq; ad unum omneis nemine præterito. Optimum aliena inſania frui. CCXLII.

Optimum aliena inſania frui, Plinius ſecundus naturalis hiſtoriæ libro decimo octauo capite quinto nominatim prouerbii loco citat. Eodem inquiens pertinet quod agricolam uendacē oportere eſſe dixit, fundum in adoleſcentia conſerendum ſine cunctatione, exædificandum non niſi conſito agro. Tunc quoq; cunctanter optimum eſt ut uulgo dixere aliena inſania frui, ſed ita ut uillarum tutela non ſit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem uerbis refertur à Plinio iuniore in epiſtolis de Reguli ſtulticia loquens hominis ridicule ambicioſi, ſed tamen ad excitanda ſtudia nō inidonei. Admonet adagium ut ex aliorum erratis ipſi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores, & aliorum deſipientia nobis ſapiendi præbeat occaſionem, Vulgo iactatus eſt uerſus in eandem ſententiam. Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum, Cicero in epiſtola quadam bellum eſſe ſcripſit ex aliorum erratis ſuam uitam in melius inſtituere. Plautus item. Fœliciter ſapit qui alieno periculo ſapit, Extat & huiuſmodi quidam Mimus Publianus uti coniicio, Ex uitio alterius ſapiens emendat ſuum, Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere, Poteſt & in hunc accipi ſenſum ut is dicatur aliena frui inſania, qui alienis fruiſ malis ipſe in tuto conſiſtens, Nulla enim uoluptas minoris conſtat, neq; ulla ſolet eſſe iucundior, Sūptum uideri poteſt prouerbium ex Sophoclis tragœdia cui titulus Aiax flagellifer, Apud quem Aiace per inſaniam gloriante quod hoſtes ſuſtuliſſet cum ſæuiſſet in pecudes, Pallas Vlyſſem ad hoc ſpectaculum inuitat his uerbis, Οὐκοῦν γέλως ἥδιστος ἐς ἐχθροὺς γελᾶν, Ridere de hoſte riſus eſt ſuauiſſimus. Ingens telum neceſſitas. CCXLIII.

Ingens telum neceſſitas, De re ineuitabili Liuius primæ decadis libro quarto, Neceſſitate quæ ultimum ac maximum telum eſt ſuperiores eſtis, M. Tullius libro de amicitia, Nec uero negligēda eſt fama, nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolētiam ciuium, Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius auunculus. Eſt aliquoties apud Liuium huic rei aliud inuenietur telum, Et eam rem hoc telo maxime parabant, ut pro conſilio rationeq; ac uia gerendi negocii capi uideatur, fortaſſis ſumpta metaphora à uenantibus, qui telo appetunt quod capere uolunt, Vnde & certa dicentur tela conſilia quæ nunquam fallunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aduerſum neceſſitatem ne dii quidem reſiſtunt. CCXLIIII.

Ανάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται. Neceſſitati ne dii quidem reſiſtunt, Hæc ſententia Simonidi tribuitur, ſumpta eſt ex Homero, Refertur duobus locis à Platone libro de legibus ſeptimo, Iterum libro eiuſdem argumẽti quinto ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ θεοὺς διάζεσθαι. id eſt ne deos quidem cogere poſſe neceſſitatem, T. Liuius. Pareatur neceſſitati quam ne dii quidem ſuperant. Palladius. Neceſſitas feriis caret, Euripides in Helena, λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμὸς σοφῶν δ' ἔπος Δίκης ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν τέλεον. Nanq; illud eſt ſapientium dictum haud meum, Nihil eſt neceſſitate dira fortius, Extat apud græcos uerſus prouerbialis, Ἐπὶ τοῖς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται τύχη. In ſeuitutem cuncta agit neceſſitas, Euripides in Hecuba, Στερρὰ γὰρ ἀνάγκη. Rigida nanq; neceſſitas, Horatius, Si figit Adamantinos ſummis uerticibus dira neceſſitas clauos, Poetæ neceſſitatem deam faciunt, parcarum matrem, quæ & ipſæ ineluctabiles atq; inexorabiles uocantur.

Squillas à ſepulchro uellas. CCXLV.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν. Id eſt ſquillas à ſepulchro uellere iubebãtur, qui parum ſanæ mentis uiderentur, Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus, Theocritus in bucolicis Σκίλλας ἴων γραίας ἀπὸ σήματος αὐτίκα τίλλοις, I ſquillas ab anus quamprimum uelle ſepulchro, Innuit illum quod in certamine canendi ſuperatus ſit adeo iracũde ferre ut periculum ſit ne uertatur in inſaniam, Et alter ſimile quiddam refert. Ενθὼν τὰν κυκλάμινον ὀρυσσέμεν ἐς φῶρ ἁλόντα.

Iucundi acti labores. CCXLVI.

Iucundi acti labores, M. Tullius libro de finibus bonorum & malorum. Quid ſi etiam iucunda memoria præteritorum malorum, ut prouerbia nonnulla ueriora ſint q̃ ueſtra dogmata, Vulgo enim dicitur iucundi acti labores, Ex ipſa hominum natura ſumptum adagium, eſt enim hoc inſitum omnibus ut iucunda cuiq; ſit anteactorum malorum aut periculorum ſecura recordatio commemoratioq;, præſertim inſignium fatalium, & quæ cum turpitudiue coniuncta nõ ſint ueluti bellorum naufragiorum atq; id genus diſcriminum, Vnde dictum eſt ab Horatio, Caudent ubi uertice raſo Garrula ſecuri narrare pericula nautæ, Hoc prouerbium ortum ab Homero ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus uarie eſt uſurpatum. Extat autem apud hunc odyſſeæ libro quinto decimo, Νῦν δ' ἐν κλισίῃ πίνομεν τέτε δαινυμένω τε Κήδεσιν ἀλλήλων τερπόμεθα λευγαλέοισιν Μνωομένω μετὰ δὲ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ Ος τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ πολλ' ἐπαληθῇ. At nos in ſcamnis ueſcentes atq; bibentes. Triſtibus inter nos recreemus pectora fatis. Cõmemorando Etenim fit uti poſt gaudeat actis, Aſpera quiſquis multa tulit per multa uagatus. Citatur & locus hic & prouerbium ab Ariſtotele rhetoricorum libro primo, ubi commemorat quæ cuiq; natura uel iucunda ſint uel moleſta, Virgilius Homerum æmulatus, Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit, Item in tragœdiis Seneca, Quod fuit durum pati meminiſſe dulce eſt, Circunfertur græcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis, Ως ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων, Vt eſt iucundum præclaris uiris meminiſſe laborum.

Aulædus ſit qui citharœdus eſſe non poſſit CCXLVII.

M. Tullius in oratione pro Murena comparationem faciens iureconſultorum & oratorum. Itaq; mihi plæriq; uidentur inquit initio hoc multo hoc maluiſſe, poſt cum id aſſequi nõ potuiſſent iſthuc potiſſimum ſunt delapſi, Vt aiunt in græcis artificibus eos aulædos eſſe, qui citharœdi fieri non potuerint, Sic nonnullos uidemus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire, Hactenus Cicero, Recte dicetur in eos qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, q̃ inter excellentes negligi. Quemadmodum Iulius cæſar maluit in frigido oppidulo primus eſſe q̃ Romæ ſecundus, Nec male quadrabit in eos qui deſperatione meliorum ad humiliora ſeſe conferũt, Citatur idem adagium in decretis ex Auguſtino in monachos malos ad clericorum gregem deſciſcentes. Colophonem addidit. CCXLVIII.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, Colophonem addidit, Dici conſueuit cum ſumma manus rei cuipiã imponitur, aut cum accedit id ſine quo negocium confici non poteſt, Originem adagionis indicat Strabo libro geographiæ ſuæ quarto decimo, ſcribens Colophonios olim cum naualibus copiis abũdaſſe, tum æqueſtribus uſq; adeo præcelluiſſe, ut ubicunq; gentium bellũ gereretur, quod confici non poſſet Colophoniorum equitum auxilio profligaretur, Atq; inde uulgo natum prouerbium Κολοφῶνα ἐπέθηκεν, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano, Prouerbium indicauit & Feſtus Pompeius, ſcribens Colophonem dici ſolere cum aliquid finitum ſignificatur, tametſi locum eum arbitror non uacare mendo, Ariſtides in Themiſtocle. Κάνταῦθα κολοφῶν γοῦ λόγου, Atq; hinc rationis ſumma colophonem uocauit, quod Plutarchus in libel-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lo de prudentia animantium dixit, κορυφὴν ἵνα λὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται. Vt aũe oratio ſibi faſtigium imponens finem faciat,Latinis item dictum eſt apicem imponere. M.Tullius in Catone maiore,Apex autem ſenectutis eſt autoritas. Arena ſine calce. CCXLIX.

Vt autor eſt Suetonius Caligulæ cæſari uſq; adeo placebat ardor ac uis in dicendo ut Senecæ orationem ſine calce arenam ſit ſolitus appellare,tanq̃ diſſolutam ac neruis carentem,Male eiñ cohæret arena, ni calcem admiſceas.Confine illi quod alio dictum eſt loco,Scopæ diſſolutæ.

Nullum ocium ſeruis. CCL.

οὐ σχολὴ δούλοις.Nõ eſt ocium ſeruis.Refertur ab Ariſtotele libro politicorum ſeptimo.Sumptum a ſeruorum cõditione,quibus heri nullum concedunt ocium,immo paulo plus etiam imponunt operæ q̃ illi præſtare poſſint,ut q̃ ſunt in dimenſo parci,tam ſint in operarum penſis liberales.Dicetur in eos quibus propter obnoxiam miniſteriis ſordidioribus conditionem,non uacat honeſtis diſciplinis operam dare, Nam artes liberales hinc dicuntur,quod his ingenui incumberent,utpote quibus & ocium & res ſuppetebat.Accõmodabitur haud quaq̃ inſcite & in improbos,quorum ingenium ita uitiis occupatur,ut non poſſint egregias arteis perdiſcere. Nihil enim occupatius ſeruitute,Nulla autẽ ſeruitus grauior,q̃ ſi quis uitiis ſeruiat,Maxime cum is plurimos habeat dominos,eoſq; plurimum inter ſe diſſidentes,& ob id nequaq̃ eadem imperãtes, Etenim ſi quando ſegnicies iubet in medios dormire dies,auaritia contra iubet prima luce adeſſe in portu,Cum tenacitas indicit parſimoniam, amor iubet profundere,Solus itaq; ſapiens & liber eſt & in ocio uiuit, Titanas imploras. CCLI,

τιτᾶνας καλεῖς.Titanas inuocas.Vbi quis ſuis diffiſus uiribus alienum implorat auxiliũ,Sumptum à gigantum fabula in qua Iupiter ſuo timens olympo,Titanas in auxilium accerſiuit,Refertur a Diogeniano.Lepidior fiet allegoria ſi lõgius à ſimplici figura recedat,Veluti ſi quis theologus non potens ſe diuinis tueri literis ad philoſophorum rationes ſeſe tranſferat.

Homo bulla. CCLII. Homo bu

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος.Homo bulla,Prouerbium hoc admonet humana uita nihil eſſe fragilius,nihil fugacius,nihil inanius,Eſt enim bulla tumor ille inanis,qui uiſitur in aquis momento temporis enaſcens ſimul & euaneſcens.M.Ter.Varro in præfatione quam ſcripſit in libros de re ruſtica. Cogitans inquit eſſe properandum quod ſi ut dicitur homo eſt bulla,eo magis & ſenex, Annus enim octogeſimus admonet me ut ſarcinas colligam,ante quam proficiſcar è uita, Lucianus item in Charonte,uitas hominum bullis huiuſmodi ſimiles facit, quarum aliæ ſimul atq; natæ ſunt,protinus euaneſcunt,aliæ paulo diutius durant, omnes breuiſſimis quibuſdam interuallis aliæ ſuccedũt aliis.Neq; quicq̃ profecto potuit excogitari,quod melius repſentaret q̃ nihil ſi ſit hæc uita noſtra.Primum quanto diſcrimine prodimus in lucem,deinde quã deſtituta,quantis obnoxia periculis infantia.Quam fugax adoleſcentia,q̃ præceps iuuenta,Ariſtoteles in libris politicis,itemq; rhetoricorum libro tertio uigorem humani corporis tradit iam euaneſcere anno ferme trigeſimo quinto animi undequinquageſimo,Hippocrates extremam hominis ætatẽ terminat quadrageſimo nono,iam ſi pueritiam & ſenectam deducas de ratione æui,quæſo quã tulum eſt hoc quod relinquetur,Et hoc ipſum tantis circunſcriptum anguſtiis,ſexcenta morborum genera quotidie infeſtant,nec pauciores impetunt caſus,ruinæ,uenena,naufragia, bellum, terræmotus,lapſus,fulmen,& quid non? Alius acini granum glutiẽs præfocatus eſt,Eſt quem potus cum lacte pilus ſtrangularit,Neq; defuit cui ſtiria gelu durata delapſa tecto ſubitum attulerit exitium,Et hoc eſt animal illud quod tãtos molitur tumultus,cuiuſq; cupiditatibus orbis hic anguſtus eſt,Ad bullarum ſimilitudinem accedit nobilis illa Homeri comparatio de caducis arborum foliis.Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados ſexto, οἵη περ φύλλων γενεὴ τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δὲ θ' ὕλη τηλε θόωσα φύει ἔαρος δ' ἐπιγίνετ ὥρη.Tale quidem genus eſt hominum quale eſt foliorum.Quorum hæc uentus humi fundit,rurſum illa uireſcens Profert ſylua ſimul ueris iam afflauerit aura.Hoc carmine Pyrrhonem academicũ peculiariter delectatũ fuiſſe teſtat Diogenes Laertius,Rurſũ Homerus iliados.φ. οἵ φύλλοισι ἐοικότες ἄλλοτε μέν τε ζαφλεγέος τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι.Frondibus arboreis ſimiles nunc ubere fœtu Exuperant,lætiq; ſatis ueſcuntur agrorum. Nunc rurſum intereunt euaneſcuntq; caduci.Idem alio rurſum loco quopiã. οὐδὲν ἀκιδνότερον πέλει φρεσὶ ἀνθρώποιο. Nil homine enutrit tellus infirmius alma. Menander apud Plutarchum in libello conſolatorio ad Apollonium. Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων ἄνθρωπος εἶ οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕπαρ καὶ πάλιν ταπεινότητα ζῶον οὐδὲν λαμβάνει καὶ μάλα δικαίως ἀθυμέσατον

γ' ὃν Φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. Caput atq; ſumma orationis hæc,homo es, Quo non aliud eſt animal uſquam quod modo Surgat,modo cadat citius atq; crebrius, Ac iure ſane quippe debiliſſimum Cum ſit,negocia adminiſtrat maxima, Euripides apud eundem, ΟΛ' ὅλβος οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὴν καθεῖλεν ὕψοθεν τά Δ' ἦρ' ἄρω, Nec ſtabilis eſt fœlicitas,ſed in diem durans, Et unicus dies Et hæc ab alto traxit hæc & ſuſtulit Ab imo in altum. Quo quidem in loco Demetrius Phalareus poetam alioqui laudatum ob elegantiam taxaſſe legitur,qui non ἡμέραν μίαν, id eſt unum diem,ſed σημὸν χρόνου temporis punctum dicere debuerit,Pindarus uicit etiam Homericam ſimilitudinem, ut qui hominem non frõdes, ſed umbræ ſomnium uocarit,τί δὲ τίς; τίδ' οὔτις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. Quid autem aliquis? Quid autem nullus? Vmbræ ſomnium homo,Nihil inanius umbra,Videtur enim eſſe cum nihil ſit,At hac quoq; reperit quiddam inanius umbræ ſomnium,Aeſchylus apud Stobæũ umbræ fumi ſimilem facit hominis uitam, τὸ γὰρ βρότειον ἀνέρι ἐφημέρῳ φρονεῖ καὶ πίσυρον οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. Caduca molitur genus mortalium Neq; certa res eſt ulla nec tuta,haud magis Atq; umbra fumi, Sophocles item in Aiace,Ἀνθρώπους ὄντι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. Nil aliud ac umbra atq; flatus eſt homo. Nil autem uenuſtius illa comparatione roſarum repente naſcentium ſeneſcentium & intereuntium cum hominum uita. Carmen extat titulo Maronis quod etiam ſi Virgilianam uenam non admodum reſipit,tamen ita ſcatet gratiis leporibuſq;,ut ab autore non ſolum eruditiſſimo,uerum etiam feſtiuiſſimo(quiſquis is fuit)profectum appareat, Huc pertinet quod poetæ fingũt mortales omneis à parcarum filis pendere,quibus infectis protinus decidere,Atq; alios quidem à candidis,alios à pullis ſuſpendi filis.Rurſum alios in ſublime ſublatos pendere,alios terræ uicinos. Omnium tamen hanc eãdem eſſe ſortem ut ſimul atq; inexorabilis Atropos pollice filum ſecuerit ilico decidat is qui pendebat. Nec ullum eſſe diſcrimen niſi quod maiore tumultu decidit is qui pendebat altius,Rides? & hos luſus eſſe iocoſq; poeticos exiſtimas? Luſus quidem ſed ſæuus ille nimiúmq; procax fatorum luſus,quem utinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent,in quos conuenit Homericum illud, ἐλάσσων ἄχθος ἀρούρης, ac non etiam uiros cœleſti præditos ingenio,tum autem principes optimos ante diem è medio tollerent,A quibus non ſolum non abſtinent hanc ludendi licentiam, uerumetiam his quaſi dedita opera uidentur inſidiari,nimirum ambitioſa quadam inuidentia,ut hoc ipſum ſibi licere declarent palamq; faciant,omnem mortalem quicunq; is fuerit ex æquo bullam eſſe.Quãta rei literariæ iactura,nuper mors immatura terris eripuit Paulũ Canalem Patricium Venetũ. Iuuenẽ quidẽ illum uix dum annos natum uigintiquinq;,ſed deum immortalẽ q̃ fœlici ingenio q̃ acri iudicio q̃ ubere facundia,quanta linguarum,quanta diſciplinarum omnium ſcientia præditum? Nihil ſua referre putauit inexorabile fatum,quod tantum adferret diſpendium bonis literis quib9 ille iam ſuccurrere nõ inſtrenue cœperat,q; tam graue deſyderium excitaret literarũ cultoribus.quod tantos fructus, tantas ſtudioſorũ ſpes repẽte incideret,Iam uero PHILIPPI principis mei,tam immaturum interitum, equidẽ nec memorare poſſum,ob acerbiſſimũ illius deſyderiũ, neq; rurſus quandoquidẽ locus admonuit,præterire fas eſt,propter ſingularem etiã illius in me benignitatẽ.Hunc unum fortuna principum omniũ quos unq̃ ſol uidit optimũ maximum ornatiſſimum terris oſtendit,ſed heu facinus oſtendit tantũ ac protinus ſubduxit,Nã quæ nam ſunt uel naturæ dotes,uel ornamẽta fortunæ,quid diuinitus à ſuperis dari põt mortalibus, quod in illo nõ fuerit & eximiũ & cumulatiſſimũ? Primum q̃ heroica corporis proceritas,quãta formæ tum dignitas,tum gratia? Quis oculorum uigor? Quam fœlix indoles,Quæ firmitas membrorum,quod robur,qui ſtatus,quæ habitudo? Nam de natalium ſplendore quid attinet dicere In quib9 tot reges,tot imperatores,tot heroas inuenies,ut ne fingi quidem poſſit quicq̃ illuſtrius amplius luculentius,Accedebat ad hæc arcana uis quædã diuinitus inſita,qua fiebat ut nõ ſecus ac magnes quidam regum gẽtium ſuorum,externorum,breuiter omnium mortalium animos in ſui raperet amorem,adeo ut non ſolum conſpectus congreſſuſq;,ſed uel auditũ modo Philippi nomen,neſcio quomodo miram quandam excitaret beneuolentiam, Qua quidem re quid poteſt ſummo principi contingere fœlicius? Augebat fatalem hanc amabilitatem, ſingularis quædam morum comitas dexteritaſq;,Itaq; regum ac nationũ omnium tam mirus in hoc amãdo conſenſus,ut etiam qui paulo ante bello conflictabant,iam poſitis armis pari ſtudio ad ornãdum Philippum incumberent. Adeo pacis concordiæ gratiarum ac gaudiorũ plena erãt oñia, ubicunq; terrarum affulſiſſet ille.Quem ueterum ducem,quem triumphum nõ cõtemnat is qui ſpectarit,quantum ueræ beneuolentiæ,quantum ſtudiorum,quantum ornamentorum duabus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

illis in Hiſpaniam profectionibus certatim contulerunt tot reges,tot proceres,tot nationes, Gallia,Sabaudia,Hiſpania,Germania.Britannia,Multum ornamenti ſibi putabat adiungi, quiſquis in PHILIPPVM ornamenti quippiam cõtuliſſet.Quibus de rebus noſter extat Panegyricus, Adiunge ad hæc uxoris fœcũditatem,liberos omneis incolumes,patrem(ut infinita decora uerbo complectar) MAXIMILIANVM, adde tot reges adfinitatis etiã uinculis adglutinatos, Adde imperii magnitudinẽ in qua natus,adde regni luculentiam,in quod aſcitus, adde paternæ maieſtatis ſucceſſionem,adde tantarũ rerum ſpes,quæ tali indoli,talibus fatis, talibus debebant moribus,certas,ſi quid omnino certum eſſe ſuperi uoluiſſent in rebus mortalium. Quæ iam contigerant erant maxima atq; hoc maiora,quod non quemadmodum plæriſq; ui ſanguine & alienis calamitatibus accreuerãt.Vix enim aliter ingentia poſſidentur imperia,Nihil erat in tot fœlicitatis PHILIPPI noſtri calculis cruentum,nihil cum ullius dolore iactura ue coniunctum. Quæ uero impendebant,ſic impẽdebant non ut inuaſurus ea uideretur,ſed ut recuſare non liceret,Tot inquam dotes,tot ornamenta,tot gentium ſtudia,tot regum optata,tam iuſta, tam pia patris amantiſſimi uota,tot patriæ gaudia,tam amplas ſpes,tantam orbis expectationem repẽte properata mors interſecuit,nimiſq; crudeli docuit exemplo neminem eſſe mortalem uſq; adeo cœlitibus uicinum quin bulla ſit.Sed iam dudum tempus eſt ut his omiſſis ad inſtitutum negocium recurrat oratio,ne quis merito calumniari poſſit nos in mediis adagiis declamare. Quãq; uideo Plinium in huiuſmodi locos cauſa uoluptatis frequenter digredi.Me dolor à propoſito nõ nihil tranſuerſum egit,non illectauit amœnitas. Optimum non naſci. CCLIII.

Venuſtiſſimam & omnium literis celebratam ſententiam uſurpat Plinius ſecundus in præfatione ſeptimi libri,ubi collectis innumerabilibus tũ natiuitatis noſtræ periculis,tum uitæ incommodis ita concludit.Itaq; multi extitere qui nõn naſci optimum cenſerent,aut q̃ocyſſime aboleri.Hanc Lactantius à Sileno neſcio quo profectam ſcribit,quam M.Tullius libro de conſolatione ſic extulerit,non naſci lõge optimum,nec in hos ſcopulos incidere uitæ,proximum autem ſi natus ſis q̃primum mori,& tanq̃ ex incendio effugere uiolentiam fortunæ, Citat idem Lactantius duos hos ſenarios græcos,Τὸ μὴ γενέσθαι μὴν κράτιστον ἐς ἀεὶ ἐσὰν δ' ἐγένησ' ὡς τάχιστ' εἶναι τέλος. Haud unq̃ in auras prodiiſſe potiſſimum eſt Aboleri,ubi ſis natus ilico proximum eſt.Adducit & Theognidem, Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον Μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου Φύντα δ' ὅπως ὠκίστα, πύλας ἀίδαο περῆσαι, Non naſci omnino primũ eſt mortalibus,atq; Haud unquam ſolis cernere triſte iubar,Verum ubi ſis natus quamprimum inuiſere manes. Extant in hanc ſententiam epigrammata Poſidippi,ſiue quẽadmodum aliis placet Cratetis Cynici,& huic è diuerſo reſpondens Metrodori,Quæ quoniam ſunt elegantiſſima non grauabor adſcribere, Cratetis eſt huiuſmodi.Ποίην τις βιότοιο τάμοι τρίβον; ἐν ἀπορῇ μὲν Νείκεα καὶ χαλεπαὶ πρηχθέων σὺν ὀδμαῖς Φροντίδες, ἢν δ' ἀγροῖς καμάτων ἄλις ἐν δ' ὁ θαλάσσῃ Ταῦρος,ὦδὶ ξείνης ἦν μὲν ἔχεις τι δίοσ Ην δ' ἀπορῇς, ἀνιηρὸν ἔχεις γάμον,οὐκ ἀμέμπτως. Εσται.οὐ γαμέῃς,ξῆς ἔτ' ὀρφανότροφον. Τέκνα; πόνοι πήρωσις ἄπαισ βίοσ αἰ νεότητες Αφρονες αἰ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀνθρανέες Ην ἄρα τῶν δυοῖν ὠὸς αἵρεσις ἢ δ' γενέσθαι Μηδ' ἅπαξ ἢ ῥ θανεῖν αὐτίκα λωϊτέρην. Id nos extempore ſic utcunq; uertimus, Quod nam iter humanæ cupias inſiſtere uitæ? Quoquo te uertas,omnia plena malis Litigiis cauſiſq; forum ſtrepit uſq; moleſtis. Perpetua cruciat ſollicitudo domi Enecat aſſiduis rus triſte laboribus,undas Et freta ſi ſulces mille pericla premunt. Viuenti peregre,ſi res tibi ſuppetit ampla. Cuncta miſer metues nec bene tutus ages, Rurſum ſi uacuæ pendebunt ære crumenæ, Vt durum ac miſerum eſt hoſpitem egere uirum, Coniugium ſequeris,quanta hic te cura ſequetur? Deſolatus eris,ſi ſine coniuge eris. Si tollis ſobolem multo educenda labore eſt, Non tolles orbi lumine uita uacat. Si iuuenis fueris uaga & inconſulta iuuenta eſt, Viribus effœta eſt cana ſenecta ſuis Ergo quid reliquum eſt quæſo niſi ſanus ut optes Alterutrum aut nunquam triſtibus è ſinibus Materni prodiſſe uteri,aut ubi protinus illinc Exieris ſtygias abdier in latebras, Metrodori ſic habet huic diuerſum, Παντοίην βιότοιο τάμοισ ζίβον ἐν ἀγορῇ μὲν Κύδεα καὶ πινυταὶ πρηχθέων.ἐν δ' ὁ δόμοις Αμπαυμὸ σὺν δ' ἀγροῖς φύσιος χάρισ σὺν δὲ θαλάσσῃ Κόρδος ὦδὶ ξείνης ἦν μὲν ἔχεισ τί,κλέοσ Ην δ' ἀπορῇς μόνοσ οἶκοσ.ἔχεισ γάμον,οἶκοσ ἄεισοσ Εσεται οὐ γαμέῃς,ζῆς ἔτ' ἐλαφρότροφος τέκνα,πόθοσ ἄφρονος ἄπαις βίοσ,αἰ νεότητες Ρωμαλέαι πολιαὶ δ' ἔμπαλιν θνητέθεν Οὐκ ἄρα τῶν δυοῖν ἑνὸσ αἵρεσις,ἢ ῥ γενέσθαι Μὴ δέποτ' ἢ θανεῖν πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίου. Quod ipſum etiam ad hunc modum traduximus Quamlibet immoderata uiam uitæ ingrediare licebit Vndiq; blanditur plurima commoditas Concio ſi placet atq; forum,hinc uberrima famæ Materia,hinc ingens gloria colligitur, Hic bene tractandis pri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dentia callida rebus Exeritur,rursum uita quieta domi est. Rura petis uario illic oblectamine mentem Naturæ facies pascet amœna tuam, Dulcia prædiues lucra suppeditauerit æquor, Si peregre uiuis resq; tibi supersit, Multus honos comitatur,habes nihil, ergo pudoris Est minus ipse tibi conscius unus eris. Vxor ducta tibi est,domus optima,proinde futura est. Non ducta est curis exoneratus ages Si tibi dulce patris cognomẽ pignora nata Donant,& quod ames unde & ameris erit, Orbus ages,orbi est sine sollicitudine uita Quam patribus soboles ferre alitura solet. Vt constant uiridi roburq; uigorq; iuuentæ. Commẽdat pietas sic sua caniciem Nil ĩgitur uideo causæ cur alterutrum optes Aut nasci nunquam aut interiisse statim. Quandoquidem humanæ quæ tandem est portio uitæ Non optanda bonis atq; ad amanda suis.In hac opinione uidentur & Thraces fuisse,quibus mos erat in lucem editos lachrymis prosequi, mortuos conuiuiis & tripudiis, Huius rei meminit Quintilianus ĩnstitutionum oratoriarum libro quinto Item Plinius & Valerius Maximus.Plutarchus de audiendis poetis è tragico quopiam hos senarios refert,quos Aristides in Themistocle Euripidis esse docet, τὸν φώτα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακὰ τὸν δ' ὃν θανόντα κῆδος πεπαυμένων Χαίροντας θύμους ὧτας ἐκπέμπειν δόμων. Plorare natum ut maxima ingressum mala At mortuum uitaq; subductum malis Efferre lætos gratulantesq; ædibus.Senserunt ueteres uitam humanam per se miseram & calamitosam esse.Proinde Homerus passim Δειλοὺς βροτοὺς appellat.Et hunc æmulatus Maro,Optima quæq; dies miseris mortalibus æui Prima fugit.Menander apud Stobæum sufficere putat ad calamitosi nomen ut homo sis. ἀνθρωπος ἱκανὴ προφασις εἰς τὸ δυστυχεῖν. Homerus ὡς γὰρ ἐπικλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι ζώειν ἀχνυμένοισι. Sic etenim statuere dei mortalibus ægris, Vt uiuant curis districti. Idem alibi. οὐ μὲν πὶ τί ποτ' ἐστὶν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς πάντων ὅσσα τε πνείει καὶ ἔρπει. Nil æque miserum est ut homo quæcunq; animantum, Vitalesq; trahunt auras serpuntq; per arua, Nec illepide Plautus in bacchidibus, Vixisse nimio satius est q̃ uiuere.

Tanq̃ in speculo,tanq̃ in tabula. CCLIIII.

Hyperbolæ prouerbiales sunt & hæc,καθάπερ ἐν κατόπτρῳ καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ, id est tanq̃ in speculo tanq̃ in tabula,De re uehementer euidente perspicuaq;,Terentius in Adelphis.Deniq; inspicere tãq̃ in speculum uitas hominũ iubeo,Plato libro de legibus decimo, ὡς ἐν κατόπτροις. Tanq̃ in speculis,propterea quod inter multa quæ rerum referunt imagines, uelut aqua æs politũ gemmæ quædam,nihil æque perspicue reddit simulacra,ut uitrum plumbo sublitum. Nam uitrum quidem ut rarum ac pellucidum maxime capax est imaginum,uerum acceptas non perinde cõtinet ob pellucentiam,proinde sublitum plumbum,ob nigrorem aliquem naturæq; densitatem sistit impressam imaginem,neq; dilabi finit.Euanescunt enim simulacra non secus atq; candelæ lumen in sole,quoties excipiũtur in corpore nimium tenui perspicuoq;,uelut in aere, pura aqua crystallo uitroq; non obscurato corporis alicuius oppositu.Rursum in nimium densis & obscuris non hærent,uelut in silice lignó ue.Proinde natura solertissima rerum omnium architectrix oculum animantium ad speculorum imaginem finxisse uidetur,quippe quæ parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit à tergo,quo sublato protinus tollatur & uidendi facultas.Vnde scite dictum est illud ut speculum oculus est artis,ita oculum esse naturæ speculum, Illud miraculo dignum,speculum non modo clarissime representare simulacta rerum omnium quæcunq; obiecta sunt,uerum etiam interualla,colores,motus,breuiter res ipsas pene dixerim euidentius quã sunt,hoc uno discrimine quod aduersa refert.Cuius causa est hæc,quod species quæ a corpore solido per aerẽ manat ad speculi superficiẽ,simplex puraq; est,unde fit ut nõ alia sit auersa, q̃ aduersa.Quibus de rebus acutissime multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus noster in quæstionibus suis.Iam ars picturæ à rudibus initiis profecta,eo subtilitatis excreuit, ut non tantum oculis hominum sed etiam auibus imposuerit,effeceritq; ut ueras res esse crederent, quæ coloribus erant fucata.

Salsugo non inest illi. CCLVI.

Ἁλμὴ οὐκ ἔνεστ' αὐτῷ. Salsitas non inest illi,in infacetos & fatuos & stupidos. Sal enim primũ maximeq; commune condimentum uidetur.Atq; hinc insulsa oratio, quæ nihil habeat leporis, & insulsus homo moribus inelegantibus, contra salsum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat,Et Sales festiuiter & argute dicta uocant,non sine illecebra quadam mordacitatis.Seneca. Non uult sales nostros dentatos esse. Quintilianus institutionum libro sexto capite de risu. Salsum inquit in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non utiq; hoc est, quanquam & ridicula oporteat esse salsa,Nam & Cicero omne quod salsum ait esse Atticorum. non quia sint maxime ad risum compositi. Et Catullus cum dicit, Nulla in tam magno est cor

pore

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pore mica ſalis,non hoc dicit,nihil in corpore eius eſſe ridiculũ.Salſum igit erit quod nõ erit inſulſum,uelut quoddã ſimplex orationis cõdimentũ quod ſentit latente iudicio,& uelut palatum excitat,quod & à tedio defendit orationẽ.Sane tamen ut ille in cibis paulo liberalius aſperſus, ſi tñ nõ ſit immodicus adfert aliquid propriæ uoluptatis,ita hi quoq; in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiẽdi ſitim.Hactenus ille.Alluſit ad adagiũ Terẽtij in Eunucho. Qui habet ſalem quod in te eſt,fatuũ militẽ & inſipidũ intelligi uolens,Cui poſtea ſimili ironia Atticã tribuit eloquentiã.Referẽ à Diogeniano & Zenodoto. Acetum habet in pectore. CCLVII.

Huic germanum eſt Plautinum illud in bacchidibus,Nunc experiar ſit ne acetũ tibi cor acre in pectore,Legitur & alias apud hunc ipſum, Ecquid habet acetum in pectore? pro eo quod eſt, Num ſapit, num quid habet aſtuciæ? Nam ut ſalſa itidem & acida palatum iuuant,acuuntq; & irritant ſtomachum,Horatius in ſermonibus acetũ pro mordaci dicacitate dixit.At græcus poſt q̃ eſt italo perfuſus aceto,Perſius exclamat,Et hoc ipſum aceto perfundere prouerbii ſpeciem habet ſicut & illud ex ſermonibus Horatianis,At idem quod ſale multo Vrbem defricuit charta laudatur eadem. Solus ſapit CCLVIII.

Narrat Diogenes Laertius Chryſippum philoſophum uſq; adeo ſibi placuiſſe ut conſultus à quodam cui potiſſimum filium ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet,Sibi committendum reſponderit. Nam ſi quem inquit alium me præſtãtiorem arbitrarer,ipſe apud hũc philoſophiæ darem operam,Vnde & illud Homericum de eo uulgo iactatum fuiſſe.Quod ſolus ſaperet,reliqui uero umbræ ferrentur,Eſt autem apud Homerum odyſſeæ.κ.de uate Tireſia, cui uni Proſerpina dederit,ut etiam uita defunctus ſaperet,reliquas umbras uolitare, & eas quidem nihil aliud q̃ umbras, τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε φρεσφόνεια οἴῳ πεπνύσθαι, σκιαὶ δ' ἀΐσσουσιν Huic etiam extincto dederat Proſerpina mentem,Solus uti ſaperet reliquis uolitantibus umbris Vſurpatur & à Platone tanq̃ prouerbii loco,Vnde licet coniicere carmen hoc Homeri unum fuiſſe ex his quæ plurima Macrobius ſcribit adagionum inſtar ſolere celebrari,Apte dicetur de iis qui tanto interuallo reliquos omneis poſt ſe relinquunt,ut illi nihil niſi umbræ præ his eſſe uideantur,planeq; quemadmodum græci dicunt λῆρος καὶ φλυαρία nugæ deliriaq;.

Canem excoriatam excoriare. CCLIX.

Κυνὰ δέρειν δεδαρμένην. Canem excoriare excoriatam,Suidas ait dici ſolere de his qui iterum ea patiuntur,quibus aliquando fuerunt afflicti,Ariſtophanes in Lyſiſtrata,nam hanc quoq; nomine huius inſcriptam inuenio, ὃ τοῦ φερεκράτους κυνᾶ δέρειν δεδαρμένῳ. Illud Pherecratis,Canem excoriare excoriatam, Diogenianus ait conuenire in eos qui fruſtra ſumunt operam, Sunt qui putent magis conuenire cum quis affligit afflictum,Cõfine eſt illi quod alibi diximus,ἄσκον δέρεις,utrem excorias.Quod uſurpat Ariſtophanes in nebulis.

Perq; enſes perq; ignem oportet irrumpere. CCLX.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν καὶ πυρὸς ῥιπτεῖν δεῖ. Perq; ignem eundũ eſt,& per enſes impetu.Cum ſignificamus quiduis periculi ſubeũdum,Ariſtophanes in comœdia cui titulus Lyſiſtrata, κ' ἂν μεχρὶ τοῦ πυρός ἐθέλω καθίζειν. Etiam ſi ſit opus per ignem ire cupiam,Et Terentius ait paraſitum nõ grauaturum uel è flamma cibum petere,Calliæ adulatores taxauit comœdia, ὅτι ὁ πῦρ ὁ σίδηρος οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ὧδε λῆπνου. quod non ignis non ferrum,neq; æs prohibuerit illos quo minus uentitarent ad cœnam,Hæc citat Plutarchus ex Eupolide,Horatius item, Per mare pauperiem fugiens per ſaxa per ignes,Impiger extremos currit mercator ad Indos,M.Tullius tuſculanarum quæſtionum libro ii.Quæ flamma eſt per quã non cucurrerint,qui hæc olim putctis ſingulis colligebant,id eſt Quid non uel fecerunt uel perpeſſi ſunt?

Non impetam lingua. CCLXI.

Οὐκ ἐπιλωτήσομαι. Nõ inceſſam lingua.Figuræ nouitas in prouerbium abiiſſe uidetur,autore Diogeniano, Ariſtophanes in Lyſiſtrata, σοὶ τῶν ἀθηνῶν δ' οὐκ ἐπιλωτήσομαι. At lingua Athenas neutiquam inceſſam mea,Græcis ἐπιλωτᾶσθαι eſt linguæ conuiciis inceſſere.

Lupus hiat. CCLXII.

Λύκος ἐχανδᾶ. Lupus hiat,dicebatur ſi quis re multum ſperata,multumq; appetita fruſtratus diſcederet, Aiunt enim lupum prædæ inhiãtem rictu late diducto accurrere.Qua ſi fruſtretur obambulare hiantem,Ariſtophanes in Lyſiſtrata. οἷσιν πισὸν ὀδὸν ἐμπόρ λύκῳ κεχηνότι. Quibus tutum nihil niſi lupo hianti,Item Lucianus in Gallo,ἐσιέν οὖν μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρὸν, Ingrediebar itaq; cum parum abfuiſſet ut lupus fruſtra hians diſcederem, Dionyſius ſophiſta in epiſtola quapiam, ἆρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν καὶ γέγονα λύκος χανὼν ἅμα κυνῆς.

&

Num inſciens in prouerbium incidi, factuſq; ſum lupus fruſtra hians.

Porcellus Acarnanius CCLXIII.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος. Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem atq; in delitiis habitũ dicebatur, Lucianus in dialogis meretriciis. Λεῖός μοί φασι Χαιρέας κὴ χοιρίσκος ἀκαρνάνιος. Leuis mihi ut aiũt Chæreas & Porcellus Acarnanius. Alluſum opinor ad Porcellum, quem inducit Ariſtophanes σὺ ἀχαρνεῦσιν, ſymbolum eorum membrorum quibus obſcœnæ uoluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum CCLXIIII.

Μεγαρικὴ μηχανή. Ars Megarenſis dicitur cum dolo & aſtu res agitur non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes uulgo male audiebant, tanq; fraudulenti ac ficti quod aliud ſentire ſoleant, aliud lo. ui, Citatur apud Suidam hic ſenarius. Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν μεγαρικά τις μαχανὴ. Sed quæpiam ars nobis adeſt Megarenſium, Eſt autem apud Ariſtophanem in fabula cui titulus ἀχαρνῆς.

Seruus ſeruo præſtat, dominus domino. CCLXV.

Δοῦλος μὲν δούλου βελτίων πρὸ δεσπότου. Seruoq; ſeruus potior eſt heruſq; hero. Senarius eſt prouerbialis admonens in eodem hominum genere non ſtatim omnes æquales eſſe, uerum hominum habendam eſſe rationem non tantum conditionis, Veluti generoſus antecellit ſuopte genere plebeiũ, uerũ eſt non mediocre diſcrimen inter generoſum & generoſum, itidẽ inter plebeium & plebeiũ, adeo ut quoſdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas, Ariſtoteles libro politicorũ primo, Τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα τὰ δὲ ἀναγκαιότερα κὴ κατὰ τὼ παροιμίαν δοῦλος μὲν δούλου βελτίων πρὸ δεσπότου, Quædam miniſteria honoratiora, quædam autem magis neceſſaria, Et iuxta prouerbium, Heroq; herus ſeruoq; ſeruus eſt prior.

Δαιδάλεια ποιήματα, Dædali opera CCLXVI.

Δαιδάλεια ποιήματα. Dædalea opera dicuntur quæ nouo artificio fabricata ſunt & admiranda, Hinc natum quod cum ueteres illi plaſtæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus inſolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibuſdam abditis effecit, ut huc atq; illuc mouerentur. adeo ſcite ut ſpectantibus uiuere atq; ingredi uiderentur, Vnde ferũt quædam Dædali ſigna uinciri pedibus ne aufugiãt, Huius rei meminit Plato in Memnone his quidẽ uerbis, Ὅτι ἴσως δαιδάλου ἀγάλματα οὐ προσέχομεν τὸν νοῦν, ἴσως δὲ οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν περὶ τί δὲ ταῦτ' λέγεις; Οὐκ κὴ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἃ πολὺ βούλεται φεύγειν ὁ δραπέτης, ἐὰν ᾖ δεδεμένα παραμένει τί οὖν δεῖ; τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένων μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι τιμᾶσθαι ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον. οὐ δεῖ παραμένῃ δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον. Quoniam non animaduertiſti Dædali ſigna, Fortaſſis ne ſunt quidem apud uos, Quorſum iſthuc dicis? Quoniam illa quoq; ni reuincta fuerint diſcedunt atq; aufugiunt, Sin uincta ſint conſiſtũt, Quid tum poſtea? Si quod ex illius operibus ſolutum poſſideas, haud quaquam magno æſtimandum, perinde quaſi ſeruum poſſideas fugitiuum. Neq; enim apud te manet, Sin autem uinctum id magno æſtimandum ſit, Meminit & Ariſtoteles libro politicorum primo, de ſeruis loquens quos ait nihil aliud eſſe q̃ inſtrumenta uiua, Εἰ δὴ inquit ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλου φασὶν ἢ τοὺς τῆ ἡφαίστου τεύχειν ποιητὰς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα οὕτως αἱ κερκίδες ἐκρκίζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθαρίζειν οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, ὅτε τοῖς δεσπόταις δούλων. Etenim ſi fieri poſſet, ut unumquodq; inſtrumentum uel iuſſum, uel per ſe præſentiens, ſuum opus perageret, quẽadmodum aiunt Dædali ſtatuas facere, & Vulcani tripodes quos poeta ſcribit ultro in diuinum certamen prodiiſſe, itidem & pectines per ſe texerent, & plectra cithara canerent, haud quaquam opus haberent, neq; architecti miniſtris, neq; domini ſeruis, Meminit item de anima libro primo, refellens opinionẽ Democriti, cenſentis animam ita mouere corpus ut ipſa prius mota moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre, quale ſit apud Philippum comœdiarum ſcriptorem, Is enim ſcripſit à Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuiſſe, quæ moueretur argẽto uiuo infuſo. Proinde prouerbium ad uarios uſus poterit accommodari, uel ubi res inuſitata arte confectas ſignificabimus Nam & Homerus artificioſa Dædali uocat, ὃς ποτὲ Κρήτην ἐπίστατο δαίδαλα πάντα τεύχειν. Item Pindarus in olympiacis, καὶ Δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις ὀξυτάτων μῦθοι. Et Virgilius Dædalam Circem uocat, q̃ nouis & admirandis artibus homines uerteret in feras, Vel cum inconſtantiam & inſtabilitatem cuiuſpiam ſignificabimus, Sic enim apud Platonem in Eutiphrone Socrates argumenta non conſiſtentia Dædaleis operibus ſimilia uideri dicit, Eutiphron autem reſponder Socratem ſibi pro Dædalo eſſe, quippe qui rationes ſuas non ſinat conſiſtere, rurſus coarguens & euertens quod paulo ante uiſus ſit approbare.

Furemq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Furemq; fur cognoſcit & lupum lupus CCLXVII.

Ερνω λὲ φῶρτε φῶρα καὶ λύκος λύκον. Furemq; fur cognouit & lupum lupus. Ariſtoteles ſepti mo libro moralium Eudemiorum hunc quoq; ſenarium citat inter adagia ſimilitudinis, Amãt enim uulgo ſe mutuo qui ſimilibus uitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronum inſtar colle cti graſſantur.

Terra amat imbrem CCLXVIII.

Ερᾶ μὲν ὄμβρου πᾶα. Imbrem quidem tellus amat, Vbi quis deſyderat ea quæ ſibi nouit eſſe ac commoda conducibiliaq;. Citat hoc hemiſtichium ueluti prouerbiale Ariſtoteles libro morali um Eudemiorum ſeptimo. Oſtendens non ſolum ſimilitudinem conciliatricem eſſe amicitiæ uelut inter fures, graculos & lupos, uerum etiam diſſimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ cauſam exiſtere cõtra ſimilitudinem odii, Nam terra cum ſuapte natura ſit ſicca amat imbrem & figulus odit figulum, indoctus amat literatum, mulier uirum.

Herculana balnea CCLXIX.

Ἡράκλεια λουτρὰ. Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebaſ, quales legimus & thermas Neronianas, Ariſtophanes in nebulis, Ποῦ γυχὲ λῆτε πώποτ' ἐσὶς κράκλεα λοτρὰ. Vbi nam frigida unquam uidiſti Herculana balnea. Interpres adſcripſit Ibycum autorem eſſe, Vulcanũ munetis uice ſubmiſiſſe Herculi feruida balnea, Atq; inde calida balnea Herculana di ci cepta, Piſandrus autem tradit Mineruam Herculi feſſo calidum balneum ſuppeditaſſe, Vnde mihi ſit uetuſimile prouerbium recte dici poſſe, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis mini ſterium paulo diligentius ad refocillandas uires adhibetur, Nam Plato libro de legibus ſexto, γερονῖκὰ λουτρὰ. Senilia balnea calida uocat, eaq; ſenibus exhiberi iubet. Siquidem ueteres frigi da lauabant. Calida balnea ualetudinariis duntaxat exhibebantur.

Aut ter ſex aut tres teſſeræ. CCLXX.

Η τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβοι. Aut ter ſex aut tres teſſeræ. Si quãdo ſignificabimus nos extrema periclita ri uelle, & aut plane uincere, aut prorſum uinci, hoc adagio tempeſtiuiter utemur, Sumptum eſt à uetuſto teſſerarũ luſu, in quo qui nouẽ iecisſet, is modis omnibus ſuperabat, qui tres is longiſſi me aberrat à uictoria, Nam antiquiores tribus teſſeris uti conſueuerant, non quemadmodũ nũc duabus. Teſſeram autem etiam iactum ipſum appellant qui nonnunquam plenus eſt, Interdum inanis, Itaq; iactus ter trium fœliciſſimus erat, trium inanis, Meminit huius Iulius Pollux libro de rerum uocabulis nono. Zenodotus paræmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecãthropi, Eſt enim clauſula carminis trochaici, Suidas & Aeſchylũ adducit ex Agamẽno ne, Τὰ ἀριστῶν γὰρ οὖ τετύνται θήσομαι τρὶς ἓξ βαλοῦσα τᾶσ ἐμᾶσ φρυκτωρίας. Vſurpatum eſt à Platone libro de legibus ultimo, Τι οὖν λεῖ ποιητέον ἐχόντων ἤδη τῶν οὕτως ὦ ξένε; ἢ λεγόμενον ὦ φίλοι ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι καὶ ὑποκινδυνεύειν πρὸς τᾶς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμ πάσης ἢ τοὶς ἓξ φασὶ ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας πάντα ποιητέον. Itaq; cum hoc in loco res fuerint, quid faciũdum cenſes hoſpes, Iuxta id quod uulgo dicitur amici uiſum eſt nobis par eſſe, uti rem in publicum & in commune conferamus, uelimuſq; de uniuerſa Rep. ſupremum ſubire diſcrimẽ nihilq; non facere ita ut uel ter tres, uel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Piſam CCLXXI.

Οσα μῦς ἐν πίσῃ, Quanta mus apud Piſam, ſubaudi tulit aut ſimile quippiam, De his qui uin cunt & optatis potiuntur, ſed nõ ſine ſummo negocio, neq; citra magnum incommodum ſuum, Suidas natũ ait ab Athleta quodam ſeu pugile Tarentino, qui in olympiacis certaminibus apud Piſam ſemel dũtaxat uictor diſceſſit, idq; plurimis acceptis plagis, Plutarchus ſympoſiacon com mentario quinto docet apud Piſam μονομαχίας, id eſt ſingularia certamina celebrari ſolere, In quibus etiam ad cædem uſq; affligebantur hi qui ſuccubuiſſent.

Mus picem guſtans. CCLXXII.

Μῦς ἄρτι πίσσης γευόμενος, Mus qui nuper picem guſtauit, Quidam aiũt dici ſolere in eos qui cum antea fuerint audaculi & confidentes poſtea periculo deguſtato plane timidi uidentur, Nõ dum ſatis liquet utrum à mure in pice deprehenſo ſit tranſlata allegoria, ſicuti placet Diogenia no, An ab illo de quo meminit Herodotus primo libro in pice deprehenſo atq; ita pœnas dante, an a pugile illo Tarentino, de quo alibi quoq; fecimus mentionem, ut in πίσσῃ ſit alluſio ad no men urbis apud quã celebrabantur certamina, Theocritus in Idyllio. ξ. Νῦν δέ τοτ' ὡς μῦς φαντὶ θώνυχε γεύμεθα πίσσης. Nunc tandem ſicuti mus ut aiunt Theonyche guſtauimus picem, Porro ſiue ad animal referas, ſiue ad pugilem nomine murem, eadem ferme manet adagii ſignificatio uidelicet experientiam male ceſſiſſe, Si quidem mus imperitus ſi quando in picem inciderit, aut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

perit,aut uix eluctatur,ac deinde periculi memor timet contingere,Et pugil ille antea ferox & iactabundus ſimul atq; certamen Olympiacum expertus eſt,ſenſitq; quanti conſtiterit ea uictoria deinceps abſtinuit.Huc ſpectat illud Horatianum.Dulcis inexperti cultura potentis amici,Expertus metuit.Itidem iuuenes bellorum imperiti facile bellum ſuſcipiunt.Senes experti,quantũ malorum agmen ſecum trahat bellum reformidant.Quare nõ intempeſtiue dicetur in eum quem pœnitet experimenti,aut qui rem parum fœliciter tentatam iterum aggredi refugit.

Delphicus gladius CCLXXIII.

Δελφικὸν ξίφος,Delphicus gladius.De re dicebatur ad diuerſos uſus accommodabili.Quemadmodum iiſdem uaſculis & poculorum uice conuiuiis,& clypeorum uice in bellis utebantur, Nam delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus,ut eodem ſimul & ſacras mactarent uictimas & nocentes afficerent ſupplicio. Meminit huius gladii cum Euripides in tragœdiis,tum Ariſtoteles politicorum libro primo,differens naturam non gignere ſingula ad plures uſus, ſed ununquodq; ad ſuum peculiarem proprium q; finem. Οὐθὲν γὰρ φύσις ποιεῖ θιοῦγεν οἷον χαλκοτύποι τὴν μάχαιραν δελφικὴν πενιχρῶς ἀλλ' ἐν πρὸς ἕν.Neq; enim natura tale quippiam facit,quẽ admodum ærarii fabri gladium delphicũ,quaſi per inopiam,ſed ununquodq; ad ſingula. Item Euripides in Oreſte. Οἰκτρὸν γὰρ τῷ μοῖρα δελφικῷ ξίφει.Quadrabit igitur uel in pauperes qui ob penuriam eandem ueſtem,aut aliam rem quampiam ad uarios uſus accommodant,aut in uitio ſum prohœmium,& diuerſis cauſis applicabile.Licebit & in ſerium ſenſum accommodare prouerbium,ut ſi quis eruditionem delphicũ appellet gladium,quod in omni ætate omni uitæ conditione ſit uſui.Nam literæ iuuenibus ſunt neceſſariæ,ſenibus iucundæ,pauperibus opes ſuppeditant,opulentis adiungunt ornamentum,in rebus aduerſis ſolatio ſunt,in ſecundis gloriæ,claro natis genere ſplendorem augent,obſcuro genere natis claritatis initium conciliant.

Anteq; incipias conſulto. CCLXXIIII.

Anteq; incipias conſulto,ubi conſulueris mature facto opus eſt.Hanc ſentẽtiam Saluſtianam Ariſtoteles ut prouerbialem refert libro moralium Eudemiorum quinto, καὶ φασὶν πρᾶττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα βουλεύεσθαι δὲ βραδέως.Et aiunt mature quidem faciũda quæ decreta ſunt Cæterum lente cunctanterq; deliberandum.In hanc ſentẽtiam copioſius diximus in prouerbio σπεῦδε βραδέως. Margites. CCLXXV.

Margiten pro ſtupido dixit Lucianus in Hermotimo. Ἀλλ' οἴει μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι.Sed exiſtimas te cum margite quopiam loqui, Hunc ita deſcribit Homerus citante Ariſtotele libro moralium Eudemiorum quinto, τόν δ' οὔτ' ἀρ' σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν,οὔτε ἀροτῆρα οὔτ' ἄλλως τε σοφὸν.Hunc neq; foſſorem uoluerunt numina diuum Eſſe,nec agricolã, nec in ulla præterea re.Scitum aut egregium.Conuenit cum illo Heſiodio. Nulla in parte utilis qui nec ipſe ſapit,nec aliis obtemperat. Quod factum eſt infectum fieri non poteſt. CCLXXVI.

Nihil hac ſententia uulgatius,Quod factum eſt infectum fieri non poteſt,Extat apud Terentium in Phormione,Citatur ex Agathonis tragœdiis ab Ariſtotele libro moralium Eudemiorũ quinto, Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται. Ἀγένητα ποιεῖν ἅσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.Etenim illud unũ ipſi negatum eſt & deo,ut infecta reddat facta quæ fuerint ſemel.Vſurpatur in epiſtolis Ciceronis ad Atticũ non ſemel uerſus ille Homericus, Ἀλλὰ τὰ μὲν προτέτυχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ Iſta moleſta licet anteacta ualere ſinamus,Nec inſcitũ Phocylidis carmen, Μὴ δὲ παροιχομένοισι κακοῖς ζύχου τὸν ἦτορ Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται ὃ τετυγμένον ἐστὶν ἄτυκτον. Ne ue malis iam præteritis animum excruciaris,Quod ſemel eſt factum fieri infectum haud queat unquam.

Iuſticia in ſe uirtutem complectitur omnem. CCLXXVII.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετ' ἔστιν. Iuſticia in ſe uirtutem complectitur omnem.Ariſtoteles libro moralium Nicomachiorum quinto uerſum hũc ut prouerbialem refert, Extat autem in elegiis Theognidis, Chæremon bonarum omnium ſummam prudentiæ tribuit. Cuius hic uerſiculus citatur à græcis, Ὁ γὰρ φρονῶν εὖ πάντα συλλαβὼν ἔχει. Cuncta uniuerſim qui ſapit recte obtinet. Mendacem memorem eſſe oportet. CCLXXVIII.

Quintilianus inſtitutionum oratoriarum libro quinto ſententiam hanc prouerbii uice citat, Mendacem memorem eſſe oportere.Item Apuleius in apologiæ Magiæ ſecunda. Sæpe inquit audiui non de nihilo dici mendacem memorem eſſe oportere, Diuus Hieronymus oblitus ueteris prouerbii Mendaces memores eſſe oportere. Satis liquet adagii ſenſus,nempe perdifficile eſſe,ut qui mentitur ſemper ſibi conſtet niſi ſumma ſit memoria,Eſt autem fictarum rerum memoria non paulo difficilior q; uerarum.Proinde plærunq; deprehenduntur hoc pacto mẽdaciorũ

architecti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

architecti,dum obliti quæ prius dixerint diuersa à superioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus.Sic Psyches Apuleianæ commentum à sororibus sentitur.

Malus cum malo colliquescit uoluptate CCLXXIX.

Κακὸς κακῷ ϕ συῤῥέτηκεν ἡδονῇ.Etenim improbo uir est uoluptati improbus. Refertur ab Aristotele inter similitudinis adagia libro moralium Eudemiorum septimo,Malus malo iucũdus ob uitiorum commercium & societatem.Iuuenalis,Magna inter molles concordia.

Amicitia stabilium, fœlicitas temperantium. CCLXXX.

Aristoteles libro moralium Eudemiorum septimo,sententiam hãc uelut è medio sumptam refert.Amicitiam esse stabilium & fœlicitatem eorum qui sua sorte contenti sunt, ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων, Amicitia uirtute nõ pecuniis aut forma concilianda est.Etenim si rebus caducis conciliet caduca sit & ipsa necesse est.Nihil aũt in rebus humanis stabile,præter unam uirtutem,quæ sola fortunæ ludibriis obnoxia non est,Deinde fœlicitas hominis nõ est in facultatibus sita,quæ cupiditatẽ animi nõ explent,sed irritant,uerum in hoc ut suã quisq; fortunã boni consulat. Leonis catulum ne alas CCLXXXI.

Aeschyli sententia prouerbialis refert apud Aristophanem in ranis. οὐ χὴ λέοντος σκύμνον οὐ πολὺ ζέφειν Μάλιστα μὲν λέοντα μ' ἢν πολὺ φέρειν Ην ἐκφαφῇ τις ἐν πόλει νεωρετεῖν. Catulũ ne alas leonis in re publica. Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi Quod si quis alitus, obsequẽdum moribus,Admonet ænigma non esse fouendam potentiam quæ leges possit opprimere, quod si forte talis quispiam extiterit,nõ esse è rep.decertare cum illo quem nequeas nisi magno rei publicæ malo deuincere. Qui bene coniiciet, hunc uatem CCLXXXII.

M.Tullius in opere de diuinatione scribit græcum uersiculum extare in hanc sentẽtiam, Qui bene coniiciet, hunc uatem perhibeto optimum,Admonet adagium futurorum præscientiam non è sortibus aut auguriis petendam esse sed à prudentia,Si quidem qui prudẽtia sit præditus, is ex præteritorum præsentiumq; coniecturis facile prospiciet quid sit euenturum. Proinde non iniuria scripsit Aristoteles libro moralium Eudemiorum septimo, Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν καὶ μόνων.i.prudentium atq; sapiẽtium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum. Pannus lacer. CCLXXXIII.

Hominem iam fastiditum & reiectum ῥάκος πολυχλὲς appellant græci.i. pãnum undiq; lacerum,Sumpta metaphora à ueste lõgo usu detrita,atq; ob id reiecta,cum noua fuerit in precio, Sic autem quidam amicis utuntur uti uestibus dum usui sunt ac uigent,amplectunt,curant,ostẽtant,simul atq; uel ætate defecti sunt, uel alioquin utiles esse desierunt, negligunt ac reiiciunt,Lucianus, Ἀχρὶ δή σε ὁ χρὸνος ὥσπερ ῥάκος πολυχλὲς ἐργασάμενος ἀπέσωσε. Donec ubi te iam iuxta id quod dici solet,Pãnum undiq; lacerũ reddiderit expulerit,Idem in eodem dialogo,nempe de mercede seruientibus similitudinem adfert de nouis calceis qui tãtisper in precio sunt, dummõ nitent,iidem ubi luto sorduerunt in angulum abiiciũtur aliquo,atq; ibi nullo curante, situ cimi cibusq; opplentur. Metum inanem metuisti CCLXXXIIII.

Ἀσκὸν φυσᾷς ἄνος.Inanem metuis metum,Vbi quis formidat in re tuta,Virgilius,Omnia tuta timens,Inest autem in ipsa græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθεσιν, Velut in his quoq;, Ἀσὼρα λὼρα,κόσμος ἀκοσμος, παρθένος ἀπάρθενος, νύμφη ἀνυμφος, atq; in id genus aliis,de quibus iam non semel admonuimus,Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides. Sycophanta. CCLXXXV.

Συκοφάντην,id est sycophantæ cognomen uulgo probri loco tribuebatur, Aristophanes in Pluto, Ὡς σοβαρὸς ὦ πάππα τῷ εἰσελήλυθεν ὁ συκοφάντης. Vultu ut seuero ingressus est o dii boni hic sycophanta, Conuicium prouerbiale in calumniatores,& quauis pusilla de causa litem mouentes,Inde natum arbitrantur quod olim apud atticos fici essent in precio,mulctarẽturq; hi qui eas furto tollerent qui seruabant aut deferebant,Sycophantæ uocari cœpti ludibrii causa, Quos eosdem φιλεγκλήμονας συκοβίοις συκωροὶς συκολόγους φιλοσύκοις συκίδῃς καὶ συκώπτας uocabant, id est ut sententiam magis q̃ uerba reddam,De ficis calumniantes,ficis uiuẽtes,ficorum custodes ficos numerantes,ficorum studiosos,ficosos,ficis puerorum instar gaudentes

Multis parasangis præcurrere. CCLXXXVI.

Πολλοῖς παρασάγγαις ὑποδραμεῖν,Multis parasangis præcurrere dicitur,qui longo interuallo præcedit,multisq; partibus superior est,Est apud Athenæum, πολλοῖς παρασάγγαις ὑποδραμόντα τὸν σικελιώτην Διονύσιον. Multis parasangis superantes Siculum illum Dionysium, Id quo magis ad animi res transferretur,hoc erit uenustius,Parasangam autem Persæ triginta stadiorũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſpacium uocant.qua uoce uſus eſt Lucianus in Icaromenippo quem nos olim latinitate donaui mus. Putre ſalſamentum amat Origanum CCLXXXVII.

Clearchus apud Athenæum, Σαπρὸς τάριχος τῷ ὀρίγανον φιλεῖ.Putridula ſalſamenta amãt origanum,Apte dicetur de re per ſe quidem parum honeſta aut iucunda,atq; ob id exoticis condimentis & honeſtamẽtis egente.Qui mos etiam hodie ſordidis ut piſcibus ſupputribus ne quid offendat edentes putor acida admiſcent.Veritas per ſe placet,honeſta per ſe decent. Falſa fucis, turpia phaleris indigent,hoc eſt putre ſalſamentum origano.

Voracior purpura. CCLXXXVIII.

Athenæus ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, τὰ λιχνότερα τῶν πορφυρῶν. Edaciora purpuris,idq; ductum exiſtimat uel à tincta purpura quæ omnia quibus admota fuerit uelut ad ſeſe rapit,ſuoq; colore res uicinas inficit,uel ab animãte ipſo,quod quicquid natum fuerit retinet ac deuorat.Conueniet in edaces aut in eos qui omnia in ſuum compendium uertunt,Fortaſſe durius ſed non ineleganter accommodabitur ad reges δημοβόρους,qui purpurati omnia conuerrũt in fiſcum ſuum,& quocunq; ſe conferunt abradunt aliquid,Tale quiddam cogitaſſe uidentur poetæ,qui Midam finxerunt contactu corporis omnia uertentem in aurum.

Tarichus aſſus eſt,ſimul atq; uiderit ignem. CCLXXXIX.

Τάριχος ὀπτὸς θᾶθὶς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. Tarichus aſſus mox ut ignem uiderit,Athenæus prouerbii loco citat.Eſt autem tarichus piſcis ſalſus,Opinor idem eſſe cum illo ἀφύα ἐς τὸ πῦρ.Quod ante iam expoſuimus. Non ſunt amici,amici qui degunt procul. CCIC.

Τηλοῦ φίλοι νεμόντες οὐκ εἰσὶν φίλοι.Haud ſunt amici,amici qui degunt procul.Hanc paroemiam recenſet Athenæus, eamq; omnium μισανθρωποτάτην.i. inhumaniſſimam uocat, uidelicet quod abſentium amicorum memoriam obliterare uideatur,Eſt omnino ex amicis qui adſunt uberior amicitiæ fructus,propter officia mutua,cõſuetudinẽmq; quotidianam,Præterea uulgo fit,ut ſimul atq; è cõſpectu neceſſariorum ſeiuncti ſumus,neſcio quo modo obrepat obliuio quædam familiarium,ut id iam omnibus in ore ſit,qui ſemotus ſit ab oculis,eundẽ ab animo quoq; ſemotum eſſe.Proinde Heſiodus uicinos potiſſimum ad conuiuiũ uocandos eſſe monet,καλεῖν inquiens ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει. Fatentur & hæbræorum prouerbia potius eſſe amicum habere uicinum q̃ fratrem qui procul abſit,Terẽtianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit uicinitatem,Quanquam equidem non uideo quamobrem Athenæo uideatur adagium hoc uſq; adeo ab humanitate alienum.Quandoquidem(ut opinor)nõ tam docet quid nobis faciundum ſit q̃ admonet quid uulgo factitetur,Quorum autem quẽq; reperias amicum tam certum qui ſi abſis non ſui diſſimilis eſſe incipiat? Proinde prouerbio hoc ueluti delphico gladio utroli bet pacto utaris licebit,ut intelligas aut nõ eſſe fidendum amicis,qui longo locorum interuallo ſeiuncti ſunt,Aut non eſſe colendos amicos longinque diſſitos,unde non queas multum ſentire commoditatis,ſed hos potius quibus præſens præſentibus fruare.

Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat CCXCI.

Ἀθύτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεδίφ.Perſæpe ſacra haud immolata deuorat,Senarius eſt apud Athenæum Simonidis in mulierem quandam male moratam & auidam in conuiuiis,Concinne dicetur in eos qui uentris impulſu ſtatim ad deuorandas epulas irrumpunt,nõ expectatis cerimoniis & elegantiolis illis quibus ciuiles utuntur inituri conuiuiũ,puta ut imprecationibus quibuſdam piis conſecretur cibus,deinde de accubitus ordine urbana quædam adhibeatur cunctatio.Præterea ne ſtatim appoſitis eſcis ungues iniiciamus,Neq; intempeſtiuiter dicetur in eos qui non expectata iuris ratione hæreditatem inuadunt & aliena per uim occupant, Ductum à uictimis, quas fas non erat contingere niſi myſteriis peractis, Et Plato uult etiam in conuiuiis prælibari diis & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas teſte Plutarcho,unde fit ut etiam his temporibus nefas putent, ἀνίεροις χώροις accedere. Chius dominum emit. CCXCII.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο.Chius dominum mercatus eſt,In eos quadrabit qui ipſi ſibi malum accerſunt,Vſus eſt hoc adagio Eupolis in amicis,Athenæo teſte.Natũ ait inde,Quod cum chii primi ſeruis mercenariis inſtituiſſent uti,poſtea ſubacti à Mitridate Cappadoce propriis ſeruis uincti ſunt traditi,ut in Colchorum regionem deportarentur,idq; illis aliquando euenturum oraculum prædixerat,Huius hiſtoriæ autores citat Nicolaum peripateticum & Poſſidonium ſtoicum

Anima & uita CCXCIII.

Ζωὴ καὶ ψυχή, Anima & uita,De re ſupra modum ſuaui,Prouerbium natum in cubilibus atq; inde deductũ in communem ſermonem,Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus, Iuuenalis.

Ζωὴ καὶ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ζωὴ καὶ ψυχὴ modo ſub lodice relictis. Veteris in turba, Item Martialis epigrammatum libro decimo in Læliam, ζωὴ καὶ ψυχὴ, Laſciuum congeris uſq; pro pudor Herſiliæ ciuis & Aegeriæ, Huc reſpexit Iuuenalis cum ait, Concumbunt græce, Heſiodus pecuniam animam mortalibus eſſe dicit, χρήματα γὰ ψυχὴ πέλεται σιλοῖσι βροτοῖσι, Et Ariſtoteles pecunias uelut alteram hominis animam eſſe ſcripſit. Nihil autem eſt uita neq; iucundius neq; charius.

Qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. CCXCIIII.

Virgilius in Pharmaceutria, Credimus an qui amant ipſi ſibi ſomnia finguntꝰ Seruius prouerbialiter admonet dictum a poeta. Nam quod quiſq; ſperat facile credit, Et tarde quæ credita lædunt, credimus. Metus autem & ſpes ut eleganter & uere ſcripſit Lucianus in Pſeudomante diuinationem & augutia repererunt, Qui impenſe cupiunt ſuis uotis undecunq; blandiuntur, & quidquid uis in omen optati euentus trahunt, Rurſum qui miſere metuunt, quauis ex re ſolatium formidinis aucupantur, Non uſquequaq; diſcrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi non fit ueriſimile, At qui ipſis commentum placet. Polypi. CCXCV.

Polypi prouerbio dicebanꝰ olim uel ſtupidi ſtolidiq;, uel rapaces & uncis unguibus homines, Siquidem ob eam cauſam Polypo ſtulticiam tribuunt, quod ad manum captantis ultro moueatur, nec aliter capitur, niſi quod non cedat autore Athenæo, Adſcribiꝫ aũt rapacitas tenacitaſq;, quod quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit ſuctu attrahat ac retineat, Plautus in aululari a Ego iſtos noui polypos qui ubi quicquid tetigerint tenẽt, Nihil aũt uetabit quo minus polypos appellemus eos, qui ſemet in omnem habitum uertunt, omnibus aſſentantes, Quos elegãter notat Phocylides, Μηλ' ἑτόδον κεύθησ κραδίη νόον ἀλλ' ἀγορεύων, μηλ' ὡς πολύφρις πολύπους κατὰ χῶραμ ἀμείβου. Pectore nẽ ue aliud cæles, aliudq; loquare. Proq; loco uaricre, petris uti polypus hærens. Nullus malus magnus piſcis. CCXCVI.

Οὐδεὶς κακὸσ μέγας ἰχθύς. Nullus malus magnus piſcis, Aenigma prouerbiale dici ſolitum in homines prægrandi quidem, corpore cæterum ingenio nullo. Clearchus in commẽtario de prouerbiis apud Athenæum hinc ortum ſcripſit, Stratonicus citharœdus cum Porpin uidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, uerum arte non perinde magnum, percontantibus quibuſdam quis nam is eſſet hunc ad modum reſpõdit, οὐδεὶς σαπρὸς μέγας ἰχθύς. Ancipiti dicto ſignificãs illum nullũ, id eſt nullius eſſe precii malũ & improbum. Magnum corpore, deniq; piſcẽ quia mutus eſſet & infacundus & male canorus, Theophraſtus de riſu fatetur dictũ quidẽ eſſe à Stratonico, ſed non in Porpin, uerum in Simacam hiſtrionem, μέγας ὀδεὶς ἁπρὸς ἰχθύς. Nullus magnus putris piſcis, Sed elegantius quod retulit Clearchus propter amphibologiam non inuenuſtam. E ſquilla non naſcitur roſa. CCXCVII.

Prouerbiali figura dixit Theognis, Οὔτε τ' ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὔθ' ὑάκινθος οὐδὲ πόκ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεύθερον. Non enim è ſquilla roſa naſciꝫ aut hyacinthus, Sed neq; ab ancilla filius ingenuus. Admonet adagium è probis parentibus naſci liberos probos, ex improbis improbos, Simili forma dixit Horatius in odis, Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam, Venuſtius erit ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulũ referatur, ad improbi nutricii improbum, Pertinet adagium ad illam claſſem, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠὸν καὶ ὄκ ἂν γένοιθ' ἁπτὸς ἐκ κακοῦ πατρός. Non omnia poſſumus omnes. CCXCVIII.

Non omnia poſſumus omnes apud Virgilium in Pharmaceutria, Prouerbialis ſententia qua uix tritiorem aliam reperias, Sumpta uideꝫ ex Homero apud quem Iliados. N. Polydamas ſic alloquitur Hectorem, Αλλ' οὔπω ἅμα πάντα δυνήσεται αὐτὸσ ἑλέσθαι Αλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸσ πολεμήια ἔργα Αλλῳ δ' ὀρχηστὺν, ἑτέρῳ κιθάριν καὶ ἀοιδήν Αλλῳ δ' ἐν στήθεσι τίθει νόον εὐρύοπα Ζεὺς Εσθλὸν τοῦ δ' τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἀνθρώποι. Haud quaq; poteris ſortirier omnia ſolus, Nanq; aliis diui bello pollere dederunt Huic ſaltandi artem uoce huic citharaq; canendi. Rurſum alii inſeuit ſagax in pectora magnus Iuppiter ingenium, At multis eſt utilis ille, Item odyſſeæ. ο. Οὕτωσ δ' πάντεσσι θεοὶ χαρίσαντο δόσεσ Ανδράσιν οὔτε φυὴν οὔτ' ἀρ φρένασ οὔτ' ἀοιδήν Αλλοσ μὲν γάρ τ' εἶδοσ ἀκιδνότεροσ πέλει ἀνὴρ Αλλὰ θεὸσ μορφὴν ἐπέεσσι στέφει, Non ita cœleſtes tribuunt ſua dona quibuſuis, Seu formam ſiue ingenium uires ue loquendi, Eſt etenim informis ſpecies cui contigit atqui, Linguæ dote deus penſat diſpendia formæ, Euripides in Rheſo, Αλλ' ὅ γ' ὠυτὸσ πάντ' ἐπίσταται βροτῶν Πέφυκεν ἄλλῳ δ' ἄλλο προσκτᾶται γέρασ, Vt cuncta norit nemini mortalium Datum eſt, at alia dos adeſt alii uiro, Eodẽ pertinet quod ſcribit Theognis, Παύροισ ἀνθρώποισ ἀρετὴ καὶ καλλὸσ ὀπηδεῖ· Ολβιοσ δὲ θύτωρ ἀμφοτέρων ἔλαχεν, Sunt pauci quibus iiſdem & uirtus ſuppetit & res fœlix, cui ſimul hæc ſunt data ſorte deum, T. Liuius libro duo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

decimo,Non omnia eidem dii dederunt,Vincere ſcis Hannibal uictoria uti neſcis. Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados.τ. οὐδ' ἄρα πως ἦν. Εν πάντεσσ' ἔργοισι δαίμονα φῶτα γενέσθαι, Haud illud contingit unq̃,ut Omnibus in factis callens appareat idem.Huc pertinet & Pindaricũ illud ex Nemeis, τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. Artes aliis aliæ. Interpres oſtendit illud Atticis prouerbii loco dictum fuiſſe, ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσιδες. Idem alibi,Φυᾶ δ' ἕκαστος διαφέρομεν βιοτὰν λαχόντες ὁ μὲν τὰν, τὰν δὲ ἄλλοι τυχεῖν δ' ἐν' ἀδώλαστον δύσαμονίαν ἄπαρ(α)ν. Natura differimus uitam ſortientes hic hanc,illam alii.Porro fieri non poteſt ut omnis fœlicitas uni contingat.

Multæ manus onus leuius reddunt CCXCIX.

Vulgo circunfertur adagium,Multis manibus onus reddi leuius,Quo ſignificant etiam difficilia facile confici,ſi quis non ipſe ſolus negocium aggrediatur,ſed in plures adiutores & auxilia res partiatur,Sumptum eſt à tollendis oneribus,Videtur autem ea ſententia ab ipſa uſq; antiquitate in noſtram ætatem demanaſſe,Legimus enim apud Heſiodum in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι πλείων καὶ πλεόνων μελέτη. Plus poteſt & plurimum induſtria, Itẽ Homerus Iliados.μ. ἀλλ' ἐφομαρτεῖεν πλεόνων ὀάρι ἔργον ἄμεινον. Adſitis comites multorum induſtria,nanq; plus pollet q̃ paucorum,Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis, εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾶ. Vir unus autem nemo cuncta diſpicit,Rurſum in Heraclidis,μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.Inualida pugna eſt unice tantum manus,Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ. Vnus uir nullus uir.

Proprii nominis obliuiſci. CCC.

Prouerbialis hyperbole proprii nominis obliuiſci,in hominem ſupra modũ obliuioſum,Lucianus in Toxaride,Θᾶττον γᾶν θύνομα ἕκαστον αὐτὸς ἐπιλάθοιτο τᾶχος,Itaq; citius fieret ut patris ſui nomen obliuiſceretur quiſq;,Ouidius,Nominis ante mei uenient obliuia nobis, Vſurpat & a diuo Hieronymo in epiſtola quadam,Plinius libro hiſtoriæ mundi ſeptimo,Inter ademptæ memoriæ exempla commemorat & Coruinum Meſſalam oratorem,qui nominis etiam proprii fuerit oblitus.

Sine Cerere & Baccho friget Venus. CCCI.

Terentius in Eunucho uerbum hercle hoc uerum eſt, ſine Cerere & Baccho friget Venus. Dicuntur hæc ſub perſona Chremetis adoleſcentis ruſtici,qui ſobrius oderat meretrices,poſt idem potus non abhorret,Cibus enim & potus irritamenta ſunt libidinis, Eleganter autem Cererem pro cibo,Bacchum pro uino,Venerem pro libidine dixit,continenter in figura perſiſtẽs, Nam illud ipſum uerbum friget metaphoram habet,Quam Donatus a picatione uaſorum mutuo ſumptam autumat,quod frigida pix non adhæreat,frigida profecto nimiumq; affectata interpretatio,quod quidem tanti uiri pace dixerim,ſi modo illius eſt interpretamentum,Ardent amantes & frigent quæ languent,Horatius,Non enim poſt hac alia calebo fœmina. Et frigent in uxores mariti qui non admodum amant, Diuus Hieronymus Terentianam ſentẽtiam craſſiore Minerua explicans,Diſtento uentre,diſtenduntur ea quæ uentri adhærent,ſignificans libidinem eſſe gaſtrimargiæ comitem.Peculiariter autem uinum irritat libidinem,ideoq; diuinæ literæ uetãt ne uino inebriemur,quod in eo ſita ſit libido,Euripides, οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστι κύπρις. Abſente uino nulla tunc adeſt Venus,In græcorum collectaneis ita lego, νεκρὸν ἀφροδίτη Διονύσου δίχα καὶ δήμητρος. Mortua res Venus ſine Baccho & Cerere.

Nauiges in Maſſiliam, CCCII.

πλεύσειας ἐν τῷ μασσαλίαν. Scribit Athenæus Maſſilienſes uſq; adeo deliciis effœminatos olim fuiſſe ut prouerbio dici conſueuit, πλεύσειας εἰς μασσαλίαν.Nauiges in Maſſiliam,Non explicat quidem ille prouerbii ſenſum,ſed facile coniicitur in molles,& moribus cultuq; parum uirili torqueri debere.Plautus in Caſſina,ubi tu es qui colore mores Maſſilienſes poſtulas.

Nauiges Trœzenem CCCIII.

πλεύσειας ζοιζῆνα.Nauiges Trœzenem.Euſtathius enarrans ſecundum Homericæ Iliados librum ait,dici ſolitum in eos qui cum mẽto imberbi eſſent, tamen appoſititiis pilis barbam uirilem mentirentur,Addit inde natum quod Trœzenis portus quiſpiam uulgo celebratus ſit nomine Barba.Eſt autem alter Trœzen in Maſſilia. Attica bellaria. CCCIIII.

Πέμματα ἀττικὰ.Bellaria Attica,De lauticiis & cupediis,Tranſferri poteſt ad rem quancunq; maiorem in modum ſuauem ac iucundam,Plato politiæ ſuæ libro tertio, φέρεις γὰ ἀττικῶν πεμμάτων τὰσ δοκούσας ἔχειν δύναθείασ. Damnas & Attica bellaria quæ uidentur ad lauticias pertinere.

Fumi umbra. CCCV.

Καπνοῦ σκιά.Fumi umbra,prouerbialis hyperbole dixit antiqtas pro re q̃libet uili.Sophocles in antigone,πάλλ' ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς ὀκ ἂν πριαίμην.Reliqua fumi umbra nõ emerim.Cũ oĩs um

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bra res quædam eſt inanis,tum uero fumi umbram pene dixerim umbram umbræ.

Viuum cadauer,uiuum ſepulchrum. CCCVI.

Ἔμψυχος νέκρος, Viuum cadauer.Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone, οὐ τίθημ' ἐγὼ ζῆν τοῦδον,ἀλλ' ἔμψυχον ἤδη νεκρόν, Hunc ego uiuere Haud arbitror uiuum at cadauer iudico. Euripides in Aeolo apud Stobæũ, φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.τέροντες οὐδὲν ἐς μῶν ἄλλο πλὴν ὄχλος Καὶ σκιᾶμ' ὀνείρων δ' ἔρεμνῶν μιμήματα, Νοῦς δ' ὃς ἔνεστιν οἱόμεθα δ' οὔ φονεῖν, Heus heus uetuſtum ut recte habet prouerbium, Nil aliud atq; turba nos ſenes ſumus, Vmbræq; uerum ſerpimus imitamina inſomniorum,cæterum mens haud ineſt,Quanquã uidemur ſapere nobis adprobe.In eos dicetur qui ſic uiuunt ut nihil uita dignum agant, Lucianus ſenem decrepitum ἔμψυχόν τινα τάφον,id eſt uiuum quoddam ſepulchrum appellat, Huc pertinet etiam illud Mimi cuiuſdam apud Cellium,Similis ſepulchris nil niſi nomen retineo.

Ex fronte perſpicere CCCVII.

Ex fronte perſpicere dicimur,quod ſtatim & uelut ipſo protinus occurſu percipimus,Sumptũ ab phyſiognomicis qui ſe profitentur ex oris lineamentis,reliquaq; corporis ſpecie ingenium hominis poſſe deprehẽdere,M.Tullius ad Antoninum,Non enim ſolum ex oratione ſed etiam ex uultu & oculis & fronte ut aiunt meum erga te amorem perſpicere potuiſſes,Id adagium etiam hodie uulgo tritiſſimum eſt. Spem precio emere, CCCVIII.

Eſt lucrum incertum & in euentu ſitum certo affectare damno,Terentius in adelphis,Ego ſpẽ precio non emo,Hanc ſententiam leno refert illi,Pecuniam in loco negligere maximum interdum eſt lucrum,Quadrabit potiſſimum in eos qui ſpe rerum adducti maximarum principum fauorem muneribus obſequiiſq; captant,Nam hi quid aliud q̃ ſpem precio emunt? Figura mutuo ſumpta uidetur à quodã emptionis genere,In quo conſueuit alea rei non res emi,Veluti ſi quis retium iactũ emat in piſcãdo, aut miſſilium prædam in uenatu,aut ſi quid aliud eiuſmodi, Qua de re multa fit mentio in pandectis titulo de contrahenda emptione.

Cœlum territat armis. CCCIX.

Prouerbialis hyperbole apud Virgilium in æneide.Et cœlum territat armis. Conuenit in minaces & feroces.Thraſoneſq; magniloquos,Sumpta uidet à bello Giganteo quæ fabula notior q̃ ut hic ſit repetenda,Confine huic illud Syneſii in epiſtola cõtra Andronicũ,τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἀξαρᾶσαι ἐπιχειρεῖ, capite cœlũ perrũpere conatur. Subere leuior. CCCX.

Φέλλου κουφότερος. Subere leuior,Prouerbialis hyperbole in homines inconſtantes & lubrica fide,Suberis enim lignum cauernoſum quod in aqua non ſidit,uerum etiam retibus & natãtibus alligatur ne poſſint ſidere,Horati.in odis.Quanq̃ ſidere pulchrior,ille eſt tu leuior cortice,& improbo iracundior Adria.Strabo libro primo inter hyperbolas prouerbiales hanc quoq; commemorat,Subere leuior Vmbet. Cubito emungere. CCCXI.

Ἀγκῶνι ἀπομυσόμενος,Cubito emungens,Prouerbialis ironia in hominem ſordidi quæſtus & conditionis abiectæ,A ſalſamentariis ducta,quibus mos eſt narium mucum cubito abſtergere, nimirum manibus muria & ſalſugine oppletis,Bion philoſophus apud Suidam. Ἐμοῦ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσόμενος. Meus pater erat libertinus cubito emungens.

Hiberæ Næniæ. CCCXII.

Hiberas nænias diuus Hieronymus nugas appellat,in præfatione quam præpoſuit Moyſi pentateucho,Quod multi ignorantes inquit apocryphorum deliramenta ſectant̃,& hiberas nænias libris authẽticis præferũt,Opinor hiberas nænias dici propter prodigioſas maleficiorũ fabulas uulgo iactatas,Nã hiberos maleficiorum infamia laboraſſe teſtis eſt in odis Horatius, Niſi quis mauult ad flumen auriferũ tagum referre. Siculæ nugæ,gerræ,perſolæ nugæ. CCCXIII.

Siculæ nugæ prouerbio dicuntur res leuiculæ,Auſonius Symmacho cogitans non illud Catullianum,cui dono lepidum nouum libellum, ſed amargoteron & uerius,cui dono illepidum & rudem libellum non diu quæſiui. Tu enim occurriſti quem ego ſi mihi poteſtas ſit ex omnibus unum ſemper eligerem, Miſi itaq; ad te friuola Gerris Siculis uaniora, Porro Gerras græci crates uimineas appellãt, Ea uox poſtea uulgo pro nugamentis rebuſq; friuolis uſurpata autore Feſto Pompeio,hac quidem occaſione,Athenienſes cum Syracuſas obſiderent,& crebro gerras poſcerent irridentes Siculi Gerras clamitabãt,Hinc in prouerbiũ ceſſit. Vnde & familiares quiq; inter ſe nugas omneis cõmunicant,congerrones uocantur, Suidas neutro genere γέρρα refert, ut perſicam uocẽ,quæ quidẽ tum arma declaret,tum quoduis defenſaculũ,Plautus in pœnulo, Scitum per tempus hoc iam eſt uerbum ſi uerbum uetus,Nam tuæ blandiciæ mihi ſunt, quod dici

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſolet,Cerræ germanæ Aedepol liræ liræ,Apud hunc ipſum & per ſolas nugas legimus,opinor ob montes aureos,qui apud Perſas eſſe perhibentur.

Qui ſemel ſcurra nunquam pater familias. CCCXIIII.

Qui ſemel ſcurra nunquam pater familias,Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuiſſe prouerbium,Senſus eſt autem eum quem ſemel depuduerit,contẽptaq; fama ſcurram agere cœperit,uix unquam ad bonam frugem redire. M.Tullius in actione quadam ait recte uulgo dici, Ex ſcurra diuitem quidem fieri poſſe,patrem familias non poſſe.

Aegroto dum anima eſt ſpes eſt. CCCXV.

Aegroto dum anima eſt ſpes eſt,Sententia prouerbialis admonẽs ne in afflictiſſimis quidem rebus abiiciendam eſſe ſpem,M.Tullius ad Atticum,Vt ægroto dum anima eſt ſpes eſſe dicitur, Sic ego quo ad Pompeius in italia fuit ſperare non deſtiti,Sumptum uidetur adagium ex Theocriti Batto, Θαρσεῖν χὴ Φίλε Βάττε, τάχ' ἄμειον ἔσετ' ἄμεινον ΕΛπίδδε ἐν ζωοῖσι ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες Χ' ὡ ζεὺς ἄλλοκα μὲν τέλει ἄθελος ἄλλοκα δ' ἔθελ. Hos uerſus quoniã non ineleganter uertit Philelphus haud grauabor adſcribere. Fidere Batte decet melius eras forſan habebis. Spe randum eſt uiuis,non eſt ſpes ulla ſepultis.Nunc pluit & claro nunc Iuppiter æthere fulget, Item Euripides in Troadibus, Οὐ ταὐτὸν ὦ ξεῖ τῷ Βλέπειν θ' καθθανεῖν Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν τῷ δ' ἔνεσιν ἐλπίδες. Non eſt idem mi gnate uiuere ac mori Si quidem hoc nihil,ſpes ſunt illo ſcilicet, Eodem pertinet fabula de Pandore pixide,in cuius ſummo labro ſola ſpes hæſerit, reliquis omnibus morbis euolantibus. Ad uiuum reſecare CCCXVI.

M.Tullius libro de amicitia ad uiuum reſecare dixit pro eo quod eſt rem exactius q̃ ſat eſt ac moroſius excutere,Sed hoc inquit primum ſentio,niſi in bonis amicitiam eſſe non poſſe, Neq; id ad uiuum reſeco, ut illi qui hæc ſubtilius diſſerunt, Mutuo ſumpta metaphora a tonſoribus capillos aut ungues reſecantibus,Nam hi ſæpenumero moleſti ſunt,dum nimiũ diligentes eſſe ſtudent,Idem in libris de finibus dixit preſſius agere,pro exactius & accuratius, Plautus in bacchidibus ſub perſona Chryſali,Tondebo auro uſq; ad uiuam cutem,Et hoc ipſum tondere pro deludere græcis in prouerbio eſt. Hoſtimentum eſt opera pro pecunia. CCCXVII.

Hoſtimẽtum eſt opera pro pecunia,Hoc adagium admonet nihil gratuitum eſſe debere, ſed officium beneficio penſandum,Hoſtimentum autem autore Pompeio Feſto beneficii penſatio eſt,a priſco uerbo hoſtire,Sic Lena apud Plautum adoleſcenti reſpondet ſua exprobranti beneficia,Hoſtimẽtum eſt opera pro pecunia,Hoc eſt,Neuter habet quod imputet alteri,Tu mulierẽ amabas miſſa eſt,Ego pecuniam,dediſti.T.Liuius, Nunquam nec opera ſine emolumento, nec emolumentum ſerius ſine impenſa opera eſt,Confine illis manus manum fricat & ſcalpentẽ ſcalpe. Nemo benemerito bouem immolauit præter Pyrrhiam CCCXVIII.

Οὐδεὶσ βὸργέτη ζοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ πυῤῥίασ.Nemo bouẽ immolauit benemerito,niſi Pyrrhias,Hoc prouerbio quondam utebantur ſi quando quis extitiſſet homo inſignite gratus,qui beneficium acceptum ampliter repenſaret,Plutarchus in quæſtionibus græcanicis unde ſit natũ adagium enarrat ad hunc modum.Nauis quædam pyratica appulit ad inſulam Ithacenſem in qua forte fortuna ſenex quidam erat una cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacenſis,ut opinor negociator,ſenem dato precio redemit a pyratis, nõ ob idquod eo ſibi foret opus, ſed partim q̃ miſertum eſſet ſenilis fortunæ,partim hominis oratione perſuaſus.Emit autẽ una cum ſene Cados illos picarios,idq; autore ſene.Deinde profectis pyratis,quo Pyrrhiæ gratiam referret ſenex,quod nõ ob lucri cupiditatẽ, ſed ob beneuolẽtiam ſeſe liberum feciſſet,indicauit in Cadis multam pecuniæ uim pici admixtam abditam eſſe. Qua reperta,cum Pyrrhias de repẽte diues eſſet redditus,cum magnifice collaudauit ſenis erga ſeſe gratitudinem,tum eidem bouem immolauit officii præmium.Atq; hinc re iam peruulgata natum prouerbiũ,de gratia prolixe relata,Veteres enim regale ſacrũ & magnificũ opiparúmq; conuiuiũ ζουθυσίαν appellant.Accõmodabitur recte prouerbium & in uulgatam mortalium ingratitudinem, adeo ut uix unum reperias,qui meminerit officii.Non abludit hinc exemplũ euangelicum, quo è decem lepra Chriſti beneficio liberatis,unus duntaxat reuerſus eſt,qui gratias egerit.

Vtranq; paginam facit. CCCXIX.

Plinius hiſtoriæ mundi libro ſecundo,capite ſeptimo,de fortuna loquens. Huic inquit oĩa expenſa,huic omnia feruntur aecepta,& in tota ratione mortalium ſola utranq; paginam facit. Prouerbii faciem habet illud,utranq; paginam facit,Sumpta metaphora a codicillis rationalibus,duas habẽtibus paginas,alterum quæ indicat quid ſit datum,alteram quæ quid acceptũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſit oſtendit,Itaq; in rebus humanis fortuna utranq; facit paginam.i.ſiue quid obtigit boni,ea lau datur quaſi dederit,ſiue mali quid accidit eadem inceſſitur ceu malorum autor.

Nec omnia nec paſſim nec ab omnibus. CCCXX.

Οὔτε πάντα οὔτε πάντη οὔτε παρὰ πάντων. Nec omnia nec paſſim nec ab omnibus, Admonet adagium in muneribus accipiendis non ſolum uerecundiam adhibendam eſſe,uerumetiam delectum,Sunt enim quædam quæ neutiq; decorum ſit accipere, Eſt item locus,eſt tempus quo pulchrum ſit recuſare munus oblatum,Sunt quidam à quibus inhoneſtum ſit admittere donum Laudat Horatius Telemachum Homericũ,qui equos ab Agamemnone oblatos recuſarit, Hoc adagium citatur ab Vlpiano in pandectis libro primo,titulo de officio procõſulis ex epiſtola di ui Seueri & Antonini imperatoris,Verba ipſa ſubſcribam,Quantum inquit ad xenia pertinet,au di quid ſentiamus græcum prouerbium eſt, οὔτε πάντα, οὔτε πάντη, οὔτε παρὰ πάντων,Id eſt nec omnia nec paſſim nec ab omnibus, Nam inhumanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim uiliſſimum eſt,& omnia auariſſimum,Hactenus illi,Græca uerba in omnibus exemplaribus deſyderabantur,Ea Politianus ex archetypis reſtituit,ne quid hunc interim debita fraudemus lau de.

Tempus omnia reuelat. CCCXXI.

Tertullianus quem diuus Cyprianus præceptorem ſuum appellare conſueuit in apologetico contra ethnicos.Bene autem inquit quod omnia tempus reuelat,teſtibus etiam ueſtris prouerbi is atq; ſententiis. A.Gellius noctium atticarum libro undecimo,capite item undecimo, citat in hanc ſententiam hos Sophoclis uerſus, Πρὸσ πᾶσα κρύπτε μηδὲν ὡσ ἅπαντ' ὁρῶν Καὶ πάντ' ἀκού ων,πάντ' ἀναπύστα χρόνος. Ob iſta ne quid occulas,ſi quidem intuens Cuncta, audienſq; cuncta proferet dies,Idem in Aiace flagellifero, Απαντ' ὁ μακρὸσ κ' ἀνάειθμοσ χρόνος Φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται. Cuncta pariter immenſus ordo temporum Occulta prodit,& idem pro dita occulit, Eodem in loco Gellius admonet quendam ueterum poetarum ueritatem tempo ris filiam uocaſſe,quod ea licet aliquando lateat,tamen temporis proceſſu in lucem emergat, Fertur in eandem ſententiam hic quoq; ſenarius prouerbialis, Ἀγεισὲ πρὸς φῶς τὼ ἀλήθειαν χρό νος. At ueritatem tempus in lucem eruit,Et alter item huic adſimilis, Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρό νος πρὸσ φῶς φέρει. Omnia ſub auras tempus aperiens refert,Idem opinor ſenſiſſe Thaletem cũ ait, Τὸν χρόνον σοφώτερον ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι τὰ πάντα.Hoc eſt tempus omnium eſſe ſapi entiſſimum,ut quod cũcta reperiat eruatq;.Nec aliud Pindarum in olympiacis cum ait, Ἀμέραι δ' ἐπίλοιποι μαρτυρεῖν σοφώτατοι, Poſteri dies ſapiẽtiſſimi teſtes, Idem alibi Tempus omnium parẽtem appellat,quod nihil non fiat progreſſu tẽporis, οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δυνατὸ θέμεν ἔρσων τέλος. Ne tempus quidem rerum omnium pater potuit negociis finem imponere, Huc alluſiſſe uidetur Virgilius in ſexto.Subigitq; fateri,Quæ quis apud ſuperos furto lætatus ina ni,Diſtulit in ſerã cõmiſſa piacula mortẽ,Neq; diſcrepat euãgelicũ dictũ, Nihil enim eſt opertũ quod nõ reueletur,& occultũ quod nõ ſciaẽ,Plutarchus in problematis cauſam inquirit,cur anti quitus operto capite res diuina Saturno fieri cõſueuerit,Atq; id ſignificatũ arbitraẽ,quod ueritas plærunq; tecta ignorataq; ſit ſed eadem tẽpore. Saturnus enim temporum autor ac deus fingiẽ, Nam κρόνοσ Saturnus χρόνοσ tempus,Nec aliud ſenſit T.Liuius cum ait libro xii.A ueritate labo rari nimis ius ſæpe aiunt extingui nunquam.

Alpha penulatorum. CCCXXII.

Martialis epigrammatum libro ſecundo, Quem nõ lacernis,Publius meus uincit Non ipſe Codrus,Alpha penulatorum,Alpha uocauit præcipuum & quaſi primatem prouerbiali nimiꝝ figura.Tranſlatum à notulis literarum quibus græci numerum indicãt,Eoſdem ſigniferos & an teſignanos appellant,metaphora ſumpta à militia. Quamobrem autem alpha inter literas pri mum obtineat locum Plutarchus non inſcite cauſam reddit, τῶι συμποσιακῶν προβλημάτων Decade nona,Quæ quoniam paucis explicari non poteſt,tum quia non admodum ad prouerbii rationem pertinet,ſat habuimus indicaſſe,unde peti poſſit ſi quis forte deſyderet, Diſputatur & apud Platonem de alpha inter literas principatu,Quin & illa prouerbium ſapiunt,primas tenere & apud græcos πρωτεύεσθαι. Et τὰ πρῶτα δοῦναι.

Saliuam imbibere. CCCXXIII.

Diuus Hieronymus in euangelia præloquens. Quis enim inquit doctus pariter uel indoctus cum in manus uolumen aſſumpſerit, & ſaliua quam ſemel imbibit uiderit diſcrepare, quod le ctitat non ſtatim erumpat in uocem, Eleganter profecto prouerbialiq; figura dixit & à ſaliua quam ſemel imbibit,id eſt ab illo guſtu quo puer imbutus eſt,Sumpta metaphora ab infantibus quibus præmanſum cibum nutrices in os inſerunt non ſine ſaliua,Cui cum aſſueuerint nihil iã il

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lis ſapit,quod ab illius primæ ſaliuæ guſtu diuerſum ſit,Idé ſolet accidere plæriſq; noſtrũ,ut quic quid diſſideat ab his quæ primis illis annis imbibimus protinus diſpliceat,Aiũt & canes eos amare,quorum ſaliuam guſtarint, Verum malim ad ſuperiorem metaphoram referri,Huc ſpectare uidetur & Perſianum illud,Inq; luto fixum poſſis tranſcendere nummum. Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem,Quanq; magis arbitror referendum ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus,quos ioci cauſa quidam ſaliua oblinebant ut ludibrio eſſent qui tollerent,cum conſimilem luſum præmiſerit de nũmo infixo luto,Illud certe pertinet ad hoc prouerbiũ,quod eſt apud eundem in ſexta ſatyra,Te tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam,Saliuam pro guſtu dixit.

Quo ſemel eſt imbuta CCCXXIIII.

Huic non diſſimile eſt Horatianum illud,Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorẽ Teſta diu.Proinde recte monet Fabius ut ſtatim optima diſcantur,propterea quod nihil hæret tenacius q̃ id quod rudibus annis perceperimus,Et Ariſtoteles libro moraliũ Nicomachiorum ſecũdo Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει ὅ᾽ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι ἀλλὰ παμπολύ,μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν Itaq; non parui refert hoc an illo pacto protinus à pueris cõſuefiamus,immo plurimum intereſt uel potius omne in eo momẽtum eſt ſitum. Et Virgilianum illud ἐπιφώνημα in georgicis,Adeo in teneris conſueſcere multum eſt. Augiæ ſtabulum repurgare. CCCXXV.

Αὐγείου κουστασία.Augiæ bubile.Allegoria prouerbialis in hominem,aut in rem maiorẽ in modum inquinatã.Lucianus in pſeudomante, καὶ τῶν αὐγείου κουστασίαν ἢ ἣν μὴ πᾶσαν ἀλλ᾽ ἐσ δυὰ μίν γε τῶν ἐμαυτοῦ ἀνεκαθήρασθαι πειράσομαι. Et augiæ bubile,ſi non omne at certe pro mea uirili conabor ſubmouere.Oſtendit autem huius ſtabula tantum habuiſſe congeſti fumi,quãtum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint.Huius mentionem facit & Pauſanias in Eliacis, deq; bobus & ſimo non nihil meminit.

Periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe. CCCXXVI.

Χαλεπὸν κοιλίων κύνα γεῦσαι.Periculoſum canem inteſtina guſtaſſe.Prouerbiali allegoria dictum eſt à Theocrito in Idyllio decimo.Admonet adagium haud facile temperare à peccando qui ſemel illecebram illam uelut autoramentum uitiorum deguſtarit.Quemadmodum qui ſemel ſcortum attigerit,qui ſemel periurio rem auxerit,qui ſemel aulicam uitam ſit expertꝰ,Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, οὐδὲ κύων ποκύσαι᾽ ἂν ἅπαξ σκυρζαγεῖν μαθών. Neq; canis deſiturus eſt qui ſemel corium edere didicerit.Horatius in ſermonibus ſimili figura dixit. Quæ ſi ſemel uno De ſene guſtarit tecum part ta lucellum.Vt canis a corio nunquam abſterrebitur uncto. Dubia cœna. CCCXXVII.

Dubiam cœnam opiparam uariiſq; inſtructam ferculis appellabant,idq; prouerbium à parasitis repertum apparet,Phormio apud Terentium.Cœna dubia apponitur,Quid iſthuc uerbi eſt Vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum,Exponit parasitus uerbum ſuum alioquin anceps, Nam dubium etiam periculoſum ſignificat,& dubia cœna poſſit intelligi quæ non careat ſuſpicione ueneni,Horatius in ſermonibus.Vides ut pallidus omnis Cœna deſurgat dubia.

Canis circum inteſtina. CCCXXVIII.

Κύων παρ᾽ ἐντέροις.Canis iuxta inteſtina,Dicebatur ubi quis res eas quarum eſſet cupientiſſimus propoſitas conſpiceret,quibus tamen frui non liceret.Canes enim oberrant circum inteſtina deuoraturi niſi fuſtem timerent. Suidas arbitratur accommodari poſſe in res inutiles & inſuaues,inteſtina enim non facile deglutiri à canibus ac deuoratas reuomi plærunq;.

Aureæ compedes CCCXXIX.

Χρυσᾶ πέδαι. Aureæ compedes,prouerbiali metaphora dicit ſeruitus ſplendida & amabilis, qualis eſt aulicorum uita.Diogenes in epiſtola quadã ſcriptum reliquit Ariſtippum in aula regia aureis teneri compedibus ne poſſet auolare.Seneca in dialogo quodam affectus & rationis. Stulti eſt compedes ſuas q̃is aureas amare.Loquitur de uxore formoſa,Horatius item de amica formoſa.Tenetq; grata compede uinctum. Herculana ſcabies. CCCXXX.

Ἡράκλιος λώρα. Herculana ſcabies.De ſcabie iucunda facileq; ſanabili,interprete Suida ,aut quæ deſyderet Herculana.i.calida balnea.Narrant enim Herculi laboribus illis ingentibus fatigato,Palladem crebro balnea feruentia ſuppeditaſſe.Vſum huius adagii non indicat neq; Zenodotus neq; Suidas,Equidem opinor dici poſſe uel in eos qui multo ſtudio alió ue labore ualetudinem offenderunt,ut aliquo laxamento ſit opus,uel in eos qui blãdis adulationibus deliniti,ue luti iucunda quadam ſcabie pruriunt. Herculanus morbus. CCCXXXI.

Ἡράκλειος νόσος.Herculanus morbus,Hunc Dicæarchus apud Zenodotum eum exiſtimat eſſe quem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quem alii ſacrum,alii comitialem appellant.Eſt autem ex eorum numero quibus nulla medicorum ope ſuccurri poteſt,propterea quod diuinitus immitti creditur,eoq; cognomen additum ſacro,Apuleius in prima defenſione diuinum appellatum putat,quod diuinam.i.rationalem animi partem uiolet,Naſci quoties caro in humorem craſſum & ſpumidum, inimico igni colliquẽ ſcit,Signa eſſe,graue caput ceruicem torpentem,tempora pulſata, auris præcipue dextræ tinnitum,Deprehẽdi potiſſimum incenſo lapide gagate & rotæ figularis circũactu,In hunc aiunt Herculem incidiſſe,uel propter immenſos labores,uel immittente Iunone.Heraclitus arrogantiam ſacrum morbum uocauit,uel quod id mali ſummos plærunq; uiros cõſequi ſoleat,uel quod ſola mors remedium adferat,Herodotus in Thalia refert Cambyſen huic obnoxium morbo quoſdã ſibi maxime familiares per inſaniam occidiſſe,Herculem item liberos ſuos interimentem indu cunt tragici poetæ,Herculanus appellatus uidet,quod ut ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope ſuperabilis,Equidem nõ uideo quamobrem hoc debeat inter adagia referri,niſi ſacrum aut herculanum morbum appellemus tumorem animi aut aliud aliquod uitium inſanabile, quod genus eſt in ſenibus auaritia,in mulieribus loquacitas. Io pæan CCCXXXII.

Io pæan,Acclamatio prouerbialis qua cõſueuimus uti re gnauiter & fœliciter peracta,cui nõ diſſimile uidetur illud Homericũ, Ϛάχ' οὕτως,& apud latinos,Macte uirtute,Athenæus ex Clearchi primo de prouerbiis libro citat, ἰὴ παιῶν, ἰὴ παιὰν, ie pæon,ie pæan. Nam utroq; modo ſcriptum reperio,Natũ hinc exiſtimant,cum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos tranſportaret,euenit forte fortuna,ut iuxta ſpecum in quo Pytho latitare dictus eſt præteriret, Vbi uero iam proſiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierũ more territa filii auxilium inclamauit his uerbis, ἰὲ παῖ iaculare fili,Ibi Apollo qui tum forte geſtabat arcum,miſſo telo Pythonem interemit,Inde uox deflexa eſt ut diceretur ἰὴ παιῶν. Idq; cum ter iterari conſueuerit in ſacris Apollini factis,quidam arbitrantur primum ortum eſſe carmen hexametrum heroicum & iambicum trimetrum,Etenim ſi pronũcies primis productis ſyllabis ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν. ἰὴ παιὰν, Hexametrum erit meris conſtans ſpondeis.Sin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis abſolutum,Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus,Item Iulius Pollux in quarto demõſtrat in Pythicis ludis quinq; fuiſſe cantus ſpecies, πεῖρα repræſentari Apollinem certaminis diſpicientem locum, κατακελεύσμῳ, prouocantem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnanté, σπονδείῳ uincentẽ,κατα χορδύσει ouãtem,Hinc uulgo prouerbii uice receptum eſt,ut re fœliciter peracta acclamemus ἰὴ παιὰν,Latini uident ἡ in ω mega commutaſſe, Ouidius in opere de arte amandi,Dicite io pæan & io bis dicite pæan,Decidit in caſſes præda petita meos,Et in triumphis acclamabatur,io triumphe, Hora. in odis,Non ſemel dicemus io triumphe. Nemo mortalium omnibus horis ſapit, CCCXXXIII.

Plinius libro ſeptimo capite de præſtantia gentium,Si uerum facere iudicium uolumus,ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere,mortalium nemo eſt fœlix,Abunde igitur atq; indulgenter fortuna decidit cum eo qui iure dici non infœlix poteſt.Quippe ut alia non ſint,certe ne laceſſat fortuna metus eſt,Quo ſemel recepto ſolida fœlicitas non eſt.Quid quod nemo mortalium omnibus horis ſapit, Vtinamq; falſum hoc & non à uate dictũ q̃plurimi iudicent.Ex quibus Plinii uerbis coniicere licet,eam uocem neminem omnibus horis ſapere,uelut oraculo proditam in uulgi ſermonem abiiſſe,Senſus uel citra interpretem liquet, nempe neminem eſſe,qui non aliqua parte uitæ deſipiat ac peccet.Porro ſtulticiæ comes eſt infœlicitas,Aut certe ſi quod incidit infortunium,id ſtulticiæ ſolet imputari.Eodem pertinet quod paulo poſt eodem in loco ſubnectit,Alius de alio iudicat dies,ſupremus de omnibus,Extat apud græcos & huiuſmodi ſenarius, οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.Haud uiuit ullus omnibus fœlix modis.Item Euripides in ſupplicibus,τῶν δ' ἐν βροτοῖς οὐκ ἔστιν εὐδαὶ διατέλεσ εὐδαιμονοῦν,Siquidẽ uniuerſis rebus in mortalium Nil continẽter & undequaq; proſperũ eſt,Ad eundẽ modum Horatius.Nihil eſt ab oñi parte beatum.Simonides apud Stobæum. Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις ἐδ' ἀκήριος. Nemo uacat prorſum malo neq; crimine, Sui cuiq; mores fingunt fortunam. CCCXXXIIII.

Cornelius nepos in uita Pomponii Attici.Itaq; hic fecit ut uere dictũ uideatur. Sui cuiq; mores fingunt fortunã,E medio uidetur ſumpta ſententia,Nam plærunq; uidemus mala malis euenire,digna dignis,idq; uulgo dictitãt,Malus malum reperit,& κακοῖσ ξὶσ κακὰ,Atteſtatur & ueſiculus prouerbialis. ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ δόδοῖ θεὸς. Viro bono fortuna ſuppeditat bona. CCCXXXV.

Inſana laurus adeſt.

Plinius libro ſexto decimo capite ſeptimo decimo.In eodem inquit tractatu,Portus amici eſt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Bebryce rege interfecto clarus. Eius tumulus à supremo die lauro tegitur, quam insanam uocant Quoniam si quid ex ea decerptum inferatur manibus iurgia fiant donec abiiciatur. Hactenus Plinius. Mihi non uisum est absurdum hoc adagiis adnumerare, quandoquidem res usq; adeo uulgata fuit, ut hinc arbor cognomen inuenerit, Itaq; quadrabit in hominem rixarum autorem, ut sunt nonnulli qui quocunq; se uertunt iurgia suscitant. Apologus Alcinoi. CCCXXXVI.

Ἀπόλογος ἀλκινόου. Apologus Alcinoi. De longis & anilibus fabulamentis, Refertur à Diogeniano, Sumptum ex Homeri odyssea, ubi Vlysses in conuiuio Alcinoi Phæacum regis prodigiosas ac deridiculas fabulas & portētuosa mendacia commemorat de Lotophagis, Lestrigonibus, Circe, Cyclopibus, atq; id genus aliis plurimis miraculis, fretus uidelicet Phæacum insciti barbaricq;. Plato de Rep. libro decimo. Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi uiri Eriharmerii genere Pamphili, Narrat autem eo in loco fabulam quæ cum Lestrigonū Cyclopumq; figmento facile certare possit, Scribit enim cum hic inter multos cecidisset in prelio decimoq; post die cadauera cæsorum tollerentur reliquis putribus, huius unius cadauer integrum atq; incorruptum adhuc apparuisse, Domumq; deportatum, ut iustis cerimoniis sepeliret, Die duodecimo cum esset imponendus rogo reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ diebus illis decem apud inferos tum iens tum rediens conspicatus esset.

Andabatæ. CCCXXXVII.

Citatur apud Nonium Marcellum cum aliis locis aliquot, tum in uerbo Luscioſi Varro in Andabatis, quem equidem auguror titulum fuisse quēpiam satyræ prouerbialem, cuiusmodi sunt alii quoq; complures, ὄνος λύρας, γεροντοδιδάσκαλος. Nescis quid serus uesper uehat, M. Tullius in star prouerbii usurpauit in epistola quapiam ad Atticum. Quem antea inquit ne Andabatā quidem defraudare poteramus. Et hūc æmulatus diuus Hieronymus aduersus Heluidiū. Ad hoc inquit probandum congerit de scripturis exempla q̄plurima, more Andabatarum in tenebris gladium uētilans, Idem contra Iouinianū periclitamur responsionis uerecundia, & quasi inter duos scopulos, & quasdam necessitatis & pudentiæ symplegadas, hinc atq; inde uel pudoris uel causæ naufragiū sustinemus. Si ad proposita respondeamus pudore suffundimur, si pudor impetrant silentiū, quasi de loco uidebimur cedere, & aduersario feriendi occasionē dare. Melius est tñ clausis quod dicit oculis Andabatarū more pugnare q̄ directa spicula clypeo nō repellere ueritatis, Hactenus ille, Cæterū fuerint ne populi ad eum modū soliti pugnare, an gladiatorum genus qui clausis oculis tenderent in aduersariū nondū (ut ingenue fatear) satis cōpertum habeo, certe uox ipsa ἀνταβάτης indicat fuisse quosdā qui sic hostem inuaserūt. Tum Homerus Iliados. p. Aiacem sic pugnantem ineuntem facit, quemadmodum leo pro catulis dimicans clausis oculis insilit in uenantiū agmen, Αἴας δ' ἀμφὶ σάκος θῦρὺ καλύψας Εἰσάκεν ὡς τίς τε λέων ἀδὴν οἷσι τέκεσσι ᾧ ῥᾳδίως νήπι' ἄγοντα σίνωνται ἐν ὕλῃ Ἀνδρὲς ἐπακτῆρες ὁ δέ τε φθάνει βλεμεαίνων Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτων Ὡς Αἴας ἀδὴν ἀμφιφόλῳ ἥρωϊ βεβήκει. Ast Aiax lato defensans undiq; scuto Egregium iuuenem prognatum patre Menœtio Stabat, uti leo de pugnans sua pignora circum, Cui catulos deportanti uenit obuia turba Venantum in syluis iaculis urgentibus, ille Deducto prorsum cilio sua lumina uelat. Sic cingens heroa Patrocli pro tegit Aiax. Conueniet in eos qui temere nulloq; iudicio infectantur quippiam aut repugnant alicui.

Canina facundia CCCXXXVIII.

Salustius apud Nonium Marcellum in dictione rabula, Canina (ut ait Appius) facundia exercebatur, Quod quidem Apii apud eruditos scriptores in adagionem cessit, in quosdam qui tantū ad maledicendum eloquentiæ studium exercent. A rixa canum & oblatratu sumpto epitheto.

Iliensis tragœdos conduxit CCCXXXIX.

Ὁ ἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμίσθωσε. Iliēsis tragœdos conduxit, Vbi quis ultro prouocat quempiam ut de sua audiat probra, Veluti si Troiani accersant histrionem qui ipsis calamitates quas semel pertulere, denuo quasi renouet, Lucianus in pseudologista, Ἐπ' ἐμοὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. Postea q̄ enim iuxta prouerbium Iliensis cum sis tragœdos conduxisti. Ibidē alibi, Τὰ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτεχνῶς πεπόνθαμεν, τραγῳδὸν ἵνα θοῦρον, ἐφ' ἡμᾶς κεκινήκαμεν ἀσύμενον τὰς φρυγῶν συμφορὰς. Itaq; plane idem nobis accidit quod Iliensibus ut qui istum seu tragœdū quempiam aduersus nos excitauimus qui phrygum cantet calamitates.

Tribus minis insumptis duodecim imputat. CCCXL.

Ironia prouerbialis apud Aristophanem in Pluto. Καὶ μὴν φίλος γὰρ μὴ λοιδῆς νὴ τὼ θεὼ Τρεῖς μνᾶς ἀναλώκᾳς γε λογίσασθαι δώδεκα. At certe amicus ut uidetur per deos, Vti pro minis tribus

nis tribus imputes duodecim. Quadrabit in eos qui non niſi compendii ſui gratia colunt amicos, quamuis exiguo officio multum beneficiorum expectãt, Vulgo item aiunt pilcum donat ut pallium recipiat, Oculus dexter mihi ſalit CCCXXLI.

Ἅλλεται ὀφθαλμός μου ὁ δεξιὸς. Salit mihi oculus dexter, Vbi ſpes eſt uiſuros nos lætum quippiam & uehementer exoptandum, Ductum à mulierc ularum ſuperſtitione quæ ex membri pruritu diuinare ſolent quid ſit euenturũ, unde illa apud Plautum non ſemel obuia. Prurit mihi tergum, Pruriunt dentes, Pruriunt pugni, Et utrũ dentes tibi pruriunt an malæ? Theocritus in amaryllide, Ἅλλεταί ὀφθαλμός μου ὁ δεξιὸς ἆρα γ' ἰδήσῳ αὐτὰν. En oculus dexter ſaliit mi, illã ne uideo? Eſt etiam apud Plautum ſupercilium ſalit, Hodieq; per iocum aiũt ſibi dextram tinniſſe aurem, Significãtes alicubi ſermonem de ſe abſentibus factum cum laude, idq; Plinius teſtatur uulgo quãdoq; creditum fuiſſe ut qui laudaretur abſens, ei dextra tinniret auris, qui uituperaret ſiniſtra. Nebulæ in pariete. CCCXLII.

Auſonius in epiſtola quadam ad Gregorium filium nebulas in pariete dixit, pro re nihili ſomniiq; ſimilima, An unq̃ inquit uidiſti nebulam pictam in pariete? Carminis quod ei ſubſcribit epiſtolæ lemma ſignificat friuolum ac uanum, Nam nebula res eſt inanior q̃ ut coloribus expri mi queat. Ne ſis patruus mihi, ſapere patruos. CCCXLIII.

Patruorum in nepotes ceu genuina ſeueritas prouerbio locum fecit, Horatius in odis. Metuẽtis patruæ uerbera linguæ, Patruam linguam uocat ſeueram & obiurgatricem, M. Tullius aduerſus Herennium, fuit in hac cauſa quidam patruus cenſor magiſter, Obiurgauit M. Cœlium ſic ut neminẽ unq̃ parẽs. Horatius. Siue ego praue, Seu recte hoc uolui, ne ſis mihi patruus, id eſt ne me caſtiges, Ad hanc formam pertinet illud Perſianum, Cum ſapimus patruos. i. poſtq̃ abiectis puerilibus nugamentis ſeueros mores induimus, Idem Horatiũ æmulatus ut ſolet dixit, Ne ſis mihi tutor, id eſt ne mihi præſcribas atq; imperes. Saxum uoluere. CCCXLIIII.

Saxum uoluere dicuntur qui inexhauſto quopiam atq; inutili labore fatigantur, Terentius in Eunucho. Satis diu iam hoc ſaxum uoluo, Donatus admonet prouerbium fuiſſe in eos qui inextricabili ſudore affligerẽtur, tractumq; putat à notiſſima Siſyphi fabula ſaxum apud inferos ſurſum ac deorſum uoluentis. Capere prouinciam, Tradere prouinciam. CCCXLV.

Tradere prouinciam figura prouerbiali dicuntur qui negocium aliquod curandum commit tunt capiunt ſuſcipiunt ue prouinciam, qui rei curandæ onus in ſe recipiunt, Metaphora ſumpta eſt a conſuetudine Romanorum, apud quos qui magiſtratum gerebant prouincias alias alii ſortiebantur, Exempla paſſim apud autores obuia ſunt, Terentius in ſe ipſum excruciante, uidelicet ille Cliniæ ſeruus tardiuſculus eſt, Idcirco huic noſtro tradita eſt prouincia, Idem in Phormione O geta prouinciam cœpiſti duram, Menander apud A. Gellium, Πρᾶγμα ἄμαχον λέγεις σύ οἶδα, Prouinciam inexpugnabilem geris ſat ſcio, Sic enim inuenio ſcriptũ in omnibus quæ uiderim exemplaribus. Corinthus & collibus ſurgit & uallibus deprimitur. CCCXLVI.

Strabo libro geographiæ octauo ſcribit Corinthios opibus & artibus egregiis præcelluiſſe, cæterum regionem illorum non admodum fuiſſe feracem, quod inæqualis eſſet & aſpera, ac petricoſa, Eamq; ob cauſam ſenarium hunc prouerbio iactatum fuiſſe, Κόρινθος ὀφρύεται τε καὶ κοιλαίνεται. Alibi tumet Corinthus, aliubi caua eſt, Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri huiuſmodi autem terræ genus, non perinde ſementi idoneum eſt atq; campeſtris. Id adagium ubi nam poſſit eſſe uſui, non ſatis uideo, niſi ſi quis detorqueat ad hominem intractabilem, aſpero in genio & ſibi ipſi inæqualem parumq; ſecum conſtantem.

Crotone ſalubrius. CCCXLVII.

Κρότωνος ὑγιέσδρον. Crotone ſalubrius, De re neutiq̃ noxia ſed undequaq; ſalutifera, Zenodotus ab animante ſumptam paroemiã exiſtimat, Eſt enim croton muſcæ genus, Theodorus rediuum uertit placidũ & innoxium, neq; ſuctu neq; alia quapiã re moleſtum, Strabo libro geographiæ ſexto tradit hinc ortum, & Crotoniatarũ locus longe ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, uel hoc argumento & breui temporis ſpacio q̃ plurimos produxerit tum athletas, tum philoſophos, hoc eſt corporibus pariter atq; animo præſtantes uiros, inter Athletas præcipuũ Miloné, inter philoſophos Pythagorã, Idẽ eodẽ in libro tradit Myſcellũ & Architã pariter Delphos adiiſſe, ut de urbe cõdenda cõſulerent oraculũ, & alterutrũ pollicẽte deo, Architã opes delegiſſe, Myſcellũ loci ſalubritatẽ, illũ itaq; Syracuſas cõdidiſſe, hũc Crotonẽ, quarũ urbiũ altera ceſſit in prouerbiũ opulẽtiæ altera ſalubritatis, Alluſit ad hoc prouerbiũ Pallada in epigrãmate, Οὐκ ἀλόγως ἐν Δηλυθίοις δύναμίν σε καὶ θείνων Εἶναι ἔφην χθὲς τοῦν δίζυδον ἐν χρονίῳ Ἡσιάλῳ κάμνοντα τεταρταίῳ σοφιῆφα

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Καὶ γέρων ταχέως οἷα κρότων ὑγιής. Diuinum quiddam uimq; admirabilem ineſſe Dizythiis certe diximus haud temere Nam modo quę febris longa & quartana tenebat Iamq; fatigatũ conficeret miſerũ, Dizython admoui. Neq; erat mora lõga, Crotone Hoc ubi feciſſem, ſanior ille fuit. Crotoniatarum poſtremus, reliquorum græcorũ primus eſt. CCCXLVIII.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων ἑλλήνων. Strabo libro geographiæ ſuæ ſexto prouerbium hoc ait ortum ob inſignem Crotoniatarum præſtãtiam in certaminibus græcanicis, Plurimos enim egregios Athletas protulit ea ciuitas, adeo ut in uno certamine olympico ſeptẽ uiri qui reliquos uirtute præceſſerant omnes pariter fuerint Crotoniatæ, Adagioni locus erit ubi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, ut qui in hoc ſit uel infimus, in illo poſſit primus uideri, ueluti ſi quis dicat in re militari, uel ignauiſſimum græcorum præſtãtiorem eſſe fortiſſimo Troianorum, Aut qui ſit apud italos infantiſſimus, apud gallos eloquentiſſimum uideri poſſe, Aut qui citharœdus ſit deterrimus eum Auledorum principem haberi poſſe.

Ne decima quidem Syracuſanorum pars. CCCXLIX.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν συρακουσίων ἔχει. Ne decimam quidem partem opum Syracuſanarum poſſidet, Strabo libro geographiæ ſexto, Συρακούσας δὲ ὠδὶ ποσοῦσιν ἐκτίσθαι πλοῦτον, ὡς τε καὶ αὐτὸς ἐν παροιμίᾳ παραδοῦναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἐκείνοις αὐτῶν συρακουσίων δεκάτην. Syracuſas eo diuitiarum peruenifſe ut in prouerbium abierint, Si quidem de diuitibus ac ſplendidis ita dicere ſolent, Ne decimam quidem ſyracuſanarum opum partẽ aſſequi poſſent, Significabant autem aliorum opes quãtumuis amplas nihil eſſe ad Syracuſanas diuitias Nõnihil Veneris acceſſerit prouerbio ſi paulo longius detorqueatur, Vt ſi quis prælocutus Ciceronem lõgo interuallo reliquos omneis poſt ſe relinquere, dicat opulentam quidem & uberem eſſe Quintiliani dictionem, uerum hanc uix eſſe τὴν συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens quæ ſunt domi obliuiſcere. CCCL.

Strabo libro geographiæ octauo tradit Corinthiorum urbem in Iſthmo ſitam duos habuiſſe portus alterum Aſiam uerſus, alterum Italiam, Verum quod freti inſtar eſſet, nõ ſine diſcrimine eo nauigari, ueluti olim in mari Siculo maxime præter maleam propter reflãtes inde uentos, Vnde & prouerbium celebratum fuiſſe, Μάλεα δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. Maleã legens quæ ſunt domi obliuiſcere, Eſt autem malea promontorium Laconiæ à Maleo Argiuorum regedi, ctum, quod per quinq; paſſuum millia in mari protenditur, autore Seruio in quintum æneidos in quo libro Virgilius uidetur ad paroemiam alluſiſſe cum ait, Maleæq; ſequacibus undis, Item Statius ſeptimo thebaidos libro, Et raucæ circunſonat unda Maleæ, Idem in Tiburtino Manlii Vopiſci, Si Maleæ credenda ratis, Significat & Homerus libro odyſſeæ nono periculoſam circa Maleam nauigationem fuiſſe, ſic Vlyſſem loquentem inducens, Καὶ νύκεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε παραπλάγξαντα μάλειαν Καὶ Βορέης ἀπέωσε παρὲκ Κυθήρων. Forſitan & patrias rediiſſem ſoſpes in oras Sed me dum Maleam præteruehor undaq; fluctuſq; Et boreas illinc pulſum admouere citheris. Alluſit huc Ouidius in heroinis, Auſus es o nimium nimiumq; oblite tuorum Thracia nocturno tangere caſtra dolo. Nam ſuorum obliti uidentur qui ſeſe temere periculis obiiciunt, Quandoquidem una hæc præcipua cauſa uulgus à ſubeundis uitæ periculis deterret, quod meminerint eſſe quibus ſe ſaluo ſit opus, ut ait Flaccus, & quibus incolumes prodeſſe tum debeant, tum poſſint extincti grauem allaturi luctum, Videbimur non intempeſtiuiter uti hac paroemia, ſi quando diſcrimen negocii ſuſcipiendi uolemus oſtendere, & aut non eſſe ſuſcipiendum, aut negligendam uitam.

Omnia ſub unam myconum. CCCLI.

Πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον. Omnia ſub unam myconum, Strabo geographiæ ſuæ libro decimo Μύκωνος δ' ἔστιν, ἐφ' ἧ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν γιγάντων τοὺς ὑπὸ θεῶν, ὑφ' Ἡρακλέους καταλυθέντας ἐφ' ὧν ἐν παροιμίᾳ πάνθ' ὑπὸ μίαν μύκωνον ὠδὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ ἀνωμαλα τῇ φύσει, Eſt autem myconus in qua fabulis proditum eſt, poſitos eſſe gigantes poſtremos ab Hercule confectos, unde ductum illud prouerbium, Omnia ſub unam myconum, in eos qui res natura diuerſas eodem titulo cõplectuntur, Quibus ex uerbis magis colligitur uſus adagii q̃ ratio, tametſi coniicere licet quoniam ſumma gigantum & reliquiæ ſub mycono conderentur, ſub ea gigantes omneis iacere uulgo dictum, cum ſub aliis item montibus ſiti fuerint, itaq; qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica & iuriſconſultorum literas tradat in eum non inconcinne dicetur, Omnia ſub eandem myconum, Aut ubi diuerſa geſta ab eo quod poſtremo loco factum ſit æſtimentur. Eſt autem Myconus ex Cycladibus una, teſte Stephano qui

prouerbii

prouerbii quoq; facit mentionem in dictione myconus. At Zenodotus longe diuerſam adfert fabulam quæ prouerbio dederit occaſionem. Heleus inquit filiis ſuis Hegetori & Hippocli mandarat ut inſulas illas in mari ſparſas ſubigerent. Deinde ubi Hegetor multas eſſet aggreſſus, Hippocles unam modo Myconum, uelletq; nihilominus reliquarũ etiam omnium ex æquo particeps eſſe, conſuluerunt ſuper hac re oraculum, quæ nam inſulæ Hegetori cederent, Reſpõdit deus μία μύκωνος, una Myconus, Vſus eſt elegantet Plutarchus primo συμποσιακῶν libro, Μίαν μύκωνον ἀποφήνας ὁ συμπόσιον. Vnam Myconum faciens conuiuium. Vnde & de indiſcretis dictum apparet.

Lerii mali. CCCLII.

Λέριοι κακοί. Lerii mali. In eos recte dicetur qui pariter omnes gentis uitio ſunt improbi, Leriorum enim populus ob inſignem morum improbitatem in prouerbium abiit, autore Strabone libro geographiæ decimo, Citatq; Phocylidis neſcio cuius uerba hæc. Λέριοι κακοὶ οὐχ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ πάντες πλὴν πατροκλέους καὶ πατροκλέης λέριος. Lerii mali non ut hic malus ſit, ille nequaq; uerum omnes excepto Patroclo, Et Patroclus eſt lerius.

Ad phaſim uſq; nauigauit. CCCLIII.

Autore Strabone libro geogtaphiæ undecimo, Phaſis eſt Euxini ſinus, & extrema nauigationis meta, uel teſte prouerbio, Εἰς φᾶσιν ἔνθα ναυσὶν ἔχαθεν δρόμος. Ad phaſin ubi ſupremus curſus nauibus, Per phaſim Colchidem ſignificauit, nõ flumen phaſim, Neq; urbem eiuſdem nominis ad flumen ſitam, Theocritus in Idyllio. N. Πέζος δ' ἐς κολχώς τε καὶ ἄξενον ἴκεο φᾶσιν, Dicit de his qui lõginquas orbis regiones peragrarint, Eſt enim ipſa figura quaſi prouerbialis hyperbole quo modo dixit & Iuuenalis, Omnibus in terris quæ ſunt à Gadibus uſq; auroram & Gangen, Et Horatius in odis, Extremum tanaim ſi biberes Lyce. Et Virgilius in bucolicis, At nos hinc alii ſitientes ibimus Afros, Pars Scythiam & rapidum Cretæ ueniemus Oaxem, Sumpta uidetur ab Iaſonis fabula, Neq; diſſimile fuerit ſchema ſi quis ad Herculis uſq; columnas dicatur nauigaſſe, aut uſq; ad Britannos, quos autores extra mundi terminos ponunt, quod Oceano ſeparentur, Horatius in odis, Viſam pharetratos Gelonos, Et Scythicũ inuiolatus amnem, Idem in eodem opere, Viſam Britannos hoſpitibus feros, Idem rurſum. Et ultimos orbis Britannos.

Myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt. CCCLIIII.

Strabo libro geographiæ duodecimo regiones quaſdam commemorat inter ſe finitimas puta Phrygum, Bithynorũ, Myſorum, Dolonũ, Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac troianorum, Neminem autem inficias ire quin unaquæq; ſuis finibus ſit circũſcripta, Verum eos fines adamuſſim diiudicare id neutiquã facile, Porro de Phrygiis ac Myſis prouerbiũ quoq; uulgo iactatum fuiſſe, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα, δὲ λεῖ διορίζειν χαλεπὸν. Sunt ſeparati Myſorũ termini Phrygũq;, ſed definire perquã eſt arduũ, Huius rei cauſam adducit, quod hii populi non ſatis ſtabiliter tutati ſint ſuas ſedes, ſed ſubinde aliunde alio depulſi terminos incertos reddiderunt, Plinius libro quinto Myſiam in Phrygia collocat, Manent & in hodiernum diem paſſim id genus de finibus gentium rixæ, longa ſerie temporũ omnia confundente, Adagio licebit uti, de rebus toto genere inter ſeſe diſſidentibus, ueluti ſi quis ſentiẽs longe aliud ſpectare philoſophum, aliud oratorẽ, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φυγῶν, Aut de hoibus inter quos nihil cõuenit, nihilq; cõmune intercedit, ut apud Euripidẽ Achilles, χωρὶς τἀμὰ κἀγαμέμνονος, Separatæ ſunt meæ res à bonis Agamẽnonis.

Quod index auro, id aurum homini. CCCLV.

Inter multas Chilonis ſentẽtias hæc præcipue placuit eruditis, autore Laertio, Εν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, ἀνδρὸς δὲ φανερὰν οὐ ἢ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τεκμήριον ἐστὶ λέγεται. In ſaxeis coticulis aurũ exploratẽ, euidẽs præbens ſpecimen, In auro uero proborũ pariter & improborum ingenium deprehenditẽ, Stobæus carmẽ hoc citat ex Antiphane. Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπου. Opes ut index hominis ingenium arguant, Alluſit huc Ariſtides in Themiſtocle, Εντεῦθεν ὥρα ἂν ἀνδρὸς ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος νῦν μοί λόγος τὸν χρυσὸν ἄλλατλω βάσανον προσάγων σκοπεῖ. Hinc uirũ ſpecta à linea facto initio, Neq; mihi quod dicitur aurũ, ſed ipſum admouens indicem conſydera.

Caue thoracem CCCLVI.

Φύλαττε τὸν θώρακα, Caue thoracem, Strabo libro geographiæ quarto decimo ſcribit urbem eſſe nomine Athenæum, uicinam Lybibus heſperiis in planicie ſitam, hinc imminere montem cui nomen thorax, in quo fama eſt Daphitam grammaticum cruci ſuffixum fuiſſe, quod maledico carmine reges inceſſuiſſet, Vnde dictum illud manarit in uulgus ut dicerent Φύλαττε τὸν θώρακα, Caue à Thorace. Hoc uelut ænigmate prouerbiali feſtiuiter admonebimus, frenandam eſſe linguam, ne uoces petulanter emiſſæ per iugulum aliquando redeant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Abdera pulchra.Teiorum colonia. CCCLVII.

Strabo libro geographiæ quarto decimo tradit Teios cum Perſarum contumelias ferre non poſſent urbe relicta,Abdera Thracum urbem demigraſſe,Atq; hinc illud uulgatum fuiſſe, Ἄβδηρα καλὴ τηίων ἀποικία. Abdera pulchra Teiorũ colonia.Hoc ænigmate prouerbiali ſignificamus non deeſſe quo confugiamus,ſi quis præter modum pergat eſſe moleſtus.Huc fortaſſis allu ſit M.Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſeptimo,Quod imperium habeã, id eſt ἀβδηριτικόν.

Magna ciuitas magna ſolitudo. CCCLVIII.

Strabo geographiæ libro ſexto decimo,Seleritiam ait Babylone maiorem fuiſſe,ſed plæraq; ſui parte deſertã,Ac iure optimo de illa dici poſſe,quod de Megalopolitis arcadiæ ciuitate dixit Comicus quiſpiam, Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις.Eſt magna ſolitudo magna ciuitas,Quadrabit in urbes aut domos agros aut hortos,aut aliud id genus quippiam amplũ quidem & ſpaciоſum ſed parum excultum,Aut in librum ingentem quidé illum,uerũ impolitum & illimatum.

Ad ſcolon nec proficiſceris ipſe,nec alterum comitaberis. CCCLIX.

Strabo libro geographiæ nono,ſcribit ſcolon uicum eſſe quempiam Aſopiæ,ſub monte Cithærone ſedem inamœnam,incultam,infrugiferam,aſperam,Atq; hinc uulgo prouerbium manaſſe. Εἰς σκῶλον μήτ' αὐὸς ἰὼν μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. Nec per te ſcolũ ipſe nec ulli alii comes ito, Refert eadem totidem uerbis Euſtathius in Bœotiam Homericam.Quo prouerbio conueniet uti,ſi quando ſignificabimus modis omnibus abſtinendum à conuictu cuiuſpiam, aut à loco ubi nihil ſit ſperandum,quod uel ad uoluptatem faciat uel ad emolumentum.

Oenoe charadram CCCLX.

Οἰνόη τὴν χαράδραν.Oenoe torrentis alueum,Nam charadra græcis ſignificat eam terræ fiſſuram,quam aqua pluuia aut torrens nonnunq; terræmotus efficit,Zenodotus in collectaneis adagiorum ait dici ſolitũ in eos qui ipſi ſibi malũ accerſerẽt.Hinc eſſe natam parœmiã quod œnoe uicus quidã ſit Atticæ,quẽ qui incolebãt alueũ quendã torrentis uicinum ſuis finibus incluſerunt, Deinde ingruente immodica ui aquarũ & ob id corruptis agris agricolationẽ perdidiſſe. Strabo geographiæ li.viii.duas œnoas cõmemorat,alterã Eleuteris finitimã,alterã apud Marathonẽ,de qua uulgo iactata parœmia, Οἰνόη τὴν χαράδραν,œnoe charadram, Efferẽ adagiũ ad hunc quoq; modum, Οἰνᾶοι τὴν χαράδραν, œnæi charadram,ubi quippiam accerſitur ad commoditatẽ,unde pernicies adfertur.

Nihil ad Bacchum CCCLXI

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον.Nihil ad Bacchum.Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præſentem nihil attinent,Adagionis origo uaria traditur,Zenodotus ait antiquitus in choris dithyrambos in Bacchum cani ſolitos,Deinde poetas mutata conſuetudine Aiaces centauros atq; id genus fabulas cœpiſſe deſcribere,Proinde ſpectatores per riſum acclamaſſe.Nihil ad Bacchum. Quo conuicio moniti deinceps ſatyros inducere cœperunt,ne dei prorſus obliti uiderẽtur,Strabo geographiæ ſuæ libro octauo ſcribit euerſa funditus à Romanis propter uiolatos legatos Corinthiorũ urbe, milites in opera quoq; nobilia,quibus ea ciuitas præter cæteras abundabat,ludibriis inſultaſſe, Citatq; teſtem Polybium qui prædicet præſentem uidiſſe ſeſe tabulas quaſdam abiectas in ſolũ in quibus milites talis luſerint,Quarum una fuit ab Ariſtide depicta.Argumentum erat Bacchus Hinc inquit quidam aiunt manaſſe quod prouerbio dicitur,Οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον,Nihil ad Bacchum, Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conſcripſiſſe,quæ cum indigna deo uideretur,quoſdam è ſpectatoribus acclamaſſe,nihil ad Bacchum, Eamq; uocem in prouerbium abiiſſe,Verum magis approbat eorum ſententiam qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularũ argumenta cõſueſſe tractare,eaq; demũ actitari ſolita,Deinde paulatim ad tragœdias ſcribendas conuerſos alias fabulas & hiſtorias ſcriptitaſſe,prætermiſſa Bacchi mentione,ſpectatores igitur acclamaſſe,nihil ad Bacchum.Eluſq; ferme ſententiæ ſuffragatorem citat Chamæleontem,Huic opinioni aſtruit Plutarchus in primo libro ſympoſiacon, oſtẽdens ab Aeſchylo & Phrynicho natam parœmiam,qui fabularum argumenta ad hiſtorias & calamitates deflexerint,At Theetætus apud eundem Suidam in opere de prouerbio ſcribit Parrhaſium pictorem Bacchum ſumma arte finxiſſe,Itaq; cum apud Corinthios pictorum inter ipſos de arte certamen ageretur,& complures Bacchum pictum proferrẽt, quorum nullus ad Parrhaſii Bacchum accederet ſuccłamaſſe populum, nihil ad Bacchum, Apud eũdem quidam cum Coroebũ Vlyſſem illum uafrum & uerſipellem uocaſſet audiit,Canem adducis ad præſepe,& nihil adfers ad Bacchum, Vtroq; prouerbio ſignificatum eſt nimis inæqualem eſſe comparationem Coroebi cum Vlyſſe. Lucianus in Baccho, Ἀλλὰ τί πρὸς τὸν Διόνυσον οὗτος ὁ Διόνυσος εἶπόν τις ἂν.Sed dixerit

dixerit quiſpiam, quid ad Bacchũ hic Bacchus? id eſt quid ad rem propoſitam pertinet, hæc de Baccho fabula, Itaq; uidetur adagium quadraturũ, uel de re ab inſtituto aliena, uel multo inferiore, uel contemnenda, Plutarchus in primo ſympoſiacon, Πέμπω ἢ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἂν ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα μηδὲ ἀπροσδιόνυσα ἔσῃ. Mittã aũt prope diem & reliqua, ſiquidẽ hæc uidebunt non uſquequaq; inſcita, nihilq; ad Bacchum pertinentia, Noue quidem ſed tamen oppido q̃ eleganter dixit ἀπροσδιόνυσα, tacite alludens ad prouerbiũ, Significat aũt ἀπροσδιόνυσα non aſpernanda & ad rem pertinentia, Idem in eiuſdem operis libro quarto, Οἶμαι ἢ κῆ τῶν ἁγίων ἑορτῶν μὴ πάντα πάσιν ἀπροσδιόνυσον ἔσῃ. Arbitror aũt nec ſabbatorum feſtum, nihil prorſus ad Bacchum pertinere. Farcire centones. CCCLXI.

Periphranes in epidico Plautina militi iam pugnas ſuas militari more paranti narrare. Quin tu inquit alium quæras cui centones farcias. i. quem tu glorioſis mendaciis & conſarcinatis fabulamentis expleas, Solent enim homines glorioſi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neq; finem neq; modum, Centones autem dicuntur ueſtes è uariis pannieulis, ac diuerſis etiam coloribus cõſarcinatæ. Iuuenalis. Intrabit calidum ueteri centone lupanar, Ad harum ſimilitudinem centonem uocant carminis genus, ex diuerſis carminibus, & carminum fragmentis hinc atq; illinc accerſitis contextum quaſi conſutum. Græci κέντρωνας appellant, addita litera quam abiiciunt latini. Extant adhuc ὁμηροκέντρωνες quorum meminit & diuus Hieronymus & Virgiliocentones Probæ mulieris, & cẽton nuptialis Auſonii, qui legem etiam eius carminis tradit. Quod dedi datum nollem. CCCLXII.

Lena Melenis in Ciſtellaria Plautina, Inter nouam rem inquit uerbum uſurpabo uetus, Quod dedi non datum uellem quod reliquum eſt non dabo. Significat ſe pœnitere quod puellæ fecerit copiam de cætero non facturam. Vſus adagii fiet uenuſtior ſi paulo longius à ſimplici figura detorqueatur, ueluti ſi quis indicans ſe ſuperioris operæ, quam in poetices ſtudium inſumpſerit pœnitere, nec eſſe conſilii diutius in ea tempus terere dicat, Quod dedi datum nollem, quod reliquũ eſt non dabo. Crocodili lachrymæ. CCCLXIII.

Κροκοδείλου δάκρυα. Crocodili lachrymæ, De his qui ſeſe ſimulant grauiter angi incommodo cuiuſpiam cui perniciem attulerint ipſi, cui ue magnum aliquod malum moliãtur, Sunt qui ſcribant crocodilum conſpecto procul homine lachrymas emittere, atq; eundem mox deuorare, Alii natrant hanc eſſe crocodili naturam ut cum fame ſtimulatur, & inſidias machinatur, os hauſta impleat aqua, quam effundit in ſemita, qua nouit aut alia quæpiam animantia aut homines aquatum uenturos, quo lapſos ob lubricum deſcenſum, neq; ualentes aufugere corripiat, correptoſq; deuoret, Deinde reliquo deuorato corpore caput lachrymis effuſis macerat, itaq; deuorat hoc quoq;, Bona eſt etiam offa poſt panem CCCLXIIII.

Ἀγαθὰ καὶ μάζα μετ' ἄρτον. Hemiſtichion carminis heroici, Zenodotus ait de his ſolere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam eſt pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo ruſtici uice panis uti conſueuerunt, Nam ὄπτον ἄλφιτον in deliciis olim fuiſſe alias demonſtrauimus ex Theocrito.

Si non adſunt carnes tarichо contentos eſſe oportet. CCCLXV.

Αν μὴ πάρῃ κρέα σῆκτέον τῷ ταρίχῳ, Probanda ſalſamenta egenti carnium. Sunt qui dicant τάριχον accipi pro piſce aphya. Senſus hic eſt ubi non eſt copia meliorum boni cõſulere oportet quæcunq; contingunt. Refert à Diogeniano Agathonia cantio CCCLXVI.

Ἀγαθώνιος ἀύλησις. Agathonia cantio. Recte dicet de oratione blanda magis q̃ frugifera, Agathon tibicen quiſpiam erat cantilenarum ſuauitate maiorem in modum aures deliniẽs, Nec huius mores diſſimiles muſices fuiſſe perhibentur. Laborauit enim infamia molliciei. Autor Zenodotus. Edax currus CCCLXVII.

Ἀλλᾷ φάγῳ ἅρμα. Edax currus, in glutones & uoraces dicebatur, propterea quod currus multum abſumit unguinis ſiue ceromatis, ſiue quod ſumptuoſa res ſit, equos & currus alere, unde & comicus Ariſtophanes in nebulis iocatur in Strepſiadem, quem filius ἱπποφοφᾷ ad inopiam redegerat multo ære alieno contracto. Sanguine flere. CCCLVIII.

Αἵματι κλάειν. Sanguine flere, prouerbialis hyperbole, Significans nihil nõ fieri quo flectatur aliquis, ſic enim antiquitus loquebãtur, Haud flectes illum ne ſi ſanguine quidem fleueris, itidem αἵματι σύειν, Sanguine gemere, Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem.

Pardalis mortem adſimulat. CCCLXIX.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται. Dicebatur ubi quis aſtu perniciem alicui moliretur, ueluti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cum Brutus ſtupidum ac dementem ageret,in poſterum imperio potiretur, id adagium quendam apologum referunt,In Mauruſia ſimiarum ingens copia,Pardalis autem animal eſt natura ſimiis infeſtiſſimum,quas tamen uiribus aſſequi non poteſt,nimirum illis in ſummas arbores ſubuolãtibus.His itaq; dolis in eas utitur,Sternit ſe ſupinam ſub ramis ac porrectis cruribus emori fingit ſeſe.Gaudent eo ſpectaculo ſimiæ confidentes in arbore.Deinde ubi iam mortuam arbitrantur unam aliquam emittunt,exploraturam num uere mortuus ſit hoſtis,Illa cautim ac pedetentim accedens,ubi nullum uitæ uidet argumentum,Pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante,demum audet etiam conſcendere.Quod ſimul atq; reliquæ ſimiæ conſpexerint iam depoſito omni metu deſcendunt & pardalim omnia ferentem circumſultant,poſtremo cõculcant inſultantes ludibrii cauſa donec ſentiens illas iam ſaltando defatigatas, de repente reuiſcens aliam dentibus,aliam unguibus corripit dilaniatq; ac deuorat,Hanc equidem fabulam ne quid fuci faciam lectori non reperi apud idoneum autorem,ſed in græcis collectaneis cuiuſdam apoſtoli Bizantii,cuius teſtimonium quodam in loco Politianus etiam adfert

Mandare laqueum CCCLXXI.

Mandare laqueum dicimur his quos uſq; adeo negligi à nobis ſignificamus, ut ſi uel ſuſpendant ſeſe nihil ad nos attineat,Iuuenalis de Democrito.Cum fortunæ ipſe minaci mandaret laqueum mediumq; oſtenderet unguem.Confine illi cum iubemus οἱ μῶζειν quempiam καὶ κλάειν καὶ μακρὰ χείρειν. Medium oſtendere digitum. CCCLXXII.

Medio item digito porrecto ſupremum contemptum ſignificabant,Martialis.Atq; illi digitũ porrigeret medium,Nam hunc digitum Martialis impudicum uocat, Oſtendit digitum,ſed impudicum.Perſius.Infamẽ infami digito & luſtralib⁹ ante ſaliuis.Huc arbitror pertinere quod apud Laertium Diogenes ut alibi diximus hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem uidere cupientibus,non indice digito ſed medio porrecto demonſtrauit,parum uirum intuens & effœminatum.Ac paulo poſt eodem in loco ſatis indicat porectione digiti medii quippiam obſcœnum ſignificari,cum ait inſanos haberi qui medium porrigant digitum,qui indicem non item, Itaq; eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit ſatyricus, Mãdatet laqueum & medium oſtenderet unguem.Elegantius fiet utrunq; ſi longius detorqueatur,Vt philoſophicis præceptis laqueum mandes,tu tuo uiuito more.Et theologorum decretis medium unguẽ oſtendunt .i. plane contemnunt ridentq;, Barbam uellere. CCCLXXIII.

Eſt illud quoq; ſumptum à geſtu barbam uellere.quo ſummum contemptum ac ludibrium ſignificamus,Horatius ſermonum libro primo.Barbam tibi uellũt laſciui pueri.Perſius. Idcirco ſtolidam præbet tibi uellere barbam. Iuppiter,Idem alias,Si Cynico barbam petulans nonaria uellit. Malis ferire. CCCLXXIIII.

Μήλοις βάλλειν.Malis petere dicuntur qui muneribus aſſequi ſtudent quod optant,Aut qui donis prouocant ad amorem mutuũ.Ducta eſt allegoria à fabula Atalantæ,quã Hippomenes curſu ſuperauit,ſed arte proiectis inter currendum malis aureis,in quibus ſublegendis dum ſubinde remoratur præceſſit ac uicit iuuenis.Refert adagium a Diogeniano, Poteſt & ſimplicius accipi Malis petere,cum quis ad amandum laceſſitur,unde eſt illud apud Maronem,Malo me galatea petit laſciua puella.Et Aurea mala decẽ miſi cras altera mittã,Et ipſe ego cana legam tenera lanugine mala,Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inſcriptum in gremium mittit, Ariſtophanes in nebulis, Μήλῳ βληθὶς ὑπὸ πορνιδίου, A ſcorto malo percuſſus, Interpres adſcribit malum amoris eſſe ſymbolum,propterea quod Veneri ſit ſacrum,Vnde in certamine formarũ premium malũ erat aureum,idq; Veneri contigit,Theocritus in Cyclope. Ἡρᾶθ' οὔτι ῥόδοις, οὐ μήλοις οὐδὲ κικίνοις, ἀλλ' ὁλοᾶς μανίας.Non malis non ille roſis,non ille cicinis,ſed furiis mage peſtiferis adamabat. Mare prius uitem tulerit CCCLXXV.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, Mare prius uitẽ feret,De iis q̃ nullo pacto fieri poſſunt,Nã falſugo uitibus inimiciſſima,Refert apud Diogenianũ. Bc.izare,Lachanizare. CCCLXXVI.

Lachanizare uulgo dicebant pro languere,teſte Suetonio in uita Octauii cæſaris,pro quo Auguſtus nouauit betizare,Quadrabit & in inſulſos & inſipidos,Catullus.Láguidior tenera cui pendet ſicula beta,Item.Martialis,Vt ſapiant fatuæ fabiorum prandia betæ.O quam ſæpe petet uina piperq; coquus,Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laertium. Cum adule ſcentes quidam eum canem uocarent,ſeq; cauturos dicerẽt,ne ab illo morderent,bono animo eſſe iuſſit,Carnem enim haud quaquam ueſci betis,Molliciem illorum notans,Blitcos appellant ſtupidos.Eſt βλίτον herbæ genus cui nomen etiam à ſtupore ſaporis inditum putant, quaſi βλάξ,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quæ uox bardum & ſtupidũ ſignificat.Plautus in truculento.Blitea & lutea eſt meretrix,niſi quæ ſapit in uino ad rem ſuam,Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum.Bipedem & bliteam beluam appellat inſulſum & uecordem,Apud Menandrum quoq; mariti uxoribus ex Blitò conuicium faciunt,Bliteas eas nominantes,Ariſtophanes in nebulis, καὶ σὲ καλοῦσι βλιτόμαν' Teq; uocant bardum ac ſtultum.Fieri poteſt ut gallica quoq; uox hinc manarit,qua nunc uulgo contemptiſſimos extremæq; notæ homines compellant bliteos addita literula.

Promus magis q̃ condus. CCCLXXVI.

Sane q̃ elegans & prouerbialis Auſonii dimeter iambicus.Promuſq; condus magis, in quendam profuſiorem,qui parta prodigere noſſet,quærere aut quæſita ſeruare nõ noſſet,Sumpta metaphora a rei familiaris diſpẽſatoribus,maximæq; penuariæ,quos græci ταμίας uocant. Quorũ partes ſunt ad uſũm familiæ promere .i. proferre quædam, alia condere,hoc eſt ſeponere, Iam qui tantum promit,is ad inopiam uelis equiſq; properat,Plutus in truculento.Parce promos appellat ſordidos ac tenaces & qui ſumptum libenter effugiunt,

Indulgere genio. CCCLXXVII.

Prouerbiales ſunt & illæ figuræ,defraudare genium,pro eo quod eſt negare natũræ,quod appetit,& indulgere genio pro eo quod eſt animo obſequi,Terẽtius in Phormione.Suum defraudãs genium,Plautus in truculento,Sed iſtos qui cum geniis ſuis belligerant parce promi,Sordidos & parcos ſignificans,Idem in aulularia,Egomet fraudaui meum genium. Contra Perſius ſatyra v. Indulge genio carpamus dulcia,Vnde & genialem appellant diem lætum & uoluptarium,Et genialiter uiuere pro molliter & laute, Curare cuticulam. CCCLXXVIII.

Huic confinis eſt illa frequens apud poetas figura curare cuticulam,Nam qui uoluptati ſtudẽt magis q̃ famæ,unum hoc curant ut cutis ſumma niteat, eaq; gratia lautioribus epulis balneis ungentis ſomno cõuiuiis aliiſq; id genus deliciis utuntur,Horatius in ſermonibus.Ire domum atq; pelliculam curare iube,Idem in epiſtolis.Me pinguem & nitidum & bene curata cute uiſes,Cum ridere uoles Epicuri de grege porcum,Perſius,Et aſſiduo curata cuticula ſole.

Nodum in ſcyrpo quæris. CCCLXXIX.

Nodum in ſcyrpo quæris,In anxium dicebatur nimiſq; diligentem aut meticuloſum,qui illic ſcrupulum moueret,ubi nihil eſſet dubitandum,Hoc adagiũ refertur apud Plautum in Menechmis,& uerbis totidem apud Terentium in Andria,Donato iunci ſpecies eſt ſcyrpus leuis atq; enodis.Quanquam apud Gellium ſcyrpi dicuntur captiunculæ argutiæq;.

Delphinum ſyluis, appingit fluctibus aprum. CCCLXXX.

Horatius in arte poetica prouerbiali ſchemate dixit, Delphinum ſyluis,appingit fluctibus aprũ Indocti poetæ ſtulticiam taxans, qui multa non ſuo loco neq; tempeſtiuiter deſcribit, perinde quaſi pictor delphinum piſcem iuxta Callimachi dictum in nemoribus pingeret, rurſus aprum in undis,Confine illi Εν φακῇ σ' μύρον.In lenticula ungentum.

Cancer leporem capit. CCCLXXXI.

καρκίνος λαγῳὸν ἄιρει.Cancer leporem capit,De re neutiq; ueriſimili dictuq; abſurda,Veluti ſi quis dicat ab indoctiſſimo ſuperari doctum. Ne caprea contra leonem. CCCLXXXII.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς.Ne caprea aduerſus leonem.i. ne lõge inferior cum potẽtiore decertes Dorcas enim ſilueſtris eſt capreus,Refertur à Diogeniano,Suidas integrum refert ſenarium,Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἄθωμαι μάχης, Ne cum leone caprea pugnam ſumpſero, Homerus odyſſeæ θ. Ανδράσι δὲ πρωτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. Cum potiore uiro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere, CCCLXXXIII.

Pellem caninam rodere prouerbiali metaphora dixiſſe uidetur Martialis,pro eo quod eſt hominem maledicum & improbum conuiciis inſectari,Sic enim ſcribit in obtrectatorem quendã & oblatratorem.Non deerũt tamen hac in urbe forſan,Vnus uel duo trẽs ue quatuor ue Pellem rodere qui uelint caninam, Echino aſperior CCCLXXXIIII.

Εχίνου ϝαχύτερος.Echino aſperior,In hominem intractabilem & inſuauibus moribus dictũ, Metaphora ſumpta ab animante cuius duplex eſt genus,terreſtre ſpinis obſitum,& maritimum, pinnata undiq; teſtudine ac ſpinis obductũ, quibus ſe pedũ uice uoluit,autore Plinio, Martialis, Cortice depoſito mollis echinus erit. Echinus partum differt CCCLXXXV.

Εχῖνος ὠὸν τόκον ἀναβάλλει.Echinus partum diffet.De his dici ſuetum qui prorogarẽt quippiã ſuo malo.Veluti qui creditam pecuniam comperendinant,tamen aliquãdo reddẽdam,uel maiore cum fœnore.Aiunt echinum terreſtrem ſtimulata aluo remorari partum,deinde iam aſpe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

riore ac duriore facto fœtu mora temporis maiore cruciatu parere, Autor Suidas.

Prius duo Echini amicitiam ineant. CCCLXXXVII.

Πρὶν δὲ δύο ἐχῖνοι ἐς φιλίαν ἐλθεῖν ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου. Prius Echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra. De his qui moribus ac ſtudiis ſunt inter ſe diſcrepatiores, q̃ ut ſpes ſit aliquando neceſſitudinem inter eos coituram. Refertur à Suida.

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo. CCCLXXXVIII.

Prouerbii ſpeciem habet illud etiam Horatianum in arte poetica, Non miſſura cutem, niſi plena cruoris hirudo. Quadrabit in homines nimium ſedulos & quibuſuis in rebus immodicos, Cuiuſmodi nonnullos uideas, qui cum ſemel cœperint nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant, nec rationem ullam habent alieni faſtidii, ſed ſuo tantum animo negocii modum metiuntur, haud quaq̃ memores uetuſtiſſimi ſermonis admonẽtis, ut tum à luſu deſiſtamus, cum adhuc eſt iucundus, ne uoluptatem odii moleſtia conſecuta contaminet. Nemo neſcit hirudinem, ubi ſemel hæſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat.

Mea eſt pila. CCCLXXXIX.

Mea eſt pila. i. uici & uoti ſum compos, aut res mihi in manu eſt, apud Plautum in Truculẽto, Sumptum a notiſſimo pilæ ludo, cum multis inſequentibus, unus aliquis præſtantior occupat, Conſimili figura dixit in Caſſina. Sed ſi nunc uult hera facere officium ſuum, noſtra omnis lis eſt, id eſt uicimus. Traducta metaphora a iudiciis. Ab ouo uſq̃ ad mala. CCCXC.

Ab ouo uſq̃ ad mala. Prouerbiali figura dixit Horatius in ſermonibus ſatyra tertia, pro eo quod eſt ab initio cõuiuii uſq̃ ad finem, Si collibuiſſet inquit ab ouo uſq̃ ad mala citaret io Bache modo ſumma uoce, modo hac reſonat, quæ cordis quatuor una. Antiquitus enim cœnam ab ouis auſpicabãtur malis finiebant, Erit uenuſtius ſi longius trahatur, ab ouo uſq̃ ad mala, i. toto colloquio tota nauigatione aut toto opere.

Virtutem & ſapientiam uincunt teſtudines. CCCXCI.

Iulius Pollux libro nono de rerum uocabulis ſcribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuiſſe, Τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικᾶν χελῶναι. Et uirtus teſtudinibus & ſapientia cedit, Eſt autem uelut ænigma innuens pecuniam longe plus poſſe q̃ aut uirtutem aut ſapiẽtiam, Antiquitus enim Peloponneſiorum nomiſma χελώνη. i. teſtudo dicebatur, propter inſcalptam in eo teſtudinis figuram. Teſtem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula cui titulus captiui ὀβολὸν dixerit καλλιχέλωνον. i. obolum pulchræ teſtudinis, Conſimili forma dictum eſt & illud. Multas noctuas ſub tegulis latitare, & bos in lingua, quæ ſuis retulimus locis.

Sacra hæc non aliter conſtant. CCCXCII.

Sacra hæc nón aliter conſtant, Hoc adagio licebit uti ſi quãdo fatebimur culpam, ſed quæ rei loco ue conueniat, Veluti ſi quis in balneis agat impudentius, Aut ruſticius in naui, Aut in conuiuiis ebriorum intemperantius, Auſonius. Nuptialis Centonis excuſans licentiam, Etenim fabula eſt inquit de nuptiis & uelit nolit ſacra hæc aliter non conſtant, Sumptum à ſacris quæ certis quibuſdam cerimoniis peraguntur, de quibus ſi quid demutes piaculum admiſſum putetur.

Sequitur uer hyemem. CCCXCIII.

Sequitur uer hyemem, Hoc adagio rerum uices ſignificamus neceſſario ſibi ſuccedẽtium, Vt ſi quis ſuadens in rebus afflictis animum fulciendum ſpe meliorum, dicat, Sequetur uer hyemẽ, Auſonius in præfatione monoſyllabarum ut in uetere uerbo eſt, Sequitur uer hyemem, Iam ſimilium nugarum ſubtexo nequitiam. Venereum iuſiurandum. CCCXCIIII.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμπαίνιμος. Venereum iuſiurandũ non puniẽ, Senſus eſt, Amantiũ iuſiurãdum irritum eſſe, neq̃ ad deos quicq̃ pertinere tanq̃ iocoſum. Et autore Naſone, Iuppiter in cœlo periuria ridet amantũ, Et Horatius. Ridet hoc inquam Venus ipſa, rident ſimplices nymphæ. Citatur hoc adagium à Platone in conuiuio. Deflecti poteſt ad quoduis promiſſum cuius fides præſtanda non uideatur. Tanq̃ meum nomen, tanq̃ digitos. CCCXCV.

Prouerbiales hyperbolæ ſunt tanq̃ meũ nomẽ & tanq̃ meos digitos teneo, ſi quãdo prõptam certámq̃ memoriam ſignificare uolumus, Martialis. Totis diebus Afer hæc mihi narras, Et teneo melius iſta q̃ meum nomen, Iuuenalis. Tanquam ungues digitoſq̃ ſuos, Nihil magis meminimus q̃ proprii nominis, Vnde & uita defunctos olim ſuo nomine inclamabant, Et proprii nominis oblitum dicimus prodigioſæ obliuiſcentiæ hominem, Antiquitus in digitis computus peragebatur, Quin hodieq̃ numerandi imperitum & obliuioſum per iocum rogare ſolẽt, quot in manibus habeat digitos, Plutarchus in cõmentario cui titulum fecit quo pacto quis intellige

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

re possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, iisq; in metu tanq̃ remedio futuris uti, Ipsius uerba subscribam. Οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων χρῶντι πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisq; contra pauores utuntur, tanquam ad depellẽda mala remedium habeant paulatim singulos recensentes. Quæ uero sint digitorum apud græcos uocabula, Gellius in noctibus atticis indicauit.

Bonorum glomi CCCXCVI.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Bonorum glomi, de opibus extructis & affatim accumulatis. Sumpta metaphora à glomere textorio cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio cui filorum maxima uis est obuoluta, quod idem πηνίον uocant, Videtur autem allusum ad uocem in Agathide & Agathis, perinde ut Thucydides in Euripidis epigrammate Athenas, τῆς ἐλλάδας ἐλλάδα uocat id est græciæ græciam, Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων. Item κακὰ κακῶν dicunt græci, Quã quidem figuram latini non agnoscunt.

Rem acu tetigisti CCCXCVII.

Est apud Plautum alicubi, Rem acu tetigisti, pro eo quod est Rem ipsam diuinasti nihil aberrans. Metaphora sumpta uideri potest à lusu quopiam, in quo diuinator id quod alius notasset summa acu tangebat, aut lineam aut calculum aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas ipsissimum punctum attingere, Nam minutissima puncta denotantur acu.

Purgatis auribus. CCCXCVIII.

Purgatis auribus, pro attẽtis & uacuis prouerbium resipit, Plautus. Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus, Horatius in epistolis. Est mihi purgatam crebro qui personat aurem. Persi⁹ quinta satyra. Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto. Nam sordes in auribus collectæ auditum hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo. CCCXCVIIII.

Αγνότερος πηδαλίου. Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re uehementer inculpata, aut moribus undequaq; integris & incontaminatis, Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, ut nihil sordium possit hærere, Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam. CCCXCX.

Quoties fit ut à re proposita ad aliud quippiam lõge diuersum digredimur, De calcaria in carbonariam decurrere dicimur, Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena, Respondebo igitur postremo primum, Qui nescio quo pacto mihi uidetur prætorius candidatus in consularem quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies. CCCC.

Δατύλου ἡμέρα. Datyli dies. Vbi res fœliciter successerũt, Sumptum à Datylo quodã qui apud Athenienses summos est honores consecutus.

Monstrum alere. CCCCI.

Monstrũ alit̃, ubi quid occulti uitii latere significamus, haud scio an inde sumpta metaphora quod monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatus gener rursum ad affinitatem repeteretur, suspicãs aliquid esse uitii in puella quod celaretur, Repudiatus inquit repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor Aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest itur ad me.

Non curat numerum lupus. CCCCII.

Prouerbium sapit Virgilianum illud in bucolicis. Quãtum curat aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas, Recte dicetur in hominem impudenter furacem, Extat hodieq; uulgo iactatum adagium lupus non ueretur etiam numeratas oues deuorare, Porro sures paulo timidiores consueuerunt a rebus numeratis abstinere manum metu uidelicet ne hoc indicio deprehendãt̃, Huic affinis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi neq; clausum neq; obsignatum.

Ipsis placet. CCCCIII.

Αὐτοῖς ἀρέσκει. Ipsis placet, ubi rem parum nobis probari, aut causam nihil ad nos pertinere significamus, Terentius in Andria, mihi non fit uerisimile, Atqui ipsis commentum placet. Nõ admodum abludit ab illo, suum cuiq; pulchrum, Suis quisq; consiliis, suæq; sententiæ blãditur, Huc pertinet illud apud Homerum frequens. ἤν δανε θυμῷ, Item illud apud comicos, sic lubitũ est animo meo, Et apud Virgilium, Diis aliter uisum. Plato libro de legibus tertio retulit hoc prouerbium.

Dulce inexperto bellum. CCCCIIII.

Γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος. Dulce inexperto bellum, Admonet eos libẽter pericula suscipere, qui rerum sunt imperiti, Aristoteles in rhetoricis hanc adfert causam, ꝙ iuuenta sit audacior, Senecta timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, His multorum experientia ma

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lorum metum adfert. Contingit & malis uenatio. CCCCV.

Δέδοται καὶ κακοῖς ἄγρα. Contingit & ignauis in uenatu præda, ubi quid fœliciter obtigit immerenti, quodq; fortunæ magis q̃ illius induſtriæ ſit acceptum ferendum, Allegoria ſumpta à uenatu in quo uel præcipue dominatur fortuna, Virtus minimum adfert momenti.

Ire per extentum funem. CCCCVI.

Prouerbiali figura dixit Horatius, ire per extẽtum funem, pro eo quod eſt rem factu perq̃ difficilem præſtare, neq; uel tantillum aberrare, Sumptum à funãbulis ut Acroni placet qui non ſine ſumma arte, ſummoq; uſu per funem protenſum ingrediuntur. Quæ res (ſicuti cõicere licet) priſcis ingenti miraculo fuit, Hodie nihil uulgatius, Horatii carmen hoc eſt, Ille per extentum funẽ mihi poſſe uidetur Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Annus eſt CCCCVII.

Arbitror nemini dubium fore quin illa quoq; inter prouerbiales hyperbolas referri debeant Annus eſt, ſeculum eſt atq; id genus alia. Terentius in ſeipſum excruciante, Et noſti mores mulierum, dum comuntur dum moliuntur annus eſt, Idem alibi, iandudum ætatem, pro admodum dudum, Et ſeculum eſt quod nihil abs te redditur literarum, Proinde tempus prælongum huiuſmodi figuris ſignificabimus. Dies adimit ægritudinem. CCCCVIII.

Menedemus in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ Terentiana, nominatim adagii uice refert, Aut ego inquiens profecto ex ingenio egregie ad miſeriã natus ſum, aut illud falſum eſt quod uulgo audio dici, diem adimere ægritudinẽ hominibus, Eodem ſpectaſſe uidẽ Sophocles in Aiace flagellifero Χρόνος γὰρ ἐνμαρὴς θεὸς, Tempus enim facilis deus, uidelicet & omnia leniat molliatq;. Ouidius. Quod male fers aſſueſce feres, bene multa uetuſtas lenit, Euripides in alceſtide, χρόνος μαλάξει σὲ Tempus dolorem leniet, Lucernam adhibes in meridie. CCCCIX.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτῃς. Lucernam adhibes in meridie, id eſt facis nõ ſuo tempore, Aut explicas quæ per ſe ſunt clariſſima, Quorſum enim lucernis opus clariſſima lucẽt Natum uideri poteſt à ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna rogatuſq; quid nam ſibi uellet reſpõdit ἄνθρωπον ζητῶ, hominem quæro, quemadmodum teſtatur Diogenes Laertius.

Soli lumen inferre. CCCCX.

Quintilianus inſtitutionum oratoriarum libro quinto titulo de uſu argumentum ſimillima huic figuræ dixit, eum ſoli lumen inferre, qui rem per ſe euidentiſſimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo quod alio retulimus loco, ἡλίῳ δ' φῶς δανείζειν, ſoli mutuare lumen, Zoili. CCCCXI.

Zoili audax quidem ſed parum fœlix mordacitas prouerbio locum fecit, ut uulgo zoili uocẽtur alienarum laudum obtrectatores & alienorum laborum reprehenſores, Martialis, Pendentem uolo Zoilum uidere, Hic Zoilus ſophiſta quiſpiam fuit hoc facinore potiſſimum nobilitatus, quod Homerum omnium poetarum principem, auſus eſt libris aliquot in eum ſcriptis inceſſere, unde & ὁμηρομάστιξ cognomẽ meruit, quod ipſum etiam abiit in prouerbium, ſic enim appellari cœpti nobilium autorũ caſtigatores, uel Plinio teſte in præfatione hiſtoriæ naturalis, Et Virgiliomaſtiges quorum de numero fuit Pero, Zoilus igitur commẽtarios in Homerum compoſitos Ptolemæo tyranno ægyptiorum obtulit, ingens uidelicet premium à rege ſperans, Verum cum nihil mitteretur penuria coactus miſit qui peterent, Ibi Ptolemæus ait ſe mirari cum Homerus tot annos defunctus, tot hominum millia paſceret, Zoilum egere Homero doctiorẽ, Deniq; per occaſionem ſupplicio affectus eſt, quanq̃ de mortis genere diuerſa tradunt autores.

Bona cillicon. CCCCXII.

Ἀγαθὰ κιλλικῶν. Bona cillicon, ſubaudiendum facit aut habet, Conuenit ubi quis malefactis ac fœdis artibus ſibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidam natione Mileſius, qui prodita Prienenſibus Mileto patria ampliter quidem ſed fœde ditatus eſt, Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam eſſet facturus, reſpondit πάντ' ἀγαθὰ. Omnia bona, unde proueruium effertur etiam ad hunc modũ, πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔφη κιλλικῶν. Omnia bona uelut inquit Cillicon, Autores Suidas & Zenodotus, Alludit huc & Ariſtophanes, Εν ἐρήνῃ δόλον πονηρὸν ἀλλ' ὅπως καὶ κιλλικῶν. Mali nihil uerũ quod inquit Cillicõ. Plũbeo iugulare gladio. CCCCXIII.

Plumbeo iugulare gladio, eſt futili leuiq; argumento conuincere quẽpiam, M. Tullius ad Atticum, Cum illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret, Idem in libris de finibus frigidũ argumentum plumbeum appellat pugionem. Leonem radere. CCCCXIIII.

Λέοντα ξυρεῖν. Leonem radere dicuntur qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt, magno

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

magno ſuo periculo uſurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro de Rep. primo, negans ſe uſq; adeo dementem eſſe ut leonem auſit tondere, & Thraſymacho homini præferoci illudere, Nam agni citra periculum tondétur, uellunt'q;, leo nullo modo tractari uult, Ad hoc adagium alluſiſſe uidetur Martialis epigrãmatum libro decimo cum ait, Quare ſi pudor eſt Ligella noli barbam uellere mortuo leoni, Vertit enim poeta in iocum, quaſi tutum eſſet & ignauum leonem iam non ſentiente uellere, Per leonem aũt innuit pudenda muliebria, iam emortua ſenio, Id Ariſtides in panathenaicis ad Periclem à Platone taxatũ refert. Ως θ' ὅρα μὴ λέοντα ξυρῆμ ἐπιχειρῶμεν, οὐ θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ κωμωδεῖν δεινὸν καὶ ταῦτα δειλίας. Itaq; uide ne leonem radere conemur, non Thraſymachum calumniari uolentes, ſed Periclem taxare præſertim de timiditate. Ne mihi Suffenus eſſem. CCCCXV.

Ne mihi Suffenus eſſem, ne mihi ipſi blandirer ac ſtulte me ipſum admirarer, Suffenus erat poeta lõge ineptiſſimus in aliorum uitia dicax, ad ſua cæcus, Itaq; prouerbium receptum ut qui ſibi inaniter placerẽt Suffeni dicerent', Catullus in epigrammate, Idem infaceto eſt infacecior re, Simul poemata attigit, neq; idem unq̃ Aeque eſt beatus, ac poema cum ſcribit Tam gaudet in ſe tamq; ſe ipſe miratur, Ibidem. Quem non in aliqua re uidere Suffenum Poſſis. Suffeni ſimilimum Meuium facit Horatius, ſuis ignoſcentem uitiis, aliena mordaciſſime inſectantem, Ego met mi ignoſco Meuius inquit, Siculus omphacizat. CCCCXVI.

Σικελὸς ὀμφακίζει. Siculus omphaciſſat, Omphaca græci dicunt uuã acerbã & immaturã, ἀπὸ τοῦ ὡμοὺς φαγεῖν. Vnde dicebatur in eos qui quantumlibet uilia tollerẽt furto, Ductum à furacitate Siculorum, Non perperam dicetur & in illos qui ob immodicam & præproperam auiditatẽ quo puſillum lucelli faciant ſibi, damnum ingens aliis inferunt, Sunt qui credãt quadrare poſſe in eos qui belliſſima quæq; ſibi decerpunt, Vt Syrus ille Terentianus, Zenodotus ait ex Epicharmo ſumptum, Refertur & à Suida. Secundo æſtu. CCCCXVII.

Κατὰ ῥοῦν προχορεῖν. Secundo æſtu procedere, Prouerbialis & frequeus apud autores metaphora. Sumpta a nautis quibus facilior curſus cum, flumen aut etiam maris æſtus ſecũdus eſt, Lucianus in Ioue tragœdo, Ταυτὶ μὲν ἤδη κατὰ ῥοῦν προχωρεῖ τῷ Δάμιδι. Hæc iam Damidi ſecundo æſtu ſuccedunt, Idem alibi, Τὰ δ' ἄλλα κατὰ ῥοῦν φέρεται. Reliqua ſecundo ferunt' æſtu, Quanq̃ hic paulo diuerſius eſt uſus. Momus enim deos incuſat quod negligant res mortalium, ſinentes eas ueluti prono flumine quolibet ferri. Proinde κατὰ ῥοῦν φορεῖσθαι dixit temere ferre, nullo moderante, Aeſchylus in Perſis, Οταν δ' ὁ Δάμιος οὖρος πεπιθέναι Τὸν αὐτὸν ἀεὶ Δάμιον' οὐκ εἶναι τύχης. Fortuna ubi fuerit ſecunda credere, Fore item ſecundam ſemper atq; eodem modo.

Secundis uentis. CCCCXVIII.

Ἐξ οὐρίου φέρεσθαι. Secundo ferri uento. Refertur à Suida, Secundis uentis nauigare dicitur, cui res ex ſententa ſuccedunt, Græci uenuſtius ἐξ οὐρίας tanq̃ a puppi, Libanius ſophiſta in declamatione quadã, Οὕτω τινὰ μικρὸν ἐξέσειν, ἐξ οὐρίας φιλεῖ τὰ πράγματα φέρεσθαι. Qui ſic animo ſunt affecti his ſolent res ex ſententia ſuccedere, M. Tullius in epiſtolis. Quid ſi etiam cæſarem cuius nunc uenti ualde ſecundi ſunt reddo meliorem? Plautus. Pulchre hæc confertur ratis ſentiens rem cõmode procedere. Apud eundem. Tranio qui hero triennium abſente genialiter interim ac ſane muſice uixerat una cum filio, tandem hero reuerſo cum præter crucem nihil ſperaret, Nunc inquit uentus nauim deſerit, Horatius in ſermonibus. Non agimur tumidis uelis aquilone ſecũdo, Non tamen aduerſis ætatem ducimus auſtris. Quin hoc ipſum naufragium, pro infortunio prouerbii uim habet ſicut & incendium, Quandoquidem autem plæraq; Homeri prouerbiorum uice ſunt uſurpata, quid uetat & illud inter adagia referri? quod eſt apud eum poetam perq̃ frequẽs Φέρων ἄνεμός τε καὶ ὗδωρ, Ferens & uentus & æſtus, quoties res ex omni parte fœliciter procedit, Idem illud crebrum apud euudem, τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν. Aſt illam uentuſq; gubernatorq; regebat, Cum ad fortunæ fauorem accedit etiam induſtria.

Parni ſcaphula CCCCXIX.

Τὸ παρνὸ σκαφίδιον. Parni ſcaphula. Conuenit in eos qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum a Parno quopiam, qui ob nauiculã ereptam populo moleſtiſſimus fuiſſe legitur, Autor Diogenianus. Ne puero gladium CCCCXX.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Ne puero gladium, ſubaudiendum commiſeris. Allegoria prouerbialis admonens non eſſe mandandam poteſtatem uel adoleſcentibus, uel imperitis ac ſtultis, qua tum in ſuam, tum aliorum perniciẽ ſint abuſuri. Ne iuueni commiſeris adminiſtrationẽ pecuniæ, Ne puero gladium. Ne ſtulto concionandi apud populum partes delegaris, Ne puero

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

gladium,Ne magiſtratum mandaris ſtultis,Ne puero gladiũ,Plutarchus in libro cui titulus Ὅτι χὴ γωῶικας κακὰς παιδεύτέον,citante Stobæo,nam is liber nondum emerſit in lucem,Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἢ παροιμία φησὶν. Ἐγω δὲ φαίην ἂν μὴ παιδὶ πλοῦτον,μηδὲ ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν.Ne puero gladium ait prouerbium.Ego uero dixerim,Ne puero diuitias, nẽ ue uiro imperitiam,ſignificat pecuniam peſtiferam adoleſcentibus,uiro inſcitiam. Lindii ſacrum. CCCCXXI.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν. Lindii ſacrum,ſubaudi faciunt,Dicebatur in eos qui inauſpicato rem diuinam faciebant.Sumptum ab hiſtoria cuius meminit etiam Lactãtius in inſtitutionibus chriſtianæ religionis libro primo.Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per uim eripuit, & mactatis illis conuiuium ſibi parauit, Senex autem Herculi comedenti cum multa in eum maledicta congereret,uoluptati pariter & riſui fuit,ita ut Herculem dixiſſe ferant, nullum unq̃ conuiuium ſibi iucundius accidiſſe.Sed haud ab re fuerit ipſa Lactantii uerba ſubſcribere, Apud Lindum inquit quod eſt oppidum Rhodi Herculis ſacra ſunt, quorum à cæteris longe diuerſus eſt ritus, ſiquidem non δύφημία,ut græci uocant,ſed maledictis & execratione celebrantur, Eaq̃ pro uiolatis habent,ſiquando inter ſolenneis ritus,uel imprudenti alicui exciderit bonum uerbum,Cuius rei hæc ratio redditur ſi tamen ulla eſſe in rebus uaniſſimis poteſt, Hercules cum eo delatus eſſet,famemq̃ pateretur,aratorem quendam aſpexit operantem,ab eoq̃ petere cepit, ut ſibi unum bouem uenderet.Enimuero ille negauit fieri poſſe,quia ſpes ſua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules ſolita uiolentia uſus, quia unum accipere non potuit, utrunq̃ ſuſtulit,At ille infœlix cum boues ſuos mactari uideret,iniuriam ſuam maledictis ultus eſt,quod homini eleganti & urbano gratiſſimum fuit,Nam dum comitibus ſuis epulas apparat, dumq̃ alienos boues deuorat,illum ſibi amariſſime conuiciantem cum riſu & cachinnis audiebat, Sed poſtq̃ Herculi diuinos honores ob admirationem uirtutis deferri placuit à ciuib⁹,ei ara poſita eſt,quam de facto βούζυγον,id eſt bouis iugum nominauit,ad quam duo iuncti boues immolarentur,ſicut illi quos abſtulerat aratori eumq̃ ipſum ſibi cõſtituit ſacerdotem,ac præcepit iiſdem maledictis ſemper in celebrandis ſacrificiis uteretur,Quod negaret ſe unq̃ epulatũ iucundius.Hucuſq̃ Lactantiana reddidimus uerba, Zenodotus addit hũc apud Lindios inoleuiſſe morem,iubente etiam oraculo ut inter peragenda ſacra conuicia quædam iactarẽtur,Meminit huius & Gregorius Naziãzenus in orationibus ſtelieuticis.Adagium ad multos uſus accommodari poteſt,uel ad rixoſum conuiuium,uel ad rem quampiam malis ominibus inſtitutam

Megarenſium lachrymæ CCCCXXII.

Μεγαρέων δάκρυα,Megarenſium lachrymæ,dicebantur uel fictæ nec ex uero dolore profectæ, uel ui adactæ,Diogenianus ad huiuſmodi refert hiſtoriam.Bacchius quidam Corinthius Clytii Megarenſium regis filiam uxorem duxerat,Ea defuncta Clytius complureis uirgines & adoleſcentes Corinthum miſit,qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lachrymis utiq̃ fictis, ut qui conducti plorant in funere dicunt et faciunt prope plura dolentibus ex animo, Contra Iuuenalis,Ploratur lachrymis amiſſa pecunia ueris,Suidas aliam adfert cauſam,Apud Megarenſes enim permultam allii copiam eſſe,Huius ui multis exprimi lachrymas uel inuitis.

Ventus neq̃ manere ſinit neq̃ nauigare CCCCXXIII.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ οὔτε πλεῖν. Ventus neq̃ manere ſinit neq̃ nauigare.Philoctetes apud Aeſchylum, Ἐνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος οὔτε πλεῖν ἐᾷ. Vbi nec manere nec ire uentus annuit,Similimũ eſt illi lupum auribus teneo,Vſus erit ubi quis in eas rerum anguſtias inciderit, ut nec relinquere negocium ſit integrum,nec abſoluendi ſit facultas,Mutuo ſumpta metaphora à ſeuiſſima uentorum tempeſtate,cum nautis & periculoſiſſima eſt nauigatio,neq̃ tutum tamen ancoram iacere,Refertur a Diogeniano. Vulpes non iterum capitur laqueo, CCCCXXIIII.

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἁλώπηξ πάγαις,At non iterum uulpes laqueis,ſubaudiendum capitur,Qui ſapit οὐ δὶς πρὸς ἓν ἑαυτὸν πρόσκρουσμα λίθου. Stupidi eſt hominis in malum guſtatum iterum incidere.In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, Ἀλώπηξ ναφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. Vulpes quæ ſemel effugerit laqueos non capitur iterum.

Abydena illatio CCCCXXV.

Ἀβυδήνου ἐπιφόρημα. Abydena illatio, Dici ſolitum ubi quis obſtrepit aut conuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus,& tumultu moleſtiam adfert,Zenodotus ait extare prouerbiũ apud Eudoxum in fabula cui titulus ſuppoſiticius, Atq̃ hinc eſſe natum, q̃ olim Abydenis mos fuerit,ſi quem ciuẽ aut hoſpitem acciperentconuiuio,præterea in ſacris ac ſolennibus epulis,ut poſt ungentum & coronas infantes à nutricibus inducerentur, circumferrenturq̃ ſuauiandi, Vagientibus

gientibus autem & clamantibus pueris garrientibus item & obſtrepentibus nutriculis conuiuiũ tumultuoſum & iniucundum reddebatur,Ergo cum amicis aliquot ſuauiter colloquentibus in terueniet rabula quiſpiam & immodice loquax,qui cõfabulationem ſua loquacitate ſit inamœnam redditurus,recte dicemus Ἀβυσσηνὸν ἐπιφόρημα.Tametſi in quibuſdam codicibus ἐπιφώνημα legi.i.acclamatio. Mendici pera non impletur. CCCCXXVI.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. Mendici pera nõ impletur,Zenodotus ait ex Callimacho ſumptum,ſenſus per ſe liquet,nempe inexplebilem eſſe mẽdicitatem,Nam quo plura dederis his qui animo ſunt mendico hoc plura petunt,Deflecti poteſt uel ad improbos qui ſemper aliquid flagitant ab amicis, uel in diuites quibus nihil eſt ſatis,Aptiſſime congruet in illos qui libidini,cupiditati,ambitioni,reliquiſq; id genus affectibus addicti ſunt,Nam iis illud euenit ut quo intemperantius explent ſeſe,hoc magis magiſq; ſitiant eſuriantq;,Id quod innuit etiam euangelica parabola de filio prodigo,cui ne ſiliquis quidem contigit explere famem.

Laconicas lunas. CCCCXXVII.

Λακωνικὰς σελήνας.Laconicas lunas,ſubaudiendum cauſaris,aut eiuſmodi quippiam,de promiſſis aut pactis incertis atq; infirmis dicebaẽ.Aiunt enim Lacones ſiquando pactum auxilium poſcerenẽ lunas cauſabanẽ,atq; hoc p̃textu ſuffugiebãt,Lacones in negociis auſpicandis lunæ rationes ſupſticioſius obſeruabãt. Lucerna pinguior & lecytho pinguior. CCCCXXVIII.

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος ληκυθίου,Pinguior lucerna,pinguior lecytho.Videtur ironia prouerbialis in eos qui cum ſint edaces nihilo tamen inde fiunt habitiores, quemadmodum lucerna plurimum abſumit olei,neq; tamen fit ſaginacior, Fortaſſis non abſurde deflectetur in homines craſſo iudicio aut luxui deditos,aut uoluptarios,Refertur à Diogeniano.

Ad menſuram aquam bibunt,citra menſuram offam comedentes. CCCCXXIX.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρίῃ δὲ μάζαν ἔδοντες. Ad menſuram bibentes aquam,citra menſuram offam edentes.Zenodotus ſcribit hunt uerſiculum oraculo proditum in ſybaritas,in uulgi ſermõnem abiiſſe,qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis ſubuerſi ſunt,quemadmodum alibi retulimus.Vnde poterit accommodari uel in eos qui ex ſummis deliciis opibuſq; redigũtur ad extremam inopiam,uel in eos qui præpoſtere ſunt ſordidi,parciſſimi in rebus minutiſſimis,in magnis negligentes,cuiuſmodi plæroſq; uideas mortales, Eſt autem uerſus heroicus qui tamẽ in omnibus quos adhuc uiderim codicibus deprauate legitur, Reſtituetur autem hoc pacto,μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες ἀμέτρωσ μάζαν ἔδοντεσ.

In toga ſaltantis perſonam inducere. CCCCXXX.

Saltantis perſonam in toga inducere,Eſt quippiam facere neutiquam decorum, ueluti ſi ſenex aut theologus ineptiat,Aut ſi quis ſeriis miſceat ludicra.Martialis in præfatione ſecundi libri,Noli ergo ſi tibi uidetur rem facere ridiculam,& in toga ſaltantis inducere perſonam,

Inexploratus homo. CCCCXXXI.

Ἀβασάνιστος ἄνθρωπος. Inexploratus homo,id eſt ἀνεξέταστος ἀγύμναστος ἀδοκίμαστος. Suidas Aelianum citat autorem,Subeſt autem metaphora in ἀβασάνιστοσ, βάσανος enim eos eſt qua ſolet aurum explorari,latini uocant indicem,Extat Chilonis dictum id aurum eſſe homini quod index lapis eſt auro, hoc eſt non aliter ingenium hominis auro ſpectari q̃ indice ſpectatur aurũ.

Abronis uita CCCCXXXII.

Ἀβρωνος βίος. Abronis uita,De molliter ac delicioſe uiuentibus,Sumptum à moribus Abronis cuiuſpiam notæ luxuriæ,quemadmodum apud nos Apicius & Aeſopus luxu nobilitati ſunt, Græci quicquid delicatũ ac molle ἁβρὸν & πάναβρον appellant, unde ἀβροδίαιτος, lauti uictus & opipare uictitãs,Referẽ à Zenodoto. Ineſt & formicæ & ſerpho bilis. CCCCXXXIII.

Ενεστ καὶ μύρμηκι καὶ σέρφῳ χολή.Formicæ ineſt ſua bilis & ſerpho ſua,Admonet adagium nõ eſſe contemnendum inimicum quempiam,nec ullum temere laceſſendum, quãdoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillum quod irritatum non excandeſcat ira. Quadrabit & in homunculos nullis præditos uiribus,tamen uindictam molientes,ira (ut ſolet) animos ſuppeditãte,Serphus minutulum animal non diſſimile formicæ,Braſidas,autore Plutarcho,cum manum in caricas temere miſiſſet,& à mure inibi forte fortuna latente morderetur,pape inquit ut nullum eſt animal tam puſillum neq; tam inualidum quod laceſſitum non cupiat ulciſci ſeſe.

Manu fingere CCCCXXXIIII.

Manu fingere eſt arte curaq; formare,Metaphora ſumpta ab his qui cæra ſiue argilla fingunt imagines,Lucius Anneus Seneca in epiſtolis, Quædam ingenia facilia & expedita,quædam ma

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nu ut aiunt faciẽda ſunt,Iuuenalis item in ſatyra ſeptima.Exigite ut mores pueri ceu pollice ducat,Vt ſi quis cæra uultum facit. Tibullus libro primo,Et manibus canes fingere uelle comas. Loquitur de tingente capillos arte. Locrenſe pactum. CCCCXXXV.

Λοκρῶν σύνθημα.Locrenſium pactum.De fœdifragis dictum,cuiuſmodi quondam habiti Locrenſes, ꝙ fœdere prodito,quod cum Peloponneſiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint,uel(ut quibuſdã placet)quod Siculos eluſerint nõ præſtita fide,Hæc ferme Zenodotus. Refertur iiſdem ferme uerbis ab Euſtathio in Bœotiam Homeri.

Caſſioticus nodus. CCCCXXXVI.

Καστιώτικον ἄμμα.Caſſioticus nodus.De moribus uafris ac uerſutis dici cõſueuit,Caſſion mõs eſt & eiuſdem nominis ciuitas in ægypto uicina Peluſio,Huic quaſi genuinũ ac gentilicium eſt, miros quoſdam nodos nectere.Huic affine quod alio diximus loco, Ἡράκλειον ἄμμα, Herculeus nodus,quo arctiſſimam atq; indiſſolubilem amicitiam ſignificamus.In Caduceo Mercuriali duo ſunt ſerpẽtes maſculus & fœmina.qui medio corporum complexu nodum efficiunt Herculanũ. Ab eo ſupernæ partes ſic ad oſculum coeunt,ut flexu circulum efficiant, infernæ ſimili flexu ad caducei capulũ reuocant,qua parte caudæ item coeunt utriuſq;,Hanc imaginẽ caducei adhuc uidere eſt in nomiſmatibus antiquis,Hunc nodũ Mercurio conſecrarũt ægyptii,innuentes fœdera non oportere unq; diſſolui, uerum plurimum ualere debere,unde & Herculano cognomen additum. Quanq; Galli & haud ſcio an etiam ægyptii non alium putant Herculem q; Mercurium, Refertur apud Diogenianum ac Suidam adagium de caſſiotico nodo.

Bonus cantor bonus cupediarius. CCCCXXXVII.

Ἀγαθὸς ψάλτης ἀγαθὸς ζωμιστοιός, Bonus cantor bonus cupediarius,in uituperium muſicæ artis dictum,quaſi eiuſdem ſit hominis aures delectare cantu & palatum cupediis, Archidamus Xeuſippi filius cum quidam ſibi commendaretur hoc nomine ꝙ bonus eſſet cantor,at hic inquit apud nos bonus cupediarius.

Ad amuſſim applica lapidem,non ad lapidem amuſſim. CCCCXXXVIII.

Plutarchus in commẽtariolo cui titulus quo pacto quis intelligere poſſit profeciſſe, Trochaĩ cum hunc prouerbialem refert, πρὸς σάθμην τὸν λίθον τίθεσθαι μήτι πρὸς τὸν λίθον σάθμην. Lapis amuſſi eſt applicandus,non amuſſis ad petram.Admonet uitam ad leges eſſe corrigendam,non contra leges ad mores noſtros trahendas eſſe,ut id faciamus quod honeſtum ſit,non id rectum exiſtimemus quod facimus,De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere ſeſe. CCCCXXXIX.

Prouerbiali ſchemate dictum eſt à Perſio ſatyra prima,Examenq; improbum in illa Caſtiges trutina nec te quæſiueris extra,Id eſt tuis te facultatibus metiaris,non populari opinione,Reſpondet illi quod idem alibi dixit,Tecum habita,nam domi habemus quæ proprie noſtra ſunt nec aliunde petenda,Qui non eſt contentus recti conſcientia ſed famã ſpectat,is ἔξω βλέπειν.i.foras proſpicere dicitur,Plutarchus in commentario qui inſcribitur quemadmodum quis intelligere poſſit ſe profeciſſe. Δῆλός ὅτιν ἔξω βλέπων ἔτι καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. Palam eſt illum adhuc foras proſpicere,& opinione famaq; duci. Huc pertinet illud quoq; quod alibi retulimus, Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. Bos alienus ſæpe foras proſpectat, Nimirum domi multa deſyderans,Porro ſapiens omnia ſua bona ſecum portat,in ſe ipſo totus teres atq; rotundus.

Aliorum medicus ipſe hulceribus ſcates. CCCCXL.

Plutarchus in commentario cui titulus quo pacto quis ab inimico iuuari poſſit,hũc ſenarium ex tragœdia quapiã allegat,Ἄλλων ἰατὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων.Aliis medens,at ipſe uulneribus ſcatens.In eos torquendus qui errata caſtigant,inceſſuntq; aliena,intercutibus uitiis ipſi madentes, Illud uulgo tritiſſimum,Medice tibi ipſi medicus eſto.

Tragice loqui. CCCCXLI.

Τραγικῶτερον λαλεῖν.Tragice loqui eſt uerbis uti magnificentioribus,Eſt enim tragicorũ character ſublimis amatq; ampullas & ſeſquipedalia uerba.Menander apud Plutarchum in conſolatorio commentario ad Apollonium, Εἰ δ' ὡδὶ ἦν ὅσ' αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷς πρὸ ἡμῶν ἔπραξας ἦν ἄφαρτον κοινὸν ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. Quod ſi iiſdem legibus quibus & nos hauſiſti communẽ aerem,ut tibi tragice loquar,Vtitur & Plato libro de Rep.tertio.Eſt ſubinde apud Lucianum τραγῳδίζειν,pro eo quod magnificẽtius eloqui,& rem uerbis ampliorem reddere,Et φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & faſtuoſius dicere. Tragicum tueri. CCCCXLII.

Τραγῳδικὸν βλέπειν.Tragicum tueri non diſſimili figura dixit Ariſtophanes in Pluto, πενίαν id eſt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

id eſt paupertatẽ deſcribẽs, Βλέπει γέρι μανικόν. Tragicũ tuetur ac furiale quippiã Quadrabit uel in faſtuoſos uel in triſtes ac luctuoſos. Lingua iurauit. CCCCXLIII.

Illud è tragœdia ceſſit in prouerbium, Ἡ γλῶσ' ὤμοσεν, Lingua iurauit, Vbi quis non præſtat fidem promiſſi, aut ubi non ex animo pollicetur, Eſt apud Euripidem in Hippolyto coronato, Ἡ γλῶσ' ὤμο μοχ' ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος, Iurata lingua eſt animus iniuratus eſt. Hunc uerſiculum in ceſſiuerũt comicorũ cõuicia. Ariſtophanes in Bacchis. Ἡ φρὴν μὲν οὐκ ἐθέλησεν ὀμόσαι κακῶ ἱερῶμ γλῶτταν δ' ἐπορκίσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. Aut mentem quæ nolit perſacra iurare. Linguam aũt iuratam ſeorſum ab animo. Heri & nudius tertius CCCCXLIIII.

Χθὲς κ' πρώην. i heri & nudius tertius. Prouerbialis hyperbole tempus admodum nuper actũ ſignificans. Plutarchus in commentario de contentione ignis & aquæ. Ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς φασι καὶ πρώην. Νῦν δὲ προμηθέος, βίος πυρὸς, ὃν ἄνθρ ὕδατος ἦν, Atqui ignis uſus heri ac modo, quod aiunt ſub Prometheo ignis uita non citra aquam erat, Eſt ſubinde apud Lucianum nominatim in libello de mercede ſeruientibus.

Poſthac non pluet ea nocte qua ſus agreſtis pepererit. CCCCXLV.

Plutarchus in commentario de cauſis naturalibus uerſum hunc ſeu prouerbio iactatum citat Μηκ' ἔτι, νυκτὸς ὗειν ἧκεν τέκῃ ἀγροτέρα σῦς. Non iam nocte pluet, ſus qua enitetur agreſtis. Sues ci cures ſæpius pariunt ac diuerſis aliæ temporibus, feræ non niſi ſemel, idq; iiſdem ferme diebus ni mirum ineũte æſtate. Vnde negãt fore pluuiam poſtea q̃ ſus agreſtis pepererit, nimirum exactis iam menſibus pluuiis. Cum diis pugnare. CCCCXLVI.

Θεομαχεῖν, id eſt cum diis pugnare dicuntur, qui uel naturæ repugnãt, uel aduerſus fatalem ne ceſſitatem reluctantur, Sumptum a gigantum fabula. M. Tullius in dialogo de ſenectute, Quid enim aliud gigantũ more bellare cum diis, niſi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis, Κὰν θεὸ μαχήσω, σῶν λόγων πιθεὶς νῶϊν. Cedam deis parens tuis ſermonibus. Fertur & huiuſmodi ſenari us inter ſententias prouerbiales, Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχη. Pugnare cum diis, cunq; fortuna graue eſt. Celebratur & illud Homericũ, Οὐκ ἔστιν πρὸς δάμονα φωτὶ μάχεσθαι. Haud pugnare poteſt hominum cum numine quiſq̃, Id imitatus Pindarus, χρὴ δ' πρὸς θεὸν ἐκ εἰζειν. Nõ cõuenit cum deo contendere. Dorica muſa. CCCCXLVII.

Δωρικὴ μοῦσα. Dorica muſa. De munerum auidis, Ariſtophanes in equitibus iocatur in Cleonem q̃ nullam aliam muſicam diſcere potuerit q̃ doricam, uidelicet alludens ad notiſſimas harmoniarum ſpecies, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem uerbo perperã deprauato, Δωροδοκήσει pro δώσει. Οὗτος inquiẽs οὐ δύναται μαθεῖν ἢν μὴ δωροδοκήσει. Iſte diſcere haud poteſt præter q̃ δωροδοκήσει. Eſt autem græcis δωροδοκεῖσθαι muneribus corrumpi, ut in grati am alicuius dicas ſententiam, id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, Fabas edere, Nam anti quitus fabis ſuffragia ferebantur, itaq; συμβολικῶς fabas edebant, qui quæſtum ex ea re facerent, Sic enim interpretatur is quiſquis fuit qui collegit hiſtorias, quas Gregorius Naziãzenus attigit Heſiodus item principes corrupte iudicantes δωροβόρους appellat, id eſt doniuoros.

Ne ſupra pedem calceus. CCCCXLVIII.

Μὴ ὑπὲρ ὀν πόδα ὁ ὑπόδημα. Ne ultra pedem calceus, id eſt ne maiora uiribus ſuſcipias, Aut ne magnificentius te geras q̃ pro tua cõditioue. Lucianus in imaginibus, Μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω ὁ ὑπόδημα. Neq; maior pede ſit calceus. Rurſum in proxime ſequenti dialogo, Ταῦτά σοι ἐλάμβανε ἐδόξε καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. Hæc tibi uiſa ſunt immodica, & quam pro mẽſura pedis maiora, Rurſum in gallo, καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ πολλοῦ. Et haud quaquam iuxta pedis rationem.

Non è quouis ligno Mercurius fiat. CCCCXLIX.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἁρμῆς ἂν γένοιτο. Non è quouis ligno Mercurius fingi poſſet. i, nõ omnium ingenia ſunt accommodata diſciplinis. Quidam enim ut ait Fabius rus ablegandi ſunt, Sumpta eſt allegoria à fabris qui materiam deligunt unde numen exculpant, Et quanq̃ Priapus ille deus facilis & craſſus haud grauatur ficulnus eſſe, non tamen idem liceat in Mercurio deo tam ingenioſo, totq; prædito artibus, Tametſi mihi magis arridet ut ad magicum Mercurii ſimulacrum referatur, quem non ex quauis materia ſed certo ligno ſcalpebant, alioqui non futurum idoneũ ad magicæ artis uſum. Vnde id quoq; inter reliqua magici criminis argumenta obiectum fuerat Apuleio, quod Mercurii ſigillum ſcalpendum curaſſet ligno buxi, quemadmodum oſtendit ipſe apologia magiæ prima. Non ſum ex iſtis heroibus. CCCCL.

Οὐκ ἐμὶ τούτων τῶν ἡρώων. Non ſum de numero iſtorum heroum. i. non ſum ex eorum numero qui propenſiores ſunt ad lædendum q̃ bene merendum, A geniis ſumptum qui laceſſiti ſæpe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

perniciem adferunt perraro iuuant. Vnde qui se commodum non noxam allaturos esse pollicebantur hoc utebantur adagio, Zenodotus Menandrum citat ex Ephœbis.

Noui Simonem & Simon me. CCCCLI.

Οἶδα σίμωνα κἀμὲ σίμων ἐμέ. Noui Simonem & me Simon. De his dicebatur qui pares essent improbitate, & quorum uitia mutuo inter ipsos comperta cognitaq; essent. Zenodotus scribit duos fuisse ductores notæ utrunq; improbitatis, Simonem & Niconem, Niconem autem quod uitiis antecelleret alterius famam obscurasse, Vnde prouerbio Simonem unum nominant, Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua stygia Arnon ædificarint. Vocantur autem apud græcos Telchines mali genii, siue homines fascinatores & malefici, Strabo libro decimo meminit Telchinum, aitq; nouem fuisse qui è Rhodo Rheam sint comitati in Cretam.

Ne nimium callidum hoc sit modo CCCCLII.

Terentius in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo, Donatus prouerbium esse demonstrat, quãquam anceps est lectio, Potest enim utrunq; legi & calidum & callidum, ut prius illud ad festinatum consilium, alterum ad nimis astutum referatur, Siquidem utraq; parum fœliciter euenire solent, uel quæ nimium calent, id est quæ præcipitantius instituuntur, uel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et sicut autore apud T. Liuium Fabio Maximo, temeritas nõ solum stulta uerum etiam infœlix plærunq; est, ita uersutia nonnunq; in summum discrimen adducit, Qui callidum legunt respicere uidentur ad id quod paulo superius dixerat Cherea, Nunquam uidi melius consilium dari, Qui calidum legunt & mea quidem sententia rectius græcam figuram agnoscunt, Quoniam θέρμον illi tum sceleſtum tum præceps & audax facinus uocant, Sic eñ Penia in Pluto Aristophanica de senibus qui rẽ nouam moliũtur, ut Pluto cæco restituãt oculos, Ω θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. O facinus & calidum & prauum & nefarium, Interpres exponit, θέρμον παράδοξον, θαλερὸν θυμικόν. Inauditum audax & præceps ac temerarium, Item Sophocles in Antigone, Οἷς ἐν ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις, In frigidis tibi mens calet negociis, Obiurgatur Antigone q̃ nimium auide cuperet sepelire fratrem.

Ne gladium tollas mulier CCCCLIII.

Μὴ μάχαιραν ἄειρε θῆλυ, Ne gladium attollas mulier, Ne suscipias negocii molem cum nequeas auxiliari, Virorum enim est ἀμύνασθαι σοὶ πάρος, ut inquit Homerus, Potest & in hunc trahi sensum, ne spem ostendas quam præstare non possis, Ne mineris aut ne lacessas inimicum cum lacessitum non queas profligare, Brutus notat Ciceronem q̃ Antonium irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere, hoc est gladium tolleret mulier.

Nec sibi nec aliis utilis CCCCLIIII.

Qui prorsus inutiles sunt & fruges consumere nati, schemate prouerbiali nec sibi nec aliis utiles dicuntur, M. Tullius in libris officiorum, Quamobrem (ut ante dixi) contemnũtur hi qui nec sibi nec aliis prosunt ut dicitur, In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est, Sumptũ est ex nobili illo carmine Hesiodi ex opere quod inscribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, quod subinde citat Aristoteles, Οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ἧσιν ἀμείνων· ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται· ὃς δέ κε μήθ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. Omnia qui per se sapiat longe optimus ille est Multo ante expendens quæ nã sint optima factu, Is tamen & frugi est qui paret recta monenti At qui nec per se sapiat neq; mẽte reponat Ex aliis audita uir undiq; inutilis hic est, Horum carminum sententiam T. Liuius sane quam eleganter & commode reddidit, Sæpe ego audiui milites eum primum esse uirum qui ipse consulat quid in rem sit, Secundum eum qui bene monenti obediat Qui nec ipse consulere nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse, Hoc Hesiodi carmen Zenon teste Diogene sic inuertit, Κεῖνος μὲν πανάριστος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει· ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. Videlicet anteponens eum qui bene pareret ei, qui bene saperet, Huic enim intelligentiam duntaxat adesse, illi uero etiam usum & exercitium.

Neq; compluitur neq; sole aduritur. CCCCLV.

Οὔθ' ὕεται οὔτε ἁλίσκεται. Neq; compluitur neq; sole aduritur, De eo dici solitum qui procul ab omni incommoditate semotus uitam ageret, Cui contrarium illud, Sudauit & alsit, Et pulueris & solis & cœlestis aquæ patiens latus, Negociatores milites athletæ nautæ, atq; id genus homines soli ferendo & imbribus tolerandis assuescãt oportet, Qui domi molliter uiuit, ab iis malis abest, Quãobrem in hoiem delicatum, & ad labores ferẽdos inhabilem quadrabit, Aristophanes in ranis Bacchi molliciem notans, καὶ μήτε θερμὸν, μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσαι. Nec æstuosam nec nimis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nec nimis cedo frigidam, Refertur à Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis est. CCCCLVI.

Τῶν πιθήκων κάλλιστον δύσμορφόν ἐστι. Simiarum pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipso genere sunt uitiosa neq; prorsus conferẽda cum uel extremis eorum quæ sunt in honestorum ordine, ueluti si quis dicat Lenonem integerrimum esse periurum, aut honestissimum histrionem infamem. Aut optimum Meuii carmen malum esse, Citatur à Platone & ad Heraclitum autorem refertur. Quærens obsonium uestem perdidi. CCCCLVII.

Ζητῶν ὄψον ἱμάτιον ἀπώλεσα. Obsonium dum quæro uestem perdidi. Vbi res pessime cadit, Aut cum pusilla quædam captantes maiora perdimus, Refertur à Suida, & ab aliis, nec indicant unde sit natum. Quanq̃ obscurum non est ab euentu profectum esse, Alluſit ad hoc prouerbium Aristophanes, ἀλλ' ταῦτα δὴ καὶ ἱμάτιον ἀπώλεσας. Ob hæc tibi uestis quoq; periit insuper. Citius elephantum sub ala cæles CCCCLVIII.

Lucianus in indoctum. θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψαις ἢ ἕνα κίνναδον, Citius quinq; elephantos sub ala tegas q̃ unum cynædum, De his quæ dissimulari nullo pacto possunt quin notis aliquibus prodãt animi morbum, Est autem figura prouerbialis in hyperbole, cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio libro de oratore secundo. Flammam à sapiente facilius in ore ardente opprimi quam ut bona dicta teneat.

Fœlix Corinthus, at ego sim Teneates. CCCCLIX.

Εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης. Fortunata Corinthus, at ipse siem Teneates, Teneæ uicus quidam haud procul à Corintho nemorosus & amœnus, Porro Corinthiorum opulentia insignis fuit, Strabo scribit hũc uersum oraculo proditum fuisse, Vnde uidetur sicut alia plæraq; in uulgi sermonem abiisse, atq; adeo refertur in catalogo græcanicorum adagiorum, Tempestiuum fuerit hoc uti, quoties in contentione duorum non inficiabimur alterum per se præstãtius, uerum alterum magis arridere placereq; animo nostro, Veluti si quis dicat equidem fateor iuris scientiam & ad rem & ad famam comparandam magis idoneam q̃ sit poetica, uerum εὐδαίμων γε κόρινθος ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης. Asinus in paleas. CCCCLX.

Ονος εἰς ἄχυρα. Asinus in paleas subaudiendum incidit, Dici solitum ubi cuipiam fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis quo uel præcipue gaudeat, ueluti si quẽ ostreorum auidum uideas affatim uescentem illis, non importune dixeris ὄνος εἰς ἄχυρα, Asinus in paleas, Iucũdius fiet si longius transferas, puta si quis cupienter legat poetam quo peculiariter delectetur. Adagium ab euentu natum esse nemo non uidet.

Alia uoce psittacus alia coturnix loquitur. CCCCLXI.

Prouerbiali schemate dixit Martialis in Clancularii quẽdam poetam, qui corniculam Aesopicam referens suos ineptos uersiculos nomine Martialis in uulgus spargebat, ratus futurum, ut titulo decepti lectores, Martialis esse crederent, Credis hoc Prisce, uoce ut loquatur psittacus coturnicis. Conueniet in musicos aut poetas longe dispari stilo longeq; dissimili facultate, Psittacus inter aues proxime uoces humanas exprimit, Coturnices pugnaces magis q̃ loquaces, unde Ouidius in epitaphio psittaci, Ecce coturnices inter sua prelia uiuunt.

Caluus comatus CCCCLXII.

Caluus comatus apud eundem Martialem haud dubie figura prouerbiali, Caluo turpius est nihil comato. Apte dicetur in eum qui ueris bonis nudus ascititiis se uenditat, ueluti si quis indoctus aliena pro suis ederet. Primum ægina pueros optimos alit. CCCCLXIII.

Τὰ πρῶτ' ἀρίστους παῖδας αἴγινα ἐκτρέφει, Aegina primitus optimos pueros alit, De re quapiam quæ melioribus initiis cœpta paulatim ad deterius delabitur, ut plæraq; mortalium faciunt, Sũptum adagium ab Achille, Patroclo, Aiace, Neoptolemo, Non dissimile illi, Quondam fuerunt strenui Milesii. Irrisibilis lapis CCCCLXIIII.

Αγέλαστος πέτρα. Irrisibile saxum, De re uehementer acerba tristiq;. Ostendebatur olim saxum quoddam in attica, in quo ferebatur consedisse Ceres, cum relicto cœlo succensis facibus Proserpinam à Plutone raptam quæreret, Porro cum Eleusinem peruenisset, ibi tristis in saxo quodã insedit, quod ob eam ipsam causam ἀγέλαστον appellabant. Autor Zenodotus, Quadrabit in seueros ac tetricos, quosq; uocant ἀγελάστους quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Aristides, Neq; perperam accommodabitur ad rem magnopere molestam.

Agamemnonis hostia CCCCLXV.

Ἀγαμέμνονος θυσία, Agamemnonis uictima. Quondam in duros & persuasu difficiles dice-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

batur, inde natum, ꝙ Agamemnone rem diuinam in Troia facturo bos effugerit, uixꝙ multo negocio comprehenſus reductus eſt, Quadrabit etiam in eos qui nolentes & adacti quippiã agũt Olim in ſacris ſpectabatur ut hoſtia leuis ac uolens adſtaret, Quod ſi refracto fune profugiſſet, in fauſtum omen habebatur, Mactata hoſtia lenior CCCCLXVI.

Mactata hoſtia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in odis. Mactata ueniet lenior hoſtia De ſpontaneis ac manſuetis, ſumptũ eſt a ſacrificiis in quibus explorabatur hoſtia, ducto per frontem cultro, idꝙ mactare uocabant. Exiguum malum, ingens bonum. CCCCLXVII.

Μικρὸν κακὸν μέγ' ἀγαθόν. Puſillum malum, ingens bonum, Admonet adagium ex paululo in commodi laboreꝙ exiguo, ſumma maximaꝙ commoda colligi, Refertur a Diogeniano. Non diſcrepat hinc Muſonii ſententia, quam commemorat A. Gellius libro ſexto decimo capite primo, Ἀντὶ πράξεως καλοῦ μετὰ πόνου ὁ μὲν πόνος οἴχεται τὸ δὲ καλὸν μένει ἀνὰ πονηρᾶς αἰσχρὸν μετ' ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Si quid feceris honeſtum cum labore, labor abiit, honeſtum manet, Si quid feceris turpe cum uoluptate, uoluptas abit turpitudo manet, Eandem ſententiam Cato minus quidem modulate, minuſꝙ rotunde, ſed tamen fideliter extulit ad hũc modum, Cogitate cum animis ueſtris ſi quid per labotem recte feceritis, labor ille a uobis cito recedet, benefactum a uobis dum uiuetis non abſcedet, Sed ſi qua per uoluptatem nequiter feceritis uoluptas cito abibit, nequiter factum illud apud uos ſemper manebit.

Attici eleuſinia CCCCLXVIII.

Ἀττικοὶ ἐλευσίνια. Attici Eleuſinia, ſubaudiendum καθ' ἑαυτούς, id eſt inter ſeſe. Duris apud Zenodotum ait parœmiam uſurpari ſolitam, ſiquando conueniſſent inter ſeſe aliqui ſecreto de re quapiam arcana tractantes, Ducta metaphora a myſteriis ſacrorum Eleuſiniorum, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleuſim ſumma religione myſticiſꝙ cerimoniis, a quibus arcebãtur prophani. Capital autem erat ex his myſteriis quicq̃ in uulgus efferre, cuiuſmodi uidentur fuiſſe apud Romanos ſacra bonæ deæ, quam eandem C. Baſſus apud Lactantium fatuam appellatam tradidit, Nam hæc & noctu & in operto fiebant & excluſis maribus.

Hermionis uice CCCCLXIX.

Ἀνθ' ὁρμίονος. Hermionis uice, addendum ex uſu ſenrentiæ uerbum quod eam expleat, puta fuero tibi. Aut mea domus aut hæc urbs erit uobis aut aliud ſimile quippiam, Valet autem perinde quaſi dicas loco aſyli tibi fuero uel inſtar aræ, quæ te tutum reddat. Eſt Hermione templum in Peloponneſo ſacrum Cereri ac proſerpinæ, ad quod qui confugerint tuti ſunt propter loci religionem, Zenodotus Ariſtophanem citat in Babyloniis qui huius adagii fecerit mentionem. Effertur bifariam ea uox. ἕρμιον καὶ ὁρμιόνα, ut ἀπὸ τῆς κάλυκος καλύκη. Autor Stephanus.

Antronius aſinus CCCCLXX.

Ἀνθρώνιος ὄνος Antronius aſinus, olim dicebatur qui deformi prægrandiꝙ mole corporis eſſet, cæterum ingenio ſtupido bardoꝙ, Antron autẽ ciuitas erat Theſſaliæ, nomen inde ſortita, quod cauernis & ſpecubus abũdaret, Illic aiunt aſinos inſigni magnitudine quondam fuiſſe, unde prouerbium increbuit, Autores Stephanus & Suidas, Extat & hodie iocus uulgaris in homines magno corpore quaſi hi parum ſapiant. Quaſiꝙ natura ſic paria facere gaudeat, ut quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio, Traditur a nonnullis apud Antronios ingentes reperiri molares lapides, Nam hos ὄνους uocant græci, Lapidem autem uocamus ſtupidum & amentem.

Ventorum ſtationes. CCCCLXXI.

Ἀνέμων στάσεις. Vẽtorum ſtationes, De rebus multo uſu obſeruatis perſpectiſꝙ, Apparet parœmiam integre ſic eſſe pronunciandam, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι. Ventorum ſtationes norunt indigenæ. Sunt enim plariſꝙ regionibus ſui quidam uenti, quorum naturam optime norunt indigenæ, Suidas hæc uerba refert, incertum unde ſumpta. ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἀνθρώπων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. Hoc eſt indigenæ enim non ſolũ uentorum ſtationes iuxta prouerbium uerum etiã indigenarũ hoĩm mores pulcherrime norint. Licebit in hunc uſum trahere ut dicas ſuæ cuiꝙ gentis ingeniũ eſſe cognitum, ſuos cuiꝙ familiares eſſe notiſſimos, ſuã cuiꝙ notam artem, in qua ſit q̃ diutiſſime uerſatus. Venti campus. CCCCLXXII.

Ἀνέμου πεδίον. Venti campus in hominem inſtabilem leuem & inconſtãtem dicebatur. Refertur a Diogeniano, Nam in planicie uenti liberius huc atꝙ illuc diuagantur, nullo coherciti obſtaculo. Vbi cerui abiiciunt cornua. CCCCLXXIII.

Ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Vbi cerui cornua abiiciunt, hoc adagio ſignificabãt

uelut ἀνιπμαλικῶς quempiam in negocio difficili uerſari, Siquidem cerui cornua depoſituri ſe cedunt in loca aſpera atq; inacceſſa, Cõueniet & in eos qui à communi hominum conuictu ſub ducunt ſeſe, Timonem illum Atheniẽſem ob id ipſum μισάνθρωπον appellatum imitantes, Quadrabit item ubi locum uehementer abditum abſtruſumq; ſignificabimus. Poſtremo quod innuemus nuſq; inueniri, illic eſſe dicemus, ubi cerui cornua abiiciunt, ut quemadmodum ad græcas calendas de tempore, itidem hoc de loco dicatur, Veluti ſi quis dicat ad hunc modum. Vbi geſtum eſt iſtud præclarũ facinus quod iactas. Illic opinor, Οπου ἀι ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν Plinius libro octauo capite trigeſimo ſecundo, de ceruis cornua mutantibus ſcribit in hunc modum, Cornua mares habent ſoliq; animaliũ omnibus annis ſtatuto ueris tempore amittũt, Ideo ſub ipſam diem q̃ maxime inuia petunt, Latent amiſſis uelut inermes, ſed & ipſi bono ſuo inuidẽtes dextrum cornu negant inueniri ceu medicaméto aliquo proditum, Idq; mirabilius fatendũ eſt cum & in uiuariis mutent omnibus annis, Defodi ab his putant, Hactenus ille, Meminit huiuſce prouerbii & Ariſtoteles libro de natura animantium nono, cuius uerba nõ pigebit adſcribere Ετι δὲ ὁ ἀρρὴν ὅταν γένηται παχὺς, γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὁ πῶρος οὗσης οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερὸν. ἀλλ' ἐκπίζει ὡς ἀφ' τῶ παχύτητα θύλακώδης ὢν. Ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα οὐ τόποις χαλεποῖς ἢ δυσεξερεύνητοις, ὅθεν ἐπὴν ταχὺ μία γένωνται, ἃ ἀι ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβαλλουσι. ὥσπερ ἢ ὅπλα ἀποβλεβλῆκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. Λέγεται δὲ ὡς ὁ ἀειστερὸν κέρας, ὁπόταν ἐώρακοιν, ἀποκρύπτειν ἀὐτὸ, ὡς ἔχον ἴνα φαρμακείαν. Præterea, Mas poſtea q̃ pinguerit, pingueſcit aũt admodum, idq; autumno nequaq̃ ſeſe conſpiciendum præbet, Verum ſecedit è medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile capi poſſit, Ad hæc abiiciunt & cornua locis aſperis, inuentuq; difficilimis. Vnde prouerbium etiam natum eſt, Vbi cerui abiiciunt cornua, Nam perinde quaſi iam armis ſuis exuti ſint, ita cauent ne conſpiciantur, Aiunt ſiniſtrum cornu à nemine adhuc uiſum eſſe, Abdere enim illud ceruos tanquam remedium aliquod in ſe habeat.

Verberare lapidem. CCCCLXXIIII.

Planeſium meretrix apud Plautum amatorem admonens, ne ſeruum qui iam ad plagas obduruerat, occalueratq; pulſet, manui potius q̃ illi nociturus, Noli inquit amabo uerberare lapidẽ ne lædas manum, Apte dicetur ubi quis obiurgat incaſtigabilem, aut inanem operam ſumit in re quacunq;.

Ineſcare homines. CCCCLXXV.

Prouerbiali metaphora dixit Terentius in adelphis, Abi nunc̃ rem facies, Neſcis ineſcare homines Sannio. Ducta eſt ab his qui præfixo æri cibo piſces illiciũt, Appoſite uero dictum eſt lenoni, cuius artis eſt primum huiuſmodi uelut eſcis illectare iuuenes ut poſtea totos deuoret, Et eſcã per tranſlationem appellãt illecebram illam quæ trahit in fraudem. Vnde Plato quemadmodũ in Catone maiore teſtatur Cicero, uoluptatem malorum eſcam dixit, quod ea uidelicet homines capiantur ut hamo piſces, Græci ſimplici item uerbo metaphoram efferunt, δελεάζειν δὲ δελεάζω θηρεύειν. i. eſca captare.

Vorare hamum. CCCCLXXVI.

Neq; minus elegans illud eiuſdem in Curculione, Meus eſt, hamũ uorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epiſtolam qua decipiendus erat lecturiẽte. Lucianus, καταπίειν τὸ ἄγκυστρον. Item apud Horatium in ſermonibus, Viſus & occultum decurrere piſcis ad hamum. Item Plautus in Bacchidibus eandẽ ſententiam ſimili extulit metaphora. Nunc ab Traſenna hic Turdus lumbri cum petit. Alterum à piſcantibus, alterum ab aucupio ductum eſt. Nos item in epigrãmate quodam ad hanc paræmiam ſic alluſimus. Non lari uſq; adeo ſumus futuri, ut Cuſtatum toties uoremus hamum. Vnco plus ſemel ære ſauciati, Vel ſero ſapiemus, & nocentem Tandem carpere deſinemus eſcam.

Vulcanus tibi uaticinatus eſt. CCCCLXXVII.

Αφθάς σοι λελάλικεν. Vulcanus tibi uaticinatus eſt. Refertur à Suida. Suſpicor dictum, ubi qs crederet ſe rem habere certam, uelut ex oraculo auditam, φθὰς apud Memphiticos Vulcanus dicitur, unde literulæ acceſſione ἄφθας uelut σάχις ἄσαχις.

Cantilenam eandem canis. CCCCLXXVIII.

Τὸ αὐτὸ ἄλεισ ἄσμα. Cantilenam eãdem canis. De eo qui moleſtus eſt ſæpius eadem inculcãs. Nihil enim odioſius, q̃ quod ſemper idem eſt. Dorio leno in Phormione Terentiana, cantilenã eandem canis. Et mirabar ſi quid adferens noui. Familiare poetis eſt, nuntium cantilenam appellare. Euripides in Ione, τίς ἥδε μοῦσα χ' ὠφόβος τίνων πέλει; Quæ cantio hæc, quibus ue de rebus metus? Idem in Hecuba, Ηξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς.. Aliqua accedet cantio triſtis Triſtibus. Sumptum eſt a cantoribus, qui ſi quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferũt auribus. Proinde periti ſubinde uariant carminis genus, quo ſacietatem deuitent.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Caligare in ſole CCCCLXXIX.

Apud Quintilianum legitur ut eleganter ita & prouerbialiter dictum, Caligare in ſole, pro eo quod eſt in re clariſſima cæcutire, idq; ſolet accidere uitioſis oculis, qui nihil uident in luce q̃ maxime perſpicua, uidelicet ſenſum debilem obruente ui ſplendoris, Idem euenit noctuis & luſciosis, Nam iis lumen pro tenebris eſt, Non inuenuſte torquebitur in iſtos qui uelut obſcurum cauſantur quicquid eruditum fuerit, Quibus tenebricoſa eſt uel Ciceronis oratio, Noctem enim in oculis circũferunt, Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat quendam ſpinas in pedibus habere, cum ſe per ſpinas ingredi quereretur. At pedes inquit tui ſpinas habẽt nõ locus itidem iſti noctem, qua ſe prædicant offendi in bonis autoribus, in oculis ſecum adferunt non in libris reperiunt.

Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet CCCCLXXX.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονιᾶται. Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet, Vbi quis ad ſuum ipſius malum uolens lubenſq; ducitur, Nam boues ut ſunt manſueti facile ſe præbent uinciendos, neq; gratiam obtemperant iugo, κονιᾶν enim græcis ſignificat feſtinandi ſtudio ciere puluerem, Quidã accommodant in eos qui prudentes ac ſcientes ſemet in præuiſum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui ſibi patitur iniici uincula quibus ad cædem ducatur, Refertur à Zenodoto.

Tragicus rex CCCCLXXXI.

Τραγικὸς βασιλεύς. Tragicus rex dici poteſt, uel qui nomine duntaxat rex ſit, cæterum uiribus parum polleat, quemadmodum gallico prouerbio chartaceum regẽ appellant. Dionyſius Phæreum q; decem menſes potitus imperio mox uita deceſſerit, Τραγικὸν βασιλέα dixit, Nam in tragœdiis tantiſper durat imperium dum fabula peragatur. Tum depoſita perſona qui paulo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, treſſis homuncio diſcedit domum.

Contra retiarium ferula CCCCLXXXII.

Martialis in epiſtolari quadam præfatione, Deniq; uideas an te delectet contra retiarium ferula. i. an id faciendum tibi putes quod nemo non damnet atq; exibilet, Domitius Calderinus interpres admonet ſubeſſe prouerbium, dici ſolitum in eos qui infirmo præſidio contra maxime inſtructum pugnarẽt, Quanquam idem paulo poſt alio delabitur, nempe huc gladiatores olim ſi minus placuiſſent, ferula cæſos eiici ſolere. Huic finitimum eſt illud Gellianum libro noctium primo cap. ii. An non contra iſtum baculum moueas heus homo, quid mecum tibi? Itaq; ferulã aut baculum mouere contra quempiam, & refragari eſt inſolentius repellere ſententiam, Eſt aũt ferula ligni genus quo quondam pueri cædebantur, atq; item milites, ſi quid contra diſciplinam facere uiderentur. Opinor idem factitari ſolere in ludis gladiatoriis huiuſmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator & mulier miles. CCCCLXXXIII.

γυνὴ στρατηγεῖ καὶ γυνὴ στρατεύεται. Mulier imperator eſt & mulier miles. Quoties totum negocium ignauis commiſſum eſt, cumq; & hi qui præſunt, & hi qui parent pariter ſunt formidoloſi, Natura fœminam in hoc finxit, non ut imperet ſed ut pareat, uel græco uerſiculo teſte, γυναικὶ δ' ἄρχειν οὐ δόσιν ἡ φύσις. Natura non dedit imperare fœminis, Tametſi Plato non omnino ac cet mulierum genus ab adminiſtranda Rep. ſi qua modo reperiatur idonea.

Trutina iuſtius. CCCCLXXXIIII.

Δικαιότροχον σάχανον. Iuſtius trutina. Doricum prouerbium de his qui inſigni incorruptaq; ſunt æquitate, Dores enim τὼ τροτάνην. i. trutinam σαχάνην uocant. Eſt aũt id libræ genus, quo uel minutiſſimum ponderis momentum ſentitur dignoſciturq;. Latini quoq; exactam æqualitatem æquilibrium appellant.

Sterilior Agrippo. CCCCLXXXV.

Ἀκαρπότροφος ἀγρίππου. Sterilior Agrippo, laconicum adagium eſt de his qui extremæ ſunt paupertatis, neq; quicquam omnino facultatum poſſidẽt. Quadrat & in ignauos nulliuſq; induſtriæ homines, Lacones oleam ſylueſtrem agrippum uocant.

Iouis ſuffragium. CCCCLXXXVI.

Διὸς ψῆφος. Iouis ſuffragium dicebatur ſacrum & inuiolatum, Vnde ſententiam eius cuius eſt uelut irrefragabilis autoritas Iouis ſuffragium recte dixeris, Aut per ironiam ubi quis arroganti us de re quapiam pronunciat, ſuámq; opinionem pro lege atq; oraculo poſtulat accipi ſubiicies Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locum in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerũt, utrius nomine auſpiciiſq; ciuitas Athenienſium inſtitueretur, Iouis ſuffragium appellatum fuiſſe, Suidas Cratinum citat ex archilochiis, Ἔνθα Διὸς μεγάλου θῶκος πεπότηται καλοῦντα. Magni ubi dicuntur tali ſedeſq; tonantis, Nam & talis olim ferebantur ſuffragia nimirum à ſortientibus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

In neruum ire CCCCLXXXVII.

In neruum ire. Donatus aut quiſquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ demonſtrat eſſe prouerbium, pro eo quod eſt decipere. Sumptam a ſagittariis metaphoram, quibus illud euenit interdum, ut dum nimium tendunt arcum rumpant, aut ſibi neruum aliquem fatigant, ut cõfine ſit illi, de quo dictum eſt alias, ἀποῤῥήξομαι δ' καλῶδιον πάνυ τεταμένος. Dictum eſt autem in neruum ibit pro eo quod eſt, in uincula ibit. Antiquitus enim qui ſoluendo non eſſent, uincti tradebantur creditoribus, donec opera compenſarent creditam ſummã, Veretur enim adoleſcens amans, ne ubi eum in locum traheretur Phormio, ut aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare, ni faciat uinciendus, & iuxta leges corpore luiturus, quod ære non poſſet, ſibi magis conſulturũ illum, ut uel prodat omne commentum, uel uere mulierem abducat. Porro cõiicere in neruum & eximere e neruo, pro eo quod eſt ob æs alienum uinctos abducere & nexos, addictoſq; perſoluta pecunia redimere, frequens eſt apud Titũ Liuium. Sed uerba Terentii ſubſcribam. At enim non ducet noui, cæterum cum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet in neruum potius ibit?

Ipſe ſemet canit. CCCCLXXXVIII.

Αὐτὸς αὐτὸν αὐλεῖ. Ipſe ſuimet tibicen eſt, hoc eſt ipſe cuiuſmodi ſit factis ipſis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium uirorum decantabant. Proinde qui recte geſtis ſibi ſatis magnã gloriam comparat, quorſum huic neceſſum eſt conducere buccinatorem laudum ſuarum? Adagium in utramlibet partem poterit applicari bonã uel malam. Nihil huic opus tibicine, qui ſuis egregie geſtis ſat illuſtris eſt. Aut nihil opus huius uitam inſectari, ſatis perſe fœdã atq; infamem.

Ipſe dixit. CCCCLXXXIX.

Αὐτὸς ἔφα, Ipſe dixit. Quoties tãtam eſſe cuiuſpiam autoritatem ſignificamus, ut ea uel citra rationem ad quidũis credendum ſufficiat. Vt in arcanis literis ſatis eſt ὡδὲ ἔφα, In reliquis nõ item. Adagium autẽ a Pythagora natum, qui quo plus uenerationis & autoritatis ſibi ſuiſq; conciliaret, in diſſertationibus dicere ſolitus eſt, αὐτὸς ἔφα. Ipſe dixit, perinde quaſi non ſua referret, ſed ab oraculo quopiam accepta. Ea uox deinde in uulgarem abiit ſermonẽ. Quintilianus in inſtitutionibus. Nam & inuiti iudices audiunt præſumentem parteis ſuas, nec hoc oratori contingere inter aduerſarios, quod Pythagoræ inter diſcipulos contigit põt, ipſe dixit, Sed iſtud magis minus ue uitioſum eſt pro perſonis dicẽtiũ. Alluſit horſum & Ariſtophanes ἐν νεφέλαισ. Φέρε τίς ἦν ὅρος; ὅπῃ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ; Αὐτὸς. τίς αὐτός; σωκράτης. τίς σωκράτης; Ιθ' αὐδὶς ἀναβόησον αὐτόν μοι μέπα αὐτὸς μὴν οὐ σὺ κάλεσον οὐ γάρ μοι σχολή. Dic age quis iſte eſt Cremathræ inſidẽs homo? Ipſe eſt. Quis ipſe? Socrates, quis Socrates? Abi ipſus ipſum uoce magna mihi uoca. Quin ipſe magis accerſe, non mi eſt ocium. Quod aũt dixit ὁ ὠδὶ κρεμάθρας (ut hoc obiter indicem) riſus cauſa nouatum eſt, cum Socratem intelligi uellet, animo ſuſpenſo nubes ſuſpicientẽ. Nam Cremathra uaſculum eſt penſile in quo obſoniorum reliquiæ conſueuerunt reponi. Dicit autem bifariam, ſimpliciter aliquoties, ſed frequentius per ironiam, ueluti ſi quis Ariſtotelẽ ceu oraculum citanti dicat, αὐτὸς ἔφα, Rationem dicti flagitans, neq; contentus ſimplici ſcriptoris autoritate. Conueniet etiam, quoties ſententiæ uel inuidiam uel defenſionẽ à nobis ad ipſũ autorem reiicimus. Iuuenalis. Sic uolo, ſic iubeo, ſit pro ratione uoluntas. Melius Horatius, Nullius addict9 iurare in uerba magiſtri. Illud admonẽdum uidetur ὠὸς ἔφη in hac paræmia perinde ualere, quaſi dicas dominus dixit, ut Pythagoras ab Aegyptiorũ uatibus uideatur didiciſſe figuram hanc prophetis familiarem, Ariſtophanes in ranis, Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν ὅτι αὐτὸς εἰσέρχομαι. Dic ſaltatricibus meipſum aduenire. Itẽ in prophetis arcanis. Ecce ipſe adſum. i. dominus & autor.

Teipſum non alens, canes alis. CCCCXC.

Αὐτὸν οὐ τρέφων κύων πτερεῖς. Cum temetipſum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui cum per inopiam ſibi quæ ſunt ad uitam neceſſaria ſuppeditare nõ poſſet, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Appoſite dicetur aduerſus iſtos, quibus cum ob rei familiaris anguſtiã uix ſuppetit, quo uitam ſuſtineant, tamen per ambitionem conãtur faſtu ueſtium, reliquoq; ſtrepitu potentes & opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes, qui quæ ad uoluptatẽ aut ſplendorem pertinent curant, neglectis iis quæ magis ſunt neceſſaria. Porro neceſſariis prima debetur cura, dignitati poſterior, ueluti ſi quis in eruditione comparanda laboret, uitæ ſecurus de qua pericliletur.

Terræ inteſtina. CCCCXCI.

γῆς ἔντερα, Terræ inteſtina. Dicebantur uilia, nulliuſq; pretii. Saxa uero terræ uiſcera dicuntur Refertur a Diogeniano. Simile illi, ἔτι ὤσιον ἄχθος ἀρούρησ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Cyrbes malorum. CCCCXCII.

Κύρβεις κακῶν.Cyrbes malorum.De uehementer improbis & omni facinorũ genere cõtaminatis.Apud Atheniẽſes tabulæ quædã erãt quadræ,in quibus leges deſcriptæ proponebãt,ꝓterea uariæ delinquẽtiũ pœnæ.Has illi κύρβεις appellãt,apud Lucianũ ἄξονβᾶς dicunt,Nõ diſſimile eſt illi quod alibi retulimus,ἰλιάς κακων. Aries nutricationis mercedẽ perſoluit. CCCCXCIII.

Κριὸς ϑοφῆα ἀποτίσιν.Aries alituram rependit,Citatur ex Menãdro.Quadrat ubi quis probe nefactis maleficium reponit,Allegoria ſumpta eſt ab eo quod aries cornibus impetat alueũ aut uas in quo pabulum apponitur,ipſoſq; quorum opera nutritus eſt,aut etiam nutritur cornibus inceſſit,Effertur & ad hunc modum prouerbium,κριοῦ διακονία, Arietis miniſteriũ,Pro officio collocato in ingratum,qui beneficium iniuria penſet.Huic affine quod eſt apud Ariſtophanem in ueſpis. ἡ χάραξ τῶν ἀμπέλων. A Dorio ad Phrygium. CCCCXCIIII.

Ἀπὸ Δωρίου ἐπὶ Φρύγιον.A Dorio ad Phrygium.Vbi quis à temperantiore uita ad luxum conuertitur.Aut a fortuna mediocri ad maiorem ſtrepitum.Sumpta metaphora a notis illis ueterũ harmoniarũ generibus,in quibus Dorium moderatũ erat, ut autor eſt Suidas,Apuleius floridorum libro primo palam indicat.Doriam muſicam multo diuerſiſſimã a phrygia fuiſſe,quando quidem hæc ad religionem commouebat animum,illa ad bellum inflammabat, Apulei uerba ſic habent,Tibicen quidã fuit Antigenidas omnis uoculæ melleus modulator & idem omnimodi perit9 modificator,ſeu tu uelles Aeolion ſimplex,ſeu Aſium uarium,ſeu Lydium querulum,ſeu Phrygium religioſum,ſeu Dorium bellicoſum,Dion commentario de regno teſtatur Alexandrum ad bellũ accendi ſolere Timotheo Dorium incinente,Boetius præfatione muſices oſtendit hanc artem ad commouendos affectus præcipuam habere uim,proq; ratione modorum alios atq; alios animi motus uel excitare uel ſedare.Addit Pythagoram incentione Phrygii modi qui ſpondeis conſtat adoleſcentem patria barbarum quippe Taurominitanũ,uino temulentum ira furentem cum iam ædibus amicæ quæ riualem admiſerat,ignem admouere tentaret,ad ſanam mentem reuocaſſet,Oſtendimus & alias Phrygium melos σκολιὸν appellatum,& in funebribus neniis adhiberi ſolitum. Quod ſi Dorius cãtus Phrygio diuerſus eſt,utpote qui ad belli cupiditatem inflammet,conſentaneum eſt illum pyrrhichiis conſtitiſſe,quandoquidem ſpondeo cõtrarius eſt Pyrrhichius,Verum de his harmoniarum generibus permulta Plato,nonnulla Plutarchus in libro de muſica,nos quantum ad percipiendum adagii ſenſum ſat eſt attigimus.

A carcere. CCCCXCV.

Ἀπὸ βαλβίδος.A carcere ſiue repagulo,id eſt ab ipſo rei principio,ſumptum a certaminibus equeſtribus ubi curſus initiũ eſt a carceribus.i.repagulis,finis meta,Itaq; cum exorſum negocii ſignificamus,ab ipſis carcerib9 dicimus,cũ finẽ ad metã uſq;,ueluti ſi quis dicat fœdũ eſſe,ſi quis artifex ab ipſo ſtatim carcere peccet,aut neminẽ tã ignauũ qui nõ ἀπὸ βαλβίδος ſtrenuus eſſe uideatur.Confine quod alibi poſitũ eſt, ἀπὸ γραμμῆς,i.a linea. A cœlo ad terram. CCCCXCVI.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς,Id eſt à cœlo ad terrã.Prouerbialis figura perinde quaſi dicas quacunq; de re ab extremo initio uſq; ad ſupremum finem,ſic apud Plautum licitatori roganti num ex puella quædam ſciſcitari liceret,uenditor quantum uellet percontari permittens,à cœlo inquit ad terram quod lubet. Mores amici noueris non oderis. CCCCXCVII.

Porphyrion in Horatium hunc uerſum prouerbialem admonet fuiſſe.Mores amici noueris, non oderis,Eum nos inter græcas ſententias repertum reſtituimus, Eſt enim huiuſmodi Φίλου ϑὸ πους γνῶσκε μισήσης δὲ μή. Bithus contra Bacchium CCCCXCVIII.

Bithus & Bacchius nobile par gladiatorum fuit,quorum mentionem Suetonius quoq; fecit. pares arte pares audacia,proinde quoties duo æqualiter improbi contẽdunt inter ſeſe,ita ut neuter alteri uelit cõcedere,non intempeſtiuiter dicemus,Bacchium cum Bitho commiſſum.Horatius in ſermonibus,Vt non cõpoſiti melius,cum Bitho Bacchius,Rupili Parſiiq;,parẽ inter ipſos improbitatem & maledicentiã ſignificans. Eſernius cum Pacidiano. CCCCXCIX.

Simile fuerit illud ex Lucilio,Eſernius cum Pacidiano compoſitus,Erãt & hi gladiatores pares,longæq; omnium nobiliſſimi.M.Tullius in libro de optimo oratorum genere,A me autem quo maximis minima conferam gladiatorum par nobiliſſimum inducitur, Aeſchynes tanq̃ Eſernius ut ait Lucilius non ſpurcus homo ſed doctus & acercum Pacidiano hoc componitur optimus longe poſt homines natos. Bis ſeptem plagis Polypus contuſus. D.

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πεπάλωται, Plagis adactus Polypus quatuordecim.Dici ſolitum ubi quis multo tandem malo ſit emendatior.Quemadmodum accidit indomitis adoleſcẽtibus qui

bus qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi non nisi grauibus suppliciis corriguntur, Aiunt polypum piscem captũ diu multumq; tundi, cædiq; solere quo mitior fiat, & ad esum accommodatior, Autor Zenodotus

Mopso Nisa datur. DI.

Schema prouerbiale uidetur & illud apud Virgilium in Pharmaceutria, Mopso Nisa datur, Cum præter omnium spem res præclara contingit cuipiam prorsus indigno, Vt nihil iam non posse sperari uel à quouis appareat, Mopso Nisa datur, Quid non speremus amantes? Est autem emphasis in nominibus, Nam Mopsum dicens intelligit infimum abiectissimúmq; pastorem, Nisam puellam insigni forma, Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero, Οὐκ ἐς' ἄελπτον οὐδέν. Nihil est quod haud sperare liceat. In eandem sententiam Linus apud Stobæum Ἐλπεῖσθαι χρὴ πάντ' ἔστι οὐκ ἐς' οὐδὲν ἄελπτον βάσκα πάντα θεῶ τελέσαι καὶ ἀνύσυρον ὁδόν. Speres cuncta nihil quod non contingere possit, Omnia sunt magnis facta procliuia diuis.

Quid nisi uictis dolor? DII.

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδυνή; Quid aliud q̃ uictis dolor. Vsurpandum ubi palam fit in contumeliam quippiam. Sumptum à dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis desperantibus auxilium, ut è Romanis finibus abduceret exercitum. Sed ipsius Plutarchi uerba libitum est subscribere. Εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθεῖν εἰς λόγους Βρέννῳ καὶ συλλαλεῖν τῷ χιλιάρχῳ Ῥωμαίων, ὁμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίβρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ὡς δ' ὄρκοις γενομένων ὁρκων, καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν τε κελτῶν σπεύδει τὸν σταθμὸν ἀπνωμονοῦντων κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διασφενδόντων τὴν ῥοπὴν ἀναγκάζει οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος οἷον ἐφυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὸν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς πυνθανομένου δὲ τοῦ συλλικίου τί τοῦτο; τί ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδυνή; ὥστε μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε. Itaq; cum placuisset uti principes in colloquium uenirent. Brennus & Sulpicius Romanorum ductor conuenit, ut romani mille libras auri dependerent, hi simul atq; accepissent aurum, ex urbe atq; ex agris discederent, Super his cũ iusiurandum interceßisset, iãq; aurum esset adductum, gallicq; pactæ fidei immemores initio furtim mox palam deprimerent, detorquerentq; lãcem, Romanorum aduersus illos coorta est indignatio, At uero Brennus tanq̃ per ludibrium, & irridendi causa ensem una cum baltheo exutum lancibus appossuit, Porro Sulpicio roganti quid hoc esset rei? Quid enim aliud inquit nisi uictis dolor? Atq; id dictum iam in prouerbium abiit.

Aquam bibens nihil boni paries. DIII.

Ὑδωρ δὲ πίνων χρηστὸν ὀδὸν ἂν τέκνης. At aquam bibens probum & utile paries nihil, Huius autorem ferunt Demetrium Halicarnassæum. Cuius sensus est à poetis nihil scribi præclarum aut posteritate dignum, aut uenustum proficisci, si biberint aquam, hoc est si pauperes fuerint, & tenui uictu. Horatius. Nulla placere diu neq; uiuere carmina possunt. Quæ scribuntur aquæ potoribus. Item Iuuenalis, Quod si Virgilio puer & tolerabile desit Hospicium, caderent omnes à crinibus hydri Surda nihil gemeret graue buccina, Idem, Satur est cum dicit Horatius ohe, Demetrii Halicarnassei distichon huiusmodi citat à Zenodoto, Οἶνος πὺν χαρίεσσα φέρει ταχὺν ἵππον ἀοιδῶν Ὑδωρ δὲ πίνων χρηστὸν ὀδὸν ἂν τέκνης. Vina leporem celeris equi uice uatibus addunt, At aquã bibens probum & utile paries nihil,

Digna canis pabulo DIIII.

Ἀξία ἢ κύων τοῦ βρώματος. Digna canis pabulo, ferme perinde ualet ac si dicas, Dignus operarius mercede sua, Et uix quisq̃ est tã inutilis minister, quin si nõ amplo salario certe uictu dignus esse uideatur, Refertur à Suida, Quadrabit in hominem non usquequaq; reiiciendum atq; inutilem.

Canis digna sede. DV.

Ἀξία ἢ κύων θρόνου. Canis digna sede, Cum nouus honos obtigit cuipiam immerenti, Sumptum uidetur à Melitæis canibus quibus nonnullæ mulierculæ maiorem habent honorem, quã ipsis maritis, Refertur à Diogeniano.

Si uinum postulet pugnos illi dato. DVI.

Αν οἶνον αἰτῇ κονδύλοις αὐτῷ νόδυ. Si uina poscat ille pugnos porrige, Vbi pro bonis rebus expectatis diuersa accipiuntur, Sumptus est hic senarius è tragœdia quapiam de Cyclope & Vlysse. Est autem notissima fabula quemadmodum apud Homerum Vlysses Polyphemo Cyclopi uinum petenti subinde porrigit, quo simul atq; iam temulentus sopitusq; iaceret, palo præusto oculum illi perterebrauit, Putant metaphoram à pueris ductam, qui petentes non petenda, nõnunq̃ colaphos recipiunt, Terentius in Phormione. Pugnos in uentrem ingere, Pugnos plagas ipsas uocat, Itidem ut græci κονδύλους. Adagium refertur à Suida,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Pro Perca ſcorpium DVII.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον. Pro perca ſcorpium, Vbi quis optima captans peſſima capit. Nam Perca piſcis eſt uel maxime laudatus, Scorpius letalis eſt, Simili figura dixit Lycophron, ὁ δ' ἀντὶ πιαυῦς σκορπίον λαιμῷ καθεῖς. At ſcorpium ille glutiens pipus uice, Eſt enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem ulti ſunt Achiui. DVIII.

Αντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα τῖσαν ἀχαιοί. Pro meritis male tractarunt Agamemnona Graii, Quidam ad hunc efferunt modum. Αντ' εὐεργεσίας ἀγαμέμνονα δῶρα ἀχαιοί. Pro benefactis uituperarunt Agamemnona Graii. Dicebatur in ingratos qui pro ſummo beneficio ſummum remeriuntur maleficium, Agamemnō enim tot exhauſtis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate græciæ domum reuerſus, ueſte inexplicabili inuolutus, interfectus eſt a Clytemneſtra auxiliāte Aegiſtho. Semper Tellenis cantilenas. DIX.

Αἰὲι δὲ τὰ τέλληνος. Semper cantiones Tellenis, Quidā dici putāt de dicacibus mordacibuſq; Quidam de inepte loquaculis, Nam Tellenem hunc tibicinem quendam fuiſſe, poetam itē carminum ineptiſſimorum, Alii tradunt hunc iocos quoſdam uerſibus lepidiſſimis deſcripſiſſe, nō ſine multo ſale ſcommatum, Meminit huius Tellenis Diarchꝰ Meſſenius apud Zenodotum, Itē Plutarchus in apophthegmatis. Azanæa mala. DX.

Ἀζανῶια κακὰ. Azanæa mala. Dici ſolitum ubi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum ſumeret laboris, Aut ubi res eſſet cuipiam cum homine difficili moroſo intractabili tenaci, Tradunt Azanæam regionem quampiam eſſe Arcadiæ, ſterilem & culturæ inhabilem, in qua coloni multo ſudore parum fructus referunt, Hæc ferme traduntur a græcarum parœmiarum collectoribus, Cæterum Stephanus de nominibus urbium ueluti fontem aperit nobis huius adagii, Si quidem is complures refert Azanias, unam quæ ſit Arcadiæ pars, in hac fontem quempiam eſſe, cuius aquam qui guſtarit, hunc uſq; adeo a uino abhorrere, ut nec odorem ferat, Alteram Maſſiliæ, tertiam Phrygiæ, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro geographiæ duodecimo, De hac Hermogenes citante Stephano huiuſmodi quandam narrat fabulam. Cum illic frequentes eſſent uillæ ruſticorum orta ob ſterilitatem agrorum fame, collecti paſtores rem diuinam fecerunt, fertilitatem a diis petētes, Cæterum cū dii non audirent illorū uota, perduraretq; agrorum ſterilitas. Euphorbus è paſtoribus quidam nouum ſacrificii genus excogitauit, Immolauit enim ὄανοῦν καὶ ἔχιν, quod Phrygum lingua ſonat uulpem & echinum, Hac hoſtia placatis diis agros ſeraces eſſe cœpiſſe, Quod ubi finitimis paſtoribus eſſet cognitum Euphorbo ſacerdotium & imperium detulerunt, poſt loci nomen commutatum eſt, proq; Azania ὀζανάζω uocatum, quod perinde ſonat Phrygo ſermone quaſi græce dicas ἐχιναλώπηκα. Latine echinouulpem, Huiuſmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet ex ea fabula natam parœmiam.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis. DXI.

Αἶξ οὔπω τέρκων, ἔριφος δ' ἤδη δώματα παίζει. Nondum enixa capra, at iam ludit in ædibus hœdus. Qui poſtrema perfectaq; iam aggrediuntur prætcritis his quæ præceſſiſſe oportuit, Aut qui gloriantur iam aſſecutos ſeſe cuius ne fundamenta quidem ſunt iacta. Aut qui rem agunt præpoſtere, Prius eſt enim peperiſſe q̄ ut hœdus ludat in tectis, Refertur a Zenodoto.

Reperit deus nocentem. DXII.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, Reperit deus nocentem, Cum tandem ultio contingit improbis, quaſi diuinitus immiſſa, Theocritus Idyllio decimo, Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρὸν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐτεθύμεις. Inuenit deus impium, habes quæ olim cupiebas, Simile eſt Homericum illud Iliados. A. Εἰπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν Εκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ σιτε μεγάλῳ ἀποτίσαν. Quanquam etenim non punit Iuppiter ilico ſontem At faciet tandem & luerint ſua crimina magno, Huc pertinet illud Sophocleū, ὅταν δὲ τὶς θεῶν βλάπτῃ. δύναιτ' ἂν οὐδὲν ἰσχύων φυγεῖν. Vbi quis deorum læſerit Nemo queat ſuffugere quamlibet potens, Aſtipulatur item ſenarius ille prouerbialis, Οεῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑποφεύγει βροτὸς. Plagam deorum nullus hominum ſuffugit, Pindarus item in hymnis, Θεὸς ὁ καὶ ἀστρόεντα αἰετὸν κίχε καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται δελφῖνα καὶ ὑψιφρόνων ζυνὰ ἔκαμε βροτῶν. Deus & aſtris uicinam aquilam aſſequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorum quempiam depreſſit mortalium, Aſtipulatur huic ſententiæ Pindarus in olympiis, Εἰ δὲ θεὸν ἀνὴρ ὅς τινα λάθεται τί λασίμῳ ἔρδων ἁμαρτάνῃ. Quod ſi deum homo quiſpiam ſperat falſurum ſe, cum agit aliquid, errat.

Ignauis ſemper feriæ ſunt. DXIII.

Qui uacant ocio feriari dicuntur & ocioſi feriati, & ocium feriæ, quæ metaphoræ tāquam in prouerbium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

prouerbium receptæ ſunt,Theocritus in bucolicis, Ἀργοὶς αἰ ἐν ἑορτᾷ.Semper feriæ inertibus,Nã feriis etiam gentilitas a prophanis negociis abſtinebat.

Catulæ dominas imitantes. DXIIII.

Τὰς δεσποίνας αἱ κυνίδες μιμοῦνται.Dominas imitantes catellæ.Vbi ſerui dominorum ferocitatem repræſentant,aut diſcipuli præceptoris reſipiunt arrogantiam,aut miniſtri principum faſtum,Breuiter quoties hi qui ſubſunt eorum exprimunt mores,ſub quorum imperio degunt,Vnde eſt illud Iuuenalis.Maxima quæq; domus ſeruis eſt plena ſuperbis,Videas autem & Melitæas opulentarum mulierum delicias,faſtum laſciuiam,totamq; ferme morum imaginem reddere, Vſurpatur hoc adagium a Platone libro de Rep.octauo.Mihi uidetur huc alluſiſſe Terentius in Eunucho cum ait,Domini ſimilis es,Nam paulo ante Gnatho Parmenonem canem appellarat

Tantali pœnæ DXV.

Ταντάλειοι ἀμοιβαί.Tantali ſupplicia.De his dicendum quibus adſunt quidem bona,uerum his frui negatum eſt, A fabula Tãtali ſumptum,quem poetæ fingunt apud inferos aſſiſtere flumini ſitientem,quod ſiquando admouerit ſe bibiturus,repente aquam labris contactam refugere, Tum capiti imminere arborem pomis onuſtam,ſed ea ſubito porrigente manum illo ſubducere ſeſe,atq; ita miſerũ præſente copia inopia diſcruciari,Id olim in diuites parcos & ſordidos dici uulgo ſolere teſtis eſt Horatius in ſermonibus,Tantalus a labris ſitiens fugiẽtia captat, Pocula quid rides? mutato nomine de te, fabula narratur, Congeſtis undiq; ſaccis,Indormis inhians & tanq̃ parcere ſacris,Cogeris,aut pictis tanq̃ gaudere tabellis,Idẽ in odis.Magnas inter opes inops

Viro ſeni maxillæ baculus. DXVI.

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία, Maxilla ſenibus ſcipionis eſt uice,Dici ſolitum de his quĩ ob defœtas ætate uires lautiore pariter & copioſiore uictu coguntur uti,quo quod ſenecta deterit utcunq; farciant cibo,Manet & in hodiernum ſenile uerbum,Ego me dentibus meis ſuſtento Eſt autem uelut ænigmaticum reliquos ingredi pedibus ſenes dentibus, Videmus illud euenire uulgo poſtea q̃ deſtituit ſenes edacitas illa uitæ finem imminere.

Ne uerba pro farina. DXVII.

Μὴ λόγους ἀντ' ἀλφίτων.Ne uerba pro farinis,Aduerſus eos iaciebatur,qui beneficium uerbis non re dabant.Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconſultus,Peculium re non uerbis augendum eſſe,Quadrabit item in eos qui beneficium pollicitis rependunt,Aut qui conſolantur oratione cum auxilio ſit opus. Ancoras tollere. DLXVIII.

Nonnullã prouerbii faciem habet,quod eſt apud M. Varronem in opere de re ruſtica capite extremo,Ancoras tollere pro eo quod eſt moliri diſceſſum,quod genus & illud,talaria nectere, Hæc ſunt eius uerba,interea redit ad nos pauo,& ſi uultis inquit ancoras tollere latis tabulis ſortitio fit tribuum,Hoc eſt ſi uultis omiſſa diſputatione hinc abire, Quanquam hic alluditur ad ambiguam tabularum ſignificationem,quæ tum nauticæ ſunt,tum forenſes quibus ſuffragia ferebantur,Huic ſimile Quintilianicum illud,Oram ſoluere,Nam ita plæriq; legunt.

Ἀμούσοι. DXIX.

Inelegantes & indoctos græci uocant ἀμούσους,hoc eſt à muſis alienos,Antiquitus enim nihil eruditum habebatur ſine muſica,unde apud comicos qui literas ſe didiciſſe negant aiunt ſe non didiciſſe muſicam,Quintilianus libro primo,capite de muſicæ laudibus,Deniq; inquit in prouerbium uſq; græcorum celebratum eſt,indoctos à muſis atq; à gratiis abeſſe.

Vitilitigatores DXX.

Vitilitigatores.M.Cato uocabat litium auidos & alienorum operum calumniatores,Eaq; uox ob nouitatem doctis in adagionem abiit,quemadmodum & Homeromaſtiges & Virgiliomaſtiges,Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi.Ergo ſecuri etiam contra uitilitigatores,quos Cato eleganter exuitiis & litigatoribus compoſuit,(quid enim illi aliud q̃ litigant aut litem quærũt) exequemur reliqua propoſiti. Vino uendibili ſuſpenſa hedera nihil opus. DXXI.

Vino uendibili ſuſpenſa hedera nihil opus.i.uera uirtus nõ eget alienis præconiis, Aut res præclaræ per ſe placent,neq; deſyderant exoticam commendationem,Sumptum apparet à cauponum more qui uinariis tabernis ſignum hederaceum ſolent prætendere,Plautus in pœnulo,Inuendibili merci oportet ultro emptorem adducere,proba merx facile emptorem reperit,Horatius,Vbi largius æquo laudat uenales qui uult extrudere merces.

Canere ad Myrtum DXXII.

Ἀδὴν πρὸς μυρίνην.Id eſt ad myrtum canere prouerbio iubebatur imperitus literarum & infa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cundus quicq; non poſſet apud eruditos loqui,Hinc ſumpta metaphora quod apud ueteres mos eſſet ut in conuiuiis ſinguli ſuam cantionem canerent,quod ſi quis citharam accipere recuſaſſet utpote mu ſices ignarus is per iocum accepto ramo laureo ſeu myrteo cogebatur ad eum canere Porro priſcis hunc canendi fuiſſe morē teſtatur & Fabius libro inſtitutionū primo,unde inquiēs etiam ille mos ut in conuiuiis poſt cœnam circū ferretur lyra,cuius cum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet,ut uerbis Ciceronis utar,habitus eſt indoctior,Sed ueterum quoq; Romanorū epulis fides ac tibias adhibere moris fuit,Plutarchus primo ſympoſiacō libro ſcribit olim fuiſſe morem,ut in conuiuio primum uoce communi deum canerent, παιανίζοντες ut ait,Deinde myrteum ramum unicuiq; tradi ſolere, quem ἄδραγκον uocatum exiſtimat, quod is qui eum accepiſſet caneret,Poſt lyra circūlata qui peritus artis fuiſſet,eam accipiebat, canebatq; ſonum chordarum ad uocem accommodans,Alii dicunt myrtū non ſolere ordine circūduci, ſed à ſpō dis ad ſpondam transferri,ut poſtea q̄ cecinisſet is qui in prima ſponda primus ſedebat, ei traderet qui in ſecundo lecto primus accumberet,hic rurſum tertii lecti primo,Deinde rurſum primi lecti ſecundus ſecundo loco in ſecunda accumbenti ſponda traderet,eumq; ad modum per oēs āret,Hæc ferme Plutarchus. Admeti nænia, DXXIII.

Ἀδμήτου μέλος. Admeti nænia, De triſti lugubriq; cantione.Accommodari poterit ad orationem querulam ac miſerabilem, Accipitur enim Cantilenæ genus quod σκολιὸν uocant,de quo multa Iulius Pollux,Dictum eſt autem obliquum uel à tibiarum figuris, uel quod in conuiuiis quemadmodum modo diximus obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canēdi uices,Quidam huiuſmodi cantiones faciles & illaboratas intelligūt, nimirum quales oportet eſſe quæ inter pocula canuntur & ex tempore.Verum de his deq; ſuperiore prouerbio qui uolet copioſius edoceri,legat Ariſtophanis interpretem in eo quem mox indicabimus loco.Adagium ad huiuſmodi fabulam referunt,Admetus rex fuit Pheræorum,cuius armenta pauiſſe fingitur Apollo, mercede conductus,cum ex olympo depulſus humana ſpecie exularet apud mortales,Exilii cauſam hanc adferunt,Aeſculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat,deinde ſanguine qui ex Gorgonis fluxerat uenis a Pallade accepto per hunc plurimos reſtituit ſanitati.Porro ſanguine qui è ſiniſtris defluxerat uenis ad perniciem hominum utebatur, qui ex dextris ad ſalutem.Quin fabulis uulgatum eſt illum etiam uita defunctos quoſdam in uitam reuocaſſe,Quare ne pro deo haberetur apud mortales cum id uideretur præſtare quod deorum eſt proprium,Iupiter illum fulmine percuſſit,ob id indignatus Apollo Cyclopes qui Ioui fulmē illud fuerant fabricati peremit,Quam rem indigne ferens Iupiter Apollinem deſtinarat è cœlo ad inferos præcipitem dare,ſed Latonæ interuentus preceſq; mitiorem pœnam impetrarunt, itaq; cœlo interdictum eſt.Iuſſus ſolum uertere,damnatuſq; ut annum apud hominem mortalē mercede ſeruiret,Igitur ad Admetum profectus Apollo,regis armēta ſicuti dictum eſt paſcebat, & ut erat artifex effecit ut omnes uaccæ gemellos parerēt.Cumq; apud Admetum perquam humaniter eſſet habitus ut patrono gratiam officii referret à Parcis impetrauit,ut cum in illarum fuſis Admeti fatalis dies uolueretur,liceret hac lege mortem effugere,ſi quem alium reperiſſet, qui uolens illius uice mortem oppetere uellet,ſuiq; capitis diſpendio illius uitam redimere,Ergo cum adeſſet dies ille fatalis,neq; quiſquam inueniretur,qui mortis uicari9 eſſe uellet,patre etiam ac matre recuſantibus,una Alceſtis uxor mariti uitam ſua chariorem habuit.Qua defuncta ſtridulæ quædam & lugubres næniæ decantabantur aſſidue apud Admetum,donec mota Proſerpina remiſit Alceſtidem,Aut(ut quidam dicūt)donec Hercules expugnato Orco,hanc ad ſuperos reduxit,Meminit τοῦδε τοῦ μέλους etiam Euripides in Alceſtide, Μασάδ' ἦν μέλη κλύειν,Notat etiā Ariſtophanes in Veſpis, Ἀδὲι κλέωνος λαβόμβυος τῆς ἀξιᾶς ἀδμήτου λόγῳ. Interpres citat hos uerſiculos ex fabula ciconiis, ὁ μὲν ἥδετο ἀδμήτου λόγῳ πρὸς μυρρίνην, ὁδ' αὖτὸν ἐνάσκαζεν ἁρμοδίου μέλος. Atq; is quidem canebat Admeti modos ad myrtum,at alter adegit Harmodii melos ut canerent.

Bellum haud quaquam lachrymoſum. DXXIIII.

Ἀδακρυς πόλεμος. Bellum lachrymis carens,ubi uictoria contingit citra cædem & ſanguinem Aut ubi quis ſic è periculoſo quopiam negocio ſic extricauit ſeſe,ut nullo ſuo malo diſceſſerit, ſiue cum rixoſi uerbis inter ſe digladiantur,nec eſt quicq̄ periculi ne ueniatur ad manus, Aut ubi certamen agitur eiuſmodi,ut neutri parti quicq̄ accidat incommodi, uelut in cōflictatione lite raria in qua uictus diſcedit eruditior,uictor amicior. Natum aiunt è uetuſto quodā oraculo Dodonæo quo reſponſum Lacedæmoniis aduerſus Arcadas pugnaturis, ἀδάκρυν πόλεμον ἔσεσθαι, id eſt

id eſt bellum ſine lachrymis futurum. Deinde contigiſſe illis uictoriam, nemine prorſus interfecto. Nos item incruentam uictoriam uocamus, cum nulla cæde contingit uictoria, & apud græcos ἀναίμωλα νικᾶν. i. citra ſanguinem uincere, Effertur prouerbium etiam ad hunc modũ, ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, Incruẽtum ſtatuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoq; λῆξαι τὰς νίκας ἄνδρα ἄιμαθος πιεῖσθαι. Oportere uictorias citra ſanguiné fieri, Autor Laertius, Nec abhorret hinc illud quod in græcorum commentariis reperio, Πόλεμός ἐστ ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν ἑλλάδακε κίνηται. Bellum quoddam abſq; ferro motum eſt in Græcia, Significat autem bellum quod oratione non armis peragitur, Nam id demum uiris ſapientibus dignum, Alioqui ferro congredi ferarum eſt & gladiatorum, quos equidem infra ferarum genus pono, Quæ quidem tũ magis erunt prouerbialia, ſi longius tranſferantur, utputa ad litem forenſem contentionem aut aliud id genus certamen. Flet uictor, dictus interiit. DXXV.

Κλαίει ὁ νικήσας, ὁ δὲ νικηθεὶς ἀπόλωλεν. Plorat qui uicit qui ſuccubuere perempti, Quoties utraq; pars magno ſuo malo diſcedit, Ita ut plærũq; ſolet in bellis accidere, Item in litibus forenſibus in contentionibus, Tradunt hoc natũ à Sibyllæ Erythrææ uaticinio, quod edidit de pugna apud Chæroneam commiſſa, Nam illic Athenienſes cum Thebanis uicti perierũt. Philippus uictor protinus à Pauſania ſublatus eſt. Timidi nunq; ſtatuerunt trophæum. DXXVI.

Ἀλλ' οἱ γὰρ ἀθυμοῦντες ἀνδρες, οὐδέποτε τρόπαιον ἔστησαν. At enim trophæum nobile haud unquam uiri Statuere pauidi. Suidas ex Eupolide citat, Apte dicetur in eos qui per animi ſocordiam inertiámq; nihil egregium nihil arduum audent aggredi. Aut qui periculi metu a magnis abſtinent negociis. Cum inſignis gloria non niſi magnis periculis contingat, Neq; triumphum egit quiſq; qui non ſit auſus Martis euentum experiri. Et ſimile quiddam apud prophetam, Non nauigare qui uentos obſeruet. Vna cum ipſis manipulis. DXXVII.

Αὐτῆς ἀμάλας. Cum ipſis manipulis. Cum omnia funditus pereunt, hoc eſt cum ne gluma quidem ſit reliquum. Prouerbium a ruſticis natum uidetur. Refertur a Suida.

Ne Aeſopum quidem triuiſti. DXXVIII.

Οὐδὲ γὰρ αἴσωπον πεπάτηκας, Ne Aeſopum quidem triuiſti, De uehementer ſtupidis & imperitis, Refertur a Suida. Extat autem apud Ariſtophanẽ in auibus. ἀμαθὴς γὰρ εἶφυσ, κοὐπολυ πράγμων οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας. Indoctꝰ enim es neq; ſat ſolers, Neq; triuiſti ſaltem Aeſopum, Nã antiquitus Aeſopi fabellas etiam uulgus idiotarum tenebat, Has igitur qui non legiſſet, nihil ſcire uidebatur. Vulpes bouem agit. RXXIX.

Ἀλώπηξ γὰρ βοῦν ἐλαύνει. Vulpes bouem ducit, Cũ res abſurde geritur, Nihil enim uulpi cum agricolatione. Veluti ſi quis poeta de rebus ſacris concionetur. Aut leno tractet rem publicam, Licebit & ad eum torquere qui non ex animo ſed alio ſpectans fingit ſeſe quippiam uelle facere, Extat apud Suidam. Non ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum DXXX.

Ἀλλ' οὐκ ἔστι συκοφάντου φάρμακον. Aduerſus autem ſycophantæ morſum non ineſt, ſubaudiendum φάρμακον, id eſt remedium. Dictum eſt in calumniã, cuius morſus nõ ſolũ perniciouſiſſimus eſt, uerum etiam ineuitabilis, quod clancularius plærunq;. Olim remedia quædam anulis ineſſe creditum eſt, uelut aduerſus ſerpentium morſus, aut morbum aliquem. aut faſcinationem, Ad id alludens Ariſtophanes in Pluto. ἀλλ' οὐκ ἔστι inquit συκοφάντου δήγματος. Aduerſus autem ſycophantæ non ineſt morſus remedium. Indoctior Philonide. DXXXI.

Ἀπαιδευτότερος Φιλωνίδου. Indoctior Philonide, Hic Melitenſis erat prægrandi corpore, cæterũ inſulſus & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanẽ, ut mulieroſus & in paraſitos profuſus

Apage hoſpitem in tempeſtate. DXXXII.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι. Apage hoſpitem in tempeſtate, Dici ſolitũ ubi quis importunius adueniret, Nam moleſtiam adferunt hoſpites, ſiquando in rebus aduerſis & afflictis ſuperueniunt, Recte accommodabitur ſiquando petitur quippiam a principe negociis parum lætis occupato, Admonet item adagium ne quis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddã dixit Euripides in Alceſtide, οὐ γὰρ ξένον Στυγῶ δικαίως, οἳ κακοῖς ἀζημίους. An nõ mihi iure optimo inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit? uerba ſerui ad Herculem aduenientẽ domo Admeti iam occupata luctu, Rurſus in eadem fabula. Λυπουμένοις ὀχληρὸς εἰμόλοι ξένος. Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit. Dentem dente rodere DXXXIII.

Dentem dente rodere dicitur qui carpit eum qui neq; lædi queat neq; ſentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditum quempiam, Martialis libro xiii. in obtrectatorem quendam,

Quid dentem dente iuuabit Rodere? carne opus eſt ſi ſatur eſſe uelis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Iouem lapidem iurare. DXXXIIII.

Iouem lapidem iurare dicuntur,qui ſancte & religioſe deierant.M.Tullius epiſtolarum familiarium ſeptimo ad Trebatium.Quomodo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare,cum ſcias iratum eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptum à priſco feriendi fœderis ritu,quod a patre patrato manu tenente lapidem conceptis uerbis peragebatur,Quemadmodum deſcribit T.Liuius & Macrobius,Adagium uarie poterit uſurpari, Ego tibi ſuper hac re non dubitem uel Iouem lapidem iurare.i.quantūuis ſancte,Huic iniurato fidem habere malim,q̄ tibi iouem lapidem ut aiūt iuranti.Iouem lapidem iurabat nihil iſtiuſmodi cogitatum fuiſſe.i.magnopere aſſeuerabat, A. Gellius in noctibus uſurpauit ad hunc modum,Iouem lapidem inquit quod ſanctiſſimum iuſiurādum eſt habitum paratus ſum ego iurare Virgilium hoc nunq̄ ſcripſiſſe, Apuleius in ſermone de deo Socratis,Quid igitur iurabo per Iouem lapidem,romano uetuſtiſſimo ritu?

Cimmeriæ tenebræ. DXXXV.

Multam obſcuritatem aut animi caliginem cimmerias tenebras appellant,Lactantius inſtitutionum diuinarum libro quarto,O cæcum pectus,o mentē cimmeriis ut aiunt tenebris atrio rem,Et hunc uelut æmulatus diuus Hieronymus, uelut Lactantianæ admirator eloquentiæ, Rogo inquit quæ tāta eſt cæcitas,& cimmeriis ſicut aiūt tenebris inuoluta? Natū adagiū a Cimmeriæ regionis ,pdigioſa obſcuritate,De qua Strabo libro geographiæ primo ſcribit in hūc modū, Καὶ μὴν καὶ ὃν κιμμερικὸν βόσπορον οἴλε, ὃις κιμμερίους εἶλῶς. οὐδ' ὥσου οἵ μᾶν ὄνομα τῶν κιμμερίων εἰσ'ὼς αὐτοὶς λὲ ἀγνοῶν ὃ, κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἰωνίας ἐπεσ'ράμον τὴν γᾶν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν αἰνίτ]εται γᾶῶ καὶ ρ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ξοφώδες ὂν καὶ ὡς φησιν ἡσίοδος νὴ νεφέλη κε καλυμμένοι οὐδέποτ' αὐτοὶς Ηέλιος φαέθων ἐπιλαμπέται, ἀλλ' ὠδὴ νὺξ ὀλοὴ τέτατται. Quin Boſporum quoſq̄ cimmerium cognouit,ut qui Cimmerios non ignorarit, Neq̄ enim uidelicet cum Cimmeriorum nomen cognitum habuerit ipſos ignorauit,qui temporibus illius uel paulo ante illius ætatem à Boſporo ad Ioniam uſq̄ terram omnem percurſarint, Itaq̄ quo nam in climate ſita ſit illorum regio uelut innuit,cum eam caliginoſam facit,& (ut ipſius utar uerbis) umbris ac nebulis tectam,ſiquidem igneus illos haud unq̄ irradiat phœbus, nox atra ſed illis,Ingruit aſſidue,Porro locus quem Strabo citauit eſt apud Homerū odyſſeæ undecimo, Η δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο Ενθα λὲ κιμμερίων ἀνλρῶν λῆμός τε πόλις τε Ηόρι καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι οὐδέποτ' αὐτοὶς Ηέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν Οὔθ' ὅσοτ' ἂν στίχωσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα Οὔθ' ὅταν αὖ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν πρόσπεσῃ ἄλλ' ὠδὴ νὺξ ὀλοὴ τέτατται ἀλλοῖσι βροτοῖσι. Aſt ille Oceani peruenit ſumma profundi Illic ſunt populiq̄ & mœnia Cimmeriorū, Nubibus & cæca aſſidue caligine tecti Illos haud unquā radiis ſol aſpicit ardens Nec quando aſtriferum curru petit arduus axem. Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo, Sed nox incumbit miſeris mortalibus atra. Cimmeriorum mentionem facit etiam M.Tullius libro academicarum diſputationum ſecundo. Et Cimmeriis quidem quibus aſpectum ſolis ſiue deus aliquis,ſiue natura ademerat,ſiue eius loci quem incolebant ſitus,Ignes tamē aderant quorum illis uti lumine licebat,Iſti autem quos tu probas & cætera,Et in hac regione Naſo poeta ſomno deo regiam ædificauit libro tranſformationum undecimo, Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu, Mons cauus ignaui domus & penetralia ſomni Quo nunq̄ radiis oriens medius ue cadens ue Phœbus adire poteſt nebulæ caligine mixtæ Exhalantur humo dubiæq̄ crepuſcula lucis. Apud græcos conſtāter per duplex m ſcriptum inuenio,tametſi refragatur etymologia quam adfert Euſtathius autumans κιμμερίοις dictos,quaſi ἐν τῷ ἀέρι κειμένοις,Sed uero propius eſt κιμερίσσ uocatos,quaſi χιμερίσσ, quanquam hic quoq̄ m ſimplex,

Fruſtra Herculi. DXXXVI.

Εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi,ſubaudi calumniam ſtruxeris, De his dici conſueuit qui ſic omnia ſua negocia gerunt,ut nemo queat aut audeat calumniari, Nam Herculi mos erat res alienas ui abducere non dolo,Conueniet aut in uehementer laudatum probatumq̄,aut in præpotentem quem inſimulare tutum non ſit, M. Cato Cenſorius plus quadragies in ius uocatus fuiſſe memoratur, ſemper iudicum abſolutus ſententiis, Hunc Cæſar in Anticatonibus inſimulauit auaritiæ,Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe,quaſi ſi quis Herculem inſimulet ignauiæ,Nihil enim minus in Herculem quadrat q̄ hoc criminis, Sunt qui putent congruere cum aliquis omnia facit impune,nec à quoquam accuſatur, Quemadmodum Hercules aliena conſueuit abigere.

Ne in neruum erumpat DXXXVII.

Terentius in Phormione, Verum hoc ſæpe Phormio uereor ne iſta fortitudo in nerūm erum

pat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pat deniq;.Quadrat in temerariam inconſyderatamq; audaciam,quæ plærunq; infœlix eſſe ſo let,& in maximum malum aliquando adducere,Donatus interpres à ſagittariis ſumptam meta phoram exiſtimat,qui dum neruum arcualem adducunt immodice,rumpunt nonnunq̃,idq; nõ ſine ſuo periculo. Ipſa ſenectus morbus eſt, DXXXVIII.

Terentius in Phormione.Ipſa ſenectus morbus eſt.Prouerbiali figura dictum uidetur.Nam in ſenibus ut abſit morbus ipſa ſenecta per ſe mala ualetudo eſt, unde illud frequens apud Home rum, χαλεπὴν γῆρας. moleſta ſenectus. Iliados.θ. Σὴ δὲ δίκη λέλυται, χαλεπὴν δέ τε γῆρας ὀπάζει. Viribus effœtum iam te premit aſpra ſenectus,Et apud Virgilium,Subeunt morbi triſtiſq; ſene ctus,Horatius in arte poetica.Multa ferunt anni uenientes commoda ſecum. Multa recedentes adimũt,Iuuena.Circũſilit agmine facto morborũ omne genus. Nos itẽ in carmine de ſenectutis incommodis. Teterrima porro ſenecta morbus ingens Nullis arceriue poteſt,pelli ue medelis, Quin de repente oborta Corporis eporet ſuccos animiq; uigorem Hebetet.Idem teſtatur ſena rius ille prouerbialis. Φόβου δ' γῆρας, οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον. Metue ſenectam non enim ſola adue nit. Item χαλεπὴν δ' γῆρας ἔστιν ἀνθρώποις βάρος. Pergraue ſenectus eſt onus mortalibus.Huc al luſit anus Plautina,quæ tarditatem inceſſus excuſans ait ſe graue pondus geſtare. Tãtum inquit hoc oneris quod fero,quid oneris? Annos ſeptuaginta & quatuor,Item M.Tullius in Catone ma iore,Quæ plæriſq; ſenibus ſic odioſa eſt,ut onus ſe ætna grauius dicant ſuſtinere,Ariſtoteles quin to de animalibus libro ſenectutem appellat νόσον φυσικὴν.Morbum naturalem.Seneca morbum inſanabilem appellat,Donatus adſcribit uerba Apollodori ex græca comœdia. τὸ γῆρας ἔστιν οὐ τὸ νόσημα. Ipſa ſenectus morbus eſt.

Adraſtia Nemeſis. Rhamnuſia Nemeſis. DXXXIX.

Ἀδραστέια νέμεσις. Adraſtea Nemeſis,ſubaudiendum adeſt aut aderit,aut eiuſmodi quippiam, Licebit uti uel in eos quibus ob inſolentiam arrogãtiamq;, fortunæ commutationẽ minamur, uel qui à rebus florentibus ad calamitoſam fortunam redacti ſunt,Hanc quidam Nemeſim de am eſſe putant,inſolentiæ & arrogantiæ uindicem,quæq; ſpes immoderatas & uetet & puniat, Ἀδραστία dicta ἀπὸ τοῦ ἀστρεπτικῶς μοιέου καὶ ἀφασμῶ,quod nemo nocens meritam pœnam uſquã effugerit, etiam ſi quãdoq; ſerius aſſequitur.Lucianus in meretriciis dialogis, Ἔστι τὶς θεὸς ἡ ἀδρά στεια καὶ τὰ ῥιαῶτα ὁρᾶ. Eſt dea quæpiam Adraſtea uidetq; iſta. Euripides in Rheſo, Ἀδράστεια μὴν ἄ νοσ πατὴρ Εἴρηκεις σωμάτων φθόνον. Adraſtia filia Iouis Arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula, ἐγὼ δ' ἀδραστία λέγων. Volente uero dixerim hoc Adraſtia. Idem teſtantur etiam epigrammata. Ἡ νέμεσις πολέμῳ τῷ πηχεῖ τῷ τεχνίνῳ Μήτ' ἀμεζόντε ποιεῖν. μήτ' ἀχέ λινα λέγειν. Innuit hoc Nemeſis cubito frenoq; gerendis Sit modus in rebus dictaq; frenum habeant.Item aliud. Ἡ νέμεσις πῆχον κατέχω τίνος οὕνεκα; λέξις Πᾶσιν ἀπαγγέλλω μηδὲν ἄγαν τὸ μέζον. Contineo Nemeſis cubitum, Quæ cauſa requires. Nam cunctis iubeo rebus adeſſe modum, Strabo libro geographiæ tertio decimo. Adraſteam dictam tradit non ab aufugien do,ſed ab Adraſto rege qui primus huic templum conſtituerit, idq; Antimachi poetæ uerſibus cõfirmat. Ἔστι δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς ἣ τάδε πάντα Πρὸς μακάρων ἔλαχεν κωμὸν δὲ οἱ ἔσαε θ πρῶτος Ἄδρηστος ποταμοῖο παραὶ ῥόον, ἀίσηιτο Ἐνθάτε τίμ ταί τε καὶ ἀδρήστεια καλεῖται. Eſt quædam Nemeſis dea magna cui omnia quõdam hæc Sunt data ſorte deum. Aſt huic pri mus condidit aram Adraſtus iuxta Aeſopi ſacrata fluenta. Atq; inibi coliturq; tenetq; Adra ſtea nomen. Huius Adraſteæ mentionem facit & Plato in Phædro,Zenodotus originem ada gionis ad huiuſmodi fabulam refert,quam equidem non admodum ſanè lubens adſcribam, ta men ne lectorem auidum hac fraudaſſe uidear, Eteocles & Polynices poſt interitum Oedipi pa tris de regno Thebanorum hac lege pacti ſunt,ut imperiũ alternis annis adminiſtrarent,At Ete ocles. (Nam huic ſorte primus obtigerat annus) exacto tempore recuſauit fratri uices regni tra dere.Itaq; Polynices repulſus in Adraſti ditionem Argos profugit,noctuq; appulit.Hic cum for te Tydeum eſſet nactus,qui ob cædem perpetratam è Calydone profugerat,cum eodem preliũ conſeruit,inter quos clamore tumultuq; coorto,interuenit Adraſtus,& pugnantes diremit. Atq; ibi ſimul recordatus oraculi cuiuſdã quo monitus fuerat ut capro & leoni filias ſuas in matrimo niũ collocaret,utrunq; ſibi generũ aſciuit,Habebant enim in clypeis alter capri,alter leonis figu ram.Pollicituſq; eſt ſe utrũq; reſtituturũ in patriã,Cumq; primum Polynicis nomine Thebas fu iſſet adortus,cæſis Argiuorũ optimatibus,Adraſtus ſolus effugit,Interfectorũ cadauerã cũ The bani inſepulta abiicerent,neq; ſepultura dignarent,liberi cæſorũ ad aram miſericordiæ confugi entes parentum cadauera repoſcebant.Athenienſibus exercitum admouentibus,Thebani cada

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uera reddiderunt,Quo tempore & Euadne Capanei uxor ſemet in rogum abiiciens una cum uiri cadauere combuſta eſt,Poſt id temporis filii Argiuorum qui perierãt ad Thebas,nullam unq̃ reportarunt uictoriam ſuis partam auſpiciis,ſed ſtipendiarii pro externis militabant,Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει. Nemeſis ad pedes adeſt,Eadem appellaſ Rhamnuſia à Rhamnunte Atticæ loco cognominata,ubi quemadmodum oſtẽdit Zenodotus huic deæ ſtatua eſt ſolido lapide decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus, Fingebatur autem olim Veneris ſpecie,quamobrem & malum arborem dextra tenebat,ut autor eſt Eudemus,Hoc adagium quanq̃ ſeparauit Zenodotus,mihi tamen uiſum eſt cum ſuperiore coniungere,cum nihil interſit præter commutatam cognominis uocem.

Riſus ſyncruſius. DXL.

Τέλως συγκρούσιος.Riſum effuſiorem græci σωκρούσιον uocant,quod hoïem quatiat,quẽ eundem quidam exiſtimant Sardonium eſſe, Putant autem & recte putant hunc riſum graui uiro uehementer indecorum eſſe,propterea quod uideatur ab animo impotente proficiſci.

Roſam quæ præterierit ne quæras iterum. DXLI.

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. Ne quære rurſum præteritam ſemel roſam,Ne te macereſ deſyderio rerum quæ reuocari reſtituiq̃ non queũt,uelut exactæ iuuentæ,formæ,uirium,fortunæ, Nam ut nihil eſt roſa gratius,ita nihil minus diuturnum.

Roſam cum anemona confers. DXLII.

Ῥόδον ἀνεμόνῃ συγκρίνεις.Roſam cum anemona confers,ubi quis uehementer imparia interſe componit.Roſa priſcis in precio fuit.Anemona papaueris gen⁹,cuius flos ſpecie quidem roſam imitatur,cæterum nulla odoris gratia. Roſas mihi locutus. DXLIII.

Ῥόδα μ' εἴρηκας. Roſas mihi locut⁹ es,Id eſt uerba gratiſſima,& roſarum inſtar amabilia,Suidas ex Ariſtophane citat,Cui diuerſum eſt illud ex aululari Plauti,lapides loqueris,quod illi dicta quaſi cerebrum excuterent. Rhodii ſacrificium. DXLIIII.

Ῥόδιοι τῷ θυσίᾳ. Rhodienſes ſacrificium,ubi res iurgiis & uerbis male ominatis peragitur, Refertur à Diogeniano,Idem eſt cum eo quod paulo ſuperius retulimus, λίνδιοι τῷ θυσίαν. Nã Lindus ciuitas in Rhodo eſt. Rhodiorum oraculum. DXLV.

Ῥοδίων χρησμός. Rhodienſium oraculum,Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq̃ diligenter ſciſcitatur, Etenim Rhodienſes Lindiæ Dianæ ſacrificantes dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabant,atq̃ inibi perpetuo manebant,Cumq̃ illis mos non eſſet matulam in ſacrificium inferre,ac ſuper hac re deum conſuluiſſet,atq̃ ille ut inferrent reſpondiſſet,illi rurſus ambigere ceperunt, utrum æream an teſtaceam inferre deberent,ac denuo ſuper hoc adeuntibus oraculum indignatus deus neutram reſpondit.Refertur à Diogeniano.

Ruſticanum oratorem ne contempſeris. DXLVI.

Ἀγρίκα μὴ καταφρόνει ῥήτορος. Ruſticanum ne contempſeris rhetorem,Admonet adagium ne quem ob imperitiam infantiam ue faſtidiamus,Neq̃ ſpectemus à quo,quó ue pacto dicatur,ſed quid,autor Diogenianus. Rus ciuitas DXLVII.

Ἀγρὸς ἡ πόλις.Rus ciuitas,ubi quis in urbe neglectis legibus ui proq̃ ſua libidine rem gerit,In ciuitatibus enim legibus ex æquo uiuitur,in agris licãtius agitur,Epicharmus apud Diogenianũ ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖσ. E ciuitate rus facis,Quadrabit etiam in ciuitatem in qua legum non magnus habetur reſpectus. Cicernus Bacchus. DXLVIII.

Ερεβίνθειος Διόνυσος. Cicernus Bacchus,De re uehementer contempta.Sumptum adagiũ à potu ex leguminibus confecto, qui uinum imitatur,Veteres aũt diuerſis rationibus uinum effingebant,quarũ nõnullas cõmemorat Plinius li.xiiii.ca.xvi.Idẽ alibi meminit de Zitho ægyptiorũ, Celia Hiſpanorum,Ceruiſia Gallorum,Erat id potus genus ex leguminib⁹ coctum,quod inopia uini repertũ eſt in his regionibus quæ uitem non ferunt,Hinc natum uideri poteſt & illud quod alibi retulimus adagium, ἀδὲν πρὸς Διόνυσον. Nihil ad Bacchum,ut id dixerit quiſpiã guſtata ceruiſia.Porro contemptam faſtiditamq̃ fuiſſe ceruiſiam,his qui eatenus aſſueuerant uino,uel Epigramma teſtatur,quod Iuliano imperatori tribuunt,Id eſt huiuſmodi, Τίς πόθεν εἷς Διόνυσε, μά γαῦ τὸν ἀληθέα βάκχον Οὐ σ' ἐπιγινώσκω, τὸν Διὸς οἶδα μόνον; Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ ζάκρυ, τῷ ζάσε κέλευθ Τῇ πνοιῇ ζοῦσον τοῦξαν ἀπ' ἀσταχύων Τῷ σὲ χρὴ καλέειν, δημήτειον, οὐ Διόνυσον Πυρροχύτῳ μᾶλλον καὶ βρόμον, οὐ βρόμιον. Bacche quis unde uenis? Verum tibi deiero Bacchum Te haud noui,tãtum eſt cognitus ille Iouis Is nectar redolet hircum tu dic age num te Eſpicis finxit Gallia uitis inops? Non igitur Bacchum te dixero ſed cerealem Et frumentigenam Nec

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Bromium imno bromum. Neq; uero repugnarim ſi cui magis libeat ad ritum ſacrorum Bacchi referre prouerbium, in quibus imitamina mẽbri obſcœni uirilis, capitibus ac femoribus obligabant, atq; ita ſaltabant in honorem dei, Eas figuras græci phallos uocant, unde & apud Terentianum grammaticum cognomen Pallici carminis, qui ferebant φαλλοφόροι & ἰθύφαλλοι dicebantur, Alludit huc Ariſtophanes in acharnenſibus, Σφῶιν δ' ὄρθιν ὀρθὸς ἑκτέος ὁ φαλλὸς ἀξόπωθε τῆς κανηφόρου Ἐγὼ δ' ἀκολουθῶν, ἅσομαι δ' φαλλικὸν. Effingebatur autem olim hoc membrum è ligno ficulno, quod molliciei dedicauit antiquitas, unde & Horatius eodẽ è ligno ſuum Priapum exculpſit. Seruius exiſtimat Maronem item georgicorũ li. ii. de his phallis ſenſiſſe, cum ſacra Bacchi deſcribens de pẽſilibus oſcillis facit mentionem. Oſcilla ex alto ſuſpendit mollia pinu, Ea ſcribit è floribus concinnari ſolere, ad imaginem obſcœni uirorum membri, ac per intercolumnia ſuſpendi, quo qui in ea incidiſſent riſum mouerent. Hinc igitur Baccho cognomen Erebinthi, quem eundem ſimili de cauſa Morychum appellarunt, uidelicet facilitate numinis contemptum inuitante. Ne quære mollia, ne tibi contingant dura. DXLIX.

Μὴ τὰ μαλακὰ μάῃο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς. Ne quære mollia ne dura feras. Refert à Phornuto in opere de natura deorum capite de muſis, & ita refertur tanq; uulgo iactatum, Congruit in eos qui dum nimis improbe ac moroſe petunt quæ uolunt, offenſis his à quibus petunt accipiunt ea quæ nolunt, Aut in eos qui dum præter modum captant uoluptatem incidunt in moleſtiam.

Ne Execeſtides quidem uiam inuenerit. DL.

Οὐδ' ἂν Ἐξηκεστίδης ἂν ἕυροι τὴν ὁδὸν ταύτην ὁλὸν. Ne Execeſtides quidẽ rectam uiam inuenerit, De negocio perplexo atq; inexplicabili. Execeſtides quidã uulgo male audiit, q; immodicus eſſet in peregrinationibus, ut omneis uias q̃maxime cognitas haberet, Idem taxat ab Ariſtophane in auibus, Εἰ δὲ δοῦλος ὢν καὶ κακὸς ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. Quod ſi ſeruus eſt & Car quemadmodũ Execeſtides, Vnde dici cœptum de his qui tota aberraſſent uia, aut qui difficili inexplicabiliq; negocio diſtringerentur. Hermonium officium. DLI.

Ἑρμώνιος χάρις. Hermonium beneficiũ, Quoties aliquis ſtudet officii cauſa uideri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, ſed q; non liceat ſecus agere, Hanc paroemiam ad huiuſmodi referunt fabulam. Gens quædam Pelaſgica quæ Lemnum incolebat nauibus tranſmiſit in Bæbronem Atticæ regionem. Atq; ex ea mulieres raptas abduxerunt, Poſt ubi peſtilentia laborarent, oraculo iuſſi ſunt Athenienſibus ſatiſfacere, atq; ita futurum ut peſtilentia liberarentur. Athenienſes rogati quo pacto placari uellent, denunciarunt ut Lemno decederent, Hanc conditionem cum audiſſent Pelaſgi, per iocum reſponderunt id facturos ſeſe ſi quis Borea uento unius diei nauigatione ab Athenis Lemnum tranſmitteret. Euenit deinde ut cum Darius in Thracia agens, omnia undiq; ſubigeret, Miltiades dux Athenienſium è Cherroneſo ſoluens, Lemnon aggrederet, Pelaſgis denũciãs ſe borea uniuſq; diei curſu adeſſe, Itaq; Hermon Pelaſgorũ princeps Lemno ceſſit, Idq; cum Darii metu cõpulſus faceret, adſimulabat tamen ſe uolẽtem cedere, quo gratum faceret Athenienſibus. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officium eſſe cum nihil mereatur poſtulare id ſibi gratiæ apponi. Atqui in principum aulis atq; adeo paſſim in omni mortalium cœtu Hermonum iſtiuſmodi plena ſunt omnia, qui cum maxime beneficium dare uidentur, tum maxime commodis ſeruiunt ſuis.

Ex arena funiculum nectis. DLII.

Ἐξ ἄμμου χοινίον πλέκῃς. Ex arena funem nectis, in ſtulte fruſtraq; conãtem quippiam dicebat, aut ubi quis ea connectere laboret, quæ nequaq̃ cohæreant. Appoſite dicetur in orationem aut ſyllogiſmum male cohærentem. Alcedonia ſunt apud forum. DLIII.

Quod dixit in Caſſina Plautus, Alcedonia ſunt circa forum, Prouerbii ſpeciem gerit, Significatur hac uoce tranquillitas & ſilentium, Extat etiam in græcorum commentariis huiuſmodi prouerbium, Ἀλκυονίτιδας ἡμέρας ἄγεις. Alcyonios agis dies, de tranquillam & ocioſam agenti bus uitam, Ariſtophanes in auibus, Ἀλκυονίδας τ' ἂν ἦγε θ' ἡμέρας ἀεὶ. Atq; alcyonios duxit affi due dies, Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ græcis alcyon dicitur, latinis alcedo, ut autor eſt M. Varro libro de lingua latina tertio, ne quis Plautinum uerbum deprauatum eſſe putet, Fabula de Ceyce & Alcyone eſt apud Ouidium, De aue ſic refert Plinius libro decimo capite uigeſimo ſecundo, Alcyone paulo amplior eſt paſſere, colore cyaneo, ex parte maiore tantum purpureis & candidis admixta pennis collo gracili ac procero, Ea fœtificat bruma, qui dies Alcyonides uocantur, Neq; apparent niſi mari tranquillo, maxime Siculo, Faciunt autẽ ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt, Hi dies & nautis ſunt noti, Nam in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

his tempeſtatem non metuunt,Nidificant autem medio in mari,Nidi pilæ figura paulum emi nenti ore perq̃ anguſto grandium ſpongiarum ſimilitudine,ex ſpinis aculeatis compacti tãta du ricie ut ferro incidi nequeãt.Franguntur ictu ualido ut ſpuma arida maris,Hactenus Plinius,Lu cianus de tranquillitate Halcyonidũ dierum teſtaf in dialogo cui titulus ἀλκυὼν, Virgilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoq; refert,Non tepidũ ad ſolem pennas in littore pandũt Dilectæ Thetidi Halcyones.Meminit harũ & Theocritus Idyllio ſeptimo.χ' ἀλκυόνδε στρεβῦντι τὰ κύματα,τήν τε θάλασσαν Τόν τε νότον, ἶντ' ὖρον ὃς ἔχατα φυκία κινεῖ Ἀλκυόνδε γλαυκᾶς νηρίσι τοὶ τε μάλιστα Ορνίθων ἐφίλαθεν, ὅσσαι τέποδ' ἐξ ἁλὸς ἄγρας, Halcyonésq; undas ſternunt pela guſq; notúmq; Atq; Eurum extremam motantem flatibus algam Halcyones quas inter aues nereides omneis Vnice amant glaucæ quæcunq; ex æquore paſtum Venantur.

Empedoclis ſimultas. DLIIII.

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα.Empedoclis ſimultas,Dicebatur pertinax & irrecõciliabilis,Empedoclem enim aiunt iis fuiſſe moribus,ut aſſidue ſimultatem cũ aliquibus ſuſciperet, eaſq; pertinaciſſime exerceret,Quadrabit etiam ubi quis leui de cauſa ex amico fit inimicus,Refertur a Diogeniano Suidas ex Lyſia citat hæc uerba, ὤμην δ' ἔγωγε ὑμῖν αὐτῇ φιλίᾳ συνῃρῶσθαι, ὥς τε μηδ' ἂν τῷ ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. Ego ſanè putabam nos eiuſmodi neceſſitudine copu latos eſſe,ut ne Empedoclis quidem ſimultas inter nos poſſet incidere.

Pluris eſt oculatus teſtis unus q̃ auriti decem. DLV.

Plautus in Truculento.Pluris eſt oculatus teſtis unus q̃ auriti decem,Id eſt longe maior eſt ha benda fides referentibus ea quæ uiderint oculis q̃ iis qui narrant ab aliis audita,Idem innuũt poe tæ duas apud inferos inſomniorum fingẽtes portas,alteram eburnam per quam falſa inſomnia ueniant ad ſuperos,alteram corneam per quam uera.Virgilius æneidos ſexto Homerum imita tus,Sunt geminæ ſomni portæ,quarum altera fertur Cornea qua ueris facilis datur exitus umbris Altera candenti perfecta nitens elephanto Sed falſa ad cœlum hac mittunt inſomnia ma nes His ſibi tum natum Anchiſes,unaq; Sibyllam Proſequit dictis portaq; emittit eburna,Ser uius interpretaf per corneam portã oculos intelligẽdos, ꝙ colore ſint corneo,per eburneã dẽtes nimirum oſſeos & candidos,per corneam egredi ueras umbras,quod ea demum certa quæ con ſpicimus oculis, per eburnam falſas, ꝙ uana plærunq; ſoleant eſſe quæ fama percipiuntur. Itaq; Aeneas per eburnam portam dimiſſus ſignificat pro falſis habenda quæcũq; de inferis narrarit poeta.

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. DLVI.

Πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. Eſurienti uulpi ſomnus obrepit,Vbi quis inopia cibi dor mit.Nam nonnullis pauperibus ſomnus loco paſtus eſt, Teſtante uerſiculo illo prouerbii inſtar celebrato, ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακέχθιστον δαμᾷ. Somnus domat famem malorum peſſimum, Pauperem autem uulpem appellat,ꝙ callida ſit inopia,& multarũ repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, Πενία τοὺ σοφίαν ἔλαχε. Neq; perperam dicetur & in illos qui diſſimulãt conniuẽtq; ad quædam,ut per occaſionem aliquid commodi ferant.Siquidem uulpes urgente fame ſomnum adſimulat,ut allectas aues capiat deuorẽtq;.Autor Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit. DLVII.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν. Ad deorum aures peruenit.Vbi facinus aliquod clanculum patratum,re ſciſcitur ab his qui poſſunt uel remunerari recte factum uel punire ſecus admiſſum,Sic enim ima ginantur poetæ,quæ recte ſecũs ue gerantur in terris,ea per Mercurium explorata referri Ioui,Is deinde conſilio deorum conuocato de pœna ſtatuit,Eſt illud etiam nunc ſolenne in principum & põtificũ literis,Ad noſtras aures peruenit, Paulo diuerſius paſtor ille Virgilianus,Et quoties & quæ nobis galatea locuta eſt,Partem aliquam uenti diuum referatis ad aures, De rebus egregiis quaſq; deorum auribus dignas iudices.

Admirabiles in nectendis machinis ægyptii DLVIII.

Δαιδάλεον πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. Nectunt ſtupendas machinas ægyptii,De uerſutis & (ut ait Plautus) conſutis dolis dictitatum,Celebrabantur olim ægyptiorum opera ex uariis lignorũ fruſtulis miro quodam artificio cõnexa,Quorum eſt & Herculanus nodus.Adagium hoc cogna tum eſt illi quod alibi retulimus καυσιώλικον ἄμμα, Caſſioticus nodus.Caſſium enim in ægypto eſt quemadmodum paulo ſuperius oſtendimus.

Aceſei & Heliconis opera. DLIX.

Ἀκέστιος καὶ ἑλικῶνος ἔργα. Aceſei & Heliconis opera,Quæ ſingulari artificio confecta uide rentur ſic antiquitus appellabant,Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifi ces, Aceſeus natione Patarenſis,& Helicon Caryſtius.Hi primi contexuiſſe dicuntur peplum pal

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Iadis Poliadis,id enim cognomen Mineruæ quæ in arce Athenienſium colebatur.

Aceſias medicatus eſt DLX.

Ακέσιας ἰάσατο, Aceſias medicatus eſt,dici ſolitum de re quæ ſemper uergeret in deterius,quoq; magis accuraretur hoc peius haberet,Occaſionem adagio dedit Aceſias quidam medicus imperitus & ſtupidus,qui dum cuidam pedum dolore laboranti mederi ſtudet,auxit dolorem, unde Ariſtophanes, ἀκέσιαστον πρωκτὸν ἰάσατε, Quod ea pars quantũuis cures,tamen per ſe ſemper inquinetur,Autor Diogenianus. Agamemnonii putei. DLXI.

Ἀγαμεμνόνια φρέατα, Agamemnonii putei,De nouis & admirandis operibus dicebatur,Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem & paſſim in omi græcia puteos effodiſſe,ne per æſtum aquarũ inopia laborari poſſet,Autor Zenodotus. De fera comediſti. DLXII.

Ἀγρίου βέβρωκας, De fera comediſti,Dicebatur olim oſcitanti. Nam uulgo creditum carnem ferinam comeſam crebras oſcitationes excitare. Venuſtius erit ſi commode tranſferatur ad ſupinos oſcitabundos & negligentes. Ruris fons. DLXIII.

Ἀγροῦ πηγή, Ruris fons,De nimium laborioſis & perpetuo operi aſſidentibus, Cuiuſmodi fingit Menedemum Terentius,Conueniet item & de negocio laborioſo, cuiq; nunq; exhauſti ſatis eſt,Nam hoc ipſum uerbum πηγὴ hyperbolé habet copiæ,non tantum apud græcos, uerum etiã apud latinos. Aeſopicus ſanguis. DLXIIII.

Αἰσώπειον αἷμα, Aeſopicus ſanguis,Delphi Aeſopum quendam nihil commeritum interemerunt,Eamq; ob cauſam iratum numen dira illis uaticinabatur.Sunt qui putent hunc Aeſopũ eſſe cuius nomine ferũtur apologi,Tradũtq; huiuſmodi quædam ſuper illius interitu,tametſi fabulis q̃ uero propiora,Cum delphos profectus gentis illius iram in ſe conuiciis & contumelioſis apologis concitaſſet,Delphi ſacra phiala in huius peram clanculum impoſita. Phocidem conſecuti, comprehenſum ſacrilegii damnarunt,obteſtantéq; ac dira imprecanté præcipitarunt,Mox oborta peſtilentia conſultum oraculum admonuit ut Aeſopi manes placarẽtur,itaq; delphi monimentum Aeſopo conſtituerunt,cæterum græciæ principes & eruditi ſimul atq; cognouiſſent indignam Aeſopi mortem,Aeſopicum ſanguinem ulti ſunt,ſublatis iis qui mortis fuerant autores,Vnde dici ſolitum aut ubi quis præter meritum acerba pateretur,aut ubi propter læſam innocentiam irati ſuperi pœnam immittere uiderentur.

Et nos manum ferulæ ſubduximus. DLXV.

Et nos manum ferulæ ſubduximus,id eſt nos quoq; literas didicimus,& præceptorum operæ ſumus uſi,Nam antiquitus literatores diſcipulorum manus ferula cædebant,unde manum ferulæ ſubduxiſſe dicuntur,qui deſierunt in ludo literario uerſari,neq; iam pueri docendi, ſed utcũq; docti ſunt,Iuuenalis in prima ſatyra.Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus,& nos,cõſilium dedimus Syllæ, Hieronymus ſubduximus accipere uidet,pro eo quod eſt ſubiecimus ſuppoſuimus ſic enim ſcribit ad Domnionem,Et nos didicimus literas,& nos ſæpe manũ ferulæ ſubduximus, Niſi forte manum ferulæ ſubducere pueri dicuntur,cum metu plagæ ſubtrahunt manum.

Aetnæus cantharus. DLXVI.

Αἰτναῖος κάνθαρος, Aetnæus ſcarabeus,De magnis & fœdis,Ariſtophanes in pace,οὐκ οἶδ' ὅτῳ ἐισπάξω' αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον. Aetnæũ aũt dixit quaſi p̃grandem,uel q̃ in ætna uarii maximiq; ſcarabei ſint,uel ætnæos dixit tanq̃ inſtar montis maximos,Porro ſcarabeus inſecti genus, quod è ſtercore ut naſcitur ita paſcit,Fabulis quoq; ante proditum eſt ætnam unum è gigantibus præcipuum complexam fuiſſe ac ſeruaſſe,ne cũ reliquis periret fulmine,unde & illud, οὔτε πῦρ ὀράνιον ἐπ' αὐδὴν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει ὠτὸμ. Id eſt nec ignis cœleſtis illũ attigit.nec ætna illum premit,Autor Diogenianus. Ex tua officina. DLXVII.

Nihil iam hac figura tritius,Ex tua officina,ex aliena officina,Ex noſtra officina depromi dicuntur quæ à nobis inuenta,noſtroq; ingenio perfecta ſunt,Ex aliena,quibus ab alio mutuo ſumptis utimur ut noſtris,Nam officina locus ubi opifices ſuas exercẽt artes.Sumpta metaphora ab iis qui aliena opera in ſuis uendunt tabernis. Extra chorum ſaltare. DLXVIII.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι. Extra chorum ſaltare dicitur,qui dicit aut facit à re quam propoſuit aliquid.Etenim qui choros agunt certis limitibus,certiſq; numeris adſtricti mouentur, ut liberum non ſit quolibet euagari,Quod ſi quis diſcrepet à lege chori ridiculus habeatur.

Exordiri telam. DLXIX.

Plæræq; metaphoræ quæ ducuntur a textrina prouerbii faciem præ ſe ferunt, Plautus in Bacchidibus, Exorſa hæc tela eſt non male omnino mihi, Rem enim quam arte conſilioq; inſtitui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mus exordiri dicimur, Et reteximus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium, Ego te iã detexã ab exordio, id eſt ab initio uitæ explicabo qualis ſis, Cognatũ illi quod alio commemorauimus loco, Ea tela texitur. In caducum parietem inclinare. DLXX.

Prouerbiali figura in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur confidimuſq; rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificiis, Adrianus imperator de Commodo adoptato & imperii ſucceſſioni deſtinato dictitare conſueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies ſeſtertium quod populo & militib⁹ pro adoptione Commodi dedimus, Caducũ autem parietem uocabat, quod eſſet ualetudinarius, & rebus gerendis inhabilis eſſe uideretur, Itẽ qui ſenis præſidio nititur, qui forma ſuperbit, qui in caducis fortunæ bonis uitæ præſidia collocat recte dicetur in caducum inclinare parietem, Huic proximum eſt illud Maronis, In te omnis domus inclinata recumbit. Scipioni arundineo inniti DLXXI.

Ad eandem formam pertinet quod dictum a propheta quopiam hebræo, Arundineo inniti baculo, de eo qui ſpes ſuas figit in iis qui non ſolum non poſſunt eſſe præſidio, uerumetiam noceant deſtituto, Siquidem arundineus ſcipio non modo non ſuſtinet innitentem, uerum etiam manum penetrat ac uulnerat. Homo bombylius. DLXXII.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, Bombylius homo, dicitur uerboſus multiq; ſtrepitus, cæterum inutilis, Bombylius græcis auis genus a ſonitu (ſicuti uidetur appellatum) ingens, ſed ad mellificium inutile fauos ſibi nectit è luto, Adagium apud Zenodotum refertur.

Buthus obambulat DLXXIII.

Βοῦθος περιφοιτᾷ. Buthus oberrat. De leuibus ac ſtolidis dicebatur, A moribus Buthi cuiuſdã athletæ, qui certat in Pythiis ludis, Huius meminit Cratin⁹ ἐν Χείρωσι, teſte Zenodoto. Fieri poteſt ut huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, q̃ ſolidos boues uorare ſoleat, Nam cognominatus eſt & Hercules Βοθύνας, quod aliquando eſuriens quendam è bubus Theodamantis quibus ille terram proſcindebat abductũ occidit ac uorauit, Vnde uidetur dici poſſe in edaces hoc eſt Βουφάγους. Bunas iudex eſt. DLXXIIII.

Βόνας δικάζει. Bunas iudicat, in nonnullis codicibus ſcriptum eſt Βαλέας non Βόνας. Vbi lis in longum profertur, nec unq̃ explicatur. Qui mos nũc eſt perditiſſimis aduocatis noſtri temporis, ut ſubinde nouam reperiant cauſam producendæ litis, quo plus nũmorum extorqueant a litigatoribus, Paroemia nata à Buna quodam Athenienſi, Cum eſſet controuerſia inter Calydonios & Eleos, utriq; rem ad arbitriũ Bunæ detulerunt, Conuenerat aũt ut à manibus temperarent, donec ille de negocio pronunciaſſet, Quod ubi ſenſiſſet Bunas, de induſtria, audiebat quidẽ utranq; partem, cæterum per fictas occaſiones rem in longum diſtulit, nec unq̃ de lite uoluit pronuncia re, Autor Mnaſeas apud Zenodotum. Bos ſub iugum. DLXXV.

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν. Bos ſub iugum, ubi quis aſſidue laborat, aut ubi ſe quis laborioſo inuoluit negocio, Ductum a bubus agricolis. Tenui filo. DLXXVI.

Tenui filo pro ſtilo ſubtiliori, minuſq; grandiloqua oratione, Nam rhetores treis faciunt orationis χαρακτῆρας grandẽ tenuem & mediocrem, ſumpta metaphora a nentibus, aut certe à textoribus, Horatius. Tenui deducta poemata filo, Auſonius in oratione panẽgyrica, Tenuiori filo (ut dicitur) deducta libauerim. Tenui uena, Diuite uena, tenui canale. DLXXVII.

Rem eandem alia reddunt metaphora, cum aiunt paupere uena, benigna uena, diuite uena, Venam autem appellant indolem & uim genuinam ingenii, tranſlatione ducta uel à fontibus quorum alii anguſtiore uena manant, aliis tanta ut flumen ingens efficiant, uel à metallis quorum etiam uenæ non genere tantum ſed & copia differunt, Similimum his eſt quod ait Quintilianus libro undecimo, pleniore tamen hæc canali fluunt, uos Albani tumuli atq; luci.

Nec propius ferire DLXXVIII.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλειν. Ne propius quidem ferire dicuntur, qui procul abſunt à ſcopo, multoq; in teruallo aberrãt à re propoſita. Sumptum eſt ab imperitis ſagittariis, cuiuſmodi cum Diogenes ille cynicus cõſpexiſſet, proxime ſcopũ cõſedit, rogatus quid ſibi uellet, ne me feriat inquit, innumerens quiduis illũ facturũ potius q̃ ſcopũ. Ergo qui nimiũ aberrant a ſigno, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebant, perinde ualet quaſi dicas οὐδὲν ὅμοιον ἀπὸ σκοποῦ dixit Homerus. Vſurpauit hoc adagiũ Plato libro de Rep. nono, Huc alluſiſſe uidet Lucianus in dialogo quem inſcripſit Ὡς πρὸς τὸν εἰκόνων μὴ ὀρθῶς κρίνοντα ἀξίαν μηδὲ ἐγγύς, Neq; enim eſſe me tantis laudibus dignam, ne prope quidem, Item Ariſtides in Meltiade. οὐκ ἔστι ταῦτα οὐδὲ ἐγγύς. Multum abeſt ut hæc ita ſe habeant, Adagium hoc referẽdum in gregem illorum, quæ cõmemorauimus alibi, τῆς θήρας ἁμαρτεῖν, &

toto

& toto errare cœlo,& tota errare uia. Quorum poſtremũ ut illud obiter indicem ſumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto, ἢ τῆς ὁδοῦ γε παρὰ πολὺν ἡμαρτήκαμεν. Viáne tota prorſus exerrauimus.

Diolygium malum. DLXXIX.

Διωλύγιον κακὸν. Ingens malum,ipſa loquendi figura prouerbialis eſt, Vtitur hoc adagio Plato in Theætæo,Diolygium autem proprie ſignificat maximum,quodq; quamdiutiſſime durat, Plato, Ταῦτα οὐ λέγῃ ὠλύμπου φλυαρία δόξειν εἶναι; ἢ Νικαίως οὐ κατὰ γραῶν ὕθλων λεγόμενον ἀλλὰ πείρα θοῦ μεγίστου φλυάφου. Nonne hæc uel maxima nugamenta uidebuntur? uidebunt & quidem merito,Non iuxta deliramenta quæ uocant aniculárum ſed ultra maxima deliria,Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi & Pythia & Delia. DLXXX.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. Hæc tibi & Pythia & Delia. Quoties ſupremum aliquod opus ſignificamus. Perinde quaſi dicas hæc ſumma omnium quæ geſturus es in uita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyranno, Nam is poſtea q̃ Rhenæam inſulam cœpiſſet,eamq; conſecraſſet Apollini, conſtitutis apud Delum ludis pulcherrimis Delphos miſit conſulturos,utrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Reſpondit oraculum, ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. Futurum innuens ut is prope diem excederet è uita,idq; euenit,Itaq; res in prouerbium uerſa.

Claue findere ligna,& ſecuri fores aperire. DLXXXI.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶς, Claui ligna findere,ſecuri uero fores aperire conaris,cum res præpoſtere geritur,ueluti ſi quis liberos metu ſtudeat emẽdare, ſeruos beneficiis ſibi adiungere. Aut ſi quis apud imperitos philoſophicis rationibus agat,apud eruditos clamore & improbitate uincere conetur. Refertur à Plutarcho libello cui titulus, πρὸς τὸ ἀκούειν. Bellerophontes literas. DLXXXII.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. Bellerophontes literas,ſubaudiendum uerbum aliquod accommodum ſententiæ adfert aut aliud aliquod,Locus erit huic prouerbio cum quis literas ueluti cõmendaticias perfert,quæ contra ipſum ſint deſcriptæ,Vulgo literas uriæ uocant,Neq; diſſimilis eſt hiſtoria apud hebræos,De bellerophonteis literis huiuſmodi fabulam commemorant græci Bellerophontes propter occiſum Bellerum,Argos exilio mutans in Tirynthẽ peruenit, Prœtiq; regis hoſpicio eſt uſus,Interim Antea regis uxor adoleſcẽtis amore correpta cœpit illius animũ ad ſtuprum ſollicitare,& ſui copiam obtulit,Ille ubi flagicium recuſaſſet,uidelicet hoſpicii religione permotus,illa prior occupans,uerſoq; in odium amore muliebri,Bellerophõtem apud maritum occulte defert,tanq̃ ab illo fuiſſet de ſtupro interpellata,Quod ubi perſuaſiſſet, quoad poterat regis animum in perniciem iuuenis inſtigabat,ſemper ad aurem occinens illud Homericũ τεθναίης ὦ πρόσθε ἢ κάκτανε βελλεροφόντην. Aut morere Prœte,aut interfice Bellerophontẽ, Prœtus itaq; uelut officii cauſa Bellerophontem ad Iobaten hoſpitem mittit,additis literis uelut in illius commendationem ſcriptis,In his mandabat Iobatæ ut iuuenem quoquo pacto tolleret è medio,Bellerophon ut eſt minime ſuſpicax innocentia,literas acceptas reddit ut fuerant obſignatas,Quas ubi perlegiſſet Iobates,quo Prœto gereret morem,aggreditur adoleſcentem honeſto titulo perimere,Nam hic ferme malorum principum mos,Animum iuuenis ſuapte ſponte ferocem ad periclitandas uires gloriamq; parandam inflammat,Ac primum perſuadet ut cum chimæra congrederetur,Id erat monſtrum triforme. Prima leo,poſtrema draco,media ipſa chimæra. i. caprina ſpecie. Hanc Bellerophontes equo inſidens alato, telo confixit confecitq;, Poſt aliis atq; aliis periculis obiecit iuuenẽ,à quibus omnibus cum ille uictor rediret,rex & uires admiratus,& ex euentu coniectans innocentiam,literas Pœti oſtendit,generum aſciuit,ac moriens eidem imperii ſucceſſionem tradidit. Itaq; quiſquis imprudens aut nũciat aut facit quippiam quo ſe prodit, in eum recte dicetur Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. Aut quicũq; ſub officii prætextu læditur, Adagium recenſet à Zenodoto, Plautus in Bacchidibus. Tace nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt quas tu attuliſti, hæ te uinciri iubent, Alia, Bellerophõtem iam tuus me fecit filius Egomet tabellas detuli ut uincirer ſine. Effertur adagium in hunc etiam modum, Βελλεροφόντης κατὰ σαυτοῦ. Cœno puram aquam turbans, nunq̃ inuenies potum. DLXXXIII.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιάνων οὐπώποτε πίεσαι πόρον. Limpidam perrexeris ſi cœno aquã ſpurcare, nunq̃ quod bibas inueneris, Dici ſolitum ubi quis ea quæ ſunt per ſe pulcherrima cõtaminat, admixtis his quæ ſunt turpiſſima, Veluti ſi quis poeticæ admiſceat obſcœnitatem, ſuo utiq; uitio, Nam ars per ſe ſyncera, Aut ſi quis theologicam eruditionem hæreticis opinionibus depra-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uet,Aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Charetis pollicitationes. DLXXXIIII.

Αἱ χάρητος ὑποσχέσεις.Charetis pollicitationes,Dici solitum ubi quis facile ac benigne promittit,Iuxta illud Nasonis,Promittas facito quid enim promittere lædit? Pollicitis diues quilibet esse potest,Natum adagium à Charete quodam Athenienſium duce,qui quiduis cuiuis pollicebatur,at non præstabat item quod receperat,Hunc Charetem nunc ferme reges & pōtifices imitantur,dum omnibus omnia promittunt,neq; recusant quicq̄ ut saltem spe lætos à se dimittant Atq; ultro etiam inuitant ut rogent spe uidelicet illectantes. Cescon habitas DLXXXV.

Κέσκον οἰκεῖς.Cescum habitas.In stupidum & bardum dicebatur,Cescos Pamphyliæ ciuitas,cuius ciues ob uecordiam stultitiámq; uulgo male audiebant,Vnde & uulgari sermone iactatum est,πόλις κέσκος νοῦν ἐκ ἔχουσα.Cescus ciuitas mentis inops.Quadrabit & in cœtum aut concilia bulum hominum stultorum,Autor Zenodotus. Circulum absoluere DLXXXVI.

Τὸν κύκλον ἀποτελεῖν.Circulum absoluere est rem omnibus numeris,omnibusq; partibus perfectam reddere, Vnde & κυκλοπαίδεια dicta quæ disciplinarū omnium uelut orbem absoluerit Metaphora sumpta uidetur à mathematicis,apud quos circularis figura perfectissima absolutissimáq; iudicatur.Vnde illud non sine causa laudatū carmen de sapiente,Et in seipso totus teres atq; rotundus.Externi ne quid ualeat per leue morari. Calidam ueruti partem. DLXXXVII.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ.Calidam ueruti partem,subaudiendum arripuit,aut simile quippiam ubi quis per imperitiam negocii ea parte rem aggreditur qua minime tutū fuerat aggredi, Aut ubi qs ob insciti pro meliorib⁹ eligit peiora,Zenodotus ait huius adagii meminisse Sophoclē,Sumpta metaphora ab his qui per imprudentiam eam ueruti partem manu præhendunt quæ caleat, deinde offensi reiiciunt & alteram partem apprehendunt,Non usquequaq; dissimile huic,ἀλλεὺς πλαγίους νόον οἶσι,quod alio ioco retulimus. Titanicus aspectus DLXXXVIII.

τιτανῶδες βλέπειν.Titanicum tueri,hoc est uultu titanico obtueri,Titanicum aūt toruū uocant ac tetricum,cuiusmodi fuisse feruntur ueteres illi Titanes,Lucianus in Timone. ἐκ πεπάσασθαι τοῦ πώγωνα καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας καὶ βραθυνόμενός τι πρὸς αὐτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων. Itaq; promissa barba reductisq; superciliis secum murmurans nescio quid accedit, Idem in Icaro menippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερῶς σιμύτερον τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἐπιλῶν.At Iupiter admodū terribiliter acriterq; & titanico me intuens uultu. Thraces fœdera nesciunt. CLXXXIX.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται.Thraces fœdera non norunt,Apud Thraces euenit ut natu maximus quidam iaculo per pectus adacto,interierit,Vnde Ionibus & æolibus ueluti per ænigma dici cœptum, θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται,quod natu grādibus honos magis debeatur apud hos qui legibus uiuunt.Porro Thracum barbariem & immanitatem perfidiamq; satis arguit interemptus à Polymnestore Polydor⁹,hospicii iure uiolato,& Euripides in Hecuba,τάχ' οὖν παρ' ὑμῖν ξένου ξυνοκρυεῖν,ἡμῖν δὲ γ' αὐχρὸν θῆσιν ἕλκησιν τόδε,Iugulare forsan hospitem uobis leue est,Nobis Achiuis istud oppido est graue. Thunnissare. DXC.

Θωνίζειν.Græci transferūt pro stimulare pungere q̄,uel q̄ hic piscis quo sit palato gratior pungi soleat,uel q̄ ipse piscis adurat pungatq; contactu,Lucianus in Ioue tragœdo, ἄπαγε θυννῶδες ἐνθύμημα ὦ πόσειδον καὶ κομιδῇ παχύ. Apage Thunnicum enthymema Neptune & supra modum pingue,Rursum in eodem dialogo ad idem uerbum alludens, Εἰ τἀμὰ οὕτως ἡμῖν ἀποτε θύννισται. Si mea uobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur à Diogeniano

Citius usura currit q̄ Heraclitus. DXCI.

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτου δρομεύει ζέχει.Citius usura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum à mutua pecunia quæ credatur ad usuram,Nam opinione celeri us recurrere diem usurarium,Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter cæteros eximio atq; excelléti,Iuxta doricam Dialecton dictum est,Ἡρακλείτου & δρομεύω, pro Ἡρακλείου δρομεύου,Videtur carmen fuisse trochaicum tetrametrum catalectum paucis syllabis deprauatis. Celerius q̄ Butes. DXCII.

Θᾶττον ἢ Βούτης. Celerius q̄ Butes.Hoc adagio significabant aliquid q̄primum absolui, compendioq; explicari.Quemadmodum solent hi qui paucis uerbis & his trunce pronunciatis longam sententiam significant,Aiunt hinc fuisse natum.Athenis inter picturas Stoæ porticus depictus erat Butes quidam, atq; ita pictus ut summa capitis pars cum oculis duntaxat uideretur,uidelicet ut spectator imaginaretur reliquum corpus tegi montis obiectu in quo ingrediebatur,In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur,Autor Zenodotus.

Lydius

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Lydus ostium clausit DXCIII.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε. Lydus ostium clausit, De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiam sublata, Quod si permittitur nobis diuinare (cur autem nō permittat̃ in re tam uetusta cum nec autor extat nec interpres?) malim accipere de his qui rem quampiā obscœnam aggressuri fugitant arbitros, abduntq; sese, propter lydos molliciei notatos, unde & Plautus Lydum uolsum appellat,

Lydus in meridie DXCIIII.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, Lydus in meridie, in hominem insaciatæ aut etiam intempestiuæ libidinis dictitabatur, Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse ut non tantum noctu uacarent uoluptati Venereæ, uerumetiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragētes, Meminimus alibi de cōuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur, Porro nullum est tempus magis alienum à coitu q̃ uel meridiei, ob æstuantem solem, uel conuiuii, propter spiritus circa stomachum & concoctionem occupatos.

Caprarius in æstu DXCV.

Αἰπόλος ἐν καύματι. Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum uidelicet intempestiuæ libidinis, Nam his horis caprarii dum seductis gregibus in umbra latitant, lasciuire soliti scribunt̃ Zenodotus utrunq; refert adagium, Poterit ad quamuis uoluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur DXCVI.

Λυδὸς καπηλεύει. Lydus cauponatur, In effœminatos & uoluptatibus addictos iaciebatur, Ex huiusmodi natum historia tradunt, Cyrus rex deuictis Lydis imperauit ut cauponiam exercerēt, neq; tractarēt arma, sed ueste ad terram usq; demissa uterentur, quæ olim molliciem indicabat, ut ad eum modum uelut in fœminas transformati ad rebellionem fierent inutiles, Zenodotus autor.

Lydorum Carycæ. DXCVII.

Λυδῶν καρύκας. Lydorum carycas antiquitus appellabant quicquid esset opiparum & uariis conditum cupediis, Nam caryca cibi genus Lydii, ex multiiugis lauticiis & sanguine confectum Athenæus in xii. tradit carycarum apparatū primū repertū à lydis, Effertur adagium integre ad hunc modum, μήτε λυδῶν καρύκας μήτε μαστίγων ψόγου. Nec Lydorum carycas nec flagrorum strepitus, Subaudiendum uolo, aut simile quippiam. i. nec blandimēta uolo, nec conuicia, nec nimium blanda, nec rursum aspera nimium.

Lupinum potum. DXCVIII.

Λυκεῖον ποτὸν. Lupinum potum dicebāt ubi quis uoluptatem suo periculo capitis emeret, Narrāt duos erupisse fontes sacros Apollini, quorū alter uino scateret, alter melle, ad quos cū aues aduolarent arcu feriebantur, Autor Zenodotus, atq; hinc ortum prouerbium, Confine illi, ut canis è Nilo.

Lupi decas. DXCIX.

Λύκου δεκὰς. Lupi decas, Dictum apparet in eos ad quos inhonesti lucri pars aliqua tametsi pusilla rediret, Aut in eos qui largitionibus essent corrupti alios ue corrumperent, Nam Athenis in foro ubi causæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat lupina specie, Apud hanc statuā sycophantæ pecunia corrupti uersari consueuerūt, uelut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, Eiq; in dies singulos triobolus secabatur, Autore Zenodoto, Meminit huis Aristophanes in Vespis. θ' ἡρῷον εἴπως ἐκκομίσαις τὸ τοῦ λύκου.

Verba importat Hermodorus. DC.

Λόγους γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. Verba Hermodorus importat, in eum dicebatur qui præter uerba nihil adferret, Quemadmodum Laches in Ecyra Terentiana Pamphilum filium rogat, num unam duntaxat sententiam secum è Lemno reportasset, Aut in eos qui uerba uendunt pecunia, quod in poetas, aduocatos, fumi uēditores, atq; in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos in Siciliam deportare consueuerit, atq; inibi uenditare. Vnde Siculi ut sunt dicaces rem in prouerbium uerterunt, Dicentes Hermodorum pro mercibus importare uerba.

Verecundia inutilis uiro egenti DCI.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ προΐκτη. Ita legitur apud Homerum, apud Hesiodū item Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζει. Verum homini pudor haud quaq̃ conducit egeno Is uersus in prouerbium abiit, Admonet autem abiiciendum pudorem, quoties urget necessitas Est enim uerecundia cum ad multa uehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, ut om̄ia nobis sint facienda, Eodem allusit Euripides in Iphigenia in Aulide. ὅμως δ' ὅσον γε δυναγὸν αἰδεῖσθαι χρεὼν. Verumtamen pudere oportet eatenus quoad licet, Homerus Iliados .Ω. scribit uerecundiam seu reuerentiam plurimum obesse & eandem officere plurimum, οὐδέ οἱ αἰδὼς γίγνεται ἥτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησιν.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ventrem mihi obiicis. DCII.

Commemorantur & hi uerſus in græcanicorum adagiorum collectaneis. γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων ἢ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα κενὴ δὲ βαρεῖα. Ventrem mi obiectis quo probrum haud pulchrius ullum. Plenus is eſt leuior grauis idem ubi pendet inanis,Equidē ubi prouerbium ſit non uideo,niſi in hoc κάλλιστον ὄνειδος,quod apud græcos prouerbii uice uidetur uſurpatum,Euripides in Iphigenia Aulidenſi, καλόνγε μοι τοὔνειδος ἀζωνέστατος. Mihi opprobrafti probrum honeſtum ſcilicet,Aut in ea parte uelut ænigmatica,leuis cum penus eſt grauis cum inanis,Nam reliqua uaſcula quo pleniora ſunt hoc ſunt grauiora,quo magis inania hoc leuiora,Contra,uenter quo diſtentior cibo hoc leuior eſt,propter auctos excitatoſq; paſtu ſpiritus

Turpe ſilere. DCIII.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν. Turpe ſilere.Hoc licebit uti quoties quis alterius exemplo extimulatur ad ſtudium aut negocium aliquod ſuſcipiendum. Aut natum aut certe uſurpatum ab Ariſtotele qui cum Iſocrates rhetoricen doceret,æmulatione commotus cœpit & ipſe pomœridianis illis ſuis ambulacris dicendi artem docere,dicens illud Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος Ἰσοκράτους. Id eſt turpe ſilere loquente Socrate,M.Tullius ad Atticum libro ſexto.Ego (niſi Bibulus qui dum unus hoſpes in Syria fuit,pedem porta non plus extulit q̄ domo ſua)admiraretur de triumpho æquo animo eſſem,Nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν, Hoc nunc quidam abutuntur,nihil exiſtimantes turpius q̄ ſilere,unde apud Lucianum præceptū illud, ἀναιδέστερον ῥήτορος μὴ σιώπα. Ne ſile propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur,qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus DCIIII.

Ξενίων δέ τε θυμὸς ἄριστος. Munerū autem & animus optimus,Hemiſtichion prouerbiale quo ſignificatur in amicorum muneribus non eſſe ſpectandum rei miſſæ precium,ſed mittentis potius animum,ut Xerxes ille aquam manibus hauſtam à ruſtico libenter accepit,Et Chriſtus uiduæ nummulos omnibus diuitum muneribus prætulit, Et quidam monet exiguum munus a tenui miſſum amico,perinde ut maximum boni conſulere,Plinius in præfatione diuerſa extulit metaphora,Verum & dus lacte ruſtici multæq; gentes ſupplicant,& mola tantum ſalſa litāt,qui nō habent thura.Quin hodieq; tritiſſimum eſt,ut qui munus aliquod offerant animum iubeāt ſpectari non rem,Refertur adagium à Phornuto in opere de natura deorum.

Neſcit capitis & inguinis diſcrimen. DCV.

Qui eo impudentiæ uel cæcitatis potius deuenerunt,ut nullum prorſus faciant diſcrimen inter honeſtum ac turpe,hi neſcire dicuntur quid interſit inter caput & inguen,Inter honeſta corporis membra caput primum obtinet locum,ac proinde recte nudatur,quæ uero ſub uentre ut inhoneſta teguntur,Iuuenalis de muliere temulenta,Quid enim Venus ebria curat Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.Prouerbiali figura dictum uidetur,unde & Plato ἀκέφαλον μῦθον appellat inhoneſtam & impudicam orationem.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit. DCVI.

Πολλοὶ στρατηγοὶ καρίαν ἀπώλεσαν.Multi duces deperdidere Cariam.Admonet ſenarius nihil eſſe perniciоſius licentia multitudinis,dum nulli paretur,ſed pro ſua quiſq; libidine rem gerit,Hanc græci uocant ἀναρχίαν.Par autem malum eſt πολυαρχία cum ἀναρχία. Idē docet Homericum illud Iliados libro ſecundo,quod ipſum in prouerbium abiit,οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἔστω.Multos imperitare malum eſt,rex unicus eſto,Nam his uerbis Vlyſſes Therſiten ſedicioſum compeſcit,Natum adagium à Caribus quondam florentiſſimis,poſtea per ciuiles ſeditiones eo redactis,ut etiam in uilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus DCVII.

Μῦς λευκὸς.Mus albus apud Suidam, μῦς κακὸς,id eſt mus malus apud Diogenianum, In hominem laſciuum & libidinis immodicæ dicebatur,Nam mures domeſtici ſalaciſſimi ſunt,præſertim albi,Aelianus miram eſſe murum ſalacitatem autorum teſtimoniis docet,libro duodecimo cap.x. Atq; inter multa illud addit Epicratē in fabula quapiam cum mulierem ſignificare uellet prodigioſæ libidinis μυωνίαν appellaſſe,citatq; prouerbium μῦς λευκὸς.Ex Philemonis comœdia,Vnde receptum uidetur ut inter amatoria blandimenta,quemadmodum paſſerculi,colūbulæ,& id genus aliorum itidem & muris cognomentum uſurpetur,Martialis,Nam cum me murem cum me tua lumina dicas. Facies tua computat annos. DCVIII.

Prouerbiali nimirum ſchemate dictum à Iuuenale in uetulam,iam ἔξωρον quidem,& ad Veneris luſus prorſum intempeſtiuam,ſed quæ uerborum nequiciis puellam etiam dum ageret,Facies tua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cies tua computat annos,id eſt frontis rugæ numerum annorum tuorum præferunt,quanquam libido nondum in te conſenuit. Phœnice rarior. DCIX.

φοίνικος σπανιώτερος. Phœnice rarior,De rebus aut etiam hominibus inuentu perq̃ raris,Natum adagium à fabula phœnicis auis,de qua ſcribit Plinius libro decimo capite ſecũdo, Et ante omneis nobilem Arabiæ phœnicem,haud ſcio an fabuloſe, unum in toto orbe nec uiſum magnopere.Aquilæ narratur magnitudine,auri fulgore circa colla,cætera purpureus,ceruleam roſeis caudam pennis diſtinguẽtibus criſtis faciem,caputq; plumeo apice honeſtante. Commemorantur hoc loco & alia quædam de phœnice prodigioſa, quæ quoniam ad prouerbii ſententiam nihil attinent,cui libebit inibi legenda relinquo,Ouidius in tranſformationum libro quinto decimo ſub perſona Pythagoræ. Vna eſt quæ reparet ſeq; ipſa reſeminet ales Aſſyrii phœnica uocant,nec fruge nec herbis Sed thuris lachrymis & ſucco uiuit Amomi. Hæc ubicunq; ſuæ cõpleuit ſecula uitæ Ilicis in ramis tremulæq; cacumine palmæ Vnguibus,& duro nidum ſibi conſtruit ore. Quo ſimul ac caſias & nardi lenis ariſtas Quaſſaq; cum fulua ſubſtrauit cynnama myrrha. Se ſuper imponit finitq; in odoribus æuum Inde ferunt totidem qui uiuere debeat annos Corpore de patrio paruum phœnica renaſci Cum dedit huic ætas uires, oneriq; ferendo eſt. Ponderibus nidi ramos leuat arboris altæ. Fertq; pius cunaſq; ſuas patriumq; ſepulchrum Perq; leues auras Hyperionis æde potitus. Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.Extat de phœnice carmen Firmiani Lactantii non inconcinnum per muſas,neq; faſtidiendum. Non es laudandus nè in cœna quidem DCX.

Οὐκ ἐπαινεθήσῃ οὐδ' ἂν ἐν πότῳ δειπνῳ. Non queas laudari, ne in conuiuio quidem,In hominem dicebatur uehementer illaudatum,Antiquis mos erat in cœnis funeralibus laudare uita defunctum,etiam ſi parum meruiſſet in uita.Siquidem ut inquit Ouidius.Paſcitur in uiuis liuor poſt fata quieſcit,Vnde fit ut uiuos nõnunq; merita laude fraudemus,mortuis etiam immeritam tribuamus.Fortaſſis hinc ductum eſt quod antiquitus mos fuiſſe uidetur,ut in cõpotationibus aliquorum etiam uiuentium laudes dicerentur,Quemadmodum apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert.Eiuſmodi uero laudes non admodum ſpecioſæ uidebantur,ut inter pocula decantatæ.Nec abſurdum arbitror ſi quis ad priſcorum cõſuetudinẽ referat paroemiã, qua fieri ſolet ut in conuiuiis citharœdus,aut deorum aut inſignium uirorum facta cãtaret,Vt apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis,Apud Virgilium item cithara crinitus Iopas,perſonat aurata.Tametſi hæ quoq; laudes plærunq; ad auditorum gratiam fingebantur.Adagium refertur à Diogeniano. Pedibus in ſententiam diſcedere. DCXI.

Quid ſit pedibus in ſententiam diſcedere,& quid pedaria ſententia,ſatis explicuit Aulus Gellius. Id ſi tranſferatur ad quãlibet alienæ ſententiæ comprobationem prouerbii formam accipiet. Veluti ſi quis dicat.Non eſt uiri prudentis quicquid uxori libuerit,protinus in illius ſententiam pedibus diſcedere. Aut par eſt,ut affectus in rationis ſententiam pedibus diſcedat non contra.Ego uero in tuam ſententiam manibus pedibuſq; ac toto corpore diſcedo. Quin etiam ſubſcribere ſententiæ,ſubſcribere iudicio,ſubſcribere uoluntati ſuffragari refragari, atq; id genus aliæ metaphoræ, quoties longule trahuntur ab oratione ſimplici in prouerbii ſpeciẽ paulatim abeunt. Suſtine & abſtine. DCXII.

Epictetus Cynicæ ſectæ philoſophus uniuerſa philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ uitæ pertineant felicitatem,quæq; tot uoluminibus uix explicant cæteri, duobus uerbis abſolute complexus eſt,quæ iam olim prouerbii uice celebrantur à doctis,digna profecto,quæ omnibus parietibus,omnibus columnis inſcribantur,omnibus anulis inſculpantur. Ea ſunt huiuſmodi, ἀνέχου καὶ ἀπέχου.Suſtine & abſtine.Quorum altero monemur,ut aduerſa fortiter toleremus,altero ut ab illicitis temperemus uoluptatibus.Referuntur in noctibus Gellianis.

Naturam expellas furca,tamen uſq; recurrit DCXIII.

Cum uideam à græcis quædam uelut obtorto quod aiunt collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur ego uerear eiuſmodi recenſere,quæ præter adagii figuram ita uenuſte dicta ſunt, ut uenuſtius dici non poſſint. Quod genus eſt illud eiuſdem Horatii in epiſtolis, Naturam expellas furca tamen uſq; recurret.Senſus eſt,haud facile dediſci, quæ nobis natura penitus indidit atq; inſeuit.Quod ſi quando ui fit,ut uel metu uel pudore,uel alia quauis cauſa perſonam alienã ſumamus,facile per occaſionem redimus ad mores naturales.Velut qui metuunt peccare non uirtutis amore ſed formidine fuſtis,ii ſimul atq; tollitur fuſtis,recurrunt ad mores priſtinos. Et Terentius, Si ſperat fore clam rurſus ad ingenium redit,Ducta eſt metaphora à ramis,qui appoſita

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

furca torquentur alio q̃ natura poſuerat,Qua ſublata rurſum uergunt eodem quo prius,Pindarus eandem ſententiam aliter extulit, Το γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἰδὼν ἀλώσῃ οὔτ' ἐύθρομοι λέοντες ἀλλαξαν τρόπους.Nam ingenium natiuamq; indolem,nec aſtuta uulpes,neq; prænalidi leones mutare quiuerint. Nauis annoſa haud quaq̃ nauigabit per mare DCXIIII.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλώσεται. Nauis antiqua non nauigabit per mare,Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas ſuſtinendaq; pericula parum ſunt idonei,Nota eſt allegoria,Refertur adagium à Diogeniano. Ni pater eſſes. DCXV.

Εἰμὴ πατὴρ ἦσθα. Ni pater eſſes.Hoc uulgo dici conſueuit quoties honoris aut metus cauſa cõuicium reticebant,& coniiciendum relinquebant, Plene ſic effertur, Εἰμὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἂν σ' οὐκ ὄν φρονεῖν. Ni eſſes pater te ſapere dicerem haud bene,Eſt autem uerſus hic in Antigone Sophoclis.Sunt enim Aemonis Creontem patrem obiurgantis quod ſponſam filii pararet occidere,Iraq; quoties ſenis aut potentis,aut alioqui uenerandi ſententiam nobis haud quaq̃ probari ſignificabimus,cui tamen honoris cauſa nolimus refragari,ueluti ſi quis opinionem Ariſtotelicã apud peripateticos tecte damnare uellet,loquetur ad hunc modum,Habet hæc ſentẽtia grauiſſimum autorem, Fortaſſis enim fas non eſt ab Ariſtotele diſſentire.Alioqui εἰμὴ πατὴρ ἦεν, hoc eſt niſi autoritati deferrem,habeo quo refellam,Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni. DCXVI.

Μέγα στόμα τὸ ἐνιαυτοῦ.Magnum os anni.Dicebatur quoties uberior rerum prouentus aut uilior annona animos & loquendi libertatem adderet alioqui timidioribus.Non admodum diffidet ab illo.Fœnum habet in cornu. Megaricæ ſphinges. DCXVII.

Μεγαρικαὶ σφίγγες.Megaricæ ſphinges.Ita ſcorta quædam uulgus olim appellabat,ſiue quod uulgo molles ſphictæ, παρὰ τὸ σφίγγω dicuntur apud græcos,ſiue quod apud Megarenſes nutrix ſphinx appelletur,ſiue quod Megarenſium mores improbi fictiq; populari conuicio quondam notati fuerint,Vnde Ariſtophanes in Veſpis riſum Megaricum de quo dictum eſt alibi taxat,μὴ δ' ἂν γέλωτα μεγαρόθεν κεκλαμμένον. Neq; à Megara reuulſos huc iocos,Riſum ſeu iocum intelligit molliciem Megarenſium,Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla DCXVIII.

Μέλιτος μυελὸς. Mellis medulla.De re maiorem in modum ſuaui dicebatur, Vnde & Ennius apud M.Tullium quendam ſuadæ medullam appellat,ob ſingularem ſuauiloquentiam. Nam quod optimum eſt id natura uidetur intime recondidiſſe,unde & illa paſſim obuia,in medullis & medullitus amare,Non diſſident à ſimulacro prouerbiali.

Meliores nanciſci aues. DCXIX.

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν.Meliores nanciſci aues dicunt,quibus poſt res aduerſas ſuccedunt proſperiora,Nam ut apud latinos aues & ales interdum non animal,ſed omen ipſum & augurium ſignificat,itidem apud græcos οἰωνὸς & ὄρνις,cum σρουθὸς non eodem accipiatur modo,quemadmodum indicat Euſtathius in primum odyſſeæ librum.Horatius in odis, Mala ducis aui domum.Item alibi,Mæonii carminis alite,Homerus Iliados.Ω.μὴ δέ μοι ὠκὺς ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλθῃ, Rurſum eiuſdem operis.Μ. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πάτρης.Laborauit autẽ hac ſuperſtitione antiquitas,ut in magnis rebus aggrediundis auium occurſus obſeruaret, neq; defuerunt qui eam uelut artem profiterentur,Atq; hinc apud Romanos augurum collegium.

Aliud genus remi. DCXX.

Ἄλλο γένος κώπης.Aliud genus remi,Dicebatur olim ubi quiſpiam res nouas & antea non uiſas induceret,Aut ubi quis uerſis moribus priſtinis nouum & inuſitatum uitæ genus inſtitueret, Hinc ortum aiunt quod Hercules cũ ad boues Erithræas nauigaret, leonis exuuio carbaſi uice, Clauam mali loco,pro rudẽtibus pharetræ loris,pro remo arcu,denique pro nauigio lebete ſit uſus, Quod inuſitatum profecto nauigandi genus cum uidiſſent accolæ acclamabant ἄλλο γένος κώπης.Refertur in Plutarchi collectaneis. Clamoſior lauro ardente DCXXI.

Μείζονα βοᾷ δάφνης χλώρας καιομένης.Magis uociferatur q̃ laurus uiridis incenſa, propterea q̃ laurus adhuc uirens in ignem cõiecta maximos crepitus edit, Vnde & in maleficiis amatoriis incendi conſueuit,tanq̃ amantiũ querimonias repræſentãs, Daphnis me malus urit,ego hanc in Daphnide laurũ.Referẽ à Diogeniano. Nũc leguminum meſſis. DCXXII.

Νῦν ὀσπρίων ἀμήτος.Nũc leguminũ meſſis.i.nũc tẽpeſtiuũ hoc aut illud agere,Velut ſi quis admoneat iuuenẽ nũc adeſſe tempus parãdæ gloriæ,parãdæ eruditioni,parãdis opibus idoneũ,dicat, νῦν ὀσπρίων ἄμητος,Sumptũ à ruſticis qui tum maxime uigilãt,nec ſinũt illud tẽpus per ociũ pe rire

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

perire,Recenſetur a Diogeniano. Nunc dii beati. DCXXIII.

Νῦν θεοὶ μάκαρβ.Nunc dii beati,Vox erat uelut adgaudentis & adgratulãtis,quoties nocenti bus ſupplicium meritis dignum contigiſſet,perinde quaſi diis & iucundum & honeſtum ſit,ut ſce lerati dent pœnas,Contra probroſum ſi uiris improbis res ſecundæ ſint,uidelicet iuxta ſententiã illam prouerbialem,θεοῦ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν,Probrum eſt deo ſi res malis ſint proſpe ræ. Ordinem deſerere. DCXXIIII.

Λιπεῖν τὴν τάξιν. Ordinem deſerere dicitur,qui deeſt officio ſuo in re quapiam peragẽda, Du cta allegoria ab his qui ſtant in acie,Nam pœna capitalis erat qui locum ab imperatore datum deſeruiſſet,unde & deſertoris uocabulum apud militares homines ignominioſiſſimum,Plato li bro de legibus iubet, τὸν καταλελοιπότα τὴν φρουρὰν. In foro propalã deſcribi infamiæ notæq; cauſa,tanq; is quod in ipſo erat rempublicam omnem prodiderit loco relicto, Ariſtophanes in Veſpis, φυλακὴν καταλύειν νυκτερινὴν δοκῶ κομᾶν.Deſerere nocturnã doceor cuſtodiã, Lucianus in libello de mercede ſeruientibus, χρὴ οὖν σε ἀεὶ μὲν αὐτῷ ὁρᾶσθαι καὶ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι, ἀλλ' ἑῴθεν ἀναστάντα παρέχειν σεαυτὸν ὀφθησόμενον ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν. Ne ceſſum eſt itaq; ut aſſidue apud illum conſpiciaris, neq; deſis unquam quin diluculo ſurgas, teq; in famuletio conſpiciendum exhibeas,neq; deſeras ordinem.

Pomarius Hercules DCXXV.

Μήλιος Ἡρακλῆς.Pomarius Hercules,Per contemptum dicebatur,in eum qui nomen quidem magnificum gereret,cæterum opibus nullis,nullaq; potentia pollens,Ab euentu natum, Narrat Suidas cum ruſtici quidam Herculi bouem eſſent immolaturi,iſq; rupto fune profugiſſet,nec eſ ſet quod ſacrificaretur,malum arreptum ſuppoſitis quatuor ramis,quatuor crurum uice,deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco bouem utcunq; ſunt imitati,idq; ridiculum ſimulacrũ pro uictima ſacrificarint Herculi,Quanq; eſt & in ipſa uoce alluſio ad pecudem,μᾶλον enim tum malum ſignificat,tum ouem,Quæ quidem amphibologia fabulæ de uelleribus aureis miniſtra uit occaſionem. Ouium nullus uſus. DCXXVI.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ. Ouium nulla utilitas ſi paſtor abſit.Admonet ada gium ἀναρχίαν rem eſſe omnium perniciоſiſſimam,Nihil recte faciunt miniſtri,niſi adſit herus Inutiles diſcipuli quoties abeſt præceptor,Inutilis populus ni principis autoritate gubernet,Ap paret ſenarium fuiſſe,Nam paucis ſyllabis commutatis reſtituetur hoc pacto,προβάτων δὲ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ.Nanq; uſus ouium nullus ubi paſtor deeſt. De huius animantis ſtulticia quanq; ſibi inutile ni paſtoris cura ſuccurrat,lege quæ alias ex Ariſtotele citauimus in prouerbio ouium mores. Periculum proræ ſelis. DCXXVII.

Κίνδυνος ἡ ἐν πρῴρᾳ στλίς.Periculum ſella proræ,Quoties in re quapiam præcipuum periculũ, caputq; negocii eſſe ſignificamus,Nã hoſtes expugnaturi nauim in proram primum aſſultum fa ciunt,Selis autem ſella eſt quæ in proris eſſe conſueuit,Refertur a Zenodoto.

Impetis peritum artis. DCXXVIII.

Βάλλεις ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην.Iacularis in eum qui nouit artem,ubi quis cõuicium facit homi ni qui norit & ipſe retorquere conuicium,aut qui carpit uelut imperitum,qui non inferior ſit in artis ſcientia,Sumpta metaphora uidetur ab his qui iaculo aut ſaxo petunt eum qui calleat ictũ uel declinare,uel in iaculantem retorquere. Philippi gallus. DCXXIX.

Φιλίππου ἀλεκτρυών.Philippi gallus,Hoc dictitari conſueuit ubi quis de leui quopiam facinore, perinde ut maximo ſeſe iactaret,Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Athenienſis confecerit,Apparet aũt Charetem hunc huius facti nimium crebro,nimiſq; inſolen ter apud populum Athenienſem uerba facere ſolere,ut hinc uulgo ſit uſurpatum,Recenſet apud Zenodotum. Parit puella etiam ſi male adſit uiro. DCXXX.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρείη.Parit puella cum male etiam adfuerit uiro,Dici conueni et,quoties res facile conficitur ex ſententia,etiam ſi negligẽter & ignauiter geſta fuerit,ucluti pu ella propter ætatis fœlicitatem facile gerit uterum,etiam ſi cum uiro non admodum uiro rem habuerit.Nõ item anus,immo bis uirum requirit ætas affecta mulieris,Egregium ingenium eti am malo & indiligente præceptore bonas literas aſſequitur.

Paſetis ſemiobolus DCXXXI.

Τὸ πάσηθος ἡμιοβόλιον.Paſetis ſemiobolus,De re noua ſtupendaq; & præſtigiis ſimillima, Ve luti cum orator efficit ut eadem cauſa primum optima,mox peſſima uideatur,res eadem ma xima ſtatimq; minima appareat, Et cum ſophiſtæ demonſtrant eundem & aſinum eſſe,& homi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nem,Aut ubi quis aſſeuerat id factum quod citra magiam aliquam fieri non potuerit,licebit ἐπὶ φωνεῖν παλσηθος ἡμιοβόλιον. Nec intempeſtiuiter dixeris,cum quidam ita dant munus aliquod,ut idem mox arte quadam ad ſe retrahant,Tradunt Paſetem quendam præſtigiarum & magiæ peritia,primum nomen meruiſſe,Is incantamentis quibuſdam efficiebat, ut repente conuiuium omnibus inſtructum partibus adeſſe uideretur,Rurſum ubi libuiſſet omnia protinus euaneſcebant,Emebat autem frequenter, preciumq; rei numerabat,uerum mox nũmus non apud uendi torem,ſed apud Paſetem reperiebatur,Huiuſmodi ferme tradit Suidas.

Paruus ſemper tuus pullus. DCXXXII.

Μικρὸς ἀὲι ὁ σὸς πῶλος. Paruus ſemper tuus pullus,ubi quis ob ſtaturæ breuitatem diu puer uideri cupit.

Phaſelitarum ſacrificium. DCXXXIII.

Φασηλιτῶν θῦμα. Phaſelitarum ſacrificium,tanq̃ uile citraq; ſanguinem,Sordidum ac tenuẽ ſumptum hoc adagio ſignificabant,Tradunt enim apud Phaſelitas Pamphyliæ gentem moris eſſe,ut piſciculi ſalſi diis ſacrificẽtur,Autor Zenodotus,Eudemus item ſcribit eos Cabro deo ſalſamẽtis rem diuinam facere,eiuſq; rei teſtem citat Callimachum,Finitimum eſt illi, ſine fumo ſacrum,

Peius Babys tibia canit DCXXXIIII.

Κάκιον Βάβυς αὐλεῖ. Peius Babys cantat.Hoc adagium iaci conſueuit in eos quorum exercitatio ſemper uergit in peius.Quod genus ſunt oratores quidam qui quo diutius dicunt hoc dicunt indoctius,Refertur autem ad huiuſmodi fabulam,Ferunt Babym fratrem fuiſſe Marſyæ,qui nõ ueritus eſt ipſum Apollinem ad canendi certamen euocare,A quo cum eſſet uictus,ab eodem ſupinus de pinu ſuſpenſus excoriatus eſt,Deinde cum Apollo pararet Babym quoq; perdere,interceſſit Pallas,admonens hunc uſq; adeo infœliciter & indocte tibiis canere, ut omnino negligendus eſſe uideretur, κάκιον inquiens Βάβυς αὐλεῖ. Deterius Babys tibiis canit, Quibus uerbis cõmotus Apollo Babym adeo contempſit,ut eum ne ſupplicio quidem dignum exiſtimaret,ſed ſuæ potius inſcitiæ iudicaret relinquendum,Vſurpabitur adagium & per comparationem ut mentione facta de præceptore indocto, ſi quis de diſcipulo percontanti,hoc pacto reſpondeat, κάκιον Βάβυς αὐλεῖ, Neq; uero repugnarim,ſi quis hoc loco κάκιον accipiat pro miſerius,ut ſit ſententia Babym infœliciorem eſſe,dum indocte canens omnibus eſt ridiculus,q̃ ſi tolleretur è medio.

Cercopum cœtus. DCXXXV.

Ἀγορὰ κερκώπων. Cœtus Cercopum,de conciliabulo conuentuq; uerſutorum & improborum hominum dicebatur,Narrant enim Cercopes quoſdam in Epheſo fuiſſe notæ fraudulentiæ uiros,qui ſuis dolis conati ſint ipſi Ioui imponere,Hos admonuerat mater,ne in Melampygum in ciderent,id quod euenit,Nam poſt ab Hercule uincti iuſſu Omphales. Quidam aiunt quoſdam ob ipoſturas & malas artes κέρκωπας quaſi caudatos appellatos fuiſſe apud epheſios atq; Athenienſes, ut idem ſit ſenſus huius adagionis & illius cuius alibi meminimus, λύκου οὐρὰς.

Ceruinus uir. DCXXXVI.

Ἐλάφιος ἀνὴρ. Ceruinus uir,olim dicebatur formidoloſus & fugæ fidens magis q̃ uiribus, Ceruus enim animal curſu perniciſſimum,& in uenatu pedibus ſibi quærit ſalutem, Vnde apud Homerum Iliados primo Achilles ut uir fortis Agamemnoni uelut imbelli & ignauo conuicium facit ad hunc modum, Οἰνοβαρὲς κυνὸς ὄμματ' ἔχων κραδίην δ' ἐλάφοιο. Obiicit illi temulenti am impudentiam in occupandis aliorum premiis, & cor ceruinum, ꝙ ad congreſſum timidus eſſet. Ariſtoteles libro de natura animantium nono tradit ceruo natiuam quandam ineſſe prudentiam,ut quod uiribus tueri non poteſt,id efficiat ingenio,parere enim iuxta ſemitas quo uidelicet tutior ſit à beluis propter hominum frequẽtiam,Deinde poſtea q̃ peperit,inuolucrum ſtatim excedit ne deprehendatur, præterea hinnulum ducens in ſtabula monſtrat ac cõſuefacit quo debeat refugere,ſi quod immineat periculum,id ait ſaxum eſſe abruptum.

Cercopiſſare. DCXXXVII.

Κερκωπίζειν. Cercopiſſare dicuntur uel qui laſciuiunt aut qui adulantur,Metaphora ducta ab animantibus quæ mota cauda adblandiuntur,ut Chryſippo placet, Suida teſte, uel qui moleſti ſunt, obturbantq; & obſtrepunt, ut uox deflexa ſit a Cercopibus illis lydis,quos Hercules quod ſibi cum Omphale cubanti petulantius obturbarent,amicæ iuſſu uinctos de claua ſuſpendit,quẽ admodum retulimus in adagio ne in Melampygum incidas.

Vale charum lumen. DCXXXVIII.

Χαῖρε φίλον φῶς. Vale gratum lumen,Hoc apparet uulgo dici ſolitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam non admodum caſtam,ſed docendi cauſa referendam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tamen,Narrant enim anum quampiam cum nuda libidinari pararet,extinxiſſe lucernam,ne rugæ ſituſq; corporis offenderet,& extinguentem dixiſſe, χαῖρε φίλον φῶς, Vale amicum lumen, Quæ quidem uerba ſuſpicor hoc magis in uulgi iocum abiiſſe,quod iiſdem utãtur in tragœdiis exituri è uita,uelut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in ſui nois fabula,Alceſtis & Electra,aliæq; complures,Poterit ad uarios uſus accõmodari parœmia.Siue cum nos ſignificamus licentius agere uelle,ſiue cum relinquimus amicum,aut rem tenerius adamatam.Siue cum innuimus mulierẽ iam marcida forma,quæq; non poſſit niſi per tenebras adamari,χαῖρε φίλον φῶς.

Veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt DCXXXIX.

Ξένος ἐλθοι ὅστις ὀνήσει. Veniat qui proderit hoſpes Theopompus citante Zenodoto ſcribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum eſſe,Nam is ubi Theſſalorum ciuitatem ſubuertiſſet,& hoſpites quos inibi reperit diuendidiſſet,per iocum dicebat ξένος ἐλθοι ὅς τις ὀνήσει,Admonet adagium eorum demum aduentum eſſe gratum,qui commodi quippiam adferunt,Ipſe licet uenias muſis comitatus Homere Si nihil attuleris ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes. DCXL.

Ὀβολὸν εὗρε παρνοίτης. Reperit obolum Parnœtes,Accommodari poterit ad illos qui nouũ aliquod excogitarunt præmium quo illectent,Natum aiunt à Calliſtrate Athenienſium Reip. principe cui cognomen additum Parnœtes,Is enim inſtituit ut in iudiciis & concionibus nũmuli quidam diſtribuerentur,Quam rem comicorum inſectatio uertit in prouerbium.

Apertæ muſarum ianuæ. DCXLI.

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι,Apertæ muſarum ianuæ,Hoc adagio conueniet uti quoties aliquem facili promptoq; ingenio ſignificabimus,& in percipiẽdis optimis diſciplinis celerem, quaſi muſis fauentibus,& haud grauatim ſuppeditantibus,E diuerſo qui tardiores ſunt, clauſis muſarum ianuis diſcere dici poterunt,Aut ſiquando dicemus non oportere cælare doctrinam muſarum munus,ſed candide citraq; inuidiam impertire.tanq̃ lumen de lumine ſuppeditantes, Refertur à Zenodoto. Martis campus DCXLII.

Ἄρεος πεδίον. Martis campus, Suidas ex Alexandridis Piſandro citat.In eos torquebatur qui militari confidentia præditi uiderentur,quiq; rem ui non iudicio gererent,Non doctis dictis ſed pugnis,Non ex iure manu conſertum,ſed improbis clamoribus.

Argenteis haſtis pugnare. DCXLIII.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι. Id eſt argenteis haſtis pugnare dicunt,qui cũ negociũ alio pacto confici nequit,muneribus & largitione perficiunt,Nihil autem tam arduum quod pecunia non explicetur,Quemadmodum eleganter dictum eſt à M.Tullio actione in Verrem ſecũda. Nihil eſſe tam ſanctum quod nõ uiolari,nihil tam minutum quod non expugnari pecunia poſſit, Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii,qui Philippo regi conſulenti, quo pacto poſſet uictoria potiri,reſponderit ad hunc modum. Ἀργυρέαις λόγχαις μάχου καὶ πάντας νικήσεις. Argenteis pugna telis atq; omnia uinces. Videlicet innuẽs ut quoſdã largitionibus ad proditionẽ ſollicitaret,atq; ita conſecuturũ quæ uellet. Archytæ crepitaculũ. DCXLIIII.

Ἀρχύτου τάλαταγη. Archytæ crepitaculum,In hominem uehementer garrulum & obſtreperũ iaciebatur,Archytas faber crepitaculi genus excogitauit,quod pueris luſitantibus daret,ne quid interim ex uaſis domeſticis contingerent. Aratro iacularis. DCXLV.

Ἀρότῳ ἀκοντίζειν.i.aratro iaculari dicuntur,qui quippiam incircũſpecte faciunt,haud proſpicientes quid ſit in poſterum euenturum,aut qui ſuo magno incõmodo conantur alterum lædere,Quiſquis enim iacto aratro petit alium,is quo morem gerat iræ,ſemet re neceſſaria priuat,cuius uſum paulo poſt ſit deſyderaturus,Recenſetur à Diogeniano,Tranſlatũ uideri poteſt à belli temporibus,quibus uomeres Marræ & Sarcula,reliquaq; agricolationis arma in Martia diffinguntur arma. Atticus moriens porrigit manum DCXLVI.

Ἀττικὸς ὑπορρέχει τὴν χεῖρα καὶ ἀποθνήσκων. Atticus porrigit manum,etiam cum moritur.Huic adagio locum fecit Athenienſium in muneribus captandis & aucupandis lucris inſaciata cupiditas Autor Diogenianus. Argi collis, DCXLVII.

Ἄργου λόφος. Argi collis,Vbi quis ingentibus malis eſſet implicitus,poteſt accommodari uel ad locum,uel ad negocium uariis obnoxium calamitatibus,Natum aiunt à Colle quodam cui cognomen Argi frequentibus homicidiis ac latrociniis infami.

Aſinus eſuriens fuſtem negligit. DCXLVIII.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ. Aſinus eſuriens fuſtem negligit,In eos congruit qui uẽtris & com

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pendii gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristoteles in libris moralibus negans fortem esse censendum, qui quouis pacto toleret incommoda, Alioqui asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt nullis uerberibus a pabulo dimoueri queũt. Apparet ex Homero sum ptum qui sane q̃leganter describit asininam patientiam Iliados. λ. Ως δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραι ἰὼν ἐβίησατο παῖδας Νωθὴς ὦ δὴ πολλὰ πολὺ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγη Κείρεται ἐστελθὼν βαθὺ λήϊον οἱ δέ τε παῖδες Τύπτουσιν ῥοπάλοισι βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν σπουδῇ τ' ἀζηχὲς ἀναστενάχουσιν ἐπειτ' ἐκορέσσατο φορβῆς. Vt cum per segetes ignauus transit asellus Inuitis pueris cui multus tergora circum Iam crepuit fustis, neq; segnius ille profundam Ingreditur segetem, pueri sed fustibus illum Cædentes studio tandem ac puerilibus aruo Viribus eiiciunt ubi pastu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem aut cucurbitam. DCXLIX.

Η κεῖνον ἢ κολοκώτλω. Aut florem aut cucurbitam, Id perinde ualet quasi dicas aut mortem aut uitam aut lucrum aut damnum aut uictoriam aut contra, Græci cucurbitæ florem κεῖνον ap pellãt, Incertum autem utrũ mox euanescat, an cucurbitã sit pariturus. Proinde per florem mo tem aut frustratã spem significabant, per cucurbitã uitalẽ, Diphilus apud Zenodotum, ἐν ἡμέραις ὡσὶς ἐπτάσοι γέρον θέλω παρασχεῖν κολοκύντιον ἢ κεῖνον. Ipse tibi senex intra septem dies exhibere uolo cucurbitam aut crinon, id est possum efficere ut aut recte ualeas aut moriaris. Huic non dis simile est illud quod apud Homerum odysseæ. ε. dicit spectrum apparens Penelope dormienti, ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. Is superest aut interiit Nam uera loquẽdum est, Et q̃ ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias, O Laertiade quicquid dicam aut erit aut non

Nudæ gratiæ. DCL.

Αἱ χάριτες γυμναί, Gratiæ nudæ. Admonet adagium ut candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum aut fucatum uerum nuda simpliciaq; omnia. Nam poe tæ tres fingunt Charitas. i. gratias humanitatis & beneuolentiæ præsides, Horatius in odis, Gratia cum nymphis geminisq; sororibus audet Ducere nuda choros. Idem alibi. Et solutis gratiæ zo nis. Sunt qui paræmiam ad ingratos referant, quod ab his gratiæ ueluti despolient, dum semper auferunt beneficii quippiam, nihil rependunt, Itaq; cõueniet in illos qui sua benignitate redigun tur ad inopiã largientes amicis quicquid nacti fuerint. Crobyli iugum. DCLI.

Κροβύλου ζεῦγος. Crobyli iugum, De societate duorum pari improbitate dici consueuit, Vt de quibus est in epigrammatis Catullianis, Vxor pessima pessimus maritus, Miror non bene conue nire uobis, Ductum prouerbium à Crobylo lenone quodam omniũ sceleστissimo, Is duo scorta domi alebat, quarum lenociniis q̃plurimos adolescentes in perniciem illiciebat, nec his conten tus eosdem furto illectos compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, uel q̃ digni uiderentur qui tanq̃ pares improbitate cum hoc copulari deberent, uel q̃ iugum. i. par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens. DCLII.

Μῦλος πάντ' ἀκούων. Mylus omnia auscultans. Dici solitum ubi quis se dissimularet audire, cũ omnia tamen auribus curiosis captaret auscultaretq;, Tractum uidet uel à mola unde explo ratores obseruare soleant quæ fierẽt, aut à Myli curiosi cuiuspiam moribus, Zenodotus testis est Cratinũ hoc usum adagio in Cleobulinis. Nos decem Rhodienses decem naues. DCLIII.

Ημεῖς δέκα ῥόδιοι δέκα νῆες. Nos decem Rhodienses decem naues, In eos torquendum qui ni mium suis tribuunt uiribus, Natum uidetur à dicto Thrasonis cuiuspiam, qui decem homines decẽ nauibus opposuerit, Nisi malumus ad Homericũ illud referre, τλαπτόλεμος δ' ἡρακλείδης ἠύς τε μέγας τε Ἐκ ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν ῥοδίων ἀγερώχων. Tlepolemusq; Heraclides, magnusq; bonusq; Ter ternas naues Rhodiis præstantibus aptas, è Rhodo egit.

Obliquus cursus. DCLIIII.

Κάμπος δρόμος. Obliquus cursus, Quoties res arte ac dissimulanter agitur, Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq; ambagibus quibusdam pergimus ad id quod assequi conamur, Sumptum adagium à genere quodam cursus qui κάμπος dictus est, propterea quod anfractibus certis ac flexibus perageretur, Vt in aliis impetus & celeritas plurimum ualue rit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti, Huiusmodi cursus genus describit Virgilius libro quinto, Olli discurrere pares atq; agmina terni Diductis soluere choris, rursusq; uocati Conuer tere uias infestaq; tela tulere, Inde alios ineunt cursus aliosq; recursus, At paulo post, ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta, Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq; Mille uiis habuisse dolum, qua signa sequendi Falleret indeprensus & irremeabilis error, Potest & a nauigantibus traductum uideri, cum reflantibus uentis transuersim nauigant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ne Iupiter quidem omnibus placet DCLV.

Theognis in ſententiis, οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς. Οὐθ' ὕων πάντας ἀνδάνει οὐδ' ἀπέχων. Neq; Iupiter ipſe ſiue pluat ſeu non unicuiq; placet. Hodieq; uulgo dicunt, Neminem inueniri qui ſatiſfaciat omnibus. Nam aliis alia probant, Et tres mihi conuiuæ prope diſſentire uident. Poſcentes uario multum diuerſa palato. Cui ſimile eſt illud euangelicum quod in operis initio retulimus, cũ de parœmiæ dignitate loqueremur, ἠυλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. Non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem. DCLVI.

Οὐδ' ἂν πείσῃς, οὐδ' ἂν πείσῃς. Haud etenim perſuaſeris unq̃, nec ſi etiam perſuaſeris iſtud, Prouerbiali ſchemate dictum ab Ariſtophane, Eſt autem hyperbolæ genus qua ſignificamus tãq̃ ἀδύνατα. Nouit hæc Pylæa & Tyttygias. DCLVII.

Οἶδε ταῦτα καὶ Πυλαία καὶ Τυττυγία. Hæc & Pylæa nouit & Tyttigias, Hoc uelut ænigmate ueteres innuebant opes malis artibus quæſitas, Tyttigias plagiarius quiſpiam fuit, qui ſeruos & res alienas quas furto ſuſtulerat in Pylæa, is eſt Arcadiæ locus uenditare conſueuit, atq; hoc quæſtu diues euaſit, Autor Zenodotus. Polycrates matrem paſcit. DCLVIII.

Πολυκράτης μητέρα νέμει. Polycrates matrem paſcit. Hoc adagium ex hiſtoria petunt narrantes Polycratem Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiiſſent recenſuiſſe, eaſq; locupletioribus ciuibus nutriendas tradidiſſe, unamquãq; his cõmendans uerbis, σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι. Hanc tibi do matrem, Vſum prouerbii non adſcribit Zenodotus, proinde liberũ eſt unicuiq; coniicere cui ſententiæ rectiſſime poſſit accommodari. Ego puto non incõmode poſſe uſurpari, quoties ali quis in commendandis amicis eſt benignior officioſiorq;, Aut ubi quis alieno ſumptu de quopiam bene mereri ſtudet, ita ut aliis nummos impẽdentibus ipſe præter officioſa quædam uerba nihil inſumat. Qui mos hodie quoq; uulgo principibus manet. Siquidem miniſtros annis iam ad aulicum uſum inutiles monaſteriis aut ciuium ditioribus alendos mandãt. Teipſam laudas, DCLIX.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς. Laudas teipſam. Hemiſtichium iambicum quod accinitur ubi quis ſeſe laudat ſuiq; tibicinem agit. Plene ſic effertur, Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. Laudas teipſam mulier Aſtydamæ in modum. Aſtydamas hiſtrio quiſpiã fuit Morſimi filius, Huic ſtatua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum ſeſe gnauiter ac ſcite geſſiſſet. Itaq; titulum ipſe conſcripſit in quo ſuas laudes complectabatur. Eumq; in concionem attulit, ut approbatus adderetur ſtatuæ, Verum ſuffragiis populi decretum, ne moleſtus ille titulus inſcriberetur, Ea res primum comœdiæ iocis agitata, poſt in prouerbium abiit, Ita ut nunc quoq; non infacete uulgus dictitat, malignos eſſe uicinos illi qui ipſe ſui laudator fuerit, Recenſetur à Zenodoto. Syrbenæ chorus DCLX.

Συρβήνης χορός. Syrbenæ chorus. De choreis incompoſitis ac tumultuoſis olim dictitatum, Nam σύρβη quidam uocem exiſtimant qua ſubulci erga ſues utantur, unde & σύρβαν pro tumultu abutuntur, Ducta uidetur metaphora à diſſono illo porcorum gannitu, Non intempeſtiue dicetur in homines inter ſe diſcordes & querulos, aut ubi offendet aures imperitorum cantorum ſymphonia diſcors. Heſiodi ſenecta. DCLXI.

Ἡσιόδειον γῆρας. Heſiodia ſenecta. Longæua uiuaxq; ſic appellabatur, Fertur enim de Heſiodi longæuitate, Pindari epigramma quoddam huiuſmodi, Χαῖρε λίς ἡ Κύπρος καὶ λίς πάφος ἀντιβολήσαι Ἡσιόδ' ἀνθρώποις μέζον ἔχων σοφίης. Quorum carminũ ſententiam Aldus Manutius noſter non inſcite diſticho complexus eſt ad hunc modum. Heſiode ante alios ſophia præſtantior omneis Salue, bis quondam qui puer atq; ſenex. Lotum guſtauit. DCLXII.

Λωτοῦ ἔφαγες. Lotum guſtaſti, de his dicebatur qui diutius in peregrinis regionibus hæſerent uelut obliti reditus, Neq; inconcinne dixeris in eos qui ſimul atq; ſemel uoluptatem inhoneſtã deguſtarint, ad priſtina ſtudia reuocari non queunt, Sumptum à fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus odyſſeæ libro nono, Narrás quemadmodum Vlyſſis ſocii guſtata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint niſi uerberibus adacti. Ἀλλὰ σφιδὸν ἦεν λωτὸν πάσασθαι. Τῶν δ' ὅς τις λωτοῦ φάγοι μελιηδέα καρπὸν Οὐκέτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι Λωτὸν ἐρεπτόμενοι μενέμεν νόστου τε λαθέσθαι. Verum illis lotum deguſtandam exhibuere Aſt horum quiſquis loti guſtarat amicum Et ſuauem fructum, neq; nuncia protinus illi Vlla remittere cura nec ipſe redire ſtudebat Verum inibi cum Lotophagis remanere uolebant Obliti reditus carpturi germina loti. Reperimus & hanc parœmiam in collectaneis cuiuſdam recentioris, quod quoniam uide-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

batur non illepidũ,non grauatus ſum adſcribere. Ex ore lupi DCLXIII.

Εκ λύκου στόματος. E lupi rictu,ubi res quæpiam præter ſpem recipitur, quæ iam plane periiſſe uidebatur,ueluti cum pecunia erepta à prædonibus,aut rapaci tyranno, aliquo inopinato caſu recuperatur. Nota metaphora,Adagium refertur a Diogeniano.

Boni uiri lachrymabiles. DCLXIIII.

Αγαθοὶ δ' ἀειδάκρυες ἄνδρες,At quiſquis probus,is multũ lachrymabilis eſt uir. De iis dicebaẽ qui facile commouerentur ad miſericordiam ac precibus flecterentur, Nam illachrymare dicũ tur,qui miſereſcunt.Ouidius, Quibus poſſint illachrymaſſe feræ. Proinde Horatius, Plutonem quod nullis flectatur precibus illachrymabilẽ appellat.Non ſi tricenis,quotquot eunt dies.Ami ce places,illachrymabilem Plutona tauris.Et dido Virgiliana Aeneæ duritiem incuſans.Nũ fle tu ingemuit noſtro?num lumina flexit.Num lachrymas uictus dedit,aut miſeratus amãtẽ eſtẽ Poteſt ad Heraclitum referri res humanas perpetuo fletu proſequi ſolitũ.Contra duros & inexo rabiles adamantinos ferreos & corneis fibris dicimus.Adagium recenſetur a Zenodoto.

Bocchyris. DCLXV.

Βάκχυρις ſeu βόκχυρις,Nam utrunq; reperio,rex quidã fuit Aegyptiorum adeo notæ & incor ruptæ in iudicandis litibus iuſticiæ,ut uulgo ſi quem magnopere iuſtum & integrum ſignifica re uellent, bocchyrim appellarent,perinde quaſi Rhadamanthum dicas aut Minoem.Dici põt & de iis,qui non temere de re quapiam pronunciant. Negant enim hunc regem ſolere ſententi am ferre,niſi de cauſa iam comperta,& certis argumentis deprehenſa

Camelus ſaltat, DCLXVI.

Vbi quis indecore quippiam facere conatur,& inuita ſicut aiunt Minerua, Camelum ſaltare dicebant.Veluti ſi quis natura ſeuerus ac tetricus,affectet elegans ac feſtiuus uideri, naturæ uim faciens.Diuus Hieronymus prouerbii nomine citat,torquetq; in Ruffinum.

Canis in uincula DCLXVII.

Κύων ἐν δεσμοῖς, Canis in uincula,Dicebatur ubi quis ſeipſum in ſeruitutem,aut in malum ali quod iniiceret,A canibus ſumptum ultro ſe præbentibus uinciendos. Autor Zenodotus.

Chius ad coum, DCLXVIII.

Χῖος πρὸς κῶον. Chius ad Coum.De comparatione uehementer inæquali dicebatur, Nam in ludo talorum iactus qui Chius dicebatur,unioni reſpondebat, Cous ſenario, Fit autem interim alluſio ad gentes,quarum utriuſq; mores non caruerunt nota.

Optimum condimentum fames. DCLXIX.

Optimum condimentum fames.Inter apophthegmata Socratica celebratur,irridebat hoc di cto luxum athenienſium, qui uariis cupediis & operoſis condituris conarentur efficere, ut cibus ſaperet palato,cum id optime præſtet fames,condimentum ut optimum ita & uiliſſimum.Ni hil enim ſuauius edi,q̃ quod editur ab eſuriente.Manet hodieq; uulgo tritum prouerbium famẽ efficere,ut crudæ etiam fabæ ſaccarum ſapiant,Antiphanes apud Ioannem Stobæum, Ἅπαντ' ὁ λιμὸς ἡδὺ ποιεῖ πλὴν αὑτοῦ ποιεῖ. Præter ſeipſam,cætera edulcat fames.

Phani oſtium DCLXX.

Η Φάνου θύρα Phani oſtium,id accinebatur, ubi quis fruſtra ſeruaſſet aliquid. Veluti ſi cuius uxorem adulterio uitiari contingeret,quam tamen ille multa zelotypia ſeruaſſet.Natum aiunt a Phano quodam uſurario,uel(ut alii dicunt)cæco,qui cum cellæ penariæ oſtium ita obſtruxiſ ſet ut citra ſtrepitum nõ quiret aperiri,tamen a miniſtro apertum eſt, ſublatumq; penu.Alii nar rant huic Phano uxorem fuiſſe parum ſpectatæ fidei,Quam quod is haberet adulterii ſuſpectam atrii fores ſic occluſit,ut non niſi cum ſtridore ſonituq; poſſent aperiri, uerum illa cum per regu las reciperet adulterum,uicini per iocum dicebant,ἡ Φάνου θύρα. Eaq; uox poſtea ceſſit in uulgi ſermonem. Haud ſcio an ſit idem cum eo quod refert Euſtathius in Odyſſeæ librum ultimum Φανίου θύρα,A Phania quodam qui finxerit ſibi multam opum uim domi reconditam eſſe.

Aut Plato Philoniſſat,aut Philo Platoniſſat. DCLXXI.

Diuus Hieronymus in catalogo ſcriptorum illuſtrium Philonem quoq; iudæum recẽſet,qui & eloquentiam & omnem græcanicam eruditionem ita ſit aſſecutus,ut Platonicam in dicendo maieſtatem ubertatemq; ſic expreſſerit,ut eum alterum Platonem appellet. Teſtatur autẽ apud Græcos uulgo de illo dici ſolitũ, Η πλάτων φιλωνίζει ἢ φίλων πλατωνίζει,Id eſt aut plato Phi lonem imitatur,aut Philo Platonem,Extat huius opus,in quo uitas illuſtrium aliquot hebræo rum tractat,orſus ab Abraham,tractat autem non tam ad hiſtoriæ cognitionẽ q̃ ad inſtitutionẽ

regulamq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

regulamq; uiuendi,uidelicet omnia trahens ad morales allegorias,unde theologis præcipue legendus,Stilus tum candidus est,tum sublimis ac diuinũ quiddam præ se ferens,qualis est & Platonis,Gaudet symbolis ac mysteriis numerorum,quod ipsum Pythagoræ Platoniq; familiare, Ad morum institutionem accommodat omnia,nec hac parte dissidens a Platone,Per allegoriã torqueri poterit ad quosuis inter sese uehementer similes.Nam hoc ipsum non simpliciter sed figurate dictum illud sat argumenti est,quod Philonem longe Platone constat posteriorem esse, Cæterum in malĩ partem fiet prouerbialius.Veluti si quis dicat aut cretissat Africa, aut afrissat Creta,Aut neronissabat Galba,aut galbissabat Nero,Huic figuræ cõfine uidet illud Platonis, τὸ πολυύμνητον,ut ait Aristides,Beatas fore res publicas,εἰ μὴ ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν, ἢ βασιλεύσωσιν οἱ φιλόσοφοι,id est si aut reges philosopharent,aut regnarent philosophi.Memini quõdam Aureliæ facetum quẽpiam cum iureconsultos audisset pronunciantes ea ferme uoce qua præcones uinarii solent in illis regionibus,dixisse,aut hi præconũ uocem imitant,aut pcones horum.

Viro Lydo negocium non erat. DCLXXII.

Ανδρὶ λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. Viro Lydo negocium non erat, at ipse foras profectus parauit.Dici solitum ubi quis impatiens ocii ipse sibi negocium ac turbam accersit, Sumptum à Cræso Lydorum rege qui antea fœlix rebusq; florentissimis utens, Cyrum in se prouocauit,à quo uictus in maximas calamitates deuenit.Autor Zenodotus.

Ne unquam uiri senis, DCLXXIII.

Ανδρὸς γέροντος μήποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν. Tu ne uiri unquam inspicito podicem senis.i. ne requiras illud à quoq; quod ab eo præstari non possit,Veluti si quis à philosopho requirat eloquentiã ab oratore exactam colligendi rationem,à sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem,Refertur à Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit. DCLXXIIII.

Ἀμαία τὴν ἀζησίαν μετῆλθεν.Amæa ad Azesiam accessit.Dici cõsueuit de re diu multúmq; quæsita desyderataq;.Didymus autor est apud Trœzenios Cererem appellari Amæam, Proserpinam Azesiam,Nota fabula de Proserpina à Plutone abducta ad campos Elisios,& Cerere toto orbe quærẽte filiam,Refertur à Plutarcho in Alexãdrinensium prouerbiorum collectaneis.

Tanq; heros in clypeo excipere. DCLXXV.

Ἀλλ' ὡς περ ἥρως ὐμᾶς ἀσπίδι ξενίσαι σὲ βούλομαι.Immo tanquam heros in clypeo te uolo hospicio accipere,Dici solitum ubi quis suis ipsius artibus aut benefactis fretus,de amicis benemereri conaretur,Inde ductum quod antiquitus heroes assidue in armis agentes uelut in clypeo diuersabantur,& si quid opus fuisset amicis quod armis præstari poterat,id prompte præstabant,utpote sola uirtute diuites,Et apud Homerum heroes tergoribus bubalis accipiũtur,& apud Maronem Euander Aeneam uillosi pelle leonis accipit,Ex tergoribus autem integebantur clypei.

Iouis sandalium. DCLXXVI.

Τοῦ Διὸς σάνδαλον. Iouis crepida,Per ironiam dicebatur in eum qui magni quippiam uideri uellet propter principis alicuius familiaritatem,Veluti si quis insolens sit ac ferox, quod regius sit coquus aut pontificius tonsor,apposite dicetur τοῦ Διὸς σάνδαλον.Nihil autem uetat quo minus & ad rem accommodetur,ut si quis equum regium aut uestem miretur,quemadmodum uulgus facere consueuit,non ob aliud nisi q regis sit.Suidas ex Eupolide citat.

Lux affulsit. DCLXXVII.

Vbi meliori rerum spes ostendi cœperit lucem affulsisse dicunt,Euripides in Oreste, ἥκει φῶς ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖσ.Meisq; uenit lumen ac tuis malis,De Menelao dictum,è cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabãt,M.Tullius in Antonianarum prima lux quædam uidebatur ỗblata,non modo regno quod pertuleramus,sed etiam regni timore sublato, Porro lumen fausti ominis apud ueteres fuisse,testis est & M.Varro libro de lingua latina secundo,Putat enim mane diei inde dictum, quod antiquitus manum bonum uocabant,Ad cuiusmodi relĩgionem græci quoq; cum lumen infertur solent dicere, φῶς ἀγαθὸν,Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur,Lumen enim uitam interpretant, Vnde inuisam abrumpere lucem,Et tedet cœli conuexa tueri,Euripides in Iphigenia in Aulide. Τὸ φῶς γὰρ ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν Lucem tueri est hominibus dulcissimum.Et apud græcos βλέπειν simpliciter dicunt qui uiuunt, Aegyptii uitam lucernæ symbolo repræsentabant,quod nihil aliud existimarent esse uitam quã ignem humore uelut olei liquore nutritum. Lupus aquilam fugit DCLXXVIII.

Λύκος ἀετὸν φεύγει. Lupus aquilam fugit,Vbi periculum imminens euitari non potest.Aquilam enim frustra lupus fugit.Refertur a Diogeniano.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Lupus ante clamorem feſtinat. DCLXXIX.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει. Lupus ante clamorem feſtinat, Vbi quis admiſſi conſcius ultro timet prius q̃ accuſetur, Siquidem lupus ſimul atq; prædam rapuit mox properat aufugere, ne co orto ruſticorum clamore ueniat in periculum, Autor Diogenianus.

Lupo agnum eripere poſtulant. DCLXXX.

Leno quiſpiam in Pœnulo Plautina. Lupo agnum eripere poſtulant nugas agunt, Vbi quis fruſtra conatur prædam recipere, cui ſemel manus iniecit rapax aliquis, Improbum enim uidet ſperare futurum, ut lupus agnum ſemel arreptum amittat, Confine quod alibi diximus, ἐκ λύκου σῦμαρος. Viam qui neſcit ad mare &c. DCLXXXI.

Plautus in pœnulo, Viam qui neſcit qua deueniat ad mare eum oportet amnem quærere comitem ſibi, Id eſt qui rem cõmode conficere nequit, is quauis ratione conficiat neceſſe eſt, Poteſt & in hũc accõmodari ſenſum, qui per ſe non ſapit aliis obtẽperet qui plus ſapere uideant, Poteſt item in hunc, Qui recte uiuẽdi rationem ignorat eos ſibi proponat quorum uita laudata eſt, Fluuius etiam ſi longis ambagibus, tamen aliquando tandem ad mare deducit, quãdoquidem illuc infunditur. Volens nolente animo. DCLXXXII.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ. Volens inuito ſane animo, Hemiſtichium ni fallor Homericum, Dicendum ubi quis fingit ſe nolle quod cupit, aut contra, Terẽtius non diſſimili figura dixit in Andria, Tu uoluntate coactus es tua, Nonnunq̃ de ambigente animiq; incerto dicitur, ut apud Euripidẽ in Hecuba. Οὐκ οὐ θέλοντε καὶ θέλων. Atis uolẽnſq; & non uolens. Eſt etiam in arcanis prouerbiis hebræorum pigrum uelle & non uelle. Vulturis umbra. DCLXXXIII.

Γυπὸς σκιά. Vulturis umbra, De nullius precii homine dicebatur, Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare uidetur in hæredipetas, aut alioqui rapaces inhianteſq; prædæ, Reſpondet illi, ſi uultur es cadauer expecta. Præſens abeſt. DCLXXXIIII.

Παρὼν ἀποδήμει. Præſens peregrinaris, In eum dicendum qui non animaduertit ea quæ dicuntur, cogitatione aliis in rebus occupata, Vnde quos iubemus attentos eſſe, his ſic loqui ſolemus, Hic eſtote & hoc agite & adeſte animis, Hodieq; uulgo dicunt cogitatione peregrinantem domi non eſſe ſed foris, Terentius in Eunucho, cum iſto milite præſens abſens ut ſies. i. corpore quidem præſens cæterum animo ſemota, Contra qui amantes abſentes præſentes ſunt, ueluti de Didone Virgilius in quarto. Abſens abſentem auditq; uidetq;.

Vna lauabor. DCLXXXV.

Παραλοῦμαι. Vna lauabor, Dici conſueuit ubi quis inſinuat ſe in ſocietatem alterius, aut ubi quis admittit aliquem in ſocietatem, uti qui pauperior eſt ſumptum effugiat, Suidas ait olim fuiſſe morem ut diuites una cum pauperibus lauarent, ut quibus propria ſupellex ſtrigilum ſpongiarum, guttorum, atq; id genus rerum non eſſet, diuitum uteremur ſupellectile, Citat idem Ariſtophanem ex Anagyro, ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι καὶ θοὐς σώφρονας ἐᾶν. Verum oportet omneis una lauare ac ſpongias omittere, Tanq̃ hoc cõmoditatis laturi ſunt tenues, ſi cum diuitibus balneum ingrediantur ut ſpongiis ſuis parcant, Vnde mihi uidetur non inconcinne dici poſſe leuiculam aliquã commoditatem, quã citra ſuum incommodum pſtat, perinde ut ingẽs beneficium imputat. Veluti ſi cardinalis inanem titulum familiaritatis largiatur alicui, nihil ipſi nociturum qui concedit, profuturum nonnihil ei qui accipit recte dicetur παραλοῦσθαι, Quidam codex habet παραδύομαι. Pinus in morem. DCLXXXVI.

Πεύκης βόστρυχον. Piceæ ritu, Vbi quis funditus radicituſq; perit, ita ut nullo pacto reſtitui poſſit, piceæ ritu perditus dicitur, Nam piceam ſucciſam negãt ſuppullulaſcere, Meminit huius prouerbii Staphilus citante Diogeniano. Procridis telum. DCLXXXVII.

Πρόκελδες ἀκόντια. Procridis iacula, De his qui ueluti certis telis quicquid animo deſtinant aſſequuntur ſumptum, Notiſſima fabula uel Ouidio narratore de Cephalo, qui certo iaculo emiſſo Procridem uxorem interemit, ratus feram eſſe, Huic diuerſum eſt illud Horatianum, Nõ ſemper feriet quodcunq; minabitur arcus. i, non ſemper feries quod cupis.

Promeri canes. DCLXXXVIII.

Προμόρου κύνες. Promeri canes, Dici ſolitum ubi quis nouo caſu pœnas daret his quos aliquã do læſiſſet, Promerus regius quidã miniſter fuit, Is Euripedem tragicum poetam ſupra modum exoſum habebat, delatus ab eodem aliquando, neſcio quo nomine apud regem, Quare poſtea canes quoſdam feros in poetam ſoluit, à quibus ille deuoratus interiit, Proinde quoties potens quiſpiam offenſus aliquos ſubornat ſubmittitq;, qui tibi negocium faceſſant tempeſtiue dixeris

προμόρου

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

προμέρου κύνες. Conuenit cũ illo quod alio dictum eſt loco κωὸς δίκην. Recenſeᵗ à Diogeniano.

Magiſtratum gerens, audi & iuſte & iniuſte. DCLXXXIX.

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κ' ἀδίκως. Princeps iniqua & æqua pariter audias. Sumptum aiũt hoc adagium ex Solonis elegiis, Etiam ſi hic trimeter eſt iambicus, Admonet ut qui in tractandis rei publicæ muneribus uerſatur patientiſſimis ſit auribus, æquoq; animo & bene & male audire cõ ſueſcat, neq; facile populi uel laudibus uel conuiciis à recto dimoueatur, Congruit huic illud Sophocleum in Antigone. Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε τόνδε χρὴ κλύειν καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια κοὐ τἀναντία. Sed quem inſtituerit ciuitas, & parua eum audire oportet & æqua & his contraria, Poteſt & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixiſſe legitur in ciuitate libera, linguas item liberas eſſe oportere, Neq; uero mirum aut magnum ſi principes permittãt populo quæ uelint dicere, cum ipſis liberum ſit quæ uelint facere, Præterea de principum factis uulgus uarie pronunciare conſueuit, quod alius probat, alius damnat, Maiore autem animo oportet eſſe principem, q̃ ut huiuſmodi uoces captandas aut obſeruandas exiſtimet,

Fulgur ex pelui. DCXC.

Ἀστραπὴ ἐκ πνέλου. Fulgur ex pelui, De minis inanibus eorum qui lædere non queant, Fulgor enim qui fulguris imitatione quadam è uaſculorum nitentium uibratione, aut ex aquis reddit, nocendi uim nullam habet, Pueros modo territat, Paræmiam recenſet Diogenianus.

Ex inanibus paleis. DCXCI.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τρίβηκας σῖτον. At qui è puris paleis triturã frumenti facis, id eſt operã ſterilẽ & infrugiferã ſumpſiſti. Natũ à ruſticis adagium, cũ male enatis ſegetibus, pter culmos & paleas nihil adferũt in horrea, Recenſeᵗ à Diogeniano. Atrei oculi. DCXCII.

Ἀτρέως ὄμματα. Atrei oculi, De toruo truculentoq; aſpectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyeſtæ fratri filios ipſius epulandos appoſuit, propter uxorem adulterio uitiatam. Mutus Hipparchion. DCXCIII.

Ἄφωνος ἱππαρχίων. Mutus Hipparchion, ubi quis repente obmuteſcit, cum maxime uox illius expectatur, id quod non raro conſueuit quibuſdam in cœtu dicturis euenire, ut ſubito uelut attonitis uox faucibus hæreat, Quod aiunt accidiſſe Theophraſto homini in circulis alioqui eloquẽtiſſimo, In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud græcos duos præcipuos fuiſſe citharœdos, Hipparchionem & Rufinum, Cum autem in ſolennibus ludis qui decimo quoq; anno apud Iuliopolitas agebantur, eſſent inter ſe decertaturi, cõtigit ut Hipparchion theatri ſtrepitu turbatus obticuerit, eaq; res in uulgi iocum abiit, Autor Zenodotus

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil DCXCIIII.

Ἀφιλοχρηματία κατάρτην ἕλοι ἀλλὰ δὲ οὐδέν. Vna fames auri Spartam capiet ſubigetq;, præterea nihil, De his qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioqui inuicti, Natum adagium ab oraculo quo reſponſum eſt tum demum uincendos eſſe Lacedæmonios, cum aurũ & argentum in precio cœperint habere, Reſpondet apophthegmati cuiuſdam qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe quin capi poſſet, modo aſino pateret acceſſus onuſto auro, Reſpondet & Danaes fabula a qua nulla cuſtodia auri inſultum arcere potuit.

Non decet principem ſolidam dormire noctem. DCXCV.

Inter plærasq; Homeri carmina quæ quondam prouerbiorum uice celebrata fuiſſe teſtaᵗ Macrobius, illud uel præcipue annumerarim, quod eſt in Iliados libro ſecundo, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Haud dignum duce, id eſt noctẽ dormire per omnem, Admonet parœmia uigilantiam ac ſollicitudinem maxime conuenire principibus, ut qui tantam negociorum ſarcinam ſuſtineant humeris, Vnde & Virgilius Aeneam ſuum aliis dormientibus, aut uoluptati indulgentibus, aut uigilantem facit, aut certe excitat, fingitq; cogitabundum ſobrium & de futuris agitantem animo, At pius Aeneas per noctem plurima uoluens, Et rurſum. Aenea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos, Atq; iterum. Vigilas ne deum gens Aenea uigila, Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminundas ille dux Thebanus, Siquidem cum Thebani ciues feſtis quibuſdam diebus ſolutius compotationibus indulgerent, licentiuſq; uoluptatibus fruerẽtur, ille ſolus uigil ac ſobrius arma luſtrabat, & urbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpondit ſe νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. Id eſt ſobrium eſſe ac uigilare, quo reliquis liceret temulentos eſſe ac dormire, quemadmodum refert Plutarchus in libello aduerſus ducem imperitum, Porro quæ modo retulimus ex Homero dicuntur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnii Neſtoris ſpeciem imitantis, Integrum carmen ſic habet Εὕδεις ἀτρέος υἱὲ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ἀλίφρονος ἱπποδάμοιο Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα Ὧι λαοί τ' ἐπιτετράφαται Φρένας μέμηλε. Belligeri Atridæ proles dormis ne Agamemnon? Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est, Cui populi commissi & tanta negocia curæ, Eundem cæteris dormientibus solum uigilantem facit Iliados. K. Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀείσαθε πανάριστοι Εὕδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ Ἀλλ' οὐκ ἀτρεΐδην ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. At reliqui Danaum proceres noctem usq; per omnem Dormibãt placido correpti membra sopore At non Atriden pastorem Agamemnona plebis Somnus habet dulcis uersantem pectore multa. Consimilem ad modum Iouem uigilantem facit Iliados secundo Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ Εὗδον παννύχιοι· ἀτὰρ οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος Ἀλλ' ὅ γε μερμήριζε κατὰ φρένας. Tum reliquos omneis diuosq; uirosq; tenebat Pernox somnus at insomnis Saturnius unus, Pectore sollicito uoluebat. Narrat Plutarchus in eodem commentario quem modo citauimus quiddam nec alienum ab hac paroemia, nec indignum memoratu, Nimirum regi Persarum hunc fuisse morem, ut semper unum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, ut mane regium thalamum ingressus his uerbis illum expergefaceret, ἀνάστα ὦ βασιλεῦ καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σὲ φροντίζειν ὁ μεστρομάσδης ἠθέλησε. Surge rex ac negocia cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit. Quod si quis princeps eruditus sit ac prudens, huic nihil opus fuerit eiusmodi cubiculario monitore, sed ipsa ratio semper in pectore tale quiddam insonabit, φρόντιζε, & οὐ χρὴ παννύχιον. Plato septimo de legibus libro, multis modis uigilantiam commendat, maxime in principe, Eius uerba subscribam, ἐγρηγορότες ἢ ἄρχοντες ἐν πόλεσιν νύκτωρ φοβεροὶ μὲν κακοῖς πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. Principes qui noctu uigilant in ciuitatibus, malis sunt formidabiles ciuibus pariter & hostibus. Ac paulo superius eodem in loco. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδένος ἄξιος. Nullus enim dormiens alicuius est rei.

Capram portare non possum, & imponitis bouem. DCXCVI.

Plutarchus in commentario cui titulus, πρὸς τὸν μὴ δεῖν δανείζεσθαι, ἐπὶ δ' τῆς παρεμίας ἔστω γελοῖον Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. Tauro oneratis cum nequeam portare capellam, Vbi quis quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius imponi sibi postulat Veluti si quis impatiẽtia paupertatis (Nam ad id accommodat Plutarchus) usuris inuoluat sese, quod onus uix diuitibus sit tolerabile.

Nunquam enim meos boues abegerunt nec equos. DCXCVII.

Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν οὐδὲ μὲν ἵππους. Non enim equos unq̃ mihi subduxere boues ue, Prouerbiali figura uidetur olim usurpatum. pro eo quod est, Nunq̃ me læserunt aut affecerũt iniuria. Cum negamus nobis esse causam cur illum aut illum odisse debeamus, Plutarchus in cõmentario de uitanda usura, καὶ ταῦτα μή με οἴεσθε λέγειν πόλεμον πρὸς τοὺς δανειστὰς οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. Neq; uero me existimetis hæc dicere, q̃ bellum mihi sit cum usurariis, Nunq̃ etenim uel equos mihi subduxere boues ue, id est nunq̃ quicq̃ mei abstulerunt, Id quo longius traducetur a simplici sermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptũ est autem ex Iliados Homericæ libro primo, Vbi Achilles contendens cum Agamemnone negat sibi causam esse, quamobrem cum Troianis bellum suscipiat, nisi ut illi morem gerat, Οὐ γὰρ ἔγωγ' Τρώων ἕνεκ' ἠλυθον αἰχμητάων Δεῦρο μαχησόμενος ἐπεὶ οὔ τοι αἴτιοί εἰσιν Οὐ γὰρ πώποτ' ἐμὰς βόας ἤλασαν οὔτε μοὶ ἵππους Οὐδέποτ' ἐν φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ Καρπὸν ἐδηλήσαντο. Haud ego Troiugenum huc accessi nomine, quo cum His bellum gererem neq; enim sum læsus ab istis Nunq̃ etenim uel equos mihi subduxere boues ue. Nec Phthies unq̃ segetumq; uirumq; feracis, sunt populati agros, Dictũ est aũt ex antiqui seculi ritu, quo cũ uita mortalium adhuc esset pastoralis, prima belli causa erant abacta pecora, quemadmodũ eleganter indicat Homerus Iliados. Σ. depingens Achillis clypeum. Τοῖσι δ' ἐπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ ἕατο λαῶν Δέρκεσθαι ὁπότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς Οἵσι τάχα προγένοντο δύω δ' ἀμφ' ἕσσυτο νομῆας Τερπόμενοι συρίγεσσι δόλον δ' οὐτι προνόησαν Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπεσσάμενοι· ὦκα δ' ἔπειτα Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ Ἀργεννῶν οἰῶν κτείνον δ' ὠκὶ μηλοβοτῆρας. Et reliqua quæ consequũt

Fœlix qui nihil debet. DCXXVIII.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. Fœlix qui nihil debet, sententia græcis celebrata, Quam facile bis ueram dicet qui periculum fecerit, quid sit ære alieno obstrictum esse, Qui non sit expertus is Plutarchi commentarium euoluat de uitãdis usuris, quanq; sit miserũ debere facile cognoscet, Quid enim calamitosius q̃ toties erubescere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, dissimulare, nunc supplicé agere, nũc flagitare, palam appellari, uitari, notari, digito, breuiter nunq̃ tui iuris

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tui iuris esse. Nam hæc cumq; his multa alia incommoda secum adfert æs alienum.

Ad digituli crepitum. DCXCIX.

Qui arrogantius fastuosiusq; iubent quippiam digituli crepitu significare dicuntur, Diuus Hieronymus in epistolis usurpauit in superciliosum quendam & fastidientem, qui dicturus digituli crepitu silentium imperabat, deinde simili fastu singulas uoces per interualla promebat, ut singultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic gestus fuisse dominorum, seruis humilius aliquod ministerium innuētium, Martialis libro tertio in Zoilum, Digiti crepantis signa nouit Eunuchus, Item in distichis. Cum poscor crepitu digitorum & uerna moratur, O quoties pellex cul citra facta mea est, Simile est illud de nutu & renutu Iouis, Et nutu dicuntur efficere qui minimo negocio rem conficiunt, Item ad omnes nutus obsequi qui prompte morigerantur.

Suem irritat. DCC.

Υν ὀρίνει. Suem irritat, In auidum rixatum dicebatur, Sus enim agrestis prouocatus recta petit eum à quo prouocatus est, Sic enim narrant uenandi periti, si quis suem lancea protensa prouocarit, etiam si iam ille sequebatur alium quempiam, ilico uertere cursum, & in prouocatorem tendere, ne cuspide quidem uitata.

Hyperi uertigo. DCCI.

Υπέρου περιτροφὴ. Pistilli conuersio. Vbi quis semper idem agitat, neq; quicq̄ tamen explicat, Plato comicus opinor in Adonide apud Zenodotum. εἶτα οὐχ ὑπέρου μοὶ περιστροπὴ γενήσεται, Dehinc mihi uertigo pistilli haud erit.

Sus sub fustem. DCCII.

Υσ ὑπὸ ῥοπαλὸν. Sus sub fustem, ubi quis sese in præsens discrimen ac perniciem præcipitat. Nam sues apud quosdam fuste mactari mos est. Refertur à Suida.

Si bouem non possis asinum agas DCCIII.

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν ἔλαυνε ὄνον. Si nequeas bouem asinum agito. i. si non potes ut uis, utcunq; potes facito. Si fortuna splendidior non contingit, eam sortem quæ contigit boni consulas, si quod optas non licet, id quod est proximum amplectere.

Siren amicum nunciat, apis hospitem. DCCIII.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα. Hospitem apis, uerum siren prædicit amicū, Quoties complures eadem de re bene ominantur, Nam siren hoc loco non unam ex tribus illis uirginibus Homericis significat, uerum insecti genus api non dissimile.

Etiam si lupi meminisses DCCV.

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης. Etiam si lupi mentionem fecisses, subaudiendum interuenisset, Quoties præter expectationem interuenit is de quo fuerat mentio, Cognatum ei quod alibi recēsuimus Lupus in fabula.

Sileni Alcibiadis. DCCVI.

Σιληνοὶ ἀλκιβιάδου. Sileni Alcibiadis, De his quæ foris primáq; (quod aiunt) frōte ridicula uidentur, interius contemplantibus admiranda. Nam sileni imagunculæ quæpiam erant, ita factæ ut aperiri possent, Clausæ ridiculam ac deformē speciem præ se ferebant, explicatæ numen ostēdebant. His autem Alcibiades apud Platonem in cōuiuio Socratem similem facit, quod multo alius esset intus q̄ foris uideretur.

Similior ficu. DCCVII.

Ομοιότερος σύκου. Similior ficu, Per iocū dicebat de uehementer inter se similibus, Ducta metaphora à ficorum inter ipsas similitudine. Confine est his quæ retulimus alibi. Non tam ouum ouo simile.

Simul & da & accipe. DCCVIII.

Αμα δίδου καὶ λάμβανε, Simul da & accipe. Vbi res est cum homine parum certa fide, cui non sit tutum quicq̄ credere, nisi statim receperis quod fueris stipulatus, Torquebitur ad eum qui nō collocat officium aut munus suum, nisi iam certus de mutuo, nec spem emit precio, quemadmodum ait Leno Terentianus, Aristoteles hanc parœmiam uenustius extulit libro moralium Nicomacheorum octauo, taxans amicos quos mutua conciliat utilitas, & perinde ut in forensibus commerciis non dant beneficium sed uendunt, ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον. Altera quidem omnino sordida & cauponaria compēsatio de manu in manum, altera magis ingenua ad tempus, Allusit philosophus ad comicum illud quod citatur ab interprete Pindari, φοῖνιξ γὰρ εὐθὺς γίγνομαι τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ τῇ δὲ λαμβάνω. Phœnix enim fio ilico, Quippe altera manu do, accipio altera, Phœnices notātur nimio cauponādi studio, Vnde & Pindaro dictum, οὐ δὲ μὲν κατὰ φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος. Phœniciam commutationem appellat, cum datur aliquid & uicissim accipitur, Porro negociatorum genus nihil habet sacrū, prætet unum pecuniæ lucrum, cui se totos ceu deo consecrarunt, Hoc pietatem, hoc amicitiam, hoc honestum, hoc famam, hoc diuina pariter & humana omnia metiuntur. Reliqua nugæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Semper me tales hoſtes inſequantur. DCCIX.

Ἀεί θιῶρί με πόλεμοι Νώκοιεν. Me bella ſemper inſequantur talia. Vbi quoſpiam libenter odi mus ac ſimultatem illorum cõtemnimus. Eſt enim hominum genus quos periculoſius ſit deme ruiſſe, ut ait Seneca, q̃ offendiſſe, & quos magis expediat inimicos habere q̃ amicos, Et quibuſdã diſplicuiſſe laudabile eſt, Et ſunt cum quibus amicitia copulatum eſſe dedecori ſit, ſimultate diſ ſidere pulchrum. Poteſt accommodari & in eos qui deſciſcunt ab amicitia, ſed ut inimici nihil queant nocere, Legitur & ad hunc modum, ἀεὶ θιῶρι πολέμιοι Νώκοιεν. Me ſemper hoſtes inſe quantur hoc genus. Anus Eriphus DCCX.

Γραῦς ἔριφος. Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait anum quãdam fuiſſe quæ uul go dicta ſit Eriphia, q̃ in uirginitate conſenuiſſet, perinde quaſi eadem & anus eſſet per ætatem, & puella, q̃ adhuc innupta. Sunt qui tradant locuſtam agreſtem, à nonnullis mãtin appellatam in Sicilia γραῦν ἔριφον appellari, Aiunt autem quodcunq̃ animal aſpexiſſet, illi mali quippiam ac cidere, Proinde in mulieré ueneficam & faſcinatricem quadrare uidetur, Quod genus apud Ho ratium Canidia. Anus ſaltat. DCCXI.

Γραῦς χορεύει. Anus ſaltat, In eũ cõuenit qui indecore quippiã facit, ueluti ſi ſenex ludat nucib⁹, aut theologus rhetoricis floſculis ludat, Cõfine eſt illi quod ſupra retulimus, Camelus ſaltat, Ho ratius in anum intempeſtiuæ libidinis, Te lanæ prope nobilẽ tonſæ Luceriã, non citharæ decent, Nec poti uetulã face tenus cadi. Anus ſubſultans multum excitat puluerís. DCCXII.

Γραῦς ἀνακροτικῶς πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. Anus ſubſultans multum puluerem excitat, In eos dici ſolitum qui ob rerum experientiam multum negociorum aggrederentur, Videtur carmen heroicum ſyllaba duntaxat deprauatum.

Anus uelut equus profundam habebis foſſam. DCCXIII.

Γραῦς ὡς τις ἵππος ἐν χερσαφῶον τάφον ἕξεις. Anus uelut equus alte hiantẽ habebis, ac nigrum ſpecum ſepulta, De his qui penitus abiiciuntur tanq̃ prorſus inutiles, Equi poſtea q̃ conſenuerint in altos terrarum ſpecus aliquo præcipitantur, Aphyarum honos. DCCXIIII.

Ἀφύων τιμή. Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quiſpiam honos contingit, Nam aphya piſciculus eſt uilis, cui coquendo nihil adhibetur præter oleum quo frigitur, Vnde iactatũ illud. ἀφύας τιμὴ ἔλαιον. Aphyæ honos oleum. Cur non ſuſpendis te. DCCXV.

Τί οὐκ ἀπάγξω, ἵνα Θήβῃσιν ἥρως γένῃ; Quin te ſuſpendis, ut apud Thebanos heros fias? Apud ali os ſummus honos habebatur his qui ſibi mortem conſciuiſſent, præſertim pro ſalute patriæ, ut apud Atticos Codro pro patria non timido mori, apud Romanos Deciis & Q. Curtio. M. Cato ni Vticenſi, Bruto, & aliis plæriſq̃. Apud Thebanos autẽ nullus honos habebatur his qui ſibi uim attuliſſent, Vnde per ironiam dictum putãt, ut Thebis ſemideus fias, Dici poſſe uidetur in eos qui famæ ducti cupiditate ſemet periculis grauibus obiiciunt. Refertur à Zenodoto,

Quid tibi Apollo cecinit? DCCXVI.

Τίσοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν. Quid tibi Apollo cecinit citharæ? hoc eſt quid tibi reſpondit? Al luſum eſt autem ad Apollinis citharam, quã illi tribuũt poetæ, Vſus eſt hoc adagio Aeſchylus in Aiace locrenſi, Refertur à Zenodoto, Conueniet ubi quis à principe redeunte percontabitur quid reſponſi tulerit, τίσοι ἀπόλλων κεκιθάρικεν.

Quid non fies profectus Arbelas? DCCXVII.

Τί οὐ γένῃ, ἰὼν ἀρβέλας. Quid non fies Arbelas profectus? De eo dici ſolitum qui peregre pro ficiſcens ingentia ſibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inſcitia barbarieq̃, Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, cuius ciues male audiebant olim, ut ſtupidi & quibus facile imponeretur, Apud hos igitur etiam contemptus alibi magnum aliquid eſſe poſſit.

Bonus è pharetra dies. DCCXVIII.

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. Bonus è pharetra dies, De die fortunato dicebatur, Tranſlatum à Scytharum conſuetudine, Quibus ut narrat Philarchus mos erat ut ueſperi prius q̃ dormirent calculum in pharetram immitterent candidum, ſi forte is dies citra moleſtiam abiiſſet, atrum ſi ſecus, Demum ubi quis uita decederet eius pharetram proferebant, in qua ſi plures candidos cal culos reperiſſent, fœlicem pronunciabant, contra ſin plures nigros, Atq̃ hinc uitæ ſummam æſti mabant, unde prouerbio receptum eſt ut dicerent bonum diem è pharetra eſſe.

Res cannacæ. DCCXIX

Τὰ καννάκου. Res aut mala cannacæ, Bifariam hac utebantur parœmia, uel de rebus ob uetu ſtatem admirandis, uel de lamentis & complorationibus miſeris ac lachrymoſis. Cannacas quiſ piam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

piam Phrygum rex quemadmodum narrat Hermogenes in phrygiis,qui cum præuidiſſet euen turum diluuium,conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lachrymis ſupplicabat diis ut id malũ auerterent,unde Herodes iambographus inquit ἵνα τὰ κανναάκου κλαύσω. Vt cannacæ more plorem,Hæc referuntur à Zenodoto. Qui modus equitum. DCCXX.

Τίς τρόπος ἵππων. Qui modus equorum? Vbi quis nouam ac peregrinam induceret conſuetudinem,ueluti ſi quis italus gallicis ueſtibus uteretur.Dictum uidetur de hoſpitibus nouo quadrigarum genere inuectis.Metagenes in Thurioperſis apud Suidã. Τίς τρόπος ἵππων; ὡς δ' ὀρχοῦνται τὴν Καρβατικὸν τρόπον οὗροι. Quis equorum modus? Vt autem ſaltant hi more barbarico,Cõfinitatem habet cum illo quod paulo ſuperius recenſuimus, ἄλλο γένος κώπης.

Chironium uulnus DCCXXI.

Χειρώνειον ἕλκος. Chironium uulnus,immedicabile malum appellabant.Chiron in bello aduerſus Centauros ictus ab Hercule, uulnus immedicabile accepit in pede,unde & periit,Hinc natam parœmiam,autor Zenodotus,Virgilius chironiam manum medicam uocat,Viuit pectore ſub dolente uulnus.Quod chironia nec manus leuaret.

Charontis ianua. DCCXXII.

Χαρώνιος θύρα. Charontica ianua.De imminente capitis periculo,Sic enim antiquitus appellabatur una è carceris ianuis,per quam damnati iudicum ſententiis,ad ſupplicium educebantur.

Minxit in patrios cineres, DCCXXIII.

Qui intemperiis ageretur, cuiq; cuncta cæderent infœliciter,in patrios cineres minxiſſe dicebatur.Antiquitus enim paterni ſepulchri ſumma fuit religio,Quod liquet ex Thamyridis fabula quam alibi retulimus,Proinde qui monimẽtum patris uiolaſſet,huic ſicut & parricidis Erynnes furias immittebant,neq; quicq̃ proſpere ſuccedebat, Horatius in arte poetica, Nec ſatis apparet cum uerſus factitet,utrum Minxerit in patrios cineres,an triſte bidental Mouerit incæſtus cert te furit. Maſchalam tollere. DCCXXIIII.

Μασχάλην αἴρειν. Maſchalam tollere,dicebatur qui auidius biberet,Sumptum à geſtu bibonũ inter ebibendum cyathos gulam ac mentum intendentium & altius erigentium cubitos, Refertur à Zenodoto. Magis ipſe phryx. DCCXXV.

Μᾶλλον ὁ Φρυξ. Magis ipſe phryx,Equidem coniicio dictitatum quoties ea magis probarẽtur, non quæ ueriora ſint ſed quæ adulantius dicta, Narrant Crœſum Lydorum regem aliquando percontatum ſeptem illos ſapientes cui nam primum fœlicitatis titulum tribuerent.At cum uarie reſponderetur, aliis dicentibus feras indomitas ſibi uideri feliciſſimas. & pro tuenda libertate mortem oppeterent,aliis ciconias,quod citra legem ſuapte natura ius piumq; ſeruarent, Solone uero negante quenq̃ appellandum fœlicem prius q̃ ex uita deceſſerit,aſſiſtens Phrygius ille fabulator Aeſopus tanto inquit rex cæteros antecellis quanto mare præſtat fluuiis,Id ubi rex audiſſet reſpondiſſe fertur, μᾶλλον ὁ Φρυξ.Ea uox in prouerbium ceſſit. Equidem haud ſcio an ita legendum ſit μᾶλλον ὦ Φρυξ.Vt ſit libenter agnoſcentis eam laudem,& cum eſſet maxima,tamẽ aliquid etiam adiungi deſyderantis,unde cum quis aperte nobis adulatur ſuccinere licebit, μᾶλλον ὦ Φρυξ. Magis ſibi placet q̃ Peleus in machæra DCCXXVI.

Μέτα φρονεῖ μᾶλλον ἢ πηλεὺς ὡσὶ τῇ μαχείρᾳ. Magis ſibi placet q̃ Peleus ſua machæra, in eum competit qui præter modum re quapiam inſolens eſt ac tumet, Aiunt autem hunc gladium a Vulcano fabrefactum,a diis dono datum fuiſſe Peleo uirtutis illius ac prudentiæ ſymbolum. Quo quidem ille utens & in preliis & uenatibus cõſequebatur quicquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam,& apud Anacreontem & apud Pindarum.

Generoſus es ex balneo. DCCXXVII.

γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου. Generoſus es ex balneo, In eum iaciebatur qui propter opulentiam generoſus haberi uoluiſſet,alioquin obſcurus & humilis.

Liberorum amantior q̃ Gello. DCCXXVIII.

τέκνων φιλοτέρα, Liberorum amãtior q̃ Gello,Dici ſolitum uel in eos qui morte præmatura periiſſent,uel in eos qui mira quidem charitate filios proſequerentur,ſed eoſdem indulgẽtia deliciiſq; corrumperent,Aiunt Cello uirginem quampiam fuiſſe,quæ puella adhuc uita deceſſerit,Huius ſpectrum oberrare Lesbiis creditum eſt ac pueros impetere. Vnde puerorum qui præmaturo fato perirent,huic Gello imputabant,Citatur Sappho quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum. DCCXXIX.

Βῶλος ἀρούρας, Gleba aruum,ubi quis exigua maximis apponit, credens ſeſe nonnihil iuuare,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Proinde legendum ſuſpicor βῶλος ἀρουραῖος, aut ἀρούρα, ut ſubaudias προσπίπτει, aut αὐξάνει, aut eiuſmodi quippiam, Nihil enim adfert momenti ſi gleba aruo adiungatur, quod perinde ſit ac ſi quis aquam è lacu hauſtam infundat mari. Glauci ars DCCXXX.

Γλαύκου τέχνη. Glauci ars, Huius paroemiæ duplex eſt uſus, cõuenit enim uel in opus celeriter abſolutũ, uel in id quod eſt arte ſumma ſummaq; cura elaboratũ, Quidã ortũ exiſtimant à Glauco quodã Samio, qui primus æris ferruminationẽ inuenerit, Alii ab Lybico quodã qui quatuor cymbala quædã fabricatus dicit, certis proportionibus ita inter ſe reſpondentia, ut primi ſpiritu do Epitriti rationẽ haberet ad ſecundũ, ad tertium hemiolii, ad quartũ dupli, Et pulſata muſicã quandã harmoniã reddebant. Autor Zenodotus. Noctuæ laurioticæ. DCCXXXI.

Γλαῦκες λαυρεωτικαί. Noctuæ laurioticæ, hoc uelut ænigmate pecuniarum uim ſignificabant Laurios enim Atticæ regio auri uenis frequens, Porro nomiſmatis aureis noctuarum figura inſculpebatur, quemadmodum alio diximus loco.

Glaucus poto melle reſurrexit DCCXXXII.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη. Glaucus poto melle reuixit, Dici ſolitum quoties aliquis uulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet his, quib⁹ perſuaſum fuerat eum uita defunctum eſſe, Satis conſtat ab euentu natum, Nempe Glaucum quempiã præter omnium expectationem guſtato mellito pharmaco reualuiſſe, Eamq; rem in iocum populare uerſam fuiſſe, Quidam enarrant in hunc modum, Glaucus quidam poto melle ob bilem pene exanimatus eſt, Ad hunc multis accurrentibus medicis polyidos herba quam draconem uocant eum reſtituit, Generoſior Codro, DCCXXXIII.

Εὐγενέστερος Κόδρου. Generoſior Codro, per ironiam recte dicetur in iſtos qui maiorum fumoſis imaginibus, & natalium antiquitate gloriantur, Codrus Melanthi filius fuit. Melanthus a Neleo ſextus, A quo Neleo prognatus & Neſtor, Hic igitur Melãthus Meſſene patria pulſus uenit Athenas, atq; ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat ſingulari certamine congreſſus uictor diſceſſit, & Athenienſium imperium occupauit. Cui ſucceſſit filius Codrus, ſingulari in patriam pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum eſſet aduerſus Dores, proditũq; eſſet oraculo, uictoriam penes Athenienſem populum futuram, ſi rex illorum ab hoſtibus fuiſſet occiſus Codrus patriæ gloriam ſua incolumitate chariorem habens, ignota ſpecie hoſtem prouocauit & interemptus eſt, Reliquit autem filios duos, Mẽtorem qui patri defuncto ſucceſſit in imperiũ, & Neleum cuius auſpiciis colonia in Aſiam demigrauit, Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea uictoria. DCCXXXIIII.

Κάδμος νίκη. Cadmea uictoria, Huius adagii uariam adducunt originem, Sunt qui putent inutilem uictoriam Cadmeam uocatam, propterea q; Eteocles & Polynices Thebani cum de regni uicibus diſceptarent ſingulari certamine cõgreſſi utriq; perierint, Vel q; Cadmei deuicerint quidem Argiuos, cum Adraſto militantes ſed ſuo malo, Poſteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel q; Oedipus ſoluto ſphingis ænigmate uictoriam quidem à monſtro magnificam reportauit, uerum poſt imprudens ſuam ipſius matrem duxit uxorem, Idq; ſimul atq; reſciuit oculos ſibimet eruit, Itaq; illius quoq; uictoriæ parum fœlix exitus fuit, Sunt qui hoc referant, Cum Cadmus literas à phœnicibus acceptas, græcis tradere uellet, Linum quod is quoq; literas ſuas proferret interemit, Deinde ciues Cadmum exegerunt, ut nec huic bono fuerit Linum ſuperaſſe, Vſurpauit hoc adagiũ Ariſtides in Pericle, ὥστε τὴν καλλιέαν νίκην ἡγεῖσθαι νικῆσαι. Itaq; Cadmeam uictoriam reportaturum ſeſe exiſtimabat, Quo quidem loco ſcholium adſcriptum præter alia illud admonet ab his quæ retuli nonnihil diuerſum, Thebanos cæſis Argiuis qui cum Polynice pugnarant negaſſe ſepulturam, Qua inhumanitate exaſperati Athenienſes, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & conſimilem ad modum uetuerunt, ne cadauera cæſorum darentur ſepulturæ, Sed undecunq; natum eſt adagium, Cadmeam uictoriam appellabãt infœlicem etiam ipſis uictoribus, Cuiuſmodi fuit & græcorum, quorum nulli non magno conſtitit capta Troia.

Pecuniæ uir. DCCXXXV.

Χρήματα ἀνήρ. Pecuniæ uir. Hoc eſt tanti quiſq; fit quantum poſſidet, Horatius. Nil ſatis eſt inquis quia tanti quantum habeas ſis. Zenodotus ex Pindaro citat, Alcæus poeta Ariſtodemi Lacedæmonii putat eſſe apophthegma. Cuius hæc uerba citantur apud Suidam. Ὡς γὼ δίκαιος ἀεὶ Σπαρτιάτας φασὶν ἐν πάντα ἀκαλλάμενον λόγον εἰπεῖν χρήματ' ἀνὴρ ὅτινι χρὴ καὶ δόκιμος ἔμμεναι. Sic enim olim aiunt Ariſtodemum apud Spartanos uerbum non inſcitum dixiſſe pecuniæ uir, pauper autem nunquam probus, Quidam ad ſeptem illos σοφοὺς referre malunt, Ad hãc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſententiam pertinent illi uerſus è comœdia quapiam. τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖσ ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτ μηδὲ κτήσαιτ οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς ταῦτα πτέει. Argentum & anima & ſanguis eſt mortalib⁹ Hoc qui caret nec ſibi parauit ſedulo Viuos hic inter mortuus circumambulat. Celebratur & hic ſenarius non alienus ab hac ſententia, βίος βίου σκόμμος ὁκ ἔστιν βίω. Vita haud uocanda eſt uita uictus indiga, Proinde quemadmodum apud græcos βίος itidē apud latinos uita ſignificat, & uitam morti contrariam, & facultates quibus uitam ſuſtinemus.

Diues factus iam deſiit gaudere lente. DCCXXXVI.

Ἐπειτα πλούτων ὁκ ἐθ' ἥδεται φακῶ. Lenticula diuiti placere deſiit, Lens legumen pauperum ac tenuium cibus eſt, Quæ faſtiditur ſimul atq; lautior fortuna contigit, Vnde prouerbiū in eos quibus ad uberiorē conditionē euectis faſtidio ſunt ea quæ prius inopes boni cōſulebant, Nō diſſimile illi quod alibi recenſuimus, ἄλλος βίος ἄλλη πάατα. Caluum uellis. DCCXXXVII.

Φαλακρὸν τίλλεις. Caluum uellis. Vbi quis inanem operam ſumit, aut ubi quis auferre conat̄, quo uacat is à quo petitur, Veluti ſi quis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto literaturam, Similimum eſt illi Plautino, aquam è pumice poſtulas.

Somnus abſit ab oculis DCCXXXVIII.

Ὕπνος ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. Oculis abeſto leniens animum ſopor, ubi quis rem aggreditur quæ ſummam diligētiam curamq; deſyderet, Quod genus ſi quis philoſophiæ capeſſat ſtudium. Sūptus eſt autem hic ſenarius ex Ariſtophanis nebulis, apud quem dicitur ſub perſona Socratis adhortantis Strepſiadem ut philoſophiæ daturus operam, omnia tum faciat tum patiat̄.

Phoci conuiuium. DCCXXXIX.

Φώκου ἔρανος. Phoci premium ſiue conuiuium. Dictitari ſuetum ubi quis ſuo malo conuiuas acciperet, Tametſi nihil uetat quominus longius etiā traducat̄, nēpe ad quoſuis qui lædūntur ab his, de quibus beneмeriti fuerint, Aiūt Phoco cuipiam filiam fuiſſe iam nuptiis maturam, Is procos nam erant cōplures conuocare ſolitus premia ſtatuebat, & conditionibus ſubinde nouis propoſitis nuptias prorogabat, Quamobrem indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt, Autor Zenodotus, Euſtathius in primum odyſſeæ tres conuiuiorū ſpecies facit, εἰλα πεῖνη, quod ad ſplendorem ac magnificentiam ſit apparatum, πάμος quod ipſum etiam ſumptuoſius eſſe cō ſueuit, ἔρανος ad quod plurimi conueniūt, ſed ſuo quiſq; cibo ſumptuq;. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Heſiodo, propterea q̄ cum plurimum habeat iucūditatis, minimum habet ſumptus, Nam temperantius & editūr & bibitūr, ubi quiſq; de ſuo edit ac bibit, Heſiodi carmen eſt huiuſmodi, ἂν κοινοῦ πλείσκ τελέεις ἀκπάνητ' ὀλιγίσκ. Porro qui ſplendidiores affectarent uideri ii etiam ἔρανον tum de ſuo tum lautius exhibebant, Homerus has tres conuiuiorum formas ſimul complectitur. τίπτε δέ σε χρεὼ ἐλαπίν' ἦε πάμος ἐπὶ ὁκ ἔρανος πάρεγ' ὄτιν.

Antiquior q̄ chaos & Saturnia tempora. DCCXL.

Χάσσ ἀρχαιότερος. Antiquior q̄ chaos, De re nimium priſca & obſoleta, Ibycus, ὡστᾶται δ' ἐν ἀλλοζίῳ χάει. Volat in alieno chao, Ac rurſum. ὁ δὲ φλυᾶῖ καὶ μάτλω ἡμῶν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάους ἀρχαιότερον νῦ κρονίων ἀπόζοντα. Hic aūt nugatur ac temere nugas in nos infundit, antiquiores q̄ chaos ac Saturni tempora redolentes, Alludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum ac rerum omnium originem referunt, Ouidius opificium mūdi hinc auſpicatur, quemadmodū & hebræi. Tanq̄ Argiuum clypeum abſtulerit ita gloriatur. DCCXLI.

Ὡς τλὼ ὁ ἄργει ἀσπίδα καθειλὼν σεμνώεται. Superbit tanq̄ Argiuum clypeum detraxerit, In faſtuoſos & magnificentius ſeſe gerentes dicebatur, Aiunt apud Argiuos ſacrum quendam eſſe clypeum clauis affixum ut facile detrahi non poſſit, Alii dicunt apud eos ordinem ac delectum iuuenum uiribus antecellentium ἀσπίδα. i. clypeum appellari. Autor Zenodotus.

Tanquam conchylium diſcerpere. DCCXLII.

Ὡσπερ κογχύλιον νειλεῖν. Tanq̄ conchā dilacerare, De imbecillis & uiribus longe inferioribus dicebatur, Refert̄ apud Suidam, Mutus magis q̄ ſcapha. DCCXLIII.

Συσσιώτερος σκάφης. Magis elinguis q̄ ſcapha, De his dici conſueuit, qui propter humilitatem conditionis apud præſtantiores non audent hiſcere, Natum hinc aiunt q̄ olim inquilini & hoſpites alienæ Reip. in ludis popularibus in pompa incedebant nauim geſtantes, unde quoties hoſpitem non ciuem ſignificabant, σκάφον ἢ σκαφηφόρον appellare conſueuerunt, Vnde uulgo ſic minitabantur, ποιήσω σὲ συσσιώτερον σκάφης. Reddam tibi os occluſius ſcapha, Etenim his qui in Rep. uiuunt non ſua, multa ſunt muſſitanda. Nam uti nō cōuenit in aliena ciuitate curioſum eſſe, ita nec tutum eſt liberioris eſſe linguæ. Huius interpretamenti Suidas autorem citat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Theophraſtũ in opere de legibus. Equidem in plæriſq; codicibus σιδηρώτροσ ſcriptum reperio non σιδηρώτροσ.Quæ lectio ſi cui magis arridebit,non reluctabor,nempe ut metu contractum & humilem accipias. Nudus tanquam ex matre. DCCXLIIII.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρὸσ. Nudus ut ex matre.Prouerbialis hyperbole de uehemẽter paupere,Nudiſſimi enim naſcimur ac ne pilis quidem tecti, nedum ueſtibus,quod non item in cæteris animantibus accidit. Eſt pylus ante pylum. DCCXLV.

Plutarchus in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι Teſtatur hunc uerſum apud Meſſenios prouerbio fuiſſe celebratum,Ἐστὶ πύλοσ πρὸ πύλοιο, πύλος γὲ μὴν ὅδι καὶ ἄλλος.Eſt pylus ante pylum,ſiquidem eſt pylus altera ſanè.Dictum apparet ubi quid alteri præfertur, uelut antiquius & præſtantius.Aut ubi aliquis iactat ſeſe quaſi uel ſolus ſit uel ſummus,cum reperiantur & alii qui poſſint cum eo decertare.Pylus enim Meſſeniorum ciuitas,Neſtore nobilis, Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit,ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γέ μὴν ὅδι καὶ ἄλλος.Vſura uſura prior,uſura altera ſanè eſt,In eos accommodari poteſt quib⁹ alia uſura ex alia naſcit,Vnde natum ſit adagium Euſtathius interpretãs Homeri Bœotiam indicauit,Scribit enim iuxta eos qui de populis conſcripſerunt treis fuiſſe Pylos,Vnam Meſſeniæ, alteram Triphyliæ,tertiam Arcadiæ,Triphyliacam obtinuiſſe Neſtorem.Idem geographum teſtem adducit Strabonem opinor qui tres item pylos conſtituerit in Peloponneſo,Stephanus admonet Pylum apud græcos utrolibet genere pronunciari maſculino ſeu fœminino,Alluſit ad adagium Ariſtophanes in equitibus, Ἀλλὰ ῥᾷόν φάζολ, πρὸ πύλασ πύλον. ἢν σὺ ἐφράζῃσ Ἐστὶν πύλοσ πρὸ πύλοιο τί δῆτα λέγῃ πρὸ πύλοιο; Hoc age dic pylus ante pylum eſt quam tu mihi narras,Eſt pyl⁹ ante pylum,Sibi quid uult ante pylum iſtuc? Interpres adſcribit uerſiculum quem paulo ante citauimus è Plutarcho proditum oraculo fuiſſe. Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor. DCCXLVI.

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺσ δύο κύβω καὶ τέτταρα. Duo Achilles quatuorq; teſſeras iecit. Hunc uerſum Suidas ex Euripide citat.Quid autem ſibi uelit adagium nullus explicat.Niſi q̃ coniectare licet dictum fuiſſe,de his qui in omni re uincerent,propterea q̃ is teſſerarum iactus fœlix eſſet.

E tardigradis aſinis equus prodiit. DCCXLVII.

Ἐκ βραδυσκέλων ὄνων ἵππος ἐρρύη. E tardigradis aſinis equus emerſit.Cum clarus euadit quiſpiam obſcuro genere natus,aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus, Poteſt & per ironiam proferri & per negationem,ut nunquam ex aſinis naſcetur equus,Et en tibi ex aſinis equum,id eſt ex infimis parentibus arrogantem & ferocem.

Epeo timidior. DCCXLVIII.

Ἐπειοῦ δειλότερος. Epeo timidior,De magnopere pauido dicebatur,Ab Epeo quopiam ductum notæ timiditatis homine. Datum eſt hoc cognominis Cratino Clomico per alluſionem fortaſſis,q̃ cum Oenoidis tribus princeps eſſet in eo munere timidius ſeſe gereret.

Epheſiæ literæ DCCXLIX.

Ἐφέσια γράμματα,Epheſiæ literæ.Dictum uidetur de his qui mira fœlicitate tanq̃ diuina uirgula quicquid optarent aſſequerentur,Aiunt enim Epheſiis notulas quaſdam & uoces magicas fuiſſe,quibus utẽtes in omni negocio uictores euaderent,Autor Diogenianus,Euſtathius in odyſſeæ.φ. Tradit his literis uſum Crœſum in rogo. Fuiſſe autem uerba quædam obſcura ænigmatibus ſimilima,neutiq̃ cohærentia,deſcripta in pedibus,zona & corona Dianæ.Suidas addit huiuſmodi fabulam in olympiis Mileſium quempiam cum Epheſio commiſſum,nihil potuiſſe in cõflictu,q̃ is Epheſi⁹ in talo epheſias haberet literas,Quod ſimul ac animaduerſum eſſet,ademptis literis epheſium ſuccubuiſſe. Eodem in ludo docti. DCCL.

Eodem in ludo docti dicebantur,ſimilibus uitiis laborãtes & improbitate pares, Hoc dictum adeo uulgo manet ut nihil ſit tritius, Terentius in Ecyra,In eodem omnes mihi uidentur ludo doctæ ad maliciam,Solent enim ferme qui communibus uſi ſunt præceptoribus ingenio moribuſq; conuenire.Quod autem Terentius dixit in mulieres omnes inter ipſos ſimilibus eſſe moribus,Idem græc⁹ atteſtatur ſenarius, γυνὴ γυναικὸς πώποτ' οὐδὲν διαφέρει.A fœmina nil fœmina unq̃ diſcrepat,Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonam mulierem,

Epimelidium corium, DCCLI.

Τὸ ἐπιμελίδιον δέρμα.Epimelidiũ corium.De re ſepoſita & abdita,Nam id in Lacedæmonia reconditum erat,autor Diogenianus. Equo ſeneſcenti minora cicela admoue DCCLII.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κέγκελα ἐπίβαλλε.Equo ſeneſcenti minora cicela admoue,Admonet adagium ubi uires per ætatem fathiſcunt,reſpirationem ac refocillationem quãdam à labo

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tibus dandam,& decreſcente robore minuendos labores,augendam remiſſionem,Ductum aiũt ab equis militaribus,quibus ſeneſcentibus leuius ξιστίριον admouebant, Eſt autem ξιστίριον ceu rotula quædam publica nota,quæ igni candefacta malis equorum imprimi conſueuit.Zenodotus oſtendit prouerbium extitiſſe apud Cratetem comicum in Samiis, Videtur carmẽ heroicum ſi tantum legas κύκλ' ἐπίβαλλε. Eretrienſium rho. DCCLIII.

Ερετριέων ῥω, Eretrienſium rho, ubi quis crebrius & aſperius eam literam ſonaret,Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Picardi,Notantur item quibus Alcibiadis labdaciſmus impendio placebat, Ridetur Arrius à Catullo & Chommoda dicebat,ſiquando commoda uellet Dicere, & hinſidias Arrius inſidias,Ac tum mirifice credebat ſe eſſe locutum, Cum quantum poterat dixerat hinſidias.Adagium refertur à Diogeniano.

Oeſtro percitus DCCLIIII.

Οἴστρῳ παραπλήγεις, Oeſtro percitus,id eſt ingenti animi cupiditate commotus,ac uelut attonitus,Oeſtrum enim inſecti genus horrendo ſtrepitu,unde & nomen inditum apud græcos,nã latini aſylum appellant,Hoc addito Iuno uaccam Ino in furorem egit,unde poetæ diuino correpti furore œſtro conciti dicuntur, Eſt apud Platonem tametſi locus in præſentia non ſuccurrit opinor in Phædro. In magnis & uoluiſſe ſat eſt, DCCLV.

In magnis & uoluiſſe ſat eſt,Tibulliana hac ſententia nihil celebratius,Eam Angelus Politianus non inſcite uertit græce, Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ θέλημα μόνον, Apuleius floridorum libro quarto,Maiore ſcilicet uoluntate q̃ facultate,Eoq; propẽſius fortaſſe laudandus eſt,q; omnibus bonis in rebus conatus in laude,effectus in caſu eſt, Conuenit ubi quis maiora uiribus conatus, tametſi rei ſuſceptæ magnitudini non facit ſatis,tamen hoc ipſo nomine laudem promereẽ,q; rem pulcherrimam tentauerit, In holmo cubabo DCCLVI.

Εν ὅλμῳ θυνάσω,In holmo cubabo,Dicebatur ab his qui ſe quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur,Nam ὅλμον quidam uatem interpretanẽ,Alii tripodes Apollinis holmos appellatos fuiſſe,Tradit autem Ariſtophanes grammaticus citante Zenodoto,eos qui holmis indormiſſent, repente diuinandi ſpiritum cõcipere,Addit Apollinem ob id ἔνολμον cognominatum à Sophocle, Eadem cæra DCCLVII.

Εν κηρίον.Idem fauus dicebantur qui uno ore idem affirmarent, aut qui inter ſe cõſpiraſſent, Ductum a fauorum cellulis inter ſe connexis,Siue q;cæra tenax ſibiq; hærens, Non diſſimile illi quod alio diximus loco,Idem puluis & eadem farina.

In quinq; iudicum genibus ſitum eſt. DCCLVIII.

Ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται. In quinq; ſitũ genibus iudicũ,id eſt in alieno arbitrio res eſt poſita,Nam antiquitus quinq; iudicibus datũ erat negocium, ut de comicorũ fabulis pronunciaret, ut teſtis eſt apud Zenodotum Epicharmus,Quanq; & apud Platonem quinq; iudicũ fit mentio, cum alias tũ in libro de legibus undecimo, ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων ἴσως νεωτάροις ἔστω τὸ κρῖναι. Vt iudiciũ ſit penes quinq; natu minimos,ex nomophylacib9, Alluſum eſt aũt ad illud Homero frequens, Καὶ ταῦτά θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.In genibus ſunt hæc ſita diuũ,Cum ſignificamus non eſſe noſtræ facultatis præſtare tei exitum,uerum hunc ſuperis & fortunæ in manu eſſe, Pindarus item in Olympiis, Νῦν δ' ἐλπομαι μὲν οὐ θεῶν γε μὰν τέλος. Nunc ſpes quidem mihi,in deo tamen ſitus exitus, Emunctæ naris,Mucoſis naribus. DCCLIX.

Emunctæ naris dicitur acri exactoq; iudicio, quaſi purgatis naribus,mucoq; emunctis, Horatius de Lucilio. Emunctæ naris uerſus componere durus,Contra obeſæ naris dicuntur ſtupidiores,Idem in odis,Nec firmo iuueni neq; naris obeſæ, Lucianus in Alexandro pſeudomante, Τοῖς δὲ ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὼ ῥῖνα τὸ πρᾶγμα. Indoctis autem & quibus nares oppletæ muco prodigioſum.Idem in Philopſeude, ἐμοὶ γὰρ ἦν δ' ἐγὼ ἐμὴ παλαι τὼ ῥῖνα κορύζης μεστὸς ἔτυχε. Mihi ſane inq; niſi plane nare ſim oppleta muco,Huc alluſit Plato libro de Rep.primo,ubi Thraſymachus Socrati ſtuporem obiiciens optat illi nutricem quæ mucum è naribus exprimat.

Fames & mora bilem in naſum conciunt DCCLX.

Soſia plautinus in Amphitryone, Vetus adagium eſt inquit,Fames & mora bilem in naſum conciunt,id eſt latrante ſtomacho omnis mora bilem mouet,Quod autem dixit bilem in naſum conciũt,conuenit cũ illo quod ait Theocritus in Thyrſide, Ἐντί γε πικρὸς Καὶ οἱ ἀεὶ βριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. Eſt enim acerbus,Atq; illi ſemper ſedet in nare aſpera bilis, Ducta eſt metaphora ab animantibus iram narium flatu ſignificantibus,Vnde fabula de tauris ignem ſpirantibus,Quin hominibus etiam nonnullis ex naribus indiciũ iracundiæ.Vnde & corrugare na

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

res dicuntur quæ offendunt. Horatius. Ne ſordida mappa corruget nares. Item Perſius in quinta ſatyra, Sed ira cadat naſo rugoſaq; ſanna, Poteſt id trahi latius, nempe ad quemlibet uehementi us aliquid cupientem, cui omnis mora quãtumuis puſilla longiſſima uidetur, atteſtante Mimo Etiam celeritas in deſyderio mora eſt, Huc reſpicit & Horatianum illud, ut nox longa quibus mentitur amica, dieſq; longa uidetur opus debentibus ut piger annus pupillis quos dura premit cuſtodia matrum. Generoſior Sparta. DCCLXI.

Ἐλευθεριώτερος σπάρτης. Generoſior Sparta, Dicebatur excellenti animo minimeq; timidus aut humilis, Spartanis enim olim indoles aderat generoſa & ingenium omnis impatiens ſeruitutis ac uelut imperio natum, unde nec mœnibus urbem cingebant, legibus ita iubentibus abunde munitam arbitrantes fortibus uiris, fœdiſſimum autem exiſtimabant quenq; è pugna redire niſi uictorem, id quod epigrammate quoq; teſtatum eſt, Nec tyrannidem in ſuam Remp. admittebant, ſed æqua libertate parebant legibus.

Locrenſis bos DCCLXII.

Λοκρικὸς βοῦς. Locrenſis bos, De re uili aut de munere leuiculo dici poteſt, Cum aliquãdo Locrenſes publicum ſacrum facturi bouem deſyderarent, compoſito ex minutis lignis bouis ſimulacro diis rem diuinam fecerunt, Atq; hinc uulgus adagionem arripuit.

Ficulnus gladius. DCCLXIII.

Συκίνη μάχαιρα, Ficulnus gladius, De friuola cauſa dici poteſt, quæq; minimo negocio queat refelli, Dictus eſt autem ficulnus gladius Sycophanta, quod idem & mollis ſit & calumniator.

Ficum Mercurio. DCCLXIIII.

Σῦκον ἐφ' ὁρμῇ. Ficum Mercurio. De prompto & quibuſlibet expoſito beneficio dicebatur, Nã antiquitus mos erat ſicubi ficus repertus fuiſſet, eum ueluti Mercurio ſacrum ſuſpendere, Liberũ autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunq; libitum fuiſſet, uel quod is deus furibus fauere creditus eſt, uel iuxta paroemiam illam κοινὸς ὁρμοῦσι. Cõmunis Mercurius, Huc opinor alluſiſſe Perſium cum ait, Inq; luto fixum poſſis tranſcendere nummum, Nec Gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem, ut indicatum eſt alibi. Vt fici oculis incumbunt. DCCLXV.

Ὡσπερ τὰ σῦκα ὡσὶ βοὶς ὀφθαλμὸς ἔφυ. Quemadmodum fici oculis innati, De his dicebatur qui pertinaciter urgerent, premerentq; negocium aliquod. Sumpta ſimilitudine à ficis, hoc eſt uitio quod oculis adnaſcitur, nec facile poteſt auelli. Ariſtophanes in ranis, ὥσπερ γὰρ σῦκ' ὡσὶ βοῖ σιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ, ut ficus oculis imminens ſic ille erat, Adagii mentionem facit Suidas.

Cum haſta, cum ſcuto. DCCLXVI.

Σὺν δορὶ καὶ ἀσπίδι. Cum haſta cum ſcuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur, Ariſtophanes, ὃν ἐρήνην καὶ δορὶ καὶ ἀσπίδι τε. Idem in Veſpis. ἐκβραμόντων δουρὶ ξὺν καὶ ἀσπίδι, Sumpta metaphora a milite armis omnibus inſtructo, Ad ſimilem uſum recte torquebitur Homericum illud, Ἐγχείῃ τ' ἀλοάᾳ τε μεγάλοισί τε χάρμασθ' οἰσιν Haſtaq; & gladio ſaxiſq; ingentibus inſtant, quoties res omni ui geritur. Viri ſenis Aſtaphis caluaria. DCCLXVII.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσκὸς ἢ κρανίον. Viri ſenis uelut uua paſſa cranium, Admonet adagium inualidum & flaccidum eſſe ſenile corpus, exhauſto ſucco carnibuſq; adeſis, Lucianus in tyranno de ſenibus, ἐπεὶ ἀσκώδεις γε πάντων ἤδη ἐσί. Quandoquidem iam omnes uuæ paſſæ ſunt, Rugoſæ enim & flaccidæ ſunt uuæ paſſæ, propter ſuccum ſole decoctum.

Poſt folia cadunt arbores. DCCLXVIII.

Poſt folia cadẽt in te arbores, Quoties admonebimus leuiores iniurias ſi quis ferat, ſequi atrociores, Veluti arborum decidua folia negligũtur, uerum aliquando fit ut ipſæ arbores putres in caput ſubiecti decidant, Plautus in Menæchmis, Folia nunc cadunt, Nũc ſi triduum hoc hic erimus tum arbores in te cadent. Ante tubam trepidas. DCCLXIX.

Ante tubam trepidas, id eſt animo conſternaris prius q̃ appareat periculum, Ab ignauis militibus ſumptum qui pauitant prius q̃ bellicum canatur, Nam audita tuba mirus quidam pauor ſolet militum animos inceſſere, Virgilius, Cur ante tubam tremor occupat artus? Qui ſermo ſi paulo longius detorqueatur in prouerbii ſpeciem abibit.

Ameles angulus. DCCLXX.

Ἀμελὴς γωνία. Ameles angulus, id eſt neglectus angulus dicebatur is qui ſupinus & oſcitabundus deſideret, nihil bonarũ rerum tentans, Aiũt in Lybia locũ eſſe qui ἀμελὴς γωνία, hoc eſt ſecurus Angulus uulgo dictus ſit, ob id fortaſſe, q̃ neglectus & incultus iaceret. Autor Zenodotus.

Vltra

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Vltra res Callicratis. DCCLXXI.

Ὑπὲρ τὰ καλλικράτια. Supra fortunas Callicratis, De immensis opibus dicebatur. Aiunt Caryſtium quempiam fuiſſe nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præſtiterit. Vnde ſi quem magnopere locupletem dicere uolebant, eum uel Caryſtii Callicratis facultates uincere dicebant. Ariſtoteles autem in Athenienſium Rep. citante Suida tradit Callicratem quendam è iudicum ordine fuiſſe, qui iudiciarias exactiones ſupra modum auxerit, Atq; hinc natã parœmiã de immodicis exactionibus, Vulcanium uinculum DCCLXXII.

Ἡφαίστειος δεσμός. Vulcanium uinculum, Vbi quis nodis inextricabilibus eſſet illigatus Vulcaniis uinculis teneri dicebatur, Sumpta denominatione ab adamãtinis illis uinculis quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem ſic irretiuit, ut quo magis ſe conarẽtur explicare, hoc magis inuoluerentur, Homerus odyſſeæ octauo. Βῆ ῥ' ἰμὼν ἐς χαλκεῶνα κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων Εν τ' ἔθετ' ἄκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα κόπτε τε δεσμοὺς Ἀρρήκτους ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν Αὐταρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολώμενος ἄρει Βῆ ῥ' ἰμὼν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δίμνι' ἔκειτο Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὁρμῖσιν χέε δεσμάτα κύκλῳ ἁπάντη Πολλὰ δ' ὑπὲρ καθύπερθε μελαθρόφιν ἠερέχοντο Ηυτ' ἀράχνια λεπτὰ τὰ οὐκ ἔτις οὐδὲ ἴδοιτο Οὐδὲ θεῶν μακάρων. Ille domum petiit qua ſtat ferraria fornax. Secum imo interea penitus mala pectore uoluens Ac trunco impoſita prægrandi incude ſecabat Vincula nulli uel rumpenda uel effugienda In quibus impliciti ſimul aſtrictiq; manerent. At poſt q̃ inſidias Marti indignatus, & artes Abſoluiſſet, adit conclaue ubi dulce cubile Stabat, & hinc illinc fallacia uincula fulcris Obligat, & ſummo ſuſpendit plurima tecto Mire tenuia, ſic telas ut araneolorum Sic uti nec poſſint oculis deprendier ullis. Non uel diuorum, Adagium refertur à Suida. Ad ſacietatem uſq; DCCLXXIII.

Ἄχρι κόρου. Vſq; ad ſacietatem. i. quantumlibet aut ampliter, Quod ita demum prouerbium fuerit, ſi lõgiuſcule tranſferatur, ut in poeticis literis uerſatus ſum. ἄχρι κόρου. Et illuſit nobis ἄχρι κόρου, Et Quintilianus metaphoris gaudet ἄχρι κόρου. Refertur à Zenodoto,

Votum munificum DCCLXXIIII.

Εὐχὴ μεγαλόδωρος, Votum magnificum, Vbi quis animo ſpes regias concipit, iamq; uoto diues eſt, μεγαλόδωρος græcis dicitur qui magna donat, Nihil autem uoto hominis liberalius, Largitur enim cuilibet quantumcunq; petit, Meminit huius Lucianus in hæreſibus

Vtinam domi ſim. DCCLXXV.

Οἴκοι γενοίμην. Vtinam domi ſim, Dici ſolitum ubi quis optat è malis quibus implicitus eſt emergere, Tranſlatum uidetur ab his qui in tempeſtate periclitãtur, Nam nunc etiam ita uulgo loquuntur qui periculoſe nauigant οἴκοι γενοίμην, Refertur à Suida.

Vtinam male quemadmodum inueniſti eiicias. DCCLXXVI.

Εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τινὰ ὄνθιον. Vtinam ita ut male reperiſti ius, & eiicias male. Id eſt utinam quemadmodum male tibi peperiſti famam aut facultates, ita & male perdas, Iuxta Plautinum illud, male partum male diſperit, Suidas hũc trochaicum ut prouerbialem citat ex Ariſtophane. Vltro deus ſuppeditat bona. DCCLXXVII.

Αὐτομάτως ὁ θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθὰ, Vltro deus ſubiicit bona, Quoties res citra noſtram operã fœliciter cadunt, quaſi deo quopiam accurante, Stobæus ſenarium hunc adducit ex Plutis Cratini, Αὐτόματα δοῖ' ἂν θεὸς ἀνεὶς τἀγαθὰ. Vltro bona iſtis ipſe ſuppeditat deus.

Ventres. DCCLXXVIII.

Γαστέρες. i. uentres dicebant homines edaces uentri atq; abdomini ſeruientes, Epimenides Cretenſis, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία γαστέρες ἀργαί. Cretenſes uani uſq; malæ feræ, alui inertes, Item Lucilius, Viuite glutones comedones, uiuite uentres, Terentius in phormione, Pugnos in uentrem ingere. Donatus oſtendit & ad totum paraſitum referri poſſe.

Vlyſſeum commentum. DCCLXXIX.

Ὀδύσσειος μηχανή, Vlyſſeum inuentum, callidum, aſtutum & uafrum dicebatur, Vlyſſem Homerus ubiq; uerſutum facit, ac diſſimulantem ſimulantemq;. Vnde eundem ſtatim initio odyſſeæ πολύτροπον appellat, Refertur apud Suidam, Virgilius item, Scelerumq; inuentor Vlyſſes,

Victitant ſucco ſuo. DCCLXXX.

Prouerbiali figura dictũ eſt in paraſitos. Victitant ſucco ſuo, qui ſi quando cœna contigit lautior, ingurgitant ſeſe, rurſus ubi nulla arridet ſpes cœnatica, coguntur q; οἰκόσιτοι uiuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuii ſpem durant, Sumpta metaphora à Cochleis, quæ per æſtum intra teſtam cõtractæ, utcunq; ſucco ſuo aluntur, donec acciderit pluuia, Plautus in captiui duo. Cum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

res inquit prolatæ ſunt, cum rus homines eunt ſimul prolatæ res ſunt noſtris dẽtibus, Quaſi cum caletur cochleæ in occulto latent Suo ſibi ſucco uiuũt roſi non cadit, Item paraſiti rebus prolatis latent, In occulto miſeri uictitant ſucco ſuo,

Viri infortunati procul amici DCCLXXXVIII.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ἐκ πολλῶν φίλοι. Viri ſiti in malis amici ſunt procul, Paroemia notat mores amicorum uulgarium qui hirundinum ritu pro ratione temporum aduolant ac deuolãt Aduolant ubi res ſecundæ, deuolant ingruente rerum tempeſtate, Ariſtides in oratione panathenaica nominatim adagii titulo uſurpauit, καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν· οὐ γὰρ ἐκπολὺ ἔστιν κακῶς πράξασι φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν πρόσθεν διαφόρως ἔχοντας τοῖς ἀτυχήμασι φίλους ἐποίησεν. Ac prouerbium inuertit, Declarauit enim haud quaq̃ eſſe procul amicos, eius cui res ſunt aduerſæ, Verum etiam multos qui antea diſſidebant in rebus afflictis ſibi reddidit amicos, In hanc ſententiam extat & huiuſmodi ſenarius, τῶν δυστυχούντων θύτυχὴς οὐδεὶς φίλος, Fœlix amicus nullus infœlicibus. Item alter huic ſimilis, κείνει φίλοις ὁ καιρὸς ὡσ χρυσὸν τὸ πῦρ. Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit, Ad hanc ſententiam palam alluſit Cicero libro familiarium epiſtolarũ nono, Nam & ſi non facile diiudicatur amor uerus & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, ut quaſi aurum igne ſic beneuolẽtia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit, Cætera ſunt ſigna communia, Horatius, Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt, Paſſim habent amici qui petant, qui dent perpauci, Pindarus item in eandem ſententiam, οἴχεται λιπὰ φίλων τατωμένῳ φωτὶ πλοῦτοι δ' ὀν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. Perit honos homini amicis orbato, Sũt aũt perpauci mortales fidi in rebus afflictis. Vias nouit qbus effugit Eucrates. DCCLXXXIX.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἃς πρὸ ἔφυγεν Εὐκράτης. Nouit uias quibus effugit Eucrates, In eum quadrat qui ſemper aliquam inuenit rimam, ut inuit Plautus, per quam elabatur, ut officium ſubterfugiat, Ariſtophanes in equitibus, Εὐλαβοῦ δ' ἐμὴ φύγῃ σε· καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς ἃς πρὸ Εὐκράτης ἔφυγεν, Caue ne te effugiat, Etenim uias nouit quibus Eucrates effugit. Taxat autem obiter Eucratis mores, aliquo prætextu ſuffugientis, ſiquando fides eſſet præſtanda.

Viuit incende ignem. DCCXC.

Ζῇ κάιε πῦρ Viuit, incende ignem, Vbi in negocii periculoſi puncto feſtinandũ admonemus & occaſionem arripiendam, ut cum reperta ſcintillula properẽt, ne pereat & illa, Refertur apud Suidam. Venter auribus caret. DCCXCI.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. Venter aures non habet, Vbi de paſtu agitur non admittuntur honeſtæ rationes, Atteſtatur huic ſenarius ille prouerbii uice græcis celebratus, λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἀντιστῆναι ἔπος, Contra famem etenim nulla cõtradictio eſt, Celebratur à plutarcho, Gellioq; dictum illud Catonis ex oratione quadam qua diſſuaſit legem agrariam, Eam ſic exorſus eſt, ut dicat arduum eſſe ad uentrem uerba facere qui careat auribus, Nec inepte accommodabitur in eos qui uentris addicti uoluptatibus, nihil admittunt quod uentri non ſit amicum.

Cum puluiſculo. DCCXCII.

Vel cũ puluiſculo dicimus quoties oĩa ſic tollunt ut nihil fiat reliqui ne puluis quidẽ. Metapho ra mutuo ſumpta uidẽt ab his qui frumentũ ab area conuerrũt nõ ſine puluere, Plautus in Rudẽtibus, Cõuerret hic iam me totũ cum puluiſculo, Idẽ in truculẽto, Quo citius rem ab eo auferant cum puluiſculo, Simili figura dixit Iuuenalis cũ erugine, pro eo quod eſt integre, & nulla parte diminutum, Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus. Si reddat ueterẽ cum tota erugine follem, Eodem pertinet euãgelicum illud quo iubent etiã puluerẽ excutere apoſtoli. i. ne minimum quidem ab eis auferre ſecum. Valere pancratice DCCXCIII.

Plautus in Bacchidibus ualere Pancratice dixit, pro eo quod eſt firma eſſe ualetudine, Nam in Pancratiſtis robur corporis potiſſimũ ſpectabatur, Pro eodem dixit ualere athletice, Valere pugilice, ualere baſilice, Terentius item pugilẽ eſſe aiunt, De puella robuſtiore & habitiore, Græci παγκρατικῶς pro magnifice prouerbiali figura dicunt, Neq; is ſermo uulgo non tritus eſt etiã hodiernis temporibus. Fœdum eſt & manſiſſe diu uacuumq; rediſſe. DCCXCIIII.

Verſus hic Homericus ex ſecundo Iliados libro non dubium quin annumerãdus ſit inter eos quos Macrobius ſcribit in prouerbium abiiſſe, Αἰσχρόν τοι μενέειν κενεόν τε νέεσθαι. Turpe eſt & manſiſſe diu uacuumq; rediſſe, Conueniet ubi quis longam de ſe concitauit expectationem cui poſtea non reſpondeat. Veluti ſi quis ſtudii cauſa diu peregrinatus, domum redeat, nihilo doctior. Aut ſi negociator poſt diutinam abſentiam reuertatur nihilo ditior. M. Tullius prouerbii uice uſurpauit epiſtolarum ad Atticũ libro ſexto, epiſtola cui initium, Nunc quidem profecto.

Tragulam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Tragulam iniicere DCCXCV.

Plautus in Epidico, Tragulam in te iniicere adornant, id est dolum aliquem in te struunt, Idē alibi. Nescio quam fabricam fecit, utraq; figura prouerbialis uidetur, Idem in Cassina, Ego pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Trium literarum homo DCCXCVI.

Trium literarum homo, per ironiam dici potest in eum qui generosus & ingenuus uideri cupiat, Inde natū ꝙ olim ingenui nomen prænomē & agnomen in literis aut insignibus suis tribus literis notare solebāt, Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc uulgi iocus de trium literarum homine, Plautus in Aulularia iocum alio detorsit, Nempe in seruum furacem, Subiicit eñ Etiam fur trifurcifer, Trium dierum commeatus DCCXCVII.

Trium dierum cōmeatus, apud Terentium ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ dictum est, prouerbiali schemate, Translatione ducta à militum commeatu, Est apud Aristophanē cum alias tum in Acharnensibus, καὶ μ' ἠπιτηρεῖν σιτί' ἡμερῶν τριῶν, Interpres addit antiquitus in bellū ituris edici solere ut sibi tridui nō minus commeatū pararent, Proinde tridui commeatū dicemus minimas facultates quæ uix ad tridui uictum sufficiant, Tragœdias in nugis agere DCCXCVIII.

Tragœdias in nugis agit qui in re leuicula tumultum mouet, & ut ait Terentius magno conatu magnas nugas dicit, M. Tullius de oratore libro secundo, Ne aut irrisione aut odio digni putemur, si aut tragœdias agamus in nugis, Vsurpat idem Fabius libro sexto capite de peroratione.

Transuersum agere. DCCXCIX.

Transuersum me agit necessitas dixit Mimus ille apud A. Gellium. i. ui alio q̄ institueram abripit, A naui ducta metaphora, quæ uentis aduersis a recto cursu transuersim agitur

Thrasybulo Dionysium dicitis esse similem DCCC.

θρασυβούλῳ διονύσιον φάτ' εἶναι ὅμοιον, Dionysium thrasybulo similem esse dicitis, Dici solitū ubi quis ea componit, quæ nimio interuallo inter se differunt, Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, ꝙ reipublicæ studiosissimus fuerit.

Tributis potiora DCCCI.

τὰ τῶν φόρων κρείττω, Tributis potiora, Dicebatur ubi quis ex malefactis & iniquitate cōmodum ingens reportaret, Refertur a Suida, Tragica simia, DCCCII.

τραγικὸς πιθηκὸς. Tragica simia, Prouerbiali conuicio dicebatur qui fungeretur honoribus, opibusq; polleret, alioqui indignus. Simiam appellant homuncionem uix hominem, sed simulacrum hominis magis, Tragicam addunt propter fortunæ strepitum & personam additam.

Tineas pascere. DCCCIII.

Tineas pascere dicuntur quæ neglecta situ pereunt, Ductum a uestibus aut libris diu reconditis & intactis. Horatius in sermonibus, Contrectatus ubi manibus sordescere uulgi Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inerteis, Aut fugies Vticam, aut uinctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem DCCCIIII.

Δάλος ἐπὶ πῦρ. Titio ad ignem. Vbi quis applicatur ad eas res ad quas natura propensus est, Vt si mulierosus ad puellarum conuictum, Sanguinis auidus ad militiam, lucri sitiens ad mercaturam, Refertur a Suida. Tithymallus laconicus DCCCV.

τιθύμαλλος λακωνικὸς, Tithymallus laconicus, In lippientes oculisq; cæcutientibus dicebatur Tithymallus herbæ genus, apud Lacones repertū, singularis acrimoniæ, quo sub noctē oculos illinebant ad uisum acuendū, Huius Diascorides in quarto plureis species facit, deq; oculorū remedio diligenter meminit. Adagiū refert apud Suidam. Tinctura Sardonica DCCCVI.

βάμμα σαρδονικὸν, Tinctura Sardonica, De colore præcellenti dicebatur præcipue purpuræ, Per iocum autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur, Sardo insula ingens opposita italiæ, in qua uariæ purpurarum tincturæ laudatissimæq; fiebant, Itidē & Tyrium muricem ostrumq; Sarranum legimus apud latinos, Aristophanes in pace, ἣν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα σαρδονιακὸν, Quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci, Idem in Acharnensibus, ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδονιακὸν, Vt ne te tingam tinctura Sardiniaca.

Quam curat testudo muscam DCCCVII.

Οσον μέλει τῇ χελώνῃ μυῶν, Quam curat testudo muscas, Suidas ex autore nescio quo refert hæc uerba, τῷ δὲ ἀγαμέμνονι τῆς θερσίτου παῤῥησίας ἧττον ἔμελλεν ἢ χελώνῃ μυῶν τὸ τῆς παροιμίας, Agamemnon autem minoris faciebat thersitæ maledicentiam, q̄ testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur, Testudini nihil nocere possunt muscæ, propter testā qua munita est, Confine illi quod alibi memorauimus, Non curat culicem elephantus,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Quatuor obolis non æſtimo. DCCCVIII.

Τετ]άρων ὀβολῶν ἔστιν οἴει. Quatuor obolorũ eſſe puta. Simile illis quæ alibi retulimus. Aſſis te non facio, & dupũdii nõ facio, & teruntii nõ facio. Suidas hæc quoq; refert, ſed tacito qui frequẽs illi mos autoris noſe, τῶν παῤῥησίαν τῶν σὺν οἴει τετ]έρων ἔστιν ὀβολῶν ὁ λεγόμενον. Tuã maledicẽtiã exiſtimato quatuor eſſe obolorũ quẽadmodum dicitur. Tenuem nectis. DCCCIX.

Λεπ]ὴν πλέκεις. Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plærũq; tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπ]ὴν ἐλπίς, ſpes tenuis pro exigua, & λεπ]ὴ φροντὶς tenuis cura pro ſubtili & curioſa, & λεπ]ὰ ξαίνεις. Tenuiter diducis, in ſordidos quiq; uel minutiſſimarum rerum habent rationem

Terreſtria balnea. DCCCX.

Χθόνια λούτρα. Terreſtria ſiue inferorum balnea. Dictum uidetur (nam coniectandum eſt) ubi quid ſero iam adhibetur, nulli futurum uſui ei cui exhibetur. Veluti ſi quis tum reo patrocinet, poſt q̃ pronũciata fuerit irreuocabilis iudicum ſententia. Mos olim fuit defunctis ad ſepulchrũ balnea quædam inferre. Cadauera item ſepulturæ danda prius lauabantur, unde Ennius, Tarquinii corpus bona fœmina lauit & unxit. Fit & noſtra tempeſtate fortaſſis ex priſca relictum conſuetudine, ut defunctorum monimentis aquam inſpergant conſecratam.

Ter. DCCCXI.

Ne illud quidem figura prouerbiali uacat, quod græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortaſſis q̃ is apud priſcos & abſolutiſſimũ & ſacer habebatur, ut quicquid ter dictum aut factum eſſet, id ratum & efficax haberetur, unde in magorum myſteriis adhiberi ſolitus. Virgilius in Pharmaceutria. Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore Licia circundo terq; hæc altaria circum Effigiem duco numero deus impare gaudet. Et apud Theocritum in eiuſdem tituli carmine, ἐς τρὶς ἀπαυένθω καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. Item in cerimoniis funebribus. Et ſupremum ter uoce ciemus. Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato uerbo ſilentiũ indicit, Σιγᾶτ' ἀχαιοὶ σίγα πᾶς ἑστω λαὸς σίγα σιώπα. Ariſtophanes in ranis, Θύρισιν ἀπωλῶ κ' αὖθις ἀπωσθῶ κἀῦθις μάλ' ἀπωλῶ. Iſtis recuſo, iterũq; recuſo, Rurſum ualde recuſo. Paſſimq; legitur non ſolum apud poetas, uerum etiam oratores, τρὶς μιαροὺς τρὶς κατάρατος τρὶς μακάριος Quod latini duntaxat in carmine ſunt imitati. Virgilius, O terq; quaterq; beati, Ouidius. Omnia bis dices uera fuiſſe mea. Eſt illud etiam nunc uulgo familiare, ut ſi quid aſſeuerent uehementius id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum uideri poſſit.

Theagenis pecuniæ. DCCCXII.

Θεαγένους χρήματα κατ' αἰχίνα. Theagenis pecuniæ, quemadmodum Aeſchinis, Iocus prouerbialis in eos qui pauperes cũ eſſent, tamẽ diuites haberi uolebant, Hoc morbo notatus eſt uterq; & Theagenes & Aeſchines, Vnde cognomen his additum αἰχλοις, Finitimum ei quod alio dicet loco φανίου θύρα, Phaniæ ianua. Tantali lapis. DCCCXIII.

Ταντάλειον λίθον. Id eſt Tantali lapidem uocant imminens capiti periculum, Apud Suidam hæc referuntur, ἐπειδὴ δὲ ταντάλου λίθον τὴ κεφαλῆς ἀπεκρεμάμθα. Plato apud Stobæũ, οὐδ' εἰ γὰ λεγόμενον ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον τὶς ἔχοι. Ne ſi tantali quidem quem uocant lapidẽ imminentem haberet aliquis, Sumptum a fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos etiam hoc ſupplicii genus pati, ut ingens ſaxum ſic immineat capiti, ut iamiam caſurum uideat,

Surdior Toronæi portu DCCCXIIII.

Κωφότερος Θρωναίου λιμένος. Surdior Toronæi portu. Aiunt portum eſſe quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & anguſtis duobus excurſibus porrigitur in mare, ita ut in ipſo portus receſſu nullus fluctuum fragor audiatur, Vnde prouerbium in eos qui nõ audiunt, Stephanus meminit etiam Sinus cognomento Toronæi, a quo prouerbium ductum uideri poſſit.

Surdior turdo. DCCCXV.

Κωφότερος κίχλης. Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat, Adſcribit ſurditatem huic aui peculiarem. Effœminarorum etiam oratio effœminata. DCCCXVI.

Ενεισιν ἐν λεπτοῖσι κἀνανδροι λόγοι, Inertibus uiris iners oratio, Vt quiſq; eſt ita & loquitur, Refertur a Zenodoto. Stupidior praxillæ Adonide. DCCCXVII.

Ηλιθιώτερος πραξίλλης ἀδωνιδος, Stultior praxillæ Adonide, in uehemẽter ſtupidos, Polemon apud Zenodotum tradit praxillam fuiſſe quampiam Sicyoniam poetriam, quæ in ſuis cantionibus Adon dẽ inducit ab inferis interrogatũ, quid apud ſuperos pulcherrimũ reliquerit, reſpõdentem ſolem cucumeres mala. Quod cum uehemẽter inſulſum uideretur, cucumeres & mala cum ſole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicii.

Stultior

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Stultior Morycho. DCCCXVIII.

Μωρότερος ἢ μορύχου. Stultior es Morycho, Siculum prouerbium in eos qui ridicule stulte ue quippiam facerent, Mihi uidentur peculiariter obnoxii huic adagioni qui domesticorum negociorum negligentes, foris agunt aliena curantes, Quod genus inducitur Ollus apud Martialem, Cuiusmodi sunt & apud Plutarchum lamiæ, Zenodotus tradit apud Siculos Baccho cognomẽ esse Morycho, idq; inde datum, quod in uindemiis huius dei facies musto ficisq; uirentibus oblini consueuerit, πρὸς ὃ μορύξαι τὸ μολύνεσθαι. i. contaminare, Vnde & Homerus μεμορυγμένος dixerit pro μεμολυσμένος, Bacchus aũt ubiq; ridiculus ac parum cordatus inducitur à poetis, utpote deus temulentus, uelut in ranis Aristophanis, ideoq; in huius sacris ludicra quædã tanq; in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum contumeliæ causa ἐρεβίνθιος. Apud Siculos huius simulacrum non in templo sed extra phanum sub dio positum erat iuxta ingressum, cõfectum è lapide cui nomen Psella, arte Simmii cuiusdam Eupalami, Proinde uulgari ioco iactatũ est de illo, μωρότερος ἢ μορύχου, ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται. i. stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagium citat ex epistola quadam Polæmonis ad Diophilum. Iocatur in Morychum & Aristophanes in uespis, ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ μόρυχος. Viuere uitam generosam quẽadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quempiam fuisse tragicum, cuius uita non caruerit luxus ac molliciei nota. Citatq; hoc in eum carmen Aristophanis, ὦ φιλτάτη σὺ καὶ πάλαι ποθουμένη φίλη μορύχου.

Simonidis cantilenæ. DCCCXIX.

Σιμωνίδου μέλη. Simonidis cantilenæ, De uafris ac subdolis dictum est, Hunc tradũt primum astutiam & quæstum in artem induxisse, Erant illi duo scrinia, alterum gratiis plenum, alterum inane. Vnde Aristophanes apud Suidam, κατὰ σιμωνίδου μέλη. Ad duo scrinia allusit Theocritus in Charitibus. ὁ κυκρὼ δὲ πάλιν κοινεᾶς ὧδε πεμοῦσι χίλοι.

Si tibi machæra est & nobis urbina est domi. DCCCXX.

Plautus in Bacchidibus. Si tibi est machæra & nobis urbina est domi, Quoties malum malo opponitur, Nam machæra & urbina utrunq; teli genus est, Sunt autem apud Plautum Chrysali uerba minas minis referentis, & militis fæuiciam fæuis item dictis retundentis. Similimum est illis par pari, & malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouum annum diues. DCCCXXI.

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. Agricola semper diues annum in proximum, De his dictitatũ qui spe futuri compendii diuites sunt, ac sibimet expectatione rerum amplarum blandiũtur, Dictum à colonis, qui semper proximæ æstatis uberiorem prouentum sibi pollicentur, eaq; spe iam sumptus nonnullos audent facere. Semper uirgines furiæ. DCCCXXII.

Ἀεὶ παρθένοι ὀρινύς. Semper uirgines furiæ, Prouerbium obscurius deterret à peccãdo, Erinnyes enim malefactorum ultrices corrumpi nõ queunt, quo minus pœnas sumant de his qui cõ meruerunt, atq; hac gratia dictæ uirgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur. DCCCXXIII.

γέρων βοῦς ἀπενθήτως δαμοῖσιν. Bos senex uacat luctu domesticorum, Hoc est senum mors quod tempestiua uideat, non lugetur ab amicis, Quin & hodie siquando nunciatur obitus hominis natu grandis, Nihil acerbum inquiunt, haud periit in cunabulis, Mortem iuuenum complorant hi quoq; ad quos nihil attinet, Sero uenisti, sed in colonum ito DCCCXXIIII.

Οὐ κλαθὲς ἀλλά γ' εἰς κολωνὸν ἴθι. Serus ades, ast colonon hinc te conferas, Iocus prouerbialis aduersus eos qui post tempus aduenirent, aut qui mercede quippiam facerent. Ita Suidas.

Ad pedem. DCCCXXV.

πρὸς πόδα, Iuxta pedem. Quod appositum & uehementer accommodatum, id πρὸς πόδα dicebatur, Sumpta metaphora à calciamentis probe ad pedis mensuram quadrantibus, Vnde celebratur & illud Q. Fabii ni fallor apophthegma nouum calceum ostẽdentis, Vos inquit uidetis bellum ac nouum esse calceum, uerum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum sentio, Significans uxorem non esse suis accommodatam moribus, Suidas Platonem citat, ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα οὔτε πρὸς πόδα. Vt hæc res pedi meo quadrat.

Sarpedonium litus. DCCCXXVI.

Σαρπηδονία ἀκτή, Sarpedonium litus, De re turbulenta recte dixeris, Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno sacrum, quod assiduis fluctibus tũditur, Est & aliud eiusdem nominis in Cilicia, Rursum aliud iuxta oceanum, ubi gorgonibus sedes esse ferunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Seruilior Messena. DCCCXXVII.

Δουλότερος μεσσήνης. Seruilior Messena, De minime liberis dicebatur, & alieno uiuentibus arbitrio, Lacedæmonii Messenios quod iterum atq; iterum desciuissent in seruitutẽ redegerunt, eosq; durius etiam q̃ reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent, Autor Zenodotus

Seruus cum sis comam geris DCCCXXVIII.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. Seruus cum sis comam habes, De eo qui præter decorum quippiam faceret, Veluti si quis humili conditione patriciorum cultum imitaretur, Apud Lacedæmonios em̃ ingenui comam alebant, Adagium refertur quidem a Suida, Cæterum extat apud Aristophanẽ in auibus, ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. Ac deinde seruus cum sies portas comam?

Seruorum ciuitas DCCCXXIX.

Δούλων πόλις. Seruorum ciuitas, de cœtu conuictuq; hominum improborum, furacium aut ignobilium dici potest, Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Lybia, ut autor est apud Suidã Ephorus in quinto, apud Stephanum Hecatæus, In hanc si quis seruus lapidem importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset, Est & altera cui nomẽ ἱεροδούλων, quod seruis dicata sit, in qua unum duntaxat ingenuum uiuere tradunt, Est rursum in Creta δαλόπολις χιλίανδρος. i. mille uiris habitata, ut autor est Sosicrates in prima narratione rerum Creticarũ, Est item alia iuxta Thraciam πονηρόπολις. i, improborum ciuitas, In hanc Philippus collegisse dicit̃ uelut in sentinam infames ac moribus improbatis, ut sycophantas, falsos testes, præuaricatores, & id genus alios ad numerum duum millium, ut autor est Theopompus in rerum Philippicarum libro tertio decimo, Est & in ægypto regio quædam δαλόπολις appellata, teste Olympianico, Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit dici solitum de raris inuentu, effertq; ad hũc modum, οὐκ ἔστι δούλων πόλις, Non est seruorum ciuitas. Samiorum flores DCCCXXX.

Σαμίων ἄνθη. Samiorum flores, Vbi quis extremam uoluptatem decerperet, Hoc autem nomine dicebatur locus quidam in quo mulieres cum uiris conuiuium agitabant, omniq; genere uoluptatum affatim explebant sese, Quibus deliciis effœminati postea subacti sunt à Persis, & in seruitutem acti, Refertur adagium in collectaneis quæ Plutarchi ferũtur titulo, Apte quadrabit in ciuitatem, domum, deniq; hominem uoluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura. DCCCXXXI.

Ρωπικὸν ὤνιον. Summaria indicatura, De rebus uilibus magno tamen emptis, Quemadmodũ fit nonnunq; in auctionibus, cum nõ expenditur singillatim uniuscuiusq; rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur, Refertur à Diogeniano.

Regia uaccula. DCCCXXXII.

Βασιλικὸν βοΐδιον. Regia bucula, De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum è miraculo rei gestæ, Aetate Ptolemæi iunioris uacca quædam eodem partu sex edidit uitulos, Autor Diogenianus, Simile illud Iuuenalis, scropha fœcundior alba. Pura à nuptiis. DCCCXXXIII.

Ἀγνὴ γάμων. Rudis nuptiarum. Per ironiã dicebatur in impudicam, q̃ citra nuptias sui copiam faceret, Horatius. Nuptiarum expers & adhuc proteruo cruda marito.

Rheginis timidior. DCCCXXXIIII.

Ρηγίνων δειλότερος. Rheginis formidolosior, Xenarchus apud Zenodotum testatur Rheginos olim male audisse, ob animi timiditatem & ignauiam in rebus bellicis.

Inertium chorus. DCCCXXXV.

Ἀργῶντων χορός, Feriatorum chorus, De cœtu lasciuiẽtium dicebatur, Ocium enim ad oẽm nequiciã impellit præcipue iuuentam. Rapina rerum Cinnari DCCCXXXVI.

Ἁρπαγῆ τῶν κιννάρεως. Direptio bonorum Cinnari, De facultatibus per tumultũ direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciũt manus. Timæus scriptũ reliquit Cinnarum quempiam fuisse patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit, Is quoad uiuebat pollicebatur se facultates omneis Veneri consecraturum. Cæterum moriens populo diripiendas exposuit, Huic non dissimile quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium. DCCCXXXVII.

Ραδαμάνθυος κρίσις. Rhadamanthi iudicium, De incorrupte iudicantibus, Rhadamanthus enim manium iudex, neq; muneribus neq; gratia deflectitur, quo minus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo cõmunem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanem in ranis, μόνος θεῶν γὰρ οὐ δώρων ὁρᾷ. Vna è deis mors nulla captat munera. Item Horatius. Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas, regumq;

turreis

turreis,Idem alibi,Non si tricenis quotquot eunt dies,Amice places illachrymabilem Plutonis tauris,Item Pindarus, ἀλλὰ κοινὸν μὲν ἔρχεται κῦμ' ἀϊδαο, τόσοι δὲ ἀδάκνητον μὴ δακέοντα.Fluctus eũ orci communiter accidit,obtuitq; tum opinantem tum inopinum,hoc est & iuuenẽ & senẽ aut pariter & nobilem & obscurũ,Bifariã enim interpretantur ἀδάκνητον ἢ δακέοντα, Item in olympiacis, ἐσθλὰς μὲν ὁρθῶς ῥαδαμάνθυος. Rectis Rhadamanthi decretis,Idem alibi demonstrans unũ Rhadamanthum nec assentari cuipiam,neq; quicq̃ ad gratiam facere, ὁ δὲ ῥαδάμανθυς οὔ πέπρακται νιν ὄφρα φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ' ἀπάτῃσι θυμὸν τέρπεται ἐνδοθεν, Fortunatus Rhadamanthus qui fructum iudicii sortitus est inculpatum,neq; imposturis intus in animo delectat.

Rhadamanthi iusiurandum DCCCXXXVIII.

Ραδαμάνθυος ὅρκος,Rhadamanthi iusiurãdum,dicebatur quod uerissimum quidem esset,cæterum nullum deum asciscere,Socrates per canem & anserem iurare consueuit,ne quem deorũ citaret,siue quod non crederet ullos esse deos,siue q̃ non arbitrarer esse boni uiri deos suorum negociorum testes accersere,Hoc aũt iurisiurandi genus ad Rhadamanthũ referebant,Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοις τὸν ῥαδάμανθυν ἐθίζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν ὦ θαυμάσιε σοφῶν δυσσεβείας καὶ ἀκαιρωσύνης, ὡς τε καὶ τελευτήσαντας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις ἀκάζειν δοκεῖ, Perinde quasi dicas,Rhadamanthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi,quod usq; adeo pietate iusticiaq; præcelluerit,ut etiam uita defunctus,his qui illuc appellunt iudex esse credatur,Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τέτρακτυν appellant,οὐ μὰ τὸν ἁμετέραν ψυχᾶι παραδόντα τετρακτύν. Non per eum à quo animæ est datus ille quaternio nostræ,Existimant enim hunc numerum usq; adeo ad animæ perfectionẽ pertinere,ut eũ in arcanis uenerent,Autor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis,Pythagoras in carminibus aureis quaternionem factum animæ fontem uocat, Græci per caput alterius iurare consueuerunt,Virgi.Per caput hoc iuro Litore loquacior DCCCXXXIX.

Ραχίας λαλέστερος, Litore loquacior,In rabulam & obstreperum dicebatur,Nam rhachia litus appellatur, q̃ assiduis tunditur fluctibus non sine fragore.

Præsentem fortunam boni consule. DCCCXL.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. Quod adest boni consule, μὴ δ' παρὸν οὐ τίθεσθαι, Quod adest æqui bonique facere oportet,Admonet adagium ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, Sed quæcunq; contigit sors,eam uelut optimam amplectamur,Magna enim fœlicitatis pars,ut sua cuiq; fortuna placeat, Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρόν εὖ ποιεῖν. Necessum est mihi sicut uidetur iuxta uetus adagium quicquid est boni cõsulere, Cratinus in Pylæa, Ἀνδρὸς σοφοῦ χρὴ τὸ γε παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν Εἰς δύναμιν οὐ τίθεσθαι.Sapientium est uirorum uti quod abest boni,anq̃ bonum sit consulant pro uiribus.Affine illi quod alibi retulimus, πάρτην ἔλαχεν κείνην κόσμος. Spartam es nactus eam dispone,Quod quidem carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia cui titulus τήλεφος,id quod obiter admonendum duximus.

Qui omni in re & in omni tempore. DCCCXLI.

A.Gellius explicans uim στρυτικὴν,ait hunc senarium antiquissimum prouerbii uice celebratum fuisse,Sed enim qui in omni re atq; in omni tempore laude uacat illaudatus est, Admonet paræmia fere neminem esse tam deplorati ingenii qui non aliquando dicat faciat ue quod laudem promereatur,Refertur iisdem ferme uerbis à Macrobio libro saturnalium sexto.

Qui è nuce nucleum esse uult frangit nucem. DCCCXLII.

Qui commodum appetit,ne fugiat laborem,Qui quærit uoluptatẽ,prius experiat sudorẽ,sine quo nõ paratæ uera uoluptas.Hanc sententiã Plautus figura sanè q̃ prouerbiali extulit,Qui è nuce inquiens nucleũ esse uult frangit nucem,Nux enim foris tum dura est tum amara, Intus suauissimum cõdit cibũ,Huc referendum illud Homericum figmentũ de moly herba,quã ait radicẽ quidem habere nigram,sed florem lacteum.Hanc ita describit Iliados libro decimo,ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος Μῶλυ δὲ μιν καλέουσι θεοὶ χαλεπὴν δέ τ' ὀρύσσειν Ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύανται. Atra quidem radix suberat sed lacteolus flos Moly uocãt superi mortalibus ardua res est Euulsisse uiris,cœlestes omnia possunt. Accommodari potest cũ ad omnẽ disciplinam tum peculiariter ad grammaticam,quæ cum sit pueris amara,senibus iucunda est, Quadrauerit & in uirtutis studium,cuius initium acerbum,progressus facilis,finis iucundus.

Quis parentem laudauit,nisi infœlices filii DCCCXLIII.

Τίς πατέρ' ἄνησεν ἐμὴ κακοδάιμονα τέκνα, Quis patrem laudet nisi proles laudis inanis, Carmen uulgo iactatum de his qui maiorum suorum facinora iactitãt,nimirũ nihil habentes,quod

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

de ſe ipſis uere prædicent,cuiuſmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis ſatyra octaua,Sed te cenſeri laude tuorum Pontice noluerim,ſic ut nihil ipſe futuræ,laudis agas,Miſerum eſt alienæ incumbere famæ, Nam illi iam non ſunt,at qui ſunt mali DCCCXLIIII.

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες κακοὶ,Partim haud quidem iam ſunt,at hi qui ſunt mali,Dici ſolitum ubi quis requirit ea quæ quondam quidem extiterunt,uerum temporum culpa perierunt,Veluti ſi quis inter principes Codros,Camillos,Fabricios,Epaminundas hac tempeſtate requirat,Aut inter monachos,Paulum,Antonium,Hieronymum,non intempeſtiuiter hoc carmẽ occinas.Eſt autem Ariſtophanis in ranis in qua Bacchus inducitur deſcendens ad inferos, ut Euripidem aut bonum aliquem poetam inueniret.Apud ſuperos enim neminem reperiri niſi malum. Quærendæ facultates,deinde uirtus. DCCCXLV.

Δίζεσθαι βιοτὴν ἀρετὴν δὲ ὅταν ἢ βίος. Quærendus uictus, uirtus autem ubi uictus adfuerit, Refertur à Diogeniano,Hoc prouerbium Horatius ſic effert in ſermonibus, O ciues ciues quærenda pecunia primum,Virtus poſt nummos,Per ironiam autem dictum eſt,Neq; enim hoc ſentirit Horatius,prius habendam eſſe rationem facultatum q̃ morum,Sed irridet ſententiam uulgo decantatam,quam his quoq; temporibus plærique parentes liberis ſuis inculcant.

Qui apud inferos ſunt terniones. DCCCXLVI.

Τὰς ἐν ᾅδου ζιακάδας.Qui ſunt apud inferos terniones,hoc adagio ridebantur hi qui res abditas & abſtruſas curioſa quadam diligentia ueſtigarent,Non abſurde torquebitur in eum qui nimis anxie uel ſuperſtitioſe magis arcanarum literarum myſteria rimantur, aut qui Homericas fabulas omneis inanibus allegoriis interpretari conetur, aut Platonicorum & pythagoreorum numeros explicare laboret,Aiũt terniones apud inferos honoratos eſſe,ut Hecate ſacros,cui quidem ob id ipſum trigla piſcis ſacrificatur,& ſimulacrum eiuſdem in triuiis cõſtitui mos erat, Ad quod reſpiciens Virgilius,Ter geminamq; Hecaten tria uirginis ora Dianæ.

Neq; quantum luſciniæ dormiunt DCCCXLVII.

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώουσιν. Nec quantum luſciniæ dormiunt,In eos conuenit qui ſomni parciſſimi ſunt,Luſciniæ minimum dormire feruntur,uel propter Ityn extinctum,uel ob timiditatem.Equidem magis arbitror dictum q̃ luſciniæ uernis mẽſibus per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant. Cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna DCCCXLVIII.

Οἵῳ μὲ δαίμων τέρατι συμπαθῆρξεν. Cuiuſmodi portento me implicuit fortuna.Dici conueniet ubi negocium incidit cum homine moroſo difficiliq;,cum quo non queas uiuere,nec a quo re poſſis extricare,Carmen ſumptum ex tragœdia Philoxeni poetæ,apud quem Vlyſſes incluſus in antro Cyclopis hoc modo loquitur, Οἵῳ μὲ δαίμων τέρατι συμπαθῆρξεν. Refertur à Zenodoto. Fixis oculis intueri. DDCCXLIX.

Ατενὲς ὁρᾶν. Defixis oculis obtueri,Si tranſferatur prouerbialis erit figura,nẽpe pro eo quod eſt attentius accuratiuſq; conſyderare,Fixius intueri præſſius inſpicere,ſumptum eſt ab amãtibus qui ſtupentibus nec uſq; dimotis oculis inſpiciunt quo delectantur,Adagium recenſetur à Diogeniano.M.Tullius pro L.Flacco ut totam cauſam q̃maxime intentis ut aiunt oculis acerrime cõtemplemini. Puluerem oculis offundere DCCCL.

Puluerem ob oculos offundere dicitur qui de induſtria rem obſcurat,& aduerſario iudicium eripit,Traductum uidetur a militia,ſæpe fit enim ut hoſtis data opera puluerem creat in hoſtem Hac arte dux quidam Romanus Trogloditas quoſdam uicit,autore Plutarcho,cuius rei mentionem fecimus in adagio de cæcia nubes attrahẽte,Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus aduerſus Heluidium,M.Tullius gloriatur ſe in actione quadam iudicibus tenebras offudiſſe,Eſt apud Plautum ſimile quiddam de glaucomate oculis oborto.

Pſecas aut ros. DCCCLI.

Ψεκὰς ἢ ῥόσος. Pſecas aut ros.In crebrius expuentes dictitabatur,ψεκὰς enim aſperſio illa ac uelut irroratio uocatur,quoties minutiſſimis guttulis irrigamur,ut pluuia rori ſimilima.Primitus autem per luſum dictum eſt in Antimachum lyricum poetam, q̃ ſubinde expuens eos quibus cum loquebatur conſpergeret,Adagium refertur a Diogeniano,M.Tullius in epiſtolis ad Atticum conſputare dixit pro conuiciis leuioribus aſpergere,nimirum ad hoc alludẽs adagium.

Hæſitantia cantoris tuſſis. DCCCLII.

Ἀπορία ψάλτου βῆξ, Hæſitantia cantoris tuſſis.Suidas adagium neotericum eſſe monet,Dictũ uidetur quoties non ſuppetit quod dicamus,idq; uelut aliud agentes diſſimulamus, uelut apud Platonem Ariſtophanes ne diceret in conuiuio ſingultum fingit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Extritum ingenium DCCCLIII.

παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων. Mentem habens euanidam, παρεξηυλημένον perinde ſonat quaſi dicas extibiatam, Ducta ſiquidem eſt metaphora à tibiarum lingulis, quæ poſtea q̃ exciderint inutilis eſt tibia.

Panagæa Diana. DCCCLIIII.

Ἡ πανάγαια ἄρτεμις. Panagæa Diana dicebatur olim peregrinationum impenſius amans errabundus inſtabilis, nulla certa ſede conſiſtens, Siquidem Diana uagari dicitur apud poetas, & per nemora monteſq; oberrare, Quin domicilium etiam ſubinde mutat, nunc apud ſuperos agens, nunc apud inferos. Ne ſpecie quidem ſemper eadem ſed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum. DCCCLV.

Paroemia ſpeciem præ ſe gerit illud Horatianum in ſermonibus, Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum, Dicendum uel in duos aliquos diuerſis laborantes uitiis, uel in eundem ſui diſſimilem, nẽpe modo loquaciorem q̃ ſat ſit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone ſeueriorem, nonunq̃ profuſum, nonnunq̃ ſordidum. Siquidem ut uitio dandum, ſi quis hircum oleat, ita adæque uituperandum, ſi quis oleat ungenta, Nam paſtilli pilulæ ſunt ungentariæ. Alterum ſpurci eſt, alterum mollis ac cinædicum.

Claudus optime uirum agit DCCCLVI.

Ἀρίστα χωλὸς οἰφῆ. Optime claudus uirum agit, Dici ſolitum ubi quiſpiam ſuam ſortem, uel parum egregiam anteponit alienæ tametſi præſtantiori. Ab Amazonum apophthegmate natũ aiunt. Tradunt morem Amazonibus fuiſſe quondam, ut pueros maſculos detorta tibia, coxá ue claudos efficerent, Porro cum bellum eſſet illis aduerſus Scythas, atq; illi eas conarentur illicere ut ad ſeſe deſciſcerent dicentes futurum, ut poſthac non cum claudis ac mutilis, ſed cum integris uiris rem haberent. Antianira Amazonum dux reſpondit ad hunc modum, ἄριστα χωλὸς οἰφῆ. Animaduerſum eſt etiam illud noſtris temporibus plærunq; qui tibiis ſunt mutilis, aut alio quopiam membro trunci, eos ad uſum Veneris reliquis magis idoneos eſſe paria faciente natura

Ogygia mala. DCCCLVII.

Ὠγύγια κακά. Ogygia mala, Recte dicẽtur uel ingentia uel antiqua. Nam utrunq; græce ſignificat Ogygium. Alii malunt ad Ogygum primum Ohebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus ob filias ſuas in uarias calamitates incidit. Huiuſmodi ferme Suidas.

Omnia chnaumata DCCCLVIII.

Πάντα χναύματα. Omnia chnaumata dicebant olim quoties omne negocium ſignificabant, χναυμα enim græci placentarum atq; id genus ciborum fragmina uocant, Latini quoq; reliquias belli & reliquias Danaum dicunt ſimili figura, Refertur adagium a Zenodoto.

Sic eſt ad pugnæ partes re peracta ueniendum. DCCCLIX.

Plato in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὦ σώκρατες οὕτω μεταλαγχάνειν. Ad belli pugnæq; munia Socrates ſic aiunt accedere oportere. Iocus erat prouerbialis ubi quis negocio peracto, tum demum aduenirет, Quẽ admodum ignaui milites ſolẽt qui cõflictu peracto ſublatoq; metu, tum deniq; ſolent adeſſe uel ad colligendam prædã, uel ad epinicia, id eſt epulum uictoriale celebrandum, Nam uerbum illud μεταλαγχάνειν tarditatem ſignificat, ac ſeram muneris functionẽ. Socrates autẽ reſpondens paroemiã explicat ſimili paroemia, ἆρα τὸ λεγόμενον καὶ ἐπὶ τῆς ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑσποροῦμεν. Num poſt feſtum quod aiunt uenimus ſeroq; adſumus? Sũptum uidẽ a Rheſo Thracũ duce, quẽ apud Euripidẽ obiurgat Hector, quod ſerius ad belli ſocietatem ueniſſet, nimirũ decimo demũ anno, σύμμαχος μὲν ὁ ξένος ἦ πρὸς Τρῶας. Socius haud quidẽ aduenis ſed hoſpes ad menſam, iſq; reſpondet, ἀλλ' ὕστερον μὲν ἦλθον ἐν καιρῷ δ' ὅμως σὺ μὲν γὰρ ἤδη σίκαλον ἀλφίζεις ἔρσ κοὐδὲν πράσσεις. Sero quidẽ aſt in tempore aduenio tamen. Nam tu quidẽ iã prælians decennium nihil explicas.

Obſequium amicos, ueritas odium parit DCCCLX.

Obſequium amicos ueritas odium parit. Senarius eſt prouerbialis apud Terentium in andria non admonens quid oporteat fieri, ſed oſtendens quid uulgo fiat. Vulgaris enim amicitia conſtat obſequiis. Nam inuicem conuiuere ad familiarium uitia, hæc res & iungit iunctos, & ſeruat amicos. At inter ueros amicos nihil eſt ueritate iucundius, modo abſit aſperitas agreſtis & inconcinna grauiſq;. Porro qui uulgo plurimis ſtudet amicus eſſe, moribus alienis obſecundet, caueatq; iuxta Perſium auriculas teneras mordaci radere uero, Non probari uero ſententiam hãc poetæ ſatis indicat cum ait. Nanq; hoc tempore. i. his corruptis moribus. Idem in Adelphis idem aliter extulit, Vt homo eſt inquiens ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum M. Tullius in ſermone de amicitia. Sed neſcio quomodo in Andria familiaris meus Terentius

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dixit,Obſequium amicos ueritas odium parit.Moleſta ueritas eſt, ſiquidem ex ea naſcitur odiũ, quod eſt uenenum amicitiæ,Sed obſequium multo moleſtius,quod peccatis indulgens præcipitem amicum fieri ſinit,Maxima autem culpa in eo eſt qui et ueritatem aſpernatur,& in fraudem obſequio impellitur.

Obuiis ulnis. DCCCLXI.

Obuiis ulnis eſt apud Quintilianum pro eo quod eſt auide ſitienterq;, Tranſlatum ab his qui porrectis ulnis properant in complexum eorum quorum magno deſyderio tenebantur, quoſq; cupidiſſime conſpiciunt,Legimus & obuiis manibus,Baſilius in præfatione dialogi,ἀμφοτέραις χερσὶν ambabus manibus eodem ſenſu ſcripſit,Hæc ſi ad rem animi detorqueantur,figuram pro uerbialem habebunt,Vt ego tuas literas obuiis ulnis excipiam.

Obliuionis campus DCCCLXII.

Λήθης πεδίον, Lethes campus, Dicetur uel de uehementer obliuioſis,uel de rebus commenticiis ac friuolis quæ nuſquam ſint,Ariſtophanes, τίς εἰς δ' λήθης πεδίον. Quis in lethes campum? Vulgus enim nugas eſſe credit quæ de inferis tradunt poetæ.

Omnia ſapientibus facilia. DCCCLXIII.

Απαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. Facilia cuncta ſunt ſapientibus,Nihil eſt tam arduum quod prudenti conſilio non facile conficiatur,Aut nihil tam acerbum quod ſapiens non æquo animo facileq; ferat,ratione cuncta leniente.Refertur à Zenodoto.

Omnia eſculenta obſeſſis. DCCCLXIIII.

Απαντα γάρ τοι ἕρωτα πολιορκουμένοισ. Cinctis ab hoſte,ueſca ſunt & quælibet,Senarius prouerbialis,Cum urget neceſſitas nihil non facimus,Natum ab urbium obſidionibus,in quibus nõ nunq; & canes & feles inopia cibi deuorantur.

Omnia ſimilia. DCCCLXV.

Απανθ' ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή. Similia cuncta Rhodopis ipſa etiam decens,Eadem eſt conditio mortalium,formoſi pariter ac deformes ſeneſcunt ac moriuntur,Rhodopis nomen eſt puellæ cuiuſpiam formæ celebris,Refertur à Suida prouerbii loco.

Totus echinus aſper DCCCLXVI.

Ατακτος ἐχῖνος ϗαχύς. Totus echinus aſper,In moroſos & iniucundis moribus quadrat,Echinus piſcis,& item ericius undiq; ſpinis obſeptus eſt,ut nuſq; impune poſſis attingere. Eſt & hominum huiuſmodi genus cum quibus nulla ratione poſſis agere citra litem,Ariſtophanes in pace. Οἵδέ ποτ' ἂν θείης λᾶον τὸν ϗαχὺν ἐχῖνον, Ex ſcabro in leuem nunq; uertetur echinus.

Omnia bonos uiros decent. DCCCLXVII.

Απαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. Bonos proboſq; cuncta perdecent uiros,Habet hoc improbitas,ut ſi quis illaudatus recte faciat dicát ue,tamen neſcio quo pacto non adeſt decorum illud,Contra ueram uirtutem decus quoddam comitatur,ut quicquid uir bonus agat id decoræ eſſe uideatur.Refertur à Diogeniano.

Omitte uatem. DCCCLXVIII.

Πάρες τὸν μάντιν. Omitte uatem,Vti cõueniet quoties alicui parcendũ admonebimus, quod is eximius ſit,& immunis habendus à uulgari ſorte, Veluti ſi quis poetæ theologo ſacerdoti diceret oportere parci,Antiquitus mos erat ut augur coronatus ante aciem incederet, Neq; fas erat hunc telis impetere,utpote uirum ſacrum,Poterit adagium etiam per ironiam uſurpari.

Oderint dum metuant, DCCCLXIX.

Oderint dum metuant,Tyrannica uox,ſumpta è tragœdia & à nemine ſcriptorum non uſurpata,præcipue M.Tullio familiaris,Quam etiam in uulgi ſermonem proceſſiſſe,ſatis indicat Seneca libro de clementia ſecundo,ſcribens multas uoces magnas,ſed deteſtabiles in uitam humanam perueniſſe,celebreſq; uulgo fieri, ut illam, oderint dum metuant,Cui græcus inquit uerſiculus ſimilis eſt,qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet,Licebit adagiũ etiam per iocum uſurpare,ueluti ſi quis eruditione ſuperior,de clancularíis hoſtibus qui tamen ob metum hiſcere nõ audeant dicat,oderint dum metuant,Conueniet & in diuites qui dicunt illud Horatii, populus me ſibilat,at mihi plaudo ipſe domi,ſimul ac nummos contemplor in arca.Item illud Iuuenalis Tunicam mihi malo lupini,q; ſi me toto laudet uicinia pago.

Odit cane peius & angue. DCCCLXX.

Prouerbiali figura dictum eſt & illud ab Horatio. Alter Mileti textam cane peius & angue,uitabit chlamydem.Sentit autem ut opinor de cane rabiente. Quod ſi longius etiam traducatur magis erit prouerbiale,ut hic totus lucris addictus eſt,literas quas amauit aliquando, nũc quod aiũt uitat cane peius & angue.Vel,Hic ſe totum adulatoribus permittit, amicos à quibus uerum audiat,uitat cane peius & angue.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Stultior Corœbo. DCCCLXXI.

ΗλιθιώτερΟς κοροίβου. Stultior Corœbo. Prouerbialis hyperbole in ſtupidos & uecordes, Corœbi ſtulticia uulgi fabula celebrata eſt, qui maris undas numerare ſit conatus, Quanq̃ apud alios κορύβαντα lego per y, adduntq; quidam Corybum hunc Magdonis Phrygis fuiſſe filium temporibus belli Troiani. Stupa ſeniculus DCCCLXXII.

Στυππεῖον γεροντικόν. Stupa ſeniculus, de uiribus effœto ſene, ſimillimum illi quod alio diximus loco homo bulla, Sumptum à ligno quod iam exaruit.

Phormionis thori. DCCCLXXIII.

Στιβάδες Φορμίωνος. Thori Phormionis, de ſtratis ſordidis ac frugalibus, minimeq; delicatis Qualia ſunt cubilia militaria, & quale ſibi apud Homerum parat Vlyſſes ex arborum congeſtis frondibus, ac ramis humi ſubſtratis, Refertur à Suida, Phormio dux quiſpiã militum fuit in perferendis militiæ incommodis notæ (ſicuti coniicio) patientiæ, exuccumq; redditum eſt, & marcidum. Stulticia eſt Iouem putare eſſe. DCCCLXXIIII.

Τῆς μωρίας γὰρ ἦν νομίζειν ὄντα τηλικοῦτον. Inſcitiæ eſt natum tot annos credere eſſe ullum Iouem, In eum accommodari poteſt, qui grandis natu dicit aut ſentit abſurdum quippiam, cum propter ætatem nihil oporteat iam ignorare. Non conuenit enim in natu grandes puerilis ſuperſtitio, Recenſetur à Suida. Tuum tibi narro ſomnium. DCCCLXXV.

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. Tuum ſomnium tibi narro, id eſt narro tibi quod ipſe me rectius noſti, Apud Suidam hæc referuntur ex autore quopiam, ἐπεὶ γὰρ ἐγώσοι νῦν αὐτὸν γνωρίζω, τί ποτε τὸ τῆς παροιμίας ἐστὶ τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι. Quod ſi te tibiipſi notum reddere coner, tum mihi accidet id quod prouerbio dicitur, ut tuum tibi ſomnium narrem, Traductum uidetur ab his qui ὀνειροπόλους. i. ſomniorum interpretes conſulunt, A quibus nonnulli hoc quoq; requirũt ut quid ſomniarint coniiciant quaſi parum ſit ſi interpretentur. Sponſi uita. DCCCLXXVI.

Νυμφίου βίος, Sponſi uita, pro molli ac delicata, Cõfine illi quod alibi relatum eſt, Muſica uita, Suidas ſenarium hunc adducit. ὑμεῖς μὲν ἆρα γε ζῆτε νυμφίου βίον, Sponſi quidem profecto uitam uiuitis, propterea q̃ proci frondibus & ſertis coronari ſoleãt, & delicatius nitidiuſq; coli, uel q̃ molles uideantur nuptiis inhiantes, Niſi malumus ad Homericos illos Penelope ſpõſos referre, quibus nihil cordi erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, diſcum, paraſitos, atq; id genus alias uoluptates. Et fama fuit & eras DCCCLXXVII.

Η μὲν κλέος ἦδη ἦ δ' ὅς. Et dicebaris eraſq;, Hemiſtichion prouerbiale quoties facta reſpondẽt opinioni, Suidas meminit. Innocuus aliũ aſpiciam meũ habentẽ malũ. DCCCLXXVIII.

Ἐξάντης λόσω τοὐμὸν κακὸν ἄλλον ἔχοντα, Indemnis ſpectabo alium mala noſtra ferentem, Hoc eſt ex aliorum malis ipſe rebus meis conſulam, ἐξάντης autẽ dixit quaſi ἐξωτῆς ἅπτου, Id eſt extra noxam ſitus & illæſus, Similimum illi Plautino, fœliciter ſapit qui alieno periculo ſapit

Simul & dictum & factum. DCCCLXXIX.

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον, Simul dictum ſimul & factum, ubi quis citra moram id re præſtat, quod uerbis pollicetur, latini cum dicto dicunt, pro eo quod eſt ſtatim poſtea q̃ dixeris, Et Virgilius, Et dicto citius tumida æquora placat, Sumptũ apparet ex Homero, apud quem hoc carmen eſt Iliados τ, Αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἐὴν τετέλεστο λέ ἔργον, Mox ſimul ac dictum eſt uerbũ, res ipſa peracta eſt, Obiicere canibus agnos DCCCLXXX.

Προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας, Obiicere canibus oues dicebatur, qui imbellem & litium imperitum calumniatoribus & exercitatis exponeret, Refertur a Diogeniano,

Nullius indigens deus DCCCLXXXI.

Ἀνενδεὴς ὁ θεὸς, Nullius egens deus, Admonet paroemia nullum eſſe mortalium tam abſolutũ in quo non aliquid deſyderetur, unum eſſe deum undequaq; perfectum, Dici poteſt & in diuites, aut plurimis præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanq̃ dei cuiuſpiam ſimiles, ut quibus omnia ſuppetant quæcunq; uidentur ad perfectam fœlicitatem pertinere

Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina DCCCLXXXII.

Plautus in captiui duo, Nucleum amiſi reliquit pignori putamina, uerba ſunt Hegionis, ubi reſciuiſſet ſibi impoſitũ eſſe, & herum amiſſum pro ſeruo, ſeruũ pro domino retentum, Is enim ex quo fructus expectatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi, Allegoria per ſe liquet. Nudo mandas excubias, DCCCLXXXIII.

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, Nudo cuſtodiam mandas, quoties negocii quippiam mandatur ei cui deeſt præſtandi facultas, obeundæq; prouinciæ, propter inopiã neutiquam idoneus eſt, Neq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

enim nudus commode poteſt excubias agere,propter rigorem nocturni frigoris, neq; ad pugnã eſt idoneus inermis,Refertur a Zenodoto,Quo lõgius deflectatur hoc erit prouerbialius, Iniungis ut aliquid in hunc poetam ſcribam,Verum iuxta uetus prouerbium γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neq; enim eſt quo meum interim ocium alam.

Nudior paxillo. DCCCLXXXIIII.

Γυμνότερος πασσάλου,Nudior paxillo.De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole,Recenſetur à Diogeniano & Suida, Nunc contingat ſeruari. DCCCLXXXV.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι, Nũc contingat ſeruari,Cum ſignificamus nos ſatis cauturos in poſterum ſi modo liceat præſens periculum effugere,Natum aiunt ex apologo quopiam, Aquila teſtudinem unguibus rapuerat,Eam parabat è ſublimi deiicere,quo teſta rupta carnibus ueſci poſſet,in hoc itaq; diſcrimine teſtudo optabat,ut in præſens incolumis eſſe poſſet,de reliquo ſibi curæ futurum ne quando in ſimile periculum incideret, Νῦν γένοιτο σωθῆναι τοῦ δὲ λοιποῦ αὐτῇ μελήσει. Nunc liceat incolumẽ eſſe,de reliquo mihi ipſi curæ fuerit, Quidã apologum narrant ad hunc modum,Teſtudini quõdam inceſſiſſe uolandi deſyderium, Aquilam oraſſe ut ſe doceret, Cũq; illa negaſſet fieri poſſe,quod natura refragaretur,illa nihilomin9 inſtabat,Itaq; paruit aquila,ac teſtudinem in ſublime uectam demiſit ut uolatum experiretur,Ea cum timeret infœlicem euentum,optauit ut id temporis cõtingeret incolumem eſſe, νῦν σωθείην, Ita Diogenianus,Suidas hoc modo refert, Νῦν σωθείην ἵν' ᾖ μοι μάθημα εἰς τοῦ λοιποῦ χρόνου, Vtinam nũc incolumis euadam, ut hoc mihi documentum ſit in reliquum tempus.

Nunc bene nauigaui cum naufragium feci DCCCLXXXVI.

Νῦν εὖ πεπλέυκα ὅτε ναυαγὰ γέγονα. Nunc bene nauigaui,poſtea q̃ naufragiũ feci, Quoties id qd̃ uidetur incommodum fortunæ,præter ſpem uertit in bonum,Zenon Cittienſis qui relictis prioribus p̃ceptoribus,Cratetis auditor eſſe cœpit,naufragio eiectus dixiſſe legit̃,οὕτε ποιεῖ ἡ τύχη πρὸς σιλαίνοντας ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. Bene facit fortuna cum nos ad philoſophiam admonet,Autor Suidas Nunc in regionem ueni. DCCCLXXXVII.

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον. Nunc in regionem ueni, Ab his dictitari ſolitum,qui tandem ſua ſponte illuc quo oportuit perueniunt, cum diu non quiuerint, Fit enim plærunq; ut res diu quæſita nõ occurrat,tandem uelut ultro ueniat in mentem,Quidam ſic efferunt, νῦν εἰς χώραν ἦλθες, Nunc in regionem ueniſti,ubi quis eo uenit quo ſe uenturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena DCCCLXXXVIII.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἦκει ὁ Δάτιδος μέλος. Nunc id quod aiunt.Datidis adeſt cantio. Dicebatur,ubi quid lætum ac feſtiuum accidiſſet.Datis quiſpiam erat Perſarum Satrapes,excellens in rei belli cæ gloria.Is græci loqui conatus conſueuit dicere, ἥδομαι καὶ θυφραίνομαι καὶ χαίρομαι. Delector gaudeo lætor.Ea cũ ſæpius ac male græce pronuntiaret,res in uulgi iocum abiit. Autor Suidas.

Non enim ſpinæ. DCCCLXXXIX.

Οὐ γὰρ ἄκανθαι, Non enim ſpinæ.De cõditione dicebatur in melius commutata. Sumpta metaphora à noualibus,quæ repurgatis ſpinis,frugiferæ incipiunt eſſe. Recte quadrabit de negocio prius infrugifero ac moleſto,unde poſtea capitur emolumentum.Quidam inde natũ exiſtimãt,quod antiquitus ante repertam agricolationem,agri ſpinis infrugiferis occupabant̃, mortalesq; duram quandã & agreſtem agebant uitam. Deinde oſtenſa ratione colendi terram,mitior uictus ſucceſſit.Atq; hinc dici cœptum.Non enim ſpinæ.Cõcordat cum hoc interpretamẽto,quod alio diximus loco de puero geſtante ſpineas frondes & panes in nuptiis,ac dicente ἔφυγον κακὸν βότρυον ἄμεινον,Effugi malum nactus ſum melius.Legitur & illud, Οἷος ἀκανθώδης,uita ſpinoſa, pro incõmoda & infrugifera. Nõ ſtatuar leæna in Machæra. DCCCXC.

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος, Non ſtatuar leæna in machæra. Prouerbium meretriciũ, cum negat ſcortum ſui copiam facturum eſſe. Nam in capulis militarium gladiorum Elephantes ac leones imponi ſolent.At hi procumbentes inſculpuntur,ſiue ne lædãt manum utentis gladio, ſiue ne defringantur facile,ſi in pedes erecti fingerentur. Tyrocneſtis uox militaris uidetur enſem ſignificans.Poteſt adagiũ & ad uerecũdiorẽ uſum detorqueri, ut ſi quis negans ſe per oĩa morem geſturum inſeruiturũq; pro libidine,dicat,Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος Autor Suidas. Ne contra bouem opta. DCCCXCI.

Μὴ κατὰ βοῦς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagium,non eſſe uitã inſtituendam iuxta uotũ animi,neq; quiduis ſperandum à ſuperis,ſed ut ea duntaxat ſibi quiſq; promittat,quæ poſſit induſtria conſequi.Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde ſumpta ſit metaphora parum liquet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rum liquet,niſi quod apparet ductam ab agricola,qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris optat ut citra ſuum laborem proueniat ſeges.

Non noſtrum onus,uos clitellas. DCCCXCII.

Quintilianus inſtitutionum oratoriarum libro quinto parœmiæ quam ait eſſe ceu breuem apologum hoc adfert exemplum,Non noſtrum onus,uos clitellas,Satis cõſtat ex apologo ſumptum,uerum quis ſit is apologus equidem nondum reperi,M.Tullius epiſtolarum ad Atticum libro quinto,in epiſtola cuius initium eſt,Laodiceam ueni pridie calendas ſextiles,uidetur ad hoc adagium alludere,& nobis uelut anſam coniectandi præbere,Inde inquit ire ad Taurum cogitabam,ut cum Mophragone collatis ſignis ſi poſſem de ſeruo tuo decidere,Clitellæ boui ſunt impoſitæ illa nec Non eſt noſtrum onus,ſed feremus,Modo(ſi me amas)ſit annus.At ſi tu ad tempus,ut ſenatum totum excites,Mirifice ſolicitus ſum,quod iam diu ignota ſunt mihi omnia, Itẽ in eadem epiſtola paulo ſuperius,ſed eſt incredibile q̃ me negocii tedeat, ne habeat ſatis magnũ campum,ille tibi non ignotus curſus animi & induſtriæ meæ præclara opera ceſſet, Quippe ius Laodiceæ me dicere,cum Romæ A.Plotius dicat,Et cum exercitum noſter amicus,habeat tantum,me nomen habere duarum legionum exilium,Deniq; hæc non deſydero,Lucem forum,urbem,domum uos deſydero,Sed feram ut potero ſit modo annuum,Si prorogatur actum eſt,Hactenus Tullius,Quibus quidem ex uerbis quãquam ſubobſcuris,& haud ſcio an etiam mendoſis odorari licet,non noſtrum onus,uos clitellas prouerbium fuiſſe recuſantis munus aliquod uelut parum accommodatum ſibi. Neq; enim boum eſt clitellis tergo impoſitis onera geſtare, ſed potius aſinorum ac mulorum. Neq; dubitãdum eſt quin Fabius ex hoc Ciceronis loco exemplũ illud ſit mutuatus.Raphael regius noſter uir iuxta modeſtus atq; eruditus,qui quondam admodum adhuc iuuenis nec infœliciter tamen Quintilianum emaculauit.Nos noſtrum onus legit, ſenſum eſſe,neutram partem abſq; onere diſceſſuram.Mihi ſi fas eſt quicq̃ immutare,ſic potius legendum uidetur.Non noſtrum onus,bos clitellas? Vt ſit uelut rem abſurdam abominantis,ſi quis boui clitellas uelit imponere.Neq; diſcrepat hoc cum ſententia uerborum Tullianorũ,quæ modo retulimus,Ait enim eam prouinciam non ſatis uel aptam,uel dignam ingenio ſuo, laturum tamen utcunq;,modo ne ſit longior annua,Proinde prouerbium duplici forma poterit ef ferri,Boui clitellæ impoſitæ ſunt.Vbi mandatum eſt negocium parum apto,Et bos clitellas? ut ſubaudias ferat.Vbi quis deprecatur prouinciam cui parum ſit idoneus.

Nota res mala optima. DCCCXCIII.

Plautinum illud in Trinũmo prouerbiali ſchemate dictum uidetur,nota res mala optima eſt Dictum eſt autem ſub perſona ſenis ſuadere conantis amico,ne uxorem tametſi malam repudiaret,aliam ducturus,propterea quod plærunq; fit ut qui commutat,primum pro malo peius accipiat,tum ignotum pro noto,poſtremum inſuetum pro familiari, Tantum enim ualet aſſuetudo,ut mala quibus aſſueuerimus optima uideantur, cuncta quæ ſint optima propter inſolentiam peſſima uideantur.Adagium itaq; deterret ne temere nouandis rebus ſtudeamus, uitemuſq; uitium illud haud ſcio an maximum quod græci φιλόκαινον appellant.i.uouarum rerum appetẽtiam,cui comes alterum ueluti germanum quod ἀλλήκοον uocant, quo mox faſtidiuntur paulo ante adamata.Conuenit cum Plautina ſententia quod apud T.Liuium Pacuuius Calauius ſuadens campanis,ne ſenatores mutare uellent,populum iam re doctum dicere compulit. Notiſſimum quodq; malum maxime tolerabile eſſe,Huc pertinet & Ouidianum illud,Quod male fers aſſueſce feres bene multa uetuſtas, lenit,Eodem pertinet & Mimus ille neſcio cuius,Mulier tum demum eſt bona cum aperte mala,Cognitum enim malum aut uitamus,aut nos ad id accommodantes ferimus,Item ille,Conſueta uitia ferimus non reprehendimus.

Inueni non quod pueri in faba. DCCCXCIIII.

Strophylus ſeruus in Aulularia Plautina,aulam auri plenam à ſene defoſſam furto ſuſtulerat eamq; rem geſtiens indicare hero,Reperi inquit,Et rogatus quid reperiſſet,non quod pueri clamitant inquit in faba ſe reperiſſe,prouerbiali nimirum figura magnum quiddam reperiſſe ſeſe ſignificans,Eſt enim midas uermiculus quidam qui fabis innaſcitur,hunc ſiquando nacti ſint pueri,geſtiunt atq; exclamant,perinde quaſi magnum quiddam inuenerint.

Midas in teſſaris conſultor optimus. DCCCXCV.

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος.Midas qui in teſſaris conſultor optimus.Prouerbium à teſſerarum ludo natum,Eſt enim midas iactus uocabulũ,Refertur à Suida prouerbii nomine,Perpendat diligens & eruditus lector,num εὐβολώτατος legi oporteat, ut uerſus ſit iambicus trimeter μί

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ἅλας ἅπαντας ἐν κύβοισιν ἀβολώτατος.In teſſeris iactus midas proſperrimus.Accõmodari poterit adagiũ ad rẽ quæ forte fortuna bene cadit. Ni purges & molas non comedes. DCCCXCVI.

Ἂν μὴ καθαρῇς καὶ ἀλέσῃς οὐ μὴ φαγῇς.Ni purges & molas non comedes,id eſt non continget tibi uictus niſi tuam item induſtriam adiunxeris,Ceres cum offenderet uſum frumenti Triptolemo ita dixiſſe fertur.Videtur eſſe ſenarius è poeta quopiam uſurpatus,Poteſt tranſferri longius, non proderit tibi ingenii felicitas niſi exercueris,Inutilis erit principum fauor,niſi te geſſeris ut oportet,Nihil conducet quod doctum præceptorem nactus es,ni uigilaueris,refertur à Diogeniano. Nihil eſſent alia ſine auro. DCCCXCVII.

Οὐδὲν ἦν τἄλλα πάντα πλὴν τοῦ χρυσοῦ. Nihil erant reliqua omnia niſi adeſſet aurum, Omĩa negligũtur cum adeſt paupertas,Plato libro de legibus tertio, λέγουσιν ἕρπουσιν ὅτι λῆρος πρὸς χρυσόν τε καὶ ἀργυρόν ἐστιν ἕκαστα τὰ λεγόμενα τίμια καὶ καλὰ καὶ τὰ πόλιν. Ipſis factis quaſi loquentes ad aurum atq; argentum omnino nugas eſſe,quæcunq; in ciuitate precioſa pulchraq; dicerent. Nihil differs à Chærephonte. DCDCXCVIII.

Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τὴν φύσιν.Nihil ore quicq̃ à Chærephonte diſcrepas,In macilẽtum pallidũq; dicebatur,Chærephon eñ tragœdiaꝝ ſcriptor fuit,Is Heraclidarum res proſecutus eſt Quoniã aũt nocturnis lucubrationibus erat maiorẽ in modũ extenuatus confectuſq;,uulgari ioco taxatus eſt,Quin etiam noctuæ cognomẽ additũ,Ariſtophanes in nebulis, Οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει.Nihil figura a Chærephonte differs, Alluſit idẽ alibi, Οὐδὲν διοίσουτ' ἀντικρὺ τῶν ἰρακλειδῶν, οὐδ' ὁ ζωῦς τῶν σκιμφίλου. Nihil ab elephante differs. DCCCXCIX.

Ἐλέφαντος διαφορὰς οὐδὲν.Ab elephante differs nihil.In magnos & ſtupidos dicebatur,Etiam ſi primam ingenii laudem Plinius tribuit elephantis,refertur à Diogeniano.

Ne intra ueſtibulum quidem. CM.

Οὐδ' ἐντὸς ἰῶρου. Ne intra ueſtibulum quidem,In tumidos feroces & inſolentes dici ſolitum, qui procul omneis a ſeſe ſubmouent.Lex erat Athenis ut homicidio contaminati extra ſepta ſacrorum conſiſterent.Ad hunc morem adagium uidetur alludere.

Neq; cum malis neq; ſine malis. CMI.

Ariſtophanes apud Suidam, Κατ' ἐκεῖνο τ' ὄπος ὀρθῶς κου' κακῶς εἰρημένον Οὔτε σὺ σκνωλέθροισιν,οὔτ' ἄνευ σκνωλέθρων.Illud haud male immo recte proditum eſt prouerbium.Nec ſimul cum peſtibus nec rurſus abſq; peſtibus,De uxoribus dictum cum quibus incommode ſane uiuitur, ſed nec citra has conſtant familiæ,Simile illi.Nec tecum poſſum uiuere nec ſine te.Et quod alibi retulimus ἀναγκαῖα κακὰ.Citantur eodem loco uerſus & hi, Κακὸν γὰρ γυναῖκ' οὖσ' ἀλλ' ὅμως ὦ δημότα Οὐκ ἔστιν οὐρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ.Malum quidem uxor,attamẽ ciues,ſine hoc Nulli licet parare familiam malo. Ne in pelle quidem. CMII.

Οὐδ' οὐ δέρματι.Ne in pelle quidem.Hyperbole prouerbialis de ſupra modum tenuibus, Velut uſq; adeo nudis ut ne pelle quidem propria tegantur,Commemoratur à Suida.

Ne tria quidem Steſichori noſti, CMIII.

Οὔτε τὰ τρία στησιχόρου γινώσκεις.Ne tria quidẽ Steſichori noſti,De uehementer indocto & imperito dici ſolitum.Adagium ſumptum hinc exiſtimant,quod plæraq; Steſichori poemata epodica ſunt,quæ tribus conſtant, στροφῇ ἀντιστρόφῳ καὶ ἐπῳδῷ.Strophe eſt prima ſeries uariis metrorum generibus incedens,Antiſtrophus eſt iteratus per eadem ferme genera recurſus,Epodus eſt diuerſi carminis accentio.His & alii tragici poetæ nonnunq̃ utuntur potiſſimum in choris.

Nephalia ligna CMIIII.

Νηφάλια ξύλα.Nephalia ligna,Dici poſſe uidetur in abſtemios, & ab omni uoluptate procul alienos.Apud Athenienſes nephalia ligna uocabant,quæ neq; uitea eſſent neq; ficulna,neq; myrtea,Nephalia ſonat quaſi dicas ſobria, Nephalium ſacrum. CMV.

Νηφάλιος θυσία.Nephalium ſacrificium,De cõuiuio abſtemio non inepte dicetur, Aut de cõ uiuio uehementer frugali ſobrioq;.Apud Athenienſes hoc genus ſacrificii exhibebatur Mnemoſynæ auroræ ſoli lunæ nymphis Veneri & Vraniæ,Nã in eo non libabatur uinũ,ſed aqua melle diluta,Non diſſidet ab illo quod alio poſuimus loco,Caninum prandium,Hæc ferme Suidas.

Neglectis urenda filix innaſcitur agris. CMVI.

Horatius ſatyra tertia,Neglectis urenda filix innaſcitur agris. Mira admonuit allegoria animum honeſtum excolendum diſciplinis,alioqui futurum ut inutili ſylua uitiorum occupetur, Filix eñ herba inuiſa agricolis, quæ totos agrós occupare ſolet, nec facile repurgatur ubi ſemel occupauerit.

Namphracton

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Nauphracton tueri. CMVII.

Ναύφρακτον βλέπεις. Nauphracton græce classis est ad bellum instructa, Solent autem in trire mibus magna quædam inesse foramina oculorum instar, per quæ remos inserunt, Vnde uelut ænigmatice dictum classis more intueris, de his qui latis ac prægrandibus oculis quempiã aspice rent, Aristophanes Ἐν ἀχαρνεῦσι πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. Homo per deos quid dam obtuere classicum. Negocium ex ocio. CMVIII.

Πρᾶγμα' ἐξ ἀπραξίας. Ex ocio negocium, Hemistichiũ iambicum usurpandum, ubi res præ ter opinionem euenit, & inde tumultus obortur unde tranquillitatẽ & ocium sperabamus, Au tor Suidas. Nauis aut galerus. CMIX.

Πλοῖον ἢ κωπῆ. Nauis aut galerus, De re ancipiti. Quod genus si quis de uoce incognita diceret aut piscem significat aut cucurbitã, Nec inuenuste dicetur in eos qui cultu moribusq; diuersam personam præ se ferunt, Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem, aut cul tu monachum, moribus & lingua lenonem ageret, Fragmentum est senarii ex auibus Aristopha nis, πλοῖον ἢ κωπῆ. Aut galerus aut ratis, Sumptum ab iride, quæ sic fingitur ut alas remorum in morem porrigat moueatq;. Cæterum in capite Petasum instar Mercurii, Quibusdam in codici bus lego triremem pro iride. Consueuit autem summis nauium malis quiddam galeæ instar im poni. Nauson naucrati. CMX.

Ναύσων ναυκράτει. Nauson naucrati, Quoties aliqui similia inuicem respondẽt, Veluti si quis herus salutat⁹ herum resalutet, Et nebulo compellatus nebulonem uicissim compellet, Nauson enim naucrates utrunq; à naue dicitur, perinde quasi dicas nauta nautæ.

Mazan pinsuit à me pistam. CMXI.

Μάζαν μεμαχὼς τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, A me ante pistam, mazam iste pinsuit, De his dici solitum qui sibi alienæ industriæ laudem uindicant, & magnam gloriam alieno labore partam uerbis in se transmouent, Maza cibi genus ex lacte & farina ferme panis instar confectum, Paræ mia refertur & ad hũc modum, μάζαν ὑφῃρῆσθαι τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. Subrepta maza quã pinsuerim, ubi quis alienis fruitur laboribus, Sumptum est autem ex equitibus Aristophanis, quo loco carmen huiusmodi est, καὶ πρώην γεμοῦν μάζαν μεμαχότος ἐν πύλῳ Λακωνικὴν πανουργότατα πάνυ ἐδειπνήσαμεν Ὑφαρπάσας αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην ὑμᾶς δ' ἀπελαύνει Cumq; ipse pridem pinsuerim mazam in pylo Laconicam, iste accurrit astutissime Raptãq; sibi met apposuit quam ego pinsui, At submouet nos.

Tolle tolle mazam q̃ ocyssime scarabeo. CMXII.

Αἶρ' ἆρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. Mazã sine mora pone pone cantharo, Hoc uersiculo Ari stophanes exorditur εἰρήνην, quem eruditi prouerbii loco referunt, Id usurpare licebit, quoties sor didus cibus immundo conuiuæ apponitur, Quidam ministris panes furfuraceos apponũt, furfur autem tritici purgamentum, Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit. Hinc enim ut nascuntur ita & aluntur canthari, quos latini scarabeos uocant, Similimum est illi quod alio posuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non est meum negocium multum ualeat. CMXIII.

Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα πολλὰ χαιρέτω. Multum ualeat haud est meum negocium, Quoties negabimus nos laborare de re quæ nihil ad nos pertineat, Refertur à Diogeniano, Non dissimi le illi, Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerãtur, Item illud quod est apud Aristophanem in equitibus, τἀλλότριον ἀμῶν θέρος, quidam ad eandem accommodant sententiã, etiam si comicus sentit de eo qui alienis fruitur laboribus. Mysia cantharis. CMXIIII.

Μύσια κάνθαρις. Mysia cantharis. De contemptissimo uilissimoq; homunculo dicebatur, Cãtha rides uermiculi sunt letali ueneno. Molestum sapientem apud stultos loqui. CMXV.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πολλὰ ἀπορθεῖν. Dicere multa graue est sapientem apud insipi entes, Nihil intractabilius homine stulto, qui quicquid recte dicitur in diuersam partem rapit, Recensetur à Diogeniano, Modio remetiar. CMXVI.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ. Modio demetiar, Prouerbialis hyperbole ingens & cumulatum sperantis emolumentum, In magna siquidem rerum exuberantia, non heminis neq; congiis, sed modio metimur, Integre sic reddit Suidas, μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀργύριον. Modio metiar acceptum à patre argentum, Videtur senarius deprauatus quem hoc modo restitueris, μεδίμνῳ ἀπομετρῶ παρὰ πατρὸς ἀργύριον, Mens non ineſt centauris. CMXVII.

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροισιν, Mens non ineſt centauris, In uecordes & stultos dicebatur, & qui cona

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rentur quod effici nō posset, Nota est Centaurorum fabula, Adagiū a Diogeniano refertur, Isq; conuenire putat in contentiosos & alieni appetentes, propterea q̄ centauris exitium attulerit rerum alienarum appetentia. Melle temetipsum perungis. CMXVIII.

Εν μέλιτι σαυτὸν καταπάττεις. In melle temetipsum obuoluis oblinisq;, hoc est molliter suauiterq; uitam agis. Extat apud Diogenianum. Mercurius infans CMXIX.

Ερμῆς ἀμύητος. Mercurius infans siue indoctus. Ironia prouerbialis, ubi quis fingit se rudem eius artis cuius est callentissimus, Mercurius enim eloquentiæ disciplinarumq; parens est, Non dissimulādum arbitror in uulgatis exemplaribus haberi, ὁ Ἑρμῆς ἀμύητος, Id est Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne mihi quidem admodum displicet. Quis enim mysteriorū peritior q̄ Mercurius? interpres deorū, superis & inferis ex æquo cōmunis, deniq; μυσταγωγὸς ipse hoc est mysteriis præfectus, Respondet illi quod est apud Aristidem in Pericle, ὁ κρᾶς τὸν πόντον. Mendicorum loculi semper inanes. CMXX.

Πτωχῶν οὐλαὶ ἀεὶ κεναί. Mendicantium sacculi semper inanes, De petacibus dictum & insacia bilibus, Cognatum ei quod alio redditum est loco. Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται.

Meliacum nauigium. CMXXI.

Τὸ μηλιακὸν πλοῖον. Meliacum nauigium, In futilem & rimarum ut ait Terentius plenū, hac atq; illac perfluentem dictitatum uidetur, Paroemiam hanc ad historiam quampiam referūt, Ea sic habet. Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detractantes nauigationem uaria causarētur, & alii dicerent uxores suas aduersa ualetudine teneri, alii naues suas perstillare, atq; his prætextibus domi manerent, ille indignatus imprecatus est illis, ut nunq̄ haberent naues integras, & semper sub uxorum imperio uiuerent, Vnde quadraturum uidetur ubi quis causas fingit quo suffugiat officium. Melanione castior. CMXXII.

Μελανίωνος σωφρονέστερος. Melanione castior dicebatur qui magnopere à mulierum congressibus abhorreret, Aiunt Melanionem quendā odio mulierū in solitudinē demigrasse, perq; auia montiū & nemorum cane quo uno conuictore utebatur feras insectari solitum, nec unq̄ domū reuocari potuisse. Meminit adagii Aristophanes in Lysistrata. Quanq̄ hæc inter impressas nondum habetur, nos scriptam legimus. Simili figura dicetur Hippolyto castior, Nam & huic simile uenandi studium, simile odium fœminarum, Matris ut capra dicitur. CMXXIII.

Τῆς μητέρος ὡς αἴξ καλεῖται. Matris ut capra dicitur. In spurios dictum uidetur, quorum pater incertus est, eaq; gratia à matre denominantur. Ductum ab hœdis qui in caprilibus à matre dignoscuntur, nam à patribus haud quaq̄ possis. Potest & in iocum uerti prouerbium, uelut si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrem scire, τῆς μητρὸς ὡς αἴξ καλοῦμαι. Manet etiam hodie uulgi iocus quo dicunt sapientem esse filium qui patrem suū norit. Hoc ab Homero manasse uidetur apud quem odysseæ primo, Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, Respondet ad hunc modum. Μήτηρ μέν τ' ἐμέφατο τοῦ ἔμμεναι αὐτὰρ ἔγωγε Οὐκ οἶδ' ὁ γάρ πώτις ἑὸν γόνον ὤ τις ἀνέγνω. Esse quidem illius mater me ait, at ego sane nescio, Nemo suum patrem unq̄ nouerit ipse. Magis ridicule q̄ Melitides. CMXXIIII.

Γελοιότερον ἀπορράζη Μελιτίδου. Magis ridicule facis q̄ Melitides, Melitidis stulticia comicorum salibus exagitata est, Aiunt hunc uix tandem summo studio cōsecutum, ut numeraret usq; ad quinq;, nec ultra numerum hunc produci potuisse. Præterea cum uxorem duxisset ab ea abstinuisse, ueritum ne se puella apud matrem incusaret si contigisset, Taxata est & Amphistidis stulticia qui nescierit ex utro parente natus esset, Vnde simile prouerbium hinc fingas licebit, ἀμφιστίδου γελοιότερος. Autor Suidas. Milium torno sculpere. CMXXV.

Τὰς κέγχρους ἀποροφοῦν. Milii grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam molirentur, Milium enim minutius est q̄ ut inde quicq̄ desculpi possit, Suidas ad hunc modum effert paroemiam, Γελοιότερον ἀπορράζη τῶν τὰς κέγχρους ἀποθρύπτειν ἐπιχειρούντων. Magis ridicule facis q̄ hi qui milii granula torno polire conantur. Magnetum mala. CMXXVI.

Μαγνήτων κακά. Magnetum mala, De malis ingentibus dictum uidetur, aut his quæ in autores suos recidunt. Cū Termeriis enim malis magnetū mala coniungūtur, in his uerbis quæ citra autoris nomen referunt apud Suidā, κἂν τὰ μαγνήτων κακά, κἂν ὁ τορμέριον, κἂν πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξωμαι τὴν τραγῳδίαν. Nec si magnetū mala, nec si termerium, nec si totam in summa tragœdiam eloquar. Sumptū apparet ab historia quæ de magnetibus afflictis meminerit, in quæ feruntur incidisse uiolato numine quopiam. Complura masculi canis cubilia. CMXXVII.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. Sunt canis infinita cubicula masculi, Hemistichium heroicum prouerbiale

uerbiale. Recte dicetur in hominem mulierosum, peculiariter eum qui non contentus certo thoro passim per aliena cubilia uolutari gaudeat, Nam hoc sibi permittunt hac tempestate mariti. Porro si quid humanum acciderit uxori, cœlum terræ commiscét, tam male seueri in illã q̃ male in sese indulgentes.

Multa in bellis inania. CMXXVIII.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, Multa belli inania. De inani suspicione aut pauore sine causa oborto, quem græci πανικὸν uocant. Parœmiam hinc manasse putant, q̃ huiusmodi panici terrores plærunq̃ solent in bellis accidere, uel q̃ Lacedæmonii fundis quibusdam & neruis crepitantibus uti consueuerint, ad terrorem incutiẽdum hosti, Polybius apud Suidam, Cum luna defectum passa esset temporibus Persei Macedonum regis, uulgo rumor increbuit, regis interitum significari, Eaq̃ res pariter & romanis addidit animos & Macedones consternauit. Deinde subnectens adagium, οὕτως inquit ἀληθὲς ὂν τὸ διαφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Itaq̃ uerum est quod uulgo circumfertur, Multa esse inania belli. M. Tullius epistolarum ad Atticum libro quinto, Interim scis esse quædam πανικὰ dici, item ἡνὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus nostri.

Militauit cum Erasinade. CMXXIX.

Ἐστρατήγησε μετ' Ἐρασινάδου. Militauit cum Erasinade, uulgo per iocum dicebatur, de his quibus res undequaq̃ male procederent, Erasinades dux Arginusam obsederat, Infœliciter autem pugnatum est, ad internicionem extinctis cum aliis quotquot resistebãt tum ipso duce, Hic Erasinades male audiebat, q̃ pecunias Hellesponticas furatus esset, Huiusmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. CMXXX.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἂν ἀποθάνῃ. Ne fidem habeas nec emorienti fœminæ, Vsq̃ adeo nõ est fidendum mulieri, ut etiam si morientem uideas putes fingere. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia. CMXXXI.

Γυναικῶν ὄλεθροι. Mulierũ exitia. De his qui funditus ac miserabiliter pereunt, Mulieres enim omnium fere calamitatum autores fuisse uiris dicuntur, Testis Pandora Hesiodia, testis bellum Troianum, testis Hercules à Deianira extinctus, testis Danaidum fabula, testis Iemniarum mulierum historia, testis Cleopatra.

Multa noris oportet quibus deum fallas. CMXXXII.

Πολλάκοι ἐπίστασο οἷς σὺ θεὸν ἐξαπατήσεις. Multa scienda, deo quibus ipsi imponere possis. Vbi quis fucum facere conatur ei cui difficile sit dare uerba, propter astuciam singularem, Ab oraculo natum adagium.

Multi Mannii Ariciæ. CMXXXIII.

Mannius apud F. Pompeium Dianæ Aricinæ lucum qui & ipe Aricinus dictus est consecrasse legitur, Ex hoc Mannio Aricio uiro laudatissimo q̃plurimi extiterunt uiri item clarissimi eodẽ nomine, ut hinc natum prouerbium, Multos Ariciæ Mannios esse

Murus Aheneus CMXXXIIII.

Murus aheneus apud Horatium in epistolis, usurpatur pro certo & immutabili animi decreto schemate nimirum prouerbiali, Hic murus aheneus esto, Nil conscire sibi nulla pallescere culpa

Multi te oderint si teipsum amas. CMXXXV.

Πολλοί σε θὶ μισοῦσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς. Multi te oderint si te met ipse diligas. Deterret a fastu prouerbium & a philautia, Multis enim displiceat oportet qui sibi nimium placet, Cõtra modestia præcipua fauoris & beneuolentiæ cõciliatrix, Suidas ait nymphas fastiditas a Narcisso hoc dixisse, Concinit huic senarius ille, Λίαν φιλῶν ἑαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον, Nemo erit amicus ipse si te ames nimis.

Malorum panegyris. CMXXXVI.

Κακῶν πανήγυρις. Malorum panegyris, De malis agminatim ingruentibus, & inuicem sibi succedentibus, Panegyris etiam apud græcos dicebatur solennis ille populi conuentus, ad ludos festos celebrãdos, Pisides apud Suidã, ἡ πάντοθεν ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. Omneis simul malorum ut in panegyre Alios tenebat aliud infortunium, Homerus Iliados. T. ὡς μοι δὲ χέται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. Cum perpetuo tenore malum malo succedit.

Magis impius Hippomene. CMXXXVII.

Ἀσεβέστερος Ἱππομένους. Magis impius q̃ Hippomenes, Hic filiam adulterio uitiatam una cum equo conclusit, Autor Diogenianus.

Maniuoro uinculo. CM XXXVIII.

Χειροβρῶτι δεσμῷ. Maniuoro uinculo, Sic quispiam appellauit manicas uestium põticarum, q̃ manus offendant atterantq̃, Idem obiicitur Troianis apud Virgilium, Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ, Recenset Zenodotus.

Malum Hercules CMXXXIX.

Μῆλον Ἡρακλῆς. Malum Hercules, Dici conueniet ubi quis munusculum quãtumuis pusilla boni consulit, Apollodorus apud Zenodotum in libris de diis prodidit apud Athenienses Herculi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Alexicaco,hoc eſt depulſori malorum,peculiare quoddam uictimæ genus immolari ſolere,Cũ enim euenisſet aliquando ut bos quem erant mactaturi profugisſet,malo arrepto ſubditiſq; ceu cturum uice quatuor ramis,additis item cornuum loco duobus,bouis imaginem quandã repræ ſentarunt,atq; id ridiculum ſimulacrum uice bouis immolarunt Herculi. Quæ quidem res in uulgi fabulam abiit,Idem eſt cum eo quod ante retulimus, μίλιος ἡρακλῆς, niſi quod unius uo culæ commutatione nonnihil immutatus eſt & uſus prouerbii,Nam illud de cõtempto dicitur, hoc de boni conſulente, Manum habere ſub pallio, CMXL.

Manum habere ſub pallio dicunt qui languent ocio,Quintilianus libro duodecimo damnat eos qui nunquã commouentur inter agendum,ſemperq; manum quod aiunt habent ſub pallio Quapropter inquit mihi falli multum uidentur,qui ſolos eſſe atticos credũt,tenues & lucidos & ſignificantes,ſed quadam eloquentiæ frugalitate contentos,ac ſemper manum intra palliũ con tinentes,hactenus Fabius,Sumptum eſt a geſtu, Nam qui languent manum occultãt ſub pallio, qui cõmoti ſunt proferunt,& agitatione manus brachiiq;,pronunciabant ea quæ contentionis pluſculum haberent, In ſinu manum habere CMXLI.

In ſinu manum habere,Dixit Theocritus tenaces & ad largiendum pigros,Sic enim ait in cha ritibus, Νενίκηνται δ' ὑπὸ κοδρέων πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων ὧδιν ἄψεται ἀφρῆι Αργυρος. Lucriq; cupidine uictus,Inq; ſinu unuſquiſq; manus habet,illud & unum Spectat,qua ratione ſi bi aucta pecunia creſcat, Præmanſum in os inſerere CMXLII.

M.Tullius in oratore ſuo libro ſecũdo prouerbii uice uſurpat,præmanſum in os inſerere,pro eo quod eſt rem in docendo nimis enucleate,nimiſq; fruſtulatim tradere,Quod facere quidam aſſolent qui uelut ingeniis auditorum diffidant,ita nihil omittunt,inculcantes etiam minutiſſi mas nugas.Sumpta eſt figura à nutricibus quæ pueris adhuc edentulis cibũ præmanſum in os in ſerũt, Verba Tullii ſunt hæc,Ego autem ſi quem nunc plane rudem inſtitui ad dicẽdum uelim, his potius tradam,aſſiduis uno opere eandem incudem die noctesq; tundentibus,qui omnes te nuiſſimas particulas,atq; omnia minima manſa (ut aiunt nutrices)infantibus pueris in os inſe rant,Hoc adagii manet etiam hodie cum aiunt,An nõ ſat tibi datam occaſionem eſſe,Num po ſtulas ut tibi præmandatur? Non diſſimile eſt huic quod idem Cicero ſcripſit ad Atticum, Sed hæc hactenus,Ne uidear ὧδε μικρὰ σοφίζειν,Et ſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc.

Mala proditio. CMXLIII.

Κακὴ πρόδοσις.Mala proditio.Vbi quis pactam mercedem non accipit,cum turpem præſtite rit conditionem,Natum ab hiſtoria quapiam,quam tamen non indicant interpretes. Refertur a Diogeniano. Mali thripes,mali ipes. CMXLIIII.

Κακὰ μὲν θρῖπες κακὰ δὲ ἶπες.Mala quidem thripes mala rurſum ipes, De duplici malo dici ſolitum,ut non magni referat utrum elegeris,Thrips enim græcis uermiculus eſt,qui lignis inna ſcitur,materiaſq; uitiat,Ips item cornibus & uitibus infeſtus.Extat apud eundem.

Mali bibunt improbitatis fecem. CMXLV.

Κακοὶ πίνουσιν πονηρίας τὴν ὁ μίχλην,Mali bibunt improbitatis nebulam.Dici ſolitũ ubi pœ na maleficis digna meritis contigiſſet,Tranſlatum apparet ab his qui uino limpido epoto, tandẽ ad fecem uſq; perueniunt,Ita uoluptatem ex malefactis perceptam dolor ſupplicii conſequitur.

Lydio more. CMXLVI.

Λυδίῳ νόμῳ.Lydia lege,Conuenit quoties ariolatur aliquis & auguriis diuinationibuſq; ſeruit Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe feruntur,Meminit Diogenianus.

Lydi mali poſt hos ægyptii &c. CMXLVII.

Λύδοι πονηροὶ δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι τρίτοι δὲ πάντων κακρὲς ἐξωλέστατοι.Lydi improbi poſt hos ſecundi ægyptii,Tertiiq; Cares perditiſſimi omnium,Tempeſtiuiter utemur ſiquando mali cũ malis conferantur,& collatus cum ſceleratioribus,ita demum minus illaudatus aliquis uidetur, Diogenianus. Lutum ſanguine maceratum. CMXLVIII.

Theodorus Gadareus Tiberii cæſaris in arte rhetorica præceptor perſpiciens in eo adhuc ado leſcente ſæuiciam quandã cum ingenii ſtupore coniunctam,inter obiurgandũ illum ſubinde uo care ſolet,πῖλον αἵματι συμπεφυρμένον.i.lutum ſanguine maceratum,luto tarditatẽ innuens,ſan guine crudelitatem,Autor Suetonius. Liberæ capræ ab aratro. CMXLIX.

Ἐλεύθεραι αἰγὸς ἀρότρων.Immunes capræ ab aratris,Hemiſtichion prouerbiale dictum olim ab his qui ſe ab onere quopiam aut moleſtia liberatos gloriarẽtur, Veluti ſi quis paraſitus iactet fœlicitatem ſuam,quod ad Reip.munia non uocetur.Zenodotus autor.

Lis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Lis litem serit. CML.

Ἔρις δ' ἔριν ἀνδιαφυτδύει, Lis seritur de lite uicissim, Hemistichium est heroicum, Resecanda in iuria est non retalianda, Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, si uicissim contumelia contumeliæ reddetur? Germanum illi quod alio commemorauimus loco, δίκη δίκην ἔτικτε καὶ βλάβην βλάβη. Lignum tortum haud unquam rectum CMLI.

Ξύλον ἀγκύλον οὐδέποτ' ὀρθὸν, Nunq̃ rectum tortile lignum, Hemistichion heroici carminis, Distorta prauaq; ingenia uix unquã ad bonam frugem traducuntur, Qui semel inueterauit in uitiis, raro fit ut ad bonam mentem redeat, Effertur & ad hunc modũ, τὸ ξύλον σκαμβὸν οὐδέποτ' ὀρθὸν. Lignum prauum nunq̃ rectum, Horatius metaphorã unde ducta sit oste̅dit, Naturam expellas furca, tamen usq; recurrit, Indicat enim esse ductã ab his qui furca admota conãtur arboris distortæ uitium emendare, Confirmat hoc & sententia prouerbialis, φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν δὲ ῥᾴδιον, Ingenia praua uertere haud procliue sit. Lesbiis digna CMLII.

Λεσβίων ἄξια, Lesbiis digna, De rebus irritis dicebatur, ob id uti coniicio q̃ Lesbii ob uanitatem uulgo male audirent, Fortassis non male quadrarit & in sordidos atq; impuros, Nam hæc etiam nota quondam illis inusta est, Vnde λεσβιᾶν dictum, pro eo quod est polluere & conspurcare, Aristophanes, Μέλλουσιν ἤδη λεσβιᾶν ὑμᾶς τοὺς ξυμποτάς. Spurcabit ac iam polluet conuiuium

Lemnia manu CMLIII.

Λημνία χειρὶ, Lemnia manu, dictũ est pro eo quod est, nefaria, impia crudeli, Natum ab historia prouerbium, quam alias retulimus in Lemnio malo

Lepus apparens infortunatum facit iter. CMLIIII.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχῆς ποιεῖ τοὺς ὁδοιπόρους, Inauspicatum iter obuius facit lepus, Vulgo creditum etiam his temporibus occursum leporis omen esse parum fœlix iter ingressis, Torqueri potest ad interuentum cuiuspiam qui uideatur incommodum aliquod allaturus, Meminit Suidas.

Limen senectæ. CMLV.

Γήραος οὐδὸς, Id est senectæ limen antiquitus appellabant, uelut extremum autumnum ætatis humanæ, cum iam appetit hyems decrepitæ senectæ, Sumptum est autem apud Homerũ, apud quem id perquã frequens est, ut Iliados. χ. Οὐ γὰρ πατὴρ κρονίδης ὡδὶ γήραος οὐδῷ Αἶσαν ἐν ἀρητῇ φθίσει, Quem fors Iuppiter ipse senectæ in limine diris Cõficiet fatis, Item Iliados. ω. Τηλίκος ὣς πρὶν ἐὼν ὀλοῷ ὡδὶ γήραος οὐδῷ, Ferme mea hac ætate senectæ in limine tristi, Idem odysseæ. ο. Οὐ κατέλειπεν ἰὼν ὡδὶ γήραος οὐδῷ, Quem proficiscens ille senectæ in limine liquit, Rursum odysseæ. φ. καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι. Atq; senectæ attingere limen, Vsurpatur & à Platone tanquã poetici prouerbii uice, Rursum apud Hesiodum in operis & diebus, Ὀσκε γονῆα γέροντα κακῷ ὡδὶ γήραος οὐδῷ νεικέειν, Quicq; senectæ in limine fessum ætate parentem irritarit.

Lingua bellare CMLVI.

Γλώττῃ πολεμίζειν, Lingua bellare dicuntur qui magnifice conuiciantur ac minãtur hosti, sed cum tutum est, Sic eñ Menelaus græcorum ignauiã incusat Iliados. η. Ὤμοι ἀπειλητῆρδε ἀχαιΐδες οὐκ ἔτ' ἀχαιοὶ, Heu graiæ neq; iam graii tantũq; minaces, Alluxit huc & Virgilius in æneide, An tibi mauors uentosa in lingua pedibusq; fugacibus istis Semper erit? Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in cõsiliis alioqui imbellem, Idem Rutilos maledicos facit, O ueræ phrygiæ neq; enim phryges, Et tunicæ manicas & habẽt redimicula mitræ, Sic aũt loquitur Hector apud eundem Homerum Iliados. γ. Κάκοσθ' ἐγὼν ἐπέεσσι νῷ ἀθανάτοισι μαχοίμην Ἐγχεῖ δ' ἄρα γαλεόν ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν, Sanè ego uel diuis possim contendere lingua, Rerum hasta duce multo quia uiribus illi Præcellũt, Sumptũ ex Aristophanis nebulis, πρᾶτον καὶ βουλεύειν τῇ γλώττῃ πολεμίζειν, Porro uero fortitudo neq; maledica est, neq; minax, id quod innuit Homerꝰ Iliados libro quinto, τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαίολος ἕκτωρ Ἀλλὰ παρᾳξας λελιημένος, Huic nihil omnino respondit belliger Hector Quin mage cominus insiliit, Et eiusdem operis libro tertio fingit græcos tacitos in preliũ ire, Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες Ἀχαιοὶ Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν, Ast ibãt taciti uim spirantes Danaidæ Atq; animo prompti auxilium sibi ferre uicissim, Larus hians CMLVII.

Λάρος κεχηνὼς, Larus hians dicebatur ubi quis auidius inhiaret prædæ, Est enim larus auis auidi uoracq;. Quam eandem græci κέπφον appellant, Aristophanes in equitibus, Λάρος κεχηνὼς τὸν τέττιγα δημηγορῶν, Cleonem ob rapacitatem larum uocat

Laconismus CMLVIII.

Λακωνισμὸν, Veluti prouerbio breuiloquentiam uocant, siue q̃ Lacedæmoniis factis magis

q̃ eloquentia præcelluerunt, Siue quod in apophthegmatis præcipuæ ualuerunt, Horum autem præcipua gratia, ut paucissimis uerbis plurimum sententiæ complectantur, Cuiusmodi sunt illa αἶκα & ἢ τὰν ἢ ὐθὶ τᾶς, M. Tullius aliquando iocatur in laconismum Bruti, & λακωνικῶς λέγειν apud græcos, pro eo quod est paucis & compendio dicere. Et λακωνίζειν affectare breuiloquentiam.

Late uiuens, CMLX.

Λάθε βιώσας. Falle uiuens, Admonet adagium in humili fortuna uitam esse fœliciorem, his qui obscuri uiuunt, & à publicis negociis ita semoti, ut cum uita decessissent, nemo illos uixisse sentiret, Nam λάθε βιώσας ad uerbum commode non potest reddi, uerum hanc habet sententiã, quasi dicas nemo te sentiat in uita fuisse, De hoc adagio recte dictum sit nec ne, Plutarchus commẽtarium conscripsit, Natum est autem ex Apollonii Tyanei apophthegmate, Allusit ad id Horatius, Nec uixit male qui natus moriensq; fefellit, id est quem nemo sensit nec prodeũtem in hãc uitam, nec excedentem è uita, Recensetur apud Suidam prouerbii nomine,

Labyrinthus. CMLX.

Λαβύρινθον. Labyrinthum olim uocabant orationem aut rem quampiam uehementer impeditam & inextricabilem, Veluti si quis philosophiæ studium labyrinthum appellet, quod semel ingressus nullus unq̃ sit exitus, Aut uoluptatis studium labyrinthum uocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficilimus. Sumptum a labyrintho Dædali.

Labore laboriosus CMLXI.

πόνῳ πονηρὸς, Labore laboriosus, Ipsa figura hyperbolem habet laboris immodici, Refertur à Suida prouerbii titulo.

Laciadæ.

Ω λακιάδαι. Laciadæ uulgatum conuicium in mœchos, Populus quispiam est atticæ Laciadarum, apud quos ingens raphanorum copia, His autem utebantur in adulteros deprehensos ludibrii causa, Refertur apud Suidam.

Laborem serere. CMLXII.

Πόνον σπείρειν. Laborem serere uulgo dicebantur, qui frustra laborarent, quasi nihil fructus è labore reportaturi præter laborem ipsum, Autor Diogenianus.

Labrax milesius CMLXIII.

Λάβραξ μιλήσιος. Labrax milesius. In stolidum & auidum dicebatur, Labrax enim piscis genus lato oris rictu, unde escam totam una cum ære faucibus corripit, atq; ob id facile capitur, unde apud Plautum lenoni Labracis nomẽ, Apud Miletum autem Asiæ ciuitatem prægrandes & itẽ plurimi labraces esse dicũtur, propter stagnum influens in mare. Gaudet enim hic piscis aqua dulci, Aristophanes in equitibus. Ἀλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους κολονήσειας

Lauares peliam CMLXIIII.

Λούσαιο ἂν πελίαν. Laues peliam. Dictum apparet ubi quis salutem pollicitus adfert exitium, Aut ubi quis prodesse conatus ingens addit malum, Ductum a notissima Peliæ fabula, Quemdum filiæ a Medea persuasæ student ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impositum occiderunt, Fortassis non intempestiuiter dicetur ubi quis falsa spe ductus inanem sumit operam, Veluti si quis arte quam uocant alcimiam fretus, sibi promittet futurum, ut è stanno fiat argẽtum ex ære aurum. Refertur in adagionum collectaneis quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atq; iterum ad Pithum uia. CMLXV.

Αὖθις αὖ πύθωδ' ὁλὸς. Iterum atq; iterum pithum uersus uia, Dictum de his qui molesti sunt eadem de re iterum atq; iterum percontando, Quemadmodum solent ignari uiæ, quemcunq; obuium habuerint de uia rogare, Finitimum illi ὁ δὸς κόρινθος. Meminit Diogenianus.

Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit. CMLXVI.

Plutarchus septimo libro τῶν συμποσιακῶν hũc senarium ueluti prouerbialem citat, Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. Carne ipse Delphis immolata uescitur, Ostẽdit dici solitum de his qui uocatis conuiuis, ipsi cibos appositos deuorant, ut illis spectare tantum liceat non uesci. In delphicis enim sacris is qui immolarat uictimam ea uescebatur, contra fiebat in his sacris quæ Hecatæ inferebantur, Ex quibus nihil redibat ad eum qui offerebat, præter fumum & tumultum, Adagium torqueri potest etiam ad illos qui beneficio quod alii dedisse uidentur ipsi fruuntur. Vt episcopi nonnulli nepotibus suis sacerdotia magnifica donant nonnunq̃, sed ad pueros solus titulus redit, ad episcopos prouentus.

Ισθμιάζειν. CMLXVII.

Ισθμιάζειν. Olim dicebantur qui parum commode parumq; salubriter uiuerent, propterea q̃ Isthmiorum ludorum tempus morbis esset obnoxium, ob ingentem hominum conuẽtum, Meminit Suidas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ipſi curandum. CMLXIX.

Αὐτῷ μελητέον ἀλλ' ἐπὶ τὸν οἶκον. Ipſi curãdum eſt, ſed in domum. Zenodotus ait huius adagii mentionem fieri apud Ariſtophanem in agricolis, præterea apud Platonem grammaticum Natum autem ab ædibus quibuſdam maximis quæ locabantur conducere uolentibus, Vnde cõuenire uidetur (ſiquidem coniecturas ſequi fas eſt, ubi nihil adferunt quod ſequaris græci ſcriptores) in eos qui rebus alienis liberius utuntur, ut ſolent qui in conducto habitant.

Hyperberetæa. CMLXX.

Τπερβερεταῖα. Hyperberetæa dicebantur olim admodum ſerotina, quæq; uix tandem aduenirent, Apud Macedones extremus anni mẽſis ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur Hyperberetæa dicebãtur, perinde quaſi apud Latinos dicas decembria, Et ὑπερβερεταῖοι comperendinatores, Suidas exiſtimat eum eſſe menſem apud Macedones, quẽ nos octobrem uocamus. Vlyſſis remigium. CMLXXI.

Homines neq; & uoluptatibus addictos Horatius in ſermonibus Vlyſſis remigium appellauit prouerbiali nimirum figura, Remigium uitioſum Ithacenſis Vlyſſi, ut qui nec à Circes poculis temperarint, nec à Lotophagis auelli potuerint, nec à ſolis bubus abſtinuerint, Vnde Homerus iliados primo, αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο νήπιοι. Ipſorũ ſiquidẽ uecordia perdidit illos Amentes. Non diſſimili figura dixit, Sponſos Penelopes & Alcinoos uoluptarios & uirtutis negligẽtes. Item alio loco Phæacem appellat nitidum & bene curata cute. De Phæacibus Homerus odyſſeæ libro octauo. Αἰὲὶ δ' ἡμῖν δαῖτε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε εἵματα τ' ἐξημοιβὰ λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. Nos uero ſemper capiunt citharæq; chorique Et uariæ ueſtes & balnea calda thoriq;. Item de procis Penelopes odyſſeæ libro primo, Τοὺς μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ ἃ θάλιά ἐστι· ἄλκοδιον εἰσθὸν νήπινον ἐδδιεῖν. Iſtos ſollicitant hæc concentus citharæq;. Et facile ut qui aliena ſient impune uorantes. Zaleuci lex CMLXXII.

Ζαλεύκου νόμος. Zaleuci lex, De dicto mandatóq; duriore dicebatur, Zaleucus quidam Locrẽſibus his qui uocantur epizephyrii leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuiſſe leges apud Athenienſes, uere Draconis ut ille dixit non hominis, Nõ diſſimile illis Manliana imperia & Phalaridis imperium. Zopyri talenta. CMLXXIII.

Ζωπύρου τάλαντα. Zopyri talenta, De præclaris factis magnóq; æſtimandis. Hic Zopyrus Darii regis amicus erat, qui ſibi nares & aures conſcidit, & omne corpus flagris cruentauit. ut his argumentis Babyloniis fidẽ faceret, ſe Dario male uelle, a quo tam immaniter eſſet acceptus, Itaq; Babyloniorum ciuitatem ingreſſus eam Dario prodidit. Vnde Darium dixiſſe ferunt, ſe unum Zopyrum integrũ malle q̃ centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantum optauit ſibi Zopyrorum quãtum ibi granorum ineſſet, ut meminit Plutarchus in apophthegmatis, Adagium recenſet Zenodotus. Vna ſcutica omnes impellit. CMLXXIIII.

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. Vna ſcutica incitat omneis, Hemiſtichium heroicum de negocio dictum, quod facile fieret, uidelicet a promptis ac ſuapte ſponte currentibus, Sumptum ab aurigis, Autor Suidas. Tanq; chalcidica nobis peperit uxor. CMLXXV.

Ὡς περ χαλκιδικὴ τέκεν ἡμῖν γυνή. Tanq; chalcidice peperit nobis uxor, De ea dicebatur quæ liberos q̃plurimos peperiſſet. Tradunt Heroinam quãpiam fuiſſe nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, q̃ prima arma ærea confecerit. Ea uiro coniuncta centum liberos enixa dicitur, Sicuti proditum eſt in Euboicis annalibus, & atteſtat Ariſtus Salaminius, Quidã ad Chalcidem Euboiæ ciuitatem referunt, quod è Chalcidenſium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarum uis prodiret, Stephanus enim ab officinis ærariis urbi nomen additum putat.

His Medus non inſidiabitur. CMLXXVI.

Τάδε μῆδος ὁ φυλάξει. Hæc Medus non obſeruabit, Cum Xerxes exercitum in græciam traducere pararet, ut autor eſt apud Zenodotũ Dicæarchus, Græci deſperatis rebus facultates ſuas abſumpſerunt, ne multum reliquum fieret quod hoſtis tolleret, ita dicentes, hæc Medus non obſeruabit, eaq; uox in adagium abiit, ubi quis largius impenderet ſua, ne uenirent in aliorũ manus Veluti ſi quis pecunias ſuas erogaret amicis, ut eas liberis turpiter abſumpturis ſubducat dixeris ταῦτα μῆδος ὁ φυλάξει. In Orci culum incidas. CMLXXVII.

Ἀδου πρωκτῷ ἐνδιατείσεις, In Orci culum incidas, Sermo perniciem & extremũ exitium imprecantis, Recenſetur à Diogeniano, cognatum illis, βάλλ' ἐς κόρακας, βάλλ' ἐς μακαρίαν. Inuitus Iupiter nouit. CMLXXVIII.

Ἀκὼν μὲν ὁ ξεὺς οἶδεν. Inuitus quidem Iupiter nouit, Vbi quis pollicetur quippiam ſed inuitus, In

quibuſdam codicibus lego, Ακων μὲν ὡσ ζεὺς οἶδεν. Inuitus tanquam Iupiter cognouit.

Excubias agere aut ditari. CMLXXII.

Φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν. Excubias oportet agere aut diuitem eſſe, De his dicebatur qui ampliter facerent ſumptus de alieno, Athenienſes inſulares excubiis agendis magno ſtipēdio conducere ſolebant, Non diſſimile illi, Ἵππος μὲ φέρει βασιλεὺς μεζέφει. Equus me portat alit rex.

Intra ſeptimam CMLXXIII.

Εντὸσ ἑβδόμησ, Intra ſeptimam, Edictum erat Athenis ut ante ſeptimum diem menſis exercitum educerent, Recte fortaſſis utemur hoc adagio quoties admonebimus mature ſuoq; tempore negocium aggrediundum, Meminit Zenodotus. In cotyla geſtaris. CMLXXIIII.

Εν κοτύλη φέρῃ, In cotyla portaris, Suſpicor dictum de his qui arbitrio alieno quo libitum eſſet huc atq; illuc ducerentur, Aut ubi quis indulgentius foueretur, Tractum eſt adagium a genere ludi ſus puerilis qui dictus eſt ὁ κοτύλη, Huius meminit Iulius Pollux libro nono de rerum uocabulis, Erat autem huiuſmodi, Vnus quiſpiam reductas in tergum manus coniungebat ſtringebatq;, Rurſum alter impoſitis in eas genibus tollebatur, ſuis interim manibus oculos geſtantis obtegens, Et ad hunc geſtatus modum ἐν κοτύλῃ portari dicebatur, q manuum complexu geſtaretur, Nam κοτύλῃ græcis cum alia permulta tum manus etiam cauam partem ſignificat, Hunc ludum Pollux ait aliis item uocabulis appellari, uelut ἱππάσθαν & κυβιστίνδαν.

In apes induxiſti. CMLXXV.

Εἰς μελίττασ ἐκώμασασ. In apes induxiſti, Vbi quis præter opinionem in ingens agmen uelut examen malorum immergitur, Quemadmodum euenire ſolet his qui imprudentes in apum nidum incidunt, Circumuolantibus & impetentibus undiq; illis, & fugientem etiam inſequētibus haud facile diſcedit ſine uulnere. Orci galea. CMLXXVI.

Αϊδοσ κυνῆ. Orci galea, dictitari ſolitum in eos qui ſemet arte quapiam occultarent, Paræmiam ad huiuſmodi fabulam referunt, Acriſio de maſculis liberis tollendis oraculum conſulenti, reſponſum eſt è Danae filia ipſius naſciturum filium a quo occidendus eſſet, itaq; territus æreum thalamum ſubterraneum parauit, in quo filiam incluſam adſeruabat, ne cum uiro quopiā rem habere poſſet, Iupiter autem amore uirginis correptus in aurum transformauit ſeſe, atq; ita per impluuium in Danaes gremium illapſus eam grauidam fecit, Natꝰ eſt Perſeus, Quod ſimul atq; reſciſſet pater, ipſam matrem una cum infante ſcrinio incluſam in mare præcipitem dedit, Porro ſcrinio forte fortuna ad Seriphum inſulam delato Dictys ſublatum ad ſe Perſeum aluit. Porro Polydeuctes Dictys frater qui Seriphiis imperitabat Danaen amare cœpit, Verū Perſeo iam adulto non potuit ea potiri, Proinde conuocatis amicis & inter hos Perſeo ait ſe uelle certamen edicere, ſuper Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptiis. Perſeus autem exiſtimans ſi cum Gorgonis capite pugnaret, neminem poſſe obſiſtere, præter alia poſtulauit equos, Ductu q; Mercurii ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedem Ennyo & Dino, Has aiunt ſtatim natas anus fuiſſe, tum unicum duntaxat oculum fuiſſe tribus, unicum item dentem, his uiciſſim inter ſe tres utebantur, Hæc cum Perſeus abſtuliſſet, repoſcentibus illis, ait redditurum ſeſe ſi uiam commōſtraſſent quæ ad nymphas duceret, Erant his nymphis alata talaria, & Cibiſis quæpiam quam peram putant fuiſſe, Habebant & Plutonis galeam quā qui geſtaret is quoſcunq; uoluiſſet uidebat, ipſe nemini conſpicuus, His igitur inſtructus Perſeus uolucer iam ob talaria ſicuti diximus ad Gorgonas deuolauit, Erant autem Gorgones tres ſorores Euryale Stheno Meduſa. Erant his capita Draconum ſquamis obſita, præterea dentes maximi ſuum inſtar, ad hæc manus & alæ, quibus per aera ferebantur, Aderat inſuper ea uis ut obtuentes ſeſe in ſaxa uerterēt, Porro ſola Meduſa e tribus mortalis erat, Hanc igitur impetit Perſeus, Et oculis defixis in clypeum æreum, per quem tamen ipſum Gorgonis imaginem aſpiciebat, manum porrigens quam Pallas in Meduſam dirigebat caput Meduſæ deſecuit. Aduolantes reliquæ duæ ſorores Perſeum quidem inſequebantur, Verum cum illum ob galeam Plutonis uidere non quirent, retro abiere, Itaq; Perſeus reuerſus in Seriphum, Polydeucten aggreſſus eſt amicorum auxilium implorantem, Quibus ad regiam concurrentibus, Perſeus Gorgonis oſtenſo capite quotquot obtuerentur in ſaxa uertit, Sublato igitur Polydeucta & Dicty in fratris locum inſtituto Gorgonis caput Palladi dedit, galeam Mercurio, cumq; hac peram ac talaria, Ille rurſum nymphis reſtituit, Reliquum fabulæ quam longius proſequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagii nihil attinet omitto, Vtitur hoc Plato libro de Rep. decimo dicens, ſemper honeſta propter ſe ſequi oportere, etiam ſi quis Gygis annulum, uel Plutonis habeat galeam, Quibus ex uerbis colligitur eandem eſſe hu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ius prouerbii ſententiam,& illius γύγου δακτύλιος, Gygis annulus. Vtrũq; enim à ſimili fabula natum eſt. Proinde recte accõmodabit & ad eos qui rara quadam fœlicitate quicquid uolunt efficiunt, Cuius generis eſt etiam illud, uirgula diuina, Adagium manaſſe uidetur ex Homero, apud quem Iliados quinto Pallas Diomedẽ Orci galea tegit, ne uideretur a Marte, ὅν μὴ ἄρης ἀναφήνῃ μιαιφόνος αὐτοῦ ἀθήνη Δῶ ἀϊδος κυνέην μέμιν ἶδε δεῖμος ἄρηος. Hunc mauors cæſurus erat crudelis, at illum Orci contexit galea tritonia Pallas Ne Mars hũc uirtute inſignis cernere poſſet. Admonet interpres prouerbio dici, ἐς δώσειν ἀϊδου κυνέην, de homine qui occultis inſidiis nocere molitur. Ariſtophanes Ἐν ἀχερνοῦσιν, λαβὲ δ' ἐμοῦ. γ' ἕνεκα παρ' ἰδρανύμου σκοῦδα συπυκνώσιχε τὴν ἀϊδος κυνῆν εἶτ' ἀξάννοιχ μηχανὰς τὰς σισύφου. Meaq; cauſa ſumito ab Hieronymo, Orci galeam hiſpidam nigrantibus pilis Dein explicato dolos & artes Siſyphi.

Initium belli. CMLXXVII.

Ἀρχὴ πολέμου. Origo belli. Vbi quis prior laceſſit iniuria ſeu conuicio, Sumptum uidetur ab hiſtoriographis quibus mos eſt primum cauſas exponere, quibus bellum ceptum fuerit. Huc alluſit Lucianus cum ait in Pſeudomante, καὶ κατὰ δὴν θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη, Et quemadmodum ait Thucydides, hinc iam bellum oritur, Vnde ἀπόλεμος lædere dicit. qui nulla laceſſitus iniuria ſimultatem exercet. In fermento iacere. CMLXXVIII.

Plautus in mercatore. Vxor tota in fermento iacet. Nimirum prouerbialiter dictum, pro eo uod eſt intus eſcit ira, Nota tranſlatio, fermentum enim & acorem habet & tumorem.

In eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat CMLXXIX.

Chryſalus ſeruus in Bacchidibus Plauti, ſenem irridens quem argento defraudabat. O ſtulte inquit neſcis nũc uendi te. Atqui in eo adſtas lapide ubi præco prædicat, Quadrabit ubi quis præſens uidens audienſq; tamen deluditur. Nã uendi etiã hodie uulgo dicũtur, quibus fit impoſtura. Quod autem meminit lapidis, id traductum eſt a lapide quodam editiore, quem Romæ fuiſſe complurium autorum teſtimonio conſtat, unde præcones in auctionibus res uenales nunciabant. Vnde M. Tullius uiliſſimos homunculos de lapide emptos appellat.

Inus dolores. CMLXXX.

Ἰνοῦς ἄχη. Inus dolores, Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit liberos, Learchum & Melicertam, præterea filiam Euricleam, Athamas autẽ uerſus in inſaniam, reliquos liberos arcu percuſſit occiditq;, Ino una cum Melicerta ſeſe in mare abiecit. Et hanc quidem Megaras undis appulſam, Megarenſes multo cum honore exceperunt, iuſta perſoluentes Leucothoe nomine commutato, illum uero Corinthum delatum, Corinthii ſepelierunt, & in eius honorem Iſthmios ludos inſtituerunt. Hinc ortum adagium ut intolerandum & exanimantem ut ita dixerim doloré ſignificantes dicerent, ἰνοῦς ἄχη, Nam achos proprie dolor dicitur apud græcos, qui prorſus obſtupefacit, ſuiq; ſenſum adimit homini, Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum unde hæc retuli fabulam quæ parœmiæ dedit occaſionem narrat ad hunc modum, Athamanti prius fuerat uxor Nephele, ex qua duos ſuſtulit filios, Hellen & Phrixum. Hac defuncta ſecundam duxit uxorem Ino, Ea ueluti nouerca tendens inſidias Nepheles liberis, perſuaſit indigenis mulieribus ut ſemina in terram iaciẽda prius phrygerent, id eſt adurerent in ſartagine. Cæterum ubi res male eueniſſet, neq; quicquam is annus produxiſſet, Athamas in hac rerum anguſtia Delphos miſit, qui conſulerent oraculum, Verum Ino legatos muneribus corrupit, ut domum reuerſi dicerent reſpõdiſſe deum, Ita demum penuriam annonæ depellẽdam ſi Hellen & Phrixum occidiſſent, itaq; perſuaſus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus, Verum dii miſerti, aurei uelleris ariete uectos illos per aera ſuſtulerunt. Et Helle quidem cum ſeſe in arietis tergo nõ ſatis teneret, delapſa eſt in mare, quod ab ipſo helleſponticum appellatur, Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus eſt, Athamas ira deorum in rabiem uerſus, Inus liberos aggreſſus eſt, quemadmodum modo demonſtrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio. CMLXXXI.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ δαιδάλου μῦσος, In omni fabula & Dædali execratio, Quadrat in autores atrocium facinorum, aut ingentium calamitatum ut frequenter illorum incidat mẽtio, ſed nõ ſine deteſtatione, Tradunt ab hac ortum fabula, Paſiphae regina Crete Tauri amore capta, Dædalum exorauit ut ſibi uaccam ligneam ad proximam ueræ uaccæ ſimulationem effingeret, In hac incluſa mulier è tauro concepit, ac minotaurum monſtrum abominandum peperit, Minos autem certis de cauſis iratus Athenienſibus indixit, ut quotannis ſeptem uirgines & totidem adoleſcentulos mitterent Minotauro obiiciẽdos. Horum omnium quoniam Dædalus cauſam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dediſſe uideretur,in eum uulgo dira imprecabantur,unde res in prouerbium abiit.

In parte uel ignem aliquis diripat. CMLXXXII.

Εν τῷ μόρῃ τὶς καὶ τὸ πῦρ σκυλευσάτω.Ignem uel ipſum rapiat aliquis inuicem. Vbi priuatim ſuo quiſq; commodo ſtuder,nihil uolens ſibi cum aliis eſſe commune,nec ignem,qui tamen ita natura communis eſt,ut ipſe nihilominus poſſideas,poſtea q̃ & aliis fueris impertitus. Equidem ingenue fateor non ſatis percipi mihi huius prouerbii mentem,ac nonnihil addubito,num ita legendum ſit, ἐν τῷ μόρῃ τὶς ϵ᾽ τὸ πῦρ σκαλεύσάτω,Ignẽ uel aliquis inuicẽ diuerberet,ſenſus uidetur eſſe huiuſmodi,cũ quis particeps reddit̃ rerum maiorũ,ipſe uix leuiſſimũ aliquod officiũ impendens,ueluti ſi focũ excitet,cuius miniſterii Vlyſſes etiã apud Homerũ ſe nõ imperitũ iactitat.

In nihil ſapiendo iucundiſſima uita. CMLXXXIII.

Sophocles in Antigone ſub perſona Aiacis qui iam ab inſania reſipuerat, Εν τῷ φρονεῖν γὰρ μὴ δοκεῖν ἥδιστος βίος Τὸ μὴ φρονεῖν γε καίρτ᾽ ἀώδυνον κακόν.Suauiſſima hinc eſt uita ſi ſapias nihil.Nam ſapere nil doloris expers eſt malum.Hanc ſententiam docti citant prouerbii loco,Cõſentaneum eſt autem uulgo iactatam fuiſſe,uel eius argumento fabulæ quam Horatius narrat de quodã Argiuo,qui fœlicius exiſtimarit inſanire q̃ ſapere & ringi,Pol me occidiſtis amici non ſeruaſtis ait, Cui ſic extorta uoluptas.Et déptus per uim mentis gratiſſimus error, Huic concinit illud hebræorum prouerbium,Qui apponit ſcientiam apponit & dolorem.

Ignem palma. CMLXXXIIII.

Πῦρ παλάμῃ.Ignem palma,Dici ſolitum ſiquando protinus quippiam intellectũ eſſet à quopiam,ut ſi ſcommate dicto ſtatim ſentiat aliquis in ſe dictum,Sumptum uidetur ab iis qui per lusum ignem admouent manibus alienis. Sub cultro liquit. CMLXXXV.

Sub cultro linqui dicitur qui in præſentaneo periculo deſeritur,Sumpta metaphora à uictima quæ iamiam feriẽda ſub cultro eſſe dicitur, Cõfine illis, inter ſacrum & ſaxum,inter malleum & incudem,Horatius in ſermonibus,Fugit improbus ac me ſub cultro liquit,Non admodum abludit hinc Ariſtophanicum illud, ὦ ἀχερνοῦσιν. ὥσθ᾽ ἑστιξήνου θηλήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, Sum paratus uerba facere, caput epixeno admouens.Eſt autem ἑστιξήνου truncus in quo coqui ſecant carnes,Eſt in eadem fabula multus deinde iocus in ἑστιξήνου. Conuenit in eos qui periculo capitis parati ſunt affirmare quippiam.

Fores habet tritas ut paſtorum caſæ. CMLXXXVI.

Τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ τῶν μνᾶ.Oſtium habet tritum ut ſunt caſæ paſtorum,ironia prouerbialis in homines inhoſpitales aditu difficiles, ſibi uiuentes, ſemper occluſis foribus, Meminit Diogenianus. Apio opus eſt. CMLXXXVII.

Τοῦ σελίνου δεῖται.Apio eſt opus,Ita loquebantur quoties morbum capitalem inuebant, & uitæ periculum imminere.Nam olim monimenta defunctorum apio coronabant̃,Plutarchus in ſympoſiacis. καὶ ὃτὶ ἐπισφαλῶς νοσοῦντας λέγεσθαι τοῦ σελίνου φαμέν.Et qui periculoſe ægrotant dicimus apio opus eſſe. Ialemo frigidior. CMLXXXVIII.

Ιαλέμου ψυχρότερος.Ialemo frigidior.De cantione,oratione,argumento, ioco aut eiuſmodi re quapiam ſupra modum frigida recte dicetur,Quidam aiunt ialemon lugentis uocem fuiſſe, Nam ἰαλεμίζειν græci dicunt pro complorare,Alii tradunt Ialemum Calliopes fuiſſe filium, in fœlicem nulliuſq; precii hominem,præſertim in cantu ſupra modum frigidum,unde ἰαλέμου ᾠδήν,Ialemi cantilenam,pro frigida dicunt ac miſerabili,Martialis item iocans in oratorẽ quendam frigidum,ait illum unum idoneum eſſe qui thermas refrigeret Neronianas.

Humi hauris. CMLXXXIX.

Χαμαὶ ἀντλεῖς.Humi hauris,De inaniter laborãte dicebatur, Nihil eſt enim quod è ſolo hauris,hoc eſt ab imo fundo,ſi is ſiccus ſit.Zenodotus meminit. Humi ſerpere. CMXC.

Humi ſerpit oratio quæ preſſior humiliorq; eſt q̃ oportet,ſemper quaſi iacens nunq̃ aſſurgẽs. Horatius,Non ego mallem repentes per humum ſermones, Idem in arte poetica,Serpit humi tutus nimiũ timiduſq; procellæ. Holerum appoſitiones. CMXCI.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι.Holerum additamenta,De re nullius momẽti, Sumptum uidetur uel ab holeribus appoſitis in menſa uili nimirum cibo,uel auctariis holerum,quæ nonnunq̃ emptores ſordidi ac tenues requirunt,Autor Diogenianus. Fictilis homo. CMXCII.

Κεράμιος ἄνθρωπος.Homo fictilis,id eſt mollis imbecillis fragilis,Ductum à uaſis teſtaceis quæ facile comminuũtur,finitimum illi,Homo bulla,In quibuſdam codicibus lego, Κόραμειὸς ἄνθρωπος,in nonnullis κέραμος ἄνθρωπος.Quorum poſtremum mihi magis arridet.

Hipparchorum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Hipparchorum tabula. CMXCIII.

Ἱππάρχων πίναξ. Hipparchorum tabula, Dici conueniet quoties haud impune futurum significamus si quid peccetur, A Syracusanis natum adagium, apud hos enim mos erat ut hipparchi hoc est equitum præfecti in tabellis describerẽt militum nomina qui ordinem deseruissent, Meminit Zenodotus.

Heteromolia causa. CMXCIIII.

Ἑτερομόλιος δίκη. Id est causa heteromolia dicitur apud græcos quæ ab altera duntaxat agitur parte nullo præsente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν, quod alter duntaxat accedat. Similimum illi ἐρήμη δίκη, deserta causa, Vsurpabitur non ineleganter ubi quis damnat absentem, ueluti cum defunctorum libros carpimus, recte ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit.

Harmodii cantilena. CMXCV.

Ἁρμοδίου μέλος, Harmodii cantio. De lugubribus ac tristibus dicebatur. Similimum illi ἀδμήνου μέλος, Aristophanes cum aliis aliquot locis, tum in fabula cui titulus Ἀχαρνῆς οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν ἁρμόδιον ἄσεται, Nec unq̃ apud me carmen harmodium canet, Interpres indicat cantilenæ genus fuisse, quod in compitis cani cõsueuerit in Harmodium & Aristogitonem, q̃ hi Pisistratidarum tyrannidem sustulissent, Eius carminis hoc erat initium, φίλτατε ἁρμόδιε οὔτι που τέθνηκας, Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones. CMXCVI.

Οὐ παρωϊκὰ αὐλεῖ μέλη, Haud paternas canit cantilenas, De eo iactatum qui à paternis moribus degeneraret, Terentius in Adelphis. Pol Eschine haud paternum istuc dedisti.

Non certatur de oleastro CMXCVII.

Οὐ φυλίας ὁ ἀγὼν, Hoc certamen non est de oleastro, Quoties nõ de nugis neq̃ de gloria, aut corollis sed de re seria ac pecuniaria ageretur, Siquidem in plærisq̃ certaminibus uictoriæ premium erat oleagina aut querna aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Hasta caduceum. CMXCVIII.

Δόρυ κυρύκειον. Hasta caduceum. Dici solitum quoties aliquis simul & minaretur, & ad concordiam inuitaret, Ex oraculo natũ quod huiusmodi fertur, ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος, Admoniti erant Gephyræi ut sequentes Atheniensium exercitum, ubi illos defessos conspicerent, ibi manerent, Itaq̃ cum Athenienses ab Eumolpo oppugnarentur, ad Tanagran iter instituerunt, hac specie ut dux caduceum præferret, iuuentus armata à tergo consequeretur. Vt simul & pacem petere uiderentur, & ad bellum nihilo segnius parati si quis lacesseret. Autor Suidas.

Gallorum incusare uentres CMXCIX.

Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν. Gallorum incusare uentrem. De edacibus, ac luxu multum absumentibus facultatum. Huic enim animanti uenter mirifice calidus, ita ut omnia statim concoquat. Aristophanes in uespis, ἀλεκτρύονος μ' ἔφασκεν κοιλίαν ἔχειν ταχὺ γὰρ καταπέψει τἀργύριον Ais mihi galli uentrem esse, celeriter enim concoquet argentulum.

Ardens uestis. M.

Αἴθεις πέπλος, Ardens uestis, siue quemadmodum in aliis legitur exemplaribus, Αἴθεις εἰ πέπλῳ. Incensus in ueste, Zenodotus prodidit dici solitum de iis, qui seditionem mouerent, calumniasq̃ sererent. Existimat autem adagiũ natum à ueste Nessi centauri, sanguine infecta, quam à Deianira missam dum induisset Hercules, incensus igni sacro periit. Porro fabulam idem recẽset ad hanc ferme sententiã. Reliquis centauris expugnatis ac confectis ab Hercule, Nessus unus omnium suffugerat. Is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa uersans, solitus est adeuntes transmittere. Deinde euenit, ut Hercules in Trachinem ad Ceycem una cum Deianira proficisceretur, posteaquam igitur ipse iam fluuium transmisisset, Nesso mandauit, ut Deianirã transferret. At is inter transuehendũ, uim cœpit adferre mulieri, Quod simul ac Hercules intellexisset uidelicet illa uociferante, Nessi p̃cordia iaculo perfodit, At is sentiens letale uulnus neq̃ se posse mortem effugere, mulierem accersit, si uis inquiens tibi amatorium efficacissimum parare, quo possis Herculem inflammare in amorem tui, & siquando deperibit aliam, in tui cupidinem reuocare, fac illum meo sanguine perungas, Atq̃ ea persuasa Nessi sanguinem è uulnere fluentem apud sese seruauit, Itaq̃ post q̃ Trachinem adiisset, ac rursum inde profectus Oechaliam adortus ciuitatem cœpisset, reliqua populatus, Iolen puellam captiuam secum abduxit, Immolaturus autem Ioui parenti uictimas ob res bene fortunatas ad Deianiram mittit, iubens ut sibi uestem aliquam magnificam mitteret, Illa certior facta de Iole raptu, ueritaq̃ ne Hercules illam pluris q̃

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

sese faceret,ut est zelotypum mulierum genus,uestem Nessi cruore tinctam imbutamq; mittit, philtrum se mittere rata,Hāc indutus Hercules rem diuinam peregit, Cæterum ubi calefacta ueste uenenum excitatum corpus grauiter adurere cœpisset,auellere conatus est,uerum iam ita penitus adhæserat,ut non sine carnibus ipsis reuelli posset, His itaq; malis discruciatus Hercules,in Trachinem deducitur,Interim illa cognitis his quæ acciderant suspendio spontaneam mortem sibi consciuit,At Hercules iussit Hyllo, nam hunc ex Deianira sustulerat,natu iam grandem Iolen duceret uxorem,Quo facto in monte Oeta rogum extruxit,eumq; conscendit,Porro cum illo iubente nullus ex Herculis comitibus auderet ignem subdere,uidelicet metu contagii,pastor quidam forte repertus qui ignem immitteret,atq; huic officii premium sua tela dono dedit,Ardente iam rogo ferunt nubem non sine tonitru obsepsisse Herculem,atq; ita sublatum ad deorū consortium,Adagium referri non absurde poterit & ad uestem illam quam Medea uenenis imbutam Iasonis nouæ nuptæ dono misit,quidam existimant naphtha infectam fuisse.Itaq; admotis undiq; ex nuptiarum ritu tedis,flamma trāsiliit,pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem exussit.Huius rei mentionem facit Euripides in tragœdia cui titulus Medea.

ERASMI ROTERODAMI PROVERBIORVM CHILIAS TERTIA.

Herculei labores. Prouerbium primum.

Ῥάκλειοι πόνοι. Herculei labores,bifariam accipiuntur,partim plurimi atq; ingentes quiq; uires desyderent herculanas.Quemadmodum usurpauit Catullus.Sed te quærere iam Herculis labos sit, Item Propertius. Deinde ubi pertuleris quos dicit fama labores Herculis.Ac rursum alibi,Non labor Alcidæ,Partim herculei labores dicuntur qui sunt eiusmodi, ut aliis quidem maximas adferāt commoditates, cæterum autori suo nihil ferme fructus adducunt,præter aliquātulum famæ,plurimum inuidiæ. Idq; ita fato quodam accidisse putant,q; is ἐν τετράδι γεννηθείς, id est quarta natus luna credatur,sicut alio dictū est loco, Homerus poetico more causam in Aten deam & Iunonē reiicit, quæ infesta Herculi tanq̄ ex pellice nato periculis omnibus illum obiecerit,Celebrantur igitur atq; etiam enumerantur à poetis Herculani labores,quorum omnium longe difficilimus ac maximus Hydra Lernea malum pertinax ac propemodum inexpugnabile illi qui iam omnia deuicerat,Cuius symbolo ueteres inuidiam exprimere uoluisse,satis indicat Horatius in epistolis cū ait,Diram qui contudit Hydram,Multáq; fatali portenta labore subegit.Comperit inuidiam supremo fine domandam,Consueuit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorum facinorum esse comes,eximiámq; uirtutem non aliter q̄ umbra corpus assequi, ut apposite dixerit Iosephus in opere de iudæa capta, Ἀμήχανον δ' ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν.i.nulla ratione fieri potest,ut in recte factis effugias inuidiam.Quis enim umbram effugiat inuidiæ nisi pariter & uirtutis lucē effugerit? Cohærent inuicem hæc duo,ac rem omnium optimam,tes omnium pessima comitatur,Proinde Pindarus uidetur non sine causa scripsisse, τόδ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τἀκαλὰ ἔργα,grauiter & indigne ferēs nimirum quod est indignissimum præclara facta inuidiæ premio pensari. Neq; uero parum concinne ueteres illi uidentur inuidentiæ symbolum Excetræ tribuisse,primum palustri malo, q; (quemadmodum tradunt etiam naturalium causarum uestigatores) magis huic morbo sunt obnoxii qui humili abiectóq; animo præditi sunt,sunt aūt quibus sanguis inest frigidior.Eāq; ob causam & apud Nasonem inuidiæ domus est in uallibus imis Abdita sole carens non ulli peruia uento,Tristis & ignaui plenissima frigoris & quæ,igne uacet semper caligine semper abundet.Neq; uero cum simplici portento res,sed centum armato capitibus quorum si quis unum aliquod execuerit,in eius locum protinus duo suppullulent,Ea uidelicet inuidentiæ natura est,ut si contra lucteris,magis ac magis irrites,si quando coneris splendore uirtutis opprimere,tum insurgat acrior & intumescat.Hic si recidas illic maior oboritur,Carptim extingui non potest,uix tandem obruitur.Verum id perpaucis contigit,ac uix etiā ipsi Herculi,Quanq̄ enim liuor uelut ignis alta petit,est tamen omnino aliquid usq; adeo perfectum & illustre ut eo non possit attingere.Quo loci peruenisse sese gloriat Horatius cū ait, inuidia quia maior,Et iam dēte minus mordeor inuido.Iam uero quid aliud est quod obtrectatores isti clan

cularii

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cularii,ſolent in eos euomere,qui pulcherrimis ſudoribus orbi prodeſſe conantes,præclarũ ali quid moliuntur,q̃ merum uirus,ac uenenum pluſq̃ letale? Quãdoquidem generoſis animis ſua fama,quam impetunt iſti,non paulo carior,antiquiorq; ſolet eſſe, quam ipſa uita. Porro quod gentilium fabulæ ſub Herculis ænigmate ſignificarunt, idem Hebræorum hiſtoria ſub Ioſeph inuolucro nobis innuit. Nam quod illi Lerna,id huic fuit fratrum inuidẽtia. Sic enim interpretatur Philon in libro cui titulus πολιτικὸς βίος. Exiſtimat autem Ioſeph eorum repræſentare perſonam, qui rerum publicarum gubernacula tractant. Hoc uidelicet argumẽto,quod is paſtor adhuc cum eſſet,iam tum recte factis ſimul & patris fauorem emeruit,& germanorũ in ſe concitauit æmulationem. Quid autem aliud eſt remp. adminiſtrare, q̃ paſtorem agere? Quãobrem & Homerus quemadmodum citat etiam Philon regem ποιμένα λαῶν ſubinde uocat. Siquidẽ nullorum benefactis malignius reſpondet gratia,quã eorũ qui de uulgo benemerẽtur. Sed quod Hercules aſſecutus eſt igni græcanico,id Ioſeph magnitudine benefactorum ac diuini numinis fauore conſecutus eſt,ut inuidiam obrueret,& eoſdem aliquando ſupplices haberet,quos antea pertulerat æmulos,ſeq; iam illi uitam debere faterentur, cuius uitæ pridem tetenderant inſidias. Proinde principes qui publicum agũt negocium hoc animo præditos eſſe oportet,ut ad hoc exemplar,cõmunem modo ſpectẽt utilitatem, nec magiſtratum perinde quaſi cauponatio ſit, ſibi gerant,non aliis,nec legum ueluti laqueis inſidiari uelint iis,unde perſpexerint emolumentũ aliquod auferri poſſe,ſed gratis de bonis bene mereantur, cum monſtris hoc eſt cum uitiis aſſiduum bellum gerant,ſola recti conſcientia,tanq̃ abunde magno recte factorum premio cõtenti. Quod ſi meritis tuis fama maligne reſponderit,ſi clanculũ obſibilauerit liuor,ſi Lernea belua uel trecẽtis capitibus undiq; uenenum afflauerit,tum illud demum animi uere excelſi fuerit documentum,nihilo ſegnius ad immortalem eniti laudem, ac uel maximis incommoditatibus ſuis aliorum conſulere commodis,& hunc pulcherrimum maximũq; uirtutis fructum ducere, ſi q̃ plurimis q̃ maxime prodeſſe liceat, atq; hac parte, quoad mortali fas eſt,immortale numẽ imitari,ad quod cum nulla gratia,nullum officiũ a nobis redire queat, tamẽ natiua genuinaq; bonitate ſolis in morem omnibus gratis & ingratis dignis iuxta atq; indignis,ſuã impertit munificentiam,hunc unum ſpectans fructum, ſi q̃plurimos ſui participes efficiat. Verum ut ad deũ nullum emolumentum benefactorum refluere poteſt,ita nec ingratitudinis moleſtia poteſt attingere. Mortalibus illud ſæpenumero euenit,ut pro ſummis meritis,ſummam inuidiam, ſummumq; reportent incommodum. Quod ſi ullis hominum laboribus hoc cognominis debetur, ut Herculani dicantur,eorũ certe uel maxime deberi uidetur,qui in reſtituendis antiquæ ueræq; literaturæ monimentis elaborant,quippe qui cum ſudores incomparabiles ſuſcipiant, propter incredibilem negocii difficultatem,tamen uulgi ſummam in ſe concitant inuidiam,cui cũ res præclaræ ſemper obnoxiæ fuerunt,tum uero præcipue nouitas non ſolum apud imperitos, uerumetiam apud eruditos. Adeo nuſq̃ magis ingrati ſumus,magis inuidi,magis moroſi, nuſq̃ minus candidi q̃ in penſitandis eorum laboribus,quibus meo quidem animo,nulla unq̃ ſatis digna gratia referri queat. Indocti negligũt,ſemidocti rident,docti(ſi paucos exceperis,p̃cipuos q dem illos,ſed tamen paucos) partim inuident,partim moroſius carpũt ac diſſimulatis tam multis q̃ recte dicta ſint,ſicubi forte fortuna ſemel aut iterum lapſus fuerit autor(quis aũt non labi aliquando?)id ſolum annotant, id ſolum meminerunt. I nunc & hoc tam magnificum premiũ tot tamq; diuturnis uigiliis,tot ſudoribus,tot incommodis redime. Abdica te communibus humanæ uitæ uoluptatibus,neglige rem familiarem,ne parce formæ,ne ſomno,ne ualetudini. Boni conſule iacturam oculorum,accerſe præmaturum ſenium,contemne uitæ detrimentum, ut plurimorum odium in te concites,plurium inuidiam, ut pro tot uigiliis, ronchos aliquot aſeras. Quem quæſo hæc non deterreant capeſſendis huiuſmodi laboribus,niſi ſi quis ſit animo plane Herculeo,qui poſſit alios iuuandi ſtudio quiduis & facere & pati? Commouit hæc cogitatio nonnihil animum meum,ut uerum fatear,atq; in mediis huius operis exanclãdis laboribus laſſitudo quædam oborta eſt,cogitãti nimirum,qualibus uiris,quos noſtra uidit ætas,q̃ maligne fama reſpõdeat,etiã aliquanto iam tempore defunctis. Quã irreuerenter deſpiciunt ab iis,quos uere dixeris indignos,qui illis matellam,ut dicitur,porrigant,q̃ ingrate carpũtur a ſemidoctis,q̃ pauci etiã inter eruditos,qui cãdide plenoq; laudent ore. Alius deſyderat aliquid, alius inuenit quod nõ probet,alius uitã inceſſit,alius faſtidiẽter laudat,ut præſtiterit uituperaſſe. Porro nulli iudicant iniquius q̃ uel ſemidocti,qui doctrinam alienam ſua metiuntur,& reprehendendũ exiſtimãt quicquid ipſi non didicerunt,uel eruditi,qui nondũ hoc laboris genus deguſtarunt, Nam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tam abſolutis,tam copioſis autoribus,tam pauca,tamq; mãca quædam nobis tradiderunt, quæ res forſitan in cauſa fuit,ut illi neglecti perirent,an bonam quod illorum ſtudio qualiacunq; fragmenta uetuſtatis ad nos peruenerunt,Hoc itaq; cum uideam tantis in re literaria proceribus uel heroibus magis accidere,quid tandem augurer futurum de me? cuius omnia q̃ ad illos mediocria,uel (uti uerius dicam) nulla ſint,equidem non ſum neſcius,præſertim in hoc ſcripti genere in quo multo plus eſt laboris q̃ quiſquam facile coniectet,qui periculum ipſe nunquam fecerit, Deinde multis de cauſis lapſus facilimus.Poſtremo nuſquam citius inuenerit quiuis quod deſyderet.Quare non arbitror futurum alienum,ſi poſteaq̃ ipſe locus admonuiſſe uidetur,ſuper hiſce rebus pauca diſſeram,non quo meum iactitem ingenium,aut oſtentem induſtriam,ſed ut lectorem mihi reddam æquiorem.Erit autem certe multo minus iniquus,quiſquis perpenderit q̃ immenſis ſudoribus,quã infinitis difficultatibus,hæc adagiorum quantumlibet rudis ſylua mihi cõſtiterit,Iam hic igitur eſto primus calculus,rerum ipſarum antiquitas,non ab Euãdro aut ab originibus,ſed ἀπὸ κανν́ακου quemadmodum dicunt græci,ſed ab ipſo uſq; Saturni ſeculo,& ſi quid eſt hoc etiam antiquius repetita.Vnde fit ut plæraq; ſint à noſtrorum temporum conſuetudine ΛὶΣ ΟΥ̓Χ̓ πασῶΡ quod aiunt ſemota,Proinde quid ſibi uelit adagium aut diuines oportet, & Delium aliquem natatorem requiras,aut ex antiquis autoribus petas enarrationem. At quibus tandem autoribus? Non ex uno alteró ue,aut certis aliquot quẽadmodum uſu uenit in aliis argumentis.Veluti ſi quis inſtituat de arte dicendi conſcribere,certos quoſdam habet & idoneos autores,& eos nõ admodum ſane multos quos imitari ſufficiat.At hic quicquid eſt ſcriptorum ueterum recẽtium bonorum ſimul & malorum in utraq; lingua,in omnigena diſciplina, breuiter in omni ſcripti genere neceſſum fuit non dicam euoluere,ſed curioſius ac penitus excutere rimariq;,Siquidem adagia ceu gemmulæ quod minuta ſint fallunt nonnunquam uenantis oculos ni acrius intendas,præterea nec obuia ſunt,ſed plæraq; retruſa,ut prius eruenda tibi ſint quã colligenda,Quis autem ſatis æſtimet quã infiniti laboris ſit,res tam minutulas,ceu per omnia maria terraſq; rimari? uix ætas humana ſuffecerit, ut tot utriuſq; linguæ poetas, tot grammaticos, tot oratores,tot dialecticos,tot ſophiſtas,tot hiſtoricos,tot mathematicos,tot philoſophos,tot theologos, quorum uel titulis recẽſendis defatigetur aliquis excutere,reuoluere,neq; id ſemel ſed ſurſum ac deorſum in his utcunq; res poſtularit Siſyphi ſaxum uoluere,Iam hoc opinor nemo nõ uidet,nemo non fatetur eſſe maximum,At ea quota portio quæſo noſtri ſudoris? En tibi reſtat agmen pene maius interpretum,in quibus aliorum ſupinitas atq; indiligentia,nõnullorum etiã imperitia (Nam hi quoq; ſunt euoluẽdi,nimirum ut aliquando legas aurum è ſtercore) nõ mediocrem ſarcinam adiunxere noſtris laboribus.Age uero quid ego nunc allegem prodigioſam librorum deprauationem,quæ ſic latinorum pariter & græcorum codices omneis occupauit,ut quicquid attigeris citaturus, uix unquam contingat quin aut manifeſtum mendum offendat, aut ſuboleat occultum.Ibi uero ſudor nouus,exploranda,corrogandaq; exemplaria,nec ea ſane pauca,quo uidelicet è multis unum aliquod contingat emendatius,aut multorum collatione, quod uerum ſit quaſi diuines. Ferendum hoc quoq; niſi penè toties accideret, quoties citaueris aliquid, Citandum autem paſſim.His tam multis appone & illum calculum haud quaq̃ opinor aſpernandũ,quod opera ueterum,ex quibus ceu fontibus hauſta ſunt prouerbia,magna ex parte deſyderantur.Siquidem utraq; græcorũ comœdia funditus intercidit,uno excepto Ariſtophane,Latinorum itẽ tragœdia præter unam Senecã.Fortaſſis & hoc tolerari poterat,ſi modo lucubrationes illorum extarẽt,qui prouerbia ab illis collecta,cõmentariis ſunt interpretati. Quorũ de numero ſunt Ariſtoteles Chryſippus Clearchus Didymus Tarrhæus,cũq; his alii nõnulli,quorum nobis ne tantulũ quidem fragmentũ ad nos peruenit,Superſũt igitᷣ nobis recentiores quidã ut indiligentes nulloq; delectu,ita ieiuni quoq; mutiliq;, ueluti Zenobius Diogenianus Suidas, quibus haud dũ cõſtitui malã ne gratiã debeamus,qui ex tã abſolutis tamq; copioſis autoribus, tam paucula quædã tãq; nuda nobis tradiderint,an bonã,q; illorũ ſtudio qualiacũq; fragmenta uetuſtatis ad nos permanarint, niſi ſi quis id etiã illorũ epitomis acceptum ferat,quod illi negle ẽti perierunt.Quemadmodum latini quidam Liuii interitum Floro,Theopompi Trogo, iuris Cæſarei Iuſtiniano,Theologiæ,ſententiarum ut uocant autori ſolent imputare, neq; id prorſus ab re,mea quidem ſententia.Quid quod inter hos uſq; adeo non conuenit, ut ſæpenumero ſecũ pugnantia ſcribant,ut hoc deniq; pondus accedat tuis laboribus,non euoluẽdi ſolum eadem de re uarios interpretes,uerumetiam iterum atq; iterum inſpiciendi conferendi perpendendi, iudicandi.Nunc illud etiam mihi cogita,in aliis libris ſæpe locum eſſe ingenio, ut adſit inuenien-

di ceu

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

di ceu pariendi uoluptas,poſſiſq; quouis loco,quouis tempore,mentis agitatione portionem alí quam operis abſoluere,quantumq; ualueris ingenii celeritate, tantum maturare quod inſtitueris.Hic uelut alligatus piſtrino,non ſineris uel latum ut aiunt pedem à codicibus diſcedere. Totum enim fere negocium pendet a codicum copia,præcipue græcorum quorum iam quanta ſit inopia nemo neſcit. Vnde fit ut partim oculos conteras in uoluminibus carioſis ſitu obſitis, laceris,mutilis,à tineis ac blactis undiq; deroſis,tum autem non rato lectu etiam difficilimis,breuiter eiuſmodi,ut qui in eis diutule uerſetur,facile cariem & ſenium quoddam ſibi contrahat, partim etiam alienis.Quod ipſum quanti referat uel me tacente protinus agnoſcunt ii qui fecere periculum,Vt ne dicam interim illud ſi quid in huiuſmodi commentariis uoluptatis eſt,id totum eſſe lectoris ad ſcriptorem nihil attinere.præter odioſum illum,ac ſemper eundem colligendi cõ uerrendi,explicandi,uertẽdiq; laborem.Atqui uoluptas una res ut uere dixit Ariſtoteles quæ præſtat,ut in labore diu perſeuerare poſſimus. Alibi licet ingenio ludere,licet eloquẽtiæ floſculis ali quando laſciuire,ſunt exceſſus amœni in quibus laſſus deſideas,ingeniiq; uires refocilles,Cum in omni negocio tum præcipue in literis uarietas ſacietatem arcet,neq; patitur oboriri tedium, At hic mihi non Λὶσ κρἀμβη,quemadmodum eſt in græcorum prouerbiis,ſed ter millies eadem illa repetenda fuerunt,quid ſibi uellet adagium,unde natum eſſet,& quem in uſum conueniret,ut nõ alibi magis q̃ hic locum haberet illud græcis tritum adagium Ἕτέρου σοφίσεο φ́. Poſtremo non nulla uoluptatis pars eſt,huiuſmodi tractare res quæ tractatu niteſcant,quæq; ultro ſplendorem & orationis copiam autori ſuppeditent.Hic quæ tractantur omnia ſunt eiuſmodi,ut uſu non tractatione ſplendeſcant,ac tum demum genuinam ſuam oſtendant gratiam,cum gemmarum inſtar commode inſerta orationi uiſuntur,Separata frigent ac minutula leuiaq; quæpiam eſſe uidentur.Adde nunc quod alibi ſumma rerum opus æſtimatur,& lector non aliter q̃ ſcriptor laborat,Huiuſmodi quoniam carptim leguntur,qui legit ad unum quodlibet prouerbium animum adfert integrum, ocioſum,nonnulli fortaſſis auidum etiam, alius contra faſtidientem, Quam autem iniqua interim mea conditio à quo illud requiritur ut in ſingulis adagionibus, expleam ocioſum,ſaciem auidum,ſatiſfaciam faſtidioſo. Accedit ad hæc omnia græca uertendi labor, quem profecto nemo non difficilimum iudicabit,niſi qui nunquam annixus ſit,ut ex bene græcis bene latina faceret.Hic mihi rurſum perpẽde tantam autorum uarietatem,quorum unicuiq; ſuus reddendus ſtilus,cogita tot carminum genera,quorum in hoc opere tam ingens incidit turba(nam arbitror eſſe non pauciora decem millibus)ut ſi quis hoc menſium ſpacio quibus laborem hunc abſoluimus, tantum carmina tam multa latine reddidiſſet, idq; carmine,non uideat uſquequaq; inſimulandus ignauiæ.Porro quid alii ſenſuri ſint neſcio,Equidem etiam illud arbitror eſſe nonnihil in tam immẽſo prouerbiorum numero meminiſſe quid quo loco dixeris,neq; rerum turba confundi.Proinde qui in tantis difficultatibus uerſetur, quas omnes uel percenſere ſit difficilimum,quid mirum ſiquando labi contingat maxime feſtinantem? Cur autem mihi feſtinandum fuerit mox reddetur ratio.Quod ſi Flaccus etiam in aliis argumentis in quibus hæc abſunt incommoda,dat ueniam maculis quas aut incuria fudit,aut humana parũ cauit natura, ſi concedendum putat,ut in opere longiuſculo ſomnus obrepat,ſi non indignatur Homero alicubi dormitanti,quid tandem cauſæ eſt,cur mare cœlo miſceamus,ſi pauculi forte errores in huiuſmodi deprehendantur opere,in quo præter cõmunes illas labendi cauſas,nec liberum ſit rem tuis auſpiciis peragere,& eiuſmodi duces habeas qui ſubinde p̃beant anſam errandi? Vt ne quid dicam interim de codicum mendis,quæ nonnunquam doctiſſimis uiris imponunt,ut ſileam de tædio.quod uel præcipue conſueuit ingenii uigorem ebetare,ut taceam de tam uaria rerum oñi iugarum quaſi farragine,qua fit ut animus huc atq; illuc in tam multa diſtractus non poſſit ſemper ſibi præſens eſſe,Reliquum eſſe uidetur ut paucis occurramus & iis,quos auguror in hac noſtra ſylua curæ diligẽtiæq; pluſculum deſyderaturos.Nam quoſdam hoc animo eſſe uideo, ut libros mole non eruditione metiantur,& id demum abſolutum exiſtiment,ubi nihil adiungi poſſit,ſuperſint plæraq;,quibus nihil ſatis niſi quod impendio nimium atq; ibi deniq; copiam eſſe iudicant, cum ad ſacietatem ubiq; dicũtur omnia.Horum igitur quiſpiam dicet quædam a me copioſius locupletiuſq; tractari potuiſſe.Tum autem in euoluendis autoribus occurret alicui locus aliquis qui ad prouerbium faciat aut non faciat,ſed illi facere uideatur.Hunc protinus cauil labitur præteritum a nobis.Principio quis rogo tam arrogans qui iſtud auſit profiteri, quis tam iniquus ut exigat in huiuſmodi ſcripti genere,ne quis omnino prætereatur locus? Vt nihil non legeris,nihil non annotaris,nihil non apparaueris,ita ne ſtatim in tam immẽſa rerum turba ſuc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

currit,quod oportuit quoq; oportuit loco? Deinde quæ tandem futura fuerat ista moleſta diligentia,undecunq; conquirere,quicquid quocunq; modo poterat ad prouerbii locupletationem accõmodari? Quis tandem futurus fuerat uoluminum,aut modus aut finis,ſi Sardonium riſum (ut hoc exempli cauſa ponam) explicans,totius huius inſulæ deſcriptionem è geographorum omnium libris repetere uoluiſſem,loci ſitum,gentis antiquitatem,originem à capite quod aiũt uſq; ad calcem percenſere? Deinde quæ ſit eius herbæ ſpecies,quæ uis,quicquid apud ullum medicorum ſuper hac literis proditum inueniatur,in unum conuertere. Ad hæc qui riſus ille gignatur,quibuſq; de cauſis appareat in moriente ex phyſicorũ ſententia commemorare. Deinde quibus hoc riſus aliquando fuerit familiare,ex omnibus hiſtoriarũ monimentis perquirere? Tum autem quam hic riſus uirum probũ dedeceat. In ſumma quicquid de laudato,aut illaudato riſu legatur apud morales philoſophos ac poetas, id omne in eundem congerere aceruum? Poſtremo ſi quod apophthegma ſi quid urbane dictũ, ſi quod memorabile factum, ſi quis apologus, ſi qua fabula,ſi qua ſententia,ſi quid omnino uel affine uel contrarium, quod ad explicationem adagionis utcunq; trahi queat,id uniuerſum accumulare? Hoc propoſiti ſi mihi fuiſſet,quis non uidet ex ſingulis adagiis ſingula uolumina reddi potuiſſe? Qui minus abſurdum hoc,quam ſi pro uerbium ἰλιὰς κακῶν enarraturus uniuerſum bellum Troianum, a gemino(ſicut ait Flaccus) ouo,pergam ordiri? aut explicaturus ὀδύσσειον μηχάνημα uniuerſum Odyſſeæ retexam argumentum? Deinde q̃ frequenter,hinc incidũt loci cõmunes,de morte,de uita,de amicitia,de ſimultate de iuſto atq; iniuſto(ſed inepte facio,qui eos recenſere pergam,cum totidẽ pene numero ſint quot ipſa prouerbia) quos haud magni negocii fuerat ita declamatoriis locupletare rationibus ut ſinguli uel in uoluminis magnitudinem fuerint exituri. At iſtam ſane diligentiã (præter quã quod ea ſtultiſſima futura fuerit) ne præſtare quidem poſſit, qui ſcribit Chiliadas, neq; ferre qui legit. Itaq; magis arbitratus ſum in hoc opere modũ eſſe quærẽdum mihi q̃ copiã,exitum q̃ progreſſum. Quanq̃ ſiquid properantibus nobis uelut obiter in mentẽ uenit, quod & dignum cognitu uideretur,& à prouerbio non alienum,id quidem nõ ſumus grauati ceu auctarium adiicere,Deniq; ſunt aliquot loci(cur enim nõ ingenue fatear?) ſed hi non admodũ multi in quibus & ipſi deſyderamus nonnihil,quos tamen non exiſtimauimus omnino ſilentio prætereundos,tam etſi nobis non uſquequaq; ſatiſfacerent ea quæ ſuper his apud autores adhuc reperiſſemus,ſed uel in hoc recẽſere uiſum eſt,ut aliis quibus ſeu plus eſt ocii,ſeu maior librorum copia,ſeu memoria fœlicior & uberior eruditio,diligentius ueſtigandi miniſtraremus occaſionem,ipſi comicum in rerim illud uſurpantes, οὐχ ὡς θελόμεθα ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. Videbam & ordinem nonnullum in duci poſſe, ſi ſimilium,diſſimilium,contrariorum,confiniumq; rationem ſecutus, titulos q̃pluri mos propoſuiſſem,& unumquodq; prouerbium uelut ad ſuam claſſem retuliſſem. Verum hunc prudens omiſi,partim quod in huiuſmodi miſcellaneis hoc ipſum mihi uideretur neſcio quo pacto decere,ſi nullus adſit ordo,partim quod me deterruerit magnitudo laboris. Cur enim mentiar? Perſpiciebam enim id fieri non poſſe niſi totum opus denuo à capite uſq; ad calcem retexuiſſem,neq; cogitãdum de editione,niſi iam ſupremũ illũ Colophonẽ addidiſſem, ut uere iam op⁹ futurum fuerit Horatiano nouennio. At nunc licuit etiam inter edendum adiungere, ſi quid occurreret indignum quod prætermitteretur. Porro autem uix adducor ut reddam ullos tam iniquos futuros,quanquam & hos futuros arbitror, ut eloquentiam etiam exigant, primum ab homine Hollando,ſed extra iocum in opere quod totum ac proprie ſit ad docẽdum accommodatũ,& ad docendũ res non illas quidẽ indignas cognitu,ſed ita minutas atq; humiles, ut nõ modo non flagitent orationis ornamẽta,copiamq;,uerũetiam repellant ac repudient. In tam uaria rerum conſarcinatione,in tam aſſidua nomenclatura ſcriptorum etiam humilium, quæ mihi docendi cauſa craſſius etiam & pinguius erat adhibenda,in tam frequenti græcanici ſermonis interiectione,in tam crebra traductione,quis erat ſplendori locus,qui nitor,quæ æquabilitas,qui fluxus orationis eſſe poterat? M. Tullius non requirit eloquentiam à philoſopho,& quiſquam eã requirat a parœmiographo? Seneca nuſquam deſyderat eam niſi cum paruo cõſtat, cum ultro adeſt,ut res magnas magnifice proſequatur, at hic affectare rhetorum ſupellectilem,obſecro q̃d aliud erat q̃ quod aiunt, ἐν τῷ φακῷ μύρον; & τῶν πυτιμάων ἀκροθύνια κολόασῳ ἐφαρμόζειν, ut ne dicam τὴν χύτραν ποικίλλειν. Me quidem quanq̃ in aliis non aſpernor,nũquam magnopere cœpit eloquentiæ ſtudium,ſed neſcio quo pacto magis ſemper arriſit cordata quã picta fucis oratio, dum abſint ſordes,dum mihi ſententiã animi nõ incommode repræſentet. Quod ſi qua nobis dicendi uirtus aliquando comparata fuiſſet,eam neceſſum erat in tam diutina,tam uaria,tam tumultua ria

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

multuaria græcorum & latinorum autorum euolutione perire. Quãdoquidem ubertas hæc uel Tullio teſte, breui etiam intermiſſiuncula ſolet ſterileſcere, Tum ſi res ipſa maxime reciperet ornamenta dicendi ne uacabat quidem. Quin omne tempus tot euoluendis libris, tot annotandis locis, tot rebus memoria complectẽdis anguſtum etiam erat. Quanq̃ hæc ipſa uerbis non omnino malis efferre, nonnullam opinor eloquentiæ partem exiſtimabit is cui uere cognitum fuerit quid ſit eloquentia. Nihil enim moror iſtos quoſdam eloquentiæ penè dixerim ſimios, qui dicẽ di uirtutes inani quodam ac puerili uocum tinnitu metiũtur, atq; ubi multorum deniq; dierum lucubratione, unum aut alterum floſculum ſuis intertexuerint ſcriptis, & quatuor è Cicerone ac totidem è Saluſtio uoculas aſperſerunt, protinus apicem Romanæ facundiæ aſſecutos ſe credunt. Tum diſplicet diui Hieronymi ſtilus, tum putet Prudẽtius, tum elingue mutum infans eſſe uidetur, ubicunq; non uiderint quattuor illas M. Tullii uoculas, His ſiquãdo factum eſſet pericu lum, quid ſit huiuſmodi ſicuti uident nugas libris proſequi, fortaſſis & ſuam agnoſcerẽt infantiã, & alienam eloquentiã minus impudenter cõtemnerent, Sed dixerit mihi quiſpiã monitor haud aſpernandus. Atqui hoc ipſum elegans erat artificio dicendi minutis non nihil amplitudinis addere, humilibus adiungere dignitatis aliquid, & (ut inquit Virgilius) Exiguis hunc addere rebus honorẽ. Neq; uero nõ uacaſſet ſi modo ſeparaſſes colligẽdi & expoliendi operã, ac iuſtũ his rebus temporis ſpacium impertiſſes Quæ neceſſitas erat ut iuxta Plautinũ dictũ, ſimul & ſorberes & flares? Quis adegit ut præcipitares editionẽ, & opus tã ingens, tam operoſum, ut ita dixerim, ſeſquianno perficeres, perfectũ ſtatim euulgares, Quod ſi Flacci p̃ceptũ ſecutus, uigilias tuas in nonum p̃ſiſſes annũ, fieri poterat ut non ſolũ eloquẽtiæ gratiã adiungeres, uerum etiam ut & copioſius & emendatius opus in lucẽ exiret, nec eſſet, cuius te pœniteret, neu cui quicq̃ apponi uelles. Alioquin aut non oportuit ſuſcipere prouinciam, aut erat ſuſceptæ per omnia ſatisfaciendũ. Hic ego profecto (neq; enim mihi moris eſt refragari ueris) nonnullam culpæ partem agnoſcam neceſſe eſt, Neq; enim me clam erat opus hoc requirere, non theologum hominem, qui literas antiquas leuiter ac ueluti prætercurrens deguſtaſſet, ſed qui uitam omnem euoluẽdis, interpretandis, excutiendis id genus autoribus contriuiſſet, cuiq; non tñ immorari, ſed immori quoq; ſtudiis huiuſmodi licuiſſet. Plane perſpiciebam hunc laborem nec unius eſſe hominis, nec unius bibliothecæ, nec paucorum annorum, quem nos ſoli noſtroq; quod aiunt marte breuius ſeſquianno abſolui mus, una duntaxat adiuti bibliotheca, nimirum Aldina copioſiſſima quidem illa, quaq; nõ alia bonis libris præcipue græcis inſtructior, ut ex qua ceu fonte omnes bonæ bibliothecæ per omnẽ uſq; orbẽ naſcunt ac propagantur, Itaq; locupletiſſima quidem nõ diffiteor, ſed tamẽ una. Verũ eſt quo culpã hanc ſi nõ purgare certe minuere poſſim, primum quod olim me ad hoc muneris ſuſcipiendum non tam incitauit ratio quam induxit caſus, & amicorum preces impulerunt, quibus equidem cum nec alias unquam magnopere repugnare poſſim, tum uero Mœcenas ille meus hoc à me cõtendebat, ſic meritus, ſic charus, ut omnia mihi poſthabenda ducam, quoties illius mos gerundus eſt uoluntati. Quod ſi philoſophorum etiam dogmata concedunt, ut in gratiam amicorum nonnũquam aliquantulum à recto deflectamus, mihi dandã eſſe ueniam arbitror, qui dum tanto amico gratum facere ſtudeo, prouinciam ſuſcepi pulcherrimam quidem illam, ſed mihi non perinde aptam fortaſſis præcipue, cum uiderem eruditorum neminem hoc negocii capeſſere, non quod impares ſeſe iudicarent, ut equidem opinor, ſed quod uigilias illas immenſas uiderent atq; refugerent, maxime cũ intelligerent gloriæ prouentum laboribus minorem futurum. Deinde cum uideremus hanc eſſe operis ſuſcepti naturam, ut ipſum in ſe nullum haberet modum, uidelicet neceſſum habuimus modum illius, non ipſius ratione ſed noſtris occupationibus metiri, ut tantum impenderemus operæ, non quantũ poſtulabat, ſed quantum à noſtris ſtudiis citra uitium decidere poſſe uidebamur. Itaq; paulo feſtinãtius abſoluimus partim quod in hoc opere nobis ueluti peregrinari uideremur, partim quo liceret his abſolutis toto pectore reuerti ad ea quæ noſtræ ſunt propria profeſſionis, quæq; ad menſes aliquot intermiſimus amici uolũtatem magis q̃ noſtrum iudicium ſecuti. Quanquam Horatiano præcepto non ita ualde commoueor. Hoc enim ille præcepit iis qui ad ingenii laudem ſcriberẽt. Nos præter utilitatem lectoris nihil ſpectauimus, præcepit iis qui carmen conſcriberent, in quo (teſte Plinio) ſumma deſyderatur eloquentia, nos adagiorum commentaria colligimus. Deniq; nouennem iſtam curam, quã tamen nec ipſe præſtitit in carmine, fortaſſis præſtiterit aliquis in centuria, uerum eandem in chiliadibus tum perq̃ arduum eſſe uideatur præſtare, tum requirere parũ humanum, cum hoc ipſum abunde laborioſum ſit uel ſcribere chiliadas, ut ne adiungas toties

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mutãdi laborẽ qui priore ~~uide~~ non paulo difficilior. Quanq̃ equidẽ arbitror curam quã requirit Horatius non temporum ſpaciis ſed intentione metiendam eſſe. Qua quidem de re uere poſſum affirmare me ſummis annixum uiribus, ut quod tempori detractum uideretur, id uigilantia atq; aſſiduitate ſtudii penſarem, ut ſperem candidos lectores nec hanc partem omnino deſyderaturos. Nam ſi ſpacii rationem habeas, præcipitauimus opus, ſi noctes dieſq; infatigabili ſtudio deſudatas maturauimus, Quod ſi non modis omnibus noſtra cura reſpondet operi, illud certe conſtabit me quicunq; unq̃ de prouerbiis conſcripſere, uel apud græcos uel apud latinos loquor de his quorum extant commentarii diligentia non mediocri ſpacio præceſſiſſe, Poſtremo quoniã & infinitum eſt opus, & ad communem utilitatem paratum, age quid uetat, quo minus operam partiti, communi ſtudio perficiamus? Ego meum perſolui penſum, & feſſus lampada trado. Succedat qui uices operis excipiat, Ego ſyluã miniſtraui, nõ omnino ſicut opinor malignã, accedant qui dolent, qui perpoliant, qui uariegẽt, Ego partem eam abſolui in qua plurimum fuit laboris, gloriæ minimum, non pigeat alios adiungere, quod & facilimum erit & ſplendidiſſimum. Mea nihil referet quocunq; nomine legatur, non laborabo penes quẽcunq; ſumma gloria futura eſt, modo nos occaſionem dederimus, ut ad ſtudioſos tanta manarit utilitas, Neq; uero uel tantillũ offendar, ſi quis noſtra caſtigabit eruditior, locupletabit diligentior, digeret exactior, illuſtrabit eloquentior, expoliet ocioſior, uindicabit fœlicior, dum id cum publica ſtudioſorum commoditate fiat, quam unam uſq; adeo ſpectauimus in hoc opere, ut noſtri nullam rationẽ habuerimus, Alioqui poteram & ipſe quod plæriq; faciunt eiuſmodi laborem deligere, qui longe minoribus ſudoribus mihi conſtitiſſet, idemq; longe maiorem gloriæ fructum attuliſſet. Quis enim nõ iudicaſſet egregium ac magnificum facinus, ſi totum Demoſthenem aut Platonem, aut alium alium quem huiuſmodi latinis auribus tradidiſſem? Atqui dictu difficile ſit quãto minore temporis uigiliarum oleiq; impendio munus hoc conficere licuiſſet, q̃ has ſicuti uidentur nugas congerere, Poteram ex tanto numero duas aut treis centurias mihi deligere, atq; in his expoliendis, locupletandis, elimandis, omneis ingenii neruos intendere, non paulo minore laborum ſemente multo tamen uberiorem famæ meſſem mihi paraturus. Verum hoc fuerat meum priuatim non publicum ſtudioſorum agere negocium. Atqui ſicut ego quidem arbitror oportet in reſtituenda literaria re animum Herculanum præſtare, hoc eſt nullo tuo incommodo à communi utilitate curanda uel deterreri uel defatigari, Sed his de rebus plus ſatis, ac iã dudum uereor, ne quibus Herculani laboris inſtar eſſe uideatur hunc tam prolixum ſermonem in quem nos Herculani laboris adagium induxit perlegere.

Effugi malum, inueni bonum. II.

Εφυγον κακὸν εὗρον ἀμεινον. Euaſi mala, ſum nactus meliora, Hemiſtichium prouerbiale dici ſolitum ſiquando fortuna lautior cuipiam contigiſſet. Natum aiunt à cerimoniis nuptialibus, nã Athenis mos erat ut in nuptiis puer quiſpiam induceretur undiq; ſpineis frondibus, & quernis glãdibus opertus coronatuſq; cunas geſtans panibus impletas. Dicebat aũt hæc ἐφυγον κακὸν εὗρον ἄμεινον, Ea uox bene ominabatur ſponſo ſponſæq;, tanq̃ ad meliorem uſq; fortunam profecturis Malũ enim uocabat ſpinas & glãdes, panes bonum, propterea quod ſteriles ſpinæ iuxta prouerbium quod alio poſuimus loco, οὐ δι ἀκανθαι. Et glandibus uictitabant agreſtes illi priſci, iuxta illud, ἄλλος βίος ἄλλη νάπη. Reperto frumentorum uſu, glandium eſus faſtidiri cœptus, Adagiũ a Zenodoto refertur. Aegypti nuptiæ. III.

Αἰγύπτιοι γάμοι. Aegypti nuptiæ, inauſpicatæ & infœlices dicebantur. Sumptum à notiſſima fabula ægypti qui filios quinquaginta totidem fratris filiabus maritos dedit, At hi præter unum omnes à ſponſis iugulati ſunt. Aedilitatem gerit ſine populi ſuffragio. IIII.

Plautus in ſticho, ſine ſuffragio populi, tamen ædilitatem hic quidem gerit, ubi quis imperioſior eſt in alieno negocio, aut in ædibus alienis. Nã Plautus ad paraſitũ reſpicit in domo non ſua mandantem & imperantem non aliter ac ſua. Oetæus genius. V.

Οἰταῖος δαίμων. Oetæus genius. Huic aiunt inuiſam fuiſſe ferocitatem & arrogantiam, unde cum quis inſolentius quippiam diceret faceret ue Oetæum genium adfuturum minitabantur, Finitimum illi, ὁ σὺν τε μέσῃ δαίμων. E duobus tria uides. VI.

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις. E duobus tria uides, Iocus prouerbialis in eos qui uel ætate uel ebrietate uel alio quopiam oculorum uitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis. Et ſolem geminum & duplices ſe oſtendere Thebas. Item illud Iuuenalis, Et geminis conſurgere menſa lucernis. In antiquis quibuſdam exemplaribus inuenio ſcriptum hoc pacto, ἐν δυοῖν τρία βλέπεις. In duo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bus tria uides,idq; dici ſolitum ubi quis aliud pro alio uidet, fallentibus oculis. Venuſtius fiet ſi ad animi iudicium deflectatur. Edentulus ueſcentium dentibus inuidet. VII.

Diuus Hieronymus epiſtolam illam eruditiſſimam quam ad Magnum oratorem inſcripſit huiuſmodi clauſit prouerbio. Cui quæſo ut ſuadeas ne ueſcentium dentibus edẽtulus inuideat, & oculos caprearum talpa contemnat,hoc eſt ne quod ipſi non contigit aliis inuideat.Sic enim eſt ferme hominum quorundam ingenium,ut quiſq; laudet quantum ſe ſperat aſſequi poſſe, Si quid ultra uires ſuas eſſe ſenſerint,id negant diſci oportere.Breuiter paucos inuenias qui quod in ſeſe deſperent in aliis probent,idq; non alia in re magis q̃ in literarum ſtudiis.Hieronymus uidet græcam illam reddidiſſe ſententiam, Αὐτὸς πινωθὴς ῥῖς ἐχθροῖ μὴ φθόνει.Famelicus ipſe ne inui de his qui poſſident. Iiſdem ueſcentes cepis. VIII.

Τὸν αὐτὸν θύμον φαγόντες. Iſdem ueſcentes cepis,Prouerbiali figura dictum ab Ariſtophane in Pluto.Congruit in pauperes ac bonos uiros inter ſeſe amicos, θύμον enim uiliſſimum herbæ genus,quo tenues & agreſtes utcunq; uitam ſuſtinent,quidam cepam agreſtem eſſe putant.

Solidos è clibano boues. IX.

Ariſtophanes in Acharnenſibus, Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους ἐκ κιβάνου βοῦς. Apponebat autem nobis totos ex clibano boues,Prouerbialis hyperbole de lauticiis affatim ſubminiſtratis. Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti,Primum enim panis in clibano decoqui cœptus,quem κιβανίτην id eſt clibanarium uocabant,eaq; res uſq; adeo uiſa eſt noua,ut etiam prouerbio locum fecerit,deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperunt, Vnde & thunni & id genus alia in clibano cocta xeniorum uice miſſitabantur amicis.

Drachmæ grando X.

δραχμὴ χαλάζης.Drachma grandinans,De lucro quod tanquam cœlitus emiſſum obtigit, Nam olim theatrale premium erat drachma,quæ ueluti grandinis in morem in populum ſpargebatur.Vnde ſiquando grando accidiſſet,per iocum aiebant,δραχμὴ χαλάζης,Autor Zenodotus.

Duodecim artium. XI.

Δωδεκα μήχανον.Duodecim artium appellabant callidum,uerſutum,uerſipellem, uafrum ac uariis inſtructum dolis,Narrant ſcortum quoddam fuiſſe nomine Cyrenen,cui cognomentum inditum δωδεκα μηχάνου,propterea quod in peragenda uenere duodecim figuris uſa fuiſſe dicat, Imitatum eſt autem ex Hypſipyle Euripidis tragœdia in qua δωδεκαμήχανον ἄεθλον ſcripſit.

Duplices uiros. XII.

Διπλοῦς ἄνδρας.Duplices uiros prouerbiali ioco uocabant,qui eſſent lubrica & inſyncera fide,quos nunc uulgo bilingues appellant,Dictum eſt autem per alluſionem,quod plæraq; uiroꝝ nomina diſyllaba ſint,Vnde ſenſus ambiguus eſt,poteſt enim accipi uel de eo qui duabus ſederit ſellis,uel cui nomen ſit diſyllabum,Zenodotus huiuſmodi citat epigrãma, Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πφυκότα χρηστὸν λόγοισι πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. Equidem uirum odi duplicem ſermonibus,probis amicum,cæterum hoſtem moribus, Eſt aliquoties & apud Homerum odyſſeæ .Σ. οἵτ' οὖ μὰν κάκεσσι κακῶς δ' ὀπίθεν φρονέουσιν. Qui bene cum dicant retro mala mente uolutant.Rurſum odyſſeæ.P. ἐθλ' ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. Qui bene cum loquerentur atrocia mente premebant.Iterum eiuſdem operis.Σ. θέλγε δὲ θυμὸν μειλιχίοισι ἐπέεσσι, νόος δὲ οἱ ἄλλα μενοίνα. Pectora blandis Lenibat dictis at mens diuerſa parabat.

Domi manere oportet belle fortunatum. XIII.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα.Domi manendum eſt,cuncta cui ſint proſpera, Cui ſuppetit copia facultatum,is ſi uelit fœlicem agere uitam domi uiuat,Nuſquam enim uiuitur cõmodius,nuſquam liberius,Qui eget, peregrinando rem quærat ac fortunæ experiatur aleam.

Per haſtæ cuſpidem currere. XIIII.

Δι' ὀξείας δραμεῖν. Per acutam currere dicebantur,qui in re magnopere periculoſa uerſarentur, ὀξεῖαν enim haſtam uocant.Tranſlatum uidetur uel à circulatoribus,qui per ſummas haſtarũ & gladiorum cuſpides ingrediuntur,uel à militari cõſuetudine,qua fieri ſolet,ut qui mortem commeritus uideretur,is nudus per medias copiarum haſtas hinc atq; hinc intentas ire cogeretur.

Macerata uita. XV.

Ἀλικισμένον τὸν βίον. Quidam accipiunt de uictu priſco mortalium,qui glandibus conſtabat Alii referunt ad uictum iam paratum,ac citra laborem facile contingẽtem, Rurſum alii de magna rerum affluentia. Alia Menecles alia porcellus loquitur. XVI.

Ἄλλα λέγει μενεκλῆς ἄλλα δὲ χοιρίδιον. Alia dicit Menecles alia porcellus,Vbi quis multũ uer

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

borum effutit quæ nihil ad rem pertineant. Mihi ſubeſſe prouerbium uidetur tametſi nondum ſatis liquet unde natum ſit. Alludit ad id Lucilius in epigrammate, quod quoniam eſt argutum & elegans non pigebit ſubſcribere. Χοιρίδιον καὶ βοῶν ἀπολώλεκα μίαν ἄγα ων χρεῖν ἔλαφας μιᾶς ἄξιον μᾶνέκλεις Οὔτε δέ μοι κινόν τι πρὸς ὀθρυάδαν γεγένηται Οὔτ' ἀπάγω κλέπτασ' ὗς ἀπ' θρ μοπυλῶν Ἀλλὰ πρὸς ὄντυχίδην ἔχομεν κρίσιν ὥστε τι ποιεῖ Ενθάδε μοι ξόρξης καὶ λακεδαιμόνιοι; πλὴν κἀμὲ χρεῖν μνήσθαι νόμος, ἢ μέγα κράξω Ἄλλα λέγει μᾶνεκλῆς, ἄλλα δ' χοιρίδιον. Suculæ bos & capra mihi periere Menecles Ac merces horum nomine penſa tibi eſt Nec mihi cum Othryade quicq̃ eſt ue fuit ue negoci Nec fures ullos huc cito Thermopylis Sed contra Eutychidem nobis lis, proinde quid hic mi Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonii? Ob pactum & de me loquere aut clamauero clare Multo aliud dicit ſus aliud Menecles. Cum huius epigrãmatis argumento conuenit & illud quod eſt apud Martialem libro ſexto, Non de ui neq; cæde nec ueneno Sed lis eſt mihi de tribus capellis Vicini queror has abeſſe furto Hoc iudex ſibi poſtulat probari Tu Cannas Mithridaticumq; bellum Et periuria punici furoris Et Syllas Marióſq; Mutioſq; Magna uoce ſonas manúq; tota Iam die poſthume de tribus capellis. Vtrũq; igitur in eum recte dicetur, qui ἀλαγώνια καὶ ἀπὸς μόνυξ, hoc eſt extra cauſam quæ ſunt & ad rem nihil attinent dicunt. Aliud ſus, aliud loquitur Menecles, & dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum. XVII.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, Non annuncias bellum, Dici ſolitum ubi quis rem oppido lætam annũciat, Iulianus in epiſtola ad Baſiliũ, ἡ μὲν παροιμία φησὶν ὁ πόλεμον ἀγγέλλεις ἐγὼ δὲ προσθήκην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσοῦν ἀγγέλας ἐπῶν. Prouerbio dicunt haud bellum annuncias, ego uero illud addiderim ex comœdia, O aureorum nuncius uerborum, Conduplicauit prouerbium Baſilius, quandoquidem & hoc prouerbiale, χρυσοῦν ἀγγέλας ἐπῶν. Sumptum eſt aũt ex Ariſtophanis Pluto, Verba ſunt ſenum chorum explentium ad Carionem, qui Pluti nunciarat aduentum

Machinas poſt bellum adferre XVIII.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. Machinas poſt bellum adferre dicebantur, qui peracto negocio ſero adhiberẽt apparatum. Brutus in epiſtola quadam ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον ὡς ἡ παροιμία ἐκομίσθησαν. Veſtræ machinæ poſt bellum uti prouerbio dicit adductæ ſũt. Alludit ad illud Platonis, quod alio reddidimus loco, οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν.

Leuiſſima res oratio. XIX.

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, Leuiſſima res oratio. Syneſius in epiſtola quadam ad Theophilum προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν εὐέτυχεν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα καὶ δοῦν μὴ δ' λεγόμενον κουφοτάτου πράγματος βαρυπάτην ζημωσίαν ἀξέτισε. Homo præcipiti lingua cum incidiſſet in uirum manu magis præcipiti, iuxta id quod dici ſolet rei leuiſſimæ nempe ſermonis, grauiſſimas pœnas dedit. Apud Homerum paſſim obuium eſt illud ἔπια πτερόεντα προσηύδα. Verba alata cognominãs quod facile euolent, at reuolare neſciũt. Proinde Horatius, Et ſemel emiſſum uolat irreuocabile uerbum. Non omnia eueniunt quæ in animo ſtatueris. XX.

Homerus Iliados. Σ. Ἀλλ' οὐ ζεὺς ἀνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. Iuppiter haud q̃quid animo conceperis illud, Perficit extemplo. Hoc equidem carmen inter adagia adſcribendum exiſtimaui, propterea q̃ eadem ſententia etiam hodie uulgo dicitur. Et Pindarus in Olympiis, πολλὰ δ' ἀνθρώποισι παρὰ γνώμαν ἔπεσεν, Id eſt multa mortalibus præter animi ſententiã ueniunt. quod ipſum citauimus & alibi. Recte utemur, quoties ſignificabimus, non euenire protinus, quicquid ſpe uotiſq; conceperimus. Murem oſtendit pro leone. XXI.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε. Murem pro leone oſtẽdit prouerbiali ſchemate dictũ, pro eo quod eſt ingentia pollicitus & fortia, longe diuerſa exhibuit. Syneſius in epiſtola quadam ad Anaſtaſium, ἐκκραγὼν γὰρ αὐτῷ μύσπον καὶ βῖς καὶ ὗς ἀμάξης λοιδορησάμενος, καὶ πάντα ἐπανατεινάμενος, ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ παρ' ἐμοῦ πάνυ ἂν ἐζημιωσάμην, ἀπέδειξε τὸ κάθαρμα μῦν ἀντὶ λέοντος Cum inclamaſſet in illum bis aut ter, ac de plauſtro quod aiunt cõuiciis inſectatus, nihilq; nõ in eum eſſe uociferatus. Cuiuſmodi uel a me ipſo dicta fuiſſe maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit ſcelus. Pugnis & calcibus. XXII.

Πῦξ καὶ λάξ, Pugnis & calcibus prouerbiali figura dictũ reperitur, pro eo quod eſt omni contumeliæ genere, totiſq; uiribus. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem, Οὐλὲ πὺξ ἐντενεῖν οὐδὲ λὰξ ἐναλεῖσθαι τῶν ἐπεικεστέρων ἔνι. Neq; pugnos impinget, neq; calcibus impetet quempiam meliorem. Ariſtophanes in Pace παίειν ὀρύττειν πὺξ ὁμοῦ καὶ τῷ πέει, Ferire fodere, pugno itéq; & mentula. Quo loco interpres admonet prouerbii, πὺξ ὁμοῦ καὶ τῷ σκέλει, Id eſt pugno ſimul

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

& tibia. Inimicus & inuidus uicinorum oculus. XXIII.

Halcyppus in epistola quadam ad Eucymonem, δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁτῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς φησιν ἡ παροιμία. Inimicus & inuidus uicinorum oculus ut dictum est prouerbio, Vicinus inuidet uicino, iuxta Hesiodiam sententiam, Nec inuidemus his a quibus longo absumus interuallo, sed quod propemodum speramus assequi. Totum subuertere. XXIIII.

ὅλον ἀναζέπειν. Totum euertere dicitur qui funditus perdit quempiam, & uelut ab ipsis radicibus funditusq; Acinetus in epistola quapiam ad Phobianam. οὕτως ὅλον μὲ αὐτὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀναζέψασα δουλεύειν ἀπηνάγκασας. Ita tu me totum quod aiunt subuersum eo redegisti, ut mihi sit seruiendum. Ductum ab ædificiis quæ subuertuntur à fundamentis.

Bona terræ. XXV.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ. Terræ bona. De bonis immensis & omnigenis, quasi dicas quicquid terra progignit, omnium rerum parens, Menander in epistola ad Glyceram. βασιλικῶς ὑπερχυόμενος ὃ λεγόμενον ὄρος τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. Regaliter pollicens iuxta illud quod uulgo dicitur terræ bona, Finitimum illi. Montes auri pollicens. Palumbem pro columba. XXVI.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. Palumbem pro columba, subaudi uerbum ad sententiam accommodatum, In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem. ὠλλιζόμεθα δὲ λυσάμενοσ ἔτυχον ἑρῶν νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπανήγαγόμην, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασὶν ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. Redemptam tibicinam quam forte amabat, sponsæq; stola amictam mihi induxit, columbæ loco palumbem, ut aiunt meretricem pro sponsa. Cõueniet ubi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur. Cilix haud facile uerũ dicit XXVII.

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει. Cilix haud facile uerum dicit. Dionysius in epistola ad Rufum scholasticum, λόγος ἐστὶ παλαιὸς μὴ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τοὺς Κίλικας. Vetus uerbum est. Cilices haud facile uerum dicere. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentẽ non quæ uera sint, sed quæ utilia. Culicem elephanti conferre XXVIII.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν. Culicem elephanti conferre dicuntur qui minima maximis comparãt, Libanius ad Casilium. Τὸ μὲν ἐμὸν θηρίον οἷον κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος. Ego uero perinde sum quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Virgilianum illud. Sic canibus catulos similes sic matribus hœdos Noram sic paruis componere magna solebam. Et si parua licet componere magnis. Dum clauum rectum teneam. XXIX.

Dum clauum rectum teneam, id est dum meo fungar officio, significat autem non imputandum euentum parum prosperum artifici, modo is præstiterit quod artis est, Quintilianus libro secundo institutionum prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator inquiens uult salua naue in portum peruenire, si tamẽ tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicetq; notum illud, dum clauum rectum teneam.

Senecta leonis præstantior hinulorum iuuenta XXX.

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν. Leo senex uigẽte potior hinulo. Citatur apud Stobæum ex Hippothoonte poeta. Senectus uiri fortis ac strenui præstantior est iuuenta quorundam ignauorum & imbecillium adolescentũ. Venustius fiet si lõgule transferas. Veluti si quis ingeniũ docti senis & exercitati, præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non inepte & in senectutẽ crudam uiridemq;, animiq; uiribus adhuc pollẽtem, in quam competet illud Euripidis ex Ione τὸ θῦ ποδὸς μὲν βραδὺ σθένει δὲ νοῦ ταχύ. Tardus quidẽ pes animus est uelox tamen, Eodem pertinet illud eiusdem in Andromacha. πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὐτυχὴς κρείσσων. Gnauus senex & iuuenibus cõpluribus præstat, Aristophanes in Vespis. ἐγὼ θυμὸν νομίζω γῆρας εἶν κρεῖττον, εἰ πολλῶν κοκκίνοις νεανιῶν. Ego meam senectam arbitror præstantiorem esse multis adolescẽtium cinnis. Incus maxima non metuit strepitus XXXI.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται θὴν ψόφους, Nihil tumultus metuit incus maxima, Excelsus animus non commouetur minis, aut fortunæ seuientis procellis, Translatum ab incudibus fabrorũ ærariorum, quæ tametsi hinc atq; hinc tundantur crebris malleorum ictibus, tamẽ haud quaq; loco commouentur, Virgilius huiusmodi constãtem animum querno robori similem facit, Item de animo inexorabili, Quã si dura silex aut stet Marpesia cautes, Extat apud græcos distichon integrum huiusmodi, Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται θὴν ψόφους καὶ νῆς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλκουσαν βίαν, Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet, Constans nec animus quamlibet uiolentiam.

Veneri suem immolauit XXXII.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν. Veneri suem immolauit, Dici solitum ubi quis munus offert minime

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

gratum,inuiſus enim Veneri ſus,propter Adonidem illius amaſium apri dẽte peremptum. Aut contra.cum quis alium in gratiam alterius lædit.Quemadmodum caper mactatur Libero non quia gratus,ſed quia nocuit. Non licet bis in bello peccare. XXXIII.

Ἁμαρτεῖν δὲκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ.In bello bis errare non licet,in rebus periculoſis non tutum eſt labi.Nam ſi ſemel erretur, actum eſt de capite,nec eſt ſecundo errori locus. Vel quod in bello quia cuncta tumultu peragantur,non detur ſpacium reuocandi reſtituendiq, ſi quid perperam ſit inſtitutum,unde Homerus cum alibi tum Iliados. .π. ὀλίγη δὲτ' ἀνάπυθυσις πολέμοιο. Proinde in his rebus in quibus ſi ſemel erratum fuerit,non eſt quod in poſterum ſarcias, cautim ac circumſpecte agẽdum, admonente uel Mimo illo non infeſtiuo,Deliberãdum eſt diu quicquid ſtatuẽdum eſt ſemel,puta de ſacerdotio,de matrimonio,de monachatu,decq id genus aliis,quæ ſi temere fuerint inſtituta,non eſt quo priores cogitationes poſterioribus ut aiunt melioribus emendes. Panidis ſuffragium. XXXIIII.

Πανίδου ψῆφος, Panidis ſuffragium,In eos torquebaf qui ſtulte atq; inerudite iudicarent,Aiũt Panidem hunc Chalcidis regem fuiſſe,qui Heſiodum Homero prætulerit, perinde quaſi dicas, Midæ ſuffragium,cp is quoq; Panis agreſtem cantionem antepoſuerit Apollinis muſicæ.

Patacione calumnioſior. XXXV.

παταικίωνος συκοφαντικώτερος. Patacione calumnioſior,Ab euentu natum, Nam Patacion quiſpiam infamis calumniator,cui cũ mos eſſet bonis uiris calumnias ſtruere,atq; hoc tam fœdo quæſtu parare rem,tandem deprehenſus conuictuſq; pœnas dedit capite.

Omni pede ſtandum. XXXVI.

Ολῳ ποδὶ. Omni pede.Pro eo quod eſt ſumma ui ſummoq; niſu,Refertur à Suida. Quintilianus inſtitutionũ oratoriarũ libro duodecimo,Itaq; in his actionibus omni(ut agricolæ dicunt) pede ſtandum eſt,Videri poterat traductũ ab his qui in acie conſtanter parteis ſuas tuentur, neq; locum deſerunt,aut à palæſtritis, quorum artis eſt ſcite pedem figere,niſi Quintilianus ab agricolis profectum eſſe teſtaretur. Callum ducere XXXVII.

Prouerbiales metaphoræ ſunt callum ducere & occalleſcere,ſiquidem ad animũ detorqueantur.Quintilianus libro duodecimo,Et ingenio adhuc alendo callum inducere.Sæpicule legimus apud M.Tullium,occaluiſſe aures. Extra organum. XXXVIII.

Quintilianus libro undecimo,Et his diuerſa uox & pene extra organũ,cui græci nomen amaritudinis dederunt,ſupra modum ac pene naturam uocis humanæ acerba.Extra organum dicetur,quod immodicum eſt & extra uulgarem menſuram.Veluti ſi quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret, Ductum eſt ab organo muſico,quod intra uigeſimam uocem conſiſtit, Conueniet item in uehementer clamoſum. Demulcere caput. XXXIX.

Demulcere caput, allegoria prouerbii uice recepta pro blandiri,ſumpta ab adulãtium geſtu, quanq; hunc inter moras commemorat Fabius libro undecimo,In hac inquit cunctatione ſunt quædam non indecentes(ut appellant Scenici)moræ caput mulcere,manũ intueri,infringere articulos,Pamphilus in ecyra negat ſe ſibi temperare poſſe,quin Parmenoni caput demulceat.Eſt ſubinde & apud Plautum.Diuus Hieronymus ad Auguſtinum.Prætermitto ſalutationis officia, quibus meum demulces caput. Toto organo. XL.

Quintilianus libro undecimo,Eſt enim quædam ad auditum accõmodata nõ magnitudine ſed proprietate ad hoc uelut tractabilis,utiq; habens omneis in ſe qui deſyderanf ſonos intentio neſq;,& toto ut aiunt organo inſtructa.Hactenus ille.Proinde toto organo inſtructa recte dixeris quæ numeris omnibus conſtant & undiq; quadrant. Vltra linum. XLI.

ὑπὲρ δ' λῖνον. Vltra linum, Lucianus in Ioue redarguto, ὀδὲ γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τοῦ νῦν μοιρῶν ὀδὲ ὑπὲρ τὸ λῖνον, Neq; enim quicquam ita fieri poterit præter parcarum legem,& ultra linum. Vltra linum dixit pro eo quod eſt extra decretum fatale.Alluſum eſt autem ad fila trium parcarum.Confine illi quod alias retulimus. ὑπὲρ τὸν ἄλαβον. Vltra fuſum.

Omnia ſecunda,ſaltat ſenex XLII.

Omnia ſecunda,ſaltat ſenex,Iocus prouerbialis quo conueniet uti quoties res prius in periculum adducta præter expectationem fœliciter exierit, Seruius enarrans illum Maronis uerſiculum ex tertio æneidos libro, Luſtram urq; Ioui uotiſq; incendimus aras, adagium refert explicatq; his uerbis, Sciendum ſanè moris fuiſſe ut piaculo commiſſo ludi celebrarentur,Nam cum iracundia matris deum Romani laborarent,& eam nec ſacrificiis nec ludis placare poſſent, quidam ſenex ſtatutis ludis circenſibus ſaltauit,quæ ſola fuit cauſa placationis.Vnde & natum pro uerbium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uerbium. Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Idem Seruius explicãs locum eiuſdem poetæ in æneidos octauo, Vt celſas uidere rateis atq; inter opacum Allabi nemus, & tacitis incumbere remis. Terrentur uiſu ſubito cunctiq; relictis Conſurgunt menſis, audax quos rumpere Pallas, Sacra uetat, Cum aliquando inquit Romæ ludi circenſes Apollini celebrarentur. & Annibal nunciatus eſſet circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. Reuerſi poſtea cum piaculũ formidarent, inuenerunt ſaltantem in circo ſenem quendam, qui cum interrogatus dixiſſet ſe nõ interrupiſſe ſaltationem, ductum eſt hoc prouerbium ſalua res ſaltãte ſene. Meminit huius & T. Liuius alicubi. Huic finitimũ eſt illud quod alio diximus loco, κλῶξ ἵπταται. Noctua uolauit, Ariſtophanes in Veſpis. κλῶξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι δύ' σφαῖρ' ἀπέπτατο. Noſtra enim ante prelium ululà peruolauit agmina. Significat uictoriam non uirtute militum, ſed Mineruæ dexteritate cõtigiſſe.

Gladium dediſti qui ſe occideret. XLIII.

Plautus, Gladium dediſti qui ſe occideret, Id eſt miniſtraſti materiam & adiumentum ad pernicium, Veluti ſi quis amanti adoleſcenti pecuniam det in manum, Aut iuueni temerario mandet magiſtratum, aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam.

Alienum arare fundum. XLIIII.

Ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῶ. Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum eſt, pro eo quod eſt alienum agere negocium, aut cum alienis uxoribus habere rem, Theognis in ſentẽtiis, Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα πεπείρομον ἄνδρα δὲ μάρτυ ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. Eſt inuiſa mihi mulier uaga inerſq; maritus. Alterius fundum quiſquis arare cupit. Plautus item de marito adultero. Fundum alienum arat, ſuum incultum deſerit.

Fluuius quæ procul abſunt irrigat. XLV.

Ποταμὸς τὰ πόρρω ποτίζων τὰ δ' ἐγγὺς καταλείπει. Fluuius quæ longe diſſita ſunt irrigat, q̃ proxima ſunt præterit. De his dici conueniet qui bene merentur de externis & nihil ad ſe pertinẽtibus, ſuos negligunt, Refert Diogenianus.

Magno flumini riuulum inducis. XLVI.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις. Magno flumini canalẽ inducis. i. maximis rebus puſillum & inutile momentum addis, Commemoratur à Suida.

Ne patris quidem nomen dicere poſſit. XLVII.

Syneſius in epiſtola quapiam aduerſus Andronicum, ἀνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου ἀλλ' οὐ δὲ πατρός φασι. Homo qui aui nomẽ dicere non poſſit, immo ne patris quidem ut aiunt Quadrat in uehementer obſcuros & ſpurios, incertoq; patre natos, Quod genus eſt & illud Iuuenalis, Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis, Vnde Plutarchus exiſtimat ſpurios dictos nothos, q̃ duabus his literis prænotari ſoleant. S. P. iiſq; ſignificari ſine patre.

Ne ſi bos quidem uocem edat. XLVIII.

Alciphron in epiſtola Glyceræ ad Menandrum. ἀλλὰ βοῦν μὲν οὐδὲν ἧττον μὰ τὰς θεὰς, οὐδ' εἰ βοῦς μοι τὸ λεγόμενον φθέξαιτο πειθήνιον ἂν. Hoc autem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem fuerit elocuta, Hinc dictum eſt quod in annalibus frequenter commemoratur bos humanam uocem reddidiſſe, Memini legere ni fallor apud Platonem non diſſimili figura dictum. etiam ſi quercus eloqueretur, Nam olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula.

Aegæum nauigat. XLIX.

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ. Aegæum nauigat, Aelianus in epiſtola quapiam. γεωργίαν καὶ γεωργεῖν ἀπολιπὼν ὁ γέρων λάχης ἐπέβη νεὼς καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον φασι. Ἀλλὰ πλάγιος φέρει καὶ ἐπικυματίζει καὶ λάρος βίος ἐστὶ καὶ ἀνέμοισι μάχεται διαφόροισι. Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis uſu nauem conſcendit, atq; ægæum ut aiunt nauigat, reliquaq; metitur maria, & in fluctibus agens lari uitam uiuit, cumq; uariis uentis dimicat, Perſius item in quinta ſatyra, Ocyus ad naues nihil obſtat, quin trabe uaſta ægæum rapias, Quadrabit igitur in hominem ob lucri ſtudiũ nihil omnino periculi recuſantem.

Liberi poetæ & pictores. L.

Lucianus in dialogo quem inſcripſit ὑπὲρ τῶν εἰκόνων καίτοι πάλαι σοῦ ὁ λόγος ἀνδυδύνοις εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. Atqui uetus hoc dictum eſt, liberos eſſe poetas ac pictores, Idẽ in Demoſthenis encomio, ὅ μὲν γὰρ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, Atqui poeticum genus liberum, Sentit autem liberum eſſe poetis & pictoribus impune quicquid uelint fingere, Ad quod alluſit Horatius cũ ait, Pictoribus atq; poetis Quidlibet audẽdi ſemper fuit æqua poteſtas. Eſt autem plurimũ cognationis inter poeticẽ & picturã, Hinc eſt quod Simonides autore Plutarcho τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσηγόρευσε, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν. i. picturam tacitam poeſim appellauit. Poeſim autem loquentem picturam, Proinde Horatius, Vt pictura poeſis erit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Per Tranſennam inſpicere. LI.

Per tranſennam aſpicere. Prouerbiali nimirum figura dictum eſt, pro eo quod eſt nō propius neq; ſingillatim, ſed procul & ſummatim inſpicere. Tranſlatum à negociatoribus, qui mercibus cancellos obiiciunt, quidam etiam uitrum pellucidum opponunt, ut prætereuntibus procul modo contemplari liceat, Nec explicant eas niſi licitatori idoneo, M. Tullius de oratore libro primo, Si in aliquam domum plenam ornamentorum uel in uillam ueniſſes, ſi ea ſepoſita ut dicis eſſent, tuq; ualde ſpectandi cupidus eſſes, nō dubitares rogare dominum, ut proferri iuberet, præſertim ſi eſſet familiaris, ſimiliter nunc petas à Craſſo ut eam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam uno in loco quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpeximus proferat, & ſuo quiq; in loco collocet. Ne de lite pronuncies. LII.

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſeptimo, Obſeruo μήτε δίκαιο, præſertim in te a quo nihil unq; uidi temere fieri, Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cū ab aliis multis, tum à Luciano libello de calumnia, μήτε δίκην δικάσης πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης. Ne iudex fueris partes ni audiueris ambas, Admonet non temere pronunciandum de quopiam, niſi re ultro citroq; diligenter cognita, Citatur & apud Ariſtophanem in Veſpis, ὅπου σοφὸς ἦν ὅσ ἂς ἔφασκε πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς οὐκ ἂν δίκαζοις. Sapiens fuit is quiſquis dixit, Prius ac partem audieris utranq;, ne iudicem agas, Eandem ſententiam ſic extulit Euripides in Heraclidis, τίς ἂν δίκην κείνοιν ἢ γνοίη λόγῳ πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ τιφή; De lite qui nam iudices aut qui queas pernoſſe rem, prius atq; partem audieris Vtranq;. Fertur inter græcanicas ſententias & hic ſenarius, ἀνεξέτασον μὴ κόλαζε μηδένα, Ne quempiam punito rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus LIII.

M. Tullius epiſtolarum ad Atticum libro octauo, Vnà fuiſſemus conſilium certe non defuiſſet, σὺν δύ' ὁρχομένω. Idem epiſtolarum familiarium libro nono ad M. Varronem, Volebam prope alicubi eſſes, Si quid bonæ ſalutis, σὺν δύ' ὁρχομένω, Locus eſt apud Homerum Iliados. κ. Vbi Diomedes iturus exploratum, quid agant Troiani comitem poſtulat, Id enim fore tum iucundius tum tutius, Carmen ſic habet, ἀλλ' ἔτις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος Μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θηλεώτερον ἔσται Σὺν δύ' ὁρχομένω κάτε πρὸ ὁ ἓῦ νόησεν ὅππως κέρδος ἓν μοῦνος δ' ἓ ἔπορτε νοήσῃ ἀλλάτε οἱ βράσσων δὲ νόος λεπτὴ δέ τε μῆτις. At mihi ſi qui alius ueniat comes ille futurus Solamen fueritq; ſimul fiducia maior, Si duo coniuncti ueniant, dein hic prior illo, Si quid opus facto uidet, at qui ſolus & unus, Quamuis perſpiciat, tamen eſt mens ſegniot illi, & Cōſilium tenue, Apuleius in libello de dæmonio Socratis autumat allegoriam non infrugiferā huic Homerico ſubeſſe figmento, uidelicet periculoſis in rebus adhibenda duo, cōſilium & opē, Vlyſſes quoniam prudentiſſimus fingitur conſilii ſymbolum habet, Diomedes utpote iuuenis uiribus antecellens auxilii ſuſtinet imaginem, Apulei ex eo loco uerba ſunt hæc, Itidem cum rebus creperis & afflictis ſpectatores deligendi ſunt, qui nocte intempeſta caſtra hoſtium penetrēt, nonne Vlyſſes cum Diomede deliguntur, ueluti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius? Manu ſerendum non thylaco. LIIII.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, Manu ſementem facere oportet, non aūt tota corbe, Dictum Corrinæ ad Pindarū poetā, ut autor eſt Plutarchus in cōmentario quē inſcripſit πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σοφίαν εὐδοξότεροι, Modus in omni re ſeruandus, & pedetentim ab aliis ad alia tranſeundum. A fronte atq; à tergo LV.

Πρόσω καὶ ὀπίσω, A fronte atq; à tergo, Prouerbii uice receptum, pro eo quod eſt diligenter inſpicere, & præterita cum præſentibus ac futuris conferre, Vſurpat Plato in Cratylo, ſumptū eſt autem ex Iliadis libro primo, ubi Achilles Agamemnonis incogitantiam accuſans ſic ait, Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω, Nec nouit ſimul à tergo atq; à fronte uidere, Rurſum in eiuſdem operis libro tertio, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω λεύσσει, A tergo ſimul atq; à fronte uidebit, Iterum Iliados. Σ. ὁ δ' οἷος ὅρα πρόσσω ἠ ὀπίσσω. M. Tullius prouerbii uice uſurpauit libro familiarium epiſtolarum xiii. Quem uerſum ſenex precibus laudat egregie, & ait poſſe eundem ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω uidere, Huic affine uidetur illud Heſiodium, πάντα μάλ' ἀμφὶς ἰδὼν μὴ γείτονι χέρματα γήμῃ, Cuncta bene undiq; diſpiciens ne gaudia ducas Vicinis,

Gallos quid execas? LVI.

Γάλλοις τί τέμνεις, Gallos, quid execas? Quid actum agis, Nam Galli Cybelis ſacerdotes ſua ſponte ſunt exectis teſtibus. Quanto aſinis præſtantiores muli LVII.

Theognidis illud ipſiſſimam prouerbii faciem habet, γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. Noris uti

ris uti quanto muli asinos superent. Dicendum ubi quis longo interuallo præcedit, Sumptum ui detur ex Homero cui hi uersus sunt Iliados. κ. Αλλ' ὅτε δὴ ῥά ἀπείην ὄρσον τ' ἐπίουρα πέλονται ἡμιόνων. Αἳ πάρ τε βοῶν προφορέστεραί εἰσιν ἐλκέμμεναι νειὸν βαθεῖαν ἄροσφιν. Rursum odys seæ. θ. Τὸν δὲ θέλγε ὀχ' ἄειστος ἐὼν κλυτὸς ἀμφὶ νόησιν ὄρνυτ' ἐπ' ἠπείρου πολιὴν ἡμιόνοιιν Τόσσον ὑπερπροθέων λαοὺς ἴκετ' ἐλίσσων. Hesiodus item mulos παλαιόγονος uocat.

Difficilis uir LVIII.

Δεινὸς ἀνὴρ παχέϊκαί καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο, Forsan & innocuũ culpet uir sæuus & acer. Hunc Homeri uersiculum olim in Demosthenem uulgo iactatum fuisse, multorum autorum testimoniis constat, propterea q̃ accepta pecunia nonnunquam & malos defenderet, & oppugnaret bonos, Eũdem ad Varronem torsit M. Tullius libro epistolarum ad Atticum xiii. Dicitur autem apud Homerum Iliados. κ. sub persona Patrocli, Εὖ δὲ σὺ οἶσθα γεραιὲ διοτρεφὲς, οἷος ἐκεῖνος Δεινὸς ἀνὴρ παχέϊκαί καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. Ipse probe nosti senior, quid ut est ferus ille, Culparit facile inno cuum culpaq̃ uacantem. Rursum Iliados. Ν. Εκτορ ἐπείρι θυμὸς ἀναίτιον αἰτιάασθαι. Hector quando libet culpa culpare uacanté. Vnum auguriũ optimum tueri patriam LIX.

Abiit in prouerbium etiã hic uersus Homericus, Εἷς οἰωνὸς ἄειστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vna auis optima pro patria pugnare tuẽda, Vsurpatur à M. Tullio in epistolis ad Atticum, Item à Plinio minore in epistolis familiaribus, Citatur ab Aristotele in rhetoricis inter sentẽtias, Sumptus est autem ex Iliados. M. ubi Hector auguria reliqua negligens, loquitur ad hunc modum, Τῶν δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις Πειθέσθαι τῶν οὔτι μεταδρέσσομαι οὐδ' ἀλεγίζω Εἴτ' ἰὼν δεξι' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόντε Ητ' ἐπ' ἀριστερὰ δή γε ποτὶ ζόφον ἠρόεντα Ημεῖς δὲ μεγάλοιο διὸς πειθώμεθα βουλῇ Ος πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει Εἷς οἰωνὸς ἄειστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Aligeris tum me alitibus parere iubes nunc Quarum nulla mihi cura aut respectus, utrum ue Ad dextram Eoi ueniant mihi solis ad ortum An leuam ad solem occiduum noctisq̃ tenebras Verum nos Iouis arbitrio parere necessum est Altitonãtis hic imperium tenet unus in omneis, Quotquot mortales quotquot sunt morte carentes Vna auis optima pro patria pugnare tuen da, Hanc Homeri sententiam expressisse uidetur Q. Fabius Maximus apud M. Tullium libro de senectute, Is enim cum esset augur dicere ausus est optimis auspiciis ea geri quæ pro Reip. salute fierent, Quæ contra Remp. ferrentur, contra auspicia ferri,

Ne quid suo suat capiti LX.

Terentius in Phormione prouerbiali figura dixit ne quid suo suat capiti, pro eo quod est ne quid mali illi conciliet, Expressum est ad illud Homericum Iliados. Σ. Οὐκ ὄφελον ζώειν κοτεόντα μετ' ἀνδρῶν κακὰ ῥάπτειν. Idẽ odysseæ. Γ. Εἰνάετες μὲν ἔπειτα κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες Παντοίοισι δόλοισι Annum illis nonum mala iam suimus, tentantes Fraudibus omnigenis, Rursum odysseæ. π. τίπτε σίνυτο τηλεμάχῳ θανάτόντε μόρουτε ῥάπτειεν, Cur tu Telemacho mortem suis exitiumq̃.

Terra mihi prius dehiscat. LXI.

M. Tullius lib. epistolarum ad Atticum ix. Aberit non lõge quin hoc a me decerni uelit, Neq̃ sit contẽtus Galba Scæuola Cassio Antonio, τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Tellus ipsa mihi tũc am pla dehiscat. Lucianus in Iapithis, καὶ ὄφελον δὴ ἐγὼ τὸ λόγου χαλεπὸν μοι τὴν γῆν κυχόμην. Iamq̃ iuxta id quod uulgo dici solet, optabã ut mihi terra dehisceret, Aristides in Themistocle. οὐδ' ἀπορεῖ δὲ ἀξεπλάγη, οὐδ' ἤυξατο αὐτῷ χανεῖν τὴν γῆν, οὐδ' ὠλβιζόνιστ ὡς πάλαι κειμένους. Neq̃ perplexus erat neq̃ consternabatur animo, neq̃ optabat ut sibi terra dehisceret, neq̃ beatos dicebat illos qui iã olim fuissent defuncti uita, Et Virgilius in quarto, Sed mihi uel tellus optem prius ima dehiscat, Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras Pallentes umbras Erebi, noctemq̃ profun dam. Ante pudor q̃ te uiolem aut tua iura resoluam. Vestis uirum facit LXII.

Εἵματα ἀνὴρ, Vestes uir. Id hodie quoq̃ uulgo tritissimum est, Aiunt enim ad hunc modũ, Ve stitus uirum reddit qui habet induat, Idem affirmat Quintilian9 libro institutionum octauo, Et cultus inquiens concessus atq̃ magnificus addit hominibus (ut græco uersu testatum est) autori tatem, Hunc aũt uersum quem citat Fabius opinor esse illum apud Homerum odysseæ. ζ. Εκ γάρ τοι τούτων φάος ἀνθρώποις ἀναφαίνει ἐσθλὴ. Quippe homini ex istis surgit bona fama decusq̃, Pau loq̃ inferius in eodem libro quantum momenti cultus uestium adferat, ad cõciliandam homi ni formam dignitatemq̃, satis indicat cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit, πρόσθεν μὲν γὰρ δήμοι ἀεικέλιος δόκεν εἶναι Νῦν δὲ θεοῖσιν ἐοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. Ante uide batur specie fœdissimus esse. Nunc dium similis magnus quos pascit olympus, Nam exutis pánis uestes nitidas induerat Vlysses, ac protinus alius esse uisus est. Εζετ' ἐπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐὺς θῖνα

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

θαλάττης κάθηται καὶ χέλεσι σίλβων, Deinde procul ueniés ad littora pontica ſedit, Fulgeſcens forma atq; leporibus Teneri calidis balneis. LXIII.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις. Teneri calidis lauacris. in molles & luxu diffluentes dicebatur, Nam antiquitꝰ calida balnea deliciarum nomine taxata fuiſſe, uel Homerus teſtis eſt odyſſeæ. θ. Inter uoluptariæ uitæ delicias ea commemorãs, Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαῖτε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε Εἵματα τ' ἐξημοιβὰ λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. At ſemper cordi nobis epulæq; choriq;, Cantuſq;, & uariæ ueſtes, & balnea calda Concubituſq;. Referꝛ adagiũ ab Eudemo his quidẽ uerbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις ἁβροὶ μαλθακοδυτίαις, Teneri calidis lauacris delicati mollicie, Huc alluſit Perſius cũ ait, Elixaſq; nates labefactat forcipe adunca. Dextrum pedẽ in calceo, ſiniſtrũ in pelui, LXIIII.

Δεξιὸν εἰς ὑποδήματα, ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον. Dextrum pedem in calceum, ſiniſtrum in peluim, ſubaudi uerbum ad ſententiam accommodatum mittit aut ponit. Suidas ex Ariſtophane citat, aitq; dici ſolere qui ſe norunt commode ad rei præſentis cõditionem applicare, proq; loco, tempore, negociis. aliam atq; aliam ſuſtinere perſonam. Eſt autem carmen hexametrum heroicum. Dextrum in calceolo leuum uero in podoniptro, Podoniptrum uas in quo pedes lauantur, unde & uocabulum inditum a græcis. Dea impudentia. LXV.

Θεὸς ἀναίδεια. Dea impudentia. Dici ſolitum ubi quis ex audacia inuerecundiaq; ſua lucrũ atq; emolumentum ferret. Nam inutilis (ut ait Homerus) uerecundia uiro egenti, complureſq; mortales uideas, quibus magno bono fuerit nihil omnino puduiſſe. Refertur a Zenodoro & a Diogeniano, Theophraſtus in libro de legibus prodidit apud Athenienſes aras fuiſſe cõtumeliæ & impudentiæ dicatas. Idem atteſtatur Iſtrus libro quarto decimo.

De poſſeſſione deiicere LXVI.

De poſſeſſione deiicere ex ſermone iuriſconſultorum in uulgi ſermonem abiit, pro eo quod eſt famam cuipiam eripere, quam iam omnium conſenſu obtinuerit, aut adimere quippiam quod ſuo quaſi iure tenere uideatur, Nam ius ſemper fauet poſſidenti, interdictumq; ferebatur, ne quis ui quempiam deiiceret, Eſt aliquoties apud M. Tullium. Et apud eundem illud quoq;, quaſi in ſuã poſſeſſionem uenerit, tum quis imperioſius agit, aut plus æquo immoratur.

Dædali alæ LXVII.

Δαιδάλου πτέρα, Dædali alæ. Dici ſolitum, ubi quis alioqui non ſatis idoneus ad negocium conficiendum, artis alicuius aut auxilii acceſſionem adiungeret, Aut cum quis urgente neceſſitate ad noua confugit conſilia, Nota fabula quæ prouerbii miniſtrauit occaſionem.

Deinde expergiſcebar LXVIII.

Εἶτα ἐξηγρόμην. Deinde expergiſcebar, hoc dicto ſignificabant uana fuiſſe quæ dicerentur. Ariſtophanes κἄτ' τ' ἐγὼ' ἐξηγρόμην, Deinde ego expergiſcebar, Bacchus in ranis iactat apud Herculem ſe nauale pugnam exercuiſſe, & duodecim aut tredecim hoſtium naueis demerſiſſe, Id cum Herculi neutiq; ueriſimile uideretur, Bacchum imbellem & deliriis effœminatũ deum, gnauiter in bello geſſiſſe ſeſe, per iocum ſubiicit κἄ ἐγὼ' ἐξηγρόμην. Quanq; interpres admonet hũc ſermonem a nonnullis non ad Herculem, ſed ad Xanthiam referri, a nõnullis ad ipſum Bacchũ, ut ſignificarit ſe dedita opera mentitum fuiſſe quæ narrarat. Carmen Ariſtophanis adſcribam Hercu. κἀναυμαχήσας, Diony. καὶ κατεδύσαμέν γε ναῦς τῶν πολεμίων ἢ δώδεκ' ἢ τρεῖς καίδεκα, Her. σφῷ; Dio. νὴ τὸν ἀπόλλω, Hercu. κἄτ' ἐγὼ' ἐξηγρόμην. Et prelium nauale geſſiſti obſecro? Quin duodecim hoſtium rateis aut tredecim Submerſim uos quæſo? Nos uidelicet, Ac poſtea ſanè reliquit me ſopor. Hic iocus prouerbialis etiam hodiernis temporibus familiaris eſt uulgo, quoties quæ memorantur uana ſomniiſq; ſimilima uidentur.

De lapide emptus XXIX.

De lapide emptus, In uiliſſimum & uehementer obſcurum hominem dicebatur, Nam inter ſeruorum genera (Siquidem iuxta prouerbium καὶ δοῦλος πρὸς δούλου) extremæ notæ habebantur empticii, potiſſimum qui palam in foro diuenditi fuiſſent. M. Tullius aduerſus Piſonem, De me cum omnes magiſtratus promulgaſſent, præter unum prætorem, a quo non fuit poſtulandum fratrem inimici mei, præterq; duos de lapide emptos. Similimum eſt illi græco quod alio reddidimus loco, ἀλῶνητον ἀνδράποδον. Date mihi peluim. LXX.

Δότε μοι λεκάνην. Porrigite mihi peluim. Vbi quid uehemẽter moleſtum eſſet, ita ut ferri iam diutius non poſſet, peluim ſibi porrigi iubebant, quaſi præ bile nauſeaq; & faſtidio rerum uomiturí. Refertur a Suida. Dares Entellum prouocas. LXXI.

Dares Entellum prouocas, & prouerbii ſpeciem habet, & apud eruditos uidetur in ius prouerbii ceſſiſſe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bii ceſſiſſe,Sic enim Hieronymus ad Auguſtinum.Memẽto inquit Daretis & Entelli, Conueniet uti,ſiquando quiſpiam iuuenili temeritate laceſſet aliquem,non perinde promptum ad ſuſcipiẽdum certamen,uerum intolerandum ſi ſemel inierit,Qui ſenum ferme mos ut libenter ſuffugiant negocia,ſuſcepta pertinaciter gerant,Sumptum eſt ex quinto æneidos libro. Vbi Dares quiſpiam uiribus fretus & ferox iuuenta ultro proſiliens in medium,quemuis ad certamen prouocat Aſſurgente nemine deterritiſq; reliquis,iam perinde quaſi uictor premium flagitat ab Aenea, At Entellus ſenex,& iam pridem ab huiuſmodi genere certaminum feriatus, inſtigante partim Aceſte,partim ueterum uictoriarum memoria,tandem ſurgit ceſtibus dimicaturus,Is diu ſuo cõſiſtens loco,iuuenem inſolentius circumſilientem tulit,Donec fruſtrato ictu lapſus pudore ſic rubeſcanduit,ut Daretem iam longe imparem plane confecturus fuerit, niſi eum Aeneas intercedens eripuiſſit,Carmen ipſum Maronis adſcriberem,eſt enim longe lepidiſſimum, nĩ & lõgiuſculum eſſet & in promptu ſitum. Ad cynoſarges LXXII.

Εἰς κυνόσαργες,Ad Cynoſarges prouerbiali conuicio dicebatur, quemadmodum εἰς μακαρίαν καὶ εἰς κοραλλας.Erat autem cynoſarges locus in Attica quiſpiam in quo nothi ſpuriiq; exercebantur, cui nomen inditum ἀπὸ κυνὸς ἀργῆ, id eſt a cane albo ſeu ueloce,Nam græcis ea uox ἀργὸς utrũq; ſignificat,Qui colligit hiſtorias ex orationibus ſtelieuticis Gregorii Nazianzeni tradit cynoſarges dictum ἀπὸ τοῦ κυνὸς καὶ ἄργους,commutato κ in γ. Nominis cauſam hanc adſcribunt, Cum olim Diomus quidam Athenienſis autore Stephano(nam Suidas Didymum ponit) ſacrificaret Herculi,canis quidam albus,aut(ut alii dicũt)uelox aquila uictimæ partem abreptam in locum quẽdam depoſuit,Quo prodigio territus,cum deum conſuluiſſet,reſponſum eſt,ut eo in loco Herculi ſacellum extrueret,in quem uictima deportata fuiſſet,Nam eum Herculi placere, Porro quoniam Hercules nothus fuit,utpote ex adultera natus,& tamen uirtute ſua diis æquum honorem aſſecutꝰ,idcirco uiſum eſt ut inibi qui ſpurii fuiſſent,& neq; patris neq; matris nomine ciues illic exercerentur. Vnde uel cõtumeliæ cauſa dicebatur εἰς κυνόσαργες uelut in ſpurium,uel imprecando,quaſi dicas in malam crucem,Poſtea cõſentaneum eſt hoc quoq; loco garrire cœpiſſe philoſophos & ſophiſtas.Nam Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia,Lycæum,Cynoſarges & Academiam. Cythnicæ calamitates LXXIII.

Κυθνώδεις συμφοραί.Cythnicæ calamitates,Zenodotus Ariſtotelem autorem citat, Cythnios uſq; adeo diuexatos afflictoſq; fuiſſe ab Amphitryone,ut in prouerbium abierit κυθνώδεις συμφοραὶ,pro maximis cladibus & immenſis calamitatibus, Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladibus una,contra Dryopidem ſita,teſte Stephano. Cythonymi probrum. LXXIIII.

Κυθονύμου αἶσχος.Cythonymi dedecus,In hominem dicebatur uehementer infamem fœdiq; nominis,cuiuſq; nomen iure ſupprimi debeat,uel ob malefacta,uel ob calamitates,autor Zenodotus. Cyziceni ſtateres LXXV.

Κυζικηνοὶ στατῆρες,Cyziceni ſtateres,De re ſcite ſcalpta,Nam hi nummi olim celebres erant,q; eleganter ſcalpti uiderentur,Repræſentabãt altera parte Cybelem deorum matrem facie mulie bri,altera leonis imaginem. Cyrnia terra. LXXVI.

Κυρνία γῆ.Cyrnia tellus,dicebatur regio latrociniis infamis,cuiuſmodi ferunt olim fuiſſe Cyrnum,Eſt autem Cyrnus inſula quædam mellificio nobilis,Prouerbium non inepte detorquebit in hominem alieni rapacem ac uiolentum. Cinyræ opes LXXVII.

Κινύρου πλοῦτος.Cinyræ opes,de immenſis diuitiis dicebatur,Similimum illi,Midæ opes,Nam huius regionem opulentiſſimam fuiſſe Naſo ſatis indicat metamorphoſeon decimo libro, Gratulor huic terræ quod abeſt regionibus illis Quæ tantum genuere nefas,ãt diues Amomo Cynnamaq; coſtumq; ſuam ſudataq; ligno Thura ferat,floreſq; alios Panchaica tellus Dum ferat & myrrham. Minus de iſtis laboro q̃ de ranis paluſtribus. LXXVIII.

Μέλει μοι τῶν ἐκείνων οὐδὲν, ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων.Nihilo maior mihi rerũ iſtarum cura q̃ ranarum in limo uerſantium,Prouerbialis hyperbole,qua ſignificamus nihil omnino ad nos pertinere negocium,Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemꝰ nos fortiter contemnere.Siquidem ranæ tametſi aſſidue obganniant oblatrentq; prætereuntibus,& odioſam illam cantionem iterent ſine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοάξ,tamen nemo commouebit Ad hoc facit quod Origenes ægyptias ranas dialecticorum & ſophiſtarũ garrulitatem interpretatur in decretis pontificiis. Cucurbita ſanior. LXXIX.

Ὑγιέστερος κολοκύντης.Cucurbita ſalubrior,Suidas pro adagio refert,Vnde ſit natum non indicat,proinde diuinandum id inde ductum,uel q; cucurbita non facile læditur aeris uitio, pro-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pter cruſtum quo tegitur,uel ꝙ ea uariis remediis efficax eſſe perhibeatur,quemadmodum indicat Dioſcorides libro ſecundo, Cum deo quiſq; & gaudet & flet. LXXX.

Ξὺν τῷ θεῷ πᾶσ καὶ γελᾶ κ' ὠδύρεται. Deo uolente quiſq; ridet atq; flet. Admonet adagium rerum humanarum celerem eſſe commutationẽ, neq; in nobis ſitum ut res perpetuo ſecũdæ ſint, uerum utcunq; fortunæ lubitum fuerit,ita uel ſecundis rebus attollimur,uel aduerſis affligimur Extat hic uerſiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero.Idem ſibi uult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidenſi, Οὐκ ὠφελ' πᾶσ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς Ατρέμενον ἀρείς Δεῖ σ' ἔστ χεῖρ καὶ λυπεῖσθαι θνητὸς γὰρ εἶφυς κἂν μὴ σὺ θέλησ Τὰ θεῶν οὕτω ξυλόμεθ' ἔστω. Non te ſæuit ad oſa læta Agamemnon Atreus Gaudere atq; dolere neceſſe eſt Mortalis enim es,Sin tu nolis Tamen euenient ſic diis placitum. Cum Coryco luctari LXXXI.

Πρὸσ κόρυκον γυμνάζεσθαι. Aduerſus Corycum luctari dicebatur,qui ſumeret inanem operam, Opinor Corycum palæſtriten fuiſſe quempiam inuictum. Curetum os. LXXXII.

Κουρήτων στόμα. Curetum os,dici ſolitum ſiquando quis numine afflatus loqui uideretur, propterea ꝙ Curetes Cybelis comites furore quodam ſacro perciti diuinare uiderentur,Refertur a Zenodoto. Melius nobis eſt q̃ heri. LXXXIII,

Prouerbialem habere figuram uidetur illud Ariſtophanis in Pluto,ὦ βλεπύδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. O Blepſideme melius atq; heri mihi eſt.Cum ſignificamus fortunam in melius commutatam,Item illud Theocriticum quod alio citauimus loco, τάχ' ἄμειον ἔσετ' ἄμεινον,Melius cras forſan habebit,Nam heri & cras pro præterito futuroq; tempore poſita ſunt.

Cretenſes ſacrum LXXXIIII.

Οἱ κρῆτεσ τὴν θυσίαν. Cretenſes ſacrum,ſubaudi faciunt,aut ſimile quippiam,Adagium Zenodotus ad huiuſmodi refert fabulam,Tempeſtate iactatus Agamemnon delatus eſt in Cretam, ingreſſuſq; Polyrrhenen.(Nam id eſt Cretæ inſulæ oppidum ab ouium copia ſic appellatum autore Stephano)rem diuinam fecit,Interea uero captiui conſcenſis nauibus aufugerunt,Quæ res cum illi renunciaretur fertur dimidiatum & imperfectum ſacrificium & iam incenſam uictimã reliquiſſe,curriculoq; ad maris litus properaſſe,perturbatum maiorem in modum,animoq; conſternatum.Ibi uix unam reperiſſe nauem reliquam qua deuectus eſt,multum imprecatus malorum eius inſulæ cultoribus,Vnde ſi qua res per tumultum ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν,id eſt Cretenſe ſacrum uocabãt.Mihi uidetur quadraturũ,ubi quis non fruitur iis quæ parauit,Quẽ admodum uſu uenit Agamemnoni,cuius uictimas deuorauere Cretenſes.

Simul & miſertum eſt & interiit gratia LXXXV.

Ἅμ' ἠλέηται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. Simul & miſertum eſt interiitq; gratia,Senarius prouerbialis apud Zenodotum dici ſolitus in ingratum,qui ſimul atq; leuat⁹ eſt malis,deſinit meminiſſe beneficiorum eius cuius opera reſtitutus eſt,iuxta illud,Si dolet meminit,ſi placet obliuiſcitur, Cũ contra admoneat prouerbium, χάριν λαβὼν μέμνησο δοὺς ἐπιλάθου,Memineris accepti, dati obliuiſcere,Idem docet in moralibus Seneca,beneficii accepti meminiſſe oportere,dati obliuiſci,At nunc ita eſt ingenium uulgi,ut fragilis ſit beneficiorũ memoria, iniuriarum tenax,Et iuxta Plautum.Siquid iuues pluma leuior gratia,ſi quid offendas plumbeas iras gerunt,Celebrantur in eandem ſententiam hi quoq; uerſus, Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἔστιν ἀχάριστοσ φύσει. Seruatus uſq; ingratus eſt & immemor.Et μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρισ.Poſt munus ilico conſeneſcit gratia.

Fruſtra currit LXXXVI.

Εἰς κενὸν ῥέχει.Pro eo quod eſt fruſtra laborat,Sumptum ab his qui in ſtadio curſu certant,Celebris eſt hic ſenarius, ἄβουλοσ ἀνὴρ εἰς κενὸν μοχθεῖ φέχων, Temerarius labore currit irrito. Celebratur & illud cuiuſpiam ἀποφθέγμα, ῥέχουσιν ἔξω τῆσ ὁδοῦ. Currunt extra uiam,Vbi quis ſedulo quidem molitur,ſed nulla certa ratione quæ præmonſtret,quid quatenuſq; ſequendum ſit.

Morſus aſpidis. LXXXVII.

Δῆγμα ἀσπίδος, Morſus aſpidis,De malo immedicabili aut de lingua uehementer uirulenta, Refertur adagium ab apoſtolo Bizantio non admodum memorabili autore,niſi nos meliorũ inopia compelleret,Quanq̃ hunc nec Politianus grauatus eſt quodam in loco citare teſtem,Circumfertur græcus uerſiculus adagio concinens, ἰὸσ πέφυκεν ἀσπίδοσ κακὴ γυνή. Telum aſpidis profecto mulier improba,Aelianus primo de naturis animantium libro tradit aduerſus uiperarum omniumq; ſerpentium morſus remedium inueniri aſpide una excepta,Præcipue ſi de rana guſtarit,ut ait libro proximo, Solius huius ictum omni cura potentiorem eſſe,Nec abullo uinci,ꝑter q̃ a muliere,quæ uel aſpectu contactuq; ſolo necet,quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito

aconito commune. Arbore deiecta quiuis ligna colligit LXXXVIII.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. Ruente quiuis ligna colligit arbore, Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, & quisq; quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore, Exemplum huius adagionis est apud Iuuenalem de Seiano,

Nihil est ab omni parte beatum LXXXIX.

Quod scripsit in odis Horatius. Nihil est ab omni parte beatum, prouerbialem habet sententiam quam græci sic efferunt, οὐκ ἔστιν ὃς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. Fœlix per omnia nullus est mortalium. Est aliquoties & apud Theognidem. Fœlicium multi cognati XC.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Cognatus unus quilibet fœlicium. Id hodieq; uulgo dicunt locupletum plurimos esse cognatos, Huc alluſit Terentius in Phormione. At si talentū rem reliquisset decem, primus esses, memoriter progeniem ueſtram usq; ab auo atq; atauo proferés.

Amantium iræ XCI.

Τῶν φιλούντων ὀργαὶ, Amantium iræ, Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de ira cundia neutiq; duratura, Terentius in Andria, Amantium iræ amoris redintegratio est, Et iuxta græcam sententiam, Ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἐχύσ χρόνον. Pusillo amantum durat ira tempore Atq; huiusmodi dissidiola quæ nonunq; incidunt inter amicos modo absit amaritudo quasi renouant amicitiam, excusso diuturnæ cōsuetudinis tedio. Quod eleganter indicat & Mimus illeni fallor Publianus. Discordia fit carior concordia.

Primum recte ualere, proxima forma, tertio loco diuitiæ XCII.

Plato lib. de legibus tertio, λέγει πῃ ὡς ἄριστον ὑπάρχειν, σύτροφον ὄ κάλλος, δεύτερον δὲ πλοῦτος. Aiūt enim optimum ac potissimū esse bonā ualetudinē, proximū formā, tertiū diuitias, Meminit huius adagii aliis quoq; locis, Stobæus citat hæc ex Sclerio quodā, ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνθρώποις θνατοῖς, σύντροφον δ' ὄψιν καλὸν γενέσθαι, δεύτερον δ' πλουτεῖν ἀδόλως, ἔπειτα τέταρτον κ' ἥβᾳ μετὰ τῶν φίλων. Bona ualetudine esse optimum est homini mortali, proximum specie honesta præditum esse, Tertium opes habere citra fraudem Quartum ætate uigere cum amicis. Quidam quartum efferūt ad hūc modū, ὑγεία μὲν ἡγεῖται, κάλλος δ' σύντροφον, τὸ δὲ δεύτερον δὲ πλοῦτος, τὸ τυφλὸς ἀλλ' ὀξυβλέπων. Primum locum obtinet bona ualetudo, secundum robur, tertium forma, quartum opes, haud cæcæ sed acutum cernentes. Hic ordo uotorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabat teste Platone. Fert inter græcas sententias huiusmodi senarius. οὐκ ἔστ' ὑγείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. Quam bene ualere melius in uita nihil, Itē alter huic similis. ὑγεία καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύω. Recte ualere & sapere duo uitæ bona. Quo spectat etiam illud Iuuenalis, Vt sit mens sana in corpore sano, Fœnum esse, Ambrosia alendus. XCIII.

Fœnum esse & ambrosia alendus. Vtrūq; prouerbiali figura dixit M. Tullius, alterum in indoctos ac brutos homines, alterum in egregios, ut intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos, Nā fœno uictitant boues, Ambrosia cibus est apud Homerum deorum, ἀμβροσίῃ ἐόντων, Cicero libro de oratore secundo, Sic ego Crasso audiente, primum loquar de facetiis & docebo ſus ut aiunt oratorem eum quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere, Rursum idem eodem in libro iocabatur inquit Catulus, præsertim cum ita dicat ipse, ut ambrosia alendus esse uideatur. Horatius. Prælautas opiparasq; cœnas, deum cœnas uocat, O noctes cœnæq; deum. nectar & ambrosiam indicans. Spes alunt exules XCIIII.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, Spes pascunt exules, Vbi quis excussus à pristina fortuna semper id agit ut restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri uidem⁹ ut nullus ita sit exul, quin & uelit & speret futurum, ut aliquando postliminio redeat in patriam, Id ita esse nos quoq; complurium exulum exemplo cognouimus, Euripides prouerbialem sententiam fuisse significat, Citatur autem à Plutarcho libello quem de exilio conscripsit. ἀλλ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας ὡς λόγος καλῶς ἔχει πουσι γ' ὅμμασιν μέλλουσι δὲ. Spes exules alunt, ut habet adagium, Oculisq; spectant blandulis, cessent tamen. Et nati natorum XCV.

Παῖδες παίδων. Nati natorum, Prouerbialis figura, qua longam rei cuiuspiam propagationem significamus, Eam adagii uice fuisse usurpatam satis indicat Plato, cum aliis aliquot locis, tum libro de legibus tertio, καὶ παίδων παῖδας ὁ λέγομεν, Et filios filiorum ut dicimus, Sumptum è carmine illo Homerico, καὶ παίδων παῖδες καὶροι μεθέπουσι γένωνται. Quod Virgilius ita reddidit, Et nati natorum & qui nascentur ab illis. Alluſit ad Homericam figuram Aristophanes in auibus. δώσομεν ἡμῖν αὐτοῖς παισὶ παίδων παισίν. Dabimus uobis ipsis natis ac natorum natis In Nebulis eandem figuram per iocum torsit ad usuras, alias ex aliis nascentes, ὠδοί τε καὶ τ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ἀρχῆα καὶ ῥκεδ ῥκωμ. Nimirum alludens ad illud quod alibi retulimus, ὄξι ῥκος πῷ ῥκόιο ῥίως σέπ ὄξι καὶ ἄλλος. Ἰππομανεῖμ. XCVI.

Ἰππομανεῖμ, dicebantur prouerbiali conuicio fœminæ uiroſæ, ac libidine præter modum pruriētes, Ariſtoteles libro de animalibus ſexto. Αἵ μὲν οὖν αἱ ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν ὄθεν ϗ ὠνὴ τὴν βλασφημίαν ἔσχεν ὄνομα αὐτῶν ἐπιφέρουσιν ἀπὸ μόνου τῶν ζώων τὴν ὠνὴ τῶν ἀκολάστων τοῦτο τὸ ὀφροδισιάζεσθαι. Igitur equæ furiunt in equas, unde ab hoc uno animante ductum eſt uocabulum quod in mulieres conuicio dicitur, circa Venerem intemperantes

Ouium mores. XCVII.

Προβάτων ἦθος, Ouium mores, In ſtupidos ac ſtolidos iaci ſolitum, Ariſtophanes in Pluto, ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις, Mihi immo uitam prædicas ouiculæ, Ariſtoteles libro de natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici conſueuerit indicat. Διαφορὰ κατάτε ἀλήθειαν ϗ πραότητα καὶ ἀνδρίαν καὶ ἡμερότητα καὶ νοῦν τε καὶ ἀγνοίαν ὅτε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται εὐήθους καὶ ἀνόητον πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ὄξι καὶ ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς ὕδωρ καὶ πολλάκις, χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται οὐδεὶς καὶ ὅταν ὑπὸ ῥυ νιφετοῦ λευκανθῶσιν, ἂν μὴ κατάγῃ ὁ ποιμὴν οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι ἀλλ' ἀπόλλυται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες ὅτε δὲ ἀκολουθοῦσιν. Differunt autem & timiditate manſuetudine & ferocitate, placiditate & intelligentia ac ſtoliditate, Nam & ouium ingenium quemadmodum aiunt ſimplex ac ſtultum, Siquidem eſt omnium quadrupedum inertiſſimum. Prorepit in deſerta nulla de cauſa, ac ſæpenumero hybernis menſibus foras è ſeptis digreditur. Cumq; à niuibus occupatum fuerit, ni paſtor compulerit diſcedere non uult, ſed relictum ceſſanſq; perit, niſi paſtores mares adduxerint, Nam ita demum conſequitur. Proinde Ariſtophanes taxans uecordiam populi Athenien ſis oues illos uocat in Veſpis, ἐκκλησιάζειν προβάτα συμμαθήματα. Nec hoc prætereundum loco, q Diogenes Cynicus opulentum quendam cæterum indoctum πρόβατον χρυσόμαλλον, id eſt ouem aureo uellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in ſenes ſtultos.

Muris interitus XCVIII.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, Iuxta muris interitū, Aelianus libro de naturis animalium duodecimo capite decimo tradit murē minime uiuacem eſſe, ſed ſua ſponte defluentibus inteſtinis ocyus emori, atq; hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, Iuxta muris interitum, Addit hoc uſum Menandrum in Ithade, Quadrare uidetur in homines imbecilla ualetudine, aut in μικροβίους id eſt breuis æui, quos μινυθαδίους appellat Homerus, Ante lentem augere ollam. XCIX.

Πρὸς τὰς φακῆς αὐξάνειν τὴν λοπάδα. Ante lentem augere ollam, Prouerbiali figura dictum pro eo quod eſt ſpes ingentes in animo cōcipere, prius q̄ res ipſa teneatur, Aut polliceri quod ipſe nondum habeas, aut præpropere ſibi placere, quaſi iā poſſideat ea quæ procul etiam dū abſunt ut teneātur, Veluti ſi quis ſpe ſacerdotii ſumptus iam incipiat facere, quod nondū acceperit, Aut ſi quis uitæ ſtrepitum augeat ſpe magiſtratus, quem incertum eſt an ſit impetratur⁹. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμβυ βάλῃς. Ne ante lenticulam augens ollam in ſeditionem nos mittas.

Pudebat recuſare & non audebant ſuſcipere C.

M. Tullius in epiſtolis ad Atticum uerſum hunc Homericū ceu prouerbialem non ſemel uſurpauit, Αἰδεῖσθαι μὲν ἀνήνασθαι λεῖβεν δ' ὑποδέχεσθαι. Detractare pudor, formido ſubire uetabat, Quo licebit uti quoties incidit eiuſmodi negocium, ut aliud ſuadeat honeſtas, aliud utilitas, & dedecoroſum ſit non ſuſcipere prouinciam, rurſum periculoſum ſuſcipere, Poteſt accommodari etiam ad illos qui rogati neq; negare audent, ob pudorem, neq; præſtare tamen uolunt quod rogātur, ob diuerſum animi uitiū, Eſt autem hic uerſus apud Homerum Iliados. H. Vbi Hector quēlibet è græcorum ducibus ad ſingulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus ſurgit Menelaus, ὡς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ Αἰδεῖσθαι μὲν ἀνήνασθαι λεῖβεν δ' ὑποδέχεσθαι. Sic ait interea tenuere ſilentia cuncti Detractare pudor, formido ſubire uetabat.

Sphæram inter ſe reddere. CI.

Plutarchus in libello de cognoſcendo profectu, Μάλιστα δὲ δεῖ φιλόνεικον καὶ φυσητὴν τοῦτ' τὰς ζητήσεις ὑφῆται καὶ παύματα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντιον καὶ σφαῖρας ἐπιδιδόμενοι πρὸς ἀλλήλους τῷ ταράττειν καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον ἢ τῷ μαθεῖν καὶ συνιδεῖν χείρονται. Maxime ſi inter diſputandum ſuboriatur contentio & rixa, iamq; eo res peruenit ut ueluti lora aut ſphæras uiciſſim alius in alium iaciamus, magiſq; gaudemus ferire aut proſternere q̄ diſcere ac docere, Quadrabit adagium in eos qui ſeſe uiciſſim dicteriis inceſſunt, Cōfine (ſicut opinor) illi Perſiano, Cædimus inq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uicem præbemus ſagittis. Animo ægrotanti medicus eſt oratio. CII.

Celebratur hic uerſus apud græcos prouerbii uice, citaturq; a Plutarcho ad Apollonium. ψυχῆς νοσούσης ἐσὶ μ ἰατροὶ λόγοι. Aegroto animo medicus eſt oratio. Huc alluſit Horatius in epiſtolis. Sunt uerba & uoces quibus hunc lenire dolorem, Poſſis, & magnam morbi depellere partem. Ex opinione ſtoicorum cupiditates animi morbos appellat, his philoſophia medetur pharmacis uerborum, id eſt monitis ſalubribus. Et apud Terétium arguit ſeſe Menedemus, qui non ut decuit tractarit ægrotum animum adoleſcentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione ualetudinis, alia atq; alia adhibent pharmaca, itidé in animi malis, non eadem adhibenda eſt oratio Sed interim blandius mouendum, interim acrius iurgandum, nonnunq; diſſimulandum, & imprudenti pharmacon admouendum. Iuxta Pauli monitum. Argue obſecra increpa, Feruntur in eandem ſententiam & hi ſenarii, λόγῳ πάρ ἔστι φάρμακον λύπης μόνου. Dolori enim medetur una oratio. Et λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. Sermone flexiſti optimo me pharmaco, Et ὁ λόγος ἰατρὸς τοῦ κατὰ ψυχὴν πάθους. Animi laborantis medicus oratio.

In tuum ipſius malum lunam deduces CIII.

Επὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. Aduerſus teipſum lunam detrahis, Maleficæ mulieres incantamentis quibuſdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Virgilius. Carmina uel cœlo poſſunt deducere lunam. Et Horatius in odis. Per atq; libros carminum ualentiũ Refixa cœlo deuocare ſydera, Et rurſum in ſermonibus, Lunamq; rubentem Ne foret his teſtis poſt magna latere ſepulchra, Item Iuuenalis. Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ. Creditum eſt olim huiuſmodi ſagas oculis ac pedibus priuari ſoleré. Prouerbium igitur hinc ſumptum, dicebatur de his qui ſuis ipſorum artibus ſibi malum accerſerent, Quod genus ſi quis callidis rationibus effeciſſet, ut accerſeretur aliquis, deinde eueniret, ut ab eo quem accerſendum curaſſet ſubuerteretur. Coruus aquat CIIII.

Κόραξ ὑδροῦσι, Coruus aquat. Dici ſolitum ubi quis non citra negocium citraq; ingenium conſequeretur ea quæ cuperet. Aut ubi quis rem nouis artibus tẽtaret efficere, Ductum ab apologo de coruo, congeſtis lapillis, aquam ex imo fundo in ſummam uaſis oram euocãte, Sed probabilius uidetur ut adagium referatur ad eam fabulam quam faſtorum libro ſecundo narrat Ouidius ad hunc modum, Forte Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat, Non faciet longas fabula noſtra moras. I mea dixit auis ne quid pia ſacra moretur Et tenuem uiuis fontibus adfer aquam Coruus inauratum pedibus cratera recuruis Tollit, & aerium peruolat altus iter Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis Tentat eam roſtro non erat apta legi, Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur, Dum fierent tarda dulcia poma mora. Iamq; ſatur nigris longum capit unguibus hydrum Ad dominumq; redit fictaq; uerba refert. Hic mihi cauſa moræ uiuarum ob feſſor aquarum Hic tenuit fonteis officiumq; meum, Addis ait culpæ mendacia Phœbus & audes Faſidicum uerbis fallere uelle deum? At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ. Meminit huius & Higinus & Aelianus de naturis animãtium libro primo, Proinde prouerbium mihi magis uidetur conuenire in ceſſatorem.

Conuenerunt Attabas & Numenius. CV.

Συνῆλθον ἀτταβᾶς τε καὶ νουμήνιος, Conuenerunt Attabas & Numenius, Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo, Diogenianus tradit hos inſigne par furum fuiſſe

Coloſſi magnitudine CVI,

Κολοσσαῖος ὁ μέγεθος, Coloſſæa magnitudine, Ptouerbialis apud Lucianum hyperbole in hominibus prægrandi corporis mole, A ſtatuis ingentibus quos Coloſſos appellant.

Mali commatis. CVII.

Πονηροῦ κόμματος. Mali commatis dicebatur improbus contemptus & reiiculus quiſpiã, Sumpta metaphora a reprobatis nomiſmatis. Ariſtophanes in Pluto, ἔοικε δ' ἔγγύ πονηροῦ κόμματος Videtur eſſe non probati commatis, In ſycophantam dictum iam ad paupertatem, famemq; redactum, poſtea q̃ Plutus oculos receperat, Interpres oſtendit comma genus eſſe uiliſſimi nomiſmatis, Sonat aũt perinde quaſi dicas malæ monetæ, Rurſum in eadem fabula, γνώσεται ὅτ' ἐς ἐκείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος, Nouerit illius eſſe hunc improbati commatis, Apud eũdem in ranis τῶ κακίστω κόμματι. Ad hãc formam pertinẽt etiam illæ ceu prouerbiales metaphoræ, κίβδηλος ἄνθρωπος & κιβδηλεύειν, pro eo quod eſt impoſturã facere, & κιβδηλία pro impoſtura, quæ uoces reperiunt cũ alias frequentius, tum Platonis libro de legibus undecimo, Si quis forte certius deſyderabit teſtimoniũ, Proinde qui moribus ſunt improbatis, eos ἀκιβδήλους uocãt, quaſi dicas adul-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

terinæ monetæ, Appositius autem ad oris figuram morum & indolis indicem referetur, Siquidē quemadmodum nummus inspecta imagine dignoscitur ilico, probatus ne sit, an adulterinus, iti dem ex ipsa statim hominis forma deprehenditur ingenium, Vel Euripide teste cuius hæc sunt uerba in Tone, γνώμη δ' ἀμφὼ τὰ πολλὰ γ' ἀνθρώποιν πρὸς τοχὴν μ' ἰδόντι εἰ πέφυκεν εὐγενὴς. Plærūq; species ipsa simul aspexeris hominem arguit generosus is sit an secus,

Beneuolus trucidator CVIII.

Εὔνους ὁσφάκτης, Beneuolus occisor, Conuenit in hos qui cum summam adferant perniciem, tamen beneuolentiæ speciem admiscent, Tractū aiunt ab Oreste, qui trucidata matre Clytemne stra parentale conuiuium uelut in illius honorem exhibuit, Quidam & ad Antigonum regem referunt, qui postea q̄ Semelen è medio sustulisset, ossa tamē illius summo cum honore curauit ad matrem deportanda, Sunt quibus magis placet ut adagium ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur, is matrem Berſenicem in carcerem Megaris coniectam Sosibio tradidit adseruā dam, ubi illa non ferens eam filii contumeliam sumpto ueneno interiit, At ille perturbatus in so mniis monimentum in medio urbis extruxit, quod nūc sepulchrum appellatur, In hoc una cum matre maiores omneis suos composuit, & inter hos Alexandrum Magnum, Nec hoc contentus officio fuit pius, templum eidem constituit in Aegialis cui nomen inditum Berſenicæ seruatricis Hæc ferme Zenodotus, Si quid mali, in Pyrrham CIX.

Εἴτι κακόν, εἰς πύρραν, Si quid mali, in Pyrrham, subaudiendū recidat aut abeat, aut eiusmodi quippiam, Ad hunc modum malum si quod timeretur deprecabantur abominātes, & in hostiū caput imprecātes, Vnde & illa figura græcis pariter ac latinis scriptoribus familiaris, hostibus no stris hoc eueniat, Ouidius, Hostibus eueniant conuiuia talia nostris, & Horatius in odis, Hostium uxores puerique cæcos Sentiant motus orientis austri, Originem prouerbii tradunt huiusmodi, Quondam Pyrrhæos quotquot erant finitimi graui odio persequebantur, unde si quod malum aliquando uideretur impendere, id abominantes precabantur, ut in Pyrrhæos auerteretur, dicē tes, εἰς τὼν πυῤῥαίων, in Pyrrhæorū regionem. Est autem Pyrrha Lesbi insulæ ciuitas, autore Ste phano, Corytheo deformior CX.

Κορυθέως εἰδεχθέστερος, Corytheo deformior, Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stultum ac uecordem, ad hoc forma infœliciſſima fœdiſſimaq;, cui liberi item fuerint omnes patrem referentes, unde uulgaris dictus est iocus in hominem bardum ac perinde defor mem, Refertur adagium a Zenodoto, Contra torrentem niti, CXI.

Contra torrentem niti dicuntur qui frustra certant cum his quos uincere non queant, Sum ptum a natantibus qui solent secundo natare flumine maxime si torrens fuerit, Quod si contra nitantur nihil promouerint, Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epistola quadam ad diuum Hieronymum, Et laudatur a Iuuenale Crispini prudentia, qui Domitiani uiolentiæ con cesserit, & ingenio alioqui insanabili obsecundarit, Ille igitur nunq̄ direxit brachia contra torrē tem. Vsq; ad aras amicus CXII.

μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος ἐμοί, Vsq; ad aram sum amicus, Tametsi non est huius instituti quæli bet apophthegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum & figura usq; adeo prouerbiali, præterea sic a magnis celebratum autoribus, ut merito uideatur in hunc ordinem cooptandum Respōsum est autem a Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, ut in causa quadam sua gra tia falsum deieraret, Δεῖ μὲ ἐφ' συμπράτην τοῖς φίλοις ἀλλα μέχρι βωμῶν, Oportet me com modare amicis, sed usq; ad aras, Ita refert Cellius, Cōmodius effert Plutarchus in libello, πρὸς δυσωπίας μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος ἐμοί., Vsq; ad aram sum amicus, Admonet prouerbium nōnunq̄ quo consulamus amicorum commodis, eorūq; uoluntati morem geramus, fas uideri paululum a recto deflectere, Verum eatenus, ne propter hominem amicū numinis reuerentiam uiolemus, Olim iurantes aram manu contingebant, Codali chœnix CXIII.

Κοδάλου χοῖνιξ, Codali chœnix siue dimēsum. De magnis mēsuris dicebat, autore Suida, Neq; præterea quicquam super hac re mihi repertum est apud autores

Concha dignus CXIIII.

Κόγχης ἄξιος, Concha dignus. Rem nullius precii concham dicunt græci, quemadmodum latini nauci aut floccū. Vnde quod contemptissimum nulliusq; rei significabant, id κόγχης ἄξιον dicebant, Conto nauigare CXV.

Κοντῶ πλεῖν, Conto nauigare dicebantur, qui sic rebus uterentur, quemadmodum uti conue niebat, aut qui uitæ genus suo accommodatum ingenio sequerentur, Neq; enim contus ad ul

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lum alium uſum accommodatus q̃ ad nauigationem. Itidem non ad quamuis uitam quiuis idoneus eſt. Refertur à Suida.

Cydi pœnam debet. CXVI.

Κύδου δίκην ὀφείλῃ, Cydi pœnam debet, κῦδος prima producta gloriam ſignificat, eadem correpta τὴν λοιδορίαν καὶ κακολογίαν, id eſt maledictum & conuicium, Vnde & uerbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod eſt conuiciari, Proinde cum quis ob rem friuolam ueluti uerbum aliquod temere dictum deferretur uexareturq̃, eum prouerbio dicebant, κύδου δίκην ἐκτεῖκσαι καὶ κύδου δίκλω ὀφείλῃν, Hoc eſt conuicii pœnam dependiſſe & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur his qui petulantius in quempiam aliquid dixiſſent.

Cnips in loco. CXVII.

Ὁ κνὶψ ἐν χώρᾳ. Cnips in regione, Dictum in eos qui ſubinde ſedem mutarent, & aliunde alio demigrarent, Cui uitio ſeſe obnoxium fuiſſe confitetur Horatius. Eſt autem σκνὶψ ſeu κνὶψ Nam utrunq̃ reperio uermiculus innaſcens materiis, Is eroſo ligno ſemper locum mutare nititur, Quidam efferũt prouerbium hoc modo κνὶψ ἐκ χώρας. Cnips è regione, ut ſubaudias demigrat, Plinius libro xvi. capite xlii. inter peſtes materiarũ teredinem commemorat, uermem grauiſſimo ad portionem capite, ſic appellatum, q̃ dẽtibus erodat, ſed proprie uocari teredinem, quæ in mari materiam infeſtet, Addit huius generis Ceraſten uocari, qui ſimulatq̃ tantum eroſerit, ut circumagat ſeſe, generat alium. Suidas ait à κνιπὸς, qui eſt genitiuus caſus huius nominatiui κνὶψ, fingi nominatiuum κνιπὸς, eamq̃ uocem ſignificare parcum tenuiq̃ uictu uiuentem, nimirum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arroſu paſcitur cibo non admodum lauto, Proinde conſentaneum uidetur adagium dici poſſe in ſordidos duro parcoq̃ uictu utentes.

Cyclobori uox CXVIII.

Κυκλοβόρου φωνὴ, Cyclobori uox, De clamoſis & uehementer obſtreperis dicebatur, aut quib⁹ uox eſſet uitioſa raucaq̃, Cycloborus fluuius quidam Atticæ ingenti ſtrepitu defluens, unde ductum prouerbium, Ariſtophanes apud Suidam, ἀνὴρ τραξ κεκράτηκε κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. Clamoſus auidus uoce cyclobori obſtrepens.

Thaſium infundis. CXIX.

Θάσιον ἐνέχεις. Thaſium miſcuiſti, Dici ſolitum uidetur ubi quis uinum non aqua, ſed alio quopiam efficaciore uino dilueret, Nam thaſia uina laudatiſſima quondam fuiſſe, teſtatur & Apuleius apologia prima. Olitori inquiens & cauponi merito conceſſum eſt, olus & uinum ex nobilitate ſoli commendare. Vinum Thaſium, Olus Phliaſium. Eſt autem Thaſus inſula iuxta Thraciam, unde prouerbium Thaſus bonorum. In ea inſula narrant fuiſſe Staphylum, quem deperiit Bacchus. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto, quo loco uerſus hic eſt, εἰ θάσιον ἐνέχεις εἰκότως γραῦν ἅπα. Merito profecto, ſi Thaſion infuderas, Anus quædam queritur aduleſcentẽ amatorem pridem ita ſibi ſolitum adulari, ut diceret illam ſuauiſſime olere. Ad id per iocum reſpondens Chremylus negat eſſe mirum, ſi ita uiſum fuit aduleſcenti, cum illi uinum Thaſium odoratiſſimum proponere ſit ſolitus. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐκίρνας.

Cleitoriazein. CXX.

Κλειτοριάζειν, Vulgato conuicio dicebantur ii, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut ut ait Diogenianus, mulieres immodicæ libidinoſæ. Sumptũ opinor a moribus κλείτορος cuiuſpiã cuius meminit Lucianus in libro de mercede ſeruientibus καὶ ὄνομα κλήρει λιβυκῷ πατρόθεν, Et cum tibi nomen Cletori Libyco imponit. Quo quidem ex loco ſatis apparet, id nominis in prouerbiale conuiciũ abiiſſe.

Claudiana tonitrua. CXXI.

Feſtus Pompeius innuere uidetur Claudiana tonitrua in uulgi ſermonẽ abiiſſe ſcribens, Ideo uocata Claudiana tonitrua, quod Claudius pulcher inſtituerit, ut ludis poſt ſcenam factis, lapidum coniectus ita fieret, ut ueri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. Nam antea leues admodum & parui ſonitus fieri ſolitos, cum claui & lapides in labrũ æneum cõiicerentur. Quadrabit adagium, ſi modo uidebitur, in adagionum gregem recipiendum, in homines immodice clamoſos & odioſe obſtreperos. Similimum illi, quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam. CXXII.

M. Tullius aduerſus Piſonem ſcribit in hunc modum. Græcus primum diſtinguere illa atq̃ diuidere, quemadmodum dicerentur, iſte claudus (quomodo aiunt) pilam retinere, quod acceperat teſtificari. Hactenus Cicero, Prouerbium congruit in eos, qui quicquid à præceptoribus acceperint, ſiue id doctum ſit ſiue indoctum, nullo delectu nulloq̃ iudicio tenere ſolent ac ſequi, Sumpta metaphora a claudo diffidente ſuis pedibus, & ob id pertinaciter columnis inniten te, Plautus in Aululari a. Tum autem interdius, quaſi claudus ſutor domi ſedet totos dies. Ge

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

neratim conueniet in omneis qui de alieno pendent iudicio,alienæq; innituntur autoritati,quẽ admodum iſti quibus ſatis eſt dixiſſe αὐτὸς ἔφα. Loripedem rectus derideat. CXXIII.

Et ſanè quam elegans eſt & plurimum habet figuræ prouerbialis illud apud Iuuenalem,Lori pedem rectus derideat,Aethiopẽ albus,Quo conueniet uti quoties aliquis id aliis opprobrat ma li cui ſit ipſe obnoxius,aut aliena caſtigat uitia,à quibus ipſe non ſit immunis, perinde quaſi clau dus claudo claudicationis uitium per cõtumeliam obiiciat, Oportet eum quam maxime uaca re culpa,qui in alium paratus eſt dicere, & ſtultiſſimum eſt in alium iacere,quod in ipſum poſſit retorqueri.Quis enim tulerit gracchos de ſeditione querentes? Si fur diſpliceat Verri, ſi homici da Miloni? Cliſthenem uideo. CXXIIII.

Κλειοθένην ὁρῶ.Cliſthenem uideo.Cliſthenes hic male audiit,& comicorum conuiciis laceratus eſt, q; parum uir haberetur, ſeſeq; cultu indecoro uelut in mulierem tranſfiguraret Sardanapa lum illum Aſſyrium imitatus,Ariſtophanes apud Suidã κλειοθένλω ὁρῶ.Cliſthenem uideo,Quod ait cõuenire in eos qui leui deraſaq; ſunt cute. Nã hic mos Cliſtheni barba deraſaq; ſemper eſſe, quo iuuenis etiam dum uideretur,Effertur & ad hunc modum,κλειοθένους ἀκρατέςερος.Cliſthene intemperãtior, de cinædo & deliciis effœminato,contrarium illi ζήνωνος ἐγκρατέστερος,Zenone temperantior. Cleocritus. CXXV.

Κλεόκριτος.Cleocritus,id nominis contumeliæ cauſa iaciebatur in Cinædos ac molles & parũ uiros,Nam & hunc ueteris comœdiæ maledicta nobilitarunt.Dictus eſt autem effœminatus,ci nædus,hoſpes obſcuro fœdoq; genere Cybelis filius,q; Rheæ myſteria ab exectis euiratiſq; pera gerẽtur.Ne forma quidem à moribus diſcrepabat. Nam facie uelut auem referebat.Suidas no minatim prouerbii loco refert,alioqui ipſe non retuliſſem inter adagia.

Coturniſſare. CXXVI.

Κιχλίζειν.Prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus ueſcerentur,aut qui riderent la ſciue parumq; decore,proinde & κιχλισμὸν riſum mollem & impudicum appellant.Quadrabit igitur uel in liguritores & cupediis addictos,uel in laſciuius ludentes.

Cilicum exitium. CXXVII.

Κιλίκιος ὄλεθρος.Cilicum exitium.De crudeli & immani dicebatur,Cilices enim ob pyraticam quam exercebant,& aſſiduas hoſpitum deprædationes infames erant immanitatis & crudelita tis nomine.Quapropter & Attici uindictas acerbiores κιλικίους appellabant.

Centaurice. CXXVIII.

Κενταυρικῶς.Id centaurice fieri dicebatur quod immaniter ferociter inciuiliter ue fieret,Sum pta uoce à Cẽtaurorum moribus.Ariſtophanes in ranis, τὶς τὴν θύραν ἐπλάτταξεν ὡς κενταυρικῶς. Quis oſtium pulſauit ita centaurice.Etenim Centauri uiribus & ui peragebant omnia,legum & iuris omnis ignari, Tametſi quidam exiſtimant hoc apud Ariſtophanem dictum ἐρωνικῶς in Bacchum mollem alioqui & imbellem. Cilicii imperatores. CXXIX.

Κιλίκιοι στρατηγοὶ.Cilicii duces.Dicebantur hirſuti & pilis obſiti.Vnde & ſaga pilis cõtexta Ci licia uocantur,autor Diogenianus. Ciuitates ludimus. CXXX.

Πόλεις παίζομεν. Ciuitates ludimus, Luſus genus quoddã eſt in quo calculus ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις id eſt urbes uocabant,neoterici χώρας hoc eſt regiones appellare cœpe runt,Vſurpauit adagium Cratinus in fugitiuis.Hic nimirum locus eſt ni fallor,quem Iulius Pol lux citat libro de rerum uocabulis nono, Πανδιονίδα πόλιν βασιλέως τῆς ποδὶ κόλακος, οἵαν ἡμῖν λέγομεν καὶ κωμα Ͻ πόλιν, ἣν παίζουσιν; Pandioniam ciuitatem regis ſupra modum adulatricis noſti quam dicimus & canem & ciuitatem quam ludunt. Genus autem luſus deſcribit his uerbis Ἣ δὲ θέσις πολλῶν ἡφῶν παρόμοιόν ἐστι χώρας ὡς γραμμᾶς ἔχον διακρίσεις ἢ δ' μὲν πλην θίων καλεῖται πόλις τῶν δὲ ἡφῶν ἑκάστη κύων. διηρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ἡφων κατὰ τὰς χρό ας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι πορίσασθαι τῶν δύο ἡφον ὁμοχρόων, τὼν ἑτερόχρων ἀναιρεῖν. Qui ue ro complurium calculorum dicitur luſus laterunculus eſt,regiones in ſe continens in lineis ſitas. Er laterunculus quidem ipſe ciuitas appellatur.Cæterum unuſquiſq; calculus canis, Porro cum calculi ſint duobus diſtincti coloribus,luſus hæc ars eſt,ut comprehenſis duobus calculis unicolo ribus eum qui diuerſi coloris eſt tollas è medio.Refert Zenodotus.Quanquam idem adagii ſen ſum non indicat.Quare cuiq; quod uero proximum uideatur coniectãdum relinquo. Mihi qua draturum uidetur quoties ſuum quiſq; commodum quacunq; ſectatur uia & æmulo,competito riq; modis omnibus tendit inſidias,qui luſus frequens eſt in aulis principum,& in magiſtratibus publicis.Ab hoc luſu manaſſe uidetur qui nunc uulgo ſcacarius dicitur.

Ciſſamis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ciſſamis Cous. CXXXI.

Κίσσαμις κῶος. Ciſſamis cous. Hunc aiunt pecuariis gregibus ſupra modum diuitem fuiſſe, Verum anguillam quotannis apparere ſolitam, quæ pucherrimam omnium pecudem raperet, Ea cum in ſomnis apparens hominem cõmonuiſſet, ut ſepeliret ſeſe, & ille negligeret, euenit ut tum ipſe, tum uniuerſum illius genus radicitus interiret, Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoq; prouerbium Delium aliquem requirit.

Carcini poemata. CXXXII.

Καρκίνου ποιήματα. Carcini poemata, Dicebãtur ea quæ uiderent obſcurius & inſtar ænigmatis dicta, Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere. In quem iocatur Ariſtophanes in εἰρήνῃ, δυσκιμονέστερος φανεὶς τῶν καρκίνου ſτροβίλων. Qui uiſus eſt fœlicior uel Carcini ſtrobolis, Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum ut matricidium confiteretur, per ænigmata reſpondentem, autore Suida, qui teſtatur prouerbium à Menandro uſurpatum in falſo Hercule.

Carica uictima. CXXXIII.

Καρικὸν θῦμα. Caricum ſacrum, De macilenta hoſtia, minimeq; eſculenta dicebatur, Hinc dictum quod Caribus populis mos fuerit canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibũ appoſitum inſipidum, & quem nemo uelit attingere, Solét ſordidi quidam data opera cibos putres, & ingratos palato ſuis apponere, partim quod minoris emantur, partim quo minus abſumantur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit ὁ καεικὸν θῦμα παρατίθεται.

Callicyriis plures. CXXXIIII.

Καλλικυρίων πλείους, Plures Callicyriis, De maxima quidem illa, ſed ſordida hominum turba dicebatur, Callicyrii dicebantur exulum ſerui, qui Syracuſis agricolationem exercebant, autore Timæo, Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum eſt, ut ſi quos admodum numeroſos ſignificare uellent καλλικυρίους appellarẽt, Ariſtoteles in Republica Syracuſanorum oſtendit eam ſeruorum turbam ex omnigenis populis in unũ confluxiſſe Erant autem eodem loco Callicyrii apud Syracuſanos, quo apud Lacedæmonios captiui, apud Theſſalos Peneſtæ, qui uocantur apud Cretẽſes Elarotæ, apud ægyptios hebræi. Solitum eſt adagium hoc potiſſimum uſurpari, ſiquando ſignificabant metuendam multitudinem, quæ numero freta nonnunq; opprimit dominos, Nam & hi ſerui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior CXXXV.

Κηροῦ δυσλαστότερος, Cera tractabilior, De uehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili tractabiliq;, & in quemuis habitum ſequaci. Horatius. Cereus in uitium flecti monitoribus aſper, Perſius quinta ſatyra Artificemq; tuo ducit ſub pollice uultum. Rurſum Horatius. Argilla quiduis imitabitur uda. Eſt autem hoc ceræ peculiare ut manibus contrectata molleſcat.

Occiſionis ala. CXXXVI.

Φόνου πτερὸν. Interfectionis ala. De ſubito interitu dici ſolitum, ſumpta metaphora ab alatis iaculis quæ repente morte adferunt. Quanq; magis probat Zenodotus, ut accipiamus φόνου πτερὸν dictum σοφιστικῶς, id eſt per circuitionem pro morte.

Celmis in ferro CXXXVII.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ, Celmis in ferro. Dici cõſueuit de iis qui præter modum ſuis fiderent uiribus, tanq; inexpugnabiles inuictiq; cæteris. Celmis ut ſcribit Zenodotus unus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrẽ deorum Rheam uiolaſſet ſtupro, deinde à reliquis fratribus reiectus eſt, Ab hoc ferrum ſolidiſſimũ cudi ſolebat. Ait huius hiſtoriæ mentionẽ factam apud Sophoclẽ in ſatyris, Enarrator Apollonii de dactylis Idæis, inter quos & Celmis, refert hos uerſus ex autore Phoronidis, ἔνθα γόητες ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστροι, οἰκί' ἔναιον Κελμίς Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ Σατορεὺς Ακμων Ευπάλαμοι θεράποντες ὀρείης ἀφροσύνης Οἳ πρῶτοι τέχνην πολυμήχανον ἤφάιστοιο Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον Ες πῦρ τ' ἤνεγκαν καὶ ἀείρετες ἔργον ἐδείξαν. Illic habitabãt montigenæ phryges Idæi gens arte celebris Celmis, Damnameneúsq; ingens, Acmonq; ſuperbus Montanæ docti cultores Adraſteæ, A quibus ars Vulcania primis eſſe reperta Dicitur, & niggę nemoroſo in monte repertum In uarios uſus monſtrarunt cudere ferrum Impoſitúmq; igni miro ſplendeſcere cultu.

Ceſtum habent Veneris. CXXXVIII.

Τὸν κυπρίδος κέστον habere dicuntur, qui nouis modis quẽlibet in amorem ſui pelliciunt, Sumptum eſt autem ex Homericæ Iliados. Ξ. Quo loco Iuno cõcubitura cum ſuo Ioue Venerẽ adit, Atq; ab ea cingulum gratiarum & amorum conciliatorem commodato petit. Hunc poeta deſcribit ad hunc modum. Η καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κέστον ἱμάντα Ποικίλον ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο Ενθ' ἔνι μὲν φιλότης ἐνὶ δ' ἵμερος, ἐνδ' ὀαριστὺς Πάρφασις, ἥτ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων Τὸν ῥά οἱ ἐμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκτ' ὀνόμαζε Τῇ νῦν δοῦναι ἱμάντα τεῷ δ' ἐγκάτθεο

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

κόλπῳ ποικίλον ὧ ἐνὶ πάντα τετεύχαται οὐδέτι φημὶ ἄπεικτον γενέσθαι ὅ τι φρεσὶ σῇσι μόθοιτο. Sic ait & ſoluit de pectore textile lorũ Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat Huic inerat deſyderium huic amor, huic muliebris Blandiloquentia, quæ quidem & egregie ſapientem Furtiuis adiuta dolis fallitq; capitq; Quod manibus ſimul impoſuit, ſic ore locuta eſt Hãc cape nũc ſinuiq; tuo ſuccingito zonam Contextam uarie, per quam quæcunq; parabis Polliceor, nil tu fruſtra tentaueris unquam. Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio, σοί ἀ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε, Tecum una & ceſtus periit, Eſt igitur ceſtus Veneris cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martem ſibi conciliare, Meminit huius & Martialis, Collo necte puer meros amores, Ceſton de Veneris ſinu calentem, Idem alibi. Sume cithariaco medicatum nectare ceſton, Viſit amatorem balteus iſte Iouem, Rurſum alibi, A te Iuno petat ceſton & ipſa Venus, Duplex erit huius uſus adagii, ſiue cũ dicemus cuipiã ceſtũ eſſe Veneris, q; neminẽ nõ inflammet amore ſui, ſiue cum dicemus iam opus eſſe Veneris ceſto, aut ne illum quidẽ profuturum ei cui per ætatem uires ac forma defluxerit, quiq; iam ἐξώρος eſſe factus uideatur, Nam florens ætas ſuapte ſponte ſuſcitat amores, ſenectus aut muneribus aut pharmacis ſibi conciliet oportet, quanq; nec his rationibus efficere poteſt ut ametur.

Pontificalis cœna. CXXXIX.

Olim cœnas ſumptuoſas opiparaſq; pontificales appellabant, Ad quod alludens Horatius in odis. Abſumet hæres Cecuba dignior Seruata centum clauibus, & mero Tinget pauimentum ſuperbo Pontificum potiore cœnis. Quo quidem in loco interpres admonet prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari ſolitas, Macrobius libro ſaturnalium tertio, uetuſtiſſimam quã dam pontificis cœnam deſcribit, Summo apparatu & omnigenis lauticiis affatim inſtructam, Plautus in Menechmis cõſimili figura cereales cœnas dixit, Cerealeis inquiens cœnas dat ita mẽſam extruit tantas patinarias ſtruices concinnat ſtandum eſt in lecto, ſi quid de ſummo petas, Legimus & adipales cœnas & adipoſas & adiiciales. Terentius dubiam cœnam dixit pro lauta copioſaq;.

Cepas edere aut olfacere. CXL.

Κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt cepas edere dicebantur ioco prouerbiali qui lachrymari uiderentur, Natum à Biantis apophthegmate, Is enim Alyattæ ſibi per nuncium miſſum denuncianti, ut q; primum ad ſe ueniret, reſpondit ad hunc modum, ἐγὼ ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt ego iubeo Alyattæ cepas edere, hoc eſt κλαίειν καὶ οἰμώζεσθαι, flere & eiulare. Quibus uerbis extremũ regis contemptum indicabat, Ductum eſt hinc prouerbium, q; ceparum odor ut eſt acris conſueuerit lachrymas oculis excutere, Ariſtophanes κρόμμυον ἀ' ἂρ οὐκ ἔδη, innuens illũ uel citra cepas fleturũ, Simili figura neq; diuerſa ſententia dicti ſunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, i. cepas odorari qui flerent, Ariſtophanes in Ranis, τί λῆτε κλαύσεις κρομμύων ὀσφραίνομαι. Quid quæſo lachrymaſcẽ Cepe odoror ſcilicet, Hæc ferme Suidas.

Scarabeo nigrior. CXLI.

Κανθάρου μελάντερος. Scarabeo nigrior, In fœdos & uehementer atros ac fuſcos, Nã ſcarabeus animal inſigni ſed fœdo nigrore eſt.

Chalcidiſſare, CXLII.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδεύεσθαι dicebantur qui rapaciores & plus ſatis ad rem attenti uiderent, Chalcidenſes in Bœotia populi comœdiæ ueteris conuiciis notati ſunt q; auariores eſſent.

Phicidiſſare. CXLIII.

Φικιδίζειν. Phicidiſſare dicebantur uulgo puerorum obſcœnis amoribus dediti, Quidam malunt ad eos referre, qui litera ρ immodice & ad faſtidium uſq; conſueuerint uti, Siquidem ea gens literam σ ſolita eſt ρ commutare, Quo quidem uitio notãtur & Eretrienſes atteſtante prouerbio Ἐρετριέων. ρ.

Cantharo aſtutior, CXLIIII.

Κανθάρου σοφώτερος. Cantharo aſtutior aut callidior, Zenodotus ait Athenis cauponem fuiſſe quempiam nomine Cantharum, quem ob maleficia & impoſturas ac proditiones capitis affecerint ſupplicio, proinde uulgo receptum, ut in uerſutos & impoſtores diceretur, Mihi uero propiꝰ uidetur ſi referatur ad animantis naturam, & ad apologum Aeſopicum, quemadmodum ſcarabeus tanto aquila inferior uiribus, tamen ingenio ſuperauit auium omnium reginam.

Canis tanq; delum nauigans CXLV.

Ἀλλ' ὡς πὸρ εἰς Δῆλον πλέων. Canis tanq; delum nauigãs, In ſupinum, ocioſum, ſecurum ac uoluptariam agentem uitam dicebatur, Nam Athenis facilis ac tuta in Delum nauigatio, Vnde fiebat, ut qui illuc ſoluerent, inter nauigandum ſecuri nihilq; periculi metuentes canerent. Mos aũt erat Athenienſibus, ut quotannis nauim ſolenni apparatu religionis cauſa Delũ mitterent, id quod indicat in Critone, Vnde conſentaneũ eſt, qui hac uectabãtur, hymnos quoſdã in Apollinis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

linis laudem ſolitos decantare. Caunius amor. CXLVI.

Καύνιος ἔρως, Cauni amor, De fœdo amore dicebatur, aut ubi quis ea deſyderaret quæ neq; fas eſſet concupiſcere, neq; liceret aſſequi, Biblis Caunum fratrem impotēter adamauit, a quo cum eſſet repulſa ſibimet necem conſciuit. Ouidius, Biblis in exemplo eſt ut ament conceſſa puellæ, Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Euſtathio in Dionyſium.

Scarabei umbræ. CXLVII.

Καναθάρου σκιά, Scarabei umbræ, Dictum eſt de inani metu, Recenſetur à Diogeniano.

Papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam CXLVIII.

Βύβλος ὁ κύπειρος οὐκ αὐτῇ μέγαν στάχυν, Byblus uirens haud poſtulat ſpicam grauem, Dici ſolitum de his qui ſuis ipſorum bonis frui non poſſent, propterea q̄ byblus ob culmos inualidos ſpicam granis onuſtam ferre non poteſt, Proinde prodit quidem ſpicas, ſed inanes, Byblus autem iunci ſpecies quam latini papyrum appellant. Budoro more. CXLIX.

Βουδόρῳ νόμῳ. Aut ut alibi reperio Βουδόρων νόμῳ, Budororum more ſeu lege, Suidas interpretatur, de iis qui digni ſint ut bouis ritu excorientur, Diogenianus exponit de admirandis, Βόδωρον autore Stephano promontorium eſt oppoſitum Salamini, Βουδεία Magneſiæ ciuitas, quam Homerus Βόδειον appellauit, Βοδῖνοι populi ſunt Scythiæ ſic appellati, quod à bubus uehantur, utpote ἁμαξόβιοι, id eſt plauſtris ædium uice utēres, Vnde uidetur bifariam alluſum ad etymologiam πρὸς τὸ βοῦς φέρειν καὶ ὑπὸ βοῦς ἄδυναι. Bœotica auris CL.

Βοιώτειον οὖς. Auris Bœotica, In pingui iudicio hominem quadrat, Bœotorum ſtoliditas cum pluribus prouerbiis locum fecit, Similimum illi, auris bataua, Diogenianus meminit adagii, Sūt qui ſcribant olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum thebaidos, cum uidiſſet attentum neminem, clauſo codice dixiſſe, ἐκότως καλεῖσθε βοιωτοί, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε, Iure uocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum, Videlicet alludēs ad etymologiam nominis, βοῦς enim bos & ὦτα aures atq; ex his Bœotorum nomen uidetur compoſitum, Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epiſtola ad Octauium Auguſtum, Quod ſi iudicium ſubtile uidendis artibus illud, ad libros & ad hæc muſarum dona uocares Bœotum in Craſſo iurares aere natum Quo loco demiror neminem interpretum quæſiſſe quid ſibi uelit, q̄ Horatius pinguitudinem ingenii Bœotis tribuit, uelut ei genti, cum apud latinos autores nullum ſit huius rei teſtimoniū,

Botrus oppoſitus Botro matureſcit. CLI.

Βότρυς πρὸς βότρυ πεπαίνεται, Botrus iuxta botrū matureſcit. huius prouerbii uarius eſſe poteſt uſus. Vel ubi pares in negocio quopiam uideri uolunt aliqui, & tantundem adferre momenti, ut nullus alteri debeat concedere, uel cum ſignificabimus mutuis officiis opus eſſe, ut ſit ſimilimum illi, quod alibi retulimus, χεὶρ χεῖρα νίπτει, uel ſiquando dicemus talem quenq; euadere, cū qualibus habet conſuetudinem. Habet enim hoc aſſiduitas, ut uicinis uitia faciat cōmunia. Quē admodū teſtificatur ſenarius ille, quem enarrator Pindari citat ex Ariſtarcho, χωλὸς παρ' οἰκεῖς κἂν ἐνὶ σκάζειν μαθήσῃς, Claudo propinquus ſi uel uni uixeris, Diſces & ipſe claudus ingredi breui Hoc quanq̄ alio loco nobis citatum memini, tamen quoniam ſcripturam offendi, non nihil a priore diuerſam, libuit per occaſionem denuo referre. Tranſlatum eſt adagium ab uuis, quæ mutuo oppoſitu maturitatem inter ſe uiciſſim & dant & accipiunt. Quo reſpicit illud Ouidianum Vuaq; conſpecta liuorem ducit ab uua. Adagium recenſetur a Suida.

Immolare boues. CLII.

Βουθυτεῖν Tanq̄ prouerbialiter dicebantur, qui amplos magnificoſq; ſumptus facerent. Diuitū enim eſt uel regum potius boues immolare. Ariſtophanes in Pluto, καὶ νῦν ὁ πατὴρ μὲν ἔνδον βουθυτεῖ Et nunc quidem intus immolat boues herus. Et βουθυσίαν pro magnifico apparatu uſurpant, Boues meſſis tempus expectantes. CLIII.

Βοῦς ἄμητον ἐπιτηρῶντες, Boues meſſem obſeruantes. Dici ſolitum, ubi quis ingentium emolumentorū ſpe laborem ſumeret. Quidā ſic efferunt, βοῦς ἐς ἄμητον, Bos in meſſem. Subaudiēdū reſpicit, aut eiuſmodi quippiam. Inde ductum, q̄ boues meſſis tempore maiore laborant fructu, propterea quod inter triturandum paſcuntur interim, & pabulum largius apponitur. Contra cū uere aut hyeme proſcindunt aruum, hoc moleſtior eſt arandi labor, q̄ nullo præſente fructu leniatur. Bos Homolottorum. CLIIII.

Βοῦς ὁμολοττῶν, Bos Homolottorū, dicebatur in plurima diſtractus. ac ueluti diſſectus negocia. Poterit & ad rem referri ut ſi quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita ut cōſcindere & concerpere magis q̄ diuidere uideatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos diſſectionē

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

minimas particulas boue fœdus iungere, Morem hunc Scythis fuiſſe teſtatur Lucianus in toxa ride,

Bos apud aceruum. CLV.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, Bos in aceruo. De ſplendide ampliterq; uiuentibus, quiq; in ubere rerum affluentia, prolixius faciunt ſumptum. Aut quemadmodum ait Suidas, de his qui in media rerum copia conſtituti, non ſinuntur præſentibus bonis frui. Tranſlatum arbitratur à bubus trituram exercentibus, quibus quod os obligatum habeant, non licet ueſci tritico, quod excutiunt, ut ſimile ſit illi, Tantalus inter undas ſitiens.

Aut oportet tragœdias agere omneis aut inſanire, CLVI.

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας ἢ μελαγχωλᾶν. Aut furere oportet aut agere tragœdias. Dici ſolitum de his qui ſemper quaſi ſtupent frigentq;, & nec gaudere poſſunt ex animo nec dolere, Porro tragœdia uehemẽtiſſimis conſtat affectibus, ita ut tragœdias agere uideatur eſſe quiddam inſaniæ ſimilimum. Proinde Lucianus in commentario cui titulus πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν narrat Abderitis ex Archelai tragœdia publicitus febrim obortam fuiſſe, eam ſeptimo poſt die tranſiſſe in inſaniam. ita ut omnes ingenti uoce uerſus quoſdam ex Archelai Andromeda pronunciarent, Finitimum uidetur illi quod alio retulimus loco, ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν. quem ſenarium Athenæus citat ex Terpſione doctore Archeſtrati, Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem à remo. CLVII.

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, Aufer mothonem a remo, Admonet adagium non obſtrependũ, nec obturbandum importunius his qui rebus alioqui ſeriis ſunt occupati, ueluti ſi quis rei publicæ curis ſollicito muſicam adferat, aut de capite periclitanti uerſus amatorios recitet, Mothon enim ſaltationis genus tumultuoſæ. Auribus arrectis, CLVIII.

Ὦτ' ἐστῶσιν. Auribus arrectis à Diogeniano prouerbii loco refertur, Quadrat in illos qui ſitienter atq; auide auſcultant, quæ dicuntur aut expectant quid dicẽdum ſit, Ducta metaphora ab animantibus, quorum plæriſq; mos eſt, ſi quando quid eminus audierint, aures ſurrigere, Plinius tradit hoc eſſe peculiare ceruis, ut cum aures ſubrexerint nihil ſit illis acuti⁹. rurſum ubi demiſerint, nihil ſurdius, Ariſtoteles item libro de naturis animalium nono tradit ceruos haud quaq; latere inſidias, quoties arrectis ſunt auribus. Propterea quod tum auditus ſint acerrimi, contra cum demiſerint aures facile capi, Terentius in Andria. Arrige aures Pamphile, Et Virgilius, Arrectiſq; auribus adſtant. Aurum colophonium. CLIX.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος. Aurum colophonium. Zenodotus oſtendit dici ſolitum de auro probatiſſimo, quod apud Colophonios aurum optimum ſoleat fieri. Citatq; autores Ariſtophanem in Cocalo, & Herodotum qui ſpectatiſſimum aurum & purum putum ut ueteres dicebant κολοφώνιον dixerint, Aſini mortes. CLX.

Ὄνου θανάτους. Aſini mortes, ſubaudiendum narrat, Dicebatur in eos qui narrarent abſurda ridiculaq; dictu, cuiuſmodi fuerit ſi quis longa narratione perſequatur aſini pericula, quemadmodum Vlyſſis deſcripſit Homerus, Apuleius in metamorphoſi ſua plane ὄνου θανάτους commemorat, Adagium refertur à Suida. Aſinus compluitur CLXI.

Ὄνος ὕεται. Aſinus compluitur, Cephiſodorus apud Suidam in amazonibus, σκώπτεισ' ἐγὼ ὄν τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι, Rides at ego aſini more uerbis compluor, Vnde dictum apparet in eos qui maledictis nihil omnino commouerentur. Quemadmodum aſinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur ut uix etiam fuſtem ſentiat. Aſperſiſti aquam CLXII.

Aſperſiſſe aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum ac metum ademerit, Mutuo ſumptum ab his qui in deliquio aſperſa in faciem aqua ad ſui ſenſum reuocantur. Plautus in Bachidibus. Euax aſperſiſti aquam. Quod Terentius ſimpliciter, Reddiſti animum.

Arcadiam me poſtulas CLXIII.

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖσ. Arcadiam me poſtulas, Diogenianus prouerbii duplicem oſtendit uſum Conuenire enim uel in magna uel in inutilia petentem, Vnde ſit natum non indicat, fortaſſe q̃ proxime conſequetur adagium anſam nonnullam coniectandi præbebit.

Arcades imitans CLXIIII.

Ἀρκάδας μιμούμενοι. Arcades imitantes, Zenodotus indicat dictum in eos qui aliis non ſibi laborant, Plato Piſandro ſcribit illum Arcadas imitari, q̃ comœdias à ſe conſcriptas aliis edẽdas traderet ob inopiam, Adagium hinc ductũ, q̃ Arcades olim inter græcos bellicoſiſſimi ſuis auſpiciis ſuoq; titulo nunquam hoſtem ullum ſuperarunt, uerum aliis ſuppetias ferentes perſæpe, Vnde illud illis fatale uidebatur aliis uincere non ſibi.

A quinq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

A quinq; scopulis desilire in fluctus CLXV.

Ἀπὸ πέντε ἄλλεσθαι πετρᾶν ἐς κῦμα, A quinq; desilire rupibus in undam, Hoc usurpari solet ab iis qui iam impatientes præsentium malorum, minātur semet in quoduis potius malum præcipitaturos q̄ ut perpetiantur, Confine nimirum illi quod alias retulimus, Suspendio deligēdam arborē. Ad hoc alludit pastor ille Virgilianus, Præceps aerii specula de montis in undas Deferar, extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit CLXVI.

Ὕδωρ παρραρέει, Perfluit aqua, Zenodotus admonet dici solitum de eo qui nihil negocii recusaret, & quidlibet quod mandatum esset effecturum sese polliceretur, quippe usq; adeo promptus ad quiduis suscipiendum, ut nec nauim perfluentem ingredi grauaretur.

Aquila non captat muscas CLXVII.

Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μύιας, Aquila non aucupatur muscas, Summi uiri negligūt minutula quæpiam, Animus excelsus res humiles despicit, Aut egregie docti nonnunq̄ in minimis quibusdam labuntur, Et maximis occupati negociis ad pusilla quædam conniuent, Effertur & citra negationem adagium. ἀετὸς μύιας θηρεύει.

Ἀνερίναστος εἶ CLXVIII.

Ἀνερίναστος εἶ, Anerinastus es, Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire, Sunt qui referant ad eos qui tueri non queāt id quod nacti sunt boni, Adagium usurpauit Hermippus in militibus, Eius rationem huiusmodi reddunt Suidas & Zenodotus, Aiunt mariscis qui caprifici fœtus est innasci uermiculum, quem græci ψῆνα uocant, horum uim colligūt rustici, deq; fici ramis suspendunt, ne uidelicet fœtus ante tempus & immaturi defluant. Nam uermes protinus per rimas irrepūt, atq; hoc modo maturescunt fici, Vnde arborem cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat ἀνερίναστον appellabant, atq; hinc deinde transferebant in hominem inutilē, a quo nihil bonæ frugis esset expectandum, Vox composita est ἐκ τοῦ ἀστερητικοῦ μορίου & ἐρινεοῦ, quasi dicas incaprificatus,

Repariazare CLXIX.

Ἀναπαρίασαν. Repariassarunt, De iis dicebatur quos pœniteret instituti, quiq; à conuētis discederent, ab historia natum, Parii cum aliquando à Thebanis bello premerētur, petierunt ut a bello desisterent, se ciuitatem in potestatem illorum tradituros, Hac lege cum destitissent Thebani, & Pariis interea spes auxilii fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq; cum thebanis integrarunt, Inde fictum prouerbiale uerbum ἀναπαριάζειν, pro irritare pacta, Pariorum exemplo.

Mari è fossa aquam. CLXX.

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ. Mari è lacu aquam, subaudiendum infundis. Simile illi βῶλος ἄρουρα, Ouidius in elegiis amatoriis. In freta collectas alta quid addis aquas?

Hamaxiæa CLXXI.

Ἁμαξιαῖα. Prouerbiali uerbo dicebantur ampla magnificaq;, perinde sonat quasi latine dicas plaustralia, id est tanta ut iustum plaustri onus uideri possint, Vnde ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto quo Flaccus dixit sesquipedalia uerba, Quod genus sunt illa apud Aristophanem in Vespis, Ὀρθοφοιτρουκοφαντὸ δικοταλαιπώρων ἐρόπων, Apud Plautum item militis nomen Therapōtigonoplatagidorus quo se trapezita ait sæpenumero quatuor totas expleuisse cæras, dum scribit in suis rationib9. Extat iocus cuiusdam in Hermetem quempiam huiusmodi sesquipedalium uerborum affectatorem, Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes consuetudinibus sollicitudinibus,

Muscum demetere CLXXII.

Ἀμνιαθερίζειν. Muscum demetere, dici solitum ubi quis tener adhuc & intempestiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentum prius q̄ opportunum esset, Translatum ab his qui statim ut ager obduci cœperit herba demetunt. nec sinūt adolescere gramen, μνίον enim muscus & additione literæ, ἄμνιον sicut ἄσταφυς pro σταφυς.

Extis pluit. CLXXIII.

Ἀλασιν ὕει, Lucianicis pluit, Iocus prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiam hac tempestate durat apud idiotas, confinis illi, δραχμὴ χαλαζῶσα. Drachma grandinans

Aliis lingua, aliis dentes CLXXIIII.

Ἄλλοισι γλῶττ' ἄλλοισίν εἰσι γόμφιοι. His lingua at illis sunt molares inuicem, De loquacibus & edacibus dici consueuit, Quemadmodum non raro fit in conuiuiis ut aliis garriētibus & fabulis potius q̄ cibis intentis, alii interim taciti strenue quod appositum est deuorant, Venustius erit si longiuscule detorqueatur, ueluti si quis minetur se facto nociturum ei qui uerbis duntaxat læserit, Poetis est lingua qua inuehantur, at principibus sunt molares quibus eos conficiant

Improbi consilium in extremum incidit malum CLXXV.

Ἀπήντησε κακοῦ βουλὴ πρὸς ὑπέρτατον ἄτην. Incidit extremam in noxā mens improba tādem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

heroicus prouerbialis in eum cui poſtea q̃ diu peccauit impune,tandem in calamitatem incidit ut pœnas omnium ſcelerum ſemel dependat. Aliud noctua ſonat,aliud cornix CLXXVI.

Ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται,Aliud noctua aliud cornix ſonat,Vel alia noctuæ alia uox coturnicis.Accommodari poteſt uel ad eos qui decertant cum longe præſtantioribus,uel ad illos inter quos ob morum ingeniiq̃ pugnantiam minime conuenit,Siue cum eſt alius alio longe facundior. Reperire rimam CLXXVII.

Prouerbiali figura dixit Plautus,Aliquam reperitis rimam,in cauſatores ac tergiuerſatores qui nulla in cauſa tor fidei uinculis aſtringi poſſunt,quin aliquid inueniãt quo elabant,Similiter Horatius.Centum adde catenas,Effugiet tamen hæc ſceleratus uincula Proteus,Ductum ab auibus aut muribus captis. Album panem pinſo tibi CLXXVIII

Λευκὴν μάζαν φυρῶσοι.Album panem pinſo tibi,Dici ſolitum ubi quis magnarum rerum ſpes amplas oſtendit,Eſt enim maza panis genus,Porro græcis album panem in deliciis fuiſſe locis aliquot teſtatur Lucianus,nominatim in libello de mercede ſeruientibus

Candidum linum lucti cauſa ducis CLXXIX.

Λευκώλενον λῖνον κδοδωγαμεῖς,Candidulum linum ob lucrum ducis uxorem,In eum quadrat, qui dotis cauſa ducit uel deformem uel anum,λευκώλενον enim Iunonis epithetum apud Homerum ab albis ulnis,Refertur a Diogeniano. In capras ſylueſtres CLXXX.

Κατ' αἶγας ἀγρίας.In capras feras,Abominantis eſt ſermo & malũ deprecantis,inq̃ ſylueſtres capras auertentis,Confine illi quod alibi dictum ἐς πύρραν in pyrrham.

Adſint dii beati CLXXXI.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες.Adſint dii fauſti,Sermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda, ſic enim præfari ſolent rhapſodi,hoc eſt carminum Homericorũ recitatores & interpretes,Quẽ admodum & citharœdis cãtaturis mos erat Apollinem ut dexter adeſſet carmine inuocare,ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε.At multum ſalue rex.Quin & teſtamentum conditurι præfabantur ominis cauſa τοῦτο καλῶς ἔστω,Item apud Romanos dicturus in concione ſimili precatione utebatur,ut fœlix ac fauſtum eſſet Reip.quod dicturus eſſet,Refertur apud Zenodotum.

In Aphannis CLXXXII.

Εἰς ἀφάννας.In aphannis,Stephanus tradit Aphannas locum quempiam eſſe Siciliæ uehemẽter obſcurum & ignobilem,inde prouerbium ductum, ἢ ἐς ἀφάννας.Aut in aphannis,de incertis & quæ nuſq̃ ſunt,Zenodotus ait natum ex huiuſmodi caſu, Sybaritæ quõdam oraculum adeuntes orabant,ut ſibi uictoriam aduerſus Crotoniatas concederet,idq̃ Crotoniatis ipſis præſentibus.Quidam autem Crotoniatarũ per iocum reſpondit ad hunc modum,Iſtam quidẽ conſequemini in Aphannis,Sybarita credens id à deo reſponſum admiratus eſt,quid ſibi uellet hoc uerbi aphannæ,Prouerbium ait quadrare in eos qui ſe putant inuictos & nulli tolerandos eſſe, Verum mihi Stephani magis probatur interpretamentum.

Ad id quo erat opus CLXXXI I.

Εἰς δ' ὅπερ. In quod opus erat,ſubaudiendum inſumpſi aut ſimile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis,Narrant hunc datis pecuniis impetraſſe ab Aſtymnacta Lacedæmoniorum rege,qui iam bellum parabat,ut ex Attica decederet,Deinde cum eſſet populo rationem eius pecuniæ redditurꝰ.puderetq̃ palam titulum inſumptæ pecuniæ proloqui,recte ſignificauit, ἐς ὅπερ inquiens ἀνήλωϲα τοσοῦτα τάλαντα ἐς δ' ὅπερ.In uſus neceſſarios tantum talentorũ inſumpſi,Hæc ferme referũtur à Zenodoto,Notauit adagium & Ariſtophanes in nebulis, ὥϲπερ ϲθενικλέης ἐς τὸ ὅπερ ἀπώλεϲα.Quo loco interpres uarias adfert hiſtorias,unde prouerbium ortum putẽt,quæ ſi quis requiret unde petere poſſit oſtendimus,Eleganter torquebitur per iocum in eos qui ſic ad miniſtrarunt pecuniam alienam,ut non poſſint idoneam rationem reddere.

Adactum iuſiurandum CLXXXIIII.

Ἔπακτὸς ὅρκος.Adactum iuſiurandum dicebatur uel quod nõ uernaculum eſſet,ſed peregrinũ & aliũde aſcitum,ut ſi quis græcus Scythico more iuret, νὴ τὸν ἀκινάκην καὶ τὸν ἄνεμον.i.per uentum & Acinacem,Nam per ſuos deos unaquæq̃ gens iurare conſueuit,uel q̃ non ſponteneũ ſed adactum ui,Quadrabit ubi quis non ſponte nec ex animo pollicetur aliquid.

Scabroſior leberide. CLXXXV.

Κνιδότερος λεβηρίδος.Aſperior leberide,De uehemẽter aſperis & inſuauibus, Nam leberis græcis dicitur exuuium illud uel ſerpentum uel piſcium exuentium ſenectam,Id autem aſperrimum eſſe conſtat,nimirum ob ſummam ſiccitatem,Refertur a Suida,

Procul

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Procul ab auribus nuncius ueniat CLXXXVI.

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. Procul abſit nuncius aure, Sermo deprecantis nuncium male auſpicatum, Suidas ex Callimacho citat, Homerus item Iliados. Σ. Αἲ γὰρ δὴ μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο, Iſta uelim mihi ſint procul auribus. A puro pura defluit aqua CLXXXVII.

Theognis in ſententiis elegiacis, Εἶμ' ἐθέλω σταλύνειν κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπ' ἄκρης Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεῦσεται ἡμετέρης. Rurſum aqua de ſummo mihi uertice defluet, uſq; Limpida, ſi innocuũ forte lauare pares. Hoc diſtichon quoniam ſubeſſe prouerbium uidebatur adſcripſimus. Quadrabit in hominem uſquaq; inculpatum & innocẽtem, quem etiam ſi quis aliquando uocet in crimen, tamen non ſolum fama illius non contaminatur, uerum etiam illuſtrior redditur, Nec ſine cauſa laudi tribuunt illud Catoni Cenſorio quod quoties accuſatus & uocatus in ius, ſemper iudicum ſententiis fuerit abſolutus. A lupi uenatu CLXXXVIII.

Ἀπὸ λύκου θήρας. A lupi uenatu. Dici ſolitum ubi quis protinus re infecta diſcedit, Aut de negocio moleſto & agreſti, Neq; enim tutum eſt lupum inſequi, neq; is facile capitur. Cum reliquarũ ferarum uenatus non uulgarem adferunt uoluptatem, Meminit Suidas.

A ſubeunte portum naui CLXXXIX.

Ἀπὸ καταδυομένης. A ſubeunte ſubaudi naue lucrum capias, Admonet adagium celeritatem ad quæſtum plurimum ualere, Et in negociatorem illud in primis competere, ὕπνος ἀπέστω. Sumptum à mercatorum diligentia, qui merces ſtatim emunt ab ipſis nautis in portum appellẽtibus Tum enim & minoris emuntur & maiori diſtrahuntur lucro, Trahi poterit ad eam ſententiam, ut ſi quis dicat ſtatim arripiendam oblatam occaſionem lucri, Aut tum rogandum quempiam ubi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit, Nam ſumus plæriq; tum ad gratificãdum benigniores, Perſius in quinta ſatyra metaphoram uariauit cum ait, Tolle recens primus piper è ſitiente camelo, id eſt ilico cum adhuc de uia ſitit camelus qui merces attulit. Prouerbii meminit Suidas. A bis ſeptem undis CXC.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων. A bis ſeptem undis, In eos cõpetit qui a noxia quapiã purgati ſunt, propterea q; antiquitus mos eſſet homicidio pollutos ueſtes ſuas bis ſeptem inundationibus immergere ſionibuſq; lauare. Teſtis Suidas. Exigit & à ſtatuis farinas CXCI.

Αἰτεῖ καὶ παρὰ ἀνδριάντας ἄλφιτα. Sane cibum & ſignis ab ipſis exigit, In eum dicendum qui nullius miſertus undecunq; quod poteſt auellit, uel ab ipſis mortuorum ſtatuis, Similimum illi, κἀπὸ νεκροῦ φορεῖς, Et à mortuo tributum colligis.

Athos cælat latera Lemniæ bouis CXCII.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός. Athos obumbrat latera Lemniæ bouis, Vbi quis officit aut moleſtus eſt, aut gloriam cuiuſpiam obſcurat, aut alioqui obſiſtit. Tradunt in Lemno bouis fuiſſe ſimulacrum, ingens candido factum lapide, Id Athos mons tametſi longe diſſitus interuallo, tamen ob ſummam celſitudinem obſcurat umbra ſua. Eſt autem Athos Thraciæ mons ingẽs adeo ut umbram iaciat ad ſtadia trecenta. teſte Stephano. Meminit huius Apollonius argonauticon libro primo, Ἠρι δὲ νισομένοισιν ἄθω ἀνέτειλε κολώνη Θρηϊκίη ἣ πρόσον ἀπόπροθι λῆμνον ἐοῦσα Ὅσσον ἐς ἠιθέην εὐίστολος ὁλκὰς ἀνίασι Ἀκροτάτη κορυφῆ σκιάει καὶ ἐς ἄχρι μυρίνης. Solis ad exortum uada ſalſa ſecantibus alto Vertice ſeſe oſtendit athos mons Thracius, is qui Diſſitus a ſacra tanto diſcrimine Lemno Quantum alata die ualeat tranſmittere nauis Hanc tamen aerii contingit uertricis umbra Quin longinquam etiam pertingit ad uſq; Myrinen. Prouerbii meminit & Plutarchus in moralibus

Præſentem mulge, quid fugientem inſequeris CXCIII.

Τὴν παρεοῦσαν ἄμελγε· τί δ' ὑφ' ὑγοντα διώκεις. Præſentem mulgeto, quid inſequeris fugientem? Heroicus prouerbialis admonens præſens lucrum non omittendum ſpe commodorum, quæ nõ item ad manum uidẽtur eſſe. Ex ægloga quapiam ſumptum apparet, in qua paſtor omiſſa capra hircum fugientem inſequebatur. Quid ad Mercurium. CXCIIII.

Τί πρὸς τὸν Ἑρμῆν; Quid ad Mercuriũ, Idẽ cum illo, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Quid ad rem? Nam Mercurius orationis autor. Quid achiuos à turre iudicatis CXCV.

Τί δὴ Ἀχαιοὺς ἀπὸ τῆς πύργου κρίνετε; Cur iudicatis Danaidas de mœnibus? Dici conueniet quoties quis pronunciat de re non ſatis accurate conſyderata, Ariſtides in Themiſtocle. Τί ταῦτα δὴ Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν. Quid in his achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados. r. quò loco Priamus in mœnibus Troianorum accerſitam Helenam percontatur, quinam eſſent quos procul in græcorum exercitu conſpiceret, & Agamemnonis formam laudat

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ad hunc modum, Ὅστις ὅλ' ἐστὶν ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΐσ τε μέγας τε Ἠ δι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασιν Καλὸν δ' οὔτω ἐγὼν οὔτω ἰδὼν ὀφθαλμοῖσιν Οὐ δ' οὔτω γοργαρὸν βασιλῆϊ ἐοικέναι. Ille quis est cedo, Graius homo magnusq; bonusq; Sunt alii hunc fateor superãtes uertice plures Verum æque pulchrũ memini me cernere nũq; Nec reuerendũ æque Regẽ præferre uidẽ Nec inconcinne torquebit ad eos qui in tuto constituti, de his iudicant qui in periculo uersant. Quẽadmodũ faciunt ii qui in turre aut uallo sedẽtes ociosi spectant iudicãtq; preliantes, ac in multis animi robur aut cõsiliũ desyderãt, quod ipsi nequaq; pstaturi forẽt, si in eodẽ discrimine uersarẽt Aristides in Themistocle. Ὃ μὴν ὃ χ ὅμοιον ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ σοὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν ἐν τῷ θυχίαν τὴν αὐτοῦ δεικνυσα καὶ καθήμενον ἔξω τ ζάλης ὑπὸ τῷ τειχίῳ. At qui non parui refert si quis medio in mari de iis loquatur qui in naui sunt, animiq; præsentiam demõstret, sedensq; procul à procella intra parietes. Quis usus cepis putridi. CXCVI.

Τὶς χρεία σαπρομένου κρομμύου; Quis usus putrefacti cepis. De rebꝰ aut etiam hominibus reiiculis & quorum nullus usquam est usus. Philoxeni non CXCVII.

Τὸ Φιλοξένου ου. Philoxeni nõn, Dicendum ubi quis obstinate uel inficiatur uel recusat. Philoxenus poeta quemadmodum alibi diximus usq; adeo nõ potuit carmina Dionysii probare, ut maluerit reduci ad fodinas lapidarias, Meos corymbos necto CXCVIII.

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. Meos necto cincinnos, Vbi quis respondet quod nihil pertineat ad interrogata, Refertur ad hunc modum, χείροις ὑπόπυλα τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, οὗτοι λέγω σοὶ τοῦτο ὁ μὸς ἄκοιτις ἐνταῦθα. Salue Hypsipyle Meos corymbos necto, Non tibi loquor ista de re, Maritus meus hic est, Ex aliquo comœdiæ loco sumptũ apparet, In qua persona quæpiam per dissimulationem diuersa responderit, Quod genus est & illud apud Terentium in Phormione cum Phædria rogatus, ubi nam esset Antipho, respondens iterat salutationem, deinde ait illũ recte ualere, Est cõsimilis locus & apud Plautum in mercatore, Iam machæra est in manu, Nam si eo te introducam, Tollo ampullam, atq; hinc eo, & reliqua. Nam locus longior est

Compendiaria res improbitas CXCIX.

Σωφροσύνη πονηρία βραδεῖα ἡ ἀρετή, Compendiaria res improbitas, uirtus longa, Qui semel ad dixit animum uitiis, is quiduis flagicii facile patrabit, At singulæ uirtutes magno sudore parandæ, Fitq; nescio qua naturæ corruptione ut quæ turpia sunt, uel αὐτομάτως θι protinus arripiamus, quæ honesta, uix laboribus diutinis inculcentur. Vmbra pro corpore CC.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος. Vmbra pro corpore, Quoties aliquis magnum quiddam uidebatur assecutus, cum nihil tandem auferat præter titulum aut spes meras. Mutuo sumptum ab Aesopica fabula de cane, qui dum umbram carnium quod ea maior appareret captat, ueras amisit carnes, Eam quidem iambico carmine Grabrias quidam utcunq; cõplexus est hoc pacto, Φέρων γε ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας Κύνας ἑαυτὸν ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει Χανὼν δὲ λοιπὸν τοῦ κάτω λαβεῖν κρέας Ἀπεστερεῖτο καὶ τὸ πρὶν ἐκράτει. Iuxta fluentẽ deferẽs carnes canis Dum pronat os in amne conspicit alteras Et hians deorsum, ut easce carnes prenderet Amisit has quoq; quas tenebat antea. Sinopissas. CCI.

Σινωπίζεις, Sinopissas, id est lasciuis, à Sinope scorto quopiam nobili celebrataq; lasciuiæ.

Vitiat lapidem longum tempus. CCII.

Σήπει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, Vitiabit etiam saxa series temporum, Nihil in rerum natura saxo durabilius, at id quoq; temporum diuturnitas absumit, Quod poetæ nimirum innuũt, cum fingunt Saturnum temporis deum saxum Iouis loco suppositum deuorasse.

Sarone magis nauticus. CCIII.

Σάρωνος ναυτικώτερος. Sarone magis nauticus, Aiunt hunc fuisse deum quempiam nauticum, Vnde & Saronico mari cognomen inditum, Cõgruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, Quod genus nautas plærosq; uidemus esse, Meminit & Saronis & ab hoc cognominati maris Aristides in Themistocle, οὐ δ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον ἐμὶ θαλάτταν οἰκῶσιν ὥσπερ τὸν πλῶκόμ φασι ἀνθηδόνιον ἢ τὸν σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. Nec uti per omne tempus in mari habitent, quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium & Saronem mari cognominem, Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit, Huic diuersum quod ait in Ranis Aristophanes, πῶς δυνήσομαι ἄπειρος ἀθαλαττώτας ἀφαλαμίνιος ὢν ἐπ' ἐλαύνειν. Assidua stilla saxum excauat CCIIII.

Ρανὶς κοῖλον χοῦν κοιλαίνει πέτραν, Stillicidium perpetuum saxum excauat. Admonet nihil esse tam durum quod non emolliat, nihil tam arduum quod non efficiat assiduitas, Quandoqui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dem ſtilla aquæ nimirum res tam tenuis ac leuis ſaxum etiam duriſſimum exhauriat, quod uix ferro poſſis euincere, Plinius tradit inueniri ſilices formicarum pedibus attritas idq; grauiſſimũ exemplum eſſe putat, quantam uim habeat aſſiduitas, Menander apud Stobæum, πάντα ϕ τοῖς ἐνδελεχίαις κατεργάζεται πράγματα, Victa enim aſſiduitate fiunt quælibet negocia

Salaminia nauis CCV.

Σαλαμινία ναῦς. Salaminia nauis, De prælocutionibus dictitatũ eſt, Celebratur enim uel in primis nauale bellum aduerſus Xerxem geſtum apud Salaminem, ſiue q ex triremib⁹ altera ſalaminia uocari conſueuit, altera πάραλος, Ariſtophanes in auibus, ἴθι τάχεια πάραλος ἢ Σαλαμινία, Vnde & Bacchus eo quem modo citauimus loco, ἀΣαλαμίνιον appellat ſeſe, q bellicarum rerũ ac remi ducendi eſſet ignarus, Alluſit autem poeta ſicut opinor ad prouerbiũ quod alibi retulimus λεῖ κώπην ἐλαύνῃ τὸν ἐρέτην, Pyrrhandri commentum CCVI.

Πυρράνδρου μηχάνημα, Pyrrhandri commentum, de callido inuento, Hic Pyrrhander ſycophanta quiſpiam fuit inſignite uerſutus notæq; malitiæ, Ariſtophanes in equitibus, καὶ νὴ Δί' ἦν καὶ ϕύσει τὸ πυρράνδρου τὸ μηχάνημα. Ac per Iouem fuit quidem pyrrhandrica iſta techna.

ἀζήλως πλοῦτος CCVII.

Ἀζήλως πλοῦτος uocabatur, cum quis ſuas dotes ignoraret, Veluti ſi quæ formoſa cum eſſet, putida eſſet tamen, ſibiq; diſpliceret. Aut ſi quis facundus infacundus ſibi uideret, Porro fœlicitatis non minima pars eſt, ut quiſq; ſua norit bona, Proinde Maro. O fortunatos nimiũ bona ſi ſua norint agricolas. Dicas tria ex curia CCVIII.

Εἰπεῖν τὰ τρία παρὰ τῆς αὐλῆς. Dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicũ ſententiis fuiſſent ad capitale ſupplicium condemnati, prius q̃ ad mortem ducerẽtur, ea facultas concedebatur, ut uino ciboq; expleti tria quædam quæcunq; lubitum eſſet dicerent, Quæ ſimul atq; dixiſſent, promulgata damnatione producebantur ad ſupplicium, αὐλὴν enim olim uocabant eum locũ quo damnati ducebantur, quem neoterici ἀρχεῖον appellarent, Apud Suidam legitur παρὰ τῇ αὐλῇ dandi caſu, Vſum adagii apud neminem adhuc reperi, Coniicio dici ſolitum ubi quis petulãtius loqueretur, ſed magno ſuo malo, aut exitiũ imprecaretur alicui, Adagium refertur à Zenodoto,

Pyrauſtæ gaudes gaudium CCIX.

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, Gaudium pyrauſtæ gaudes, de momentaria fluxaq; uoluptate, Oſtẽdimus alibi pyrauſtam ad lucernas aduolantem ambuſtis alis perire, unde & prouerbium πυραύστου μόρος. pyrauſtæ fatum. πτερυγίζειν. CCX.

Πτερυγίζειν dicitur qui conatur & geſtit quippiam efficere, Sumptum à pullis auium cũ adhuc inuolucres ſunt alas mouentium, Lucianus uſurpat pro indecore & ſcurrilit er geſticulari libello de mercede ſeruientibus Ante barbam doces ſenes CCXI.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τὸν γέροντας, Ante barbam doces ſenes, Cum imberbis maiorem natu docet, Eſt autem figura prouerbialis quod ait Perſius, ante pilos, Et rerum prudentia uelox, Ante pilos uenit dicenda tacendaq; calles, Hanc prudentiam quã præcoquam ſeu præcocẽ appellãt, uulgo non admodum fauſti ominis habitam. Apuleius in ſecunda apologia ſcribit hunc ſenariũ nobilem & celebrem fuiſſe poetæ neſcio cuius, neq; enim nominat, Odi puerulos præcoci ſapientia, Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem ſolere peruenire.

Bellum cononi curæ fuerit. CCXII.

πόλεμος κόνωνι μελήσει, Bellum cononi curæ erit, Ita conueniet reſpondere curãti negocium quod ad ſe nihil attineat, Item Hector Andromachæ ſuæ Iliados. Z. πόλεμος δ' ἀνδράσι μελήσει uiris curæ ſunt bella futura. Et Turnus apud Virgilium, Arma uiri bellumq; gerant quis bella gerenda, Ante hac putabam te habere cornua. CCXIII.

πρὸ γοῦν σε ὤμην κέρατα ἔχειν, Ante hac credebam tibi eſſe cornua, De iis qui prius habiti fortes ac ſtrenui, poſtea cum res uirum poſtulat apparent ignaui.

Prius q̃ mactaris excorias. CCXIIII.

πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις. Prius q̃ mactaris excorias. Dicendum ubi quid præpoſtere fieri uidetur, Finitimum illi quod alibi retulimus, actum agere, Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad conſilii præpoſteri ſignificationem pertinere, Sic enim ſcribit in dialogo de amicitia, præpoſteris enim utimur conſiliis & acta agimus, quod uetamur ueteri prouerbio.

Prius q̃ aſſaris farinam CCV.

πρὶν ὀπτῆσαι ἄλφιτα, Prius q̃ aſſaris farinam. ſubaudiẽdum inſpergis aut ſimile quippiam, Euſtathius in Odyſſeæ. π. refert utrunq;, tum hoc, tum illud proximum, Solent autem aſſis carni-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

bus apud quoſdam inſpergi farinam. Plures adorant ſolem orientẽ q̃ occidentẽ CCXVI.

πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δυόντα. Plures adorant ſolem orientem q̃ occidẽtem, Iuueni magis adhæretur q̃ ſeni, Plutarchus ſcribit cæſarem hoc adagio minatum Pompeio Se ſolem appellans orientem, nempe iuuenem indies magis ac magis fama creſcentem, illum occidentem, utpote affecta iam ætate & cuius dignitas gloriaq; iam conſeneſceret.

Auro loquente nihil pollet quæuis oratio CCXVII.

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτείτω λόγος πείθει γὰρ οἶδε καὶ σίφυκε μὴ λέγειν. Auro loquente ratio quæuis irrita eſt Suadere ſiquidem nouit & loquens nihil, Prouerbium indicat munera ubiq; lõge plurimum ualere, Vulgaris iocus ait tinnulas rationes præcipuam habere uim ad perſuadendum, pecuniam indicans. Pellenæa tunica. CCXVIII.

πελληνιακὸς χιτὼν, Pellenæa ueſtis, De priſco cultu, Pellene Achaiæ ciuitas Protei patria.

Aquilam cornix prouocat CCXIX.

Ἀετὸν κορώνη ὀρχεῖται, Aquilã cornix prouocat, Tradunt peculiare cornicibus eſſe irritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum ſibi ab illa noceri non poſſe, Locus igitur fuerit adagio, ſiquando leuiuſculus quiſpiam homũcio, qui neq; prodeſſe queat, neq; læde re maximis uiris oblatrat, Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi de natibus, Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον πάρα, At nihil habet nec utile nec inutile.

Lupus pilum mutat non mentem. CCXX.

Ὁ λύκος τὴν τρίχα οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, Lupus pilum non ingenium mutat, Senecta caniciẽ adfert improbis, non item aufert malitiam, Caneſcunt enim lupi uelut & equi more hominum per ætatem. Laqueus laqueum cepit CCXXI.

Ἀταρὶ πάγη ἔοικε λήψεσθαι πάγην. Laqueum laqueus ita ut uidetur cœperit, Vbi malus malum obſeruat, Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidũ, quod interdum uſu uenit, ut dũ duo ſibi uiciſſim inſidias tendunt, uterq; deprehendat alterum.

Ipſum oſtii limen tetigiſti CCXXII.

Αὐτὸν κέκρυκάς σὺν βατῆρα τ' θύρας. Ipſum attigiſti limen oſtii pede, Dici ſolitum quoties ad rẽ ipſam peruenitur, Ariſtophanes in Ranis, ἀλλ' ἴσθ' ἐπὶ τοῦτ' ἐπὶ τὴν θύραν ἀφιγμένος. Sed noueris ueniſſe te ipſas ad fores, Gallus inſilit. CCXXIII.

Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, Gallus inſilit, Vbi quis ſemel uictus redintegrat certamẽ. A gallorum certaminibus ſumptum. Nunc ipſa uiuit ſapientia. CCXXIIII.

Αὕτη νῦν σοφία ζῇ. Nunc ipſa uiuit ſapientia, Applaudentis & adgratulantis eſt ſermo, ſi quid aliquando uidetur ſcite & arte dictum factũ ue. Nunc ipſa floret muſa CCXXV.

Αὕτη νῦν ἀνθεῖ μοῦσα. Nunc ipſa floret muſa, Superiori ſimilimum, ubi quid erudite, facunde, uenuſte dictum aut ſcriptum uidebitur, quaſi muſis bene fortunantibus.

Onus nauis CCXXVI.

Ἄχθος νεώς. Onus nauis, In inertes & inutiles iacere conueniet, αὖθι κεῖσ' ἄχθος νεὼς. Confine illi ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. Telluris inutile pondus, Quadrabit & in magnum eundemq; moleſtum.

Marinam auditionem fluuiali abluit ſermone CCXXVII.

Ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀπεκλύσατο ποτίμῳ λόγῳ. Salſuginoſum ſermonem potabili diluit oratione, ubi quod erat audire moleſtum, id diuerſa oratione uelut edulcatur, Quod erat guſtus id traductum eſt ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio triſtis aut contumelioſa, Item quod palato liquor fontanus, id auditui ſermo placidus ac benignus.

Arcadicum germen CCXXVIII.

Ἀρκάδιον βλάστημα. Arcadicum germen, de grãdibus & ignauis dici ſolitum, Iuuenalis, Nil ſalit Arcadico iuueni, Arcades olim male audierunt ob ſtuporem ingenii.

Hic Rhodus, hic ſaltus CCXXIX.

αὐτὴ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα. Hic Rhodus, hic ſaltus, Vulgo iactatum de his qui ſeſe de negocio quopiam iactarent inſolentius, Sumptum ex apologo qui fertur inter Aeſopicos, Adoleſcenti cuidã iactanti ſeſe q̃ cum Rhodi eſſet admirabiles feciſſet ſaltus, quidam ex auditoribus interpellato ſermone, ἴδου ῥόδος, ἴδου πήδημα. Ecce Rhodus ecce ſaltus. Cõueniet igitur ubi quis iubetur re præſtare quod alibi ſe feciſſe iactat, Ouidius, Sua narret Vlyſſes quæ ſine teſte gerit.

Archidamicum bellum. CCXXX.

Ἀρχιδάμιος πόλεμος. Archidamicum bellum, Bello ſæuo crudeliq; dicebatur, Epitheto ſumpto ab Archidamo duce qui maximis copiis impreſſionem fecerit in Atticam, eamq; diuexauit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Mortuum ungento perungis. CCXXXI.

Νεκρὸν μυρίζεις. Mortuum ungento perungis, De sumptu superuacaneo, siue cum sero quid adhibetur. Moris erat apud priscos maxime ægyptios defunctorum cadauera ne putrescerent ungẽtis perũgere. Mortuus iacet pedens CCXXXII.

Νεκρὸς κεῖται σόλων, Mortuus iacet pedẽs, Dici solitum si quando pauper simularet opulentiã. Apud unum apostolum Byzantium reperi, & haud scio an ipso uulgoq; relinquendum.

Rudentes & remos cum armis commutauit CCXXXIII.

Νῆια καὶ κωπέας ἀνθ' ὅπλων ἠλλάξανο. Rudentes & palmas armis mutarunt, Cõuenienter ubi quis artem aut quæstum solitum relinquit gloriæ cupiditate commotus, ueluti si quis è nauta fieret miles, è negociatore sacerdos, νῆια funes nautici sunt, κωπέα ligna unde remi parantur.

Niobe mala CCXXXIIII.

Νιόβης πάθη. Niobe dolores, De maximis & acerbissimis malis dicebatur, Hanc enim fabulæ narrant post occisos liberos quos permultos habebat, præ dolore insaxum conuersam fuisse.

Radit usq; ad cutem CCXXXV.

Ξυρεῖ ὀν χρῶ, Ad cutem usq; radit, De eo dicebatur qui nimium exacte uideretur agere cum ali quo, Sumptum à tonsoribus qui quosdam per pectinem radunt, relictis pilorum quasi stirpibus, quosdam citra pectinem ad uiuam usq; cutem, Plautus in captiui duo. Sed utrum strictim ne dicam attonsurum esse, an per pectinem nescio, uerum si frugi est usq; admutilabit probe, Loquitur de hero diligentius omnia percontaturo & tanquam ad cutem rasuro.

Signum bonum aut malum. DCXXXVI.

Σύμβολον ἀγαθὸν ἢ καὶ φαῦλος, Signum bonum aut certe malum, Vbi quis de re incognita diuinat incertus, Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur è sternutamentis, id autẽ ad Cererem pertinebat, Et hominis primum occursum ex quo signum aliquod euentus captabant, symbolum appellabant. Duos insequens lepores neutrum capit CCXXXVII.

Ὁ δύο θηρεύων λαγὼς οὐδέτερον καταλαμβάνει, Qui duos insectat lepores neutrum capit, Huius prouerbii sensus est, Qui simul duplex captat commodum, utroq; frustratur, Effert in græcorum collectaneis & citra figuram, ἀμφὶ ἐπιθυμῶν ὀδετέρου ἔτυχον. Ambo concupiscens neutrum assecutus es. Cui multum est piperis etiam oleribus immiscet. CCXXXVIII.

Ὁ ἔχων πολὺ πέπερι τίθησι καὶ λαχάνοις. Qui multum habet piperis etiam oleribus admiscet, Cui rei cuiuspiam largior adest copia, ea profusius utatur licebit, De pusillo parcius insumendũ. Vt cui multum suppetit facultatum, huic licet opipare uiuere. Nã piper oleribus admisceri solere testatur & Martialis, Vt sapiant fatuæ fabiorum prandia Betæ, Oq̃ sæpe petet uina piperq; coquus. Domus amica domus optima. CCXXXIX.

Οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος. Est grata domus, domus optima semper. Nusq̃ commodius nusq̃ liberius nusq̃ lautius homini uiuere contingit q̃ domi, Quidam per iocum detorquent ad testudinẽ. De qua fertur apologus huiusmodi. Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, ueniissentq; reliqua præter unam testudinem, Nam hæc peracto conuiuio tum demum aduenit, Iupiter admirans percontatus est quid nam illi fuisset in mora, Atq; illa respondit, οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος, Iratus ille iussit ut quocunq; iret domum suam secum circumferret, Cui respondet illud alibi a nobis positum, οἶκοι μένειν δεῖ σὺν καλῶς δαιμόνα, Domi manendum est, fata cui sunt prospera. Asini caput ne laues nitro CCXL.

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πολυτελῆ νίζε. Asini caput ne laues nitro, Ne multum sumptus operæ ue impẽdas in rem uilem ac sordidam, Finitimum illi τὸν χύτραν ποικίλλειν, Ollam uariegare,

Asini mandibula. CCXLI.

Ὄνου γνάθος, Asini mandibula, Conuenit in edaces alioqui stolidos & ignauos,

In occipitio oculos gerit CCXLII.

Ὄπισθεν κεφαλὴν ὄμματα ἔχει, In occipitio oculos habet, De uersutis & circumspectis, quoq; neutiq̃ procliue sit fallere. Lutum nisi tundatur non fit urceus CCXLIII.

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῇ κέραμος ὁ γένηται, Lutum ni tundatur nõ fit testa. Citra laborẽ nullus euadit in uirum absolutum. Viri iure iurando, pueri talis fallendi CCXLIIII.

Ὅρκοις ἄνδρας ἀσφαλέως δὲ παῖδας ἐξαπατέον. Iureiurando uiros, talis pueros oportet fallere, Docet uiris nulla re citius imponi posse q̃ iureiurando, q̃ nemo tam improbus esse credatur qui id uelit uiolare, Laconis cuiusdã apophthegma. Aues quæris CCXLV.

Ὄρνιν ζητεῖς. Aues quæris, Rem uagam & captu difficilem sequeris, Persius, An passum cur-

uos ſequeris teſtaq; lutoq;. Mons cum monte non miſcetur. CCXLVI.

Ορος ὄρει οὐ μίγνυται. Mons cum monte non miſcetur. Non conuenit inter pariter elatos.

Qui canem alit externum, CCXLVII.

Οσκυνα τρέφει ξένον τοῦτῳ μόνον λῖνος μέλει. Qui canem alit peregrinam, huic præter linum ni hil ſit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum perdit operam, λῖνος enim cantilenæ genus unde linum hic latratum & eiulatum appellari puto.

Cum Nibas coccyſſauerit CCXLVIII.

Οταν νίβας κοκκύσῃ, Cum Nibas coccyſſauerit, Similimum illi, ad græcas calendas. Tradunt in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate uicum eſſe, cui nomen Nibas, ubi galli nunq; uocem edant,

Ignis non extinguitur igni. CCXLIX.

πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ. Igni non extinguitur ignis, Malum malo nõ tollitur, ira non ſedatur ira cundia, ſed ferocitas ſedatur lenitate, malum patientia tollitur, iniuria beneficio uincitur

Ne terra quidem iuuit CCL.

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὠνήσει. Ne è terra quidem profuit, id eſt ne minimo quidem, perinde quaſi dicas ne glebam quidem impertiuit, aut ne terræ quidem hoſpicio dignatus eſt, ut apud Maronẽ, Hoſpicio prohibemur arenæ. Bella cient primaq; uetant conſiſtere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obſonium. CCLI.

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψοῦται κρέας. Difficilis emptor haud bona emit obſonia, Qui nimiũ uilli ſtudet emere, ſemper merces uitioſas emit, Nam haud conueniunt paruo emere, & rem egregie bonam emere. Non potes Tethydem ſimul & Galateam amare, CCLII.

Οὐ δύνασαι τέθυδός τε καὶ γαλατείας ἐρᾶν. Non potes ſimul & Tethydem & Galateam amare, Id eſt non potes idem diuerſa ſequi, uelut literas & pecuniam, uoluptatem & gloriam, mundum & Chriſtum. Malum lucrum æquale diſpendio. CCLIII.

Celebratur Heſiodiũ dictum, μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσα θανάτῳ. Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis, Vtinam hanc ſententiam cum mortales omneis, tum præcipue negociatores, non ſcriniis ſed pectori inſcriberent ſuo, ducerentq; non eſſe lucrum, quod iactura bonæ mentis compatetur, neq; quicq; utile eſſe quod non idem ſit honeſtum, Verum his magis arridet illud Ennianum, Vnde habeas quærit nemo ſed oportet habere. Sophocles Heſiodiam ſententiã latius extulit, οὐκ ἐξ ἁπαντὸς δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων ἡδὺς πολὺ ἀτωφήλους ἴδοις ἂν ἠστοφωφότας. Non undecunq; lucra gaude quærere Plærosq; ſiquidem turpibus de quæſtibus Auferre damnum non ſalutem uideris. Feruntur in eandem ſententiã aliquot ſenarii prouerbiales. κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει. Diſpendio uſq; eſt fraude quæſitum lucrum Et τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς φράζεται. At turpe lucrum adducit infortunium.

Thericlei amicus. CCLIIII.

Θηρικλείου φίλος. Thericlei amicus. Dictum in biboſos, Thericles primus excogitauit poculũ ut citatur autor Eubulus, ſignificatur autem inuentum inuentoris uocabulo.

Theagenis Hecateum CCLV.

Θεαγένους ἑκάτειον, Theagenis Hecateum, In ſuperſtitioſos ac ridicule meticuloſos dictum eſt, Hic Theagenes legitur uſq; adeo fuiſſe ſuperſticioſus, ut domi haberet Hecates ſimulacrum, nec uſquam pedem moueret niſi illo conſulto, Vnde & κάπνος id eſt fumus eſt cognominatus.

Fiducia pecunias amiſi. CCLVI.

Iactatur & hodie uereq; dicitur fiducia plæroſq; mortalium falli, uidetur autem ex antiquoꝝ relictum prouerbiis, quandoquidẽ apud Theognidem legitur hic uerſiculus, πίσει χρήματ' ὄλεσα ἄπιστος δ' ἐάσθη. Fiſo res periit, diffiſo ſalua remanſit, Proinde non peſſime monet Epicharmus πίστε μέμνησο ἀπιστεῖν. Sobrius eſto & memineris diffidere. Quanq; nulli fidere inhumanum eſt, omnibus fidere ſtultum, Hoc honeſtius, illud tutius, Propterea quod (ut idẽ ait Theognis) παῦροι τοι πολλῶν ἴσον ἔχουσι νόον. Paucis è multis fidus adeſt animus.

Aliud ſtans, aliud ſedens CCLVII.

Nullus inficias iuerit prouerbiali figura dictum illud Saluſtianum in Ciceronem, Aliud ſtans aliud ſedens loquitur, Quo licebit uti cum ſummam inconſtãtiam animi ſignificamus, quaſi tantillum momentum atq; interuallum commutet hominis ſententiam.

Lingua amicus. CCLVIII.

Ἀπὸ γλώττης φίλος. Lingua amicus, qui uerbis oſtendit non re præſtat beneficium, Aut qui nõ amat ex animo, ſed beneuolentiam oratione præ ſe fert, Quod genus inducitur Candidus apud Martialem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Martialem,Et apud Homerum, οἵτ' ὃν μὲν βάζουσι κακῶς ἀ' ὄπιθεν φρονέουσι.Theognis in sententiis, Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδὲν ἰοῦ. Sic facito ut lingua cunctis uidearis amicus At factis cuiq; te caue miscueris,Contra Sophocles in Antigone, λόγοισ ἢ ἐγὼ φίλουσ' ἂν οὐ στέργω φίλων,Nō diligo hanc,uerbo tenus qui diligat,At idem Theognis paulo post uelut oblitus sui,damnat huiusmodi genus amicorum,μήμ' ἔπεσιν μὲν σπεῦδε νόον δ' ἔχε καὶ φρονέοντα ἄλλα, Ne me diligito uerbis cū mens alibi sit.Rursum alibi, μήποτ' ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος ἀλλὰ καὶ ἔργῳ.Ne lingua mihi quis sit amicus,sed mage facto.

Saturni podex CCLIX.

Κρόνου πυγή.Saturni culus,de carnibus uetulis,iamq; mancis & sensu uacātibus.Meminit Diogenianus. Qui uitat molam uitat farinam. CCLX.

Ὁ φεύγων μύλον,ἄλφιτα φεύγει.Qui fugit molam fugit farinā.Qui refugit industriā nō fruet emolumentis,Finitimū illi, οὔτε μέλι οὔτε μέλιτταν. Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. CCLXI.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω, Admonet iniquum non admittendum,Geometriam enim æquabilitatem accipiunt,ut apud Aristidem in Themistocle, ὅπου γὲ δεῖ ἡ τῆς ἰσότητος καὶ γεωμετρίας. Vbi opus est & æquabilitate & geometria.Idem in Pericle, εἰ δὲ ἡ γεωμετρία καλὸν καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης, Si honesta est geometria quæq; cum illa coniuncta est æqualitas

Serpens ni edat serpentem draco non fiet CCLXII.

Ὄφις ἢν μὴ φάγῃ ὄφιν δράκων οὐ γενήσεται,Serpens nisi serpentem edat nō futurus est draco, Potentes aliorum damnis crescunt,& optimatum fortunæ non in tantum augerentur, nisi essent quos exugerent. Certamen non accipit excusationes CCLXIII.

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις,Certamen nō admittit excusationes,Plato libro de Rep.sexto, ἀλλὰ δὴ ἀγῶνα προφάσεις οὐ πάνυ δέχεσθαί φασιν.Verum aiunt certamen non admittere causationes, Et ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει.Certamen non expectat occasionem,Cum agitur periculo nō conuenit tergiuersari,Aut si mauis in præsentaneo periculo non oportet occasionem expectare,quē admodum aliis in rebus.Veluti si quis in morbo capitali medicum operiatur insignem, aut procul accersendum. Phallus deo CCLXIIII.

Ὁ φαλλὸς τῷ θεῷ.Phallus deo,Dici solitum ubi parum quidem honesta,sed apta tribuuntur, quasi dicas οὐρεῖν εἰς ἀμίδα,id est in matellā immeiere, Dictum est alibi de Phallis Bacchi,nempe in prouerbio,Erebinthius Bacchus. Obturbas frustra uelut unda. CCLXV.

Ὀχλεῖς μάτην μὲ κῦμ' ὅπως.Obturbas mihi frustra,fluctus ritu .i. incassum mihi molestus es, Traductum ab unda cautem assidue uerberante,Quo pertinet illud Maronis,Quam si dura silex aut stet Marpessia cautes. Optimum opsonium labor senectuti CCLXVI.

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, Optimum opsonium senectuti labor,Laborandū in iuuenta,quo seni suppetat commodius uiuendi facultas,Diogenes rogatus quid esse miserrimum censeret,respondit senectutem inopem.Adagium autem uidetur mutilum.Equidem opinor πόνει legendū

Omne æs alienum cepe,& multa allium. CCLXVII.

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα καὶ τὸ τίμημα σκόροδα.Vniuersum æs alienum cepe,& multa allium,Subaudiendum ἐστίν,Cum quis obstrictus multo ære alieno,optat ut paruo dependere possit quicquid debet. Oportet omnibus corydalis CCLXVIII.

Πάσῃσι κορυδάλοισι χρὴ λόχον ἐγκεῖσθαι.Omnibus cotydalis oportet insidias tendere, Citatur ex Simonide,Dici solitum in suspicios & contentiosos,Corydalus a uis est genus.

Omni deuorata boue in cauda defecit CCLXIX.

Πάντα ἐκβαγὼν ἐν βοῶ εἰς τλῶ οὐρᾶν ἀπέκαμψεν.Toto deuorato boue in cauda defecit,Hoc est reliquo negocio peracto in extremo fine delassatus est. Iuxta fluuiū puteū fodit. CCLXX.

παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύττει. Iuxta flumen putcum fodit,De stultam & inanē sumente operā, Finitimum illi,In syluam importat ligna. Mutabilior Metra Erisichthonis. CCLXXI.

Μεταβολώτερος μήτρα τῆσ ἐρεσιχθονίου,Mutabilior Metra Erisichthonis.In eum congruit qui se cum non constat,sed subinde aliam atq; aliam personam sumit,Extat in priscorum fabulis Metram puellam in uarias rerum figuras transfigurari solere,Res autem sic habet,Erisichthon quidam Thessalus absumptis facultatibus ad extremam deuenit inopiam,Huic erat filia puella præstanti forma nomine Metra,Quam ubi prostituisset,adolescentes qui commeabant ad illam uaria munera deferebant,alius equos alius boues alius uerueces,Nam id temporis nondum auri argenti gemmarum ue erat usus,Porro Thessali per iocum dicebant Metram Erisichthonis uerti in ea omnia,quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur,Atq; hinc prouerbium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Catella melitæa CCLXXII.

Μελιταῖον κυνίδιον. Melitæa catella, Quadrat in eum qui habetur in deliciis ac lautius in ocio alitur ad uoluptatem non ad usum, Triplex enim canum genus, Quidam habentur ad usum uenandi quos appellant ἰχνευτὰς quasi dicas uestigatores. Quidam ædium custodiæ præficiuntur. qui dicuntur οἰκουροὶ id est custodes domus. Quidam animi causa nutriuntur, & ad lusum duntaxat muliercularũ, hos μελιτηροὺς siue μελιταίους appellant. De quibus est illud Platonis. τὰ κυνίδια μιμούμενα τὰς δεσποίνας, Catellæ dominas imitantes. Est in familiis diuitum huiusmodi ministrorum genus, quos illi non ad ministerium sed animi causa domi habent.

Ne cinerem uitans in prunas incidas CCLXXIII.

Μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακίαν πέσης, Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas, Ne sic de fugias malum hoc aut illud, ut in aliud longe maius incurras

Syrus cum non sis, ne syrissa. CCLXXIIII.

μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε, Cum non sis Syrus, ne syrissa, Ne sumas personam parum decoram ne uelis alius uideri q̃ sis, Aut cum sis natus ingenuus, ne moribus agas seruum & barbarum

Ne moue festucam CCLXXV.

μὴ κάρφος κινεῖν, Ne moue festucam, Iocus prouerbialis ubi quis omnis strepitus impatiẽs est, Quosdam uideas usq; adeo morosos, ut quicquid agas offendãtur, etiam si stipulam dũtaxat moueas.

Cum paruula est bona uidetur spina CCLXXVI.

μικρόθεν ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, Cum pusilla est spina bona uidetur, Pueritia semper amabilis, Quemadmodum spina quoq; innoxia est donec ætate durescat

Moschus canens Bœoticum CCLXXVII.

μόσχος ἄδων βοιώτειον, Moschus canẽs Bœoticum, Moschus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra respirationem uocem in longum producebat, Bœoticum autem uocat cãtionis genus, ueluti Phrygium aut doricum, Quadrabit in multiloquos sed tamen inepte loquaces

Filum contentionis tunc erat CCLXXVIII.

μίτος ἔριδος τότ' ἦν. Filum contentionis tum erat, Dici solitum in pertinaces, Cum uterq; peruicax est, neuterq; concedit alteri.

Neq; cæcum ducẽ, neq; amentem consultorẽ CCLXXIX.

μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον. Neq; cæcum ducem, neq; amentem consultorem Subaudiendum adhibeas, Disce sed a doctis, consilium pete sed a consultis,

Mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat CCLXXX.

μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν κολοκύντην ἔφερον. Mus non potens subire antrum, gestabat cucurbitam. In eum congruit qui cum ipse sibi consulere non possit aliis conatur opitulari.

Nouos parans amicos, ne obliuiscere ueterum CCLXXXI.

Νέους φίλους ποιῶν, λῶστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. Nouos parans amicos, optime ueterum ne obliuiscere, Torqueri potest & ad mutata studia, ad quæ conuenit nonnunquam respicere, etiam postea q̃ diuersæ te addixeris disciplinæ

Etiam dormiens somniat CCLXXXII.

Ονειροπολεῖ καὶ καθεύδων. Somniat etiam dormiens, hodie quoq; uulgo dicitur quoties significant aliquem toto pectore rei cuipiam addictum deditũq;, Siquidem iis euenire solet ut quæ interdiu uoluerint animo noctu somnient, Aristophanes in nebulis, Ονειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικὴν, Et dormiens equestre studium somniat, De iuuene dictum est qui studio alendorum equorum rem patriam omnem absumpserat, Item paulo superius, ὀνειροπολεῖθ' ἵππους, Equosq; somniat, Plautus contra, uigilans somniat dixit.

Chordæ uice CCLXXXIII.

Ως ἀντὶ χορδῆς. Tanq̃ chordæ loco, Cõueniet ubi quod alicubi diminutum uidebatur, suppletum aliũde significabimus, Plutarchus in symposiacis prouerbii uice uidetur usurpasse, καὶ ταῦτα μὲν inquiẽs ὡς ὑπὸ χορδῆς κείσθω, τοῖς ὑπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις, Atq; hæc quidem chordæ uice addita sint iis quæ abs te sunt erudite diserta, Sumptum est à Locrensi fabula quam exposuimus in prouerbio, ἀκάνθιος τέττιξ.

In caput præcipitari CCLXXXIIII.

Επὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι. In caput impelli, hoc est præcipitem dari, dicebant eum qui per summã contumeliam expelleretur, uel potius qui funditus perderetur, Est in Luciani libello de mercede seruientibus.

Ασπονδος πόλεμος CCLXXXV.

M. Tullius epistolarum ad Atticum libro nono, Huius igitur belli ego particeps & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus, ἄσπονδον uocat perpetuum & atrox & irreconciliabile, Conueniet in simultatem ac dissidium amarulentum.

Ab Eteobutadis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Ab Eteobutadis ducit genus CCLXXXV.

Ἐξ Ἐτεοβουτάδων ἕλκει δ' γένος. Ab Eteobutadis ducit genus, Dici ſolitum de his qui maioribꝰ illuſtribus & antiqua nobilitate ſunt oriundi, uidelicet à Buta quopiam qui ſacerdotes Athenis inſtituit, Venuſtius erit ſi per ironiam ſumatur. Ergini cani CCLXXXVI.

Ἐργίνου πολιά. Ergini canicies, De canicie præpropera, id eſt quæ ante diem legitimum accidit, Erginus filius fuit Clymenis unus ex Argonautis, Cum autem Hypſipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis propoſuiſſet, Erginus adoleſcens præter ætatis rationem iam canus acceſſit inter reliquos decertaturus, irriſus eſt autem a mulieribus Lemniacis, ob intempeſtiuam capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc inſignior quod ſuperatis omnibus athletis pulcherrimam uictoriam reportarit, Feſtiuius fiet ſi per ironiam dicetur in ſenes iã canos, qui tamẽ iuuenes etiam dum haberi uelint, cauſantes eam caniciem non ex annis ſed è curis, aut aliunde præmaturam accidiſſe, Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio moribuſq; ſenem agunt, & quibus rerum prudẽtia uelox Ante pilos uenit, ut inquit Perſius

Ἐσκιμαλίχθαι. CCLXXXVII.

Ἐσκιμαλίχθαι σὲ χρὴ. Hoc geſtu contumeliam deſpectumq; ſupremum ſignificabant, Eſt enim græcis ἐσκιμαλίσαι medium digitum oſtendere, contractis cæteris ignominiæ cauſa, aut ſtrepitũ digitorum ſignificare contemptum, unde & apud Iuuenalem quod alibi retulimus, Mandaret laqueum mediumq; oſtenderet unguem, Suidas citat ex Ariſtophane ſenarium hunc, καὶ δεῖξον οἷον ἐσκιμάλιστέν, Quid autem proprie ſignificet ἐσκιμαλίζειν qui ſcire cupiet malo a Suida diſcat q̃ ex me, Elegantius magiſq; prouerbialiter ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiam quod plane contemnitur detorquebitur. Extrema extremorum mala CCLXXXVIII.

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ συμπέπτωκεν, Extrema extremorum mala acciderunt, In ipſo ſchemate ſita eſt prouerbii ratio, quemadmodum initio operis admonuimus, Quod genus ſunt & illa, Λαγὼς ἀπεθίσθη, Et Λιμνότρα λιμνίου, Et κόντρα κοιλώτων.

Cucurrit quiſpiam ne pluma madeſceret, & in fouea præfocatus eſt CCLXXXIX.

Ἔδρεχέ τις μὴ βρεχθείη καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, Cucurrit quiſpiam ne conſpergeretur aqua, & in fouea præfocatus eſt, ubi quis leuius malum incautius fugiens in maximum incurrit.

Heterognathus es CCXC.

Ἑτερόγναθος εἶ, In eadem dici conſueuit, quod ob uoracitatem alternatim utraq; mandibula cibum commanderet, nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quod nunc in hanc nunc in illam mandibulam cibum tranſferat. Vrbanus nihil æqui cogitat CCXCI.

Οὐδὲν φρονεῖν δίκαιον γ' ἀνὴρ ἀστικός. Vrbanus æqui nil boni ue cogitat, Admonet ruſticanã uitam innocentiorẽ eſſe, ut q̃ ſola cũ ſolis habeat commercia terris. Cõtra qui degunt in urbibus propter cõtagia negociorũ & hominũ aſtutiores euadere, Inde illud Demeæ Terẽtiani in aſtu aliud ex alio malũ uenit, unde & aſtuti ἀπὸ τοῦ ἄστεως dicti putãt, Põt & huc accõmo dari paroemia, q̃ eximiæ morũ ciuilitati & urbanæ blãdiloquẽtiæ fere comes eſſe ſolet aſtutia, Cõtra q̃ moribꝰ ſunt ſubagreſtibꝰ, iis plærũq; fides eſt certior aĩuſq; ſyncerior. Patroclo ſordidior. CCXCII.

Πατροκλέους φιλοπλούτερος. Patroclo parcior, In diuitem quidem, ſed oppido q̃ſordidum ac parcum, Hic enim Patroclus poſtea q̃ ad ſummas opes euectus eſt, aut (ut alii dicũt) ex quo natus eſt nunq̃ eſt uſus balneo, parſimoniæ cauſa, Taxat ab Ariſtophane in Pluto, ἐκ Πατροκλέους ἔρχεται E Patrocli domo uenit, Plutum enim ſqualidum dixerat & ſitus plenum, Prouerbii meminit etiam Eudemus. Omnis herus ſeruo monoſyllabus CCXCIII.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος. Omnis herus ſeruo monoſyllabum, Heris & potentibus breuiſſimo tantum uerbulo eſt opus, ut uel annuant uel renuant, ναὶ ἢ οὔ. Sic uolo ſic iubeo ſit pro ratione uoluntas, Seruis autem & impotentioribus multis opus eſt uerbis ut exorent aut perſuadeant, Effertur integre ad hunc modum, Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος ὁ δ' ἱκετεύειν μακρός. Omnis dominus ſeruo monoſyllabus, at ſupplicare longum, Refertur in collectaneis apoſtoli Byzantii. Peniciſſare CCXCIIII.

Πινικίζειν μοι δοκεῖς. Perinde ualet quaſi dicas fucum facere, Nam πινίκη græcis comam non genuinam ſed appoſititiã ſignificat, quã quidã galericulum uocant, Cicadis pleni CCXCV.

Τεττίγων ἀνάμεστοι. Cicadis operti, In glorioſos ac ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis ac iam deſitis utẽtes, Antiquitus enim Atticis mos erat capillorum cincinnis aureas cicadas addere, hoc indicio ſignificantes αὐτόχθονας eſſe ſeſe, id eſt indigenas, quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, ſicuti plæraq; alia, ſed inibi naſcunt ubi uiuũt, Ariſtophanes in nebulis, αὐχεῖα

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

γε καὶ λὴ βαλιώδη καὶ τετ]ίγχον ἀνάμεσα ψηκηκέδου καὶ φυβονίων. Prisca hæc sane atq; obsita canis nec non repleta cicadis. Ac Cecide cum Buphoniis, Cecides peruetustus quispiam fuit Dithyramborum scriptor, Buphonia item Festum priscum & iam olim ob uetustatem desitum.

Quid de pusillis magna proœmia CCXCVI.

Τί μικρῶν βοὺ μεγάλα προοιμιάζη. Quid de minutis rebus magna texis proœmia, Vbi quis in re non magni momenti uerbosa utitur prælocutione, Nam Athenis interdicebat præco dicturis in contione, ne uel præfatione uel affectibus uterentur, rem modo exponerent, ἄνευ προοιμίων καὶ τραγῳδῶν, ut aliquot locis indicat Lucianus, Ad quod alluśit etiam Terentius, Etiam proœmiũ inceptat, Et Horatius, quorsum hæc tam putida tenduntꝰ

Tunc canent cygni cum tacebunt graculi CCXCVII.

Τότ' ἄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι. Tum canent cygni cum tacuerint graculi, Hoc est tum loquentur eruditi cum garrulis non erit loquendi locus, Aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Malis ter mala CCXCVIII.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ. Malis ter mala, Digna dignis eueniunt, Hanc paroemiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam, Narrant Attagines aues cum primum è Lydia in ægyptum essent deportatæ, atq; in syluas dimissæ, coturnicis uocẽ edidisse, deinde euenit ut desiccato Nili fluminis alueo pestilentia regionem ægyptiorum infestaret, magnamq; hominum uim absumeret, Inter hæc Attagines uocem edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maioré puerili, dicentes hæc uerba, τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, Malis ter mala, Circunfertur inter græcas sententias & hic uersus, ἐσθ' ὃ τῷ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ μᾶλλον θεός. Viro bono bona largiuntur cœlites

Canis peccatum sus dependit CCXCIX.

Τὸ κυνὸς κακὸν ὗς ἀποτίσατο. Canis malum sus depẽdit, Quoties pro iis quæ peccauit alius, alius dat pœnas, Ex quo nam euentu natum sit, nec liquet nec admodum refert.

Intersecta musica CCC.

Ἐκκέκοφθ' ἡ μουσική. Interrupta est musica, Veteres in conuiuiis eruditis confabulationibus uti consueuerunt, Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ, Vnde quidam molestè ferẽtes interrumpi sermones suos dicebant, ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ uox in prouerbiũ traducta est, quotiẽs aliquis interueniens sermonem institutum interpellaret.

Suus cuiq; crepitus bene olet CCCI.

Ἕκαστος αὐτῷ τὸ βδέμα μήλου γλυκίον ἡγεῖται. Vnusquisq; suum ipsius crepitũ malo suauioré existimat, Hoc est nemo est cui sua mala non uideantur uel optima, Refertꝰ ab apostolio Byzantio, sed a uulgo sicuti coniicio sumptum. E poculo perforato bibere CCCII.

Ἐκ τετρυμμένης κύλικος πίειν. E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles sunt, parumq; fideliter continent arcana sibi credita. In pulicis morsu deum inuocat CCCIII.

Ἐν ψύλλας δήξει θεὸν ἐπικαλεῖται, In pulicis morsu deum inuocat, In eos dictum qui quantũlibet leui de re grauiter perturbãtur perinde ut in maxima, Tractum ab apologo qui fertur in Aesopicos. Quidam offensus dolore pulicis pedem mordẽtis subsedit, & Herculem ἀλεξίκακον implorauit, Mox desiliente pulice male precatus est Herculi, qui cum in tantillo periculo uocatus non tulisset opem, non uideri uerisimile eum in grauioribus adfuturum

Adulterinus. CCCIIII.

Plato libro de legibus quinto. τὰς δὲ ὧν ἡμᾶς δεῖ σκοπεῖν καὶ τούτων τίνας ἀληθεῖς νόθους καὶ βδήλους. Rursum honores oportet consyderare, qui nam ex his ueri sint qui adulterini, Rursum eodem in libro, ὅπως μήτε ἀνὴρ κίβδηλος ποτε φανεῖται τὸ παράπαν, ἀπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί. Vt neq; ipse adulterinus aliquando cuiq; appareat, sed simplex & uerax semper, Hoc igitur a nũmis traductum, si ad diuersas res traducatur prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio, κακοῦ κόμματος. Nemo malus hoc sciet CCCV.

Οὐδεὶς κακὸς ἔσται τοῦτο. Nullus malus hoc sciet, quoties rem egregiam & cognitu dignam significamus. Plato de legibus lib. quinto, ὅσον γε νῦν ἐπιτάττομεν ἀγαθὸν ὂν τυγχάνει πάσας ταῖς πεπραγμέναις πόλεσιν τὴν ἐπομένην κατασκευὴν προσλαβόν καὶ τὰ τοῦ παλαιοῦ παροιμίαν, ὅστις ἔσται ποτὲ καλὸς ὢν, ἀλλ' ἐμπειρός τε καὶ ἐπήκοος ἔθεσι γενόμενος. Quantum enim bonũ sit quod nunc præcipitur omnibus rebus publicis si modo paruerint, ordinem & apparatum adducẽs, nullus unquam iners & malus cognoscet, quemadmodum ueteri prouerbio dicitur, uerum & peritus & moribus æquis præditus, Huic confine est quod idem posuit in Lachete, οὐ πᾶς ὗς τοῦτο ἔσεται. Non sus quiuis hoc norit.

Mœnia

Mœnia ferrea non terrea CCCVII.

Plato libro de legibus sexto, πόδι δὲ τείχων ὦ μέπλε ἔγωγ' ἂν τῷ πάρτῃ ξυμφοροίμην, ϑ' καϑεύδειν ἔαν αὐτῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶν δὲ ἐνέλια καλῶς μάλα ὁ ποιητικὸς ἐπῴδ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται τὸ χάλκεα καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ λίϑινα. De mœnibus autem Megille equidē cum Sparta consenserim, ut mœnia uidelicet humi deposita dormire sinamus, neq; huius rei gratia rursum uelimus excitare, Recte quidem & poeticum dictum super his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea esse oportere q̄ terrea, Prouerbio iactatum fuisse uidet & habet uelut ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, sed in uiris armatis, quorum cōsensus murorum inexpugnabilium uice ciuitatem optime tuetur, Alludit autem Plato ad apophthegma laconicum, cuius meminit Plutarchus, Equidem arbitror & Horatium huc leuiter alluisse cum ait, Hic murus ahæneus esto.

Nemo nos insequitur CCCVIII.

Plato libro de legibus septimo, ὡς οὐδεὶς αὐτῷ τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπείγον λόγῳ, Nam in præsentia nihil est cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos insequitur qui festinare compellat, quemadmodum uulgo dicunt. Hoc paroemiæ etiam hodie tritum manet, cum significant liberū esse diutius in re quapiam immorari, Nemo nos inquiunt impellit.

Mare alluit omnia mortalium mala CCCIX.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά, Hominum uniuersa proluit pelagus mala, Refert ab Eustathio in primum Iliados Homericæ. Sensum & usum nobis diuinandum reliquit. Equidē arbitror in hanc sententiam accommodari posse, ut intelligamus in ampla frequentiq; ciuitate latere flagicia, nec animaduerti si quid peccet, propter hominum turbam. Nisi si cui magis arridet hic sensus ut accipiat, ex Rep. bene instituta, quicquid est flagitiosorum hominum paulatim eiici. Nam mare defunctorum cadaueta omnia reiicit in litus.

Canere de Telamone CCCX.

Ἆσεν τελαμῶνος, Canere cantionem Telamonis, De querulo sermone dictum prouerbio. Eustathius enarrans carmen illud Homericum quod est in catalogo nauium, Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δύο καὶ δέκα νῆας, commemorat hanc paroemiam his uerbis, καὶ ἄλλην τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθεῖσαν ἀπὸ σκολιοῦ μέλους οὗ ἡ ἀρχὴ παῖ Τελαμὼν αἶαν ἀχμητά. i. & hoc quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab obliquo cantu cuius initium, fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum est illud quod alibi retulimus. Ἀλμήνου μέλος καὶ ἀρμοδίου μέλος.

Argiua calumnia CCCXI.

Ἀργεῖα φορά, Argiua insectatio, De calūniosis & delatoribus dici solitum, Nam Argiuos olim notauit antiquitas tanq; sycophantas & litium auidos, Testis Eustathius in catalogum nauium, adagium ex Pausania citans, Testis & Diogenianus in collectaneis

Initio confidens, in facto timidus CCCXII.

Eustathius enarrans septimum Iliados librum huiusmodi refert paroemiam. Θρασὺ πρὸ ἔργου ἐκ πολλοῦ καλιὸς, Audax ante negociū plærunq; ignauus. Citat idem ex Epicharmo, Κακὸς θαρρεῖ μάλ' αὐτόθεν, ἔπειτα δ' φύγει. Ignauus admodum de se confidit, post autem fugit, Videmus hoc usu uenire uulgo ut qui sunt audaciſſimi & magniloquentissimi prius q̄ appareat periculum, ubi res uirum postulat, ibi sint animi nullius. Γοργὸν βλέπειν. CCCXIII.

Γοργὸν βλέπων, aliquoties apud Lucianum pro acribus oculis obtueri, Item Homerus Iliados. ϑ. de Hectore, γοργοῦς ὄμματ' ἔχων κόρυϑι βροϑλοιοῦ ἄρηος, Gorgoneis oculis quales & Martis atrocis

Tolle digitum CCCXIIII.

Αἶρε δάκτυλον. Tolle digitum. Victum te fatere, Nam hoc signo qui in conflictu succubuisset, τλῶ κτῶ agnoscebat, Persius in satyra quinta, Nil tibi concessit ratio? digitum exere peccas, Cognatum illi quod alio dictum est loco, dare herbam,

Videberis me uidens, plane Martem uidere CCCXV.

Βλέπειν δὴ ἀνδικῶς δόξεις μ' ἄρμα. Martem uidere me, uideberis palā, De his qui se strenue pol licebantur opitulaturos, ac Martem quēdam acturos. Est alicubi (ni fallor) apud Aristophanem.

Bos in ciuitate. CCCXVI.

Βοῦς ἐν πόλει. Bos in ciuitate, Dicitur ubi quis ad nouos honores euehitur, Lysias bouis imaginem in arce collocauit, Ea res in uulgi iocum cessit, Nam in agris boum usus, non in urbibus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Brasidas quidem uir bonus CCCXVII.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀ λὲ λακεδάμων πολλοὺς ἔχει κάρρονας. Brasidas uir bonus quidem ille, sed lacedæmon multos habet præstantiores, Aduersus eos qui se non modo primos uerum etiam solos existimant. Natum ex apophthegmate, Finitimum illi, Multi manii ariciæ.

Hedera post anthisteria CCCXVIII.

Ἀκιστὸς μετ' ἀνθιστήρια. Hedera post anthisteria, cum sero quippiam adhibetur, De anthisteriis id est floralibus festis diximus in prouerbio, κάρβ' θύραζε.

Ex academia uenis CCCXIX.

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, Ex academia uenis, De seuero & composito seu docto, Sumptum a Platonis schola, Quanq̃ & per ironiam torqueri poterit in fastuosum, & uultu tetrico philosophum agentem.

Senem erigere CCCXX.

γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσοι, Erigere durum est qui cadat iuuenis senem. Haud facile dediscuntur a senibus uitia quæ pueri didicerint.

Terra defossum habes CCCXXI.

γῆ κρύψας ἔχεις, Terra defossum habes, In eum qui non impertit, neq; profert suas dotes, Sumptum ab auaris thesaurum humo defodientibus.

Senescit bos CCCXXII.

γηρᾷ ὁ βοῦς τὰς δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός. Bos consenescit at opera multa sunt bouis, Cum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus, Nam diuitum uulgus haud aliter ministris utitur q̃ equis & canibus, aut paulo etiam inhumanius. Dum usui sunt alliciunt, ubi senuerint reiiciunt, Vnde consultum est ut unusquisq; sibi paret quo senectutem suam commodius foueat alatq;, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum a nemine non cõtemnetur, At meminerit Diogenis apophtegmatis qui rogatus quid nam esset in hac uita calamitosissmũ respondit, γέρων ἄπορος, senex egens.

Sus acina dependes CCCXXIII.

Ἀποτίσεις χοῖρε πήγαρτε. Persolues porcæ acina. Lues quod admisisti, reddes quod abstulisti non sine fœnore. Quadrabit ubi pusillum commodi magno dependitur malo.

Incipiente noto & desinente borea. CCCXXIIII.

Ἀρχομένου μὲν νότου καὶ λήγοντος βορέαο. Surgit ubi notus exoriens Boreásq; residit, Subaudiendũ δεῖ πλεῖν, id est nauigandum est, Apto tempore quæq; res faciunda.

Inuulnerabilis ut Cæneus CCCXXV.

Ἄξωρος ἔσαρχεις ὡσ καινεύς, Inuulnerabilis es ut Cæneus, De iis qui lædi non possunt, Est in poetarum fabulis Cæneum munere Neptuni nullo telo uiolari potuisse, Cæterum iuxta fidem historiæ Cæneum Thessalum quempiam aiunt fuisse rei bellicæ cum primis peritum, adeo ut cũ multis preliis interfuisset nunquam uulnus acceperit, Deniq; cum Lapithis auxilium ferret aduersus Centauros, deprehensus solus ab hostium multitudine obrutus est, citraq; corporis uulnus extinctus, Itaq; Lapithæ cadauere integro reperto sparserunt rumorem, Cæneum in omni uita inuulnerabilem fuisse, Venustius enunciabitur per comparationem.

Sale perunctus hic adiuuabitur CCCXXVI.

Ἁλσὶν ἀσμένη χθιζὸς ἤναιτ' ἂν οὗτοσί, Acri sale hic perlutus adiuuabitur, In eos dicebatur qui uel ætate uel uino delirarent, Quidam ab utribus translatum existimant, qui sale loti redduntur meliores, q̃ salis acrimonia coriorum crassitudinem emendet, Itidem temulentia laborantes mos erat sale & oleo perungere, id aduersus ebrietatem remedium existimabatur, Quidam a uasis testaceis ductum malunt, qui sale imbuuntur, quo fidelius contineant liquorem infusum, Sumptũ est autem prouerbium ex Aristophanis nebulis.

Hæc iusticia CCCXXVII.

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἱ Ὄλυμπον ἔχουσι. Diuum hæc iusticia est, magnus quos claudit olympus, Dici solitum quoties pœnas darent scelesti, ueluti diis ipsis ultoribus, Sumptum est ex Homero

At qui non est apud aram consultandum CCCXXVIII.

Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ πρὸς τὸν βωμὸν τὰς ἐπινοίας. At qui nihil opus iuxta aram cogitare, Consultandum ante q̃ incipias, in ipso negocio sera consultatio, Sumptum a sacrificis, qui pro ritu sacrorũ oĩa præparant prius q̃ accedant ad aram.

Mars haud concutit sua ipsius arma CCCXXIX.

Ἄρης τὰ αὐτῶ ὅπλα οὐ σαλεύει. Mars sua ipsius arma non quatit, Commode feruntur quibus assueuimus, quæq; nobis quadrant, etiam si sint grauissima

Smaragdus in luce obscurus CCCXXX.

Ἐξαίρετος σμάραγδος ἐν μὲν τῷ φάει σκοτεινός, Egregius smaragdus in luce quidem obscurus, In eos iaci solitum qui præpostere ibi semet occultarent, ubi maxime conueniebat edere. uir tutis specimen.

Martis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Martis pullus CCCXXXI.

Ἀρεὸς νεοττὸν, Martis pullum uocant ad bella magnopere propenſum, Ariſtophanes in auibus Ἀρεὼς νεοττὲ ὦ νεοττὲ δεῦρό τε. Sentit autē de gallo qui quod omnium auium ſit pugnaciſſimus bellaciſſimuſq; , unde & criſta & calcaribus armat⁹ eſt, Marti ſacer eſt, uel quod is olim fuerit adoleſcens Marti in deliciis habitus, qui conſueuerit obſeruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisſet, Marſq; turpiter eſſet deprehenſus, iratus Gallum adoleſcentem in auem commutauit, Manentibus etiam dum priſtinæ naturæ ueſtigiis. Narrat hanc fabulā Lucianus in Gallo Vtrem mergis uento plenū CCCXXXII.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλήρη. Vtrem mergis uento plenum. Competit in eum qui fruſtra conatur, ut qui caſtigat inemendabilem, quod inflatus uter quantumuis immergas rurſum emicet. Durus alloquiis CCCXXXIII.

Ἀτεκμὴς ἀνθρώπου πρόσηγορήματος. Immobilis alloquio. Ductum a cæra quæ tractando molleſcit. Profectus ad Apaturia CCCXXXIIII.

Ἀπὸν ἐς ἀπατούρια ἐπανῇ κ' ἐς θαργηλιῶνα, Profectus ad Apaturia, rediit Maio, Dici ſolitum in eos qui lentius immorarētur negocio cuipiam. Athenis feſtum erat quod Apaturia uocabāt, id triduo peragebatur, Primum diem appellabant δόρπειαν, propterea q̄ conuenientes φράτορες conuiuium agerent. Secundum appellabant ἀναρρυσίν, q̄ in eo rem diuinam facerent. Tertium κουρεῶτιν, q̄ iuuenes & puellæ in gentem tranſcriberentur. Meminit Suidas copioſius de hoc feſto. Chamæleonte mutabilior CCCXXXV.

Χαμαιλέοντος δυμεταβολώτερος. Chamæleonte mutabilior, Chamæleon commemoratur inter animantia quæ colorem mutant, Huius figuram diligenter deſcribit Ariſtoteles libro de naturis animantium ſecundo, Quod ad coloris mutationem attinet hæc tradit. Τῶν δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ ἐμφυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται. ἔχει δὲ καὶ μέλαναν ταύτην, οὐ πάνυ τῆς τῶν κροκοδείλων καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ ἔνιοι μέλανι, ὥσπερ τὰ πεπαιλία, διαπεποικιλμένην γίνεται δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολὴ καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι καὶ ἡ κέρκος ἡ δὲ κίνησις αὐτῶν νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστι καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. Id eſt mutatur autem illi color cum inflatur, Fitq; is nunc niger, non abſimilis crocodilorum, nunc pallidus cuiuſmodi lacertarum, nunc rurſum nigris uariegatus maculis qualis eſt pardorum, Accidit autem huiuſmodi mutatio coloris per omne corpus, ſiquidem & oculi & cauda in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem, Motus huius animātis admodum ſegnis, qualis eſt ferme teſtudinum, Palleſcit moriens, Exanimato color idem durat, Hactenus Ariſtoteles.

Ego tibi de alliis loquor, tu reſpondes de cepis CCCXXXVI.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνῃ. Ego tibi loquor de alliis, tu reſpondes de cepis, Similimum illi, ἄμαξα ἀπήρων, cum aliud reſpondetur q̄ rogaris, uel contra cum inepte reſponde tur inepte ſciſcitanti, Confinia ſunt inter ſeſe cepe & allia.

Aurificem te futurum credebas CCCXXXVII.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, Aurificē te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiuſmodi, quodā euentu, Inualuerat aliquando fama apud uulgus Athenienſiū in Hymetto monte magna auri fragmenta uideri, quæ a formicis illis pugnacibus ſeruarētur. Itaq; quidam creduli ſumptis armis exierūt illas expugnaturi. Qui cum re infecta fruſtraq; ſumpto labore redirent in urbem, irriſi ſunt a cæteris ciuibus illud obiectantibus, σὺ δὲ ὤου χρυσοχοήσειν. Meminit huius rei Eubulus, ἡμεῖς ποτ' ἄνδρας κεκροπίδας ἐπείσαμεν λαβόντας εἰς ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα. Quondam uiris nos cecropidis perſuaſimus Sumptis ut armis montem Hymettum incurrerent. Paroemia conueniet ubi quis ingenteis ſpes animo concepit, ſed diſcedit fruſtratus.

Seiuncta ſunt Merrhæ & Siloam fluenta CCCXXXVIII.

Χωρὶς τὰ μέρρα καὶ σιλωὰμ ῥεύματα. Seiūcta ſunt Merrhæ ac Siloam flumina. De longo inter nallo diſſitis inter ſe. Veluti ſi quis dicat inter amicum & adulatorem plurimum intereſſe. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν μυσῶν ἢ φυγάδων. Ψευδόπυρα. CCCXXXIX.

Ψευδόπυρα οἷον τὰ σά. De minis ac terriculis inanibus, aut cum oſtēditur arte periculum, cum re nullum ſit periculum, Tranſlatum a militari aſtutia, qua fit ut ad territādos hoſtes noctu diuerſis locis ignes incendant, ut ingens exercitus eſſe credatur. Eos ignes adſimulatos Ψευδόπυρα uocant. Pſyra Bacchum CCCXL.

Πύρα τὸν Διόνυσον, Pſyra Bacchum, Dictitatum adagium ubi uinum appoſitum in cōuiuio ne

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mo guſtat,Aut de ſordido apparatu,Pſyra puſilla quæpiam inſula eſt in qua uinum nõ prouenit

Caput uacuum cerebro. CCCXLI.

Ω οἵα κεφαλὴ νῦ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. O quale caput,& cerebrum non habet,De iis qui corporis ſpecie præcellunt,ingenio carentes,Natum ex apologo qui circunfertur inter Aeſopicos.Vulgo quoq; uecordibus & inſipidis aiunt cerebro uacuum eſſe caput.

Crudelis Bacchus CCCXLII.

Ω μιαιφόνος Διόνυσος,Crudelis Bacchus,Baccho quondam uiuos homines ſacrificari mos erat,Vnde in crudeles conuenit,ſiue q temulentia feroces reddat.

Hoc calciamentum conſuit Hiſtiæus Ariſtagoras induit. CCCXLIII.

Τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲν Ἱστιαῖος, ὑποδεῖται δὲ Ἀρισταγόρας. Hoc calciamentum Hiſtiæus quidem conſuit,cæterum Ariſtagoras induit,Diogenianus admonet dici ſolitum in eos qui callide ſua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum eſt ex huiuſmodi hiſtoria,Hiſtiæus quiſpiam patria Samius,Dario amicus,ab eodem in Perſidem miſſus eſt.Illic diutius commorãti inceſſit patriæ reuiſendæ deſyderium,Verum cum a rege commeatum impetrare non poſſet,ſcribit ad Ariſtagoram ex fratre nepotem,ut Iones ad defectionem ſollicitaret,uidelicet ut hac occaſione dimitteretur.Excogitauit autem nouum literarum tranſmittendarum genus,cuius meminit & A.Gellius noctium atticarum libro ſexto decimo capite nono. Seruo cuidam ſpectatæ fidei,diu oculos ægros habenti,capillum ex omni capite tanq; medendi gratia deradit,caputq; eius leue literarum formis compingit,His literis quæ uoluerat ſcripſit.Hominẽ poſtea quoad capillus adoleſceret domi continet.Renatis pilis ad Ariſtagoram mittit.Et cum ad eum ueneris inquit mandaſſe me dicito,ut caput tuum ſicut nuper egomet feci deradat,Seruus ut imperatũ erat,ad Ariſtagoram uenit,mandatum domini adfert.Is non eſſe fruſtra ratus capite deraſo literas legit,ac mente Hiſtiæi cognita,totam ferme Ioniam ad defectionem traxit.Darius poſtea q̃ hæc cognouiſſet deſciuiſſe Iones.Hiſtiæum in cõſilium adhibet,quem potiſſimum in Aſiam mittere oporteat ad res componeudas. Is perſuadet ut ſeſe mittat,utpote idoneum ad ſarciendam defectionẽ Ionum,Itaq; poſtea q̃ in Aſiam deueniſſet, ianq; in ſuſpitionem ueniſſet Sardorũ præfecto,tanq; autor huius motus fuiſſet,hoc audiuit ab eodem, τοῦτο τὸ ὑπόδημα &c.ſignificãs eius conſilii primũ fontem & autorem fuiſſe Hiſtiæum,adminiſtratorem Ariſtagoram.Ea uox deinde ut fit uulgo cognita commenti nouitate in populi fabulam abiit,Videtur magis conuenire quoties in aſtutis & improbis conſiliis,alteri alter auxilio eſt,mutuaq; opera ſeſe iuuant, Nam dare conſilium eſt tanq; calceum conſuere,uti conſilio & exequi eſt uelut induere calciamentum.

Quæ non poſuiſti ne tollas. CCCXLIIII.

Α μὴ κατέθου. μὴ ἄνελῃ,Quæ nõ depoſuiſti ne ſuſtollas, Citat a Platone libro de legibus undecimo,tanq; ex poeta quopiã,Conuenit in furaces & in eos qui repetunt quod non crediderũt,itẽ qui ſibi poſtulant acceptũ ferri quod non præſtiterunt, Bulbos quærit CCCXLV.

Βόλβους ζητεῖ,Bulbos quærit,Iocus prouerbialis in eos qui iuxta Perſium Obſtipo capite deſigunt lumina terræ.Plutarchus in ſympoſiacis, καὶ γὰρ ὁ γελώμενος οὗτος καὶ παροιμιώδης ἐφ᾽ ᾧ βόλβος οὐ μικρότητι ἀναφύγει τὸν κεραυνὸν ἀλλ᾽ ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης.Etenim ridiculus iſte inquit & prouerbio obnoxius bulbus,haud ideo fulmẽ effugit,quod puſillus ſit,ſed quod uim habeat cõtrariã fulguri,quemadmodum & ficus arbor,& hyenæ pellis Porro riſus prouerbialis de quo meminit Plutarchus, ſumptus eſt ut opinor ex Ariſtophanis nebulis,ubi Strepſiades Socratis ingrediẽs ſcholam admiratur diſcipulos Socratis prono capite terram ſpectantes.Reſpõdentiq; cuipiam, ζητοῦσιν ὅτι τὰ κατὰ γῆς βόλβος ἆρα ζητοῦσι μὰ νὴ τοῦτό γε φροντίζετε Ἐγὼ γὰρ οἶδ᾽ ἵν᾽ εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί, Hoc eſt,Quærunt habet quæ terra,Strepſiades bulbos ſcilicet Quærunt,rei ſed cura ne quid iſtius Vos angat,ego enim noui ubi ſint magni & boni. Quod ſi quis malit referre ad id quod eſt apud eundem poetam in Pluto, ταυτὸν θύμον φαγόντες, qui eaſdem mecum cepas ediſtis, equidem haud magnopere repugnarim Significat autem tenues amicos,quiq; ut ait Terentius paupertatem una tulerunt grauem, Perſius item ſatyra quarta de ſordido & impendio tenaci parcoq;, Hoc bene ſit tunicatum cum ſale mordens,cepe & ferratam pueris plaudentibus ollam. Extat apud eundem Ariſtophanem & alius de bulbo iocus huiuſmodi, καταφαγὼν βόλβων χύτραν.Qui deuorauit bulborum ollã.Quo quidem libidinoſum & immodice mulieroſum hominem innuit,Nam bulbos irritare Venerẽ teſtatur & Martialis,Nil aliud bulbis q̃ ſatur eſſe potes,Suidas duo de cepis adagia refert,κρόμμυα ἐσθίειν,Cepas edere,& κρομμύων ὀσφραίνεσθαι,cepas odorari,quæ ſuo reddemus loco

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Exacta uia uiaticum quærere CCCXLVI.

Seneca in libello de moribus. Quid enim ſtultius eſt q̃ (quod dici ſolet) uia deficiente uiaticum quærere aut augere? Quadrat in ſenes auaros. Laborat enim ea ætas plærunq; hoc uitio, ut quo minus ſupereſt uitæ, hoc magis ſit de uictu ſollicita, Contra iuuentus huius ſtudii uel maxime negligens eſt. M. Tullius in Catone maiore. Auaritia uero ſenilis quid ſibi uelit non intelligo, Poteſt enim quicq̃ eſſe abſurdius q̃ quo minus uiæ reſtat, eo plus uiatici quærere?

Ventis tradere CCCXLVII.

Ventis tradere, Pro eo quod eſt obliuiſci atq; ex animo eiicere, Seruius prouerbialem figuram admonet eſſe, Virgilius in decimo æneidos. Nec ferre uidet ſua gaudia uẽtos. Idem alibi, Sed auræ Omnia diſcerpunt. Rurſus idem, Partim mente dedit, partim uolucreis diſcerpſit in auras, Itẽ Horatius in odis. Triſticiam & metus, Tradam proteruis in mare creticum portare uentis.

Os infrene CCCXLVIII.

Ἀχάλινον στόμα. Os infrene uocant, os petulãs & maledicum. Sumpta metaphora ab equis nullo freno coercitis, Ita Plato libro de legibus tertio, ἀχάλινα στόματα uocat. Euripidẽ opinor imitatus, qui τ̃ ἀχαλίνων στομάτων τέλος δυστυχίαν eſſe ſcripſit, quemadmodũ alibi meminimus. Plutarchus de liberis educandis ἀθύρωτον στόμα dixit, quaſi ianitoris egens. Ariſtophanes in ranis, Αὐθαδόστομον. Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀκρατὲς ἀπύλωρον στόμα. Ore confidenti infreni intemperãti ſine foribus.

Ego ac tu idem trahimus iugum CCCXLIX.

Ἐγώ τε καὶ σὺ τὸν αὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν, Idem egóq; túq; ducimus pariter iugum. De iis qui ſimilibus uitiis, aut malis obnoxii ſunt. Non diſſimile illi, in eadem es naui, Plinius in epiſtolis alicubi dixit ex æquo iugum ducere, pro eo quod eſt negocii uices pariter ſuſtinere, Tranſlatum a bubus arantibus.

Res indicabit CCCL.

Αὐτὸ λέξει ſubaudi ἔργον, Res ipſa indicabit, Cum ſignificamus experimẽto exituq; perſpici ſermonis ueritatem, Pindarus in Nemeis, οὐ γὰρ πειρᾶ τέλος ὅλα φαίνεται ὧν τις ὀξυχώτερος γένηται. In experimento uero tandem apparet quibus ſit aliquis præſtantior. Huic finitimum, τὸ πρᾶγμα λέγει. Res ipſa loquitur, Apud Lucianum in Toxaride, Item illud Ariſtophanicum in Veſpis, τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστιν αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ. Res eſt palam quando ipſa per ſe clamitat, Id imitatus M. Tullius in oratione quadam dixit totam hominis effigiem malitiam quandam clamitare.

Omiſſa hypera pedem inſequeris CCCLI.

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν τὸν πόδα διώκει, Omiſſa hypera pedem ſectatur, Conuenit ubi quis omiſſis iis quæ magis ad rem attinebant lenicula quæpiam curat, Hyperæ nautici funes ſunt quibus antẽnarum cornua traducuntur, Pedem autem uocãt imam claui partem, Verum hyperarum maximus uſus in nauigando, Suidas adagium citat ex Hyperide.

Beccheſelenus CCCLII.

Βεκκεσέληνος. Prouerbio dicebatur ſtupidus ac delirus, ſyderatus aut admodum ſenex, Beccus Phrygum antiquiſſima lingua panem ſignificat, autore Herodoto libro primo σελήνη lunã, Vnde Arcades qui uolunt mortalium omnium antiquiſſimi uideri προσέληνοι dicuntur, tanq̃ antiquiores ipſa luna, Quod notans Apollonius libro argonauticon quarto, αὐτὰρ ὅ γε καὶ πρόσθε σελήνης ὑπέροντας. Pſamitrichus autem rex hoc argumento deprehendit Phrygios omnium antiquiſſimos fuiſſe, quod pueri qui nullam uocem hominis audierant beccum ſonarẽt, Suidas hoc loco iocans negat mirum uideri debere, ſi caprarum uocem imitati ſunt qui fuerunt à capra (nã id quidam exiſtimant) nutriti, Sumptum eſt prouerbium ex Ariſtophanis nebulis, καὶ πῶς ὦ μῶρε σὺ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. Et quo pacto ſtolide tu & Saturnia olés, & Beccheſelene, Quo loco complura ſuper hac dictione referũtur ab interprete, ſi quis forte requirit, Ego quod ad adagii explanationem iudicaui fore ſatis attigi.

Imperitus ſubligaculo indutus omnibus id oſtentat. CCCLIII.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα πᾶσι ταύτην ἐνδύκνει, Imperitus ſubligaculum indutus paſſim id oſtendit, In eum congruit qui propter inſolentiam etiam ineptiſſimis rebus effertur

Mineruæ ſuffragium CCCLIIII.

Ἡ Ἀθήνας ψῆφος. Mineruæ ſuffragium, De exacto iudicio, contrarium illi, ὃς ἐκείνου, Sus indicauit.

Per parietem loqui. CCCLV.

Διὰ τοῦ τοίχου λαλεῖν. Per parietem loqui dicitur qui ridicule quid facit.

Interuallo perit fames & optime perditur CCCLVI.

Ὅλος μεσοῦ καὶ λιμὸς ἔρρει ⟨κάλιστ' ἀπόλλυται⟩. Intercapedine optime perit fames, Mora multis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rebus adfert remedium,& maxime iracundiæ, Inueniť hoc etiam interpretamentũ ut ſit ſenſus, Extincto famelico fames item pereat neceſſum eſt. Statuam faucibus colas CCCLVII.

Ανδριάντα γαργαλίζεις. Statuam colas gutture. De re maiorem in modum abſurda, quæq; fieri nullo pacto poſſit. Inſperabilem uitam uiuis CCCLVIII.

Ανέλπιστον βίον ζῇς. Inſperatam uitam agis, Sic enim loquuntur Attici, id eſt uitam mirificam, & quam ne ſperare quidem auderet quiſq̃, aut in qua non ſpes alat animum, ſed ipſæ res adſint, Extat apud Pindarum. Amens longus CCCLIX.

Ανους ὁ μακρὸς. Amens qui longus, Hoc eſt quod uulgo dictitant prælongis mẽtem deeſſe, puſillis nimium adeſſe animorum, Sumptũ uidetur ex Sophocle, apud quem hi uerſus ſunt in Aiace flagellifero, ὁ γὼ οἱ πλατεῖσ ὀλ' ὀὐρύνω θῶτες ἀσφαλέστερι Αλλ' οἱ φρονοῦντες ὀὐ. Nõ eñ iis, qui porriguntur mole uaſta corporis, Latoq; tergo niti oportet maxime, Verum mage illis qui ualent prudentia, Videtur in eadem ferme ſententia fuiſſe Homerus, Tydeum fingens corpore puſillo, cæterum ſtrenuum, Sic enim Iliados. Ε. τυδεὺς θι μικρὸς μὲν ἒην σάκας ἀλλὰ μαχητὴς Idem habetur in obſcœno carmine, Vtilior Tydeus qui ſi quid credis Homero, Ingenio pugnax corpore paruus erat, Et apud Statium, Maior in exiguo regnabat corpore uirtus.

Antiopæ luctus CCCLX.

Αντιόπης θρῆνος, Antiopæ luctus, Dici conſueuit ubi quis immerens calamitatibus affligitur, de inde malis eximitur, Natum adagium ab Antiopæ fabula, Quæ Nyctei filia fuiſſe narratur, Eam cum eſſet a ciue quodam uitiata pater grauius iraſcens ad fratrem mittit, ut de ea ſupplicium ſumeret, At ille quod uterum ferre uideret, miſertus pepercerat, Itaq; peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit, Erat autem huic uxor nomine Dirce, quæ ſimulatq; ſenſit uirũ ſuum Lycum Antiopæ captum amore, puellam in montem abductã, tauri ceruicibus alligat, ſuſpenſis a cornibus tedis ardentibus, Parans illam hoc exitii genere conficere, Verum ad uociferationem Antiopæ concurſum eſt, cum a uicinis ruſticis, tum ab Amphione Zethoq;, qui matrem agnitam eripiunt, & à Dirce pœnas ſumunt. Fuge procul à uiro maiore CCCLXI.

Αλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. Fuge procul a uiro maiore, Caue à commercio potentium, habe commercium cum æqualibus. Abſq; baculo ne ingreditor CCCLXII.

Ανευ ξύλου μὴ βάδιζε. Abſq; ligno ne ingrediare, Inermis ne ſis uerum ſemper ad manum ſit quo depellas, ſi quis forte quærat lædere, Natum aiunt a Cleomene quodam Atheniẽſium duce, Is cum eſſet in inſaniam uerſus quod omnibus haberetur exoſus, baculum geſtans obambulare conſueuit, quo propulſaret impetentes, Omnem facultatem indutus eſt, CCCLXII.

Απασαν τὴν οὐσίαν ἠμφίασται, Vniuerſam ſubſtantiam indutus eſt, De paupere qui præter ueſtitum nihil præterea rerum poſſidet, Alioqui ἀνέστιος καὶ ἀνόλβιος, Quod quidem & hodie uulgato ioco dicunt ad hunc modum, cum ſubſilio, facultates omnes meæ commouentur, Notum illud philoſophi dictum, Omnia mea mecum porto. Hoſtis non hoſtis CCCLXIIII.

Απολεμος πολέμιος, Citra bellum hoſtis, Dicitur qui nulla laceſſitus iniuria, tamẽ quæ ſunt hoſtium facit. Nefaſti dies CCCLXV.

Αποφράδες ἡμέραι, Nefaſti dies olim uocabanť inauſpicati, & quibus publica non licebat agere. Vnde receptum ut homines inuiſos ac deteſtandos ἀποφράδας appellarent. Teſtis Lucianus in huius uocis calumniatorem. Anus cothoniſſat CCCLXVI.

Γρᾶδες κωθωνίζομαι, Anus cothonizantes, De uetulis indecore laſciuientibus, κάθων enim te mulentiã ſignificat, inde fictum uerbũ κωθωνίζειν, Horatius in odis. Te lanæ prope nobilẽ Tõſæ luceriã non citharæ decent, Nec poti uetulã fece tenus cadi. Anus hircum olet CLXVII.

Γρᾶος ἀναθυᾶ. Anus hircũ redolet. De uetula libidinante, propterea quod alarum ac reliquarũ partium odor excitatur ad libidinem incenſis. Horatius in anũ huiuſmodi, Nanq; ſagacius unus odoror, Polypus an grauis hirſutis cubet hircus in alis. Quam canis acer ubi lateat ſus Nudo capite CCCLXVIII.

Γυμνῇ κεφαλῇ. id eſt nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam ac citra pudorem oẽm faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire, Plautus in captiui duo. Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, Quam in tribu operto capite ſontes condemnant reos. Neq; refert utrum hic aperto an operto legas per ironiam, nam ſenſus idem utriuſq; lectionis. In re mala animo ſi bono utare adiuuat CCCLXIX.

Meretur omnino Plautinus ille ſenarius ex aſinaria, qui inter adagia recenſeatur. In re mala animo ſi bono utare adiuuat. Fortiter ferendo uincitur malum, quod euitari non p[illegible].

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Mulieris oculus CCCLXX.

Γυναικὸς ὄμμα θῆς ἀκμάζουσιν βέλος, Mulieris oculus ſpiculum iuuenibus eſt, Et Virgilius Vritq; uidendo fœmina, Idem, Vt uidi ut perii ut me malus abſtulit error.

Decempes umbra, CCCLXXI.

Δεκάπους σκιά ἐστι. Decempes umbra eſt, Id eſt cœnandi tempus, Veteres umbris notabant horas diei, Lucianus in Gallo, Συνεχὲς ἐπισκοπῶν ὁ ποσάπους σ' σοι χεῖον ἦν. Aſſidue obſeruans quot pedes haberet linea. Altera nauigatio CCCLXXII.

Δεύτερος πλοῦς, Secundarius curſus uocabatur, cum uento deſtituti remis nauim impellerent Nam ὁ ἐξ οὐρίας πλοῦς, Id eſt cum ſecundis uentis nauigaretur, ea prima nauigatio dicebatur, autore Pauſania, quem citat Euſtathius in ſecundum odyſſeæ librum, quo loco prouerbii quoq; mentionem facit, conuenit ubi quoties quæ potiſſima fuerant non contingunt, ad proxima confugitur auxilia. Diagoras Melius CCCLXXIII.

Διαγόρας ὁ μήλιος. Diagoras Melius, In ſceleratum ac fœdifragum & impium, Hic capta Melo uixit Athenis, & Athenienſium ſacrorum myſteria uſq; adeo cõtempſit, ut complureis auerterit à religione, deterruerit q; ne iã uellent initiari. Præterea arcana illa myſteria quæ nefas eſt profanis edere, ille impius in uulgus extulit modis oĩbus irridens, Quas ob res ab Atheniẽſib⁹ proſcriptus eſt, eamq; proſcriptionem palam in ærea columna poſuerunt, addito premii loco talento, ſi quis hominem occidiſſet, ſi quis uiuum adduxiſſet duo. Meminit huius Ariſtophanes in ranis. ἢν ἀποκτείνῃ τις ἡμῶν Διαγόραν τὸν μήλιον λαμβάνειν τάλαντον. ἢν τε τῶν τυράννων τῶν θετταλικῶν ἀποκτείνῃ. Si quis noſtrum occidat Diagoram Melium habiturum talentum, aut aliquem tyrannorum defunctorum occiderit. Sedecim pedibus ſuperauit CCCLXXIIII.

Haud quaq; alienum eſt a prouerbiali figura quod in Pericle ſcripſit Ariſtides, Nempe Periclẽ oratorem reliquos in dicendo ſedecim præteriiſſe pedibus. Λέγων inquit ὡς ἑκκαίδεκα μὲν πολλῷ ἤρει τοὺς ῥήτορας, ὢν τῆς λόπης μόνος δὲ πειθῶτις ἐπικάθηται ὢν τοῖς χείλεσι πάντα ἢ ἔστιν φλυαρία πρὸς ἐκεῖνον. Dicens illum ſedecim pedibus uiciſſe rhetores dicendo, atq; in unius illius labiis inſediſſe ſuadelã quandam, Cætera uero omnia nugas præ hoc fuiſſe, Itaq; ſedecim pedibus pro maximo interuallo dixit, Sumpta metaphora à ſtadiis curſorũ, Locus autem hic de Pericle eſt apud Cratinum comicum in comœdia cui titulus Δῆμοι. Κρατῖνος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγεις ὃ ποτὲ παρέλθει, ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς ἑκκαίδεκα πολλῶν ἤρε λέγων τοὺς ῥήτορας ταχὺ λέγειν μὲν πρὸς λύχνου τῷ τάχει, πειθῶτις ἐπικάθηται ὢν τοῖς χείλεσιν. Hic inter homines plurimum unus polluit Dicendo quoties præteribat, uti bonus Agiliſq; curſor, ſedecim ſpacio pedum Linquebat a ſe cæteros iam rhetoras Sermone celer at celeritati aderat huic Suadela quædam illius inſidens labris, Huius immodicam eloquentiam etiam Ariſtophanes taxauit in comœdia cui titulus Ἀχαρνῆς ἐντεῦθεν ὀργὴ πολυκλέης οὐλύμπιος Ἡ σχαπτ' ἐρόντα ξυνεκύκα τὴν ἑλλάδα. Pericles at indignatus hinc olympius Tonat, coruſcat miſcet omnem græciam. Porro quod ad ſuadelam attinet id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone maiore. M. Cetegum Suadæ medullam dixit Ab huius prouerbii forma non diſcrepat illud Ariſtophanis, ἐκ τῶν νεφελῶν Τῶν ἑλλήνων ἔστιν μὲν λέγειν ἑκαὸν σταδίοισιν ἄριστον, Vt graiorum dicar gentem ſtadiis præcedere centum.

Saxum uolutum non obducitur muſco CCCLXXV.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. Muſco lapis uolutus haud obducitur, Qui non poteſt eodẽ in loco conſiſtere, raro fit ut diteſcat, Id totidẽ pene uerbis etiã hodie dicunt, Simile illud Fabii Planta q̃ ſæpe tranſſertur non coaleſcit. Lityerſam cantionem canis CCCLXXVI.

Λιτύερσαν ᾠδὴν ἄδεις, Lityerſam cantionem canis, Lityerſes nothus erat Midæ regis, Hic cum ageret in Celænis exceptos eos qui aduenieſſent compellebat ut ſecum meterent, Deinde præfectis capitibus reliquum corpus manipulis inuoluebat, Idem inſtituit ut in honorem Midæ Thericos, id eſt æſtiuus aut meſſotius hymnus caneretur, unde ductum prouerbium, ut qui nõ ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityerſam cantionem canere dicerentur, Menander in Chalcedonio. Ἁδυτα λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου τέως. Meminit huius fabulæ Iulius Pollux libro de rerum uocabulis quarto capite, πολὺ ἀσμάτων ἐθνικῶν, Sed hoc nouat, Lityerſam loris cædere ſolitum quos metendo uiciſſet, ſed cum aliquãdo incidiſſet in meſſorem ſe robuſtiorem ab eo trucidatum fuiſſe, Quoſdam autem autores eſſe, Herculis manu periiſſe. Proinde cantionem eã ad patris deſyderiũ leniendũ fuiſſe repertam. Lydum in planiciem prouocas CCCLXXVII.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς. Lydum in campum prouocas, Qui laceſſit iam dudum ad id propenſum ac promptum, Notati ſunt Lydi q; ad bellum capeſſendum æquo propenſiores eſſent.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Sublata lucerna nihil intereſt inter mulieres. CCCLXXVIII.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή, Lucerna ſublata nihil diſcriminis inter mulieres, Sentit adagium nullam mulierem non eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccandi, Mihi uidetur a uulgo ſumptum non ab autoribus Lyſicrates alter CCCLXXIX.

Λυσικράτης ἕτερος, Alter Lyſicrates, Lyſicrates quidam in uulgi fabulam abiit, & capillos iam canos nigro tingeret, quo iuuenis etiam dum uideretur, Cuiuſmodi ridetur apud Martialem Ollus. Lyſiſtrati diuitias habes CCCLXXX.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς. Lyſiſtrati diuitiis dives es, prouerbialis ironia de magnopere tenuibus, A Lyſiſtrato quodam tractum extremæ paupertatis homine

Expecta bos aliquando herbam. CCCLXXXI.

Μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην. Expecta bos olim herbam, Dicendum ubi quid ſero contingit, Finitimum illi, & adhuc tua meſſis in herba eſt. Expecta anus CCCLXXXII.

Μένε γραῦ ἐμὸν σὲ παῖδα θελήσοντα. Expecta anus meum filium te ſuauiaturum, Confine ſuperiori, Cum ſera ſpes oſtenditur. Magnus uerſator in re puſilla. CCCLXXXIII.

Μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι. Verſator ingés in negocio leui, Quadrat in eos qui arte parum honeſta ſibi diuitias parant, Natum ab Eudamidæ apophthegmate, qui percontanti de cantore quopiam cuiatis eſſet, ad eum reſpondit modum.

Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat CCCLXXXIIII.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκείνερο ὁ κειτὴς ἦν κωφότερος, Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat, iudex autem erat utroq; ſurdior, cum res agitur inter undequaq; ridiculos ac ſtultos

Docui te luſum teſſerarum. CCCLXXXV.

Ἐδίδαξά σε κυβεύειν σὺ δ' ἐμοὶ τίθησι με ζημίας, Docui te teſſeris ludere, & tu mihi uis imponere, In eos quadrat qui benefacta malefactis retaliant, & beneficiũ acceptũ in eius ipſius uertunt perniciem, a quo acceperunt. Pro eleganti medico malus poeta CCCLXXXVI.

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐποθεῖς. Pro uenuſto medico malus poeta dici cupis, In eum dici ſolitum qui non contentus artis ſuæ profeſſione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde ſit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus, Periander quiſpiam nõ incelebri fama medicus & eius artis uel cum primis doctus ad poetices ſtudium deflexit, & ineptos quoſdam uerſiculos ſcribere cœpit, Hinc uulgaris iocus increbuit. A remo ad tribunal CCCLXXXVII.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα. A remo ad tribunal. Dici ſolitum ubi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honeſti muneris adminiſtrationem. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis ſtatim ad agendas cauſas irruperit, ἀπὸ τ' κώπης ἀνίπτοισι τὸ τ' λόγου χροϊν ὠθεῖ ὁ βῆμα πανδήμους, Qui illotis ut aiũt manibus à remo ad tribunal irruit. In cœlum expuis CCCLXXXVIII.

Εἰς οὐρανὸν πτύεις. In cœlum expuis. i. facis quod in tuum ipſius recidat caput, Aut obloqueris iis qui facile poſſint lædere, Siquidem qui in cœlum expuit, primum uidetur cœlites ipſos afficere contumelia, deinde fit ſæpius ut ſputum in ipſius faciem recidat, Cõfine illi, πρὸς κέντρα λακτίζειν Aduerſus ſtimulum calcitrare. Vnus deus & plures amici CCCLXXXIX.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι. Vnus deus & plures amici. Prouerbium admonet q̃plurimos eſſe parandos amicos, & ii ſecundum deum plurimum opitulari poſſint. Quanquam Heſiodo non probatur πολυφιλία, neq; rurſum ἀξενία. Opinor & hoc a uulgo mutuo ſumptum, non ex autoribus

Si caſeum haberem non deſyderarem opſonium CCCXC.

Εἰ τυρὸν εἶχον οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, Si caſeum haberem non egerem opſonio, Dicendum ubi quis minimis uiliſſimiſq; contentus eſt.

In antrum haud legitimum, ſtimulum impingis CCCXCI.

Εἰς ξυμφαλῆν οὐ χρεὼν κέντρον ὠθεῖς, In foramen haud licitum ſtimulum trudis, Dicterium in Philadelphum, qui ſororem exemplo Iouis uxorem duxerat, quo quidem offenſus ille, capitis ſupplicium ſumpſit de eo qui dixerat. Meminit Plutarchus.

Quanquam non dixeris tamen apparet è pelle CCCXCII.

Εἰ μὴ λέγεις ἀπὸ τοῦ σίγματος φαίνῃ, Etiam ſi non dicas pelle præ te fers, Res ipſa redarguit mendacem & oris habitus, unde illud Ciceronis, Niſi fingeres non ſic diceres.

Decipula murem cœpit. CCCXCIII.

Εἰλὴ φωτὶ ἁλοὺς τὸν μῦν. Laqueus murem cœpit, De recte meritoq; deprehẽſis ex malo dignis.

Iiſdem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Iisdem è literis comœdia ac tragœdia componitur CCCXCIIII.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων. Ex iisdem literis comœdia tragœdiaq; componitur. Conuenit in eos qui eadem de re notũ diuersa fingere, Aut qui eadem opera diuersa possunt. A fronte præcipitium, à tergo lupi. CCCXCV.

Εμπροσθεν κρημνὸς ὄπισθεν λύκοι. A fronte præcipitium, à tergo lupi, Cum aliquis hinc atq; hinc duobus maximis premitur malis, ut in utrumcunq; inciderit pereundum sit.

Oscitante uno deinde oscitat & alter CCCXCVI.

Ενὸς χανόντος μετέχαξεν ἕτερος. Cum oscitat unus statim oscitat & alter, Dicendum quoties exẽplo peccati statim prouocatur aliquis ad simile facinus, Fit autem hoc occulta quadam naturæ ui, ut qui uiderit oscitantem cogatur & ipse oscitare. Cuius rei causam etiam reddere conãtur philosophi. Inter cæcos regnat strabus CCCXCVII.

Εν τοῖς τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, In regione cæcorum rex est luscus, Inter indoctos qui semidoctus est doctissimus habetur, Inter mẽdicos qui paululum habet nummorum Crœsus est. In area latitas CCCXCVIII.

Εν ἄλῳ φασκάζεις. In area occultaris, De eo qui in eo uersatur negocio ut non possit non esse conspicuus, Aut qui sic latitat ut à nemine tamen non conspiciatur, Nam in area nullæ latebræ. Cum licet fugere ne quære litem CCCCXCIX.

Εξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην. Cum fugiendi potestas est, ne quære litem, Ab Alcibiadis apophthegmate natum, Is cum è Sicilia citaretur ab Athenienſibus ut criminibus responderet, abdidit sese negans litigandum esse, si quo modo liceret effugere. Subiicientibus aliis, Non igitur confidis patriæ de te iudicaturæ. Immo inquit ne matri quidem crediderim, Metuerem enim ne fors imprudens albi calculi loco nigrum immitteret, Alcibiadis sententiæ subscribet quisquis lites expertus In tergo bouis desedit CCCC.

Επὶ βύρσης ἐκαθέζετο. In tergore bouis desedit, id est supplex implorat auxilia. Natum adagium a consuetudine uernacula Scythis, quemadmodum testatur Lucianus in Toxaride, Nam apud hos si quis forte læsus esset, neq; suppeteret ulciscendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergore humi strato sedebat, manibus in tergum reductis, Idq; maximum supplicandi genus apud illos habebatur, Accedebat quicunq; uellet opitulari, & carnium portione gustata dextroq; pede tergori impoſito pollicebatur pro uiribus auxilio futurũ, Atq; hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur. Hospes indigenam CCCCI.

Ξεῖνος γὰρ ἔνοικον. Aduena inquilinum, subaudiendum ἐξέβαλον. i. eiecit, Vsus fuerit cũ alienæ professionis quispiam alium in propria uincit arte, Quod genus si Theologus in arte grammatica superet grammatices professorem. Aut si arrogatus aut adoptiuus filium eiiceret è familia.

Facta iuuenum, consilia mediocrium, uota senum CCCCII.

Celebratur hic uersus moralis apud græcos, Ἔργα νέων, βουλὰς δὲ μέσων, εὐχὰς δ' γερόντων. Facta iuuenum, consilia mediocrium, uota senum. Huius adagii meminit Aristophanes grammaticus, Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit, Sensus per se liquet, nempe ad rem gerendam adhibendos iuuenes, Nam uiribus ætas ea præpollet, In consilium asciscendos mediocris ætatis uiros, propterea q in his nonnihil detrito uirium uigore, ualet tamẽ usu rerum aucta prudẽtia, Senes utpote religiosi solent à superis optima precari, Cæterum neq; uiribus iam utiles neq; mente satis constantes ætatis uitio, Euripides in Melanippo apud Stobæum, παλαιὸς αἶνος ἔργα μὲν νεωτέρων, Βουλὰς δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. Dictum est uetustum facta iuuenum cæterum magis ualent consilia natu grandium, Id innuit idem Pindarus cũ ait, Νεότητα μὲν ἁρμόζει θράσος δεινῶν πολεμῶν. Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum, Item Homerus Iliados. Π. docet in bello requiri uires, in consultationibus orationem, ἐν γὰρ χορὸς τέλος πολέμοιο ἔασιν δ' οἳ ἐγκλῃ τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν ἀλλὰ μάχεσθαι. Bella manu constant at consultatio dictis Illic pugnandum est, neq; prosunt aspera dicta. Apud eundem Nestor in consiliis præcipuus in bello inutilis. Silentii tutum premium. CCCCIII.

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. Tutum silentii premium. Aristides in defensione Periclis ex Cio quopiã poeta citat, Silendo nemo peccat, loquẽdo persæpe, Iam olim in prouerbio est nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud latinos prouerbii loco, Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. Fœlicitas multos habet amicos. CCCCIIII.

Εὐτυχία πολύφιλος. Fœlicitas multos habet amicos, Similimum illi quod alibi retulimus Τῶν εὐτυχούντων πάντες ἐσὶ συγγενεῖς. Notior est sententia q̃ ut requirat interpretem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Stulto ne permittas digitum CCCCV.

Εὐκάθελ δάκτυλον μὴ δείξῃς ἵμα μὴ καὶ τῷ παλάμην καταπίῃ. Stulto digitum ne oſtenderis, ut ne palmam etiam deuoret, Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis puſillum, Siquidem in maximis lædunt, ſi uel tantillum commiſeris, Sapit & hoc uulgus.

Opta uicino ut habeat, magis autem ollæ CCCCVI.

Εὔχου τῷ πλησίον ἔχειν ὡσὶ πλέον δὲ τῇ χύτρα, Opta ut proximus habeat, magis autem ut olla, Potiſſimum eſt habere domi quibus eſt opus, Proximum uicinum habere diuitem, a quo poſſis petere.

Habet & muſca ſplenem CCCCVII.

Ἔχει καὶ μυῖα σπλῆνα. Habet & muſca ſplenem. Similimum illi, Et pueri naſum rhinocerotis habent, Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολός.

Camelus deſyderans cornua etiam aures perdidit CCCCVIII.

Ηκάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα περὶ ἀπώλεσεν. Camelus dum affectat cornua & aures inſuper perdidit, Conuenit in eos qui dum peregrina ſectantur, nec ſua quidem tuentur, Sumptum ex apologo.

Hercules & ſimia CCCCIX.

Ηρακλῆς καὶ πίθηκος. Hercules & ſimia, De minime congruentibus, Simia dolis ualet, Hercules uiribus antecellit.

Aut manenti uincendum aut moriendum CCCCX.

Ημένοντα ἀποθανεῖν ἢ νικᾶν. Oportet aut manentem uincere aut interire. Dici ſolitum ubi certa ſtat ſententia, aut negocium aliquod abſoluere aut immori, Tranſlatum ab inſtituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prelium inibant, ut aut uictores redirent domum, aut uicti occumberent. Celebratum eſt lacenæ cuiuſdam apophthegma quæ filio tradens clypeũ dixerit, ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς. aut hunc aut ſuper hunc, Laconice ſignificãs aut referendum clypeum, aut in eo moriendũ.

Maritimus cum ſis ne uelis fieri terreſtris CCCCXI.

Θαλάττιος ἀὴν μήποτε χέρσαῖος γένου. Si ſis marinus ne acceſſeris terreſtribus, Admonet non mutandam conditionem ne in melius quidem. Verum unicuiq; tuẽdum id uitæ genus ad quod uel inſtitutus a natura uidetur uel caſu incidit, Mutuo ſumptum ex apologo quodam Aeſopico, qui fertur huiuſmodi, Cancer quidam relicto mari cœpit in agro quodam paſci, Ibi forte conſpectus a uulpe protinus arreptus ac deuoratus eſt. Itaq; periturus ſero deplorauit ſtulticiam ſuam, quod marini generis cum eſſet, ad terreſtrium animantium partes deſciſcere uoluerit.

Thunni more CCCCXII.

Θύννου δίκλω, Thynni more uidere dicuntur, qui limis aut altero oculo oblique inſpiciũt, Aeſchylus apud Athenæum, σκαιὸν ὄμμα βαλὼν θύννου δίκην. Leuum oculum intendens thunni ritu. Thunnus enim piſcis natura luſcus eſt, Poteſt & ad eos referri qui acriter ac diligenter inſpiciunt Perſius, Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat uno.

Canis reuerſus ad uomitum CCCCXIII.

Κύων ἐπὶ ὃν ἰδίον ἐμετόν. Canis ad proprium uomitum, Quadrat in eos qui relabuntur in eadẽ flagicia, a quibus aliquando ſunt expiati, Refertur in epiſtolis diui Petri.

Cani das paleas, aſino oſſa CCCCXIIII.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα ὄνῳ δὲ ὀστία. Cani das paleas, aſino uero oſſa. Cum res præpoſtere diſtribuũtur, Veluti ſi quis indocto munus mittat literarium, erudito floſculos aut gladium balteum ue.

Præmouere uenatum CCCCXV.

Προσοβεῖν τῷ θήραν. Præturbare feram. Ariſtides in Pericle, Citat ex Platone, ὥστε οὕτω γ' ἂν ὃ φησιν αὐτὸς ἀνεσόβει τὴν θήραν. Igitur ad eum modum quod ipſe ait turbauit uenationẽ, Dici ſolitũ apparet ubi quis non ſatis diſſimulat quod molitur.

Rectam ingredi uiã CCCCXVI.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν. Rectam ambulare uiam dicitur qui nuſq; deflectit ab honeſto, Ariſtides in Pericle. ὥστε βαδίζειν τε ταμιεύα τῶν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν καὶ τὰ τῷ παροιμίαν. Vt ordine incedatur & recta ſeruetur uia, iuxta prouerbiũ Philon de humanitate, ὁδὸν ἥδιστα λεωφόρον ἄπου ἂν ἐφ' ὁπότητα ταύτῃ κίπισαρ. Viam enim quaſi publicã quæ ad æquitatẽ duceret didicerat hãc Plautus in caſſina. Nunc ego pol in rectam redii ſemitam, Item paulo poſt ſciens de uia in ſemitam regredere, Iubet autem ancillã ut qui imprudẽs uerum effutiuerat, redeat ad ſimulationem quam inſtituerat.

Αὖρόθεν καταβαλλε CCCCXVII.

Αὐτόθεν καταβαλλε, Hoc ipſo depone loco, Ariſtides in Pericle, σοὶ μὲν δὴ λάλων ὦ πλάτων καὶ ἀργῶν ἡ δειλία αὐτόθεν καταβαλλε μή ποθ ὑσ καὶ ζῶσ ἐγείρῃ θεὸς ἄλλος, Iam de loquacibus o Plato ignauis ac timidis protinus depone, ne forte aliquis deus alius Troianos erigat. Interpres indicat prouerbium eſſe, ſumptumq; a uictoribus, qui uetant ne uictus aliquo diſcedat, ſed

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

sed inibi porrigat herbam,& uictorem agnoscat,ac uictoriæ premium persoluat.

Ostium obdite prophani. CCCCXVIII.

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. Fores occludite quicq profani,Sumpta est allusio ex Orpheo,cuius hoc citat carmen. Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. Fas quibus est audire loquar,uos turba prophana obturate fores,Iubet ut prophani ostium auribus imponant,ne quid arcani sermonis possit ingredi,Aristides in Pericle. Λέγων λὴ ταῦτα πρὸς οὓς ἔξεστι τῶν βεβήλων ὁ λέγων ὁ λόγος πάντως. Loquor hæc apud eos quibus audire fas est,Prophanorũ autem leuis omnino ratio est,

Ad restem funiculum. CCCCXIX.

Ἐπὶ σειρᾶ σχοινίον. Ad restim funiculum,subaudiendum addis aut reddis, Vbi quis iisdem rebus abundat,aut similia similibus pensat,Cognatum illi, λῖνον λίνῳ σωάπτεις. Linum annectis lino.

Salem & fabam. CCCCXX.

Ἀλλὰ καὶ κύαμον, Salem & fabam,subaudiendum proposuerunt,aut si quod aliud ad sententiã magis appositum uerbum,Diogenianus admonet dici solitum de iis qui fingerent se scire quippiam quod nescirent,atq hinc esse natum prouerbium,quod olim mos fuerit ut diuini salem & fabam proponerent,Quod quoniam dubitabam diuersum ne esset ab illo,quod in prima retulimus chiliade,an non,hic repetendum duxi.Nam hoc modo citatum inuenio in uetustis græcorum exemplaribus. Ἐκπερδικίσαι. CCCCXXI.

Ἐκπερδικίσαι. Græci prouerbiali metaphora uocant elabi ac suffugere, Consimili uerbo dicũt ἐκλινίσαι,id est e retibus elabi.Aristophanes in auibus, ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι Quippe apud nos turpe non est suffugere de cassibus.Ductum est ab auibus quæ nonnunq elabũtur e retibus seu laqueis,Aiunt autem perdicem præcipuæ calliditatis ad id ut aucupum manus effugiat,Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis uerba subscribere,quæ scripta sunt libro de natura animantiũ nono. καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν ἵνα μήτις κατανοήσῃ τὸν χρόνον τελείως κενόμενον προσέρχονται ὅταν δὲ ἄρξηται θηρεύειν τὴν νεοττιὰν προκυλινδεῖται ἢ πτέρυγι τὸ θηρεύοντος ὡς ἐπίληπτος ὤν καὶ ἐπισπᾶται ὡς λινόμενον ἐφ' ἑαυτὸν ἕως ἀναχωρήσασα τῶν νεοττῶν ἕκαστον μετὰ ταῦτα ἀναισθήτου αὐτὴν ἀνακαλεῖται πάλιν. Nec eodem in loco pariunt & incubant ouа,ne quis animaduertat,si diutius in eodem assideant loco.Porro cum inter uenãdum inciderit quispiam in nidum,prouoluitur perdix ad pedes uenantis,perinde quasi capienda sit,ad eumq modum illum allicit ad sese quasi capturum,donec interim pulli singillatim effugerint.Quod ubi factũ est & ipsa subtrahit sese,& pullos reuocat,Hactenus Aristoteles.Neq uero grauabor huic adscribere loco, quod in eandem ferme sentẽtiam scribit Plutarchus libro cui titulum fecit πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια, id est utra animalia sint prudẽtiora,terrestria an marina. Ἀλλ' ἡ πανοῦργος ἡμῶν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικος ἐπιδείκνυσθε τοὺς μὴ νεοττοὺς ἐθίζουσιν μηδέπω φεύγειν δυναμένους ὅτ' ἂν δι᾽ὠκύτητα καταβαλλόντας ὑπτίους ἑαυτοὺς βωλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προϊσχέσθαι τοῦ σώματος οἷον ἐπιλυμαζομένους αὐτοὺς μὲν τοὺς δι᾽ὠκύτητα ἐπάγουσιν ἄλλα καὶ σοφισαμένους ἑαυτὰς ἐμποδὼν ἀφιστάμενα καὶ κατὰ μικρὸν ὀχλιζόμενα, μέχρις ἂν οὕτως ἀλισκομένων δόξας οὐδὲν δοῦναι μακρὰν ἀποπάσασι τῶν νεοττῶν. Aliam uero calliditatem una cum prolis amore coniunctam perdices exhibent, Nam pullos adhuc inuolucres consuefaciunt,ut supinos prosternant sese, glebam aut palearum tegimentum aliquod impositum corpori sustinentes,atq ita ueluti obtecti deliteant,ipsæ interim uenantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes ac paulatim prodeuntes,ac tam diu spem ostendunt capiendi sui,donec eũ procul à pullis abstraxerint,Ex his uerbis arbitror satis liquere quid sibi uelit ἐκπερδικίσαι.

Munus lenidensæ. CCCCXXII.

Munus lenidensæ.Cicero prouerbiali nimirum figura uocat munus uile,minimiq precii, Cuiusmodi uulgaribus amicis missitare diuites consueuerunt,sic enim scribit ad Dolobellam libro familiarium epistolarum nono,Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas habebam mecũ quod non putaram.Itaq eam tibi misi,Quam uelim sic legas,ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam.Sed ego hospiti ueteri & amico munusculum mittere uolui Lenidensæ crasso filo,cuiusmodi ipsius solent esse munera,Seruius ostẽdit lenidensam uestis esse genus uile,raro tenuiq textu.Quondam inter hospitum xenia uestes in primis erant,Vnde & apud Iuuenalem queritur quispiam uestes donari uillo crasso, coloreq malo & male percussas textoris pectine galli.Proinde M.Tullius orationem suam elaboratam atq expolitam lenidensæ munus appellat,Eleganter accommodabitur ad munus leniculum aut officium uulgare, nõ admodum ex animo neq diligenter præstitum amico cuiq uulgari.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Multi discipuli præstantiores magistris CCCCXXIII.

M.Tullius libro epistolarum familiarium nono scribens Varroni senarium quendam refert haud dum scio ex quo poeta,Cuius sententia etiam hodiernis temporib⁹ uulgo celebratissima fertur.Aduenit inquit Dolobella,Eum puto magistrũ fore,πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. Plærique discipuli magistros anteunt,Ad uarios usus accommodari potest,uel ad simplicem sensum puta,frequéter euenire,ut discipulus eruditione superet eum a quo literas aut artem quampiam didicit,Aut per iocum cum significabimus improbitate uinci,qui malitiæ doctor fuit,ueluti si quis deciperetur ab eo cui uiam ac rationem imponendi demõstrasset aliquando, Siue cũ quis ordine conditioneq; inferior,tamen plus ualet quam is qui non parere sed imperare uidet.

Ad Herculis columnas CCCCXXIIII.

Ἡράκλειαι στῆλαι. Iam olim in prouerbio sunt,ut admonet Pindari interpres,Sic enim uulgo dici solere, τὰ πέρα γαδείρων ὁ πέρατα. Quæ ultra gades inaccessa,Quo significant ultra columnas Herculis non esse quo progrediare.Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur,cum boues uestigaret Geryonis,tanq; illic esset suprema orbis meta,Pindarus, γαδείρων δ' πρὸς ζόφον ὁ πέραρον Nõ est ulterior accessus ad occidentẽ ultra Gadira,Idẽ alibi, Εἰσ' ὢν καλὸς ἐρόων ἢ ἐοικότα μορφᾷ Ἀνορέας ὑπερτάτοισ ἐπίσοβα πᾶσι ἀειτοφάνοις οὐκέτι πρόσω ἀβάταν ἄλα κοιόνων ὑπὲρ Ἡρακλέους πόρᾱν δύμαρες ἵρωσ θεὸς ἂς ἔθηκε ναυτιλίαις ἐχάτας. Sentit Aristophanis filiũ ad extremam peruenisse laudem,ultra quam non possit crescere,qui quidem egregiæ formæ facta adiunxerit illustria.Quod si quis præterea quicq; laudis requirat,id perinde esse ac si quis ultra columnas ab Hercule fixas conetur transire. Ariolari CCCCXXV.

Ariolari prouerbio dicebatur qui nihil adferret certi,nihilq; præsentis emolumenti,uerum in diem modo pollicitaretur,Ita Dorio leno in Phormione Terentiana,adolescenti Phædriæ pecuniam daturum se promittenti ariolare,Sumptum à diuinis qui prædicunt euentura, Futuroq; autem nulla certa cognitio,quemadmodum eleganter dictum est a Pindaro, Τῶν μελλόντων τε τύφλωνται φράδαι Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. Quorum carminum hæc sententia,cæcam esse rerum futurarum scientiam,Mortalibus autem multa præter spem euenire.

Ciceris emptor CCCCXXVI.

Equidem arbitror & illud inter prouerbia referendum quod ait Horatius in arte poetica, Ciceris & nucis emptor.Infimæ sortis hominem,deq; ima plebe quempiam significãs, Offendetur enim quibus est equus & pater & res Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor Aequis accipiunt animis donant ue corona.

Nemo quenq; ire prohibet publica uia CCCCXXVII.

Prouerbii speciem habet & illud Plautinum.Nemo ire quenq; prohibet publica uia,Quo significant rerum communium æqualem omnibus usum esse,neq; cuiq; uertẽdum uitio, quod ius publicum concedit,Plautus ad sensum turpiculum deflexit,nempe ad usum scorti publicitus prostãtis,Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis,Τοῦ λεωφόρου βαδίζειν Id est publicam ingredi uiam,aut contra τοῦ λεωφόρου μὴ βαδίζειν,Quo quidem mihi uidetur respexisse Flaccus in arte poetica cum ait,Publica materies priuati iuris erit si Nec circa uilem patulumq; moraberis orbem Nec uerbum uerbo curabis reddere.

Hinc belli initium. CCCCXXVIII.

Inter prouerbia quæ sumuntur ex allusionibus autorum mihi non uidetur illud silentio prætereundum,quod ex Thucydide usurpauit Lucianus in Pseudomante,καὶ κατὰ τὸν θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη. Et iuxta Thucydidem iam hinc belli initium,Id ad uarios usus poterit accommodari,siue cum ad incipiendum negocium accingi significamus,siue cum alicunde natam simultatem innuimus,ac tumultum rerum exortum,Ad eundem Thucydidis locum nõ dubium quin alluserit Aristophanes in Acharnensibus,κἀν τοῦθεν ἀρχὴ ἦν τοῦ πολέμου. Atq; illud κἀντεῦθεν eo loco frequentius iterat,quo magis cõsentaneum est,illum allusione ad iocum abusum fuisse. Inanium inania consilia CCCCXXIX.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται.Inaniũ inania cõsilia,καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται,Inaniũ inanes cogitationes,cũ quis sua spe frustrat.Cognatũ illi μωρὰ μωρὸς λέγει,Natum aiunt ex euentu,Nam ἀρχίας stipulatus à Demetrio quinquaginta auri talenta ut Cyprum proderet,re deprehẽsa laqueo præfocauit sese. Nutricum more male CCCCXXX.

Καθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε στίζεις κακῶς. Pascis profecto more nutricum male,In uetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperi,quæ quidam Plutarcho tribuunt,Extat aũt apud Aristophanem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aristophanem in equitibus,qui quidem & metaphoræ ratione explicat his uersibus, Καθ' ὥςπερ αἰ τίτθαι γε στίζεισ κακῶσ, Μασώμενος γὼ τῷμὲν ὀλίγην ἐντιθεῖσ, Αὐτὸσ δ' ἐκεῖνο χιτλάσιον κατέπακας, Pascis profecto more nutricum male. Nam ubi manderis paulum huic in os dein inferis, Ipse ast præ illo uel triplum glutis cibi, Conueniet igitur in eos qui de lucro paululum aliquid impertiũt sociis. Aut qui sic facultates alienas administrant, ut maximã partem in suos conuertant usus, id quod hodieq; tutorũ uulgus factitat. Amphictyonũ consessus CCCCXXXI.

Ἀμφικτυονικὸν ξυέδριον. Amphictyonicus consessus, De frequente grauium uirorum conuentu, Ductum a conuentu illo græcorum olim celebratissimo qui amphictyonũ dicitur, uel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes græcanicas dicitur conuocasse, ut citatur autor Theopõpus in octauo historiarum libro, ac testatur Pausanias in Phocaicis, Porro populi qui in id consilii cõuenire soleant numerantur duodecim, Iones, Dorii, Perrhoebi, Bœoti, Medontes, Achæi, Pthii, Melienses, Dolopes, Aeneanes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen indictum Amphictyonum, quod undecunq; ad id consilium ex omni græcia conueniretur, ut placet Anaximeni & Androtioni in Atticarum descriptione rerum apud Pausaniam, eo quem modo ostendi loco, Quo quidem & alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationẽ prouerbii putamus hæc esse satis, Venustius fuerit adagiũ, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse uideantur.

Etiam capillus unus CCCCXXXII.

Celebratur & mimus admodum prouerbiali specie, Etiam capillus unus habet umbram suã. Quantumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus CCCCXXXIII.

Ξενοκράτους τυρίον, Xenocratis caseolus. De cibo qui perq̃ diu durat prius q̃ absumatur, Quanq̃ nihil uetat quo minus ad alia quoq; transferatur, puta ad uestem, ad librum, ad pecuniolam, aut simile quippiam quo sic parce circũspectecq; quispiam utitur ut q̃ diutissime duret, Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate, Quem tradũt sæpenumero opsonia iam rancida facta abiecisse, neq; ratenter euenisse, ut cum cadum aliquem relinere uellet, iam uinum reperiret in acorem uersum, Proinde prouerbium appositè dicetur in sordidos quosdam, quib⁹ hic mos omnem penum eousq; seruare quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit rebus syn-ceris & integris frui, Adagium refertur in Stobæi collectaneis.

Aperto pectore CCCCXXXIIII.

Aperto pectore dicimus, pro eo quod est uehementer ex animo citraq; fucum, quasi renudatis animi penetralibus, M. Tullius in libello de amicitia, In qua nisi ut dicitur apertum pectus uideas, tuumq; ostendas nihil fidum, Allusum est autem ad Momi dictum, qui fenestras in hominũ pectore desyderasse fingitur, quo liceret inspicere, quid nam in specubus illis recõditum esset. Persius in quinta satyra, Vt quantum mihi te sinuoso in pectore fixi Voce traham pura totũq; hæc uerba resignent, Quod latet arcana nõ enarrabile fibra. Similiter apud Nasonem Phœbus, aspice uultus Ecce meos, utinamq; oculos in pectore posses Inserere, & patrias intus deprendere curas.

Ad calcem peruenire. CCCCXXXV.

Ad calcem peruenire, Pro eo quod est ad metam finemq;, Prouerbialem habet figuram quoties ad aliud quippiam deflectitur q̃ ad corpus humanum. M. Tullius libro de amicitia, ut cum æqualibus possis uiuere, cum quibus tanq̃ è carceribus emissus, cum iisdem ad calcem ut dicitur peruenire, Idem de senectute. Nec uero uelim quasi decurso spacio a calce ad carceres reuocari, Ad hanc attinẽt formam etiam illa, usq; ad plaudite, id est usq; ad extremum finem, Idem in eodem sermone, in quocunq; fuerint actu probetur, Nec sapienti usq; ad plaudite uiuendum. Rursum alibi. Quibus qui splendide usi sunt, ii mihi uidentur fabulam ætatis peregisse, neq; tanq̃ inexercitati histriones in extremo actu corruisse. Rursum alias eodem in opere. Extremum actum tanq̃ ab inerte poeta esse neglectum. Quanq̃ huius generis alibi a nobis facta mentio.

Bellum omnium pater CCCCXXXVI.

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, Bellum oim pater. Lucianus ueluti prouerbio iactatum refert in cõmentario de ratione conscribẽdæ historiæ, Μᾶλλον δὲ Θουκυδίδου καὶ Ἡροδότου καὶ Ξενοφῶντος ἡμῖν ἅπαντες καὶ ὡσ' ἔοικεν ἀληθὲσ ἄρ' ἦν ἐκεῖνο τὸ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ εἶναι καὶ συγγραφέας θοσουτους ἀνέφυσεν ὑπὸ μίαν τὴν πληγήν, Quin potius Thucydides Herodoti Xenophontes nobis erant oĩnes. Adeo ut uerum esse uideretur illud quod dicitur. Bellum rerum omnium pater, siquidem tam multos scriptores produxit unico ictu. Prouerbium ideo dictum est, q̃ bellum omnium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

rerum nouandarum autor eſt,ut ex eo ueluti nata uideantur uniuerſa,Niſi quis malit ad philoſophorum quorundam decretum referre,qui dixerunt rerum ſummam è lite progigni.

Phaniæ ianua. CCCCXXXVII.

Φανίου θύρα. Phaniæ ianua,Euſtathius in odyſſeæ.ω.oſtendit dictum de his qui ſimulant ſeſe congeſtas opes habere quæ nuſq̃ ſunt,Ductum a Phania quodam qui falſam de ſe præbuerit opinionem quaſi multam diuitiarum uim domi conſtructam ac reconditam haberet,Diximus alibi de Phani ianua,quod prouerbium an idem ſit cum hoc,uiderint docti.

Εκλινίσαμ. CCCCXXXVIII.

Εκλινίσαμ.Prouerbiali figura dictum oſtendit Euſtathius in tertium Iliados,Sumpta metapho ra à piſcibus qui ſuffugiunt à retibus,qui ue ab hamo elabuntur,Nam lina retia dicuntur etiam latinis ut Maroni,humida lina trahunt,Ineſt autem piſcibus quibuſdum genuina quædam calliditas è retium textis elabendi,quemadmodum eleganter de Ceſtreo narrat Oppianus lib.tertio Sed carmẽ ipſum quandoquidem autor non admodum adhuc uulgatus eſt adſcribere præſtat. Κεςρεὺς μὴν πλεκτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι λίνοιο . Ελκόμενος δόλον οὔτι πεῖσόμενον ἀγνοίησεν Υφι δ' ἀναθρώσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ὅσσον θένος ἅλματι κούφῳ Ορμᾶται Βουλῇς δὲ ϕράφρονος οὐκ ἐμάτησεν Πολλάκι δὴ ῥιπῇσι καὶ ὕστατα πείσματα φέλλων Ρηϊδίως ὑπάρλαρ ἐν ὀξέλυστ μόρσιμ Εἰ δ' ὅγ' ἐφορμηθεὶς πρῶτον σόλον αὖτις ὀλισθῇ Ες βρόχον οὐκέτ' ἔπειτα διάζεται οὐδ' ἀνορούει Αγκύλος πειρῇ δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς. Ceſtreus dum trahitur ſinuoſis æquore textis Haud illum qua ſuffugiat latet arſq; doluſq; Subſilit in ſublime alacer ſaltuq; citato Viribus eniti quantum ualet omnibus,undas Emicat in ſummas ſublatus corpore toto Ingenio fortuna fauet,nam ſubera ſæpe Quæ ſummos tollunt funes retinacula caſſis Tranſilit,& fatum elabens fugit improbus atrum Sin primum expertus ſubſultum in retia rurſum Delapſus recidat iam nec pugnare laborat Anxius aut fruſtra niti, doctuſq; periclo Nec iactat ſeſe neq; ſurſum promicat unq̃.De permultis item aliis piſcibus ad eundem commemorat modum quibus artibus elabátur capti, Sed reliqua perſequi prælongũ,illud non iniucundum ſcitu,quod de piſce torpedine narrat poeta Claudianus,quemadmodum illigatus hamo, ſubducat ſeſe ui ueneni per linum atq; harundinẽ ad piſcatoris uſq; manum immiſſa, Carmen ſic habet,cur enim grauer adſcribere tam elegans tamq; feſtiuum? Siquando ueſtita cibis incautior æra Hauſerit,& curuis frenari ſenſerit hamis Non fugit aut uano conatur uellere morſu Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ. Et meminit captiua ſui,longeq; per undas Pigra uenenatis effundit flamina uenis Per ſetam uis alta meat fluctuſq; relinquit Ab ſentem uinctura uirum metuendus ab imis Emicat horror aquis & pendula fila ſecutus Tranſit arundineos arcano frigore nodos Victricémq; ligat concreto ſanguine dextram Damno ſum piſcator onus prædamq; rebellem Iactat,& amiſſa redit exarmatus habena. Ariſtophanis interpres putat ab auibus traductum,Conſimili figura Perſius ſatyra quinta. Ne trepidare uelis atq; arctos rodere caſſes. Αἰγυπτιάζειμ. CCCCXXXIX.

Αἰγυπτιάζειμ. Dicebantur aſtuti & impoſtores. Sumptum a moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις,οὐδεὶς κακοδαίμων καλεῖται πὸν ἰόντα παρόπων αἰγυπτιστί. Lædit ſceleratus aſtu ægyptiaco obrepẽs iam nemo nocet ue,De moribus ægyptiorum teſtatur & illud ex Aeſchylo quod alibi retulimus, λεινοὶ πλέκοιν θ μηχανᾶσ αἰγύπτιοι. Quanquam nonnunq̃ αἰγυπτιάζειν accipi ſolet pro eo quod eſt adurere.ut in hoc carmine, χρόαμ δὲ τὴν σὴν ἥλιοσ λάμπων φλογὶ αἰγυπτιάσει Tuum colorem phœbus ardens igneis flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus CCCCXLI.

Οὐδ' ἔγκαφος λέλειπται. Ne bolus quidem relictus eſt,hoc eſt nec uel pauxillum, Euſtathius enarrans tertium odyſſeæ librum, citat hũc Eupolidis uerſum,οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ' ἔγκαφος. Nec bolus è meis relictus rebus eſt, Nam ἔγκαφος id apud græcos ſignificat quod nos uulgata uoce magis q̃ latina morſellum dicimus,a uerbo κάπτω quod eſt auide comedo.

Rex aut aſinus. CCCCXLII.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος.Rex aut aſinus,id eſt aut uictor aut uictus,Simili illi,ἢ τρεῖς ἐξ ἓξ κύβοι,aut tres ſex aut tres tali.Euſtathius odyſſeæ ſextum enarrans librum oſtẽdit metaphoram ductam ab iis qui ludunt ſphæra,quibus qui uiciſſet rex appellabatur,qui uictus fuiſſet,huic aſino nomen erat, Plato in Theæteto, οἱ ἁμαρτὼν καθεδεῖται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες ὄνος, ὅσ δ' ἂν τοξεύσηται ἀναμάρτητος βασιλεὺς ἡμῶν.Qui aberrarit is deſidebit,quemadmodum dicunt hi qui ſphæra ludunt,aſinus,qui uero nihil aberrãs uicerit,rex noſter eſto,Iulius Pollux libro de rerum uocabulis

nono

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nono ſphæræ ludendi quatuor modos commemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, ſeu φαινίνδυ, tertium ἀποῤῥαξις, quartus ὀρανία. Quorum poſtremum (nam is ad prouerbium proprie facit) deſcribit his uerbis. Ἡ δὲ οὐρανία ὁ μὲν ἀνακλάσας αὐτὸν ἀποῤῥίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανὸν οἷς ἦν ἀλωμένοις Φιλοτιμία πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσοντες ὅπερ ἔοικεν Ὅμηρος ἐν Φαίαξιν Ναυσικλοῦν ὁποτε μάρψει πρὸς δῶμα ἰόντα τὴν σφαῖραν ἀνιέμενοι δὲ πολὺ πλείους τῶν πεπτωκότων ἐλοπίζετο καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐπιτάττειν ἐκέλευε τοῖς νικῶσι Καλόνας τε ἦν ᾧ ἐπέτασσον. Vrania uero lusus sic habet. Aliquis resupinans sese, sphæram in cœlum mittit, Reliquis autē certamen erat, ut eam prius q̄ in terram recideret raperent, Id quod in phæacibus significare uidetur Homerus. Sane uero cum aduersus parietē sphæram misissent numerus subsultuū cēsebatur. Et qui uictus fuisset is asinus appellabatur, & quicquid imperatum esset faciebat. Rursum qui uicisset is & rex erat & imperabat, Hactenus Iulius. Porro locus quē ex Homero citat est odysseæ .ϑ. ad hunc ni fallor modum. Τὸν ῥα ποδαρκέϊ ἧκε σιδήρεος ἀπὸ χειρὸς. Βόμβησε δὲ λίθος κατὰ δ' ἔπτυξαν ποτὶ γαῖαν. Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες Λαὸς ὑπαὶ ῥιπῆς ὁ δ' ὑπόρπαρ σήματα πάντων.

Stellis signare. CCCCXLIII.

Ἀστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν. Stellis signare uiam dicuntur qui notulis quibusdam & coniectu risrem alioqui pernestigatu difficilem inquirunt, Eustathius exponens quintum odysseæ librum admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur uiam, Sumpta metaphora a nautis, qui in nocturna nauigatione uiam stellarum obseruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlysses odysseæ libro quinto, Αὐταρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνεν τεχνήεντως Ἧμενος οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε Πληϊάδας δ' ἐσορῶντα καὶ ὀψὲ δύοντα Βοώτην Ἄρκτόν θ' ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. Sambucam citius CCCCXLIIII.

Adagii speciem præ se gerit Persianum illud carmen. Sambucam citius caloni aptaueris alto, Cuius usus incidet, siquando significabimus aliquem a disciplina percipienda siue munere geren do nimis alienum esse, Siquidem sambuca organum est musicorum, quod haud quaq̄ congruat Caloni, Calones autem uocantur militum ministri, qui uallos ac ligna gestitant, Vnde & nomen inditum autumant grammatici, Porro cum milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quanq̄ potest non absurde accipi de sambuca militari machina, quæ ritu organi musici chordis quibusdam intenditur, Ad hanc intendēdam haud quaq̄ idonei sunt calones utpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplinæ militaris prorsum rudes sint & indociles, unde Persius non citra ἔμφασιν addidit alto, propterea q̄ homines prælongi etiam prouerbio ue cordiæ notantur ἄνοις ὁ μακρὸς. Nostræ farinæ CCCCXLV.

Eiusdem farinæ dicūtur inter quos est indiscreta similitudo, Quod enim aquæ ad aquam col lata, idem ad farinam farina, Persius in quinta satyra, Nostræ paulo ante farinæ, Pelliculam ue terem retines, perinde quasi dicat nostri gregis, nostræ conditionis.

Nullo scopo iaculari CCCCXLVI.

Ἀσκοπα βεβάλλειν. Absq̄ scopo iaculari dicūtur, qui nihil certi propositum habent quod sequant & ad quod instituti consiliiq̄ sui rationes referant, Lucianus in Toxaride. ἐπειδὴ νῦν ἀσκοπα τε βεβάλλομεν αὖθις ἑλόμενοι σκοπὸν ἄλλοις ἐπ' ἐκείνῳ ἐσόμεθα Φίλοις. Quoniam in præsentia nul lo proposito scopo iaculati sumus, denuo ascito arbitro alia amicorum paria apud illum refera mus. Persius satyra tertia, Est aliquid quo tendis & in quo dirigis arcum? An passim sequeris cor uos testaq̄ lutoq̄? Securus quo pes ferat.

De pulmone reuellere CCCCXLVII.

Dubium non est quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Persianum de pulmone re uellere, pro eo quod est stultam & arrogantem opinionem animo eximere, Dum ueteres auias tibi de pulmone reuello, Tumorem, animiq̄ fastum in pulmone collocāt, unde μέγα πνέειν apud græcos, Et idem Persius alibi, Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anheler.

Quos non tollerent centum ægyptii. CCCCXLVIII.

Οὓς οὐκ ἄραντ' ἂν δ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι, Quos ferre nec centum queant ægyptii, De molestis dici solitum ac moribus intolerandis, Inde ductū quod ægyptii plæriq̄ gestandis oneribus quæ stum non satis honestum factitare cōsueuerint, unde & ἀχθοφόροι dicti in iocum prouerbialem abierunt, Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum rhetoricarum, & item a Suida, Extat autem apud Aristophanem in ranis ad hunc modum. δύ' ἅρματ' εἰσέθηκε καὶ νεκρὼ δύω Οὓς οὐκ ἂν αἴραντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι. Duo plaustra duoq̄ ité impositi cadauera Quæ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ferre,nec centum queant ægyptii,Idem in auibus,οὐκ ἀιγύπτιος πλινθοφόρος. Non ægyptius laterifer, Aegyptius laterifer CCCCXLVIII.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος,Aegyptius laterum geſtator.Suidas nominatim prouerbii titulo refert Quadrare uidetur in ſordidum atq; infimæ ſortis hominem,in quem uſum etiam Carum uilitas uſurpata eſt,aut in eum qui moleſtis negociis premitur.Admonuimus modo ægyptios in uulgi fabulam ac riſum abiiſſe,quod aſinorum ritu uectandis corpore oneribus quæſtum facerent.Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuiſſe coniicio,q; in effodiendis lacunis limoq; exportando ac lateribus argillaceis huiuſmodi opera potiſſimum opus erat apud ægyptios. Argumẽto eſt quod hebræi cum apud illos agerent adacti ſunt luto lateribuſq; geſtandis ſeruilem operã præſtare Pharaoni. Cœnare me doce CCCCXLIX.

Δειπνεῖν με δίδασκε,Cœnare me doce,Prouerbiali figura dictum eſt ab Ariſtophane in ranis, Tempeſtiuiter uſurpabitur ſiquando docere,præire,aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negocii de quo diſceptatur,Verba ſunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem,cũ exercitatior eſſet in uorandis tauris q̃ penſiculandis poetarum carminibus.

Rhamnuſius. CCCCL.

Ραμνούσιος, Rhamnuſius.Eudemus in dictionibus rhetoricis admonet id cognominis olim ceu prouerbio additum ſapiẽtibus ac moderatis uiris. Nec explicat adagii rationem,unde coniectare licet uel ab eius gentis moribus ductum,uel a dea Rhamnuſia,quæ modum in omni negocio docet adhibendum.Quemadmodum alias fuſius a nobis oſtenſum eſt.

Papæ Myxus CCCCLI.

Βαβὰι μύξος,Papæ Myxus,in glorioſos & iactabundos dici cõſueuit,Nam βαβὰι ſtuporis & admirationis ſignificationem habet.Myxus autem ſacerdos quiſpiam fuit Dianæ,glorioſus & magniloquus. Lenticulam angulo tenes CCCCLII.

Φακοῦ γωνίας κρατεῖς.Lentem angulo tenes,De negocio quod fieri nullo pacto queat, Propterea q; hoc leguminis genus angulis careat,Refertur a Suida,Tametſi ſuſpicor illic φακὸν legendum non φακοῦ. Patrocli occaſio. CCCCLIII.

Πατροκλέους πρόφασις,Patrocli occaſio,Diogenianus oſtendit dici ſolere de iis qui cum ob metum non auſint proprias deplorare calamitates,deflent eas ſub prætextu luctus alieni.

Exiguum oboli precium CCCCLIIII.

Μικρὸν τοῦ ὀβολοῦ τίμιον.Exiguum oboli precium,Suidas citat ex Maryca Eupolidis, conuenire in hoies nequã nihiliq;.Quanq̃ nihil obſtat quo minus ad rem cõtemptam transferatur,Meminit & Eudemus. Pedum uiſa eſt uia CCCCLV.

Τῶν ποδῶν ἑώρακται ὁδός,Pedum uiſa eſt uia.De negocio cuius aliquando periculum feceris, Sumptum a uiatoribus,Terentius in Phormione.Ah non ita,factum eſt periculum, iam pedum uiſa eſt uia. Phœnicum pacta CCCCLV.

Φοινίκων συνθῆκαι.Phœnicum conuenta,Phœnices qui Chartagine potiti ſunt.cum primum ad eam appuliſſent regionem,poſtularunt ab iis qui id temporis Libyam incolebant,ut ſibi liceret diem & noctem hoſpicio terræ uti,Quod cum impetraſſent,iamq; exacto conceſſi temporis ſpacio iuberentur excedere finibus,recuſarunt,affirmantes ſe pactos ut ſibi fas eſſet illic,noctesq; ac dies commorari,uidelicet ambiguitatem uocum ad ſuum commodum detorquentes.Vnde prouerbium eſſe natum aiunt de pactis inſidioſis & aſtutis,Autores Suidas & Diogenianus.

Puſillus quantus Molon CCCCLVII.

Μικρὸς ἡλίκος μόλων.Puſillus ut Molon,De uehementer breui ſtatura corporis homuncionibus,Suidas oſtendit duos fuiſſe Molones,nota ſicuti cõiicio corporis breuitate,quorum alter hiſtrio fuit,alter fur,honeſti ſcilicet quæſtus uterq;. Per antiquum diem CCCCLVIII.

Ἀφ' παλαιᾶς ἡμέρας,De re admodum obſoleta priſcaq;,Refertur a Diogeniano. Finitimum illi quod hodie non inſcite iactatur in ſcholis philoſophorum,Magno Platonis anno

Perierunt bona CCCCLIX.

Ἐρρέι τὰ καλὰ,Perierunt bona,Hippocrates a Mindaro ſuperatus huiuſmodi ſcripſit epiſtolã ἐρρέι τὰ καλὰ,innuens rem male ceſſiſſe,unde ductum adagium.Idem Diogenianus autor.

Qui nimium properat ſerius abſoluit CCCCLX.

Eſt apud Platonem alicubi tametſi locus in præſentia mihi non ſuccurrit prouerbii loco citatum, qui plus æquo feſtinant initio,eos ſerius ad finem peruenire. Monet adagium inſtituendæ rei non tam celeritatem q̃ curam adhibendam eſſe,ne poſtea ſit in mora, quod in operis in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

greſſu fuerit erratum, obnoxii ſunt huic prouerbio quidam, qui compendii cauſa græcanica literatura præterita, protinus ad philoſophiæ ſtudium inſiliunt, ac dum ſtulte captant compendiũ in maximum incidunt diſpendium. Fit enim ut hi dũ repente philoſophi ſtudent euadere, nunq̃ philoſophiæ ſcientiam aſſequantur, cumq; ſe iam ad metam peruenisſe credunt, denuo ſit ad carceres redeundum, denuoq; a linea quemadmodum græci dicunt exordiendum, Item in re belli ca plus efficit Fabii cũctatio q̃ Marcelli præceps temeritas, Siquidem is unus Annibalem multis iam preliis inuictum, non uiribus ſed lętitudine ſuperauit, De quo præclare Ennius apud M. Tullium in Catone maiore, Vnus homo nobis cũctando reſtituit rem. Non ponebat enim rumores ante ſalutem. Vltra catalogum CCCCLXI.

Ὑπὲρ τὸν κατάλογον ἓν, Vltra catalogum uiuit, De eo dicebatur qui multum ætatis uiueret, ut iam præſcriptum illum annorum numerum præteriſſe uideretur, Eſt ni fallor apud Lucianum Refertur a Suida. Vltra peram ſapere. CCCCLXII.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. Vltra peram eſſe ſolicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianũ, in Timone. ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα καὶ μηδὲν ἔχειν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. Oportet enim philoſophũ paucis contentũ ac frugalẽ eſſe, neq; quicq̃ ultra peram quærere. Quadrabit uel in philoſophum uel in pauperem. Virgo primum CCCCLXIII.

Παρθένος τὰ πρῶτα Virgo primum, De iis dici ſolitum qui rem paternam profunderent, Haud ſcio an inde dictum, ꝙ uirgines adhuc rudes & meretricii quæſtus ignaræ facile ſui copiam faciunt, Poſtea quod plus auferant premii difficiles ſeſe præbent, Itidem adoleſcentes nuper nacti facultates prius q̃ intelligant, quid ſit pecunia, largius effundunt, Et prima uitæ pars quæ quidẽ optima ſubtiliſſime nobis conteritur. Vir uidebatur nauis ſupplicans ſcopulo. CCCCLXIIII.

Ἀνὴρ ἐοίκε ναῦς ἱκετεύειν πέτρας. Vir uiſus eſt nauis ſupplicare petræ, De ſtupidis & ſtolidis quibus aliud pro alio uidetur dictum indicat Suidas, ducta metaphora a naue quæ impingit in ſcopulum. Viro eſurienti neceſſe eſt furari CCCCLXV.

Πεινῶντι κλέπτειν ἐς ἀναγκαίως ἔχον. Homini neceſſum eſt famelico furarier, Suidas prouerbii nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti neceſſitate quid faciunt, Veluti ſi qs confiteatur ſe mentitum dicat, quid facerem, aut mentiendum erat, aut in ſummam ueniendum infamiam, πεινῶντα κλέπτειν. Vixit dum uixit bene CCCCLXVI.

Vixit dum uixit bene. Eſt in ecyra Terentiana, Prouerbiale fuiſſe uel ſenex indicat rogãs, num præter unam ſententiam nihil attuliſſet, Conuenit in eos qui molliter ac ſuauiter uiuunt, atq; ita faciunt ſumptus, ut non multum iuuent hæredem, Eſt aũt amphibologia in uerbo uiuere, quod interdum ſimpliciter uiuere eſt, interdum genialiter uitam agere. Vt apud Catullum, Viuamus mea Lesbia atq; amemus. Fumantem naſum urſi ne tentaueris CCCCLXVII.

Prouerbii ſpeciem habet & illud apud Martialem, Rabido nec perditus ore Fumantem naſum uiui tentaueris urſi Sit placidus licet & lambat digitoſq; manuſq; Si dolor & bilis ſi iuſta coegerit ira, Vrſus erit, uacua dentes in pelle fatiges. Admonet non eſſe tentandos qui poſſint nocere. Muris in morem CCCCLXVIII.

Plautus in captiui duo. Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum, In paraſitos dictum qui bus iucundum eſt aliena uiuere quadra, Non conueniunt nec in una ſede morantur, libertas & ci bus alienus, Id quod eleganter indicat apologus Aeſopicus de mure ſylueſtri & domeſtico.

E tribus malis unum CCCCLXIX.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν. Trium malorum unum, Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitiſſe, Sumptum autem a Theramene qui cuidam e tribus malis unum indixerit, è quibus quod uellet eligeret, Vnde & Ariſtophanes apud eundem Suidam in Triphalete. ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδικα τὰ τρία ταυτί. Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ ſint aũt quære in prouerbio τὰ τρία ἐσ θάλαθρον. Quam facile uulpes pirum comeſt CCCCLXX.

Plautus in muſtellaria. Tam facile uinces q̃ uulpes pirum comeſt. De re factu procliui. Per ironiam ridicule dictum. Contrahere ſupercilium, inflare buccas CCCCLXXI.

Ὀφρῦς ἀνακωχόντες καὶ γνάθους φυσῶντες. Adductis ſuperciliis & inflatis buccis, In faſtuoſos ac turgidos dictum Suidas admonet, Siquidem in ſuperciliis ſicut alias oſtendimus arrogantiæ ſedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum. Quin Iuppiter ambas inflaret buccas, Diuus Auguſtinus in libris confeſſionum, buccis typho crepantibus, Quo loco perperam typo legunt, Mirum eſt autem Auguſtinum uoce græcanica tantopere delectatum, ut cum faſtum dicere poſſet typhum dicere maluerit, Traductum a ranis quæ per iram inflantur, Notus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

eſt apologus Aeſopicus de rana per arrogantiam dirupta,Horatius, Creſcétem tumidis infla ſermonibus utrem. Sus ſaltauit CCCCLXXII.

Ὗς ἐκώμασεν.Sus ſaltauit aut feſtum egit,Diogenianus oſtendit dici ſolitum de his qui præter decorum quippiam facerent,quiq; rerum ſucceſſu præter meritum obiecto ſemet inſolentius efferunt. Dat ueniam coruis uexat cenſura columbas CCCCLXXIII.

Non tam ouum ouo ſimile q̃ illud prouerbii ſpeciem præ ſe fert,quod eſt apud Iuuenalẽ,Dat ueniam coruis uexat cenſura columbas,Pœna legum exercetur in humiles quoſpiam,& à quib⁹ ob ingenii manſuetudinem aliquid emolumenti poteſt auferri,Rapacibus ignoſcitur, Sumptũ eſt ab apophthegmate Solonis, ὃν ἔφασκεν τοὺς νόμους ῥῆσ ἀράχνιοις ὁμοίους εἶναι· καὶ γὰρ ἐκείνους ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τί κοῦφον καὶ ἀσθενὲς πέμψειν ἐὰν δὲ μεῖζον διακόψαν οἴχεσθαι. Id eſt leges aranearum telis adſimiles dicebat,propterea quod in illas ſi quid leuius aut imbecillum incurrerit hæret, ſin maius aliquid,diſſecat ac fugit,Ad eandem pertinet ſententiam quod in Phormione ait Terentius. Quia non rete accipitri tenditur neq; miluo,qui male faciunt nobis,illis qui nihil mali faciũt tenditur,Quia enim in illis fructus eſt,in his opera luditur.

Sutorium atramentum CCCCLXXIIII.

M.Tullius libro epiſtolarum nono ad Petum,Iam pater eius accuſatus eſt à M.Antonio,Sutorio atramento abſolutus putatur,Subeſſe uidetur prouerbium,Sentit opinor hominem abſolutum fuiſſe iudicum corruptela,non citra infamiã, Eſt enim huiuſmodi ſutoriũ atramentũ ut neq; magnopere atram imprimat notam,neq; nullam tamen illinat maculam,Infamiam enim atramenti ſymboli poetæ ſignificãt,ut Horatius.Hic nigræ ſuccus loliginis,hæc eſt Erugo mera, Is quidẽ ſuccus quidã eſt,quẽ plæriſq; mollũ piſciũ maxime ſæpiis ineſſe ſcripſit Ariſtoteles libro de partibus animaliũ quarto.Eũ tunica cõtineri mẽbranea,emitti uero fiſtula quadã.Quẽ effundũt in metu & aquã infuſcãt ne queant deprehendi. Surda teſtimonia CCCCLXXV.

Surda teſtimonia dicuntur quæ feruntur per tabulas,propterea quod hæ rogatæ nihil reſpondeant.Vt non diſcrepet ab illo muti magiſtri,Vnde ſurdis agere teſtimoniis prouerbio dicũtur qui uel procul abſentes uel uita defunctos modo citant.

Perdere naulum. CCCCLXXVI.

Iuuenalis in ſatyra cui initium,Stemmata quid faciunt,Præconem Chærippe tuis circunſpice pannis,Cum Panſa eripiat quicquid tibi nacta reliquit,Iamq; tace furor eſt poſt omnia perdere naulum,Domitius Calderinus,ut inter recentiores haud quaq̃ malus autor,admonet prouerbiũ eſſe in eum,qui cum multa amiſerit,reliquum etiam uelit perdere.Sumptam autem metaphorã à mercatoribus,qui cum nauigant ſi minus quantum cupiunt lucrari poſſunt, ſtudent ut ſaltem recuperent ex mercibus diuenditis,quantum pro uectura nauali ſoluerunt.

Siculiſſare, CCCCLXXVII.

Σικελίζειν. Eudemus indicat antiquitus uſurpatum,pro eo quod eſt auſterum eſſe tetricumq; Et eum quidem in modum Epicharmum uſum eſſe,Cæterum aliis placere magis referẽdum ad ſcortatores ac libidinoſos. Sedens columba CCCCLXXVIII.

Ἡμένη πλειὰς.Sedens columba,Suidas prouerbii titulo commemorat,indicatq; dici ſolitum de ſupra modum manſuetis ac ſimplicibus,Nam columbæ cum auolant fallunt cæteras pernicitate uolatus. Simia barbata ſeu caudata CCCCLXXIX.

Πίθηκος βαθύγενυν ἔχων.Simia barbã portãs,Ariſtophanes,οὐ ἀχαρνεῦσιν ὦ πίθηκε μὴν πόρων ἔχων Interpres admonuit alluſum eſſe ad illud Archilochiũ,θοίνην δ' ὦ πίθηκε τὼ πυγὴν ἔχων.Talem o ſimia caudã habens,Dici ſolitum de ridiculis. Idem Ariſtophanes alio quodam loco quoſdã δημοπιθήκους appellat quaſi populi ſimias. Sibi canere. CCCCLXXX.

Ἑαυτῷ ᾄδειν.Sibiipſi canere dicitur,qui non ad alienum arbitrium facit quippiam, ſed animo obſequens ſuo,In Platonis conuiuio iubent tibicinam ſibiipſi canere,Et cãtor quiſpiam Antigenidas opinor iubet diſcipulum q̃ populo non admodum gratus eſſet ſibi canere & muſis.

Si leonina pellis non ſatis eſt uulpina addenda CCCCLXXXI.

Αν ἡ λεοντὴ μὴ ἀρκῇ προσραπτέον τῷ ἀλωπεκῆν πρόβολον.Si leonis exuuium non ſufficit, adde uulpinum,Cum uiribus res obtineri non poteſt,dolus adhibendus.Adagium natum eſt ex apophthegmate Lyſandri,Nam is quemadmodum in eius uita memorat Plutarchus,irridere ſolit⁹ eſt,qui uelut ab Hercule prognati,bellum apertis uiribus citraq; dolum gerendum eſſe cenſebant, cum ipſe magis exiſtimaret boni ducis officium eſſe,quo leonina pellis non attingeret,eo contendendum aſſuta uulpina,Quod quidem propemodum indicat & Maro cũ ait,Dolus an uirtus quis in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

hoste requiret? Adagium refertur a Zenodoto. Siculus miles. CCCCLXXXIII.

Σικελὸς στρατιώτης, Siculus miles, In peregrinum ac mercenarium militem prouerbiali ioco dicebatur, propterea ꝙ Siculi temporibus Hieronis exotico milite plærunq; uterẽtur, autore Zenodoto, Conueniet in hominem lucri gratia nullum ministerii genus recusantem.

Pro bonis glomi CCCCLXXXIIII.

Αντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδου, Pro bonis glomi, Dici consueuit ubi quis beneficium quod in alium contulisset cumulate cumq; fœnore reciperet, Agathides enim græci glomi dicuntur, uerum allusionis decus in uoce græca est, Meminit Suidas.

Sine pennis uolare haud facile est. CCCCLXXXV.

Manet etiam hodiernis tẽporibus uulgo celebre quod est in comœdiis Plautinis, Sine pennis uolare haud facile est. Locum habet cum deesse significamus adminicula, sine quibus negocium peragi non possit, Reperitur apud idoneos autores accidere alas, pro eo quod est adimere materiam facultatemq; conandi quippiam, & addere alas. Siphniassare CCCCLXXXVI,

Σιφνιάζειν, Siphniassare, Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo quod est manum admouere postico, Sumptum esse a moribus Siphniorum, qui libidinis causa id factitare consueuerint Est autem Siphnus insula quæpiam haud procul a Creta, cui quondam nomen fuerit Merope,

Iuxta melam CCCCLXXXVII.

Κατὰ μήλην, Iuxta melam Suidas ostendit prouerbio dici solere, ubi quis incerta coniecturis persequeretur, Sumpta metaphora a medicis hulcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus, Id enim instrumentum μήλην uocant, & μηλῶσαι ad hunc modũ tentare, Non idem sunt scriptura & leucæus CCCCLXXXVIII,

Γραφή τε καὶ λευκαῖος οὐ ταὐτὸν, Scriptura & Leucæus non sunt idem, aut non conueniũt, Vbi quis aliud scribit aliud facit aut dicit, Recte iacietur in eos qui stare pactis nolunt, Nam hæc plærunq; syngraphis constant, Bellicum canere, receptui canere CCCCLXXXIX.

Alias admonuimus ferme prouerbiales esse metaphoras quæ sumuntur a bello, ueluti bellicũ canere, pro eo quod est animare atq; exhortari, Receptui canere pro finire, signa canãt apud Martialem, id est iam congrediamur, & apud Plautum, collatis signis depugnare, apud eundem, uersis gladiis depugnare, Apud Iuuenalem, Hæc tuba rixæ. i. hoc belli initium.

Pithon formosus CCCCXC.

Πίθων καλὸς, Pithon formosus, Cõueniet ubi quis per adulationem falso laudatur, Pindarus in hymnis, καλός τοι πίθων παρὰ παισὶν ἀεὶ καλὸς, Formosus Pithon semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptũ a pueris adulantibus simiæ, subinde dictitantibus, καλὸς πίθων

Semel rubidus ac decies pallidus CCCCXCI.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δέκατον χλωρὸς, Semel rubidus & decies pallidus, Suidas admonet dictum de iis qui mutuum accipiunt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere, Rubescere dum petunt mutuum, pallescere dum soluendo non sunt, & metuunt ne trahantur in ius aut in neruum. Semper seni iuuenculam subiice. CCCCXCII.

Ἀεὶ γέροντι νέαν ἐπιβάλλειν κόρην. Semper puellam uirginem subiice seni, Senarius prouerbialis admonens ut prouectioris ætatis uiri puellam ducant magis q̃ anum, ne si frigus accesserit frigori languente uenere steriles existant nuptiæ, Quanq̃ non inepte trahetur ad alios item usus, quoties significabimus ita rerum coniunctionem temperandam, ut quod alibi diminutum sit, aliũde suppleatur, uidelicet ut seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristiciam huius hilaritas moderetur, rursum iuuentutis exultantiam senilis seueritas temperet, Item ut loquaculus adiungatur plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti, Prouerbii meminit Diogenianus.

Semper superioris anni meliora CCCCXCIII.

Ἀεὶ τὰ πέρυσι βελτίω, Semper superioris anni res meliores, Cum præsentia displicent & anteferuntur anteacta, Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniẽsibus in rebus Macedonicis Huc pertinet illud Horatianum, laudator temporis acti se puero.

Sacra nihil sunt CCCCXCIIII.

Τὰ θύματα οὐδὲν ἐστὶν πλὴν γένεια καὶ κέρατα. Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de uictimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum, Refertur a Suida.

Scytharum solitudo CCCCXCV.

Σκυθῶν ἐρημία, Scytharum solitudo, pro summis calamitatibus exitioq; dictum est apud Aristophanem, ἐν ἀχαρνεῦσι ἐξολέσθαι συμπλακέντα τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ. Quo loco commentator in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dicat prouerbium dici ſolitum de ingenti ſolitudine,ductum autem inde ꝙ Scythæ nullis certis ſedibus utantur,ſed uagi ferantur in plauſtris,Eamq; ob cauſam regio feris abundat.

Scindere glaciem. CCCCXCVI.

Scindere glaciem,eſt aperire uiam,& in incipiundo negocio priorem eſſe, Tranſlatum à nautis,quorum unus aliquis præmittitur qui flumine concreto glaciem prærumpat, reliquiſq; uiam aperiat. Viuus fueris uel cepe ſolum accipiens, CCCCXCVII.

Ζωὸς γενήσῃ κρομμύου μόνον λαβών.Si cepe tantum ceperis iam uixeris,Zenodotus oſtendit in eos dici ſolitum qui è re quapiam puſilla magnam opinionem conſequunt,Natum apparet ab ægroto qui medico porrigente cepe reualuerit,Herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum ſalubrem corpori. Sapientes tyranni ſapientum congreſſu CCCCXCVIII.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσία,Commercio ſapientium princeps ſapit,Zenodotus citat ex Aiace Locrenſi,addens eundem uerſiculum à Platone citatum eſſe Euripidis nomine.

Res in foro noſtro uertitur. CCCCXCIX.

Plautinus Tranio,Vbi egomet uideo rem uerti in meo foro,Prouerbialiter dictũ pro eo quod eſt poſtea q̃ intelligo fortunas noſtras commutari in diuerſum,Traductum à mercatibus in quibus rerum precium pro tempore ſæpenumero commutatur.Cognatum illi,uti foro,quod alibi dictum. Leonis exuuium ſuper crocoton. D.

Λεοντῆ ὠῒ κροκωτῷ.Leonis exuuium ſuper crocotum.Cum duo quæpiam copulãtur,quorum alterum cum altero nequaq̃ congruit.Sumptum à Baccho qui hoc ornatu deſcendit ad inferos apud Ariſtophanem,ut ueſte muliebri delicataq; indutus eſſet,eiq; ueſti leonis exuuiũm impoſitum geſtaret,quo uidelicet Hercules creditus,formidabilis uideretur inferis,Hunc igitur ad eum modum adornatum,ſic in ranis ridet Hercules, Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' ἐμ' ἀποσβῆναι γὸν γέλων Ὁρῶν λεοντῆ ὠῒ κροκωτῷ κἀμβάτην. Riſum profecto haud ſum potis cõpeſcere crocoton additum leontæ conſpicãs,Appoſite dicetur in monachos ac ſcholaſticos,qui foris inſignia ſui inſtituti portant,interius militarem imitantes cultum,aut qui uultu tetrico moribus ſunt effœminatis.

Quod ſcis neſcis DI.

Quod ſcis neſcis,Terẽtius in Eunucho,Tu pol ſi ſapis quod ſcis neſcias,Idem in ſeipſum excruciante.Neſcias quod ſcis ſi ſapis,Donatus admonet eſſe prouerbium. Sumptum a dialecticorũ ludis,in quibus huiuſmodi quidam ſcyrpi proponi ſolent. Facio & non facio, ſum amicus,& nõ ſum amicus,audio & non audio.Cuius generis etiam initio operis fecimus mentionem, admonentes omneis huiuſmodi figuras,quæ κατ' ἐναντίωσιν ſumuntur ,ad prouerbiorum cognationem pertinere.Quale eſt & Plautinum illud,ubi ſum,ibi non ſum.Hoc iam prima quod aiũt frõte uidetur ænigma.Sed interpretatur,Vbi non ſum,ibi eſt animus.Itaq; prouerbio certam in tacendo fidem ſignificamus,dũ quis quod ſcit,perinde continet ac diſſimulat quaſi neſciat.

Nec aures habeo nec tango. DII.

Nec aures habere,nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifeſtis ab omnibus reclamabatur.Hieronymus in præfatione declamationis,de matre & filia reconcilianda. Cur autẽ uerear appellare declamationem? Cum ipſe quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitii cauſa confictum a ſe teſtificetur? Poſtea q̃ enim arguendo crimina factus ſum criminoſus & iuxta tritum uulgi ſermonem prouerbium,iurgantibus & negantibus cũctis,nec aures me credo habere,nec tango.Id eſt taceam neceſſe eſt,& quod audio tangoq;,quaſi neſciam.

Quodcunq; in ſolum uenit, DIII.

Quodcũq; in ſolum uenit,id eſt quicquid in rerum natura producitur M. Tullius libro de natura deorum primo.Hinc quodcũq; in ſolum uenit ut dicitur,effingis atq; efficis.Ridet atomos Epicureorum,ex quibus illi cuncta progigni credunt,quicquid uſq̃ naſcitur in uniuerſo.

Quando id fieri non poteſt. DIIII.

Nihil dici poteſt,nec uenuſtius,nec moralius ea ſentẽtia,quæ extat apud Terẽtium in Andria, Quando id fieri nõ poteſt quod uis,id uelis quod poſſit,οὐ δυνάμενος ὃ θέλεις θέλησὸ δύνασαι. Plurimum decoris adiunxit ea uerborũ cõuerſio.Qualis eſt & in illis.Non uiuendũ ut edas,ſed edendum,ut uiuas.Eſt autem adagium hoc finitimum illi, δεῖ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. Oportet id quod adeſt boni conſulere.Et Martialis inter fœlicitatis calculos cõmemorat, ut quod ſis,eſſe uelis.

Quantum non Miluus oberret. DV.

Quantum non miluus oberret. Prouerbialis eſt hyperbole,de homine ſupra modũ locuplete,cui tantum ſit agrorum quantum nec miluus peruolet,Perſius, Diues arat curibus,quantum non

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

non miluus oberret,Id imitatus Iuuenalis,Tot miluis inquit intra tua paſcua laſſis.

Cædimus inq; uicem præbemus crura ſagittis, DVI.

Perſius ſatyra quarta.Cædimus inq; uicem præbemus crura ſagittis,id eſt uiciſſim carpimus & carpimur,ridemus & ridemur,mordemus & mordemur,lædimus & lædimur,Sumptum a militia,Ad eundem modum Horatius.Cædimus & totidem plagis conſuminus hoſtem. Plutarchus in commẽtario de profectu cognoſcendo ſimilem adfert metaphoram de ſphæra ultro citroq; miſſa ac remiſſa. καὶ παιζόμθα δὶς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἐπιδιδόμενοι πρὸς ἀλλήλους.quẽ admodum alio retulimus loco. Ptolemaica lis. DVII.

Πτολεμαϊκὴ δίκη.Ptolemaica lis,Diogenianus indicat dici ſolitum in litium auidos.Anus quæ piam fuit Ptolemais,quæ quoad uixit lites agitabat,nec unquã à cauſis agendis erat feriata.

Prouoluitur ad miluios DVIII.

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνος, Adorat miluium,Initio ueris prodeunt miluii. Qua re læti tenues,q; iam hyeme ſint leuati prouoluuntur,eoſq; uelut adorant,Suidas prouerbii loco commemorat, Item Iuuenalis,Durate atq; expectate cicadas. Prienenſis iuſticia. DIX.

Πριήνη δίκη,Prienenſis iuſticia.Suidas oſtendit conuenire cum ſignificamus aliquem in iudicãdo plurimum antecellere, A Biante Prienenſi ſumptum,cuius integritas in iudicandis cauſis in prouerbium abiit ut dicatur, δικάζεσθαι βίαντος τοῦ πριηνέως κρέιττω. In iudicando præſtantior Biante Prienenſi. Primum Mars in filiis laudatus eſt. DX.

Τὰ πρῶτα ἄρεως ἐς τοὺς παῖδας ἐπῃνέθη,Initio Mars laudabatur ob filios,De his qui initio ſpecimen aliquot indolis egregiæ præ ſe ferunt,deinde paulatim in alios degenerant mores.Quemadmodum euenit Romanis olim ſtrenuis & Martem generis autorem uirtute referẽtibus, Poſt in degenerem prolapſis mollicie,ut non ſine cauſa Iuuenalis exclamarit,Sed unde Hæc tetigit Gradiue tuos urtica nepotes? Prouerbium refertur a Suida.

Prius q̃ ſortiaris communia deuoras. DXI.

Πρὶν λαχεῖν τὰ κοινὰ κατεδήδεις. Prius q̃ ſortitio facta ſit communia deuoras,In eum competit qui non expectata partitione rem inuadit, Ductam metaphoram indicat Suidas a conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat è cibis ſuam cuiq; portionem diſtribuere,quemadmodum ex cõpluribus Homeri locis licet coniicere,apud quem illud oppido q̃frequens,καὶ οὕτω ἐδαίνυ ῥαδινὸς ἶσος.Deinde receptum apud nõnullos ut citra diſtributionem propoſitis in cõmune cibis quiſq; quantum uellet ſumeret,Id quod indicat Plautus,Patinarias ſtruit ſtruices, Huius rei mẽtionem facit & Plutarchus in ſympoſiacis,excutiens ultra conſuetudo magis probanda uideatur, Porro prouerbium ſumptum eſt ex equitibus Ariſtophanis, ἐπὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεδήδεις.Quando publica antequã illa ſortiaris deuoras. Phrynichi luctatio. DXII.

Τὸ φρυνίχου πάλαισμα.Phrynichi luctatio,Diogenianus indicat dictari ſuetum de his qui aſtu doliſq; negocium peragunt,fuit is Phrynichus Lacedæmoniorum proditor,quem uetus comœdia carbone notauit. Pro malo cane ſuem repoſcis. DXIII.

Ἀντὶ κακῆς κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς. Pro malo cane ſuem repoſcis,Id eſt pro re uili precioſam. Sus enim eſculentus,canis haud quaquam ueſcus eſt,Refertur a Diogeniano.

Prudens in flammam mittere manum DXIIII.

Diuus Hieronymus quodam in loco prouerbium uſurpat huiuſmodi, Prudens in flammam manum immitto,pro eo quod eſt ſciẽs expono me diſcrimini maliſq; obiicio. Sumptum uideri poteſt ab hiſtoria Mutii Sceuolæ. Proba eſt materia ſi probũ adhibeas artificẽ DXV.

A Plauto dictum non ſine prouerbii ſpecie,Proba eſt materia ſi probum adhibeas artificem, Egregia quidem indoles ſi recte inſtituatur, fœlix ingenium ſi præceptor contingat idoneus,aut magnificum negocium,ſi modo ſcite tractetur,Metaphora notior eſt quã ut ſit indicanda.

Illo reſpicient,ſed hic remitte bona DXVI.

Aeſchylus in ranis Ariſtophanis cupiens redire ad ſuperos, Ἐκεῖ φράσω μ' ἂν ἐνθάδ' ἀλλ' ὁ βούλομαι, Dicturus illic nam hic quidem haud uolo eloqui,Cui Bacchus ad hunc modum reſponder, Μὴ δῆτα σύγ' ἀλλ' ἐνθαδὶ ἀνίει τ' ἀγαθὰ.Minime profecto,quin mage hic profer bona. Interpres admonet alluſum ad paræmiam, Ἐκεῖ βλέπουσ' ἄνευρον ἰᾷ τἀγαθά,Illuc tuens at huc remitte cõmoda,Conueniet cum aliud præ nobis ferimus aliud facimus,aut cum aliis adblandimur,in alios re beneficium conferimus,Quidam a Charitibus mutuo ſumptum exiſtimant,quorum una à tergo reſpicit, & alteri munus offert,arridens alteri. Ranæ aquam, DXVII.

Βατράχου ὕδωρ. Ranæ aquam,ſubaudiendum miniſtras,Vbi quid exhibetur quo uel præcipue

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

gaudet is qui accipit,Veluti ſi quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces,aut homini loquaculo narrandi materiam & occaſionem ſubminiſtres.Diuerſum ab illo ϛαξάχῳ οἰνοχοεῖς,

Poſt bellum auxilium DXVII.

Μετὰ γὰρ πόλεμον ἡ συμμαχία,Poſt bellum ſuppetiæ.Quoties ſerius adhibetur remedium. Refertur a Suida,Natum eſt aut certe uſurpatum a Diogene Cynico, De quo Laertius huiuſmodi quandam fabulam narrat, Adoleſcés quiſpiam iactātior nuper uxore ducta titulum huiuſmodi inſcripſit ædibus ſuis, ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ μηδὲν εἰσίτω κακόν.Iouis filius Callinicus Hercules hac habitat,ne quid introeat mali.Diogenes adſcripſit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία,id eſt poſt bellum auxilium,uidelicet indicās,iam tunc receptum in eas malum, Conuenit cum Platonico illo quod alibi cōmemorauimus,μετὰ τὸν πόλεμον ἥκομεν,poſt bellum adeſſe. Pinguis uenter non gignit ſenſum tenuem DXVIII.

Diuus Hieronymus in epiſtola quadam citat huiuſmodi prouerbium apud græcos celebratū Pinguis uenter nō gignit ſenſum tenuē,Quanq̄ fateť id elegantius ſonare græce q̄ latine.At græcam ſententiam nondum(quod ſciam)reperi,Tametſi procliue fuerit ex uerbis latinis græca cō licere,γαστὴρ παχὺς μὴ τίκτει λεπτὴν φρένα, Eritq; ſenarius iambicus. Admonet adagium luxu corporis hebeteſcere mentis aciem, Quemadmodum ſcribit etiam Horatius,Nam corpus onuſtum Heſternis uitiis animum quoq; prægrauat ipſum.Atq; affigit humo diuinæ particulam auræ, Plutarchus apud Gellium oſtendit pueros multo paſtu ſtupidiores ac tardioris ingenii euadere. Piſcem natare doces DXIX.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις.Piſcem natare doces,Perinde eſt ac ſi dicas doctum doces, Cōfine illi quod alibi retulimus, Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις,Delphinū natare doces,Quod idē ad hūc efferē modum, τῇ Δελφῖνι κολυμβᾷν συμβαλόν.Delphini quemadmodum natare oporteat conſulis, Autor Diogenianus. Pitana ſum. DXX.

Πιτάνη εἰμὶ,Pitana ſum,Zenodotus indicat dici ſolitum de his qui in extremas redacti calamitates ab iiſdem denuo in priſtinam fœlicitatem reſtituuntur,Sic enim euenisſe quondam Pitanæ Aeoliæ ciuitati.Nam hanc a Pelaſgis in ſeruitutem redactam,Erythræi in libertatem priſtinam uindicarunt. Piſtillo retuſius. DXXI.

Prouerbialis eſt hyperbole,quam in epiſtolis uſurpauit diuus Hieronymus,Piſtillo retuſius, Pro eo quod eſt minime acutum,Et Chryſippeum acumen apud eundem per ironiam uſurpaťin ſtupidum,Et cornutus ſyllogiſmus pro ratione ridicula friuolaq;.

Partitio non præfocatio DXXII.

Μοῖρις οὐ πνῖξ.Sortitio non præfocatio,Olim cum ii qui uiribus præpollerent cibum eriperēt imbecillioribus,manus interim in illos iniicientes,excogitatum eſt ut ſortibus ex æquo diuidere tur epulum,Iamq; a pauperibus exclamari cœptum, μοῖρις οὐ πνῖξ,partitio nō ſtrangulatio, Eaq; uox in prouerbium abiit.Quo licebit uti ſiquando ſignificabimus non eſſe locum uiolentiæ,ſed ex æquitate iuris oportere tractari negocium,Plutarchus in collectaneis ſi modo illius ſunt citat his uerbis, μοῖρις οὐ μὴ πνίγῃ.Partitio ne ſtrangula.Autor Suidas.

Paries dealbatus DXXIII.

Τοῖχος κεκονιαμένος.Paries dealbatus,Paulus apoſtolus in actis apoſtolicis Iudicem quendam fictum & fucatum parietem dealbatum appellat, ꝙ longe alius eſſet intus q̄ cultu habituq; externo præ ſe ferret,Chriſtus item in euangelicis literis ſanctimoniæ ſimulatores ſepulchra dealbata uocat,quæ cum foris niteāt,intus ſint cadauerum oſſibus referta,Sic enim eſt apud Matthæum,Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.Væ uobis ſcribæ & phariſæi qui ſimiles ſitis ſepulchris dealbatis,quæ foris quidem apparent pulchra,intus autem referta ſunt oſſibus cadauerum omniq; ſpurcitia,Lucianus Myronis & Praxitelis coloſſos ad huiuſmodi ferme ſimilitudinem trahit in Gallo,quod foris multo niterent ebore,multo fulgerent auro,uariiſq; coloribus arriderent,præterea Iouis aut Neptuni repræſentarent imaginem,fulmē aut tridentem dextra tenentes,ut plane numen aliquod eſſe uiderentur,cum intus nihil appareret,præter picem clauos araneas mures atq; id genus ſordes alias, haud quaquam ad exteriorem illam imaginem reſpōdentes,Atq; huiuſmodi principum eſſe uitam affirmat,quorum ſi ſtrepitū & apparatum inſpicias,nihil fœlicius,nihil deorū uitæ ſimilius,ſin curas ſuſpitiones odia contēplere, quibus intus diſcruciantur,nihil calamitoſius,Seneca philoſophos qui cum docerēt honeſta turpiter uiuerent,ſimiles eſſe ſcripſit quorundam medicorum pixidulis,quarum tituli remediū pol

licerentur

licerentur cũ intus uenenũ occultarent, E diuerſo qui meliores ſunt intus q̃ oratione, quamq; prima illa uitæ ſpecie quaſiq; fronte præ ſe ferunt, hos Plato Silenis adſimiles facit, de quibus alio diximus loco. Ollam alere DXXIIII.

Χύτραν τρέφειν. Ollam alere dicebantur qui metum oſtenderent quo deterrerẽt quempiam, Veluti ſi quis præſidium alicubi collocatum habeat, quo minus uicini res nouas moliãtur, Sumptũ id eſt a more ciuitatis Athenienſis, in qua ollas in tectis diſponere conſueuerunt, ad deterrendas ululas, quarum illic maxima uis, Nam ollarum ſtrepitum omne genus auium reformidat, Adagium refertur tum à Suida tum à Diogeniano, Sumptum eſt ex Ariſtophanis comœdia, cui titulus aues, ὅτι μόντε δεῖ μάχεσθαι λαμβάνειν τε τῶν χυτρῶν τὰ δὲ χύτρα ὠφελήσει σαυτὸν μὴν οὐ πρόσεισι νῶϊν. Id eſt, Pugnare oportet & ollas accipere, Quid autem profuerit olla? Noctua non accedet ad nos, Oleum & ſalem oportet emere DXXV.

Τοὔλαιον καὶ τὸν ἅλα δεῖ ὠνεῖσθαι. Oleum & ſalem oportet emere, Refert adagium hoc Ariſteles rhetoricorum libro ſecundo tractans de locis & enthymematis, Proponit autem huiuſmodi exemplum Antiſtrephõtis, Sacerdos quidam diſſuadebat filio ne quando uerba faceret apud populum, Nã ſi iniuſta ſuaſeris inquit deos habebis iratos, ſin iuſta homines, Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id eſt reciprocat filius, Immo expedit orationem habere apud populum, Quandoquidem ſi iuſta dixero dii me amabunt, ſin iniuſta homines. Atq; huiuſmodi genus argumentationis confine putat prouerbio quo iubemur oleum ac ſalem emere, ſignificans opus eſſe nonnunq̃ remediis contrariis, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Tanquam ſuber. DXXVI.

Ὡς φελλὸς. Tanq̃ ſuber, de his qui non norunt diſſimulare, aut qui neſciunt mergi aduerſis fortunæ procellis, Extat apud Pindarum tractum a natura ligni, quod non ſolum ipſum non mergitur, uerum etiam alligatum aliis ne ſidant ſuſtinet, Vnde retibus affuitur & natantibus ſubditur, Obtrudere palpum DXXVII.

Obtrudere palpum apud Plautum eſt arte fucoq; decipere, Ego inquit iſtuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum, Vnde & palpari pro adulari, & palpones adulatores uocamus a ſimili metaphora. Metaphora tracta eſt ab equiſonibus, qui ferocientibus equis plauſu manus adblandiuntur, ut oſtendimus alibi. Ne quis unq̃ Megarenſibus. DXXVIII.

Μή ποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιθ' σοφότερος. Nunq̃ quiſq̃ ſapientior ſit Megarenſibus, Scomma prouerbiale iaci ſolitum in ſtupidos, Dictum eſt aũt per adulationem de Megarenſibus, autore Diogeniano. Nulla candidorum uirorum utilitas DXXIX.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος ἢ σκυθρωμεῖν. Nullus candidorum uirorum uſus, niſi ad cerdonicam, In molles & effœminatos dictum, ac ueluti uoluptatibus natos, id enim innuit opinor per cerdonicã, iuxta illud Martialis, Quid ad te, De cute quid faciat ille, uel ille ſua, Cæterum ii negociis gerendis inutiles, Contra qui nigra ſunt cute & hiſpidi, hi magis allegendi ſunt ad adminiſtrã dam Remp. Vnde & Herculem μὴ λάμπτον appellarunt, tanq̃ ſtrenuum & a mollicie alienum quemadmodum alibi demonſtratum eſt. Nox humida. DXXX.

Νὺξ ὑγρὰ. Nox humida, De malis ingruentibus dici ſolitum, autor eſt Diogenianus, Quemadmodum de lætiore fortuna dicimus exoriri lucem, Apud eundem eſt νὺξ σταστία, Nox ſpiſſa, de nocte hyberna, Quæ ſi cui non uidebuntur in adagiorum numerum referenda, is ea reſcribat Diogeniano ſi libeat. Quid ad farinas DXXXI.

Τί πρὸς τὰ ἄλφιτα; Quid ad farinas? id eſt quid attinet ad parãdas facultates? Nam ἄλφιτα pro uictu, pq; re familiari ponere poetis eſt familiare, Ariſtophanes in nebulis, τὶ δέμ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα; Quid me numeri tãdem ad farinas iuuerint. Id recte detorquebitur ad artes ſteriles ut poeticẽ ὀδὸν πρὸς τ' ἄλφιτα. Numeris Platonicis obſcurius DXXXII.

Prouerbialis hyperbole uidetur, quam uſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticum libro ſeptimo ænigma Oppiorũ ex Velia plane non intellexi, eſt enim numero Platonis obſcurius, Id ideo dictum, q; Plato numeris Pythagoricis obſcurat ſuam philoſophiam, ac ueluti nebulas quaſdam offundit, præcipue in Timæo, Nam Pythagoras omnem fere philoſophiæ rationem ad numeros traxit. Nihil ex agro dicis DXXXIII

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις. Nihil è rure loqueris, id eſt nihil humile neq; triuiale. Quod enim parũ elegans parum expolitum, id ex agro profectum dicitur, Contra quod feſtiuum, quod lepidum id urbanum ac ciuile uocant, Meminit Suidas.

Nihil graue paſſus es, niſi DXXXIIII.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν ἐμὴ πεσοῦσα. Nihil graue accidit niſi tibi uindicas. Meminit Diogenia-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

nus,Nemo læditur a ſeipſo,Nemini fit iniuria ſi eam exiſtimet ad ſe non pertinere.

Ne ſpina quidem uulnerabit bonos DXXXV.

Μηδ' ἄκανθα ἀμύξει τὸν ἀγαθόν,Ne ſpina quidem uulnerabit bonos. Nemo moleſtus fuerit innocenti.

Naæra & Charmione DXXXVI.

Νάαιρα καὶ Χαρμιόνη, Naæra & Charmione,De fidis amicis dici ſolitum ſcripſit Zenodotus, quibus non dubitarent,uel mortis eſſe comites amicis,Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud ægyptios quod appellabant συναποθνησκόντων,id eſt commorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat,ii hac lege copulabantur,ut ſi alteri fatale quippiam accidiſſet,alter ultro mortis ſocium ſeſe adiungeret,Hoc fœdere cohæſerant Antonius & Cleopatra.Significat & Horatius ſimile quiddam erga Mœcenatem. Vtcunq; præcedes ſequemur ſcilicet & comites parati,Rurſum alio loco.Quid nos? quibus te uita ſit ſuperſtite iucunda,ſi contra grauis,Sed ut redeam ad prouerbium,Naæra & Charmione duæ erant Cleopatræ reginæ pediſſequæ,quæ ſponteam Cleopatræ mortem ſunt imitatæ,Ac ſemiuiuæ repertæ ſunt,dominæ iam mortuæ coronam capite delapſam reponentes.Eſt quidem hiſtoria memoratu cum primis digna nec iniucũda cognitu,uerũ eam ſi quis forte requiret,petat licebit ex Plutarcho in uita M.Antonii,Ego nec adagium hoc fueram adſcripturus,ni ueritus eſſem ne quoniam extat in Zenodoti collectaneis ſemel atq; iterum excuſis publicatiſq; parum eruditus aliquis calumniaretur a me præteritum, Nam mihi ſi modo non fallit naſus ſubolet hoc prouerbium haud eſſe profectum ab antiquitate,ſed in Zenodoti natum officina. Neq; nulli ſis amicus,neq; multis DXXXVII.

Carmen illud Heſiodi ſicuti & alia plæraq; ceſſit in prouerbium, μὴ λὲ πολύξεινον,μηλ' ἀξένομ καλέεσθαι,Nec multis at nec nulli dicaris amicus,Ariſtoteles libro moralium nono,tanquã prouerbio iactatum citat,ac dictum probare uidetur,propterea q̃ prorſum citra ullius amici conſuetudinem uiuere,ferinum atq; iniucundum eſſe uideatur,Rurſum nec uehementer amare poſſumus ſimul multos,nec pluribus morem gerere, Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas πολυφιλίαν id eſt complurium amicitiam non aliter infamem fuiſſe q̃ apud alias gentes unius mulieris cum pluribus uiris conſuetudinem,Quanquam diuerſa ſentit M. Tullius in libro de amicitia. Nebulas diuerberare, DXXXVIII.

Νεφέλας ξαίνειν.Nebulas diuerberare dicitur qui uel in re ſtulta,uel quæ fieri non queat fruſtra ſumit operam,Meminit Diogenianus. Myconius uicinus DXXXIX.

Μυκόνιος γείτων.Myconius uicinus,in eum qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, q̃ liguritores eſſent,& alienæ appetentes menſæ, Ad hunc modum Suidas,Zenodotus autem ait conuenire in ſordidos atq; humiles homunciones,propterea q̃ ea inſula inter contemptas habita ſit,ob ſterilitatem,atq; ob id gẽtem auidiuſculam & alieni appetentiorem fuiſſe.Athenæus idem ferme teſtatur in primo ſermone dipnoſophiſtæ citãs hunc ex Archilocho locum. ὡς ἀκλήρου τοῦ ἔπειτ' ἀπαίνου ἐς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκα.Vt inuocatum hunc ſequeris irruentem ad conuiuia Myconiorum ritu,

Mortuos uidens DXL.

Νεκροὺς ὁρῶν νέκρωσιν ἔξεισ' πραγμάτων.Tibi occidẽt res mortuos ſi ſomnies, Refertur à Suida tanq̃ uulgo iactatum de diuinatione,quæ ſumitur ab inſomniis ſuperſtitione multo omnium ridiſſima. Mortui non mordent DXLI.

Οἱ τεθνηκότες οὐ δάκνουσιν.Mortui non mordent,Id etiam hac tempeſtate uulgo dictitant,Natum arbitror ex apophthegmate Theodori Chii,qui fuit Ptolemæi regis in arte rhetorica præceptor,Hic enim in conſilium adſcitus,cum deliberaretur utrum Pompeius ab ægypto repellendus eſſet an admittendus,cenſuit receptum occidendum,addens hoc dictum mortuos non mordere. Mitte ad extremum ſcientiam DXLII.

Πέμπε εἰς ἔσχατον τὼν ἐπιστήμην Mitte ad extremũ ſcientiã. Nõ ſtatim utẽdũ extremis ingenii uiribꝰ,uerũ ubi iã urget ultimũ periculũ,tũ ad artes cõfugiẽdũ. Miſerrimũ fame mori DXLIII.

Sententia etiam cantionibus apud ueteres celebrata teſte Platone miſerrimum mortis genus fame mori,Sumpta eſt autem ex Homericæ odyſſeæ.Μ,Πάντων μὲν σύγε λοὶ θάναροι λείλοισ ροῦσι. λιμῷ δ' οἰκτίστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισσῆν.Dura quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis At periiſſe fame res una miſerrima longe eſt.Accommodari poterit in ſordidos quoſdã qui quo parcant nummis,defraudant genium ſuum.

I modo uenare leporem,nunc itym tenes DXLIIII.

Plautus in captiui duo.I modo uenare leporem,nunc itym tenes,prouerbiali figura dixit, Id eſt hanc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

eſt hanc interim cœnam qualemcunq; certam habes,Quære alteram ſi potes potiorem. Itys eñ auis quem a Phaſide Scythiæ flumine phaſianum uocant,Proinde cum iubebimus ut qui nactus ſit commodi quippiam,ad aliud ſeſe accingat,non intempeſtiuiter hoc utemur adagio

Minimo prouocare. DXLV.

Minimo prouocare eſt contemptim ad certamen prouocare.Sumptum a geſtu prouocanti um ad pugnam minimo digito porrecto, Horatius in ſermonibus,Ecce Criſpinus minimo me prouocat accipe ſi uis Accipe iã tabulas,detur nobis locus,hora Cuſtodes uideamus uter plus ſcribere poſſit,

Minore finire pomœrio DXLVI.

Prouerbii rationem ſapiunt huiuſmodi ferme metaphoræ,finire pomœrio,præſtituere metam,Circumſcribere cancellis,& ſi quæ ſunt conſimiles,Varro in libris de re ruſtica,Eo melius ſe eiſſe quoſdam qui minore pomœrio finierunt,excluſis partibus quæ non pertinent ad hanc rem Idem eiuſdem operis libro primo,Ars ſit an quid aliud,& a quibus carceribus decurrat ad metas.

Mens peregrina DXLVII.

Νοῦν ἄν ξένον.Mentem peregrinam habere dicuntur cogitabundi,nec ſatis ob id attenti ad ea quæ coram aguntur.Iocatur Ariſtophanes ἐν ἀχερνεῦσιν in Euripidem.tanq̃ dialecticis utentem argutiis(id quod indicat etiã Fabius Quintilianus in inſtitutionibus)his uerſibus. οὐκ ἔνδον, ἔνδον ἔστιν ἢ γνώμην ἔχεισ πῶς ἔνδον ἔστ' οὐκ ἔνδον; ὀρθῶς ὦ γέρον Ο νοῦς μὲν ἔξω συλλέγων ἐπύλλια οὐκ ἔνδον ἀυτὸσ δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ ζαγρεύμ.Eſt intus haud eſt intus idem,ſi ſapis Qui nam intᵍ & non intus? optime ſenex Nam mens foris abeſt colligens Epyllia Nonintus, ipſe at intus eſt tragœdiam Scribens ſupinus.Idẽ in equitibus,πρός τε τὸν λέγειν τ' ἀεὶ κέχηνας,ὁ νοῦσ δέ σου παρὼν ἀπωδήμηκεν.Vſq; ad loquentem inhias,at ipſa mens tua præſens peregre eſt,

Mitior columba. DXLVIII.

Πραότερος περιστερᾶς.Manſuetior columba,Columbina ſimplicitas ac manſuetudo laudatur etiam in diuinis literis,Adagii meminit Diogenianus.

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas DXLIX.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνισον τρεῖσ δραχμὰσ.Ad porcellũ nunc da mihi mutuo treis drachmas, Dicebatur ab eo qui mori decreuiſſet aut qui uellet initiari.Nam initiandi conſueuerunt immolare porcum,Suidas ex Ariſtophane citat,Eſt autẽ in Pace. ἐς χοιρίδιον μοὶ νῦν δανείσον τρεῖς δράχμας, ἵν' ἀμυηθῶ μὴ πρὶν τεθνηκέναι,Qui porcum emam mihi mutua nunc tres drachmas, Initiandus ſum prius ac mortem oppetam.

Mulieris podex DL.

Γυναικὸς πυγή. Mulieris podex,In ignauum ac deſidioſum dicebatur,Ignauum animal mulier & quo minus habet mentis,hoc inhoneſtis uoluptatibus eſt addictius,Amat ocium,& quemadmodum ait Heſiodus,uirorum laboribus quæſita ſibi inſumit,id quod indicat etiam illud prouerbium ὄκνος ὄνος.

Mulieris animus DLI.

γυναικὸς φρένες.Muliebre ingenium,Diogenianus oſtendit dici ſolitum in ſtultos.Videtur aũt magis quadrare in imbelles & inconſtantes,Vnde eſt illud Ennianum,Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres,Illaq; uirgo uiri,Et Terentius,Noſti mulierum ingenium,nolunt ubi uelis ubi nolis cupiunt ultro.

Perendinum uentum prædiſcere DLII.

Τὸν ζιταῖον ἄνεμον προγινώσκειν.id eſt perendinum uentum præſcire dicuntur,qui coniecturis quod multo poſt euenturum ſit colligunt,Sumptum a nautis aut a negociatoribus,Pindarus, Σοφοὶ δὲ μέλλοντα ζιταῖον ἄνεμον ἔμαθον.Sapientes futurum perendie uentum nouerunt.

Caute loquacior. DLIII.

Ραχίας λαλίστερος.Caute loquacior,Prouerbialis hyperbole in hominem immodice garrulũ, Sumpta metaphora a ſcopulis,quæ quoniam aſſiduis fluctibus tunduntur multo reſonant fragore.

Lepori eſurienti etiam placentæ fici. DLIIII.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες σύκα, Lepori eſurienti & placentæ pro ficis.Suidas tradit dictum de iis qui compulſi neceſſitate res etiã precioſiſſimas abſumunt,Fortaſſis natũ ab huiuſmodi quapiam fabula, qualem de ſe narrat Apuleius,quod adactus fame placentas primum lambere,deinde etiam comeſſe didicerit.

Lex & regio. DLV.

Νόμος καὶ χώρα.Mos ſiue lex & regio,Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus ſeruiendũ & obſecundandũ eſſe moribus regionis in qua uerſeris.Zenodotus adſcribit unicuiq; genti ſuas quaſdam eſſe leges & inſtituta uiuẽdi,Nam Perſarum mos eſt ut inter pocula temulenti conſultent,ac reges ſuos pro numine adorent,Deinde qui ſunt pares oſculanᵗ inuicem,Inferiores genam modo contingunt potentiorum.Natos pueros poſt quadriennium de

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

mum inſpiciunt,Gordii regem creant eum qui ſit inter ipſos q̃ maxime corpulentus,Sytraci coronam deferunt ei qui proceritate corporis reliquos antecellat,atq; (ut quidam narrant) cui caput ſit longiſſimum,Stymphali mulierem eam in honore habent quæ cum pluribus uiris habuerit conſuetudinem,Montani Maſſagetæ in uiis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias uendunt, Mazuſius abſtinet a mulierum congreſſu, niſi ſi quam bello ceperit, Tibareni poſt uxoris partũ ipſi perinde quaſi peperierint reuincto capite cubant. Apud Cecertæos opifices onera geſtant,donec occurrat qui emat, Sidones parentes deuorant excepto capite,nam hoc inaurant,Cæſiæ natos lachrymis proſequũtur,defunctos gaudio. Bacchirii ſiquando a morbo reualuerint, canibus ſemetipſos obiiciunt. Orgenipæi neq; domos habent,nec animante ueſcuntur. Sunt autem calui non ipſi modo uerum etiam mulieres, idq; aiunt accidere, propter aquæ uim natiuam quam bibunt, Thyſetæ diis oſſa ſacrificant,ipſi ueſcuntur carnibus,atq; hi profecto plurimum ſapiunt, mea quidem ſententia. Tauroſcythæ homines immolant, Byzoni mediterranei lacte bubalo uictitant,nec ullo præterea ueſcuntur cibo. Iberes ouium loco canum greges alunt. Aethiopes qui dicuntur Colcẽſes hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morum diſcrimina. Ad ea quo ad fieri poteſt accommodare ſeſe,polypumq; piſcem imitari non minima prudentiæ pars.

Tam in procliui DLVI.

Plautus in captiui duo. Tam hoc quidem tibi in procliui quam hymber eſt quando pluit,prouerbiali dictum hyperbole uidetur. Quemadmodũ alibi. Tam facile,q̃ uulpes pyrum comeſt.

Multam ſyluam geſtas. DLVII.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quendam hirſutum,denſaq; pilorum obſitum ſylua,cuius & alibi facta mentio. Refertur à Suida.

Leonem uidere hoſtium prelia portendit DLVIII.

Λέοντας ἰδεῖν δυσμενῶν ὅπλοῖ μάχας. Cernere leones hoſtium pugnam indicat. Tranſlatum uel a ſomniorum coniecturis,uel ab obſeruantibus auguria. Meminit Suidas.

Larus in miſericordiis DLIX.

Λάρος ἐν ἐλεοῖ. Larus in miſericordia,Suidas ſcribit dictitatum de iis qui faciles ſunt ad dandũ Ductum a laro aue quam eandem κέρφον appellari putant,quanq̃ Theodorus Gaza hanc fulicã uertit,illam gauiam,Ea quoniam facile decipitur illicitur q;,proinde prouerbio locum fecit.

Laterna punica DLX.

Eſt apud Plautum in garrulum quempiam ac diſſimulandi non ſatis gnarum,Pellucet ut laterna punica,Terentius a uaſe rimoſo mutuatus eſt metaphoram,Plenus rimarum ſum hac atq; illac perfluo. Iſſa. DLXI.

Ιωα, Iſſa,Prouerbialis erat acclamatio in eos quibus z litera forte recidiſſet,ac de per omnem modum infortunatis,Hæc Suidas,Coniectare licet eam literam in ſortibus inauſpicatam fuiſſe,

Ipſo horreo DLXII.

Quod prolixe & affatim datur,ipſo horreo dari dicitur,quemadmodum ipſo caniſtro,propterea φ ex horreo plenius depromitur q̃ è chœnice.

In tua ipſius harena DLXIII.

In tua ipſius harena,id eſt in tua ipſius arte,Sumptum a gladiatoribus ſolitis in harena digladiari. Neq; uero parui referebat horum,nota an in ignota dimicarent harena.

In ſaltu uno duos apros capere. DLXIIII.

In ſaltu uno duos apros capere. Eſt eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Caſſina Iam ego uno in ſaltu duos apros capiam. Ignis ad torrem. DLXV.

Πῦρ ἐπὶ θάλον ἐλθόν. Ignis ad torrem ueniens, De negocio quod raptim facileq; cõficitur, quaſi cum ultro ignis ad torrem tranſuolat, ob materiei ſiccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit. Ignis ad Naphtam. Eſt autem naphta bituminis genus,ad quod flamma uel e longinquo tranſuolat. Hippolytum imitabor. DLXVI.

Ιππόλυτον μιμήσομαι, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatũ de iis,qui ſtatuiſſent pure caſteq; uiuere. Nota eſt fabula, uel apud Euripidẽ, uel apud Senecam,quemadmodum is iuuenis odio fœminei generis,Dianæ ſtudiis ſeſe totum addixerit. Deſpecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidẽ, τὴν σὴν δὲ κύπριν πολλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. Veneri tuæ longum ualere renuntio. Nihil agere. DCLXVII.

Suidas hunc uerſiculum citat e Cratini fabula,cui titulus Horæ, καὶ ταῦτα πράττων φάσκ' ἀνὴρ ὑδὸν ποιῶν. Atq; iſta faciens quidam ait,faciens nihil,admonetq; ſubeſſe prouerbiũ, quod qua-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dret in eos qui fruſtra laborent, Apud latinos item nihil agunt qui ſumunt inanem operam, Celebratur & illud, Satius eſt ocioſum eſſe q̃ nihil agere.

Herculis cothurnos aptari infanti DLXVIII.

Herculis perſonam aut cothurnos aptare puero, eſt minimis applicare maxima, quæ nequaq̃ uel congruant uel deceant, ueluti ſi quis rem humilem oratione tragica proſequatur, Quintilianus lib. ſexto de peroratione, Nã in paruis quidem litibus has tragœdias monere tale eſt, quaſi ſi perſonam Herculis & cothurnos aptares infanti, Plutarchus commemorat apophthegma quod dam Ageſilai non admodum ab hoc alienum. Cui cum ſophiſta quiſpiam hoc nomine laudare tur, q̃ res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is uel cerdonem bonum ſibi uideri, qui paruo pedi magnum induceret calceum, ſignificans orationẽ oportere cum re congruere, non aliter q̃ ueſtis conuenire debet corpori. Grues lapidem deiicientes DLXIX.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπετρώκυῖαι. Grues lapillos deiicientes, Suidas ex Ariſtophane citat oſtendens dici ſolitum de his qui ſumma prouidentia gerũt negocium. Idq̃ inde in uulgi ſermonem ueniſſe, quod gruibus hic mos ſit, ut quoniam admodum ſublimes uolant, magnoq̃ ferãtur impetu, neq̃ poſſunt deorſum aſpicere, lapillos geſtẽt, quos ſiquãdo fatigari cœperint inter uolãdũ ex alto deiiciant, quo uidelicet e cadentium ſtrepitu percipiãt, utrum ſupra terram an ſupra mare uolent. Quod ſi lapillus in mare deciderit, pergunt uiam. Sin in terram interquieſcunt, Hoc cõmentum uerum ſit an friuolum, aliis expendendum relinquo. Certe Plinius libro decimo capite uigeſimo tertio, narrat quiddam de gruibus, quod longe uero propius eſſe uideatur, nec minus arguat eius animantis diligentiam, Quando proficiſcuntur inquit conſentiunt, Volant ad proſpiciendum alte, ducem quem ſequantur eligunt, in extremo agmine per uices qui acclament diſpoſitos habent, & qui gregem uoce contineant excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede ſuſtinentes, Qui laſſatis ſomno decidens indiligentiam ſono coarguat, Cæteræ dormiũt capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes, Dux erecto prouidet collo ac prædicit, Hactenus Plinius, Porro locus quem Suidas citat eſt in auibus Ariſtophanis. ἐκ μὲν γε λιβύης ἦκον ὡς ἐπὶς μύρια γέρανοι θηλείοις καταπετρωκῦαι λίθους. Venere gruum ter dena ferme millia Libycis ab oris, quæ lapillos æthere Iecere ab alto.

Fortuna æſtuaria DLXX.

Τύχη εὐριπος. Fortuna euripus ſiue uolubilis, quod uiciſſim nunc huic fauere ſoleat nunc illi, De qua Boetius, Eſtuantis more fertur Euripi, De mari alio diximus loco.

Fores aperire. DLXXI.

Ἀνοίγειν τὴν θύραν. Fores aperire, Prouerbio dicebatur qui rei cuiuſpiam ingreſſum initiumq̃ patefaceret, Plinius auunculus, Obliquitatem eius intellexiſſe, hoc eſt rerum fores aperuiſſe, Anaximander Mileſius traditur, Indicauit hoc adagium Plutarchus in ſympoſiacon decade ſecũda ἔλαθες γάρ ὦ φίλε κόσμον ἀντὶ τῆς παροιμιακῆς θύρας ἐμοὶ σταγὸν ἀνοίξας. Imprudens Firme mundum pro ianua prouerbiali in teipſum aperuiſti.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries. DLXXII.

Et hodiernis temporibus indocto uulgo paſſim in ore eſt, tum nobis eſſe cauendum, cum uicini domus ardet, Admonet prouerbium, ut ex alterius malo ſumamus exemplum, alienoq̃ periculo diſcamus noſtris rebus conſulere, Sumptũ eſt ex Horatianis epiſtolis. Ecquid ad te poſt paulo uentura pericula ſentis? Nam tua res agitur paries cum proximus ardet, Et Virgilius. Iam proximus ardet ucalegon, Fontibus apros, floribus auſtrum DLXXIII.

Dubium non eſt quin ad prouerbiorum claſſem pertineat, quod eſt apud Maronem in carmine bucolico, Eheu quid uolui miſero mihi, floribus auſtrum Perditus & liquidis immiſi fontibꝰ apros. Vbi quis optat nocitura. Nam uentus floribus inimiciſſimus præcipue auſter ob uiolentiã

E Patrocli domo. DLXXIIII.

Ἐκ πατροκλέους ἔρχεται. E Patrocli domo uenit, Iocus eſt prouerbialis in ſordidum, Hoc adagiũ alio nobis dictum eſt loco ſed alia facie. Oetæus genius. DLXXV.

Οἰταῖος δαίμων. Oetæus genius, Diogenianus ait hunc ferocitatem & arrogantiam non ſine re inultam. Proinde ſimilis erit huius uſus prouerbii qualis eſt illius, aderit Temeſſæus genius

Vel hoſti miſerandus DLXXVI.

Suidas huiuſmodi uerba ex autore quopiam citat, ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν κἂν ἐχθρὸν ἐλεῆσαι θεασάμενον τὴν ὁτὲ δοκιμωτέραν οὖ ἀνθρώπου. Vt iuxta prouerbium etiam miſeraturus fuerit, ſi præſentẽ uidiſſet hoſis caſum, Eſt aũt hyperbole, nam hoſtis nõ facile commouet miſericordia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aequales calculi. DLXXVII.

Ἰσοι ψῆφοι. Aequales calculi, ſiquando parum abeſt ut condemnetur aliquis, & tamen abſoluitur, aut cum nutat animus ambigitq; utram in partem ſe deflectat, rationibus hinc atq; hinc uelut ex æquo adhortantibus ac deterrentibus, Quemadmodum eſt apud Terẽtium cum in dubio eſt animus paulo momento huc uel illuc impellitur, Suidas oſtendit metaphoram ſumptam a priſca conſuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicum ſententiis abſoluebatur, at non citra periculum, Cur autem potius abſoluendum q̃ damnandum reum ueteres exiſtimarint, cũ partes eſſent ſententiæ, multas cauſas reddit Ariſtoteles in problemate quodam, Multis enim nominibus uiſum eſt conuenire, ut reliquis paribus reo magis q̃ actori faueatur, uel q̃ accuſator accedit paratus ac præmeditatus. Reus ad multa non præuiſa compellitur reſpondere, Vel q̃ conſentaneum ſit reum, ut qui maiore periculo dicat, ob metum quædã prætermiſiſſe potius q̃ actorẽ, Vel q̃ in ancipiti negocio potius ad eam partem oporteat uergere, ubi ſi forte ſit erratum peccetur leuius, At minus eſt malum abſoluere nocentem q̃ innocentem damnare, præſertim in capitalibus cauſis, ubi ſi contingat errare iudicem, non eſt quo ſarciat in poſterum erratum ſuum extincto iam homine. Contra ſi elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare, Vel q̃ accuſatio propior eſt ſuſpicioni maleuolẽtiæ q̃ defenſio, quare cum in cæteris nihil appareat diſcriminis, de actore potius male iudicamus q̃ de reo, Hæc & alia quædam huiuſmodi tradit Ariſtoteles, Igitur ut tutiſſimo liberatur a cauſa, qui calculis oẽibus abſoluitur, ita periculo proximus fuiſſe uidetur qui paribus calculis iam quaſi fauore quodam elabitur.

Luſciniæ deeſt cantio DLXXVIII.

Luſciniæ deeſt cantio, Prouerbialis allegoria perinde quaſi dicas mulieri deſunt uerba, poetæ uerſus, oratori color, ſophiſtæ cauillum, Nulla enim auium æque canora ſicuti luſcinia, etiã fœmina, ſicuti teſtatur Plinius, Plautus in Bacchidibus, Ego quoq; pol metuo ne luſciniolæ defuerit cantio.

Ego ex bono in bonum traductus ſum DLXXIX.

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετήνεγμαι. Ego quidem e bono in bonum trãſii, Suidas indicat dici ſolitum de his qui bonum inſtitutum bono commutant, Innuit autem natum a quodam qui ex bono citharœdo factus ſit poeta tragicus, Eſt enim poetica muſicæ confinis arti, unde & muſicam artem poeticen uocauit Terentius.

Anguillam captare DLXXX.

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι. Anguillas uenari dicuntur qui priuati compẽdii cauſa cient tumultus, Inducta ſimilitudine, quod cum aqua ſtat immota nihil capiunt qui captant anguillas, cũ uero ſurſum ac deorſum miſcent ac perturbant aquam, ita demũ capiunt, Quadrabit in eos quibus tranquillo Reipublicæ ſtatu nihil eſt emolumenti, Proinde ſeditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum in ſuum priuatum uertant commodũ. Prouerbium extat apud Ariſtophanẽ in equitibus, Ὅπερ γοῦν οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι τὠπόνθασ· Ὅταν μὲν ἡ λίμνη κατασῇ λαμβάνουσιν οὐδέν· Ἐαν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν Ἀίρουσι καὶ σὺ λαμβάνῃς ἣν τὴν πόλιν ταράττῃς. Nanq; accidit tibi quod anguillas qui aucupantur Vbi quieta ſtat palus nil piſcium reportant Contra lutum ſi mouerint ſurſum atq; item deorſum Capiunt, ita ipſe capis ubi rempublicã inquietas.

Ego faciam omnia more Nicoſtrati DLXXXI.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ νικόστρατον, Ego cuncta more fecero Nicoſtrati, pro eo quod eſt egregie, Nam hunc Nicoſtratum aiunt comœdiarum actorem fuiſſe talem, qualis apud Romanos prædicatur fuiſſe Roſcius. Itaq; propter artis famam in uulgi ſermonem abiit, Suidas prouerbii titulo recenſet.

Duplex cappa DLXXXII.

Διπλοῦν κάππα. Duplex cappa, uelut ænigma quo malum aliquod ſignificabant, Siquidem gemino cappa ſcribuntur κακὰ, Simili figura Plautus furem trium literarum hominem appellauit.

Tria cappa peſſima DLXXXIII.

Τρία κάππα κάκιστα, Tria cappa peſſima, Iactatum & hoc olim ænigmatis uice, quo trium gentium mores notati ſunt Cappadocum Cretenſium & Cilicum.

Temulentus dormiens non eſt excitandus DLXXXIIII.

Prouerbii ſpeciem habet quod admonet Theognis ſopitum ebrium non oportere excitari ſomno, Similimum eſt autem illi, κακὸν δ' οὐ κέμμορον μὴ κινεῖν, Non eſt refricandum odium, cui iam tempus induxit obliuionem, Non eſt renouãdum animi uulnus cui iam obduci cicatrix cœpit, Theognidis carmen ſic habet, Μηδ' ὕδωρ τ' ἐπίγειρε Σιμωνίδῃ, ὄντινα κωῦν θωρυχθέντ' οἶνος μάλθακος ὕπνος ἔχει. Ne cuiquam è nobis ſomnum depelle Simonida Oppreſſum uino quem ſopor altus habet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Vtroq; uersatilis sententia. DLXXXV.

Δίσχολοι γνῶναι. Vtroq; uersatilis sententia, aut animus huc atq; illuc uersatilis, χόλος ira est & ira motus est animi, Refertur à Zenodoto. Dictum ac factum DLXXXVI.

Ῥέχθεν καὶ πραχθὲν. Dictum ac factum. Prouerbialis figura qua nihil in negocio procurando prætermissum significamus, Terétius. Dictum ac factum reddidi. Rursum eadem in fabula nempe seipsum excruciante, Dictũ ac factum huc abiit Clitipho, sane q̃ familiaris est græcis poetis, οὔτε ἔπος οὔτ' ἔργον. Neq; dictum neq; factum, pro eo quod est nulla ratione. Homerus Iliados libro primo. Εσθλὸν δ' οὐδέτι πω εἶπας ἔπος, οὐδ' ἐτέλεσσας. Nec dictum factumq; probum ex te prodiit unquam, Euripides in Hecuba, σύ δ' ὑμῖν μηδὲν ἐμποδὼν γίνη λέγουσα μηδὲ δρώσα. Tu uero ne qd obsistas mihi uerbóue factó ue. De grege illo est DLXXXVII.

De grege illo est, eiusdem factionis aut contubernii. Terentius in adelphis, At hic Hercule de grege illo est, Idem in Eunucho, Vt me in uestrum gregem recipiatis. M. Tullius ad Atticum, At uellem te in tuum ueterem gregem retulisses. Allusit autem ad id quod alibi diximus, ἀτιμαγελεῖν. Dentata charta. DLXXXVIII.

Dentata dicuntur mordacia, M. Tullius ad fratrem libro secundo calamo & atramento temperato, Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos sales esse non uult.

Daulia cornix DLXXXIX.

Δαυλίαν κορώνην. Lusciniam uocant poetæ. Siue q; Tereus in Daulide Phocidis cum ea uixerit, siue q; illic philomela mutata sit in auem. Non uideo quid sibi uelit adagium nisi forte dictum est in garrulos aut canoros, Magis autem suspicor Zenodotum siue Zenobius is, siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in nonnullis aliis ab illo factum coniicio, Cum musis DXC.

Μετὰ μουσῶν, Cum musis, hoc est musis bene fortunãtibus, de doctis aut iis quæ docte dicuntur Aut quemadmodum ostendit Suidas cum illiteratus inter eruditos uiuit.

Cum reliquis tragœdis decertat. DXCI.

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνιεῖται. Cum reliquis tragœdis decertat. Suidas Didymum autorem citat, qui scripserit prouerbium dici solere de iis qui sese aduersariorum collatione conarentur attollere. Aesopicus graculus DXCII.

Αἰσώπειος κολοιὸς. Aesopicus graculus, Dicitur qui aliena sibi usurpat, aliorumq; bonis sese uenditat, Vsurpat Lucianus in Pseudologista, Horatius) Moueat cornicula risum furtiuis nudata coloribus, Extat apologus inter alios qui Aesopi nomine circumferuntur.

Aries cornibus lasciuiens DXCIII.

Κριὸς ἀσελιοκέρως. Diogenianus ostendit conuenire in magnos ac lasciuos, Pruriunt cornua arietibus bene pastis, quod idem accidit bubus, Virgilius, Iam cornu petat & pedibus qui spargat arenam, uitulam lasciuientem indicans. Ductus per phratores canis DXCIIII.

Ἀγόμενος διὰ φράτρων ὁ κύων. Ductus per phratores canis, Vbi quis inciderit in eos quibus pœnas det, Canis enim apud hos protinus occiditur. Calabri hospitis xenia. DXCV.

Prouerbium subesse uidetur in his Horatii uersibus quos scripsit in epistolis, Non quo more pyris uesci Calaber iubet hospes! Tu me fecisti locupletem uescere sodes Iam satis est, at tu quantumuis tolle benigne Non inuisa feres pueris munuscula paruis Tam teneor dono quã si dimittar onustus, Vt iubet hæc hodie porcis comedenda relinques, Itaq; Calabri hospitis munera recte dixeris rusticana leuiaq;, quæq; magis onerent accipientem, q̃ iuuent, aut quæ donantur contempta, siquidem Calabri quod pyris abundent, consueuerunt ea hospitibus affatim apponere, deinde saturos bellariorum uice domum auferre iubent, Quod si recuses, eadem porcis obiiciuntur, Atqui istud haud est dare munus sed abiicere. Is dat qui demum simul & preciũ muneris expendit quod largitur, & eius meritum quem eo donat

In ostio formosus DXCVI.

Εν θύρᾳ καλὸς. In ostio formosus, De iis qui adamantur uulgoq; gratiosi habentur, Sumptũ a ueterum cõsuetudine qui formosorum aut amasiorum nomina arboribus foliis ac parietibus inscribebant, ὁ δεῖνα καλὸς, Ad id alludẽs Aristophanes in Vespis, καὶ νὴ δι' ἂν ἴδῃ γέπου γεγραμμένον τὸν πυριλαμπους ἐν θύρᾳ δῆμον καλὸν, ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλὸς, Idẽ, ἐν ἀχαρνεῦσι ἐν τοῖσι τείχοις ἔγραφον ἀθηναῖοι καλοὶ, Interpres distichon hoc citat ex Callimacho, ἀλλ' ἔνι δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε γράμματα, κυδίππην ὡς ἐρέουσι καλὴν. Id imitatus Maro, Teneris inquit incidere amores Arboribus. Crescent illæ, crescetis amores.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Caput ſcabere & conſimilia DXCVII.

Caput ſcabere, ungues arrodere, geſtus hominis ſunt cogitabundi, & de mutando cuius pœniteat ſecum agitantis. Vnde trahuntur in uſum prouerbialem, Horatius libro primo ſatyra decima. Sed ille Si foret hoc noſtrum fato delapſus in æuum Detereret ſibi multa recideret omne quod ultra Perfectum traheretur & in uerſu faciendo Sæpe caput ſcaberet uiuos & roderet ungues Sæpe ſtilum uertens iterum quæ digna legi ſint Scripturus. Id imitatus Perſius. Nec plureum inquit cedit nec demorſos ſapit ungues, Idem alibi, Crudum Chæreſtatus unguem arrodens ait hoc, In ſuperiore taxat poetarum in ſcribendo negligentiam, In altero deſcribit adoleſcentē de mutanda ante actæ uitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus. DXCVIII.

Καρικὸς τράγος, Caricus hircus, Diogenianus indicat dictitatum de uilibus & contemptis.

Bullatæ nugæ. DXCIX.

Ventoſa atq; inania bullata dicuntur, Sumpta metaphora παρὰ τῶν πομφολύγων, de quibus alias dictum eſt in prouerbio homo bulla, Perſius, Bullatis ut mihi nugis pagina turgeſcat, Bullatas nugas appellans inanem perſtrepentium uocum congeriem, in quibus nihil ſubſit ſolidioris ſententiæ. Horatius nugas canoras uocauit in arte poetica. Quam uerſus inopes rerum nugæq; canoræ.

Bolus ereptus è faucibus. DC.

Bolus è faucibus eripi dicitur, quoties commoditas aliqua quæ iam propemodum tenebatur præter expectationem ſubito præripitur, Terentius in ſeipſum excruciante, Crucior bolum tantū mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus, Bolum autem dixit quod græci uocant βλωμόν. Metaphora per ſe liquet.

Bene ſit DCI.

Καλῶς ἔστω, Bene ſit. Omnis uox cum quis rem quampiam nouam & arduam auſpicaretur, ut in teſtamentis præfabātur, τοῦτο καλῶς ἔσται. Hoc bene erit, Sed ſi quid acciderit humanitus, Item in cōtionibus, Quod fauſtum fœlixq; ſit. Id futurum eſt ſalſius, ſi per ironiam proferatur de re ridicula nulliuſq; momenti, perinde quaſi maxima, Quemadmodum Perſius de diuite auaro cadum reſignaturo. Hoc bene ſit, Frequens eſt apud autores, bene uertat & male uertat. Virgilius in bucolicis. Hos illi quod nec bene uertat mittimus hœdos. Et dii bene uertāt quod agas, Seruius grammaticus exiſtimat hanc figuram mutuo ſumptam ab Hectore & Aiace, Quorum utriq; ſuum munus in perniciem ceſſit.

Bæta tum hyeme tum æſtate bona. DCII.

Βάιτη κἀνθέρει καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν. Bæta tum in æſtate tum hyeme bona, Suidas qui huius adagii meminit adſcribit bætam ueſtis pelliceæ genus, quod ad utrunq; tempus uideatur appoſitū, Nam hyeme depellit uentos, æſtate ſolem, Conuenit igitur de re ad multa uſui futura.

Baynis chorus. DCIII.

Τοῦ βάϋνος χορὸς, Baynis chorus, De cœtu ſtupidorum atq; indoctorum, Refertur a Suida, Equidem βάβυος legēdum arbitror, ut referatur ad Babym Marſyæ fratrem, cuius alibi meminimus

Anicularum deliramenta DCIIII.

Γραῶν ὕθλος, Anicularum deliramēta, De nugis inanibus, cuiuſmodi ſolent effutire uetulæ, cū iam ſexus uitio uitium ætatis accedens nugacitatis morbum conduplicat

Ante pedes DCV.

Ante pedes eſſe dicitur quod obuium, quodq; uel præſens adeſt uel imminet. Terētius, iſtuc eſt ſapere, Nō quod ante pedes modo eſt uidere, ſed etiam illa q̄ futura ſunt proſpicere. Lucianus in Pſeudologiſta, καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοῶν. Et quod hæc cōmunia, quodq; hæc paſſim obuia ignores. Philoſtratus in Phœnice, βαδίζεις δὲ ποῖ μετέωρός τε καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ἐν ποσὶ Quo uadis autem? ſublimi uultu cunctaq; deſpiciens quæ ſunt ad pedes, Et παρὰ πολὶ dicitur quod iam inſtat imminetq;, ἐκποδὼν eſſe dicitur, quod obſtat, ἐκποδὼν contra, προκυλίνδεσθαι τῶν ποδῶν, eſt aliquoties apud Platonem, id eſt ante pedes prouolui, quod uelut expoſitum eſt.

Albo rete aliena captant bona. DCVI.

Prouerbii ſpeciem habet, quod ait Plautus in Perſa. Ne iſti faxim uſq̄ appareāt, qui hic albo reti aliena oppugnāt bona. Rete uocat calumnias quadruplatorum, & paraſitorum, Album dixit alludens ad codicillos & dicas ſyngraphaſq; quibus lis intenditur peragiturq; . Nec omnino diſplicet, ut ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur reſpexit. Nam leges etiam Solon aranearum textis ſimiles eſſe dixit.

Ad ſuum quenq; quæſtum æquum eſt eſſe callidum. DCVII.

Apud Plautum eſt prouerbialis ſententia. Ad ſuum quenq; quæſtum, æquum eſt eſſe calli-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dum. Quæ si transferatur paulo longius, plusculum habuerit gratiæ.

Vel acum inuenisses DCVIII.

Apud eundem prouerbialis hyperbole de re diligẽter uestigata. Acum credo inuenisses si acũ quæreres. Nam acus inuentu difficilima, & ob exiguitatem facile falla oculos quærentis.

Subuentanea parit. DCIX.

Τὰ νέμια τίκτει. Subuentanea parit, De uanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quæ Veneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est unde non gignatur fœtus, Aristophanes in auibus. τίκτει πρώτιστον τὰ νέμι' νὺξ ἡ μελανόπτερος ὠόν, Parit primum subuentaneũ nox nigripennis ouum, Vnde quæ uana sunt ἀνεμώδη dicuntur, Plato in Theæteto, γόνιμον ἀνεμώδους τυγχάνει. Et Homerus, καὶ λὰρ ἀνεμώλια βάζειν. Phrynondas alter DCX.

Φρυνώνδας ἄλλος. Phrynondas alter, De improbo, huius meminit Lucianus in Pseudomante.

Sus per rosas DCXI.

Ὗς διὰ ῥόδων. Sus per rosas, Quãquã in aliis exemplaribus scriptum inuenio, ὗς διὰ ῥοιδῶν. Mihi neutra scriptura satis probatur, sed legendum arbitror διὰ ῥοιίδων ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, ut sit nomen diminutiuum, Rhoeæ uero græcis dicuntur mala punica. Eũdemus prouerbium citat ex Cratetis fabula cui titulus χείρωνες, indicans dici solere de agrestibus & intractabilibus, Quemadmodum sus per mala commode duci non potest. Asinus auis. DCXII.

Ὄνος ὄρνις. Asinus auis, Est apud Aristophanem in auibus. Sumptum ab omine quodam, Quidam enim cõsultus de eo qui aduersa laborabat ualetudine, forte fortuna conspexit asinum surgentem a lapsu, simulq; alium quẽdam audiuit dicentem, βλέπε πῶς ὄνος ὢν ἀνέστη, Vide quo pacto asinus cum sit surrexerit, Id ominis arripiens ille, protinus respondit fore ut ualetudinarius ille reualesceret, Itaq; iocatur Aristophanes quasi & asinus auis esset, & augurii nonnihil haberet, Dicetur non intempestiue, cum ex indicio quopiam ridiculo quippiam colligimus.

Sisyphi artes DCXIII

Σισύφου μηχαναί. Sisyphi artes dicebantur uafra uersutaq; consilia, Aristophanes, ἐν ἀχαρνεῦσιν ἔτ' ἐξάνοιπ μηχανὰς τὰς σισύφας. Deinde callidos deprome Sisyphi dolos, Porro ut Sisyphꝰ in astutiæ prouerbium abiret, Homericus ille uersus in causa fuit, Σίσυφος ὃς κάρτιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν, Homo Thales DCXIIII.

Ἀνθρωπος θαλῆς. Homo Thales. Ironia prouerbialis in stultum qui sapiens haberi studeat, Aristophanes in auibus, Ἄνθρωπος θαλῆς μέτων. Homo Thales Meton. Idem in nebulis, τί λῆτ' ἐκεῖνον τὸν θαλῆν θαυμάζομεν. Qua gratia illum proinde suspicimus Thalẽ, Fuit enim Thales unus è septem græciæ sapientibus. Est & apud Plautum, Salue Thales.

Sardanapalus DCXV.

Σαρδανάπαλος. Sardanapalus, huius cognomẽ ob insignem hominis molliciem abiit in prouerbium, Aristophanes in auibus, τὶς ὁ Σαρδανάπαλος οὗτοσί. Quid hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacindaraxis filius, rex Nini Persicæ regionis, qui eodem die Tarsum pariter & Anchialam duas Lyciæ ciuitates obtinuit, cæterum deliciis usq; adeo effœminatus, ut inter eunuchos & puellas ipse puellari cultu desidere sit solitus, Apollodorus ut citat Aristophanis interpres tradit eius sepulchro epitaphium huiusmodi literis assyriis insculptum fuisse, ἔσθιε πῖνε ὄχευε ὡς τἆλλα οὐδενός ἄξια, Quid tandem non efficiant manus? DCXVI.

Aristophanes in auibus. τί λῆτε ποδῶν ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο; Quid est quod haud effecerint dem mum pedes? Interpres ostendit alludi ad huiusmodi prouerbium, τί λῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; Quid deniq; est quod manibus effici haud queat? Admonet nihil esse rerum omnium quod arte, quod industria non efficiatur. Testa collisa testæ, DCXVII.

Testa testæ collidi dicitur, cum duo conflictantur utriusq; malo, Aristophanes in pace, καὶ πρόσθος ἀλλήλοις ὤσ' ὀργῆς ἀμτελάκισεν πίθον. Ac recalcitrans per iram testa testam uulnerat.

Animus est in coriis DCXVIII.

Aristophanes ἐν εἰρήνῃ, Ἡμάρτομεν ταῦτ' ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε ὁ μοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. In his quidem sum lapsus, at ueniam dabis Nam mens profecto nostra tum in coriis erat. Similimum est illi Terentiano, Animus est in patinis, Interpres admonet huius prouerbii, ἐπὶ σκύτη βλέπει ἢ σκύτη βλέπει, de his qui iam ad bellum spectant, quemadmodum alio demõstratum est loco, Quibus nec ara neq; fides DCXIX.

Aristophanes ἀχαρνεῦσιν Οἷσιν οὔτε βωμὸς οὔτε πίστις οὐδ' ὅρκος μένει. Quis nec ara nec fides nec ulla durant fœdera, De uehementer perfidis, Dictum est in Spartanos quorum perfidiam taxa-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uit etiam Euripides σπάρτιοι ἔνοικοι δόλια βουλεύτηρια. Spartæ incolæ doloſa conſultamina.

Λῆρυσι καὶ φόρυσιν. DCXX.

Tritiſſima quidem ſed tamen prouerbialis apud græcos autores figura eſt, Λήρυσιν καὶ φόρυσι, pro eo quod eſt hoſtili more populantur, Id ſi traducatur ad animum non paulo fiet feſtiuius, Quemadmodum Ariſtophanes in nebulis, ἐκ γὰρ κῶν χρήσωντε δυσκολωτάτων λῆμα φόρημα τε χρήματ' ἐνεχυράζομαι. Diris ab uſuris & uſurariis Rapior miſer ferorq; difficilimis Poſſeſſiones pignori opponens meas. Salem lingere. DCXXI.

Ἅλα λείχειν. Id eſt ſalem lingere dicuntur qui perq; tenuiter uictitant, ſic enim Perſius, Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum, Contentus perages ſi cum Ioue uiuere pergis, Diogenes cū a Cratero prædiuite quodam inuitaretur ut ad ſe ueniret uſurus hoſpicio ſuo, ſuaq; liberalitate, Reſpondit ſe malle ſalem Athenis lingere q̄ apud illum opiparis menſis frui.

Pedere tus. DCXXII.

Βδεῖν λιβανωτόν, Pedere tus. Prouerbii ſpeciem habet, Accommodabitur in hos quorum & uitia placent, aut ipſis aut aliis impendio amantibus, facit enim hoc φιλαυτία ut unicuiq; ſua placeant arrideantq;, etiam ſi ſint putidiſſima, Facit item hoc amor immoderatus, ut Polypus etiā Agnæ delectet Balbinum, uelut ſcripſit Horatius. Ariſtophanes in Pluto, οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδεῖω Quadrabit & in aſſentatores turpiſſima pro honeſtiſſimis laudantes,

Pro cæco exoculatus eſt DCXXIII.

Omneis huiuſmodi faceciarum formulæ pertinent ad adagiorum naturā, cum uidemur corrigere quod dictum eſt, ſed altero uerbo quod uel idem polleat, uel magis etiam lædat, ueluti ſi quis dicat non furatus eſt ſed inuolauit, non furatus eſt ſed rapuit, Ariſtophanes in Pluto, μῶν οὐ κέκλοφας ἀλλ' ἥρπακας. Idem eadem in fabula, ἀντὶ τυφλοῦ ἐξωμμάτωται. Ludit enim ſeruus ambigua uoce ἐξωμμάτωται, quæ declarat & oculis donatum Plutum & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat uxorem DCXXIIII.

Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ, πρίνκεν λύκος οἶν ὑμφιοῖ, Ante lupus ſibi iunget ouē, De iis inter quos inſanabile diſſidium, Ad rem relatum erit lepidius, quod genus ſi dicas nō cohærere pecuniæ ſtudium cum ſtudio literario, adq; eam ſententiam accommodet prouerbium.

Sphondyla fugiens peſſime pedit DCXXV.

Idem eodem ferme loco, ὡς ἀσφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. Vt ſphondyla fugiens peſſime pedit, In eos quadrabit qui diſcedunt non citra infamiam, Sphondyla inſecti genus odoris teterrimi. Nunq; efficies ut recte ingrediantur cancri DCXXVI.

Ariſtophanes in pace, οὔτοτε ποιήσεις γὰρ καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. οὐδ' ὦδί τῷ πραχθήσεται ποιήσεις ὕστερον οὐδέν. Ambulet ut cancer recta haud effeceris unq;, Nec quicquam efficies ubi res erit ante peracta, Quod a natura ſit inſitum nullo corriges negocio. Nam cācris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium quod ſuperius dictum eſt, actum ne agas

Κορυβαντιᾶν. DCXXVII.

Κορυβαντιᾶν. Pro inſanire dixit Ariſtophanes in ueſpis, ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς Sumptum eſt a Corybantibus Cybeles cultoribus, qui ſacro correpti furore cymbala pulſant.

Calculo mordere, DCXXVIII.

Ψήφῳ δάκνειν. Calculo mordere dicuntur qui ſuffragio lædunt aut ulciſcuntur hominem, Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δάκειν. Spectant id unum ut maneant ſuffragio, Charybdis barathrum. DCXXIX.

Hyberbolæ prouerbiales ſunt & hæ. Cum hominem maiorem in modum edacē, bibacem, rapacem, helluonem charybdim aut barathrum uocamꝰ, Ariſtophanes in equitibus, καὶ τελώνην καὶ φάραγγα καὶ χάρυβδιν αὖ πάλιν. Et telonem & barathrū & charybdim rapacitatis, Huc adſcribēdum opinor quod Diogenes autore Laertio uentrem τοῦ βίου χάρυβδιν, id eſt facultatum charybdim uocauit. Lingua ſeorſum inciditur DCXXX.

Ariſtophanes in pace, ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. Lingua ipſa ſeorſum inciditur, Interpres admonet prouerbialiter dictum, Sumptū autem ex Homero, ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὴν γλώττας, eiuſq; ſententiæ Calliſtratum citat autorem, Rurſum in Pluto, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτων τέμνεται. Præconibus horum lingua præcidi ſolet, Calliſtratus ut citat interpres, tradit olim in ſacrificiis linguā exectam præconibus dari ſolitam, Nam alioqui ſunt qui dicant ex uictimis Mercurio deberi linguam. Eſt autem in Ariſtophanis uerbis ἀμφιβολία non infaceta, q̄ lingua utrolibet referri poteſt, uel ad boues uel ad præcones, Interpres admonet alluſum ad prouerbiale dictū, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

κήρυκι, lingua præconi, Quo recte uidebuntur usuri cum premii nonnihil deberi significabimus, qui in conficiendo negocio pro sua uirili in partem adiumento fuit, aut θαγγέλιον didum læta nuncianti, Sic enim uocat Homerus mercedulã quæ dari consueuit lætum adferentibus nunciũ

Non capit somnum nisi hoc aut illud fecerit DCXXXI.

Sunt duæ figuræ prouerbiales quibus intemperantem atq; impotentem rei cuiuspiam cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in uespis huiusmodi, ἢν μ' ἀπὸ τοῦ πρώρου καθῆται ξύλου χτενοῦν δ' ὁρᾷ τῆσ νυκτὸς οὐδὲ σκαλῶ. Ligno nisi fors primus ille assederit, Somni uidet nil nocte non uel paspalam. Ad eundem modum Iuuenalis. Quibusdam somnum rixa facit. Altera est apud Maronem in bucolicis. Quod si non aliqua nocuisses mortuus esses

Ventre pleno melior consultatio DCXXXII.

Plutarchus symposiacon libro septimo citat hoc carmen, τρεφομὲνης ἀπὸ πλείης βουλὴ καὶ μῆτις ἀμείνων. Consultatio tum melior cum expleueris aluum. Cum fames interpellat non uacat deliberare, propterea q consultatio moram desyderat & animi tranquillitatem. at fames bilẽ acuit,

Tenuis spes. DCXXXIII,

Spem infirmam incertamq; poetæ tenuem uocãt, eamq; figuram ceu prouerbialẽ annotarũt interprẽtes nominatim Suidas. Aristophanes in uespis. λεπτὴ κατισ ἐλπὶσ ἐσ' ἐφ' ἧς ὀχούμθα. Spes ista tenuis quæpiam est qua nitimur, rigidam spem dixit Euripides in Iphigenia Aulidẽsi. ψυχρὰ μὲν ἐλπὶσ. Spes frigida quidem.

Anno senior fio DCXXXIIII.

Quoties aliquid nobis magnopere molestum significamus, senescere nos etiam uulgo dicimꝰ Aristophanes in ranis. Μὴ νῦν ποιήσῃς ὡς ἐγὼ θεώμενος ὅπερ τι ῥητῶν τῶν σοφισμάτων ἴδω πλὴν ἅνι αὐτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. Faxis caueto quando ego cum conspicor Istiusmodi negociorum quippiam Discedo protinus anno ego senilior Tædio uero molestiaq; conciliari senium indicat etiam Homerus. Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι γέρων καταγηράσκουσι.

Taurinum tueri DCXXXV.

Βλέπειν ταυρηδὸν. Tueri taurine, pro eo quod est torue. Aristophanes in ranis, ἐβλεφ ὧν οὖν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω, Itaq; ore prono contuetur tauricum. Plato demõstrat hunc Socrati fuisse morem taurinis oculis obtueri,

Expedit habere plura cognomina DCXXXVI.

Aristophanes in Pluto. ὡς ἀγαθὸν ἐσ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν, ut expedit si plura habeas cognomina. Conuenit in eos qui multa simul profitentur, quo quæstum faciant uberiorem, Aut qui diuersarum sunt partium. Dictum est autem in Mercurium, cuius uaria feruntur cognomina. Vocatur enim σοφᾶος, uel q bene uertat negocia, uel q subdolus sit ac uersipellis, ἐμπολαῖος quod auctionibus ac mercimoniis præsit, ἡγεμόνιος q uiæ dux, ut apud Homerũ Priamo, δόλιος quod imposituræ præstigiarumq; repertor, κερδῷος quod lucris augeat negociatores, ἐναγώνιος q in certaminibꝰ præconis uice fungatur, διάκονος q deorum minister, Ferunt item & Bacchi permulta cognomina. Prouerbiũ non inscite torquebitur & in istos qui nusq; nõ habent titulos ac nominationes ut uocãt, & ceu laqueos instructos ad irretienda sacerdotia. λιμοδωριῆς DCXXXVII.

Λιμοδωριῆσι, In prouerbiorum collectaneis quæ Plutarchi nomine feruntur huiusmodi reperio fabulam. Cum aliquãdo Peloponnesus in qua Dores annonæ laborarent inopia, quidam urgente fame, collectis sarcinis, inde demigrarunt, ii cum incertis sedibus huc atq; illuc uagarẽtur recepti sunt in ciuitatem a tripolitis. Tripolis autem ea in Rhodo est. Nomen igitur inditum illis, ut dicerentur λιμοδωριῆς.

Tribus bolis DCXXXVIII.

Plautus in Curculione, Si uis tribus bolis uelim chlamydem, Tribus bolis dixit pro compendio quasi tribus uerbis, Nam bolum Terentius accipere uidetur pro eo quod græci uocant ὅλον, Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur,

Velut umbra sequi DCXXXIX.

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι. Velut umbra sequi dicitur qui nusq; deest, Nam umbra corpus assectatur uelit nolit, Plautus in Cassina. Decretum est mihi quasi umbra quoquo ibis tute persequi.

Ne nummus quidem plumbeus. DCXL.

Nũmum plumbeum hyperbole prouerbiali pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Cassina. Cui homini hodie peculi nũmus non est plumbeus. Confine illi quod est apud eundem in captiui duo. Neq; ridiculos iam terrunci faciunt, Quanq; hoc alio dictum est loco.

Sacietas ferocitatem parit. DCXLI.

Nicolaus Stobæus in collectaneis suis hanc sententiam prouerbii titulo citat, τίκτει κόρος μὲν ὕβριν ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Parit satietas ferocitatem imperitia cũ potestate cõiun

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

cta inſaniam. Tollit animos opulentia, quod ſi ad inſcitiam accedat poteſtas, iam res ad inſaniã uſq; procedit, Concinit cum illo, fœnum habet in cornu.

Quid cæco cum ſpeculo? DCXLII.

Τί τυφλῷ καὶ καθόπτρῳ; Quid cæco cum ſpeculo? Finitimum illi, Nihil cum fidibus graculo Citatur a Stobæo uerſiculus hic ex Epicharmo. τίς γὰρ καρῶτῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία; Luminibꝰ orbo cum ſpeculo quid eſt rei.

Miſeram meſſem metere. DCXLIII.

Malam metere meſſem, eſt pro malefactis luere pœnas, Nõ admodum abhorret ab eo quod alibi retulimus, ut ſementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione, καὶ νῦν ἐφέλκετ' ὦ κακοὶ ἁμὰς βροτοὶ καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάνυθον θηρώμενοι, Σύμμικτ' ἃ μὴ δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ. Επειτ' ἀμᾶσθε τῶνδε δύστηνον θέρος. Ac nunc honores o ſceleſti accerſitis, Et opes pa ratis aucupãtes undiq; Promiſcue per fas nefaſq; poſtea Meſſem metitis ob iſta triſtem & aſpe ram.

Venimus ad ſummam lineam. DCXLIIII.

Euripides in Antigone, ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. Deuenimus ſummam ad malorum lineam. Item Horatius, Venimus ad ſummum, De linea ſtadiorum & luſus dictum eſt alibi.

Saburratus DCXLV.

Plautus in Ciſtellaria noue quidem ſed admodum eleganter dixit ſaburratus pro onuſtus ci bo, Sumpta metaphora a nauibus quas onerant harenis, ne iactent uacillétq; in fluctibus, Quod equidem inter adagia non retuliſſem, niſi etiam uulgo paſſim diceretur, Plauti uerba ſunt hæc, Idem mihi magnæ quod parti eſt uitium mulierum quæ nunc quæſtum facimus, Quæ ubi ſabur ratæ ſumus largiloquæ extemplo ſumus, Venuſtius fiet ſi longius detorqueatur, ueluti ſi quis au res ſaburratas dicat alicuius multiloquio.

Numero dicis. DCXLVI.

Plautus in Caſſina Numero dicis dixit, pro eo quod eſt facile & cõpendio, Feſtus exponit pro cito ac celeriter, citans hunc Plauti locum, Plautus in Amphitryone, Numero mihi in mentem uenit, Vſurpatur apud eundem & aliis aliquot locis.

Palpari in tenebris. DCXLVII.

Ψηλαφᾶν ἐν τῷ σκότῳ. Manu tentare in tenebris dicuntur, qui rem obſcuris ueſtigant cõiectu ris, Ariſtophanes in pace, πρὸ τοῦ μὲν οὖν ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. Ante hac negocia Velut in tenebris manibus attentauimus Nunc ad lucernam cuncta penſitabimus.

Muſcas depellere. DCXLVIII.

Muſcas depellere, etiam hodie uulgato ioco dicitur, qui ocioſo atq; inutili fungitur officio, Ariſtophanes in Veſpis, ἀλλὰ φυλάττει δ' χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μύας ἀπομύνειν, Immo cauent præ manu habens ſtudioſe muſcaq; repellent.

Tenuiter diducis DCXLIX.

λεπτὰ ξαίνῃς. Tenuiter diducis, Suidas ſcripſit dici ſolitum de iis qui pauperum more tenuiter uictitant, Tranſlatum apparet a mulieribus lanam carminantibus. Niſi malumus legere ξέεις, Nã in uulgatis codicibus ξαίνεις habetur, Quæ uox quid ſibi uelit mihi ſane non liquet, Porro ſiue ξαί νεις legas, ſiue ξέῃς utroq; modo ſignificabitur illa tenuium hominũ in minutulis rebus diligẽtia, quam græci uocant μικρολογίαν, adeo ut etiam cuminum ſecare prouerbio dicant, Quin & apud latinos pauperes tenues appellant, et Terentius ſic tenuiter dixit de iuuene amante citra pecunia rum adminicula. Interdum ad exactam curam referunt ac ſubtilitatem. Vt Horatius in ſermo nibus, Vtpote res tenues tenui ſermone peractas, Ariſtophanes item in nebulis. λεπτὴν φροντίδα dixit, & λεπτοπάροις λήροις, & λεπτολογεῖν.

Simia fucata DCL.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου. Simia plena fuci, De deformi anu, fucata tamẽ & meretriciis cul ta lenociniis. Nam ψιμύθιον græcis appellatur color ille quo quondam meretrices, nũc honeſtæ etiam (ſi diis placet) matronæ faciem oblinunt, quo ſenectam ac formæ uitia diſſimulent, Ariſto phanes ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις. πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου; ἢ γραῦς ἀνεσκευασμένη παρὰ τῶν νεκρῶν; Vtrum ne uariis picta fucis ſimia, An anus ab imis huc reuerſa manibus? Poteſt & ad rẽ accommodari, ueluti ſi quis turpem cauſam orationis phaleris adornet ut honeſta uideatur.

ζοφοροδόρπιδες & ſimilia DCLI.

Plutarchus in ſympoſiacis oſtẽdit olim cognomina quædã prouerbiali ioco iactata fuiſſe in eos qui ſerius ac cũctantius ad cõuiuium accederẽt, Dictos enim tum κωλυσιδείπνους, tum ζοφορο δόρπιδας, tum ζεχειδείπνους. Quorum nominum rationem ſi coniectare licet hãc eſſe puto, quod qui cũctarentur adire, hi ꝙ aliis eſſent in mora, impedimento eſſe uidebantur, quo minus illis cœnare liceret, deinde ꝙ lẽtitudine ſua efficerent ut conuiuium ad noctem uſq; proferretur. Ter tium cognomẽ κατ' ἀντίφρασιν attributum apparet, Negat autem apud Plutarchum quiſpiam

pittacùm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pittacum ab Alcæo zorodorpidem appellatum,quod ſerius iniret conuiuium,ſed q̃ ſordidis ac plebeis compotationibus gauderet,Antiquitus autem inelegans ac parum urbanum habebatur ſi quis ad conuiuium rogatus tardius aduenisſet,unde Polycharmus in apologia qua uitæ ſuæ rationem reddit Athenienſibus,illud in laudem ſuam interpoſuit. Ανδρῶν ἀθηναῖοι τἄλλα καὶ πρὸς θύρας οὐδέποτε κληθεὶς ὡθ' λεῖπνον ὕστερος ἀφικόμην, At hæc inſuper Athenienſes, Nunq̃ ad cœnam accerſitus poſt tempus acceſſi.Huius opinionis Battus quidam ſcurra non illepide cauſam aperuit apud cæſarem, Cõſueuit enim is qui tardius uenirent ad conuiuium ἐπιθυμοδείπνους appellare,quaſi dicas conuiuiorum appetentes,propterea q̃ cum eſſent occupati negociis,ob cœnarum tamen cupiditatem non excuſarent iis a quibus rogarent, Huiuſmodi ferme Plutarchus. At Terentius in ſe ipſum excruciante indicat inciuile fuiſſe ſtatim & ante tempus adeſſe conuiuam,cum Chremes ait illos iam dudum præſto eſſe domi ſuæ,ſeq̃ ipſum in mora conuiuis eſſe, nimirum indicans contra fieri ſolere.

Cui iſta arrident,meis ne gaudeat DCLII.

Ariſtophanes in nebulis, ὃς ἴσ' οὖν θύρασι γελᾷ τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω, Proinde riſum cui iſta mouent is meis ne gaudeat.Prouerbii ſpeciem habet,quo licebit uti cum ingens intereſſe diſcrimen ſignificabimus inter noſtras & aliorum rationes,Contrarium huic illud Maronis,Qui Bauium non odit amet tua carmina Meui,de iis quæ eiuſdem ſunt farinæ.

Βωμολοχὸς βωμολοχεύσαι DCLIII.

Βωμολοχοὶ prouerbiali conuicio dicebantur ſceleſti & improbi,Quod noſis olim inditũ uideẽ iis qui obuerſantes circũ aras uictimis tendere conſueuerunt inſidias,aut qui ob id rem diuinam facerent quo ex aliorum accuſatione compendii nonnihil auferrẽt, Nam huiuſmodi mortaliũ uota Iupiter audit apud Lucianum in Icaro Menippo, Dicunt item βωμολοχοὶ qui cum res diuina peragitur,non faciunt uota diis,ſed nugas inanes deblatterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet,& illud admodum ciuile putant ſi inter ſacrificandum aſſidue cuipiam ad aurem obganniant. Ariſtophanes in nebulis,καὶ βωμολοχὸς,Idem in eadem fabula, ἐὰν δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ' ἢ κάμηλείαν καμπήν. Prius q̃ gallus iterum cecinerit DCLIIII.

πρὶν ἢ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, Prius q̃ gallus iterum cecinerit,id eſt admodum mane & antelucano, A priſca conſuetudine ſumptum,qua noctis deliquium & acceſſum diei, galli cantu metiebantur,gnomonibus horariis nondum repertis.Gallus autem tribus interuallis canit,prænuncians diem.Qua de re Plinius libro x.cap.xx.Et hi noſtri uigiles noctium quos excitandis in opera mortalibus,rumpendoq̃ ſomno natura genuit,Norunt ſydera & ternas diſtinguũt horas interdiu cantu,Cum ſole eunt cubitum. Quartaq̃ caſtrenſi uigilia ad curas laboremq̃ reuocãt Nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere,Diemq̃ uenientem nuntiant cantu, ipſum uero cãtum plauſu laterum.Hactenus Plinius,cur autem id accidat Gallis, Democritus apud M. Tullium cõcoctionem in cauſa eſſe putat,quod id temporis cibus a pectore depulſus in omne corpus digeritur,Poetæ ad fabulam referũt,cuius meminit Lucianus in Gallo.Mihi magis arridet Ambroſii Leonis Nolani ratio,quem uirum equidem non dubitẽ in perueſtigandis naturæ myſteriis uel cum quouis ueterũ philoſophorum conferre.Hic in quæſtionibus ſuis Gallorũ cantũ a peculiari quadã ſalacitate proficiſci putat.Eſſe enim hoc animal præ cæteris gallinis deditum ac uelut uxorium,mireq̃ ſollicitum de ſobole q̃maxime propaganda,adeo ut unus gallus complu ribus gallinis præficiatur,tantamq̃ turbam unicus maritus impleat,tum pro fœminis ac pullis acerrime depugnet.Porro cantum gallorum ab imaginatione Veneris proficiſci, uel illud ſatis arguit, quod prius quam ineundis gallinis maturi ſint ſileant.Ex reliquis item auibus plæræq̃ in coitu, coitus ue deſyderio uocem edunt,ut anates paſſeres hirundines perdices,Vox autem maris in auium genere tantam uim habet ad incitandam uenerem,ut quædam hac audita tantum concipiant oua,Quo in numero ſunt perdices,Gallus itaq̃ dilabente iã per uiſcera cibo ſomnoq̃ diſcedente,quo tempore corpora ſua ſponte concitantur ad uenerem,ſtatim gallinarum memi nit,quoq̃ copioſior ſit fœtura,cãtus illecebra prouocat.Quod autem ſubinde canit in cauſa eſt, quia gallis ſomnus eſt interſectus,minimeq̃ perpetuus,maxime cum uigent ætate,ut intelligas & hoc a ſalacitate proficiſci,Sed ut ad interpretationem adagii recurramus,ueteres initium diei,a prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur,proximum tempus gallicinium uocabant,quod id temporis lucem multo ante præſentientes incipiant canere.Tertium conticinium,cum & galli conticeſcunt,& homines etiam tum quieſcunt,Quartum diluculum cum incipit dignoſci dies Quintum mane,cum clarus iam dies exorto ſole,Itaq̃ ſecundus gallorum cantus multo ſolis ex

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ortum anteuenit. Hinc Iuuenalis,Quod tamen ad galli cantum facit ille ſecundi,proximus ante diem caupo ſciet,Conſimiliter Ariſtophanes in concionatricibus. Πόθεν; οὐδ' ἐμὰ δία τότ' ἦλθ' οὔτε δ' ἀλέκτορον Ἀλεκρυὼν ἐφθέγγετο Minime gentium Ne ſiquidem illo te appuliſſes tempore. Cum gallus iterum caneret. Ne allii quidem caput DCLV.

Prouerbialis hyperbole, οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν ἀπέδωκεν. Ne allii quidem caput dedit. Ariſtophanes in Veſpis. οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τῶν ἐνηρῖσι πέδωσι.

Ruminare negocium DCLVI.

Ἀναμάσασθαι πρᾶγμα. Ruminare ſeu remãdere negocium dicitur,qui ſuo cum animo uerſat etiam atq; etiam expendens. Sumpta metaphora ab animantibus qui cibum in os reuocatũ denuo mandunt,atq; ita demum in alterum uentrem traiiciunt. Nam id non accidit niſi iis quibus duo ſunt uentres, Ariſtophanes in Veſpis, μᾶλλα δὲ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμασώμενοι. Vix cauſa cognita eſt ubi ruminauerant,Id etiam appellant ἀναπεμπάζειν, uſurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco. Mordere labrum. DCLVII.

Ἐσθίειν τὰ χείλη. Comedere labra,uel hodiernis temporibus uulgo dicitur qui ſtomachatur animoq; ringitur,Sumptum ab indignantium geſtu,Ariſtophanes in Veſpis. ὥσπερ ὀργῆς τὴν χελύνην ἐσθίων. Comedens labra præ iracundia,ſic & Homerus odyſſeas.Φ. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φῶτες. Aſt hi labra ſuis preſſerunt dentibus omnes.

Lesbiari DCLVIII.

Λεσβιάζειν. Antiquitus polluere dicebant,Ariſtophanes in Veſpis. Μέλλουσιν ἤδη λεβιᾶν τοὺς ξυμπότας, Quæ combibones iam ſuos contaminet. Aiunt turpitudinem quæ per os peragitur fellationis opinor,aut irrumationis primum a Lesbiis autoribꝰ fuiſſe profectam,& apud illos primũ omnium fœminam tale quiddam paſſam eſſe. Interpres huius rei teſtem citat Theopompũ in Vlyſſe, ἵνα μὴ δ' ἅπαλαιὸν τοῦτ' Ὀθρυαδόμενον, δι' ἡμετέρων στομάτων εἴπω σόφισμα ὃς φασιν παῖδας Λεσβίων δύειν, Vt ne uetus illud ac uulgo iactatum inuentum ore noſtro proloquar,quod aiunt Lesbios reperiſſe,Citat & Stratidem ex Troilo. μήποτ' ὦ παῖ ζυνὸς ἐς αὖθ' μόλῃς ἀλλὰ παραδοὺς τοῖς Λεσβίοις χαίρειν ἔα. Ne quando fili Iouis huc uſq; peruenias,uerum hoc Lesbiis relinquas ac ualere ſinas,Innuit idẽ Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις Δοκεῖς δέ μοι Ὦ λάβδα κατὰ τοὺς Λεσβίους Mihi at uidere labda iuxta Lesbios. Alluſit autem ad cõmunem literam,quæ prima eſt & Lesbiis & obſcœno uerbo λαικάζειν. Pyrrhichen oculis præ ſe ferens DCLIX.

Πυῤῥίχην βλέπειν. Eſt tumultum ac bellum uultu præ ſe ferre,inde dictum quo Pyrrhiche ſaltationis genus eſt quod ab armatis peragebat,Ariſtophanes in auibus. Ἄγγελος ἐλθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. Nuncius accurrit ad nos,Pyrrhichen oculis tuẽs. Vnde & pedi Pyrrhichio nomen. Non eſt oleum in Lecytho DCLX.

Ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῷ λήκυθῳ. Haud quaq; ineſt oleum lecytho,ſcilicet cum ſignificamus non eſſe precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Ariſtophanem in auibus,Eſt autem alluſio ad uocem,Nam ἔλαιον oleum ſignificat,ἔλεος miſericordiam,& haud ſcio an altera ab altera ſit deriuata. Magis gaudet eo qui ſenectam exuit DCLXI.

Γέγηθε μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, Gaudet magis q̃ qui ſenectam exuit, De uehementer hilari ac geſtienti gaudio. Ariſtophanes in pace, Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα καὶ πέπορδα καὶ γελῶ μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκλὺς ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα, Gaudeo ſiquidem atq; lætor atq; pedo & rideo. Qui clypeũ ſuffugerim magis ac ſenectam qui exuit. Hic bonorum uirorum eſt morbus DCLXII.

Αὕτη γε χρηστῶν ἐστὶν ἀνδρῶν ἡ νόσος. At iſte ſane morbus eſt probi uiri. Suidas propemodum ut prouerbiale citat. Extat autem apud Ariſtophanem in Veſpis. Vti licebit cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidenſi Iphigenia, καλὸν γέμοι κοὐκ αἰσχρὸς ὀζωνείδισας. Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Ne guttam quidem DCLXIII.

Manet etiam hodie uulgo tritiſſimum, Ne gutta quidem κατὰ βολικῶς pro minimo. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν Σύλλαβὰ μοι σκλαγμὸν εἰρήνης σύα. At tu mihi da pacis unam guttulam

Βατταρίζειν. DCLXIIII.

Βατταρίζειν dicebantur uulgo qui balbutirent,quibuſq; hæſitãs eſſet & impedita lingua, quod græci φαυλίζειν appellant. M. Tullius ad Atticũ lib. ſexto, τὸν ξυναίτιον τῶν ἐμῶν ὁ ἀπελεύθερος ἐδόξεμοι τὰ ἐμὰ βατταρίζων, Inde tranſlatũ ad eos qui nugas deblatterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatẽ uocant,uocẽ a Batto quopiã Thebano mutuati,cui uox fuerit exilis,linguaq; parum articulata.

Homerici

Homerici uersus aliquot prouerbiales

Tantum honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodum teſtatur Macrobius, ut ſingu li pene uerſus illius prouerbii uice celebrarentur. Quorum nos nonnullos ſparſim in hoc opere recenſuimus, præſertim quos in autorum literis uſurpatos deprehendiſſemus. Nūc itaq; mihi ui deor facturus operæprecium, ſi ex omni Homericæ poeſis corpore quoſdam ſeligam uerſiculos qui prouerbii ſpeciem ita præ ſe ferant, ut dubitandum non ſit, quin hi certe ex illorum nume ro fuerint, quos antiquitas adagionum inſtar uſurpauerit. Quanq̄ autem nullum fere carmē eſt huius poetæ, quod non poſſit ad aliquam prouerbii rationem detorqueri, tamē nos e plurimis pauca quædam decerpere maluimus, partim ne quis nos in re tanq̄ aſcita, nimium diligentes di cere poſſet, partim neſcio quo modo magis arrident in hoc genere, quæ ſibi quiſq; uelut adopta rit, Itaq; ſat habuimus in paucis aliquot quemadmodum accommodari debeāt, uiam oſtendiſ ſe. Atq; in his ipſis quanq̄ cum carminis uſum indicauimus, qui tum nobis ſcribentibus ueniſſet in mentem, tamen nihil uetuerit, quo minus idem carmen ad uarios uſus aſciſcatur. Neq; uero idem permiſerim in reliquis poetis, niſi ſi quis idem in Marone licere putet, quem latinū Home rum optimo iure dixeris, ſed facit hoc Homeri diuinitas quædā, ut deceat quicquid ex illo quo cunq; pacto mutuum ſumpſeris, etiam ſi quod in centonibus ſolet ad longe diuerſam ſententiā uerba detorſeris. Quanq̄ autem ſciremus his non adfuturam gratiam, niſi quis uſurparet græce, tamen ne non intelligerentur a nonnullis, uertimus hæc quoq; Sed iam referre incipiemus.

Non probantis DCLXV.

Ἀλλ' οὐκ ἀζηλὴ ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. At nō Atridæ ſic eſt Agamemnoni uiſum. Vſurpatur a Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis, Recte utemur, ubi rem quidem fatebimur honeſtam factu, uerum diuerſa placere iis, quorum libido plus ualet, q̄ æquitatis ratio. Siue cum quis tyran nico more ſequitur, non quod dictet æquitas, ſed quod animo collubitum ſit. Siue cum unus ali quis a cæteris omnibus diſſentit. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ libro primo, ubi nō ſemel iteratur, Ενθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν ἀχαιοὶ Αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα Ἀλλ' οὐκ ἀζηλὴ ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. Ac reliquæ Danaum placet hæc ſententia turbæ Sacrifico ut habeatur honos ac ſplendida dona Accipiant, at idem hoc Agamemnoni non ita uiſum eſt, Quin male dimittit ac dicta fera inſu per addit. Refutantis laudem immodicam DCLXVI.

Οὔτοι ἐγὼ θεὸς εἰμὶ τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις. Nullū ego ſum numen, quid me immortalibus æquas? Plutarchus in cōmentario cui titulus, Quo pacto quis intelligat ſe profeciſſe, monet ut hoc Ho mericum carmen ſemper habeamus in promptu, tanq̄ pharmacum aduerſus uenenum adulati onis, aut ubi quis nos magnificentius q̄ pro merito laudat, Vſurpatur a Luciano in Icaro Menip po. Canentis clancularias inſidias DCLXVII.

Μή τίς σοι φεύγοντα μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Ne quis te a tergo fugientem cuſpide figat, Cum ſi gnificabimus circūſpectius agendū, ne quis nóceat imprudēti, Diogenes uſurpauit mutata uocu la in adoleſcentem formoſum, qui incuſtodite dormiebat, Μήτίς σοι εὕδοντα μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. Sunt aūt apud Homerū Iliados. θ. uerba Diomedis Vlyſſem fugientem reuocantis ad pu gnam. Item Iliados. χ. οὐ μὲν μοί φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι ἀφ' ὑσμίνηφιν ἕλασσον. Nunq̄ mi a tergo fugienti infixeris haſtam Sed prompto potius aduerſa in pe ctora torque. Hoc licebit uſurpare cum quis non detrectat aperrum certamen.

Iubentis aperte loqui DCLXVIII.

Si quem admonebimus ut proferat doloris aut odii cauſas, neq; cælet in animo, non illepide dixerimus illud ex primo Iliados libro, ἀλλά μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω, Eloquitor ne cæla to quo norimus ambo. Pollicentis ſe promiſſa re præſtiturum DCLXIX.

Significantes promiſſorum fidem non irritam futuram, ſed re præſtituros nos, quod uerbis ſi mus polliciti, uſurpare poterimus uerſus hos ex eodē libro. ὃ μὲν ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατήλόν Οὐδ' ἀτελεύτητον, ὅτι κεν κεφαλῇ κατανεύσω. Nec reuocāda nec irrita uana ue dico futura Quæ cunq; annuero & promiſero uertice moto, Dicuntur autem a perſona Iouis ad Thetidem

In abſurde locutum DCLXX.

Vbi quis uidebitur abſurdum quippiam dixiſſe, ſiue cum uerbum aliquod uidebitur per im prudentiam elapſum quod ſatius erat reticuiſſe, locus erit illi quod pluribus locis apud Homerū repetitur, & nominatim odyſſeæ libro primo, ποῖον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων. Dentis clauſtra tui quæ uox elapſa reliquit? Laudatur hic uerſus ab A. Gellio noctium atticarum libro ſexto ca-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

pite ſecundo. In ſpem fruſtratam DCLXXI.

Siquando ſignificabimus aliquem ſua ſpe fruſtratum,ac rem eueniſſe ſecus atq; ille expectabat,nō infeſtiuiter applicabimus illud ex Iliados libro ſecundo,νήπιος οὐδὲ τὰ ἤδη ἃ ῥὰ Ζεὺς μήδετο ἔργα.Inſipiens, nam Iuppiter his diuerſa parabat. Inanis conatus DCLXXII.

Vbi ſentiemus fruſtra ſumi operam,neq; quicquā promoueri diutinis laboribus,non inepte quadrauerit illud ex eodem libro, Ἀπρηκτον πόλεμον πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. Pugnam infrugiferāq; & inutile ducere bellum. Adiurantis ſe facturum aliquid DCLXXIII.

Cum adiurabimus nos facturos quippiam,ſi modo uita nō deſtituat,licet accommodare ueruiculum ex eodem libro, Μηκ' ἔτ' ἔπειτ' ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη.Poſt hac ne caput hoc humeris inſiſtat Vlyſſis.Item Iliados quinto. Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμοῖο κάρη τά μοι ἀλλόφιος φώς,Mox caput hocce aliquis mihi barbarus enſe recidat,Nam hoc modo uulgus noſtris etiam temporibus deierat,Et nota ſunt illa apud latinos,emoriar, diſpeream.

Quæ ſero contingunt ſed magnifica DCLXXIIII.

Quoties intelligi uolemus famam aut premium aliquod ſerius quidem contingere,uerū hoc præſtantius ac durabilius,quo diutius dilatum,ut tarditatem ſtabilitate perpetuitateq; compenſet,non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados ſecundo libro uſurpare, ὄφρ' ὀφέλιμον ὀπιτέλεσσθον ἔσσεται ὃν κλέος οὐκ ἀπολεῖται.Quem uerſum Cicero uertit,Tarda & ſera nimis,ſed fama & laude perenni. Verba ſunt Calchantis animū addentis græcis,uti perdurent, quanq; enim uictoria belli decimo demum anno contigerit,eius famam tamen immortalem fore.

Conſulendum & conſiliis parendum. DCLXXV.

Cum admonebimus quempiam,ut uiciſſim & rectum conſilium aliis det,& ab aliis accipiat. aut ut & ſecum rem diligēter perpendat,& alienam ſententiam auribus attentis audiat, non intempeſtiuum erit illud ex eodem libro. Ἀλλὰ ἄναξ αὐτὸς μὲν ἐῢ μήδεο πείθεό τ' ἄλλῳ

Non interpellandus famelicus, DCLXXVI.

Quoties innuemus nō eſſe confabulandi ociū,niſi prius placauerimus latrantē & iratū,ut ait Horatius uentrē,aut ubi ſignificabimꝰ aliquē ſimulatq; ſit aſſecutus qđ expetebat,iā ad alia conuerti,nō inepte ꝓferemꝰ uerſiculū hūc apud Homerū ſolēnē,Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο.At poſtq; his potus exempta cupido cibiq;. Ingens rerum multitudo DCLXXVII.

Cum admirandam hominum aut rerum ſeu malorum multitudinem indicare uolemus, cō gruet illud ex eodem libro. Οσσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ. Ἠύτε μυιάων ἀδινάων ἔθνεα πολλὰ. Quot frondes & quot ſunt uerno tempore flores ; Vtq; globatarum muſcarum examina multa

Quæ diuinitus contingunt DCLXXVIII.

Qui dicet quippiam non cuiuis contiñgere quiſquis optat,ſed diuinitus dari,uelut ingenium formam,uires,uſurpare poterit Homericum illud ex Iliados libro tertio.Εκὼν δ' οὐκ ἄνδρὸς ἕλοιτο Non quiſquis uolet ille ferat.Dicuntur ab Alexandri perſona ad Hectorem,qui illi comam,formam & imbellem citharam opprobrarat. Οὐκ ἂν δὴ χαίτῃ τε καὶ εἴδεϊ, πάτε δῶρ' ἀφορᾶτο Ητε κόμη τ' εἶδός τ' ἐν κονίῃσι μιγείη. Nil tibi profuerint cantuſq; & dona Diones, Vel coma uel ſpecies in puluere congrediēti.Ad id ita reſpondet Paris, Μή μοι δῶρ' ὀρατὰ πρόφερε χρυσῆς Ἀφροδίτης Οὔτοι ἀποβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα Οσσάκις αὐτοὶ δῶσιν ἑκὼν δ' οὐκ ἄνδρὸς ἕλοιτο. Nemi opprobraris citherę optabile donum Haud quaq; aſpernanda deum pulcherrima dona Quæ ipſi dant,neq; mox ſiquis uelit auferat illa. In ſenē libidinoſum. DCLXXIX.

In eos, qui ad rem gerendam iam inutiles ſunt ob ætatem, uerum oratione ualent,ueluti ſi quis taxare uelit ueruecem(ut ait Plautus)uetulum, turpiloquum quidem,cæterum ad Veneris uſum languidum,appoſite dixerit illud ex eodem libro,Γήραϊ μὲν πολέμοιο πεπαυμένοι ἀλλ' ἀγορῇ τε Ἠδὲ καὶ ἐν δαΐ. Iam ob ſenium bello emeriti,ſed dicere tantum egregii.Qualem in quarto facit Tydei filium Χερείω μάχῃ ἀγορῇ δέ τ' ἀμείνω.Inferiorem pugna,ſed dicendo priorem.

Fatis imputandum DCLXXX.

Cum hominem quempiam culpa liberabimus,eamq; uel in fatum,uel in fortunā reiiciemus uſurpare licebit,quod inibi dicit Priamus ad Helenam,Οὔτι μοι αἰτίη ἐσσὶ θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν. Nil tibi ego imputo,uerum ipſis magis imputo diuis.

Diu diſſimulatum aperientis DCLXXXI.

In eum qui quod diu diſſimulauit,tandem irritatus eloquitur,non inconcinne detorquebit illud,quod eodem loco dictū eſt de Vlyſſe,Αλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπατε μεταλλήσας ἐκ στήθεος εἶπεν.Aſt ubi iam promit prægrandem è pectore uocem.

Pertinax

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Pertinax contentio DCLXXXII.

Quoties oſtendemus obſtinatam ac muliebrem æqualium inter ipſos contentionem,cũ neuter altero uult inferior uideri,conueniet illud quod Iliados libro tertio Iuno dicit ad Iouem, καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι γένος δ' ἔμοι ἔνθεν ὄθεν σοι.Ipſa etiam dea ſum genus inde mihi unde tibi ortus

Cum uterq; concedit alteri DCLXXXIII.

Rurſum cum omiſſa contentione uterq; alteri concedit,locus erit ei quod eodem ſtatim loco conſequitur, Ἀλλ' ἤτοι μὲν ταῦτ' ἐπιοείξομεν ἀλλήλοισιν Σοὶ μὲν ἐγὼ σὺ δέ μοι. Quin magis alteri his in rebus cedamus uterq; Tu mihi contra, ego deinde tibi.

Adamantis tenere DCLXXXIIII.

In eum qui tenere deligit quempiam uel adamat magis,ita ut non patiatur uel leuiſſimis incommodis a quoquã affici,non inſcite torſeris illud ex eodẽ libro, ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐρύκει μῆλον ὀδὴ ἡδεῖ λέξεται ὕπνῳ, Nõ ſecus atq; genitrix Muſcam arcet puero ſomno officioſa cubanti,

Contemnentis dicterium DCLXXXV.

Siquando ſignificabimus nos ſcõmate ſeu contumelia leuiter commoueri,nec altius in animum demittere,congruet illud ex iliados libro quarto, ὄκ' οὐ καθείω ὀϊστὸν πάγη βέλος ἀλλὰ πάροιθεν Εἴρυσσεν ζωστῆρος ἀπηνάμοσε δ' ὑπένερθεν ζώματος καὶ μίζη τῶν χαλκῆες κάμον ἀνέρες. At miſſum non tranſiit ad uitalia telum Sed ſumma in cute balteus arcuit impoſitoq; Lamineæ ſquamæ quas huic faber addidit ære. Malorum obliuio DCLXXXVI.

Qui deprecabitur omen aliquod parum fauſtum,aut qui iubebit obliterari memoriam malorum,non intempeſtiuiter uſurpabit illud ex eodem libro, Τάδε πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν. Hæc oĩa reddant irrita diui. Ex minimis initiis maxima DCLXXXVII.

Ad indicandum maximas ſimultates nonnunquã ex leuiſſimis iniuriolis naſci non ſecus atq; ex minutiſſima ſcintillula grauiſſimum incendium,mire congruet illud ex eodem libro de Eride,id eſt cõtentione. Ητ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται αὐτὰρ ἔπειτα οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει.Quæ primum exigua ſurgit,uerum ilico cœlũ Attingit capite in terris ueſtigia ponens Hunc locum Virgilius æneidos quarto detorſit ad famam. Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras Ingrediturq; ſolo & caput inter nubila condit.

Diuerſarum partium DCLXXXVIII.

Qui uolet innuere Metium quempiam & cum utraq; parte colludẽtem,aut aduocatum præuaricatorem aut proditorem ducem,non ineleganter uſurpauerit illud ex Iliados libro quinto, τυτεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη Ηὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἠμὲ μετ' Ἀχαιοῖσ.Potro Tytidẽ minime dignoſcere poſſis Troianos ne inter uerſetur an inter Achiuos.

Alieno ferox præſidio DCLXXXIX.

Si quæras innuere quod ferox ſit quiſpiam & improba moliatur,id eum non facere domeſticis uiribus fretum,uerum alicuius potentioris fultum præſidio,qui clanculum illi ſuppeditat & animum & opem,illud accommodes licebit eodẽ ex libro, οὐχ ὅγ' ἀνδρὶ θεῷ τάδε μαίνεται ἀλλά τισ' ἄγχι Εστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὦμους. Iſtã quidem hic nequaquam audet ſine numine,uerum Adſtat diuum aliquis humeros caligine tectus.

Fortuna prorſus aduerſa DCXC.

Cum res bonis inſtituta conſiliis,tamen male cedit,illud appoſite dixeris ex eodem libro,θεὸς νύτις ἔδη κοτέοισ.Infenſus deus eſt aliquis.Item in.z. ἀλλ' ὅτε δὴ κακεῖνος ἀπηχθέτο πᾶσι θεοῖσι.Ille ubi iam inuiſus diuis etiam omnibus eſſet. Arripe negocii curam DCXCI.

Admonentes aliquem ut diligenter negocium capeſſat,& gnauiter rem aggrediatur, utemur hoc ex eodem loco carmine,quo Aeneas hortatur aurigam ſuum. Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα λέξαι.Quin age nunc ſcuticamq; manu depictaq; lora, corripe.

Reiicientis autorem formidinis DCXCII.

Territanti metumq; inanem iniicienti uerſum hunc occinere licebit,quo Sthelenum ibidem alloquitur Diomedes,μήτι φόβον δ' ἀγόρευε,Ne trepidandi autor mihi ſis.

Omni conatu inuadere DCXCIII.

Si quem ſignificabimus totis uiribus tendere in quempiam oppugnandum,conueniet illud ex eodem libro. Αἰρέας δ' ἐπόρουσε διὰ σπουδῆς δουρί τε μακρῷ.Obuius Aeneas clypeoq; inſurgit & haſta. Summa ui defendere DCXCIIII.

Rurſum ſi quis alterum ſumma ui tuebitur, quadrabit quod proxime eo conſequitur loco, Πρόσθε δέ οἱ δόρυ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἴσην.Vndiq; texit eum lancea clypeoq; rotundo.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Aequa concertatio DCXCV.

Cum ſignificantes duos ex æquo paratos ad diſceptandum rixam ue, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro, Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε ἡ ἔγχεα ὀξύοντε Αντίον ἀλλήλων ἐχέτλιω μεμαῶτε μάχεσθαι. Illi inter ſeſe iam iam pugnare parantes Obtendunt pariterq; manus præacutaq; pila. Incitare currentem DCXCVI.

Qui ſignificabit inſtigari quempiam ad id ad quod ſuapte ſponte propendet, uſurpabit illud apud Homerum perquã frequens, Μάστιξον δ' ἵππους τώδ' ὄφρ' ἀκόντε πετέσθω, Cedit equos ſcutica aſt illi uel ſponte uolabant. Sumptũ ab aurigis. Ad utrumuis paratus DCXCVII.

Hominem ad utrãq; fortunam inſtructum ludicris pariter ac ſeriis accommodatum, aut qui norit cum bonis pariter ac malis conuiuere, notabimus hoc carmine quod eſt in Iliados. H. οἱ δ' ὦθι σχεδὸν οὖσ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῶμεν βοῶν. Noui equidem clypeum dextra leuaq; mouere, Nullus delectus DCXCVIII.

Ariſtoteles libro politicorum ſecundo refert hunc uerſiculum ceu uulgo celebrem. Εν δ' ἴμεν ἄμφω κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλὸς. Par honor ignauoq; uiro & uirtute ualenti. Quo licebit uti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe diſcriminis inter eruditum & impoſtorem, inter benemerentẽ & male merentem, inter probum & improbum. Verba ſunt Achillis ſtomachantis, ꝙ ſui ratio non eſſet habita ab Agamemnone, cum eſſet omnium multo fortiſſimus. Hoc loco lapſus eſt interpres Leonardus Aretinus uir ille quidem tum doctus tum eloquens, ſed homo tamen. Sic enim uertit carmen Homericum. Honore incumbit tam ignauus q̃ bonus. Muneribus res agitur. DCXCIX.

Qui dicet non eſſe locum recte factis & æquis rationibus, ſed largitione & aſſentatione rem omnem peragi, poterit illud accommodare ex Iliados. I. Δώροισιν τ' ἀγανοῖσιν ἔπεσί τε μιν λιτέσθην Et donis permagnificis & lenibus dictis. Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus eſt locus. Fruſtratus conatus DCC.

Qui ſpe fruſtratus ſua, non aſſequitur id quod ambiebat, in hunc non incongrue torquebitur illud ex Iliados. Θ. Βαλέειν ὁ ἵππερ θυμὸς καὶ τοῦ μὲν ῥ' ἀφάμαρτε. Animus cupiit configere telo, Verum illum, fallente manu non attigit. Alieno auxilio potentes. DCCI.

Qui alienis præſidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos appoſite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum eſt de Teucro fratre Aiacis Salaminii, Nam is ſub fraterno latitans clypeo ſagittas aliquot mittit in Troianos, Στῆθ' ἀμφ' αἴαντος σάκεϊ τελαμωνιάσας. Conſtitit Aiacis clypeo ſeptemplice tectus. Cauendum a potentiore DCCII.

Qui ſeſe negabit rem habere uelle, cum homine longe potentiori, quiq; magnopere poſſit lædere, recte accommodauerit illud eodem è libro. Οὐ δῆτ' ἐγώγ' ἐθέλοιμι Διὶ κρονίωνι μάχεσθαι. Cum Ioue ego ſane nolim certamen inire. Subitum remedium periculi DCCIII.

Cum indicabimus rem in extremum diſcrimen adductum, actumq; fuiſſe ni ſubita ſalus ceu deo quopiam immiſſa protinus affulſiſſet, illud ex eodem libro conueniet, Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Ni ilico ſenſiſſet genitor diuumq; hominumq;. Perplexus animiq; conſternati DCCIIII.

In eum qui periculoſo negocio conſternatur animo, nec rationem inuenit qua explicet ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro, Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγεν ἡνία σιγαλόεντα, Fugere è manibus mirandæ Neſtori habenæ. Litem incipere DCCV.

In eum qui iã prouocatus aggreditur conuiciis agere cõgruet illud ex iliados. K, Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. Haſtam corripuit robuſtam cuſpide acuta. Cui diuerſum illud, haſtam abiecit, quod alibi retulimus ex Cicerone. In formidoloſum. DCCVI.

In hominem uehementer pauidum, animoq; cõſternatũ, quadrabunt hi uerſus ex eodẽ libro. οὐδέ μοι ἥ γε μέμβλεν, ἀλλ' ἀλύκτημαι, κραδίη δέμοι ἔξω στηθέων ἐκθρώσκει τομέῃ δ' ὑποφαίνεται ἄκρη Nec mihi mens conſtat ſed mota uacillat, & extra Pectus cor ſalit, & trepidant quoq; corporis artus. Dicuntur autem hæc ab Agamemnone, populo metuente. Blandius alloqui DCCVII.

In eum qui blandius & honorificentius compellat aliquem, gentilitiis etiam prænominibus additis, Quinte puta, aut Publi, uidelicet, quo gratiam aliquam ineat apud illum, recte torquebitur illud, quod eodem in libro dictum ab Agamemnone, iubente Menelaum blandiri copiis græcorum, πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. Compellans patris ac gentis cognomine

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quenq. Inexorabilis. DCCVIII.

In exoratu difficilem ac præfractum, ſuoq relinquendum ingenio, ſiue in eum cuius operam nihil moramur, appoſite torquebitur quod Iliados. 1. Diomedes dixit in Achillem, qui legatos & Agamemnonis dona reiecerat, Αλλ' ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν ἠδ' ἐάσει Ηκέ μέν᾽. Quin magis ipſi us hunc animo ingenioq ſinamus, Siue uenire uelit, ſiue remanere.

Auſculta & perpende DCCIX.

Quoties ſignificabimus nos aliquid dicturos quod ad rem pertineat, quodq ratum ac certum futurum ſit, conueniet illud ex eodem libro, quanq & alias apud eum poetam ſæpius obuium. Αλλο τί τοι ἐρέω σύ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. Immo aliud quidam (tu mente recondito) dicam.

Non ſtatim decernendum DCCX.

Qui ſignificabit interponendam moram prius q decernatur & rem in poſterum diem reiicie dam, accõmodabit illud ex eodem libro quod legatis ad reconciliãdam gratiam miſſis ab Aga memnone reſpondit Achilles, ἀμ' ἠοῖ φαομένῃφι Φρασσόμθα, Aurora ubi craſtina ſurget conſul tabimus. Hinc apparet ſumptum celebre græcis prouerbium ἐν νυκτὶ βουλή. In nocte conſilium, quod alio diximus loco. Nemo cogendus amicus DCCXI.

Cum innues aliquem non eſſe ad negocium accerſendum præter animi ſententiam, aut non eſſe collocandum officiũ in eum qui nec agnoſcat nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodẽ in libro de phœnice dixit Achilles, Ην ἐθέλησιν ἀνάγκη δ' οὔτι μιν ἄξω. Si uolet inuitũ hunc haud quaq abduxero quoquam. Oibus anteuertenda uitæ cura DCCXII.

Qui dicet omnia poſthabenda, quo uitæ conſulamus, accommodabit illud ex eodem libro, Οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆσ ἀντάξιον, οὐδ' ὅσσα φασὶν Ιλιον ἐκτῆσθαι εὐναιόμενον πτολίεθρον Τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνησ. Nullum equidem precium cum uita confero, nec cum Iliacis opibus pridem quas tempore pa cis, Vrbs opulenta tenebat uti fama eſt. Moxq cauſa redditur, q̃ una uita neq reuocari neq farci ri poſſit, ſimul atq ſemel dentes reliquerit, Ανδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν λῃστὴ, οὐθ' ἑλετὴ

Euenit malo male. DCCXIII.

Cum ſcelerato cuipiam euenit quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eo dem libro. Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐ πατρὸσ. Explerunt inimica precamina diui. Verba ſunt phœnicis, nar rantis omnia mala accidiſſe ſibi quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur DCCXIIII.

Qui contemnet omnino quempiam ut ignauum, multoq ſeſe inferiorem, non ineleganter il lud ex eodem libro detorſerit, quod in Agamemnonem ni fallor dixit Achilles, Οὐδ' ἂν ἐμοὶ γε Τετλαίη κυνέοσπορ ἐὼν ἐσ ὦπα ἰδέσθαι. Haud ille quidem auſit Quamuis perfricta ſit frõte mihi ora tueri. Quod idem etiam hodie uulgo dictitant, Eſt autem indicium animi conſcii, non audere recta faciem intueri eius quem læſeris. Hinc eſt quod Menelaus in Iphigenia Aulidenſi iu bet in primis ut Agamemnon obtueatur ſeſe, uidelicet inde facti collecturus primum argumen tum. Cauendum ab eo qui ſemel impoſuit DCCXV.

Qui ſe negabit habere uelle commercium cum eo a quo ſemel ſit deceptus, uſurpabit illud ex eodem libro, Οὐδέτι οἱ βουλὰς συμφράσσομαι οὐδ' ἠ μὲν ἔργον Εκ γὰρ δὴ μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' δὴ ἂν ἐτ' αὖτισ Εξαπάφοιτ' ἐπιόντα. Sed ſi quis ſemel me fefellit, non iterum mi hi uerba dabit ſtulto, ſemel illi hoc Sit feciſſe ſatis. Quin poſt hac ille quieſcat, ac ualeat.

Amicorum eſt admonere mutuum DCCXV.

Sententia prouerbialis uidetur, quam legimus Iliados. λ. Αγαθὴ δὲ παραίφασισ ὅτιν ἑταίρῳ. Bo nus eſt affatus amici admonitoris. Hanc licebit uſurpare ſiquando dicemus amici munus eſſe, ut amicum ſi quid erret, liberius admoneat. Vnus multorum inſtar. DCCXVII.

Quod in eodem libro dictum eſt in laudem medici, idem torqueri poterit, ad quẽcunq uirtu tute præſtãtem. Carmen eſt huiuſmodi, Ιατρὸσ γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιοσ ἄλλων. Vir medicus mul tis aliis æquandus honore eſt. Contemnentis inimicum DCCXVIII.

Qui negabit ſe commoueri conuitiis alicuius hominis contẽpti, nõ inſcite deflexerit id quod eodẽ libro dicit Diomedes, οὐκ ἀλέγω ὥσ ἔμε γυνὴ βάλοι, ἢ πάϊς ἄφρων Κωφὸν γὰρ βέλοσ ἀνδροδόκον ἀνάλκιδοσ οὐτιδανοῖο. Haud curo magis ac ſi fœmina ſiue quis infans Me iaculo peteret, Siquidẽ uiri inertis, & ipſa Irrita tela uolant. In uoti compotem DCCXIX.

Vbi quis aſſecutus eſt quod affectabat captabatq, ueluti ſi quis ſacerdotii ſpe munus princi pi mitteret, eoq ſacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro, Καί βά

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

λεν οὐδ' ἄρα μιν ἄλιον ϐέλος ἐκφυγε χειρὸς. Attigit eaq; manu non irrita missa sagitta.

Lupus in fabula DCCXX.

Cum forte fortuna in medio sermone interuenit is cuius mentio fiebat, conuehiet illud ex Iliados. K. οὕπω πᾶν ἔιρηϱέσσ' ὅτ' ἀϱ ἦλυθον αὐϱὶ. Iamq; aderant ipsi nondum sermone peracto.

Corrigentis quod dictum est ab alio DCCXXI.

Vbi notabimus aliquem tanq; haud ex animi sententia locutum, aut ubi quid dictum erit parum honestum, intorquebimus uersiculum hūc ex Iliados. M. quem Plutarchus ad eum usum adduxit alicubi, οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι. Sermonem hoc alium potiorem addu cere nosti.

Aliter cum aliis agendum DCCXXII.

Qui significabit cum aliis blandius agēdum, cum aliis asperius, ut cuiusq; fuerit ingenium, aut fortuna dignitasq;, allegabit illud ex eodem libro, ἄλλον μειλιχίοις ἄλλον σϭεϱεοῖς ἐπέεσσι Νείκεον Verbis hunc placidis, contra asperioribus illum, Increpuere.

Vt nunc sunt homines DCCXXIII.

Si notabis temporum tuorum mores ut semper in peius degenerātes a uirtute maiorum, Ve luti si dicas hunc aut illum principem laudandum ut hac tempestate sunt principes, applicabis il lud ex eodem libro, οἷοι νῦν ϐϱοτοί εἰσιν. Quod quidem hemistichium duobus est locis apud Homerum, hic de Hectore saxum ingens humo facile tollente, alibi de Tydeo saxum item tollente.

Non suscipiendum negocium temere DCCXXIIII.

In præpotentem & cum quo non sit suscipienda simultas aut lis, nisi magno aliquo præsidio fulciaris, quadrabit illud ex eodē libro. οὐκ ἄνδϱας μὲν ἐρυκάκοι ἀνδϱοφόνοιο Νόσφι θεῶν. Huic certaturus non iuerit obuius ullis Absq; deis. Dictum est autem de Hectore duabus lanceis & ingenti saxo tendenti in prelium.

Vehementer cupientis DCCXXV.

Cum animus ipse nos uehementer instigat ad faciendum quippiam, conueniet illud ex Iliados. N. Κάλλ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι Μᾶλλον ἐφορμᾶται τολεμίζειν ἠδὲ μαχέσθαι Μαιμώωσι δ' ἔνορθε ποδῶν καὶ χεῖρες ὕπερθεν. Sponte mihi gliscens animus in pectore gestit Vsq; magis bellare manu & confligere coram Festinant infraq; pedes ac dextra superne.

Elucet egregia uirtus DCCXXVI.

Egregia uirtus etiam siquando dissimuletur, tamē semper eminet inter alios, atq; ex ipso oris habitu perspicitur, & in ipsa quasi relucet fronte. Veram item nobilitatem testatur facies homi nis itidem ut mores, In hanc sententiam quadrabit Homericum illud ex eodem libro εἰσιόωσι δὲ λεθοὶ πϱόσϭεν. Insignia numina diuum.

Mutua defensatio DCCXXVII.

Mutuam complurium inter ipsos concordiam mutuamq; defensationem notabimus non in facete uersibus his ex eodem libro, Φϱάξαντες δόϱυ δουϱὶ σάκος σάκεϊ ποθελύμενοι Ἀσπὶς ἄϱ' ἀσπίδι κόϱυς κόϱυϑι ἀνέϱα δ' ἀνήϱ. Hastas densabant hastis umbone frequenti Vmbonem clypeū clypeus fulcibat inhærens, Inq; uicem galeæ galeas texere uirum uir. Iuuenalis item de cinædis Sed illos Defendit numerus iunctæq; umbone phalanges.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ. DCCXXVIII.

Sententia prouerbialis est ibidem huiusmodi, Συμφοϱτὴ δ' ἀϱετὴ τέλει ἀνδϱῶν καὶ μάλα λυγϱῶν. Coniuncti pollent etiā uehementer inertes, Hac conueniet uti siquando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorū, etiam si fuerint alioqui imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat, Nam quemadmodum ait Ouidius, Quæ non prosunt singula multa iuuant, ita quæ non lædunt singula multa nocent.

Extra periculum ferox DCCXXIX.

In timidum & ita demum ferocem si procul absit a periculo uelut in obtrectatorem clancularium qui coram non ausit congredi, quadrauerit illud ex eodem loco, Ἀνδϱῶν δυσμενέων ἐκὰς ἰσάμμος πολεμίζειν. Pugnare gnarus uerum eminus & procul hoste.

Quisquis is fuerit DCCXXX.

Quemuis citra ullam exceptionem hominem indicabimus hoc uersiculo qui est Iliados. N. Ος θνητὸς τ' ἦεν καὶ ἔδϱι δημητόϱος ἀκτῆ. Qui modo mortalis sit edens cerealia dona.

Iuuenta uiribus pollet DCCXXXI.

Ad uires plurimum momenti adfert ætas iuuenta, Ad id facit illud ex eodem loco de Aenea καὶ δ' ἔχ' ἥβης ἄνθος ὅτε κϱάτος ἐστὶ μέγιστον. Flos quoq; adest æui cuius uis maxima tunc est.

Ancipitis consilii DCCXXXII.

Ad significandū hominem perplexum & ancipitis sententiæ, suspensumq; animo, congruet

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

illud ex Iliados.E. Μέσσῃγὺς χθονὸς καὶ οὐρανοῦ ἀστεροέντος.In medio terræ simul & stellantis olympi Dictum est apud poetam de equis celeri uolantibus cursu.

Prædiues DCCXXXIII.

Prædiuitem significabimus his uersibus eiusdem in.z.Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται Χαλκός τε πολύκμητός τε σίδηρος. Diuitis in patris sunt multa recondita tectis Aesq; aurũq; fabrefacti quoq; copia ferri. Ad idẽ faciet etiam illud ex Iliados,K. πολύχρυσος πολύχαλκος.

Aegre quidem sed facimus tamen. DCCXXXIIII.

Cum ægre quidem & non sine plurimis incommodis agimus quippiam,sed tamen facimus, adacti necessitate,cõueniet illud ex eodẽ libro, καὶ μάλα περόμφοι πρὸς ἀναγκαίη ἔργ' ἐπέοικε.Quã uis afflicti nimiũ sed fatum ita cogit, Quod alibi diminutum exæquat alibi DCCXXXV.

In eum in quo desyderatur uirtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote compẽset. ueluti si quem intelligi uelimus parum eloquentem,sed admirabili tamen iudicio,aut qui sit indoctus quidem,sed bene nummatus,competet illud eodem è loco, Ος δ' ἦρι εἶδος μὲν ἔην κακὸς ἀλλὰ πόδοκμος, Qui ore quidem deformis erat pedibus tamen acer.

Mutua defensio tutissima DCCXXXVI.

Qui significabit minus eos lædi posse,qui concordes sese mutuo defendunt, contra omnium iniuriæ obnoxios illos qui dissident factionibus intestinis,accõmodabit illud ex Iliados.π. Παυρότεροι δὲ πολὺ φθινύθουν μέμνημαι γὰρ ἀεὶ Ἀχαιοῖσ' ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν,Multo turba minor periit quod in agmine semper Mutuam opem sibi ferre malumq; arcere studebant

Qui cum contemptu uitæ inuadunt DCCXXXVII.

In eos qui gladiatorio (sicut ait Terentius)animo quempiam impetunt,ut aut perdãt aut pereant,conueniet illud ex Iliados.M. Ἀγροτέροισι συὸς ἠΐθεϊ ἐοικότες.Id est similis agrestibus apris.

Aliis prospiciens,non sibi, DCCXXXVIII.

Si libebit in quempiam iocari qui cũ artem diuinandi professus,aliis sua mala prædixerit,ipse suum malum non potuerit præuidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia.ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν.At nõ auguriis fatum sibi depulit atrum,Quod imitatus Maro,At non auguriis ualuit depellere pestẽ,Dictũ est de Eunomo Mysorum duce perito quidẽ auguriorũ,at nihilominus ab Achille occiso. Dedecus publicũ. DCCXXXIX.

Rem modis omnibus infamem ac perniciosam, non inelegãter indicaueris his uersibus,quibus Hector Paridẽ obiurgat libro Iliados tertio, Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα πολίτῃσι παντί τε δήμῳ Δυσμενέσιν μὲν χάρμα κατηφέην δέ σοι αὐτῷ. Noxa ingens urbiq; tuæ populoq; patriq; Hosti gaudia sed probrumq; dolorq; tibiipsi. Ne depugnes in alieno negocio DCCXL.

Vbi significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienæ,quæ nihil ad nos pertineat, sed permissuros ut ipsi inter sese suo decertẽt periculo,quorum agitur negocium,uersiculo fuerit locus ex eodem libro, Οἷοιν ἀμφ' ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι.Proq; Helena proq; omni re decernere solos.Dictum est de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudentia coniuncta cum uiribus DCCXLI.

In eum qui norit idem & aliis imperare quid sit agẽdum & ipse persequi cum opus,quod aliis imperat,apte quadrabit illud ex eodẽ libro, Ἀμφότερον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής, Et iuxta ductor bonus & certamine pollens,Sunt enim qui imperatorem agere norunt,at militẽ præstare non norunt. Pauciloquus sed eruditus DCCXLII.

In eum qui pauca quidem sed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem libro quod illic dicitur de Menelao breuiloquo Laconum more,uerum suauiloquo & arguto, παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως ἐπεὶ οὐ πολύμυθος,Non is multa quidem uerum argutissima,quippe Pauciloquus. Duobus malis resistere difficillimum. DCCXLIII.

Εἰδὴ ὁμοῦ πόλεμόν τε δαμᾶ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς.Iam pariter subigit,bellumq; & morbus Achiuos,Siquando dicemus eundem hominem duobus aut plurimis premi malis. Est apud Homerum Iliados libro primo A fronte simul & occipitio oculatus DCCLXIIII.

Cum indicabimus admirabilem rerum omnium cognitionem,aut singularem prudẽtiam quæ constat non præsentium modo scientia,sed & memoria præteritorum, & futurorum prospicientia,recte uersum hunc ex eodem usurpabimus libro, Ὃς ἤδη τά' ἐόντα τά' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα,Qui scit præterita ac præsentia postq; futura. Virgilius uertit ad hunc modũ.Quæ sint,quæ fuerint,quæ mox uentura trahantur. Nocuit & nocebit DCCXLV.

Si quando demonstrata præteritorum malorum causa cõminabimur futurum ut accedant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

maiora niſi quis reſipiſcat,non intempeſtiuiter uſurpabimus uerſũ hunc Homericũ ex eodem libro, Τούνεκ' ἄρ ἄλγ' ἔδωκε ἑκηβόλος ἠΑπόλλων ἔτι δώσει. Phœbus ob hæc mala multa dedit,atq; inſuper addet,ueluti ſi medicus oſtenſo morbi periculo moneat ægrotũ reualeſcentẽ,ut temperet ab immodica uenere,alioqui rediturum cũ fœnore malum. Ingens diſcrimen DCCXLVI.

Quotiens ingens diſcrimen innuemus inter homines,aut res plurimum inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallum inter ſeiunctos,eleganter accommodabimus illud ex eodem libro, Ἔπειτα μάλα πολλὰ μεταξὺ Οὐρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. Sunt in medio ſita plurima monteſq; Vmbroſi,fretaq; horriſono clamoſa fragore.

Adhortantis ad gloriam. DCCXLVII.

Cum adhortabimur ad immortalem gloriam egregiis parandã factis, non incõcinniter adhibebimus illud carmen,quo M.Tullius aliquot uſus eſt locis, Ἀλκιμός ἐσσι· ἴνα τίς σε καὶ ὀπιγόνων εὖ εἴπῃ. Strenuus eſto quo te poſteritas quoq; laudet,Extat aũt apud Homerum cum alias, tũ odyſſeæ libro primo,Sic eñ Pallas in ſpecie Mentoris adhortatur Telemachũ ad uirtutẽ,aliorũ illuſtrium heroum exemplo,καὶ σὺν φίλοσ' μάλα πάρ σ' ὀρόω καλόντε μέγαντε Ἀλκιμος ἔσσ' ἵνα τίς σε καὶ ὀπιγόνων εὖ εἴπῃ. Tuq; age quando te uideo magnumq; bonumq; Strenuus eſto uti tete & poſtera prædicet ætas. Qui paratus ad reſiſtendum. DCCXLVIII.

Qui ſignificare uolet ſe nequaq; detrectare certamẽ,ſed abunde ſuppetere,quo partes tueatur ſuas,uſurpabit illud ex Iliados.N. τῷ μοὶ δούρατά γ' ἐστὶ καὶ ἀσπίδιον ὀμφαλόεσσα καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντε, Et mihi ſunt haſtæ teretes clypeiq; rotundi Tum galeæ tũ thoraces proculq; micantes. In diſcrimine apparet qui uir. DCCXLIX.

De re periculoſa difficiliq; & eiuſmodi quæ uirum cordatum ac ſtrenuum requirat,conueniet illud quod in eodem libro dicitur a Diomede Cretenſium duce, Ἐνθ' ὅτε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξαφάαται. Illic qui uir iners qui ſtrenuus ipſa docet res,E carmine quod proxime cõſequitur,ſumptum eſt hemiſtichium quod alias inter prouerbia retulimus, κακοῦ ξέπεται χρὼς. Vertitur ignaui color,Quoniam aũt tum temporis mihi locus non occurrebat,hic indicandum putaui,Carmen integrum ſic habet. Τοῦ μὲν πάρ τε κακοῦ ξέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη· Οὐδέ οἱ ἄτρεμας ἧσται ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς Ἀλλὰ μεθορμᾶται καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πολεμίζει Ἐν δὲ τέ οἱ κραδίῃ μέλαν αἵματι θερσὶ θυέσθαι Κῆρας ὀιομένῳ, πάντας δ' ἔτε γίγνετ' ὀδόντων Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἄρ ξέπεται χρὼς οὐδέτι λίην ταρβεῖ. Vertitur ignaui color euariatq; ſubinde Nec mens certa manet, uerũ huc illucq; uacillat Ac migrans è corde pedes in utroſq; reſidit Palpitat & ualide cor ei præcordia ſubter Fata putanti animo occipiunt quoq; ſtridere dentes Contra forti nec uariat color ac neq; ualde,horreſcit. Non cedendum malis DCCL.

Siquando admonebit nõ oportere cædere uel aduerſariis uel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non eſſe certandum cum fugitiuis,non inſcite detorſerit illud ex eodem libro, Οὐκ ἂν σὺ αὐχένα φαίης πεφθαι πεσσοῖ βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ Ἀλλάκι ἢ στέρνῳ ἢ νηδύος ἀντιάσειε. Ne feriat iaculum cerui cervicem aut terga ſed ipſum Aut uentrem aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem accerſiuit DCCLI.

In eum qui ſibi pertinaciter accerſit malum congruet illud ex eodem libro, Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δε. Iſtum mortis in exitium mala parca trahebat.

Vltra uires nihil aggrediendum DCCLII.

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendum negocium ad quod peragendum non ſuppetant uires,nõ incõcinniter illud accommodauerit ex eodẽ libro, Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσθλὸν πολεμίζειν. Vires ultra nemo queat bellare,licet ſit Quantumuis animo promptus, Verba ſunt Paridis ad Hectorem. Ocyor accipitre. DCCLIII.

Admirandam celeritatem hyperbolę prouerbiali licebit indicare,quæ eſt in eodẽ libro θάσσον νθ' ἱρήκων,pernices magis accipitre. Venuſtius fiet ſi ad famam aut ingenium, aut nuncium,aut eiuſmodi quippiam detorqueatur. Ancipitis animi. DCCLIIII.

Animum ancipitem & incerti conſilii licet indicare uerſiculo,qui eſt Iliados.Ξ. Ὡς ὁ γέρων ὦρ μαντεύσατο δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν ἀμηχάνια. Sic ſenior uerſans animo diſquirit utroq; Nutans, Id Maro ſic eſt imitatus,Atq; animum nunc huc celerem nunc diuidit illuc.Rurſum Iliados.Π. Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. Huc animus mihi uerſanti inclinabat & illuc.

Correctio dicti. DCCLV.

Dictum obſcœnius & bonis uiris reticendum,aut abſurdum dictu notabimus hoc uerſiculo, ex eodem libro, Μῦθον ὃν οὐκοῦν ἀνὴρ γε δεῖ σόμα πάμπαν ἄγεσθαι, Sermonem quem nemo uir unq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

unq promat ab ore, ος τις ἐπίσταιτο φρεσὶν ἄρτια βάζειν. Qui modo cognorit cordata & sana profari. In clamosos DCCLVI.

Ingentem inter litigandum aut disputãdum uociferationem indicabimus eo uersiculo quẽ ibidem de Marte scripsit Homerus, ὅσσοντ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι Ἀνέρες ἐν πολέμῳ ἐρεθόμενοι ξυνάγοντες Ἄρηος. Tantum uociferans quantum nouies decies ue Mille uiri clamare solent qui prelia miscent. Pro mea uirili DCCLVII.

Cum pollicebimur nos operam nostram præstituros pro nostra uirili, conueniet illud ex eodem libro Veneris ad Iunonem. Εἰ δώσομαι τελέσαι καὶ εἰ τετελεσμένον ἔστω. Si præstare queam, & fieri res ipsa potesset. Pro dignitate cuiusq DCCLVIII.

Cum unicuiq partes tribuuntur pro decoro personæ, proq dignitate. Veluti si negocium arduum committatur prudenti & exercitato, leuiusculũ iuueni cuipiam & imperito, quadrabit illud ex Iliados. ξ. Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδωκε χέρεια δ' ἀντὶ χερείονι δόσκεν. Egregia egregius subit arma ac deteriori Deteriora dedit. Omnia ex sententia cedunt DCCLIX.

In magnopere fortunatos quibus & recte & secus instituta fœliciter cedunt, congruet illud ex Iliados. Ρ. Τῶν μὲν κ' πάντων ἐλέαιρε ὅς τις ἀφείη Κακὸν ἢ ἀγαθὸν ζειὸς δ' ἐμοὶ πάντ' ἐθέλῃσι. Spicula cuncta horum feriunt seu torserit illa Ignauus seu uir fortis, quia Iuppiter ipse dirigit Improbitas muscæ DCCLX.

In improbum & subinde redeuntem etiam si turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem libro, Καί οἱ μήνσε θάρσος ἐνὶ στήθεσιν ἐνῆκεν ἢ τε καὶ ὀρνυμένη μάλα πὸρ χροὸς ἀνδρομέοιο Ἰχανάα δακέειν. Atq illi muscæ intro uim præcordia misit Quæ quamuis de pelle uiri sit sæpe repulsa, Assultat morsura tamen. Deo fortunæq committo DCCLXI.

Qui fortunam experiri statuerit, euentum negocii fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro. Ἡσσω δ' καὶ ἐγὼ τὰ δίκαια δὶς πάντα μελήσει. Torsero & ipse Ioui fuerint hæc omnia curæ. Consilium in melius commutandum DCCLXII.

Siquando iubebimus mutare consilium utpote fœdum ac stultum, aut reprehendemus quippiam ut inconsulte factum, usui fuerit illud ex eodem libro. Τίς τοι νυν θεῶν νηκερδέα βουλὴν Ἐν στήθεσιν ἔθηκε καὶ ἄξελε θυμὸν ἐρεθὼν; Quis tibi consilium submisit inutile tandem Diuorum, sanamq exemit pectore mentem? Modis omnibus incitat DCCLXIII.

Vbi quis modis omnibus animum alterius solicitat, nunc precibus, nunc blanditiis, nunc iurgiis, nunc minis, usurpare licebit illud ex eodem libro de Patrocli sicut opinor equis dictum, Πολλὰ μὲν μάστιγι θοὴν ἐπεμαίετο θεῖνον Πολλὰ δὲ μειλίχοισι προσηύδα πολλὰ δ' ἀρειῇ. Multum ille scuticaq cita celerare iubebat Multum idem blande affatus multumq minatus Eidem inhiantes testamento DCCLXIIII.

Duriusculum quidem, sed tamen non insicitum, si quod est in eodem libro dictum de græcis ac Troianis de Patrocli cadauere dimicantibus torqueatur ad hæredipetas, eundem sene uelut idem cadauer certatim captantes. Ὡς οἵγ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυν ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ Εἵλκεον ἀμφότεροι. Sic illi exiguo discrimine utriq cadauer Hinc atq inde trahunt. Præmatura mors DCCLXV.

In hunc, qui præmatura morte discesserit, superstitibus parentibus, accommodabitur illud ex eodem libro de Patroclo dictum, ni fallor, οὐδὲ τεκοῦσι θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε μινυνθάδιόσ περ ἐών. Neq nutricandi grata parentibus ille Reddidit officia, sed ei breue contigit æuum. Victoria non incruenta DCCLXVI.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, ut fere litigãtium utræq partes plectantur, adeo ut non raro pœniteat etiam eum qui uicit litem. In hos igitur cõueniet illud ex eodem libro, οὐ δ' οἵ γ' ἀναμώτιγ' ἐμάχοντο. Nec hi sine sanguine pugnam Miscebant. Filius degenerans. DCCLXVII.

In filium, qui paterno degenerat instituto, siue qui non diu fruitur a patre relictis, sed excutiẽ a maiorũ facultatibus, apposite torquebitur illud ex eodẽ libro, Ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐνὶ φρεσὶν ἧσιν ἀκούων ἔμμορε. At non consensit patriis in filius armis. Euentus præter expectationẽ DCCLXVIII.

Quoties res multo secus euenit q̃ uel fuerat instituta uel probabilibus coniecturis euentura uidebatur, congruet illud ex eodẽ libro, Ἀλλ' ἄλλοτε δ' ὅσσον κρείσσων νόος αἰνοπόροιο. Verum præpollet magni Iouis usq uoluntas. Rursum Iliados. γ. Ἀλλ' αἰεὶ δ' ὅσσον κρείσσων νόος ἠπόρου ἀνδρός. Sed magis atq hominũ pollet Iouis usq uoluntas. Reprehensio cogitationis DCCLXIX.

Cum ipsi reprehendimus animi nostri consilium, aut cogitationem parum honestam, aut

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

parũ illi utilem,loc⁹ fuerit ex eodem libro, ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος μελέξαρ θυμὸσ. Sed mihi cur animus,ſecum hæc in pectore uerſat? Idem aliis item locis repetitur.

Præbete uiros DCCLXX.

Ad fortiter agendum ferendum ue adhortabimur hoc carmine ex Iliados.N.quanq̃ idẽ alias ſubinde repetitur, Ανέρες ἐστὲ φίλοι μνήσασθε δὲ θούριδοσ ἀλκῆς. Eia eſtote uiri ualidaſq; expromite uires. Re opitulandum non uerbis DCCLXXI.

Cum re opus eſt nihil proſunt uerba,ueluti ſi quis egeat pecuniariis ſuppetiis,quorſum attine at huic aures explere dictis? Rurſum in conſultationibus,in iudiciis rationibus agendum eſt,non ui. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados.Π. Εν δ' χρηὶ τέλος πολέμοιο ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. Verba in conſilio,ualet in certamine robur. Corrupta iudicia DCCLXXII.

In eos qui corrupte iudicant aut ſuffragium ferunt, non ad Reip.commodum, ſed ad priuatum commodum reſpiciẽtes,ſiue qui per tyrannidẽ leges opprimunt, competet illud ex eodem libro. Ηδίκησεν ἐν ἀγορῇ σκολιὰς κείνουσι θέμιστας Εκ δὲ νίκλω ἐλάσσασι θεῶν ὅπιν οὐκ ἀλέοντες. Qui peruim in populi cœtu communia iura Deprauant ac iuſticiam depellere tentãt Nil ueriti uocẽ diuum. Alia dantur alia negantur DCCLXXIII.

Quoties è duabus naturæ dotibus altera contigit,altera negata eſt,ueluti ſi cui formæ decus adſit,deſit ingenii laus.Siue cum è duobus poſtulatis alterum duntaxat impetratur,quadrauerit illud ex eodem libro. Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ ἕτερον δ' ἀνένευστερ. Annuit hoc illi diuum pater abnuit illud.Hunc uerſiculum uſurpat Plinius in epiſtola quadam.Dictus eſt autem de Achille,qui in uotis quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prelium duo quædam rogarat,alterum ut cum laude pugnaret,alterum ut peracta pugna referret arma incolumis & ipſe.Quorum alterum annuit Iupiter,nempe ut fortiſſime pugnaret.Cæterum Achillis arma perierunt,ipſe Patroclus occiſus eſt. Apta prouincia DCCLXXIIII.

In eum qui prouinciam ſuſcipit ſuis aptam uiribus,abſtinens a negocio cui ſit impar,ueluti ſi quis epiſcopatum accipiat,ſummum pontificium recuſet,conueniet illud ex eodem libro, Εἶλε γὰρ δ' ἄλκιμα δοῦρα τά οἱ ταλάμηφιν ἀρήρει Εγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἷον ἀμύμονος αἰακίδαο. Quæ manibus quadrent ingentes corripit haſtas Quaſlibet, aſt haſtam ſolam non ſumit Achillis.De Patroclo dictum,qui cum Achillis armis eſſet indutus,ab haſta tamen abſtinebat,quod ea grauior eſſet q̃ ut quiſquã græcorum regere poſſet,præter unum Achillem,Quod idem in odyſſea de arcu Vlyſſis finxit Homerus. Pudor & metus DCCLXXV.

Cum abſtinetur a re quapiam quod ea tum inhoneſta factu uideatur,tum uero minime tuta, locum habebit illud ex Iliados.O. Ισχε δὲ αἰδὼσ Τρῶασ. Nam pudor atq; metus uetuit.De conglobata acie dictum,quæ ne ſeſe diduceret,partim pudor obſtabat,partim metus, Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agendum,indicat in eodem libro cum ait. Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πολέονες σόοι ἢὲ φέφανται. Plures ſunt ſalui atq; cadunt iis quis pudor adſit.

Qui obticeſcit DCCLXXVI.

In eum qui metu attonitus aut ſtupefactus admiratione tacet,aut cui non eſt quod reſpõdeat, quadrabit illud ex Iliados.P. Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. Illum corripuit ſtupor atq; infantia linguæ. Mors omnibus communis. DCCLXXVII.

Qui dicet omnibus ex æquo moriẽdum,nec ullis uiribus arceri fati neceſſitatem,citabit illud οὐ δὲ γὼ ἀλὲ δίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα, Nec uis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus præſtantior DCCLXXVIII.

Qui dicet alium alia dote præcellere,accõmodabit quod in eodẽ libro dictum eſt de Polydamante & Hectore, Αλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοιην ὁδ' ἔμμορε πολλὸν ἑνίκα. Hic dictis haſta longe præſtãtior ille. In periculoſo negocio non eſt dormitandum. DCCLXXIX.

Quod ſubinde repetitur apud Homerum. Ολίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. i.exigua eſt interſpiratio belli,poterit trahi uel ad litem forenſem,uel ad ſimile negocium odioſum & laboris plenum

Mens leua. DCLXXX.

Frequenter hominũ mens leua eſt,& peſſima pro optimis ſequũtur,optima pro peſſimis repudiant. Ad hanc ſententiã facit illud ex eodem libro, Εκθορε μὲν γὼ ἐπήνησα κακὰ μητιόωντι Πολυδάμαντι δ' ἂρ οὔτις ὃσ ἐσθλὴν φράζεο βουλήν. Conſiliũ Hectoreũ laudabat inutile quiſq; Nemo Pulydamantis at hic dabat utile ſolus. Verbis pugnas non re. DCCLXXXI.

Facile eſt conuiciis altercari,uerum re uincere difficile. Ad eam ſententiam quadrabit illud ex Iliados.Υ.Dictum ab Aenea congreſſuro cum Achille. Εστὶ σάφα οἶδα καὶ ὡσ ἦ μὺν κορυ-

μίας

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

μίας ἡλ' ἄισυλα μυθήσασθαι. Siquidem noui probe & ipſe Et petere probris inimicaq; dicere dicta Paulo poſt repetit copioſius eandem ſententiam, Εσὶ γὰρ ἀμφοτέροισι ὀνείδεα μυθήσασθαι Πολλὰ μάλ' ὅσ' ἂν νηῦς ἑκατὸν ζυγὸν ἄχθος ἀροίρῃ Σχετλίη δὲ γλῶσσα· ἔπος δέ κε βροτῶν πολέσθαι λ' ἔνι μῦθοι παντοῖοι ἐπέων· ἡ πολὺς νόμος ἔνθα καὶ ἔνθα, Οσσοίον δ' ἔπι σθένος ἔπλετο τοῖον λ' ἐκάκουσας. Ambobus ſiquidem probra dicere plurima promptum eſt Quorum onus haud portet centum ratis obſi ta remis Eſt hominum quia lingua uolubilis omnigeniq; Inſunt ſermones uariiq; & paſcua di ctis Hinc atq; hinc multæq; uices, ſed qualia uerba Dices, talia reddentur tibi dicta uiciſſim

Ne quid moueare uerborum ſtrepitu DCCLXXXII.

Qui monebit aliquem ne ſenis uerbis ac minis deterreat, quo minus experiatur, accõmoda bit illud ex eodem libro, ab Apolline dictũ Aeneæ, Αλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα μή σε πάμπαν Λβυγαλέοις ἐπέεσιν ἀποξέσσετω καὶ ἀρειῆ. Quin rigido ferro magis obuius ito, nec unq; Te ſæuis dictis deterreat ille miniſq;

Cibo opus duraturis in labore. DCCLXXXIII.

Inituri bellum ne omnino iciuni ſint, ne uiribus deſtituantur, Id trahi poterit ad ſtudium lite rarum, ad exercitium pietatis, adq; alia complura, Ad id cõgruent uerſus Homerici ex Iliados. Τ. Οὐ μὲν ἀνὴρ πρόσσω γε μαρ ἐσ ἠέλιον καταδύντα Ακμηνος σίτοιο δυήσεται ἄντα μάχεσθαι Εἰ πόρ ῥ θυμῷ γε μιμνοίατο πολεμίζειν Αλλά τε λάθρη γῦα βαρυύσεται ἠλὲ κιχάνει Δίψα τε καὶ λιμὸς γλάσσετται δέ τε γούνατ' ἰόντι Οσσὶν δ' ἀνὴρ οἰνοίο κορέσσατο μέλπηται καὶ ἐσθλῆσι Ανδράσι δυσμενέεσσι παννυμόριος πολέμιζε Θαρσαλέον νυ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσὶν οὐδέτι γῦα Πεῖν κάμνει πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. Nam quis ad occaſum uſq; ualebit ſolis ab ortu Impaſtus iugi durans confligere pugnas? Pectore eti quamuis ſit prompto ad belligerandum Senſum membra grauant tamen ac ſitis atra fameſq; Corripiunt, genuaq; labant tendentis in hoſtem Rurſus erit quicunq; ſatur uinoq; ciboq; Is demum poterit confligere perdius hoſti. Huic animus uiget uſq; ferox neq; membra labo rant Huic prius ac uictor bello ſubmouerit omnes,

Omnibus armis præſidiiſq; deſtitutus, DCCLXXXIIII.

Hominem inermem & omnibus deſtitutum præſidiis indicabimus hoc uerſu, qui eſt Iliados Φ. γύμνος ἀτὰρ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος ἦλθ' ἔχων ἔγχος. Et clypeo ſimul & galea nudatus & haſta.

Fruſtra habet qui non utitur DCCLXXXV.

Si quem increpare uoles q̃ ingenio, diuitiis, literis non utatur cum habeat, conueniet illud ex Iliados. Φ. τίνυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον ἄλλως; Cur fruſtra tibi iam geſtatur inutilis arcus?

In fugitiuum. DCCLXXXVI.

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam inſtigatur, præcipue parum hone ſtam, uel magis ſi quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit ſi dixeris, ὦτρυν' ἡ κυνάμυια ἄγει. Hũc Cy namyia rapit. Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prelio fugiẽte. Καί ῥ' αὐτὴ κυνάμυια ἄγει ξουθὸν γὸν ἄρηα, Peſtiferum Martem rurſum exagitat cynamyia.

Cum diis non pugnandum DCCLXXXVII.

Qui monebit non eſſe pugnandum cum genio, cum ſuperis, cum magnis principibus, quos he bræorum etiam literæ uocant deos, uſurpabit illud ex eodem libro, θεοὶ δέτε φέρτεροι ἀνδρῶν. Verum homines diis inferiores. Autor omnium & fons DCCLXXXVIII.

Cum indicare uolemus primum omnium autorẽ, unde ceu capite proficiſcantur omnia, ma xima pariter & minima, Veluti ſi quis dicat ſuperbiam omnium malorum parẽtem, fidem oĩm uirtutum fontem. Homerum omnis poeſcos patrem, non inconcinniter accommodauerit illud ex eodem libro de Oceano dictum, Ἐξ οὗ πόρ πάντων ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα Καὶ πᾶσαι κρῆ ναι καὶ φρέατα μακρὰ νάουσιν. Ex quo uno freta cuncta fluũt & flumina cuncta Et cuncti manãt fonteſq; lacuſq; profundi. Prorſus ignotus DCCLXXXIX.

In hominem quem nobis mirum in modum ignotum uideri uolumus, per iocum torquebi tur illud apud Homerum frequẽs, τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν πόθι τοι πόλις ἠδὲ γονῆες. Dic quis & unde uenis tibi ubi patria atq; parentes? Cognatum eſt illi, Albus an ater ſis neſcio.

Quoad uixero DCCXC.

Quod in uita perpetuum nobis futurum intelligi uolemus, indicare licebit Homerico carmi ne quod eſt in Iliados. X. ὄφρ' ἂν ἐγὼ ζωοῖσιν μετέω καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. Donec Viuos inter agam genibus dum fulciar hiſce. Hoc imitatus Maro. Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus. Glorioſum & apud poſteros. DCCXCI.

Cum facinus ſignificabimus cuius famam & poſteritas celebratura uideatur, quadrabit illud ex eodem libro, Αλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι. Immo facinus inſigne peregit, Ipſa

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

etiam quod posteritas exaudiat. Vindicta tarda sed grauis DCCXCII.

Vbi qui diu multa patrauit impune, tãdem in extremum malum adducitur, semelq; depẽdit superiora flagicia, congruet illud ex eodem libro, νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσει. Nunc cuncta lues semel agglomerata, Anceps euentus rei DCCXCIII.

Cum anceps rei discrimen significamus, & incertum utro uergat uictoria, congruet illud cum alias, tũ Iliados. X. καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα. Tũ pater auratas librabat utrinq; bilances. Magna de re disceptatur. DCCXCIIII.

Cum ingens certamen indicabimus, nec leuia aut ludicra petĩ premia, quadrabit illud ex eodẽ libro, Ἐπὶ δ' ἰερήιον οὐδὲ βοείην Ἀρνύσθην. Neq; enim illis uictima, siue bucula captabatur, Dictũ est ab Achille & Hectore pro uita decertãtibus, Vsurpatur à Luciano in Eunucho, cum ridet phĩlosophos turpiter apud iudices de salario contendentes, Carmen integrum sic habet, Ἐπὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην Ἀρνύσθην ἅτε πωλὶν ἀέθλια πίνεται ἀνδρῶν Ἀλλὰ θοὴ ψυχῆς θέον ἕκτορος ἱπποδάμοιο. Neq; enim illis uictima siue Bucula captabatur, quippe hæc premia cursus Verum de uita currebant Hectoris. Omissis nugis rem experiamur. DCCXCV.

Qui conuiciis omissis iubebit ipsa re periculum fieri, uter uincat aut uincatur, non intempestiue accõmodauerit illud ex eodem libro, Βέλτερον αὖτ' ἐρεῦμεν ἐπεὶ ξωελαυνέμεν ὅττι τάχιστα Εἰδόμεθ' ὁππότερόν κε ὀλύμπιος ὄβριμος ὄρσῃ. Sed præstat pugnam cõmittere comminus, ut mox Pareat utri Iuppiter esse uelit laudemq; decusq. Metus infamiæ. DCCXCVI.

Cum dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribusq; commoueri quo minus mutemus consilium, conueniet illud ex eodem libro, quod frequenter usurpat M. Tullius in epistolis ad Atticum, Αἰδέομαι ζῶας καὶ φωνάντας ἑλκεσιπέπλους. Verba sunt Hectoris pudore nolentis in urbem recipere sese, ne quis opprobraret illi, imputaretq; Troianorum interitum.

Aliam ætatem alia decent. DCCXCVII.

Qui iam aliam ætatem significabit, nec idem decere canum quod iuuenem aliquando decuit, usurpabit illud ex eodem libro, quanquam & alias iteratum, Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιὸν τε γένειον. Verum ubi iam canumq; caput incanaq; menta.

Quod aliis uitio uertis ipse ne feceris DCCXCVIII.

Quod damnaturus sis in aliis in te ne admiseris, Ad id faciet illud ex Iliados. Υ. καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶν ὅτις θεὸς ὧδε κάηται. Immo adeo si quisq; alius patrare pararet Tale aliquid damnaretis uitioq; daretis. Aut ipse fuisti aut tui similimus. DCCXCIX.

Siquando per iocum indicabimus eundem aliquem fuisse, qui tamen se fuisse eat inficias, ueluti si quem incuses, quod inter bibones compotauerit, isq; sese neget fuisse, uerum alium quempiam, non illepide detorseris illud ex eodẽ libro, quod de Patroeli spectro dixit Homerus, Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' ἐικυῖα Καὶ φωνὴν καὶ τοῖα χροῒ εἵματα ἕστο. Cuncta ipsi similis uocemq; oculosq; decoros Corporis atq; modum & talem gestabat amictum.

Audiens non audit DCCC.

Sunt quidam qui si quid parum placet id scire dissimulant, ueluti cum negant sibi redditas literas quibus commonefiant officii sui, quod tamen malint effugere, q̃ præstare, in hos quadrabit illud ex Iliados. Υ. ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικότα. Dissimulans audisse. De Antilocho dictum qui Menelaum reuocantem a cursu cum audiret, perinde tamen quasi non audisset, ita celerius etiam currebat, Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε Κοντῷ ἐπαΐσσων ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. Quin etiam cursum Antilochus magis accelerabat Instigans stimulis audireq; dissimulabat.

Ex habitu bonum uirum præ se fert DCCCI.

Qui dicet ex ipsa oris figura uideri probum hominem, citabit illud ex odysseæ primo, Οὐ μὲν κάρ τι κακῷ ἔις ὦτα ἐοικεν. Ex specie minime improbus ipsa Esse uidebatur.

Absit clamor in colloquio aut lusu DCCCII.

Qui iubebit in conuiuio colloquio ue temperari a uociferatione, accommodabit illud ex eodem libro, Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα μηδὲ βοητὺς ἔστω. Nũc hilares cœnemus & omnis clamor abesto. Grata nouitas DCCCIII.

Siquando dices nuperrima quæq; uulgo maxime placere, non intempestiuum fuerit illud ex eodem libro. Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. Cantio enim hæc hominum longe est celeberrima uulgo Et gratissima quæ nuperrima uenit in aures. Plæraq; commendat nouitas potissimum apud imperitos. Contra in scriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam, unde Flaccus in epistolis, indignor quicq; reprehẽdi, nõ

quia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quia certasse compositum illepidé ue putetur,sed quia nuper.At cæteris ferme in rebus fauor nō uitatis superiorum obliterat gratiam.Vnde Dauid episcopus Traiectensis patre prognatus Phi lippo Burgundionum duce,huius qui nuper defunctus est proauo materno,uir doctus & corda tus suadentibus quibusdam,ut propter ætatem ingraueſcentem pateretur adiungi sibi designa tum episcopum,ait sese diui Antonii exemplo cōmoneri quo minus id facere uellet.Nam hunc negligi cœpisse simul atq; succeſſisset Rhochus recentior diuus.

Mulier pudica ne sola sit usquam DCCCIIII.

Cum admonebimus non conuenire ut pudica mulier sola citraq; testes cum uiris colloqua tur usui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope. Οὐκ οἴη ἅμα τῇ γε ⸂ ἀμφίπολοι δ' ἔσαν ἄλλαι. Fatale uitæ tempus exactum DCCCV.

In decrepitos quorum ætas iam exacta uidebitur quadrabit ex eodem libro, Νήπιοι οἱ κατὰ βοῦς ἀτασθάλου Ὑπερίονος Ἠελίοιο κάθιον. Dementes ut qui sacros tibi maxime Phœbe Absumpsere boues, Nam per solis boues annos fatales ut opinor innuit poeta.

Non luctu sed remedio opus in malis DCCCVI.

In malis non lamentis sed auxiliis utendum, Ad id conueniet illud ex Iliados.Ω. quanq; aliis item iteratum locis, Οὐ γάρ τις πρῆξις τελέεται κρυεροῖο γόοιο. Quippe nihil miseri fletus lamētá ue prosunt. Ad huc aliquis deus respicit nos. DCCCVII.

Cum in rebus uehementer afflictis negabimus nos prorsus abiecisse animum,uerum esse spei nonnihil,conueniet illud quod in eodem libro dicitur à Priamo, Ἀλλ' ἔτι πως καὶ ἐμοὶ θεῶν ὑπὲρ ἔσχεθε χεῖρα. Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit deterrima relinquit DCCCVIII.

Optima mors eripit è medio,relinquit deterrima.Proinde uidemus quosdam prorsus inuti les Thitoniam ætatem uiuere,paucissimos egregio præditos ingenio,ad senectæ limen perueni re,In hanc sententiam quadrat illud ex eodē libro. Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' ἅρπυιαι τοὶ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται τεῦσαί τ' ὀρχήσασθαί τε χοροιτυπίῃσιν ἀείσαι Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. Sustulit hos Mauors reliqua at mala probra relicta Mendaces,saltatores primiq; choreis Ducen dis agnis atq; hœdis diripiendis Strenui. Domi manendum. DCCCIX.

Inutile diutius abesse domo relictis possessionibus.In eam sententiā quadrabit illud ex odyſ seæ.r. Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἀπὸ τῆς ἀλάλησο Κτήματά τε προλιπών, ἄνθρας δ' οἳ σοῖσι δόμοισι. Tu quoq; amice domo diuturnus abesse caueto Rebus,itemq; uiris intra tua tecta relictis.

A sacris abstinendæ manus DCCCX.

Vulgo quoq; creditum est fatum instare ei qui sacris rebus ac deo dicatis manus iniecerit,aut qui pios homines aut certe fungentes sacris ministeriis oppugnarit,ueluti pontificem Romanū episcopos,abbates,etiam si parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum est ab Homero Iliados.P. Ὅτ(ω)τ' ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δάμονα φωτὶ μάχεσθαι Ὅντε θεὸς ζαμᾶ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. Cum diuo certare uiro simulatq; cupit quis Cuiq; deus bene uult malum huic breui imminet ingens. Turpis iactantia DCCCXI.

Non est generosi animi iactare sese de iis quæ fortiter aut fœliciter fecit, Super hoc ita Mene laus eodem in libro. Οὐ μὲν καλὸν ὑπερφίαλον δυχετάασθαι. Haud sane pulchrum sese iactare superbe Prior occupat. DCCCXII.

Vbi quis lucrum celeritate præripuit cuipiam,cōueniet illud ex Iliados.X. Μήτις κῦδος ἄροιτο Ἕκτορι ἀλλὰ καὶ ὀψὲ δεύτερος ἐλθοι. Ne quis præriperet iaculans,laudēq; decusq. Atq; ita serior ipse ueniret iamq; secundus.Dictum de Achille qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculum mitteret in He ctorem, quo sibi gloriam totam seruaret. Sacra celerius absoluenda. DCCCXIII.

In rebus diuinis attentum esse conuenit magis q̄ diuturnum,ne uilescant assiduitate. Contra quorundam morem sacerdotum,qui nimium immorantur sacro,precibusq; quas uocant hora rias,Ad id torqueri poterit illud ex odysseæ.r. Οὐδὲ ἔοικε Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν ἀλλὰ νέεσθαι. Neq; par est In diuorum epulo sedisse diutius,immo Surgere mature decet.

Ne dii quidem a morte liberant DCCCXIIII.

Nemo tam charus superis ut illorum fauore mortem euitarit,Huic sententiæ suffragabitur Ho mericum ex eodem libro testimonium. Ἀλλ' ἦτοι θάνατόν μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί πω Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύωνται ἀλαλκέμεν ὅστε τέκοντο Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι ταναήλιγέος θανάτοιο. At uero mortem communiter omnibus æquam A dilecto homine neq; dii depellere possunt Quem funesta di es fati iamiam iam urget acerbi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Deus undecunq; iuuat si modo propicius DCCCXV.

Deus ubiq; præsens adest si faueat, neq; refert ubi gentium agas illo propicio, Ad hanc sententiam accõmodes licebit ex eodem libro, ῥεῖα θεὸς κ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἀνδρα σαῶσαι. Si libeat seruare procul quoq; numina possint, De lauticiis. DCCCXVI.

De cibis prælautis quadrabit illud ex odysseæ. γ. Οἷαπερ οἷα ἔδουσι μνηστῆρες θεοειδεῖς. Quali purpurei comedunt obsonia reges. Concordia. DCCCXVII.

In absolutam concordiam omniumq; rerum consensum, conueniet illud ex eodem libro. Οὐδέ ποτ' ἐν ἀπρηκτι δίκῃ ἐρίσαιμεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ, Haud unq; neq; concio nos, neq; curia dictis Audiuit pugnare animo sed semper eodem, Et sentire eadem atq; eadem decernere uidit, Verba sunt Nestoris de se, deq; Vlysse. Fatum immutabile DCCCXVIII.

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore uariantur, quemadmodum & mores & uoluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro. Οὐ γὰρ πάλιν θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. Non etenim diuum mens uertitur astricolarum. Sine ope diuina nihil ualemus DCCCXIX.

Manca est omnis mortalium industria, omniscq; conatus, nisi fauor aspiret diuinus. Ad id accõmodare licebit Homericum illud ex eodem libro, πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι, Mortalis diuum auxilium desyderat omnis. Industriam adiuuat deus. DCCCXX.

In aggrediũdo negocio quædam humana ratione prouidentur, quædã fortunæ cõmoditas, ipsaq; res suppeditat, Id est apud Homerũ cũ alias aliquoties tum hoc quẽ modo citauim⁹ libro, Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις Ἀλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum Partim diuum aliquis tibi suggeret. Faustus exitus DCCCXXI.

Cum significabimus rem quam instituimus bene cessuram ceu deo quopiam auspice, quadrabit illud ex odysseæ. β. θάρσει μοι ἔπι οὔτι ἄνευ θεοῦ ἴδμεν βουλήν. Fide hoc consilium non est sine numine nutrix. Aetate prudentiores reddimur. DCCCXXII.

Siquando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inscitiam arriserunt, sed usu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro. Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων Πινυτάνομαι καὶ δῆμοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμὸς. Eram adhuc puer ast ubi iam sum Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum. Ipseq; grandescit mi animus, Dicitur ad proços à Telemacho.

Ociosus esto. DCCCXXIII.

Si quem iubebimus animo ocioso esse, tantum curare cuticulam, negocium aliis curæ futurum, accõmodabimus illud ex eodem libro, μήτέ τοι ἄλλο ἐν στήθεσι κακὸν μελέτω ἐρέγμεν τε ἔπος τε Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς ὁ πάρος περ. Tute caueto Aut dicti aut facti cruciet tua pectora cura Quin tranquillus edasq; bibasq; ita ut ante solebas.

Haud perficiet DCCCXXIIII.

Qui dicet negociũ quod aliquis instituit, haud quaq; perfectum iri, uerbis Homericis id dicat licebit, τελέει δ' ὁδὸν οὔποτε ταύτην. Verum hancce uiam haud perfecerit unquam.

Cedendum multitudini. DCCCXXV.

Qui suadebit non esse pugnandum uni cum multis, & ubiq; multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro, Ἀλλάκεσ αὐτοῦ ἀεικέα πότμον ἐπισπεῖν Εἰ πολέσσι μάχοιθ'. Accerset mox ipse sibi crudelia fata Si multis pugnare uelit. Idem proci paulo superius, Ἀργαλέον δὲ Ἀνδράσι καὶ πολέσσι μαχέσσθαι πεδ' ἀμύμονι. Cum pluribus ardua res est Depugnare uiris inter conuiuia soli. Vanæ coniecturæ. DCCCXXVI.

In eos qui de euentu negocii solét augurari, competet illud ex eodem libro, Ὀρνίθων δ' ἴτε πολλοὶ ἐπ' αὐγὰς ἠελίοιο Φοιτῶσ· οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι. Ast permulta auium uersatur in æthere turba Quarum non quæuis portendere idonea fatum. Certum prospicio. DCCCXXVII.

Qui se negabit temere male secús ue de exitu rei cuiuspiam sentire, sed certis adductum argumentis, & pluribus experimentis obseruasse, accommodabit illud ex eodem libro, Οὐ γάρ ἀπειρητος μαντεύσομαι ἀλλὰ δὴ εἰδώς. Nam neq; inexpertus iam diuinauero, uerum Egregie callens. Deus ulciscetur DCCCXXVIII.

Cum significabimus nobis in præsentia deesse facultatem depellendi, uerum optare ut superi puniant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

puniãt aliquando,uſui fuerit illud ex eodem libro, Εγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας Αἴκε ξειὶς δώωσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. Aſt equidem immortaleis implorauero diuos Si fors Iuppiter ipſe uices aliquando reponat. In tempore cauenda pœna mali DCCCXXIX.

Quoties admonebis ut multo ante occurratur malo,prius q̃ oppreſſerit nos,aut ceſſandum a peccando prius quã ingruat diuina uindicta,uſui fuerit illud ex eodem libro, Αλλὰ πολὺ πρὶν Φραζώμεθ' ὅσκον κατὰ πάσσομεν. Verum nos multo ante modum finemq̃ uelimus Ponere. Verba uatis minantis procis Vlyſſis reditum. Domeſticum malum DCCCXXX.

Ad ſignificandum priuatum ac domeſticum malum,quod ad alios nihil attineat, conueniet illud ex eodem libro. Αλλ' ἐμὸν αὖρον χεῖος ὁμῶς κακὸν ἔμμεναι οἴκῳ.

Senum prudentia. DCCCXXXI.

In ſenem plurimarum rerum uſu peritum, quiq̃ multa meminerit ſuperioribus acta ſeculis, quadrauerit illud ex eodem libro. πολλὰ πάτε πολλὰ τε οἶσθα. Qui antiquaq̃ multaq̃ nosti.

Premenda occaſio. DCCCXXXII.

Qui ſignificabit modis omnibus inſtandum eſſe,nec omittendam è manibus ſemel oblatam occaſionem,accommodabit illud ex odyſſeæ. Δυμῷσι δ' ἀσφαλέως ἐχέμεν μᾶλλον δὲ πιέζειν. Vos premite & uinclis magis arcte ſtringite captum. Quod quidem detorquere licebit ad id cum dicemus impetus animi hoc magis ac magis eſſe coercendos rationis moderamine,quo magis efferueſcunt & ad malum ſollicitant Omnibus neruis DCCCXXXIII.

Cum innuemus in negocio quopiam omneis expromendas uires,omneis neruos intendẽdos, cõueniet illud eodem ex loco, καὶ τότ' ἔπειθ' ὑμῖν μελέτω κάρτός τε βίηφι, Dein uobis curæ ſunto uiresq̃ uigorq̃. Cum principe non pugnandum DCCCXXXIIII.

Qui ſignificabit arduum principem a priuato ſuperari,uſurpabit illud ex eodem libro, Αργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι, Ardua res homini mortali uincere numen,

Ingens diſcrimen. DCCCXXXV.

Ingens interuallum, ueluti ſi quis ſentiat plurimum intereſſe inter pecuniæ ſtudium & ſapientiam,hoc uerſu licebit ſignificare, Τόσσον ἄνδρ' ὅσσον τε νημερτὴς ἁλιφρήνης Ηνυσεν ἦμαρ ὅτ' ἐπιπνείησιν ὀπίσθεν, Tantum aberat quantum curſu ratis acta diurno Conficiat ſpacii quã proue hat aura ſecunda. Aperte ſimpliciterq̃ loqui. DCCCXXXVI.

Simpliciter & aperte dicturos nos,citraq̃ ambages ſignificabim⁹ hoc carmine quod eſt in eodem libro. Οὐκ ἂν ἔγωγε Αλλα πάρεξ εἴποιμι παρακλιδὸν οὐ δ' ἀπατήσω. Non fucis te diſſimulãs decepero fictis. Rerum omnium uiciſſitudo. DCCCXXXVII.

Variæ fortunæ uices,& nunc læta contingunt unicuiq̃,nunc triſtia. Ad eam ſententiam applicabitur illud ex eodẽ libro. Αλλοτε μὲν θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ Ζεὺς ἀγαθὸν τε κακόν τε νέμει. Nunc huic nunc Iuppiter illi Nunc læta immittit nunc triſtia. Feſtiuus ſermo DCCCXXXVIII.

Vbi quis in conuiuio ſermonem inducit admodum hilarem ac feſtiuum,qui diſcutiat omnẽ triſticiam,Conueniet illud ex eodem libro,quod Homerus finxit de Helena pharmacũ immittẽte in conuiuarũ cyathos, quod omnium anteactorum induceret obliuionem, Αὐτίκ' ἄρ' ἐς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον Νηπενθὲς τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων. In uinum immiſit mox pharmacon,unde biberunt Luctuſq̃ biliſq̃ maliq̃ obliuia cuncti.

Qui nocere poteſt & idem prodeſſe. DCCCXXXIX.

In medicos imperitos qui non raro uenenum pro remedio miniſtrant,quadrabit illud ex eodem libro,quod uſurpauit in Pſeudomãte Lucianus,eſtq̃ pluribus apud Homerum locis, Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά. Pharmaca mixta ſalubria multa at noxia multa,Idem quadrabit in hominem & bonis & malis inſtructum artibus,qui uel iuuare poſſit ſi uelit uel lædere. Aſſeuerantius dicere. DCCCXL.

Audacius quippiam & aſſeuerãtius dicturi,quod nobis ita uideatur,adducemus illum eodem ex libro uerſum quo Telemachus utitur Menelai domum laudaturus, Υθσομαι ἢ ἐτύμον ἐρέω κέ λεται δέ μοι θυμός. Arripienda quæ offeruntur. DCCCXLI.

Solennis eſt multiſq̃ locis iteratus uerſiculus hic, Οἱ δ' ἐπ' ὀνείατ' ἐρῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. Quem torquere licebit in tutores qui rem nacti pupillorum manus iniiciũt,interq̃ ſe partiti ſibi uindicant. Aut in ſimile hominum genus inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor neceſſarius DCCCXLII.

Vbi quis inuitis principibus conatur extricare ſeſe è malo quopiam aut a lite,a qua non poſſit explicari niſi adiutus illorum fauore,cõueniet illud ex eodem libro dictum in Aiacem Oileum,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Φῦσ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης, Iactabat ſeſe ſpacioſi ex æquoris altis Emerſurum undis inuito numine diuum. Negocium non aptum. DCCCXLIII.

Qui recuſat munus aut prouinciam ſibi parum accommodam, aut qui negabit accerſere uelle ſeſe quempiam ad id muneris ad quod gerendum idoneus nó uideatur, Vſurpabit illud ex eodem libro, Ἴππους δ' ἐς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. Cæterum equos Itacham non duxero, Verba ſunt Telemachi recuſantis equos, quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacenſis inſula non eſſet opportuna alendis equis, quippe petricoſa minimeq; paſcuis apta.

Obteſtatio ueterum meritorum DCCCXLIIII.

Cum obteſtabimur per memoriam ueterum officiorũ, conueniet illud ex eodem libro, quáq; & alias apud hunc poetam frequens, Ἦ ῥοὸς ἠὲ βοὸς κατὰ πίονα μηρί' ἔκηα τῶν νῦν μνῆσαι. Si aut bouis aut ouis incendi tibi pinguia membra Horum nunc memor eſto. Sunt autem uerba precantis numen, ut memor ſacrificiorum & nidoris quo ſæpenumero paſtum eſt, nunc uiciſſim opituletur. Conuiua non conuiua. DCCCXLV.

In eum qui accumbit quidem in conuiuio uerum ſpectator duntaxat eorum quæ apponunt. Nam hoc pacto quidam ſordide magnifici conuiuas ſuos tractant, quadrabit quod in eodem dictum eſt de Penelope. Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆρος, Incœnatus & impaſtus potuq; ciboq; Accubuit. Ingratitudo uulgi DCCCXLVI.

Qui ſignificabit ſibi moleſtam ingratitudinem, q; intelligat ſuperiorum officiorum nullam haberi rationem, non inconcinniter uſurpauerit illud ex odyſſeæ. E. quod idem eſt & aliis locis. Μήτις ἔτι προφρων ἀγανος καὶ ἤπιος ἔστω Σκηπτοῦχος βασιλευς μηδὲ φρεσὶν ἄῖσιμα εἰδὼς Αλλ' ἀιεὶ χαλεπός τ' ἔην καὶ αἴσυλα ῥέζοι, Poſt hac ne placidus ſit quiſq; ne ue benignus Nec mitis iuſtiq; tenax rex ſceptriger unq; Sed ſemper ferus eſto & ſemper iniqua patrato.

Munerum corruptela DCCCXLVII.

In eum qui rem auro doniſq; aggreditur, non infeſtiuiter torſeris illud ex eodem libro dictũ de Mercurio ſumente caduceum. Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει Ὧν ἐθέλει τοῦς δ' αὖ τε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. Corripuit uirgam qua mulcet lumina ſomno Quorumcunq; uelit ſoluit quoq; lumina ſomno. Quadrat enim pulchre in munera, quod de uirga Mercuriali dictũ eſt, quibus uelut expergefiunt iudices antea ceu dormitantes, & rurſum infeſti placantur, ut in cauſa uelut obdormiſcant conniueantq;.

Vndecunq; lucrum captant DCCCXLVIII.

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant undecũq; ſi quis incidat in caſſes, quem poſſint expilare, congruet illud quod in eodé eſt libro. Αἰεὶ γὰρ τοῦδε νῆσον ἁλώμεθοι ἰχθυάσσομεν γαμφηλοῖς ἀγκίστροισι τέτρηνε δὲ γαστέρα λιμὸς. Semper enim quaqua patet inſula piſcibus hamo Inſidiabant uentré famis enecat atra. Principes inter ſe noti. DCCCXLIX.

Qui dicet mutuam principum inter ipſos eſſe noticiam, etiam ſi diuerſas longeq; diſſitas habitent regiones, uſurpare poterit illud ex eodem libro, Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες γε θεοὶ ἀλλήλοισι τέλονται Ἀθάνατοι ἀλλ' ἔστις ἀπόπροθι δώματα ναίει. Non ignoti inter ſe diui morte carentes Quanquam ſemoti diuerſa in ſede morentur. Periculum ne temere ſubeas. DCCCL.

Nemo longam nauigationem ſuſcipit animi cauſa, ſed adactus graui quapiam neceſſitate. Aut nemo diuturnum grauemq; laborem capeſſit temere. Ad id cõgruet illud ex eodem libro. Τίς δ' ἂν ἑκὼν ποτόνδε διὰ σφέτερον ἁλμυρὸν ὕδωρ, Quis tantum ſalſi laticis percurreret ultro.

Fatum ineuitabile. DCCCLI.

Quod fatis decretum eſt, id nemini licet euitare. Ad eam ſententiam faciet illud ex eodem libro, Αλλὰ μάλ' οὔπως ὅδε δυσόον νόον ἁπτοχίοιο Οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὐδ' ἀλιῶσαι. At mentem Iouis haud ullis rationibus unq; Diuorum quenq; uitare aut fallere fas eſt.

Fatis adactus. DCCCLII.

In eum qui non ſponte, ſed caſu uelutiq; fatis impellentibus in aliquod uitæ genus incidit, cõgruet illud ex eodem libro. Τὸν δ' ἄρα δεῦρ' ἄνεμός τε φόρων καὶ κῦμα πέλασσε. Aſt hunc huc uentuſq; ferens atq; appulit unda. Male coniugatus DCCCLIII.

In eum qui coniugio uinctus eſt cum ea quam non amet uiciſſim ex animo, quamuis ob uoluptatem uxoriam ametur, non inſcite torquebitur illud, Αλλ' ἠτοι νύκτας μὲν ἐνεσκον μοῦνος ἀνάγκῃ Ευστέασι πλαφυροῖσι παρ' οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ Ηματα δ' ὀν πέζησι καὶ ἠόνεσσι καθίζων Δάκρυσι σῖτον ἐχῶν ἀλγεσι θυμὸν ἐρέχθων. Sed nolens licet ac ui cum illa nocte cubabat Nolens cũ cupiente ſub antris conditus atris Verum perdius in ſcopulis ac litore ſedit Excrucians animum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

lachrymis,curis,gemitucq. Si deus uoluerit. DCCCLIIII.

De re futura cuius exitus pendeat a dei fauore nunc etiam uulgo dicunt ominis causa,si deus uoluerit,atq ita nos loqui Iacobus apostol⁹ docet,Id Homerico uersu licebit explicare, siquãdo iocabimur apud eruditos. Αἴγε θεοί γ' ἐθέλωσι φέρειν τὸν οὖρον ἔχοντα.Diis ita si uisum fuerit quos gestat olympus. Suadeo quod ipse facturus essem DCCCLV.

Cum alteri damus consilium quo non grauemur ipsi uti in simili causa,conueniet illud Calypsus ex eodẽ libro. Ἀλλὰ τὰ μὲν νεῖκος καὶ φράσομαι ἄλλοθ' ἅμ' ἠοῖ πρό Αὐτῇ μυθήσομαι,ὅτε μοι χρεὼ τόσον ἔπεικοι.Sentio suadebocq tibi quibus haud grauer uti Ipsa mihi similis siquando occurreret usus. Malorum assuetudo. DCCCLVI.

Qui malis assueuit ac permulta tulit,commodius fert & aliud si quod inciderit infortunium Ad id conueniet illud eodem ex libro sub persona Vlyssis, Ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πολλ' ἐπάθομεν καὶ ἐπάλλα μόγῳ Κύμασι καὶ πολέμῳ μεθ' καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω. Iam tuli & ante mali multum,multumq laborum Fluctibus & bellis age & hoc accesserit illis.

Fortuna reddit insolentes DCCCLVII.

In eum qui postea q̃ fortuna secundior affulsit animos item effert,& paulo confidentius gerit sese,quadrabit illud ex eodem libro, γηθόσυνος δ' οὔρῳ πέτασε ἰσίῳ λῖνος ὀθόνειος,Lætatus uentis pã debat uela secundis. Moderator negocii DCCCLVIII.

Carmen quod ibidem proxime consequitur,conueniet in eum qui prudentia & autoritate sua negocium aliquod moderatur, αὐτὰρ ὁ σκαλίῃσιν ἰθύνεθ' τέχνηφι πάσσων. Ille ratem clauo scite docteq regebat. Tacite stomachari DCCCLIX.

In eum qui secum indignatur,quadrabit illud ex eodem libro,ὀ δ' ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον.Illi cor magis atq magis succenditur ira.De Neptuno dictum indigne ferente,q Vlysses emersurus è tempestate uideretur. Qui conturbat omnia DCCCLX.

In eum qui maximas undiq ciet turbas,apte torquebitur illud ex eodem libro, πάσσε δ' ὁμοῦ θυέλλας παντοίων ἀνέμων. Omneis omnigenum ille procellas Ventorum ciet.

Non abiicit animum DCCCLXI.

De eo qui ne in afflictissimis quidem rebus spem aut cõsilium abiicit,quemadmodum apud Maronem Latinus, rerũq reliquit habenas,sed de recipiẽdo se utcunq cogitat,apposite dicetur quod inibi dictum est de Vlysse, ἀλλ' οὐδ' ὡς ὀφέλησε ἐπελήθετο πειρόμενός περ.Ac neq sic licet afflictus obliuia cœpit Nauigii. Malis mala succedunt DCCCLXII.

In eum,qui uariis exercetur incõmoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis atq aliis malis,conueniet illud ex eodem libro. ἄλλοτε μέν τε νότος βορέῃ προβάλλεσκε φορῆσαι Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρος ζεφύρῳ ἐξάσκε διώκειν. Tradebat notus hunc Boreæ quandoq uehendum, Nunc rursum zephyro iactandũ tradidit Eurus. Hospitis habenda cura. DCCCLXIII.

Qui dicet hospitum habendam esse rationem,usurpabit iliud ex eodem libro, Αἰδεῖος μέντοι καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσι Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος ὥς περ ἐγὼ νῦν. Nam diuis reuerendus & immortalibus ille est Quicunq appulerit multis erroribus actus.Nunc uti ego.

Diuitiæ non semper optimis contingunt. DCCCLXIIII.

Qui dicet opes nõ semper cõtingere cordatissimis,sed pro fortunæ arbitrio nunc huic,nũc illi cõtingere,citabit illud ex Odysseæ.ζ. Ζεὺς ὠπάζει νέμει ὄλβον ὀλυμπος ἀνθρώποισι Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.Iuppiter emetit opes mortalibus ipse Sic uisum ut fuerit cuicunq bo nóue maloue.Dicuntur a Nausicaa,ad Vlyssem mẽdicantem,nec illum ob inopiam habet despectui,quæ fortunæ sit imputanda non homini,si is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum,sed opportunum DCCCLXV.

Cum munus indicabimus precio quidem perpusillum,sed tñ accipienti pro tempore gratissimum,ueluti si quis panem porrigat de uita periclitanti,citabimus illud ex eodem libro,δόσις δ' ὀλίγητε φίλητε.Exiguũ munus,gratũ tamen. Suo quisq studio gaudet. DCCCLXVI.

Qui dicet aliis studiis alios teneri, & unũquenq suo uictitare quæstu proferet illud ex eodem libro, οὐ Φαίηκες μέλεοι ἴσασι δὲ φῶτας ἄλλ' ἴστὸν καὶ ἔρετμα νεῶν καὶ νῆας ἐΐσας.Nam Phæacibus haud cordi iacula atq pharetra,Sed remi,tabulisq ratis compactilis æquis, Affine illi,Tractant fabrilia fabri. Demittere sese ad aliorum mediocritatem. DCCCLXVII.

Vbi quis moderatur data opera uires suas ad aliorum mediocritatẽ,Veluti si quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipse docere posset,sed quantum illi capere, conueniet illud ex eodem libro de Nausicaa sic habenis moderante cursum mularum, ut pedissequæ & Vlysses pe

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dibus consequi possent, Ηλὲ μάλ' ἡνιόχευε ὅπως ἅμ' ἑπόαρ τεξοὶ Ἀμφίπολοί τ' ὀδυσεύσ τε νόος δ' ἐπέβαλλεν ἰμάσθλῃ, Hæc ita lora regens pedes ut comes iret Vlysses Atq; pedissequa turba modo rationeq; certa Instigat scutica. Mihi curæ erit hoc negociũ. DCCCLXVIII.

Cum admonebimus quempiam ut omne negociũ in nos reiiciat ipse securus, nobis rem curæ futuram, cõueniet illud ex odysseæ. Η. Ἀλλ' ἴθι σῇ ῥῖον ἐγὼ δὲ ὁδὸν ἡγεμονεύσω. Quin tacitus procede uiæ huius ego fuero dux. Animus præsens DCCCLXIX.

Animi præsentia utilis ubiq;, propterea q; timiditas uel a conscientia uel ab animi paruitate uideatur proficisci, Huic sententiæ suffragatur Homericum illud ex eodem libro, θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων Ἐργοισι τελέθῃ ἐκὰς ὅθεν ἄλλοθεν ἔλθοι, Omnibus in rebus potior uir fortis & audax Sit licet hospes & è lõginquis uenerit oris. Ad hũc modũ Pallas hortat Vlyssem, ne quid trepidet ingressurus Alcinoi domũ. Locupletum reditus. DCCCLXX.

In locupletes quibus alius ex alio succedit reditus accõmodabit illud ex eodẽ libro de pomariis Alcinoi dictũ. οὐδὲ θέρειὸς ἐπητύσιος ἄλλα μὲν αἰεὶ Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει ἄλλα δὲ πέσσει Ογχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλὴ σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. Nec singlos æstas renouatur in annos Sed flans perpetuo zephyrus spiramine fœtus Hos producit & hos demittit ab arbore mites Et pyra adulta pyris succedunt malaq; malis A fico ficus atq; uua senescit ab uua. Ineuitabile fatum. DCCCLXXI.

Quod homini fatis decretum est id eueniet, In hanc sententiam Homerus eodem libro, ἔνθα δ' ἔπειτα Πείσεται ἄσσα οἱ αἶσα κακὰ κλωθὲς τε βαρεῖαι Γενομένῳ νηγατίνῳ ὅτε μιν τέκε μήτηρ. Post illic accidet illi Quod fatum parcæq; graues in stamine nerunt Nascenti, Tum cum matris promergeret aluo. Quanq̃ hunc locũ de fatis oportebit ioco dũtaxat adhibere, ueluti si quis filium longius aliquo studii causa emandans, negaret sibi curæ futurũ, quid illic agat, sed id deo fortunæq; committere. Aliud cura. DCCCLXXII.

Cum negabis esse causam cur aliquis aut dubitet aut solicitus sit exempto scrupulo, accõmodabit illud ex eodem libro, ἀλκίνοε ἄλλοτι θὴ μελέτω φρεσὶν. Alcinoe cures aliud, Item Terẽtius Atqui iam reperi aliud cura. Molestus interpellator uenter DCCCLXXIII.

Venter improbus interpellator non sinit unquam quempiam obliuisci sui, Id ad egestatẽ torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tum facienda tum ferenda solet compellere, Sic autem Vlysses in eodem libro. Οὐ γάρ τι συγερῇ ὧδε γαστὴρ κύντερον ἄλλο Ἐστ' ἐρεθιστῆναι ἐκέλευστον ὃ μιμνήσκεται ἀνάγκῃ Καὶ μάλα τερπόμενον κῆ οἵ τ' ἀφρεσὶ πένθος ἔχοντα. Nõ est improbior res altera uẽtre molesto Quippe uel inuitum meminisse sui iubet & si Valde animo crucieris & angat pectora mœror Vulgus suspicax DCCCLXXIIII.

Suspicionem uulgus & plæraq; malam in partem interpretatur, Homerus in eodem libro, Δύσζηλοι γάρ τ' ἐμμὲν ἔχθοσι φῦλ' ἀνθρώπων. Quippe homines plærig; sumus male suspicioni. Nemo cogendus officii causa DCCCLXXV.

Nullus hospes retinendus aduersum animi sententiam & inuitus. Nemo cogẽdus ut cuiusquã utatur beneficio si nolit. Ad hanc sententiã accommodabit illud ex eodem libro, Εἰκ' ἐθέλων τε μένοισ ἀέκοντα δ' οὔτις ἐρύξει. Si maneas sponte inuitum nemo retinebit, Dicitur ad Vlyssem ab Alcinoo Phæacum tyranno. Malum bono pensatum. DCCCLXXVI.

Quoties natura dotem aliquam egregiam largitur, uerum eadem eam aliquo uitio pensat, aut cum quis beneficium suũ aliquo uitiat maleficio, quadrabit illud ex odysseæ. θ. de Demodoco musico dictum, Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόντε Ὀφθαλμῶν γὰρ ἄμορσε δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. Hunc alios ultra dilexit musa, dedit q;, Atq; boni atq; mali quiddã Nam lumina ademit, At dedit emulcere suaui pectora cantu.

Omni certaminis genere. DCCCLXXVII.

Cum innuemus omni certaminis genere cõgressum esse, ueluti si quis dicat in omni disciplina disputatum acriter, conueniet illud ex odem libro, πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ ποδῶκυιν. Et pugnis pedibusq; & saltibus atq; palæstra. Item ubi quis ostendit se nullũ detrectare certamen, sed ad quoduis ingenii experimentum paratum esse, conueniet illud ex eodem libro Δοῦρ' ἀγιπειρηθήτω ἐπεὶμ' ἑτοίμῳ τε τελείῳ Η πὺξ ἠὲ πάλη ἠὲ καὶ ποσὶν οὔτι μεγαίρω. Huc age, quã doquidem grauiter mihi concita mens est, Qui uolet experiatur pugnis siue palæstra Siue pedum cursu malit, nihil ipse recuso. Longe uicit. DCCCLXXVIII.

Qui sentiet aliquem ita præcellere, ut periculũ non sit, ne quis illi præripiat palmam, conueniet illud ex eodẽ libro. Σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον Οὔτις Φαιήκων τῶν δ' εἴξεται οὐδ' ὑποδήσεται

At tu fide animo quando hoc certamine nullus Pheacum te nec æquabit nec ſuperabit.

Cum amico non certandum æmulatione DCCCLXXIX.

Cum amico & benemerito non eſt ſuſcipiendum certamen,ne quid obſcuretur amicitia,propter æmulationem huiuſmodi comitem contentionum,Id innuit Homerus in eodem libro cũ Vlyſſes excipit Laodamantem quod hoſpes eſſet, τίς κέν Φιλέοντι μάχοιτο; Quis nanq; benigno cũ hoſpite pugnet,Locũ etiam habuerit ubi dicemus hoſpitis eſſe munus cedere iis apud quos diuerſatur,etiam ſi poſſit uincere.Nam inibi ſtatim ſubnectitur huiuſmodi ſententia,Ἀφρεῶν γὰρ κέν τις ὁμιλήσειε καὶ ἀνὴρ ὃς τις ξεινοδόκῳ ἐέλδεται πρόφρων ἀέθλῳ. Vir ſiquidem uecors eſt ille nec unius aſſis Quiſquis ad euentũ certaminis euocat illũ Quem penes hoſpicio fruit tectoq; iuuatur. Antiquis debetur ueneratio DCCCLXXX.

Cum ſummis & inuictis uel cum antiquis non eſt certandum,qui uelut extra aleam hominũ poſiti uidentur,ſed his ultro cedendum,ueluti ſi quis neget ſeſe cum M.Tullio de eloquentia uel le conflictari,cum mediocribus non recuſare,uſurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlyſſe. Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ὁρίξεμεν οὐκ ἐθελήσω οὐδ' Ἡρακλῆι οὐτ' αὐτῷ Εὐρύτῳ οἰχαλιῆι. Cum maioribus haud ſubeam certamina,uel cum, Herculea uirtute,uel Euryto Oechalienſi,

Flagiciorum turpis exitus DCCCLXXXI.

Cum res perperam inſtituta male cedit,conueniet illud ex eodem libro, οὐκ ἀρεταὶ κακὰ ἔργα Haud bene ſuccedunt facta improba,Dictum eſt de Martis adulterio deprehenſo.

Fidus amicus DCCCLXXXII.

Fidus amicus non eſt poſthabendus germano,Homerus in eodem libro, Ἥτις τοι καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχρεισμένα εἰδὼς Ἐσθλὸς ἐπὴν οὑμόν τι κασιγνήτοιο χρέωμαι. Si quis forſan amicus ſit gratuſq; bonuſq; Quandoquidem is non inferior uel fratre putandus.

Patria ſua cuiq; iucundiſſima DCCCLXXXIII.

Vnicuiq; ſua patria iucundiſſima quæcunq; contigit.Homerus odyſſeæ.θ. ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος ἄδε θάλασσαν γίνεται. Fuga tutior DCCCLXXXIIII.

Qui dicet tutius eſſe fuga uincere libidinem q̃ contra pugnando, poterit accõmodare quod de Charybde dictũ eſt odyſſeæ.μ. ἀσπετὸς ἐν ἁλὶ φυγέμεν κάρτιον ἢ ἀπ' αὐτῆς.Nulla medela procul fugere optimum ab illa. Alia cõmittenda,alia cælanda DCCCLXXXV.

Non temere quiduis apud quemuis effutiendum,at nec familiaribus arcana omnia proferenda ſunt,uerum alia communicare conuenit cũ amicis aut uxoribus, alia cælare. Ad hanc ſententiam quadrat illud ex eodem libro, Ἀλλὰ σὺ μὲν φάσθαι σὺ γ' αὖ κεκρυμμένον εἶναι. Dicendum eſt aliud,contra eſt aliud reticendũ. Fœmina nihil peſtilentius. DCCCLXXXVI.

Nihil fœmina peſtilentius,hanc ſententiam eodẽ in libro ſic effert Homerus.ὡς οὐκ αἰνότερον κακὸν ἄλλο γυναικός.Vſq; adeo nihil improbius,mulereq; peius.Frequenter apud antiquos poetas male audit Mulierum genus.Quæ quidem & hodiernis temporibus ſtrenue dant operã, ne poetæ plane uaniloqui fuiſſe uideantur. Effœta ſenecta. DCCCLXXXVII.

Quod in Odyſſeæ.λ.dictum eſt de mortuis,id ad hominem ob longæuitatem iam defectum uiribus accõmodare licebit,aut in eum qui conſternetur animo,οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν, Nam iam non neruis carnes,atq; oſſa cohærent.

Aegre,ſed tamen contigit DCCCLXXXVIII.

In eos,qui ægre quidem,ſed tamen aſſequunt quod optant,quadrabit illud ex eodem libro, Ἀλλ' ἔτι μέν γε καὶ ὧς κακὰ πρὸ πάσχοντες ἵκοισθε, Peruenietis adhuc quanq̃ mala plurima paſſi. Dicuntur ad Vlyſſem a Tyreſia Reiicientis culpam. DCCCLXXXIX.

Aduerſus eum,qui mali ſui cauſam alio reiicit,ita ut uulgo factitant,appoſite torquebitur illud ex eodem libro dictum ab Elpenoris umbra,qui temulentus perierat apud Circen, Ἀστὲ μὲ δὴ μοῦνόν γε κακὴ κὴρ καὶ ἀθέσφατος οἶνος.Mi mala fata deum nocuerunt uiſq; lyæi, Sic Agamemnon diſſidii cauſam in Aren retorquet. Voluptas fœda DCCCXC.

In uoluptatẽ inhoneſtã,aut ſcortum ad perniciẽ iuuenũ oĩbus inſtructũ artibus,quadrabit illud ex odyſſeæ.κ.dictũ de Circe,ἤμβροτες ὅσσοι πάντας ὅσοι μὲν λύκοισι ποικίστησι δὲ λέουσιν.Siquidẽ omneis Fecerit illa ſues ue lupos ue truces ue leones. Aſpera uita ſed ſalubris DCCCXCI.

In uitæ rationem duriuſculam quidem,ſed tamẽ ad rectam morum inſtitutionem idoneam conueniet illud ex odyſſeæ.ι.dictum de Itacha, Τραχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. Conſiliis ſimul & facto ualens DCCCXCII.

In hominem conſilio pariter ac uiribus excellentem conueniet illud ex odyſſeæ.ξ. Οἷος ἐκεῖ

νος ἔλω Συλλυέμεν ἠλὲ μάχεσθαι. Is cuiuſmodi erat ſeu pugna,conſilio ue

Non poſſum non dicere. DCCCXCIII.

Vbi quis negat ſe reticere poſſe,quod habet in animo,feſtiuiter accommodabit illud ex eodē libro, Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω οἶνος γάρ ἀνώγει ἠλέκτωρ,Dicā equidē quiddam iactātius,urget enim me Vinum amens. Eodem in loco quātum poſſit uinum eleganter oſtendit Vlyſſes.Ita eñ cōſequitur, Ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μαλ' ἀεῖσαι Καὶὸ' ἁπαλὸν γελάσαι καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκεν. Καί τι ἔπος προέηκεν ὄπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον. Quod quantūcunq; grauem atq; pudētem Incitat ad cantum ac tenerum ridere choroſq; Ducere compellit nonnunq; quod tacuiſſe Præſtiterit reſerato effutit pectore dictum. Perplexus DCCCXCIIII.

Qui ſe dicet in maximis uerſari periculis,nec ullum affulgere ſubſidium,uſurpabit illud ex eodem libro,Οὐ δέ τις ἄλλη Φαίνετο γαίων ἀλλ' οὐρανὸς ἠλὲ θάλασσα.Nec ulla apparuit ultra Telus,ſed nobis cœlū undiq; & undiq; portus. Abhorrētis ac deteſtātis DCCCXCV.

Cum dicemus nos uehementer a uitio quopiam abhorrere,illud ex libro eodem uſurpare licebit, Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι.Is mihi iuxta inuiſus ut atri limina ditis.Idē carmē extat in Iliade ſub perſona Achillis,Hic ab Vlyſſe. Sui diſſimilis DCCCXCVI.

In ſui diſſimilem quadrabit illud ex odyſſeæ.N.quod de Pallade dixit Vlyſſes, Σὲ γὰρ ἀντιῶ πάντα εἰδυῖαν. Nunc alio nunc rurſum alio fis obuia uultu,Idem mire quadrabit in ſapientiam, quæ uariis inuolucris obtegitur apud priſcos & alia atq; alia ſpecie proponitur, præſertim in diuinis literis quæ tota ferme conſtat allegoriis. Nihil ad rem DCCCXCVII.

In eum qui dixerit abſurde quippiam & alienum a re propoſita,quadrabit illud ex eodem libro,quanq; idē aliis aliquot repetitur locis.Νήπιος ἧς ὦ ξεῖν' ἠ τηλόθεν εἰλήλουθας,Hoſpes ſtultus es aut lōginquis aduena ab oris,nuper ades. Quod adeſt boni cōſule DCCCXCVIII.

Qui admonebit oportere boni cōſulere quicquid a fortuna concediť,uſurpabit illud ex odyſſeæ.Ξ.Ἐσθιε δαιμόνιε ξείνων καὶ τόδε σῖτον Οἷα πάρεστι θεὸς δ' ἢ μὲν δώσει,ῥα δ' ἐάσῃ Ὅτ|ι κεν ὧ θυμῷ ἐθέλῃ δώῃσι γὰρ ἅπαντα. Hoſpes ſume cibum & quorum data copia lætum iis, Paſce animum Nam ſors dabit hæc rurſum illa negabit Vtcunq; eſt animo lubitum,ualet omnia quippe His uerbis Eumæus ſubulcus Vlyſſem inuitat.ut cibos uiles & ruſticanos qualeſcunq; eſſent boni cōſuleret. Officium ne collocaris in inuitum, DCCCXCIX.

Inſtar iniuriæ fuerit,ſi quis officium collocet in inuitum.In eam ſententiam Homerus Odyſſeæ.o. Ἶσον δὴ κακὸν ἔδμεν ὃς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι Ξεῖνον ἐποτρύνῃ καὶ ὃς ἐσύμενον κατερύκῃ Χρῃ ξεῖνον ἀπερέοντα φιλεῖν ἐθέλοντα δὲ πέμπειν Iuxta peccat uterq;,uel is cui extruditur hoſpes Inuitus uel qui remoratur abire uolentem Hoſpes donec adeſſe uolet tractare benigne Cōuenit,emittendus ubi diſcedere quæret. Bona ſpes oſtenſa CM.

Cum bona quæpiam ſpes affulget alicunde perficiendi quod propoſuimus,conueniet illud ex eodem libro,Ὡς ἀρά οἱ εἰσόντι ἐπέπταρε δεξιὸς ὄρνις,Sic fato fœlix a dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda, CMI.

In eos,qui intoleranda ſunt arrogantia, non inſcite torquebitur illud ex eodem libro, a Telemacho dictum in procos,Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει, Horum uiſq; animuſq; ferox cōtingit Olympum. Domus optima CMII.

Infœliciſſimū incertis uagari ſedibus,quemadmodum faciunt ſemper ἀνέστιοι peregreq; uiuentes.Huic aſtipulatur eodē in libro,Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν, Nil moleſtius atq; incerta ſede uagari. Non omnibus contingit. CMIII.

Non cuiuis ſit poteſtas cum regibus colloquendi,aut non omnibus contingit diuinarum literarum penetrare myſteria.Ad hunc ſenſum nō inuenuſte deflectetur illud ex odyſſeæ..Π. οὐ πάντῃ πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς.Haud cuiuis manifeſta uidentur numina diuum

Autoritas diuinitus CMIIII.

Diuinitus contingit,ut idem homo nunc magni fiat,nunc deſpiciatur,Ad id facit illud ex eodem libro,Ῥεῖα δὲ θεοῖσι καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἐχουσιν Ἠμὲν κυδῦναι θνητὸν βροτὸν ἠδὲ καὶ ἀμφὶς.Eſt propeliue Deis,amplus quos claudit olympus Reddere uel deſpectum hominem aut adiungere honorem. Tollenda mali occaſio CMV.

Qui ſuadebit,ut mala ſubmoueatur occaſio,non abſurde citabit illud ex eodem libro. ὡς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. Quippe uiri ferrum illicit ipſum.

Vbi cognitum eſt,quod erat occultum CMVI.

Vbi res quæ magno ſtudio cælabatur fuerit aliquo pacto deprehenſa,quadrabit illud ex eodem libro

dem libro. Ἢ τίς σφιν τόδ' ἔειπε θεῶν ἢ ἔσιδεν αὐτὸς. Siue illis deus hoc aliquis deprodidit index Siue ipsi uidere. Abstinenda uis à regibus. CMVI.

Qui dicet haud temere manum immittendam in reges potentes, aut uiros deo dicatos, addu cet illud ex eodem libro. Δμῳὸν δὲ γένος βασιλῆϊόν ἐστιν ἀτειναν, Res dira ac plena pericli est Regale occidisse genus. Domesticum dissidium. CMVII.

Ad detestandam seditionem domesticam, & mutuam contubernalium inter ipsos discordiã insidiasq; conueniet illud ex eodem libro, Οὐκ ὅσιν κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν, Impia res moliri in ter sese mala. Qui eget in turba uersetur, CMVIII.

Etiam hodiernis temporibus uulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat ministro ut eo se duceret, ubi maxima esset hominum procella, addens sententiam populari ioco celebrẽ ibi quæstum esse, ubi sit hominum frequẽtia. Homerus item odysseæ. P. πῶχος γέλτιόν ἐστι κατὰ πόλιν, ἢ κατ' ἀγροὺς Δῶπα πωχεύειν. Officium humilius. CMIX.

Cum quis recusat munus tanq̃ humilius, parumq; sese dignum, applicabit illud ex odysseæ. P. Οὐ γὰρ ἐμοὶ σταθμοῖσι μόνειν ἔτι τηλίκοσ' ἐμοὶ. Nam ut maneã in stabulis iam non mea postulat ætas. Verba sunt Vlyssis ad subulcum. Vitandæ potentum offensæ. CMX.

Qui dicet formidandas diuitum & principum offensas, propterea q; quantumlibet leuiter of fensi grauiter indignantur, & ut ait Plautus, plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodẽ libro, χαλεπαὶ δέτ' ἀνάκτων ἐισὶν ὁμοκλαὶ. Sunt formidandæ regum offensæq; minæq;.

Princeps indiligens CMXI.

Indiligens pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor uitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit, Ad hanc sententiam facit illud ex eodem libro. Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. At corrumpit oueis pastor malus. Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprarium

Assueuit malis. CMXII.

In eum qui ferendis contumeliis assuescerit, congruet illud ex eodem libro. Οὐ γάρ τι πληγέων ἀθαύμων οὐδὲ βολάων. Iam minime plagas tolerare rudis neq; iactus.

De alieno liberalis CMXIII.

De alieno facile largimur, de nostris non item, Hanc sentẽtiam protulit Antinous in eodem libro. Ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσε δόσ' ἕλεσθαι ἀλλοτρίων χρείων. Nam res largiri alienas Haud res ulla uetat neq; enim piget. Pauper, sed ingeniosus. CMXIIII.

In hominem tenui cultu, sed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex odysseæ. Σ. Οἵην ἐκ ῥακέων ὀχέρων ἐπιπωλίδι φαίνει. Quos profert senior pannis è uilibus armos. Dictum est de Vlysse certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico torquet ad senem ingenio facundiaq; præcellen tem. Iactantiæ comes inuidia CMXV.

Qui monebit ne quis insolentius iactet, uel fortunæ munera, uel naturæ dotes, ne quando Ne mesis exaudiat, auferatq;, nõ intempestiuiter usurpabit illud ex eodem libro. Ἀλλ' ὄγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι δίδοῦσιν. Possideat tacitus si qua adsunt munera diuum.

Verbo tenus amicus. CMXVI.

In eum qui simulat oratione beneuolentiam, cæterum longe diuersa parans in animo, qua drabit illud ex eodem libro, Ἤλυθε δὲ θυμὸν Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μεμήνει. Animũ præ mollibus illi Lenibat dictis at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur. CMXVII.

Siquando dices nullum esse recusandum munus, quodcunq; offertur, aut arripiendã esse quo ties obtigerit alicui occasio cõmoditatis, cõueniet illud ex eodẽ libro, Οὐ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ὅστιν. Donum reiicere haud quaq̃ decet. Adminicula uitæ. XMXVIII.

Omnia quæ ad uitæ pertinent cõmoditatem, non ineleganter indicare licebit hoc carmine ex Odysseæ. T. Οἵσιν τ' οὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται, E quibus & uiuũt recte, diteſq; uocantur.

Qui per se sufficit. XMXIX.

Qui negabit sibi opus esse opera aliena, se satis idoneum ad rem peragendam, cõueniet illud ex Iliados. Υ. Εἰσίμοι ὀφθαλμοί τε νὴ οὔατα νὴ τοί δρηστὰ μέλεα. Καὶ νόος οὐ κέχυται τετυγμένος ὅσσον ἄεικὴς Sunt oculi mihi, sũt aures, geminiq; pedes sũt Insita pectoribus mens est, neq; stulta nec excors.

Nouit bona & mala. XMXX.

In eum qui per ætatem usumq; rerum iam delectum habere potest, fugiendorum atq; expetẽ dorum, in eũ congruet illud ex Odysseæ. υ. Δὴ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. Iam dudum siquidem, nouiq; & sentio cuncta. Quæ bona quæq; mala. Hac figura uel hodie nihil

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uulgarius. Neq; enim ignari ſumus, CMXXI.

Vbi quis ad tolerantiam præſentium incommodorum animat ſeſe, præteritorum malorum recordatione, non infeſtiuiter uſurpabit illud ex eodem libro, Τέθλαθι κραδίη καὶ κυντερον ἄλλο πότ' ἔτλης. Obdures animæ, & quondã grauiora tulisti, Id æmulans Virgilius, O paſſi grauiora dabit deus his quoq; finem, Durate & uos met rebus ſeruate ſecundis, Conſimiliter Horatius in odis. O fortes maioraq; paſſi mecum ſæpe uiri. Danda uenia lapſo CMXXII.

Qui dicet aliquando dandam ueniam, ſi quid erratum ſit per incuriã, neq; enim hominis eſſe ut ſemper exactam præſtet diligentiam, uſurpabit illud ex odyſſeæ. τ. Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἔστιν ἀϋπνιε ἔμμορε καὶ ἀνθρώπους. Haud quaq; fieri potis eſt ut peruigil uſq; Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris CMXXIII.

Qui negabit omnia contingere homini quæ ſperarit, animoq; conceperit, accommodabit illud ex eodem libro. Ἦτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι ἀκριόεντες γίγνοντ' οὐδέ τε πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. Friuola ſcilicet exiſtunt & inania quædam Somnia, nec quod cunq; uides ſic euenit omne. Atq; hoc in loco ſubiungit pulcherrimum illud de duabus ſomniorum portis figmentum, quod in ſexto Virgilius retulit. Caudium dolori iunctum. CMXXIIII.

Cum pariter accidit quod & gaudeamus & doleamus, quod genus ſi cui parentes opulenti uita deceſſerint partim excruciatur morte ſuorũ, partim gaudet hæreditatis obuentu, atq; acceſſione libertatis, conueniet illud ex eodem libro, τῷ δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἐλεφαίρει. Lætitia huic mœrorq; ſimul præcordia cœpit. Mala ſenium accelerant. CMXXV.

Qui dicet ſenectam non eſſe metiendam annis, propterea q; ii qui ſe multis laboribus curiſq; diſcruciant, ante diem conſeneſcunt, uſurpabit illud ex eodem libro. Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτὸν καταγηράσκουσι. Quippe repente homines curiſq; maliſq; ſeneſcunt.

Vita mortalium breuis CMXXVI.

Qui monebit dandam operam, ut apud poſteros honeſtæ uitæ memoriam relinquamus, quæ perpetuo uiuat, nam hãc uitam anguſtis circumſcriptam eſſe terminis, accommodabit illud ex eodem libro. Ἀνθρώποισι δὲ μινυθάδιοι τελέθουσι. Aſt hominis breuibus ſpaciis conſtringitur æuũ.

Veriſimiliter mentiens CMXXVII.

In eum qui falſum perinde quaſi uerum ſit narret, quadrabit illud ex eodem libro, Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖον. Plurima narrabat figmenta ſimilima ueris, Dictum de Vlyſſe, Notatur & apud Platonem q; Homerus induxerit Vlyſſem mendacem, Achillem contra ueracem,

Sibi malum reperit. CMXXVIII.

In eum qui ſuo læditur inuento, quadrabit illud ex odyſſeæ. Φ. Οἵτ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὗρεν οἰνοβαρείων. Qui ſibi perniciem uel primum repperit ipſe Vino uictus, Dictum de eo qui primꝰ inuenit uſum uini peremptus a centauris. Qui continet arcanum. CMXXIX.

In eum qui cælat arcanum ſibi cõmiſſum, neq; cuiq; effutit, quadrabit illud non ſemel poſitũ in odyſſeæ. Φ. τῇ δ' ἄπορος ἔπλετο μῦθος, Huic pennis dicta uacabant. Hoc eſt haud longius auolabant. Rem nouam aggrediõr. CMXXX.

Siquando ſignificabis te rem arduam ac nouam moliturum, & aliis adhuc intẽtatam, accommodabis illud ex odyſſeæ. χ. Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνήρ Εἴσομαι αἴ κε τύχωμι Nunc alium tentabo ſcopum ſi attingere poſſim Quem nondũ quiſq; tetigit, Verba ſunt Vlyſſis iam parantis occidere procos. Benefactorum memoria. CMXXXI.

Vbi quid boni contingit alicui propter ueterum benefactorum memoriam, quadrabit illud ex eodem libro. Ὡς κακοεργίης δύρηαι μέγ' ἀμείνων. Officio fungi multo ac delinquere præſtat.

Mortuis non conuiciandum. CMXXXII.

Victo non inſultandum, nec in mortuum ultra congerenda conuicia, quanquam iure ſit occiſus. Huic ſuffragatur Homerus in eodem libro. Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ὕβριν ἔχεσθαι. Haud fas eſt ſuper occiſis iactare teipſum. Vlyſſes ita de procis extinctis.

Focus loculentus in ædibus CMXXXIII.

Primum domus ornamentum eſt ut luceat focus, proinde qui in domum immigrãt nouam, aut in diuerſorium ingrediuntur ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homero ſumptũ uidetur, apud quem Vlyſſes, Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνιμεσίοισι γενέσθω. Nunc ante omnia mi luce ſcat in ædibus ignis. Qui iure perierunt CMXXXIIII.

In eos qui ſuo merito pereunt, conueniet illud ex eodem libro, Τοῖσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ κῆτλια ἔργα. Hos fatum & malefacta neci exitioq; dederunt. Dictum de procis.

Inexorabilis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Inexorabilis. CMXXXV.

In durum & inexorabilem competet illud ex odyſſeæ.τ. Σοὶ δ' ἀεὶ κραδίη στερεωτέρη ἔσσι λίθοιο, At tibi perpetuo cor ſaxo durius omni eſt.Ita Telemachus ad matrem.

Recipe animum. CMXXXVI.

Vbi quis re ſubitaria conſternatus poſtea recipit ſeſe,cõueniet illud ex odyſſeæ.Ω. Αὐτὰρ ἐπεί ῥ' ἄμπνυτο καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη. Vt reſpirauit rediitq; in pectora ſenſus.

Senum prudentia. CMXXXVII.

De ſenibus quidem,attamen ob rerum peritiam non inidoneis ad negocium aliquod confi-ciundum,apte dicetur illud ex eodem libro, καὶ πολιοὶ περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. Aetas ca na quidem ſed non inidonea bello. Vnde excoquat ſeuum. CMXXXVIII.

Plautus in captiui duo,Prouerbiali dixit hyperbole,unde excoquat ſeuum ſenex,opes ſignificans copioſiſſimas,Tametſi locus hic non uidetur uacare mendo.Ratio trochaici carminis admonet opimæ legẽdum,non optimæ.Plautinus uerſus hic eſt ita ut in uulgatis circumfertur codicibus,Quid diuitiæ ſunt ne opimæ.Vnde excoquat ſeuum ſenex,Seuum autem,uel ut alii ſebum eſt pingue pecudum durius,quod græci σίαρ appellant.

Iactare iugum. CMXXXIX.

Iactare iugum eſt incommode ferre ſeruitutis neceſſitatem,Tranſlatum a bubus, nondum aſſuetis iugo,Iuuenalis,Nec iactare iugum uita didicere magiſtra.Simile illi,contra ſtimulum calcitrare,Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, Minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus in re mala animo ſi bono utare adiuuat.

Vt in uelabro olearii. VMXL.

Vt in uelabro olearii. Prouerbialis ſimilitudo de iis,qui conſpirarunt,remq; gerunt ex compoſito.Plautus in captiui duo,una res,Omnes compacto rem agunt,quaſi in uelabro olearii. Velabrum autem autore Varrone locus erat Romæ quo olearii diſtrahebant oleum,Mos eſt autẽ huic hominum generi,ut inter ſe de precio conſpirent,quo pluris uendant.

Imi ſubſellii CMXLI.

Idem in eadem fabula Imi ſubſellii uiros appellat paraſitos,qui ita in conuiuium admittũtur, ut imo ſedeant loco,Nihil inquit morantur iam lacones imi ſubſellii uiros, Item Horatius, Et imi deriſor lecti, ſcurram ſignificans. Quadrabit etiam in tenues conuiuas quos diuites iſti non nunq; recipiunt ſed infimo loco. Manticulari CMXLII.

Feſtus Pompeius oſtendit poetas hoc uerbo manticulari uſos pro fucũ facere,ac ſubdole agere.Citatq; Pacuuium ita loquentem,Ad manticulandũ aſtu aggreditur,tractum autumat a mãticulis quas fures attrectare ſolent nimirum quo furentur,Equidem magis arbitror hinc ſumptã metaphoram,quod qui in conuiuio diſſimulant Mantilibus tegunt faciem,uelut extergentes,unde in ſermonibus Horatius,Mappa compeſcere riſum, Plautus itẽ in captiui duo.pro pallio latebraq; poſuit qua dolus tegi poſſet,Nec mendaciis ſubdolis mihi uſq; mantellum eſt meis, Nec ſycophantiis nec fucis ullum mãtellum obuium eſt,Equidem haud ſcio num ad hanc pertineat formam,quod legitur apud Origenẽ homilia in Ezechielẽ quinta,Qui dicit proximo ſuo ignoſcit nobis peccata noſtra deus,Siquidem & in talibus ſacramentis ludimus uiciſſim nobis pollicẽtes,Mappã mittet deus,id eſt teget noſtra flagicia miſſa mappa, Verum quoniam græci codicis non adeſt copia,ſuper hac re præſtiterit academicum agere,Docti quibus adeſt locum hunc excutient a nobis admoniti. Auro habet ſuppactum ſolum. CMXLIII.

Prouerbiali figura dixit Plautus in Bacchidibus,Auro habet ſoccis ſuppactum ſolum,de prædiuite,cui tãta ſuppetat auri uis,ut pedibus cãlcet,Solum enim pro infima crepidarum parte poſuit. Ad aras CMXLIIII.

Ἐπὶ βωμούς, Ad aras,Refertur in collectaneis quæ Plutarchi titulo feruntur nec explicatur. Equidem opinor perinde ualere quaſi dicas ipſo in negocio,iuxta prouerbium quod nobis alio dictum eſt loco,quo uetamur ad aras conſultare. Samiorum laura. CMXLV.

Σαμίων λαῦρα,Samiorum laura,Dictitabatur in turpibus addictos uoluptatibus.Laura apud Samios angiportum quoddam erat,in quo cupediæ popinariæq; lauticiæ uenditabantur,Extat adagium in commentariis quæ Plutarcho inſcribuntur,

Tænarium malum. CMXLVI.

Ταινάριον κακὸν,Tænarium malum,Si quid crudelius ſæuitum eſſet in famulos,tænarium malum uocabant,propterea q; olim Lacedæmonii captiuos qui in tænarum confugerãt, reductos

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

capitis affecerunt ſupplicio,Eſt autem hoc loco Tænarus regio quædam Laconicæ,cuius incolæ Tænaritæ uocantur Lesbius prylis. CMXLVII.

Ο λέσβιος πρύλις.Lesbius Prylis,Plutarchus in adagionum collectaneis,ſi modo non fallit titulus,tradit hoc prouerbium per ſimilitudinem ſumptum,Prylin enim fuiſſe Mercurii filium ac diuinandi peritum. Agas aſellum. CMXLVIII.

Agas aſellum,Hoc adagii quoniam mutilum refertur,non ſatis liquet quid ſibi uelit, Refertur autem a Cicerone libro de oratore ſecundo,ad hunc quidem modum,In hoc genus coniiciunt prouerbia,ut illud Scipionis,cum aſellus omneis prouincias ſtipendia merentem ſe peragraſſe gloriaretur,agas aſellum & cætera,Hactenus Tullius,Neq; uero libet referre quæ in hunc locum adfert Omnibonus interpres alioqui non omnino malus, Tamen uiſum in medium proponere,quo doctis ſaltem ueſtigandi miniſtraré occaſionem, Samium comatum CMXLIX.

Τὸν σὺν σάμῳ κομήτην.Samium comatum,dicebant eum qui ante ignauus habitus præclarius expectatione ſeſe geſſiſſet in negocio, Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuiſſe,qui cũ ab aduerſariis haberetur ludibrio,quod comatus,commiſſus cum illis uicit, unde in prouerbium abiit,quoties quis certamen ſuſcipit,cum his quos præter opinionem experitur ſeſe uiribus ſuperiores. Non diſſimile quod admonuit Sylla.Cauendum a puero male cincto.Recenſetur in Plutarchi collectaneis. Seruum haud ueho. CML.

Δοῦλον οὐκ ἄγω ἐὰν μὴ ναυμαχήσῃ σὺν τοῖς κρεῶν, Seruum ego haud ueho,Niſi qui prius pro carnibus certauerit certamine in nauali,id eſt non admitto ſeruum niſi multis magniſq; ſpectatum experimentis,Eſt autem carmen hoc apud Ariſtophanem in ranis,a nobis alio citatum loco.Admonent interpretes duplicem eſſe lectionem, σὺν τῶν κρεῶν & σὺν τῶν νεκρῶν, id eſt pro carnibus & pro cadaueribus,Pro carnibus accipiunt pro uita,carnem enim corpus appellãt,Porro ſerui cum pugnant,quoniam nullas habent poſſeſſiones,pro uita duntaxat dimicant,Qui legunt νεκρῶν hanc adferunt fabulam,In prelio nauali quod actum eſt apud Arginuſas ſuperiores extiterunt Athenienſes,Vetuerunt q; ne cadauera cæſorum tollerentur,& hac quoq; de re digladiatum eſt,In hoc autem bello ſerui egregiam operam nauaſſe leguntur,quapropter & libertate donati ſunt,Recenſetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Tertium caput. CMLI.

Τρίτη κεφαλὴ καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ,In onerum baiulos dictum,qui non humeris modo,uerum & capite geſtant onera.Extat in iiſdem quæ modo citaui collectaneis.

Vt corinthia uideris. CMLII.

Ακοεινθία ἐοίκας χοιροπωλήσειν.In mulierem intempeſtiuius libidinantem,De mulieribus Corinthi proſtantibus dictum eſt alibi.Dictum eſt autem χοιροπωλῶ nouo quidem uerbo,quod nobis indicat quæſtum facere corpore,χοῖρος enim naturam muliebrem ſignificat,Extat & hoc in iiſdem collectaneis. Cyrnia iactura. CMLIII.

Κυρνία ἄτη.Cyrnium malum,De magnis diſpendiis & expilationibus dicebatur,Cyrnus inſula quæpiam eſt e regione Apuliæ,cuius incolæ longæui perhibentur eſſe,propter mel quo plærũq; ueſcuntur,Nam eius illic ſumma copia,quemadmodum autor eſt Stephanus,Hæc olim nauigãtibus erat inacceſſa,propter prædonum ac pyratarum circa illam frequentiam,Atq; hinc uulgo prouerbium increbruit, Rapina Cotytiis. CMLIIII.

Ἁρπαγὰ κοτυτίοις.Rapina Cotytiis,Cotytis feſtum quoddam erat apud Siculos,in quibus ex more placentulæ quæpiam & arborum fœtus ramis alligabantur,eaq; diripienda proponebant Refertur in Plutarchi collectaneis,nec exponitur,Quanq; facile liquet dici ſolitum de bonis temere profuſis direptiſq;. Quæ ex antiqua. CMLV.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς.Quæ ex antiqua,Perinde ualet quaſi dicas ſummam moleſtiã, extremũq; malum,Tyrum enim quæ cognominata eſt uetus Alexander crudeliter adminiſtrauit, plurimiſq; affecit incommodis,unde prouerbium τὰ ἐκ παλαιᾶς,Quo ſignificabant tantum malorũ quantum antiqua Tyrus pertuliſſet,Recenſetur in Plutarchi collectaneis.

Triceps Mercurius. XMLVI.

Τεικέφαλος ἑρμῆς, Triceps Mercurius. Dictum uidetur in ambiguos,ancipiteſq;,aut in uehementer aſtutos.Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius,uel q plurimam uim haberat oratio, uel quod idem deus index uiæ, proinde in ſingulis capitibus inſcriptionem habebat quo duceret hæc uia,quo rurſum illa.Huiuſmodi Mercurii ſimulacrũ primus poſuit Proclides autore Philochoro.

Danace

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Danace. CMLVII.

Δανάκη. Danace, sic appellabat nūmulus ille, qui Charonti persoluitur naulum pro transmissione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charonte, Apuleius item in fabula Psyches, Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur usus, Mihi uidetur recte usurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκλω, innuēs prope adesse ut emigret e uita, Aut si quem usq; adeo nihil reliquisse dicat, ut ne Danace quidem superfuerit. Vt Bagas constitisti CMLVIII.

Βάγας ἔστηκας. Vt Bagas stabas, In stupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito stupidoq; & insulso, Commemoratur in Plutarchi collectaneis.

Cancrum ingredi doces. CMLIX.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις. Cācrum recte ingredi doces. De eo qui docet indocilem, Refertur in eisdem collectaneis, Finitimum uel idem potius cum illo quod paulo superius retulimus ex Aristophane. Mare exhauris. CMLX.

Θάλασσαν ἀντλεῖς. Mare exhauris, De eo qui conatur quod effici non possit.

Capram cœlestem orientem conspexerunt. CMLXI.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἐπιτέλλουσαν ἐθεάσαντο. Capram cœlestem exorientem aspexerunt, Hoc dici solitum in eos quibus omnia fœliciter ex animiq; sententia succederent, propterea q̄ antiquitus opinione uulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in syderum relatam numerum conspexissent, quicquid uotis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum est in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis.

Capra ad festum. CMLXII.

Αἴξ εἰς τὴν ἑορτήν. Capra ad festum, Dici solitum ubi quis in tempore ad negocium aliquod accederet, Nam in festis maxime Bacchi capram immolabant, Refertur in iisdem commentariolis. Mox sciemus melius uate. CMLXIII.

Τάχ' εἰσόμεθα μάντεων κάρρον. Mox melius ipso uate rem cognorimus, Ad eum modum dicebant qui rem non coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius, In iisdem extat Plutarchi collectaneis.

Tinctura Cyzicena CMLXIIII.

Βάμμα κυζικηνόν. Tinctura Cyzicena, dedecus non eluendū appellabatur apud Atticos, Dicebaturq; in eos qui metu quippiam indecore facerent, Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt timiditatis & molliciei, Recensetur in iisdem collectaneis.

Seruabis bouem CMLXV.

Βουκολήσεις, Bubulcus eris, Hoc uelut ænigmate significabant exilium, Siquidem qui per Ostracismum eiiciebantur, in Argiuam exulatum ibant, At illic bos erat æneus insigni magnitudine, Refertur in Plutarchi collectaneis. Embarus sum. CMLXVI.

Ἐμβαρός ἐμι. Embatus sum, Dictum est olim de insano deliroq;, Referunt autem adagionem ad huiusmodi fabulam, Olim Pyræus insula fuit, id quod ipsum etiam uocabulum adhuc indicat, πόρον enim trāsmittere est, in ea cum Munychus principatum obtineret, templum instituit Dianæ, cui cognomen additum Munychiæ, Dein cum ursus Dianæ sacer quidam ibi repertus, & ab Athenienſibus interfectus esset, fames ingruit. Itum est ad oraculum, quæsitumq; malo remedium, Respōdit deus, ita demū finem mali futurum, si quis filiam immolasset numini. Vnus autem repertus est Embarus, usq; adeo demens, qui polliceretur se filiam immolaturum, ea lege ut sacerdotium in posteros illius traduceretur. Itaq; puellam solenni ritu ornatam sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Colophonium suffragium. XMLXVII.

Κολοφωνία ψῆφος. Colophonium suffragium. Vsurpatur in epistola quapiā Platonis ad Dionysium. Adagium est uerbis magis q̄ re diuersum ab illo, quod in secunda retulimus Chiliade, τὴν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, Colophonem addidit, Adagionis originem explicant in hunc modum, Cum olim Colophonii domesticis seditionibus tumultuarētur inter sese, euenit ut aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnæos demigrarent, Dein accidit, ut cum bellum gererent Smyrnæi ac sæpenumero uicti discessissent, tandem adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant extitere superiores. Vnde institutum est, ut quemadmodum Smyrnæi non uicerant in bello, nisi Colophoniorum accessione, ita nec in suffragiis uincerēt, nisi illorū calculū adiūgerēt. Proinde cū Colophonii duodecim ciuitatib⁹ imparēt, quarū una Smyrna in publicis cōsiliis si qñ Smyrnensiū æquales fuissent calculi, pars ea uincebat, cui subscripsissent Colophonii illi, quorū opera

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

uicerant in prelio,Itaq; prouerbium quadrabit cum ſignificabimus iudicium aut ſuffragium ali cuius plurimum in re quapiam ualere Mihi iſta curæ futura ſunt &c. CMLXVIII.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα ϖαρθένοις λευκαῖς κόραισι.Curæ iſta mihi erunt ac puellis candidis,Senarius ex oraculo ductus in popularem ſermonem,Cum barbari quidam copiis ingruerent in Delphos, Delphi conſuluerunt oraculum quid opus eſſet facto,Reſpõſum eſt hoc quod modo retuli carmine Paulo poſt uiſus Apollo cũ duabus puellis Pallade ac Diana,Nam & his fana ſunt apud Delphos Conuenit uti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe periculi,negocium iis curæ futurũ ad quos pertinet,Refertur in Plutarchi collectaneis. Feſtum multas habens. CMLXIX.

Ἑορτὴ ϖολλὰς ἔχουσα. Feſtum multas habens,ſubaudiendum moleſtias aut occupationes, Dictum in eos qui magnas componerent ſarcinas aliquo profecturi,Venuſtius erit ſi deflectatur ad quoſdam qui nihil agunt quamuis exiguum,niſi magno molimine,longa cunctatione,miro apparatu,ita ut ſæpenumero tum ſe tum reliquos omneis defatigarint apparando, prius q̃ quicq̃ incipiant,Natum ab iis qui feſta ſolent adire,Nam iis mos multam ſupellectilem una ſecum cõuehere uaſa,ueſtes,ſacra,panes,atq; id genus alia multa,ne quid deeſſet ad ſolennitatem pertinẽs Extat in iiſdem collectaneis. Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem CMLXX.

Μάτυια τἄλλα ϖρὸς Κρότωνα τἀστία.Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida,Theocriti interpres meminit huius prouerbii,Licebit accommodare ad rem aut hominem uſq; adeo præcellentem,ut reliqui cum hoc collati nihil eſſe uideantur, Canis panes ſomnias CMLXXI.

Sunt quibus prouerbiali figura dictum uideatur illud apud Theocritum in piſcatoribus, καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις ϖᾶσι κύων ἄρτος μαντεύεται ἰδὲ χἠγών.Siquidẽ omnis panes in ſomniis canis ariolatur at ipſe piſces,Senſus eſt unicuiq; ea per ſomnum occurrere quæ impẽſe deſyderat,quibuſq; magnopere deditus eſt,Ariſtoteles nõ ſolum homini uerum etiam cæteris animantibus ſomnia tribuit,etiam ſi id in canibus eſt euidentiſſimum,quippe quos audimus ſæpenumero dormiẽtes uenationem ſomniare,quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus,quem edunt ſopiti,Proinde mihi rectius quadraturum uidetur ſi pro ἄρτος legatur ἀγρὸς, aut ἄγρας.i.agros aut uenationes,Verum hoc tantum eruditis penſitandum proponimus, ſuper hoc pronunciaturis ubi codicem emendatiorem erunt nacti, Nobis adhuc non contigit, Ex ſomniis autem qui ariolentur euentura,ne noſtris quidem temporibus deſunt,quanquam non probat Ariſtoteles.

Canis. CMLXXII.

Ἀλεὶς ἔχων.Canis, reperio pro eo quod eſt nugaris,ineptis fruſtra loqueris, Eſt autem Atticæ linguæ figura,ſicuti ϖαίζεις ἔχων. Aethiops non albeſcit. CMLXXIII.

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται. Aethiops non candeſcit,De iis dici ſolitum qui nunq̃ mutaturi ſunt in genium,Quicquid enim natiuum id haud facile mutatur,Fertur Aeſopicus apologus de quodã qui empto æthiopi cum eum colorem arbitraretur non natiuum eſſe,ſed domini ſuperioris accidiſſe neglectu,aſſidua lotura faciem diuexauit,ita ut morbum etiam adiũgeret, colore nihilo q̃ antea fuerat meliore. Annas clibanum. CMLXXIIII.

Ἄννας κρίβανος, Annæ clibanus,Haud me fugit hoc alio loco relatum a nobis, Verum quoniã toties alia nobis occurrit ſpecie in prouerbiorum collectaneis,libuit admonere trifariã eſſe ſcripturam.Alibi lego & quidem plæriſq; locis ἄνθρωϖος κρίβανον,Homo clibanum, Quam equidẽ lectionem arbitror eſſe deprauatam,Nec obſcurum unde deprauandi occaſio iis qui græcas literas norunt.Alibi inuenio Ἄννος ut uir fuiſſe uideatur.In quibuſdam offendo ſcriptum Ἄνναις ut mulieris ſit uocabulum,Clibanum autem accipio non hunc uulgatum,quid enim hoc admirandum aut nouum? ſed teſtaceum illum qui incluſo pane ponitur in clibanis uulgaribus,In quib⁹ panis aut etiam piſces,aut carnes paulatim lento uapore decoquuntur.

Archilochum teris. CMLXXV.

Ἀρχίλοχον τρίβεις.Archilochum teris ſeu calcas, de maledico dicebatur τρίβειν autem dixit uel q̃ aſſiduus eſſet in euoluendis huius poetæ carminibus, uel q̃ huius ueſtigiis ingrederetur, Equidem ſuſpicor hoc idem eſſe cum illo,quod alibi poſuimus Ἀρχιλόχου ϖατρίς,patria, depraua uoce. τρίβεις in πατρίς. Culicem colant. XMLXXVI.

Piæraq; ſunt in euangelicis literis a uulgo ſumpta.Nec id indignum Chriſto, quin potius uel maxime congruebat.ut quemadmodum aſſumpto corpore,uelut unus quilibet è nobis eſſe uoluit,ita ſermonibus q̃maxime familiaribus uteretur, quo noſtram humilitatẽ modis omnibus ad ſuam proueheret ſublimitatem. Verũ ex iis non mihi uiſum fuit plura referre, partim quod quidã poeticis nimium addicti ſtudiis parum uenuſtum exiſtimant, quicquid ſacras literas redoluerit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

luerit,partim quod ea uiderem cuiq; satis expoſita eſſe,Maxime uero quod uerebar ne quis homo pius exiſtimaret me diuinis literis iniuriã facere,ſi eas huic operi ſubinde miſcuiſſem, in quo non modo gentilia plæraq;,uerum etiam quædam non admodum munda,Quæ nos & inuiti & q̃ potuimus tectiſſime retulimus, nec ea quidem omnia,Cæterum ex euãgelicis adagiis illud nõ poſſum prætermittere quod in ſuperſticioſos quoſdam & præpoſtere meticuloſos dictũ eſt præceptori noſtro IESV,qui uel ignorantes uel diſſimulantes quibus in rebus ſita ſit uera chriſtianaq; pietas,in nugis ſibi nunc placent,nunc trepidant,in maximis ſecuri,pleni iudaicarum ſuperſtitionum uera charitate uacui,In hos Chriſtus ueræ pietatis doctor huiuſmodi torquet prouerbium, τὸν κώνωπα διυλίζουσι τὴν κάμηλον καταπίνοντες. Id eſt culicem liquant,camelum deglutientes,Ab hoc non abhorret quod alibi retulimus, ἀνδρι ἄντα γαυραλίζειν.

Non ineſt illi dentale CMLXXVII.

γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ. Gyes non ineſt illi,Dici cõſueuit de quopiam ad rem aliquam parum utili,Sumpta eſt metaphora ab aratro,cuius par eſt γύης,eam nonnulli putant eſſe quam latini dentale uocant,Ea quoniam præcipua uidetur ſi abſit nihil confici poteſt aratro.

Gigantum arrogantia. CMLXXVIII.

γιγάντων ἀπόνοια. Gigantum amentia,dicebatur ubi quis uiribus ſuis fretus temere nulloq; cõſilio res non tentandas moliretur,Tractum a notiſſima Gigãtum fabula,Prouerbium admonet inauſpicato cedere quæcunq; citra conſilium aduerſus deos, aduerſus pietatem, aduerſus ius & æquum peruim inſtituuntur,Horatius in odis,Vis conſilii expers mole ruit ſua, uim temperant dii quoq; prouehunt in maius,Homerus item Iliados.τ.elegantiſſima ſententia demonſtrat in omni negocio nimio plus habere momenti rationem,conſiliumq; q̃ corporis uires. Μήτι μὲν τόμος μείνων ἀμείνων ἠὲ βίηφι Μήτι δ' ὃ τε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι Μήτι δ' ἡνίοχος πολεμίστεται ἡνιόχοιο. Conſilio ſane multo q̃ robore præſtat Hirſutam quicunq; parat ſuccidere ſyluam. Conſilio rurſum nauclerus in æquore nigro Dirigit undiuagam nauim raptantibus auſtris Conſilio, auriga aurigam uincitq; præitq;.

Glaucus comeſa herba habitat in mari CMLXXIX.

γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάττῃ. Glaucus comeſa herba habitat in mari,Dictum apparet per iocum de hiis qui cum perierint,tamen uulgo credũtur uiuere,qualis opinio complureis annos noſtratium animos occuparat ad inſaniam uſq; de principe Carolo Burgundiorum duce, qui cum interiſſet in bello,tamen non deerant qui non dubitarent magno periculo rerum ſuarũ aſſeuerare illum adhuc in uiuis eſſe,De Glauco græci fabulam adferũt huiuſmodi.Glaucus quiſpiam fuit Anthedonius piſcator natandi peritia longe omnium primus, Is quo magis eſſet miraculo commentus eſt impoſturam huiuſmodi,Enatabat e portu ſpectantibus Anthedoniis donec iam extra proſpectum eſſet,Ibi reuerſus in terram ſeceſſit in locum aliquem ſemotum atq; in eo dies complureis commorabatur,Deinde cum uideretur rediit natans in portum ſpectantibus iis qui ſtabant in litore.Mirantibus aũt amicis ac ſciſcitantibus ubinã gentium tam diu commoratus eſſet,aſſimulabat in marinis fluctibus interim uerſatum eſſe ſeſe,Auxit miraculum altero commento,Hybernis menſibus cum cæteri piſcatores nihil piſcium capere poſſent,ille ciues rogabat quoſnam piſces adduci uellent,Quoſq; iuſſiſſent aduehebat,uidelicet iam ante paratos in hunc uſum,atq; alibi concluſos,Euenit tandem ut hic impoſtor a belua quadam marina deuoraretur,Iſq; fuit eius comœdiæ finis,Porro cum non rediret ex more populari fama iactatum eſt Glaucum guſtata herba factum immortalem,& in mari uitã agere,Interpres Apollonii poetæ conſimilia tradit de Glauco piſcatorem fuiſſe qui cum aliquando multitudine piſcium quos cœperat defatigatus onus in media abiecit uia,Ibi uero res accidit mira dictu, unus è piſcibus iã moriens guſtata herba reuixit,Id Glaucus obſeruans eadem herba comeſa,immortalis eſt reddi tus,Tandem tædio uitæ ſemet abiecit in mare,Hoc commentum animo penè reclamãte adſcri pſi,Nam ut ſimpliciter quod ſentio dicam,mihi ſubolet græcum ſcriptorẽ quiſquis is fuit in hoc finxiſſe prouerbium, quo fabulam hanc liceret commemorare, Malui tamen hoc opere ludere q̃ quibuſdam parum eruditis anſam calumniandi præbere,quod inſciens præterierim, id quod in excuſis etiam græcorum commentariis habeatur.

Per ignem incedis. CMLXXX.

Ἐν πυρὶ βέβηκας. Per ignem incedis,Id eſt uerſaris in periculoſo negocio, Horatius in Odis, Et incedis per ignes ſuppoſitos cineri doloſo. Tradunt etiam in eum quadrare,cui celeriter abſoluendum eſt negocium,Conſine quod ille dixit apud Senecam declamator.Per ſpinas ingredior

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Fortis in alium fortiorem incidit. CMLXXXI.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. Forti alius potior contigit ac melior, Dici ſolitum ubi quis nimium fretus ſuis uiribus aliquando nanciſcitur a quo uincatur, Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Aegeate. Suidas huiuſmodi uerba recenſet tacito autoris nomine, ἔστι μὲν ὅτε καὶ ταυτόμαχον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔστι δὲ ὅτε πάλιν κατὰ τὴν προοιμίαν, ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν.

Gloria futuri. CMLXXXII.

Τὸ δ' ἦ τοι κλέος ἐσσομένοιο. Gloria futuri, Refertur in iiſdem Plutarchi collectaneis, Admonet famam laudemq; recte factorum contingere, potiſſimum apud poſteros, Alioqui quemadmodũ recte dixit Ouidius, Paſcitur in uiuis liuor poſt fata quieſcit.

Inſania non omnibus eadem. CMLXXXIII.

Μανίαν οὐ πᾶσιν ὁμοίαν. Haud eſt eadem ueſania cũctis, Hemiſtichium heroicum ſicut & illud ſuperius. Extat in iiſdem collectaneis, ſenſus eſt, nullum eſſe mortalem qui non aliqua in re deſipiat. Quanquã alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis, hic ambitionis, ille inuidiæ, Quod copioſe demonſtrat ſtoicus Damaſippus apud Horatium in ſermonibus,

Hydrus in dolio. CMLXXXIIII.

Ὕδρος ἐν τῷ πίθῳ. Hydrus in dolio, Prouerbium hoc ut ingenue fatear nondum apud ullum uerum autorum reperi, neq; græcum neq; latinum, & haud ſcio an de uulgo ſumptum ſit, neq; eũ libet credere uirum eloquentem, & in literis non poſtremi nominis ex ſeſe cõmentum eſſe, Nam refertur ab Antonio Sabellico in epiſtola quadam familiari, Addit & fabulam prouerbii parentem huiuſmodi, Ruſticus quidam cum ſenſiſſet minui uinum in dolio conditũ, admiratus quid eſſet rei, circumſpicere cepit, num qua rima extillaret liquor, ubi nihil eiuſmodi comperiſſet, pergit uicinos in ſuſpicionem apud ſeſe uocare, ne ſeſe abſente uas relinerent, uinumq; portarent, Obſignat itaq; diligenter dolium ad opus exiturus, At reuerſus ſignis illæſis uinum nihilominus imminui uidet, Tum uero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in uite ſolum uerum etiam in doliis calamitas præſto eſſet, Ad extremum exhauſto dolio Hydrus in imo repertus eſt uini potor, Ea res in uulgi iocum abiit, Adagium ipſum haud quaq; inelegans, nec aſpernandum Quod ſi quem nihil mouet recens autor licebit uſurpare, cum quis occulta calamitate premitur cauſa atq; autore non extante, Aut cum diuturni mali tandem autor deprehenditur.

E Maſſylia ueniſti. CMLXXXV.

Ἐκ μασσαλίας ἥκεις. E Maſſylia ueniſti, Suidas ait dici ſolitum de his qui cultu parum uiris decoro uterentur, Quod Maſſylienſes luxu perditi muliebrem ferme in modum ornarentur, comis ungento delibutis, capilliſq; religatis, Huic affine quod refert Athenæus in dipnoſophiſtæ libro duodecimo, τρυφὴν εἰς μασσαλίαν. Cuius nos alibi mentionem fecimus,

Pro bonis glomi. CMLXXXVI.

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδων. Pro bonis glomi, Suidas indicat dici ſolitum de beneficio cumulatim relato, De alluſione græcarum uocum iam ante admonuimus in adagio ἀγαθῶν ἀγαθίδες.

Argiuos uides. CMLXXXVII.

Ἀργείους ὁρᾷς, Argiuos uides, id eſt ſtupidis & attonitis oculis, ſumptum opinor ab Oreſte furiis agitato. Referrur a Suida prouerbii nomine Argiui fures. CMLXXXVIII.

Ἀργεῖοι φῶρες, Argiui fures, De palam improbis, Nam Argiui furacitatis infamia laborabãt antiquitus, Extat & hoc apud Suidam. Mars rex. CMLXXXIX.

Ἄρης τύραννος. Mars rex, Suidas interpretatur congruere in principẽ, qui ui non legibus Rẽp. tractat, Sunt qui dicant hoc natum à Perſis quibus imperabat Timotheus, qui quoniam Atheniẽſium Remp. diutina rerum omnium proſperitate tuebatur, Mars rex appellatus eſt, idq; ceſſit in prouerbium, Attagen. CMXC.

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos, & hæc auis plumas habeat uariis colorum notis diſtinctas, Ariſtophanes in auibus, εἰ δὲ τυγχάνει τὶς ὑμῶν δραπέτης ὕστιμένος Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῶν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis è uobis erit fugitiuus atq; uſtus notis, Attagen is ſane apud nos uarius appellabitur.

Tenedius homo. CMXCI.

Τενέδιος ἄνθρωπος. Tenedius homo. Plutarchus in adagionum collectaneis ait dici ſolitum de homine tetrico formidabiliq; aſpectu, Originem ſicuti plærunq; alias uarie tradunt, Suidas ait regem quempiam Tenedi fuiſſe cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atq; induxerit morem, ut a

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

tergo iudicis adstaret quispiam,securim tenens,uidelicet in hoc paratus,ut qui perperam quid in iudicio dixisset, opinor mendacium aut falsum testimonium,eum protinus securi ferîret, Hoc interpretamenti ferme conuenit cum eo quod ante commemorauimus in adagio,Tenedia securis,Alii tradunt in hunc modum haud tamen cum iis pugnãtia, Cygnus Neptuni filius pater Hemitheæ & Tenæ nouercam liberis suis induxit,Euenit autem ut Tenes apud patrem insimularet a nouerca.q̃ sese de stupro interpellasset,id cum ille uerum esse crederet,iuuenẽ in capsam inclusit,unaq̃ Hemitheam sororem q̃ fraterni fati comes esse desyderaret,simulq̃ in mare præcipitauit,Id scrinium delatum est Leucophrenem cui postea Tenedo commutatum uocabulum uidelicet a Tene Cygni filio,Qui progressu temporis nactus imperium eius loci,quod modo diximꝰ exemplum induxit,ut in tribunalibus assisteret,qui securim in caput accusantis uibratam sustineret,Quod si quis fuisset calumniæ conuictus,eum protinus uiuum securi dissecaret, Id spectaculi quoniam formidabile uidebatur, in prouerbiũ abiit, ut Tenedius homo diceretur, qui minaci truciq̃ esset aspectu. Tenedius patronus. CMXCIII.

Τενέδιος συνήγορος.Tenedius aduocatus,Eodem e fonte profectum est & hoc,dici solitum de eo qui compendio causam expedit,litisq̃ nodum ocyus dissecat,Ductum a tenedia securi de qua modo dictum est,Suidas ait apud Tenedios duas secures suspensas ostendi,Aristoteles apud eundem illud addit,præter ea quæ recensuimus in Asserinci(is est locus quispiam in Tenedo) fluuiolum esse in quo canerorum testis nauigiorum utantur uice,Eas ita dissecant ut securis speciẽ præ se ferant. Ἐγκεῶτις ἡμέρα. CMXCIIII.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα.Plutarchus in collectaneis(si modo uerax est titulus)tradit hoc dici solitum de his qui conuiuiũ agunt aut exhibent.Idq̃ hinc manasse,quod olim apud Ceos mos fuerit, ut qui magistratum inirent epulum exhiberent populo,Quod siquãdo plures fuissent magistratus dies inter sese distribuebant,Itaq̃ cum sibi occurrerent rogabant τίς ἡμέρα; quis dies? Ea uox in uulgi iocum cessit,Videtur autem uox ἐγκεῶτις data ope ra ridicule cõflata,ex hic uerbis οἰ κέφαλοι. Versatilis Artemon. CMXCV.

Ὁ πολυφόρητος Ἀρτέμων, Versatilis Artemon.Extat in iisdem collectaneis,Aiunt dici solitum de his quorũ gratia uehementer decertat, Nã Artemonẽ adolescentẽ fuisse quempiã certatim adamatum à mulieribus ob insignem formam,Alii malunt Artemonem machinarium fuisse fabrum in arte præcellentem temporibus ferme Periclis.Qui cum claudus esset passim suas machinas circũferebat,Athenæus in duodecimo dipnosophistæ libro,citat hoc prouerbium ex Clearcho, testatur dictum fuisse,q̃ is postea cœperit uoluptariam ac mollem agere uitam,cum antea pauper fuisset,Ex Anacreonte citat hæc de eodem. τὸν μὲν ἔχων πολὺ πλοῦτον ῥῆσι θοὸς νεόπλουτος ἐπίλημα κακῆς ἀπίδος ἀργαλέοισι φέρεσθαι θέλων πόρνοισιν ὁμιλέων κίβδηλον εὐείσκων βίον, πολλὰ πόρρω μὲν οὐ δυνεὶς ἀθέσις ἀνχόνα πολλὰ δ' οὐ ξόχω πολλὰ δὲ κόμην πόησάτ' ἐκτε ἄλμυος. Quibus ex uerbis apparet dictum in hominem sui dissimilem,ac moribus inæqualibus præditum.

Placiadæ XMXCVI.

Πλακιάδαι καὶ στίλαιον.Placiadæ etiam stelæum.Plutarchus in iisdem cõmentariis ostendit dici consuesse,de deprehensis adulteris,& cõtumeliose sicuti merentur tractatis. Vicus est quidam Atticæ regionis,cuius incolæ Placiadæ uocãtur.Apud hos moris erat,ut qui fuisset in adulterio deprehensus,ignominiosas pœnas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis,qui apud illos miræ magnitudinis esse dicuntur.Quod si raphani forte non fuissent ad manum,stelæo utebantur,id est ligonis ligno.Non me clam est hoc alio nobis dictum loco,sed mutilatũ, eoq̃ duximus operæprecium hic integre repetere. Iusticiæ oculus. XMXCVII.

Δίκης ὀφθαλμός.Iusticiæ oculus,dicitur syncerus & incorruptus iudex,aut ipsum etiam iudicium,Adagii meminit Suidas,sumptũ apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulum Gellĩ,in qua iusticiæ oculos tribuit acris rectos atq̃ immotos, quod eum qui recte sit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebratur hic senarius prouerbialis. Ἐστιν δίκης ὀφθαλμὸς, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. Iusticia iustior. XMXCVIII.

Δίκης δικαιότερος.Iustitia iustior.Prouerbialis hyperbole de uehementer integris & incorruptis. Ex eo prope tantum. XMXCIX.

Ὅσον ἐκ Διονυσίων.Quantum ex Dionysiis.Suidas prouerbii loco refert,sed perturbatius,ut assolet.Antiquitus consueuerunt annos a Dionysiis numerare,quemadmodum ex Olympiadibus Iterabatur autem Dionysiorũ festum tertio quoq̃ anno,unde Virgilius Trieterica uocat. Hinc igitur adagium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Mercator est. M.

Ἐμπορός ἐστι σκηπτόμενος, Mercatorem se adsimulat. Dicendum in eum qui ob timiditatē causas commentitias prætexit, ne cogatur subire discrimen, Suidas ex Aristophane citat, apud quem quispiam inducitur loquens in hunc modum, ut dicat sese fingere mercatorē esse, quoties ad bellum ire iubetur, ꝙ negociatores non cogerentur exire, ꝙ expediat illos relinqui, quo de conmeatu prospiciant, Non usquequaq; discrepat hinc euāgelica parabola de his qui inuitati ad nuptias uariis prætextibus excusant.

ERASMI ROTERODAMI IN QVARTAM CHILIADEM
Centuria prima.

Donum quodcunq; dat aliquis proba. Prouerbium primum.

Δωρον δ' ὅτι δῶ τις ἐπαίνει, Donum quodcūq; probato, Prouerbiū admonet boni consulendum esse munus, aut officium, cōsilium ue, quod offerē ab amico, Vnde natum sit indicat Strabo geographus libro sexto, Cum Achiui iussi essent oraculo Crotonem condere, missus est Miscellus quidam qui ciuitatis futurum locum consyderaret, Is cum iam Sybarim ædificatā cerneret, uidereturq; is locus magis idoneus, repetiit oraculum, consuluitq; deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum respōdit, Μύσκελλε βραχύνωτε πάρεσ σέθεν ἄλλο ματεύων ὑλάσματα θηρεύεις ὀρθὸν δ' ὅτι δῶ τις ἐπαίνει, Eos uersus interpres uertit in hunc modum, Cætera perquirere frustra en uenaris iniqua At rectum quodcunq; datur tu laude probato. Extat idem in collectaneis adagionum sed multo deprauatissimum, Quanq̄ ex uocum ueluti ruinis huiusmodi lectio colligi poterit, Μύσκελε βραχύνωτε παρὲκ θεὸν ἀλλὰ ματεύων Οὐδαλα θηρεύεισ δῶρον δ' ὅτι δῶ τισ ἐπαίνει, Diuersa inquirens a numine Myscele gibber Captas friuola, quod datur æqui consule donum, Quanq̄ in his quoq; uersibus mēdum subesse uidetur in dictione Myscelle, cuius media producitur, Emendabitur si adiungas καὶ ut & μύσκελε sit epithetum notans crurum exilitatem, quemadmodum βραχύνωτε dorsi uitium. Diximus alias Crotonem saluberrimā fuisse, Sybarim pestilentem. Ithorus II.

Ιθορος, Suidas ait uocem prouerbialem fuisse, in eum qui uelut instigator hortatorq; foret aliis Translatum opinor a nautis quos remigantis naucleri uox animat ad gnauiter laborandum.

Ne allia comedas & fabas III.

Ιρα μὴ φάγῃ σκόροδα μηδὲ κυάμους, Ne edas allia & fabas, Prouerbiali uidetur ænigmate dictū pro eo quod est ne belles, ne ue in iudiciis adsis, Nam in bellum inferebantur allia, cōmeatus militaris. In iudicibus fabas esitabant, ne obdormiscerent, Hæc quidē Suidas, etiamsi magis puto referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.

Mortuus per somnum, uacabis curis. IIII.

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα. Curis uacabis mortuus per somnum, Versiculus uulgo iactatus apud græcos, ex superstitiosa insomniorum obseruatione. Existimabāt enim eum, qui se mori somniasset, a curis molestiisq; liberatum iri. Quod mors finem doloribus imponere uideatur, planeq; imponit iis, qui hinc in meliorem demigrant uitam. Fortassis ad eandē pertinet sententiam, quod alibi retulimus, νεκροὺς ὁρῶν νέκρωσιν ἕξεισ πραγμάτων.

Animus heptabœus. V.

Θυμὸς ἑπταβόειος. Animus heptaboeus. De forti magnoq; & inuicto dictum. Epithetum sumptum a clypeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, ꝙ septem boum tergoribus esset obductus, atq; ob id impenetrabilis. Semper Ilio mala. VI.

Αεὶ ἰλίῳ κακὰ, Semper Ilio mala, De uehemēter calamitosis & afflictis, Troianorum excidiū poetis multa tragœdiarum argumenta ministrauit, atq; hinc prouerbium, Refertur ab Eustathio in quartum Iliados librum. Libera corcyra caca ubi libet. VII.

Ελευθέρα κόρκυρα χέζ' ὅπου θέλεις. Corcyra libera, proin caces ubi uelis, Cum significamus libertatē quiduis agendi, Citat ab Eustathio in Dionysiū. Decernet equa thessalica VIII.

Επικρινεῖται ἵππος θεσσαλικὴ, Decernetur equa thessalica, De summo premio dicebatur, propterea ꝙ antiquitus prima laus fuerit equarum Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum, Suidas refert haud dum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſcio ex quo nam autore, Ἱππεῖς μὲν οὐθατταλία καὶ θρᾴκη ἔξοτοι ἦ καὶ τὰ κυφότερα τῶν ὅπλων εὐινάκη κρήτη καὶ καρία. Equites in Theſſalia Thracia & ſagittarii atq; armatura leuior in India. Creta & Caria.

Canis uiuens è Magdalia. IX.

κύων ζῶν ἀπὸ μαγνησίας. Canis uiuens è magdalia, Euſtathius in Iliados librum quartū, oſtendit dici ſolitum in paraſitos, & alieno uictitantes cibo. Magdaliam dicit quaſi dicas furfurem & manuum purgamentum.

Ficus poſt piſcem. X.

Σῦκον μετ' ἰχθῦν ὀψοφαγοῦν μᾶλλον κρέα. A piſce ficum, à carnibus legumina, Athenæus in dipnoſophiſta meminit huius. Quadrabit ubi dicemus aliis alia congruere.

Ficus auibus gratæ. XI.

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσι φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσιν. Fici gratæ auibus ſunt quæ plantare recuſant, Carmē heroicum citatur ab Athenæo. Quadrare uidetur in uoluptarios ac fugitantes honeſti laboris.

Ingredi Iunonium XII.

Βαδίζειν ἡρᾶον ἐμπεπλεγμένον. Incedere complicatum Iunonis ſacrū, Extat & hoc apud Athenæum, Dictum apparet in faſtuoſum ac lentum quorundam inceſſum, quem notat & Horatius in ſermonibus, Vt ſi Iunonis ſacra ferret.

Volentem bouem ducito. XIII.

Τὸν θέλοντα βοῶ ἔλαυνε, Volentem bouem agito, Vtere illorum opera qui ex animo faciunt, Stulticia eſt uenatum ducere inuitas canes, ut ait Plautus, Refertur ab interprete Theocriti.

Habet. XIIII.

Habet prouerbialiter dicitur cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus, Habet quod amet, ſimiles habent labra lactucas, Sumptum autumant ab aucupantibus, piſcātibus aut uenantibus, Quibus reuerſis ſic aiunt ἔχεις ἃ; Habes ne aliquid? Citatur ex Ariſtophanis nebulis.

Hercules hoſpitatur XV.

Ἡρακλῆς ξενίζεται. Hercules hoſpitatur, Dictitatum ubi quis diutius in conuiuio commorari uideretur, propterea q̄ qui recepiſſent Herculem hoſpicio cōuiuioq̄, iis multum temporis erat operiendum, donec ille ſatur eſſet, Nam famelicum commouere parum erat tutū. Nec facile ſaturabatur edax adeo ut legatur ſolidos etiam uno boues deuoraſſe conuiuio.

Etiam in deorum cœtu. XVI.

Κἂν θεῶν ἀγορᾷ. Etiam in deorum cœtu ſeu concione, Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & æquis, quidam de uehementer maledicis, Addunt locum quempiā eſſe in Eleuſine uicinum Anactoro uocatum θεῶν ἀπορὰν in quem non ingrediebantur, niſi bene ominātes, unde de quopiam præter modum maledico dicebant. οὗτος κἂν θεῶν ἀγορᾷ δυσφημήσει. Hic uel in deorum contione male ominata loquetur.

Calliphanes. XVII.

Καλλιφάνης. Calliphanes ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim huic fuiſſe poetæ morem, ut diuerſorum carminum & orationum initia conſcriberet, ad tres aut quatuor uerſus, eaq̄ pronunciaret, oſtentaretq̄, quo commentum ignorantibus multiſcius & eruditus uideretur, Meminit huius Athenæus dipnoſophiſtæ libro primo, aitq̄ cognomen fuiſſe Patabrycontis, Neq̄ uero deſunt his noſtris temporibus id genus impoſtores literarii, quibus hoc modo ſtudium eſt ex ſummis aliquot diuerſæ profeſſionis autoribus locos aliquot inſignes, nec eos admodum uulgatos ediſcere. Quibus inſtructi non uerentur in concilia bulis quemuis quantumlibet eruditum adoriri, Atq̄ illud aſſequuntur prompte decantandis illis locis ſuis ut imperitis plane Solones eſſe uideantur, Cum quibus tamen Solonibus ſi tertium aut quartum congrediare Deum immortalem nihil infantius, nihil indoctius, uidelicet theſauris illis ſemel effuſis. Vix hæc ſcribens a riſu tempero, cum recordor Calliphanis cuiuſdam, quem olim cognoui cum in familia clariſſimi patris Henrici Bergenſis epiſcopi Cameracini uerſarer, Sed nomini parcetur, propter conuictum domeſticū. Is permulta uolumina concinnabat, exornabatq̄, ſed chartis inanibus, niſi quod in fronte uidere erat magnificos quoſdā titulos uelut carminum orationum, epiſtolarum. Singulis præſcriptum erat hominis tergeminum nomē, ut qui titulos forte legiſſent, crederent eruditum, & in literis multa magnaq̄ molientem.

Cauda blandiri XVIII.

Κόρκῳ βαίνειν, Cauda blandiri dicuntur, qui ſpe commodi cuipiam adulantur. Ariſtophanes in equitibus, Ος κόρκῳ βαίνων ὅστ' ἂν λάπῃς ἐπιτρῷῃ Ἐξέδεται σου τ' οὐψὸν ὅ σου σύ σου ἄλλοσε χέσει; Qui cauda adludens cum cœnam obſeruat amica Te ſpectāte alio tua edulia deuorat ille.

Crater litium. XIX.

Κρατὴρ ἀκῶν. Crater litium.

De re permoleſta ſiue de homine litium autore, Ariſtophanes in Acharnenſibus, κρατὴρ κα-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

κῶν πρίπλης δικῶν. Crater malorum,sector litium,calumniatorem significans & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem. XX.

Λάμπων ὄμνυσι τὴν χῆνα. Lampon iurat per anserem, ita loquebantur ubi quis decipere tentaret iureiurando,Lampon sacrificus quispiam fuit ac uates & oraculorum autor,is solitus est per anserem iurare tanq̃ per auem auguralem,uel q̃ olim ita instituerat Rhadamanthus ne per deorum aliquem iuraretur,sed per canem,anserem,id quod Socrati familiare apud Platonem, Tradunt hoc Lampone autore factum,ut Athenienses Coloniam miserint in Sybarim.

Palpo percutere. XXI.

Palpo percutere dicitur qui blanditur ac spem inanem uerbis iniicit. Plautus in Mercatore, liberum caput tibi faciam paucos menses, palpo percutis,Egon ausim usq̃ quicquã facinus falsum proloqui? Idem alibi,Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab equisonibus, qui plausu manus blandiuntur equis. Virgilius tertio georgicon libro, Tum magis atq; magis,blandis gaudere magistri Laudibus,& plausæ sonitũ cerui cis amare. Horatius in Satyris, Cui male si palpere recalcitrat undiq; tutus. Eximere e manu manubrium. XXII.

Figura prouerbiali dixit Plautus,eximere e manu manubrium, pro eo quod est,Iam paranti facere quippiam,extorquere peragendi facultatem,Locus est in Euclione. Capio fustem, obtrũco gallum,furem manifestariũ,credo ego ædepol illi mercedẽ gallo pollicitos coquos,si id palam feciſſet. Exemi ex manu manubriũ. Trãslatũ ab eo cui iã uibrato gladio percussuro,repente capulus excutitur è manibus. Alybantii hospitis munera. XXIII.

Τὰ λώρα τοῦ ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, Munera Alybãtis hospitis aut Alybantii amici Xenia,Eustathius interpres Homeri putat recte prouerbio dici posse,quoties fit ut aliquis falso iactet se magna largitum esse,seu uerbis duntaxat non re præstet beneficium, Nã apud Homerum ultimo odysseæ libro,Vlysses ignoto habitu cum Laerte patre colloquens assimulat se Alybantium esse Aphidantis opulentissimi uiri filium,& quondam Vlyssem exceptum hospicio muneribus amplissimis donatum a se dimisisse, Εἰμὶ γὼ inquit ex ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω Υἱὸς ἀφείδαντος πολυπημονίδαο ἄνακτος Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἔστιν ἐπώνυμον Ἤπειρος. Sum ex Alybante oriundus ubi mihi splendida tecta Regis Aphidantis proles Polypemonidai Est mihi nomen Eperitus,Ac paulo superius,Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγαγον οὗ δ' ἐξίνισσα Ἐν δηκέος ἐμοῖο πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων Καὶ οἱ δῶρα πόρον ξεινήια οἷά περ ἐώκει Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶκ' ὀβρύσεος ἑπτὰ τάλαντα Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνδρομέοντα Δώδεκα δ' ἀτρολοΐδας χλαίνας, ῥαστοὺς δὲ τάπητας Τόσσα δὲ φάρεα καλὰ τόσσοις δ' ἰδρὶ θῖσι χιτῶνας Ἀμφὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργα ἰδυίας Τέσσαρας ἠδ' ἐλίμασσ' ἃς κάλλιστα αὐτὸς ἑλέσθαι. Hunc equidem tecto induxi accepiq; benigne Solli citeq; fouens ex his quæ plurima nostris Aedibus exuperant,atq; hospita munera deinde Adieci tali dare quæ decuisset amico Auri celati tribui septena talenta Donaui pateram ex solido depictam argento. Bis senas textu donaui simplice chlænas,Pallia ad hæc totidem adieci,totidemq; tapetas Insuper ancillas nitidas atq; arte,manuq; Quattuor egregias,sibi quas delegerat ipse. Fungus. XXIIII.

Plautus in Bacchidibus Fungum dixit pro stupido, impensęq; credulo, uel quia fungus per se insipida quæpiam res est,uel quod mollis ac fragilis,uel quod subito prorumpat,Plautina uerba sunt hæc. Adeon me fuisse fungum,ut qui illi crederem. Idem in eadem fabula. Quicũq; ubi sũt, qui fuere,quiq; futuri sunt post hac stulti stolidi fatui fungi bardi blenni,solus ego omneis ante eo stultitia. Eurycles. XXV.

Εὐρύκλης, Eurycles uulgato cognomine dicebatur,qui de se suisq; incommodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine uates fuit quispiam, ἐπωνύμως cognominatus. Refert in collectaneis adagionũ Plutarcho inscriptis. Si quis iuxta ciuitatẽ, XXVI.

Εἴτις περὶ πόλιν ἀγυῖς. Si quis circum urbem Clypeus. Hoc scommatis iaciebant in eos, qui sparsim ac dissolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Rupta ancora. XXVII.

Κρᾶδης ῥαγείσης. Rupta crada. Dicebatur de iis,qui repente tanq̃ magnum quiddam facturi prodissent,deinde falsa omnium expectatione turpiter & indecore se gessissent in negocio. Translatum a Tragœdiarum histrionibus,qui siquando numen inducendum est, derepente machinis quibusdam sublati in summa scæna apparere consueuerunt uelut in aere pendentes, hamo quopiam a tergo in cingulum affixo suspensi. Nã iis nonnunq̃ eueniebat,ut forte fortuna rupta ancora, qua sustinebantur deciderent non sine magno spectatorum risu,suoq; tum malo,tũ dedecore

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

dedecore.Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat,quemadmodum alias,ſed unũ illud æs,quo uincti tenentur actores. Suam quiſq; homo rem meminit. XXVIII.

Plautus in mercatore,Suam quiſq; homo rem meminit.Sententia prouerbialis,notans communem hominum morem,qui in alieno negocio dormitant,in ſuo quiſq; & uigilat & attentus eſt.Vnde recte monet apud Gellium Ennius.Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitũ Ne quid expectes amicos facere,quod per te queas.In eandẽq; ſententiã extat belliſſimus Aeſopi Apologus de Caſſitha auicula,quæ negauit ullum eſſe periculum,donec res alienis manibus eſſet cõmiſſa. In utrumuis dormire oculum. XXIX.

Plautus in pſeudolo.De iſtac re in oculum utrũuis conquieſcito.Senſum habet eundem cum eo quod ſuperius retulimus,in utrãuis dormire aurem.Captatus eſt autẽ a Comico iocus ex nouatione uerborum.Proinde conſequitur ilico.Oculum utrum an ne in aurem?Et reſpondet nuator.At hoc peruulgatum eſt nimis.Notatur interim cõmune hominum ſtudiũ in huiuſmodi dictis ſubinde nouandis. Corinthiis non indignatur ilium. XXX.

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται Ἴλιον,Incuſat haud quaq; ilium Corinthios.Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui,qui ita ſe geſſerit,ut hoſtes nihil habeãt,quod illi magnopere indignentur.Eſt autem carmẽ Simonidis,quod uelut in contumeliam ſuam ſcriptum iniquo animo tuliſſe Corinthios ſcripſit Ariſtoteles libro Rhetoricorũ primo,quod in bello Troiano non admodum egregiam operam nauaſſe uiderentur. Maras. XXXI.

Μάρας,Maras.Hoc nomine ferunt fuiſſe quempiam apud Berœam Syriæ ciuitatem,ditiſſimum quidem illum,uerum nihilominus humanũ & officioſum in omneis tum ciues tum hoſpites,Vnde uulgo receptum ut id uocabuli tribueretur uiris,qui ad multorum utilitatem nati uiderentur.De hoc lõgiuſcula narratur fabula in græcorum collectaneis,ſed mihi ſat uiſum eſt attigiſſe,ne male collocarem operam.Nam neſcio quo pacto prouerbium adulterinum & ſuppoſititium eſſe uidetur. A Nannaco. XXXII.

Ἀπὸ νάννακου.A Nãnaco.Cum ſignificamus rem ab extrema uſq; antiquitate repetitam Nãnacus rex ante Deucalionem fuiſſe narratur,qui diluuium futurum præuiderit.De quo mentionem fecimus & alibi.Meminit huius & Stephanus in dictione ἰκόνιον,referens alterum ab eodẽ ortum prouerbium,ὡσὶ ἀννάκου κλαύσειν,Latini conſimili figura dicunt ab Aboriginum ſæculo repetita,& perinde quaſi Euandri matre loquaris,Non diſcrepat ab hoc illud, πρεσβύτροσκόμου καὶ ἀρχαιότρα τῆς ἀφθέρας λέγεις. Aſinus ad tibiam. XXXIII.

Ονος πρὸς αὐλὸν.Aſinus ad tibiam,Dicendum ubi quis ea quæ ſcite dicuntur nec animaduertit nec intelligit nec laudat,Sunt enim animantia quædam quibus nonnullus muſices ſenſus ineſſe uidetur,ut equis auibus ſerpentibus,Aſinum nihil mouet cantus,Germanum eſt illi,ὄνος πρὸς λύραν. Oreſti pallium texere. XXXIIII.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφάνειν,Oreſti pallium texere dicebatur qui munus pararet abuſuro,Nam Oreſtes per inſaniam ueſtes dilacerabat,Eſt hemiſtichium è poeta quopiam.

Pandeletias ſententias. XXXV.

Πανδελετίοις γνώμας,Pandeletiam ſententiam appellat in deterioribus Cratinus,ut citãt moroſam ac moleſtam,A Pandeleta quopiam ſycophanta,ex eorum genere,qui quo quæſtum faciant,dicas impingunt grandes,ut ait Phormio Terentianus,& ſimili ſtudio ferunt ſuffragia.

Sibylla uiuacior. XXXVI.

Sibyllæ uiuacitas prouerbio locum fecit,Propertius elegiarũ li.ii. At me non ætas mutabit tota Sibyllæ,Sibyllæ ætatẽ pro quantũuis longa poſuit. E flamma cibũ petere. XXXVII.

Terentius in Eunucho dixit in paraſitum,eiuſmodi eſſe ut uel è flamma cibum peteret,hoc eſt quiduis cibi cauſa paſſurum facturumq; Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis Bononienſis Rufa Rufulum fallit Vxor Meneni ſæpe quam in ſepulchretis Vidiſtis ipſo carpere è rogo cœnam Cum deuolutum ex igne proſequens panem A ſemiraſo tunderetur uſtore.

Reddidit Harpocratem. XXXVIII.

Catullus in epigrammatis prouerbiali ſpecie dixit,Reddidit Harpocratem,pro eo quod eſt impoſuit ſilentium,Carmen eſt huiuſmodi, Gellius audierat patruum obiurgare ſolere Si quis delicias diceret aut faceret Hoc ne ipſi accideret patrui perdeſpuit ipſam Vxorem,& patruum reddidit Harpocratem, Quod uoluit fecit,nam quamuis irrumet ipſum Nunc patruum,uerbum non faciet patruus. Qui probus Athenienſis. XXXIX.

Plato libro de re publica primo refert prouerbium cuius nos tamẽ ob græcanici codicis in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

opiã ſententiam duntaxat reddere poſſumus,Id eſt huiuſmodi,Ex Atheniẽſibus qui probus eſt is egregie probus eſt,Sentit aũt Plato in male inſtituta maleq; morata Rep.qui boni ſint,eos natura & inſignite bonos eſſe, quippe qui neq; fingere putãdi ſunt probitatem, nimirum inter improbos quibus morum ſimilitudine poterant etiam commendari,neq; corrumpi queant depraua-tis aliorum moribus & uitiorum contagio. Digna cedro. XL.

Digna cedro dicuntur quæ promerentur immortalitatem,& eiuſmodi indicantur ut poſteritati conſecrentur,Horatius in arte poetica,Speramus carmina fingi poſſe linenda cedro, Perſius item,Et cedro digna locutus,Eodem pertinet illud,Nec ſcombros metuẽtia carmina nec thus, Item Martialis,Ne nigram cito raptus in culinam,Cordyllas madida tegas papyro.

Telemachi olla. XLI.

Τηλεμάχου χύτρα,Telemachi olla,Meminit huius adagionis Athenæus libro nono,tradens Telemachum Acharnenſem fuiſſe quempiam,qui plærunq; uictitarit fabis,Vnde coniicere licet in ſordidos dici conſueſſe. Cucumerem rodens. XLII.

Athenæus dipnoſophiſtæ libro tertio recenſet huiuſmodi prouerbium, Σικυὸν ϕώγουϲα γύναι τὴν χλαῖναν ὕφανε,Cucumerem rodens uxor texe pallium,id eſt age tuum negocium,neq; cures aliena, Quæ dolent ea moleſtum eſt contingere. XLIII.

Amphis in Ampelurgo apud Stobæum, Εν οἷς ἂν ἀτυχήσῃ ἄνθρωποϲ τόποις Ηκιϲτα θύρις πλησιάζων ἥδεται,In quibus homo eſt nõ admodum fœlix locis Minime ſuaue eſt admouere ad hos manum, Vnuſquiſq; inuitus audit ſua incommoda,maxime ea quæ ſint cum aliqua infamia cõiuncta. Veluti turpitudinem generis,uitium formæ,proinde ciuilitatis eſt nemini ſuum refricare uulnus nec ulcus tangere. Aurum igni probatum XLIIII.

Ο χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμαθείς. Aurum igni probatum,dicitur is cuius fides rebus aduerſis explorata ſpectataq; eſt. Vtitur hac ſimilitudine M. Tullius in epiſtolis familiaribus, Petrus apoſtolus in epiſtola quadam,Pindarus item in hymnis. Ο χρυσὸϲ ἑλόμβρου αὐγὰϲ ἔλειξεν ἁπάϲαϲ. Aurum coctum omnem nitorem oſtendit, Theognis, Εὑρήϲεις δ' ἐμὲ πᾶσιν ἐπ' ἐρημασιν, ὥϲπερ ἄπφθορ χρυσὸν ἐρυθρὸν ἰδὲν ϝιβόμβυον βασάνῳ. Idem alibi, ἐϲ βάϲανον δ' ἐλθὼν παραϕίβομβός τε μολίβδῳ χρυσὸϲ ἄπυρος ἐὼν καλὸϲ ἀπεϕθὸϲ ἔσῃ. Eſt aũt illud auro nõ citra miraculũ peculiare,ut igni non ſolum non fiat deterius,ſed magis ac magis eniteſcat,Itidem is qui uere bonus eſt obiectis malorum procellis,illuſtrat animi uirtutem,non amittit

Lunam detrahere XLV.

Τὴν σελήνην καταπωᾶ,Lunam detrahit,Conſueuit dici de eo cui res uehementer aduerſæ uiderentur,Interpres Apollonii in librum quartum natum autumat ab Aglaonice Hegemonis filia, quæ cum ob aſtrologiæ peritiam lunæ defectus præſciret, iactabat ſeſe lunam è cœlo deducturã in terras,Eam uocem tam arrogãtem audiuit Nemeſis,moxq; pœnas ſumpſit, Atq; hinc prouerbii origo. Leonis ueſtigia quæris. XLVI.

Τοῦ λέοντοϲ ἴχνη ζητεῖς. Leonis ueſtigia quæris,Dicterium in eum qui uerbis ferox eſſet,re timidus, Ductum ab apologo quopiam Aeſopico,quo narrant uenatorem quendam paſtorem obuium rogaſſe, nuncubi leonem uidiſſet ut eum ſibi cõmonſtraret,Atq; eum reſpondiſſe,Equidem tibi leonis ueſtigia mox oſtendero. Neq; enim procul abſunt,Tum ille ſatis eſt inquit, neq; enim ultra quicq; requiro,Conuenit cum eo quod alio poſitum eſt loco,ἄρκυ πέλουσα τὰ ἴχνια ζητεῖς,Cum urſus adſit ueſtigia quæris. Non una uehit nauis. XLVII.

Οὐ μία ναῦϲ ἄγει. Non una uehit nauis,Prouerbii perſonam ante ſe gerit,Quo conueniet uti quoties maiorem hominum multitudinem ſignificamus,q; ut eos una nauis poſſit capere. Veluti ſi quis dicat, ὁ δὲ ἀπαιδευτοὶϲ οὐ μία ναῦϲ ἄρϝ. Eſt autem apud Theognidem, Τοὺϲ δ' οὐχ ὑβρίϲεις ϝιχήμβυος οὐδ' ἐπὶ πάντας Ανθρώπους ὅϲ ναῦϲ μὴ μία πάντας ἄγει.

Horna meſſis. XLVIII.

Plautus in muſtellaria hornam meſſem prouerbiali figura dixit,pro maximo emolumento, quaſi dicas tantum lucri,quantum eo anno ſit prouẽturum in agris,Comici uerba ſunt hæc.Iam pridem me Caſtor frigida non laui magis lubenter,Nec cum me melius mea ſcapha reres ædificatum,Hæc dicuntur a perſona puellæ,Tum læna optans ut ex eius forma q̃plurimum commodi capiatur.Euentus inquit omnibus uelut horna meſſis fuat,Id puella quippe ſimplex quid ſibi uellet non ſatis intelligens,quid inquit ea meſſis attinet ad meam lauationem, Huic figuræ confine eſt illud eiuſdemin curculione,Vindemia hæc huic anui non ſatis eſt ſoli,ſignificat adeo bibacem,ut uniuerſumuinum quod eo ſit prouenturum anno parum ſit illius ſiti.

Siſyphi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Sisyphi commentum XLIX.

Σισύφειος μηχάνη. Sisyphium inuentum, De consilio clanculario uersutoq; magis q̃ honesto, si milimum illi, ὁδύσσειος μηχάνη. Aristophanes ὧν ἀχαρνεῦσι, εἶτ' ὀξάνοιγε μηχανὰς τὰς σισύφου. Dein explicato dolos & artes Sisyphi, Aiax apud Ouidium obiiciens Vlyssi, q̃ Sisyphi referret ingeni um, a quo genus duxerat, furtisq; & fraude similimus illi.

Pergræcari L.

Si apud græcos prouerbia sunt, χαλκιάζειν λεσβιάζειν κορινθιάζειν, & id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagium apud latinos quod in mustellaria dixit Plautus, pergræcari, pro eo quod est genialem agere uitam, Nam quid sit pergræcari ipsa Plauti uerba satis indicant Dies inqt noctesq; bibite pergræcamini, Amicas emite, liberate, pascite patasitos, obsonate pellucibiliter, Hactenus ille, Græcorum gens male audit passim apud poetas latinos, & item apud Ciceronem non solum quasi uoluptatibus addicta, & effœminata deliciis, uerum etiam quasi lubrica fide, Siue q̃ olim Romanis adhuc rudibus & antiquam illam obtinentibus seueritatem, Græcorum elegantia luxus esse uidebatur, siue q̃ studiorum æmulatio ac mutuum odium in causa fuit, ut eiusmodi probra de græcis conscriberent, siue q̃ uere græcorũ nonnulli tales apud Italos fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non inficiatur & Lucianus in libro de mercede seruientibus, ut ex illis gentem omnem existimauerint.

Conos artoxya LI.

Κῶνος ἀρτοξύη. Conus artoxya, De similibus & inter sese respondentibus, Quidam eruditi putãt conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxyæ quod panarium scalprum uidetur significare. Ne ligula quidem dignus. LII.

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam & nullius precii. Quod prouerbii durat etiam hodiernis diebus apud latinos uulgo iactatum.

Iuxta nauem LIII.

Κατὰ νᾶυν. Iuxta nauem dicuntur quæ digesta sunt ordine, quæq; quadrant ac congruunt, propterea q̃ instrumẽta nauium suo quæq; loco reponi soleant, Equidem addubito num in his uerbis sit prouerbium quæ adscribuntur κατὰ νᾶῶν ἄρμενα. Iuxta nauem carbasa, neq; enim omni nauigio quæuis uela congruunt. Iuxta cubitum profecit. LIIII.

Κατὰ πῆχυν ἐπροέδου. Iuxta cubitum profecit, De eo dicebatur qui promotus esset ad meliora, siue cum quis ordine legitimo progreditur, siue cum magnis proficit accessionibus, Cubitus enim & modum significat, ut intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum ut accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis aut palmorum porrectu metiri consueuimus. De tuo capite aguntur comitia LV.

Prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia. Ibo intro ubi de capite meo sunt comitia, Deliberabatur enim ducturus ne esset puellam nec ne quam amabat. Sumptũ est à comitiis Romanorum, in quibus populi suffragiis noui magistratus creabantur. Itaq; cum statuitur de re quapiam a qua pendeat fœlicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vsq; ad rauim. LVI.

Quemadmodum græci dicunt ἄχρι κόρου, id est usq; ad satietatem, ita Plautus & quidem lepidius dixit usq; ad rauim, pro eo quod est improbe, sæpius, clamose, adeo ut uox etiam toties uoci feranti rauescat, Est in Aulularia ad hunc modum. Huccine detrusisti me ad senem parcissimũ, ubi si quid poscamus ad rauim poscamus prius q̃ quicquam detur.

Cereri sacrificant LVII.

Item quemadmodum græci dicunt ἑσία θύουσιν, id est lari sacrificãt, ita Plautus propemodum indicat apud latinos dici solere Cereri sacrificant, siquando in cõuiuio uinum deesset, propterea q̃ in huius sacris nefas esset inferre uinum, sicut apud græcos in quarundam dearum sacrificiis ut ostendimus in prouerbio νηφάλια ξύλα. Locus est in Aulularia his ferme uerbis Cererin Strobile has facturi nuptias? Quis? Quia temeti nihil allatum intelligo.

Inutilior Blace LVIII.

Βλακὸς ἀχρηστότερος. Blace inutilior aut nequior, in hominem nihili nulliusq; bonæ frugis dicebatur, Sumptum a pisce usq; adeo uili, ut a canibus quoq; fastidiatur.

ΑΛΙΤΙΚΕΙΟΝ LIX.

Ἀλιτικέιος. Vulgo dicebatur qui per uim raperet aliena, Natum ex euentu huiusmodi, temporibus ætolici belli tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, ut pauperes coacti fame ca

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

priuorum farinam diriperent,inde uox traduci cœpit ad hominem quocunq; modo ſceleratũ.

Piſcis nequam eſt niſi recens LX.

Piſcis nequam eſt niſi recens,Manet in hunc uſq; diem uulgo celebre,Dicit' aũt peculiariter in hoſpitem aut uulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus eſt Cæterum ante triduum exactum putet,Plautus.Quaſi piſcis itidem eſt amator lenæ,nequam eſt niſi recens.

Nil homini amico eſt opportuno amicius. LXI.

Gratiſſimum eſt officium quod præſtatur in tempore,Contra, intempeſtiuum officium plæ runq; moleſtum eſſe ſolet,Plautus,Nil homini amico eſt opportuno amicius.

Aſinum in rupes protrudere. LXII.

Prouerbiũ olet quod ſcribit Horatius in epiſtolis, Qui male parentem in rupes protruſit aſellum, Quadrabit in quoſdam peruerſo natos ingenio,qui cum ipſi non ſapiant,nolint tamen bene conſulentiũ monitis obtemperare,Hi ſunt etiam ultro quo tendunt impellendi,ut uel malo docti tandem agnoſcant ſtulticiam ſuam,Natum eſt à ruſtico quopiam,qui cum aſinum ſuum per alpes niuibus obtectas duceret,iſq; freno non obediret,iratus in rupes protruſit, Et merito, Quis enim inuitum ſeruare laboret?

Videre mihi labda. LXIII.

Δοκεῖσ' ἐμοὶ καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους.Mihi uidere & labda iuxta Lesbios,fellatricem indicat,uelut ænigmate primæ literæ quæ communis Lesbiis, & uitio quod ei tribuit' genti,quemadmodum indicauimus alibi.

Poſtica ſanna LXIIII.

Perſius poſticam ſannam prouerbialiter appellat clancularian irriſionem, A geſtu ridentiũ aliquem a tergo,poſticæ occurrite ſannæ,Idem.O Iane a tergo quẽ nulla ciconia pinſit,Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas. Nec linguæ tantum ſitiat canis Apula quantum, Nam huiuſmodi geſtibus ab occipitio derident quidam.

Coruus ſerpentem LXV.

Κόραξ ἂν ὄφιν.Coruus ſerpentem,ubi quis ſuo ipſius inuento perit,Sumptum ex apologo quodam Aeſopi,Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem conſpicatus rapuit,A quo morſus periit,Cognatum ei quod alias retulimus,κορώνη πρὸν σκορπίον.

Cænei haſta. LXVI.

Τὸ καινέωσ δόρυ,Cænei haſta,Cæneus è puella conuerſus eſt in uirum,annuente Neptuno.Cui illud etiam donatum eſt ne ſaucius ullis uulneribus fieri ferro ue occumbere poſſet,quemadmodum refert Ouidius duodecimo tranſformationum libro,Ferunt hunc certaſſe cum Apolline, præterea morem huic fuiſſe ut qui ad ſeſe uenirent, iuberet per ſuã haſtam iurare, unde prouerbium arreptum,ut indicat enarrator Apollonii in argonauticon primum librum.

Pepones. LXVII.

Πέπονθε.Pepones,Prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effœminati,parumq; uiri,Homerus Iliados.B. ὦ πέπονες καὶ ἐλέγχε' ἀχαιΐδες, οὐκ κέτ' ἀχαιοί. O pepones mala probra, Achiuæ non enim Achiui,Euſtathius in ſeptimum huius operis librum oſtendit ſimilitudinem ſumptã ab eo fructu qui ſimul atq; maturuit,dulcis quidem eſt,uerum flaccidus & inutilis,Quãq; eadem uox aliquoties non conuiciantis eſt,ſed blandius & amicius appellantis, uelut Iliados .Z. ὦ πέπον ὦ μελέλαε. ῥυπαροκόνδυλοι. LXVIII.

Græci prouerbiali conuicio ſordidos & impendio parcos ῥυπαροκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis quibus ſordes in unguibus inſident, nec tantillum ſumptus facere uolunt,ut tonſori dent nummulum qui repurget ungues.Nam ῥύπος proprie ſordes eas ſignificat,quæ in ſummis unguibus manuum ac digitorum colligũtur.Quidam adagium ſic efferunt, ἄχθομαι αὐτοῦ τοῦ ῥύπου.Moleſtæ ſunt mihi illius ſordes.Latini item immoderatam parſimoniam,hoc eſt uitium luxui contrarium ſordes appellant,hominem ei uitio obnoxium ſordidum

Iuuenari. LXIX.

Iuuenari dixit Horatius,tum noue tum prouerbiali in arte poetica.Græci item νεάζειν νεανίζειν νεανεύειν.Conſimili modo uſurpant pro eo qd' iuuenum more iactantius, incõſyderantius, incõſultius agere,ſi quid aliud ei ætati peculiare uidetur,Quod quo lõgius traducatur,hoc fuerit ue nuſtius,ut ſi quis orationem floridam phaleratamq; dicat νεανίζειν.Eiuſdẽ eſt formæ γυναικίζειν, pro geſtu cultuq; repræſentare mulierem.

Laudant ut pueri pauonem. LXX.

Prouerbii faciem habet,quod ſcripſit Iuuenalis in auarum, qui carmina laudant duntaxat,nihil autem largiuntur poetæ,Didicit laudator auarus Tantum admirari tantum laudare diſertos Vt pueri Iunonis auem,Idem alibi, probitas laudatur & alget. Notior eſt metaphora quam ut oporteat explicare, Ouidius alicubi de pauo.Laudatas oſtendit auis iunonia pennas Si tacitus ſpectes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſpectes illa recondit opes, Λευκὴ πατία. LXXI.

Λευκὴ πατίας. Olim appellabat formidoloſus, Clearchus in Vitis ut citat Zenodotus ait quorũdam epati uitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat. atq; hinc prouerbio iactatum cognominis ſcomma, Videtur autem compoſita uox ἀπὸ τοῦ λευκοῦ καὶ ἧπαρ, quod palleant plærunq; quibus epar eſt uitiatum, id quod apparet in amantibus, pallor autem formidoloſis conuenit. Emori riſu. LXXII.

Prouerbiales hyperbolæ ſunt & illæ, Emori riſu, diffluere riſu, pro uehementer ridere, Homerus Iliados. Σ. Ἀτὰρ μνησήρθη ἀπάνευθε χεῖνας ἀναχόμενοι γέλῳ ἐκθανον, Deinde procorũ ſplẽdida turba Præ riſu emoriẽs nimio ſuſtollit ad alta Aſtra manus. Hipparchi murus. LXXIII.

Ἱππάρχου τεῖχος. Hipparchi murus. Dicebatur res quæpiam quæ magnis conſtaret impenſis, hinc natum, q̃ Hipparchus Piſiſtrati filius Academiam muro ſepſit, Atq; huius rei nomine magnam pecuniæ uim ab Athenienſibus exegit, Autor Suidas.

Hodie nullus, cras maximus. LXXIIII.

Οὐδὲ εἷς ἄριστον σήμερον. Qui nullus hodie cras erit uel maximus, De eo cui repente ꝓterq; ſpem ingens aliquis honos acceſſerit. Samiorum mala metuis. LXXV.

Τὰ Σαμίων κακὰ φοβῇ. Samiorum metuis mala, Dictitatum de his qui metuerẽt proditionem Narrant Athenienſes olim in Samios quoſcunq; cœpiſſent inclementius ſæuiſſe, atq; alios interemiſſe, alios confixiſſe Sama, id eſt ſupplicii genus, Samii uiciſſim ſi quos cœpiſſent Athenienſiũ hos ad eundẽ modũ excruciabant, Pygmæoq; Acrothinia Coloſſo adaptare. LXXVI.

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν. Acrothinia Pygmæorum Coloſſo accommodare dicebantur, qui inanem ac ſtultam ſumerent operam, aut qui præter decorum minima maximis adaptarent, Veluti ſi quis rem friuolam & minutam ampliſſimis copioſiſſimiſq; laudibus proſequeretur, Philoſtratus in Niceta, κινόνοτ δὲ ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζων. Nõ intelligebat autem ſeſe, Pygmæa Acrothinia Coloſſo accommodare. Quãquam Suidas hunc locum citans πυκμαίων dicit non πυγμαίων. Meminit adagii Euſtathius in odyſſeæ. φ.

Dii tibi dent tuam mentem. LXXVII.

Dii tibi dent tuam mentem, In inſanum congruit & ſua dignum mẽte. Quid enim precemur infœlicius ſceleſtis hominibus? Martialis, Dii mentem tibi dent tuam Philœni, Horatius item. Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter, Quatenus id facit, Contra Demea Terentianus, Mentem meliorem uobis dari. Cura eſſe quod audis. LXXVIII.

Ad prouerbii ſpeciem accedit Horatianũ illud, Cura eſſe quod audis, Conuenit in diuites qui ita demum fœlices fuerint, ſi id ſtudeant eſſe quod audiunt ab adulatoribus, Carmen Horatii ſic habet, Tu recte uiuis ſi curas eſſe quod audis, Iactamus iampridem omnis te Roma beatum, Sed uereor ne cui de te plus q̃ tibi credas. Cautus enim metuit &c. LXXIX.

Qui non ex animo ſed mali metu continent a maleficio, Quadrabunt hæ prouerbiales eiuſdem metaphoræ. Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq; Suſpectos laqueos, adopertum miluius hamum, Similis eſt illa de fuſte, Vertere modum formidine fuſtis.

Si coruus poſſit tacitus paſci. LXXX.

Si breuis apologus autore Fabio paroemiæ genus, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus quod ſcripſit Horatius, Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus habere Plus dapis & rixæ multo minus inuidiæq;, Quidam exiſtimant mutuo ſumptum ex apologo quem in floridis refert Apuleius de coruo prædam nacto, quam uulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi ut canere inciat. Quadrat in eos qui ſi quid bonæ rei nacti ſunt continuo iactant oſtẽtantq;, atq; ad eum modum efficiunt, ut alii tum obſiſtant, quo minus eiuſmodi plura cõmoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſint interuertant. Clauam extorquere Herculi. LXXXI.

Qui ſibi uẽdicare conatur quod alius iam potentior occupauit, nõ infacete dicetur clauam uelle Herculi extorquere, Idq; iampridem apud eruditos prouerbii uice celebratur, Natũ eſt aũt ab apophthegmate Maronis, Cui cum zoili quidam uitio darent, q̃ non paucos Homeri uerſus pro ſuis uſurpaſſet reſpondit, hoc ipſum magnificum eſſe facinus, uel Ioui fulmen eripere, uel clauam extorquere de manu Herculis. Bis interimitur qui ſuis armis perit. LXXXII.

Mimus eſt prouerbialis incertum cuius, Senecæ titulo celebratur ſed falſo, Bis interimitur qui ſuis armis perit. Magis dolent incommoda quibus ipſi dedimus occaſionem, Natum apparet ex æſopico apologo, Hunc Gabrias quidam uerſibus iambicis complexus eſt ad hunc modum,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Βλέπει τὸ κῆδος αἰετὸς βεβλημένος πάλαι Αλγῶν δὲ λοιπὴν κῆσε πολλὰ δακρύων Βλέπων δ' ὀϊστὸν ἐμπεπηγότα ἐπῳδωμένον Βαβαὶ πέπονμε σὺν πτερῶν ὀλλύμι. Quondam icta pectus aquila uulnus inſpicit, Multumq; lachrymans præ dolore conſtitit Pennatum ut autem ſpiculum cernit papæ. Ait ala me aligeram graui exitio dedit. Adagium græcũ quod ex hoc item apologo ſumptum eſt, alio diximus loco.

Mulierem ornat ſilentium. LXXXIII.

Sophocles in Aiace flagellifero, γυναιξὶ κόσμιον σιγὴ φέρει. Decus addit uſq; fœminis ſilentium Sentẽtia prouerbialis, Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohoneſtatur q̃ ſilentio, maxime apud uiros cum de rebus ſeriis agitur, Sumptum eſt ex Homero, apud quem eſt non ſemel illud, μῦθος δ' ἄνδρεσι μελήσει. Viris fuerit oratio curæ. Nec diuus Paulus ius facit mulieribus, ut uel in eccleſia loquantur, ſed domi uiros ſuos interrogent.

Imitabor Nepam LXXXIIII.

Imitari Nepam dicitur qui retrocedit, Id erit prouerbialius ſi torqueatur in eum qui in deterius uſq; degenerat, ὡσὶ τὰ μανδραγούλου. Nam Nepa quemadmodum autor eſt Feſtus Pompeius Aphrorum ſydus appellatur cancer (uel ut quidam putant) ſcorpius, qui & ipſe retrogradus eſt, Plautus in Caſſina, Retrouorſum cedam ad parietem, Imitabor Nepam.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam LXXXV.

Vbi quis rem omnem nouat ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula non dubium quin prouerbiali dictum forma, Ibo intro, ut id quod alius condiuit coquus, ego nunc uiciſſim ut alio pacto condiam, quicquid prandii eſt ut paratum ne ſiet, Sietq; ei paratum quod paratum non erat.

Odi puerulos præcoci ſapientia. LXXXVI.

Apuleius in apologia ſecunda, uerſiculum hũc ex neſcio quo poeta citat, ceu uulgo celebrem Odi puerulos præcoci ſapientia, Vulgo inualuit opinio, ut credant puerulos maturius ſapientes aut non fore uitales, aut dementes futuros, ſimulatq; ad ætatem maturam peruenerint.

Cum adſit uia ſemitam quæris. LXXXVII.

Οδοῦ πάρουσης τὴν ἀφαρὴν ζητεῖς. Cum præſto ſit uia tu requiris ſemitam. Citatur ab Euſtathio in odyſſeæ. N. Eſt autem ἀφαρὴς ſemita, quæ diuerſa ſit a uia plauſtrorum, & quam regiam uocant, Conueniet adagium in tergiuerſatores, qui quo præſens negocium ſuffugiant, diuerticula captant.

E culmo ſpicam coniicere. LXXXVIII.

Euſtathius odyſſeæ. ξ. enarrans hunc uerſum quem nos alio citauimus loco, ἀλλ' ἐμπης καλάμῳ γ' ἐσ οἴομαι ἐς ὀρόωντα γιγνώσκειν, oſtendit Vlyſſem ad prouerbium alluſiſſe, quod plene ſic efferatur, ἐκ καλάμης δῆλος ὅδιν ὁ τεθεισμένος στάχυς. Ex culmo perſpicitur ſpica demeſſa.

Βυσσοδομεύειν. LXXXIX.

Βυσσοδομεύειν. Frequenter eſt apud Homerum, non citra prouerbii ſpeciem, pro eo quod eſt alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo ſtruere inſidias, Tranſlatum à fundamentis ædificiorum quæ profunde iaciuntur, Odyſſeæ. P. ἐσθλ' ἀγορεύοντες κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύον.

Δούρειος ἵππος. XC.

Δούρειος ἵππος, Dureus equus, de clandeſtinis inſidiis dicebatur, aut ubi repente complures apparerent, qui latebant antea, ſumptum ab equo Homerico, in quo græcorum proceres abditi repente proſilientes Troiam cœperunt, Hunc Homerus durateum appellat ut odyſſeæ. θ. Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ Δοράτεον μέγαν ἵππον ὅθ' ἅμα πάντες ἄριστοι Ἀργείων φόνον καὶ κῆρα φέροντες. Fatum enim erat perituram urbem, ſimul ingrederetur Durateus præcelſus equus qui clauſerat omneis Primores Danaum luctumq; necemq; ferẽtes Troianis, Nec inſcitum fuerit ſi quis ludum alicuius eruditi durateum equum appellet, quod ex eo breui tempore ſummi uiri proditent.

Accerſitum malum. XCI.

Επιπαστὸν κακόν. Accerſitum malũ dicitur cuius ipſe tibi cauſam præbueris, Homerus odyſſeæ. Σ. Η τάχ' ἶρος ἄϊρος ἐπιπαστὸν ἕξει. Ne mox perditus irus habebit, quod ſibi quærit Vltro malum.

Eurymnus. XCII.

Εὔρυμνος. Eurymnus dictus eſt olim prouerbio qui per calumniam conaretur fidos amicos inter ſeſe committere, Nam hic cum moliretur ſerere diſſidium inter Caſtorem & Pollucem, alterum apud alterum inſimulans, poſt deprehenſus utriq; grauiſſimas pœnas dedit, Hoc autem fere ſolet accidere iis qui malis artibus ſtudent dirimere eos quos inſolubili uinculo natura copulauit, ut uxorem & maritum, parentem & filium, fratres, Fit enim ut hi redeant in gratiam, & præteritæ ſimultatis pœnas utriq; repetant ab autore,

A furiis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

A furiis oriundus. XCIII.

Ἐεννύων ἀπορρώξ. A furiis profectus, olim dicebatur tetra fœdaq; ſpecie, quiq; μανικὸν βλέπουσι quẽadmodum ait Ariſtophanes, Item quod noxiũ & exitiale ſit, id a furiis ortum aiunt, quemadmodum Aiax in Tragœdia, ἆρα οὐκ ἐεννὺς ὧδ' ἐχάλκευε ξίφος, An non mucronem hunc furia cudit tartari. Similes uidentur captiuis ex pylo. XCIIII.

Ἐοίκασι γοῦν ἐκ πύλου λῃφθεῖσι τοῖς λακωνικοῖς. Captiuis mihi ſimiles uidẽtur è pylo Laconicis, Eſt apud Ariſtophanem ni memoria fallor, Dici ſolitum de iis qui uultu ſunt miſerando, nempe pallidi, ſqualidi, macilenti, Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ quam obſeſſam Cleon expugnauit Qui uero ſuperfuerant a cæde ſecum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi ſpecie, ſicuti conſentaneum eſt accidiſſe, tum ob diutinam obſidionem, præſertim in inſula deſerta, quæ rerum neceſſariarum copiam maligne ſuppeditabat, tum q; poſt expugnatam urbem cõ plureis dies in uinculis habiti fuiſſent γύργαθον φυσᾶς XCV.

γύργαθον φυσᾶς, Gyrgathum ſpiras, in inſanum fruſtraq; uociferantem iaciebatur, Gyrgathus lectus eſt in quo paralytici, menteq; capti, quiq; uocantur dæmoniaci uincti iactant ſeſe.

Decora teipſum. XCVI.

γόβαιρε σαυτόν. Honeſta teipſum, iocus prouerbialis in eum qui ſe magnificentius gereret, Nã γοβαίρειν uenerari eſt & honorem habere. Byzeni libertas. XCVII.

Βυζάνου παῤῥησία, Byzeni libertas, ubi quis audacius liberiuſq; loquitur, A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate uti.

Ἀχειόγελος. XCVIII.

Ἀχειόγελος, Prouerbiali noueq; compoſito uerbo dicebatur nugator, quiq; rebus ineptis oblectaretur, Nam ἀχειόγελος perinde ſonat quaſi dicas temere ridentem, quod uitii uel ſtulticiæ ſignum eſt uel dementiæ, Protinus apparet quæ plantæ frugiferæ futuræ. XCIX.

Αὐτίκα γὴ φυτὰ φίλα ἃ μέλλει καρπίμα ἔσεσθαι, Statim apparet quæ plantæ frugiferæ ſint futuræ, uel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Periit ſus. C,

Ἀπόλωλεν ἡμῖν ὁ τάλαντος καὶ γάμος, Periit mihi ſus & talẽtum & nuptiæ, Dici ſuetũ ubi quis fruſtratus perdidiſſet operam & impenſam, Natum a quodam qui cum apparaſſet ad nuptias omnia, non eſt eas aſſecutus. Ἀμφιθαλὴς ἔρως CI.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως. Vtriq; florens amor olim dicebatur, quoties uterq; pariter eſſet incolumis ac mutuo reſponderet amore. Nam dimidiati dicimur quoties amicus diſtrahitur uelut altera pars noſtri. Ex amphitheto bibiſti, CII.

Ἀμφιθέτῳ ἐπινόν. Ex amphitheto bibiſti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret, Amphithetũ enim erat poculi genus, ita factum ut quauis ex parte poſitum ſtaret, nullumq; certum haberet fundum. Pronomi barba. CIII.

Προνόμου πώγων. Pronomi barba, de prælonga dicebatur, Ariſtophanes in concionatricibus, Ἀργύῤῥιος γοῦν τὸν προνόμου πώγων' ἔχων λέληθε. Huc uſq; latuit ergo Pronomi Argyrrhiũ geſtare barbam, Pronomus tibicen quiſpiam fuit prolixa barba, geſtamine nõ admodum appoſito profeſſioni, Quandoquidẽ tibicinum molliciem etiam prouerbia notant, Argyrrhius exercitus dux quiſpiam fuit effœminatus & cinædus, nihil habens uiri præter barbam, taxatur eodem in loco Epicratis oratoris cuiuſdam barba, cui ob idipſum uulgari ioco cognomen inditum ἀκεσφόρῳ teſte ſenario quem Ariſtophanis interpres citat ex Platone comico, Ἀναξ ὑπόνησε Ἐπικρατες ἀκεσφόρε, Rex barbæ Epicrates ſcutifer, Barbam ob ſimilitudinem ſcutum uocat, ut & alibi. Ἀπαξ καὶ μίσει σάκον πρὸς ταῖν γνάθοιν ἔχεσα. Ariſtophanes in eundẽ. κ' ἀγώγ' ὠδὶ κράρις οὐκ ὀλίγῳ καλλίονα. Mihi barba multo pulchrior atq; Epicratis, Conuenit igitur in quoſdam qui alioqui molliſſimi, uultus ueſtiumq; ſeueritate uitæ continentiam præferunt, Eſt frequens iocus apud Lucianum in barbam philoſophorum, itidem apud Horatium, Martialis item in huiuſmodi quendã iocatur. Omnibus ueſtigiis inquirere. CIIII.

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν. Omnibus inquirere ueſtigiis dicitur, qui ſumma cura ſummaq; diligentia rem perueſtigat, metaphora ſumpta eſt a uenatoribus. Apros immittere fontibus CV.

Qui ſibi accerſit optat ue perniciem allatura, in hunc quadrat Virgilianum illud, Et liquidis immiſi fontibus apros, neq; enim id ſine prouerbii ſpecie dictum apparet.

E canis podice. CVI.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ. E canis culo, dictum uidetur a Luciano, pro eo quod eſt ex rebus anxiis atq; anguſtis, q; ea pars arctior ſit huic animanti, quamobrem & excernunt difficilius, Nam aſinum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

ſuum finit his uerbis, ἐνταῦθα θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυον καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὰ δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ οὖν δὴ ὅτ' ἔτος λόπου, ἀλλ' ἐξ ὄνου σοβιόρνιας ἀφ' μακροῦ πάνυ, καὶ οὕτω δὲ μόλις οἴκαδε ἀναστρεφεῖς Hic diis ſeruatoribus rem diuinam feci, donaq; ſuſpendi, nimirum non è canis podice, quemadmodum uulgo dici conſueuit, quin magis ex aſini curioſitate poſt multum deniq; temporis idq; etiam uix domum incolumis reuerſus. Vulgo iactatur & in Xenonem teſte Laertio quod in canis poſtico de Rep. cõſcripſiſſet, uel q̃ nimis anxie, uel q̃ inepte, uerum de hoc prouerbio meminimus alibi.

E cantu dignoſcitur auis. CVII.

Refertur & hoc a quibuſdam etiamſi mihi nondum apud idoneos autores repertum, E cantu dignoſcitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem allegatur, ſenſus cõgruit cum illo. Qualis uir talis oratio, Iactatur uulgo ſimilimum huic. E plumis auem dignoſci, id eſt e cultu ſpectari uitam & ingenium hominis.

Canis ſeuiens in lapidem. CVIII.

κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα. Canis indignãs in lapidem, competit in eos qui mali ſui cauſam imputant non ipſi autori ſed alteri cuipiam, Veluti ſi quis iracundiæ uitium iuuentæ non ſtulticiæ attribueret, unde tamen proficiſcitur. Plato libro de Rep. quinto, damnãs eos qui cæſorum cadauera deſpoliant, ait hos perinde facere ut ſolent canes ſeuientes in lapidẽ, eo qui iecit omiſſo, Pacuuius apud Nonium, in armorum iudicio, Nam canis cum eſt percuſſus lapide, non tam petit illum qui ſe icit q̃ eum ipſum lapidem quo icta eſt petit.

Profundum ſulcum, CIX.

βαθεῖαν ἄυλακα, Profundum ſulcum, Refertur & hoc in adagionum collectaneis, addunt dictum de his qui cogitationibus profundis ac penitioribus rem expẽderent, Sumptum eſt autem ex Aeſchili tragœdia cui titulus ἐπὶ τῷ Θήβας. In qua uerſus hi dicũtur de Amphiareo, βαθεῖαν ἄυλακα ἀφ' φρενῶν καρπούμενος ἐξ ἧς τὰ κέλευθα βλαστάνει βουλεύματα. Sulco e profundo pectoris fructum metẽs, Rectæ unde cogitationes germinãt, Citatur aliquot locis in moralibus a Plutarcho. Mihi uidetur recte quadraturum & in eos qui ſe metiuntur non ex aliorũm opinione, ſed recte ſecus ue factorum conſcientia.

Hernioſus uſq; ad gulam. CX.

χωλὸς μέχρι τοῦ μιρρίνου. Hernioſus uſq; ad gulam. Quadrat in uehementer hernioſum, carmẽ eſt apud Ariſtophanem in equitibus. χωλοὶ γενέσθαι δεῖ σε μέχρι μιρρίνου

Benignior pellace uulpe CXI.

ὦ πλεῖον ἤλως ἀμύλης ἀλώπεκος. Pellace quanto eſt blandior uulpecula, De eo qui commodi ſui cauſa ſimulat beneuolentiam.

Non ut prior lædam, ſed ut iniuriã retaliem. CXII.

Senarium hunc quidam ex olynthia Menandri citant, quidam ex Therſita Chæremonis, ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ ἀμωρόμενος, ut qui prior nolim malo laceſſere. Sed iam datum malo retalem malum, Conuenit cum illo Terentiano, Sic exiſtimet reſponſum non dictum eſſe.

Non nauigamus ad Hippolætas, CXIII.

οὐχ ἱπποπολέκτας σοβιωτὰς πλῶμεν. Equidem ad hunc modũ reperio ſcriptum in uulgatis exẽplaribus, uerum ex his uerbis non uideo quæ ſententia poſſit exſculpi, Dicam igitur quidem quid mihi uero proximum uideatur, non q̃ alios uelim protinus ſequi noſtram diuinationem, ſed ut eruditis coniectandi ueri qualẽcunq; ſuppeditem occaſionem, ſi legas οὐχ ἱπποπολαίτας σοβιωτοὺς πλῶμες. Id eſt, non nauigamus ad eximios Hippolaitas, ut ſit admonenti ſparcius utendum eſſe rebus præſentibus, neq; enim nauigari ad eum locum unde rerum eiuſmodi copia exuberat, ut quod temere prodegeris, facile poſſis ſarcire, Nam in græcorũ commẽtariis hoc tantũ adſcriptũ inuenio. ὧδε τῶν Ἑρμιονέων κέκτημένων, Hippola uero uetuſtiſſima ciuitas fuit Laconicæ, non procul a mari, quam olim conſentaneum ob portus commoditatem mercimoniis floruiſſe. Meminit huius Pauſanias in Laconicis his quidem uerbis, καὶ ὧδε θαλάσσης ναός ἐστιν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἐντεῦθεν ἀποχοῦσι ἑβδομήκοντα σταδίοις, ἀκρωτήριόν ἐστιν ἐς θάλασσαν ἐξέχον, καὶ πόλεως ἐρειπία ἱππόλας ἐστίν· οἱ δὲ αὐτῆς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἱππολαΐτιδος, Meminit huius urbis & Stephanus.

Epiphyllides. CXIIII.

Refertur & hic ſenarius Ariſtophanicus inter prouerbia, Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ τὰ στωμύλματα Eum aiunt conuenire in blandiloquos & phaleris uerborum inſtructos magis q̃ egregiis factis, Epiphyllides enim græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes, Calliſtratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari, q̃ ſub pampinis lateant.

Ἀπ' ἀκροφυσίων. CXV.

Ἀπ' ἀκροφυσίων. Prouerbialiter dicebant, pro eo quod eſt recens ab officina profectum, perinde quaſi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

de quaſi modo productum a follibus æraria q̃ fornace. Nam ab his ſumpta metaphora, Ariſtophanes, ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιλεικύνναι πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων ϑ' ἀπὸ κιννα βδυμάτων. Porro cinnabeuma uocatur exemplar & ſimulacrum, ad cuius imitationem pictores ac ſtatuarii ſignum effingunt ac repræſentant, Vnde quod nuper natum eſt, id ἀπὸ τῶν κιννα βδυμάτων uenire dicitur.

Super te hæc omnia Leparge. CXVI.

Ἀνά σοι τάδε πάντα λέπαργε, Hemiſtichiũ heroicum, Dici ſolitum in eum cui ne poſt laborẽ quidem exhauſtum datur reſpirare, Tranſſumptum a bubus quibus perfunctis iam agricolandi labore, labor is etiam reliquus eſt, ut aratrum, reliquaq̃ inſtrumenta domum referant, Ea ſolent imponi qui ſit e duobus robuſtior, Taurum autem λέπαργον appellat ob candorem cutis.

Laqueus auxiliari uidetur. CXVII.

Ἀμύνει ὡς ἔοικεν ἡ πάγη, Laqueus ita ut uidetur & bono fuit, Dictitari conſueuit quoties incommodũ alicui uerteretur in bonũ, Veluti ſi quis Turca bello captus ſeruiret apud chriſtianos, iſq̃ hac occaſione noſtræ religionis ſacris initiaretẽ, Huc pertinet quod philoſophus ille dicebat ſe tũ proſpere nauigaſſe, poſtea q̃ naufragium fecerat.

Ἀμυστὶ πίνειν. CXVIII.

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui hauſtim auideq̃ bibunt, nec inter bibendum ſpiritum reciprocant, ſed potum in aluum non ſecus atq̃ in dolium infundunt, Sonat autem ἀμυστὶ quaſi dicas citra ſuctum,

Amphidromiam agis. CXIX.

Ἀμφιδρομίαν ἄγεις. Amphidromiam agis, Adagium ad uarios uſus poterit accõmodari, uel ad eos qui pueros oſtentant ac circũferunt, aut munuſcula captant ambiuntq̃. Sumptum a priſca conſuetudine qua mulieres quæ in partu affuiſſent, & in obſtetricando iuuiſſent, quinta poſt die manus abluere ſolent, ac puerum curſu laribus circũferre. Eoq̃ die munuſcula miſſitabãtur a cognatis ſepiæ plærunq̃ & Polypi, Decimo a partu die nomen indebatur infanti. De munuſculis huiuſmodi meminit & Terentius in prima Phormionis ſcena.

Canens uitæ palmum. CXX.

Ἀδὼν τὸν ὡπὸ θαμὸν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον. Canens uitæ palmum ad Anethum, De parco dictũ qui re tenui leuiculaq̃ tranſigit uitam, atq̃ interim exiſtimat ſe laute uiuere. Morem hunc quibuſdã eſſe uidemus, ut cum nihil apponant in menſa quod edi poſſit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, uarias narrant fabulas, aut cantilant, ut his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.

Qui non litigat cœlebs eſt. CXXI.

Diuus Hieronymus tanq̃ prouerbio iactatum citat, Qui non litigat cœlebs eſt, Indicat adagiũ rixoſum eſſe omne coniugium, nec eſſe trãquillam uitam niſi in cœlibatu, Iuuenalis, Semper habet lites alternaq̃ iurgia lectus, In quo nupta iacet minimum dormitur in illo, Aſtipulãtur huic ſententiæ uerſus aliquot prouerbiales. χειμὼν κατ' οἶκον ἐστὶν ἀνδρὸς γυνή. Mulier in ædibus atra tempeſtas uiro, Item, ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. Incendit omnem fœminæ zelus domũ, Item, οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. Muliere nil eſt peius atq̃ etiam bona. Sed Heſiodus ut modeſtius ita uerius opinor, οὐ μὴν οὐδὲ γυναικὸς ἀνὴρ λαίζετ' ἄμεινον τῆς ἀγαθῆς τῆς δ' αὖτε κακῆς ἐν θυμὸν ἄλλο. Sors potior muliere proba, non obtigit unq̃ Vlla uiro, contraq̃ mala nil tetrius uſquam eſt.

Præſtat uni malo obnoxium eſſe q̃ duobus. CXXII.

Ariſtophanes in concionatricibus ſenarium hũc prouerbialem refert, οὐ γὰρ ξυνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. Vni atq̃ geminis præſtat inuolui malis, Quoties utrunq̃ malum euitari non poteſt, danda tamen opera quo declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Vtrunq̃. CXXIII.

Enarrator Apollonii citat hunc ex Callimacho uerſiculum, ἀμφότερον κούρην δὲ βοῶν ἢ μέζον ἀρούρης. Dici poteſt de re quapiã ad diuerſum uſum accõmodabili, Quẽadmodũ ſuperius oſtenſum eſt de gladio delphico, Sentit autem Callimachus de uirga quam ἄκαιναν græci uocant, Latini ni fallor decempedam, Eam aiunt a theſſalis inuentam pedum longitudine decem, Hac eadem paſtores pedi uice conſueuerunt uti.

Chius. CXXIIII.

Χῖος ἀπὸ σκετῶν. Chius cacans, Ariſtophanis interpres in pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contaminarent conſpurcarentq̃ ciuitatẽ. Nam hac occaſione conſueuerunt calumniam ſtruere chiis, Vnde non perperam accommodabit & in illos qui captata occaſione calumniantur aliquem, Quemadmodum lupus æſopicus agnum accuſat q̃ ſibi bibenti turbarit aquam Ariſtophanes in ea quam modo citaui fabula, ἡ πόλις ἡ χίων δέδοκται σὸν πρωκτὸν ὀφλήσειν.

Furari litoris harenas. CXXV.

Litoris harenas furari dicitur qui rem ab omnibus neglectam & incuſtoditã tollit, Ouidius in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

amoribus. Ille poteſt uacuo furari litore harenas, Vxorem ſtulti quiſquis amare poteſt, Conuenit cum illo quod alibi retulimus ex Ariſtotele, ἐν θύραις τὴν ὑδρείαν. In foribus aqualem. Aptius per negationem uſurpabitur prouerbium. Vt quis litoris harenas furetur,

Colubrum in ſinu fouere. CXXVI.

Ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν. Id eſt ſerpentem in ſinu fouere dicitur, qui complectitur amore, ſtudioq; proſequitur hominem ingratum, & aliquando per occaſionem nociturum. Sumptum eſt ab apologo quodam qui Aeſopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expreſſit in hunc modum. Εθαλπέτις γεωργὸς ἐν κόλποις ὥρᾳ κρύος ἐπὶ δὲ θέρμης ἤθερ Εθλιξε τὴν θάλπαν τα, κἄκτεινεν τάχος Οὕτω κακοὶ ποιοῦσι θὶς εὐεργέτας. Sinu fouebat quidam agricola uiperam Gelu rigentem, at hæc calorem ut ſenſerat. Ferit fouentem moxq; perimit uulnere Ingrati ad hunc bene meritos tractant modum. Præter Sibyllam leget nemo. CXXVII.

Diuus Hieronymus irridens Iouiniani ſtilum, ut perturbatum & obſcurum ſcribit Plautinarum literarum illud in eum quadrare. Has præter Sibyllã leget nemo. Eſt aũt is locus in Pſeudolo Plautina, ubi quidam literas ab amica ſcriptas irridens notulis male concinnatis, cuiuſmodi ferme ſcriptura mulierum. Quærunt hæ literæ ſibi liberos. Alia aliam ſcandit. Has quidem pol credo niſi Sibylla legerit, interpretari alium poſſe neminem. An obſecro Hercle, habẽtq; gallinæ manus. Nam has quidem gallina ſcripſit. Nihil profuerit bulbus CXXVIII.

Athenæus diptnoſophiſtæ libro ſecundo ſenarium hunc prouerbii nomine refert, οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ μεῦρ' ἔχεις. Neruis carẽtem iuuerit Bulbus nihil. Martialis item. Nil aliud bulbis quam ſatur eſſe potes. Bulbus autem ad irritandam uenerem ualet.

Quæ dantur CXXIX.

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſexto. ἀστυνοὺς δὲ ἀλόγως ἀτίσει ἐπειπὼν, ἀκαιρόνοι ἀληρομτε μένειν. Mecq; obiurgauit, Vtere prouerbio, τὰ μὲν δίδομενα, Vtitur eodem & alio quodã loco, Non admodum liquet quid ſibi uelit niſi q; coniicere licet uerſum eſſe poetæ cuiuſpiam Eſt enim hemiſtichium iambicum quod admonet quod a fortuna datur id boni conſulẽdum eſſe & ferendum æquo animo quod mutari non queas, Sydera addere cœlo CXXX.

Addere cœlo ſydera, pro eo quod eſt adiungere quibus ipſis ſumma eſt copia, prouerbiali ſchemate dictum, uel illud ſat ſigni fuerit, quod Ouidius ſecundo elegiarum amatoriarum libro duobus prouerbiis intertexuit. Quid folia arboribus pleno quid ſydera cœlo. In freta collectas alta quid addis aquas? Pamphili uindicatio. CXXXI.

Παμφίλου νοσφισμὸς. Pamphili ſublatio, Pamphilus hic ueteris comœdiæ conuiciis notatus eſt, q; ærarium expilaſſet. Pegaſo uelocior CXXXII.

Πηγάσου ταχύτερος, Pegaſo uelocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus, Nota fabula de equo alato, Crepitu probabis CXXXIII.

πλατάγῃ δοκιμάσει. Plataga probabis, De iis q; ridicule explorãt alterius in ſeſe animũ, ſumptũ a uulgari ioco puellarum, quæ impoſito pollici medioq; digito papaueris folio palmam illidũt quod ſi crepuerit amoris argumentum eſt, ſin minus non amantis indicium.

Multa docet fames CXXXIIII.

Πολλῶν ὁλιμὸς γίνεται διδάσκαλος. Fames magiſtra eſt artium complurium, Ouidius. Ingenium mala ſæpe mouent. Perſius. Ingenioq; largitor uenter negatas artifex ſequi uoces.

Multorum Iouis feſtorum glandes comedit CXXXV.

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνους ἔφαγεν. Multorum Iouis feſtorum glandes comedit, De ſene longoq; plurimarum rerum uſu docto, perinde ualet quaſi dicas multas uixit olympiadas, Quercus autem Ioui ſacra. Prodico doctior CXXXVI.

πρωδίκου σοφώτερος. Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicãdis litibus acerrimi fuiſſe iudicii, Fuit huius nominis & ſophiſta quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici CXXXVII.

Πτωχοῦ φίλοι δὲ οἱ γεννήτορες. Mendico ne parentes quidem amici ſunt, Diuitiæ conciliant amicos, Paupertas nec illos habet amicos quos natura coniunxit.

Malus ianitor. CXXXVIII.

Πυλωρὸς κακὸς, Ianitor malus, id eſt indiligẽs præfectus aut cuſtos, Natum à dicto Thycionis cuiuſdam, qui cum uideret Philippi copias iſthmicas anguſtias occupaſſe, ſic ait, κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὁ Κορίνθιοι κ' πελοπόννησος ἔχει. Audi Chelidonem. CXXXIX.

πύθου χελιδόνος. Audi Chelidonem, id eſt in tempore curato tua negocia. Quidã a theologo quodam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quodam ortum autumant cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigiis colligere rerũ exitus. Atq; huius opinionis autor citatur Mnaseas patrensis. ἐν τῷ περίπλῳ Nonnulli malũt ad auem hirundinem referri, quod stridula sit auis ac lugubris, siue q; ueris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conspecto. CXL.

Σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄντις ἰδὼν. Qui te conspexit augurium poterit capere, Dici consueuit in deformes fœdoq; aspectu, Veteres ex primo hominis occursu sumebant omen, Occurrere formoso felix omen habebatur, Occurrere deformi nigroq; contra, Romanus quidam imperator Adrianus opinor, ut erat omnium superstitionum obseruantissimus, ex Mauri cuiusdam scurræ occursu mortem ominatus est, Ille iussus abire, dictum addidit ominosius totum uicisti, totum fecisti, nunc deus esto. Nam imperatores defuncti solennibus quibusdam cerimoniis referebantur in numerum deorum, Iuuenalis, Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum misces CXLI.

Οὐ μάλα κυκᾶς. Non admodum misces, id est nõ multum potes neq; prodesse neq; nocere, Pericles dictus est totam miscuisse græciam eloquentia sua

Quid opus Sapragoræ dote CXLII.

Τίς ἀνάγκη Σαπραγόρᾳ προῖξ; Quid opus dote Sapragoræ? Dici consueuit de iis qui requirunt ea quibus nihil est opus, Sapragoras opulentissimus quispiam fuit, qui maluit uxorem bene moratam q̃ bene dotatam. Neq; enim illius fortunæ dotem desyderabat, uxoris bene institutum ingenium requirebat ipse.

Asini cauda. CXLIII.

Ονου οὐρὰ τηλίαν οὐ ποιεῖ, Asini cauda non facit cribrum, ubi quis ad hoc aut illud dicetur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri consueuit, non è uillis asininæ caudæ.

Ipso Cratere CXLIIII.

Αὐτῷ κρητῆρι γίνη κακὰ. Ipsi calici malum accersis, Dictitari solitum de his in quos recidit qd' per insidias in alios moliebantur.

Gutta uini. CXLV.

Στελαιμὸς οἴνου μυρίοις χοεῦσιν ἥδατος οὐ μίγνυται. Gutta uini non miscetur aqua sæpius infusa, Cum paululo boni nimia mali uis admiscetur, Diluitur enim & euanescit si pauxillum uini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto ultra Taygeton capite. CXLVI.

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ ταύγετον ἀπὸ τοῦ εὐρώτα ἔπειεν. Taurus porrecto ultra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re uehementer absurda, similimum illi quid si cœlum ruat? Natum ex apophthegmate Lacedæmonii cuiusdam, is ab hospite quopiam interrogatus quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit ullos esse adulteros apud Lacedæmonios, At instans ille, quid si quis existeret inquit Quam pœnam daret? is inquit, Taurum maximum dependeret, qui producto ultro Taygetum mõtem capite biberet ex Eurota, cunq; hospes arridens, & unde taurus tam ingens? Lacedæmonius uicissim, at unde apud Lacedæmonios adulter?

Ad cribrum dicta CXLVII.

Τὰ πὶ κοσκίνῳ. Ad cribrum dicta, Quæ uera cõpertaq; uideri uellent ad hunc appellabant modum, Finitimum illi τὰ ἐκ τρίποδος, sumptum a diuinationis genere, qd' suspenso circũactoq; cribro peragebat', quẽadmodũ alias indicauimus ex Luciano.

Iouis uellus. XCVLVIII.

Διὸς κώδιον. Iouis uellus, De re sordida quidem, sed tamen in usum aliquem seruata, Nã olim uictimæ pellem seruabant in pompis Eleusinis circũferendam uel substernendam pedibus eorũ qui piaculo quopiã tenebant' ad expiationem.

Mala ultro adsunt CXLIX.

Fertur & huiusmodi sententia in prouerbiorum collectaneis, Διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις πραγίνεται τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι. Bona uix accidunt iis qui quærunt, mala uel non quærentibus obtingunt, Idem & uulgo dicunt idiotæ, neq; tamen non uere.

A uicinis exemplum habent CL.

Εκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, A uicinis sumunt exemplum, Qui faciunt quippiam aliorum exemplo prouocati.

My sortitus es CLI.

ελαχες δὲ μ. M litera tibi sorte obtigit, Aenigma in stultos, Nam græce μωροὶ hanc initialem habent, Cum aliquãdo Dionysio. M. in sortibus obuenisset, quidam per iocum, μωρολογεῖς δι' ὀνύσιε, At ille detorquens alio, μονομαχήσω μὲν οὖν inquit.

In Pythii templo cacare CLII.

εν πυθίου χέσαι, In Pythii templo cacare, dicebatur qui rem nephariam & periculosam faceret quo Pisistratus tyrannus extructo templo inscripserat, ne quis inibi uentrem exoneraret, & aduenam quendam deprehensum è medio sustulit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

In terra pauperem. CLIII.

Εν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτῶντα πλεῖν. Egere præſtat in ſolo q̃ diuitem ſulcare fluctus, Satius eſt paululum habere tuto q̃ multum cum periculo.

Inter pueros ſenex. CLIIII.

Εν παισὶ μὲν γέρων σὺ δ' ἐν γέρουσι παῖς. Inter ſenes puer, Idem at in pueris ſenex. Conueniet in hominem grãdiuſculũ maiorem q̃ ut puer uideri poſſit, minorẽ q̃ ut uir, dictum eſt aũt ab æmulis in Hermogenem rhetorem.

In ſola Sparta ſeneſcere expedit. CLV.

Εν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν. Vna in Sparta expedit ſeneſcere, Dictũ eſt q̃ apud Spartanos ſummus honos ſenibus habebat olim.

Ne maior Thylaco acceſſio CLVI.

Lucianus in Encomio Demoſthenis, σοὶ δ' ἴσως θύλακός τις πρόσθημα σκῶμμα ὠθῇ τῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπικαθέσθαι, μή σοι μεῖζον προσκέοιτο σὺ πύθιγμα τῷ θυλάκῳ. At tu fortaſſe uereris ne intorqueatur illud prouerbiale dicteriũ, de proportione nempe, ne tibi thylaco maior ſit acceſſoria ſarcinula. Neq̃ me clam eſt in uulgatis exemplaribus ſcriptum eſſe, σὺ πύγμα, nõ σὺ πύθιγμα. Verum niſi ſcripturam mutaris, nulla ſententia poteſt elici. Eſt autem ἐπίθιγμα, a σάττω, ueluti oneris adfertura. Tranſlatum eſt autem a mulionibus, qui præter legitimũ onus, uaſcula quædam ſuperimponunt. Ergo cum digreſſio longior eſt q̃ ipſa res, uti licebit hoc prouerbio.

Acarnici equi CLVII.

ἀκαρνικοὶ ἵπποι. Acarnici equi dicebantur equi maximi, Finitimum illi cuius meminit etiam Ariſtoteles, ἵππος θεσσαλικὴ. equa Theſſalica.

Contribulis factus ſerua ordinem CLVIII.

συννεύσας πρός τινα τῶν τάξιν. Tribulis factus ſerua ordinem, id eſt poſtea q̃ aſcitus es in ordinẽ aliquem, fungere tuo officio quemadmodum & cæteri faciunt. Natum a tribubus Athenienſiũ Populus Athenienſis diſtributus erat in tribus duodecim ad menſium numerum, rurſum unaquæq̃ tribus in triginta genera, quemadmodum uocant ad dierum numerum, unde γενῆται uocabantur, non coniuncti ſanguinis propinquitate, ſed in eandem tribus partem aſciti.

Anus ſimia ſero quidem CLIX.

γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται, Anus ſimia ſero quidem capitur, ſed tamen aliquando capitur, ubi uerſutus aliquis qui diu eluſerit tandem dat pœnas.

Glaucus alter. CLX.

γλαῦκος ἄλλος ἵππόβρωτος. Glaucus alter ab equis deuoratus, Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientẽ facultates ſuas, A fabula natum.

Gorgonem Perſeus aggredit. CLXI.

γόργονα πρόσεισι χειρώσασθαι. Gorgonem Perſeus adortus eſt, Vbi quis egregium facinus inceptat, Notiſſima fabula eſt.

Vincula Tyrrhena. CLXII.

Δεσμοὶ τυρρηνοί. Vincula Tyrrhena dicebantur odioſa negocia, quibus diſtringebatur aliquis, Traductum a uinculis quibus Tyrrheni captiuos uinciebant grauibus & moleſtis.

Diu delibera CLXIII.

Δηρὸν βουλεύειν. Diu delibera, Nõ ſtatim aggrediundum negocium, Carmen integrum ferẽ huiuſmodi δηρὸν βουλεύου, ἵν' ἔχῃς καὶ πολὺ ἄμεινον, conſultato diu multo ut præcellere poſſis.

Epimenideum corium. CLXIIII.

Ἐπιμενίδειον δέρμα. Epimenidea pellis. De re repoſita miraculiq̃ loco ſeruata. Nõ excidit hoc adagium alibi nobis poſitum eſſe, ſed quoniam poſtea q̃ excuſum iam eſſet, è caſtigationibus libris animaduertimus uulgatam ſcripturam deprauatam eſſe, uiſum eſt admonere lectorem, Indicat autem Eudemus tractum ab Epimenide Cretenſi, qui legit perpetuo ſomno dormiſſe quadraginta ſeptem annos, neq̃ paucos poſtea ſuperuixiſſe, Vnde conſentaneum eſt huius reliquias ut miraculi monimentum ſeruatas fuiſſe.

Volaticum iuſiurandum. CLXV.

Ταχυβάμονδε ὅρκοι. Ad eum modum appellabant iuſiurãdum irritum quod euaneſceret, auolaretq̃ ſimul atq̃ pronunciatum eſſet, cuiuſmodi ſunt amantium, Quanq̃ Ariſtarchus apud Eudemum κατ' ἀντίφρασιν accipit, quaſi tardum oporteat eſſe iuſiurandum, neq̃ temere proferendum, neq̃ enim ſtatim euaneſcere ſi quid iuraris.

Superatus es a gallo quopiã. CLXVI.

Ἡττήθης ὑπὸ ἀλεκτρυόνος, Superatus es a gallo quopiã, Iocus prouerbialis in ſeruos qui dominos a tergo ſequuntur ſupplices uidelicet & abiecti, cuiuſmodi ſolent eſſe galli ſuperati in pugna Refertur ab Eudemo.

Βατταλάρας CLXVII.

Βατταλάρας. de pinguibus dictum & impotentibus. Eudemus meminit addens eſſe legendum καὶ ἀτταλάρ.

Ex æquo partire. CLXVIII.

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, Ex æquo de omnibus. Tranſlatum ab his qui conuiuium aut hæreditatem partiuntur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

partiuntur,Quadrabit in iudicem aut principem quem oportet æquabile ius reddere

Επαύλια λῶρα. CLXIX.

Επαύλια λῶρα,Dicebãtur magnifica munera,Sic enim appellabantur apud græcos, quæ post nuptias die sponsæ pater adducebat sponso,pompæ cuiusdam specie,Præcedebat eũ puer candida toga facem gestans ardentem, Post hunc canistrifer,post hũc longa series apportantium aurum pelues reliquamq; supellectilem,interdum & dotem ipsam

In pedes retrocedit. CLXX.

Επὶ πόδα ἀναχωρεῖ,In pedem retrocedit,de eo qui metu dat locum potentiori

In armis acciſſat CLXXI.

Επὶ τοῖς ὁπλοις ἀκκίζεται.In armis acciſſat,in eum qui sibi placet,seseq; quasi contemplatur in armis suis,Conueniet in quemuis sibi stulte placentem, De Accone muliere dictum est alibi.

In Lipsydrio pugnas. CLXXII.

Επὶ λειψυδρίῳ,In Lipsydrio pugnas,Lipsydriũ locus erat haud procul a Parnethe,quem mœnibus cinxerant tyranni,qui profugerant ex urbe,prius condiderant Almœonidæ,sed hi hos ob sessos uictosq; a Pisistrati copiis,obliqua cãtio in eos cani cœpta est huiusmodi, αἱ αἱ λειψυδρίου προδοσίαν οἵας ἀνδρας ἀπώλεσε μάχεσθ' ἀγαθοὺς γε καὶ οὐ πάρισος ὅτε ἐλειξαν οἷον πατρῴων ἔδρην,Prouerbium dictum in strenuos & bellicosos uiros. Desertum obtueri. CLXXIII.

Ερημον ἐμβλέπειν.Desertum intueri dicebatur qui fixis & attonitis intueretur oculis,Metaphoram mutuati sunt ab iis qui pelagus immensum aut solitudinem taciti intuentur,Citatur Aristophanes ex Polyido. Esto promus, CLXXIIII.

Εστω ταμίας τἄλλα δ' ἐι βούλει κύων, Sis condus in reliquis canis esto si libet, Aiunt dictum in eum cui fœlicitas immerenti contigisset,peculiariter in Eunuchos:

Ephemeri uita. CLXXV.

εφημέρου ζωὴ,Ephemeri uita,De iis qui statim emoriũtur,aut pereunt,ab animantibus quæ hic appellantur,quod ultra diem non uiuant. Canis mendico auxilians. CLXXVI.

κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν.Canis mendico auxilians,Vbi nobis aduersatur & diuersis studet partibus,is cuius auxilio nitebamur. Iupiter aquilam delegit. CLXXVII.

Ζεὺς ἀετὸν ἕλετο.Iupiter aquilam delegit,Vbi quis ascisit sibi præclaros,suisq; rebus accommodos. Aut minus animi aut plus potentiæ. CLXXVIII.

Η φρονεῖν ἔλασσον ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, Oportet aut minus animosum esse aut plus posse, Conuenit in feroces quorum arrogantiæ non suppetãt uires. Aut qui non timet irritare quem uincere non possit. Fœlicitas a deo. CLXXIX.

Θεοῦ δὲ λῶρόν ἐστιν οὐ τυχεῖν βροτούς.Fœlicitas datur deum homini munere,Vt res nostræ bene cedant,id in nobis situm non est sed a superum arbitrio pendet.

Hystricis seta. CLXXX.

θρὶξ ὑστριχος,Pilus hystricis dici poterit dicterium acriter in quempiam tortum,Ab animante sumptum,cui mos irritato setis eiaculantem impetere. Alter Ianus CLXXXI.

Ιανος ἄλλος,Ianus alter,Quadrabit uel in prouidum ac circũspectum,uel in ancipitem & perfidum,Persius, O Iane a tergo cui nulla iconia pinsit. Veste circũfers ignem. CLXXXII.

Εἱματίῳ δ' πῦρ περιστέλλεις,Veste circunfers ignem,ubi quid ridicule fit.

Erinnys ex tragœdia. CLXXXIII.

Ερινυὶς ἐκ τραγῳδίας,Erinnys ex tragœdia,De fœdis aniculis,sumptum ex Aristophanis Pluto quo loco dictũ est de Penia. Ἴσως ἐρινύος ὕστυ ἐκ τραγῳδίας.At forsan est erinnys ex tragœdia,

Aequalitas haud parit bellum. CLXXXIIII.

Ισα πόλεμον οὐ τίκτει.Aequalitas bellum haud parit,Aequalitate continetur cõcordia, Inæqualitas discordiarum est mater. Piscis primum a capite fetet CLXXXV.

Ιχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται.Piscis a capite primum incipit putere,Dictum in malos principes quorũ cõtagione reliquũ uulgus inficitur, Etiam bætylum deuorares CLXXXVI.

καὶ βαίτυλον ἂν κατάπινοις,Etiam bætylum deglutires,In uoracem & omnia concoquentem Nam bætylus saxum illud fasciis obuinctum quod pro Ioue deuorauit Saturnus.

Malum uas non frangitur. CLXXXVII.

κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται Malum uas non frangitur,Qui deterior is nonnunq; uiuacior & in periculis tutior. Etiam quercus bacchatur, CLXXXVIII.

καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, Etiam quercus mœnas facta est,De his qui uix deliniuntur,ab Orphei

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

fabula quercus ſua cithara demulcente. Malum eſt bonum. CLXXXIX.

Κακὸν τὸ καλὸν ἔνιοτε μὴ καιροῦ τύχῃ. Bonum malum fit tempore datum haud ſuo. Nihil gratum quod intempeſtiuum. CXC.

Καρικὸς τάφος, Caricum monimentum, De re magnifica ſumptuoſaq; Sumptum a Mauſoli ſepulchro quod eſt apud Caras. Malum munus. CXCI.

Κακόν γε δῶρον ἴσον ἔστι ζημία. Munus malum eſt perinde uti diſpendium. Nocet non iuuat qui largitur noxia, ueluti ſi quis adoleſcenti miniſtret pecuniam. Inani ſpe flagrat. CXCII.

Κενοῖσιν ἐλατῖσι θερμαίνεται, Inanibus ſpebus incenditur, In eum qui fruſtra ſibi magna pollicet Voluitur dolium. CXCIII.

Κεκύλισται ὁ πίθος, Reuolutum eſt dolium, In eum qui commouetur alieno exemplo ad ſtulte quid faciendum. Cæram auribus obdis. CXCIIII.

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφειν, Cæram auribus oblinis, Qui recuſant audire uel æqua uel iniqua, Natum ab Vlyſſis cæra. Corui luſciniis honoratiores. CXCV.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι. Corui luſciniis honoratiores, Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis. Commune naufragium CXCVI.

κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον. Commune naufragium omnibus ſolatium, Multo facilius fertur malum quod nobis eſt cum omnibus, aut cum multis commune. Cypariſſi fructus. CXCVII.

κυπαρίττου καρπός. Cypariſſi fructus, de uerbis dictu magnificis cæterum inutilibus. Matiolœchus. CXCVIII.

Ματιολοιχός. Vulgato cõuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquiſitus. Equidem opinor hoc eſſe prouerbium quod Georgius Merula citat in illud Martialis, Mattea ſpla iuuãt, Ait autem eſſe cibi genus, Equidem in commentariis græcoꝝ inuenio μάτιον uocari, quod eſt minimum, aut genus menſuræ. Proinde quadrat qui per fraudem minimis è rebus ſectantur compendium, ἀπὸ τοῦ ματίου κερδαίνειν. Poſt Marathonem pugna. CXCIX.

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη. Poſt Marathonem pugna, Vbi quis poſt calamitatem in aliam nouam rurſus incidit. Simile huic μετὰ τὸν πόλεμον παραχή, poſt bellum tumultus. Ne uities muſicam. CC.

Μὴ κακούργει τὴν μουσικήν. Ne uities muſicam, id eſt ne loquaris diſcrepantia, ne noua moliaris, Ita locutum ferũt Emerepen in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides Aſtutior coccyce. CCI.

Μηχανικώτερος κόκκυκος. Coccyce aſtutior dicebatur, qui aſtu ſibi cõſuleret. Sumptum ab auis ingenio, de qua abunde Plinius & Ariſtoteles. Heſperidum mala CCII.

Μῆλα ἑσπερίδων δωρεῖσθαι. Mala heſperidum largiri, qui magna ſplendidaq; largirentur, Nota eſt fabula. Solæ lacænæ uiros pariunt, CCIII.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι. Solæ lacænæ uiros pariunt, Apud Lacedæmonios fortiſſimi uiri naſcebantur, & apud eoſdem matres ſæuere educabant. Myrteã coronã ambis. CCIIII.

Μυρρινῶν ἐπιθυμεῖς, Myrteas cupis, dicebatur in eum qui tyrannidem aut magiſtratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur. Præuertit ancoræ iactũ deus CCV.

ἀλλ' ἀντέπεσε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός, Sed anteuertit ancoræ iactum deus, cum res præter ſpem euenit, Traductum a nautis quibus accidit ſæpenumero ut cum parant ſeſe ut ancoram iaciant in portum appulſuri, repelluntur à uentis, & in mediam tempeſtatem reuocantur. Pro Delo calauriam. CCVI.

ἀντὶ Δήλου τὴν καλαυρείαν, Pro Delo Calauriam, Eſt in fabulis Neptunum cum Latona permutationem feciſſe, ut illa Calauriam inſulam Neptuno cõcederet, poſſidcret Delum, proq; data Tenaro reciperet Pythonem, Ea res in prouerbium abiit, quoties manus manum lauat & offi cium officio penſatur. Antiquior Codro. CCVII.

Πρεσβύτερος κόδρου De priſcis & ob antiquitatem admirandis Codrus antiquiſſimus Atticæ rex cuius alibi nobis facta mentio. Hirundo totos ſchœnos anteibit. CCVIII.

Πρόσυτις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέπτω. Hirũdo quæpiam totos ſchœnos præteribit, Vbi quis immenſo uincit interuallo, Nam σχοῖνος græcis menſuræ genus, qui ſicuti quidã exiſtimant quinquaginta complectitur ſtadia. Nihili cocio eſt. CCIX.

Plautus in aſinaria, Vetus eſt nihili cocio eſt, dictum uidetur in eos qui pollicentur in futurum nec exhibent rem præſentem, Laberius apud Gellium cocionem peruulgato uerbo dixit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

quem ueteres arulatorem dixerunt, Dicuntur aũt hæc a lena quæ prædicabat sibi oculatas esse manus, atq; id demum credere quod uideret, Quod autem alii legunt coactionem, id neq; carminis ratio patitur, nisi uocalem elidas

Non nauigas noctu. CCX.

Οὐ νυκτὶ πλοεῖς. Non noctu nauigas, De eo cui nihil est certi quod sequatur, propterea q; nocturnis temporibus certius nauigant nautæ, propter stellarum notas, de quibus alias dictum est. Chrysippus (ut citãt) negationem detraxit, νυκτὶ πλοεῖς, manente sicut ego quidem arbitror eadem sententia, Nam quid alioqui fuerat memorandum, si Chrysippus citra negationem extulisset, quasi uero non idem iuris sit in quauis oratione? Quanquam autem nautæ noctu stellarum indicia sequuntur, longe tamen certior est interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni respondent CCXI.

Βίοι ἀνθρώπων καὶ φυτῶν σπέρματα συνεξομιοῦνται ταῖς χώραις. Mores hominum ut plantæ ad regionis habitum respõdent. Refertur & hoc in græcorum prouerbiorum collectaneis, Equidem arbitror natum ab apophthegmate cuius meminit Plutarchus.

Cum cane simul & lorum. CCXII.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ ἐν ἱμάντα. Vna cum cane lorum quoq;, Clausula est heroici carminis, Eudemus indicat dici quoties simul omnia pereunt ut nihil omnino sit reliqui.

Teipsum inspice. CCXIII.

Μὴ τοῦ μὸν ἀλλὰ καὶ τόσον φῦλος σκόπει. Age nõ meũ uerum & tuum inspicito genus, Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem sibi generis uitium probro uertentem, q; nothus esset, regerit huiusmodi cõuicium, quod & ipse genus duxisset a Clisthene effœminato, Stultum est in alterum dicere quod in te possit retorqueri.

Ne mihi uacuam abstergas CCXIIII.

Theocritus in syracusiis, μὴ φυῇ μελιτῶδες ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη πλὴν ἑνὸς οὐκ ἀλέγω. μήμοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Ne quisq; existat Proserpina quem dominum uno excepto agnoscamus, ego id nõ curo tute caueto, Abstergas ne mi uacuam. Subesse prouerbiũ uidetur in eo quod ait μήμοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem χεῖρα, aut simile quiddam, Apparet esse comminantis alapam aut colaphũ, Nam locus nondum satis liquet eruditis, itaq; relinquimus excutiendum diligentius.

Cum sis nanus cede. CCXV.

Νάνος ὢν ὕπεικε. Nanus cum sis cede, De pusillis dictum, Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis, Iuuenalis, Nanum Atlanta uocamus, Citatur Theophrastus qui senserit nanos dici quibus pudendum membrum sit iusto maius.

Nocte lucidus interdiu inutilis. CCXVI.

Εν νυκτὶ λαμπρὸς ἐν φάει δ' ἀνωφελὴς, In nocte lucidus, luce uero inutilis, de præposteris qui sapiunt ubi nihil est opus, cum opus est ibi dormiunt, Sumptum a gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis CCXVII.

Ταντάλου κῆπον τρυγῆς. Ex Tantali horto fructũ colligis, id est ea consectaris quæ nusq; sunt aut quibus frui non licet, Quod quidem apposite dicetur in mundanis addictos uoluptatibus, Nam ii dum his ueluti temulenti fruuntur egregie fœlices sibi uidentur, Verum simulatq; resipuerũt iam uelut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse nisi mẽtis non admodum sanæ somniũ.

Telenico pauperior. CCXVIII.

Τελενίκου πενέστερος. Telenico pauperior, Nam is usq; adeo notæ paupertatis fuit, ut Seriphii uerbum inde finxerint, dicãtq; τελενικῆσαι pro euacuare,

Telenicia echo. CCXIX.

Τελενίκιος ἠχὼ. Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui, sic enim uocant crepitum uasculorũ inanium, Sumpto epitheto ab eodem de quo modo diximus telenice.

Terebintho stultior. CCXX.

Τερεβίνθου ἀνοήτερος. Terebintho dementior, in stupidum sibiq; placentem, q; arbor ea late porrigat ramos.

Cicada uocalior. CCXXI.

τέττιγος εὐφωνότερος. Cicada uocalior, in garrulum aut in canendi studiosum peritumq;

Mœnia Semyramidis. CCXXII.

τείχη σεμυράμιδος. Muri Semyramidis, De muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieq; munitis, Iuuenalis, ubi dicitur, Altam coctilibus muris cinxisse Semyramis urbem.

Manum admouere. CCXXIII.

τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν. Manum apponere, dicebantur qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregiæ communionem, Translatũ a sacris, in quibus nonnunq; fieri solet ut aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniens admota uictimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificii.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Patris est filius. CCXXIIII.

Τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον. Patris est filius, Ita loquuntur ubi quis mores imitatur patrios.

Paruo emptas carnes. CCXXV.

Τὸ εὔωνον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν. Paruo emptas carnes canes edunt, Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum, Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur.

Qui domi compluitur. CCXXVI.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει. Qui domi complutus est, huius ne deum quidem miseret, uulgo græcis iactatum, sensus est, cum modis omnibus suo malo uideri digni, qui sit usq; adeo ignauus, ut nec domi suæ possit a pluuia tutus esse.

Tragicus Theocrines. CCXXVII.

Τραγικὸς θεοκρίνης. Tragicus Theocrines, Vsurpauit hoc adagiũ Demosthenes aduersus Aeschinem, Theocrines sycophanta quispiam fuit.

Tragicum malum. CCXXVIII.

Τραγικὸν πάθος. Tragicum malum dicetur ingens, cuiusmodi finguntur in tragœdiis, Nam ab iis abstinet comœdia

Cæcus auribus. CCXXIX.

Τυφλὸς τάτ' ὦτα τόντε νοῦν, τάτ' ὄμματ' εἶ. Et mente & auribus cæcus es, oculis quoq;. Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium. CCXXX.

Τύφλον ἤνειρον. Cæcum insomnium de re friuola uanaq;, Quædam enim insomnia portendũt aliquid, quædam inania sunt.

Asinos non curo. CCXXXI.

Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει. Cæterum asinos nil moror, Congruit in eum qui domesticis cõtentus opibus non quærit aliena, Nam cui plaustrum est domi, huic non est opus asinis conducticiis, carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus uincit. CCXXXII.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾶ, Plurium calculus uincit, Quoties in consilio ceditur multitudini, Plinius in epistolis queritur numerari sententias non expendi, Et Liuius pars inquit maior meliorẽ uicit.

Υπεψηνισμένη. CCXXXIII.

Υπεψηνισμένη. Dicitur iam propinqua partui, Sumpta metaphora a ficis immissis psenibus maturescentibus, Hoc quid sit explicuimus in prouerbio ἀνεβίναστος.

Subdititius es CCXXXIIII.

Υποβολιμαῖος εἶ. Supposititius es, Subdititii uocantur partus assimulati, inde transfertur in hominem fictum, & per dolum ab alio quopiam allegatum subornatumq;.

Subiugus homo. CCXXXV.

Υποζυγιώδης ἄνθρωπος. Subiugus homo, Qui nõ arbitratu suo sed alieno iussu facit quippiam Traductum à iumentis iugalibus.

Pistillo nudior. CCXXXVI.

Υπέρου γυμνότερος. Pistillo nudior, de uehemẽter tenui, Cognatum illi παττάλου γυμνότερος, paxillo nudior.

Pistillo caluior. CCXXXVII.

Υπέρου φαλακρότερος. Pistillo caluior, Prouerbialis item hyperbole de magnopere glabris.

Aurum subæratum. CCXXXVIII.

Υπόχαλκον χρυσίον, Subæratum aurum, dicetur homo nequaq; syncerus, sed aliud præ se ferens aliud intus occulens, sumptũ a nomismatis adulteratis.

Nihil de uitello. CCXXXIX.

Νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως, Nihil mihi de uitello dedisti, Quadrat in eos qui impertiunt deteriora meliora sibi seruantes, M. Tullius in libris de diuinatione narrat huiusmodi fabulam, unde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbium, Quidam somniarat se uidere ouum extremæ lodicis ore illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est thesaurum indicari, proinde foderet eo loco quo se somniarat ouum uideri, Vbi fodisset reperit aurum argento circũtectum, Misitq; paululum ex argento coniectori dissimulans inuentum aurum, Cõiector accipiens nihil ne inquit de uitello?

Queruli in amicitia. CCXL.

Οἱ φιλομεμφέες εἰς φιλίην οὐκ εὐφυέες. Qui queruli sunt in amicos, non sunt ad amicitiam idonei, Conniuere ad amicorum uitia Hæc res & iungit, Iunctos & seruat amicos.

Bonus dux bonum reddit comitem CCXLI.

Ο καλῶς ἄγων ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, Bonus dux bonum reddit comitem, Idem bonus princeps bonum efficit populum, Bonus præceptor bonum discipulum.

Cleomenes superat cubile. CCXLII.

Ο κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει. Cleomenes cubile superat, De eo qui magis abundaret rebus superuacaneis q̃ necessariis.

Diues. CCXLIII.

Ο μὲν λόγος θαυμαστὸς, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. Magnifica quidem oratio, cæterum non habetur fides

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

loquenti,Quoties aliquis ingentia pollicetur quæ non uideatur præſtiturus.

Vterq; ambo. CCXLIIII.

Ο μὲν ἑκατέρος ἀμφότερος ὁ δὲ ἀμφότερος ὀδέτερος,Vterq; ambo,ambo neuter,Inſtar ænigmatis eſt,cuius meminit Plutarchus in moralibus,& extat in græcis epigrammatis, Eduobus fratribus,quorum alteri nomen erat ἑκατέρος,alteri ἀμφοτέρος, ille bonæ frugis erat,hic neq;. Hos cum Philippus uidiſſet,hoc in eos iocatus eſſe fertur.Quadrabit in duos aliquos quorũ alterius nequiciã,alterius probitas cõpenſat. Quem fortuna pinxerit, CCXLV.

Ον ἡ τύχη μέλανα γράψῃ οὐκ ἔστιν οὐ πᾶς χρόνος λευκάναι. Quem fortuna finxerit atrum hunc ne omne quidem æuum candidum poterit reddere,Cui fortuna refragatur,is quicquid tentauerit infœliciter ceſſerit. Os ineſt orationi. CCXLVI.

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ,Os ineſt orationi,Dictum hoc Themiſtocli tribuitur,Quintilianus item rerum inuentionem appellat orationis oſſa, Sumpta ſimilitudine ab animantium corporibus quæ oſſibus ſuſtinentur,colligantur neruis,ueſtiuntur carnibus & pelle,cohærent anima,mouentur actu. Quiſquis habitauit Corinthi. CCXLVII.

Ος δὲ κόρινθον ἔναιε χόλου κρατέειν πεῖ ἀνθρώπων.Imperat hic bili,coluit quicũq; Corinthum, Refertur & hoc in græcorum collectaneis,nec explicatur.Equidem opinor dictum quod pecunia ſolet animos addere mortalibus,Corinthi uero loculi exhauriũtur. Quemadmodum etiam hodie uulgo dicunt ſcholaſticos feroces ire Luteciam,nempe crumena nummis adhuc refertа,redire mites iam inſumptis pecuniis, Fluuius non ſemper fert ſecures CCXLVIII.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φορεῖ. Non ſemper ſecures fert fluuius,id eſt non protinus tibi ſperes idem qd aliis fœliciter ceſſit.Natum ab apologo Aeſopico,cuidam cedẽti ſyluam,ſecuris è manibus excidit,Mercurius inuocatus reddidit argenteam,Negãti ſuam eſſe reddidit auream,Hãc quoq; ſuam eſſe neganti ferream tandem reſtituit,Alius quidam eundem euentum ſperans data opera paſſus eſt elabi ſibi ſecurim, Ea cum periſſet, nec Mercurius imploratus affuiſſet expoſtulanti,prior ille reſpondit ad hunc modum οὐκ ἀεί.

Non eſt dithyrambus ſi bibat aquam. CCXLIX.

Οὐκ ἔστι διθύραμβος ἂν ὕδωρ πίνῃ. Haud dithyrambus eſt aquam ſi potitet,Non adeſt hilaritas cum deeſt uinum,languet poetarum ingenium ni uino concaleſcat, Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi. Serpentis oculus. CCL.

Ὀφεως ὄμμα,Serpentis oculus,De iis qui acribus ac ſtupentibus intuerentur oculis,

Poſt acerba prudentior CCLI.

Πρὸς τὰ λύπη φρονιμώτερος,Poſt mala prudentior,Finitimum illi, ῥέχθοι δέ τε νήπιος ἔπλω. Pauſone mendicior CCLII.

Παύσωνος πτωχότερος.Pauſone mendicior,Pauſon pictor quiſpiã fuit,inſigni tenuitate,quem admodum apud Iuuenalem Codrus. Vltra hyperbolum CCLIII.

Ὑπὲρ ὑπερβολον,Vincit Hyperbolum,Hyperbolus quiſpiã erat,mirũ in modũ appetens liticũ,unde cõueniet in eos qui ſimili laborant morbo, Sus in uolutabro cœni CCLIIII.

Ὗς λελουμένη εἰς κύλισμα βορβόρου,Sus lota rediit ad uolutabrum luti,cum quis iterat iam expiata flagicia,Extat in epiſtolis diui Petri. Ob textoris erratum. CCLV.

Ὑφάντου πλασμάτος ὑπάτης ἐτύφθη.Ob textoris erratum,hypetes uapulauit cum quod hic peccauit,alius dependit, Ollaris deus CCLVI.

Χυτρεοῦς θεός.Ollaris deus,Dicebatur impotens & contemptus,ſumptum à uaſis teſtaceis.

Mendax Atraphaxis CCLVII.

Ψευδῶν πλέα ἀτράφαξις.Referta mendaciis Atraphaxis, De tumidis ac uentoſis, Atraphaxis oleris genus, q̃ celeriter in altum ſurgit. Ex ouo prodiit CCLVIII.

Ἐξ ὠοῦ ἐξῆλθεν,Ex ouo emerſit,De magnopere formoſo,tractum a fabula quæ narrat Lædam ex Iouis concubitu duo peperiſſe oua,è quorũ altero prodierũt gemini Caſtor & Pollux,ex altero Helena & Clytẽneſtra Oculis magis habenda fides q̃ auribus. CCLIX.

Ὀτίων ἀκοὴ ὀφθαλμοί.Oculis credendum potius q̃ auribus,Quæ cernuntur certiora ſunt q̃ quæ audiuntur, Item Horatius. Nec retinẽt patulæ cõmiſſa fidelius aures.Quam quæ ſunt oculis ſubiecta. Auris Batana CCLX.

Quemadmodum græci dicũt βοιώτιον ὠτα,id eſt Bœoticã aurem pro pingui craſſaq;,itidẽ Martialis epigrammatum libro ſexto Batauam aurem dixit agreſtem inelegantem tetricamq;. Tu es,tu ne ait ille Martialis,Cuius nequicias iocoſq; nouit,Aurem qui modo non habet Batauã

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

Sic enim legit Domitius Calderinus,quanq̃ nonnulli mutarunt,pro Batauam ſeueram. Erant Batani germaniæ populi Cathorum pars, qui domeſtica ſeditione pulſi extrema gallicæ oræ uacua cultoribus,ſimulq; inſulam inter uada ſitam occupauere,quam mare oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circũluit.Gens tum bello ualida,ut quæ germanicis bellis eſſet exercitatiſſima,tum opibus pollens,q; Romana militia non exhauriretur,quandoquidem erat his cum imperio ſocietas,ut uiros tantum armaq; miniſtrarent,quemadmodum copioſius prodidit Cornelius Tacitus libro uigeſimo.Conuenit inter plæroſq; doctos,hec id refragantibus cõiecturis,eam inſulam cuius meminit Tacitus eſſe,quam nunc Hollãdiam uocant,Terram mihi ſemper & celebrandam & uenerandam,ut cui uitæ huius initium debeam. Atq; utinam illi nos tam poſſimus honeſtamento uiciſſim eſſe,q̃ illa nobis non eſt pœnitenda.Nam quod Martialis eam gentem ruſticitatis inſimulat,quod eandem Lucanus trucem uocat,aut nihil ad nos pertinet,aut etiam laudi uertendum arbitror utrunq;,Siquidem quæ gens non aliquando fuit rudior? Aut quando Romana gens laudatior q̃ cum præter agriculturam & militiam nihil artium noſſet? Quod ſi quæ quondã in Batauos dicta ſunt,contendat aliquis ad huius temporis rationẽ pertinere,quæ maior laus Hollãdiæ meæ poterit tribui? q̃ ſi dicatur a Martialis iocis abhorrere, quos etiam ipſe nequicias appellat,Vtinamq; chriſtianis uel omnibus aures eſſent Batauæ, quo peſtilentes eius poetæ facecias,aut non admitterent aut certe non caperentur,Quod ſi quis id ruſticitatem uocare uelit,nos conuicium haud illibenter agnoſcimus,uidelicet cum integris Lacedæmoniis,cum priſcis illis Sabinis,cum laudatiſſimis Catonibus cõmune,Lucanus autem opinor ita truces appellat Batauos,ut Virgilius Acrem Romanũ,Alioqui ſi mores domeſticos ſpectes,non alia gens eſt ad humanitatem,ad benignitatem propenſior, cuiq; minus adſit uel feritatis uel truculentiæ,ingenium ſimplex & ab inſidiis omniq; fuco alienum. Nullis grauibus obnoxium uitiis,tantum ad uoluptatem præcipue conuiuiorum aliquanto deditius.Cuius rei cauſam eſſe puto,miram rerum omnium exuberantiam,quibus uoluptatis ſtudiũ irritari ſolet,idq; partim ob commoditatem importationum,quod non ſolum occupat duo nobiliſſimorum fluminum oſtia Moſæ Rheniq;,uerumetiam q; aliquanta ſui parte Oceano alluitur,partim ob natiuam regionis ubertatẽ,ut quæ paſſim nauigabilibus ac piſcoſis interluatur fluuiis,paſcuis uberrimis abundet.Ad hæc auium infinitam copiam paludes ſaltuſq; ſuppeditant, Proinde negant aliam inueniri regionem,quæ ſimili ſpacio tantum oppidorum contineat,mediocri quidẽ magnitudine ſed incredibili politie. In domeſticæ ſupellectilis nitore palmam uni concedunt Hollandiæ negociatores,quibus plæraq; pars orbis eſt peragrata. Mediocriter eruditorum nuſquã gentium frequentior numerus,Ad exquiſitam eruditionem præſertim antiquam quo non perinde multi perueniant,aut uitæ luxus in cauſa eſt,aut quod apud illos plus honoris habetur egregiæ morum integritati q̃ egregiæ doctrinæ.Nam ingenium non eſſe negatum illis plurimis conſtat argumentis, quanq̃ mihi ſane q̃ mediocre contigit,ne dicam exiguum ut & cætera plæraq;.

Tubingæ in ædibus Thomæ Anshelmi Badenſis, impenſis
prouidi uiri Lodouici Hornecken Colonienſis incolæ
Anno M. D. XIIII. Menſe Martio,Sub illuſtri
duce Vdalrico Vuirtenbergenſi.

REGISTRVM

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z & aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr. Omnes ſunt terniones,præter rr quinternionem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

661 - RV -

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance